

Sisällysluettelo

HALL, 30.3.2020 15:30, Pöytäkirja

§ -3 Pöytäkirjan kansilehti (läsnäolijat)	1
§ -1 Pöytäkirjan kansilehti (vakiopykälät)	3
§ 76 Konsernipalvelut/rahoituspalvelujen kassaraportti	4
§ 77 Tiedote jaostojen asioista	5
§ 78 Kaupunginvaltuuston 27.1.2020 kokouksessa tehtyjen päätösten laillisuuden tarkastaminen	6
§ 79 Valtuustoaloite allergia- ja sisäilmasairastuneiden taloista KV	7
Liite: Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmän valtuustoaloite allergia- ja sisäilmasairastuneiden taloista	10
§ 80 Kaupungin edustajan määrääminen Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n varsinaiseen yhtiökokoukseen, ehdokkaiden nimeäminen hallituksen jäseniksi ja toimiohjeiden antaminen yhtiökokousedustajalle	11
§ 81 Valtuustokysymys: Kuinka kaupunginhallitus varmistaa ohjeistavansa edustajat lainmukaisesti, kun he päättävät perusterveydenhuollon palveluiden siirtämisestä yhteisyritykselle KV	15
Liite: Valtuustokysymys: Kuinka kaupunginhallitus varmistaa ohjeistavansa edustajat lainmukaisesti, kun he päättävät perusterveydenhuollon palveluiden siirtämisestä yhteisyritykselle	20
Liite: Kauko Heurun lausunto 27.1.2020	21
Liite: Liite Sosiaali - ja terveysministeriön lausunto (5.3.2020)	24
§ 82 Asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus A-2771, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio, sekä siihen liittyvä tonttijaon muutosehdotus M-20-4 KV	28
Liite: Liite 1. Kaavaselostus ja seurantalomake, kh	33
Liite: Liite 2. Kaavaehdotuskartta, kh	49
Liite: Liite 3 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	53
Liite: Liite 4 Luonnosvaiheen lausunnot	68
Liite: Liite 5 Kaavahakemus	80
Liite: Liite 6 Tonttijakokartta	82
Liite: Liite 7. Ehdotusvaiheen lausunnot	83
Liite: Liite 8. Muistutus	91
§ 83 Asemakaavan muutosehdotus A-2691a, Onnelantie 2, ent. rukoushuone, Paavola	92
Liite: Liite 1. kaavaselostus ja seurantalomake A-2691a, kh	109
Liite: Liite 2. Kaavaehdotuskartta A-2691a, kh	148
Liite: Liite 03. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)	152
Liite: Liite 04. Luonnosvaiheen lausunnot	159
Liite: Liite 05. Luonnosvaiheen mielipiteet	167
Liite: Liite 06. Kaavahakemus	186
Liite: Liite 07. Kiinteistökatselemus	187
Liite: Liite 08. Sisäilma- ja rakennetutkimus	212

Liite: Liite 09. Rakennushistoriallinen selvitys	272
Liite: Liite 10. Havainnollistava aineisto A-2691a, kh	406
Liite: Liite 11. Ympäristöterveyden lausunto	408
Liite: Liite 12. Asukastilaisuuden muistio	410
Liite: Liite 13. Viranomaisneuvottelun muistio	414
Liite: Liite 14. Äänestyslista	418
Liite: Liite 15. Ehdotusvaiheen lausuntopyynnöt liitteineen	419
Liite: Liite 16. Ehdotusvaiheen lausunnot	728
Liite: Liite 17. Muistutukset	734
Liite: Liite 18. Tiivistelmät lausunnoista ja vastineet	743
Liite: Liite 19. Tiivistelmät muistutuksista ja vastineet	745
Liite: Liite 20. Viherkerroin tulokortti	749
Liite: AANESTYSLISTA kaupunginhallitus 30.3.2020 § 83	750
§ 84 Lausunnon antaminen luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta	751
Liite: Liite 1. Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö	754
Liite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain	769
Liite: Liite 3. Lahden kaupungin lausunto	876
§ 85 Talouden seurantaraportti 1.1.2020-29.2.2020	879
Liite: Talouden seurantaraportti tammi-helmikuu 2020 sekä lisädiat kh 30.3.2020 § 85	880
§ 86 Lahden kaupungin tilinpäätös vuodelta 2019	906
Liite: Lahden kaupungin tilinpäätös 2019	910
Liite: Lahden kaupungin henkilöstökertomus vuodelta 2019	1064
§ 87 Lisääajan myöntäminen johtamisjärjestelmätoimikunnan työskentelylle	1088
§ 88 Kaupunginvaltuuston 6.4.2020 kokouksen peruuttaminen	1089
§ 89 Saapuneet ja lähteneet asiakirjat 30.3.2020	1090
Liite: Saapuneet_2020_03_30	1091
§ 90 Kaupunginhallituksen kokousten menettelytavat ja pöytäkirjan nähtävillä pitäminen jäljellä olevan toimikauden ajaksi	1092
§ 9998 Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitus	1095

Kaupunginhallitus
Pöytäkirja

n:o 8/2020

Aika: 30.03.2020 klo 15.30 – 18.40
Paikka: Kokoushuone 110, Kaupungintalo**Läsnä:****Varsinaiset jäsenet:**

Sirkku Hildén, puheenjohtaja
Juha Rostedt, I vpj (paikalla etäyhteyden kautta)
Aleksi Mäntylä, II vpj (paikalla etäyhteyden kautta)
Pekka Komu (paikalla etäyhteyden kautta)
Alettin Basboga (paikalla etäyhteyden kautta)
Jetta Laakso (paikalla etäyhteyden kautta)
Toni Putula (paikalla etäyhteyden kautta)
Merja Vahter (paikalla etäyhteyden kautta)
Rami Lehto (paikalla etäyhteyden kautta)
Jenna Koskelo (paikalla etäyhteyden kautta)
Sonja Falk (paikalla etäyhteyden kautta)

Valtuuston puheenjohtajat:

Hannu Rahkonen (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunginvaltuuston pj
Mika Kari (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunginvaltuuston I vpj
Antti Holopainen (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunginvaltuuston II vpj
Jarkko Nissinen (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunginvaltuuston III vpj

Viranhaltijat:

Pekka Timonen	kaupunginjohtaja
Mika Mäkinen (paikalla etäyhteyden kautta)	konsernipalvelujohtaja
Olli Alho (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunkikehitysjohtaja
Mikko Komulainen, poistui klo 18.17	hyvinvointijohtaja
Tiina Granqvist (paikalla etäyhteyden kautta)	sivistysjohtaja
Pekka Virkkunen (paikalla etäyhteyden kautta)	kaupunginlakimies
Heini Moisio	viestintäjohtaja

Asiantuntijat:

Mira Keitaanranta

henkilöstöjohtaja, klo 15.30-17.04

Pöytäkirjanpitäjä:

Janne Mäki

kaupunginsihteeri

KAUPUNGINHALLITUKSEN puolesta:

Sirkku Hildén

Janne Mäki

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty Lahdessa huhtikuun 6. päivänä 2020

Alexi Mäntylä

Toni Putula

Pöytäkirja on ollut nähtävillä Lahden kaupungin yleisessä tietoverkossa osoitteessa <http://www.lahti.fi> huhtikuun 7. päivänä 2020; todistaa

viran puolesta:

Kaupunginsihteeri

Janne Mäki

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Päätös: Puheenjohtaja totesi kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Puheenjohtajan ehdotuksesta tämän pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin kaupunginhallituksen II varapuheenjohtaja Aleksi Mäntylä ja jäsen Toni Putula.

Kaupunginhallituksen päätöksen mukaan sen pöytäkirja tarkastetaan viimeistään kokousta seuraavana maanantaina tai mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä.

Pöytäkirja asetetaan tarkastettavaksi luottamushenkilöiden Extranettiin ja se on mahdollista käydä tarkastamassa myös kaupungintalolla konsernipalvelujen kansliassa. Kokouksen puheenjohtajalle ja pöytäkirjan tarkastajille ilmoitetaan sähköpostilla, milloin pöytäkirja on tarkastettavissa.

Sähköinen tarkastaminen ilmoitetaan sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi.

Kaupunginjohtajan ajankohtaiskatsaus koronavirustilanteesta

Merkittiin tiedoksi.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 76

Konsernipalvelut/rahoituspalvelujen kassaraportti

D/38/02.02.02.00.00/2020

Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Päätösehdotus	Kaupunginjohtaja Pekka Timonen Kaupunginhallitus merkitsee asian tiedokseen.
Muutoksenhaku	muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	-

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 77

Tiedote jaostojen asioista

D/39/00.02.01.00.00/2020

Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Päätösehdotus	Merkitään tiedoksi konserni- ja tilajaoston puheenjohtajan Aleksi Mäntylän, elinvoima- ja työllisyysjaoston puheenjohtajan Juha Rostedin ja osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston puheenjohtajan Sirku Hildénin tiedote jaostojen asioista.
Muutoksenhaku	muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	-

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 78

Kaupunginvaltuuston 27.1.2020 kokouksessa tehtyjen päätösten laillisuuden tarkastaminen

D/44/00.02.01.00.00/2020

Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Päätösehdotus	Kaupunginjohtaja Pekka Timonen Kaupunginhallitus toteaa, etteivät kaupunginvaltuuston kokouksessa 27.1.2020 tehdyt päätökset niiden laillisuuden suhteen anna aihetta huomautuksiin.
Perusteluosa	Kaupunginvaltuuston kokouksesta 27.1.2020 laadittu pöytäkirja on nähtävänä konsernipalvelujen kansliassa ja internetissä.
Muutoksenhaku	muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	-

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 79

Valtuustoaloite allergia- ja sisäilmasairastuneiden taloista KV

D/328/00.02.00.00.03/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Kaupunginsihteeri Janne Mäki, puh. 044 716 1416

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Pekka Timonen:

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa Lahden Perussuomalaiset ry:n valtuustoryhmä 27.1.2020:

"Suomen rakennuskantaa vaivaavat sisäilmaongelmat. Rakentamisen laatu ja sisäilma-asiat ovat nousseet merkittävien yhteiskunnallisten kysymysten agendalle. Sisäilmaongelmien yleisyys ja sairastumismäärien nopea kasvu johtuvat erityisesti rakentamisen laadussa viime vuosikymmeninä tapahtuneista muutoksista, kemikaalien käytön lisääntymisestä sekä mikrobikannan muuttumisesta haitallisempaan suuntaan.

Ympäristöministeriön arvion mukaan Suomessa altistuu päivittäin kosteus- ja homevaurioille 600 000- 800 000 henkilöä. Sisäilmasairas on henkilö, joka on sisäilmatekijöistä tai muista ympäristötekijöistä johtuva sisäilmaongelmiin tai muihin ympäristötekijöihin reagoiva terveydentila, joka voi ilmetä hyvin monenlaisena oirekuvana ja joka aiheuttaa muutostarpeita arjen eri osa-alueilla.

Ryhmään kuuluu siis ihmisiä, jotka ovat joko sairastuneet sisäilmaongelmien vuoksi, tai joilla muiden terveysongelmien vuoksi on sisäilmasta johtuvia ongelmia. Kaikille yhteistä on, että laadukas sisäilma on osa ongelmanratkaisua.

Sisäilmaan liittyvät lääketieteelliset oireet ja sairaudet voivat olla eri yksilöillä hyvin erilaisia riippuen sekä altistumisen laadusta että esimerkiksi yksilöllisistä geneettisistä tekijöistä.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 79

Sisäilmasairastunut voi joutua loputtomaan muuttokierteeseen, kun hänelle sisäilmaltaan kelvollista asuntoa ei tahdo enää löytyä. Sisäilmaan liittyvä kodittomuus sekä pitkittynyt asunnon löytämisen kanssa kamppailu kuormittaa ja voi vaikuttaa henkisiin, fyysisiin ja taloudellisiin voimavaroihin.

Aloite:

Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmä esittää, että Lahden kaupunki selvittää, olisiko esimerkiksi Lahden Talojen mahdollista rakentaa erityisasuntoja, jotka olisi suunniteltu nimenomaan sisäilmasairastuneita varten. Tai vähintäänkin järjestää sopivia väistötiloja akuuttiin asunnon tarpeeseen, joissa olisi normaalia nopeampi kierto. Kyse olisi lähinnä tietynlaisista kriisiasunnoista sopivan asunnon etsimisen ajaksi.”

Lahden Talot Oy 20.3.2020:

”Vastaus perussuomalaisten valtuustoryhmän aloitteeseen (27.01.2020) allergia- ja sisäilmasairastuneiden taloista

Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmä on esittänyt, että Lahden kaupunki selvittää, olisiko esimerkiksi Lahden Talojen mahdollista rakentaa erityisasuntoja, jotka olisi suunniteltu nimenomaan sisäilmasairastuneita varten. Tai järjestää sopivia väistötiloja akuuttiin asunnon tarpeeseen, joissa olisi normaalia nopeampi kierto. Kyse olisi lähinnä tietynlaisista kriisiasunnoista sopivan asunnon etsimisen ajaksi.

Lahden Talojen vastaus

Lahden Talot kiittää mahdollisuudesta lausua tehtyyn valtuustoaloitteeseen. Lahden Taloilla on osoitteissa Lanssikatu 3-5 ja 7 kaksi vuosina 2011 ja 2012 rakennettua asuinkerrostaloa, jotka ovat suunniteltu ja suunnattu eri tavoin sisäilmasairastuneille. Lahden Talojen asuntojen vuokraukseen on vuosittain saatu verrattain vähän asuntohakemuksia nimenomaan kyseessä olevalta kohderyhmältä.

Lahden Talojen viime vuosina saamien edellä mainitun kohderyhmän asuntohakemusten määrän ollessa nykyisellä tasolla suhteessa nykyiseen ns. allergia-asuntojen kapasiteettiin (57+27), lisärakentamiselle ei ole todettua tarvetta. Mikäli hakemusten määrässä tapahtuu merkittävää kasvua, tarkastelemme asiaa

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 79

---

	uudelleen.”
Muutoksenhaku	Kh: muutoksenhakukielto Kv: muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	Kh: kv Kv: -
Liitteenä	1. Valtuustoaloite

Valtuustoaloite allergia- ja sisäilmasairastuneiden taloista

Jätetty 27.1.2020

VALTUUSTOALOITE

LAHDEN KAUPUNKI
28.01.2020 07:55

P/328/00.02.00.00.03/2020

Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmä

Suomen rakennuskantaa vaivaavat sisäilmaongelmat. Rakentamisen laatu ja sisäilma-asiat ovat nousseet merkittävien yhteiskunnallisten kysymysten agendalle. Sisäilmaongelmien yleisyys ja sairastumismäärien nopea kasvu johtuvat erityisesti rakentamisen laadussa viime vuosikymmeninä tapahtuneista muutoksista, kemikaalien käytön lisääntymisestä sekä mikrobikannan muuttumisesta haitallisempaan suuntaan.

Ympäristöministeriön arvion mukaan Suomessa altistuu päivittäin kosteus- ja homevaurioille 600 000 – 800 000 henkilöä. Sisäilmasairas on henkilö, jolla on sisäilmatekijöistä tai muista ympäristötekijöistä johtuva sisäilmaongelmiin tai muihin ympäristötekijöihin reagoiva terveydentila, joka voi ilmetä hyvin monenlaisena oirekuvana ja joka aiheuttaa muutostarpeita arjen eri osa-alueilla.

Ryhmään kuuluu siis ihmisiä, jotka ovat joko sairastuneet sisäilmaongelmien vuoksi, tai joilla muiden terveysongelmien vuoksi on sisäilmasta johtuvia ongelmia. Kaikille yhteistä on, että laadukas sisäilma on osa ongelmanratkaisua.

Sisäilmaan liittyvät lääketieteelliset oireet ja sairaudet voivat olla eri yksilöillä hyvin erilaisia riippuen sekä altistumisen laadusta että esimerkiksi yksilöllisistä geneettisistä tekijöistä.

Sisäilmasairastunut voi joutua loputtomaan muuttokierteeseen, kun hänelle sisäilmaltaan kelvollista asuntoa ei tahdo enää löytyä. Sisäilmaan liittyvä kodittomuus sekä pitkittynyt asunnon löytämisen kanssa kamppailu kuormittaa ja voi vaikuttaa henkisiin, fyysisiin ja taloudellisiin voimavaroihin.

Aloite:

Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmä esittää, että Lahden kaupunki selvittää, olisiko esimerkiksi Lahden Talojen mahdollista rakentaa erityisasuntoja, jotka olisi suunniteltu nimenomaan sisäilmasairastuneita varten. Tai vähintäänkin järjestää sopivia väistötiloja akuuttiin asunnon tarpeeseen, joissa olisi normaalia nopeampi kierto. Kyse olisi lähinnä tietynlaisista kriisiasunnoista sopivan asunnon etsimisen ajaksi.

Lahdessa 27.01.2020

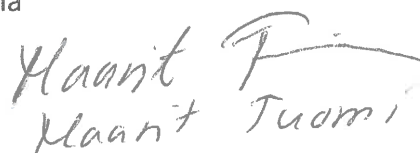
Lahden Perussuomalaisten valtuustoryhmä

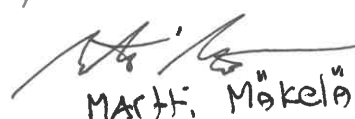
RAMI LEHTO

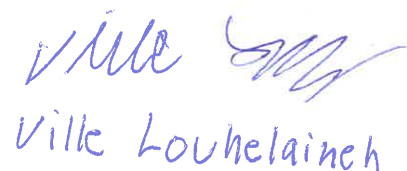
LASSE KOSKINEN

Maarit Tuomi

MARTTI MÄKELÄ

VILLE LOUHELAINEN

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 80

Kaupungin edustajan määrääminen Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n varsinaiseen yhtiökokoukseen, ehdokkaiden nimeäminen hallituksen jäseniksi ja toimiohjeiden antaminen yhtiökokousedustajalle

D/727/00.00.01.02.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Konserniohjauksen päällikkö Veli-Pekka Ignatius, puh. 044 716 1895

Päätös

Kaupunginhallitus päätti

1) määrätä konserniohjauksen päällikkö Veli-Pekka Ignatiuksen edustamaan Lahden kaupunkia Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n varsinaisessa yhtiökokouksessa, joka pidetään tiistaina 7.4.2020 klo 13.00 alkaen kaupungintalolla, kokoushuoneessa 201, osoitteessa Harjukatu 31, 15100 Lahti,

2) esittää, että yhtiön hallitukseen valitaan 3 jäsentä ja nimeää ehdokkaiksi yhtiön hallituksen jäseniksi Juhani Jokelaisen, Maritta Vuorisen ja Emmanouil Tsesmelisin,

3) antaa yhtiökokousedustajalle toimiohjeeksi
- hyväksyä yhtiön tilinpäätöstä koskevat asiat,
- vahvistaa hallituksen jäsenten vuosi- ja kokouspalkkiot Lahden kaupunginhallituksen päätöksen 29.5.2017 § 183 mukaisesti,
- hyväksyä tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö KPMG Oy, vastuullisena tilintarkastajana KHT Katri Lehtikangas.

Samalla kaupunginhallitus päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus päättää

1) määrätä konserniohjauksen päällikkö Veli-Pekka Ignatiuksen edustamaan Lahden kaupunkia Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy:n varsinaisessa yhtiökokouksessa, joka pidetään tiistaina 7.4.2020 klo 13.00 alkaen kaupungintalolla, kokoushuoneessa 201, osoitteessa Harjukatu 31, 15100 Lahti,

2) esittää, että yhtiön hallitukseen valitaan 3 jäsentä ja nimeää ehdokkaat yhtiön hallituksen jäseniksi,

3) antaa yhtiökokousedustajalle toimiohjeeksi

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 80

-
- hyväksyä yhtiön tilinpäätöstä koskevat asiat,
  - vahvistaa hallituksen jäsenten vuosi- ja kokouspalkkiot Lahden kaupunginhallituksen päätöksen 29.5.2017 § 183 mukaisesti,
  - hyväksyä tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö KPMG Oy, vastuullisena tilintarkastajana KHT Katri Lehtikangas ja

4) antaa yhtiökokousedustajalle muut tarpeelliseksi katsomansa toimiohjeet.

Samalla kaupunginhallitus päättää tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy 20.3.2020:

"Päijät-Hämeen Ateriapalvelut oy:n osakkeenomistajat kutsutaan varsinaiseen yhtiökokoukseen, joka pidetään **tiistaina 7.4.2020 klo 13.00** alkaen kaupungintalolla, kokoushuoneessa 201, osoitteessa Harjukatu 31, 15100 Lahti.

Kokouksessa käsitellään osakeyhtiölain 5 luvun 3 §:n mukaan varsinaiselle yhtiökokoukselle kuuluvat asiat. Varsinaisessa yhtiökokouksessa on

päätettävä

- 1) tilinpäätöksen vahvistamisesta,
- 2) taseen osoittaman voiton käyttämisestä
- 3) vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle
- 4) hallituksen jäsenten ja tilintarkastajan valinnasta

valittava

- 1) hallituksen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet
- 2) tilintarkastaja"

--

Käsiteltävät asiat

1. Kokouksen avaaminen ja järjestäytyminen
2. Pöytäkirjan tarkastajien ja ääntenlaskijan valinta
3. Osakkeenomistajien edustajien ja osakemäärien toteaminen
4. Kokouksen laillisuuden toteaminen
Yhtiöjärjestyksen mukaan kutsu yhtiökokoukseen on toimitettava

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 80

osakkeenomistajille kirjallisesti aikaisintaan neljä (4) viikkoa ja viimeistään kahdeksan (8) päivää ennen kokousta.

5. Esityslistan hyväksyminen

6. Vuoden 2019 tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen esittäminen

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut oy:n tilinpäätös, joka käsittää tuloslaskelman, taseen, toimintakertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen, sisältyy kokouksen osanottajille jaettuun materiaaliin.

7. Tilinpäätöksen vahvistaminen

8. Taseen osoittaman voiton käyttäminen

Hallitus esittää, että tilikauden voitto 572 143,82 euroa, kirjataan voittovaroihin ja että osinkoa ei jaeta.

9. Vastuuvapaudesta päättäminen hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vuodelta 2019

10. Hallitusten jäsenten palkkiot

Kokouspalkkiot maksetaan kaupunginhallituksen 29.5.2017 § 183 päätöksen mukaan. Kokouspalkkio on 145 euroa/kokous jäsenelle ja puheenjohtajalle 50 %:lla korotettuna eli 217,50 euroa. Puheenjohtajan vuosipalkkio on 4 800 euroa ja varapuheenjohtajan 2 400 euroa.

11. Tilintarkastajien palkkion määrääminen tilikauden tarkastamisesta

Tilintarkastuspalkkio määräytyy kaupunginvaltuuston 20.3.2017 § 20 tekemän päätöksen perusteella. Tarkastuspäivän hinta on 445 euroa (alv 0 %).

12. Hallituksen jäsenten valitseminen

Osakassopimuksen mukaan hallitukseen valitaan kuusi (6) jäsentä, joista Lahden kaupunki nimeää 3 kappaletta ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä 3 kappaletta ja lisäksi hallitukseen voidaan valita yksi (1) ulkopuolinen asiantuntijajäsen.

Hallituksen jäsenen toimikausi alkaa varsinaisen yhtiökokouksen päättymisen jälkeen hallituksen tultua valituksi ja päättyy vaalia seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymisen jälkeen yhtiökokouksen valittua uuden hallituksen.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 80

---

13. Hallituksen puheenjohtaja

Hallituksen puheenjohtaja valitaan Lahden kaupungin nimeämien hallituksen jäsenten keskuudesta.

14. Muu asiantuntija

Lahden kaupungilla on oikeus nimetä hallitukseen asiantuntija, joka ei ole hallituksen varsinainen jäsen. Asiantuntijalla on hallituksessa läsnäolo- ja puheoikeus.

15. Tilintarkastajan valitseminen

Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiöllä on yksi (1) tilintarkastaja.

Tilintarkastajan tulee olla KHT-tilintarkastusyhteisö.

Tilintarkastajan toimikausi päättyy ensimmäisen vaalia seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Perustamissopimuksen mukaan tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö KPMG oy, päävastuullisena tilintarkastajana KHT Katri Lehtikangas.

16. Muut asiat

17. Kokouksen päättäminen”

Tilinpäätösasiakirjat on tallennettu kaupunginhallituksen extranettiin.

Muutoksenhaku

oikaisuvaatimus

Toimenpiteet

ote+valtakirja+asiakirjat kokousedustajalle, luettelot

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 81

Valtuustokysymys: Kuinka kaupunginhallitus varmistaa ohjeistavansa edustajat lainmukaisesti, kun he päättävät perusterveydenhuollon palveluiden siirtämisestä yhteisyritykselle KV

D/409/00.02.00.00.02/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen, puh. 044 716 1735

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus päättää antaa vastauksenaan kysymykseen perusteluosassa esitetyn.

Samalla kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto merkitsee kysymyksen ja kaupunginhallituksen siihen antaman vastauksen tiedokseen.”

Perusteluosa

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä on esittänyt 5.2.2020 valtuustokysymyksen koskien Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän suunnittelemaa perusterveydenhuollon yhteisyritystä yksityisen toimijan kanssa. Vastauksia halutaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Onko alueellisen monopolin synnyttämä terveisyhtiön tuottama palvelujen järjestämismallin terveydenhuoltolainsäädännön ja perustuslain mukaisuus tarkistettu perustuslakiasiantuntijoilta?
- 2) Onko ehdotus linjassa perustuslakivaliokunnan linjausten kanssa?
- 3) Onko ehdotus linjassa hallituksen soteuudistusvalmistelun kanssa?
- 4) Mikä on Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanta suunnitelmaan?

Valtuustokysymyksen perusteluissa nostetaan esiin, että perusterveydenhuollon toteuttamisessa syntyy yhtiömuotoinen alueellisen monopolin malli, jossa yksityinen toimija tulisi olemaan perustettavan osakeyhtiön enemmistöomistaja. Lisäksi todetaan, että perusterveydenhuollossa ei olisi lainkaan valinnan vapautta, vaan

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 81

sen korvaksi yksityisoikeudellinen monopolitoimija, jolle potilas joutuu maksamaan maksuasetuksen mukaiset palvelumaksut. Valtuustokysymyksessä viitataan lisäksi perustuslain 19 §:n, jonka mukaan ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.” Valtuustokysymys on liitteenä (liite1).

Yhteisyrityksen valmistelu kuntayhtymässä - lainsäädännöllisiä näkökulmia (kysymykset 1. ja 2.)

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallitus on käsitellyt kokouksessaan 20.1.2020 sote-keskuksen palvelutuotannon vaihtoehtoja ja kuntayhtymä on päätenyt esitykseen, jossa sote-keskuspalvelujen tuottamiseksi käynnistetään kilpailutus, jonka tavoitteena on tuottaa palvelut perustettavan yhteisyrityksen kautta kuntayhtymän alueella vuoden 2022 loppuun mennessä. Kuntayhtymän valmistelussa tuodaan esiin, että kuntayhtymän alueella suuri osa (noin 50 %) avosairaanhoidon palvelutuotannosta on ollut ulkoistettuna jo noin 15 vuoden ajan. Maakunnasta myös puuttuu yhteinen toimintamalli ja julkinen sektori on selvästi yksityistä sektoria jäljessä digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisessä. Haasteet lisääntyvät edelleen hallituksen toteuttaessa perusterveydenhuollon hoitotakuun kiristämisen 7 vuorokauteen. Samaan aikaan kuntayhtymän jäsenkuntien rahoituskyky on heikko ja omistajakunnat ovat toistuvasti kiinnittäneet huomiota peruspalveluiden vahvistamiseen ja hoidon saatavuuteen.

Asian valmisteluun liittyen (20.1.2020) kuntayhtymä on selvittänyt lainsäädännöllisiä lähtökohtia liittyen sote-keskusten tuotannon suunnitteluun (mm. perustuslaki, terveydenhuoltolaki, kuntalaki ja ns. rajoituslaki (1299/2019). Lisäksi kuntayhtymä on pyytänyt hallintotieteiden tohtori Kauko Heurulta lausunnon, jossa arvioidaan suunniteltua yhteisyritystä voimassa olevan lainsäädännön ja kunnallisen itsehallinnon kannalta. Lausunto on liitteenä (liite 2).

Lausunnon keskeinen tulkinta on seuraava: kuntalain 9 §:n mukaan kuntayhtymä voi hoitaa järjestämisvastuulleen tulleita palveluja itse tai hankkia ne sopimuksiin perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Siitä, mikä on muilta palvelujen tuottajilta hankittujen ja hankittavien palvelujen osuus kunnan tai kuntayhtymän omaan toimintaan verrattuna, ei ole mitään säännöstä. Lausunnossa todetaan, että kuntalain 8 §:n mukaan kunta voi siirtää sille laissa säädetyt tehtävät kuntayhtymälle, jolle syntyy oikeus päättää muun muassa sille siirretyn tehtävän tuottamistavasta.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 81

Lisäksi Heuru toteaa, että nyt esillä olevassa tapauksessa ei ole kysymys sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien kokonaisulkoistamisesta. Ainoa kunnallista sosiaali- ja terveydenhuoltoa rajoittava säännöstö sisältyy lakiin kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta (548/2016, muutettu 1299/2019). Tämä säännöstö edellyttää irtisanomisehdon ottamista yksityisen palvelujen tuottajan kanssa tehtäviin sopimukseen, jos niiden osapuolena olevan kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon arvo ylittää vuositasolla 15 prosenttia kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon vuosittaisista menoista. Lausunnossaan Heuru toteaa, että ei näe kuntayhtymän valmistelemissa yhteisyrityksessä oikeudellisia eikä itsehallinnollisia ongelmia.

Yhteisyritys suhteessa hallituksen soteuudistusvalmisteluun ja STM:n näkökulmiin (kysymykset 3. ja 4.)

Sosiaali- ja terveysministeriötä on pyydetty kommentoimaan kohtia kolme ja neljä. Liitteenä on (liite 3) STM:n lausunto (5.2.2020) koskien Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän suunnittelemaan perusterveydenhuollon yhteisyritysmalliin.

STM:n lausunnossa käydään läpi keskeistä ulkoistuksiin liittyvää lainsäädäntöä. Esiin nostetaan perustuslain 124 §:n säännös, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Myös mm. terveydenhuoltolaissa (57 §) todetaan, että terveydenhuollon toimintayksikössä on oltava vastaava lääkäri. Henkilön, jonka tehtäviin kuuluu julkisen vallankäyttäminen, on oltava virkasuhteessa kuntaan tai kuntayhtymään.

Lausunnossa käydään läpi myös perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella asettamia reunaehdotuksia. Perustuslakivaliokunta mm. piti selvänä, että maakunnan liikelaitoksen tulee ylläpitää sellaista palvelutuotantoa, että se kykenee kaikissa tilanteissa asianmukaisesti turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden riittävän saatavuuden ja tarvittaessa välittömästi puuttumaan korvaavan palvelutuotannon keinoin mahdollisiin palveluiden saatavuutta vaarantaviin tilanteisiin.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 81

STM on pyytänyt neljältä perustuslakiasiantuntijalta lausuntoa siitä, miten viime vaalikaudella perustuslakivaliokunnan antamia lausuntoja on tulkittava jatkossa valmisteltaessa soteuudistusta. Kaikki lausunnonantajat korostivat lausunnoissaan, että maakunnan on turvattava palveluiden saatavuus kaikissa tapauksissa. Lausunnoissa edellytettiin lisäksi, että säännösperusteisesti varmistetaan maakunnan riittävä ohjaus- ja valvontavalta ulkoistettuihin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajiin nähden, samoin kuin varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, jotta voidaan varmistaa palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa pääministeri Sanna Marinin hallituksen linjaaman sote-uudistukseen liittyvä lainsäädäntö. Uudistuksena tavoitteena on mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Keskeisenä keinona on luoda uudet vahvemmat järjestäjät ja yhdistää perus- ja erikoistason sote-palvelut saman järjestäjän alle. Aiemmassa maakuntauudistuksessa Päijät-Hämeen maakunta muodosti oman alueensa ja aluetta on pidetty lähtökohtana myös uuden sote-uudistuksen valmistelussa. Vahvemmat järjestäjät mahdollistavat eri palvelujen integroimisen asiakkaan näkökulmasta toimiviksi palveluketjuiksi.

Lainvalmistelussa on tulkittu perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella antamien lausuntojen sekä yllä mainittujen perustuslakiasiantuntijoiden lausuntojen tarkoittavan, että voimassa olevaa lainsäädäntöä on välttämätöntä tarkentaa siten, että lainsäädäntö turvaa osaltaan laissa säädetyt sote-palvelut kaikissa tapauksissa ja että tulevat maakunnat kantavat ja voivat kantaa myös tosiasiassa lakiin perustuvaan järjestämisvastuuseen kuuluvan päätös- ja ohjausvallan. Lainvalmistelussa pyritään tarkentamaan erityisesti järjestämisvastuun kantaan liittyviä asioita, ulkoistamisen edellytyksiä sekä riskien hallintaa ostopalvelutilanteissa.

Sote-uudistukseen liittyvä hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tänä vuonna. Järjestämisvastuun kanta, ulkoistamisen edellytyksiä ja riskien hallintaa koskevien sekä mahdollisesti oman tuotannon määrää koskevat ehdotuksien perustuslainmukaisuus arvioidaan siten viime kädessä perustuslakivaliokunnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo lausunnossaan kuvatun lainvalmistelun perusteella, että olisi syytä pidättäytyä sellaisista laajoista ulkoistuksista, joihin tämän vuoden aikana laadittavalla

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 81

---

sääntelyllä voi olla niiden lainmukaisuuden näkökulmasta olennaista merkitystä.

Yhteenveto ja valmistelun eteneminen

Asian valmistelusta vastaa kuntayhtymä ja yksityiskohdat ovat vasta valmistelussa ja selviävät kesään mennessä. Kuntien näkökulmasta on keskeistä palvelujen saatavuuden paraneminen sekä vahva integraatio perus- ja erityistason palveluiden välillä ja yhtenäiset, saumattomat palveluketjut. Toiseksi vaikuttavuutta ja tuottavuutta tulee myös parantaa ja hillitä palveluiden kustannusten nousua. Lisäksi osana sote-keskusten toimintaa on tunnistettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö ja varmistettava toimiva yhteistyörakenne muiden toimijoiden kanssa (mm. hyte).

Kuntayhtymän hallitus saa valmisteluun liittyviä tilannekatsauksia ja asian etenemistä käsitellään työvaliokunnassa. Kuntayhtymän aikataulun mukaan yhteisyritysmalli on tulossa 6/2020 yhtymän hallituksen ja 8/2020 yhtymäkokouksen käsittelyyn ja päätettäväksi.

Muutoksenhaku

Kh: muutoksenhakukielto
Kv: muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv
Kv: -

Liitteenä

1. Valtuustokysymys
2. Kauko Heurun lausunto
3. Sosiaali - ja terveysministeriön lausunto (5.3.2020)

Valtuustokysymys

Lahden kaupunginhallitus vastaa omistajaohjeuksesta Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän osalta. Vasemmistoliiton valtuustoryhmä kysyy, kuinka kaupunginhallitus varmistaa ohjeistavansa edustajat lainmukaisesti, kun he päättävät perusterveydenhuollon palveluiden siirtämisestä yhteisyritykselle.

Kysymykset:

- 1) onko alueellisen monopolin synnyttämä terveysyhtiön tuottama palvelujen järjestämismallin terveydenhuoltolainsäädännön ja perustuslain mukaisuus tarkistettu perustuslakiasiantuntijoilla?
- 2) Onko ehdotus linjassa perustuslakivaliokunnan linjausten kanssa?
- 3) Onko ehdotus linjassa hallituksen soteuudistusvalmistelun kanssa?
- 4) Mikä on Sosiaali- ja terveysministeriön kanta suunnitelmaan?

Perustelut:

Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä on saanut juridisen selvityksen suunnittelemansa perusterveydenhuollon yhtiöittämissä lainmukaisuudesta yhdeltä lausunnon antajalta. Lehtitietojen mukaan selvityksessä arvioidaan yhteistyrytyksen kautta tapahtuvan ulkoistamisen osuutta yhtymän koko toimintaan, mistä valtaosa on erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen osuus myös kokonaisuudesta on huomattava.

Yhtiöittämissuunnitelman mukaisen perusterveydenhuollon toimintavolyymi on ilmoitettu olevan 70 miljoonaa euroa. Ennen uuden tuotanto- ja hallintomallin perustamista on esitetty ulkoistetun toiminnan osuus olleen erilaisilla ulkoistamissopimuksilla 54% tuosta volyymista, joten asian valmistelijat eivät pidä muutosta aiempaan kovin merkittävänä.

Merkittäväksi muutoksen tekee se, että perusterveydenhuollon toteuttamisessa syntyy yhtiömuotoinen alueellisen monopolin malli, jossa palvelutuotantoa ohjaa osakeyhtiölain mukainen voitto tuotannosta tavoitteleva toimija. Julkisuuteen saatettujen tietojen mukaan kuntayhtymään ja aiemmin ulkoistusten kautta asiakassuhteessa olevat toimijat Mehiläinen ja Terveystalo (tai toinen näistä) tulisi olemaan perustettavan osakeyhtiön enemmistöomistaja.

Jos uudelleen järjestely toteutuisi, perusterveydenhuollossa ei olisi lainkaan valinnan vapautta, vaan sen korvaisi yksityisoikeudellinen monopolitoimija, jolle potilas joutuu maksamaan maksuasetuksen mukaiset palvelumaksut.

Perustuslain 19 §:n mukaan "Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä." Tämä velvoite kohdistuu kuntien kautta hyvinvointikuntayhtymään. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on Sipilän hallituksen valinnanvapauslakiesitystä käsitellessään todennut, että julkisella vallalla tulee olla riittävät keinot ja resurssit riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen jokaiselle vastuullaan olevalle asukkaalle. Tällöin katsottiin, ettei riittävä keino ole sopimukset yksityisten palvelutuottajien kanssa asukkaiden tarvitsemien palvelujen tarjoamisesta. Riittävien palvelujen turvaamisesta vastaavalla julkisella toimijalla (lausunnossa käsiteltiin maakuntaa, mutta sama soveltuu myös kuntaan tai kuntayhtymään) tulee olla riittävästi myös omaa palveluntarjontakapasiteettia, vähintään siltä varalta, että yksityiset sopimustoimijat eivät kykene turvaamaan perusoikeuden turvaamista jokaiselle.

Vasemmistoliiton valtuustoryhmän puolesta,

Lahdessa 5.2.2019

puheenjohtaja Elisa Lientola

220120

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle

Pyydettynä lausuntona siitä, miten voimassa olevan lainsäädännön pohjalta ja kunnallisen itsehallinnon kannalta pitäisi arvioida Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän oman tuotannon ja yhteisyrityksille siirrettävän osuuden suhdetta, esitän kunnioittaen seuraavaa.

Aluksi on syytä luoda lyhyt katsaus kuntayhtymän oikeudelliseen asemaan. Suomen perustuslain (731/1999) 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä voidaan antaa ilman lain säännöstä viranomaiselle. Kuntalain (410/2015) 55 §:n mukaan kunnat voivat perustaa kuntayhtymiä, jotka ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä ja joille voidaan siirtää myös merkittävää julkista valtaa. Ainoa rajoitus on siinä, että siirretyn tehtävän tulee kuulua kunnan toimialaan.

Kuntalain 9 §:n mukaan kuntayhtymä voi hoitaa järjestämisvastuulleen tulleita palveluja itse tai hankkia ne sopimuksiin perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Siitä, mikä on muilta palvelujen tuottajilta hankittujen ja hankittavien palvelujen osuus kunnan tai kuntayhtymän omaan toimintaan verrattuna, ei ole mitään säännöstä. Asia on jätetty tarkoituksenmukaisuusharkinnan varaan.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä on kymmenen kunnan perustama. Sen toimivaltana on näiden kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja ylläpitäminen. Kuntalain 8 §:n mukaan kunta voi järjestää sille laissa säädetyt tehtävät kuntayhtymälle, jolle syntyy oikeus päättää muun muassa sille siirretyn tehtävän tuottamistavasta.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan professorit Olli Mäenpää, Juha Lavapuro, Kaarlo Tuori ja Tuomas Ojanen ovat kritisoineet sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien kokonaisulkoistamista ja nähneet ne mahdollisesti laittomina. Heidän näkemyksensä näyttävät olevan tulkintaa säädettävän lain (de lege ferenda) eikä voimassa olevan lain kannalta ja ovat enemmän poliittisia kuin lainopillisia. Nyt esillä olevassa tapauksessa kysymys ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien kokonaisulkoistamisesta. Saamien tietojen mukaan Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tarkoituksena on siirtää yhteisyrityksille toiminnastaan euroilla mitattuna vain vajaat 10 %.

Näkemykseni mukaan Suomen perustuslaissa ei ole säännöstä, joka asettaisi esteen nyt esillä olevalle toimenpiteelle. Ainoa kunnallista sosiaali- ja terveydenhuoltoa

rajoittava säännöstö sisältyy lakiin kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien väliaikaisesta rajoittamisesta (548/2016, muutettu 1299/2019). Tämä säännöstö käskee irtisanomisehdon ottamista yksityisen palvelun tuottajan kanssa tehtäviin sopimuksiin jos niiden osapuolena olevan kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveyshuollon arvo ylittää vuositasolla 15 prosenttia kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon vuosittaisista menoista. Lisäksi siinä on määrätty rakennusten ja muiden toimitilojen hankinnasta, mutta tällä säännöllä ei näytä olevan merkitystä nyt esillä olevassa asiassa sillä tarvittavat toimitilat jäävät esillä olevan kuntayhtymän omistukseen tai määräysvaltaan.

Edellä kosketelluista rajoituksista annetusta laista voidaan päätellä, että valtion taholta on seurattu kuntien ja kuntayhtymien tällä alueella tekemiä sopimuksia yksityisten palvelutuottajien kanssa ja mikäli esimerkiksi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän yksityisten palvelutuottajien kanssa tekemien sopimusten laajuudessa olisi jotain lainvastaista, siihen olisi kaiken todennäköisyyden mukaan puututtu. Osittain ongelmalliseksi on nähty ainoastaan tilanne, jossa ulkoistetun toiminnan kustannukset ovat yli 15 % kunnan tai kuntayhtymän vuotuisista sosiaali- ja terveydenhuollon menoista.

Todettakoon myös, että missään laissa sen paremmin kuin missään selvityksessäkään ei ole tietojeni mukaan näkemystä siitä, kuinka laaja kunnan tai kuntayhtymän ulkoistama toiminta voisi olla. Asia riippuu paikallisista olosuhteista ja tarkoituksenmukaisuusharkinnasta.

Kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta nähtynäkään ei näytä olevan huomautettavaa. Toiminta, jota kysymyksessä oleva kuntayhtymä harjoittaa, on osa kunnallista itsehallintoa, jossa laillisuus ja tarkoituksenmukaisuus ovat ylimpinä ohjeina. Todettakoon myös, että Suomen oikeusjärjestys suojelee sopimusvapautta ja että nyt esillä oleva järjestely ei vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Yhteenvedon totean, etten näe pyydettyssä asiassa mitään oikeudellista enkä itsehallinnollista ongelmaa.

Tammikuun 27 päivänä 2020

Kauko Heuru
Hallintotieteiden tohtori, oikeustieteen lisensiaatti

Lausunto

5.3.2020

VN/5218/2020

VN/5218/2020-STM-2

STM:n lausunto Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän suunnittelemaan perusterveydenhuollon yhteisyritys-malliin

Lahden kaupungin vasemmistoliiton valtuustoryhmä on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa, mikä on ministeriön kanta Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin suunnittelemaan laajaan perusterveydenhuollon kokonaisulkoistukseen.

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön valmistelusta ja sen tehtävänä on seurata yleisesti sote-palvelujen järjestämistä. Hallintolain mukaisesti ministeriön tehtävänä on lisäksi neuvoa sote-lainsäädännön sisällöstä. Ministeriön tehtäviin ei kuitenkaan kuulu toimia kunnan toiminnan laillisuusvalvojana. Kunnan toiminnan laillisuusvalvonta kuuluu aluehallintovirastolle sekä Valviralle. Täten ministeriö ei voi ottaa kantaa suunniteltujen ulkoistuksien lainmukaisuuteen. Ministeriö voi kuitenkin kuvata sitä lainsäädäntöä ja tulkintakäytäntöä sekä sitä lainvalmistelua, joka liittyy ulkoistuksiin.

Ulkoistuksiin liittyvät lainsäädäntö

Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle siten kuin niistä laissa säädetään riittävät sosiaali- ja terveystalvet. Perustuslain 22 §:ssä korostetaan julkisen vallan vastuuta turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen kaikissa tapauksissa.

Palvelujen hankkimista yksityisiltä palveluntuottajilta rajoittaa perustuslain 124 §:n säännös, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Kuntien keskeiset vastuut turvata sote-palvelut säädetään terveydenhuoltolaissa, kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoitolaissa, sosiaalihuoltolaissa ja kehitysvammaisten erityishuoltolaissa säädetään kunnan ja kuntayhtymien järjestämistä vastuusta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tätä sosiaali- ja terveydenhuollon sääntelyä täsmentävät kuntalain säännökset järjestämistä vastuusta (8 §) sekä palvelujen tuottamisesta (9 §).

Kuntalain 8 §:n mukaan kunta voi järjestää sille laissa säädetyt tehtävät itse tai sopia järjestämistä vastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Tehtävien hoidosta järjestämistä vastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamisesta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Kunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämistä vastuu on siirretty toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo@stm.fi
stm.fi

Kuntalain 9 §:n mukaan kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämistä varten kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Palvelusetelin käytöstä säädetään erikseen. Julkisen hallintotehtävän kunta voi kuitenkin antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä erikseen lailla säädetään. Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämistä varten. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä kunta tai kuntayhtymä ja palvelujen tuottaja sopivat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain 4 §:n mukaan kunta ja kuntayhtymä voivat järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät mm. hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ulkoistuksien rajoituksista säädetään laissa kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien rajoittamisesta. Lain 3 §:ssä säädetään siitä, milloin ns. ulkoistussopimuksiin tulee sisällyttää irtisanomisehto. Ehto kytkeytyy tilanteisiin, joissa ulkoistuksen laajuus ylittää tietyn prosenttiosuuden kunnan tai kuntayhtymän vuosittaisista käyttötalousmenoista. Tämä prosenttiosuus oli alkuperäisessä laissa 50. Sitä on muutettu kahteen otteeseen ensin 30 prosentiksi ja viimeisimmän muutoksen myötä tämä prosenttiosuus säädettiin 15 prosentiksi.

Julkisen järjestämistä varten toteuttamiseen liittyy terveydenhuollon osalta keskeisesti myös terveydenhuoltolain 57 §. Sen mukaan terveydenhuollon toimintayksikössä on oltava vastaava lääkäri. Vastaavan lääkärin on johdettava ja valvottava toimintayksikön terveyden- ja sairaanhoitoa. Potilaan sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta sekä potilaan siirtämisestä toiseen toimintayksikköön päättää vastaava lääkäri tai hänen antamiensa ohjeiden mukaan muu laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Kunnassa ja kuntayhtymässä on oltava tarpeenmukainen henkilöstö terveydenhuollon toimintayksikölle kuuluvia julkista valtaa sisältäviä tehtäviä varten. Henkilön, jonka tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttäminen, on oltava virkasuhteessa kuntaan tai kuntayhtymään.

Tulkintakäytäntö

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain 4 §:ää on tulkittu ja sovellettu yleisesti kunnissa ja valvontaviranomaisissa siten, että se on mahdollistanut laajasti sote-palvelujen hankkimisen ostopalveluna ja palvelusetelillä lukuun ottamatta julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä. Säännöksen nojalla on sosiaali- ja terveydenhuollon kentän toimesta katsottu voitavan hankkia huomattaviakin määriä tosiasiallisena hallintotoimintana pidettäviä palveluja kuten kotipalveluja ja kotihoitoa, asumis- ja laitospalveluja, lastensuojelun perhehoitoa ja laitoshoidon, lääkärin vastaanottokäyntejä, suunhoidon palveluja, kirurgisia toimenpiteitä jne., vaikeita näitä tehtäviä ole PL 124 §:n edellyttämällä tavalla yksityiskohtaisesti säännelty laissa tai vaikeita lain perusteluissa ole perusteltu tehtävän siirron tarkoituksenmukaisuutta kunkin siirrettävän tehtävän osalta. Myös palveluseteli on otettu käyttöön ostopalvelujen tapaan tosiasiallisena hallintotoimintana pidettävissä edellä kuvatuissa palveluissa.

Perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella asettamat reunaehdot

Viime vaalikaudella perustuslakivaliokunta otti useaan eri otteeseen kantaa maakunta- ja sote-uudistuksen yhteydessä silloin esitettyyn maakuntamalliin, johon sisältyi valinnanvapauden laajentaminen sote-palveluissa. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan (PeVL 26/2017) maakunnan perustuslain 19 §:stä seuraava velvollisuus on ylläpitää riittävästi omaa tuotantoa sen varmistamiseksi, että se voi kaikissa tilanteissa turvata jokaiselle riittävät ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Kun perustuslain 6 §:n ja 19 §:n 3 momentin kokonaisuus edellyttää, että julkisen vallan on turvattava lailla yhdenvertaisella tavalla jokaiselle oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, lainsäädännössä on varmistettava, että järjestämistä varten olevalla maakunnalla on sekä riittävät taloudelliset voimavarat että muutoinkin riittävä henkilöstöä, tiloja ja laitteistoja koskeva kapasiteetti tuottaa riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Perustuslakivaliokunta piti selvänä, että maakunnan liikelaitoksen tulee ylläpitää sellaista palvelutuotantoa, että se kykenee kaikissa tilanteissa asianmukaisesti turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden riittävän saatavuuden ja tarvittaessa välittömästi puuttumaan korvaavan palvelutuotannon keinoin mahdollisiin palveluiden saatavuutta vaarantaviin tilanteisiin. Tämä veloitteen se katsoi seuraavan suoraan perustuslain 19 §:n 3 momentista.

Arvioidessaan maakunta- ja sote-uudistusta ja valinnanvapauslakia koskevaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnosta 6.11.2018 (HE 15/2017 ja HE 16/2018) perustuslakivaliokunta (PeVL 65/2018) totesi edelleen, että perustuslain 19 §:n 3 momenttiin perustuva palveluiden turvaamisvelvoite edellyttää, että maakunnan liikelaitoksen toiminta mitoitetaan sellaiseksi, että se kykenee välittömästi mukautumaan esimerkiksi tilanteeseen, jossa yksi tai useampi merkittävä palveluntuottaja syystä tai toisesta lopettaa nopealla aikavälillä toimintansa tietyllä alueella (PeVL 15/2018 vp, s. 17—19).

Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä on täsmennettävä siten, että siinä määritellään säädösperustaisesti maakunnan liikelaitoksen velvollisuus ylläpitää sellaista palvelutuotannon tasoa ja valmiutta, että se kykenee näillä keinoin kaikissa tilanteissa asianmukaisesti turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden riittävän saatavuuden ja tarvittaessa välittömästi puuttumaan korvaavan palvelutuotannon keinoin mahdollisiin palveluiden saatavuutta vaarantaviin tilanteisiin (ks. PeVL 15/2018 vp, s. 18—19).

Perustuslakivaliokunta esitti edellä todetut huomionsa säätämisyjärjestyskysymyksenä.

Perustuslakiasiantuntijoilta pyydetty lausunnot

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi neljältä perustuslakiasiantuntijalta (professori Juha Lavapuro, professori Tuomas Ojanen, OTT, emeritus professori Kaarlo Tuori ja professori Olli Mäenpää) lausuntoa, miltä osin perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella antamia lausuntoja on tulkittava jatkossa valmisteltaessa sote-uudistusta. Lausuntoa pyydettiin mm. perustuslakivaliokunnan edellyttämästä oman tuotannon määrästä sekä laajojen ulkoistuksien ja kokonaisulkoistuksien perustuslainmukaisuudesta. Lausunnot ovat saatavilla osoitteessa <https://soteuudistus.fi/lausunnot>.

Kaikki lausunnonantajat korostivat lausunnoissaan, että maakunnan on turvattava palveluiden saatavuus kaikissa tapauksissa. Kannat kokonaisulkoistuksiin ja laajoihin ulkoistuksiin kuitenkin osittain vaihtelivat. Asiantuntijat painottivat, että sitä täsmällisemmin on säädettävä julkisen vallan velvollisuudesta huolehtia palvelujen saatavuuden turvaamisesta myös palveluntarjoajan konkurssin kaltaisissa ja vastaavissa poikkeuksellisissa olosuhteissa, mitä merkittävämmästä ulkoistuksesta on kysymys ja mitä olennaisemmin osin järjestely siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yksityisen palveluntarjoajana hoidettavaksi. Asiantuntijat painottivat myös perustuslain 124 §:ssä säädetyn rajoituksen huomioon ottamista. Lausunnoissa edellytettiin lisäksi, että säännösperusteisesti varmistetaan riittävä ohjaus- ja valvontavalta ulkoistettuihin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajiin nähden, samoin kuin varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, jotta varmistetaan palvelujen saatavuus ja jatkuvuus kaikissa tilanteissa.

Valmisteilla oleva sote-uudistus

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmistelussa pääministeri Sanna Marinin hallituksen linjaaman sote-uudistukseen liittyvä lainsäädäntö. Uudistuksessa tavoitteena on mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Keskeisenä keinona on luoda uudet vahvemmat järjestäjät ja yhdistää perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut saman järjestäjän alle. Aiemmassa maakuntauudistuksessa Päijät-Hämeen maakunta muodosti oman alueensa ja aluetta on pidetty lähtökohtana myös uuden sote-uudistuksen valmistelussa. Vahvemmat järjestäjät mahdollistavat eri palvelujen integroimisen asiakkaan näkökulmasta toimiviksi palveluketjuiksi.

Lainvalmistelussa on tulkittu perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella antamien lausuntojen sekä yllä mainittujen perustuslakiasiantuntijoiden lausuntojen tarkoittavan, että voimassa olevaa lainsäädäntöä on välttämätöntä tarkentaa siten, että lainsäädäntö turvaa osaltaan lailla säädetyt sote-palvelut kaikissa tapauksissa ja että tulevat maakunnat kantavat ja voivat kantaa myös tosiasiaa lakiin perustuvaan järjestämisvastuuseen kuuluvan päätös- ja ohjausvallan.

Lainvalmistelussa on katsottu, että sääntelyn selkeyttäminen on välttämätöntä myös siitä syystä että maakunnan suuruisiin kokonaisulkoistuksiin tai laajoihin ulkoistuksiin liittyy suurempia riskejä, kuin yksittäisen kunnan ulkoistuksiin.

Lainvalmistelussa tehdyn ulkoistussopimuksia koskevan arvion perusteella näyttäisi siltä, että ulkoistuksissa on sovittu ainakin osassa tapauksia siten, että kunnat eivät käytännössä vastaa järjestämisvastuuseen kuuluvasta päätöksenteosta, ohjauksesta ja valvonnasta, vaan vastuu tehtävän hoidosta on myös järjestämisvastuun osalta tosiasiallisesti siirtynyt palvelujen tuottajalle. Sopimuksissa ei myöskään ole lisäksi varauduttu riittävästi mahdollisiin sopimuksen päättymis- ja häiriötilanteisiin. Siten myös tämän perusteella lainvalmistelussa pyritään tarkentamaan erityisesti järjestämisvastuun kantaan liittyviä asioita, ulkoistamisen edellytyksiä sekä riskien hallintaa ostopalvelutilanteissa.

Sote-uudistukseen liittyvä hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle tänä vuonna. Järjestämisvastuun kantoa, ulkoistamisen edellytyksiä ja riskien hallintaa koskevien sekä mahdollisesti oman tuotannon määrää koskevat ehdotuksien perustuslainmukaisuus arvioidaan siten viime kädessä perustuslakivaliokunnassa. Hallituksen esityksen säätämisympäristössä arvioidaan aikanaan ehdotettujen säännösten suhdetta perustuslakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo yllä kuvatun parhaillaan meneillä olevan lainvalmistelun perusteella, että olisi syytä pidättäytyä sellaisista laajoista ulkoistuksista, joihin tämän vuoden aikana laadittavalla sääntelyllä voi olla niiden lainmukaisuuden näkökulmasta olennaista merkitystä.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Hallitusneuvos

Auli Valli-Lintu

Jakelu

Lahden kaupunki

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 82

Asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus A-2771, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio, sekä siihen liittyvä tonttijaon muutosehdotus M-20-4 KV

D/2260/10.02.03.00.04/2018

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Kaupunginarkkitehti Anne Karvinen-Jussilainen p. 050 387 8715
Tonttijaon osalta maankäyttöinsinööri Juha Uurtamo p. 050 398 5112

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto hyväksyy asemakaavan muutosehdotuksen A- 2771, jolla muodostuu Lahden kaupungin Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tontti 3, maantien aluetta ja lähivirkistysaluetta sekä Lahden kaupungin Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tonttia 3 koskevan tonttijaon muutosehdotuksen M-20-4.”

Perusteluosa Lahden kaupungin Kerinkallion (20.) kaupunginosan tiloja ja tilojen osia RN:o 398-405-8-95, 8-97 koskeva asemakaava ja korttelin 20132 tonttia 3, maantien aluetta ja lähivirkistysaluetta koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2771 (Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio) sekä siihen liittyvä tonttijaon muutosehdotus M-20-4.

Asemakaavassa ja asemakaavan muutoksessa on esitetty Liipolan tunnelin länsipään suuaukkoja ja betonikansiosuutta osoittavat rajat Lahden eteläisen kehätien tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pohjoisrajaa on siirretty niin, että suunniteltu suojavalli sijoittuu maantien alueelle. Suojavalli jatkuu korttelialueen itäpuolella virkistysalueen suojaksi. Pohjoisrajalle osoitettu puurivi on siirretty toteutettavaksi korttelialueen eteläreunaan. Rakennusalarajoja on tarkistettu ja korttelialueelle on osoitettu hulevesien hallinnan edellyttämiä oja. Lähivirkistysaluetta on laajennettu ja suojaviheralue on osoitettu lähivirkistysalueeksi, jolle on mahdollista sijoittaa virkistysaluetta palvelevaa paikoitusta.

Liikennevirasto, nykyinen Väylävirasto on hakenut asemakaavan muutosta. Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipään toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 82

Kaupungin strategian mukaisesti kaava mahdollistaa eteläisen kehätien toteuttamisen, mikä tukee yritysten sijoittumista ja työpaikkojen lisäämistä sekä edistää kestävästä kehityksestä mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista (A2 ja A4). Kaava edistää kärkihanketta 4. Yrittäjien Lahti edistämällä yritystoiminnalle varattujen alueiden rakentamista ja parantamalla olemassa olevien yritysten kehittymistä ja toimintaedellytyksiä.

Lähtötiedot

Valtio ja Lahden kaupunki omistavat suunnittelualueen. Asemakaava ja asemakaavan muutos perustuu valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman suunnitelmakarttaan Vt 12 plv. 15700-17100, joka tarkoittaa Liikenneviraston hyväksymää tiesuunnitelmaa Liipolan tunnelin länsipäässä, sekä muihin rakentamisvaiheen suunnitelmiin mm. virkistysalueen osalta. Tunnelin suuaukot sijoittuvat noin 25 metriä ja betonikantena toteutettava tunneliosuus osin noin 10 metriä idemmäksi kuin voimassa olevassa asemakaavassa on esitetty. Maantien toteutukseen liittyvää suojavallia on korotettu lähialueen asukkaiden toivomuksesta. Korotuksen vaikutuksesta suojavallin on suunniteltu ulottuvan paikoin noin 6 metriä asemakaavoitetulle liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle. Suojavalli jatkuu korttelialueen itäpuolella virkistysalueen suojaksi.

Tunnelin huolto on suunniteltu toteutettavaksi Apilakadun eteläpäästä, joten yhteyttä Orvokkitieltä ei tarvita ja suojaviheralueelle voidaan osoittaa muuta käyttöä. Tunnelin betonikannen yli on suunniteltu ulkoilureitti ja rinteiden alaosaan ulkoilua palvelevia toimintoja. Lähtötiedot on kuvattu tarkemmin asemakaavan selostuksessa.

Kaavatilanne

Päijät-Hämeen maakuntakaavassa alue kuuluu liikerakennusten (KM) ja taajamatoimintojen (A) alueeseen ja alueella on uusi kaksiajoratainen päätie tai -katu sekä liikennetunneli. Oikeusvaikutteisessa Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 suunnittelualue on valtatie, kaupallisten palvelujen aluetta (Pkm-2) ja lähivirkistysaluetta (VL-15). Yleiskaavassa on esitetty ohjeellinen pyöräilyn alueriitti tunnelin betonikannen kautta. Osayleiskaavassa esitetyt tunnelinsuun sijainti ja ulkoilureittimerkintä sekä suojaviheralueen ja virkistysalueen rajat tarkistetaan vireillä olevassa Lahden yleiskaavassa Y-203. Tontilla on voimassa vuosina 2008, 2009 ja 2017 hyväksytyt asemakaavat, joiden mukaan alue on yleisen tien aluetta (LT), liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta (K) sekä lähivirkistysaluetta. Suunnittelualueen kaakkoiskulmassa ei

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 82

ole asemakaavaa.

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen vaikutukset Valtatien 12 uuden linjauksen liikenteelliset vaikutukset ovat valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä. Vaikutukset Lahden kaupunkirakenteessa ulottuvat keskustaan saakka. Eteläinen kehätie palvelee Lahden eteläosien yritystoimintaa ja ohikulkuliikenteen siirtyminen uudelle väylälle mahdollistaa keskustan ja radanvarren kehittämisen. Lahden eteläisen kehätien toteuttaminen vaikuttaa Liipolan länsi- ja etelärinteiden luonnonympäristöön ja rinnemaisemaan. Maantien alueelle sijoittuva suojavalli mahdollistaa melu- ja muiden haittojen suojauksen parantamisen. Liikenneväylän suunnittelussa on jo otettu huomioon suojaus liikenteen aiheuttamia haittoja vastaan. Lähivirkistysalueen laajentaminen ja paikoitusalue parantavat virkistysalueen käyttöä. Korttelialueen kaavamääräysten tarkentaminen turvaa hulevesien hallinnan ja verkostojen huomioon ottamisen alueen käytön tarkemmassa suunnittelussa.

Vuorovaikutus kaavaa valmisteltaessa

Kaavahankkeesta on laadittu osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS), jossa kuvataan osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyt. OAS on tämän selostuksen liitteenä. Kaavan vireille tulosta on ilmoitettu vuoden 2019 kaavoituskatsauksessa. Kaavahanketta esiteltiin kaikille avoimessa asukastilaisuudessa 5.11.2019. Kaavaluonnos ja OAS olivat kuultavana 30.10.-13.11.2019 ja ne toimitettiin postitse kaava-alueen naapurikiinteistöille ja maanomistajille.

Valmisteluvaiheen kuulemisen yhteydessä pyydettiin viranomaislausunnot ja heille toimitettiin OAS ja kaavaluonnos. Kaavatyöhön liittyvää aineistoa on nähtävillä koko prosessin ajan kaavahankkeen kotisivulla Internetissä.

Kaavaluonnoksen kuulemisaikana ei esitetty mielipiteitä. Lausuntoja saatiin seitsemän. Hämeen ELY-keskuksen lausunnon perusteella yleisen tien alueen määräys on muutettu maantien alueeksi.

Virkistysalueen laajennusta ei ole muutettu suojaviheralueeksi, koska kehätien eteläreunaan toteutettava uusi suojavalli ulottuu virkistysalueen suojaksi ja yhtenäinen käyttötarkoitus on alueen hoidon ja toiminnan kannalta selkeämpi. Väyläviraston lausunnon mukaisesti selostukseen on vaihdettu päivitetty

rakennussuunnitelmakartta ja meluvalli-sana on muutettu suojavalliksi. Lahden ympäristöpalveluiden lausunnon perusteella kaavakarttaan on lisätty ohjeellinen ulkoilureitti ja selostukseen on tarkennettu kaavamutoksen perustelua. LE- Sähköverkko Oy:n ja Lahti Aqua Oy:n lausuntojen perusteella korttelialueelle on lisätty verkostoja ja hulevesien ohjausta koskevia aluevarauksia. Luonnosvaiheen kuulemisessa saadut lausunnot ja niiden

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 82

---

huomioiminen on kuvattu lyhennettyinä asemakaavan selostuksessa. Saadut lausunnot ja mielipiteet ovat kokonaisuudessaan päätösehdotuksen liitteenä.

Asemakaavan muutoksen yhteydessä tehdään MRL 78 §:n mukaisesti Kerinkallion (20.) kaupunginosaan seuraava tonttijaon muutos: M-20-4 korttelin 20132 tontille 2.

Maankäyttösopimus: Asemakaava ja asemakaavan muutos sisältyy eteläisen kehätien toteuttamiseen liittyviin sopimuksiin.

Tekninen ja ympäristölautakunta käsitteli asiaa 10.12.2019 § 160.

Asian esittelijän, maankäytön johtajan Petri Honkasen päätösehdotus oli seuraava:

”Lautakunta päättää hyväksyä asemakaavan ja asemakaavan muutosehdotuksen A-2771 sekä siihen liittyvän tonttijaon muutosehdotuksen M-20-4 asetettavaksi julkisesti nähtäville.

Mikäli mahdolliset muistutukset eivät anna muuhun aihetta, lautakunta esittää, että kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

Kaupunginvaltuusto hyväksyy asemakaavan muutosehdotuksen A- 2771, jolla muodostuvat Lahden kaupungin Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tontti 3, maantien aluetta ja lähivirkistysaluetta sekä Lahden kaupungin Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tonttia 3 koskevan tonttijaon muutosehdotuksen M-20-4.”

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Asemakaava ja asemakaavan muutosehdotus A-2771 on ollut maankäyttö ja rakennuslaissa säädetyssä järjestyksessä julkisesti nähtävillä 16.1.-17.2.2020, jona aikana saatiin kuusi lausuntoa ja yksi muistutus. Lausunnot eivät edellyttäneet muutoksia kaavaehdotukseen.

Saadut lausunnot ja muistutus ovat päätösehdotuksen liitteenä.

Muistutuksessa esitetään Liipolan tunnelin länsipäähän rakennettavaksi silta, joka mahdollistaa ajoneuvoliikenteen Apilakadulta Orvokkitielle. Muistuttaja edellyttää sillan rakentamista Lahden eteläisen kehätien toteuttamisen yhteydessä.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 82

Vastine:

Alueen liikenneverkko ja katuyhteydet on tutkittu tarkkaan asemakaavoituksen ja Lahden eteläisen kehätien suunnittelun yhteydessä eikä rakentamisen aikana ole tullut tarvetta muuttaa katuverkkoa. Ajoneuvosiltaa tunnelin suulle ei ole edes luonnosteltu Lahden eteläisen kehätien tie- tai rakennussuunnitelmassa, joten tämän hankkeen yhteydessä siltaa ei ole mahdollista toteuttaa. Uuden sillan suunnittelu ja toteuttaminen tunnelin päätyyn edellyttää Väyläviraston lupaa. Orvokkitien liikenne toimii hyvin toteutetun katuyhteyden kautta. Nikkilän suuntaan on yhteydet myös Sokeritopankadun, Metsätien ja Rengastien kautta. Muistutuksen perusteella kaavakarttaan ei ole tehty muutoksia.

Muutoksenhaku

Kh: muutoksenhakukielto
Kv: valitusosoitus Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Toimenpiteet

Kh: ote pöytäkirjasta muistutuksen tekijälle (KK), kv
Kv: ote pöytäkirjasta ilman liitteitä Lahden tilakeskus, ote pöytäkirjasta muistutuksen tekijälle (KK), sähköinen tiedoksianto Hämeen ELY-keskukselle

Lainvoimaisuuskysely Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta

Lainvoimaiseksi tulon jälkeen: kuulutus,
sähköisesti: jäljennös kuulutuksesta Hämeen ELY-keskus,
jäljennös kuulutuksesta + kartta Hämeen Maanmittauslaitos,
jäljennös kuulutuksesta + kartta Päijät-Hämeen liitto,
jäljennös kuulutuksesta kaupunkiympäristön palvelualueen
maankäyttö ja aluehankkeet

Liitteenä

1. Kaavaselostus + seurantalomake,
2. Kaavaehdotuskartta,
3. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS),
4. Luonnosvaiheen lausunnot,
5. Hakemus,
6. Tonttijakokartta,
7. Ehdotusvaiheen lausunnot,
8. Muistutus

LAHTI

ASEMAKAAVAN SELOSTUS

10.1.2020

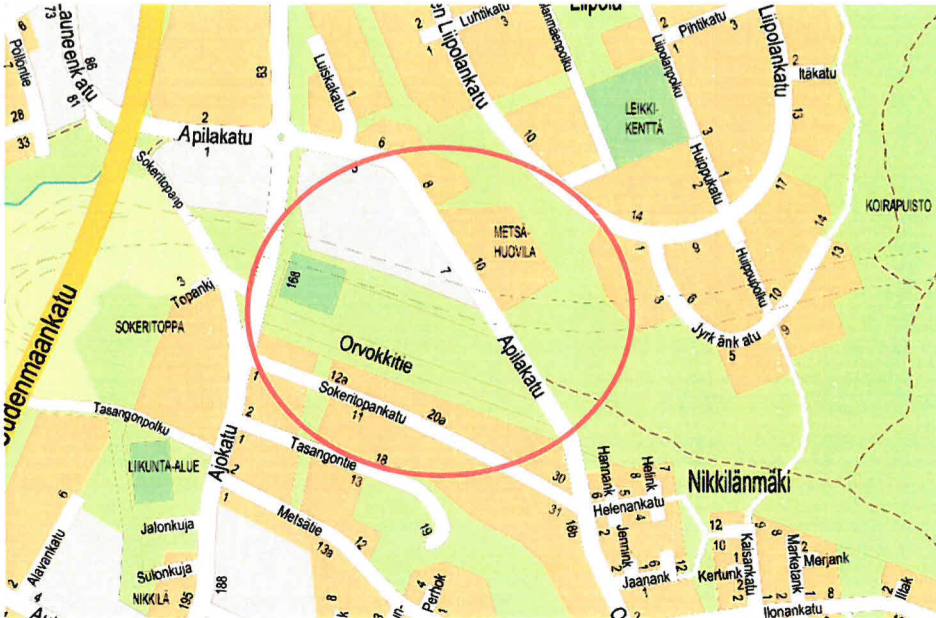
A-2771

Asemakaava ja
asemakaavan muutos

Liipolan tunnelin länsipää

Lahti.fi

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostus, joka koskee 10. päivänä tammikuuta 2020 päivättyä asemakaavakarttaa nro A-2771 sekä kaavan mukaista tonttijakoa M-20-4 (Liipolan tunnelin länsipää)

1 PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

1.1 Tunnistetiedot

Asemakaavalla muodostuu:
Kerinkallion (20.) kaupunginosan maantien aluetta ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavan muutos koskee:
Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tonttia 2 sekä suojaviher- ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavan muutoksella muodostuu:
Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tontti 3 sekä maantien aluetta ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavamuutoksen yhteydessä tehdään sitova tonttijako.

Kaavahanke sisältyy kaupungin kaavoitusohjelmaan. Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu vuoden 2019 kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä.

1.2 Kaava-alueen sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Kerinkallion kaupunginosassa Liipolanmäen lounaisrinteen juuressa. Alue rajautuu Jyrkkärinteen puistoon, Orvokkitien uuteen linjaukseen, Ajokatuun ja Apilakadun varren liikerakennusten korttelialueeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 9,0 ha.

Ortokuva suunnittelualueesta 2019.

1.3 Kaavan tarkoitus

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

1.4 Kaupungin strategia

Kaupungin strategian mukaisesti kaava mahdollistaa yritysten sijoittumista ja työpaikkojen lisäämistä tukevan eteläisen kehätien toteuttamisen sekä edistää kestävän kehityksen mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista (A2 ja A4).

Kaava edistää kärkihanketta 4. *Yrittäjien Lahti* edistämällä yritystoiminnalle varattujen alueiden rakentamista ja parantamalla olemassa olevien yritysten kehittymistä ja toimintaedellytyksiä.

1.5 Selostuksen sisällysluettelo

1	Perus- ja tunnistetiedot	2
1.1	Tunnistetiedot	2
1.2	Kaava-alueen sijainti	2
1.3	Kaavan tarkoitus	3
1.4	Kaupungin strategia	3
1.5	Selostuksen sisällysluettelo	4
1.6	Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista	4
2	Tiivistelmä	5
2.1	Kaavaprosessin vaiheet	5
2.2	Asemakaava	5
2.3	Toteuttaminen	5
3	Lähtökohdat	5
3.1	Selvitys suunnittelualueen oloista	5
3.1.1	Yleiskuvaus	5
3.1.2	Luonnonympäristö	5
3.1.3	Rakennettu ympäristö	5
3.1.4	Maanomistus	6
3.2	Suunnittelutilanne	6
3.2.1	Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset	6
4	Asemakaavan suunnittelun vaiheet	10
4.1	Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset	10
4.1.1	Aloite	10
4.1.2	Sopimukset	10
4.1.3	Pohjakartan tarkistaminen	10
4.1	Osallistuminen ja yhteistyö	10
4.2.1	Osalliset	10
4.2.2	Vireilletulo	11
4.2.3	Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt	11
4.2.4	Viranomaisyhteistyö	12
4.3	Asemakaavan tavoitteet	12
4.3.1	Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet	12
5	Kuvaus	13
5.1	Asemakaavan rakenne	13
5.1.1	Kokonaisrakenne	13
5.1.2	Mitoitus ja aluevaraukset	13
5.2	VAT:iin, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen	13
5.3	Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen	13
5.4	Kaavan vaikutukset	13
5.4.1	Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen	13
5.4.2	Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön	13
5.5	Ympäristön häiriötekijät	14
6	Asemakaavan toteutus	14
6.1	Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat	14
6.2	Toteuttaminen ja ajoitus	14
6.3	Toteutuksen seuranta	14
7	Päiväys ja allekirjoitus	14
8	Seurantalomake	145

1.6 Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista

asemakaavakartta A-2771
osallistumis- ja arviointisuunnitelma

2 TIIVISTELMÄ

2.1 Kaavaprosessin vaiheet

Asemakaava ja asemakaavan muutos on laadittu Liikenneviraston, nykyisen Väyläviraston, aloitteesta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetettiin nähtäville kaavahankkeen kotisivulle 18.7.2019. Kaavasta ja kaavan muutoksesta ei pidetty erillistä aloituskokousta, vaan kaava valmisteltiin yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa. Kaavatyötä käsittelevä yleisötilaisuus järjestettiin 5.11.2019 ja luonnosvaiheen kuuleminen järjestettiin 30.10.-13.11.2019, jolloin pyydettiin myös viranomaislausunnot.

2.2 Asemakaava

Asemakaavalla ja asemakaavan muutoksella tarkennetaan vuonna 2009 laaditun asemakaavan maantien alueen rajoja Liipolan tunnelin länsipään suuaukon ja suojavallin osalta vastaamaan rakentamissuunnitelmaa. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pohjoispuolelle toteutettavan suojavallin edellyttämä alue osoitetaan maantien alueeksi. Suojaviheralue muutetaan osaksi lähivirkistysaluetta, jolle voidaan sijoittaa virkistyskäyttöä palvelevaa paikoitusta.

2.3 Toteuttaminen

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen toteutuksesta vastaavat Väylävirasto ja Lahden kaupunki ja korttelialueen osalta yksityiset rakentajat.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Selvitys suunnittelualueen oloista

3.1.1 Yleiskuvaus

Suunnittelualue on tämän kaavan laatimisen aikaan pääosin Lahden eteläisen kehätien rakennustyömaata. Työmaa-alue on aidattu kaava-aluetta laajemmin. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen länsiosassa on väliaikaisia, koulukäytössä olevia rakennuksia. Muuten korttelialue on rakentamaton. Ajokadun länsipuolelle rakennetaan uutta koulua ja Orvokkietien uuden linjauksen eteläpuolelle suojavallia. Kehätien rakentamiseen liittyvät huoltoväylät ja maamassojen sijoitusalueet ulottuvat Liipolanmäen eteläpuolelle asemakaavoittamattomalle alueelle. Eteläisen kehätien rakentaminen aiheuttaa liikenteellistä ja sosiaalista haittaa. Työmaista aiheutuvaa melu-, pöly- ja muuta haittaa minimoidaan toimintaa koskevilla määräyksillä ja suojauksella.

3.1.2 Luonnonympäristö

Suunnittelualueen maisema, luonnonolot ja pienilmasto ovat jo nyt muuttuneet osana Lahden eteläisen kehätien toteutusta. Eteläisen Liipolankadun länsi- ja eteläpuolella on luonnon monimuotoisuusalue (205134). Liipolan kalliot on maisemallisesti edustava kallioalue reunametsineen, joka on paikoin paahteinen ja jolla on monipuolista kasvilajistoa. Rinteen kautta kulkee myös liito-oravien kulkureitti. Tunnelin suuaukon ja betonitunnelin toteutus on käsitelty vuonna 2009 hyväksytyssä asemakaavassa.

Suunnittelualue on pohjavesialuetta.

Lahti kuuluu korkean radonpitoisuuden alueeseen, minkä vuoksi radonsuojaus tulee ottaa kaikessa rakentamisessa huomioon rakennusjärjestyksen ohjeen mukaisesti.

3.1.3 Rakennettu ympäristö

Yhdyskuntarakenne ja kaupunkikuva

Suunnittelualue on tärkeä osa laajempaa yhdyskuntarakennetta. Alueen muuttuvaa kaupunkikuvaa hallitsevat liikerakennukset, katualueet ja Liipolan rinteen virkistysalue.

Asuminen

Suunnittelualueella ei ole asutusta. Pohjoispuolella oleva asemakaavoittamaton tila on yleiskaavassa osoitettu kaupallisten palvelujen alueeksi. Sokeritopankadun varressa olevat pientalot jäävät Orvokkietien varren suojaviheralueen taakse.

Palvelut, työpaikat, elinkeinotoiminta

Suunnittelualueella on väliaikaisia opetustoimintaa palvelevia rakennuksia. Kaava-alueella ja sen vieressä on pääosin rakentamattomia liike- ja toimistorakennusten kortteleita.

Virkistys

Suunnittelualueen itäosassa on Liipolan länsirinteen lähivirkistysalue, Jyrkkärinteenpuisto.

Liikenne

Suunnittelualue käsittää rakenteilla olevan valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien maantien aluetta ja rajautuu osin muuttuneeseen katuverkkoon.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöhäiriöt

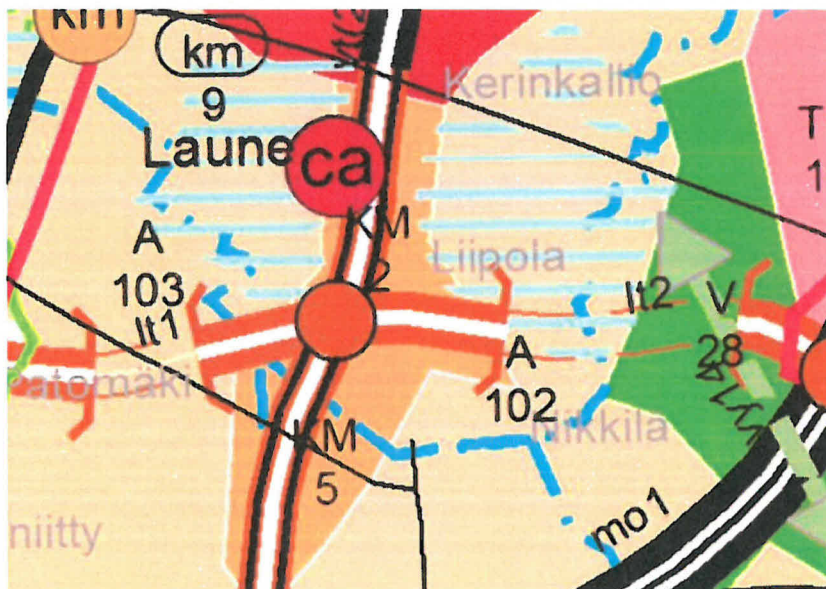
Suunnittelualue on valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien toteuttamiseen liittyvää työmaa-alueita.

3.1.4 Maanomistus

Suunnittelualue on valtion ja kaupungin omistuksessa.

3.2 Suunnittelutilanne**3.2.1 Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset****Maakuntakaava**

Päijät-Hämeen maakuntakaavassa 2014 (13.5.2019) alue on Liikerakennusten (KM) ja Taajamatoimintojen (A) aluetta. Alueella on uusi kaksiajoratainen päätie tai -katu sekä liikennetunneli. Lisäksi A-alueelle on osittain esitetty kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti arvokkaana alueena.

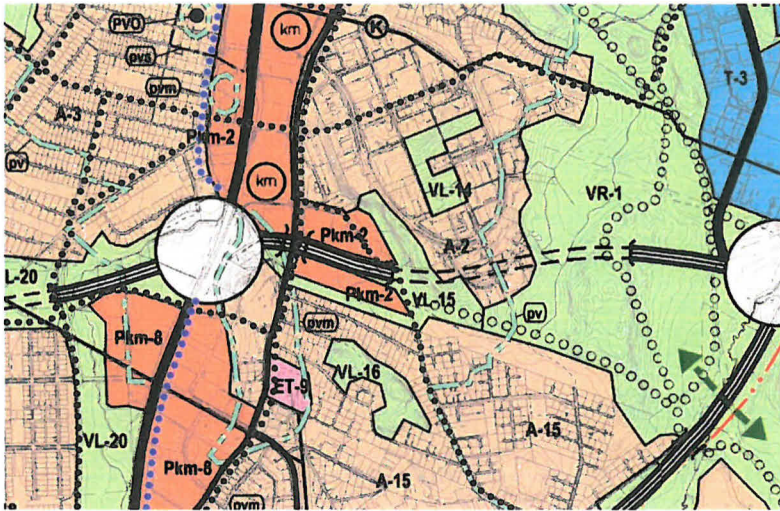

Ote Päijät-Hämeen maakuntakaavasta.

Osayleiskaava

Lahden 2016 osayleiskaavassa suunnittelualaue on valtatieä, kaupallisten palvelujen aluetta (Pkm-2) ja lähivirkistysaluetta (VL-15). Yleiskaavassa on esitetty ohjeellinen pyöräilyn aluereitti tunnelin länsipään yli.

Ote 2016 osayleiskaavasta.

Pkm-2 Laune

Alueen nykytilan kuvaus:

Eteläisen Lahden kaupallinen keskus. Alueella sijaitsee vähittäiskaupan suuryksikkö. Alueella on päivittäistavarakauppaa, tilaa vaativaa vähittäiskauppaa ja erikoistavarakauppaa. Alueella toimii lähiklinikka ja vanhusten palvelukeskus. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennetun ympäristön kohteita (LaRY). Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 2).

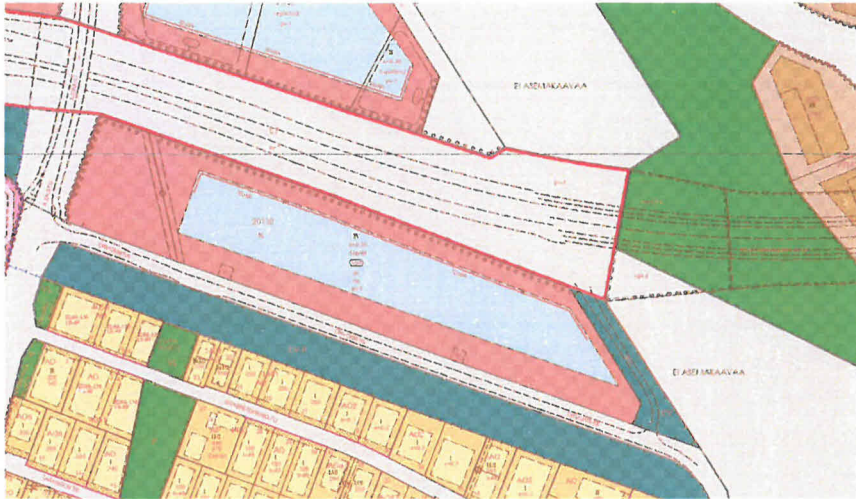
VL-15 Liipolan ja Nikkilänmäen lähivirkistysalue

Alueen nykytilan kuvaus:

Kerrostaloaluetta kehystävä maisemallisesti arvokas rinne ja sen vieressä oleva toiminnallisesti tärkeä viheralue. Alueella on ulkoilureitti. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 2).

Asemakaava

Voimassaolevassa asemakaavassa alue on yleisen tien aluetta (LT) ja liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta (K) sekä lähivirkistysaluetta. Osalla kaava-aluetta ei ole voimassa olevaa asemakaavaa. Kaavat ovat vahvistuneet 8.9.2008 (A-2330), 14.12.2009 (A-2462a) ja 11.12.2017 (A-2712).

Ote voimassaolevasta asemakaavasta.

Suunnittelualueen pohjoispuolella on yksityisessä omistuksessa oleva asemakaavoittamaton tila.

Rakennusjärjestys

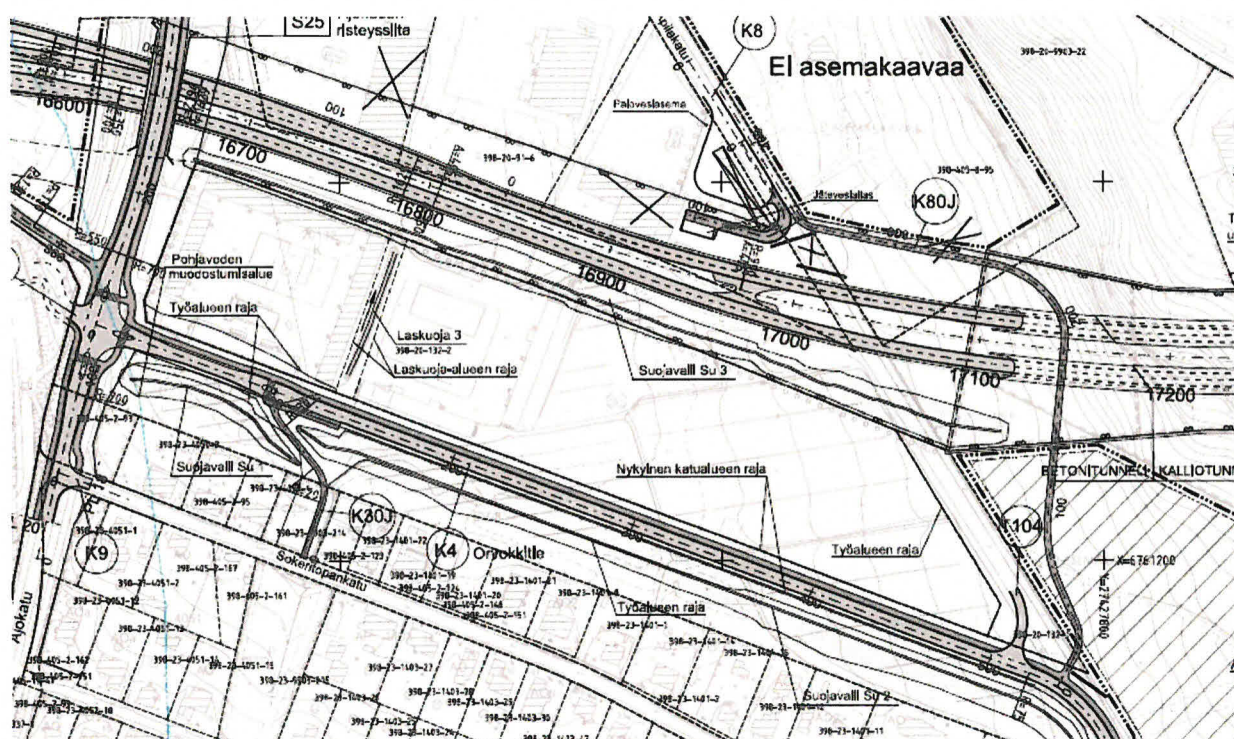
Rakennusjärjestys Lahti, Nastola, Kärkölä on tullut entisen Nastolan osalta voimaan 1.4.2013 ja entisen Lahden osalta voimaan 1.5.2013.

Pohjakartta

Pohjakartta on tarkistettu voimassa olevien asemakaavojen laatimisen yhteydessä: 8.1.2008 avoimen liikennealueen osalta, 28.10.2009 tunnelin suun osalta ja 5.5.2017 liikerakennusten korttelialueen osalta. Suunnittelualue on muuttuvaa valtatie työmaata, minkä vuoksi pohjakartan tarkistaminen tämän asemakaavan ja asemakaavan muutoksen valmistelun aikaan ei ole tarkoituksenmukaista.

Muut aluetta koskevat päätökset, suunnitelmat tai ohjelmat

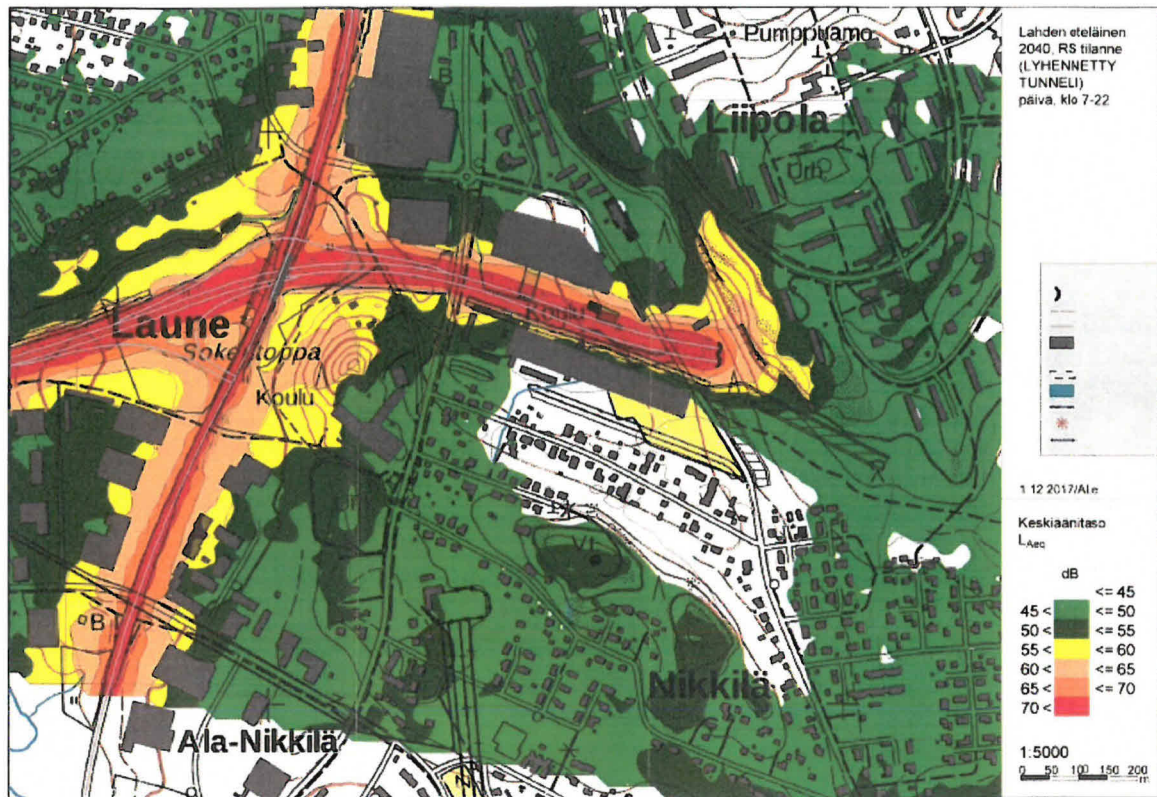
Liikennevirasto hyväksyi Lahden eteläistä kehätietä koskevan tiesuunnitelman 3.6.2016. Rakennussuunnitelman suunnitelmapartta Vt 12 plv. 15700-17100 tarkentaa tiesuunnitelmaa Liipolan tunnelin länsipäässä, kun todellinen kalliopinnan sijainti tarkentui. Kallio- ja betonitunnelin liitoskohtaa oli tarpeen siirtää muutamia metrejä idemmäksi, jolloin liittyminen kallioon voidaan toteuttaa kalliomassan luonnolliset rakosuunnat ja sijainnit huomioiden. Liipolan länsipäätä lyhennettiin rakennussuunnittelun edetessä n. 25 metriä. Lyhentämistarve johtuu kalliopinnan tarkentumisesta tunnelin poikkisuunnassa voimakkaasti syvemmälle karkaavana. Viimeisten tunnelimetrien toteuttaminen olisi ollut kohtuuttoman kallista eikä sillä saavutettaisi melua tai kulkuyhteyksiä parantavia vaikutuksia. Tunnelin lyhentämisellä saavutettu kustannussäästö mahdollisti osaltaan Nikulan eritasoliittymän ramppien toteuttamisen. Liipolan tunnelin länsipään lyhentämisellä ei ole vaikutusta tunnelin vaikutuksiin. Tiesuunnitelmavaiheen melulaskenta on laadittu kokonaan ilman kalliotunneliosuutta.

I / 11.11.2019	I ja II K80J muutettu suojavalli 1 ja 2			H, Kuusisto
H / 5.11.2019	Tarkennettu betonitunnelin ja kalliotunnelin rajat			I, Puustinen
G / 10.10.2019	Muutettu K7 korjattuna			H, Kuusisto
F / 30.6.2019	Täydennetty			H, Kuusisto
E / 22.3.2019	Täydennetty Vt12 plv, 15700-15760 ja 16320-16600	A, Häkkänen		H, Kuusisto
D / 12.12.2018	K19J suunnitelman rajat muutettu	A, Häkkänen		H, Kuusisto
C / 16.11.2018	Täydennetty	A, Häkkänen		H, Kuusisto
B / 7.9.2018	Muutettu suojavalli Su 3	A, Häkkänen		H, Kuusisto
A / 15.5.2018	Vt12 plv, 15760-16320 ja 16600-17100	A, Häkkänen		H, Kuusisto
Merkki / Pvm	Muutos	Suunn.	Tark.	
Hankkeen nimi				
Vt12 LETKE, hankeosa 1B, VALTARI Rakennussuunnitelma				
Pihustuksen sisältö				
Suunnitelmapartti Vt 12 plv, 15700-17100				
Pvm	A, Häkkänen, Pöyry Finland Oy	Pvm		
26.4.2018	H, Kuusisto, Pöyry Finland Oy		J, Wikström, Liikennejärjestö	
Koordinaattijärjestelmä	ETRS-GK27	Mittakaava		
Korkeusjärjestelmä	N2000	1:2000	Piir.no	R3/1-8

Laaditut selvitykset

- Lahden läntisten osien osayleiskaavan ja vireillä olevan Lahden yleiskaavan Y-203 valmisteluun liittyvät selvitykset
- Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitteluun liittyvä meluselvitys.
- Ulkoilureitistä ja vihialueen virkistyskäytöstä laadittu alustava suunnitelma.

4 ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET

4.1 Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset

4.1.1 Aloite

Asemakaavan muutos on tullut vireille Liikenneviraston, nykyisen Väylän aloitteesta. Kaavan tavoitteena mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

4.1.2 Pohjakartan tarkistaminen

Pohjakartta on tarkistettu voimassa olevien asemakaavojen laatimisen yhteydessä. Suunnittelualue on muuttuvaa valtatie työmaata, jonka osalta pohjakartan tarkistaminen ei ole tarkoituksenmukaista.

4.2 Osallistuminen ja yhteistyö

4.2.1 Osalliset

MRL 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Kaupungin hallintokunnat
- Päijät-Hämeen liitto
- Hämeen ELY-keskus / ympäristö

- Uudenmaan ELY-keskus / liikenne
- Väylävirasto
- Muut yhdistykset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

4.2.2 Vireilletulo

Asemakaavatyön vireille tulosta on ilmoitettu MRL 63 §, 3 mom. mukaisesti 7.3.2019 julkaistussa Lahden kaupungin vuoden 2019 kaavoituskatsauksessa (kohde 53).

4.2.3 Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt

Asemakaavatyötä on esitelty valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelmia koskevista tilaisuuksissa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma laadittiin ja asetettiin nähtäville kaavamutoshankkeen kotisivulle 18.7.2019. Kaavatyötä käsittelevä yleisötilaisuus järjestettiin 5.11.2019. Kaavaluonnos ja OAS olivat kuultavana 30.10.-13.11.2019, jolloin ne toimitettiin postitse kaava-alueen naapurikiinteistöille ja maanomistajille. Samalla pyydettiin myös viranomaislausunnot. Kaavatyöhön liittyvää aineistoa on nähtävillä koko prosessin ajan kaavahankkeen kotisivulla kaupungin internet-sivuilla.

Kaavaluonnoksen kuulemisaikana ei esitetty mielipiteitä.

Lausuntoja saatiin seitsemän. Lausuntojen keskeinen sisältö ja vastine on esitetty taulukossa.

Osallinen	Lausunnon/mielipiteen keskeinen sisältö	Vastine ja vaikutukset kaavaan
Hämeen ELY-keskus	Ei huomautettavaa kaavamutoksen lähtökohtiin. Aiempaa laajemmilla lähivirkistysalueilla tulee täyttää valtioneuvoston asetuksen mukaiset melun ohjearvot tai osoittaa alue suojaviheralueeksi (EV). Yleisen tien (LT) kuvaus esitetään muutettavaksi Maantien alueeksi.	Kehätien eteläreunaan toteutettava suojavalli jatkuu lähivirkistysalueen laajennuksen suojaksi. Yhtenäinen käyttötarkoitus on alueen hoidon ja toiminnan kannalta selkeämpi. Yleisen tien alue on muutettu Maantien alueeksi
Väylävirasto	Asemakaava on laadittu rakennussuunnitelman mukainen. Rakennussuunnitelman kartta tulee päivittää. Valtatie 12 ja Orvokkitien varteen tulevien vallien termi meluvalli tulee korjata suojavalliksi. Suojavallit pienentävät kaikkia liikenteen asutukselle aiheuttamia haittoja.	Rakennussuunnitelman kartta on päivitetty asemakaavan selostukseen. Meluvalli on muutettu suojavalliksi.
Lahden ympäristöpalvelut	Ohjeellinen ulkoilureitti tulee merkitä kehätien tunnelin yli. Liito-oravan pohjois-eteläsuuntainen kulkuyhteys tulee turvata. Kaavaselostuksessa tulisi perustella syy miksi betonitunneliosuutta on ollut tarpeen lyhentää alkuperäisistä suunnitelmista. Asutuksen keskelle rakennettavan valtatie	Ohjeellinen ulkoilureitti on lisätty kaavakarttaan. Liito-oravien kulkuyhteys säilyy muutosalueen itäpuolisessa rinteessä. Muutosalue kattaa kansirakenteen, jolle ei tule liito-oravien reitin edellyttämää puustoa. Selostuksen kohtaan Kaava-alueetta koskevat

	ympäristöhaittojen minimoimisessa on tunneliosuuksilla suuri merkitys. Ko. alueella ei ole enää sellaisia luontoarvoja jäljellä, jotka estäisivät kaavamuutoksen.	suunnitelmat, päätökset ja selvitykset (3.2.1) on tarkennettu perustelua muutokselle.
LE-Sähköverkko Oy	Alueen länsipäässä sijaitsee LES:n 110kV:n, 20kV:n ja 0,4kV:n maakaapeleita, joille tarvitaan 5 metriä leveä rasite. Esitetyt kaksi ohjeellista et-alueita ovat tarpeellisia mahdollisille tuleville puistomuuntamoille.	Rasitealueet on lisätty kaavakarttaan.
Lahti Aqua Oy	Korttelin 20132 jätevedet saadaan johdettua länsiosassa rasitealueella sijaitsevaan viemäriin, mikä aiheuttaa viemäroinnille huomattavia haasteita korttelin mahdolliselle lohkomiselle Korttelin läpi kulkee ojasto, mm. Orvokkitieltä nykyisten parakkikoulujen kohdalta tulee hulevesien pääreitti ja Jyrkänpuistosta sekä Apilakadulta kulkeutuu vesiä korttelin läpi. Näiden vesien johtaminen tontin ohitse tai rasitteen avulla tontin läpi on huomioitava.	Korttelin pohjoisreunaan on lisätty viemäriinjarasite tonttijaon mahdollistamiseksi. Korttelialueelle on osoitettu hulevesien ohjaamisen edellyttämiä ojarasitteita, joiden sijainti tarkentuu korttelin rakentumisen yhteydessä.
Päijät-Hämeen Pelastuslaitos	Ei huomautettavaa	
Telia	Ei huomautettavaa	

4.2.4 Viranomaisyhteistyö

Valmisteluvaiheen kuulemisen yhteydessä pyydettiin viranomaislausunnot ja viranomaisille toimitettiin asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostuksen luonnos ja kaavaluonnos. ELY-kaavaneuvottelussa 10.9.2019 todettiin, ettei erillistä viranomaisneuvottelua tarvita.

4.3 Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen tavoitteet

4.3.1 Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet

Asemakaava ja asemakaavan muutos perustuu valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman suunnitelmakarttaan Vt 12 plv. 15700-17100, joka tarkoittaa Liikenneviraston hyväksymää tiesuunnitelmaa Liipolan tunnelin länsipäässä, sekä muihin rakentamisvaiheen suunnitelmiin mm. virkistysalueen osalta.

Tunnelin suuaukot sijoittuvat noin 25 metriä ja betonikantena toteutettava tunneliosuus osin noin 10 metriä idemmäksi kuin voimassa olevassa asemakaavassa on esitetty.

Maantien toteutukseen liittyvää suojavallia on korotettu lähialueen asukkaiden toivomuksesta. Korotuksen vaikutuksesta suojavallin on suunniteltu ulottuvan paikoin noin 6 metriä

asemakaavoitetulle liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle. Suojavalli jatkuu korttelialueen itäpuolella virkistysalueen suojaksi.

Tunnelin huolto on suunniteltu toteutettavaksi Apilakadun eteläpäästä, joten yhteyttä Orvokkitieltä ei tarvita ja suojaviheralueelle voidaan osoittaa muuta käyttöä. Tunnelin betonikannen yli on suunniteltu ulkoilureitti ja rinteen alaosaan ulkoilua palvelevia toimintoja.

5 KUVAUS

5.1 Asemakaavan rakenne

5.1.1 Kokonaisrakenne

Asemakaavassa ja asemakaavan muutoksessa on esitetty Liipolan tunnelin länsipään suuaukkoja ja betonikansiosuutta osoittavat rajat Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman mukaisesti. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pohjoisrajaa on tarkistettu niin, että suunniteltu suojavalli sijoittuu maantien alueelle. Suojavalli jatkuu korttelialueen itäpuolella virkistysalueen suojaksi. Pohjoisrajalle osoitettu puurivi on siirretty toteutettavaksi korttelialueen eteläreunaan. Rakennusalarajaa on tarkistettu ja korttelialueelle on osoitettu hulevesien hallinnan edellyttämiä oja. Suojaviheralue on osoitettu lähivirkistysalueeksi, jolle on mahdollista sijoittaa virkistysaluetta palvelevaa paikoitusta. Lähivirkistysaluetta on laajennettu Orvokkitien suuntaan.

5.1.2 Mitoitus ja aluevaraukset

- Liike- ja toimisto rakennusten korttelialue (K)	3 6992 m ²
rakennusoikeus	12 947 k-m ²
- Lähivirkistysaluetta	1 729 m ²
- Maantien aluetta	3 603 m ²

5.2 VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen

Asemakaava ja asemakaavan muutos mahdollistaa valtakunnallisesti merkittävän liikenneväylän toteuttamisen ja ottaa huomioon Päijät-Hämeen maakuntakaavan ja Lahden läntisten osien osayleiskaavan. Osayleiskaavassa esitetty tunnelinsuun sijainti ja ulkoilureittimerkintä sekä suojaviheralueen ja virkistysalueen rajat tarkistetaan vireillä olevassa Lahden yleiskaavassa Y-203.

5.3 Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen

Kaava mahdollistaa asutuksen melu- ja muiden haittojen suojauksen parantamisen.

5.4 Kaavan vaikutukset

5.4.1 Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen

Valtatien 12 uuden linjauksen liikenteelliset vaikutukset ovat valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä. Vaikutukset Lahden kaupunkirakenteessa ulottuvat keskustaan saakka. Eteläinen kehätie palvelee Lahden eteläosien yritystoimintaa ja ohikulkuliikenteen siirtyminen uudelle väylälle mahdollistaa keskustan ja radanvarren kehittämisen.

5.4.2 Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Lahden eteläisen kehätien toteuttaminen vaikuttaa Liipolan länsi- ja etelärinteen luonnonympäristöön. Tunnelinsuu tulee osaltaan rajaamaan luonnonarvoiltaan arvokasta

rinnemaisemaa. Liikenneväylän ja etenkin tunnelin rakentamisaikaiset vaikutukset ulottuvat varsinaista maantien aluetta laajemmalle.

5.5 Ympäristön häiriötekijät

Maantien alueelle sijoittuva suojavalli mahdollistaa melu- ja muiden haittojen suojauksen parantamisen. Liikenneväylän suunnittelussa on otettu huomioon suojaus liikenteen aiheuttamia haittoja vastaan.

6 ASEMAKAAVAN TOTEUTUS

6.1 Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat

Maantie toteutetaan Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaan kytkeytyy kiinteästi ympäröivien katualueiden, virkistysalueiden, ulkoilureittien ja muun ympäristön toteuttaminen.

6.2 Toteuttaminen ja ajoitus

Kokonaisuudessaan Lahden eteläinen kehätie valmistuu vuoden 2021 loppupuolella.

6.3 Toteutuksen seuranta

Liipolan tunnelin suuaukkojen ja lähiympäristön tarkempi suunnittelu ja toteutus tulee tehdä paikan maisemallisen ja kaupunkirakenteellisen arvon mukaisesti.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Lahdessa 10.1.2020

Kaupunginarkkitehti

Anne Karvinen-Jussilainen

Nähtävilläolon jälkeen on kaavaselostukseen korjattu kohdassa 5.1.2 Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pinta-ala 36 99 m²:stä 36 992 m²:ksi.

8 SEURANTALOMAKE

Asemakaavan seurantalomake

Asemakaavan perustiedot ja yhteenveto

Kunta	398 Lahti	Täyttämispvm	08.01.2020
	ASEMAKAAVA KOSKEE: KERINKALLION (20.) KAUPUNGINOSAN TILOJA JA TILOJEN OSIA RN:O 398-405-8-95,8-97		
Kaavan nimi	ASEMAKAAVAN MUUTOS KOSKEE: KERINKALLION (20.) KAUPUNGINOSAN KORTTELIA 20132 SEKÄ YLEISEN TIEN-, PUISTO- JASUOJAVIHERALUETTA		
	ASEMAKAAVALLA JA ASEMAKAAVAN MUUTOKSELLE MUODOSTUU: KERINKALLION (20.) KAUPUNGINOSAN KORTTELI 20132 SEKÄ MAANTIEN- JA LÄHIVIRKISTYSALUETTA		
Hyväksymispvm		Ehdotuspvm	10.1.2020
Hyväksyjä		Vireilletulosta ilm. pvm	
Hyväksymispykälä		Kunnan kaavatunnus	398A2771
Generoitu kaavatunnus			
Kaava-alueen pinta-ala [ha]	9,0314	Uusi asemakaavan pinta-ala [ha]	0,7025
Maanalaisten tilojen pinta-ala [ha]		Asemakaavan muutoksen pinta-ala [ha]	8,3289

Ranta-asemakaava Rantaviivan pituus [km]

Rakennuspaikat [lkm] Omarantaiset Ei-omarantaiset

Lomarakennuspaikat [lkm] Omarantaiset Ei-omarantaiset

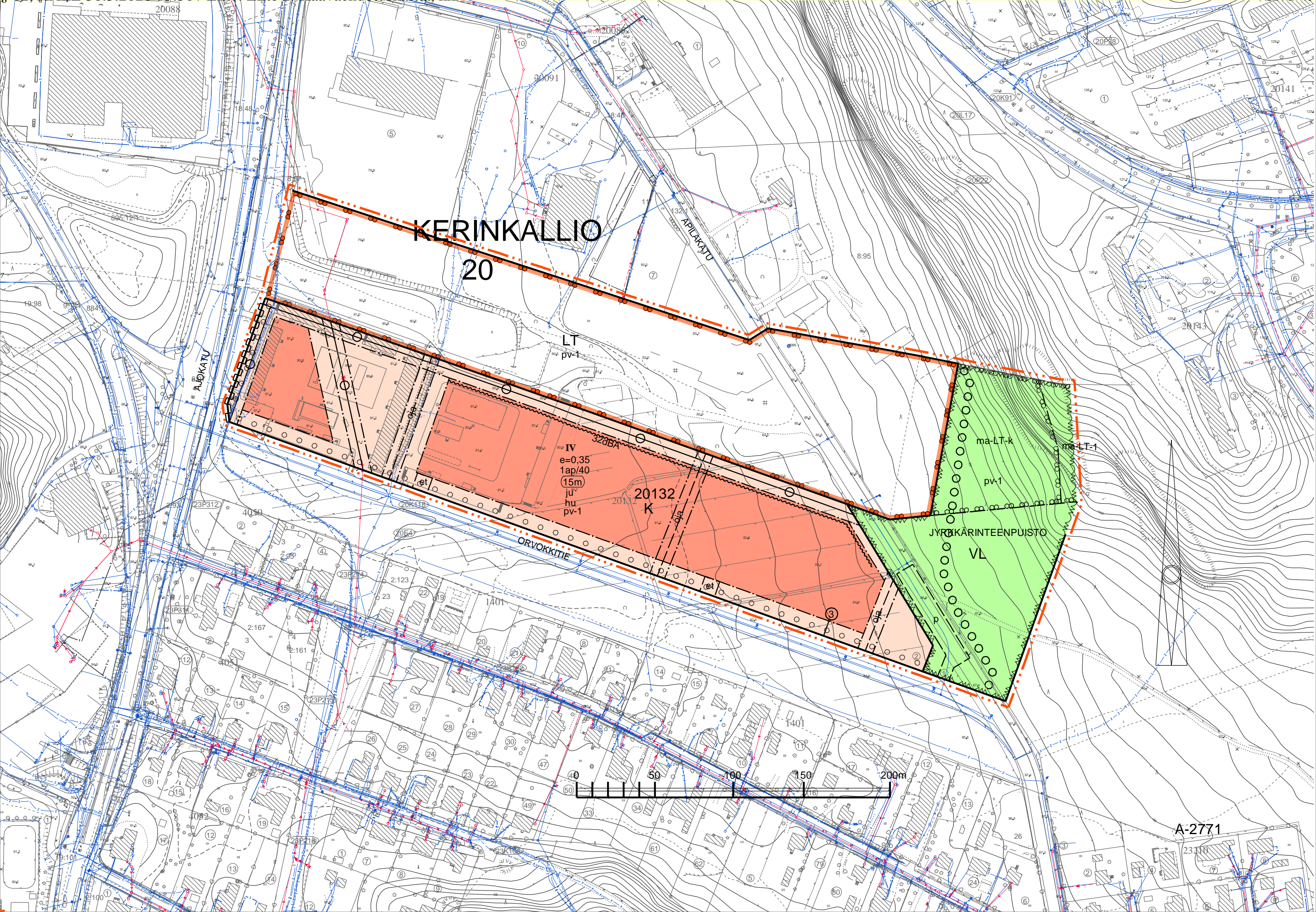
Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	9,0314	100,0	12947	0,14	0,7025	-625
A yhteensä						
P yhteensä						
Y yhteensä						
C yhteensä						
K yhteensä	3,6992	41,0	12947	0,35	-0,1786	-625
T yhteensä						
V yhteensä	1,7294	19,1			0,8838	
R yhteensä						
L yhteensä	3,6028	39,9			0,2817	
E yhteensä					-0,2844	
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

Maanalaiset tilat	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä					

Rakennussuojelu	Suojellut rakennukset		Suojeltujen rakennusten muutos	
	[lkm]	[k-m ²]	[lkm +/-]	[k-m ² +/-]
Yhteensä				

Alamerkinnot

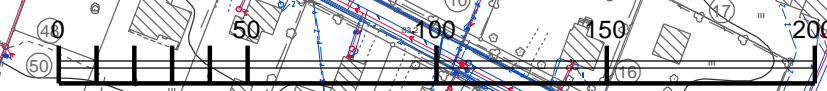
Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	9,0314	100,0	12947	0,14	0,7025	-625
A yhteensä						
P yhteensä						
Y yhteensä						
C yhteensä						
K yhteensä	3,6992	41,0	12947	0,35	-0,1786	-625
K	3,6992	100,0	12947	0,35	-0,1786	-625
T yhteensä						
V yhteensä	1,7294	19,1			0,8838	
VL	1,7294	100,0			1,7294	
P,PL,Pvy					-0,8456	
R yhteensä						
L yhteensä	3,6028	39,9			0,2817	
LT	3,6028	100,0			0,2817	
E yhteensä					-0,2844	
EV					-0,2844	
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

KERINKALLIO
20

20132
K

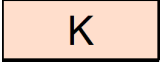

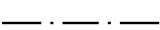

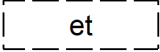
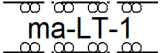
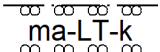
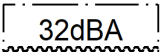

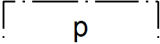
JYRKÄRINTEENPUISTO
VL

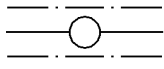
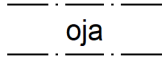

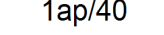
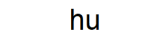
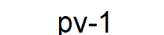
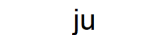
A-2771

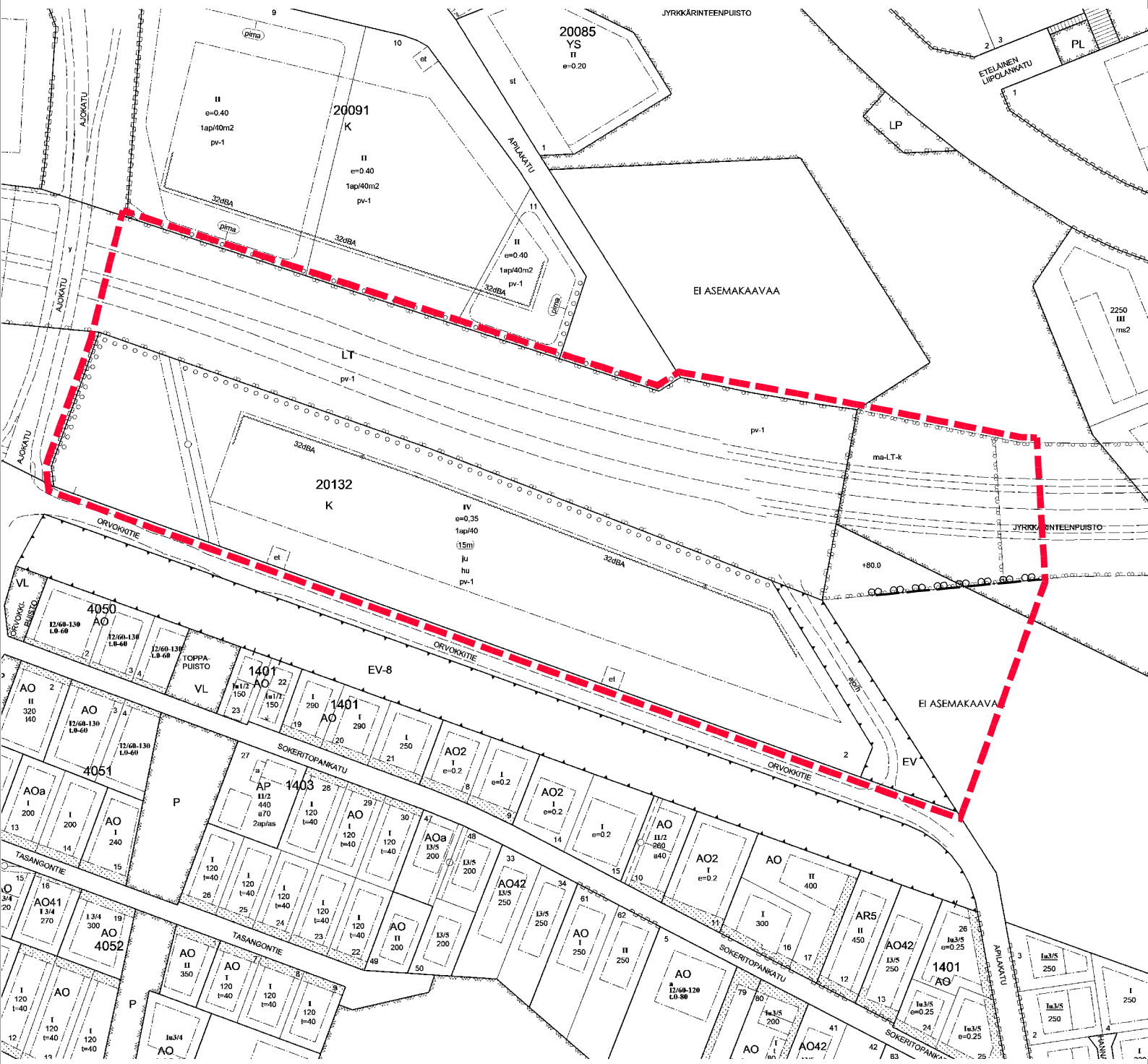
1(2)

A-2771 ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET

Nro	Merkintä	Määräys
1		ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET
2		LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
3		LÄHIVIRKISTYSALUE.
4		MAANTIEEN ALUE.
5		3 m KAAVA-ALUEEN RAJAN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA.
6		KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
7		OSA-ALUEEN RAJA.
8		OHJEELLINEN ALUEEN TAI OSA-ALUEEN RAJA.
9		SITOVAN TONTTIIJAON MUKAISEN TONTIN RAJA JA NUMERO.
10	20	KAUPUNGINOSAN NUMERO.
11	KER	KAUPUNGINOSAN NIMI.
12	20132	KORTTELIN NUMERO.
13	JYRKÄRIN	KADUN, KATUAUKION, TORIN, PUISTON TAI MUUN YLEISEN ALUEEN NIMI.
14	IV	ROOMALAINEN NUMERO OSOITTAÄ RAKENNUSTEN, RAKENNUKSEN TAI SEN OSAN SUURIMMAN SALLITUN KERROSLUVUN.
15	e=0,35	TEHOKKUUSLUKU ELI KERROSALAN SUHDE TONTIN PINTA-ALAAN.
16	(15m)	LUKU, JOKA OSOITTAÄ RAKENNUKSEN SUURIMMAN SALLITUN KORKEUDEN METREISSÄ.
17		RAKENNUSALA.
18		OHJEELLINEN RAKENNUSALA, JOLLE SAA SIIJOITTAÄ KUNNALLISTEKNIISIÄ RAKENNUKSIA.
19		LIKENNETUNNELI. ALUEELLE SIIJOITETAAN MAANTIEÄTUNNELI JA SEN TARVITSEMAT PELASTUS-, VALVONTA-, HUOLTO- JA TEKNISET TILAT SUOJAVYÖHYKKEINEEN. MAANALAISET TILAT ON SIIJOITETTAVA, LOUHITTAVA JA LUJITETTAVA SITEN, ETTEI NIISTÄ TAI NIIDEN RAKENTAMISESTA AIHEUDU VAHINKOA RAKENNUKSILLE, TÄRINÄHERKILLE TOIMINNOILLE, MAANALAISILLE TILOILLE TAI RAKENTEILLE, TEKNISILLE VERKOSTOILLE EIKÄ PALOTURVALLISUUDELLE. MAANALAINEN VÄYLÄ ON SUUNNITELTAVA JA RAKENNETTAVA SITEN, ETTEI LIIKENNE AIHEUTA HAITALLISTA TÄRINÄÄ TAI RUNKOMELUA ALUEEN NYKYISELLE MAANKÄYTÖLLE. LIKENNETUNNELIN RAKENTAMINEN EI SAA AIHEUTTAÄ RAKENNUKSILLE, KASVILLISUUDELLE TAI VEDENHANKINNALLE HAITALLISTA POHJAVEDEN PINNAN ALENEMISTA EIKÄ POHJAVEDEN LAADUN HUONONEMISTA. LIKENNETUNNELIN VAIKUTUSALUE ULOTTUU TASOON +100.
20		KATETTU YLEISEN TIEÄ TUNNELI.
21		MERKINTÄ OSOITTAÄ RAKENNUSALAN SIVUN, JONKA PUOLEISTEN RAKENNUKSEN ULKOSEINIEN SEKÄ IKKUNOIDEN JA MUIDEN RAKENTEIDEN ÄÄNENERISTÄVYYDEN LIIKENNEMELUA VASTAAN ON OLTAVA VÄHINTÄÄN 32 dBA.
22		SÄILYTETTÄVÄ/ISTUTETTAVA PUURIVI.
23		ULKOILUREITTI, JONKA SIIJAINI ON OHJEELLINEN.
24		PYSÄKÖIMISPAIKKA.

2(2)

25		JOHTOA VARTEN VARATTU ALUEEN OSA. ALUEEN OSALLE EI SAA ISTUTTA PUITA, EIKÄ SEN MAANPINNAN KORKEUTTA SAA OLEELLISESTI MUUTTA.
26		HULEVESI OJAA VARTEN VARATTU ALUEEN OSA, SIJAINTI OHJEELLINEN.
27		KATUALUEEN RAJAN OSA, JONKA KOHDALTA EI SAA JÄRJESTÄÄ AJONEUVOLIITTYMÄÄ.
28		MERKINTÄ OSOITTA, KUINKA MONTA KERROSALANELIOMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI AUTOPAikka.
29		RAKENNUKSEN, PAIKOITUS- JA MUIDEN PIHA-ALUEIDEN SADEVEDET OHJATAAN SADEVESIVIEMÄRIIN. RAKENNUKSET SALAOJITETAAN JA ROUTASUOJATAAN. PIHA-ALUEIDEN TASOT ON SUUNNITELTAVA SITEN, ETTÄ RAKENTEET ON MAHDOLLISTA KUIVATTAA.
30		VEDENHANKINNALLE TÄRKEÄ POHJAVESIALUE. ALUEELLA EI SAA VAARANTAA POHJAVEDEN LAATUA EIKÄ MÄÄRÄÄ.
31		RAKENNUSTEN JULKISIVUT ON JAOTELTAVA ULOS-JA SISÄÄNVEDOIN.
32		ASEMAKAAVAN YHTEYDESSÄ ON TEHTY SITOVA TONTTIJAKO.

POISTOKARTTA MK 1:3000

LAHTI

ASEMAKAAVAN SELOSTUS LUONNOS / OAS

18.7.2019

A-2771

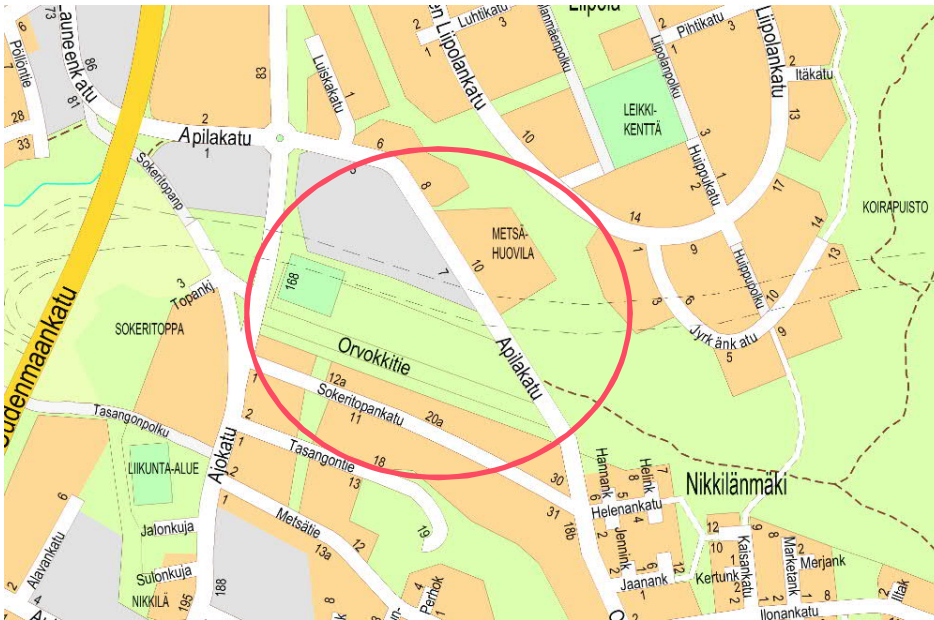
Asemakaava ja
asemakaavan muutos

Liipolan tunnelin länsipää

Lahti.fi

(LUONNOSPVM)

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selustus, joka koskee 16. lokakuuta 2019 päivättyä asemakaavakarttaa nro A-2771 (sekä kaavan mukaista tonttijakoa M-xx-xx - M-xx-xx) (Liipolan tunnelin länsipää)

1 PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

1.1 Tunnistetiedot

Asemakaavalla muodostuu:

Kerinkallion (20.) kaupunginosan yleisen tien aluetta ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavan muutos koskee:

Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tonttia 2 sekä suojaviher- ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavan muutoksella muodostuu:

Kerinkallion (20.) kaupunginosan korttelin 20132 tontti 3 sekä yleisen tien aluetta ja lähivirkistysaluetta.

Asemakaavamuutoksen yhteydessä tehdään sitova tonttijako.

Kaavahanke sisältyy kaupungin vuoden 2019 kaavoitusohjelmaan. Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä.

1.2 Kaava-alueen sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Kerinkallion kaupunginosassa Liipolanmäen lounaisrinteen juuressa. Alue rajautuu Jyrkkärinteen puistoon, Orvokkitien uuteen linjaukseen, Ajokatuun ja Apilakadun varren liikerakennusten korttelialueeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 8,9 ha.

Ortokuvakartta.

1.3 Kaavan tarkoitus

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

1.4 Kaupungin strategia

Kaupungin strategian mukaisesti kaava mahdollistaa yritysten sijoittumista ja työpaikkojen lisääntymistä tukevan eteläisen kehätien toteuttamisen sekä edistää kestävästä kehityksestä mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista.

Kaava edistää kärkihanketta 4. Yrittäjien Lahti edistämällä yritystoiminnalle varattujen alueiden rakentamista ja parantamalla olemassa olevien yritysten kehittymistä ja toimintaedellytyksiä.

1.5 Selostuksen sisällysluettelo

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT.....	2
1.1	Tunnistetiedot.....	2
1.2	Kaava-alueen sijainti.....	2
1.3	Kaavan tarkoitus.....	3
1.4	Kaupungin strategia.....	3
1.5	Selostuksen sisällysluettelo.....	4
1.6	Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista.....	4
2	TIIVISTELMÄ.....	5
2.1	Kaavaprosessin vaiheet.....	5
2.2	Asemakaava.....	5
2.3	Toteuttaminen.....	5
3	LÄHTÖKOHDAT.....	5
3.1	Selvitys suunnittelualueen oloista.....	5
3.1.1	Yleiskuvaus.....	5
3.1.2	Luonnonympäristö.....	5
3.1.3	Rakennettu ympäristö.....	5
3.1.4	Maanomistus.....	6
3.2	Suunnittelutilanne.....	6
3.2.1	Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset.....	6
4	ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET.....	10
4.1	Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset.....	10
4.1.1	Aloite.....	10
4.1.2	Pohjakartan tarkistaminen.....	10
4.2	Osallistuminen ja yhteistyö.....	10
4.2.1	Osalliset.....	10
4.2.2	Vireilletulo.....	11
4.2.3	Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt.....	11
4.2.4	Kaavoituksen eteneminen ja aikataulu.....	11
4.2.5	Viranomaisyhteistyö.....	11
4.3	Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen tavoitteet.....	11
4.3.1	Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet.....	11
5	KUVAUS.....	12
5.1	Asemakaavan rakenne.....	12
5.1.1	Kokonaisrakenne.....	12
5.1.2	Mitoitus ja aluevaraukset.....	12
5.2	VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen.....	12
5.3	Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen.....	12
5.3.1	Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen.....	12
5.3.2	Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön.....	12
5.4	Ympäristön häiriötekijät.....	12
6	ASEMAKAAVAN TOTEUTUS.....	13
6.1	Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat.....	13
6.2	Toteuttaminen ja ajoitus.....	13
6.3	Toteutuksen seuranta.....	13
7	PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS.....	13
8	AIKATAULU.....	13

1.6 Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista

asemakaavakartta A-2771

havainnekuvat

muut selostusta tarkentavat asiakirjat, taustaselvitykset ja lähdemateriaalit (otteet selvityksistä)

2 TIIVISTELMÄ

2.1 Kaavaprosessin vaiheet

Asemakaava ja asemakaavan muutos on laadittu Liikenneviraston, nykyisen Väylän, aloitteesta. Erillistä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ei laadita, vaan se on korvattu kaavaselostuksen luonnoksella, joka asetetaan nähtäville kaavamuutoshankkeen kotisivulle 12.8.2019.

2.2 Asemakaava

Asemakaavan muutoksella tarkennetaan vuonna 2009 laaditun asemakaavan yleisen tien alueen rajoja Liipolan tunnelin länsipään suuaukon ja suojavallin osalta vastaamaan rakentamissuunnitelmaa. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pohjoispuolelle toteutettavan meluvallin alue osoitetaan yleisen tien alueeksi. Suojaviheralue muutetaan lähivirkistysalueeksi, jolle voidaan sijoittaa lähivirkistysaluetta palvelevaa paikoitusta.

2.3 Toteuttaminen

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen toteutuksesta vastaavat Väylä ja Lahden kaupunki sekä korttelialueen osalta yksityiset rakentajat.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Selvitys suunnittelualueen oloista

3.1.1 Yleiskuvaus

Suunnittelualue on asemakaavan ja asemakaavan muutoksen laatimisen aikaan pääosin Lahden eteläisen kehätien rakennustyömaata. Työmaa-alue on aidattu kaava-aluetta laajemmin. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen länsiosassa on väliaikaisia, koulukäytössä olevia rakennuksia. Muuten korttelialue on rakentamaton. Ajokadun länsipuolelle rakennetaan uutta koulua ja Orvokkitien uuden linjauksen eteläpuolelle meluvallia. Kehätien rakentamiseen liittyvät huoltoväylät ja maamassojen sijoitusalueet ulottuvat Liipolanmäen eteläpuolelle asemakaavoittamattomalle alueelle. Muutokset aiheuttavat liikenteellistä ja sosiaalista haittaa. Työmaista aiheutuvaa melu-, pöly- ja muuta haittaa minimoidaan toimintaa koskevilla määräyksillä ja suojuksella.

3.1.2 Luonnonympäristö

Suunnittelualueen maisema, luonnonolot ja pienilmasto ovat jo nyt muuttuneet osana Lahden eteläisen kehätien toteutusta.

Eteläisen Liipolankadun länsi- ja eteläpuolella on luonnon monimuotoisuusalue (205134). Liipolan kalliot on maisemallisesti edustava kallioalue reunametsineen, paikoin paahteinen, monipuolista kasvilajistoa. Tunnelin suuaukon ja betonitunnelin toteutus on käsitelty vuonna 2009 hyväksytyssä asemakaavassa.

Suunnittelualue on pohjavesialuetta.

Lahti kuuluu korkean radonpitoisuuden alueeseen, minkä vuoksi radonsuojaus tulee ottaa kaikessa rakentamisessa huomioon rakennusjärjestyksen ohjeen mukaisesti.

3.1.3 Rakennettu ympäristö

Yhdyskuntarakenne ja kaupunkikuva

Suunnittelualue on tärkeä osa laajempaa yhdyskuntarakennetta. Muuttuvaa kaupunkikuvaa hallitsevat liikerakennukset, katualueet ja Liipolan rinteen virkistysalue.

Asuminen

Suunnittelualueella ei ole asutusta. Pohjoispuolella oleva asemakaavoittamaton tila on yleiskaavassa osoitettu kaupallisten palvelujen alueeksi. Sokeritopankadun varressa olevat pientalot jäävät Orvokkien varren suojaviheralueen taakse.

Palvelut, työpaikat, elinkeinotoiminta
Suunnittelualueella on väliaikaisia opetustoiminnassa olevia rakennuksia.

Virkistys
Suunnittelualueen itäosassa on Liipolan länsirinteen lähivirkistysalue, Jyrkkärinteenpuisto.

Liikenne
Suunnittelualue käsittää rakenteilla olevan valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien yleisen liikenteen aluetta ja rajautuu osin asemakaavan mukaisesti muuttuneeseen katuverkkoon.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöhäiriöt
Suunnittelualue on valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien toteuttamiseen liittyvää työmaa- aluetta.

3.1.4 Maanomistus

Suunnittelualue on valtion ja kaupungin omistuksessa.

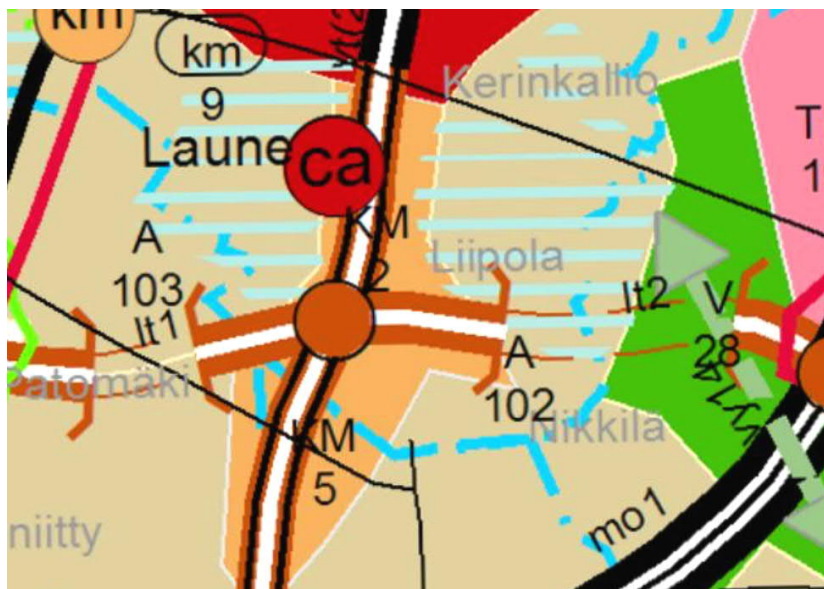
3.2 Suunnittelutilanne

3.2.1 Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset

Maakuntakaava

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 on tullut voimaan MRA 93 § mukaisten kuulutusten myötä 13.5.2019.

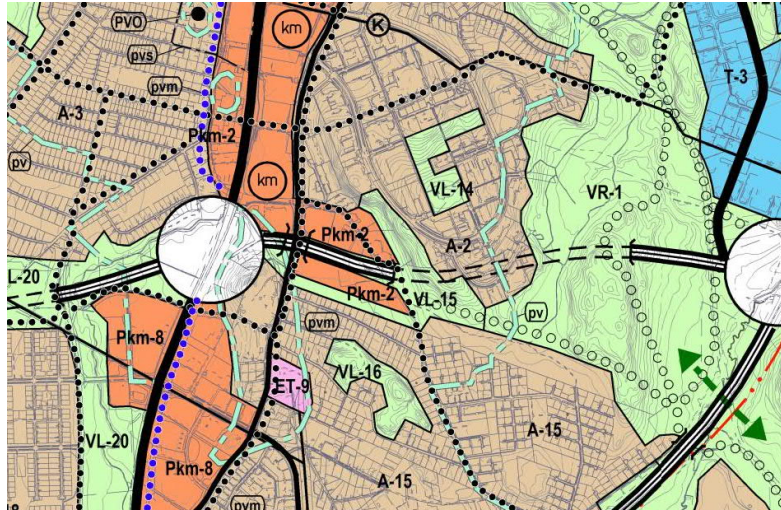
Maakuntakaavassa alue on Liikerakennusten (KM) ja Taajamatoimintojen (A) aluetta. Alueella on uusi kaksiajoratainen päätie tai -katu sekä liikennetunneli. Lisäksi A-alueelle on osittain esitetty kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti arvokkaana alueena.

Ote Päijät-Hämeen maakuntakaavasta.

Osayleiskaava

Lahden 2016 osayleiskaavassa suunnittelualaue on valtatieä, kaupallisten palvelujen aluetta (Pkm-2) ja lähivirkistysaluetta (VL-15). Yleiskaavassa on esitetty ohjeellinen pyöräilyn aluereitti tunnelin länsipään yli.

Ote 2016 osayleiskaavasta.

Pkm-2 Laune

Alueen nykytilan kuvaus:

Eteläisen Lahden kaupallinen keskus. Alueella sijaitsee vähittäiskaupan suuryksikkö. Alueella on päivittäistavarakauppaa, tilaa vaativaa vähittäiskauppaa ja erikoistavarakauppaa. Alueella toimii lähiklinikka ja vanhusten palvelukeskus. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennetun ympäristön kohteita (LaRY). Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 2).

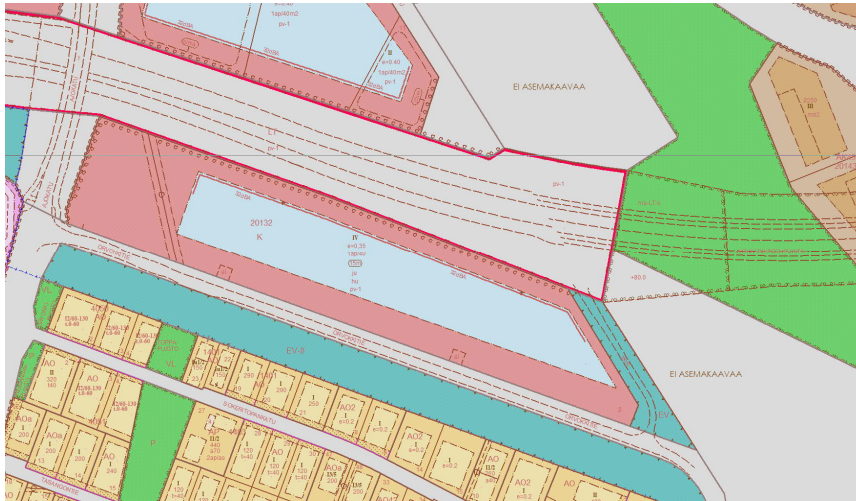
VL-15 Liipolan ja Nikkilänmäen lähivirkistysalue

Alueen nykytilan kuvaus:

Kerrostaloaluetta kehystävä maisemallisesti arvokas rinne ja sen vieressä oleva toiminnallisesti tärkeä viheralue. Alueella on ulkoilureitti. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 2).

Asemakaava

Voimassaolevassa asemakaavassa alue on yleisen tien aluetta (LT) ja liike- ja toimistorakennusten korttelialuetta (K) sekä lähivirkistysaluetta. Osalla kaava-alueita ei ole voimassa olevaa asemakaavaa. Kaavat ovat vahvistuneet 8.9.2008 (A-2330), 14.12.2009 (A-2462a) ja 11.12.2017 (A-2712).

Ote voimassaolevasta asemakaavasta.

Suunnittelualueen pohjoispuolella on yksityisessä omistuksessa oleva asemakaavoittamaton tila.

Rakennusjärjestys

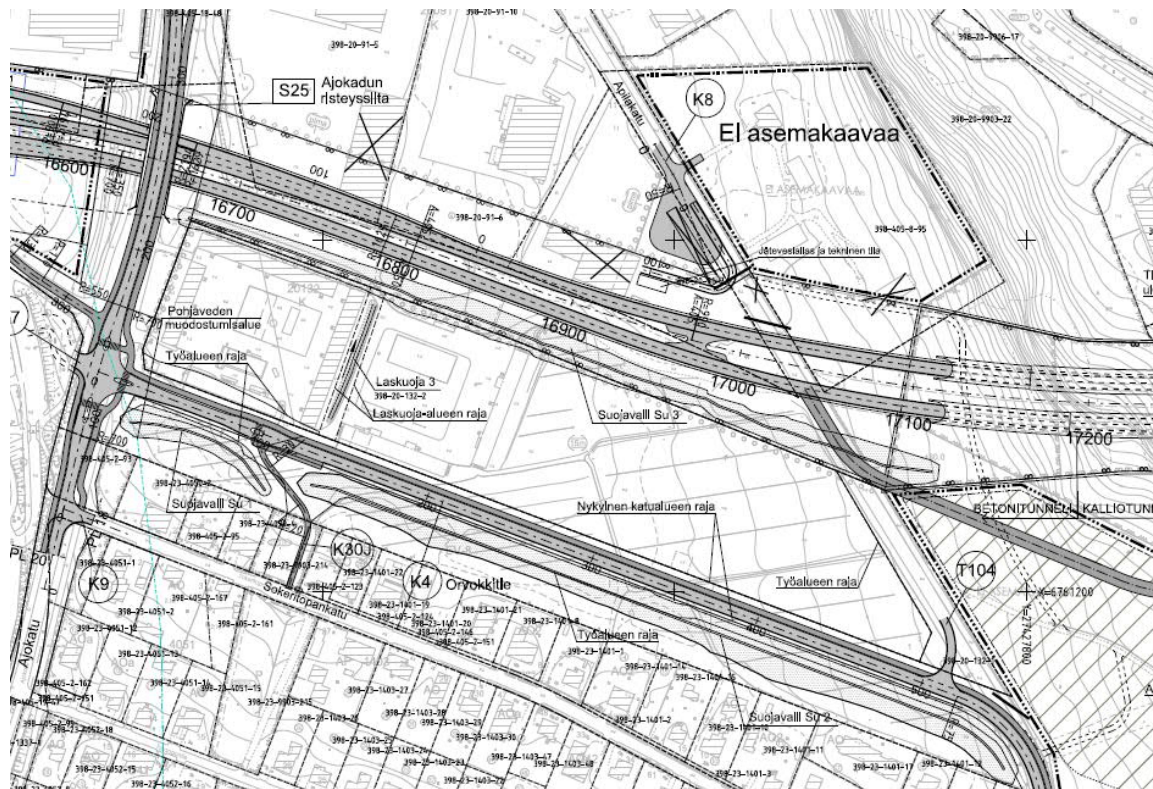
Rakennusjärjestys Lahti, Nastola, Kärkölä on tullut entisen Nastolan osalta voimaan 1.4.2013 ja entisen Lahden osalta voimaan 1.5.2013.

Pohjakartta

Pohjakartta on tarkistettu voimassa olevien asemakaavojen laatimisen yhteydessä: 8.1.2008 avoimen liikennealueen osalta, 28.10.2009 tunnelin suun osalta ja 5.5.2017 liikerakennusten korttelialueen osalta. Suunnittelualue on muuttuvaa valtatie työmaata, minkä vuoksi pohjakartan tarkistaminen asemakaavan ja asemakaavan muutoksen valmistelun aikaan ei ole tarkoituksenmukaista.

Muut aluetta koskevat päätökset, suunnitelmat tai ohjelmat

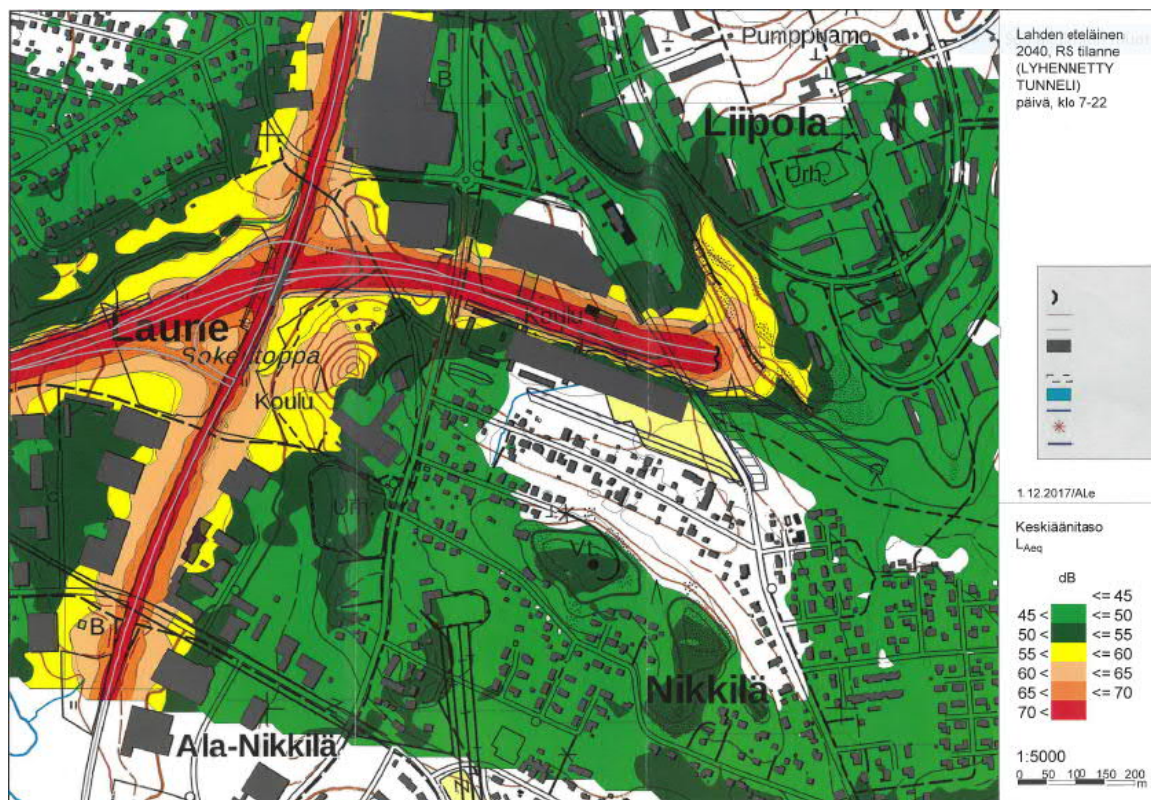
Liikennevirasto hyväksyi Lahden eteläistä kehätietä koskevan tiesuunnitelman 3.6.2016. Rakennussuunnitelman suunnitelmakartta Vt 12 plv. 15700-17100 tarkentaa tiesuunnitelmaa Liipolan tunnelin länsipäässä.

C / 16.11.2018	Täydennetty	A, Häkkänen	H, Kuusisto
B / 7.9.2018	Muutettu suojavalli Su 3	A, Häkkänen	H, Kuusisto
A / 15.5.2018	Vt12 plv. 15760-16320 ja 16600-17100	A, Häkkänen	H, Kuusisto
Merkki / Pvm	Muutos	Suunn,	Tark,
Hankkeen nimi Vt12 LETKE, hankeosa 1B, VALTARI Rakennussuunnitelma			
Piirustuksen sisältö Suunnitelmapaketti Vt 12 plv. 15700-17100			
			
Pvm	A, Häkkänen, Pöyry Finland Oy	Pvm	
26.4.2018	H, Kuusisto, Pöyry Finland Oy		J, Wikström, LIIKENNEVIRASTO
Koordinaattijärjestelmä	ETRS-GK27	Mittakaava	
Korkeusjärjestelmä	N2000	1:2000	Plk.nro R3/1-8

Laaditut selvitykset

- Lahden läntisten osien osayleiskaavan ja vireillä olevan Lahden yleiskaavan Y-203 valmisteluun liittyvät selvitykset
- Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitteluun liittyvä meluselvitys.
- Ulkoilureitistä ja viheralueen virkistyskäytöstä laadittu alustava suunnitelma.

4 ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET

4.1 Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset

4.1.1 Aloite

Asemakaavan muutos on tullut vireille Liikenneviraston, nykyisen Väylän aloitteesta. Kaavan tavoitteena mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

4.1.2 Pohjakartan tarkistaminen

Pohjakartta on tarkistettu voimassa olevien asemakaavojen laatimisen yhteydessä: 8.1.2008 avoimen liikennealueen osalta, 28.10.2009 tunnelin suun osalta ja 5.5.2017 liikerakennusten korttelialueen osalta. Pohjakartta täyttää MRL 54 §:ssä annetut kaavoitusmittausvaatimukset. Suunnittelualue on muuttuvaa valtatie työmaata, jonka osalta pohjakartan tarkistaminen ei ole tarkoituksenmukaista.

4.2 Osallistuminen ja yhteistyö

4.2.1 Osalliset

MRL 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Kaupungin hallintokunnat

- Päijät-Hämeen liitto
- Hämeen ELY-keskus / ympäristö
- Uudenmaan ELY-keskus / liikenne
- Väylä
- Muut yhdistykset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

4.2.2 Vireilletulo

Asemakaavatyön vireille tulosta on ilmoitettu MRL 63 §, 3 mom. mukaisesti 7.3.2019 julkaistussa Lahden kaupungin vuoden 2019 kaavoituskatsauksessa (kohde 53).

4.2.3 Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt

Asemakaavan muutoksesta ei ole laadittu erillistä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa, koska muutokset on esitelty valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelmien yhteydessä. Asemakaavaselostuksen luonnos asetettiin nähtäville kaavamuutoshankkeen kotisivulle 12.8.2019. Kaavatyön tavoite on ollut esillä Oma Lahti-tilaisuudessa Liipolan monitoimitalolla 24.4.2019. Kaavatyötä käsittelevä yleisötilaisuus järjestetään syksyllä 2019. Alueen naapurikiinteistöille ja maanomistajille toimitetaan postitse kaavaluonnos ja kaavaselostuksen luonnos. Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestetään elo-syyskuussa 2019. Kaavatyöhön liittyvää aineistoa tulee nähtäville kaavahankkeen verkkosivulle.

4.2.4 Kaavoituksen eteneminen ja aikataulu

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostuksen luonnos asetettiin nähtäville kaavan kotisivulle 12.8.2019.

Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestetään marraskuussa 2019.

Kaavaehdotus on tavoitteena asettaa yleisesti nähtäville joulukuussa 2019.

4.2.5 Viranomaisyhteistyö

Kaavamuutoksen aloituskokous pidetään elokuussa 2019. Valmisteluvaiheen kuulemisen yhteydessä viranomaisille toimitettiin asemakaavan ja asemakaavan muutoksen selostuksen luonnos ja kaavaluonnos ja pyydettiin niistä viranomaislausunnot. Mahdollisen viranomaiskokouksen tarpeesta sovitaan ELY-kaavaneuvottelussa 10.9.2019.

4.3 Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen tavoitteet

4.3.1 Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet

Asemakaava ja asemakaavan muutos perustuu valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman suunnitelmakarttaan Vt 12 plv. 15700-17100, joka tarkoittaa Liikenneviraston hyväksymää tiesuunnitelmaa Liipolan tunnelin länsipäässä, sekä muihin rakentamisvaiheen suunnitelmiin mm. virkistysalueen osalta.

Tunnelin suuaukot sijoittuvat noin 25 metriä ja betonikantena toteutettava tunneliosuus osin noin 10 metriä idemmäksi kuin voimassa olevassa asemakaavassa on esitetty.

Yleisen tien melusuojaukseen liittyvää meluvallia on korotettu lähialueen asukkaiden toivomuksesta. Korotuksen vaikutuksesta meluvallin on suunniteltu ulottuvan paikoin noin 6 metriä asemakaavoitetun liike- ja toimistorakennusten korttelialueelle.

Tunnelin huolto on suunniteltu toteutettavaksi Apilakadun eteläpäästä, joten yhteyttä Orvokkitieltä ei tarvita ja suojaviheralueelle voidaan osoittaa muuta käyttöä. Tunnelin betonikannen yli on suunniteltu ulkoilureitti ja rinteiden alaosaan ulkoilua palvelevia toimintoja.

5 KUVAUS

5.1 Asemakaavan rakenne

5.1.1 Kokonaisrakenne

Asemakaavassa ja asemakaavan muutoksessa on esitetty Liipolan tunnelin länsipään suuaukkoja ja betonikansiosuutta osoittavat rajat Lahden eteläisen kehätien rakennussuunnitelman mukaisesti. Liike- ja toimistorakennusten korttelialueen pohjoisrajaa on tarkistettu niin, että suunniteltu meluvalli sijoittuu yleisen tien alueelle. Pohjoisrajalle osoitettu puurivi on siirretty toteutettavaksi korttelialueen eteläreunaan. Rakennusalarajaa on tarkistettu. Suojaviheralue on osoitettu lähivirkistysalueeksi, jolle on mahdollista sijoittaa virkistysaluetta palvelevaa paikoitusta. Lähivirkistysaluetta on laajennettu Orvokkitien suuntaan.

5.1.2 Mitoitus ja aluevaraukset

- Liike- ja toimisto rakennusten korttelialue (K) xxxx m²
rakennusoikeus xxxx k-m²
- Lähivirkistysaluetta xxxx m²
- Yleisen tien aluetta xxxx m²

5.2 VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen

Asemakaava ja asemakaavan muutos mahdollistaa valtakunnallisesti merkittävän liikenneväylän toteuttamisen ja ottaa huomioon Päijät-Hämeen maakuntakaavan ja Lahden läntisten osien osayleiskaavan. Osayleiskaavassa esitetty tunnelinsuun sijainti ja ulkoilureittimerkintä sekä suojaviheralueen ja virkistysalueen rajat tarkistetaan vireillä olevassa Lahden yleiskaavassa Y-203.

5.3 Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen

Kaava mahdollistaa suunnitellun melusuojauksen parantamisen.

5.3.1 Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen

Valtatien 12 uuden linjauksen liikenteelliset vaikutukset ovat valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittäviä. Lahden kaupunkirakenteessa vaikutukset ulottuvat keskustaan saakka. Ohikulkuliikenteen siirtyminen uudelle väylälle mahdollistaa keskustan ja radanvarren kehittämisen. Eteläinen kehätie palvelee myös Lahden eteläosien yritystoimintaa ja asutuksen liikennettä.

5.3.2 Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Lahden eteläisen kehätien toteuttaminen vaikuttaa Liipolan länsi- ja etelärinteen luonnonympäristöön. Tunnelinsuusta tulee osaltaan rajaamaan luonnonarvoiltaan arvokasta rinnemaisemaa. Liikenneväylän ja etenkin tunnelin rakentamisaikaiset vaikutukset ulottuvat varsinaista yleisen liikenteen aluetta laajemmalle.

5.4 Ympäristön häiriötekijät

Yleisen tien alueen laajentaminen mahdollistaa melusuojauksen parantamisen. Liikenneväylän suunnittelussa on otettu huomioon liikenteen aiheuttamat melu- ja pölyhaitat melusuojausten ja istutusten avulla.

6 ASEMAKAAVAN TOTEUTUS

6.1 Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat

6.2 Toteuttaminen ja ajoitus

Kokonaisuudessaan Lahden eteläinen kehätie valmistuu vuoden 2021 loppupuolella.

6.3 Toteutuksen seuranta

Liipolan tunnelin suuaukkojen ja lähiympäristön tarkempi suunnittelu ja toteutus tulee tehdä paikan maisemallisen ja kaupunkirakenteellisen arvon mukaisesti.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Lahdessa 16.10.2019

Kaupunginarkkitehti

Anne Karvinen-Jussilainen

8 AIKATAULU

Aikataulu, mikäli asemakaavanmuutoksesta ei jätetä muistutuksia tai valiteta, on esitetty seuraavana (kuukausi/vuosi).

3/19

1

ALOITUSVAIHE

Kaavoituksen vireille tulosta on ilmoitettu kaavoituskatsauksessa 7.3.2019

10/19

2

LUONNOSVAIHE

Luonnosvaiheessa laaditaan idealuonnoksia ja selvityksiä sekä arvioidaan luonnoksen tai luonnosvaihtoehtojen vaikutuksia. Lisäksi käydään neuvotteluja osallisten kanssa. Luonnosvaiheessa järjestetään osallisten ennakkokuuleminen ja tarvittaessa yleisötilaisuus. Osallisille lähetetään osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä kaavaluonnos. Materiaalit lisätään myös kaavatyön verkkosivuille. Yleisötilaisuudesta ilmoitetaan Uusi Lahti -lehdessä, tarvittaessa Nastola-lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla www.lahti.fi.

Osallistuminen

Osalliset voivat lausua kaavaluonnoksesta Asemakaavamuutoksen hyväksyy tekninen ja ympäristölautakunta. Tavoitteellinen mielipiteensä kirjallisesti tai suullisesti. Mielipiteen voi jättää sähköpostilla suoraan kaavan laatijalle etunimi.sukunimi@lahti.fi. Tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä pyydetään lausunnot. Annetut mielipiteet ja lausunnot julkaistaan kaupungin verkkosivuilla.

12/19

3

EHDOTUSVAIHE

Ehdotusvaiheessa laaditaan kaavaehdotus valitun kaavaluonnoksen pohjalta. Suunnittelussa huomioidaan ennakkokuulemisessa esitetyt mielipiteet.

Kaavaehdotus esitellään tekniselle ja ympäristölautakunnalle, jonka päätöksellä se asetetaan nähtäville 30 vuorokaudeksi Lahti-Pisteeseen (Kirkkokatu 31, pääkirjaston aula sekä Nastolassa Pekkalan tie 5) sekä kaupungin verkkosivuille. Nähtävillä olosta kuulutetaan Uusi Lahti -lehdessä, Nastola-lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla sekä ilmoitustaululla. Nähtävillä olon jälkeen kaavan laatija valmistelee vastineet mahdollisiin muistutuksiin. Jos muistutukset eivät aiheuta ehdotukseen olennaisia muutoksia, kaava etenee vastineineen hyväksymisvaiheeseen. Muussa tapauksessa tekninen ja ympäristölautakunta asettaa muutetun kaavaehdotuksen uudelleen nähtäville.

Osallistuminen

Osalliset voivat jättää kaavaehdotuksesta kirjallisen muistutuksen nähtävillä olon aikana. Muistutus osoitetaan tekniselle ja ympäristölautakunnalle, ja sen voi toimittaa Lahti-pisteeseen tai sähköpostilla osoitteeseen diaari.teky@lahti.fi. Muistutuksen tehneille lähetetään perusteltu vastaus. Lausuntoja pyydetään tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta. Muistutukset julkaistaan kaupungin verkkosivuilla.

1/20

4 HYVÄKSYMISVAIHE

Kaupunginhallitus käsittelee kaavaehdotuksen ja mahdolliset muistutukset vastineineen sekä esittää kaupunginvaltuustolle kaavan hyväksymistä Vaikutukseltaan vähäisen kaavan muutosehdotuksen hyväksyy tekninen ja ympäristölautakunta. Hyväksymispäätöksestä lähetetään tieto kaava-aloitteen tekijälle, muistutuksen tehneille ja viranomaisille.

Osallistuminen

Osalliset ja kunnan jäsenet voivat valittaa kaupunginvaltuuston tai teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän valitusaikana. Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

2-3/20

5 VOIMAANTULO

Kaava saa lainvoiman noin 1,5–2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei valiteta. Kaava kuulutetaan lainvoimaiseksi kaupungintalon ilmoitustaululla.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lausunto

HAMELY/1530/2019

14.11.2019

Julkinen

Lahden kaupunki
kirjaamo@lahti.fi
anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Viite: lausuntopyyntö 16.10.2019

Lausunto, Asemakaava ja asemakaavan muutos, Lahti, Eteläinen kehätie, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio, Jyrkkärinteenpuisto, 398-20-9903-22, A-2771

Suunnittelualue sijaitsee Kerinkallion kaupunginosassa Liipolanmäen lounaisrinteen juuressa. Alue rajautuu Jyrkkärinteen puistoon, Orvokkitien uuteen linjaukseen, Ajokatuun ja Apilakadun varren liikerakennusten korttelialueeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 8,9 ha.

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

ELY-keskuksella ei ole huomautettavaa kaavamuutoksen lähtökohtiin.

Jatkosuunnittelussa esitetään vielä tarkistettavaksi, että aiempaa laajemmilla lähivirkistysalueilla täyttyvät valtioneuvoston asetuksen mukaiset melun ohjearvot. Melualueella voidaan käyttää suojaviheralueen merkintää (EV).

Kaavateknisenä tarkistuksena esitetään kaavamerkinnoissä ja -määräyksissä sekä tekstissä käytettäväksi nykyisin, laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä, mukaista termistöä. *Yleisen tien* merkinnän LT kuvaus esitetään muutettavaksi *Maantien alueeksi*.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut Anna-Kaisa Ahtiainen (liikenne).

Lausunnon on esitellyt alueidenkäytön asiantuntija Annu Tulonen ja ratkaissut ylitarkastaja Kirsti Nieminen. Lausunto on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirja lopussa.

Tämä asiakirja HAMELY/1530/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument HAMELY/1530/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Tulonen Annu 14.11.2019 13:51

Ratkaisija Nieminen Kirsti 14.11.2019 13:56

1 (1)

LIVI/4786/04.02.01/2016

13.11.2019

Projektien toteutus Pasilan osasto / Hankkeet
Janne Wikström
Lahden kaupunki

Lausuntopyyntönne D/2260/10.02.03.00.04/2018, 16.10.2019

Kerinkallion kaupunginosan yleisen tien tunnelin suuaukon siirtäminen, Jyrkkärinteenpuiston osa (398-20-9903-22), asemakaavan muutos A-2771

Väyläviraston Vt12 Lahden eteläinen kehätie -hanke tuo esille seuraavat seikat asemakaavan muutoksesta A-2771:

Asemakaava on laaditun rakennussuunnitelman mukainen. Asemakaavaselostuksessa mainitut valtatie 12 ja Orvokkietien varteen tulevat maavallit eivät ole varsinaisia meluvallia. Ne ovat suojavallia, jotka pienentävät kaikkia liikenteen asutukselle aiheuttamia haittoja. Termi meluvalli tulee korjata suojavalliksi selostuksen kohdissa 3.1.1 yleiskäyttö, 4.3.1 Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet ja 5.1.1 kokonaisrakenne.

Kohdassa 3.2.1 Kaava-alueella koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset oleva rakennussuunnitelman kartta pitää päivittää lausunnon liitteenä olevan suunnitelmakartan mukaiseksi.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Janne Wikström'.

projektipäällikkö

Janne Wikström

Liitteet Suunnitelmakartta Vt 12 plv. 15700-17100

Jakelu Kirjaamo@lahti.fi

Tiedoksi Kirjaamo, Anne Karvinen-Jussilainen, Antti Ojanen / Lahti
Asianhallinta, Pekka Petäjaniemi, Juha-Pekka Hämäläinen / Väylä
Anna-Kaisa Ahtiainen ja Jaakko Kuha / UUD ELY
Eija Luoma, Jari Ristiniemi / HTJ

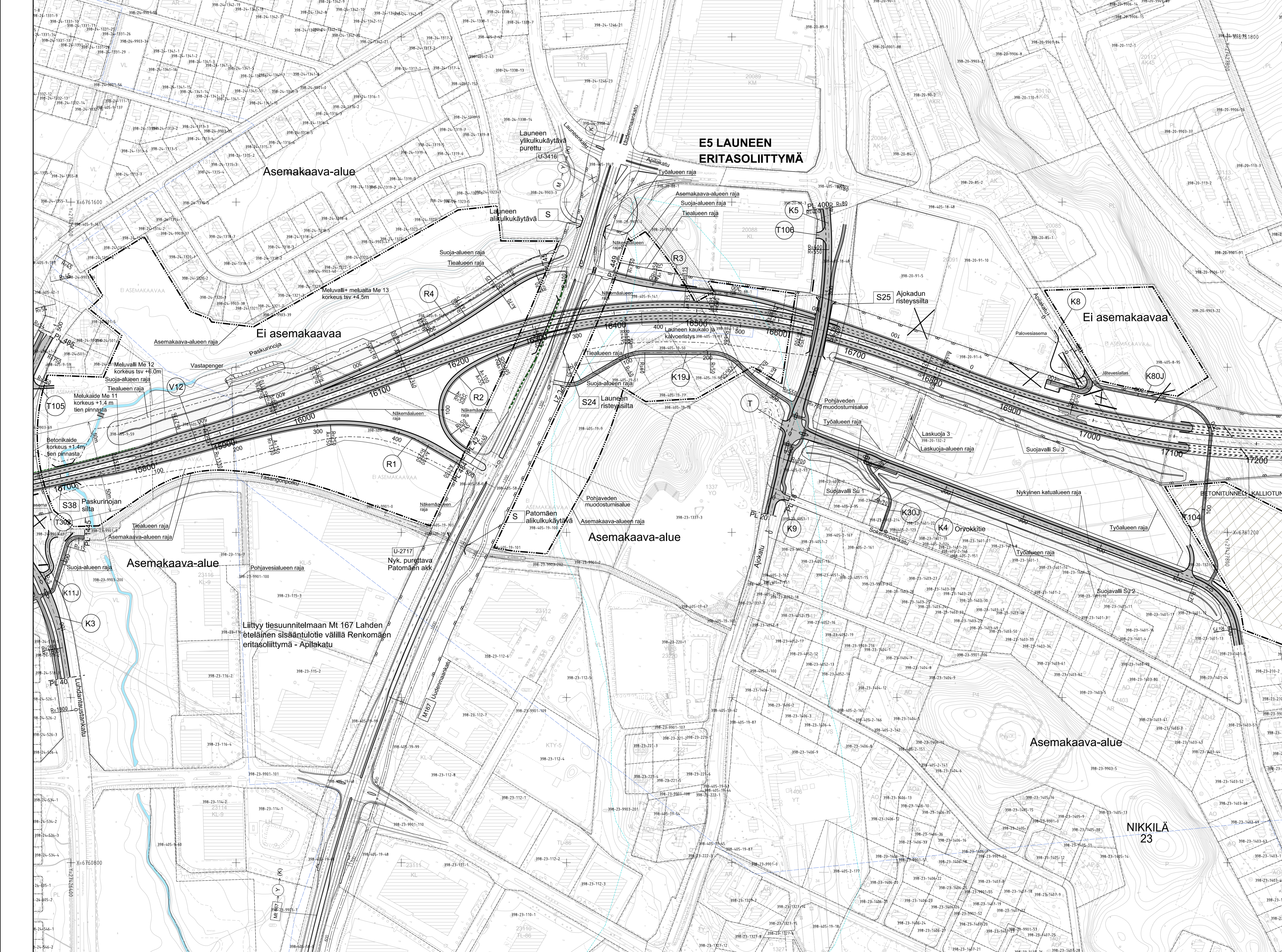
Väylävirasto

PL 33, 00521 Helsinki
Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki

Puhelin 0295 34 3000
Faksi 0295 34 3700

etunimi.sukunimi@vayla.fi
kirjaamo@vayla.fi
www.vayla.fi

E5 LAUNEEN ERITASOLIITTYMÄ		
1 / 11.11.2019	Liitetty K80J, muutettu suojavalli 1 ja 2	H. Kuusisto
H / 5.11.2019	Tarkennettu betonitunnelin ja kallioseinän rajaa	I. Puusinen
G / 10.10.2019	Muutettu K7 tonnitilittymäksi	H. Kuusisto
F / 30.8.2019	Täydennetty	H. Kuusisto
E / 22.3.2019	Täydennetty V112 plv. 15700-15760 ja 16320-16600	A. Häkkinen
D / 12.12.2018	K19J suunnitelman rajaa muutettu	A. Häkkinen
C / 16.11.2018	Täydennetty	A. Häkkinen
B / 7.9.2018	Muutettu suojavalli Su 3	A. Häkkinen
A / 15.5.2018	V112 plv. 15760-16320 ja 16600-17100	A. Häkkinen
Merkki / Pvm	Muutos	Suurn. / Tark.
Hankkeen nimi: V112 LETKE, hankeosa 1B, VALTARI Rakennussuunnitelma		
Päristuksen sisältö: Suunnitelmapaketti Vt 12 plv. 15700-17100		
Pvm: 26.4.2018	A. Häkkinen, Pöyry Finland Oy	Pvm: J. Wikström, Liikennevirasto
Koordinaattijärjestelmä: N2000	H. Kuusisto, Pöyry Finland Oy	Mittakaava: 1:2000
Korkeusjärjestelmä: N2000		Piir.nro: R3/1-8

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Lyp:n lausunto asemakaavan ja asemakaavamuutoksen luonnoksesta A-2771, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio

Asia: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Lahden ympäristöpalvelut esittää asemakaavamuutos- ja asemakaavaluonnoksen A-2771, joka koskee vt 12:n Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipään aluetta Liipolanmäen lounaisrinteen alueella ja kaavoittamatonta viheraluetta, johdosta seuraavan:

Kaavan VL-alueelle on syytä merkitä ohjeellinen ulkoilureitti kehätien tunnelin yli.
Alueella tehty liito-oravaselvitys tulee huomioida ja liito-oravan pohjois-eteläsuuntainen kulkuyhteys turvata.

Lisäksi todetaan, että kaavaselostuksessa tulisi perustella syy miksi betonitunneliosuutta on ollut tarpeen lyhentää alkuperäisistä suunnitelmista (hyväksytyt tiesuunnitelmat). Kaavamuutoksen perustelemineen muuttuneella rakennussuunnitelmalla on väärä marssijärjestys, koska kaavoituksella pitäisi ohjata rakentamista eikä päinvastoin. Asutuksen keskelle rakennettavan valtatie ympäristöhaittojen minimoimisessa on tunneliosuuksilla suuri merkitys. Ko. alueella ei ole enää sellaisia luontoarvoja jäljellä, jotka estäisivät kaavamuutoksen.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet vesiensuojelupäällikkö Ismo Malin ja luonnonsuojeluvalvoja Asko Riihelä.

Tiina Karu-Hanski
ympäristönsuojelusihteeri
Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue
Lahden ympäristöpalvelut

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: VL: Lausuntopyyntö koskien Eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipäästä
Liitteet: Liite_1_Lausuntopyyntö_aineistoinen.PDF; Liipolan tunnelin länsipää.pdf; Sijaintikartta A4 1-500.pdf

Moi

LE-Sähköverkko Oy:n (LES) lausunto ko. ppyntöön.

Alueen länsi-päässä sijaitsee karttaliitteiden mukaisella reitillä LES:n 110kV:n, 20kV:n ja 0,4kV:n maakaapeleita. Kaapeleille tarvitsee muodostaa 5 metriä leveä rasite myötällemään kaapelireittien keskilinjaa (sijaintikartta).

Luonnoksessa on alueen etelä-reunassa Orvokkietien varressa kaksi kappaletta ohjeellisia et-alueita. Nämä alueet ovat tarpeellisia mahdollisille tuleville puistomuuntamoille.

Leo Hyrkkänen
Yleissuunnittelija

LE-Sähköverkko Oy | Kauppakatu 31, 15140 Lahti P. 050 323 9080 | leo.hyrkkanen@lahtienergia.fi
<https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=www.lahtienergia.fi&data=02%7C01%7C%7Ce7a4010c76dd42567d8808d762c1863f%7C498c67c0b7e841728d13787d1b3aae5c%7C1%7C1%7C637086456600178011&data=4y6rE%2F8utT8Pdlg35nMvBSvQtYl5iyo5GIDGNxHyeF0%3D&reserved=>

-----Alkuperäinen viesti-----

Lähettäjä: asianhallinta@lahti.fi <asianhallinta@lahti.fi>

Lähetetty: tiistai 29. lokakuuta 2019 20.02

Vastaanottaja: Hyrkkänen Leo <Leo.Hyrkkanen@lahtienergia.fi>

Aihe: Lausuntopyyntö koskien Eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipäästä

Asian otsikko: Kerinkallion kaupunginosan yleisen tien tunnelin suuaukon siirtäminen, Jyrkkärinteenpuiston osa (398-20-9903-22), asemakaavan muutos A-2771

Asianumero: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Käsittelijä: Karvinen-Jussilainen Anne

Käsittelijän puhelinnumero: 050 3878715

Käsittelijän sposti: anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Tämä viesti on lähetetty asiankäsittely-järjestelmästä. Et voi vastata tähän viestiin sähköpostilla.

Lisätietoja saat asiaa hoitavalta käsittelijältä yllä mainitusta puhelinnumerosta tai sähköpostiosoitteesta.

A4 1:500

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: D/2260/10.02.03.00.04/2018
Liitteet: Asemakaavan muutos A-2771.pdf

Hei,

Ohessa lausunto asemakaavamuutoksen luonnokseen A-2771.

Terveisin,

Sauli Pihamaa
suunnitteluinsinööri
+358 3 851 5976

Lahti Aqua Oy
Satakatu 2 B, PL 247, 15141 LAHTI
Vaihde +358 3 851 590
www.lahtiaqua.fi

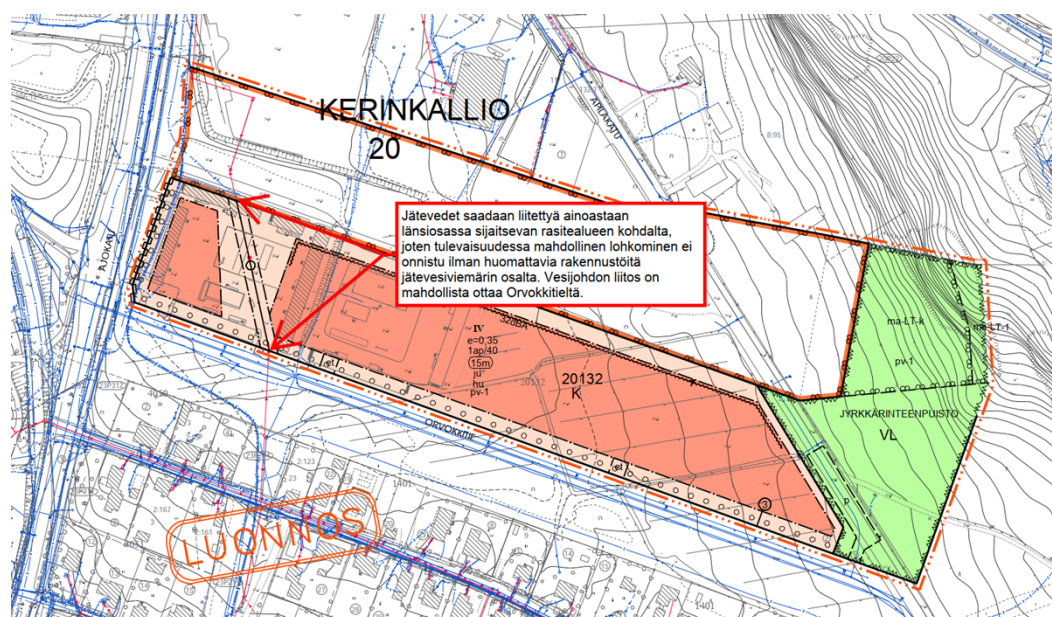

Tekninen ja ympäristötoimiala - Maankäyttö ja aluehankkeet

ASEMAKAAVA A-2771, JOKA KOSKEE KERINKALLION (20.) KAUPUNGINOSAN, JOKA KOSKEE TILOJA JA TILOJEN OSIA RN:O 398-405-8-95, 8-97 JA KORTTELIA 20132 SEKÄ YLEISEN TIEN-, PUISTO- JA SUOJAVIHERALUETTA. (LIIPOLAN TUNNELIN LÄNSIPÄÄ)

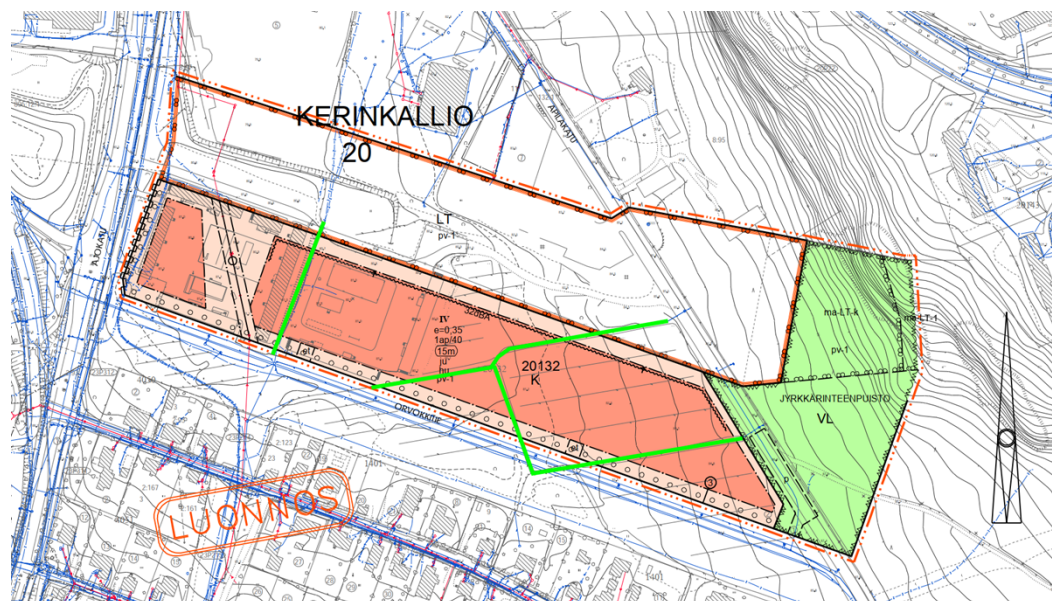
Teknisen ja ympäristötoimialan maankäyttö on laatinut asemakaavan muutoksen luonnoksen kohteesta. Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti.

Korttelin 20132 jätevedet saadaan johdettua länsiosassa rasitealueella sijaitsevaan viemäriin. Korttelin mahdollinen lohkominen aiheuttaa viemäroinnin kannalta huomattavia haasteita.

Vesijohtoliitos saadaan rakennettua Orvokkitieltä.

Korttelin läpi kulkee ojastoja mm. Orvokkitieltä nykyisten parakkikoulujen kohdalta tulee hulevesien pääreitti ja Jyrkänpuistosta sekä Apilakadulta kulkeutuu vesiä korttelin läpi. Näiden vesien johtaminen tontin ohitse tai rasitteen avulla tontin läpi on huomioitava. Alla kuvakaappaus luonnoskartasta johon nämä reitit ovat merkittynä vihrein viivoin.

Asiaa hoitaa Sauli Pihamaa, puh. 041 464 2363.

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti.

Lausunnon hyväksyminen

Hyväksyn lausunnon.

13.11.2019 8.44.52 Janne Mäki-Petäjä (LAHTI\Maki-Petaja)

13.11.2019**Vastaanottaja**

Lahden kaupunki
Maankäyttö ja aluehankkeet

Kohde

Liipolan tunnelin länsipää

Asemakaavan muutps Liipolan tunnelin länsipää

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on vastaanottanut 29.10.2019 lausuntopyyntöön D/2260/10.02.03.00.04/2018 koskien asemakaavan muutoksen luonnosta, joka koskee Kerinkallion (20.) kaupunginosan, joka koskee tiloja ja tilojen osia RN:O 398-405-8-95, 8-97 ja korttelia 20132 sekä yleisen tien-, puisto- ja suojaviheraluetta. (Liipolan tunnelin länsipää)

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti. Suunnittelualue sijaitsee Kerinkallion kaupunginosassa Liipolanmäen lounaisrinteen juuressa. Alue rajautuu Jyrkkärinteen puistoon, Orvokkitien uuteen linjaukseen, Ajokatuun ja Apilakadun varren liikerakennusten korttelialueeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 8,9 ha.

Olen tutustunut asemakaavan muutosehdotukseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

paloinsinööri
Raila Viljamaa

Sassila Tuija

Lähetetty: Deski /Telia Finland Oyj /Tampere <production-desk@teliacompany.com>
Lähetetty: tiistai 19. marraskuuta 2019 11.53
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: RE: Lausuntopyyntö koskien Eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipäästä

Terve,

Hieman tulee myöhässä kommentit Telian osalta, mutta asemakaavan muutosalueella ei ole Telian kaapeleita tai muita rakenteita, joten ei huomautettavaa.

Terveisin

Jarno Paasonen
Production Desk
Telia Company
p. 0201332710

<https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=www.telia.fi%2Fteleverkko&data=02%7C01%7C%7C5e397b961de54ee3297608d76cd64a5e%7C498c67c0b7e841728d13787d1b3aae5c%7C1%7C0%7C637097539939766354&sd=LBdwPkCUBSoCAvZy3%2Fn%2BIsTDaNmcdQbnNc9DAGHjpaE%3D&reserved=0>

-----Original Message-----

From: asianhallinta@lahti.fi <asianhallinta@lahti.fi>
Sent: tiistai 29. lokakuuta 2019 20.03
To: Deski /Telia Finland Oyj /Tampere <production-desk@teliacompany.com>
Subject: Lausuntopyyntö koskien Eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipäästä

Asian otsikko: Kerinkallion kaupunginosan yleisen tien tunnelin suuaukon siirtäminen, Jyrkkärinteenpuiston osa (398-20-9903-22), asemakaavan muutos A-2771

Asianumero: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Käsittelijä: Karvinen-Jussilainen Anne

Käsittelijän puhelinnumero: 050 3878715

Käsittelijän posti: anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Tämä viesti on lähetetty asiankäsittely-järjestelmästä. Et voi vastata tähän viestiin sähköpostilla.

Lisätietoja saat asiaa hoitavalta käsittelijältä yllä mainitusta puhelinnumerosta tai sähköpostiosoitteesta.

24.09.2018 14:38

1. Muutoskohteen tiedot

Kiinteistötunnus	398-20-9903-22	
Muu alue		D.N:o
Osoite		

2. Muutosesitys

Esitetään Liipolan tunnelin länsipään suuaukon siirtämistä 25 m itään liitteenä olevan suunnitelmakartan R3/1-9 mukaisesti. Tunnelin suuaukko sijoittuu asemakaavan mukaiselle katetun yleisen tien tunnelin alueelle.

3. Perustelut, tarvittaessa käytettävä liitteitä

Tunnelin suuaukon siirtämisellä saadaan betonitunneli sijoitettua maastollisesti parempaan paikkaan mm. työaikaiset haitat ovat pienemmät, kun vältetään massiivisilta paalutuksilta.

Tiesuunnitelman mukaisessa ja siirretyssä paikassa tunnelin suuaukko sijaitsee syvässä maaleikkauksessa ja pienellä siirrolla ei ole vaikutusta maisemakuvaan.

Tunnelin suuaukon ylittävään ulkoiluraittiin muutoksella ei ole vaikutusta.

Tunnelin suuaukon siirtämisellä ei ole vaikutusta liikenteen aiheuttamaan melutasoon. Liitteenä tiesuunnitelman melulaskenta ja lyhennetyt tunnelin melulaskenta (liite; melulaskenta.pdf).

4. Liitteet

Pakollinen liite:

Selvitys omistus/hallintaoikeudesta tai
 Ote taloyhtiön hallituksen/yhtiökokouksen
pöytäkirjasta

Muut liitteet:

Valtakirja
 Karttaote

5. Hakijan/hakijoiden allekirjoitus ja päiväys

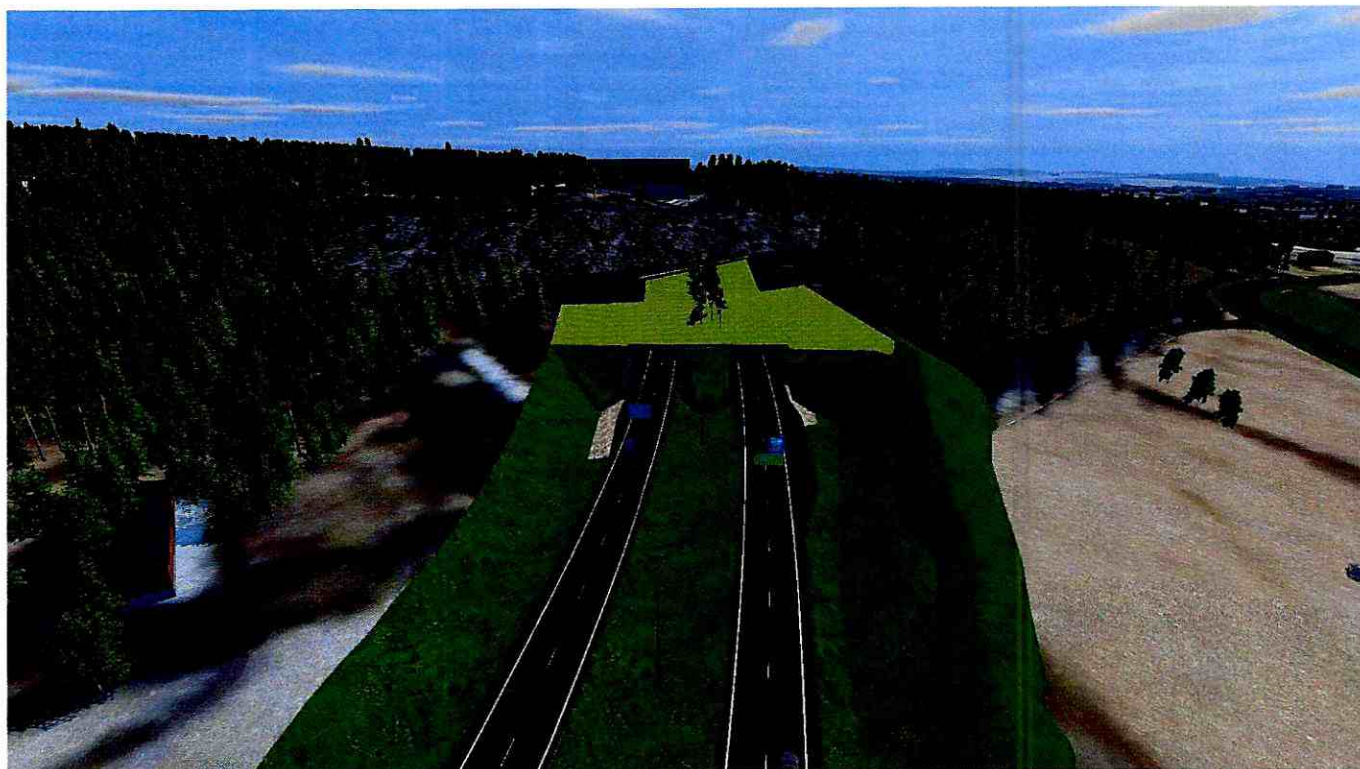
- Haen asemakaavaa / asemakaavan muutosta ja sitoudun maksamaan siitä kaupungille kaavoitustaksan mukaisen korvauksen.
- Haen asemakaavaa / asemakaavan muutosta ja siihen liittyvää tonttijakoa ja sitoudun maksamaan siitä kaupungille kaavoitustaksan mukaisen korvauksen. Korvaus peritään ennen kuin kaupunginhallitus käsittelee kaava-asiaa.

Päivämäärä ja paikka	19.9.2018
Allekirjoitus	
Nimen selvennys	Janne Wikström

6. Yhteystiedot

Hakija/Hakijat	Nimi	Liikennevirasto
	Postiosoite	PL 33, 00521 Helsinki
	Puh. virka-aikana	+358 295 343 600
	Henkilö/y-tunnus (tarvitaan laskutusta varten)	
Yhteyshenkilö (jos eri kuin hakija)	Nimi	Janne Wikström
	Postiosoite	PL 33, 00521 Helsinki
	Puh. virka-aikana	+358 295 343 600

Tonttijako	TÄRHO	398M-20-4	LAHTI
ASEMAKAVIA A-2771	MITTAKAVA	1:500	
VÄHJÄSTETTY	KARTTALAJIT		
EDULLINEN TONTTUAJOKO	ON MAAREKISTERIALUETTA		
HYVÄKSYTTY	11.12.2017		
POHJAKARTAN HYVÄKSYN JA TONTTUAJOKO LAATI	07.01.2020		
	KALIP.O.SA	20	Kerinkallio
	KORTTELU	132	
	TONTIT	3	
LASKI JU	MAANKÄYTTÖINSINööri Jukka Uuramo	MAJUT.TONTIT	2
PIIRSI JU	TEKNINEN JA YMPÄRISTÖSUUNNITTELU	T.J.KARTTA	398 M-20-4

MUODOSTUMINEN					
TONTTI	PALA	OSAPALA	KINTEISTÖTUNNUS	MÄÄRÄALA	
020 0152 0003	36992	36992	020 0152 0002		

KOORDINAATTILISTELO		
NO	X	Y
5	676050.487	26481478.032
6	676041.600	26481476.988
7	676047.130	26481500.644
8	6760487.650	26481927.690
30	6760577.322	26481872.152
31	676058.369	26481704.104
32	676048.239	26481580.736
33	676079.456	26481500.897

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lausunto

HAMELY/1530/2019

03.03.2020

Julkinen

Lahden kaupunki Tekninen ja ympäristötoimiala,
Maankäyttö ja aluehankkeet
kirjaamo@lahti.fi
anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Viite: lausuntopyyntö 27.2.2020

Asemakaava ja asemakaavan muutos, Lahti, Eteläinen kehätie, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio, Jyrkkärinteenpuisto, 398-20-9903-22, A-2771

Lausunto annetaan 10.1.2020 päivätystä kaavaehdotuksesta. ELY-keskus on antanut valmisteluvaiheen lausunnon 14.11.2019.

Hämeen ELY-keskuksen lausunnon perusteella yleisen tien alueen määräys on muutettu maantien alueeksi. Virkistysalueen laajennusta ei ole muutettu suojaviheralueeksi, koska kehätien eteläreunaan toteutettava uusi suojavalli ulottuu virkistysalueen suojaksi ja yhtenäinen käyttötarkoitus on alueen hoidon ja toiminnan kannalta selkeämpi.

Muiden lausuntojen perustella kaavaan on tehty seuraavat muutokset: Väyläviraston lausunnon mukaisesti selostukseen on vaihdettu päivitetty rakennussuunnitelmapaketti ja meluvalli-sana on muutettu suojavalliksi. Lahden ympäristöpalveluiden lausunnon perusteella kaavakarttaan on lisätty ohjeellinen ulkoilureitti ja selostukseen on tarkennettu kaavamutoksen perustelua. LE- Sähköverkko Oy:n ja Lahti Aqua OY:n lausuntojen perusteella korttelialueelle on lisätty verkostoja ja hulevesien ohjausta koskevia aluevarauksia.

Valmisteluvaiheessa saatu palaute on otettu kaavan jatkosuunnittelussa asianmukaisesti huomioon.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut maankäytön asiantuntija Anna-Kaisa Ahtiainen.

Lausunnon on esitellyt alueidenkäytön asiantuntija Annu Tulonen ja ratkaissut yksikön päällikkö Marja Hiitiö. Lausunto on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirja lopussa.

TIEDOKSI

Lahden museot / Päijät-Hämeen aluevastuumuseo, tutkija Riitta Niskanen
Päijät-Hämeen liitto, erityisasiantuntija Tanja Gangsö

Tämä asiakirja HAMELY/1530/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument HAMELY/1530/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Tulonen Annu 03.03.2020 11:22

Ratkaisija Hiitiö Marja 04.03.2020 09:43

Lähettäjä: Tanja Gangsö <Tanja.Gangso@paijat-hame.fi>
Lähetetty: 19. helmikuutata 2020 7:56
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Lausuntopyyntö asemakaavan muutoksen ehdotuksesta koskien Liipolan tunnelia

Lausuntopyyntö asemakaavan ja asemakaavan muutoksen ehdotuksesta, joka koskee Kerinkallion (20.)

kaupunginosan, joka koskee tiloja ja tilojen osia RN:O 398-405-8-95, 8-97 ja korttelia 20132 sekä yleisen tien-, puisto- ja suojaviheraluetta. (Liipolan tunnelin länsipää)

Hei,
Päijät-Hämeen liitolla ei ole tarvetta antaa lausuntoa kaavaehdotuksesta.

Ystävällisin terveisin

Tanja Gangsö

Erityisasiantuntija
Asuminen ja elinkeinot
+358 44 3719 451

PÄIJÄT-HÄMEEN LIITTO
Hämeenkatu 9, Box 50
15111 LAHTI

Lähettäjä: Viljamaa Raila <Raila.Viljamaa@phpela.fi>
Lähetetty: torstai 27. helmikuuta 2020 10.14
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: pelastuslaitoksen lausunnot asemakaavoista A-2754 ja A-2771
Liitteet: pelastuslaitoksen lausunto asemakaava A-2754 vesijärvenkatu 11, vanha tevi.pdf; pelastuslaitoksen lausunto asemakaava liipolan tunnelin länsipää A-2771.pdf

Hei!

Pelastuslaitoksen lausunnot kahdesta asemakaavasta A-2754 ja A- 2771.

yhteistyöterveisin

Raila Viljamaa

Paloinsinööri

Päijät-Hämeen pelastuslaitos

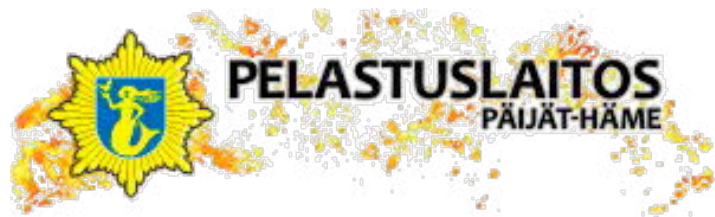
Mannerheiminkatu 24, 15100 Lahti

GSM 0440 773 223

raila.viljamaa@phpela.fi

www.phpela.fi

www.facebook.com/paijathameenpelastuslaitos

26.02.2020

Vastaanottaja

Lahden kaupunki
Maankäyttö ja aluehankkeet
kirjaamo@lahti.fi

Kohde

Asemakaava Liipolan tunnelin länsipää

Pelastuslaitoksen lausunto asemakaava ja asemakaavan muutos Liipolan tunnelin länsipää A-2771

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on vastaanottanut 10.02.2020 lausuntopyynnön D/2260/10.02.03.00.04/2018 koskien asemakaavan muutoksen luonnosta, joka koskee Kerinkallion (20.) kaupunginosan, joka koskee tiloja ja tilojen osia RN:O 398-405-8-95, 8-97 ja korttelia 20132 sekä yleisen tien-, puisto- ja suojaviheraluetta. (Liipolan tunnelin länsipää)

Kaavan tavoitteena on mahdollistaa valtatie 12 Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin toteuttaminen tarkentuneen rakennussuunnitelman mukaisesti. Suunnittelualue sijaitsee Kerinkallion kaupunginosassa Liipolanmäen lounaisrinteen juuressa. Alue rajautuu Jyrkkärinteen puistoon, Orvokkitien uuteen linjaukseen, Ajokatuun ja Apilakadun varren liikerakennusten korttelialueeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 9,0 ha.

Olen tutustunut asemakaavan muutosehdotukseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

Raila Viljamaa

paloinsinööri
Raila Viljamaa

Lähettäjä: Karu-Hanski Tiina
Lähetetty: maanantai 24. helmikuuta 2020 8.45
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Lyp:n lausunto asemakaavan ja asemakaavamuutoksen ehdotuksesta A-2771, Liipolan tunnelin länsipää, Kerinkallio

Asia: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Lahden ympäristöpalveluilla ei ole lausuttavaa 10.1.2020 päivätystä asemakaavan ja asemakaavamuutoksen ehdotuksesta A-2771, joka koskee vt 12:n Lahden eteläisen kehätien Liipolan tunnelin länsipään aluetta Liipolanmäen lounaisrinteen alueella ja kaavoittamatonta viheraluetta.

*Tiina Karu-Hanski
ympäristönsuojelusihteri
Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue
Lahden ympäristöpalvelut*

Käsitelty: Hyrkkänen Leo <Leo.Hyrkkanen@lahtienergia.fi>
Lähetetty: 10. helmikuuta 2020 16:55
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: VL: Lausuntopyyntö asemakaavan ja asemakaavan muutoksen ehdotuksesta A-2771, joka koskee Liipolan tunnelin länsipäätä
Liitteet: Liite_1_Lausuntopyyntö_asebakaavan_ ja_asebakaavan_muutoksen_ ehdotuks.PDF

Moi

LE-Sähköverkko Oy:llä ei ole lausuttavaa ko. ehdotukseen.

Leo Hyrkkänen
Yleissuunnittelija

LE-Sähköverkko Oy | Kauppakatu 31, 15140 Lahti P. 050 323 9080 leo.hyrkkanen@lahtienergia.fi

<https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=www.lahtienergia.fi&data=02%7C01%7Cf13d1b0ad99848f8bf2308d7ae3938c1%7C498c67c0b7e841728d13787d1b3aae5c%7C1%7C1%7C637169434361300713&data=F7MouqhNB4RGtcuLZgtfdVbCj6KwzOwxM99xZ5%2BmsiE%3D&reserved=0>

-----Alkuperäinen viesti-----

Lähetetty: asianhallinta@lahti.fi <asianhallinta@lahti.fi>

Lähetetty: maanantai 10. helmikuuta 2020 9.40

Vastaanottaja: Hyrkkänen Leo <Leo.Hyrkkanen@lahtienergia.fi>

Aihe: Lausuntopyyntö asemakaavan ja asemakaavan muutoksen ehdotuksesta A-2771, joka koskee Liipolan tunnelin länsipäätä

Asian otsikko: Kerinkallion kaupunginosan yleisen tien tunnelin suuaukon siirtäminen, Jyrkkärinteenuiston osa (398-20-9903-22), asemakaavan muutos A-2771

Asianumero: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Käsittelijä: Karvinen-Jussilainen Anne

Käsittelijän puhelinnumero: 050 3878715

Käsittelijän sposti: anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Tämä viesti on lähetetty asiankäsittely-järjestelmästä. Et voi vastata tähän viestiin sähköpostilla.

Lisätietoja saat asiaa hoitavalta käsittelijältä yllä mainitusta puhelinnumerosta tai sähköpostiosoitteesta.

Lähetetty: Wikström Janne <Janne.Wikstrom@vayla.fi>
Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Kopio: Karvinen-Jussilainen Anne
Aihe: VS: Lausuntopyyntö asemakaavan ja asemakaavan muutoksen ehdotuksesta A-2771, joka koskee Liipolan tunnelin länsipäätä

Hei!

Kehätiehankkeella ei ole kommentoitavaa asemakaavaan.

Ystävällisin terveisin

Janne Wikström
Projektipäällikkö, Vt12 Lahden eteläinen kehätie Väylävirasto, hankkeet-toimiala PL 33, 00521 Helsinki Opastinsilta 12 A, 00520 Helsinki puh. +358 295 343 600 Janne.wikstrom(a)vayla.fi
<https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=www.vayla.fi&data=02%7C01%7C%7C9172e7e07106412c0ddd08d7b3ace721%7C498c67c0b7e841728d13787d1b3aae5c%7C1%7C0%7C637175427496772646&sddata=%2B%2B%2BQ4TlgsV7UynX8jspBUSHWwpko0jiX7ObEKArvpog%3D&reserved=0>

-----Alkuperäinen viesti-----

Lähetetty: asianhallinta@lahti.fi <asianhallinta@lahti.fi>

Lähetetty: maanantai 10. helmikuuta 2020 9.40

Vastaanottaja: Wikström Janne <Janne.Wikstrom@vayla.fi>

Aihe: Lausuntopyyntö asemakaavan ja asemakaavan muutoksen ehdotuksesta A-2771, joka koskee Liipolan tunnelin länsipäätä

Asian otsikko: Kerinkallion kaupunginosan yleisen tien tunnelin suuaukon siirtäminen, Jyrkkärinteenpuiston osa (398-20-9903-22), asemakaavan muutos A-2771

Asianumero: D/2260/10.02.03.00.04/2018

Käsittelijä: Karvinen-Jussilainen Anne

Käsittelijän puhelinnumero: 050 3878715

Käsittelijän sposti: anne.karvinen-jussilainen@lahti.fi

Tämä viesti on lähetetty asiankäsitely-järjestelmästä. Et voi vastata tähän viestiin sähköpostilla.

Lisätietoja saat asiaa hoitavalta käsittelijältä yllä mainitusta puhelinnumerosta tai sähköpostiosoitteesta.

Lähetäjä: [REDACTED]
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Asemakaavan muutosehdotus A-2771 Liipolan tunnelin länsipää.Kaupunginhallituksenkokoukseen.
Päivämäärä: 26. helmikuuta 2020 0:27:26

Lähetetty Windows 10:n [Sähköpostista](#)

Korttelin 20132 Apilakatu Silta ajoneuvoliikenteelle ja kävely pyöräliikenteelle. Aplakatu käyttöön niin kuin ennenkin. Tämä on meidän vaatimus Nikkilästä. Tämä muistutus on hyväasia joka kannattaa nyt samanaikaisesti tehdä VT12 Rakentamisen kanssa. Silloin tämä tiehanke on täydellisesti tehty. Ja on nyt kaikkein halvin ratkaisu. Sanovat, voi että siinä on hyväkulkea. Kaikkiet ja sillat mitä on jo nyt on hyväasia. Ne tarvitaan. Tämä VT12 Apilakatu Silta ei estä Kaavamuutosta. KERINKALLION 20 korttelin ja siinä tonttien) 20132 kaavoitusta. Joten Silta yli VT12 ja Apilakatu Käyttöön. (Ehdotan Kaupunginhallitukselle, JA Valtralle tähän yhteisrahoitusta tämän täydellisyyden toteuttamiseen.) Tämä on myös liikunnallinen asia meille kaikille. Siellä Kaupunginhallituksessa varmaan tunnetaan ELY. ja nämä rahotusaiat, miten ne järjestyy. Tässä on VT12 tunneli alhaalla ja luonnostaan maa ylempänä, joten Silta ei tule niin korkea. Kaikista helpoin kulkea ja rakentaa. Halvin. HUOM: Tarvii orvokkitie-apilakatu liittymän, esimerkiksi liikenneympyrän. Katson Netistä karttaa ja tulen siihen tulokseen että tämä 6.2-9.3.2020. kaavamuutos joka on nähtävillä myös netissä, ei estä kerinkallion 20 kaavahanketta toteutumasta. Joten tämä vt12 tiehanke kokonaisuudessa tehdään valmiiksi. Kaupungin TEKNILINEN JA YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA tässä 24. 3.2020 kokouksessa laittaa tämän toteutukseen. Kyllä tähän vt12 hankkeeseen kerinkallion 20 ja 20132 tontit ja APLAKATU SILTA voidaan toteuttaa. Kyllä nämä kaikki sopii siihen.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

Asemakaavan muutosehdotus A-2691a, Onnelantie 2, ent. rukoushuone, Paavola

D/3587/10.02.03.00.04/2014

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas puh. 050 518 4447

Päätös

Kaupunginhallituksen jäsen Merja Vahter esitti, että asia palautetaan uudelleen valmisteluun siten että tontille rakennettavan asuinrakennuksen tulee paremmin ottaa huomioon Onnelantien puutarhakaupunginosan ilme ja rakennuksen sekä sen piha-alueen soveltuvuus alueeseen. Palautusesitystä kannattivat Aleksi Mäntylä ja Toni Putula.

Puheenjohtaja totesi että on tehty kannatettu palautusesitys ja asiasta tulee äänestää. Suoritettussa nimenhuutoäänestyksessä palautusesitys sai 8 ääntä (Basboga, Koskelo, Falk, Mäntylä, Lehto, Putula, Vahter, Rostedt) ja asian jatkaminen 3 ääntä (Komu, Laakso, Hildén). Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä: Liite 21 83 §.

Kaupunginhallitus päätti palauttaa asian uudelleen valmisteluun.

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto hyväksyy asemakaavan muutosehdotuksen A-2691a, jolla muodostuu Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tontti 15.

Perusteluosa

Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tonttia 15 koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2691, Onnelantie 2, Oikokatu 5, ent. rukoushuone.

Asemakaavan muutos tehdään yksityisen aloitteesta. Omistus on vaihtunut kaavatyön aikana (om. Kiinteistöyhtymä Onnelat).

Kaava-alue ympäristöineen on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Siksi järjestettiin 17.10.2016 kaavatyön aloitusvaiheessa viranomaisneuvottelu, jossa käsiteltiin rakennussuojelukysymys. Alla esitetyin perusteiden päädyttiin lopputulokseen, että rakennuksen säilyttämistä ei edellytetä.

- Rakennus on käyttökiellossa ja tyhjillään.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

- Kuntotutkimuksen perusteella lähes kaikki rakennusosat tulisi uusida. Rakennuksen suojeluarvot menetettäisiin. Rakennukseen jäisi silti erittäin suuri riski, että havaittuja mikrobivaurioita ei saataisi hävitettyä. Viranomaisneuvottelun muistio sekä ympäristöterveyden lausunto liitteenä.

Asemakaavan muutoksen tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön. Kaavanmuutos mahdollistaa yhden 5-kerroksisen kerrostalon ja sitä palvelevien rakenteiden rakentamisen. Asemakaavan toteutuessa tulee vanha rukoushuone purettavaksi, mutta muuten kaavamuutoksessa on pyritty huomioimaan tontin arvo osana RKY-aluetta, O-I Meurmanin laatiman asemakaavan mukaisesti korttelin puistomaisena pääteaiheena. Kaavan yhteydessä on tutkittu kaava-alueen liittymä- ja pysäköintijärjestelyt. Rukoushuoneen tontin rajat pysyvät ennallaan.

Kaavan kerrosala-, väestö- ja laajuustiedot:

- tontin pinta-ala on 2111 m²
- tontin yhteenlaskettu rakennusoikeus 2025 k-m²
- tonttitehokkuus e = 0,96
- asuntoja 27 kpl (1 asunto/75 k-m²)
- asukkaita n. 50 (1 asukas/ 40 k-m²)
- autopaikkoja 25kpl (1 ap/ 80 k-m²), joista 6 kpl voidaan sijoittaa pihakannelle ja loput autopaikat maanalaiseen pysäköintihalliin (ma-1) ja asuinrakennuksen kellarikerrokseen (kk).

Lahden kaupungin strategian 2030 mukaisesti:

- kaavamuutos edistää kestävä kehityksen mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista ja edistää keskustan elinvoimaa (A4).
- kaavassa on huomioitu vesiensuojelu ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen alueella (A6).

Kaava edistää:

- kärkihanketta 4. Yrittäjien Lahti lisäämällä asumista kaupallisten yritysten läheisyyteen ja siten edistämällä yritysten toimintamahdollisuuksia alueella.
- kärkihanketta 5. Luonnollisesti liikkeessä parantamalla pyöräpysäköintimahdollisuuksia.

Asemakaavan muutoksella muodostuu:

Asuinkerrostalojen korttelialuetta, joka on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) ja sen sijainti

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

kaupunkikuvan kannalta merkittävä. Uudisrakennusten tulee soveltua ympäristöön niin, että paikan kaupunkikuvallinen luonne säilyy. Arvokas pihapuusto on säilytettävä (AK/s).

Kaavassa annetaan lisäksi määräyksiä pysäköinnin järjestämisestä, suojeltavista puista, istutettavista alueen osista, kerrosluvusta, rakennusoikeudesta, piharakennuksista, tonttiliittymistä sekä pohjaveden suojelusta.

Lähtötiedot

Lähtötiedot on kuvattu tarkemmin asemakaavan selostuksessa.

Kaavatilanne

- Päijät-Hämeen maakuntakaavassa alue kuuluu keskustatoimintojen alueeseen (C).
- Oikeusvaikutteisessa Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 suunnittelualue on pääosin keskustatoimintojen aluetta (C-2).
- Voimassaolevassa asemakaavassa (Asemakaava 13153/A, lainvoimainen 22.10.1954) alue on Yleisten rakennusten (Y) tontti. Kaavaan on merkitty ainoastaan pääkäyttötarkoitus. Rakennusoikeutta ja enimmäiskerroslukua ei ole määritetty.

Asemakaavan muutoksen vaikutukset

Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen

- puolijulkisesta ympäristöstä tulee yksityisalue
- alueen keskeinen ja vanhin rakennus puretaan
- uusi tonttiliittymä Oikokadulle

Vaikutukset kaupunkikuvaan

- rukoushuoneen tilalle tulee uudisrakennus, jonka rakennusmassa ja sijainti tontilla mukailee purettavan rakennuksen asemaa kaupunkikuvassa, tontin puistomaisuus säilyy osittain ja uusiutuu istutusalueilla
- Oikokadun tonttiliittymän paikalta on purettava osa katua rajaavaa tukimuuria
- kulttuuriympäristö muuttuu, mutta rakennetun ympäristön poistuvat elementit on inventoitu ja taltioitu rakennushistoriaselvitykseen
- noin 50 uuden asukkaan muutto lisää jonkin verran asukasliikennettä. Liikenne liittyy katuun kahdesta tonttiliittymästä.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

- vaikutus lähimaisemaan on suurimmillaan rakentamisen jälkeen, mutta ajan kuluessa puusto täydentyy ja kasvaa.
- vaikutusta kaukomaisemaan ei ole
- rakentaminen edellyttää maan kaivua kellarikerroksen ja ajojhteyden toteuttamiseksi. Muilla rakentamattomilla tontin osilla maanpinta säilyy nykyisessä tasossa. Maaperä on hiekkaa. Hulevesien valumisesta ja/tai imeyttämistä huolehditaan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa
- rakentamisen vaikutus ilmaan ja ilmastoon ajoittuu rakentamisaikaan
- vaikutukset kasvillisuuteen kohdistuvat puustoon, jota jää rakentamisen ja rakennustyömaan alle. Kaava edellyttää merkittyjen puiden suojelemista ja uusien istuttamista. Muuten kasvillisuus on nyt ja tulevaisuudessa nurmialuetta. Tontin kaupunkiluonto eläimineen muuttuu rakentamisen ajaksi
- vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat ensisijaisesti rakennusaikaan

Muut vaikutukset

- kaavan myötä alue muuttuu asumisen paikaksi.
- Vaikutukset väestörakenteeseen ovat vähäiset.
- uusi naapurusto muuttaa sosiaalista yhteisöä
  - lapsivaikutukset eivät ole merkittävät, koska päiväkotitoiminta alueella on loppunut
  - alue tulee liittää kaukolämpöön, mikä lisää verkoston käyttöastetta
  - lisää keskustan palvelujen asukasohjaa.

Vuorovaikutus kaavaa valmisteltaessa

Vireille tulosta on ilmoitettu kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä sekä osallisille kirjeitse luonnosvaiheen kuulemisen yhteydessä. Kaavatyö sisältyy vuosien 2018 ja 2019 kaavoituskatsauksiin.

MRL § 66 / MRA § 26 mukainen viranomaisneuvottelu järjestettiin 17.10.2016. Terveysviranomaisen lausunto 5.6.2017.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) laadittiin ja asetettiin nähtäville kaavahankkeen kotisivulle 8.2.2018 (päivitetty 8.2.2019).

Luonnosvaiheen kuuleminen järjestettiin 14.2.–1.3.2019. Kuulemisen yhteydessä pyydettiin myös viranomaislausunnot. Kaavatyötä on esitelty keskustan kaavailloissa 24.5.2017, 9.11.2017 ja 17.10.2018

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

---

sekä kaavatyöstä järjestetyssä yleisötilaisuudessa 20.2.2019. Kaavatyöhön liittyvä aineisto on ollut nähtävillä kaavahankkeen kotisivulla internetissä. Valmistelu on tarkemmin kuvattu asemakaavan selostuksessa.

Luonnosvaiheessa oli esillä kaksi luonnosvaihtoehtoa. Luonnosvaiheen kuulemisessa saadut lausunnot ja mielipiteet sekä niiden huomioiminen on kuvattu asemakaavan selostuksessa.

Saadut lausunnot ja mielipiteet ovat kokonaisuudessaan päätösehdotuksen liitteenä.

Luonnosvaiheen palaute

Kaavaluonnoksesta jätettiin 5 lausuntoa; Hämeen ELY-keskus (HAMELY), Lahden Ympäristöpalvelut (LYP), Päijät-Hämeen Pelastuslaitos (PHPELA), Päijät-Hämeen liitto ja Kaupunginmuseo sekä 8 mielipidettä (naapuritaloyhtiöt, yksityishenkilöitä ja Salpausselän Luonnonystävät SSLY). Palaute ja vastineet on kuvattu tarkemmin asemakaavan selostuksessa.

Lausunto 1 (Hämeen ELY-keskus)

HAMELY pitää vaihtoehtoja yleiskaavan Y-202 mukaisena. Kaavamääräykset ohjaavat noudattamaan kulttuuriympäristön ominaispiirteitä. HAMELY pitää vaihtoehtoa VE2 parempana, koska rakentamiselta on siinä vapaan alueen osuus suurempi kuin VE1:ssä.

Vastaus

Kaavaehdotuksessa vapaan alueen osuus on suurempi kuin kummassakaan luonnoksessa.

Lausunto 2 (Lahden ympäristöpalvelut)

Onnelantien 2 tontti suurine puineen on kuin puisto, jonka soisi osittain säilyvän. Riittävä vettä läpäisevä pinta mahdollistaa tontilla muodostuvien hulevesien imeyttämisen. LYP:n mielestä VE2 on suositeltava kaavatyön jatkamiselle. Tontti on länsiosiltaan yli 55dB:n liikennemelualueella, mikä tulee huomioida kaavassa.

Vastaus

Kaavaehdotuksessa vettä läpäisevän pinnan osuus on suurempi

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

kuin luonnoksissa, myös puuston säilyminen ja hulevedet on huomioitu kaavamerkinnöin. Liikennemelun vuoksi on ulko-oleskelu (le-määräys) sijoitettu pihakannelle kerrostalon katveeseen. Ulkoseinärakenteilta edellytetään riittävää äänieristystä (dB-määräys).

Lausunto 3 (Lahden kaupunginmuseo / Maakuntamuseo)

Lausunnossa kuvataan RKY-alueen ominaispiirteitä ja suunnitteluihanteita (O-I Meurman, Ali-Paavolan kaava 1928). Ihanteena oli pienimittakaavainen, vihreä ja rationaalinen englantilainen puutarhakaupunki. Rukoushuone (rakennettu 1923) edusti kaavasommitelmassa julkista rakentamista, jonka kaupunkikuvallinen tehtävä on päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit. Meurmanin Paavola-suunnitelmasta jäljellä ovat Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, jotka sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon ja joita koskevat erilliset valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Koska kuntotutkimus ja rakennus- ja ympäristövalvonnan asettama käyttökielto eivät puolla rakennuksen ottamista käyttöön korjattunakaan, puoltaa museo rukoushuoneen purkamista.

Museon mielestä esitetyt luonnosvaihtoehdot eivät ole vaihtoehtoja toisilleen, vaan museo esittää monipuolisempaa tutkimista, lähtökohtina alueen valtakunnallinen arvo. Oikeita lähtökohtia ovat Paavolan alkuperäisen asemakaavan pääteaihe, alkuperäiset puutarhakaupunki-ideat, rakennuksia ympäröivä vihreys ja suomalaiset puutarhalajit.

Vastaus

Kaavaehdotusta valmistellessa on tutkittu maankäyttöä edelleen, mm. museon esityksestä niin, että O-I Meurmanin kaavan tavoitteet ja valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö tulisivat paremmin huomioiduksi. Kaavaehdotuksessa tontilla on yksi 5-kerroksinen kerrostalo korttelin pääteaiheena. Tontin rakentaminen on osoitettu tontin keskiosaan ja sijoittamalla suurin osa pysäköinnistä asuinkerrostalon ja pihakannen alle, on rakentamattomat tontinosat katujen varrella voitu osoittaa puistomaiseksi, aitojen ja tukimuurin rajaamaksi viherympäristöksi. Asuinrakennuksen rakennustapaa on ohjattu täydentämään ympäristön rakennuskantaa.

Lausunto 4 (Päijät-Hämeen pelastuslaitos)

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

Lausunto 5 (Päijät-Hämeen Liitto)

Päijät-Hämeen liitto ilmoitti, ettei se anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202.

Mielipiteet

Mielipide 1

Onnelantien ja Oikokadun rakennukset muodostavat harvinaisen, idyllisen ympäristön lähellä keskustaa. Suunnitellut korkeat uudisrakennukset avohakkuineen tuhoavat tämän idyllin. Meurmanin suunnitelman tavoitteet, että alueella "viihtyvät kasvit ja eläimet" eivät toteudu kummassakaan suunnitteluvaihtoehdossa. Suunnittelussa on huomioitava kulttuuriympäristön ja maiseman säilyminen.

Päärakennus on kuntotutkimuksen perusteella korjattavissa, rakennukseen voisi tehdä asuinkerrostalon tai yleisötilan. Tärkeintä on, että rakennuksen muoto ja puusto säilyisivät ennallaan.

Liittymä Oikokadulle vie rauhan Oikokatu 7:n asukkailta ja on vaarallinen. Autokellari ei mielestäni sovi Oikokadulle. Oleskelupiha kannella on omituinen ja roskakatos epämiellyttävä. Kaavamutosta suojellulle alueelle haetaan kuulematta ensin Museovirastoa. Tontin omistajan kunnossapitovelvollisuus laiminlyöty. Asuntojen maisemat peittyvät. Ehdotus: - Pieni puukerrostalo ei rikkoisi Onnelantienkään kokonaisuutta.

Vastaus 1

Kaavaehdotuksessa on huomioitu tontin merkitys kulttuuriympäristön vihreänä osana. Puuston säilymistä on tuettu kaavallisilla ratkaisuilla ja neuvottelemalla kunnallistekniikan kanssa Oikokadun katualueella sijaitsevan tukimuurin osittaisesta säilyttämisestä katualueen osalla, jolloin suurten puiden kasvuolosuhteet turvataan.

Rukoushuone on käyttökiellossa huonon kuntonsa vuoksi. Kaupunginmuseo (myös Museovirasto) on jo viranomaisneuvottelujen yhteydessä käytössä olleiden selvitysten perusteella hyväksynyt sen valitettavan asian, että rakennukset eivät

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

ole korjattavissa. Uudisrakentamisessa ei ole tarkoituksenmukaista tavoitella rukoushuoneen hahmoa. Kaava-alueen liikennejärjestelyt (liittymät Oikokadulta ja Onnelantieltä) mahdollistavat pysäköinnin järjestämisen kahteen tasoon ilman tilaa vaativia rampeja. Pihakannen ja pysäköintihallin suunnittelussa tulee noudattaa julkisivumääräystä (ju).

Rakennettavan tontinosan ja naapuritontin väliin jätetty maakaista mahdollistaa viherrakentamista ja vähentää rakennusaikaista häiriötä naapureille. Roskakatos jää Oikokatu 7:n piharakennuksen taakse. Sen ja Oikokadun välisellä istutusalueella olevat puut on säilytettävä. Kaavaehdotuksessa on esitetty tontille yksi asuinkerrostalo, jossa on 5 asuinkerrosta ja kellarikerros.

Museovirastoa on kuultu kaavatyön alkuvaiheessa, toisin kuin mielipiteessä väitetään. Viranomaisneuvottelun muistio liitteenä. Museon luonnosvaiheen lausunto edellä (Lausunto 3).

Mielipide 2 (Asunto Oy Hämeenportti, Oikokatu 4)

Toivotaan liittymän järjestämistä Onnelantien puolelle ja puuston säilymistä Oikokadun varrella. Uudisrakentamisen tulee olla kulttuuriympäristöön soveltuvaa ja ympäristön puistomaista. Hämeenportissa toimivan päiväkodin toimintaympäristö huolettaa, erityisesti rakentamisen aikana.

Vastaus 2

Tonttiliittymä on voimakkaan rinteeseen vuoksi järkevä järjestää Oikokadun kautta, jolloin pysäköinti voidaan upottaa suurimmaksi osaksi maan alle. Liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan näkymiä parantamalla ja liikennemerkein. Naapurin vastaiselle rajalle jää viherkaista puineen. Oikokadun varrella olevat puut ovat tontin puolella, mutta niiden juuristo ulottuu katualueelle. Puiden kasvuolosuhteet varmistetaan pysyttämällä katualueen puolella oleva tukimuuri paikallaan niiltä osilla, joille ei tule tonttiliittymää. Rakennusaikaista häiriötä ympäristössä ei voi koskaan täysin välttää. Jalankulkuyhteys Hämeenportista Sairaalapuistoon pysyy ennallaan.

Mielipide 3 (Asunto Oy Toivonmäki, Oikokatu 7)

Naapuri muistuttaa, että kaava-alue on asuntojen näkymä. Asukastiheyden kasvattaminen ei voi olla RKY-arvotusta merkittävämpi arvo. Uudisrakentamista kuitenkin puolletaan alueen

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

arvon mukaisesti toteutettuna. Oikokadun kerrostalot ja Onnelantien pientalot muodostavat katujen liitoskohtaan keskusaiheen, jonka tärkeä osa on tontilla sijaitseva puusto. Taloyhtiö itse on korjauksissaan noudattanut ohjeita suojelusta. Kritisoidaan esitettyä liittymää Oikokadulle, koska se tuhoaisi puuston ja lisää melua. Liikenne tulisi ohjata Onnelantieltä. Purettavan rakennuksen tilalle halutaan uusi keskusaihe ja säilyttää tontin puuston.

Vastaus 3

Näkymät naapurille on tiedostettu kaavatyössä. Rakennusalojen rajat ehdotuksessa on määritelty niin, että kohtisuorat näkymät Oikokatu 7 ikkunoista eivät peity. Lähiympäristö on pidetty niin vihreänä kuin tonttiliittymän vaatima tila ja ajo autopaikoille mahdollistaa.

RKY-arvot on ehdotuksessa pyritty huomioimaan luonnoksia paremmin vähentämällä rakennettua aluetta (ei pientaloja), jolloin puistomaista vihreyttä on mahdollisuus varjella ja kehittää. Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee olemaan hyvin lähellä rukoushuoneen kokoa ja se muodostaa uuden keskusaiheen. Liittymää Oikokadulle on perusteltu Mieliipide 2:n vastauksessa.

Mieliipide 4

Lahden keskustaan tehdään kerrostaloasuntoja aggressiiviseen tahtiin samalla kun media uutisoi asuinkiinteistöjen arvon alenemisesta ja työllisyysasteesta. Lahden vahvuus on luonnonläheisessä pientaloasumisessa. Harva lahtelainen haluaa asua keskustassa. On edesvastuutonta kaavoittaa vielä lisää kulttuurihistoriallisia kohteita ja viheralueita asuinrakentamiselle. Kaupunkiin ei tule lisää elinvoimaa tällaisesta toiminnasta. Kaupungin vastuulla on pitää yllä tasapainoa asuinrakentamisen ja viihtyisyyden suhteen. Mistä asukkaat näihin ylikalliisiin neliöihin?

Vastaus 4

Mielipiteessä arvostellaan kerrostalorakentamisen lisäämistä keskustaan yleensä ja erityisesti kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Arvostelun tueksi on esitetty tietoja tutkimuksista elinvoiman, työllisyyden ja asuntomarkkinoiden näkökulmista eri medioissa. Kaavoituksen tehtävänä on kuitenkin mahdollistaa kaupungin kehittyminen pitkällä aikavälillä ja lisätä tonttivarantoa, ei suhdanteiden mukaan. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

Mielipide 5

Katujen pääteaihe (Onnelantie-Oikokatu) tulisi säilyttää rakentamalla yksi kerrostalo suunnilleen samalle paikalle missä rukoushuone on, enimmäiskerrosluvuksi 4. Myös tontin vihreys pitäisi säilyttää tai edellyttää uusia istutuksia kaavassa. Puusto ja istutukset ovat tärkeitä ja tunnusomaiset. Vaihtoehto 2 on parempi, koska rakentaminen ei tule lähelle Saimaankatua ja istutuksille jää enemmän tilaa. Liittymää ei missään nimessä saa tehdä Onnelantielle, se on pihakatu. Kaivataan julkisivukuvia.

Vastaus 5

Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee muodostamaan alueen uuden keskusaiheen. Asemakaavalla turvataan alueen vihreys ja myös olemassa olevia puita. Tontin pääasiallinen liittymä on osoitettu Oikokadulle, mutta myös Onnelantien nykyinen liittymä säilyy ja siitä on ajo 7 autopaikalle sekä porrashuoneelle. Kaavaehdotuksessa on tarkempia määräyksiä julkisivujen käsittelyyn ja kattomuotoon.

Mielipide 6

Ymmärrämme, että rakennuksiin kohdistuvat käyttötarpeet muuttuvat ajan myötä ja että kaupungin luonnollista kehitystä ei voi vastustaa. Onnelantien rukoushuoneen tapauksessa kyse on rakennuksesta ja alueesta, joka on valtakunnallisesti ja paikallisesti merkittävä. Alue on vihreä elementti kivikaupungin reunalla. Kaavaluonnos on sekä RKY:n ja paikallisten arvojen vastainen sekä KHO:n päätöksen vastainen. Vaadimme luonnokseen muutoksia, rukoushuoneen alueen arvoja ei tule menettää. Ei voi olla niin, että ylläpito laiminlyödään ja sanotaan että korjaaminen on liian kallista. On tehtävä täsmennetty selvitys muuttaa rukoushuonerakennus asumis- tai muuhun käyttöön, vanhaa runkoa hyödyntäen. Jos kaupunki hyväksyy purkamisen mahdollistavan kaavanmuutoksen, on varauduttava vuosien oikeusprosesseihin. Korjataan mielenkiintoinen, arvoja säilyttävä puurakennuskohde. Tulee laatia kaavaluonnos, jossa alueen historialliset, kaupunkikuvalliset ja elvyttävät arvot säilytetään, vaikkei rakennusta voisi säilyttää. Ei sisäänajoa Oikokadulta.

Vastaus 6

Kaava-alueen rakennuksen ja ympäristön merkitystä

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

kulttuuriympäristölle ei kaavatyössä ole kielletty. Mielenpiteessä sanotaan, että kaavaluonnos on suojeluarvojen vastainen. KHO:n päätöksellä viitattaneen kaavaehdotukseen, joka raukesi, kun KHO hylkäsi kaavaehdotuksesta tehdyt valitukset 13.12.1994. Päätös ei koske käynnissä olevaa kaavatyötä.

Vaatus rukoushuoneen muuttamiseksi asuinkäyttöön, ks. Vastaus 1. Rakennuksen alkuperäisin osa on rankorakenteinen lautatalo, jota ei alun perin suunniteltu lämmitettäväksi. Siitä johtuvat osittain myös rakennuksen vauriot. Jäljennöksen rakentaminen ja asumisen pakottaminen rukoushuoneen muotoon ei ole kulttuuriympäristön suojelua. Kaavaehdotuksessa on huomioitu tontin merkitys vihreänä keitaana ja keskusaiheena, asuntorakentamisen vaatimukset täyttäen. Myös tonttia ympäröivien tukimuurien merkitys osana ympäristöä on huomioitu. Pysäköintiratkaisu ja tonttiliittymät ovat tarpeen rinteeseen sijoittuvalla tontilla. Kun pysäköinti on sijoitettu kahteen tasoon, tonttia ei tarvitse käyttää tasoerojen edellyttämille rampeille.

Mielipide 7

Luonnosten suurin ongelma välinpitämättömyys asukkaiden mielenpiteistä. Myös museoviraston määräykset on jätetty täysin huomiotta. Miksi alueelta asunnon hankkineiden sijoitusta ei pidetä minään? Alueen tiivistämiseen vetoaminen on vitsi. Miksi sitten valtavat omakotitalot? Kaikki kaava-asiakirjoissa esitetyt suojeluarvot jätetään huomioimatta. Ympäristöministeriön ja museoviraston ohjeissa vaaditut arvot eikä ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu toteudu. Onko oikein, että menetetään arvokas yhteinen kansallinen perintö. Suunnittelussa olisi tärkeintä, että kenenkään asumisviihtyvyys ei kärsi eikä ympäristön asuntojen arvo laske. Alueen kauneudelle merkittävintä on puusto. Tontti ei ole jatkumoa kummallekaan kadulle (Oikokatu ja Onnelantie), vaan puistomainen päätepiste molemmille. Jos uusi rakennus tulisi vanhan paikalle säilyisi puistomaisuus Oikokadun puoleisessa rinteessä. Kolmikerroksinen puutalo sopisi paikalle huomattavasti paremmin.

Vastaus 7

Luonnosvaiheen ennakkuuleminen on kaavoituksessa se vaihe, jossa asukkaiden mielenpiteitä kuullaan. Myös aloitusvaiheen asukasilloissa ja mielenpidekirjoituksissa on kuultu erilaisia mielenpiteitä. Saatu palaute on pyritty ottamaan huomioon, rakentamisen tosiasiat mukaan lukien. Luonnosten ajatus katulinjojen jatkamiseksi oli väärä lähtökohta ja kaavaehdotuksessa tuo ajatus on

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

hylätty. Tontille on osoitettu 5-kerroksisen asuinrakennuksen rakennusala. Kaavaehdotuksen 5-kerroksinen ratkaisu mahdollistaa autopaikkojen sijoittamisen rakenteisiin ja jättää enemmän tilaa vihreydelle. Pääosa tarvittavista autopaikoista on voitu sijoittaa pihakannen ja asuinrakennuksen alle. Oleskelupiha on pihakannella suojassa liikennemelulta. Alueen kauneudelle merkittävä puusto voi säilyä tai sitä voidaan uusia tontin istutusalueilla. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Mielipide 8 (Salpausselän Luonnonystävät ry)

SSLY kritisoi tehokasta rakentamista. Miksi ei ole esitetty vähemmän tehokasta vaihtoehtoa, joka sopisi paremmin rakennushistoriallisesti arvokkaalle paikalle? Suunnittelun lähtökohtana olisi pidettävä arvokasta kaupunkirakenteellista kokonaisuutta. SSLY:n näkemyksen mukaan tehokkuuden tulisi olla lähempänä $e=0,45$, koska tontti on osa Onnelantien vanhaa puutaloaluetta. Onnelantie 2 pihalla on runsaasti hienoa, vanhaa puustoa. Ne tulee kartoittaa ja merkitä asemakaavaan säilytettävänä. Rakennusten tulee noudattaa muun Onnelantien rakennustapaa. Oikokadun puolella rakennuksen on oltava merkittävästi esitettyjä vaihtoehtoja pienempi. Rakennus ei saa täyttää Oikokadun ja Saimaankadun kulmaa. Tosiasia taitaa olla, että vanhaa rukoushuonetta tuskin voidaan säilyttää rakennustapansa vuoksi. Odotamme uusia vaihtoehtoja, Onnelantien ehdoilla.

Vastaus 8

Mielipide jätettiin kuulemisajan jälkeen. Kuten mielipiteessä sanotaan, pidetyssä yleisötilaisuudessa käytiin vilkas keskustelu. Tilaisuuden muistio on julkaistu kaavan kotisivulla ja kaavan liiteasiakirjoissa.

Luonnosvaiheessa haetaan erilaisia maankäyttöratkaisuja. Kaavaehdotukseksi on laadittu suunnitelma, jossa on pyritty huomioimaan osallisten ja viranomaisten perustellut näkökulmat, huomioiden kulttuuriympäristö ja rakentamiseen liittyvät realiteetit. Ehdotuksessa on huomioitu useassa palautteessa esiin tuotu O-I Meurmanin näkemys, että rakennuspaikka on alueen keskusaihe. Siksi tehokkuuden määrittäminen Onnelantien pientalojen mukaan ei ole oikea lähtökohta, vaan paikka edellyttää tehokkaampaa rakentamista. Myöskään naapurikerrostalojen tehokkuus ei ole oikea lähtökohta, koska kaavoituksen ja rakentamisen normit ovat muuttuneet niiden rakentamisajasta. Tärkeimpänä tavoitteena

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

kaavaehdotusta laadittaessa on ollut RKY-alueen oleellinen ominaisuus, puistomaisuuden vaaliminen. Tontin puusto on kartoitettu ja merkitty suojeltavaksi, jos puu on arvioitu hyväkuntoiseksi. Osa puustosta jää väistämättä rakentamisen alle. Asuinrakennuksen rakennusala on ehdotuksessa tontin keskellä, jolloin ympärillä olevaa puustoa ja pihaa on mahdollisuus kehittää puistomaisena tontin osana. Kunnallistekniikan kanssa yhteistyössä on tehty alustava suunnitelma, jonka mukaan Oikokadun katualueella oleva tukimuuri säilytetään, jolloin puiden kasvuolosuhteet tukimuurin vierellä pysyvät ennallaan ja niillä on edellytykset säilyä ympäristön osana. Puuston rahallista arvoa ei tässä eikä yleisestikään ole ryhdytty arvioimaan.

Tonttijako: Asemakaavan yhteydessä ei tehdä tonttijakoa.

Maankäyttösopimus: Asemakaavan muutos vaatii maankäyttösopimuksen.

Tekninen ja ympäristölautakunta käsitteli asiaa 15.10.2019 § 137.

Asian esittelijän, maankäytön johtajan Petri Honkasen päätösehdotus oli seuraava:

"Lautakunta päättää hyväksyä asemakaavan muutosehdotuksen A-2691 asetettavaksi julkisesti nähtäville.

Mikäli mahdolliset muistutukset eivät anna muuhun aihetta, lautakunta esittää, että kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

Kaupunginvaltuusto hyväksyy asemakaavan muutosehdotuksen A-2691, jolla muodostuu Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tontti 15.

Käsittely

Lautakunta kävi vilkasta keskustelua asiasta.

Jäsen Putula esitti asian palauttamista käsittelyyn. Kaavassa tulee huomioida maankäyttö- ja rakennuslain 117 §: Rakennuksen tulee soveltua rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä täyttää kauneuden ja sopusuhtaisuuden vaatimukset. Jäsen Nevala kannatti esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että on tehty kannatettu esitys, joten asiasta on

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

äänestettävä. Puheenjohtaja esitti, että äänestys suoritetaan nimenhuutoäänestyksenä ja äänestysjärjestyksenä on seuraavaa: Ne, jotka kannattavat esittelijän päätösehdotusta, äänestävät JAA ja ne, jotka kannattavat jäsen Putulan ehdotusta asian palauttamisesta käsittelyyn, äänestävät EI.

Suoritettussa nimenhuutoäänestyksessä JAA äänestivät 8 ja EI 4.

Puheenjohtaja totesi esittelijän päätösehdotuksen voittaneen.

Äänestyslista liitteenä.

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Asemakaavan muutosehdotus A-2691 on ollut maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyssä järjestyksessä julkisesti nähtävillä 7.11.-9.12.2019. Sitä vastaan on tehty neljä (4) muistutusta.

Ehdotusvaiheen lausunnot

Ehdotusvaiheen lausunnot pyydettiin Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseolta ja ELY-keskukselta, jotka antoivat lausunnot.

Museo ilmoitti lausuntonaan, että sillä ei ole huomautettavaa suunnitelmasta. Hämeen ELY-keskuksen lausunnon johdosta kaavaehdotukseen ja sen selostukseen on tehty muutoksia ja täydennyksiä.

Ehdotusvaiheen lausunnot kokonaisuudessaan ja vastineet niihin ovat päätösehdotuksen erillisinä liitteinä.

Muistutukset (4)

Muistutukset kokonaisuudessaan ja vastineet niihin ovat päätösehdotuksen erillisinä liitteinä.

Tehdyt muutokset

Kaavaehdotukseen on tehty nähtävillä olon jälkeen seuraavat muutokset:

-kk määräyksestä poistettu sanat RAKENNUSOIKEUDEN ESTÄMÄTTÄ. Muutos tarkoittaa, että kellariin sijoitetut, kaikki kerrosalaan luettavat tilat sisältyvät rakennusosalalle kirjattuun

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

rakennusoikeuteen 2000 k-m², eivät sen lisäksi.

$\alpha=27^\circ$ Ehdottomasti käytettävä kattokaltevuus on muutettu jyrkemmäksi (aiemmin 22° ; 1:2,5) kaupunkikuvallisista syistä.

+119 Pihan kansitason ylin korkeusasema. Korkeusasemaa on nostettu rakennuksen kerrosten, pihakannen ja maaston keskinäiseksi sovittamiseksi, aiempi enimmäiskorkeus oli +118,7.

+134,5 Rakennuksen julkisivupinnan ja vesikaton leikkauskohdan ylintä korkeusasemaa on nostettu tarkistetun viitesuunnitelman perusteella, korkeusasema oli aiemmin +133,5.

 Määräys pihakannelle johtavasta porrashuoneesta on lisätty yhteyksien varmistamiseksi.

parv- ja ju-määräyksiä muutettu:

-parvekkeiden enimmäiskoko on pienennetty ja keskinäisiä etäisyyksiä kasvatettu. Enimmäispituus oli aiemmin 4m (A-2691a: 3,6m) ja kaiteiden väli 3m (A-2691a: 4m)

- selkeyden vuoksi on parv-määräykseen yhdistetty aiemmin ju-määräykseen kirjattuja asioita.

- parvekkeiden enimmäisulkonema 1,25m (parv-rakennusalan raja) on korjattu kaavakartalle.

-le -alueenosan kohdalle on lisätty parv-merkintä 1,25m leveänä. Merkintä mahdollistaa parvekkeen sijoittamisen myös ko. julkisivun osalle.

-vesikattoa koskevaan määräykseen lisätty: KATOLLE TULEVAT IV-PÄÄTELAITTEET TULEE KOOTA YHTeen YHTENÄISEEN KOTELOON KATON HARJALLE. RÄYSTÄSLINJOJEN TULEE OLLA YHTENÄISIÄ.

-Julkisivuohjetta täydentänyt pakollista harjansuuntaa osoittava merkintä on poistettu tarpeettomana.

-le Leikki- ja oleskelualueeksi varattu alueen osa, lisätty: tulee jäsentää istutuksin.

-Oikokadun katuliittymän siirto/muuttaminen katua vastaan kohtisuoraksi on edellyttänyt yhden puun suojelumerkinnän poistamista. Sen sijaan säilytettävä/täydennettävä puurivi -merkintää

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

on jatkettu liittymään saakka.

-Oikokadun puoleisen liikennöitävän alueen rajausta on muutettu niin, että jäteauto voi kääntyä tontilla.

Asemakaavakartta ja selostus on muutettu vastaavasti.

Muutosten jälkeen kaavan tunnuksiksi muutettu A-2691a.

Tonttijako: Asemakaavan yhteydessä ei tehdä tonttijakoa.

Maankäyttösopimus:

Asemakaavan muutos vaati maankäyttösopimuksen.

Maankäyttösopimuksen ehdot on hyväksytty Teknisessä ja ympäristölautakunnassa (TYLA) 11.2.2020 §22.

Asemakaavan muutosehdotukseen tehdyt tarkennukset ovat vähäisiä eivätkä muuta olennaisesti kaavan sisältöä, joten asemakaavan muutosehdotusta ei ole tarpeellista asettaa uudelleen nähtäville.

Muutoksenhaku:

Kh: muutoksenhakukielto

Kv: valitusosoitus Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Toimenpiteet:

Kh: ote pöytäkirjasta ja liitteet 17 ja 19 muistutuksen tekijöille (4), kv

Kv: ote pöytäkirjasta ilman liitteitä hakijalle (Kiinteistöyhtymä Onnelat, TH), ote pöytäkirjasta ja liitteet 17 ja 19 muistutuksen tekijöille, sähköinen tiedoksianto Hämeen ELY-keskukselle

Lainvoimaisuuskysely Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta

Lainvoimaiseksi tulon jälkeen: kuulutus,
sähköisesti: jäljennös kuulutuksesta Hämeen ELY-keskus,
jäljennös kuulutuksesta + kartta Hämeen Maanmittauslaitos,
jäljennös kuulutuksesta + kartta Päijät-Hämeen liitto,
jäljennös kuulutuksesta kaupunkiympäristön palvelualueen
maankäyttö ja aluehankkeet

Muutoksenhaku

muutoksenhakukielto

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 83

Toimenpiteet	ote Päivi Airas, ote pöytäkirjasta ja liitteet 17 ja 19 muistutuksen tekijöille (4)
Liitteenä	Liite 1. Kaavaselostus + seurantalomake A-2691a Liite 2. Kaavaehdotuskartta A-2691a Liite 3. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) Liite 4. Luonnosvaiheen lausunnot Liite 5. Luonnosvaiheen mielipiteet Liite 6. Kaavahakemus Liite 7. Kiinteistökatselemus Liite 8. Sisäilma- ja rakennetutkimus Liite 9. Rakennushistoriallinen selvitys Liite 10. Havainnollistava aineisto Liite 11. Ympäristöterveyden lausunto Liite 12. Asukastilaisuuden muistio Liite 13. Viranomaisneuvottelupöytäkirja Liite 14. Äänestyslista § 137 Liite 15. Ehdotusvaiheen lausuntopyynnöt liitteineen Liite 16. Lausunnot Liite 17. Muistutukset Liite 18. Tiivistelmät lausunnoista ja vastineet Liite 19. Tiivistelmät muistutuksista ja vastineet Liite 20. Viherkerroin tulokortti

LAHTI

ASEMAKAAVAN SELOSTUS

15.8.2019/päivitetty 13.1.2020
tarkistettu 24.3.

A-2691a

Asemakaavan muutos

Onnelantie 2
(ent rukoushuone),
Paavola

Lahti.fi

Asemakaavan muutoksen selostus, joka koskee 15. päivänä elokuuta 2019 päivättyä asemakaavakarttaa nro A-2691. Numero on muutettu 13.1.2020, **A-2691a** (Onnelantie 2/Oikokatu 5, ent. rukoushuone)

Kaavan sisältöä koskevat korjaukset ja täydennykset nähtävillä olon jälkeen (A-2691a) on merkitty selostukseen sivuviivalla kuten tässä. Yksittäisiä lisäyksiä on tehty **puneella**.

1 PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

1.1 Tunnistetiedot

Asemakaava koskee:
Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15

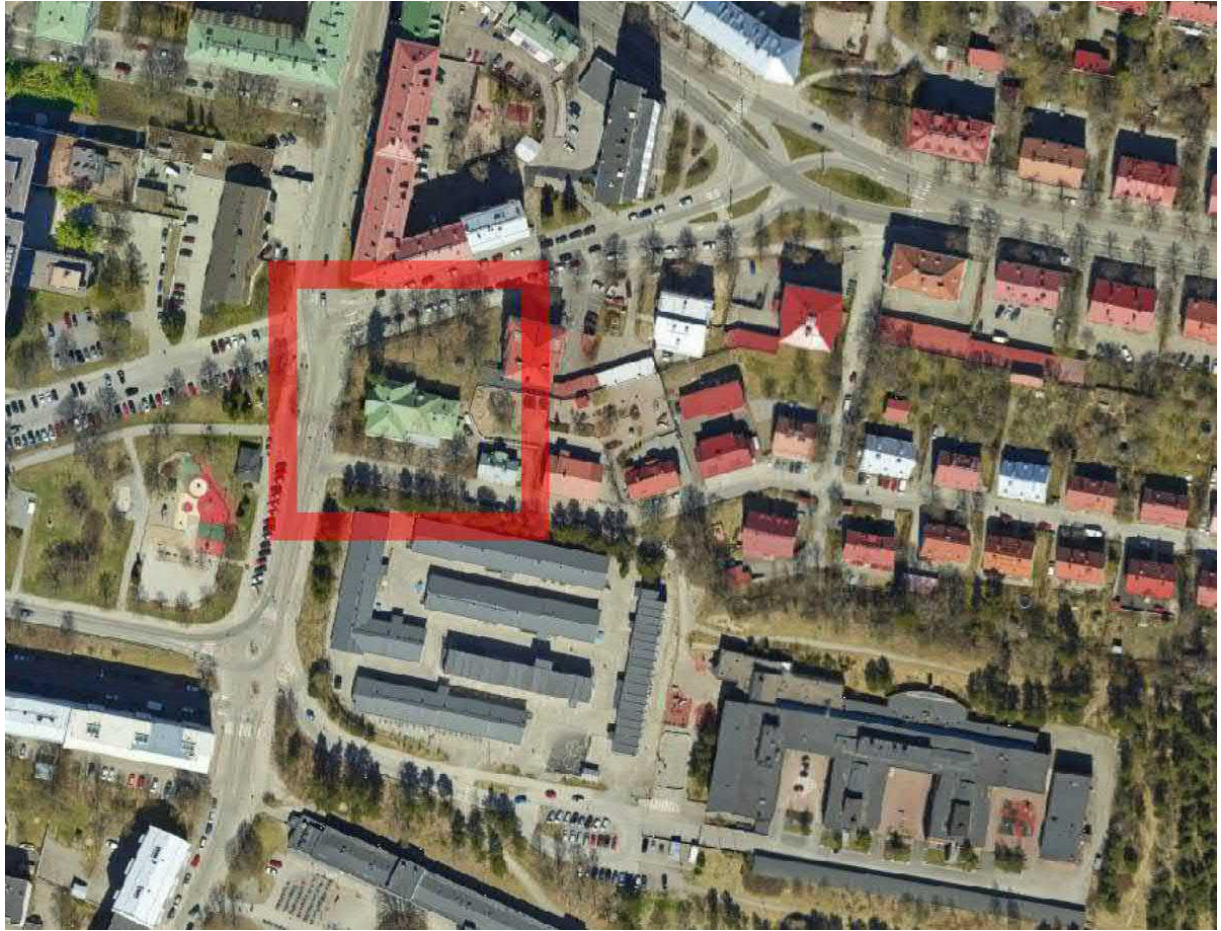
Asemakaavamuutoksen ei edellytä uutta tonttijakoa.

Kaavahanke sisältyy kaupungin vuoden 2018 ja 2019 kaavoitusohjelmaan. Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu 8.3.2018 ja 7.3.2019 kaavoituskatsauksista tiedottamisen yhteydessä.

1.2 Kaava-alueen sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Lahden keskustassa, etäisyys torilta n. 700m. Alue rajautuu pohjoisessa Oikokatuun, lännessä Saimaankatuun, etelässä Onnelantiehen ja idässä korttelin 93 muuhun osaan. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 0,2 ha.

Ortokuvakartta.

1.3 Kaavan tarkoitus

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön huomioiden tontin merkitys RKY-alueen pääteaiheena.

1.4 Kaupungin strategia

Kaava edistää strategian kohdista ensisijaisesti kestävä kehityksen mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista (A4) ja kasvattaa keskustan elinvoimaa (A4).

Kaupungin strategian (2017) mukaisesti

- kaava edistää kestävä kehityksen mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikkumista (A4).
- kaava edistää keskustan elinvoiman kasvua (A4).
- kaavassa on huomioitu vesiensuojelu (A6).
- kaavassa on huomioitu luonnon monimuotoisuuden säilyminen alueella (A6).

Kaava edistää:

- kärkihanketta 4. *Yrittäjien Lahti* lisäämällä asumista kaupallisten yritysten läheisyyteen ja siten edistämällä yritysten toimintamahdollisuuksia alueella.
- kärkihanketta 5. *Luonnollisesti liikkeessä* parantamalla pyöräpysäköintimahdollisuuksia.

1.5 Selostuksen sisällysluettelo

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT.....	2
1.1	Tunnistetiedot.....	2
1.2	Kaava-alueen sijainti.....	2
1.3	Kaavan tarkoitus.....	3
1.4	Kaupungin strategia.....	3
1.5	Selostuksen sisällysluettelo.....	4
1.6	Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista.....	5
2	TIIVISTELMÄ.....	6
2.1	Kaavaprosessin vaiheet.....	6
2.2	Asemakaava.....	6
2.3	Toteuttaminen.....	6
3	LÄHTÖKOHDAT.....	6
3.1	Selvitys suunnittelualueen oloista.....	6
3.1.1	Yleiskuvaus.....	6
3.1.2	Luonnonympäristö.....	6
3.1.3	Rakennettu ympäristö.....	10
3.1.4	Maanomistus.....	13
3.2	Suunnittelutilanne.....	14
3.2.1	Kaava-alueita koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset.....	14
4	ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET.....	17
4.1	Asemakaavan suunnittelun tarve.....	17
4.2	Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset.....	17
4.2.1	Aloite.....	17
4.2.2	Sopimukset.....	17
4.2.3	Pohjakartan tarkistaminen.....	17
4.3	Osallistuminen ja yhteistyö.....	17
4.3.1	Osalliset.....	17
4.3.2	Vireilletulo.....	18
4.3.3	Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt.....	18
4.3.4	Viranomaisyhteistyö.....	18
4.4	Asemakaavan tavoitteet.....	18
4.4.1	Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet.....	18
4.4.2	Prosessin aikana syntyneet tavoitteet.....	19
4.5	Asemakaavan vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	19
4.5.1	Alustavien vaihtoehtojen kuvaus ja karsinta.....	19
4.5.2	Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu.....	21
4.5.3	Asemakaavaratkaisun valinta ja perusteet.....	24
5	KUVAUS.....	32
5.1	Asemakaavan rakenne.....	32
5.1.1	Kokonaisrakenne.....	32
5.1.2	Mitoitus ja aluevaraukset.....	32
5.1.3	Palvelut.....	32
5.2	VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen.....	32
5.3	Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen.....	32
5.4	Kaavan vaikutukset.....	33
5.4.1	Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen.....	33
5.4.2	Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön.....	33
5.4.3	Muut vaikutukset.....	34
5.5	Ympäristön häiriötekijät.....	34
5.6	Kaavamerkinnot ja -määräykset.....	34
6	ASEMAKAAVAN TOTEUTUS.....	36
6.1	Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat.....	36
6.2	Toteuttaminen ja ajoitus.....	36
6.3	Toteutuksen seuranta.....	36

7	PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS.....	36
8	SEURANTALOMAKE.....	37

1.6 Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista

- asemakaavakartta **A-2691a**
- tilastolomake

2 TIIVISTELMÄ

2.1 Kaavaprosessin vaiheet

Asemakaavan muutos on laadittu yksityisen aloitteesta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma julkaistiin kaavamuutoshankkeen kotisivulla 8.2.2019. Kaavatyötä on käsitelty keskusta-alueen kaavailloissa 24.5.2017, 9.11.2017 ja 17.10.2018 sekä viimeksi kaavahankkeen yleisötilaisuudessa 20.2.2019. Luonnosvaiheen kuuleminen ja viranomaislausunnot 14.2. – 1.3.2019.

Tekninen ja ympäristölautakunta 15.10.2019 §137.

Kaavaehdotus nähtävillä 7.11.-9.12.2019.

Kaavakarttaan on tehty nähtävillä olon jälkeen muutoksia. Tarkistusten jälkeen kaavan tunnuksiksi on 13.1.2020 muutettu A-2691a.

2.2 Asemakaava

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön. Tontti on osoitettu asuinkäyttöön yhdelle 5-kerroksiselle kerrostalolle ja sitä palveleville piharakenteille. Asemakaavan merkinnöillä ja määräyksillä on huomioitu alueen sijainti valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY). Asemakaavan toteutuessa tulee vanha rukoushuone purettavaksi, mutta muuten kaavamuutoksessa on pyritty huomioimaan tontin arvo osana RKY-aluetta, O-I Meurmanin laatiman asemakaavan mukaisena korttelin puistomaisena pääteaiheena. Rukoushuoneen tontin rajat pysyvät ennallaan.

Kaava-alueen yhteenlaskettu rakennusoikeus 2025 k-m², mikä tarkoittaa 2111 m²:n suuruisella tontilla tehokkuutta $e = 0,96$. Asuntojen määrä olisi 27 kpl (1 as/75 k-m²) ja asukasluvu n. 50 (1 asukas / 40 k-m²). Autopaikkoja tulee toteuttaa 25kpl (1 ap/ 80 k-m²), joista 6 kpl voidaan sijoittaa pihakannelle ja loput maanalaiseen pysäköintihalliin (ma-1) ja asuinrakennuksen kellarikerrokseen (kk).

2.3 Toteuttaminen

Asemakaavan toteutuksesta vastaa yksityinen maanomistaja.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Selvitys suunnittelualueen oloista

3.1.1 Yleiskuvaus

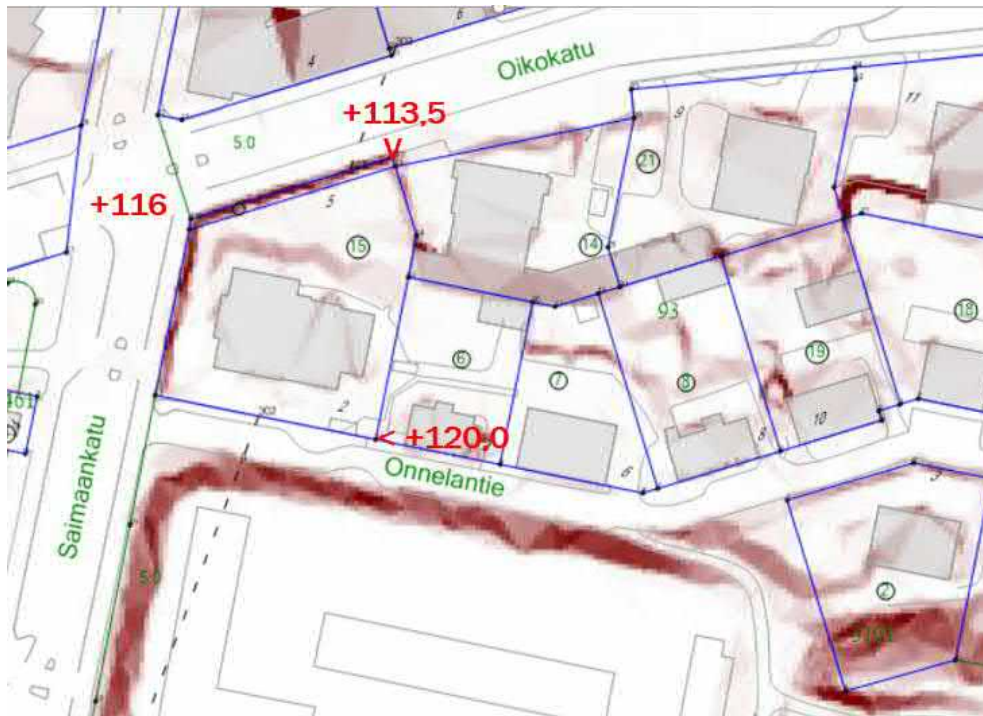
Kaava-alue on kaupunkikuvallisesti tärkeä paikka Paavolan pientaloalueen läntisenä päätteenä, Lahden kaupunginsairaalan ja Sairaala puiston vieressä, keskustan ruutukaava-alueen rajalla. Kaava-alue tunnetaan rukoushuoneesta ja sitä ympäröivästä puistomaisesta tontista.

3.1.2 Luonnonympäristö

Luonnonolot, topografia

Tontin alin kohta on pohjoiskulmassa Oikokadun puolella (noin 113,5 mmpy) ja ylin kohta Onnelantien rajalla (noin 120,0 mmpy). Onnelantien puolella maasto on tasaista laskien rukoushuoneen pohjoispuolella voimakkaasti kohti Oikokatua. Korkeusero on enimmillään n. 6,5 metriä.

Tontin ja katujen korkeuserot Saimaankadun ja Oikokadun rajalla ovat niin suuret, että rajalle on rakennettu tukimuuri.

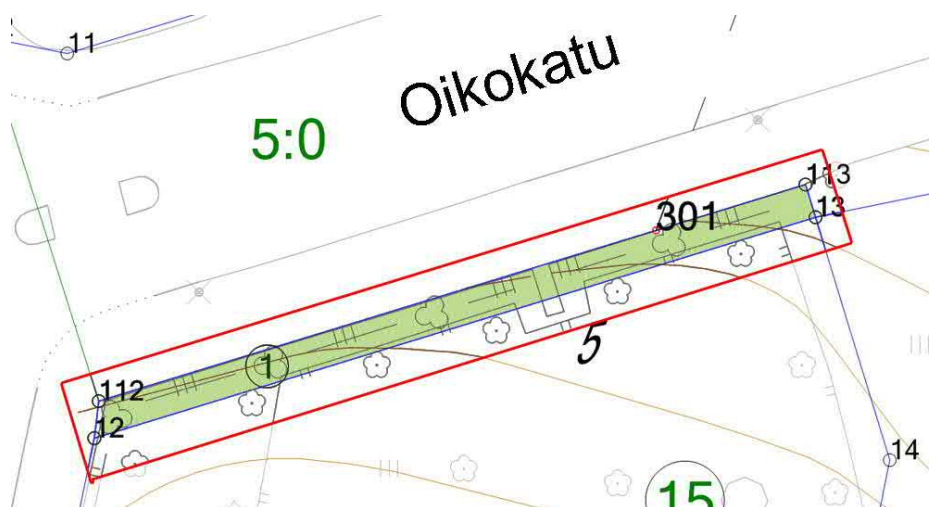

Topografia, rinneyrkkyysskartta.

Oikokadun katualue

Kaava-alue rajautuu Oikokadun puolella kaavan mukaiseen katualueeseen, jota ei sellaiseksi kuitenkaan lunastettu eikä toteutettu, vaan kaava-alueen ja kadun välissä, koko rajan pituudelta, on yksityisen toistaiseksi omistama n. 2m leveä maakaistale*. Kaistaleen maanpinta liittyy välittömästi kaava-alueen pihaan, ollen noin 1,2 m kadun pintaa korkeammalla. Sen ja rakennetun kadun rajalla, tontin alkuperäisellä rajalla, on tukimuuri, Pihapuut ovat hyvin lähellä juridista rajaa ja niiden elinvoimaisuus edellyttää nykytilanteen pysyttämistä, sillä puiden juuristo ja kasvualusta ulottuu tukimuriin asti,

*katualueen osa on ostettu kaupungille 17.2.2020 allekirjoitetulla kauppakirjalla.

Kuva. Oikokadun katualueen viherkaista

Maaperä ja rakennettavuus

Maaperäkartta (GTK_WMS). Vihreä alue hiekkaa (HK).

Alue on Salpausselän reunamuodostuman pohjoisrinnettä, maaperä on hiekkaa ja rakennettavuus hyvä.

Pohjavesi

Kaava-alue ympäristöineen on pohjaveden muodostumisaluetta (SYKE 2018).

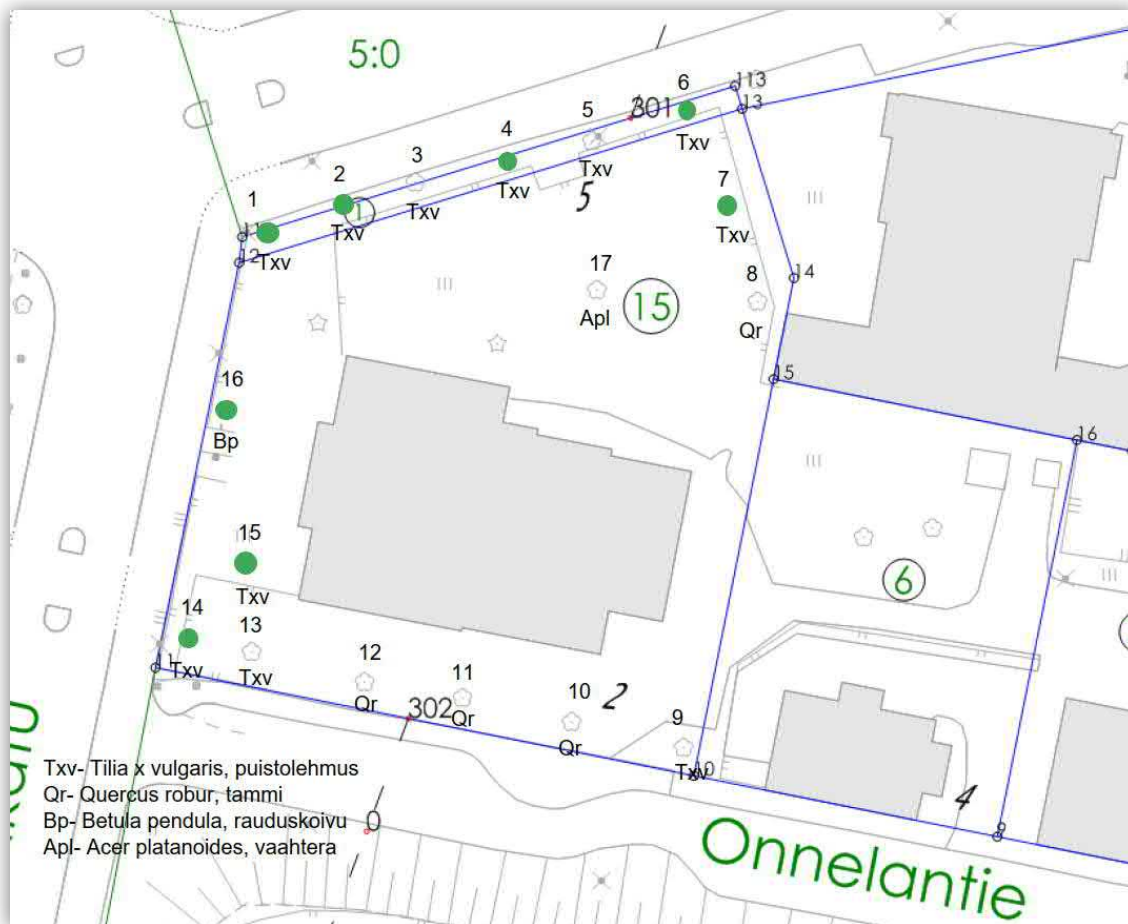

Kartta. Tumma sininen on pohjaveden muodostumisaluetta.

Kasvillisuus ja luonnon monimuotoisuus

Kaava-alue on puistomainen ja sen puusto on runsas. Puiden alla on nurmikko. Tukimuurien päälle kadun varrelle on istutettu pensaita.

Puusto muodostaa varsinkin kesällä vihreän ja varjoisan keitaan keskelle kaupunkia.

Kartta. Puuston inventointi 1.4.2019 MS/KYMP: Pohjakartasta puut lisätty silmämääräisesti paikoilleen. Puut 1, 14 ja 15 ovat kohtuullisessa kunnossa, joskin kääpiöityneitä. Puut nro 10 ja 11 ovat huonokuntoisia ja syytä poistaa. Loput puut ovat hyvässä kunnossa. Varsinkin 8 (tammi) ja 9 (puistolehmus) ovat komeita yksilöitä. Kaikki ovat kuitenkin hoitamattomia ja asiantuntevan hoitoleikkauksen tarpeessa. **Katso myös rakentamisen vaikutus puustoon, kaavio s. 23.**

Radon

Lahti kuuluu korkean radonpitoisuuden alueeseen, minkä vuoksi radonsuojaus tulee ottaa kaikessa rakentamisessa huomioon rakennusjärjestyksen ohjeen mukaisesti.

3.1.3 Rakennettu ympäristö

Kaava-alueen keskiössä, Onnelantien puolella on esikoislestadiolaisten rukoushuone, jonka on suunnitellut lahtelainen Oiva Kolsi vuonna 1922. Rakennus valmistui perinteisiin juhannusseuroihin kesällä 1923. Arkkitehti Irma Kolsi suunnitteli kellarilaajennuksen 1953. Vuonna 1956 rakennus sai uuden hahmon, kun kellarin päälle toteutettiin arkkitehti Paul G. Rothin suunnittelema sakaristo- ja pikkusalisiipi (Rothin julkisivusuunnitelma kuvassa alla). Onnelantien puolelle on rakennettu uusi sisäänkäynti 1975 ja uusi tuulikaappi 1977.

Rukoushuoneen ympärillä Oikokadun ja Saimaankadun puolella on tukimuuri, joka on esitetty jo Kolsin alkuperäissuunnitelmassa. Tukimuurissa on portaat kummallakin sivulla. Pääporras johtaa Saimaankadulle. Oikokadun porrasta ei ole muutettu Rothin suunnitelman mukaiseksi, vaan se on noin 1,2 metrin levyinen. Osalla tukimuuria on putkirakenteinen suoja-kaide ja sisempänä pihaa ympäröi päiväkotia varten rakennettu lauta-aita. Onnelantien puolelle on rakennettu rauta-aita 1981. Rakennuksen toiminta rukoushuoneena päättyi 1996, kun uusi rukoushuone Launeelle valmistui. Tilat muutettiin Onnelantien päiväkodin lisätiloiksi samana vuonna. Tukimuurit on koristeltu satuhahmoin 2013.

Rakennus ja ympäristö on kuvattu tarkemmin rakennushistoriaselvityksessä. Rukoushuoneen kerrosalaksi on laskettu 1223 m². Vastaava tonttitehokkuus $e=0,58$. Rakennus on osittain kaksikerroksinen.

Kaava-alueella ei ole asukkaita.

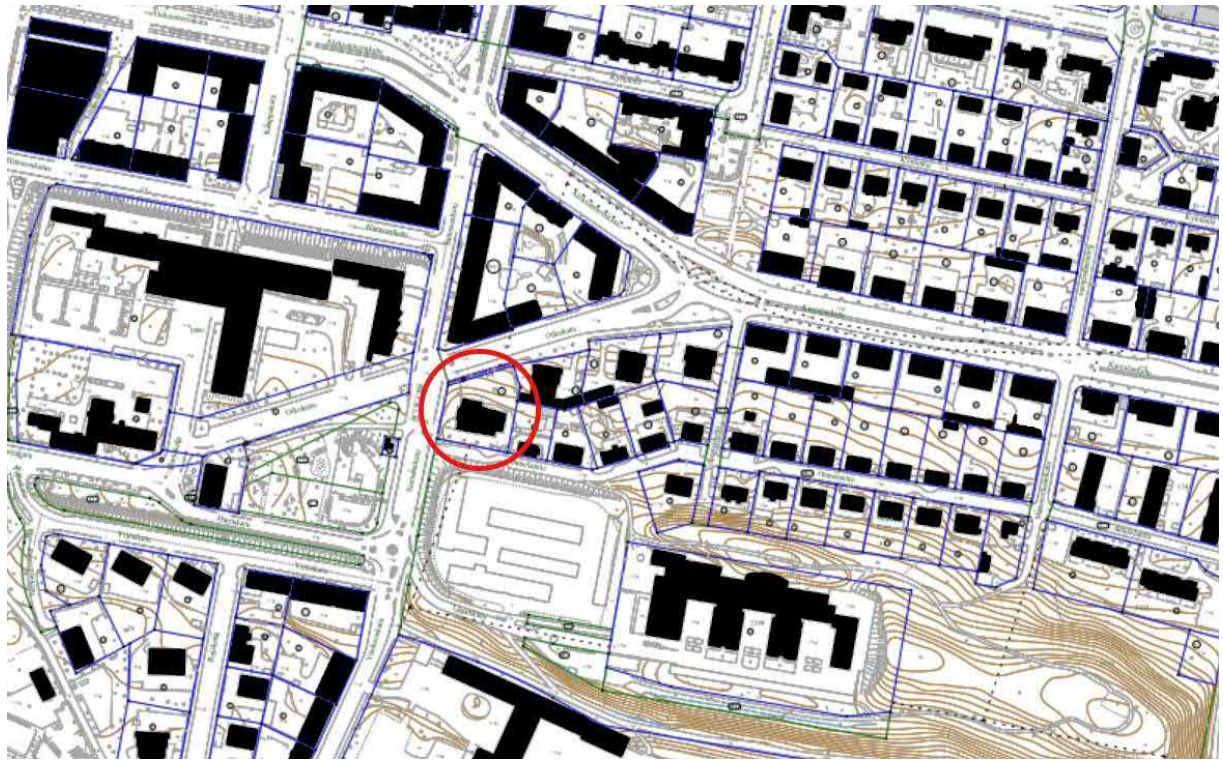

Yhdyskuntarakenne

Kaava-alue sijaitsee keskeisellä paikalla kaupunkirakenteessa, ruutukaavan, Paavolan asuinalueen ja Salpausselän julkisten rakennusten ja puistojen ketjussa.

Onnelantie 2 sisältyy arkkitehti, prof. Otto-livari Meurmanin laatiman Ali-Paavolan kaavan alueeseen (1928). Alue suunniteltiin pienimittakaavaiseksi ja vehreäksi englantilaisten puutarhakaupunki-ihanteiden mukaisesti. Meurmanin kaavaan sisältyi myös julkisia rakennuksia, joille annettiin kaupunkikuvallinen tehtävä. Tällainen on myös rukoushuone, joka oli valmistunut ennen kaavan vahvistumista, vuonna 1923. Rakennus kokoaa ja päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit, 1950-luvulla ympäristön kaavaa muutettiin niin, että Oikokadun eteläpuolelle osoitettiin rakennuspaikat kolmelle pistemäiselle kerrostalolle, pitkän muurimaisen asuintalon sijaan. Näin turvattiin viherympäristö, joka edelleen leimaa Oikokadun eteläpuolen miljöötä. *(teksti on lyhennelmä museon lausunnon aluekuvauksesta; 21.2.2019)*

Rakeisuuskartta kaava-alueen ympäristöstä.

Kaupunki- /taajamakuva

Kaava-alue muodostaa kaupunkikuvallisen päätteen Paavolan pientaloalueelle, joka jatkuu Onnelantien varrella noppamaisten, harjakattoisten puutalojen nauhana ja Oikokadun varrella rapattujen pistetalojen ja edelleen Karjalankadun varrella rapattujen pienkerrostalojen rivinä.

Asuminen

Kaava-alueella ei ole asuntoja.

Palvelut

Kaava-alue on keskustan palvelujen äärellä.

Virkistys

Korttelialue on julkisten rakennusten aluetta, mutta on lähiasukkaden virkistävä lähimaisema ja visuaalinen ympäristö.

Työpaikat

Alueella ei ole enää työpaikkoja (päiväkotitoiminnan jälkeen) eikä elinkeinotoimintaa. Rakennus on käyttökiellossa sisäilmaongelmien vuoksi.

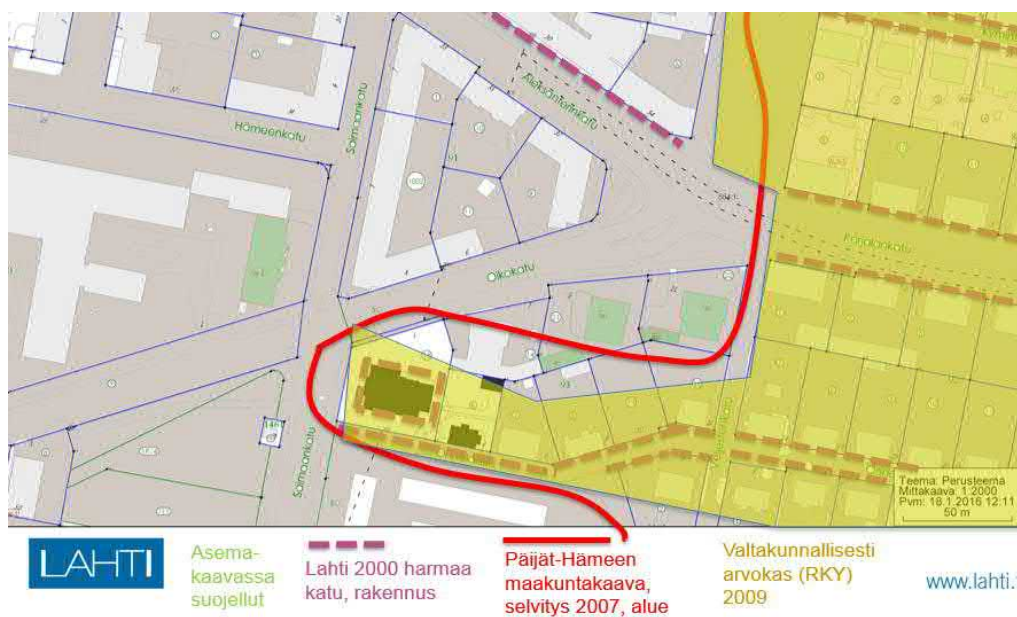
Liikenne

Kaava-alue sijaitsee Saimaankadun, keskustan kehäkadun, varrella. Kadun molemmilla reunoilla on yhdistetty kävely- ja pyörätie. Pohjoispuolella oleva Oikokatu on tärkeä yhdyskatu Viipurintielle ja myös sen reunoilla on yhdistetty kävely- ja pyörätie. Oikokatu jatkuu kaupunginsairaalle päin pysäköintialueena. Onnelantie on tonttikatu. Kaikilla kaduilla on läpiajoa. Viereisen koulun oppilaat käyttävät näitä katuja koulumatkoillaan.

Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, MARY, LaRY) ja muinaismuistot

Kaavoitettava alue kuuluu rakennuskannaltaan ja ympäristöarvoiltaan kaikkiin Lahden alueella arvotettuihin kokonaisuuksiin.

- Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY: 2010) *"Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot"*.
- Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MARY; 2006), *"Paavola"*
- Paikallisesti (LaRY), ns. harmaa kirja; 2000, *"Onnelantien pientaloalue ja rukoushuone"*
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) tulivat voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa
- alue kuuluu yleiskaavan Y-202 keskustarajaus-alueeseen, jolla rakennetun ympäristön arvoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota ja sopivuutta ympäristöön uutta rakennettaessa.

Suojeluarvot

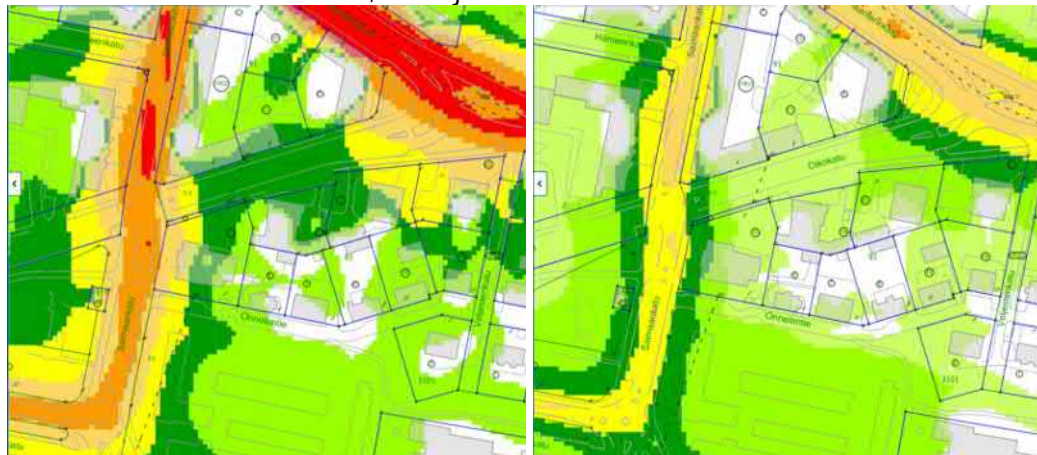
Kaavatyön aikana on tunnistettu, että kun rukoushuonerakennus joudutaan purkamaan, kulttuuriympäristön arvoista tärkein on kaava-alueen puistomainen miljöö. Kaavamääräyksiin vaikutetaan siihen, että uudisrakentaminen soveltuu osaksi rakennettua kulttuuriympäristöä.

Tekninen huolto

Alue on kunnallisteknisten verkostojen piirissä.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöhäiriöt

Alueelle leviää liikennemelua, ensisijaisesti Saimaankadulta

Kokonaismelu päivä 2017

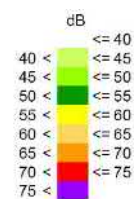
Kokonaismelu yö 2017

Lahden meluselvitys 2017

EU:n ympäristömeludirektiivin mukainen meluselvitys

Yhteismelu, kansalliset tunnusluvut

Laskentakorkeus 2 metriä maanpinnasta

Asumiseen käytettävillä alueilla ulkoalueilla

- päiväajan (7-22) keskiäänitason tulisi olla 55dB (tumma vihreä) tai vähemmän
- yöajan (22-7) keskiäänitason tulisi olla 50dB (keskivihreä) tai vähemmän

Alueen ilmanlaatua ei ole tutkittu.

Alueella ei tiettävästi ole pilaantuneita maita, sillä siellä ei ole ollut maaperää likaavaa toimintaa eikä öljysäiliötä.

3.1.4 Maanomistus

Kaava-alue on yksityisen omistuksessa.

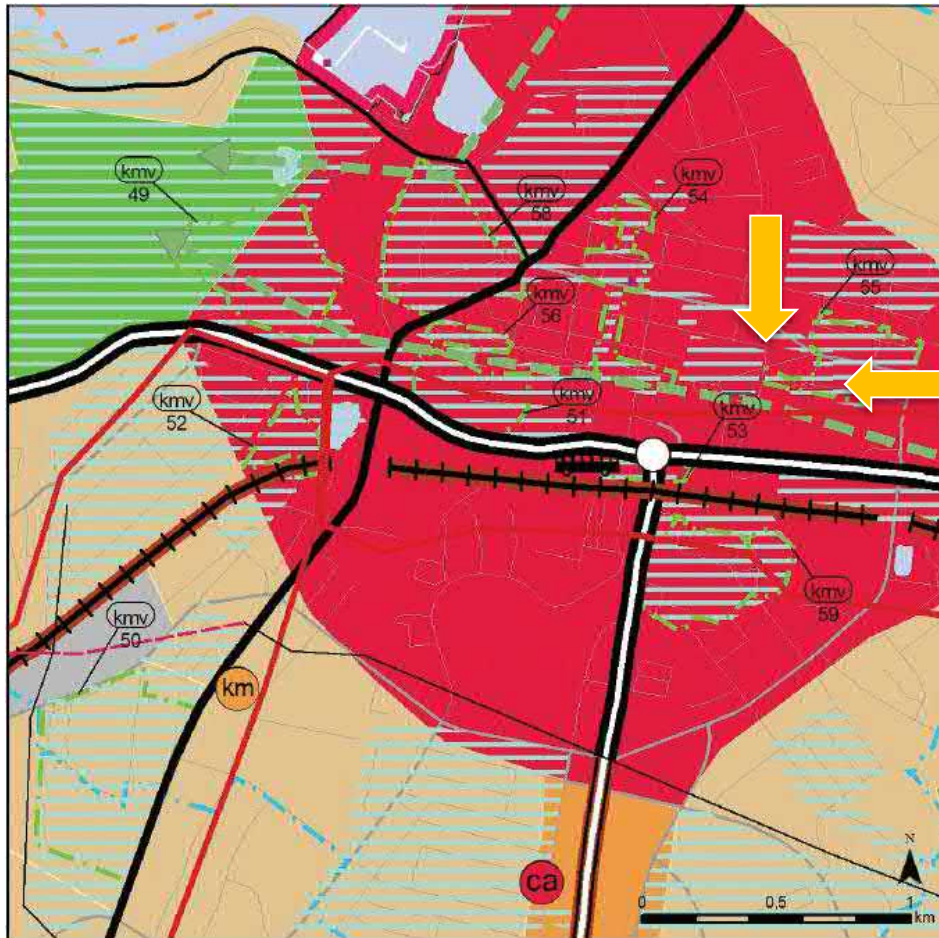
3.2 Suunnittelutilanne

3.2.1 Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset

Maakuntakaava

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 on tullut voimaan MRA 93 § mukaisten kuulutusten myötä 13.5.2019.

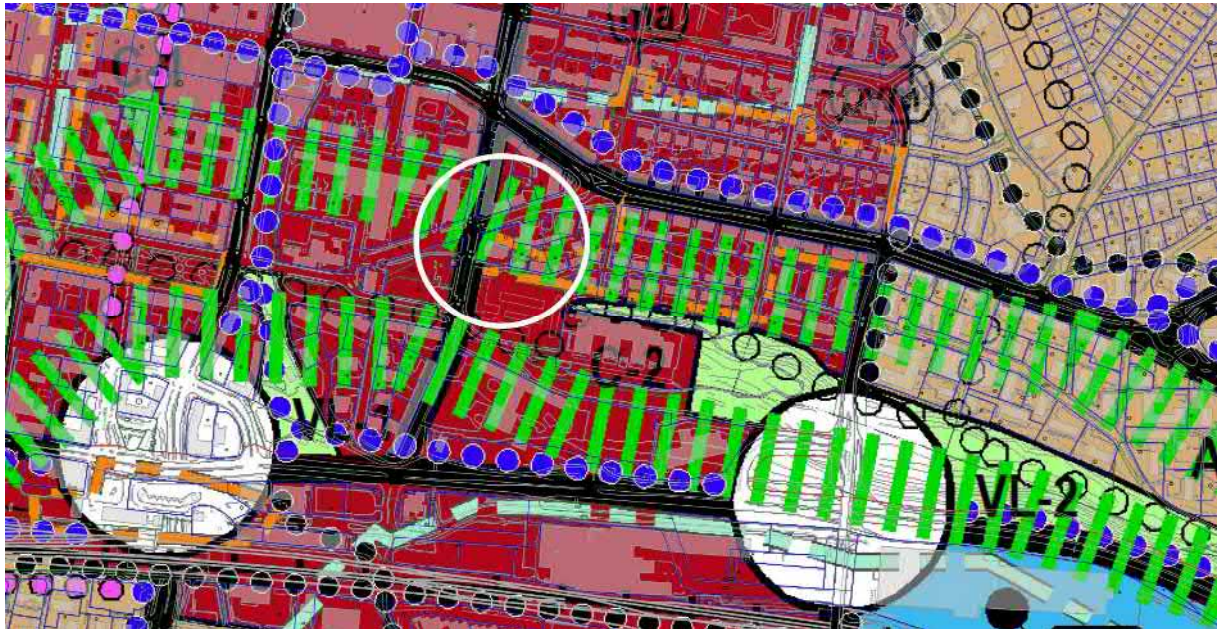
Maakuntakaavassa alue on keskustatoimintojen aluetta C, joka sijaitsee valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaassa kulttuuriympäristössä.

Ote Päijät-Hämeen maakuntakaavan osakartasta (kulttuuriympäristöt ja maisemat, Lahti).

Osayleiskaava

Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 (kv 27.6.2016 § 70, lainvoima 5.10.2017) suunnittelualue on Keskustatoimintojen aluetta (C2). Yleiskaavakarttaan on merkitty huomioitavaksi myös Salpausselän maiseman suurmuoto, valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY) sekä keskeiset katuyhteydet.

Ote osayleiskaavasta Y-202. Kaava-alue on ympyröity valkoisella, punainen C, vihreä raitaviiva Salpausselän reunavyöhyke ja oranssi katkoviiva RKY:n aluerajaus. Saimaankatu pääreitillä on merkitty mustalla.

Yleiskaavan Suunnitteluohje

Suunnitteluohje koskee koko C2-aluea. Kaava-aluea koskevat ensisijaisesti seuraavat asiat:

-Kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennettuun ympäristöön tai sen läheisyyteen kohdistuvat muutokset tulee suunnitella paikan henkeä kunnioittaen. Alueen täydennysrakentamismahdollisuuksia tutkitaan.

-Suunnitelmissa on selvitettävä vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin ja muihin päästöihin, luonnonvarojen kulutukseen ja ekosysteemipalvelujen toimintaedellytyksiin tehtävään soveltuvalla työkalulla.

Pohjavesialueelle rakennettaessa on saavutettava valtakunnallisen viherkerrointyökalun minimitaso tai sitä vastaava viherrakentamisen laatutaso.

Laaditut selvitykset

- Kiinteistökatselmus, Vahanan, 2015
- Sisäilma- ja rakennetutkimus, Polygon, 2017
- Rakennushistoriallinen selvitys (RHS), Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen, 2018

- KEKO-laskenta (SYKE), vertailu luonnoksen 1 ja kaavaehdotuksen kesken, ks. kohta 4.5.2
- laskettu kaavaehdotuksen viherkerroin, ks. kohta 4.5.2

4 ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET

4.1 Asemakaavan suunnittelun tarve

Alueen kaava on vanhentunut.

4.2 Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset

4.2.1 Aloite

Asemakaavan muutos on tullut vireille yksityisen aloitteesta.

Kaavanmuutosanomus koski alussa myös viereistä AKR3-korttelialuetta (Onnelantie 4). Sen osalta anomus on sittemmin peruttu.

4.2.2 Sopimukset

Asemakaavatyön yhteydessä tehdään maankäyttösopimus yksityisten maanomistajien kanssa.

Maankäyttösopimuksen ehdot on hyväksytty Teknisessä ja ympäristölautakunnassa (TYLA) 11.2.2020 §22.

4.2.3 Pohjakartan tarkistaminen

Alueen pohjakartta on tarkistettu ennen kaavaehdotuksen laatimista. Pohjakartta täyttää MRL 54 §:ssä annetut kaavoitusmittausvaatimukset.

4.3 Osallistuminen ja yhteistyö

4.3.1 Osalliset

MRL 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Kaupungin hallintokunnat
- Hämeen ELY-keskus / ympäristö
- Lahden kaupunginmuseo
- Salpausselän luonnonystävät

4.3.2 Vireilletulo

Asemakaavatyön vireille tulosta on ilmoitettu MRL 63 §, 3 mom. mukaisesti viimeksi 7.3.2019 julkaistussa Lahden kaupungin vuoden 2019-21 kaavoituskatsauksessa (kohde 25).

4.3.3 Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma laadittiin ja asetettiin nähtäville kaavamuutoshankkeen kotisivulle 8.2.2018. Kaavatyötä käsittelevä yleisötilaisuus järjestettiin 20.2.2019. Alueen naapurikiinteistöille ja maanomistajille on toimitettu postitse kaavaluonnos ja OAS. Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestettiin 14.2.-1.3.2018. Kaavatyöhön liittyvää aineistoa on ollut nähtävillä kaavahankkeen kotisivulla Internetissä.

4.3.4 Viranomaisyhteistyö

- MRL § 66 / MRA § 26 mukainen viranomaisyhteistyö on pidetty kaavan aloitusvaiheessa 17.10.2016. Kaavatyön valmistelua on esitelty Hämeen ELY-keskukselle kaavaneuvottelussa.
- Lahden kaupunki/ Ympäristöterveys on antanut lausunnon sisäilma/rakennetutkimuksesta 5.6.2017.
- Kaavamuutoksen aloituskokous on pidetty ennakkokuulemisen aikana.
- Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestettiin 14.2.-1.3.2018, jolloin viranomaisille on toimitettu OAS ja kaavaluonnosvaihtoehdot ja pyydetty niistä viranomaislausunnot.
- Kaavaehdotuksesta pyydettiin 6.11.2019 lausunnot Hämeen ELY-keskukselta ja Lahden kaupungin museo/Päijät-Hämeen maakuntamuseolta

4.4 Asemakaavan tavoitteet

Tavoitteet muuttuivat lähtötilanteesta, kun rukoushuonerakennus asetettiin käyttökieltoon.

4.4.1 Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet

Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Suunnittelutilanteesta johdetut tavoitteet

- yleiskaavan Y-202 tavoite keskustatoiminnot,
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) tulivat voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa

Alueen oloista ja ominaisuuksista johdetut tavoitteet

- RKY, MARY, LaRY; Kaavatyön alkuperäisenä tavoitteena oli tutkia mahdollisuutta säilyttää rukoushuonerakennus osana asuinkorttelia.
- rukoushuoneen ympäristökokonaisuus tukimuureineen ulottuu osittain katualueelle, mikä on huomioitu suojelua edistävissä ratkaisuihin
- pohjavesien suojelu
- liikennemelu

4.4.2 Prosessin aikana syntyneet tavoitteet

Osallisten tavoitteet

Kaavatyön aikana kaavan rajaus muutettiin, kun alkuperäisen rajauksen mukaisten kiinteistöjen omistussuhteet muuttuivat. Omistus jakautui kahdelle eri taholle, jolloin Onnelantie 4 jätettiin kaavarajauksen ulkopuolelle.

Kaavatyön aikana on tunnustettu, että koska rukoushuonerakennus joudutaan purkamaan, kulttuuriympäristön arvoista tärkein kaava-alueella tulee olemaan sen puistomainen miljöö. Kaavamääräyksiin vaikutetaan siihen, että uudisrakentaminen soveltuu osaksi rakennettua kulttuuriympäristöä.

4.5 Asemakaavan vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

4.5.1 Alustavien vaihtoehtojen kuvaus ja karsinta

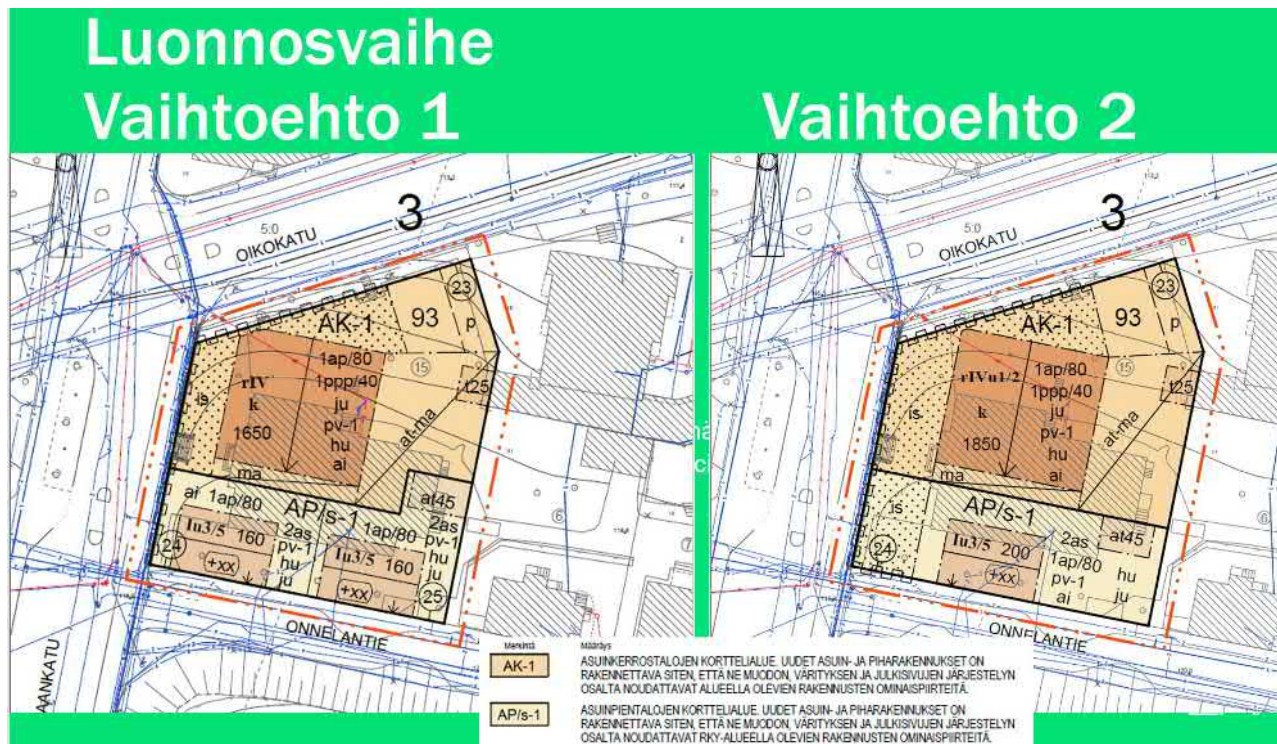
Kaavatyötä on tehty luonnostelemalla tontin (Onnelantie 2, kortteli 93, tontti 15) maankäyttöä rakennussuojelun ja kaupunkikuvan näkökulmasta.

- 0+** Rukoushuonerakennuksen ja tontin käyttö asumiseen (**nykytilanne, uusi käyttötarkoitus**)
0++ Rukoushuonerakennuksen käyttö asumiseen ja vähäinen uudisrakentaminen (**nykytilanne ja täydennysrakentaminen**)

Vaihtoehtoja 0+ ja 0++ ei ole pidetty enää mahdollisena, kun

- Rakennuksen kunto johti rakennuksen käyttökieltoon
- Rakenteiden heikko kunto ja luonne olisivat johtaneet uudisrakentamisen kaltaiseen ratkaisuun, mikä ei vastaa suojelun periaatteita
- Rukoushuonerakennuksen muuttaminen asuinkäyttöön osoittautui vaikeaksi
- Järkevimmäksi ratkaisuksi osoittautui rakennuksen purkaminen ja tontin maankäytön suunnittelu uudelleen, kaupunkikuvalliset arvot huomioiden.

Kaavaluonnokseksi valmisteltiin kaksi vaihtoehtoa. Molempien vaihtoehtojen perusratkaisuna oli Onnelantien pienkerrostalojen rivin jatkaminen yhdellä tai 2 pientalolla sekä Oikokadun kerrostalorivin jatkaminen yhdellä kerrostalolla.

Vaihtoehto 1 (VE1, Kaavan muutosluonnos A-2691/1)

- Onnelantien puolella **AP-korttelialueella** kaksi 2-asuntoisen pientalon rakennusala.
- Rakennusoikeutta kummallekin on osoitettu 160 k-m² ja toiselle tontille myös autotallin rakennusala.
- Kerrostaloa varten on osoitettu **AK-korttelialue** ja rakennusala 4-kerroksista asuinkerrostaloa varten.
- Lisäksi maanalainen autohalli ja/tai aputilojen rakentamisen asuinkerrosten alapuolelle.

Vaihtoehto 2 (VE2, Kaavan muutosluonnos A-2691/2)

- poikkeaa VE1:stä Onnelantien AP-korttelialueen osalta. Onnelantien varrelle on osoitettu rakennusala vain yhtä pientaloa varten. Se rakennusoikeus on 200 k-m².

4.5.2 Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu

Luonnosvaiheen vaihtoehtoja kritisoitiin palautteessa. Palautteessa kritisoitiin luonnosten lähtökohtaa jatkaa Oikokadun ja Onnelantien rakennusrivejä kaava-alueelle. Pääosassa palautteita ymmärrettiin kuitenkin, että rukoushuonetta ei voi korjata uuteen käyttöön. Alueen puistomaisuudesta kannettiin suurta huolta.

Kaava-alueen rakennuksen ja ympäristön merkitys kulttuuriympäristön osana on ollut kaavatyon lähtökohta.

Koska rukoushuonerakennus on käyttökiellossa ja korjauskelvoton, ei nykytilan pysyttäminen ole mahdollista. Rakennuksen alkuperäisin osa on rankorakenteinen lautatalo, joka on alun perin tarkoitettu vain kesäkäyttöön. Vuosikymmenten aikana tehdyt muutokset, mm. rakennuksen muuttaminen lämpimäksi ovat johtaneet rakennuksen teknisen kunnan heikkenemiseen. Kaavatyon kestäessä on tyhjillään oleva rukoushuonerakennus muuttunut myös ympäristölle vaaraksi.

Kaavaehdotusta valmistellessa on tutkittu maankäyttöä uudelleen niin, että O-I Meurmanin kaavan tavoitteet ja valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö tulisivat huomioiduksi luonnosvaihetta paremmin. Kaavaehdotuksessa on esitetty rakennettavaksi yksi kerrostalo, jolloin vapaan alueen osuus on suurempi kuin kummassakaan luonnoksessa.

Koska rakennuspaikka on alueen keskusaihe, rakentamisen tehokkuuden määrittämistä Onnelantien pientalojen mukaan ei ole pidetty oikeana lähtökohtana. Alkuperäisen kaavan ideakin edellyttää muuta korttelia näyttävämpää rakentamista. Uusi, osittain purettavan rukoushuoneen paikalle, rinteeseen sijoittuva 5-kerroksinen kerrostalo ottaa korttelin pääteaiheen aseman.

Asuinrakennuksen rakennustapaa on ohjattu kulttuuriympäristöön sopivaksi. Uuden käyttötarkoituksen myötä uudisrakentamisessa ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rukoushuoneen rakennusmuotoon eikä tyyliin.

Kaavaehdotuksessa on aiempaa paremmin pyritty huomioimaan tontin merkitys kulttuuriympäristön vihreänä osana. Puutarhakaupungin ideaa edustavaa puistomaisuutta ja puuston kasvuolosuhteita on vaalittu maanpinnan läpäisevyyttä edistävin is- ja hu- määräyksin (istutukset ja hulevesijärjestelmä) sekä sijoittamalla suuri osa pysäköinnistä päärakennuksen ja pihakannen alle, jolloin rakentamattomat tontinosat on voitu osoittaa puistomaiseksi. Istutusalueella olevat hyväkuntoiset puut on merkitty säilytettäväksi. Tonttia ympäröivien tukimuurien merkitys osana RKY- ympäristöä on huomioitu.

Puuston säilymistä on varmistettu myös pysyttämällä Oikokadun katualueella oleva tukimuri, jolloin suurten puiden kasvuolosuhteet eivät muutu. Tätä varten kaupunki osti ko. katualueen osan yksityiseltä maanomistajalta kaavaprosessin aikana.

Rakennettavan alueen ja naapuritontin väliin on ehdotuksessa jätetty rakentamaton maakaista, joka mahdollistaa viherrakentamista ja liittymisen oleskelualueeseen sekä vähentää rakennusaikaista häiriötä naapureille.

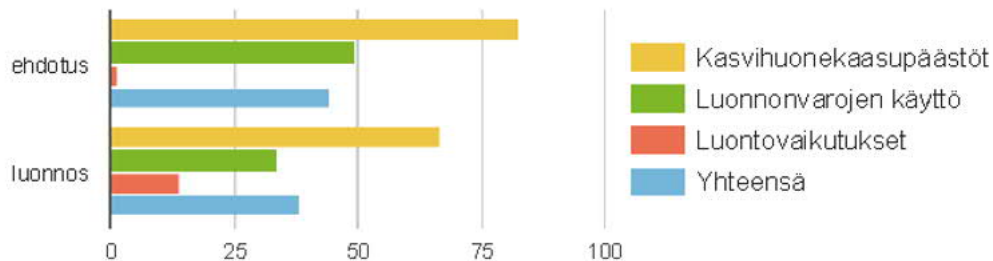
Kiinteistön jätehuolto (t-rakennusala) toimii Oikokadun kautta. Nähtävillä olon jälkeen kävi ilmi, että keräilyauton tulee voida kääntyä tontilla. Tontin huoltopiha mitoitettiin kääntötilan mukaiseksi ja muutettiin Oikokadun tonttiliittymä kohtisuoraksi ja kapeammaksi. Asia on esitetty kaavakartassa A-2691a.

KEKO

KEKO on Suomen ympäristökeskuksessa, Aalto-yliopistossa ja VTT:ssä maankäytön suunnittelun tueksi kehitetty ekologisen kestävyuden arviointityökalu. Sen avulla on mahdollista määrittää yhdyskuntien rakentamisen ja käyttövaiheen aiheuttamia ympäristövaikutuksia. KEKO laskee kasvihuonekaasupäästöt, luonnonvarojen käytön sekä vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemipalveluihin. Työkalu tuottaa myös arvion alueen kokonaiskotehokkuudesta ja vertaa vaikutuksia koko maan keskiarvoon.

Vaihtoehtoja (kaavan luonnosvaihtoehto 1 ja kaavaehdotus A-2691) on verrattu toisiinsa ympäristöhallinnon ekolaskurin (KEKO) avulla.

Kokonaiskotehokkuus

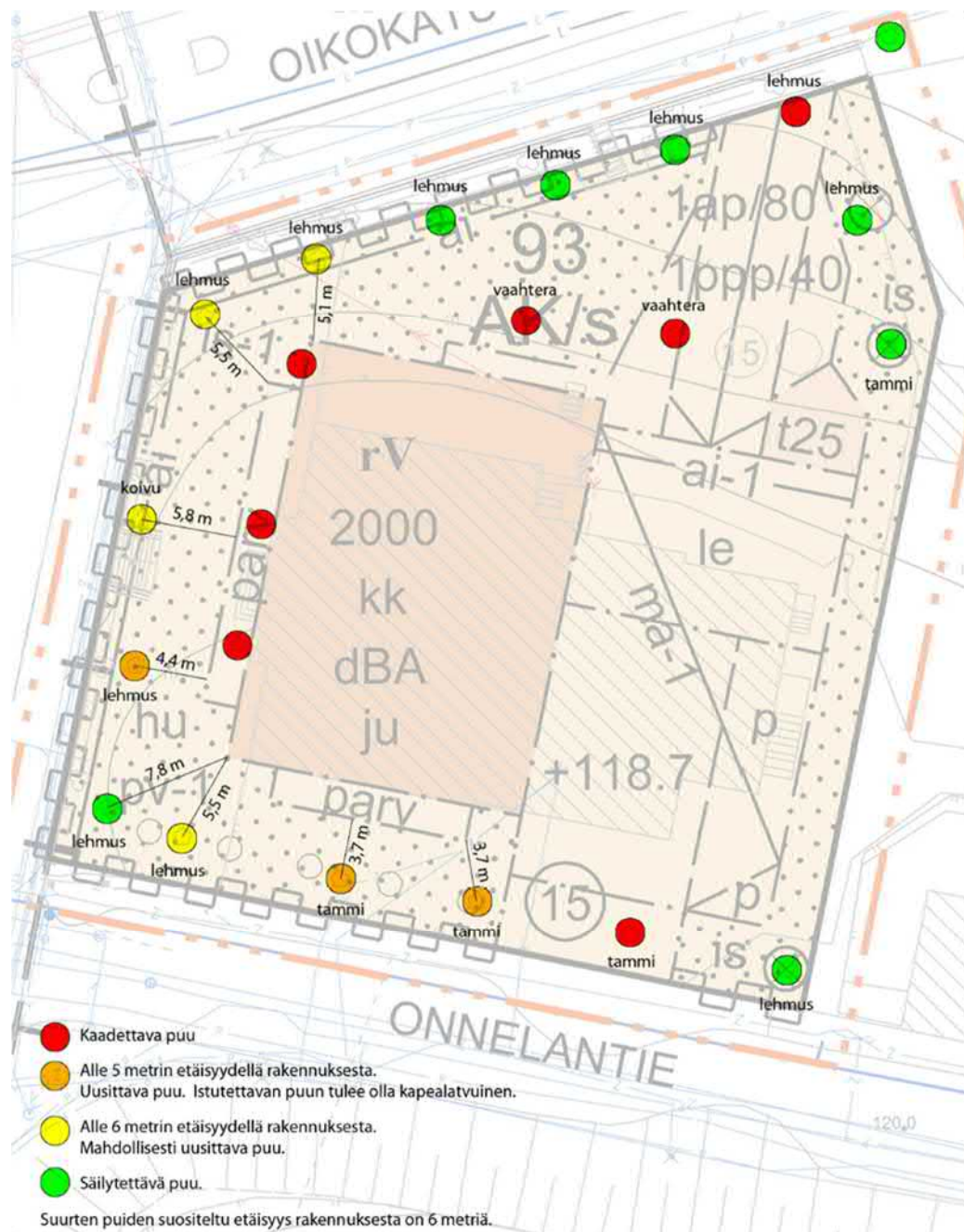
Kaavio. Arvo 100 on koko maan keskiarvo. Molemmat lasketut vaihtoehdot ovat kaikkien osavaikutusten kannalta kokonaiskotehokkuudeltaan keskiarvoa parempia. Keskinäiset erot johtuvat rakentamisen määrästä. Luontovaikutukset ovat ehdotuksessa vähäisemmät kuin luonnosvaihtoehdossa.

Viherkerroin

Yleiskaavan suunnitteluohjeessa edellytetään, että pohjavesialueelle rakennettaessa on saavutettava valtakunnallisen viherkerrointyökalun minimitaso tai sitä vastaava viherrakentamisen laatutaso. Kaavoituksessa on laskettu kaavaehdotuksen mukainen viherkerroin Tampereen kaupungissa käytetyllä työkalulla. Tavoitetaso on vähintään 0,9.

Laskelma tehtiin niin, että kaavan istutettavat alueet kirjattiin laskentatyökaluun kokonaan nurmipintaisina, säilytettävät ja istutettavat puut tontin reunoille kaavamääräyksen mukaan ja kaikki muu osa tontista kirjattiin läpäisemättömäksi pinnaksi. Erityisiä hulevesirakenteita ei huomioitu. Kertoimeksi saatiin 0,93. Arvo osoittaa, että koska tontti on väljä ja reunoilla sekä säilytetään puita että istutetaan uusia kaadettavien tilalle, viherkerroimen tavoitetaso 0,9 saavutetaan kaavaehdotuksen kaavamääräyksiä noudattamalla helposti.

Laskennan tulokortti kaava-asiakirjojen **liitteenä**.

Kaavio. Kaavan mukaisen rakentamisen vaikutus tontin puustoon (taustakarttana kaavaehdotusluonnos). KYMP/Maria Silvast 16.8.2019.

4.5.3 Asemakaavaratkaisun valinta ja perusteet

Kaavaluonnoksesta saatiin ennakkokuulemisen aikana, 14.2. – 1.3.2019:

- lausuntoja 5 kpl
- mielipiteitä 7kpl,
- määrääjän jälkeen yksi mielipide (SSLY)

Lausunnon antoivat Hämeen ELY-keskus, Lahden ympäristöpalvelut, Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo sekä Päijät-Hämeen pelastuslaitos. Päijät-Hämeen Liitto ilmoitti, ettei se anna kaavasta lausuntoa, koska kaava-alueella ohjaa lainvoimainen yleiskaava.

Seuraavassa on esitetty lausuntojen ja mielipiteiden tiivistelmät. Asiakirjat kokonaisuudessaan ovat kaava-asiakirjojen liitteenä.

Lausunnot (luonnosvaihe)

Lausunto 1 (Hämeen ELY-keskus): - Kaavaluonnoksia on laadittu 2, joiden kokonaisrakennusoikeus poikkeaa toisistaan vain vähän. HAMELY pitää molempia vaihtoehtoja yleiskaavan Y-202 mukaisena. Kaavamääräykset ohjaavat noudattamaan kulttuuriympäristön ominaispiirteitä.

HAMELY pitää vaihtoehtoa VE2 parempana, koska rakentamiselta on siinä vapaan alueen osuus on vielä suurempi kuin VE1:ssä.

Vastaus: Kaavaehdotuksessa on esitetty rakennettavaksi ainoastaan kerrostalo, jolloin vapaan alueen osuus on suurempi kuin kummassakaan luonnoksessa.

Lausunto 2 (Lahden ympäristöpalvelut): - Onnelantien 2 tontti suurine puineen on kuin puisto, jonka soisi osittain säilyvän. Riittävä vettä läpäisevä pinta mahdollistaa tontilla muodostuvien hulevesien imeyttämisen, etenkin Oikokadun puolelle on hyvä jättää läpäisevää pintaa. LYP:n mielestä VE2 on suositeltava kaavatyön jatkamiselle.

Tontti on länsiosiltaan yli 55dB:n liikennemelualueella, mikä tulee huomioida kaavassa.

Vastaus: Kaavaehdotuksessa on esitetty rakennettavaksi ainoastaan kerrostalo, jolloin vettä läpäisevän pinnan osuus on suurempi kuin luonnoksissa, myös puuston säilyminen on pyritty turvaamaan suojelumerkinnöin ja varmistamalla niiden kasvuolosuhteet mahdollisimman hyvin (is-määräys). Kaavamääräyksellä hu edellytetään hulevesien huomioimista pihan suunnittelussa.

Liikennemelu on huomioitu sijoittamalla ulko-oleskelu (le) asuinrakennuksen katveeseen ja edellyttämällä ulkoseinäarakenteilta riittävää äänieristystä (dB).

Lausunto 3 (Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo): - Onnelantie sisältyy O-I Meurmanin laatimaan Ali-Paavolan kaavamuutokseen (1928). Sen ihanteena oli pienimittakaavainen, vihreä ja rationaalinen englantilainen puutarhakaupunki ja tunnusmerkkeinä klassistisvaikutteiset noppamaiset asuinrakennukset, talousrakennukset tontin takarajoilla sekä puutarhamaisuus ja katuja reunustavat vihervyöhykkeet. Tavoitteena oli vaikuttaa ihmisten ja eläinten hyvinvointiin. Rukoushuone oli rakennettu jo 1923 ja edusti julkista rakentamista, jonka kaupunkikuvallinen tehtävä on päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit. Meurmanin kaava-alueella on täydennetty Oikokadun eteläpuolella 3 noppamaisella kerrostalolla 1950-luvun henkeen. Meurmanin Paavola-suunnitelmasta jäljellä ovat Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, jotka sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon, joita koskevat erilliset valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Koska kuntotutkimus ja rakennus- ja ympäristövalvonnan asettama käyttökielto eivät puolla rakennuksen ottamista käyttöön korjattunakaan, puoltaa museo rukoushuoneen purkamista. Museon mielestä esitetyt luonnosvaihtoehdot eivät ole vaihtoehtoja, vaan saman ratkaisun muunnoksia. Museo esittää monipuolisempaa tutkimista, lähtökohtina alueen valtakunnallinen arvo. Oikeita lähtökohtia ovat Paavolan alkuperäisen asemakaavan pääteaihe, alkuperäiset puutarhakaupunki-ideat, rakennuksia ympäröivä vihreys ja suomalaiset puutarhalajit. Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö, vaan siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita.

Vastaus: Kaavaehdotusta valmistellessa on tutkittu maankäyttöä edelleen, mm. museon esityksestä niin, että O-I Meurmanin kaavan tavoitteet ja valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö tulisivat huomioiduksi paremmin kuin luonnosvaiheessa. Koska kaava-alue ympäristöineen on valtakunnallisesti arvokas, pidettiin jo kaavan aloitusvaiheessa vuonna 2016 viranomaisneuvottelu, jossa käsiteltiin rakennuksen suojelumahdollisuuksia. Tuossa yhteydessä kaupunginmuseo ja Museovirasto yhdessä totesivat että suunnittelun lähtökohdaksi ei voida vaatia huonokuntoisen rakennuksen suojelua. Museo vahvisti tämän periaatteen lausunnossaan puoltamalla rukoushuoneen purkamista. Luonnosvaihtoehdoissa esitetty ajatus sekä noppamaisten kerrostalojen rivin että Onnelantien puutalorivin jatkaminen kaava-alueella Saimaankadun suuntaan on nyt hylätty ja kaavaehdotukseksi on laadittu vaihtoehto, jossa alueella on yksi enimmillään 5-kerroksinen rinteeseen sijoittuva kerrostalo ja tontin puistomaisuus on pyritty huomioimaan ohjaamalla rakentaminen tontin keskiosaan ja sijoittamalla suurin osa pysäköinnistä asuinkerrostalon ja pihakannen alle. Rakentamattomat tontinosat on osoitettu puistomaiseksi, aitojen ja tukimuurin rajaamaksi viherympäristöksi. Asuinrakennuksen rakennustapaa on ohjattu täydentämään ympäristön rakennuskantaa.

Lausunto 4 (Päijät-Hämeen pelastuslaitos): - Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

Lausunto 5 (Päijät-Hämeen Liitto): Päijät-Hämeen liitto ilmoitti ettei se anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202.

Mielipiteet (luonnosvaihe)

Mielipide 1: - Onnelantien ja Oikokadun rakennukset muodostavat harvinaisen, idyllisen ympäristön lähellä keskustaa. Suunnitellut korkeat uudisrakennukset avohakkuineen tuhoavat tämän idyllin. Meurmanin suunnitelman tavoitteet, että alueella "viihtyvät kasvit ja eläimet" eivät toteudu kummassakaan suunnitteluvaihtoehdossa. Suunnittelussa on huomioitava kulttuuriympäristön ja maiseman säilyminen.

Päärakennus on kuntotutkimuksen perusteella korjattavissa, rakennukseen voisi tehdä asuinkerrostalon tai yleisötilan. Tärkeintä on, että rakennuksen muoto ja puusto säilyisivät ennallaan. Liittymä Oikokadulle vie rauhan Oikokatu 7:n asukkailta ja on vaarallinen. Autokellari ei mielestäni sovi Oikokadulle. Oleskelupiha kannella on omituinen ja roskakatos epämiellyttävä. Kaavamutosta suojellulle alueelle haetaan kuulematta ensin Museovirastoa.

Tontin omistajan kunnossapitovelvollisuus laiminlyöty. Asuntojen maisemat peittyvät. Ehdotus: - Pieni puukerrostalo ei rikkoisi Onnelantienkään kokonaisuutta.

Vastaus 1: Kaava-alue on idyllinen ympäristö, jonka säilymistä uudisrakentaminen yhteydessä on tutkittu mm. luonnosvaiheessa saatujen mielipiteiden vuoksi. Kaavaehdotuksessa on aiempaa paremmin pyritty huomioimaan tontin merkitys kulttuuriympäristön vihreänä osana. Puuston säilymistä on tuettu kaavallisilla ratkaisuilla ja neuvottelemalla Oikokadun puolella olevan tukimuurin osittaisesta säilyttämisestä katualueen puolella, jolloin suurten puiden kasvuolosuhteet turvataan niin hyvin kuin mahdollista. Rukoushuone on käyttökielossa huonon kuntosaa vuoksi ja kaupunginmuseo on jo viranomaisneuvottelujen yhteydessä käytössä olleiden selvitysten perusteella hyväksynyt sen valitettavan asian, että rakennukset eivät ole korjattavissa (Ympäristöterveyden lausunto 5.6.2017). Uuden käyttötarkoituksen myötä uudisrakentamisessa ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rukoushuoneen rakennusmuotoon eikä tyyliin. Kaava-alueen liikennejärjestelyt (liittymät Oikokadulta ja Onnelantietä) mahdollistavat pysäköinnin järjestämisen kahteen tasoon ilman tilaa vaativia rampeja. Pihakannen kaide ja kellarin sisäänajo tulee suunnitella ottaen huomioon ympäristön luonne. Rakennettavan alueen ja naapuritontin väliin on ehdotuksessa jätetty maakaista, joka mahdollistaa viherrakentamista ja oleskelualueen laajentamisen ja vähentää rakennusaikaista häiriötä naapureille. Roskakatos jää Oikokatu 7:n piharakennuksen katveeseen. Sen vieressä istutusalueella olevat puut on merkitty säilytettäväksi. Kaavaehdotuksessa on esitetty tontille yksi asuinkerrostalo, jossa on 5 kerrosta.

Kaavamuutoksen alkuvaiheessa on kuultu museoviranomaisia, toisin kuin mielipiteessä väitetään. Museolta on pyydetty lausunto normaalissa järjestyksessä (ks. Lausunto 3) ja pyydetään edelleen ehdotusvaiheessa.

Mielipide 2 (Asunto Oy Hämeenportti): - Liittymä Oikokadulle huolettaa, toivotaan että se järjestetään Onnelantien puolelle. Toivotaan puuston säilymistä Oikokadun varrella. Uudisrakentamisen tulee olla kulttuuriympäristöön soveltuvaa ja ympäristön puistomaista. Hämeenportissa toimivan päiväkodin toimintaympäristö huolettaa, erityisesti rakentamisen aikana.

Vastaus 2: Tonttiliittymä on voimakkaan rinteen vuoksi ole järkevää järjestää Oikokadun kautta, jolloin pysäköinti voidaan upottaa suurimmaksi osaksi maan alle. Tämä lisää liikennettä Oikokadulle, mutta liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan näkymiä parantamalla ja liikennemerkein. Naapurin vastaiselle rajalle jää viherkaista puineen. Oikokadun varrella olevat puut ovat tontin puolella, mutta niiden juuristo ulottuu katualueelle, tukimuurin viereiselle penkereelle. Puiden kasvuolosuhteet varmistetaan pysyttämällä katualueen puolella oleva tukimuuri paikallaan niiltä osilla, joille ei tarvita tonttiliittymää. Rakennusaikaista häiriötä ympäristössä ei voi koskaan täysin välttää. Jalankulkuyhteys Hämeenportista Sairaalapuistoon pysyy ennallaan.

Mielipide 3 (Asunto Oy Toivonmäki): - Naapuri muistuttaa, että kaava-alue on asuntojen näkymä. Asukastiheyden kasvattaminen ei voi olla RKY-arvotusta merkittävämpi arvo. Uudisrakentamista kuitenkin puolletaan alueen arvon mukaisesti toteutettuna. Oikokadun kerrostalot ja Onnelantien pientalot muodostavat katujen liitoskohtaan keskusaikkeen, jonka tärkeä osa on tontilla sijaitseva puusto. Taloyhtiö itse on korjauksissaan noudattanut ohjeita suojelusta. Kritisoidaan esitettyä liittymää Oikokadulle, koska se tuhoaisi puuston ja lisää melua. Liikenne tulisi ohjata Onnelantieltä. Haluamme purettavan rakennuksen tilalle uuden keskusaikkeen ja tontilla olevan puuston säilymistä.

Vastaus 3: Se, että kaava-alue muodostaa näkymää naapurille, on tiedostettu kaavatyössä alun perin ja edelleen ehdotusvaiheessa. Rakennusalojen rajat ehdotuksessa on määritelty niin, että kohtisuorat näkymät Oikokatu 7 ikkunoista eivät peity. Lähiympäristö on pidetty niin vihreänä kuin tonttiliittymän tila ja ajo autopaikoille sallii, Naapurin on mahdollista lisätä istutuksia myös omalla tontillaan. RKY-arvot on ehdotuksessa pyritty huomioimaan luonnoksia paremmin vähentämällä rakennettua aluetta (ei pientaloja), jolloin puistomaista vihreyttä on mahdollisuus varjella ja kehittää. Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee olemaan hyvin lähellä rukoushuoneen volyyymiä ja muodostaa uuden keskusaikkeen. Liittymää Oikokadulle on perusteltu Mielipide 2:n vastauksessa.

Mielipide 4: - Lahden keskustaan tehdään kerrostaloasuntoja aggressiiviseen tahtiin samalla kun media uutisoi asuinkiinteistöjen arvon alenemisesta ja työllisyysasteesta. Lahden vahvuus on luonnonläheisessä pientaloasumisessa. Harva lahtelainen haluaa asua keskustassa. On edesvastuutonta kaavoittaa vielä lisää kulttuurihistoriallisia kohteita ja viheralueita asuinrakentamiselle. Kaupunkiin ei tule lisää elinvoimaa tällaisesta toiminnasta. Kaupungin vastuulla on pitää yllä tasapainoa asuinrakentamisen ja viihtyisyyden suhteen. Mistä asukkaat näihin ylikalliisiin neliöihin? Liitteenä uutislinkkejä asuntojen hintatason laskusta pienemmissä kaupungeissa, Lahden työttömyysasteesta ja talousvaikeuksiin joutuneesta rakentamisesta. Täydennyksessä linkki Helsingin Sanomien artikkeli "Asuntomarkkinoiden käänne alkoi - - -" HS 2.3.2019.

Vastaus 4: Mielipiteessä arvostellaan kerrostalorakentamisen lisäämistä keskustaan yleensä ja erityisesti kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Arvostelun tueksi on esitetty tietoja tutkimuksista elinvoiman, työllisyyden ja asuntomarkkinoiden näkökulmista eri medioissa. Kaavoituksen tehtävänä on kuitenkin mahdollistaa kaupungin kehittyminen pitkällä aikavälillä ja lisätä tonttivarantoa, ei suhdanteiden mukaan. Kaavoitusohjelma on hyväksytty Teknisessä ja ympäristölautakunnassa. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Mielipide 5: - Katujen pääteaihe (Onnelantie-Oikokatu) tulisi säilyttää rakentamalla yksi kerrostalo suunnilleen samalle paikalle missä rukoushuone on, enimmäis-kerrosluvuksi 4. Myös tontin vihreys pitäisi säilyttää tai edellyttää uusia istutuksia kaavassa. Puusto ja istutukset ovat tärkeät ja tunnusomaiset. Vaihtoehto 2 on parempi, koska rakentaminen ei tule lähelle Saimaankatua ja

istutuksille jää enemmän tilaa. Liittymää ei missään nimessä saa tehdä Onnelantielle, se on pihakatu. Kaivataan julkisivukuvia.

Vastaus 5: Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee muodostamaan alueen uuden keskusaiheen. Asemakaavalla on pyritty turvaamaan alueen vihreys ja myös olemassa olevia puita. Tontin pääasiallinen liittymä on osoitettu Oikokadulle, mutta myös Onnelantien liittymä säilyy. Siltä on ajo 7 autopaikalle sekä porrashuoneelle. Kaavaehdotuksessa on tarkempia määräyksiä julkisivujen käsittelyyn ja kattomuotoon,

Mielipide 6: - Ymmärrämme, että rakennuksiin kohdistuvat käyttötarpeet muuttuvat ajan myötä ja että kaupungin luonnollista kehitystä ei voi vastustaa. Onnelantien rukoushuoneen tapauksessa kyse on rakennuksesta ja alueesta, joka on valtakunnallisesti ja paikallisesti merkittävä. Alue on vihreä elementti kivikaupungin reunalla. Kaavaluonnos on sekä RKY:n ja paikallisten arvotusten vastainen sekä KHO:n päätöksen vastainen. Vaadimme luonnokseen muutoksia, rukoushuoneen alueen arvoja ei tule menettää. Ei voi olla niin, että ylläpito laiminlyödään ja sanotaan että korjaaminen on liian kallista. On tehtävä täsmennetty selvitys muuttaa rukoushuonerakennus asumis- tai muuhun käyttöön, vanhaa runkoa hyödyntäen. Jos kaupunki hyväksyy purkamisen mahdollistavan kaavanmuutoksen, on varauduttava vuosien oikeusprosesseihin. Korjaamalla mielenkiintoinen, arvoja säilyttävä puurakennuskohde. Tulee laatia kaavaluonnos, jossa alueen historialliset, kaupunkikuvalliset ja elvyttävät arvot säilytetään, vaikei rakennusta voisi säilyttää. Ei sisäänajoa Oikokadulta.

Vastaus: Kaava-alueen rakennuksen ja ympäristön merkitystä kulttuuriympäristölle ei kaavatyössä ole kielletty. Mielipiteessä sanotaan, että kaavaluonnos on suojeluarvojen vastainen. KHO: päätöksellä tarkoitettaneen kaavaehdotusta A-1400, joka raukesi KHO:n hylättyä kaupungin valituksen 13.12.1994. Päätös ei koske käynnissä olevaa kaavahanketta.

Mielipiteessä esitettyä vaatimusta tehdä selvitys, miten muuttaa rukoushuone asuinkäyttöön, ei ole tehty, ellei kaavoittajan aloitusvaiheessa tekemiä toiveikkaita luonnoksia lasketa. Sen jälkeen on todettu, että rakennus ei ole korjattavissa. Rakennuksen alkuperäisin osa on rankorakenteinen lautatalo, jota ei alun perin ole tarkoitettu lämmitettäväksi ja joka ei siksikään ole kestänyt vuosikymmenten aikana tehtyjä muutoksia ja korjauksia. Mielipiteen vaatimus tarkoittaisi siten jäljennöksen rakentamista ja asumisen tarpeiden pakottamista rukoushuoneen muotoon. Tämä ei ole museaalisten suunnitteluperiaatteiden eikä kulttuuriympäristön arvojen mukaista.

Kaavaehdotukseksi on laadittu maankäytön suunnitelma, jossa on huomioitu tontin merkitys vihreänä keitaana ja keskusaiheena, asuntorakentamisen vaatimukset täyttäen. Myös tonttia ympäröivien tukimuurien merkitys osana ympäristöä on huomioitu, Vihreyden ja maanpinnan avoimuuden kannalta on perusteltua, että pysäköinti on sijoitettu osittain kahteen tasoon, jolloin tonttia tarvitse käyttäjä tasoerojen edellyttämille rampeille. Tästä seuraa, että tonttiliittymät on järjestettävä sekä Oikokadulle että Onnelantielle.

Mielipide 7:- Luonnosten suurin ongelma välinpitämättömyys asukkaiden mielipiteistä. Myös museoviraston määräykset on jätetty täysin huomiotta. Miksi alueelta asunnon hankkineiden sijoitusta ei pidetä minään? Alueen tiivistämiseen vetoaminen on vitsi. Miksi sitten valtavat omakotitalot? Muualla Lahdessa olisi tilaa tiivistää. Kaikki kaava-asiakirjoissa esitetyt suojeluarvot jätetään huomioimatta.

Suunnittelussa olisi tärkeintä että kenenkään asumisviihtyvyys ei kärsisi eikä ympäristön asuntojen arvo laskisi. Tässä tavoitellaan vain muutamaa hyvää veronmaksajaa. Onko oikein, että menetetään arvokas yhteinen kansallinen perintö tässä tavoittelussa. Alueen kauneudelle merkittävintä on nimenomaan puusto.

Perustelut katulinjojen jatkamiseksi on tuulesta temmattu. Tontti ei ole jatkumoa kummallekaan kadulle, vaan puistomainen päätepiste molemmille. Jos uusi rakennus tulisi vanhan paikalle säilyisi puistomaisuus Oikokadun puoleisessa rinteessä. Kolmikerroksinen puutalo sopisi paikalle huomattavasti paremmin.

Mielipiteessä on lisäksi referoitu ympäristöministeriön ja museoviraston asiakirjoja ja todetaan, etteivät vaaditut arvot eikä ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu toteudu.

Vastaus 7: Luonnosvaiheen ennakkokuuleminen on kaavoituksessa se vaihe, jossa asukkaiden mielipiteitä kuullaan. Myös asukasilloissa ja mielipidekirjoituksissa on kuultu monenlaisia mielipiteitä. Palautteena saadut lausunnot ja mielipiteet on pyritty ottamaan huomioon niin paljon kuin rakentamisen tosiasiat huomioiden on mahdollista. Kaavaluonnoksen ajatus katulinjojen jatkamiseksi oli väärä ja kaavaehdotukseksi onkin laaditussa maankäyttövaihtoehdossa tuo ajatus on hylätty. Kaavaehdotuksessa on pyritty huomioimaan myös ratkaisun vaikutus asumisviihtyvyyteen. Tontille on osoitettu yksi asuinrakennuksen rakennusala, johon liittyy pihakansi. Sen ja asuinrakennuksen alle on sijoitettu pysäköintiä ja kannen päälle oleskelupiha sekä pysäköintiä. Rakentamisen ja pysäköinnin määrä ovat kaavoituksessa suhteessa toisiinsa. Tuon yhtälön perusteella kaavaehdotuksen ratkaisu mahdollistaa maan alle sijoitettua pysäköintiä ja vapauttaa tilaa vihreydelle. Muu piha-alue kulkuyhteyksiä lukuun ottamatta on osoitettu istutusalueeksi, joilla on myös suojeltavaksi merkittyjä puita. Mielipiteessä todettu asia, että alueen kauneudelle merkittävintä on nimenomaan puusto, on pyritty huomioimaan. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Mielipide 8 (Salpausselän Luonnonystävät ry): - Kuulemistilaisuudessa lähialueen asukkaat esittivät luonnoksista kriittisiä kommentteja. Myös SSLY kritisoi tehokasta rakentamista. Miksi ei ole esitetty vähemmän tehokasta vaihtoehtoa, joka sopisi paremmin rakennushistoriallisesti arvokkaalle paikalle? Suunnittelun lähtökohtana olisi pidettävä arvokasta kaupunkirakenteellista kokonaisuutta. Rakennusoikeuden lähtökohtana on pidetty korttelin Oikokadun puoleisten tonttien tehokkuutta. Oikokadun puolella naapuritontin tehokkuus on $e=0,81$ ja Onnelantien puolella $e=0,45$. SSLY:n näkemyksen mukaan kaavatyön tehokkuuden tulisi olla lähempänä $e=0,45$, koska tontti on osa Onnelantie vanhaa puutaloaluetta. Onnelantie 2: pihalla on runsaasti hienoa, vanhaa puustoa. Ne tulee kartoittaa ja merkitä asemakaavaan säilytettävänä. Puuston ja kasvillisuuden rahallinen arvo on määriteltävä ja kirjattava asemakaavaan. Vastaava merkintä- ja suojelukäytäntö tulisi ottaa käyttöön asemakaavaprosessiin muuallakin. Onnelantien rakennusten tulee noudattaa muun Onnelantien rakennustapaa. Oikokadun puolella rakennuksen on oltava merkittävästi esitettyjä vaihtoehtoja pienempi. Rakennus ei saa täyttää Oikokadun ja Saimaankadun kulmaa. Rakennusoikeus ja piharakenteet, pysäköintialueet, jätehuoltotilat ja kulkuväylät tulee sovittaa arvokkaalle alueelle. Tosiasia taitaa olla, että vanhaa rukoushuonetta tuskin voidaan säilyttää rakennustapansa vuoksi. Odotamme uusia vaihtoehtoja, Onnelantien ehdoilla.

Vastaus: Mielipide jätettiin kuulemisajan jälkeen, mutta otetaan huomioon kaavatyössä. Kaavatyöstä pidetyssä yleisötilaisuudessa käytiin vilkas keskustelu, jonka kulku on kirjattu kaavan kotisivulla (muistio on kaavan liiteasiakirjoissa). Luonnosvaiheessa haetaan erilaisia maankäyttöratkaisuja. Tämä kaavatyö on kestänyt pitkään ja monia vaihtoehtoja on tutkittu jo ennen luonnosvaihetta. Luonnoksiksi päätyneet vaihtoehdot edustivat suhteellisen tehokasta vaihtoehtoa, koska kyseessä on keskusta-alue. Kaavoittajan esittämät vaihtoehdoista keskusteltiin kiinteistön omistajien kanssa, mutta luonnoksissa oli kuitenkin pyritty huomioimaan myös alueen viihtyisyyttä laajemmalla alueella. Saadun palautteen valossa ne olivat epätydyttäviä asukkaiden mielestä. Myös museoviranomaisten näkemys poikkesi kaavoittajan esityksistä.

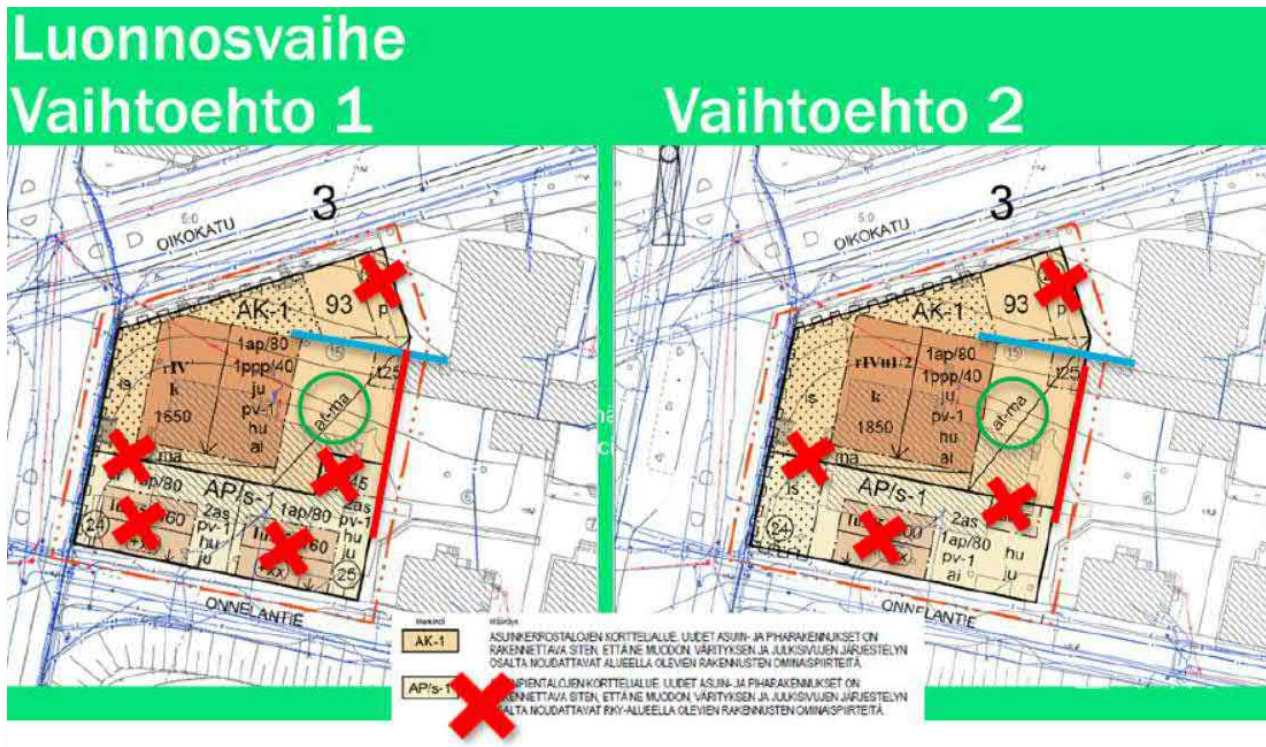
Kaavaehdotukseksi on laadittu suunnitelma, jossa on mahdollisuuksien mukaan pyritty huomioimaan osallisten ja viranomaisten perustellut näkökulmat huomioiden kulttuuriympäristö ja rakentamiseen liittyvät realiteetit. Lähtökohtana on palautteessa voimakkaasti ilmaistu Otto-livari Meurmanin, alueen ensimmäisen asemakaavan laatijan näkemys, että rakennuspaikka on alueen keskusaihe. Näin ollen tehokkuuden määrittäminen Onnelantien pientalojen mukaan ei ole oikea lähtökohta, vaan edellyttää tehokkaampaa rakentamista. Rukoushuoneen kaltaista uudisrakentamista ei museokaan ole toivonut, joten ehdotukseksi on tehty hakemuksen asuinkeuhkaloaluetta. Kaavoituksen ja rakentamisen yleiset periaatteet ovat muuttuneet naapurikerhoaluetta rakentamisajankohdasta, joten niiden tehokkuus ei ole vertailukelpoinen lähtökohta nykyaikaiseen asuinrakentamiseen. Normit toiset kuin jälleenrakennuskauden kaavoissa. Tärkeimpänä tavoitteena kaavaehdotusta laadittaessa on ollut RKY-alueen oleellinen ominaisuus, puistomaisuuden vaaliminen. Tontin puusto on kartoitettu ja merkitty mahdollisuuksien rajoissa suojeltaviksi silloin kun puu on hyväkuntoinen. Toki osa hienosta puustosta jää väistämättä rakennustoimenpiteiden alle. Asuinrakennuksen rakennusala on keskellä tonttia, jolloin sen ympärillä olevaa puustoa ja pihaa on mahdollisuus kehittää edelleenkin

puistomaisena tontin osana. Merkittävä toimenpide, joka varmistaa mahdollisimman monen puun säilymisen Oikokadun varrella, on Kunnallistekniikan kanssa yhteistyössä tehty suunnitelma, jonka mukaan Oikokadun puolella oleva tukimuuri penkereineen säilytetään katualueen osana (johon se nykyin kuuluu), jolloin puiden kasvuolosuhteet Oikokadun puoleisen tukimuurin vierellä pysyvät ennallaan ja niillä on edellytykset säilyä ympäristön osana. Puuston rahallista arvoa ei tässä eikä yleisestikään ole ryhdytty arvioimaan, mutta alueen ympäristöominaisuuksia on arvioitu KEKO-laskennalla.

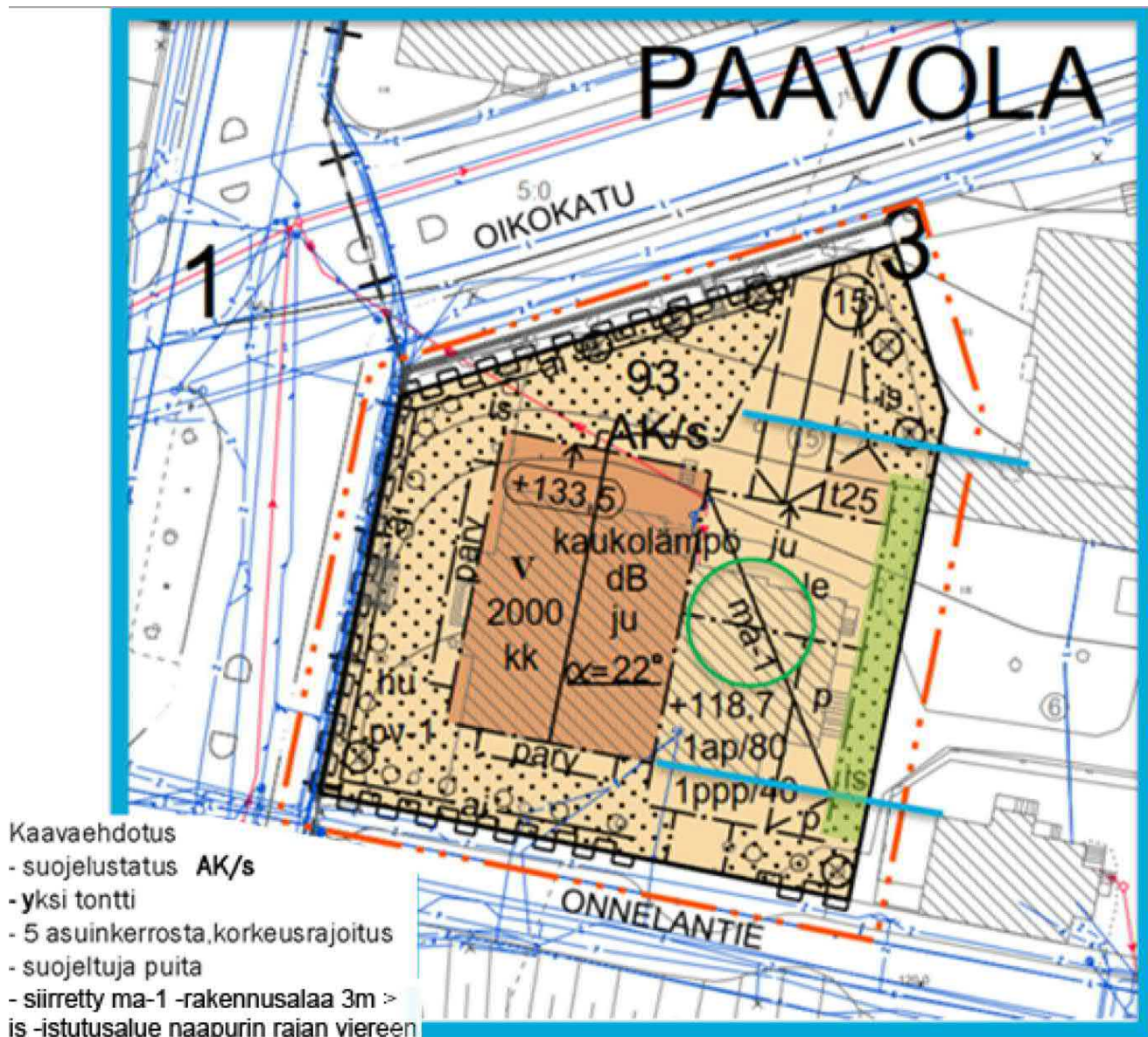
Kaavio. Kaavaehdotus A-2691 ja nykyinen rakennuskanta Oikokadulta katsottuna. Rukoushuone taustalla.

Luonnosvaiheen mielipiteiden ja asiantuntijayhteistyön perusteella laadittiin kaavaehdotuskartta, jossa huomioitiin saatu palaute seuraavasti:

Kaavio. Luonnosvaihtoehdot ja niihin tehdyt merkittävät muutokset/poistot. Vertaa kohta 4.5.1

- Keko-laskenta kokonaisekotehokkuus, vertailu luonnoksen 1 ja kaavaehdotuksen kesken, ks kohta 4.5.2
- viherkerroin (laskettu tulos 0,93 ylittää tavoitetason 0,90 , ks. 4.5.2)

Kaavio. Kaavaehdotus A-2691, merkittävimmät muutokset luonnoksiin.

Ehdotusvaiheen lausunnot ja muistutukset

Kaavaehdotus oli nähtävillä 7.11.- 9.12.2019. Kaavaehdotuksesta jätettiin

- 2 lausuntoa (Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo sekä Hämeen ELY-keskus)
- 4 muistutusta

Kaavaehdotukseen A-2691 ja sen selostukseen on tehty saadun palautteen sekä selvitysten johdosta korjauksia ja täydennyksiä, minkä jälkeen kaavakartan tunnus on A-2691a.

LAUSUNNOT JA MUISTUTUKSET VASTINEINEEN OVAT KAAVA-ASIAKIRJOISSA LIITTEENÄ.

YHTEENVETO NÄHTÄVILLÄOLOAIKANA SAADUN PALAUTTEEN JA SELVITYSTEN PERUSTEELLA TEHDYISTÄ MUUTOKSISTA SELOSTUKSEN LOPUSSA.

5 KUVAUS

5.1 Asemakaavan rakenne

5.1.1 Kokonaisrakenne

Kaava-alue käsittää yhden tontin, jota rajaavat kolmelta sivulta katualueet. Tontille on osoitettu keskeisesti yksi 5-kerroksisen asuinrakennuksen rakennusala, jonka itäpuolella, korttelin sisäosassa on rakennusala maanalaista pysäköintiä ja sen päälle toteutettavaa pihakantta varten. Koska tontin eteläpuolella oleva Onnelantie on yli 5 metriä korkeammalla kuin Oikokadulle johtava tonttiliittymä, on ajot pihakannelle ja sen alle voitu järjestää ilman erillisiä rampeja. Oikokadun puolella liittymä edellyttää ajoyhteyden kaivamista maan alla olevaan pysäköintihalliin. Tontin reunoille katujen puolelle jää leveät is-kaistat, joiden alueella on mahdollisuus säilyttää nykyistä puustoa ja kasvillisuutta sekä istuttaa uutta kasvillisuutta. Katujen ja tontin suuret korkeuserot on jo nykyään tasattu tukimuurein.

Oikokadun uusi liittymä katua vastaan on kohtisuora. Jäteauton kääntymistila on huomioitu tontilla. Talousrakennuksen (t) rakennusala on suorakaiteen muotoinen ja liittyy suoraan maanalaisen pysäköintihallin rakennusalaan.

5.1.2 Mitoitus ja aluevaraukset

Asuinkerrostalojen korttelialue (AK/s):

- tontin pinta-ala	2111 m ²
- tontin yhteenlaskettu rakennusoikeus	2025 k-m ²
- tehokkuus	e = 0,96
- asuntoja (laskettuna 1 as/75 k-m ²)	27 kpl
- asukkaita (laskettuna 1 as / 40 k-m ²)	n. 50
- autopaikkoja (1 ap/ 80 k-m ²)	25 kpl
- autopaikoista 6 voi olla pihakannella. Loput sijoitetaan maanalaiseen pysäköintihalliin ja asuinrakennuksen kellarikerrokseen.	
- Polkupyöräpaikkoja (1ppp/40)	51 kpl
Polkupyöräpaikoista vähintään puolet tulee olla katettuja	

5.1.3 Palvelut

Kaava-alue on keskustan palvelujen äärellä.

5.2 VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen

Lahden oikeusvaikutteista yleiskaavaa 2025 laadittaessa on otettu huomioon MRL 39 §:n mukaiset yleiskaavan sisältövaatimukset ja asemakaava on yleiskaavan mukainen. Asemakaavan muutos on Päijät-Hämeen maakuntakaavan mukainen. Ks. kohta 4.5.2.

5.3 Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen

Kaavassa on huomioitu kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön kehittäminen, viheralueiden säilyminen, tarvittavat melusuojuukset, hulevesien käsittely sekä Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteet. Ks. kohta 4.5.2.

5.4 Kaavan vaikutukset

5.4.1 Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen

Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja rakennettuun ympäristöön

- puolijulkisesta ympäristöstä tulee yksityisalue
- alueen keskeinen ja vanhin rakennus puretaan
- uusi tonttiliittymä Oikokadulle

Vaikutukset kaupunkikuvaan

- rukoushuoneen tilalle tulee uudisrakennus, jonka rakennusmassa ja sijainti tontilla mukailee purettavan rakennuksen asemaa kaupunkikuvassa, tontin puistomaisuus säilyy osittain ja uusiutuu istutusalueilla
- Oikokadun tonttiliittymän paikalta on purettava osa katuja rajaavaa tukimuuria.

Vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön

Kaava-alueen rakennuksen ja ympäristön merkitys kulttuuriympäristön osana on ollut kaavatyön lähtökohta. Koska rukoushuonerakennus on käyttökiellossa ja osoittautunut korjauskelvottomaksi, ei nykytilan pysyttäminen ole mahdollista. Kaavaehdotuksessa **A-2691a** on maankäyttö ratkaistu niin, että O-I Meurmanin kaavan tavoitteet ja valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö tulisivat huomioituksi luonnosvaihetta paremmin. Uusi rinteeseen sijoittuva kerrostalo on korttelin uusi pääteaihe. Puutarhakaupungin ideaa edustavaa puistomaisuutta on vaalittu kaavamääräyksiin. Tonttia ympäröivien tukimuurien merkitys osana RKY- ympäristöä on huomioitu.

Kulttuuriympäristö muuttuu, mutta rakennetun ympäristön poistuvat elementit on inventoitu ja taltioitu rakennushistoriaselvitykseen (RHS), jotta rakennukseen ja kiinteistöön sisältyvät arvot säilyvät dokumentoituna kuvin, piirroksin ja tekstein.

Vaikutukset liikenteeseen

- 50 uuden asukkaan muutto lisää jonkin verran asukasliikennettä. Liikenne liittyy katuun kahdesta tonttiliittymästä

Oikokadulta ajo enintään 20 autopaikalle sekä huoltoliikenteelle

Onnelantieltä ajo 5...6 autopaikalle

5.4.2 Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Vaikutukset maisemaan

- vaikutus lähimaisemaan on suurimmillaan rakentamisen jälkeen, mutta ajan kuluessa puusto täydentyä ja kasvaa.
- kaavanmuutos ei näy kaukomaisemassa

Vaikutukset maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon

- rakentaminen edellyttää maan kaivua kellarikerroksen ja ajoyhteyden toteuttamiseksi. Muilla rakentamattomilla tontin osilla maanpinta säilyy nykyisessä tasossa. Maaperä on hiekkaa. Hulevesien valumisesta ja/tai imeyttämistä huolehditaan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa. Rakentamisen vaikutus ilmaan ja ilmastoon ajoittuu paikallisesti rakentamisaikaan

Ekologisen kestävyuden arviointityökalun (KEKO) mukaan kaavaehdotuksen kokonais-ekotehokkuus on kaikkien osavaikutusten osalta parempi kuin koko maan keskiarvo. Kaavan luontovaikutukset ovat ehdotuksessa vähäisemmät kuin luonnosvaihtoehdossa. ks. kohta 4.5.2. Vihherkerroin kuvaa maanpinnan kykyä imeyttää ja viivyttää hulevesiä. Se on kaavaehdotuksessa valtakunnallista keskiarvoa parempi. Laskennan tulokortti on kaava-asiakirjojen liitteenä.

Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön

- vaikutukset kasvillisuuteen kohdistuvat puustoon, jota jää rakentamisen ja rakennustyömaan alle. Kaava edellyttää merkittyjen puiden suojelemista ja uusien istuttamista. Muuten kasvillisuus on nyt ja tulevaisuudessa nurmialuetta. Tontin kaupunkiluonto eläimeen muuttuu rakentamisen aikana.

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin

-vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat ensisijaisesti rakennusaikaan

5.4.3 Muut vaikutukset

- kaavan myötä alue muuttuu asumisen paikaksi. Vaikutukset väestörakenteeseen ovat vähäiset
- uusi naapurusto muuttaa sosiaalista yhteisöä
- lapsivaikutukset eivät ole merkittävät, koska päiväkotitoiminta alueella on loppunut
- alue tulee liittää kaukolämpöön, mikä lisää verkoston käyttöastetta
- lisää keskustan palvelujen asukaspohjaa

5.5 Ympäristön häiriötekijät

Saimaankadun liikennemelu on huomioitu määräyksellä **dB**, jolla edellytetään ulkoseinärakenteilta riittävää ääneneristystä. Oleskelualue on sijoitettu korttelin keskiosaan, missä sitä suojaa uudisrakennus.

5.6 Kaavamerkinnot ja -määräykset

Kaikki merkinnot ja määräykset ovat kaavakartan liitteenä.

Kaavamerkintöihin nähtävillöön jälkeen tehdyt päivitykset on kuvattu kootusti kappaleen 7 jälkeen. Oheiset merkinnot ja määräykset ovat kaavaehdotuksen **A-2691a** mukaiset, päivitetty määräykset on merkitty * :llä.

Pääkäyttötarkoitus:

AK/s ASUINKERROSTALOJEN KORTTELIALUE, JOKA ON OSA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄÄ RAKENNETTUA KULTTUURIYMPÄRISTÖÄ (RKY) JA SEN SIJAINTI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA MERKITTÄVÄ. UUDISRAKENNUSTEN TULEE SOVELTUA YMPÄRISTÖÖN NIIN, ETTÄ PAIKAN KAUPUNKIKUVALLINEN LUONNE SÄILY. ARVOKAS PIHAPUUSTO ON SÄILYTETTÄVÄ

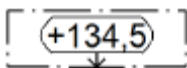
Rakentamista ohjaavia määräyksiä:

kk *KIRJAINYHDISTELMÄ OSOITTA, ETTÄ RAKENNUKSEN KELLARIKERROKSEEN SAA SIOITTA AUTOPAIKKOJA JA PÄÄKÄYTTÖTARKOITUSTA PALVELEVIA TILOJA.

$\alpha=27^\circ$ *LUKU OSOITTA EHDOTTOMASTI KÄYTETTÄVÄN KATTOKALTEVUUDEN. ASTELUKU VASTAA SUHDELUKUA 1:2.

+119,00

*PIHAN KANSITASON YLIN SALLITTU KORKEUSASEMA (LIKIARVO, ma-1 KATTO).

*RAKENNUKSEN JULKISIVUPINNAN JA VESIKATON LEIKKAUSKOH DAN YLIN KORKEUSASEMA.

ma-1 MAANALAINEN TILA, JOHON SAA SIOITTA AUTOPAIKKOJA.

* MERKINTÄ OSOITTA A RAKENNUKSEN SIVUN, JOLLA TULEE OLLA SUORA ULOSKÄYNTI PORRASHUONEESTA PIHAKANNELLE.

- PIHAKANNEN ALLE JOHTAVAN AJOYHTEYDEN LIKIMÄÄRÄINEN SIJAIN TI. LIIKENNÖITÄVÄ PIHAN OSA TULEE RAJATA ISTUTUSALUEITA VASTAAN TUKIMUUREIN.
- parv * ALUEEN OSA, JOLLE PARVEKKEET SAAVAT ULOTTUA ASUINRAKENNUKSEN RAKENNUSALAN YLI. PARVEKKEET ON TOTEUTETTAVA ERILLISINÄ JA NE TULEE TUKEA VÄLIPOHJISTA. KUNKIN PARVEKKEEN ENIMMÄISPITUUS SAA OLLA 3,6m JA NIIDEN ETÄISYYS TOISISTAAN SIVUSUUNNASSA VÄHINTÄÄN 4m. ULOKEPARVEKKEIDEN KAITEIDEN TULEE OLLA METALLISIA PINNAKAITTEITA JA/TAI REIJITETTYÄ PELTIÄ. PARVEKKEIDEN MAHDOLLINEN LASITUS TULEE ASENTAA KAITEEN SISÄPINNAN TASOON.
- le * LEIKKI- JA OLESKELUALUEEKSI VARATTU ALUEEN OSA, JOKA TULEE JÄSENTÄÄ ISTUTUKSIN.
- is ISTUTETTAVA ALUEEN OSA, JOKA ON TOTEUTETTAVA SUUNNITELMAN MUKAAN. SUUNNITELMASSA TULEE HUOMIOIDA SUOJELTUIJEN PUIDEN KASVUOLOSUHTEET. UUSIEN PUIDEN LAJIVALINNASSA ON OTETTAVA HUOMIOON KORTTELIALUEEN KULTTUURIHISTORIAALLINEN ARVO. MAANPINNAN LUONNOLLISTA KORKEUTTA EI SAA OLEELLISESTI MUUTTA A. ALUETTA EI SAA KÄYTTÄÄ PAIKOITUKSEEN JA HUOLTOAJOON.
- ai TONTTI ON AIDATTAVA KATUALUETTA VASTAAN. JOS KORKEUSERO KATUALUEEN JA TONTIN RAJALLA ON SUUREMPI KUIN 500 mm, TULEE RAJALLA OLLA TUKIMUURI. TUKIMUURIN PÄÄLLÄ TULEE OLLA PUTOAMISEN ESTÄVÄ AITA. SAIMAANKADUN PUOLELLA OLEVAT TUKIMUURIIN LIITTYVÄT PORTAAT KAITEINEEN TULEE SÄILYTTÄÄ.
- ju * JULKISIVUIJEN SUUNNITTELUSSA TULEE HUOMIOIDA SIJAIN TI ARVOKKAASSA KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ. JULKISIVUPINTOJEN TULEE OLLA YHTENÄISESTI RAPATTUJA JA VAALEITA. PÄÄRAKENNUKSEN VESIKATON TULEE OLLA AUMATTU. KAIKKIEN KATTOJEN TULEE OLLA VÄRILTÄÄN PUNAISIA JA MATERIAALILTAAN KONESAUMAPELTIÄ TAI TIILTÄ. KATOLLE TULEVAT IV-PÄÄTELAITTEET TULEE KOTA YHTEEN YHTENÄISEEN KOTELOON KATON HARJALLE. RÄYSTÄSLINJOJEN TULEE OLLA YHTENÄISIÄ
- ju→ NUOLI OSOITTA A RAKENNUSALAN SIVUN, JOSTA ON AJO PIHAKANNEN ALLA OLEVAAN MAANALAISEEN PYSÄKÖINTIHALLIIN. OVIAUKON LEVEYS SAA OLLA ENINTÄÄN 5m JA KORKEUS 2,5m. JULKISIVUN SUUNNITTELUSSA TULEE NOUDATTA A KORTTELIALUEEN RAKENNUSTAPAA (ju).

6 ASEMAKAAVAN TOTEUTUS

6.1 Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat

Rakentamista ohjaavat asemakaavan määräykset.

Kaavasta on esitetty havainnollistavia kuvia. Koska nähtävilläoloaikana esillä ollut havainnollistava aineisto herätti voimakasta kritiikkiä, on havainnekuvat vaihdettu uusiin, paremmin kaavaehdotuksen A-2691a tavoitteita kuvaaviin piirroksiin (liite 10).

Havainnekuvat ovat silti aina viitteellisiä eikä niitä tule käyttää rakentamistapaohjeina.

6.2 Toteuttaminen ja ajoitus

Kaavan toteuttaminen voidaan aloittaa kaavan saatua lainvoiman.

6.3 Toteutuksen seuranta

Rakennusvalvonnan kaupunkikuvaryhmä ja kaupunkikuva-arkkitehti seuraavat ja ohjaavat kaavan toteutumista suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, yhteistyössä muiden palvelualueiden kanssa. Koska kaava-alue on osa Valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY), erityisesti kulttuuriympäristöarvojen toteutumista seurataan toteutuksen yhteydessä.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Lahdessa 15.8.2019

Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas

Asemakaavan nähtävilläoloaikana 7.11.-9.12.2019 tulleiden lausuntojen ja muistutusten johdosta on kaavaehdotukseen tehty seuraavat muutokset/korjaukset:

kk poistettu sanat RAKENNUSOIKEUDEN ESTÄMÄTTÄ
Muutos tarkoittaa, että kellariin sijoitetut, kaikki kerrosalaan luettavat tilat sisältyvät rakennusalalle kirjattuun rakennusoikeuteen 2000 k-m², eivät sen lisäksi.

$\alpha=27^\circ$ Ehdottomasti käytettävä kattokaltevuus $22^\circ(1:2,5)$ on muutettu jyrkemmäksi kaupunkikuvallisista syistä.

+119 Pihan kansitason ylin korkeusasemaa. Korkeusasemaa on nostettu rakennuksen kerrosten, pihakannen ja maaston keskinäiseksi sovittamiseksi, aiempi enimmäiskorkeus oli +118,7.

+134,5 Rakennuksen julkisivupinnan ja vesikaton leikkauskohdan ylintä korkeusasemaa on nostettu tarkistetun viitesuunnitelman perusteella, oli aiemmin +133,5.

 Määräys pihakannelle johtavasta porrashuoneesta on lisätty yhteyksien varmistamiseksi.

parv- ja **ju-**määräyksiä muutettu

-parvekkeiden enimmäiskoko on pienennetty ja keskinäisiä etäisyyksiä kasvatettu.

Enimmäispituus oli aiemmin 4m (A-2691a: 3,6m) ja kaiteiden väli 3m (A-2691a: 4m)

- selkeyden vuoksi on parv-määräykseen yhdistetty aiemmin ju-määräykseen kirjattuja asioita.

-parvekkeiden enimmäisulkonema 1,25m (parv -rakennusalan raja on korjattu kaavakartalle -le -alueenosan kohdalle on lisätty parv-merkintä 1,25m leveänä. Merkintä mahdollistaa parvekkeen sijoittamisen myös ko. julkisivun osalle.

-vesikattoa koskevaan määräykseen lisätty: KATOLLE TULEVAT IV-PÄÄTELAITTEET TULEE KOOTA YHTEEN YHTENÄISEEN KOTELOON KATON HARJALLE. RÄYSTÄSLINJOJEN TULEE OLLA YHTENÄISIÄ.

Vesikattoa koskevien muutosten (kattokaltevuuden muutos jyrkemmäksi ja iv-laitteita koskeva määräys) katsottiin parantavan uudisrakennuksen liittymistä kaupunkikuvallisesti RKY-alueen ja Oikokadun rakennettuun ympäristöön. Julkisivuohjetta täydentänyt pakollista harjansuuntaa osoittava merkintä on poistettu tarpeettomana.

le Leikki- ja oleskelualueeksi varattu alueen osa, lisätty: JOKA TULEE JÄSENTÄÄ ISTUTUKSIN.

Oikokadun katuliittymän siirto/muuttaminen katua vastaan kohtisuoraksi on edellyttänyt yhden puun suojelumerkinnän poistamista. Sen sijaan säilytettävä/täydennettävä puurivi -merkintää on jatkettu liittymään saakka. Liittymän siirron johdosta naapurin rajaa vasten olevien suojelupuiden kasvualusta (is) levenee ja myös sitä koskee em. puurivi -merkintä. Oikokadun puoleisen liikenneitävän alueen rajausta on muutettu niin, että jäteauto voi kääntyä tontilla.

Asemakaavakartta on muutettu vastaavasti.
Selostus on korjattu vastaavasti.

Nähtävillä olon jälkeen tehdyn, kaava-alueen koskevan maankäyttösopimuksen ehdot on hyväksytty Teknisessä ja ympäristölautakunnassa (TYLA) 11.2.2020 §22.

Muutosten jälkeen asemakaavan tunnus on A-2691a. Numeromuutos tehtiin 13.1.2020. Asemakaavan muutosehdotukseen tehdyt tarkennukset ovat siinä määrin vähäisiä, että muutosehdotusta ei ole tarpeen asettaa uudelleen nähtäville.

Lahdessa 13.1.2020; tarkistettu 24.3.2020

Kaavoitusarkkitehti

Päivi Airas

8 SEURANTALOMAKE

Liite.

Asemakaavan seurantalomake

Asemakaavan perustiedot ja yhteenveto

Kunta	398 Lahti	Täyttämispvm	14.08.2019
Kaavan nimi	ASEMAKAAVAN MUUTOS KOSKEE. PAAVOLAN (3.) KAUPUNGINOSAN KORTTELIN 93 TONTTIA 15		
Hyväksymispvm		Ehdotuspvm	15.08.2019
Hyväksyjä		Vireilletulosta ilm. pvm	
Hyväksymispykälä		Kunnan kaavatunnus	398A2691a
Generoitu kaavatunnus			
Kaava-alueen pinta-ala [ha]	0,2111	Uusi asemakaavan pinta-ala [ha]	
Maanalaisten tilojen pinta-ala [ha]		Asemakaavan muutoksen pinta-ala [ha]	0,2111

Ranta-asemakaava Rantaviivan pituus [km]

Rakennuspaikat [lkm]	Omarantaiset	Ei-omarantaiset
Lomarakennuspaikat [lkm]	Omarantaiset	Ei-omarantaiset

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,0000	802
A yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
P yhteensä						
Y yhteensä					-0,2111	-1223
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä						
V yhteensä						
R yhteensä						
L yhteensä						
E yhteensä						
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

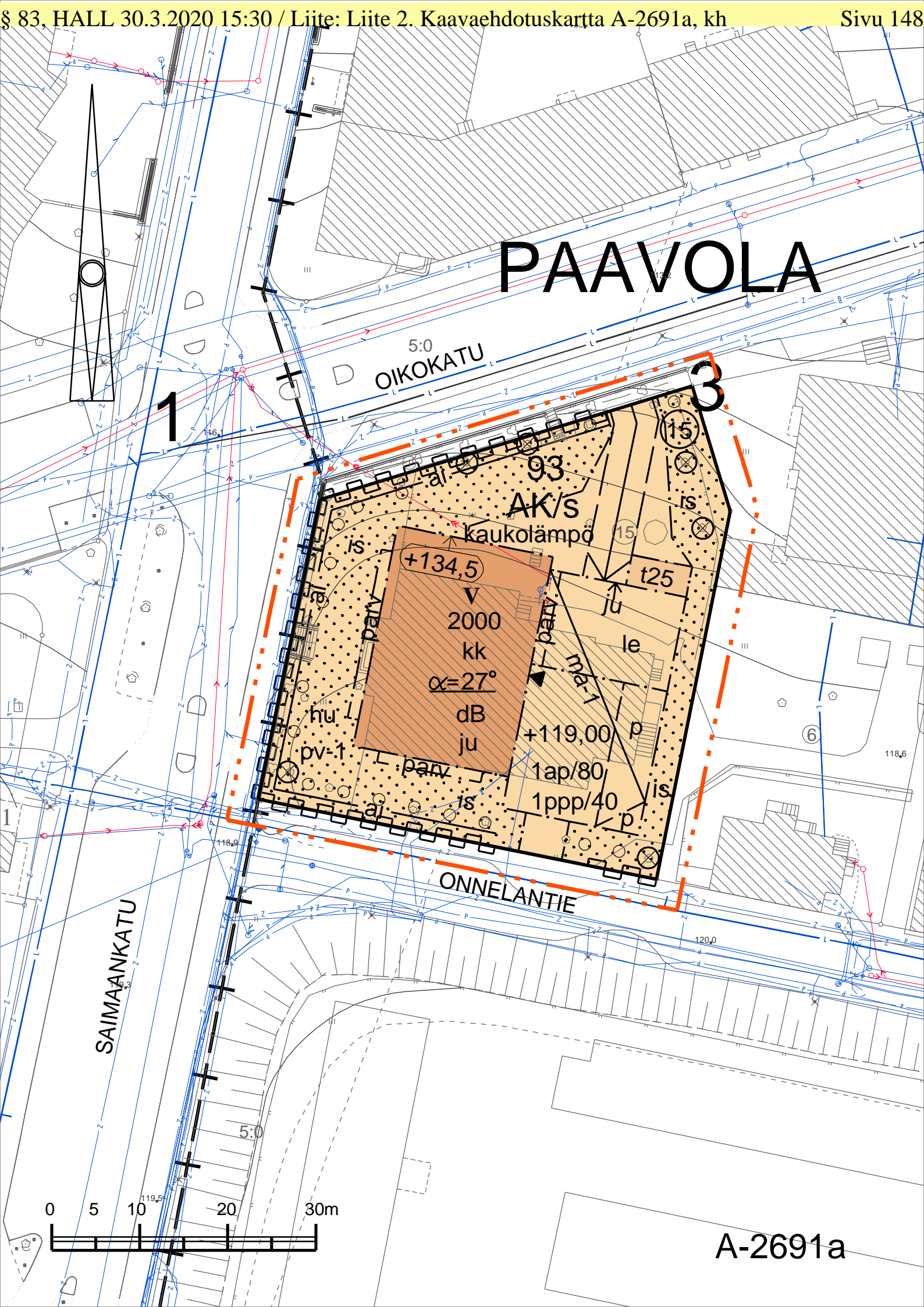
Maanalaiset tilat	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä					

Rakennussuojelu	Suojellut rakennukset		Suojeltujen rakennusten muutos	
	[lkm]	[k-m ²]	[lkm +/-]	[k-m ² +/-]
Yhteensä				

Alamerkinnot

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,0000	802
A yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
AK-1	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
P yhteensä						
Y yhteensä					-0,2111	-1223
Y					-0,2111	-1223
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä						
V yhteensä						
R yhteensä						
L yhteensä						
E yhteensä						
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

PAAVOLA

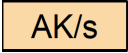

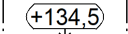

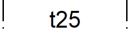
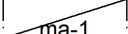
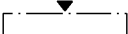
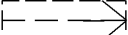
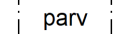
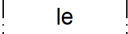
A-2691a

1(2)

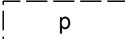

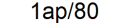
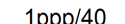

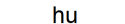
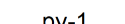
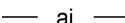
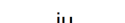
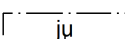
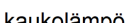
ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET

A-2691a

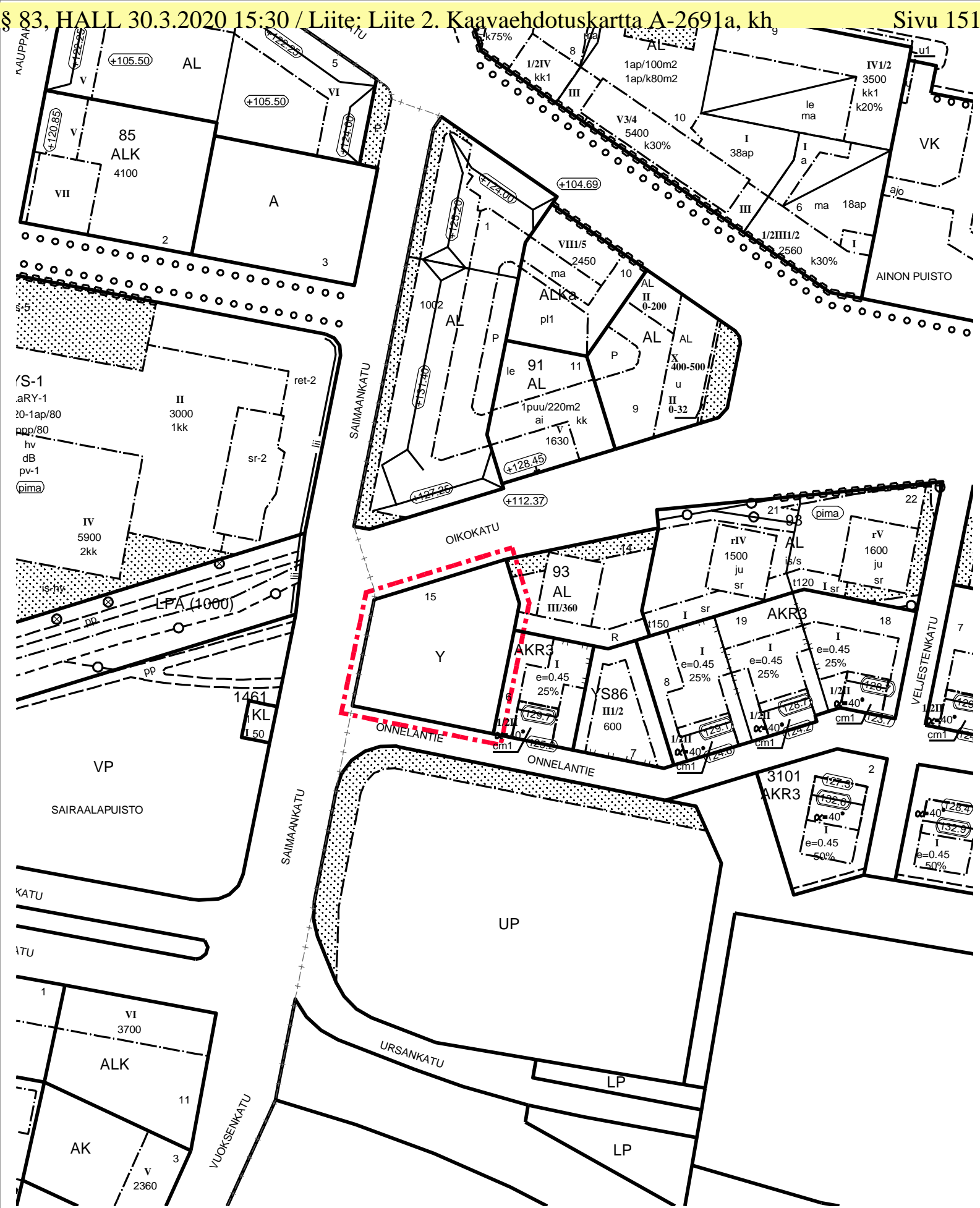
15.08.2019

Nro	Merkintä	Määräys
1		ASUINKERROSTALOJEN KORTTELIALUE, JOKA ON OSA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄÄ RAKENNETTUA KULTTUURIYMPÄRISTÖÄ (RKY) JA SEN SIJAINTI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA MERKITTÄVÄ. UUDISRAKENNUSTEN TULEE SOVELTUA YMPÄRISTÖÖN NIIN, ETTÄ PAIKAN KAUPUNKIKUVALLINEN LUONNE SÄILYY. ARVOKAS PIHAPUUSTO ON SÄILYTETTÄVÄ.
2		3 m KAAVA-ALUEEN RAJAN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA.
3		KAUPUNGINOSAN RAJA.
4		KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
5		OSA-ALUEEN RAJA.
6		OHJEELLINEN ALUEEN TAI OSA-ALUEEN RAJA.
7		TONTIN RAJA.
8	3	KAUPUNGINOSAN NUMERO.
9	PAA	KAUPUNGINOSAN NIMI.
10	93	KORTTELIN NUMERO.
11		TONTIN NUMERO.
12	2000	RAKENNUSOIKEUS KERROSALANELIÖMETREINÄ.
13	v	ROOMALAINEN NUMERO OSOITTAAN RAKENNUSTEN, RAKENNUKSEN TAI SEN OSAN SUURIMMAN SALLITUN KERROSLUVUN.
14	kk	KIRJAINYHDISTELMÄ kk OSOITTAAN, ETTÄ RAKENNUKSEN KELLARIKERROKSEEN SAA SIOITTAAN AUTOPAIKKOJA JA PÄÄKÄYTTÖTARKOITUSTA PALVELEVIA TILOJA.
15	$\alpha=27^\circ$	LUKU OSOITTAAN EHDOTTOMASTI KÄYTETTÄVÄN KATTOKALTEVUUDEN. ASTELUKU VASTAA SUHDELUKUA 1:2
16	+119,00	PIHAN KANSITASON YLIN SALLITTU KORKEUSASEMA (LIKIARVO, ma-1 KATTO).
17		RAKENNUKSEN JULKISIVUPINNAN JA VESIKATON LEIKKAUSKOHDAN YLIN KORKEUSASEMA.
18		RAKENNUSALA.
19		TALOUSRAKENNUKSEN RAKENNUSALA JA RAKENNUSOIKEUS KERROSALANELIÖMETREINÄ.
20		MAANALAINEN TILA, JOHON SAA SIOITTAAN AUTOPAIKKOJA.
21		MERKINTÄ OSOITTAAN RAKENNUKSEN SIVUN, JOLLA TULEE OLLA SUORA ULOSKÄYNTI PORRASHUONEESTA PIHAKANNELLE.
22		PIHAKANNEN ALLE JOHTAVAN AJOYHTEYDEN LIKIMÄÄRÄINEN SIJAINTI. LIKENNÖITÄVÄ PIHAN OSA TULEE RAJATA ISTUTUSALUEITA VASTAAN TUKIMUUREIN.
23		ALUEEN OSA, JOLLE PARVEKKEET SAAVAT ULOTTUA ASUINRAKENNUKSEN RAKENNUSALAN RAJAN YLI. PARVEKKEET ON TOTEUTETTAVA ERILLISINÄ JA NE TULEE TUKEA VÄLIPOHJISTA. KUNKIN PARVEKKEEN ENIMMÄISPITUUS SAA OLLA 3,6m JA NIIDEN ETÄISYYS TOISISTAAN SIVUSUUNNASSA VÄHINTÄÄN 4m. ULOKEPARVEKKEIDEN KAITEIDEN TULEE OLLA METALLISIA PINNAKAITEITA JA/TAI REIJITETTYÄ PELTIÄ. PARVEKKEIDEN MAHDOLLINEN LASITUS TULEE ASENTAA KAITEEN SISÄPINNAN TASOON.
24	dB	SAIMAANKADULTA KANTAUTUVA LIKENNEMELU YLITTÄÄ OHJEARVOT OSALLA KAAVA-ALUETTA. ASUINRAKENNUKSEN KADUNPUOLEISTEN ULKOSEINIEN ÄÄNIERISTYKSEN LIKENNEMELUA VASTAAN ON OLTAVA VÄHINTÄÄN 30 dBA. PIHA- JA LEIKKIALUEET TULEE SIOITTAAN MELULTA SUOJATTUIHIN TONTIN OSIIN.
25		LEIKKI- JA OLESKELUALUEEKSI VARATTU ALUEEN OSA, JOKA TULEE JÄSENTÄÄ ISTUTUKSIN.

2(2)

- 26 ISTUTETTAVA ALUEEN OSA, JOKA ON TOTEUTETTAVA SUUNNITELMAN MUKAAN. SUUNNITELMASSA TULEE HUOMIOIDA SUOJELTUIEN PUIDEN KASVUOLOSUHTEET. UUSIEN PUIDEN LAJIVALINNASSA ON OTETTAVA HUOMIOON KORTTELIALUEEN KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO. MAANPINNAN LUONNOLLISTA KORKEUTTA EI SAA OLEELLISESTI MUUTTA. ALUETTA EI SAA KÄYTTÄÄ PAIKOITUKSEEN JA HUOLTOAJOON.
- 27 SÄILYTETTÄVÄ / TÄYDENNETTÄVÄ PUURIVI.
- 28 OHJEELLINEN PYSÄKÖIMISPAIKKA, JOTA EI SAA KATTA.
- 29 KATUALUEEN RAJAN OSA, JONKA KOHDALTA EI SAA JÄRJESTÄÄ AJONEUVOLIITTYMÄÄ.
- 30 MERKINTÄ OSOITTA, KUINKA MONTA KERROSALANELIOMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI AUTOAUKKO. AUTOAUKKOILLE SUOSITELLAAN TEHTÄVÄKSI VARAUS SÄHKÖAUTOJEN LATAUKSELLE.
- 31 MERKINTÄ OSOITTA, KUINKA MONTAA KERROSALANELIOMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI POLKUPYÖRÄPAIKKA. VÄHINTÄÄN PUOLET SÄILYTYSKÖYDÖISTÄ TULEE OLLA KATETTUJA. ULKOTILOISSA OLEVIEN KÖYDÖJEN TULEE OLLA RUNKOLUKITTAVIA.
- 32 SUOJELTAVA PUU.
- 33 TONTIN KUIVATUKSESTA ON LAADITTAVA SUUNNITELMA, JOSTA KÄY ILMI MITEN TONTILLA KERÄÄNTYVÄT HULEVEDET IMEYTETÄÄN JA / TAI OHJATAAN SIIHEN TARKOITUKSEEN ERIKSEEN SUUNNITELTUUN KÄSITTELYKÖYDÖKÖÖN TAI SADEVESIKÖYDÖÖN.
- 34 VEDENHANKINNALLE TÄRKEÄ KOYDÖVESIKÖYDÖ. ALUEELLA EI SAA VAARANTAA KOYDÖVEDEN LAATUA EIKÄ MÄÄRÄÄ.
- 35 TONTTI ON AIDATTAVA KATUALUETTA VASTAAN. JOS KORKEUSERO KATUALUEEN JA TONTIN RAJALLA ON SUUREMPI KUIN 500 mm, TULEE RAJALLA OLLA TUKIMUURI. TUKIMUURIN PÄÄLLÄ TULEE OLLA PUTOAMISEN ESTÄVÄ AITA. SAIMAANKADUN PUOLELLA OLEVAT TUKIMUURIIN LIITTYVÄT PORTAAT KAITEINEEN TULEE SÄILYTTÄÄ.
- 36 JULKISIVUJEN SUUNNITELUSSA TULEE HUOMIOIDA SIJAINTI ARVOKKAASSA KULTTUURIKÖYDÖÖSSÄ. JULKISIVUKÖYDÖJEN TULEE OLLA YHTENÄISESTI RAPATTUJA JA VAALEITA. PÄÄRAKENNUKSEN VESIKÖYDÖN TULEE OLLA AUMATTU. KAIKKIEN KÖYDÖJEN TULEE OLLA VÄRILTÄÄN PUNAISIA JA MATERIAALEILTAAN KONESAUMATTUA PELTIÄ TAI TIILTÄ. KÖYDÖLLE TULEVAT IV-PÄÄTEKÖYDÖT TULEE KÖYDÖT YHTENÄISEEN KÖYDÖÖN KÖYDÖN HARJALLE. RÄYSTÄSLINJOJEN TULEE OLLA YHTENÄISIÄ.
- 37 NUOLI OSOITTA RAKENNUSKÖYDÖN SIVUN, JOSTA ON AJO PIHAKANNEN ALLA OLEVAAN MAANALAISEEN PYSÄKÖINTIKÖYDÖÖN. OVIKÖYDÖN LEVEYS SAA OLLA ENINTÄÄN 5m JA KORKEUS 2,5m. JULKISIVUN SUUNNITELUSSA TULEE NOUDATTA KORTTELIALUEEN RAKENNUSKÖYDÖ (ju).
- 38 UUDISRAKENNUKSET ON LIITETTÄVÄ KÖYDÖLÄMPÖKÖYDÖÖN KÖYDÖKÖYDÖ MRL 57a §:ssä LUETELLUT RAKENNUSKÖYDÖ.

POISTOKARTTA MK 1:1500

LAHTI

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTI- SUUNNITELMA

A-2691

Asemakaavan muutos

Onnelantie 2/Oikokatu 5
ent. Rukoushuone

Lahti.fi

8.2.2019

Maankäyttö- ja rakennuslain 63 § mukainen
Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

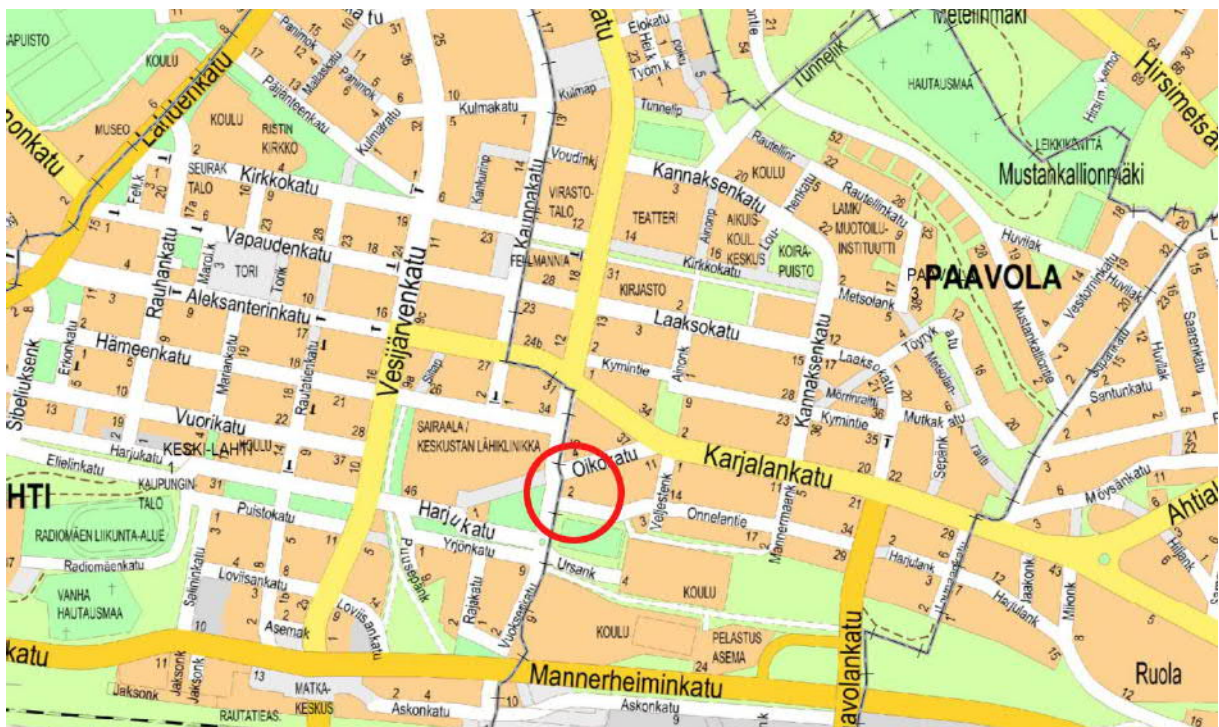
Asemakaava A-2691
(Onnelantie 2/Oikokatu 5, ent. Rukoushuone)

ALOITE/HAKIJA

Asemakaava laaditaan yksityisen maanomistajan aloitteesta.

SUUNNITTELUALUE

Kaavoitettava alue sijaitsee Paavolan (3.) kaupunginosassa, korttelissa 93 (tontti 15), Onnelantien, Saimaankadun ja Oikokadun rajaamalla alueella.

TAVOITE

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asumiskäyttöön.

LÄHTÖTIEDOT

Aluetta koskevat seuraavat voimassa olevat kaavat ja suunnitelmat:

- Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014
- Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202 (kv 27.6.2016 § 70) sai lainvoimainen 5.10.2017
- Asemakaava 13153/A, lainvoimainen 22.10.1954

Lähtötiedot on esitetty tarkemmin kaavan selostuksessa.

SELVITYSTIEDOT (Maankäyttö- ja rakennusasetus 25 §)

Alueesta on laadittu seuraavat selvitykset:

- Lahden yleiskaavatyön yhteydessä tehdyt perusselvitykset
- Rakennushistoriallinen selvitys/ Onnelantie 2 – Vanha rukoushuone/ Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen, 6.3.2018
- Sisäilma/Rakennetutkimus/ Rukoushuone/ Polygon/051721700287, 12.5.2017, päivitys 18.8.2017
- Kiinteistökatselmus+PTS/Rukoushuone ja omakotitalo/ Vahanen Oy, 10.8.2015

Kaavatyön yhteydessä tullaan laatimaan lisäksi seuraavat selvitykset:

- meluselvitys tarvittaessa
- liikenneselvitys tarvittaessa

Kaavatyötä koskevien selvitysten antamat lähtökohdat on esitetty tarkemmin kaavan selostuksessa.

OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Osalliset (Maankäyttö- ja rakennuslaki 62 §)

Osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Tämän kaavatyön osallisia ovat:

- kiinteistöyhtymä Onnelat
- Lahden kaupunki/ TIKE, Tiirismaan koulu, Lahden kaupunginsairaala, Saimaankatu 4 (kioski)

Kiinteistöt

- Onnelantie 4
- Oikokatu 7
- Oikokatu 4
- Oikokatu 6
- Saimaankatu 4/vuokralainen

Osallistuminen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on nähtävillä koko kaavoitustyön ajan internetissä osoitteessa www.lahti.fi/kaavoitus sekä ehdotusvaiheen ajan kirjastossa. Suunnitelmaa täydennetään tarvittaessa työn aikana.

Seuraavalla sivulla on esitetty osallistumismahdollisuudet kaavoituksen eri vaiheissa. Kaavatyön aikana saatu palaute kirjataan kaavaselostukseen, jossa kerrotaan miten palaute on otettu huomioon kaavoituksessa.

Kaavatyötä on esitelty keskusta-alueen kaavailloissa 24.5.2017, 9.11.2017 ja 17.10.2018, jolloin suunnitelmista on päässyt kertomaan mielipiteensä.

Asemakaavaluonnosta ja sen vaihtoehtoja esittelevä yleisötilaisuus on 20.2.2018 klo 17.30 entisen kansanopiston auditoriossa, Harjukatu 46 (Opiston Kunkku). Yleisötilaisuudesta ilmoitetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaavan kotisivuilla.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö järjestetään erikseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma toimitetaan Hämeen ELY-keskukselle tiedoksi. Kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen välinen viranomaisyhteistyö (MRL 66 §) on pidetty 5.6.2017. Kaavan luonnosvaiheen valmistelumateriaalista pyydetään viranomaisilta tarvittavat lausunnot.

Kaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot tarvittaessa, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta.

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Kaavoituksen eteneminen ja alustava/suunniteltu aikataulu on esitetty OAS:n lopussa.

KAAVAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI (MRL 9§, MRA 1§)

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitysten perusteella on voitava arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Asemakaavan vaikutukset arvioidaan lähtötietojen pohjalta asiantuntijatyönä. Vaikutusarvioinnissa hyödynnetään myös osallisten mielipiteitä ja kommentteja. Vaikutusarviointi esitetään kaavaselostuksessa.

Arvioitavat vaikutukset ovat:

1. ihmisen elinoloihin ja elinympäristöön,
2. maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon,
3. kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin,
4. alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen,
5. kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön,

SOPIMUKSET

Kaava edellyttää maankäytösopimusta.

ASEMAKAAVAN LAATIJA

Lahden kaupunki

Kaupunkiympäristön palvelualue / Maankäyttö ja aluehankkeet

Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas

Askonkatu 2

15100 Lahti

(käyntiosoite: Askonkatu 2, 5. kerros)

puh: 050 518 4447

sähköposti: etunimi.sukunimi@lahti.fi

Päiväys ja allekirjoitus

Lahdessa 8.2.2018

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Kaavan kotisivu

[linkki](#)

Tietoa kaavoituksesta ja kaavoituskatsaus

<http://www.lahti.fi/kaavoitus>

Lahden ajankohtaiset hankkeet

www.lahti.fi/palvelut/aluehankkeet

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Asemakaavanmuutoksen hyväksyy kaupunginvaltuusto. Tavoitteellinen aikataulu, mikäli asemakaavasta ja/tai asemakaavanmuutoksesta ei jätetä muistutuksia tai valiteta, on esitetty seuraavana (kuukausi/vuosi).

---

kk
/18 **1** ALOITUSVAIHE
Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu kaavoituskatsauksessa 8.3.2018.

02
/19 **2** LUONNOSVAIHE
Luonnosvaiheessa laaditaan idealuonnoksia ja selvityksiä sekä arvioidaan luonnoksen tai luonnosvaihtoehtojen vaikutuksia. Lisäksi käydään neuvotteluja osallisten kanssa. Luonnosvaiheessa järjestetään osallisten ennakkokuuleminen ja tarvittaessa yleisötilaisuus. Osallisille lähetetään osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä kaavaluonnos. Materiaalit lisätään myös kaavatyön verkkosivuille. Yleisötilaisuudesta ilmoitetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla www.lahti.fi.

Osallistuminen

Osalliset voivat lausua kaavaluonnoksesta mielipiteensä kirjallisesti tai suullisesti kaavoittajalle. Mielipiteen voi jättää sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä pyydetään lausunnot. Annetut mielipiteet ja lausunnot julkaistaan nimineen kaupungin verkkosivuilla.

3
/19 **3** EHDOTUSVAIHE
Ehdotusvaiheessa laaditaan kaavaehdotus valitun kaavaluonnoksen pohjalta. Suunnittelussa huomioidaan ennakkokuulemisessa esitetyt mielipiteet. Kaavaehdotus esitellään tekniselle ja ympäristölautakunnalle, jonka päätöksellä se asetetaan nähtäville 30 vuorokaudeksi Lahti-Pisteeseen (Kirkkokatu 31, pääkirjaston aula) sekä kaupungin verkkosivuille. Nähtävillä olosta kuulutetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla sekä ilmoitustaululla. Nähtävillä olon jälkeen kaavan laatija valmistelee vastineet mahdollisiin muistutuksiin. Jos muistutukset eivät aiheuta ehdotukseen olennaisia muutoksia, kaava etenee vastineineen hyväksymisvaiheeseen. Muussa tapauksessa tekninen ja ympäristölautakunta asettaa muutetun kaavaehdotuksen uudelleen nähtäville.

Osallistuminen

Osalliset voivat jättää kaavaehdotuksesta kirjallisen muistutuksen nähtävillä olon aikana. Muistutus osoitetaan tekniselle ja ympäristölautakunnalle, ja sen voi toimittaa Lahti-pisteeseen tai sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Muistutuksen tehneille lähetetään perusteltu vastaus. Lausuntoja pyydetään tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta. Muistutukset julkaistaan nimineen kaupungin verkkosivuilla.

---

05 **4** **HYVÄKSYMISVAIHE**

/19

Kaupunginhallitus käsittelee kaavaehdotuksen ja mahdolliset muistutukset vastineineen sekä esittää kaupunginvaltuustolle kaavan hyväksymistä. Kaupunginvaltuusto hyväksyy ehdotuksen. Vaikutukseltaan vähäisen kaavan muutosehdotuksen hyväksyy tekninen ja ympäristölautakunta. Hyväksymispäätöksestä lähetetään tieto kaava-aloitteen tekijälle, muistutuksen tehneille ja viranomaisille.

Osallistuminen

Osalliset ja kunnan jäsenet voivat valittaa kaupunginvaltuuston tai teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän valitusaikana. Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

---

06 **5** **VOIMAANTULO**

/19

Kaava saa lainvoiman noin 1,5–2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei valiteta. Kaava kuulutetaan lainvoimaiseksi kaupungintalon ilmoitustaululla.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lausunto

HAMELY/210/2019

01.03.2019

Julkinen

**Häme
Ympäristöyksikkö**

Lahden kaupunki Tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet

kirjaamo@lahti.fi

paivi.airas@lahti.fi

Viite lausuntopyyntö 8.2.2019

**Lausunto asemakaavan muutosluonnoksesta A-2691 Paavolan (3.)
kaupunginosa, kortteli 93, tontti 15, Onnelantie 2 / Oikokatu 5, ent. rukoushuone,**

Kaavamuutosalue sijaitsee Lahden keskustassa. Kaavan tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön. Suunnittelualue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot.

Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 suunnittelualue on keskustatoimintojen aluetta (C2) huomioon otettavine arvoineen maiseman suurmuoto, RKY-alue ja keskeiset katuyhteydet. Asemakaavassa alue on yleisten rakennusten tontti (Y) ilman sille määritettyä rakennusoikeutta. Ympäristön rakennuskanta koostuu pääosin asuin- ja liikerakennuksista. Suunnittelualueella olevan rukoushuoneeksi rakennetun ja myöhemmin myös päiväkotikäytössä olleen rakennuksen säilyttämistä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena.

Kaavaluonnosvaihtoehtoja on laadittu kaksi, joiden kokonaisrakennusoikeus poikkeaa toisistaan vain vähän, mutta istutettava alueen osa ja muu rakentamiselta vapaa alue ovat vaihtoehdossa 2 vaihtoehtoa 1 suuremmat ja rakentaminen siten hieman väljempää.

Ottaen huomioon suunnittelualueen sijainti kaupungin keskustassa ja ympäristön maankäyttö, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) pitää molempia vaihtoehtoja osayleiskaavan mukaisina. Vaihtoehdossa 2 esitetty ratkaisu mahdollistaa rakennusten ympärille kuitenkin niiden kaipaamaa väljyyttä ja kasvillisuutta jonkin verran vaihtoehtoa 1 enemmän. Kaavamääräykset ohjaavat rakentamista noudattamaan merkittävän kulttuuriympäristön rakennusten ominaispiirteitä, joskin määräykset ovat

aika yleispiirteisiä. ELY-keskus pitää siten vaihtoehtoa 2 vaihtoehtoa 1 parempana ratkaisuna.

Lausunnon on esitellyt ylitarkastaja Kirsti Nieminen ja ratkaissut yksikön päällikkö Marja Hiitiö. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

TIEDOKSI

Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Päijät-Hämeen liitto

Tämä asiakirja HAMELY/210/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument HAMELY/210/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Nieminen Kirsti 01.03.2019 08:42

Ratkaisija Hiitiö Marja 01.03.2019 08:59

Lähtettäjä: [Karu-Hanski Tiina](#)
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Lyp:n lausunto asemakaavamuutoksen luonnoksesta A-2691, Onnelantie 2 (ent. Rukoushuone), Paavola
Päivämäärä: 28. helmikuuta 2019 15:12:47

Lahden ympäristöpalvelut esittää asemakaavan muutosluonnoksesta A-2691, joka koskee entisen Rukoushuoneen tonttia Onnelantie 2:ssa, lausuntonaan seuraavan:

Nykyisellään Onnelantie 2:n tontti suurine puineen on kuin puisto, jonka soisi osittain säilyvän. Tontin riittävä vettä läpäisevä pinta (is) mahdollistaa tontilla muodostuvien hulevesien imeyttämisen. Etenkin Oikokadun puolelle, jonne tontin maanpinta laskee, on hyvä jättää läpäisevää pintaa hulevesiä varten ja siten rajoittaa tontilta poistuvien hulevesien määrää. Em. vuoksi ympäristöpalveluiden mielestä vaihtoehto 2:n mukainen kaavaluonnos on suositeltavampi kaavatyön jatkamiselle.

Onnelantie 2:n tontti on länsiosiltaan yli 55 dB:n liikennemelualueella vuoden 2017 meluselvityksen perusteella. Tämä tulee huomioida mm. julkisivurakenteissa ja oleskelualueiden sijoittelussa kuten at-ma -kaavamerkintä.

Hulevesi-insinööri Juhani Järveläinen on osallistunut lausunnon valmisteluun.

*Tiina Karu-Hanski
ympäristönsuojelusihteeri
Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue
Lahden ympäristöpalvelut*

Lahden kaupunginmuseo

Pvm 21.2.2019

Kaavoitusarkkitehti
Päivi Airas
Kaupunkisuunnittelu
Lahden kaupunkiympäristö
Askonkatu 2
15100 Lahti
kirjaamo@lahti.fi

Viite: Lausuntopyyntö 8.2.2019

Asia: Asemakaavamuutosluonnos, Paavolan kaupunginosa, kortteli 93, tontti 15, Onnelantie 2

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo, rakennuskulttuuri esittää otsikon asiasta pyydettyä lausuntonaan seuraavan:

Onnelantie 2 sisältyy arkkitehti Otto-livari Meurmanin laatimaan, vuonna 1928 vahvistuneeseen Ali-Paavolan kaavamuutokseen. Meurman suunnitteli alueen englantilaisten puutarhakaupunki-ideoiden mukaisesti pienimittakaavaisiksi, vehreäksi ja erittäin rationaaliseksi. Alueen ominaispiirteitä ovat klassistisvaikutteiset noppamaiset rakennukset, tonttien takarajalle sijoitetut talousrakennukset, pihojen puutarhamaisuus ja katuja reunustavat vihervyöhykkeet. Meurmanille rakennukset ja niiden viherympäristöt olivat yhtä olennaisia kaupunkikuvan elementtejä, ja kasvillisuus vaikutti hänen mukaansa syvällisesti ihmisten ja eläinten hyvinvointiin.

Kaavaan sisältyi myös joitakin julkisia rakennuksia, joille oli kaavassa osoitettu merkittävä kaupunkikuvallinen tehtävä. Tällainen oli muun muassa jo ennen kaavan laatimista, vuonna 1923 rakennettu rukoushuone, joka sijaitsee pienen puutarhan keskellä Saimaankadun, Onnelantien ja Oikokadun rajaamana. Rakennus kokoaa ja päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit.

1950-luvulla Meurmanin kaava-alueetta täydennettiin uusien rakennuksien Oikokadun eteläpuolella. Meurmanin kaavan esittämän katumuurin sijasta päädyttiin kolmeen pistetaloon, joilla jatkettiin Karjalankadun erillisten pienehköjen rakennusten ideaa, nyt 1950-luvun henkeen. Näin turvattiin viherympäristö, joka edelleen jossakin määrin leimaa Oikokadun eteläpuolen miljöötä.

Meurmanin Paavola-suunnitelmasta jäljellä olevat osat, Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon. Valtakunnallisia arvoalueita koskevat valtioneuvoston erikseen määrittelemät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, muun muassa vaatimus historiallisen jatkumon ja arvopiirteiden turvaamisesta. Alue sisältyy myös Lahden yleiskaavan keskustan arvoraajaukseen.

Rukoushuoneesta on laadittu kuntotutkimus. Rakennus on todettu huonokuntoiseksi, ja Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristövalvonta on asettanut sen käyttökieltoon. Valvonta ei puolla rakennuksen ottamista käyttöön korjattunakaan.

Museo puoltaa rukoushuoneen purkamista. Rakennus on dokumentoitu ja siitä on teetetty rakennushistoriaselvitys, laatijana arkkitehti Virpi Tervonen vuonna 2018.

Kaava-asiakirjoissa asemakaavamuutosluonnoksen todetaan perustuvan kahteen vaihtoehtoon. Vaihtoehto 1 käsittää nelikerroksisen asuinkerrostalon ja kaksi pientaloa talousrakennuksineen, rakennusoikeutta yhteensä 2040 kerrosalaneliömetriä. Vaihtoehdossa 2 kerrostalon sijoitus ja koko poikkeavat hieman vaihtoehdosta 1, ja tontille on osoitettu vain yksi pientalo, joka on vaihtoehtoa 1 jonkin verran suurempi. Rakennusoikeus on 2120 kerrosalaneliömetriä. Museo katsoo, että vaihtoehtoina esitetyt kaavaratkaisut eivät todellisuudessa ole varsinaisia vaihtoehtoja, vaan saman ratkaisun kerrosalaneliömetrien vähäiseen eroon perustuvia muunnoksia. Museo esittää, että kaavaratkaisuja etsitään monipuolisemmin.

Molemmat kaavaluonnosvaihtoehdot perustuvat ajatukseen siitä, että sekä Oikokadun pistetalojen että Onnelan pientalojen riviä jatketaan päätetontille asti. Tämä ratkaisu aiheuttaa rukoushuoneen tontille eräänlaisen kaupunkikuvallisen törmäyksen. Erilaiset rakennustyytit kohtaavat ahtaassa tilassa. Museo esittää, että kaavaratkaisun pohjaksi otetaan alueen valtakunnallinen arvo, joka edellyttää historiallisen jatkumon vaalimista. Paavolan alkuperäisen asemakaavan pääteaihe on oikea lähtökohta. Rukoushuoneen tilalle tulee toteuttaa rakennus, joka kokoaa alkuperäisen suunnitteluidean mukaisesti ympäristön aiheet ja päättää katulinjat hallitusti.

Esitettyjen asemakaavaluonnosten viherympäristöt ovat valitettavan vähäisiä. Alkuperäisen asemakaavan tavoitteleva rakennuksia ympäröivä vihreys ei toteudu. Laaja pihakansi jää puuttomaksi, eikä se varsin urbaanina elementtinä muutoinkaan tue alueen ominaispiirteitä. Museo esittää, että kaavan jatkotyössä otettaisiin huomioon alkuperäisen kaavan puutarhakaupunkiajatukset, Meurmanin ydintavoitteiden mukaisia viheralueita laajennettaisiin ja ympäristöä ohjattaisiin kehittämään perinteisin suomalaisin puutarhalajein.

Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö. Siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita.

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

museonjohtaja

Timo Simanainen

tutkija

Riitta Niskanen

Tiedoksi

Museovirasto, Länsi-Suomen kulttuuriympäristöpalvelut
Hämeen ely-keskus

Lähtettäjä: [Riitta Väänänen](#)
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Lausuntopyyntönne asemakaavanmuutoksen) luonnoksesta koskien Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15 (Onnelantie 2, ent. rukoushuone)
Päivämäärä: 13. helmikuuta 2019 13:43:55

Lahden kaupunki on varannut Päijät-Hämeen liitolle mahdollisuuden lausunnon antamiseen aiheesta mainitusta asemakaavan muutoksesta. Päijät-Hämeen liitto ei anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202.

Ystävällisin terveisin,

Riitta Väänänen

Riitta Väänänen

Aluesuunnittelupäällikkö

Päijät-Hämeen liitto

PL 50 (Hämeenkatu 9)

FI-15111 LAHTI

Manager, Regional Landuse Planning

The Regional Council of Päijät-Häme

GSM +358 40 531 7628

e-mail : riitta.vaananen@paijat-hame.fi

internet: www.paijat-hame.fi

12.03.2019

Vastaanottaja

kirjaamo@lahti.fi

Kohde

Asemakaavanmuutos A-2691 Onnelantie

D/3587/10.02.03.00.04/2014

lausunto asemakaavanmuutos A-2691

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on vastaanottanut 08.02.2019 lausuntopyynnön koskien asemakaavan muutosta A-2691, Onnelantie 2.

Olen tutustunut asemakaavan muutosehdotukseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

paloinsinööri

Raila Viljamaa

MIELIPIIDE 1

Lausunto Onnelantie 2 kaavaehdotuksesta

Lahten kaupunki
Kaupunkiympäristö / Maankäyttö ja aluehankkeet
Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas
Askonkatu 2
15140 Lahti

LAUSUNTONI ASEMAKAAVAN MUUTOSEHDOTUKSEEN ONNELANTIE 2

Onnelantie 2 naapurina haluan tuoda esille näkemykseni asemakaavamuutoksesta asukkaiden kuulemistilaisuudessa.

Onnelantien ja Oikokadun suojellut rakennukset muodostavat kaupunkikuvallisesti puutarhamaisine rinteineen tasapainoisen idyllisen ympäristön, joka näin lähellä keskustaa on harvinaista. Suunnitellut korkeat uudisrakennukset Onnelantien alkuun ja Oikokadulle avohakkuineen tuhoavat tämän viheriön ja lehtevän kadunosan.

Massiivinen uudisrakentaminen viereiselle tontille ja Onnelantien ja Oikokadun puoleisten isojen puiden (16 kpl) hävittäminen tuhoaa tämän idyllin. Uuden, Oikokadulle tulevan liittymän rakentaminen mahdollisen uudisrakennuksen vierestä ja Oikokatu 7 eteläpäätyyn vie rauhan Oikokatu 7 asukkailta. Oikokadun puoleiseen kerrostaloon suunniteltu autokellari ei sovi mielestäni Oikokadulle. Viidennen liittymän lisääminen lyhyelle Oikokadulle, jolla on kadun suuntainen pysäköinti molemmin suuntiin tuo liikenteellisestikin suuren kolaririskin, koska liikennettä on paljon molempiin suuntiin. Rinteestä jyrkästi laskeutuva liittymä jalkakäytävän ja autopaikkojen välistä on todella vaarallinen yhdistelmä.

Me Oikokatu 7 asukkaat olemme luottaneet siihen, että Esikoislestadiolaisten rukoushuone on lajissaan ainutlaatuinen ja alue säilyy Päijät-Hämeen rakennushistoriallisten tärkeiden alueiden joukossa. Asuntoja on ostettu ja kunnostettu siinä uskossa, että niiden arvo säilyisi. Talomme on myös täysin peruskorjattu, tietysti museoviraston ohjeiden mukaan. Tuntuu omituiselta, että Hämeen lääninhallituksen päätös ja Korkeimman Hallinto-oikeuden päätös alueen suojelusta (13.12.1994) ei enää koskisikaan rukoushuoneen rakennusta. Kaavamuutosta suojellulle alueelle haetaan nyt kuulematta ensin Museovirastoa. Tontin omistajalla on käsitykseni mukaan ensisijainen velvollisuus on huolehtia rakennustensa kunnosta ja tehdä esityksiä rakennustensa kunnostamisesta. Tässä tapauksessa rakennukset on jätetty tarkoituksella kunnostamatta tuon päätöksen jälkeen. Miksi?

Alueen tulevassa suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen. Otto Iivari Meurmanin alkuperäinen suunnitelma (v.1928) aluueesta tähtäsi siihen, että siellä ”viihtyvät ihmiset kasvit ja eläimet.” Nämä arvot

Lausunto Onnelantie 2 kaavaehdotuksesta

eivät kummassakaan suunnitteluvaihtoehdossa nyt toteudu. Päärakennus ulkoa ja sisätiloiltaan on vielä peruskorjattavissa kuntotutkimuksen perusteella. Laajoin muutoksin siitä voi taitava arkkitehti laatia asuinkerrostalon tai jonkin muun soveltuvan yleisötilan. Pääasia uudisrakentamisessa on, että rakennuksen muoto ja puusto (16 isoa puuta) säilyisivät lähes ennallaan. Rakennuskanta Onnelantiellä on puurakenteista ja rakennukset sijoittuvat väljästi. Oikokadun rakennukset ovat noin kolmekerroksisia 1000 neliön rakennusoikeuksin. Pieni puukerrostalo rakennettuna rukoushuoneen paikalle, jolla rakennusoikeutta olisi n.1100 neliötä ei rikkoisi Onnelantienkään suojeltua kokonaisuutta, jolle kadunosalle on nyt suunnitelmissa pahimmassa tapauksessa jopa kaksi kolmikerroksista taloa. Oikadun puolelta katsottuna uudisrakennukset näyttävät täyttävän koko alueen (vaihtoehto 1). Ehdotuksessa tontin oleskelupiha-alue nousee oudosti huomattavan korkealle autotallikerroksen päälle peittäen. Autokellari ja sen sisäänajoalue peittää Oikokadun alimpien päätyasuntojen maisemat. Roskakatos Oikokadun päätyasuntoa vasten tuntuu oudolta jo hajuhaittojenkin takia.

Ehdotukseni on:

Jos rakennusta ei voi ottaa muutoksin asuinkäyttöön tai muuhun käyttöön, mahdollisen uudisrakentamisen tulisi olla kevyttä eikä koko tontin peittämistä asfaltilla ja betonilla ja autokellarilla, kuten ehdotuksissa on. Rakentamisessa Oikokadun ja Onnelantien rehevä puustonauha kaupunginsairaalaan asti rikkoutuu. Rakennusoikeuden tulisi olla samaa luokkaa (n. 1100 neliötä) kuin viereisillä Oikokadun taloilla 7, 9 ja 11, jotta se tukisi olemassa olevaa rakennuskantaa Oikokadulta päin katsottuna. Hyvin suunniteltu puukerrostalo tontin historiaa kunnioittaen ja rakennuskorkeudeltaan pienempi kuin vanha rukoushuone edustaisi parhaiten alueen henkeä. Mielestämme liittymä Oikokadulle muodostaa riskin liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden kannalta. Liittymää Oikokadulle ei tulisi ollenkaan rakentaa. Autokellarin rakentaminen tähän kohteeseen tuntuu vieraalta, jos vähänkin halutaan suojella Oikokadun Unto Ojosen luomaa rakennuskantaa.

Lahdessa 20.02.2019

Asunto Oy Hämeenportti
Oikokatu 4 / Saimaankatu 5
15140 Lahti

25.2.2019

Lahden Kaupunki
Kaupunkiympäristön palvelualue / Maankäyttö ja aluehankkeet
Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas
Askonkatu 2
15100 Lahti

LAUSUNTO ONNELANTIE 2 ASEMAKAAVAMUUTOSEHDOTUKSEEN

Suunnitelmassa tontille kulku olisi Oikokadun puolelta. Taloyhtiö on huolissaan Oikokadun liikenteen lisääntymisestä rakennusaikana, sekä talojen valmistuttua. Oikokadulla on jo nyt paljon liikennettä. Liittymän lisääminen Oikokadulle, jolla on kadun suuntainen pysäköinti molemmin puolin, olisi liikenteellisesti suuri riski. Suunniteltu uusi liittymä jalkakäytävän ja autopaikkojen välistä, luo vaaratilanteita niin kevyelle kuin autoliikenteellekin. Kulku tonteille Onnelantien puolelta olisi turvallisempi ratkaisu.

Oikokadun varrella on katkeamaton puusto kaupunginsairaalalle asti. Se on osa viihtyisää ympäristöä, sen toivotaan säilyvän. Uudet rakennukset tulisi olla alueen kulttuurihistorialliseen arvoon ja ympäristöön sopivat niin, että ne mukautuisivat ympärillä oleviin rakennuksiin ja kadun puistomainen ilme säilytettäisiin.

Asunto Oy Hämeenportin kiinteistössä toimii päiväkotitoiminta, jolloin purku- ja rakennustöiden aikana toivotaan erityistä tarkkaavaisuutta autoilijoilta lasten suhteen. Päiväkoti käyttää purettavaa rakennusta vastapäätä sijaitsevaa kaupungin Sairaalanmäen leikkipuistoa ulkoilupuistonaan kolmesti päivässä klo 9.30-11.00, 12.00-13.00 ja 15.30-17.00.

Suunnitteluhanke vaatii lisäselvityksiä ja lisätietoa, ennenkuin voimme ottaa tarkempaa kantaa muutosehdotukseen.

Lahdessa 25.2.2019

Asunto Oy Hämeenportti
Hallitus

MIELIPIIDE 3

Asunto Oy Toivonmäki

LAUSUNTO

Oikokatu 7

26.2.2019

15140 Lahti

Vastaanottaja

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Askonkatu 2

15100 Lahti

Lausunto Onnelantie 2, ent. rukoushuone asemakaavan muutokseen

As Oy Toivonmäen hallitus esittää kaavaluonnokseen merkittäviä muutoksia yhtiölle lähetetyn aineiston ja kuulemistilaisuudessa 20.2. käydyn keskustelun perusteella.

Unto Ojosen suunnittelema asuinrakennus Oikokatu 7:ssä on valmistunut vuonna 1957. Huoneistoja on 26 ja asukkaita tällä hetkellä 30. Yli puolesta talon asuntoja avautuu suora näkymä kaavoituksen kohteena olevalle tontille.

Oikokatu 7 ja Onnelantie 2 kuuluvat valtakunnallisesti merkittäväksi luokiteltuun RKY-alueeseen. Tämän RKY-alueen muodostavat Onnelantie ja osa Oikokatua yhdessä. Alueella on erityistä rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa, mikä kehoitetaan huomioimaan myös aluetta koskevassa Lahden osayleiskaavassa. RKY-alueiden kaavoituksessa historiallinen jatkumo on merkittävämpi arvo kuin asukastiheyden maksimaalinen kasvattaminen.

Onnelantien 2 on kohta, jossa yhtyvät tämän kokonaisuuden kaksi päälinjaa: Oikokadun noppamaiset kerrostalot ja Onnelantien puutalot. Rukoushuone muodostaa näiden linjojen yhtymäkohtaan keskusaiheen. Kuten Riitta Niskanen museon edustajana kuulemistilaisuudessa tähdensi, tontilla sijaitseva puusto ei ole tässä yhteydessä ymmärrettävissä koristeeksi, vaan se on yhtä oleellinen tilallinen elementti kuin alueen rakennukset.

Yhtiössämme toteutettiin huomattava saneeraus vuosina 2013-14. Kaavoittajan ja museon ohjeita noudattaen julkisivun peruskorjaus toteutettiin siten, että rakennuksen alkuperäinen ilme säilyi. Rakennuksen värimaailma noudattaa tarkasti Unto Ojosen Ahveneksi nimeämää suunnitelmaa. Parvekkeiden lasitus vaati toteutuakseen runsaasti neuvotteluja kaupungin ja museon edustajien kanssa. Uusiessamme v. 2017 autotallien ovia, saimme jälleen ohjeen pitäytyä alkuperäisessä. Luovuimme toivomistamme kippiovista ja asennutimme uudet lautarakenteiset paneeliovet. Toiminnallamme olemme omalta osaltamme pyrkineet vaalimaan alueen arvokasta rakennus- ja kulttuuriperintöä.

Kuulemistilaisuudessa todettiin, että kyseisissä kaavaehdotuksissa ainut mahdollinen liittymä tontille sijaitsee Oikokadulla. Alue on haasteellinen, koska rinne kohoaa Oikokadulta Onnelantielle 6,5 m. Varsinaiset pysäköintipaikat (23kpl) rakennettaisiin maan alle.

Tilapäiseen pysäköintiin varatut paikat on sijoitettu näiden yläpuoliselle kannelle. Liittymä paikotukseen sijaitsisi aivan Oikokatu 7:n tontin rajan tuntumassa. Näin toteutettuna tontin puusto tuhoutuisi oleellisilta osin. Tätä emme voi hyväksyä. Myös melun lisääntyminen olisi asukkaille merkittävä haitta.

Puollamme asuinrakentamista tontille. Se tulee kuitenkin toteuttaa alueen arvon mukaisesti. Kaavassa tulee huomioida Oikokatu 2:n erityisyys osana historiallista kulttuurimaisemaa ja *niin valta- kuin maakunnallisestikin merkittävää kokonaisuutta*. Haluamme tontilta purettavan rakennuksen tilalle uuden keskusaiheen, joka Onnelantien ja Oikokadun linjojen päätepisteessä täydentää tätä arvokasta kokonaisuutta, ei tuhoa sitä.

Rakennettavan asuinrakennuksen ei tule ylittää purettavan rukoushuoneen huoneistoalaa, joka on mitattu n. 1220m² suuruiseksi. Liikenne tontille tulisi ohjata Onnelantien alkupäästä.

Koska puusto on tässä jotakin aivan muuta kuin koriste, siis oleellinen ja arvokas tilallinen elementti, haluamme puuston säilytettäväksi vähintäänkin tontin reunaosissa. Tämä tarkoittaa Saimaan- ja Oikokadunkadun varren puurivistöjä sekä puita, jotka sijaitsevat tontin itärajalta, Oikokatu 7: n rajan läheisyydessä.

Asunto Oy Toivonmäki,

Lähtettäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Mielipide Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 0:06:15
Liitteet: [Mielipide Paavolan Onnelantie 2.docx](#)

MIELIPIDE 4

Liitetiedostona mielipiteeni Onnelantien 2 kaavamuutosluonnoksesta.

Ystävällisin terveisin

Mielipide Paavolan Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Olen seurannut keskustelua Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta sekä Lahden kaupungin kaavoitussuunnittelua ja asuinrakentamista keskustan alueella useamman vuoden. Keskustaan rakennetaan ja saneerataan asuinhuoneistoja varsin aggressiiviseen tahtiin samalla kun maassa uutisoidaan asuinkiinteistöjen arvonalentumisesta ja Lahden korkeasta työllisyystilanteesta. Lahden keskustan alueelle on rakennettu paljon uusia kiinteistöjä ja rakenteilla on myös koko Rantakartanon alue lukuisine asuinosa-alueineen. Lahden konserttitalon asuinosa on ollut pitkään keskeneräinen rakennuttajan jouduttua vakaviin talousvaikeuksiin. Lahden vahvuus on omakotiasumisessa ja luonnonläheisessä pientaloasumisessa. Harva lahtelainen haluaa asua keskustassa. Mielestäni on kaupungilta edesvastuutonta kaavoittaa enää yhtään enempiä kulttuurihistoriallisia kohteita ja viheralueita asuinrakentamiselle. Kaupunkiin ei tule enempiä elinvoimaa tällaisesta toiminnasta vaan keskustan kiinteistöjen arvo alenee entisestään yllirakentamisen takia. Kenen etua silloin ajetaan? Vaikkakin Onnelantie 2 tontin omistajalla olisi epärealistinen näkemys hyvästä liikevoitosta on kaupungin vastuu kuitenkin pitää yllä tasapainoa asuinrakentamisen ja kaupungin muun viihtyvyyden suhteen. Kaupungin työttömyystilastot ovat karua luettavaa eikä näin vakavissa työttömyyspaineissa olevilla asukkailla ole varaa uusiin keskusta-asuntoihin. Mistä kaupunki olettaa saavansa asukkaat näihin ylikalliisiin uudisneliöihin? Peräänkuulutan kaupungin vastuuta yhteisen ympäristömme arvon luojina ja toivon, että kaavasuunnitelmasta luovutaan joko kokonaan tai osoittaen tontille muuta yhteisöllistä käyttöä.

Liitteenä uutiset asuntojen hintatason laskusta pienemmissä kaupungeissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-10666279>

<http://www.ptt.fi/ennusteet/kansantalous-ja-asuntomarkkinat/asuntomarkkinat-2019-ennuste.html>

Liitteet uutisista Lahden työttömyysasteesta:

<https://www.lahti.fi/ajankohtaista/uutiset/ty%C3%B6tt%C3%B6myysaste-lahdessa-tammikuussa-14-1>

<https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2523071>

Liite uutisesta keskeneräisestä talousvaikeuksiin joutuneesta rakentamisesta:

<https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2509435>

Ystävällisin terveisin

Vanhojen asuntojen hinnat laskivat tammikuussa

Suurista kaupungeista hinnat nousivat vain Vantaalla.

Asuntojen hinnat 28.2.2019 klo 09:36

STT-Yle

22

Vanhojen osakeasuntojen hinnat laskivat joulukuusta tammikuuhun koko maassa, [kertoo Tilastokeskus](#). Pääkaupunkiseudulla laskua oli 1,9 prosenttia ja muualla maassa 3,3 prosenttia.

Vantaa oli suurista kaupungeista ainoa, jossa hinnat nousivat. Helsingissä asuntojen hintojen nousu tasaantui viime vuonna, ja tammikuussa hinnat laskivat noin kaksi prosenttia.

Hinnat ovat olleet kovassa nousussa myös Turussa, mutta tammikuussa nousu näyttäisi taittuneen. Suurista kaupungeista hinnat ovat laskeneet vuoden aikana eniten Oulussa.

Viime vuoden tammikuuhun verrattuna hinnat nousivat pääkaupunkiseudulla hieman yli prosentin ja laskivat muualla Suomessa reilut kaksi prosenttia.

Aiemmin aiheesta:

[Nyt alkavat ostajan markkinat – Hintakone kertoo asuntokaupan tilanteen postinumeroalueellasi](#)

[Vanhojen asuntojen kauppa hyytymässä – alan konkarikin ihmeissään: "Kyllä siellä on mysteeriä taustalla"](#)

Asuntomarkkinat 2019 - ennuste

KANSANTALouden TUTKIMUSRYHMÄ

10 tammikuu 2019

Lauri Vuori, Hanna Karikallio, Peetu Keskinen. PTT-ennuste: Alueelliset asuntomarkkinat 2019. ISSN 1799-9340. Helsinki 2019.

Asuntomarkkinoiden positiivinen vire isoimpien kaupunkien varassa

Asuntomarkkinaennusteessa tarkastellaan asuntomarkkinoiden kehitystä sekä asuntojen kysyntään ja tarjontaan vaikuttavia taustatekijöitä, kuten rakentamista ja työllisyyskehitystä. Katsauksessa ennustetaan vanhojen kerrostalohuoneistojen hintakehitystä sekä vapaarahoitteisten ja ARA-asuntojen vuokrien kehitystä vuonna 2019 sekä koko maan tasolla että myös erikseen suurimmissa kaupungeissa.

Ennusteen pohjana on malli, jonka keskeisin oletus on, että asuntojen hinnat noudattelevat kotitalouksien tulokehitystä. Tulojen lisäksi toinen keskeisesti asuntojen hintoihin vaikuttava tekijä mallissa on korkotaso.(1)

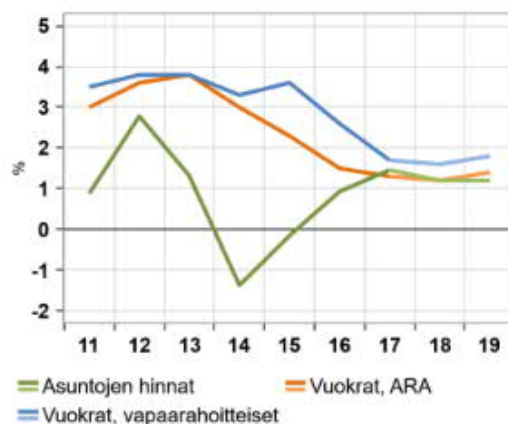
Ennusteen erityisteemana on tänä vuonna vuokra-asumisen kasvava suosio. Lue erityisteema täältä (linkki).

Ennusteen infoesityksen kalvosarja on luettavissa täällä (linkki).

Asuntomarkkinoiden kehityksen eriytyminen kasvukeskusten ja haja-asutusalueiden välillä jatkui voimakkaana vuonna 2018. Nopeutunut talouskasvu on pirstänyt asuntomarkkinoita vain merkittävimmissä kasvukeskuksissa. Muissa suurissa kaupungeissa asuntomarkkinoiden kehitys on ollut vaisua. Yhä harvempi kaupunki on päässyt kasvu-uralle. Pienempien kaupunkien ja syrjäseutujen asuntomarkkinoihin talouden hyvä vire ei ole tarttunut lainkaan, vaan vanhojen asuntojen hinnat ovat edelleen laskeneet. Kiivas rakentaminen kasvukeskuksissa jatkui vuonna 2018. Uudiskohteiden tarjonnan kasvu onkin keskeinen selittäjä sille, että vanhojen asuntojen hinta- ja vuokrakehitys on myös kasvukaupungeissa pysynyt maltillisena.

Vuonna 2018 vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat nousivat ennakkotietojen mukaan Suomessa 1,2 prosenttia. Vuodelle 2019 ennustetaan vastaavaa 1,2 prosentin nousua (Kuvio 1). Vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen ennustetaan siis koko Suomen tasolla kehittyvän vuonna 2019 vastaavasti kuin vuonna 2018. Ero kasvukeskusten ja muiden alueiden asuntomarkkinoiden hintakehityksessä kasvaa kuitenkin edelleen. Kiihtynyt kaupungistuminen lisää asuntojen kysyntää, mikä vetää hintoja kasvukeskuksissa. Vaikka talouden kasvu alkaa vuonna 2019 hidastua, tulo- ja työllisyyskehitys pysyvät suotuisina. Korot ovat jo kääntyneet loivaan nousuun, mutta matala korkotaso tukee edelleen asuntomarkkinoiden kasvua. Inflaation nopeutuminen luo vähäistä varjoa asuntomarkkinoiden kehitykselle. Inflaatio on nopeutumisesta huolimatta matalalla tasolla. Vielä tänä vuonna rakentamisessa hätyytellään ennätystasoa, mikä ylläpitää asuntomarkkinoiden kasvun painopistettä uudiskohteissa. Samalla kuitenkin tasoittuvat terävimmät hintapiikit myös kasvukeskusten vanhojen asuntojen markkinoilta.

Vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat ja vuokrat

Lähde: StalFin, Macrobond, PTT

Kuvio 1. Vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen ja vanhojen ja uusien vuokrien vuosimuutokset. Ennuste: PTT.

26.2.2019 11:55

Työttömyysaste Lahdessa tammikuussa 14,1 %

Lahden työttömyysaste oli vuoden 2019 tammikuun lopussa 14,1 %, 1,3 prosenttiyksikköä alempi kuin vuosi sitten. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukainen koko maan työttömyysaste oli tammikuussa 9,6 %.

Työttömiä työhakijoita oli Lahdessa tammikuussa 7 900, 822 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli 1 198 henkilöä, 5 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttöminä olleita oli 2 478, 809 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia avoimia työpaikkoja oli Lahdessa tammikuun lopussa 2001, 319 työpaikkaa enemmän kuin vuosi sitten.

Suurimpien kaupunkien työttömyysaste oli vuoden 2019 tammikuun lopussa korkein Lahdessa (14,1 %) ja Joensuussa (13,5 %), matalin Espoossa, 7,9 %. Vuoden aikana (tammikuu 2018-2019) työttömyysaste on laskenut eniten Tampereella (-2,5 prosenttiyksikköä) ja Oulussa (-1,9 prosenttiyksikköä), Lahdessa laskua oli -1,3 prosenttiyksikköä. Vuoden 2019 alusta työttömyysaste on alentunut eniten Joensuussa ja Jyväskylässä (-0,8 prosenttiyksikköä), Lahdessa laskua oli -0,2 prosenttiyksikköä.

Työttömien määrä on vähentynyt vuoden aikana (tammikuu 2018-2019) eniten Helsingissä, 3 367 henkilöllä sekä Tampereella, 2 809 henkilöllä, Lahdessa vähennystä oli 822 henkilöä. Nuorisotyöttömien määrä on vähentynyt eniten Tampereella 539 henkilöllä, Lahdessa laskua oli 5 henkilöä vuoden aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuoden 2018 aikana eniten Tampereella, lähes 2 500 henkilöllä sekä Helsingissä, noin 1 800 henkilöllä. Lahdessa pitkäaikaistyöttömien määrä väheni 809 henkilöllä vuoden aikana.

Lähde: Tilastokeskus. Hämeen ELY-keskus. Tiedot ovat ennakkotietoja.

PÄIJÄT-HÄME 26.2.2019

Lahdessa suurten kaupunkien korkein työttömyysaste - Joensuu jätti Lahden yksin piikkipaikalle

Päijät-Hämeen korkein työttömyysaste (14,1 prosenttia) on Lahdessa ja Heinolassa. Kuva: Anna-Kaisa Kallio

Lahti on nyt yksin suurten kaupunkien työttömyystilaston kärkipaikalla. 12 suurimman kaupungin korkein työttömyysaste oli pitkään Joensuussa, mutta marras-joulukuussa Joensuu ja Lahti olivat samoissa lukemissa. Tammikuussa työttömyysaste laski Joensuussa nopeammin kuin Lahdessa, kertovat ely-keskusten työllisyyskatsaukset.

Lahdessa työttömyysaste oli tammikuussa 14,1 prosenttia. Vuoden aikana Lahden työttömyysaste pieneni 1,3 prosenttiyksikköä.

Joensuussa työttömyysaste oli 13,5 prosenttia. Vähennys vuodentakaisesta oli 2,4 prosenttiyksikköä.

12 suurimman kaupungin työttömyysvertailussa kolmantena on Kouvola (12,8). Seuraavina tulevat Jyväskylä (12,1), Pori (12,1), Turku (11,9), Oulu (11,7), Tampere (11,4) ja Kuopio (10,4).

Pääkaupunkiseudulla työttömyysaste on alle koko maan keskiarvon, joka oli tammikuussa 9,6 prosenttia. Helsingissä työttömänä oli tammikuussa 9,1, Vantaalla 8,6 ja Espoossa 7,9 prosenttia työnhakijoista.

20 suurimman kaupungin työttömyysvertailussa Lahti on nyt kakkossijalla. Edellä on vain maan 19:nneksi suurin kaupunki Kotka, jossa työttömyysaste oli tammikuussa 14,5.

Hollolassa paras tilanne

PÄIJÄT-HÄME 3.1.2019

Lahden konserttitalon asuintornilla pian uusi omistaja - ”Näyttäisi siltä, että asia ratkeaa tämän kuukauden aikana”

Lahden konserttitalon keskeneräinen asuinosa on ollut myynnissä kuukausikaupalla, ja parasta ostotarjousta etsitään yhä. Nyt ostajan löytyminen on lähellä, mutta asuintorniin liittyvien konkurssisotkujen penkominen jatkuu vielä pitkään.

Ostajaehdokkaat ovat käyneet tutustumassa konserttitalon torniosaan, joka on ollut keskeneräisenä jo vuosia.
Kuva: Janne Ranne

Lahden konserttitaloon rakennettu keskeneräinen asuintorni on lähiviikkoina saamassa uuden omistajan. Tosin toistaiseksi on vielä avoinna, kenelle torniosan omistus siirtyy, koska uusia ostotarjouksia on edelleen tulossa.

– Nyt näyttää siltä, että asia ratkeaa tämän kuukauden aikana. En pysty silti lupaamaan, että näin käy, sanoo asuinkerroksia rakentaneen asuntoyhtiön pesänhoitaja, asianajaja **Kirsi Eksymä**.

Osa tarjouksen tekijöistä on sittemmin pudonnut pelistä, koska ne eivät ole saaneet kaupanteon vaatimaa rahoitusta järjestymään. Eksymä ei halua paljastaa, ketkä ovat tehneet tarjouksia ja paljonko niitä on vireillä.

Asuintornille on etsiskelty ostajaa huutokauppaperiaatteella. Huutokauppa toteutetaan niin, että vain konkurssipesä saa tiedot tehdyistä tarjouksista.

MIELIPIIDE 5

Lähtettäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Mieliipide Onnelantie 2:n kaavaan
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 13:43:03

Hei,

Tämä on mieliipide asemakaavan muutokseen A-2691.

Mielestäni ensisijaisesti pitäisi säilyttää katujen risteysten (Onnelantie-Oikokatu) päätyaihe esimerkiksi rakentamalla yksi (kerros)talo suunnilleen samalle paikalle kuin missä rukoushuone on ollut. Kerrosmääräksi neljä on maksimi. Myös tontin vihreys pitäisi säilyttää tai uusia istutuksia edellyttää kaavassa. Vaikka kaupunki haluaa tiiviimpää rakentamista, tällä alueella puusto ja istutukset ovat tärkeässä ja tunnusomaisessa roolissa.

Nyt esitellyistä kaavaehdotuksista vaihtoehto 2 on parempi, koska siinä pientalon pääty ei tule niin lähelle Saimaankatua ja istutuksille jää enemmän tilaa. Vaihtoehdossa 1 Saimaankadun puoli menee täysin ”tukkoon”, samoin Onnelantien varressa rakennukset ovat hyvin tiiviisti.

Liittymää tontilta ei kannata missään nimessä tehdä Onnelantielle, koska se on pihakatu eikä kestä enää yhtään liikennemäärien lisäämistä.

Lisäksi kaipaisin ehdottomasti julkisivukuvia myös Saimaankadun ja Onnelantien puolelta ennen kuin asiasta voi tehdä minkäänlaisia päätöksiä.

Terveisin,

MIELIPIIDE 6

Lähtettäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Onnelantie 2
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 15:50:41

Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Osallisilla, mm. alueen asukkailla on oikeus lausua mielipiteensä Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta.

Haluamme ensiksi todeta ymmärtävämmä, että rakennuksiin kohdistuvat käyttötarpeet muuttuvat ajan myötä eikä tätä kaupungin luonnollista kehitystä voi vastustaa. Ymmärrämme sen, että jokaisen vanhan heikkokuntoisen puurakennuksen, jolla ei ole enää käyttöä ja jolla ei ole kulttuurihistoriallista, maisemallista tai muuta yleistä merkitystä, säilyttäminen ei ole kenenkään etu. Onnelantie 2:n rukoushuoneen tapauksessa kyse on rakennuksesta ja alueesta, jolla on valtakunnallisesti ja paikallisesti monen tason huomattavaa merkitystä. Rukoushuone puistoineen on osa Lahden historiallista keskusta- aluetta. Lisäksi se on alueen asukkaille vihreä, hengittävä elementti kivikaupungin reunalla.

Rakennushistoriallisessa selvityksessä todetaan (RKY, Lahden luettelot): "Tontti ympäristöineen sisältää rakennettuun ympäristöön, Lahden historiaan, uskonnolliseen elämään ja sen kehitykseen liittyviä arvoja ja merkityksiä. --- Ilmakuvasta ja ihmisen mittakaavan korkeudelta tarkasteltuna rukoushuoneen lähiympäristöä voidaan luonnehtia vehreäksi keitaaksi."

Maakuntakaavassa todetaan: "Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen".

Onnelantie 2:n kaavaluonnos on valitettavasti sekä RKY:n ja kaupungin luetteloiden että maakuntakaavan ja KHO:n päätöksen vastainen ja muutenkin ongelmallinen. Kaavaluonnoksessa turvataan yksipuolisesti tontin omistajan oletettu etu, vaikkei omistaja mahdollisesti itse tavoittelekaan yksipuolisesti omaa etuaan. Vaadimme luonnokseen muutoksia. Rukoushuoneen alueen arvokasta kulttuurihistoriallista, maisemallista ja elvyttävää kokonaisuutta ei tule menettää.

Selvityksessä on todettu huomattavia kosteus- ym vaurioita rukoushuonerakennuksessa. Ei voi olla niin, että kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset päästetään huonoon kuntoon laiminlyömällä niiden

kunnostus, jonka jälkeen sanotaan että ne on liian kallista korjata. Viimeistään KHO:n on pantava stoppi tällaisille trendeille. Jos kaupunki nyt hyväksyy purkamisen mahdollistavan kaavamuutoksen, asiassa on varauduttava vuosien oikeusprosesseihin.

Jotta niihin ei jouduttaisi, asiassa on meneteltävä RKYn, kaupungin luokittelujen, maakuntakaavan ja KHOn päätöksen mukaisesti. On 1) tehtävä täsmennetty selvitys mahdollisuudesta muuttaa rukoushuonerakennus asumiskäyttöön tai muuhun käyttöön ja sen mukainen kaavaehdotus. Asumis- tai muuhun käyttöön muuttaminen saattaisi merkitä purkamista niin että vain ulkoseinät ja rakenteita säilyisi, mutta näinkin rakennuksesta saisi mielenkiintoisen, arvoja säilyttävän puurakennuskohteen.

Jos purkukaava hyväksytään, oikeus ratkaisee sen laillisuuden. Oikeuden ratkaisut ovat ennakoimattomia. Jos oikeus suostuu purkuun, se todennäköisesti joka tapauksessa edellyttää kulttuuri-, maisema- ym. arvojen suojelua. Tätä tilannetta varten kaupungin on syytä 2) laatia kaavaluonnos, jossa alueen historialliset, kaupunkikuvalliset ja elvyttävät arvot säilytetään, vaikkei rakennusta voitaisikaan säilyttää. Kaavassa mahdolliset uudisrakennukset on suunniteltava ja sijoiteltava niin, että paikka säilyy historialliseksi tunnistettavana puistomaisena kohteena. Sisäänajoa Oikokadulta ei tule rakentaa, koska viheralue vanhoine puineen on erityisen tarpeellinen kivikaupungin puolella. Puusto on muutenkin säilytettävä niin täysin kuin mahdollista.

Lahdessa, 1.3.19

MIELIPIIDE 7

Lähetäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta
Päivämäärä: 3. maaliskuuta 2019 22:07:33
Liitteet: [onnelantie+kirielmä.doc](#)

Ohessa mietteitä kaavaluonnoksesta.

Huomautettavaa Onnelantie 2 kaavamuutoksesta

Viimeisinpien kaavaluonnosten suurin ongelma on selkeä välinpitämättömyys alueen asukkaiden mielipiteistä. Lisäksi museoviraston määräykset on jätetty täysin huomiotta. Ainoa, joka on huomioitu, on tontin omistajat. Kummallisinta tässä on, että uudet omistajat ovat olleet tietoisia suojeleista sekä purkukiellosta ennen ostoa. Miksi jo aiemmin alueelta asunnon hankkineiden sijoitusta ei pidetä minään?

Vetoaminen kaupungin kaavan tiivistämiseen oli kaavoittajalta varsinainen vitsi. Miksi historiallisesti merkittävä alue, jonka asukasluku on ollut aina nolla, tulisi ahtaa saman tien umpeen. Toisaalta kummastelen myös logiikkaa rakentaa valtavia omakotitaloja kerrostalon rinnalle ko. tontille. Omakotitalot eivät sovi tiivistämistavoitteeseen mitenkään.

Lahdessa on keskustan alueella (ranta-kartano, Teivaan satama/urheilukeskuksen alue, vt12 muuttuessa kaduksi koko sen varsi) saati lähiöissä on vaikka kuinka tilaa tiivistää. Lisäksi Valtiotieteen tohtori, alue- ja väestötutkija Timo Aro juuri ennusti että kasvu pysähtyy pian.

Tässä tavoitellaan vain muutamaa hyvää veronmaksajaa. Onko oikein, että menetetään arvokas yhteinen kansallinen perintö tässä tavoittelussa?

Suora lainaus kaavaluonnoksesta:

”Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, MARY, LaRY) ja muinaismuistot Kaavoitettava alue kuuluu rakennuskannaltaan ja ympäristöarvoiltaan kaikkiin Lahden alueella arvotettuihin kokonaisuuksiin.

- *Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY), Onnelantien katumiljö*
- *Maakunnallisesti arvokkaat (MARY), Paavolan alue*
- *Paikallisesti (LaRY), ns. harmaa kirja, Rukoushuone*
- *Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)*

Lisäksi alue kuuluu yleiskaavan keskustarajaus-alueeseen, jolla rakennetun ympäristön arvoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota ja sopivuutta ympäristöön uutta rakennettaessa.”

Kuuluu siis kaikkiin suojeluryhmiin, jotka luonnoksissa jätetään huomioimatta.

”Valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön kohdistuvaa purkamislupahakemusta käsitellessään rakennusvalvontaviranomaisen on aina varmistuttava siitä, että purkaminen ei merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä (MRL 139 §).”

Ympäristöministeriön muistio:

http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf

Miten perinne-, kauneus- ja muut arvot on huomioitu luonnoksessa? Vastaa itse, ei mitenkään. Alueen kauneudelle on merkittävintä nimenomaan puusto, joka luonnoksessa on täysin tuhottu ja korvattu betonilla.

”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia, eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää (MRL 54 §).”

”Uudisrakennuksen tulee soveltua ympäristöönsä ja maisemaan ja rakennuksen tulee olla arkkitehtuuriltaan sopusuhtainen. Rakentamisessa on muutoinkin noudatettava hyvää rakennustapaa. Laissa korostuu erityisesti ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu rakentamisen laatuun vaikuttavana osatekijänä.”

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennettu-kulttuuriymparisto/maankayton-suunnittelu-ja-kulttuuriymparistot>

Kuinka luonnoksessa näkyy ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu? Sopusuhtainen se ei ainakaan ole.

Perustelut katulinjojen jatkumisesta taas on tuulesta temmattu. Tontti ei ole jatkumo kummallekaan kadulle, vaan puistomainen päätepiste molemmille. Kaavaluonnos ei vastaa kummankaan kadun tyyliä, puistomaisuudesta puhumattakaan.

Rukoushuoneen kerrosala on tällä hetkellä ~1200m². Jos uusi rakennus tulisi vanhan paikalle, säilyisi puistomaisuus oikokadun puoleisessa rinteessä. Kolmikerroksinen puutalo sopisi paikalle huomattavasti paremmin ja asuntojakin tulisi riittävästi. Tärkeimpänä, kenenkään asumisviihtyisyys ei kärsisi, eikä ympäristön asukkaiden asuntojen arvo laskisi.

Aiotaanko 60-luvun purkuvimman virheet toistaa? Muistattehan, että sen vimman jälkiä nyt puretaan.

Keskusta on tiivis jo itsessään, ei siitä tarvitse toista Karistoa rakentaa; kaikki eivät halua nähdä naapurin naamaa ikkunasta aamukahvilla istuessa.

Lahden kaupungille

Salpausselän Luonnonystävät ry:n kannanotto Onnelantie 2:n asemakaavamuutoksesta

Kuulemistilaisuudessa 20.2.2019 kaupungin maankäytön edustajat esittelivät Onnelantie 2:n nykyisen rukoushuoneen tontille hahmoteltuja, kahta vaihtoehtoa, jotka mahdollistavat tontin rakentamisen siten, että molemmissa on yksi kerrostalo Oikokadun suuntaisesti ja toisessa yksi pientalo, toisessa kaksi pientaloa. Pientalot sijoittuisivat Onnelankadun varrelle. Kuulemistilaisuudessa oli läsnä runsaasti lähialueen asukkaita, jotka esittivät kriittisiä kommentteja kaavamuutoksista.

Seuraavassa kommentteja, joita SSLY haluaa esittää kaavamuutoksesta:

SSLY kritisoi sitä, että maankäytön suunnittelun ensimmäisten vaihtoehtojen lähtökohtana on ollut tehokas rakentaminen, kaavoittajan toteamana maksimi! Miksi vaihtoehtoja ei ole esitetty pienemmällä rakennusoikeudella laadituista ratkaisuista, jotka soveltuisivat paremmin rakennushistoriallisesti arvokkaalle paikalle. Onnelantien puutaloalue ja siihen liittyvä rukoushuoneen tontti muodostavat yhtenäisen kaupunkirakenteellisen erittäin arvokkaan kokonaisuuden, mikä on pidettävä Onnelantie 2:n suunnittelun lähtökohtana.

Kuulemistilaisuudessa suunnitteluarkkitehti oli ensimmäisessä vaihtoehdossa laskenut virheellisesti rakennusoikeuden, sen kyllä läsnäolijat havaitsivat, ja todettiin, että senkin vaihtoehdon tehokkuus on noin $e=1$. Arkkitehdiltä on tullut korjaus, eli vaihtoehto 1, $e=0,97$ ja vaihtoehto 2, $e=1,00$. Rakennusoikeuden lähtökohtana on pidetty tehokkuustasoa verrattuna Oikokadun naapurikortteleihin.

Saamamme tiedon mukaan Oikokadun naapuritalon rakennustehokkuus on $e=0,81$ ja Onnelantien naapuritalon $e=0,45$. SSLY:n näkemyksen mukaan Onnelantie 2:n rakennusoikeus on oltava lähempänä tuota $e=0,45$ kuin $e=0,81$. Kuulemistilaisuudessa esitetyt vaihtoehdot ovat näkemyksemme mukaan laadittu aivan vääristä lähtökohdista, kyseiselle alueelle aivan suurella ja kestävämmällä rakennustehokkuudella. Ko tontti on tärkeä osa Onnelantien vanhaa puutaloaluetta. Sen rakennusoikeuden tasoa tulee verrata Onnelantien tonttien rakennusoikeuteen.

Onnelankatu 2:n pihalla on runsaasti hienoa, vanhaa puustoa. Ne tulee kartoittaa ja merkitä asemakaavaan säilytettävänä. Puille ja muulle kasvillisuudelle tulee määritellä riittävän korkea taloudellinen arvo, ja merkitä ja kirjata asemakaavaan. Suojeluarvo voisi olla vähintään 50 000 € per kookas ja vanha säilytettävä puu ja pienemmille arvokkaille puille ja pensaille 25 000 € per yksilö. Vastaava merkintä- ja suojelukäytäntö tulee ottaa mukaan toisaallakin asemakaavamuutoksia tehtäessä.

Onnelantien varteen tulevien rakennusten tulee noudattaa samaa arkkitehtuuria kuin muut Onnelantien puurakennukset puutarhakaupungin tyyliä. Oikokadun suuntaisen rakennuksen on oltava merkittävästi pienempi kuin esitetyissä vaihtoehdoissa. Rakennus ei saa täyttää Oikokadun ja Saimaankadun kulmaa, vaan rakennuksen tulee sijoittua enempi tontilla itään päin. Rakennusoikeus ja rakentamisen johdosta toteuttavat piharakenteet, pysäköintialueet, jätehuollon vaatimat tilat ja muut kulkuväylät tulee sovittaa arvokkaan alueen asettamiin lähtökohtiin. On toimittava vanhan asemakaavan hengessä ottaen huomioon tontin sijainti.

Tosiasia taitaa olla, että vanhaa rukoushuonetta tuskin kannattaa pyrkiä säilyttämään, koska rakennus on alkujaan rakennettu kesäkäyttöön ja monta kertaa korjattu virheellisesti. Mutta uusi rakentaminen tulee tehdä Onnelantien ehdoilla. Odotamme kaupungin suunnittelutoimelta uusia vaihtoehtoja, joiden toteutus voisi olla realistinen, kyseiselle alueelle soveltuva!

Lahdessa, 12.3.2019

Salpausselän Luonnonystävät ry, hallituksen puheenjohtaja

Esikoislestadiolaiset ry

15.11.2014

LAHDEN KAUPUNKI
Tekninen ja ympäristötoimiala

Lahden kaupunginhallitukselle

Dno 3587/10.02.03.00.04/2014

17.11.2014 13:27

Asemakaavanmuutosanomus ja purkulupa-anomus

Anomme kunnioittaen asemakaavanmuutosta asuinkerrostalorakentamiseen omistamallemme Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosassa korttelissa 93 sijaitseville tonteille 6 ja 15 osoitteessa Onnelantie 2 ja 4. Samalla anomme tonteilla sijaitseville rakennuksille purkulupaa.

Perusteluina mainituille anomuksille esitämme seuraavan.

Rukoushuonetontin (Onnelantie 2) yhdistys osti 3.3.1922 kaupungilta ja rukoushuone valmistui saman vuoden lopulla. Rukoushuonetta on myöhemmin laajennettu ja korjattu useaan kertaan. Rukoushuone tuli yhdistykselle tarpeettomaksi sen jälkeen kun uusi rukoushuone valmistui 1996 Lahteen osoitteessa Tapparakatu 20. Onnelantien rukoushuoneelle on etsitty uutta käyttöä jo 1990-luvun alusta asti. Rukoushuonerakennus vuokrattiin kaupungille päiväkotikäyttöön 1998. Voimassa oleva vuokrasopimus on vuodelta 2005 ja vuokrasopimus päättyy 31.7.2015. Kaupungin tilapalvelu on ilmoittanut, ettei kaupunki ole halukas tekemään enää pitkäaikaista sopimusta, koska rakennuksen kunnostamiseen nykymääräysten mukaiseen kuntoon ei ole teknistaloudellisia edellytyksiä. Rakennukselle on etsitty yli 20 vuoden ajan aktiivisesti monenlaista käyttöä. Selvitysten mukaan on rakennus tullut elinkaarensa päähän, on purkukuntoinen ja sen korjaukset vastaisivat uudisrakentamiskustannuksia.

Yhdistys osti 1975 rukoushuonekiinteistön viereisen omakotitalon (Onnelantie 4) ensisijassa rukoushuoneen piha-alueen laajentamiseksi ja kiinteistön vahtimestarin asunnoksi. Asuinrakennuksen kunto on varsin huono.

Pyydämme, että asemakaavanmuutos otetaan kaupungin kaavoitusohjelmaan mahdollisimman pian.

Lahdessa 15. marraskuuta 2014

Esikoislestadiolaiset ry:n puolesta, valtakirjalla

Lestadiolaisuus on evankelisluterilaisen kirkon sisällä toimiva, 1800-luvulla syntynyt herätysliike. Liikkeen perinteitä kantava esikoislestadiolaisuus vaikuttaa Pohjoismaiden ja Pohjois-Amerikan lisäksi myös Venäjällä, Baltiassa ja Keski-Euroopassa. Suomessa toimiva Esikoislestadiolaiset ry rakentaa ja ylläpitää rukoushuoneita seuroja ja muita hartaustilaisuuksia varten.

KIINTEISTÖKATSELMUS + PTS

ONNELANTIE 4, LAHTI

10.8.2015

10.8.2015

1 Yleistiedot

Kohde	Onnelantie 4, Lahti
Tilaaaja	Kustregionens utbildningsfastigheter Joakim von Bergman Raaseporintie 9 00600 Tammisaari

2 Kiinteistön perustiedot

Onnelantie 4 Lahti	
Kiinteistön tyyppi	vanha rukoushuone (päiväkoti) ja omakotitalo
Rakennusvuosi	Vanha rukoushuone on rakennettu vuonna 1923, laajennettu 1970 ja 2000 luvulla. Omakotitalon rakentamisajankohta ei ole tiedossa.
Rakennusten määrä	2
Kerroksia	3
Huoneistoala	noin 1 200 m ² rukoushuone ja noin 100 m ² omakotitalo

3 Yleistä kiinteistökatselemuksesta

Kiinteistökatselemuksen PTS- ehdotus on laadittu rakenne, sähkö- ja lvi- alan asiantuntijoiden yhteistyönä. Kiinteistön kunnan selvittämiseksi tutustuttiin saatavilla oleviin lähtötietoihin ja suoritettiin kiinteistötarkastus 9.6.2015. Tässä raportissa esitetään yhteenveto kiinteistötarkastuksen tärkeimmistä havainnoista sekä rakenteiden ja järjestelmien kunnosta ja korjaustarpeesta.

Kiinteistökatselemuksessa selvitettiin aistinvaraisin havainnoin rakennusosien ja järjestelmien nykyinen kunto, vauriot ja viat sekä syyt niiden aiheutumiseen sekä lisäselvitysten tarve. Katselemuksen lähtökohtana on muodostaa kokonaisnäkemys kiinteistön nykyisestä kunnosta ja järjestelmiin kohdistuvista korjaustarpeista seuraavan 10 vuoden aikana. Lisäksi raportissa pyritään tuomaan esille välitöntä huoltoa ja kunnostusta sekä säännöllistä määräaikaishuoltoa kaipaavat rakennusosat, järjestelmät ja laitteet. Huomiota on myös kiinnitetty rakennuksen turvallisuuteen, terveellisyyteen ja viihtyvyyteen.

Kunnossapito-ohjelmassa (PTS) esitetään arviot korjaustarpeesta, korjausten kiireellisyydestä ja korjauskustannusten suuruusluokista. Arviot perustuvat tehtyihin havaintoihin ja teknisiin käyttöikäarvioihin. Lisäksi raportissa pyritään tuomaan esille välitöntä huoltoa ja kunnostusta sekä säännöllistä määräaikaishuoltoa kaipaavat rakennusosat, järjestelmät ja laitteet. Kunnossapito-ohjelmaan ei ole sisällytetty normaaliin huoltoon liittyviä vuosittain tehtäviä huoltotoimenpiteitä. Raportissa esitetty kunnos-

10.8.2015

sapito-ohjelma on yksi työkalu kiinteistön kunnossapidon suunnittelussa ja korjaustoimenpiteiden jaksottelussa.

4 Havainnot ja suositellut toimenpiteet

Rakennustekniikka

Kiinteistöt ovat rakenteiltaan pääosin tyydyttävässä kunnossa, paikoitellen rakenteiden kunto on heikko, minkä takia osa rakenteista on suositeltavaa peruskorjata lähivuosina.

Piha-alueella kasvaa nurmikkoa ja puita. Nurmialueet ovat paikoitellen kuluneet ja huonossa kunnossa.

Pihat ja kulkuväylät on osittain asfaltoitu. Pihan asfalttialueissa on havaittavissa painumia ja halkeamia. Paikoitellen nurmikko ja sammaleet ovat kasvaneet asfaltin päälle.

Leikkialueet on hiekoitettu. Hiekka-alueet on paikoitellen erotettu parruilla muista alueista.

Nurmi- ja asfalttialueet on suositeltavaa korjata 3-4 vuoden kuluessa.

Aidat ovat pääosin maalattua terästä. Länsipäädystä on teräsbetoninen tukimuuri, jonka päällä oleva aita on maalattua terästä. Osa teräsrakenteisista aidoista on muuten hyvässä kunnossa mutta aidan maalaus lohkeilee paikoitellen irti. Itäsivun aita on huonossa kunnossa ja osa aitatolpista on ruostunut rikki. Osa tolpista pysyy pystyssä pyöreän tolpan sisälle valetun betoniytimen ansiosta. Puiset aidat ovat hyvässä kunnossa. Teräsaitojen kunnostaminen ja maalaus on suositeltavaa tehdä 3-4 vuoden kuluessa.

Länsipäädyn betonitukimuuri on maalattu kauniisti. Muurissa on muutama leveä halkeama ja tukimuurin päällä kasvaa sammalta. Keskellä tukimuuria on teräsbetoninen porraskäytävä pihalle. Portaan teräskäide ja portti ovat ruosteessa, maalaus lohkeilee irti. Portaan betonipintaa peittää sammalkasvusto.

Omakotitalon betoniportaan teräskäiteessä on ruostetta, portaan maalaus lohkeilee irti ja portaassa on iso halkeama. Kellariin johtavien portaiden betoni on rapautunutta.

Betoniportaiden ja tukimuurin korjaus on suositeltavaa tehdä 3-4 vuoden kuluessa. Portaiden ja tukimuurin korjaus tehdään betonikorjausmenetelmin.

Molempien rakennusten puuosissa on havaittavissa paikallisia lahovaurioita, maalaus on kulunut ja lohkeilee irti. Paikoitellen maalikerros on hyvin paksu ja irtoaa alimman maalikerroksen päältä. Lahonneet puuosat uusitaan, vanha maali poistetaan kokonaan koska vanha maalikerros on liian paksu ja paikoin kokonaan irti alustastaan. Julkisivujen korjaus on suositeltavaa tehdä 2-3 vuoden kuluessa.

10.8.2015

Rukoushuoneen sokkelissa on havaittavissa muutama halkeama, betonin lohkeamisia ja paikoitellen yksittäiset teräkset ovat lohkaisseet betonin pinnan, maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen pohjoissivun sisäänkäyntikatoksen teräsosissa on ruostetta ja katoksen alapinnassa on havaittavissa vesivuotojen aiheuttamia vaurioita. Teräsosien ruostesuojaus, maalaus, katoksen aluskatteen uusiminen ja vesivuotojen korjaus.

Omakotitalon sokkelissa on havaittavissa yksittäisiä halkeamia kellarin puolella.

Sokkelien korjaus betonikorjausmenetelmin ja maalaus 2-3 vuoden kuluessa.

Syöksytorvet ovat paikoitellen rikkoutuneet tai liitokset ovat irronneet. Korjaus on suositeltavaa tehdä vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen peltikatto on huonossa kunnossa ja ullakkotilaan on jouduttu asentamaan useita muovikaistoja, jotka ohjaavat veden astioihin. Peltikaton saumoja on tiivistetty paikoin elastisella massalla. Peltikatteessa on ruostetta ja maalaus lohkeilee irti. Ullakkotilassa havaittiin yksittäinen pieni puupalkki, joka on murtunut. Murtuma ei ole merkittävä.

Omakotitalon kattolappeella kadun puolella on havaittavissa pieni painuma, jonka syy on suositeltavaa tarkastaa ja tarvittaessa korjata. Ullakkotilassa on ollut tulipalo. Peltien maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen katto on suositeltavaa uusida. Uusimisen yhteydessä asennetaan aluskate. Aluskatteena voidaan käyttää bitumikermiä. Samalla uusitaan kattojen varusteet. Omakotitalon katto puhdistetaan ja maalataan. Samalla uusitaan kattojen varusteet. Korjaukset tehdään 2-3 vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen eteläsivun sisäänkäynnin katon juuripellin yläosaan on jäänyt rako, jonka kautta pääsee vettä seinärakenteen sisään. Raon korjaus on suositeltava tehdä vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen ikkunat on osittain uusittu. Uudemmat ovat 3-lasisia, 2-puitteisia sisään avautuvia puuikkunoita. Vanhemmat ikkunat ovat 2-lasisia, 2-puitteisia sisäänulos avautuvia puuikkunoita. Ikkunoiden kunto vaihtelee, uusien ikkunoiden kunto on tyydyttävä, paikoitellen ulkopuitteen maalaus on kulunutta tai lohkeilee hieman. Vanhemmissa ikkunoissa on paikoitellen lahoa ja maalaus lohkeilee irti.

Omakotitalon ikkunat ovat 3-lasisia, 3-puitteisia sisään avautuvia puuikkunoita. Ikkunat on kuultomaalattu tummalla kuultomaalilla. Ikkunoiden maalaus on kulunutta.

Rukoushuoneen uudet ikkunat ja omakotitalon ikkunat on suositeltavaa huoltomaalata. Päiväkodin vanhat ikkunat ja ullakon ikkunat on suositeltavaa uusida. Ikkunakorjaus on suositeltavaa tehdä 2-3 vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen tilojen kunto vaihtelee hyvästä välttävään. Tilojen laualattioiden lakkaus on paikoin kulunutta ja seinien maalaus lohkeilee hieman.

Keittiötila on tyydyttävässä kunnossa.

10.8.2015

Kellarikerroksessa olevan ruokailutilan käyttötarkoituksen muutos on erittäin vaikeaa koska tila on matala (katon alapinta h= 2,4 m ja kattopalkin alapinta h= 2,08 m) ja katonrajassa olevat ikkunat ovat hyvin pieniä.

Pyykinpesutilan ja sen yhteydessä olevat SH- ja WC-tilat ovat tyydyttävässä kunnossa.

Osa WC tiloista on uusittu ja ne ovat hyvässä kunnossa. Osa vanhempien WC-tilojen muovitapeteista on irronnut alustastaan.

Miesten WC- ja SH-tila toimii varastona ja on huonossa kunnossa.

WC- ja miesten suihkutilan peruskorjaus 2-3 vuoden kuluessa.

Omakotitalon tilojen kunto vaihtelee, pääosin tilat ovat tyydyttävässä kunnossa.

Yläkerran SH on tyydyttävässä kunnossa. Vedeneristystapa ei selvinnyt tarkastuksen aikana. SH:n seinän alaosassa ja lattialla seinän vieressä havaittiin kohonneita kosteuspitoisuuksia. Jos vedeneristykseenä toimii muovimatto, on suositeltavaa tehdä SH:n peruskorjaus 2-3 vuoden kuluessa. Löylyhuoneen panelointi on pääosin tyydyttävässä kunnossa. Seinän alaosan alin lauta on maalattu lattian väriseksi. Laudan maalaus lohkeilee hieman. Seinän höyrynsulkuna toimiva alumiinipaperin alareuna on irronnut seinälaatasta. Rapatussa seinässä hormin kohdalla on halkeamia, jotka on syytä korjata vuoden kuluessa.

Alakerran WC on huonossa kunnossa, lattiassa on kohonneita kosteuspitoisuuksia. WC-tila on suositeltavaa uusida 2 vuoden kuluessa.

Omakotitalon kellaritila on huonossa kunnossa. Kellarissa on ollut öljysäiliö ja poltin, minkä takia tilassa on öljyn aiheuttama tuoksu. Tilan rakenteista on suositeltavaa tutkia PAH-yhdisteet. Tila on toisarvoisessa käytössä, minkä takia tilan korjaus ei välttämättä ole tarpeellista.

LVI- järjestelmät

Kiinteistö on liitetty kaukolämpöverkkoon ja varustettu pumppukiertoisella suljetulla vesilämmityslaitoksella. Kiinteistön lämmönsiirtimet sijaitsevat omakotitalon kellarikerroksessa ja ne ovat vuodelta 1980. Lämmönsiirtimet ovat teknisen käyttöiän lopussa ja ne ovat korkeintaan välttävässä kunnossa. Lisäksi lämmönsiirtimissä havaittiin paljon vanhoja vuotojälkiä. Suosittelemme uusimaan kaukolämmön alajakokeskuksen lähivuosien aikana.

Kiinteistöjen lämpöjohdot on rakennettu teräsputkesta kierre- ja hitsausliitoksin. Kiinteistön lämpöjohtoverkoston tarkkaa asennusajankohtaa ei ole tiedossa. Runkojohdot kulkevat osin näkyvillä ja osittain rakenteissa piilossa. Runkolinjojen sulku- ja linjasäätöventtiilit ovat tarkastetuina osin palloventtiileitä, joiden sulkuominaisuudet ovat tyydyttävässä kunnossa. Putkistojen kunto on vielä tyydyttävä, mutta putkiston kunto ja jäljellä oleva käyttöikä on syytä selvittää putkiston kuntotutkimuksella, joka tulisi suorittaa tarkastelujakson alkupuolella. Lämpöjohtoverkoston eristeet omakoti-

10.8.2015

talossa saattavat sisältää terveydelle haitallista asbestia, joka tulee ottaa huomioon mahdollisissa korjauksissa.

Kiinteistöjen lämmitys on toteutettu teräslevypattereilla, joiden tarkka asennusajankohta ei ole tiedossa. Lämpöpattereiden patteriventtiilit ovat pääosin termostaattiventtiileitä, joiden valmistaja on Danfoss/Oras. Patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöiän loppupuolella ja niiden uusiminen on ajankohtaista tarkastelujaksolla. Samassa yhteydessä myös lämmitysverkosto tulee tasapainottaa.

Kiinteistöjen käyttövesiverkostot ovat tehty näkyvin osin kupariputkesta juotosliitoksien ja verkostoon tehdyt muutokset on tehty komposiittiputkella. Käyttövesiverkostot ovat tehtyjen havaintojen ja teknisen käyttöiän perusteella korkeintaan tyydyttävässä kunnossa. Suosittelemme selvittämään kiinteistöjen käyttövesiverkostojen kunnan putkiston kuntotutkimuksen avulla, jolla voidaan tarkentaa verkostojen uusimisajankohtaa.

Kiinteistötarkastuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella vesikalusteita on uusittu vuosien varrella tehdyissä saneerauksissa melko paljon. Uusitut vesikalusteet ovat pääosin hyvässä kunnossa ja vanhemmat vesikalusteet ovat pääosin heikossa kunnossa. Suosittelemme uusimaan vesi- ja viemärikalusteita tarpeen vaatiessa.

Rukoushuoneen jätevesiviemärit on näkyvin osin rakennettu muoviputkella muhvilii-toksin, mutta niiden asennusajankohdasta ei ole tietoa. Omakotitalon jätevesipohjaviemäri on näkyvin osin vanhaa valurautaviemäriä, joka on korkeintaan välttävissä kunnossa. Kiinteistöjen viemäriverkostojen kunto tulee selvittää putkiston kuntotutkimuksen avulla, jolla voidaan tarkentaa verkostojen uusimisajankohtaa. Käyttövesi- ja viemäriverkostojen kuntotutkimus suositellaan tehtäväksi lähivuosien aikana.

Omakotitaloa palvelee pääosin painovoimainen poistoilmavaihto. Omakotitalossa on puuhella ja puilla lämmitettävä saunan kiuas. Omakotitalon hormiryhmässä havaittiin halkeamia, joten suosittelemme omakotitalon hormikartoitus, jolla selvitetään hormiryhmien kunto ja mahdolliset korjausmenetelmät.

Rukoushuonetta, jossa toimii päiväkotitoiminta, palvelee koneellinen tulo- ja poistoilmavaihto. Kiinteistön ilmanvaihtokoneet ovat pääosin vanhoja ja ne ovat teknisen käyttöikänsä loppussa. Tehtyjen havaintojen perusteella kiinteistön ilmanvaihtokoneet ovat korkeintaan välttävissä kunnossa. Suosittelemme kiinteistön kaikkien ilmanvaihtokoneiden uusimista. Mikäli kiinteistön käyttötarkoitukset muuttuvat, niin ilmanvaihto tulee suunnitella uusien käyttötarkoitusten ja nykymääräysten mukaiseksi.

Kiinteistöä palvelevat ilmanvaihtokanavat ovat alkuperäisiä ja rakennettu kuumasinkitystä teräskanavasta. Kanavat ovat teknisen käyttöiän perusteella tyydyttävässä kunnossa, mutta kanavat ovat pölyiset. Ilmanvaihtokanavien edellisestä puhdistuksesta ei saatu tarkkaa tietoa kiinteistökierröksellä. Koneellisesti toimivan ilmanvaihdon suositeltu puhdistusväli on noin 5-7 vuotta. Suosittelemme puhdistamaan ilmanvaihtokanavat tarkastelujakson alkupuolella. Samalla tulee parantaa ilmanvaihtokanavien

10.8.2015

eristystä ullakkotiloissa. Kanavapuhdistusten yhteydessä on syytä tasapainottaa tilojen ilmamäärät.

Kiinteistö on varustettu käsiammuttimilla ja pikapaloposteilla. Käsiammuttimien määräaikaistarkastukset on suoritettu säännöllisesti. Sammuttimet on tarkastettu viimeksi 17.11.2014 ja niiden seuraava tarkastus on marraskuussa 2016. Kiinteistön käsiammuttimien ja pikapalopostien merkinnöissä ei havaittu puutteita kiinteistökierröksellä.

Sähköjärjestelmät

Kiinteistön sähköjärjestelmät ovat 4-johdinjärjestelmän mukaisia, pääosin vuoden 1976 saneerauksen ajalta ja ne ovat jo heikossa kunnossa. Niiden tekninen käyttöikä on käytetty loppuun ja ne on uusittava lähiaikoina.

Maadoitus- ja potentiaalintasausjärjestelmä on vuoden 1980 saneerauksen ajalta ja sen potentiaalintasauskiskoon liitettyjä johtoja ei ole merkitty. Järjestelmä on välttävissä kunnossa.

Kiinteistön sähköjärjestelmille tulee suorittaa sähkölaitteiston määräaikaistarkastus, ellei sitä ole tehty.

Laitteistojen sähköistyksen (lähinnä LVI-laitteistot) ovat pääosin heikossa kunnossa ja niiden uusiminen tulee ajankohtaiseksi lvi-järjestelmiä uusittaessa.

Sähköliitännäisjärjestelmät (pistorasiat) ovat pääosin välttävissä kunnossa ja ne kannattaa uusien tilojen saneerausten yhteydessä.

Valaistusjärjestelmät ovat pääosin välttävissä kunnossa. Valaistuksen uusimisen tarpeen aiheuttaa ikääntymisen lisäksi se, että osa nykyisistä valonlähteistä ja liitännälaitteista poistuu markkinoilta lähivuosina. Valaistusjärjestelmät kannattaa uusien tilojen saneerausten yhteydessä.

Rakennuksessa on kaksi erillistä turvalaistusjärjestelmää. Toinen ohjaa opastevalaisimia ja se on vuoden 1976 saneerauksen ajalta ja se on jo heikossa kunnossa. Toinen on ns. varvalaistusjärjestelmä, jossa valaisimien akut on sijoitettu valaisimien sisälle. Varvalaistusjärjestelmä on välttävissä kunnossa. Molemmat valaistusjärjestelmät kannattaa uusien tilojen saneerausten yhteydessä.

Puhelinjärjestelmä on vuodelta 1976 ja se on jo heikossa kunnossa.

Kiinteistössä ei ole antennijärjestelmää.

Kiinteistössä ei ole yleiskaapelointijärjestelmää.

Turvallisuusjärjestelmät: Paloilmoitinjärjestelmä Lismar cb200 on uusittu vuonna 2012 ja se on tyydyttävässä kunnossa.

Rikosilmoitusjärjestelmä Ranger 8600 on ehkä 80-luvulta. Sen tekninen käyttöikä on käytetty loppuun ja se on uusittava lähiaikoina.

10.8.2015

Kiinteistön valaisimien, kytkimien ja pistorasioiden sekä sähkötekniisten tieto- ja rikosilmoitusjärjestelmien peruskorjaus on suositeltavaa suorittaa lähivuosina esim. LVI-järjestelmien uusimisen yhteydessä.

Suosittelut kuntotutkimukset ja lisäselvitykset

Kiinteistökatselemuksessa ei voida luotettavasti arvioida kaikkien rakennusosien ja järjestelmien kuntoa. Tarkemman kunnan ja korjaustarpeen arvioimiseksi sekä soveltuvien korjaustapojen selvittämiseksi suosittelemme seuraavien kuntotutkimusten tai lisäselvitysten suorittamista:

- Putkiston kuntotutkimus (tarkastelujakson loppupuolella)
- Haitta-ainetutkimus, useissa materiaaleissa ja rakenteissa voi olla haitta-aineita

Suosittelut kiireelliset toimenpiteet

Kiinteistökatselemuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen pohjalta suosittelemme seuraavien toimenpiteiden suorittamista kiireellisinä:

- Asbestikartoitus (omakotitalon kellarissa rikkinäistä asbestieristettä)
- Eteläsvun sisäänkäynnin peltikaton juuripellin yläreunan raon korjaus

Suosittelut huoltoluonteiset toimenpiteet

Kiinteistökatselemuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen pohjalta suosittelemme normaalien huoltotoimenpiteiden lisäksi seuraavien huoltoluontoisten toimenpiteiden suorittamista:

- Piha-alueen sadevesikaivojen puhdistukset
- Ikkunoiden helojen ja ovien lukkojen sekä saranoiden rasvaus

Kiinteistökatselemuksen rajaukset

- Kiinteistökatselemus ei sisällä käyttäjäkyselyä

Turvallisuuteen ja terveellisyteen liittyvät havainnot ja toimenpidesuosituks

- Putkieristeissä on haitta-aineita. Ennen korjauksia, viimeistään suunnitteluvaiheessa on syytä suorittaa haitta-ainetutkimus
- Vanhempien osien eri materiaaleissa ja rakenteissa on haitta-aineita, ennen korjauksiin ryhtymistä tulee korjausalueiden haitta-aineet selvittää

10.8.2015

5 Kunnossapito-ohjelma

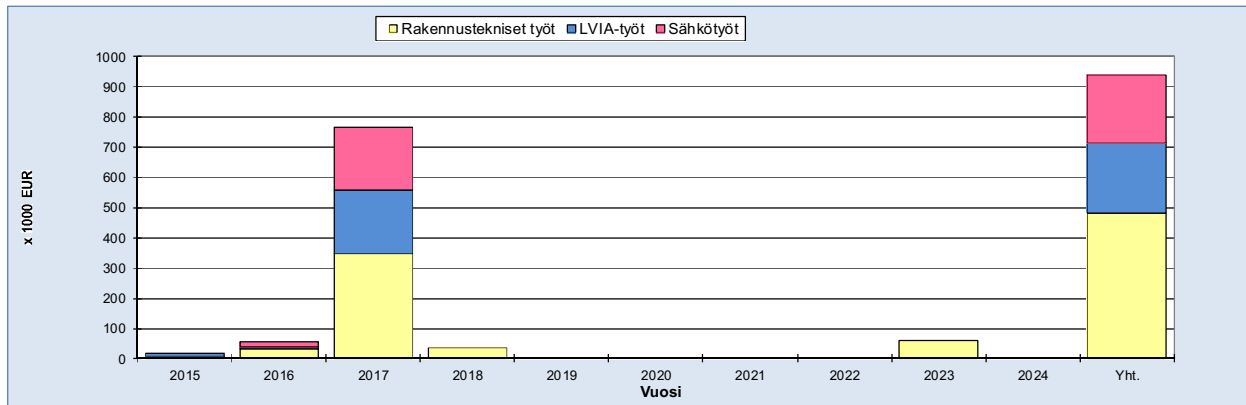
Suosittelavien toimenpiteiden kustannusarviot on esitetty raportin laatimisvuoden kustannustasossa. Esitetyt kustannusarviot sisältävät arvonlisäveron 24 %. Kustannukset ovat alustavia arvioita ja perustuvat tilastotietoon (Talonrakennuksen Kustannustieto, Haahtela sekä ATOP- kustannuslaskentaohjelma) sekä toteutuneista korjausprojekteista kerättyyn tietoon. Toimenpiteiden todelliset kustannukset ja tarkempi ajankohta tarkentuvat hanke- ja korjaussuunnittelun sekä tarjouskilpailujen myötä. PTS-taulukkoon sisällytettyjen toimenpiteiden kokonaiskustannukset seuraavalle 10 vuodelle ovat noin 938 000 euroa. Korjauskustannukset ovat noin 6,20 €/m² kuukaudessa.

YHTEENVETO KIINTEISTÖN KUNNOSSAPITO-OHJELMA (PTS-EHDOTUS)

Onnelantie 4, Lahti

Hinnat sis. ALV 24%

Luku		Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										Yht.
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
4	Rakennustekniset työt	8	31	347	36	0	0	0	0	60	0	482
	LVIA-työt	11	10	210	0	0	0	0	0	0	0	231
	Sähkötyöt	0,0	15	210	0	0	0	0	0	0	0	225
	Yhteensä	19,0	56	767	36	0	0	0	0	60	0	938,0
	Yhteensä (€/ m²):	15	44	609	29	0	0	0	0	48	0	744,4
	Yhteensä (€/ m²/ kk):	1	3,7	50,7	2	0	0	0	0,0	4	0	6,20

10.8.2015

RAKENNUSTEKNIIKAN PTS-EHDOTUS													
Onnelantie 4, Lahti													
Hinnat sis. ALV 24%													
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	yht
4	Suosittelavat kuntotutkimukset ja lisäselvitykset												
	Haitta-ainetutkimus molemmat rakennukset	1 erä		7									7
	Omakotitalon kattolapteen taipumisen syyn selvittäminen	1 erä	3										3
	Piha-alueet												
	Asfalttialueiden paikkaus	1 erä			5								5
	Nurmialueiden kunnostaminen	1 erä			4								4
	Piha-aidan korjaus	1 erä			6								6
	Länsisivun betonimuurin ja betoniportaan korjaus	1 erä			10								10
	Omakotitalon betiportaiden korjaus	1 erä			6								6
	Ikkunat												
	Ikkunoiden uusimisen ja maalauskorjausten suunnittelu	1 erä		7									7
	Päiväkodin ikkunoiden uusiminen ja maalauskorjaus	1 erä			45								45
	Omakotitalon ikkunoiden maalaus	1 erä			5								5
	Ulko-ovet												
	Ulko-ovien kunnostaminen ja maalaus	1 erä			6								6
	Julkisivut												
	Syöksytorvien korjaus	1 erä	2										2
	Julkisivukorjausten ja maalausten suunnittelu	1 erä		7									7
	Päiväkodin julkisivujen kunnostaminen ja maalaus	1 erä			30								30
	Omakotitalon julkisivujen kunnostaminen ja maalaus	1 erä			18								18
	Sisäänkäyntikatoksen korjaus	1 erä			3								3
	Sokkelien kunnostaminen ja maalaus	1 erä			6								6
	Yläpohjarakenteet												
	Peltikattojen korjausten suunnittelu	1 erä		10									10
	Päiväkodin peltikaton uusiminen	1 erä			175								175
	Päiväkodin eteläisivun sisäänkäyntikatoksen juuripellin korjaus	1 erä	1										1
	Päiväkodin pohjoissivun sisäänkäyntikatoksen kunnostaminen	1 erä	2										2
	Omakotitalon peltikaton maalaus	1 erä			12								12
	Tilat												
	Märkä- ja wc-tilat												
	Märkä- ja wc-tilojen korjausten suunnittelu	1 erä			8								8
	Päiväkodin märkä- ja wc-tilojen peruskorjauksia	1 erä			20								20
	Omakotitalon märkä- ja wc-tilojen peruskorjauksia	1 erä			10								10
	Päiväkodin pintojen kunnostamisia ja huoltomaalauksia	1 erä								60			60
	Päiväkodin ullakkotilan LVI-tilan peruskorjaus	1 erä			9								9
	Omakotitalon kellarin korjauksia	1 erä			5								5
	Rakennustekniset työt yhteensä		8	31	347	36	0	0	0	0	60	0	482

10.8.2015

LVI-JÄRJESTELMIEN PTS-EHDOTUS													
Onnelantie 4, Lahti													
Hinnat sis. ALV 24%													
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										yht
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
4	Suosittelut kuntotutkimukset ja lisäselvitykset												
	Käyttövesi- ja viemäriverkoston kuntotutkimus	1 erä	5										5
	LVI- tekniikka												
	Piha-alueen sadevesikaivojen tyhjennykset ja korjaukset	1 erä	4										4
	Lämmitysverkoston tasapainotuksen suunnittelu	1 erä	2										2
	Termostaattisten patteriventtiilien uusiminen sekä lämmitysverkoston tasapainotustyö	1 erä		10									10
	Vanhan LVI- tekniikan osittain uusiminen (sis. lämmönsiirtimet, patteriventtiilit, ilmanvaihdon parannuksen ja vesikalusteita)	1 erä			180								180
	Omakotitalon LVI- tekniikan uusiminen (sis. tonttviemärin uusinnan ja hormiryhmän korjauksen)	1 erä			30								30
	LVI-työt yhteensä		11	10	210	0	0	0	0	0	0	0	231

10.8.2015

SÄHKÖJÄRJESTELMIEN PTS-EHDOTUS													
Onnelantie 4, Lahti													
Hinnat sis. ALV 24%													
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										yht
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
4	Sähköjärjestelmät												
	Sähkösuunnittelu	1 erä		15,0									15
	Keskukset												
	Päiväkodin sähköjakelujärjestelmän uusiminen	1 erä			35								35
	Omakotitalon sähköjakelujärjestelmän uusiminen	1 erä			6								6
	Sähkön liitäntäjärjestelmät/keskukset												
	Päiväkodin pistorasioiden sekä niiden johtojen uusiminen	1 erä			35								35
	Omakotitalon pistorasioiden sekä niiden johtojen uusiminen	1 erä			4								4
	Valaistusjärjestelmät												
	Päiväkodin valaisimien sekä niiden kytkimien ja johtojen uusiminen	1 erä			60								60
	Omakotitalon valaisimien sekä niiden kytkimien ja johtojen uusiminen	1 erä			4								4
	Päiväkodin turvalaistusjärjestelmän uusiminen johtoineen	1 erä			20								20
	Antennijärjestelmä												
	Päiväkodin antennijärjestelmä	1 erä			5								5
	Omakotitalon antennijärjestelmä	1 erä			3								3
	Yleiskaapelointijärjestelmä												
	Päiväkodin puhelinjärjestelmän uusiminen yleiskaapelointijärjestelmäksi	1 erä			5								5
	Omakotitalon puhelinjärjestelmän uusiminen yleiskaapelointijärjestelmäksi	1 erä			3								3
	Rikosilmoitusjärjestelmä												
	Päiväkodin rikosilmoitusjärjestelmän uusiminen johtoineen	1 erä			10								10
	Rakennusautomaatiojärjestelmä												
	Rakennusautomaatiojärjestelmän uusiminen	1 erä			20								20
	Sähkötyöt yhteensä		0,0	15	210	0	0	0	0	0	0	0	225

10.8.2015

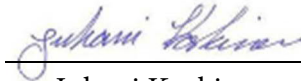
Kiinteistökatselemuksen suorittajat

Vahanen Oy

Katselmuksen koordinaattori, LVI- tekniikka
Rakennustekniikka
SähköjärjestelmätHarri Makkonen
Juhani Koskinen
Markku Ravea

Harri Makkonen
harri.makkonen@vahanen.com,
044 768 8312

Juhani Koskinen

Markku Ravea

10.8.2015

VALOKUVALIITE

RAK:

Rukoushuoneen peltikatto on huonossa kunnossa. Maalaus lohkeilee, pelleissä on ruostetta ja saumoja on tiivistetty elastisella massalla.

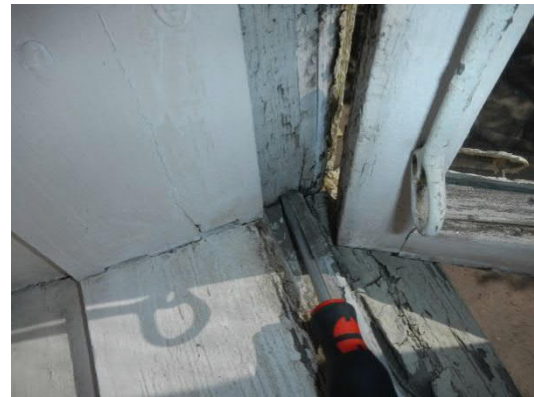

Rukoushuoneen katossa on vesivuotoja, minkä takia ullakotilaan on asennettu vedenhajaimia joista vesi ohjautuu ämpäreihin.

10.8.2015

Rukoushuoneen räystäässä on havaittavissa pieniä lahoalueita.

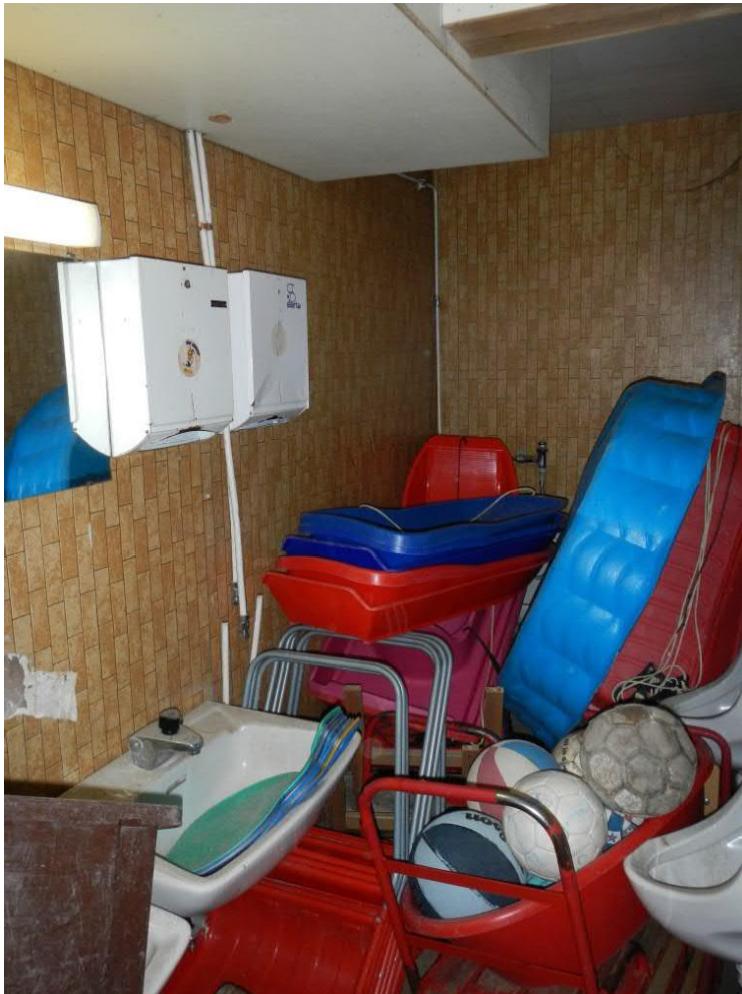

Osa rukoushuoneen ikkunoista on huonossa kunnossa, puuosissa on lahoa ja maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen seinän maalaus lohkeilee, paikoitellen puu on lahoa tai pinta on pehmeää.

10.8.2015

Osa rukoushuoneen märkätiloista on huonossa kunnossa.

Omakotitalon seinässä on rako, jonka kautta vesi pääsee seinärakenteen sisään.

10.8.2015

Omakotitalon ikkunan kunto on paikoin huono. Puun pinta halkeilee ja katkenneen listan kohdalta vesi pääsee seinärakenteen sisään.

Omakotitalon saunan suihkutila ja löylyhuone ovat huonossa kunnossa. Löylyhuoneen seinän yläosassa on halkeama.

10.8.2015

Omakotitalon WC-tilan lattiassa on kohonneita kosteuspitoisuuksia.

LVI:

Rukoushuoneen ullakolla IV-kanavien eristys on puutteellinen.

10.8.2015

Rukoushuoneen IV- kone on heikossa kunnossa ja teknisen käyttöään lopussa.

Rukoushuoneen keittiön tuloilmakone on teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Rukoushuoneen ruokasalin IV- kone on teknisen käyttöään lopussa.

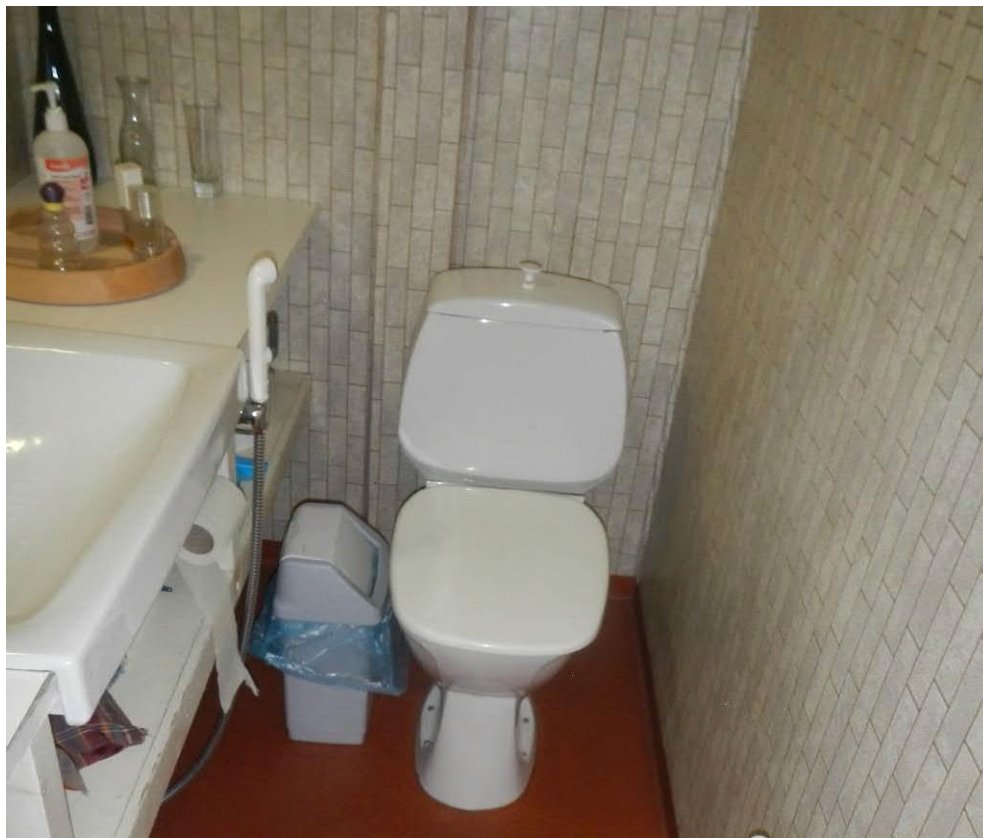
Ilmanpuhdistin päiväkodin tiloissa.

10.8.2015

Rukoushuoneen ilmanvaihdon päätelaitteet ovat likaiset.

Yleiskuva vesikalusteista.

10.8.2015

Rukoushuoneen patteriventtiilit ovat osittain käsisäätoventtiileitä.

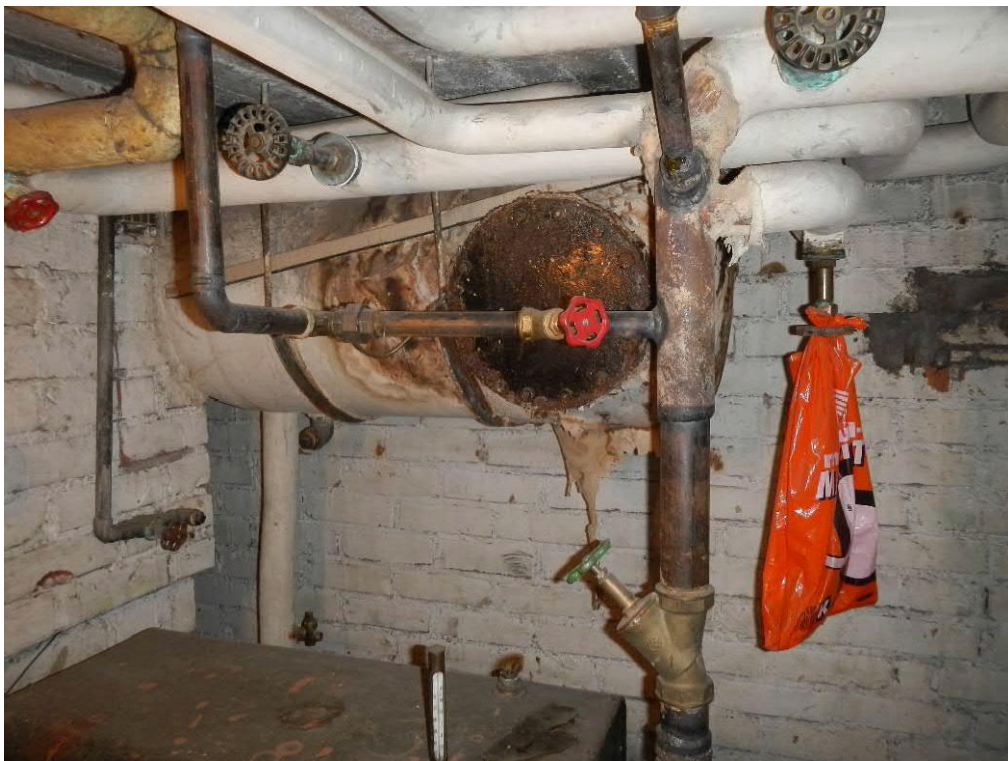

Rukoushuoneen patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Rukoushuonetta ja omakotitaloa palvelevat lämmönsiirtimet ovat teknisen käyttöön lopussa.

Omakotitalon kellarissa on rikkiäistä asbestieristettä.

10.8.2015

Omakotitalon kellarikerroksessa on vanha öljysäiliö, jonka puhdistuksesta ei ole tietoa.

Omakotitalon patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Kiinteistöjen käyttövesi- viemäri ja lämpöjohtojen kuntoa on syytä selvittää putkiston kuntotutkimuksen avulla.

**Kiinteistöyhtiö Onnelat
Onnelantie 2
15100 Lahti**

SISÄILMA / RAKENNETUTKIMUS

Tutkimusselostus

12.5.2017 päivitetty 18.8.2017

Työnro: 051721700287

TIIVISTELMÄ

Tutkittava kiinteistö on rakennettu/laajennettu useampana eri aikakautena. Vanhin osa on valmistunut 1923, seuraavat laajennukset 1953, 1956 ja 1996. Toteutetut rakenneratkaisut ovat tyypillisiä kullekin aikakaudelle, pois lukien vanhin osa, joka on suunniteltu pelkästään kesäkäyttöön. Vuoden 1996 kuraeteisen laajennuksen yhteydessä vanhimman osan seinärakenteisiin on asennettu selluvillaeriste puhaltamalla, sekä lisätty yläpohjan eristystä selluvillaeristeellä.

Kiinteistöön tultaessa sisälle oli aistittavissa mikrobiperäistä hajua, jonka materiaalinäytteiden tulokset vahvistivat.

Tutkimuksessa todettiin ala- ja yläpohjassa sekä seinärakenteissa rakenteissa laajoja lahoja ja runsaita mikrobivaurioita. Rakenneratkaisuiden seurauksena rakenteiden läpi todettiin (liittymät, läpiviennit, rajakohdat) epätiiveyttä, joiden kautta tapahtuu hallitsematonta korvausilman kulkeutumista vaurioituneiden rakenteiden läpi sisäilmaan. Rakenteiden läpi kulkeutuvan hallitsemattoman korvausilman mukana kulkeutuu epäpuhtauksia vaurioituneista rakenteista sisäilmaan heikentäen sen tasoa.

Tutkimus hetkellä kiinteistön ilmanvaihto oli pois päältä, jolloin ilmanvaihto on toteutunut osin painovoimaisesti ja kiinteistössä on ollut peruslämpö noin yhden vuoden.

SISÄLLYSLUETTELO

1	YLEISTÄ	4
1.1	Kohteen yleiskuvaus	5
1.2	Lähtökohta tutkimukselle	5
1.3	Tutkimuksen rajaus	5
1.4	Tutkimusmenetelmät	5
2	SAADUT TIEDOT	6
2.1	Käytössä olleet asiakirjat	6
2.2	Tilaaajalta, henkilökunnalta, asukkailta yms. saadut tiedot	6
3	HAVAINNOT ja TULKINTA	6
3.1	Rakenteet	6
3.2	Ulkopuoliset osat	7
3.3	Yläpohjarakenne vanhin osa (1923)	8
3.4	Alapohjarakenne vanhin osa (1923)	8
3.5	Ulkoseinäpohjarakenne vanhin osa (1923)	12
3.6	Yläpohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)	13
3.7	Välipohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)	14
3.8	Ulkoseinärakenne 1953 ja 1956 laajennus	15
3.9	Alapohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus, kellarikerros	17
3.10	Maanpaineeseenä 1953 ja 1956 laajennus	18
4	Vesikatto	20
5	Ilmanvaihto	21
6	Käyttövesi ja viemärointi	22
7	Aistinvaraiset havainnot	22
8	NÄYTTEET	22
8.1	Materiaalinäyte (mikrobipitoisuus)	23
9	TOIMENPIDESUOSITUKSET	23
10	Pohjapiirustukset vanhin osuus ja laajennukset	25
11	Vuoden 1953 ja 1956 osien olemassa oleva leikkauskuva	28
12	Rakenneleikkaukset	29
13	2 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	38
14	1 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	39
15	-1 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	40
16	MITTAUSTULOKSET	40
17	2 krs POHJAPIIRUSTUS homekoiran ilmaisut	43
18	1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT	44
19	-1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT	45
20	Materiaalinäytteiden tulokset	46

Analyyysivastaukset liitteenä raportin lopussa

- Ramboll analytics (projekti nro 15100010743/193)

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

---

1 YLEISTÄ

Kohde: Kiinteistöyhmä Onnelat
Onnelantie 2
15100 Lahti

Toimeksianto: Sisäilmatutkimus

Tilaja: Kiinteistöyhmä Onnelat, Pyykkönen Petri

Läsnäolijat: Hannu Kärki, Tuukka Korhonen, Jukka Rosberg

Yhteyshenkilö: Petri Pyykkönen p.040-5094170

Tutkimus pvm: 5-7.4.2017

Raportointi pvm: 17.5.2017

Tutkijat: Hannu Kärki
Tuukka Korhonen
Jukka Rosberg

1.1 Kohteen yleiskuvaus

Tutkimuksen kohteena on alun perin seurakuntatilaksi rakennettu kiinteistö, joka on viimeiset 20 vuotta toiminut päiväkotina. Kiinteistö on rakennettu 1923 ja laajennettu vuosina 1953, 1956 ja 1996. Tutkittavat tilat ovat pääsääntöisesti ympäröivän maanpinnan yläpuolella. Kellaritilat sijaitsevat ympäröivän maanpinnan alapuolella vuoden 1953 ja 1956 laajennuksien osalla. Kellaritilojen kantavat rakenteet ovat betonirakenteisia, lattia on maanvarainen alapuoleisella lämmöneristyksellä toteutettu. Kantavarunko on puuta. Alapohjarakenne on vanhimmalla 1923 valmistuneella osalla suoraan perusmaan päälle perustettu koolattu puulattia (puukorokelattia), alapuolisella lämmöneristyksellä (sahanpuru). Ulkoseinät ovat puurankarakenteisia (kiinteistössä ei ole yhtään hirsiseinää). Väliseinät ovat levyrakenteiset. Yläpohja on puurakenteinen. Ilmanvaihtona on osin koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto sekä osin painovoimainen ilmanvaihto.

1.2 Lähtökohta tutkimukselle

Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää rakenteiden tämänhetkinen kunto sekä rakenteissa mahdollisesti olevat kosteusvauriot vauriot.

1.3 Tutkimuksen rajaus

Tutkimuksessa ei käyty tarkasti läpi ivis- järjestelmiä sekä vesikattoa ja sadevesijärjestelmiä, joiden osalta todettiin teknisen käyttöiän olevan loppu (KH kortti 90-00403).

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä käytettiin aistinvaraisten havaintojen lisäksi kosteusmittauksia (pintaindikointi, suhteellisen kosteuden mittaus). Rakenneavauksia tehden (rakenteita avaamalla) Mikrobimittauksia suoritettiin materiaalinäytteinä. Ilmavuotoreittejä paikannettiin lämpökameran, merkkikaasun ja merkkisavun avulla.

Kiinteistössä käytettiin myös koulutettua homekoiraa, joka aisti mikrobiperäistä hajua lähes joka tilasta alapohjasta, ulkoseinästä, välipohjasta ja yläpohjasta.

Suhteellinen kosteus: Vaisala HMI41 näyttölaite, mittapää HMP 42/mittapää HMP 44

Puunkosteus: Gann Hydromette HT 85T

Pintakosteudentunnistin: Gann Hydromette UNI-1 pintaindikaattori

Paine-ero: Testo 510 paine-eromittari

Merkkikaasu: lukulaite Sensistor XRS9012, kaasuu 95%typpi/5%vety

Mittalaite	Kalibrointi
Vaisala mittapää HMP 42	10.01.2017
Vaisala mittapää HMP 44	10.01.2017
Gann Hydromette HT 85T	20.11.2016
Testo 510 paine-eromittari	12.10.2016
TSI IAQ-CALC 7535	06.07.2016

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

---

2 SAADUT TIEDOT

2.1 Käytössä olleet asiakirjat

- Kohteen pohjapiirustukset
- Tutkimusraportti sisäilmanmikrobitason määrittäminen Munters Oy 29.3.2012
- Tutkimusraportti sisäilmanmikrobitason määrittäminen Munters Oy 24.4.2009
- Lämpökuvauksraportti Munters Oy 17.2.2009
- Tutkimusraportti materiaalinäytetutkimus Munters Oy 31.8.2008
- Kosteuskartoitusraportti Munters Oy 12.6.2006
- Rakennustekninen Kuntoarvio (Harri Haara) 2.5.1997

2.2 Tilaajalta, henkilökunnalta, asukkailta yms. saadut tiedot

Kiinteistössä on ollut useita vesivahinkoja ja kosteusvaurioita viimeisen 20 vuoden aikana ja sitä aikaisemmin, mutta vanhemmista vahingoista ja vaurioista ei ole saatavilla dokumentteja.

Kiinteistön sisäilman laatua on seurattu päiväkodin toiminnan aikana säännöllisesti ja henkilökunta oli saanut mikrobivaurioihin viittaavia ärsytys ym. oireita.

Vesikatto on vuotanut useista kohdista mm. jiirien kohdat ovat vuotaneet ja kasteleht rakenteita lähes joka vuosi, vuotokohtiin on suoritettu paikallisia korjauksia.

3 HAVAINNOT JA TULKINTA

3.1 Rakenteet

Yleistä

Kiinteistössä on rakennettu / laajennettu useampana aikakautena, jolloin rakenteet vaihtelevat eri aikakauden mukaisesti.

Kantavarunko on vanhimmalla osalla (1923) puurakenteinen, lattiarakenne on perustettu suoraan perusmaapinnalle, purueristeen ja perusmaan välissä on alkuperäinen bitumikermi, jonka tekninen käyttöikä on loppunut, välipohjarakenteet ovat myös puurakenteisia. sokkeli-rakenne on betonia.

Kuva 1

Yläpohjanpuurakenteita 1923 rakennettu osa.

Kuva nro 2

Yläpohjanpuurakenteita 1923 rakennetun ja 1953 rakennetun osan liitoskohta.

Vuonna 1953 ja 1956 tehtyjen laajennuksien kellarikerroksen rakenteet ovat betonirakenteisia (perusmuuri ja välipohja). ensimmäisen ja toisen kerroksen kantavat rakenteet ovat puurakenteisia kuten vanhimmalla osalla.

Kuva nro 3

Onnelantienpuoleinen julkisivu, pintamaat kaatavat osin kiinteistöön päin.

Kuva nro 4

Oikokadunpuoleinen sivu kellarin perusmuurirakenne.

3.2 Ulkopuoliset osat

Rakennuksen ympärillä oleva maanpinta viettää paikoin lievästi rakennuksen päin. Sadevedet ohjautuvat syöksytörvistä sadevesijärjestelmään sekä osin sadevedet on ohjattu betonikouruin kauemmas rakennuksen vierustalta.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 5

Sadevesijärjestelmä onnelantien puoleisella sivulla.

Kuva nro 6

Sadevesijärjestelmä oikokadun puoleisella sivulla.

Kuva nro 7

Sokkelin vaurioita oikokadunpuoli.

Kuva nro 8

Julkisivuverhouksen maali hilseilee voimakkaasti.

3.3 Yläpohjarakenne vanhin osa (1923)

Yläpohjarakenne on puurakenteinen, lämmöneristeenä on sahanpuru noin 200 mm ja sen päälle on myöhemmin asennettu puhallusvillaa noin 200mm.

Yläpohjarakenteen purueristeistä otettiin materiaalinäytteitä neljästä kohdasta sahanpurueristeen alapinnasta. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettussa viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 48 000-2 600 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

3.4 Alapohjarakenne vanhin osa (1923)

Alapohjarakenteena on puukorokelattia, joka on perustettu suoraan perusmaapäälle, sahanpurueristeen ja perusmaan välissä on alkuperäinen bitumihuopa, joka ei toimi kapillaarikosteuden estävänä kerroksena. Purueristeen ja lattialautojen välissä on noin 100-150 mm suuruinen ilmarako, joka on rakennusvaiheessa toteutettu tuulettuvaksi, tutkimushetkellä ko.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

ilmatilaan oli vain kaksi tuuletus aukkoa oikokadun puolella sokkelissa, onnelantienpuolella ko. tuuletusaukot on tukkeutunut / tukittu pihan pinnan noustessa vuosien kuluessa. Lämmöneristeen yläpuolella olevan ilmatilan tuulettaminen sokkelissa olevien tuuletusaukojen kautta on poikkeuksellinen ratkaisu, joka johtaa tilan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta (kesäaikainen käyttö).

Alapohjan sekä ulkoseinän puurakenteissa on aistinvaraisesti havaittavissa laajoja lahovaurioita sekä materiaalinäyttein laimennussarjamenetelmällä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) todettuja laajoja mikrobivaurioita. mikrobipitoisuus alapohjasta otetuissa näytteissä oli < 21 000 – 170 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, kahdessa näytteessä pmy/g oli alle 10 000 pmy/g, mutta rakenne oli silminnähten vaurioitunut, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

Puurakenteiden pinnalla on tummentumaa ja tarkistusaukosta on aistittavissa poikkeavaa mikrobiperäistä hajua. Alapohjan puurakenteiden sekä ulkoseinien alaohjauspuiden kosteus painoprosentteina oli tutkimushetkellä 15–34 p- %. **Alapohjan lattian puurakenteet ovat osin niin pahoin lahonneita, ettei niiden kantavuus täytä alapohjarakenteelle asetettuja kantavuus vaatimuksia.**

Merkkikaasulla todettiin ilmayhteys vaurioituneista rakenteista sisäilmaan.

Kuva nro 9

Näyte numero 9 otettiin tästä rakenneavauskohdasta.

Kuva nro 10

Näyte numero 9 otettiin tästä rakenneavauskohdasta, purueriste silminnähten vaurioitunut.

Kuva nro 11

Näyte numero 10 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 12

Näyte numero 10 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, puurakenne täysin lahoa.

Kuva nro 13

Näyte numero 11 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 14

Näyte numero 11 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 15

Näyte numero 12 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 16

Näyte numero 12 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 17

Näyte numero 13 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 18

Näyte numero 13 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta, purueriste ja puurakenne lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 19

Näyte numero 14 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta.

Kuva nro 20

Näyte numero 14 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 21

Näyte numero 15 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta.

Kuva nro 22

Näyte numero 15 otettiin tästä rakennepurusta kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 23

Näyte numero 16 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 24

Näyte numero 16 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

3.5 Ulkoseinäpohjarakenne vanhin osa (1923)

Vanhimmanosan ulkoseinä rakenne on rakennusvaiheessa toteutettu ilman lämmöneristystä. Lämmöneristys on lisätty vuoden 1996 eristyksessä (selluvilla). Selluvillaeristys on osin painunut ja osin sitä ei ole saatu puhallettua kaikkialle, jonka seurauksena rakenteeseen on muodostunut lämpövuoto kohtia, joihin sisäilman kosteus on tiivistynyt ja aiheuttanut rakenteelle kosteus ja mikrobi vaurioita. Osin seinärakenne on edelleen alkuperäinen ja on ollut koko rakennuksen elinkaaren ajan ulkoilman kosteudelle alttiina, joka on aiheuttanut rakenteille hitaasti muodostuneita mikrobivaurioita ulkoseinä rakenteen sisään.

Kuva nro 25

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta.

Kuva nro 26

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta, rakenteessa ei ole toimivaa tulensuojarakennetta, ikkunan alla ei ole eristettä.

Kuva nro 27

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta.

Kuva nro 28

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta, eristys vajaa / eriste painunut.

3.6 Yläpohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)

Yläpohjarakenne on puurakenteinen, lämmöneristeenä on sahanpuru noin 300 mm. Yläpohjarakenteen purueristeistä otettiin materiaalinäytteitä kahdesta kohdasta sahanpurueristeen alapinnasta. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettussa viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 340 000-49 000 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

Tuloilmakone sijaitsee vuoden 1953 laajennuksen alueella, iv koneen vesikiertoinen lämmityspatteri on vuotanut rakennuksen elinkaaren aikana useita kertoja ja on silmin nähden vaurioittanut kantavia rakenteita.

Viemärin tuuletusputki sijaitsee myös vuoden 1953 laajennuksen alueella ja on aiheuttanut silmännähtävän mikrobivaurion yläpohjan rakenteisiin.

Kuva nro 28

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita.

Kuva nro 30

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 31

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita, puurakenteissa silminnähden mikrobivaurioita.

Kuva nro 32

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita, puurakenteissa silminnähden mikrobivaurioita.

3.7 Välipohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)

Välipohjan kantavana rakenteena on betonirakenne, jonka päällä on puukorokelattia. Vuoden 1953 osalla eristeenä on sahanpurua ja vuoden 1956 osalla osin mineraalivillaa ja osin sahanpurua.

Välipohjarakenteesta otettiin 3 materiaalinäytettä. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 6 000 000-11 000 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g). Yhdessä näytteessä pitoisuus oli alle 10 000 pmy/g (180 pmy/g), mutta rakenteessa oli kosteuden aiheuttamat jäljet. Näytteessä SM01607 oli erittäin runsas sädesienikasvusto 20 000 000 pmy/g, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo sädesienikasvustolle on 3000 pmy/g).

Kuva nro 33

1953 laajennuksen välipohja eteinen.

Kuva nro 34

1953 laajennuksen välipohja eteinen, näyte 24 otettiin tästä.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 35

1956 laajennus ulkonurkka

Kuva nro 36

1956 laajennus ulkonurkka, näyte 17 otettiin tästä, (6 000 000 pmy/g).

Kuva nro 37

1956 laajennus ulkonurkka (onnelantien puoleinen).

Kuva nro 38

1956 laajennus ulkonurkka, näyte 17 otettiin tästä, (180 pmy/g), vauriojäljet puussa.

3.8 Ulkoseinärakenne 1953 ja 1956 laajennus

Ulkoseinärakenne on osin toteutettu kuten alkuperäisellä osalla, seinärakennetta aukaistiin kahdesta kohdasta. Ensimmäisessä avauksessa seinärakennetta oli lämmöneristetty vuoden 1996 remontissa selluvillaeristeellä. Ko. kohdassa seinärakenne oli märkä ja silminnähtävien mikrobivaurioitunut, ulkopinnan julkisivun lautaverhous oli sisäpuolelta rakenneavauskohdasta myös märkä tutkimushetkellä (kattovuoto tai ylösnostopellitys aiheuttanut rakenteen kastumisen).

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Kuva nro 39

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä.

Kuva nro 40

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 41

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 42

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 43

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 8 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 44

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 8 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 45

1956 laajennus ulkoseinän avaus näyte 19 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 46

1956 laajennus ulkoseinän avaus näyte 19 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut, seinässä ei eristettä.

3.9 Alapohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus, kellarikerros

Pintakosteudentunnistimella tarkasteltuna kellarikerroksen lattiarakenteessa todettiin kohonneita kosteuspitoisuuksia lähes koko kellarikerroksen alueella. Muovimatto alueella suoritettiin viiltomittauksia muovimaton alta, suhteellisen kosteuden arvot muovimaton ja lattia-betonin välissä olivat märkiä, (93%-96% lämpötilan ollessa 16-18 °C). Betonilaatan alapuolella oleva perusmaa on hienoa hiesua, joka nostaa kapillaarisesti maakosteuden lattian betonirakenteeseen.

Lattiapinnoitteen alla mattoliiman/muovimaton kemiallinen hajoaminen on alkanut. Kemiallisen hajoamisen yhteydessä muodostuu yhdisteitä jotka vaikuttavat sisäilman laatuun. Maaperästä nouseva kosteusvirta (kapillaarisesti /diffuusion vaikutuksesta) on niin suuri että, suhteellinen kosteus nousee tiiviin lattiapinnoitteen alla tasolle, jossa kemiallinen hajoaminen on mahdollista.

Kuva nro 47

Kellarikerros, pukuhuone maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 48

Kellarikerros, rappujen alustila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 49

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 50

Kellarikerros, keittiö maakosteus kastelee lattiarakenteen.

3.10 Maanpainesseinät 1953 ja 1956 laajennus

Maanpainesseinärakenteiden alareunoissa suhteellisen kosteuden arvot olivat tutkimushetkellä märkeä, maalipinnoitteessa oli todettavissa kosteuden aiheuttamaa hilseilyä.

Kellarikerroksen maanpainesseinärakenne on 1953 laajennuksen alueella betonirakenteinen osin sisäpuoleisella puukoolauksella toteutettu, joka luokitellaan nykytietämyksen mukaan riskirakenteeksi. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 47 000-3 900 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g).

1956 laajennuksen alueella maanpainesseinän lämmöneristys on toteutettu lastuvillaeristeellä (tojalevy), joka on perusmuurin läpi sekä anturan kautta kapillaarisesti kulkeutuneen kosteuden seurauksena mikrobivaurioitunut. Tutkimuksessa lastuvillaeriste jatkuu noin 150. 200 mm lattiapinnan alapuolelle ja on jo osin lahonnut / maatonut lattiapinnan alapuolella. Lastuvillaeristeestä otettiin kaksi materiaalinäytettä. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 6200-19 000 pmy/g eli kohtalainen -erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g). Näytteen jossa pitoisuus oli alle 10 000 pmy/g (6200 pmy/g), oli seinän pintamateriaalin (paneli) alla oleva maalipinta silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Kuva nro 51

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 52

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee perusmuurin rakennetta, näyte 23 otettiin tästä.

Kuva nro 53

Kellarikerros, varasto maakosteus kastelee lattiarakenteen ja rasittaa maanpaineeseinää (perusmuuri).

Kuva nro 54

Kellarikerros, varasto maakosteus kastelee lattiarakenteen ja rasittaa maanpaineeseinää (perusmuuri), näyte 22 otettiin tästä.

Kuva nro 55

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineeseinän rakenneavaus kohta.

Kuva nro 56

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineeseinän rakenneavaus kohta, materiaalinäyte 20 otettiin tästä.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Kuva nro 57

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineisen rakenneavaus kohta.

Kuva nro 58

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineisen rakenneavaus kohta, materiaalinäyte 21 otettiin tästä. Perusmuurin pinnassa maali on silminnähtävien mikrobivaurioitunut.

4 VESIKATTO

Vesikatto on puurakenteinen ja vesikatteenä on rivipeltikatto, jonka tekninen käyttöikä on täysin loppunut, rivipeltikatteen vaakasaumoja on tilapäisesti korjattu elastisella massalla, sauma on täysin kitin varassa pelti on saumojen kohdista suurelta osin lähes täysin ruostunut.

Vesikatteen alla ei rakennusajankohdalle tyypillisesti ole aluskatetta, jonka seurauksena peltikatteen alapintaan tiivistyvä kondenssikosteus on rasittanut yläpohjan puurakenteita sekä eristeitä koko rakennuksen elinkaaren ajan. Tutkimushetkellä selluvillan pinnassa oli todettavissa runsaasti kondenssin / kattovuodon aiheuttamia eristeen paakkuuntumia sekä aistinvaraisesti märkiä alueita.

Kuva nro 59

Vesikatto.

Kuva nro 60

Vesikatto, sisäjiiri korjattu tilapäisesti elastisella massalla.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 61

Yläpohja (1923) kattovuoto kastellut yläpohjan eristeitä.

Kuva nro 62

Yläpohja (1923) kattovuoto kastellut yläpohjan eristeitä.

5 ILMANVAIHTO

Kiinteistössä on sekailmanvaihto, pääsääntöisesti koneellinen tulopoisto mutta käytössä on myös painovoimaisella ilmanvaihdolla toteutettuja tiloja

Kiinteistön ilmanvaihtolaitteiston tekninenikäyttöikä on loppu

Kuva nro 62

Iv-poistokone 1923 rakennetun osan yläpohjassa.

Kuva nro 64

Iv-tuloilmakoje 1953 rakennetun osan yläpohjassa.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 65

Kellarikerroksen 1956 tuloilmakoje ruokailutilassa.

6 KÄYTTÖVESI JA VIEMÄRÖINTI

Käyttövesi ja viemäröintijärjestelmän tekninen käyttöikä on pääosin loppunut

Kuva nro 66

Kellarikerroksen 1956 maapohjalla oleva tila, jossa viemäröntarkastuskohta, tarkastusmuhuri uusittu lähivuosina.

Kuva nro 67

Käyttövesi ja viemärijärjestelmien tekninen käyttöikä on pääosin loppunut.

7 AISTINVARAISET HAVAINNOT

Kiinteistöön mentäessä oli selkeästi havaittavissa mikrobivaurioituneelle rakennukselle tyyppinen haju. Kiinteistössä ei pystynyt työskentelemään ilman asianmukaisia henkilökohtaisia suojaimia.

8 NÄYTTEET

Tulkinnat perustuvat näytelaboratorioiden analyysiin ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetukseen, asunnon ja oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015) ja Valviran Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeet Osa I-V

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

8.1 Materiaalinäyte (mikrobipitoisuus)

Kohteesta otettiin materiaalinäytteitä 24 kpl. Näytteet lähetettiin laboratorioon tutkittavaksi.

Materiaalianalyysin tulkintaohje: (laimennossarja)

Rakennusmateriaalissa voidaan katsoa esiintyvän mikrobikasvustoa, kun näytteen home- ja hiivasienten pitoisuus on vähintään 10^4 pmy/g tai aktinomykeettien pitoisuus 3000 pmy/g. Aktinomykeettien esiintymistä arvioidaan lisäksi niiden indikaattorimerkityksen avulla, kun niiden pitoisuudet ovat alle 3000 pmy/g.

Näytteen bakteeripitoisuus vähintään 10^5 pmy/g viittaa bakteerikasvuun materiaalissa. Sienikasvusto materiaalissa viittaa materiaalissa olevaan kosteus- ja mikrobivaurioon. Mikäli materiaalissa havaitaan vain suuri bakteeripitoisuus, tämä voi johtua myös materiaalin likaisuudesta, joten ainoastaan bakteeripitoisuuden perusteella ei voida tehdä johtopäätöstä materiaalin vaurioitumisesta.

Vaikka sienipitoisuus jää alle 10^4 pmy/g voivat löydökset viitata mikrobikasvustoon silloin, kun näytteessä havaitaan kosteus- ja homevaurioon viittaavia kosteusvaurioindikaattoreita ja sienten kokonaispitoisuus on 5000 - 10000 pmy/g tai näytteen sienisuvusto on epätavallisen yksipuolinen (1-2 lajia/sukua) ja pitoisuus kuitenkin >5000 pmy/g. Usean indikaattorin esiintyminen pieninä pitoisuuksina saattaa viitata itiöiden kerääntymiseen näytemateriaalin ajan myötä tai vanhaan kuivuneeseen vaurioon.

(osa asumisterveysasetuksen 545/2015 soveltamisohjeesta)

9 TOIMENPIDESUOSITUKSET

Yhteenveto

Tutkimuksessa todettiin laajoja laho ja mikrobivaurioita, joiden seurauksena ei ole toden näköistä, että laajamittaisellakaan rakenteiden korjauksella saavutetaan Maankäyttö ja rakennuslain edellyttämä terveellinen ja turvallinen rakennus (Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, 117 c § (21.12.2012/958) Terveellisyys.

Rakenteesta otetuissa materiaalinäytteissä mikrobipitoisuudet ylittävät 21 näytteessä Sosi- aali- ja terveysministeriön asetuksen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuh- teista (Asumisterveysasetuksen) toimenpiderajat. Suurimmillaan toimenpiderajan 10 000 pmy/g ylittyi 3400-kertaisesti, joka kertoo vakavista ja pitkäaikaisista vaurioista k. kiinteis- tössä.

Sivuilla 25- 37 on esitetty kiinteistössä todetut rakenteet vaurioalueet

Kiinteistö on tutkimustulosten perusteella purkukuntoinen.

Hannu Kärki p. 0400-994802

Projektipäällikkö sisäilmapalvelut ja vesivahingot
Kosteusvauriotutkija
hannu.karki@polygongroup.com
VTT-C 4541-24-09, PKM

Tuukka Korhonen p. 040 – 840 0119

Ympäristötekniikan insinööri (AMK)
Rakennusterveysasiantuntija VTT-henkilösertifikaatti
Nro VTT-C-22568-26-16
Rakenteiden kosteuden mittaaja VTT-
henkilösertifikaatti Nro VTT-C-6449-24-11

Toimeksiannoissamme noudatamme konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 2013

Raportin johtopäätökset ja suositukset perustuvat tutkimus- ja mittauspisteistä ja/tai kohteista saatujen tulosten analysointiin. Raportti sisältää analyysi- ja mittatietoja ainoastaan kyseisessä raportissa mainituista kohteista ja mittauspisteistä mittaushetkellä, eikä raportin tuloksia ja johtopäätöksiä voi yleistää kohteen tai kiinteistön muihin tiloihin ja/tai rakenteisiin.

Tutkimus ei sulje pois mahdollisuutta, että muualla kiinteistössä tai sen rakenteissa olisi piilossa olevia rakennusvirheitä tai vaurioita. Vahinkotarkastusraportin ollessa kyseessä raportti laaditaan kuvaillun vahingon tai tapahtuman laajuuden selvittämiseksi, eikä raporttia voi käyttää kiinteistön tai sen osan arvon tai kunnan määrittämisessä.

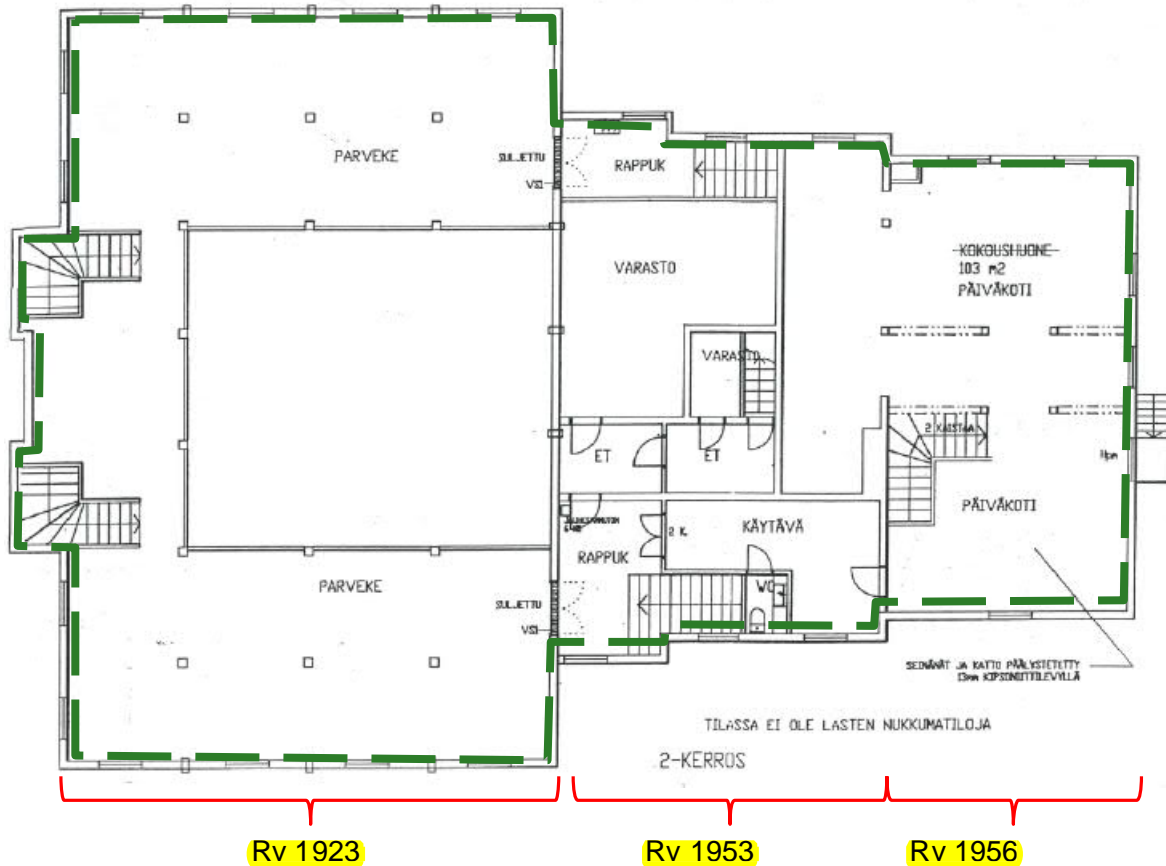
Polygon Finland Oy ei kannu vastuuta kiinteistössä olevista piilevistä vioista tai vaurioista jotka ovat tutkimuskohteen ulkopuolella tai syntyneet tutkimushetken jälkeen tutkimuskohteeseen. Kartoitus- ja katselmuksen palvelu sekä sen dokumentointi ei saata Polygon Finland Oy:tä vastuuseen tutkimuskohteen mahdollisista virheistä tai vaurioista tutkimushetkellä, sitä ennen tai sen jälkeen.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

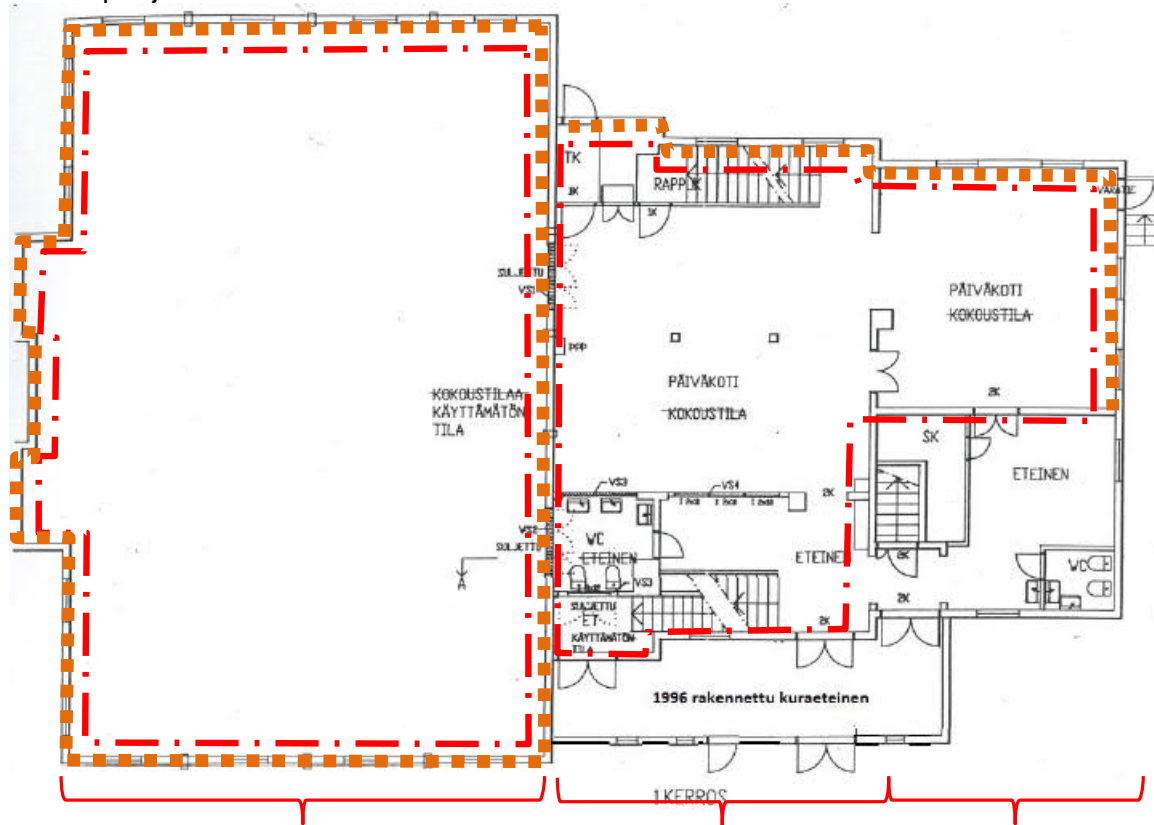
10 POHJAPIIRUSTUKSET 1923, 1953, 1956 JA 1996 SEKÄ VAURIOALUEET

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa 2 krs

Yläpohjan eristeet ja puurakenteet mikrobivaurioituneet
Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa 1 krs

Rv 1923

Rv 1953

Rv 1956

Alapohja laho ja mikrobivaurioitunut

Seinärakenteen alareunassa laho- ja mikrobivaurioita sekä muuten seinässä mikrobivaurioita.
Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa -1 krs

Alapohja laho ja mikrobivaurioitunut

Seinärakenteessa mikrobivaurioita maalipinta sekä lastuvillalevy (tojalevy)

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

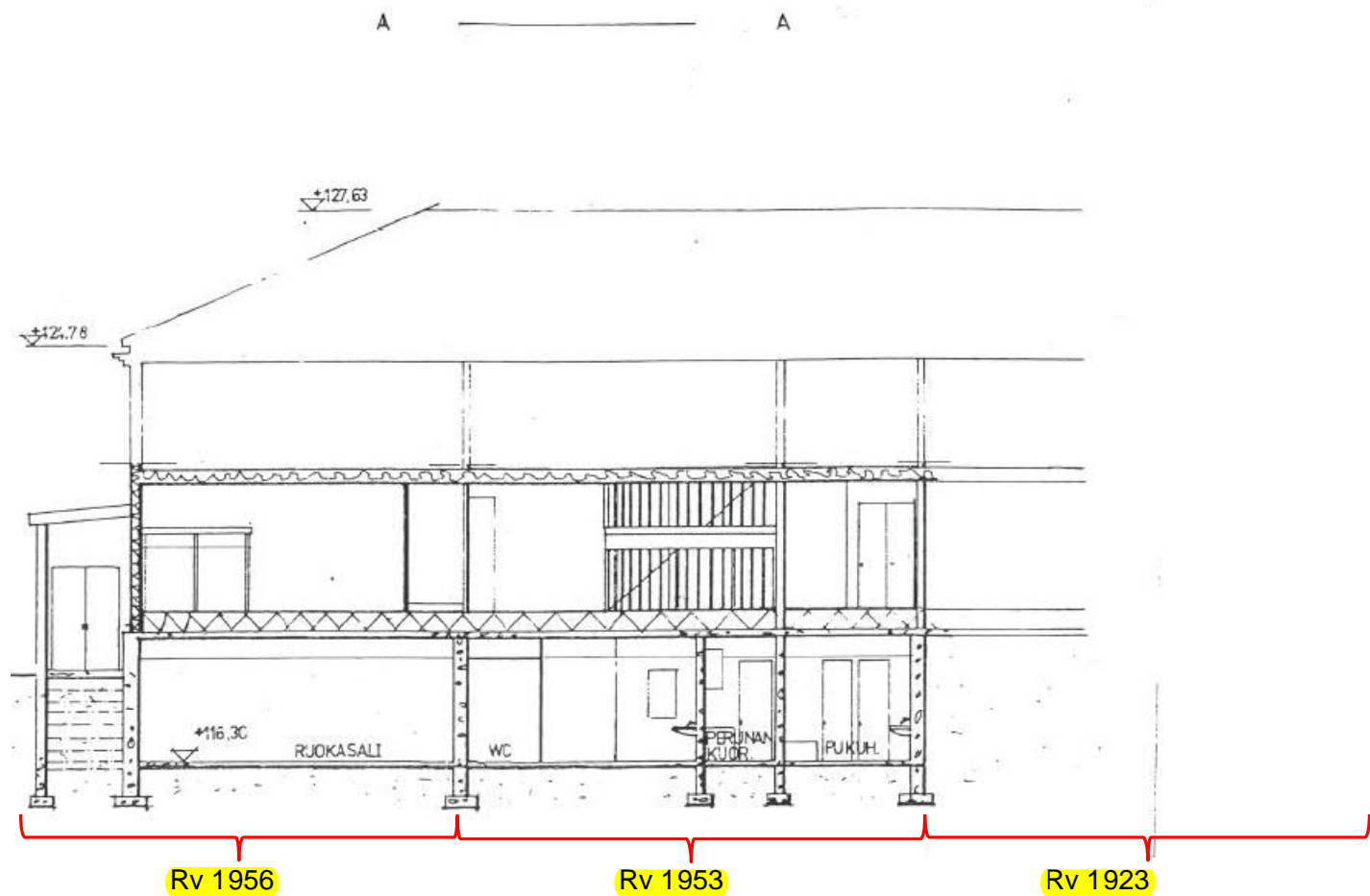
etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

11 VUODEN 1953 JA 1956 OSIEN OLEMASSA OLEVA LEIKKAUSKUVA

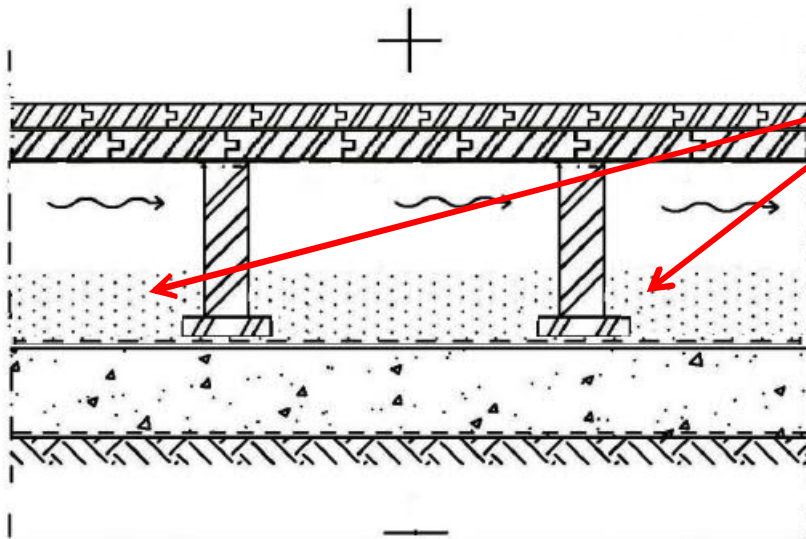
Leikkauskuva A-A: ei mittakaavassa

Polygon Finland OyY-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

12 RAKENNELEIKKAUKSET VAURIOSELITYKSIIN

1923 alapohjarakenne

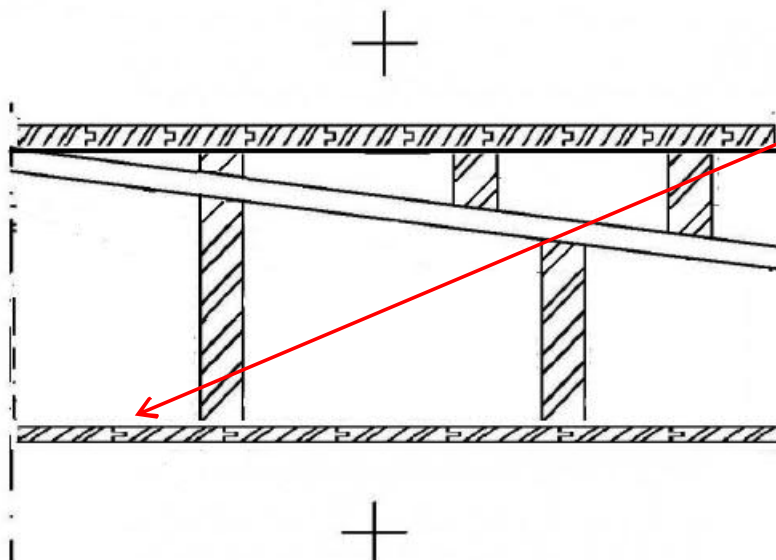
Osin (muovimatto, kipsilevy), mäntyponttilauta 28x95 vanha lattia-
 lauta n.30x 150, ilma-
 väli 100-150 mm, sahanpurueriste n. 100-150 mm, bitumikermi, perusmaa (hienohiesu).

1923 osan alapohjarakenne laho- ja mikro-
 bivaurioitunut kauttaal-
 taan. Maakosteuden,
 ulkopuolisten vesien
 sekä vanhan pesukäy-
 tännön seurauksena

1923 välipohjarakenne (parveke)

Mäntyponttilauta (oikaisturakenne), tekstiilimatto, mäntyponttilauta, kantavapuurakenne, 1 krs
 kattoverhous.

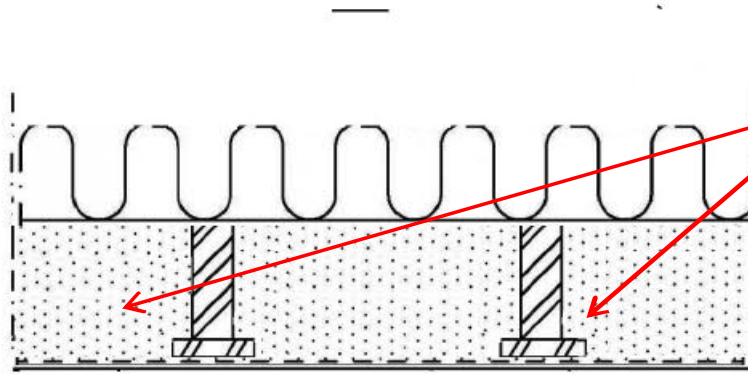
1923 osan 1 krs /
 parvekkeen välipohja-
 rakenteessa terväpa-
 pari, jossa voimakas
 kreasittin haju

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1923 yläpohjarakenne

Puukuitulevy (haltex), raakalauta, rakennuspaperi, sahanpurueriste n. 150-200 mm, selluvillaeriste n. 200mm.

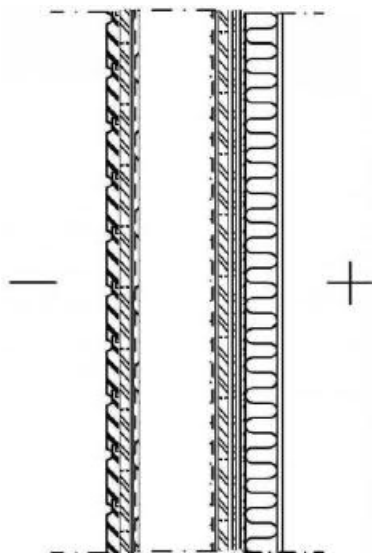

Yläpohjan kantavissa puurakenteissa ja sahanpurueristeissä on mikrobeja ja lahovaurioita koko yläpohjan alueella. Vauriot ovat aiheutuneet lukuisista kattovuodaroista ja kosteuden tiivistymisestä päältä alaspäin koko rakennuksen elinkaaren aikana.

Todettu materiaalinäytteen, yllittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asunmistelevyysasutuksen toimintajärjestelmän) pitoisuus: 15 000 000 – 170 000 emv/a.

1923 ulkoseinärakenne

Kipsilevy, höyrysulkumuovi, osin lasi- ja osin kivivilla 50 mm (lisätty 1996 remontissa), kovalevy, puukuitulevy (haltex), raakalauta, rakennuspahvi, ilmaväli, (selluvilla eristettä puhallettu osittain seinään 1996 remontin yhteydessä), puurunko 100 mm, rakennuspahvi, raakalauta, julkisivuverhous.

Ulkoseinärakenteessa on ollut ilmaväli vuodesta 1923 vuoteen 1996, jonka jälkeen seinään on asennettu osittain puhallettu selluvilla. Seinärakenteen ala-reunat ovat vaurioituneet maakosteuden seurauksena ja yläreunat kattovuotajan ja kondenssikosteuksien seurauksena.

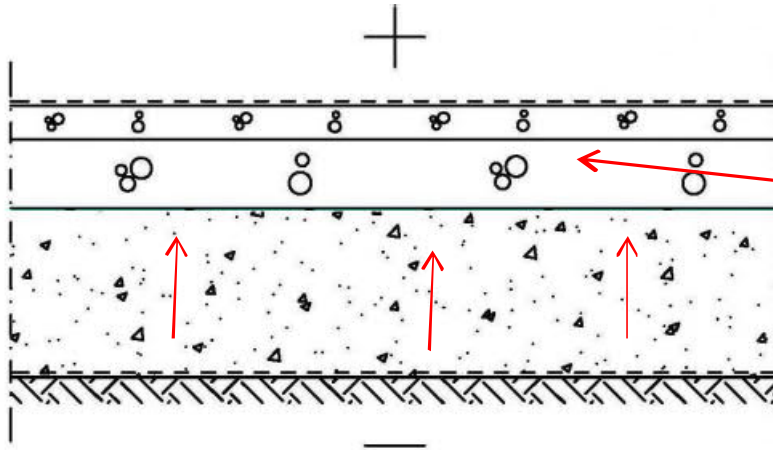
Seinärakenteen raakalaudatukset todettiin rakennearvauksissa silmiin nähtävin vaurioituneiksi.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

1953 alapohjarakenne

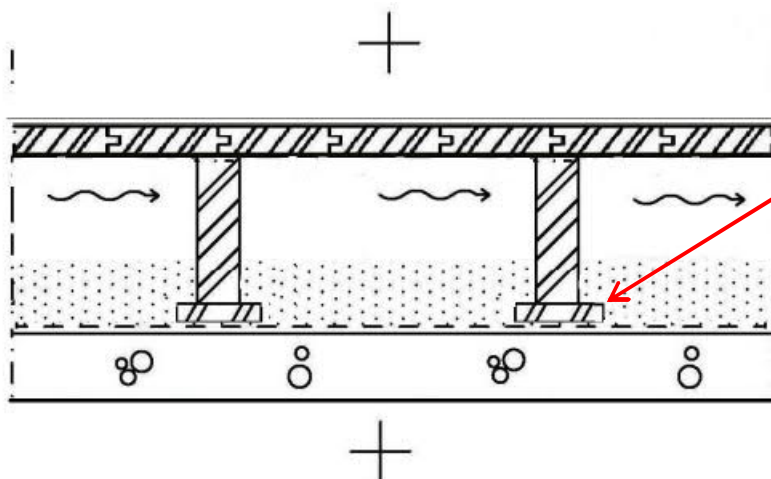
Lattiapinnoite (osin muovimatto, osin keraaminen laatta, osin akrylibetoni), pintavalu keittiön osalla (kaato) lattiabetoni, perusmaa.

Maakastaus
nousee betoni-
rakenteeseen ja
pitää sen mää-
känä.

1953 välipohjarakenne kellari / 1 krs

Muovimatto, lastulevy, mäntyponttilauta, puukoolaus, ilmaväli, sahanpurueriste, piki, betoniholvi.

Vanhhat vuotovahingot
aiheuttaneet vaurioita
välipohjan puurakenteille.

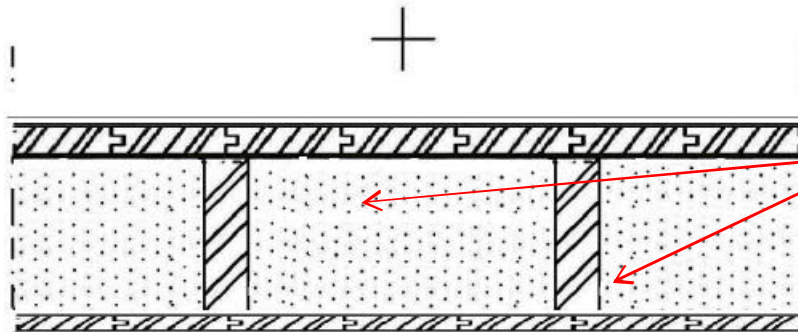
Todettu materiaalinäyt-
tein ylittää Asumisen ja
muun aselaskutilan
(Asumisten
veysasetuksen toimenpi-
terajan 10 000 pmy/g)
pitoisuus 11 000 000 -
620 000 pmy/g

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1953 välipohjarakenne 1 krs / 2 krs

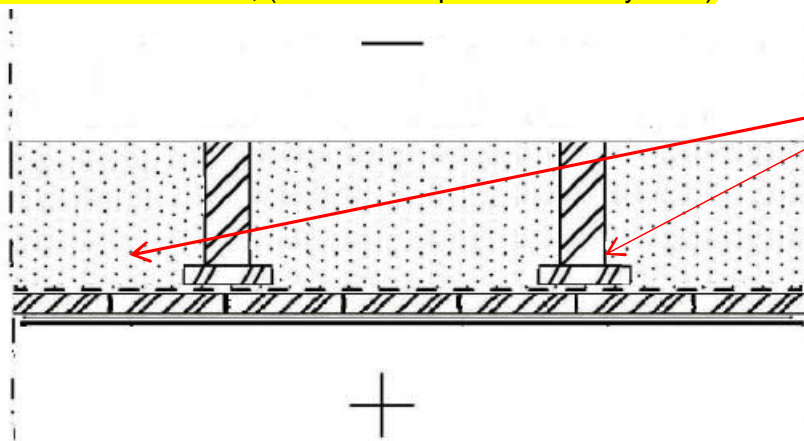
Muovimatto, mäntyponnillaut, kantava puurakenne, sahanpurueriste, rakennuspapere, kattoverhouspaneeli.

Vanhät vuotevahingot aiheuttaneet vaurioita välipohjan puurakenteelle. Vy-kanteen patterin jäätyminen sekä viemärin tuuletuspötkän vuodot.

1953 yläpohjarakenne

Lastulevy, sisäverhouspaneeli, tervapaperi, kantava puurakenne, sahanpurueriste n. 300 mm, osin raakalautoitus, (laita alueilla purueriste näkyvissä)

Yläpohjan kantavissa puurakenteissa ja sahanpurueristeissä on mikrobi- ja lahovaurioita koko yläpohjan alueella. Vauriot ovat aiheutuneet lukuisista kattovuodoista ja kosteuden tiivistymisestä peltikatteen alapintaan koko rakennuksen elinkaaren aikana

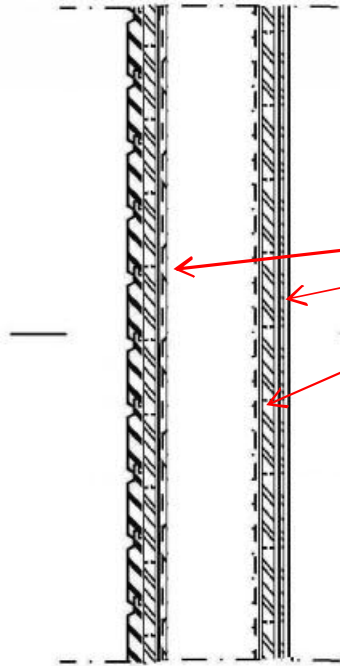
Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 000 pmy/g) pitoisuus 34 000 000 – 41 000 pmy/g.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1953 ulkoseinärakenne 1 ja 2 krs

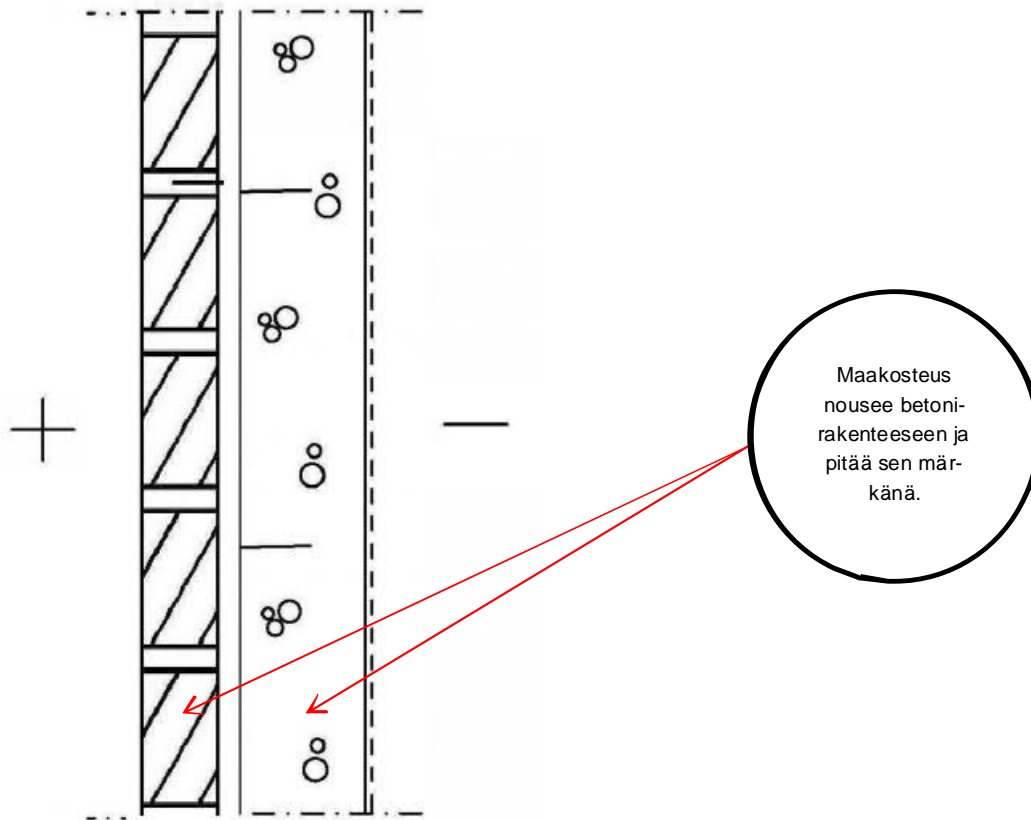
Osin lastulevy tai puukuitulevy (haltex) tai pinkopahvi, sisäverhouspaneli tai raakalauta, rakennuspaperi, raakalauta, ilmäväli, raakalauta (rakenneavauskohdissa osassa selluvillaeriste lisätty 1996), julkisivuverhous.

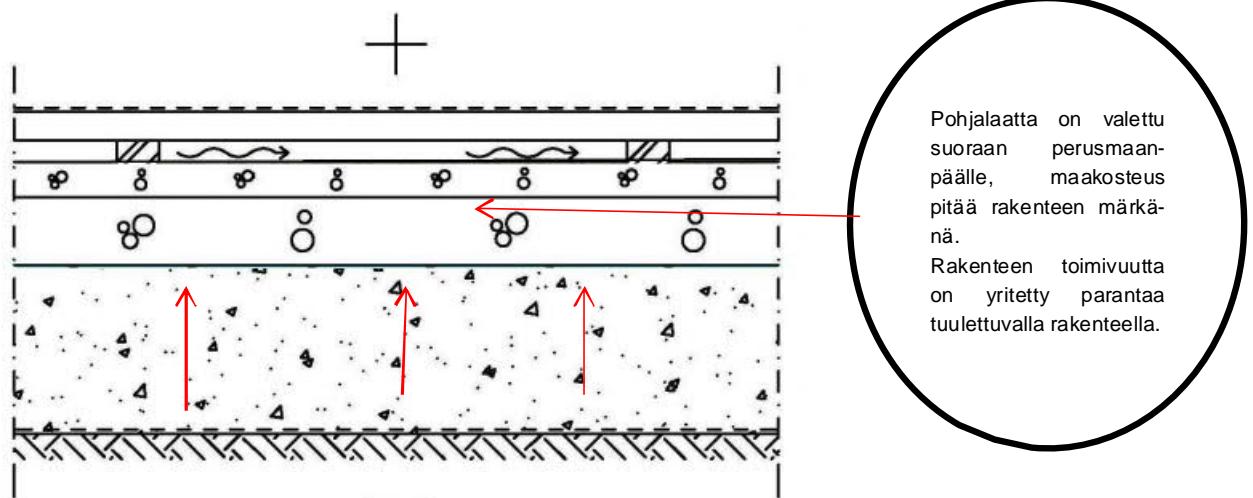
Ilmävälissä mikrobiperäinen tunkkainen haju, raakalaudoituksessa sisäverhouslevyissä silmin nähtäviä mikrobi vaurioita.

1953 kellarikerros maanpaineseinä

Osin pelkkä betonisokkeli, osin rivinteeräusmuuraus, ilmaväli, betonisokkeli.

1956 alapohjarakenne

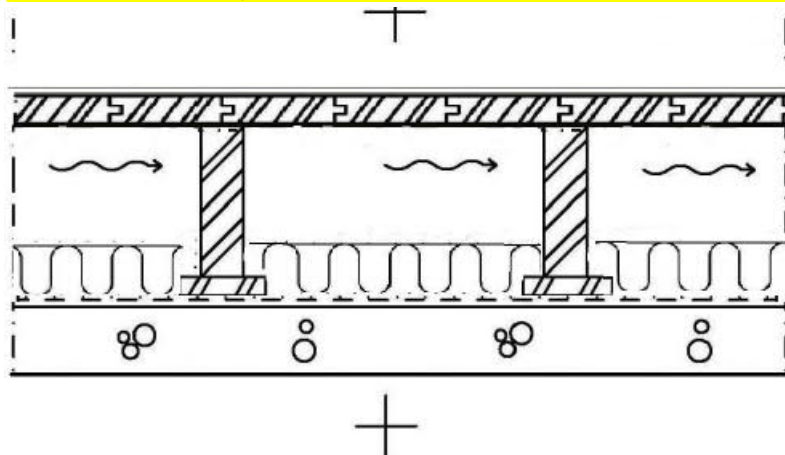
Muovimatto, lastulevy, lautakoolaus, ilmaväli, hovilaatta, lattiabetoni, perusmaa.

Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1956 välipohjarakenne kellari / 1 krs

Muovimatto, mäntyponttilauta, ilmaväli, puukoolaus, lasivillaeriste 50 mm, piki, betoniholvi.

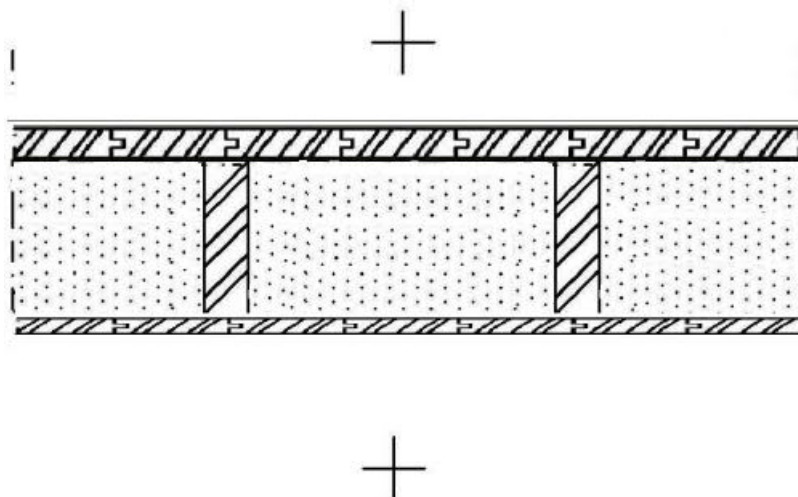

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, rakenteissa silmin nähtäviä vaurioita.

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asumuksen ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 000 pmy/g) pitoisuus 6 000 000 pmy/g.

1956 välipohjarakenne 1 krs / 2 krs

Muovimatto, lastulevy, kantava puurakenne, sahanpurueriste, rakennuspaperi, kattoverhouspaneli.

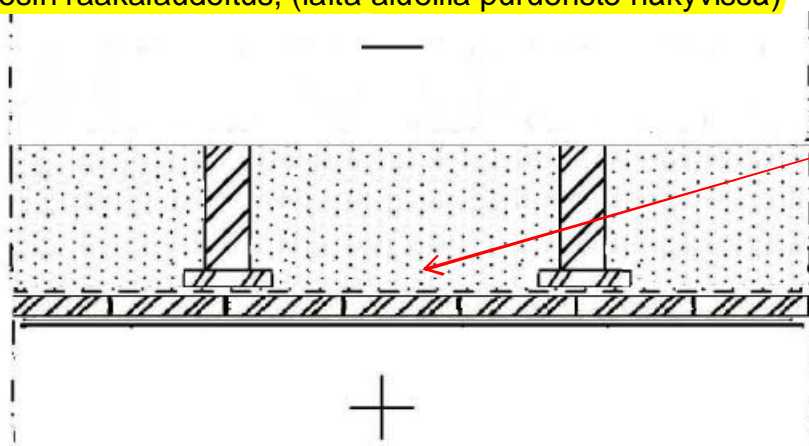

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, sahanpuru silminnähtävien vaurioiden tunnusmerkkejä.

1956 yläpohjarakenne

Lastulevy, raakalauta, tervapaperi, kantava puurakenne, sahanpurueriste n. 300 mm, osin raakalautoitus, (laita alueilla purueriste näkyvissä)

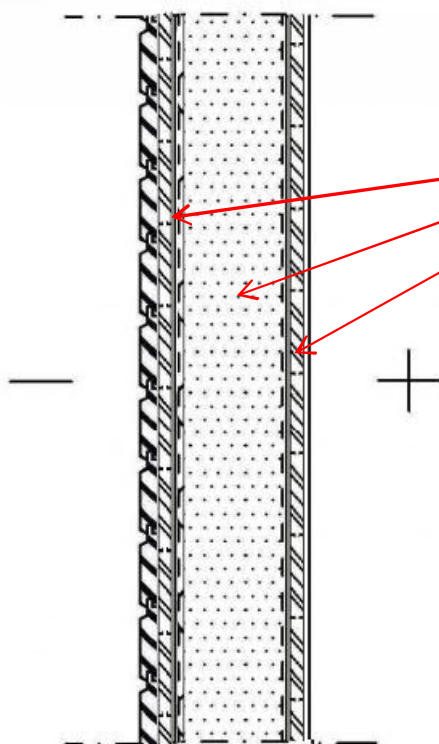

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, rakenteissa silmin nähtäviä vaurioita.

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 00 pmy/g) pitoisuus 49 000 000 pmy/g.

1956 ulkoseinärakenne 1 ja 2 krs

Pinkopahvi, raakalauta, tervapaperi, puurunko 125 mm + purueriste (2 krs osin lasivillaa) tervapaperi, raakalauta, ulkoverhospaneli.

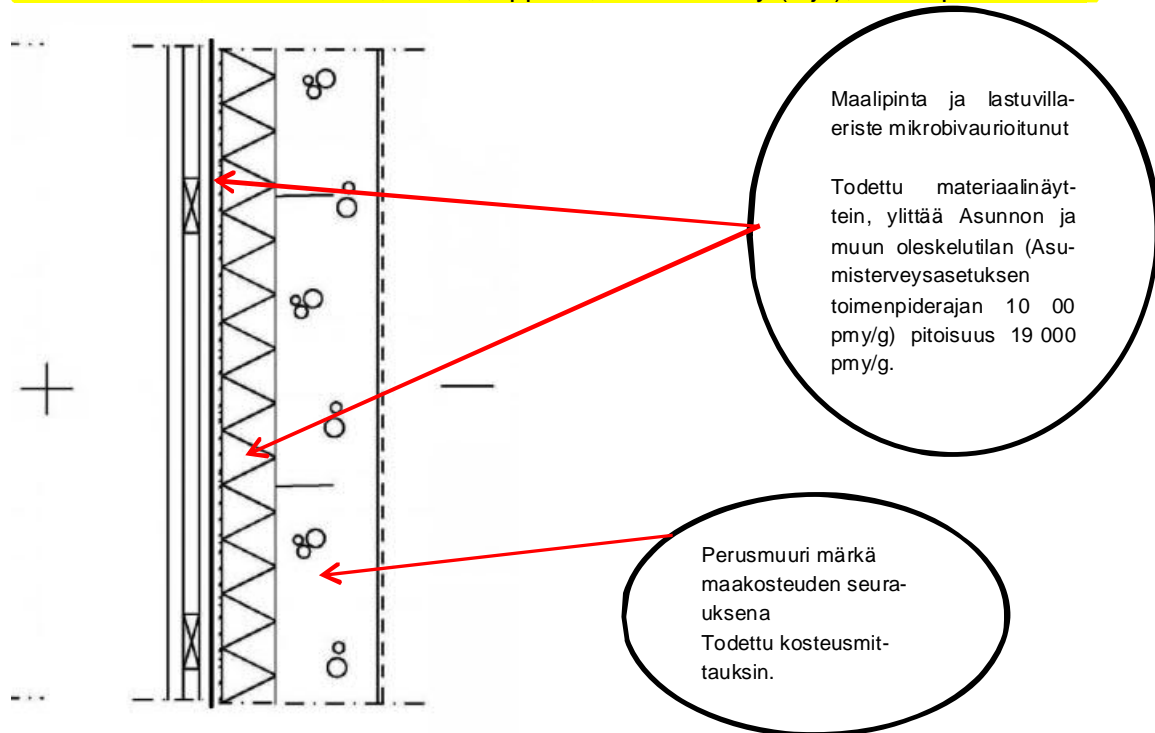

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, raakalautoituksessa silmin nähtäviä vaurioita

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 00 pmy/g) pitoisuus 24 000 pmy/g.

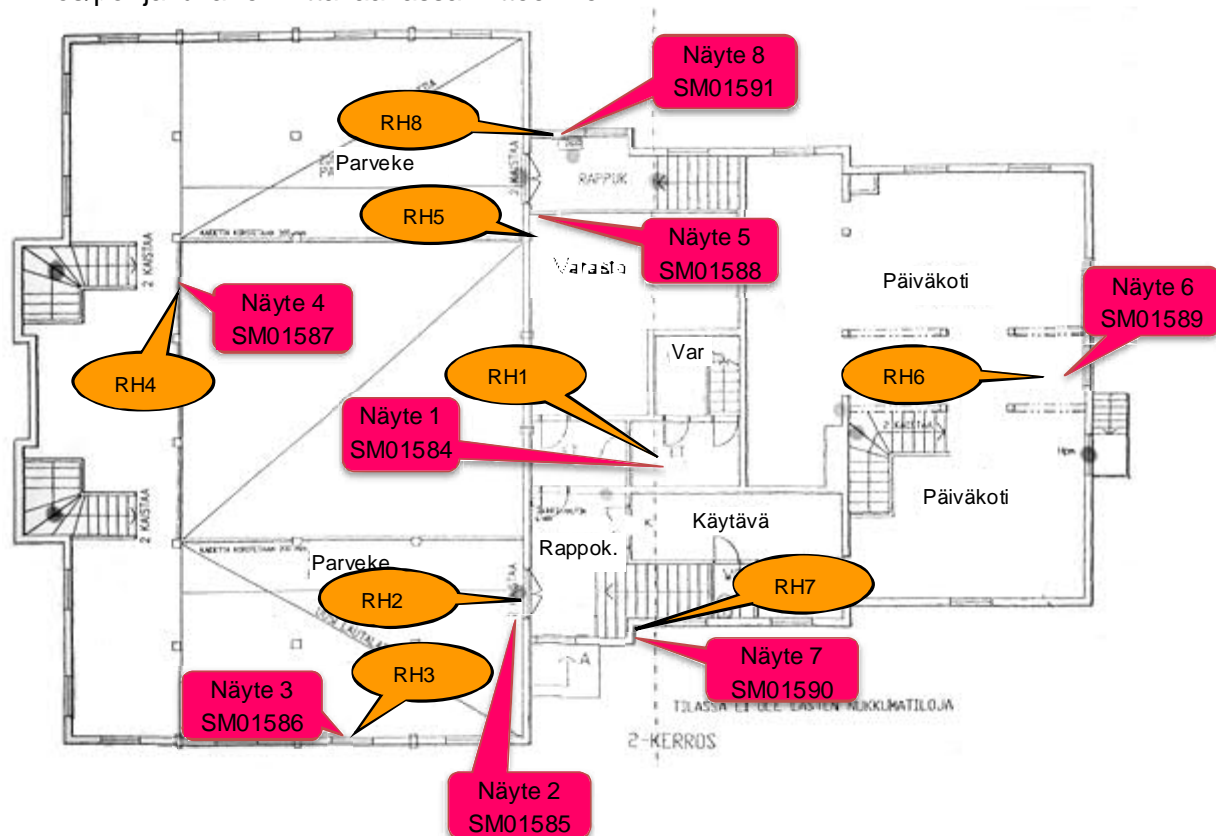
Polygon Finland Oy

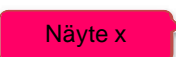
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

1956 kellarikerros maanpaineseinä**Paneliverhous, lautakoolaus, maali, rappaus, lastuvillalevy (toja), betoniperusmuuri.****Polygon Finland Oy**Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

13 2 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

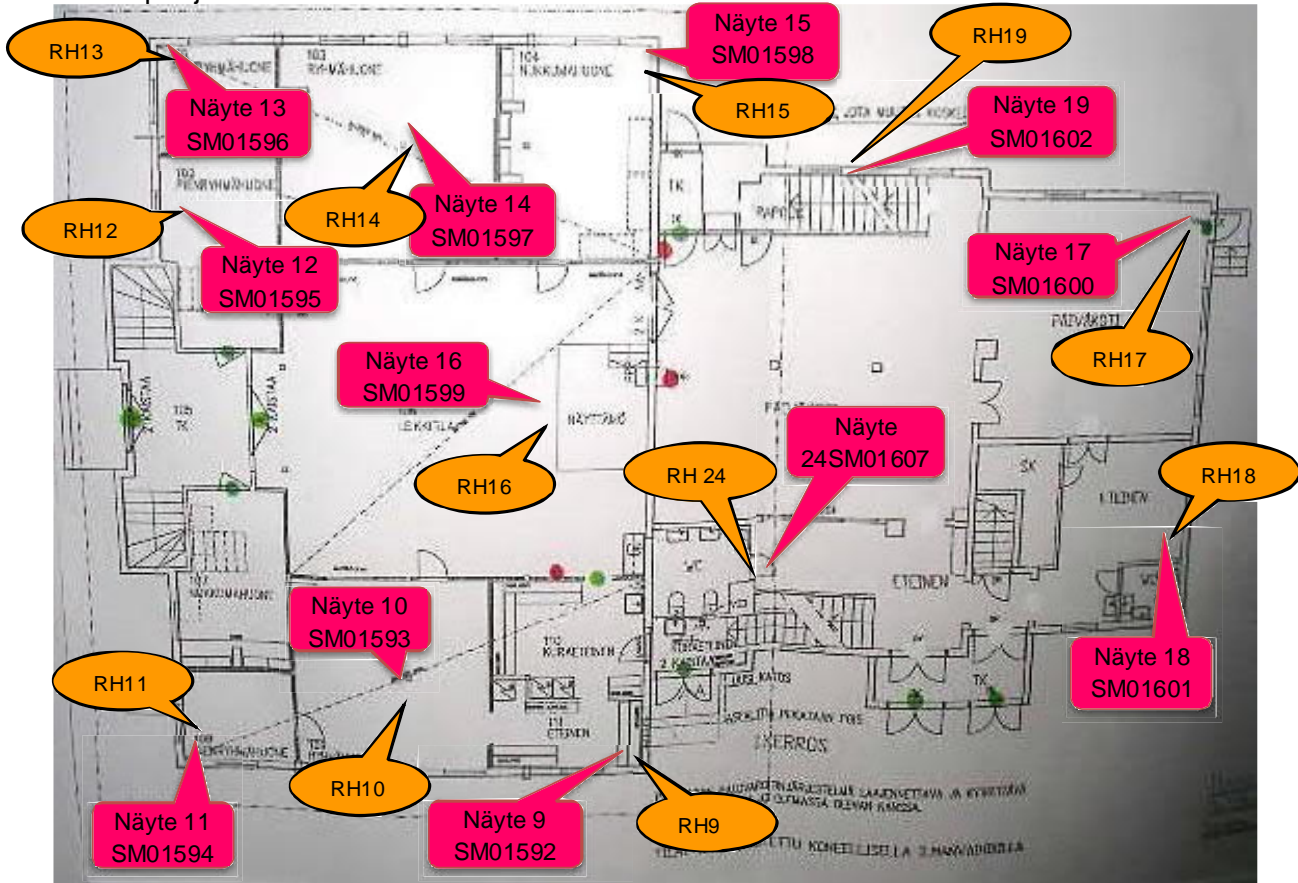

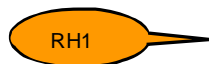

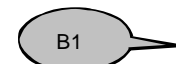

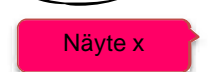
	RH eristetila
	Puu p-%
	Rakenteen avaus
	Materiaalimikrobinäyte

	RH viilto
	RH betoni
	Alue, jossa poikkeavia arvoja pintaindigoinnissa

14 1 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

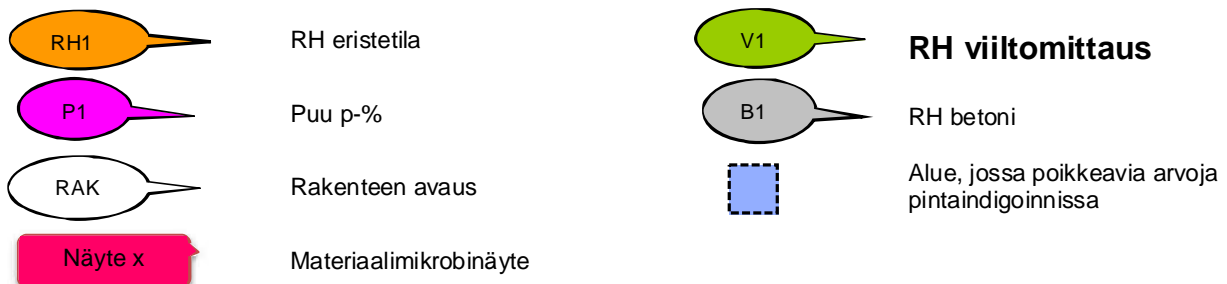
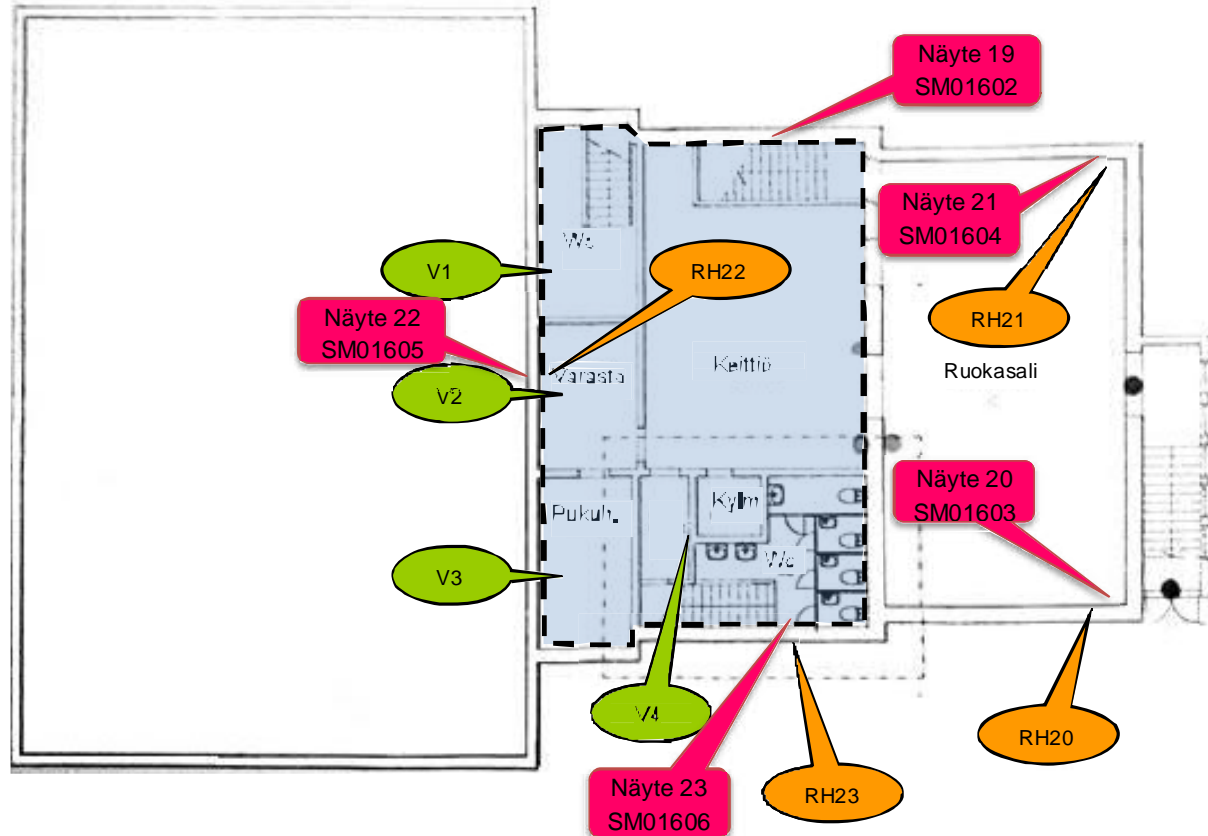
 RH1	RH eristetila	 V1	RH viiltomittaus
 P1	Puu p-%	 B1	RH betoni
 RAK	Rakenteen avaus		Alue, jossa poikkeavia arvoja pintaindigoinnissa
 Näyte x	Materiaalimikrobinäyte		

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

15 -1 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

16 MITTAUSTULOKSET

	Rh (%)	T (°C)	(g/m ³)
Sisäilma:	34- 42	14 - 18	5,1-5,2
Ulkoilma:	72	5	4,9

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

Suhteellinen kosteus = RH, lämpötila = t.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Eristetila (mitattu eristeen sisäpinta / ilmaväli)

Mitta piste	Mittaus pvm:	Mitta-pisteen sijainti	Suht. kost. (%)	Lämpötila (°C)	(g/m ³)	Kosteusarvio	Huom !
RH1	5.4.17	Yp	34	16	4,6	Kuiva	
RH2	5.4.17	Yp	36	16	4,9	Kuiva	
RH3	5.4.17	Yp	41	15	5,3	Kuiva	
RH4	5.4.17	Yp	39	16	5,3	Kuiva	
RH5	5.4.17	Yp	45	13	5,8	Kuiva	
RH6	5.4.17	Yp	38	13	4,3	Kuiva	
RH7	5.4.17	Us	44	12	4,7	Kuiva	Ulkopinta vesi märkä
RH8	5.4.17	Us	46	11	4,6	Kuiva	Ei eristettä seinässä
RH9	5.4.17	Ap	50	8	4,2	Kuiva	
RH10	5.4.17	Ap	52	9	4,6	Kuiva	
RH11	5.4.17	Ap	48	11	4,8	Kuiva	
RH12	5.4.17	Ap	65	9	5,8	Kuiva	
RH13	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH14	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH15	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH16	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH17	5.4.17	Vp	38	17	5,5	Kuiva	
RH18	5.4.17	Vp	36	16	4,9	Kuiva	
RH19	6.4.17	Us	65	5	4,5	Kuiva	Ei eristettä seinässä
RH20	6.4.17	Us	77	18	11,2	Koholla	Ulkopinta 93% 16°C Maanpaineisena
RH21	6.4.17	Us	77	18	11,2	Koholla	Ulkopinta 93% 16°C Maanpaineisena
RH22	6.4.17	Us	63	18	9,7	Kuiva	Maanpaineisena
RH23	6.4.17	Us	58	16	7,8	Kuiva	Maanpaineisena
RH24	6.4.17	Vp	44	16	6,0	Kuiva	

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

Suhteellinen kosteus = RH, lämpötila = t.

Eristetilan suhteellisen kosteuden tulisi pääsääntöisesti noudattaa seuraavia raja-arvoja:

(Lämpötilan t ollessa 20°C ± 5°C)

- RH alle 60 %, eristetila kuiva.
- RH 60% - 75%, eristetilassa kosteus koholla, selvitettävä voiko olla rakennuksen normaalitila.
- RH yli 75%, eristetila kostea / märkä, tutkittava vaatiiko korjaustoimenpiteitä.

Puurakenne

Mitta piste	Mittaus pvm:	(p-%)	Lämpötila (°C)	Kosteusarvio:	Huom!
P1	5.4.17	22	16	Koholla	Viemärintuuletusputki hikoilee
P2	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P3	5.4.17	15	16	Koholla	Kattovuoto vanha jälki
P4	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P5	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P6	5.4.17	28	16	Märkä	Päätyikkunavuoto
P7	5.4.17	34	12	Märkä	Ikkunapeltivuoto ?
P8	5.4.17	17	11	Koholla	ulkoilman kosteus ei eristettä (kastepistevaurio)
P9	5.4.17	17	8	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P10	5.4.17	16	9	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P11	5.4.17	19	11	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P12	5.4.17	21	9	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P13	5.4.17	20	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P14	5.4.17	17	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P15	5.4.17	20	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P16	5.4.17	19	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.

Polygon Finland OyY-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

P17	5.4.17	13	16	Kuiva	Ulkoseinän alapuu
P18	5.4.17	11	16	Kuiva	Ulkoseinän alapuu
P19	6.4.17	17	5	Kuiva	Ulkokuiva
P20	6.4.17	25	18	Märkä	Tojalevy
P21	6.4.17	23	18	Märkä	Tojalevy
P22	6.4.17	11	18	Kuiva	lastulevy
P23	6.4.17	18	16	Koholla	loolauspuu
P24	6.4.17	15	16	Kuiva	koolauspui vanha vuotokohta

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

- Puukosteusmittarilla mitataan vesipitoisuutta puussa painoprosenteina.
- Puun katsotaan olevan kuivaa, kun painoprosentti on alle 18%.

Viiltomittaus

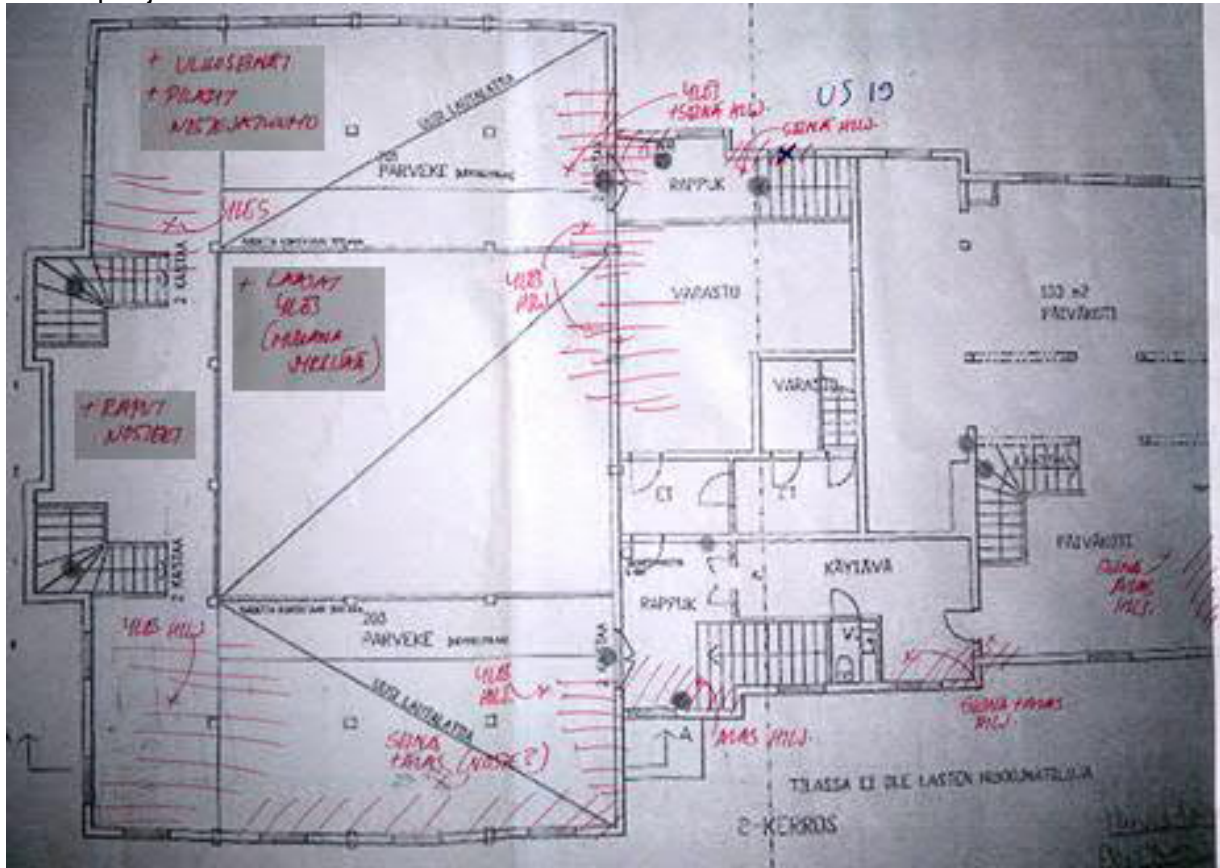
Mitta piste	Mittaus pvm:	Suht. kost. (%)	Lämpötila (°C)	(g/m ³)	Kosteusarvio	Huom!
1	6.4.17	95	18	14,6	Märkä	Maakosteus
2	6.4.17	93	17	13,5	Märkä	Maakosteus
3	6.4.17	94	17	13,6	Märkä	Maakosteus
4	6.4.17	96	16	13,1	Märkä	Maakosteus

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

17 2 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

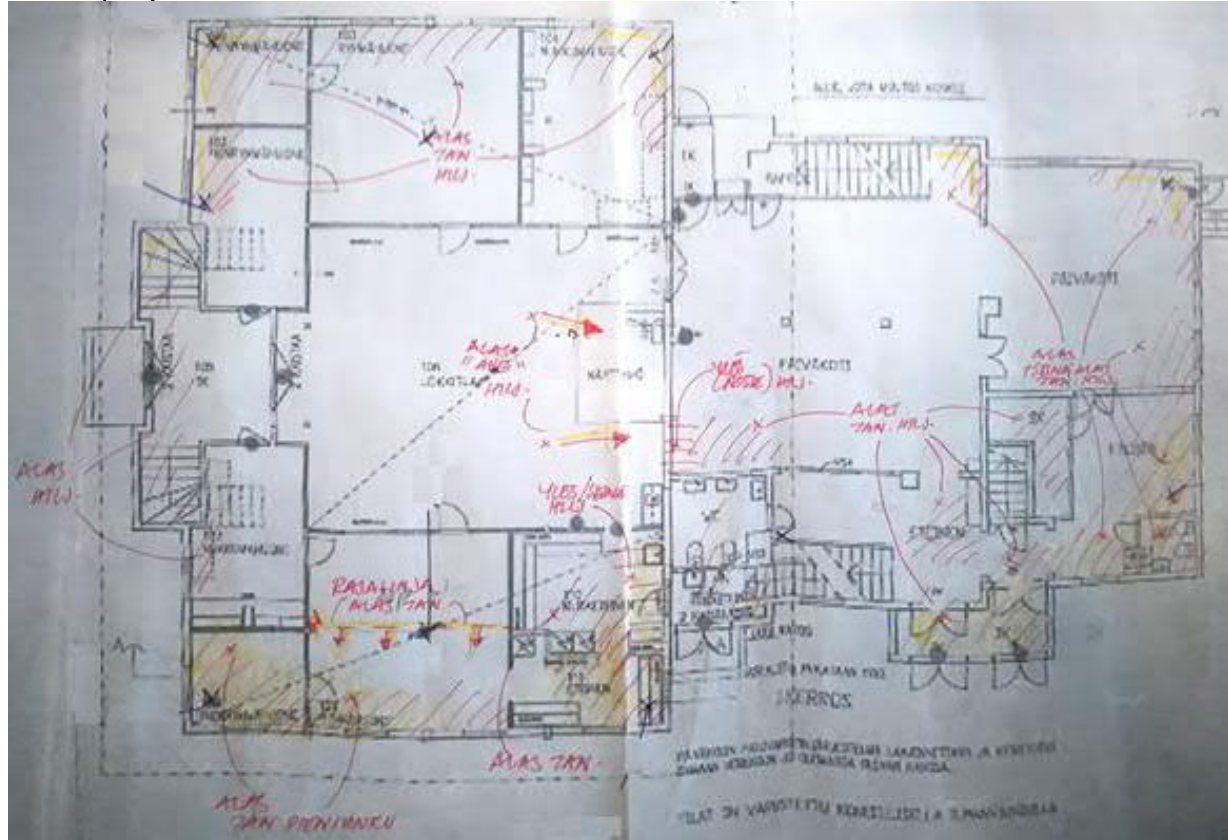
Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

18 1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

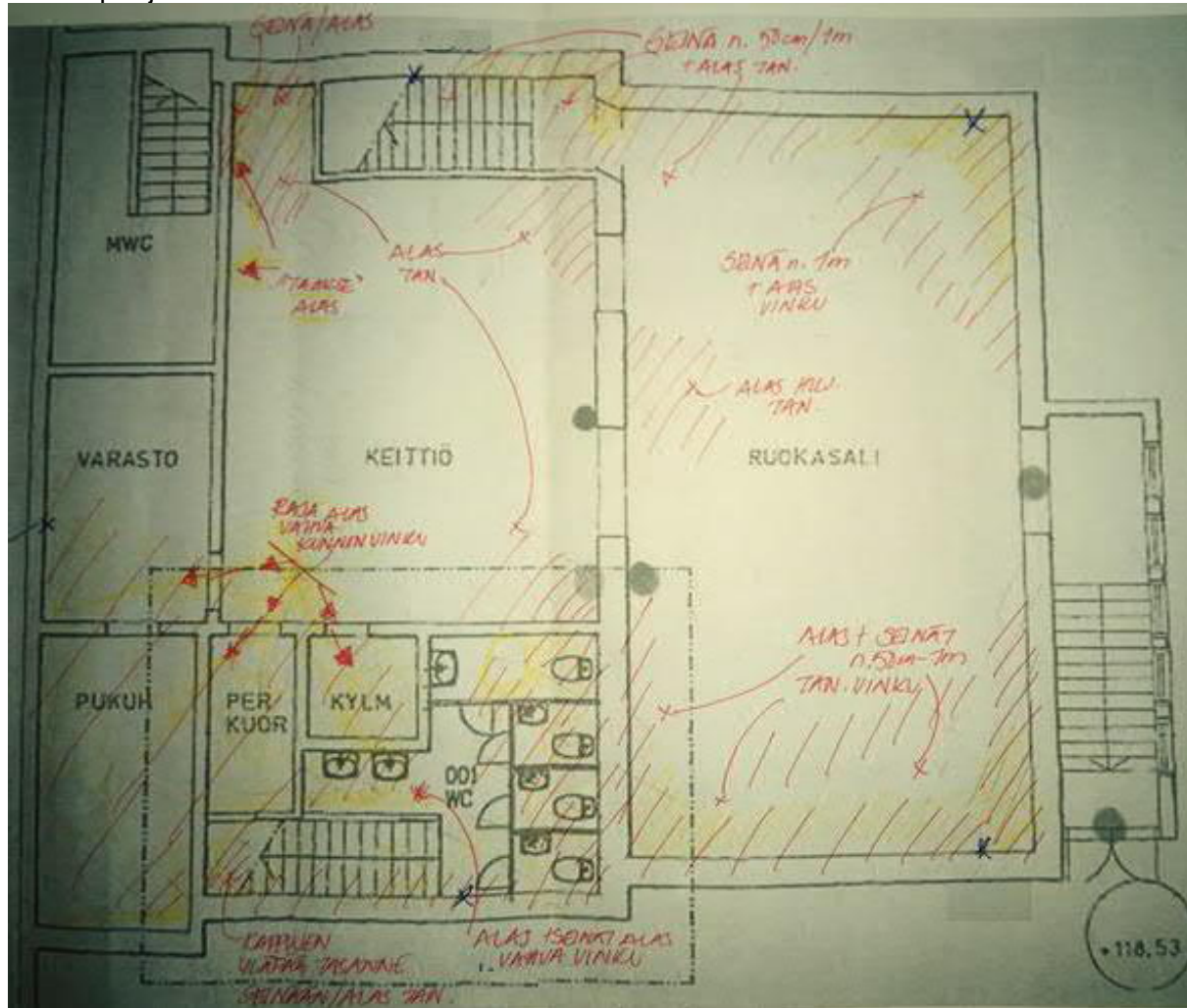

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

19 -1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

Polygon Finland OyY-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

20 MATERIAALINÄYTTEIDEN TULOKSET

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
1/4

Polygon Finland Oy

Jussilankatu 5
15680 Lahti

Tutkimuksen nimi: **Polygon Finland Oy, Kiinteistöyhtymä Onnelat, materiaalitutkimus laimennossarjamen.**

Näytteet saapuivat: 7.4.2017

Analysointi aloitettu: 7.4.2017

Näytetiedot:

17SM01584 Näyte 1
17SM01585 Näyte 2
17SM01586 Näyte 3
17SM01587 Näyte 4
17SM01588 Näyte 5
17SM01589 Näyte 6
17SM01590 Näyte 7
17SM01591 Näyte 8
17SM01592 Näyte 9
17SM01593 Näyte 10
17SM01594 Näyte 11
17SM01595 Näyte 12
17SM01596 Näyte 13
17SM01597 Näyte 14
17SM01598 Näyte 15
17SM01599 Näyte 16
17SM01600 Näyte 17
17SM01601 Näyte 18
17SM01602 Näyte 19
17SM01603 Näyte 20
17SM01604 Näyte 21
17SM01605 Näyte 22
17SM01606 Näyte 23
17SM01607 Näyte 24

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittausepävarmuus%	Menetelmä		
	Näytenumero	17SM 01584	17SM 01585				17SM 01586	
MÄÄRITYKSET								
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	14000000	210000	400000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L	
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹	L	
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	3300000	360000	48000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L	
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L	
Mikrosienet, materiaali (DG18)	3400000	540000	41000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L	
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L	

Tutkimustodistuksen osittainen julkaiseminen on sallittu vain laboratorion kirjallisella luvalla. Testaustulokset koskevat vain tutkittua näytettä.

Ramboll Analytics
Niemenkatu 73, 15140 Lahti
Kiltterinkuja 2, 01600 Vantaa

Puh 020 755 611
Y-tunnus 0101197-5

www.ramboll-analytics.fi
Kotipaikka Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
 Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
 2/4

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittausepävarmuus%	Menetelmä
Näytenumero	17SM 01587	17SM 01588	17SM 01589			
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	530000	<45	120000000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	2600000	520000	49000000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	2000000	500000	2900000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittausepävarmuus%	Menetelmä
Näytenumero	17SM 01590	17SM 01591	17SM 01592			
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	<45	120000	290000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	230	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	3300	3200	2000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	3500	3100	5600	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittausepävarmuus%	Menetelmä
Näytenumero	17SM 01593	17SM 01594	17SM 01595			
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	930000	1200	210000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	51000	15000	2300	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	37000	21000	37000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittausepävarmuus%	Menetelmä
Näytenumero	17SM 01596	17SM 01597	17SM 01598			
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	29000	170000	15000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	57000	100	110000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	29000	170000	31000	pmy/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Tutkimustodistuksen osittainen julkaiseminen on sallittu vain laboratorion kirjallisella luvulla. Testaustulokset koskevat vain tutkittua näytettä.

Ramboll Analytics
 Niemenkatu 73, 15140 Lahti
 Kiltterinkuja 2, 01500 Vantaa

Puh 020 755 611
 Y-tunnus 0101197-5

www.ramboll-analytics.fi
 Kotipaikka Espoo

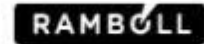

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
3/4

Mikrobiologinen tutkimus

Näytenumero	17SM 01599	17SM 01600	17SM 01601	Yksikkö	Laa jennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä	
MÄÄRITYKSET							
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	2300	340000	50	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	<45	6000000	180	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	-	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	<45	5500000	180	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen DG18	-	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L

Mikrobiologinen tutkimus

Näytenumero	17SM 01602	17SM 01603	17SM 01604	Yksikkö	Laa jennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä	
MÄÄRITYKSET							
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	50	45000	5400	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	27000	9100	4000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	24000	19000	6200	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L

Mikrobiologinen tutkimus

Näytenumero	17SM 01605	17SM 01606	17SM 01607	Yksikkö	Laa jennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä	
MÄÄRITYKSET							
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	30000	24000	74000000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Sädesienet, materiaali	<45	1400	20000000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	390000	47000	11000000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	100000	32000	6200000	pmy/g	-	RA5212 ¹	L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹	L

Tutkimustodistuksen osittainen julkaiseminen on sallittu vain laboratorion kirjallisella luvalla. Testaustulokset koskevat vain tutkittua näytettä.

Ramboll Analytics
Niemenkatu 73, 15140 Lahti
Kiltterinkuja 2, 01600 Vantaa

Puh 020 755 611
Y-tunnus 0101197-5

www.ramboll-analytics.fi
Kotipaikka Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
4/4

¹ FINAS -akkreditoitu menetelmä. Mittausepävarmuus ilmoitetaan tarvittaessa. Akkreditointi ei koske lausuntoa.

Lausunto Sosiaali- ja terveysministeriön Asumisterveysasetuksen § 20 (545/2015) ja Asumisterveysasetuksen soveltamisohje Osa IV (8/2016) mukaan rakennusmateriaalissa katsotaan olevan
-bakteerikasvustoa, kun bakteeripitoisuus on > 100 000 pmy/g
-sädesienikasvustoa, kun sädesienipitoisuus on > 3000 pmy/g
-mikrosienikasvustoa, kun mikrosieni-itiöpitoisuus on > 10 000 pmy/g
Vaikka sienipitoisuus jää alle 10 000 pmy/g voivat löydökset viitata mikrobikasvustoon silloin, kun näytteessä havaitaan kosteus- ja homevaurioon viittaavia kosteusvaurioidikaattoreita ja sienten kokonaispitoisuus on 5000 - 10 000 pmy/g tai näytteen sienisuvusto on epätavallisen yksipuolinen (1-2 lajia/sukua) ja pitoisuus kuitenkin > 5000 pmy/g.

Home-erittely liitteenä.

Ramboll Analytics

Jonna Perkiömäki
MMT, Mikrobiologi, +358 50 434 4098

Tämä tutkimustodistus on allekirjoitettu sähköisesti ja varmennettu sertifikaattilla.

Lisätiedot Näytteenottokohteen osoite: Onnelantie 2, 15100 Lahti
Nro 1; Yläpohja, 2krs et, ilman lpt 16°C, ilman RH% 34
Nro 2; Yläpohja, Rappukäytävä 1, ilman lpt 16°C, ilman RH% 36
Nro 3; Yläpohja, Tautokila, ilman lpt 15°C, ilman RH% 41
Nro 4; Yläpohja, Parvi, ilman lpt 16°C, ilman RH% 39
Nro 5; Yläpohja, Rappukäytävä 2, ilman lpt 13°C, ilman RH% 45
Nro 6; Yläpohja, Päiväkoti 103 m3, ilman lpt 13°C, ilman RH% 38
Nro 7; Rappukäytävä 1, Ulkoseinän haltex, ilman lpt 12°C, ilman RH% 44
Nro 8; Rappukäytävä 2, Ulkoseinän kovalevy, ilman lpt 11°C, ilman RH% 46
Nro 9; Eteinen, Alapohjan purueriste, ilman lpt 8°C, ilman RH% 50
Nro 10; Huone 1, Alapohjan purueriste pilarin juuri, ilman lpt 9°C, ilman RH% 52
Nro 11; Uusi näyte otettu 12.4.17. Huone 2, Alapohjan purueriste, ilman lpt 11°C, ilman RH% 48
Nro 12; Huone 3, Alapohjan purueriste, ilman lpt 9°C, ilman RH% 65
Nro 13; Huone 4, Alapohjan purueriste, ilman lpt 16°C, ilman RH% 42
Nro 14; Huone 5, Alapohjan purueriste, ilman lpt 16°C, ilman RH% 42
Nro 15; Huone 6, Alapohjan purueriste, ilman lpt 16°C, ilman RH% 42
Nro 16; Leikkitala, Alapohjan purueriste, ilman lpt 16°C, ilman RH% 42
Nro 17; Päiväkoti, Eristeen alapinnan rak.paperi, ilman lpt 17°C, ilman RH% 38
Nro 18; Eteinen, Koolauspuu, ilman lpt 16°C, ilman RH% 36
Nro 19; Rappukäytävä 3, Ulkoseinän rakennuslevy, ilman lpt 5°C, ilman RH% 65
Nro 20; Ruokasali kellari krs, Tojalevyeriste maanpaineisena, ilman lpt 18°C, ilman RH% 77
Nro 21; Ruokasali kellari krs, Tojalevyeriste maanpaineisena, ilman lpt 18°C, ilman RH% 77
Nro 22; Varasto kellari krs, Seinälevy alareuna (haltex), ilman lpt 18°C, ilman RH% 63
Nro 23; Wc tila kellari krs, Maanpaineisena koolauspuu, ilman lpt 16°C, ilman RH% 58
Nro 24; Pääeteinen, Yläpohja koolauslautaa, ilman lpt 16°C, ilman RH% 44

Laboratoriot L Analysoitu Lahdessa

Jakelu hannu.karki@polygongroup.com

Tutkimustodistuksen osittainen julkaiseminen on sallittu vain laboratorion kirjallisella luvalla. Testaus tulokset koskevat vain tutkittua näytettä.

Ramboll Analytics
Niemenkatu 73, 15140 Lahti
Kiltterinkuja 2, 01600 Vantaa

Puh 020 755 611
Y-tunnus 0101197-5

www.ramboll-analytics.fi
Kotipaikka Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Projektinnumero:	1510010743/193
Päivämäärä:	10.4.2017

Näyttenumero:	17SM01584
Ottopiste:	Näyte 1

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	14 %	470000
<i>Aspergillus spp.</i>	55 %	1800000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	13 %	420000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	14 %	470000
<i>Scopulariopsis*</i>	4 %	140000
<i>Trichoderma*</i>		todettu
<i>Ulocladium*</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä		todettu
<i>Aspergillus spp.</i>	26 %	880000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	51 %	1700000
<i>Penicillium</i>	14 %	490000
<i>Scopulariopsis*</i>	9 %	290000

Näyttenumero:	17SM01585
Ottopiste:	Näyte 2

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	77 %	280000
<i>Penicillium</i>	16 %	59000
<i>Sphaeropsidales*</i>	7 %	25000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Penicillium</i>	32 %	170000

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

<i>Ulocladium*</i>		todettu
<i>Wallemia*</i>	68 %	360000

Näyttenumero: 17SM01586
Ottopiste: Näyte 3

Homeitiöt 2% MALT agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	10 %	4600
<i>Penicillium</i>	90 %	43000
<i>Ulocladium*</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	12 %	5000
<i>Penicillium</i>	88 %	36000
<i>Ulocladium*</i>		todettu

Näyttenumero: 17SM01587
Ottopiste: Näyte 4

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat		todettu
<i>Acremonium*</i>		todettu
<i>Aureobasidium</i>	57 %	1500000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	43 %	1100000
<i>Trichoderma*</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	2 %	48000
Hiivat	52 %	1000000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	5 %	95000
<i>Penicillium</i>	40 %	810000

Näyttenumero: 17SM01588
Ottopiste: Näyte 5

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	62 %	320000

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Hiivat	2 %	11000
<i>Penicillium</i>	36 %	190000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat		todettu
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus*</i>		todettu
<i>Geomyces*</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	39 %	190000
<i>Wallemia*</i>	61 %	310000

Näytenumero:	17SM01589
Ottopiste:	Näyte 6

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	1 %	500000
Hiivat	99 %	48000000
<i>Penicillium</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	60 %	1700000
Hiivat	8 %	230000
<i>Geomyces*</i>	16 %	460000
<i>Penicillium</i>	16 %	460000

Näytenumero:	17SM01590
Ottopiste:	Näyte 7

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	3 %	100
<i>Geomyces*</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	97 %	3200

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	4 %	150
<i>Geomyces*</i>	1 %	51
<i>Mucor</i>	1 %	51
<i>Penicillium</i>	93 %	3200

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

Näyttenumero: 17SM01591

Ottopiste: Näyte 8

Homeitiöt 2% MALT-agar

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä		todettu
Hiivat	32 %	1000
<i>Penicillium</i>	68 %	2100

Homeitiöt DG18-agar

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	27 %	850
<i>Penicillium</i>	73 %	2300

Näyttenumero: 17SM01592

Ottopiste: Näyte 9

Homeitiöt 2% MALT-agar

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	3 %	52
Hiivat	55 %	1100
<i>Penicillium</i>	42 %	830

Homeitiöt DG18-agar

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus*</i>	71 %	4000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	3 %	170
<i>Penicillium</i>	26 %	1400

Näyttenumero: 17SM01593

Ottopiste: Näyte 10

Homeitiöt 2% MALT-agar

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	3 %	1700
<i>Aspergillus spp.</i>	17 %	8800
<i>Acremonium*</i>	15 %	7700
<i>Aureobasidium</i>	3 %	1700
<i>Chaetomium*</i>	59 %	30000
<i>Mucor</i>	2 %	1100

Homeitiöt DG18-agar

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	9 %	3300
Hiivat	7 %	2700
<i>Aspergillus spp.</i>	7 %	2700
<i>Chaetomium*</i>	41 %	15000
<i>Mucor</i>	6 %	2200
<i>Penicillium</i>	7 %	2700
<i>Scopulariopsis*</i>	22 %	8200

Tähdellä (*) merkityt homesuvut ovat tyypillisiä kosteusvauriomikrobeja.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Projektinumero:	1510010743/193
Päivämäärä:	

Näytenumero:	17SM01594
Ottopiste:	Näyte 11

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	74 %	11000
<i>Geomyces</i> *	10 %	1500
<i>Penicillium</i>	16 %	2400

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	23 %	4900
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> *	59 %	13000
<i>Geomyces</i> *	18 %	3900

Näytenumero:	17SM01595
Ottopiste:	Näyte 12

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	2 %	51
<i>Aspergillus versicolor</i> *	2 %	51
<i>Penicillium</i>	95 %	2100

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> *	99 %	37000
<i>Penicillium</i>	1 %	490

Näytenumero:	17SM01596
Ottopiste:	Näyte 13

Homeitiöt 2% MALT-agar		

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton		todettu
Hiivat	4 %	2400
<i>Acremonium*</i>	78 %	44000
<i>Penicillium</i>	18 %	10000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	72 %	21000
<i>Aspergillus spp.</i>		todettu
<i>Chaetomium*</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	2 %	500
<i>Wallemia*</i>	26 %	7500

Näyttenumero:	17SM01597
Ottopiste:	Näyte 14

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	50 %	50
<i>Penicillium</i>	50 %	50

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus*</i>	100 %	170000

Näyttenumero:	17SM01598
Ottopiste:	Näyte 15

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä		todettu
Hiivat	10 %	11000
<i>Aureobasidium</i>	90 %	96000
<i>Penicillium</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	2 %	500
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus*</i>	59 %	18000
<i>Aureobasidium</i>	30 %	9000

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

<i>Paecilomyces</i> *	2 %	500
<i>Penicillium</i>	8 %	2500

Näyttenumero:	17SM01600
Ottopiste:	Näyte 17

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	15 %	900000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	84 %	5100000
<i>Ulocladium</i> *	1 %	53000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Cladosporium</i>	2 %	100000
<i>Geomyces</i> *	25 %	1400000
<i>Penicillium</i>	73 %	4000000
<i>Ulocladium</i> *		todettu

Näyttenumero:	17SM01601
Ottopiste:	Näyte 18

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Geomyces</i> *	100 %	180

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Geomyces</i> *	100 %	180

Näyttenumero:	17SM01602
Ottopiste:	0

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	4 %	1000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	96 %	26000

Homeitiöt DG18-agar		
---------------------	--	--

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	16 %	3800
<i>Geomyces</i> *	2 %	540
<i>Penicillium</i>	82 %	20000

Näytenumero: 17SM01603
Ottopiste: Näyte 20

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	92 %	8400
<i>Penicillium</i>	8 %	700

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	69 %	13000
Hiivat		todettu
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> *	21 %	3800
<i>Penicillium</i>	10 %	1900

Tähdellä (*) merkityt homesuvut ovat tyypillisiä kosteusvauriomikrobeja.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

Projektinnumero:	1510010743/193
Päivämäärä:	

Näyttenumero:	17SM01604
Ottopiste:	Näyte 21

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	83 %	3300
<i>Aspergillus versicolor</i> *	1 %	49
<i>Chaetomium</i> *	1 %	49
<i>Penicillium</i>	13 %	540
<i>Scopulariopsis</i> *	1 %	49

Homeitiöt DC18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> *	26 %	1600
<i>Aspergillus versicolor</i> *	3 %	200
<i>Chaetomium</i> *	2 %	99
<i>Penicillium</i>	2 %	150
<i>Scopulariopsis</i> *	67 %	4100

Näyttenumero:	17SM01605
Ottopiste:	Näyte 22

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	3 %	12000
Hiivat	6 %	23000
<i>Geomyces</i> *		todettu
<i>Penicillium</i>	91 %	350000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	1 %	630
<i>Geomyces</i> *		todettu
<i>Penicillium</i>	99 %	100000

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Näytenumero:	17SM01606
Ottopiste:	Näyte 23

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	8 %	3900
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	8 %	3900
<i>Acremonium*</i>	67 %	32000
<i>Chaetomium*</i>	17 %	7900
<i>Trichoderma*</i>		todettu

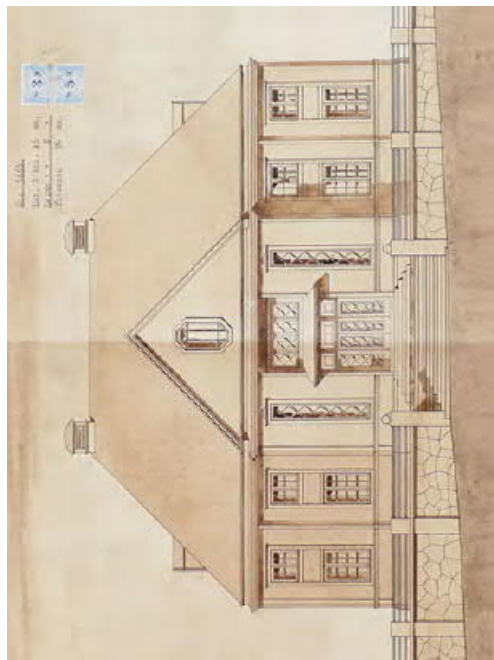
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	68 %	22000
Steriilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	5 %	1600
<i>Aspergillus versicolor*</i>	8 %	2600
<i>Chaetomium*</i>	16 %	5200
<i>Eurotium*</i>	2 %	520
<i>Trichoderma*</i>	2 %	520

Näytenumero:	17SM01607
Ottopiste:	Näyte 24

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus spp.</i>	37 %	3900000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	21 %	2200000
<i>Acremonium*</i>	11 %	1200000
<i>Chaetomium*</i>	0 %	52000
<i>Scopulariopsis*</i>	30 %	3200000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	4 %	260000
<i>Aspergillus spp.</i>	45 %	2800000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	16 %	1000000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Scopulariopsis*</i>	35 %	2100000

Tähdellä (*) merkityt homesuvut ovat tyypillisiä kosteusvauriomikrobeja.

ONNELANTIE 2 – VANHA RUKOUHUONE

RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

6-3-2018

ONNELANTIE 2 VANHA RUKOUHUONE – LAHTI**SELVITYKSEN LAATIJA**

Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Virpi Tervonen arkkitehti SAFA, ICOMOS

+358 40 5213583

virpi.tervonen@phnet.fi

Tämä rakennushistoriallinen selvitys koskee Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan N:ro 3, korttelissa N:ro 93 (aiemmin N:ro 91), tontilla 15 (aiemmin N:ro 1) sijaitsevaa, vanhaa esikislestadiolaisten rukoushuonerakennusta. Rakennus on nykyisin tyhjiällään.

Tontilla 15 sijaitseva rukoushuonerakennus esitellään rakentamis-, korjaus- ja muutosajankohkien mukaisessa järjestyksessä:

- 1922–1923 rukoushuoneen rakentaminen (Oiva Kolsi (Toukokuu 1922))
- 1939 vesikeskuslämmitysjärjestelmä (O. Roslund 1939)
- 1953 kellarikerroksen laajentaminen (Irma Kolsi 24.3.1953) ja muutospirustus (Insinööritoimisto Blåfield & Louhio Oy 14.7.1953)
- 1956 laajennus v. 1953 rakennetun kellarikerroksen päälle (Paul G. Roth 12.4.1956, 26.4.1956)
- 1962 sisäisiä, merkittäviä muutoksia - mm. ilmastointijärjestelmä ja valaistus (ei suunnitelmia)
- 1973 uusi sisäänkäynti ja sisäisiä muutoksia (Reino Lahtinen 24.4.1973)
- 1975 toteutumaton suunnitelma (Raimo Airamo 4.4.1975)
- 1977 uusi tuulikaappi, hätäpoistumistie, II kerroksen muutokset (Seppo Haimilahti 15.2.1977)

- 1980 kellarikerroksen tilamuutoksia, kaukolämpöön liittyminen (Insinööritoimisto Lainpelto Oy 7.8.1980, Pertti Heimonen 10.6. ja 14.6. 1980)
- 1981 Onnelantien aita ja jalankulkuportti, kellarin portaan sisäänkäynnin muutos (Jouni Salonen 16.6.1981)
- 1982 Saimaankadun pääportaan korjaus, kaide ja valaistus (Jouni Salonen 30.4.1982)
- 1982 Julkisivujen väriyysuunnitelma (Raimo Airamo ja Heikki Sipponen) Toukokuu 1982
- 1984 Alttarikaiteen luonnos ja alttarikaide (Jouni Salonen 28.2.1984, 30.3.1984)
- 1985 Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostöiden työryhmän raportti (8.3.1985)
- 1987 Inva-wc, I kerros (Jouni Salonen 80.8.1987)
- 1996 Rukoushuoneessa viimeiset seurat 16.5.1996, uuden rukoushuoneen käyttöönotto ja seurat juhannuksena 1996 (22.-23.5.1996)
-

Puretut rakennukset esitellään aikakauden mukaisessa osiossa. Tontilta puretut rakennukset ovat:

- 1950-luvulla purettu vuonna 1922 valmistunut käymälärakennus (Oiva Kolsi 06/1922) uuden kellarikerroksen ja wc-tilojen valmistumisen jälkeen

Rakennuksen käyttötarkoituksen muutos:

- 1996 rakennuksen käyttötarkoitus muuttui kokoonnutumistilasta päiväkotikäyttöön.

SELVITYKSEN ALUERAJAUS

Rakennushistoriallisessa selvityksessä tarkastellaan Lahden Paavolan kaupunginosan korttelissa 93 ja tontilla 15 sijaitsevaa kiinteistöä ja rakentamista vuodesta 1922 alkaen. Työn tilaaja on rajannut selvitysalueeksi tontilla 15 olevan esikoisestadiolaisten vanhan rukoushuoneen. Vuonna 1975 Esikoisestadiolaiset ry:n hankkima ja rukoushuoneen naapurissa sijaitseva asuinkiinteistö Onnelantie 4 on jätetty tämän selvityksen ulkopuolelle, koska kiinteistö on myyty edelleen toiselle omistajalle eikä tontti kuulu asemakaavamuutosalueeseen. Selvitys sisältää kuitenkin viereistä asuinrakennusta koskevan lyhyen kuvauksen siltä osin, kun kiinteistön tilat liittyvät rukoushuoneen käyttöön.

SELVITYKSEN MUOTO, JAKELU JA KOPIOINTI

Rakennushistoriallinen selvitys toimitetaan työn tilaajalle / Kiinteistöyhtiö Onnelat pdf-muotoisena, A4-kokoisena dokumenttina muistitkulla (2 kpl), joista toinen jää työn tilaajalle ja toinen toimitetaan Lahden Tekninen ja ympäristötoimialan Maankäyttö ja aluehankkeet kaavoittajalle. Asiakirja on värillinen. Oikeudet sähköiseen aineistoon kuuluu työn tilaajalle sen valmistuttua. Tekijänoikeus kuuluu raportin kirjoittajalle ja selvityksen tekijälle.

Rakennushistoriallinen selvitys on sen laatijan, Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen / Virpi Tervonen arkkitehti SAFA, ICOMOS, kirjoittama, ja kirjoittaja vastaa aina oman tekstinsä sisällöstä. Tekstiä lainattaessa tulee mainita lainatun tekstin lähde ja sen kirjoittaja. Tekstiä edelleen referoiva vastaa kuitenkin itse referoimastaan tekstistä. Suorat lainaukset laitetaan lainausmerkkien sisään, ja omin sanoin kirjoitettuihin lainauksissa tulee kertoa, mistä lähteestä asiakokonaisuus on peräisin eli noudatetaan yleisesti käytössä olevia sääntöjä. Lainatun tekstin / kuva-aineiston lähde ja valokuvaaja on mainittava erikseen. Raportin laatijan alkuperäiset valokuvat ovat kuvaajan omaisuutta.

Aineisto on tallennettu PDF-dokumentiksi, koska useimmiten raportit taitetaan jollakin taitto-ohjelmalla ja tekijän omilla asetuksilla. Raportin kuvia käytettäessä edelleen, tulee käyttäjän selvittää tekijänoikeuskysymykset ja mahdolliset kuvakorvaukset kuvia lainanneille taholle. Raportissa ei ole käytetty museoiden kuvakokoelmista käyttöoikeuksin ostettua kuvamateriaalia, vaan arkistoinaisto on kuvattu paikalla eri arkistoissa ja jo julkaistuista teoksista sähköisesti tallentamalla.

Selvitys on tarkoitettu tilaajan tarpeisiin sähköisenä versiona. Aineiston luovuttamisesta edelleen Lahden teknisen ja ympäristötoimialan kaavoittajalle vastaa työn tilaaja.

AINEISTON KERUU JA TYÖSTÄMINEN

Rakennuksia ja aluetta koskeva rakennushistoriallinen selvitys on laadittu kiinteistön ja tontinomistajan toimeksiannosta. Se on esiselvitys tontin ja sitä koskevan korttelinosan asemakaavamuutosta varten. Rakennushistorialliseen selvitykseen ei ole sisällytetty rakennusten teknistä kuntoa läpikäyvää tarkastelua, koska rakennuksesta on laadittu vuonna 1997 Lahden teknisen viraston Rakennustekninen kunto-avio / Harri Haara 2.5.1997 sekä 2010-luvulla kaksi erillistä kiinteistön rakenteellista kuntoa selvittävää tutkimusta – Kiinteistökatselemus + PTS Vahanen Oy 2015 ja Polygon Oy:n laatima sisäilma- ja raken-netutkimus 12.5.2017 ja sen täydennys 18.8.2017. Selvitysalueen rakennus esitetään kaavamuutoksen yhteydessä purettavaksi. Tämän rakennushistoriallisen selvityksen tarkoitus on ollut kiinteistön rakentamisen vaiheiden ja muutosten kirjaaminen yhteen asiakirjaan.

Rakenteelliseen syväluotaukseen ja tekniseen inventointiin ei tässä työssä ole varattu ajallisia resursseja, eikä se ole myöskään sisällynyt toimeksiantoon. Sisätilojen valokuvauksen on suorittanut tämän selvityksen laatija. Rakennukset ovat nykyisin tyhjiään.

Rakennushistoriallisen selvityksen yleisohjeena on käytetty Museoviraston laatimaa vanhempaa Rakennushistoriaselvityksen sisältöohjetta 03/2009 ja Talon tarinat - rakennushistorian selvitysopesta 2010. Ohjeesta poiketen selvitystyötä on suoritettu tilojen osalta silmämääräisesti tarkastellen ja rakenteita rikkomatta, ja selvityksessä on keskitytty nimenomaan historiallisten vaiheiden kuvaukseen.

Rakennuksen historian selvittämiseksi peruslähteenä on aina rakennus ja sen selvityshetkellä oleva nykytila. Eri aikakausien valokuvat, kartat, piirustukset ja muu arkistomateriaali muodostavat tämän tyyppisissä selvityksissä vertailuaineiston tutkimukselle. Sitä täydentävät kirjallisuus ja henkilöhaastattelut. Vanhaa valokuvamateriaalia on tämän kohteen luonteesta johtuen ollut rajoitetusti käytettävissä. Eri aikakausien tarkempia selvityksiä, kuten kirjallisia rakennustyöselostuksia, ei ole ollut tekijän käytössä. Kiinteistön eri osissa on vuosikymmenten aikana tehty vähäisiä muutoksia. Suurimmat muutokset on suoritettu 1950-luvulla toteutetuissa laajennushankkeissa ja 1990-luvun puolivälin jälkeen kiinteistön käyttötarkoituksen muutoksen seurauksena.

Eri vaiheiden rakennuslupapiirustuksia on selvitystä varten ollut kohtuullisesti käytettävissä. Ne on saatettu PDF -dokumenteina ja veloituksetta Lahden rakennusvalvonnan arkistosta tämän raportin käyttöön. Osan kartta-aineistosta raportin laatija on hankkinut omalla kustannuksellaan Lahden karttapalvelusta. Pääosa vanhasta rakentamista koskevasta aineistosta on edelleen alkuperäisen omistajan Esikoisles-tadiolaiset ry:n suljetussa arkistossa. Edellä mainittua aineistoa ei ole kattavasti päästy käymään läpi, vaan asiakirjoista on Esikoislestadiolaiset ry:n edustaja koonnut ja toimittanut tarpeelliset sekä piirustuksia täydentävät lisätiedot tämän raportin tekijälle.

Arkistolähteiden vertailu ja tulkinta ovat kirjoitusprosessissa ehdoton ja aikaa vievä työvaihe. Korttelin osan rakentamisen historiaa valotetaan kuvien ja piirustusten välityksellä. Selvitys sisältääkin runsaasti kuvamateriaalia, jonka julkaisukelpoiseen työstämiseen on mennyt huomattavasti aikaa, enemmän kuin alun perin työn suorittamiseen on arvioitu kuluvan.

Esikoislestadiolaisien rukoushuoneena vuosien 1922–1996 aikana toiminut rakennus on lajissaan mielenkiintoinen ja ainutlaatuinen, koska se on rakennettu uskonnollisen liikkeen arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Ymmärtääkseen rakennuksen kokonaisuutta, käyttöä ja mm. rakenteellisia ratkaisuja, on ollut hyvä perehtyä esikoislestadiolaisuuteen, sen tapakulttuuriin ja toimintaan. Yksi vaihtoista rakentamiseen liittyvistä pevinneistä, talkootyö - on edelleen elävä perinne esikoislestadiolaisien toiminnassa. Rakennusmateriaalit on tähän rukoushuoneeseen saatu lahjoituksina ja työ tehty talkoilla.

Ajallinen kerroksisuus näkyy rakennuksen arkkitehtuurissa, rakentamisen eri aikakausien rakennustekniikoissa ja varsinkin sisätiloissa tilallisina ratkaisuin ja toiminnallisina muutoksina. Kaupunkiympäristössä ajan kulumisen huomaava rukoushuoneen julkisivujen yksityiskohdissa ja rakennuksen 1950-luvulta alkaen tehdyissä muutoksissa ja laajennuksissa – valitettavasti myös teknisen kunnan rapistumisena. Onnelantien päättäneä vanha rukoushuone viestii edelleen 1930-jälkeen syntyneestä kaupunkirakenteesta.

Aitous ja alkuperäisyys ilmenee rakentamiseen käytetyissä materiaaleissa, julkisivujen aukotuksissa, ikkunoitten puitejaossa, värityksessä ja erilaisissa yksityiskohdissa. Myöhemmät laajennukset on toteutettu rakennuksen alkuperäistä rakentamisen perinnettä hiliivisti mukailen. Viimeisimmät muutokset, kuten 1. kerroksen ikkunat, eivät kuitenkaan ole olleet rakennuksen rakennustaiteellista arvoa kohottavia. Tekniset parannukset on useimmiten tehty käytännöllisistä lähtökohdista sekä myöhemmin ulkopuolisen vuokratilaisen toiveita ja tarpeita noudattaen, eivätkä ne kaikilta osin ole olleet syvällisesti harkittuja. Näillä muutoksilla ja rakenteellisilla ratkaisuilla on ollut pysyviä vaikutuksia rakennuksen nykykuuntoon.

Rukoushuoneen tilallinen ratkaisu on suunniteltu käyttötarkoituksen ja esikoislestadiolaisen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Rakennuksen suurin tilantarve on ajoittunut juhannusseurojen ajankohtaan. Rakennuksen iso sali suunniteltiin alunperin vain kesäkäyttöä varten ja lämmöneristämättömäksi. Talvella rukoushuonekäytössä oli lämpimänä pidettävä pikkusali ja siihen liittyvät oheistilat. Pikkusali toimitti kesäaikana ja seuroissa myös ruokasalin tehtävää.

Seurakunnan jäsenmäärän kasvaessa on rakennusta laajennettu. Suurin laajennus 1950-luvun puolivälissä on tehty järkevästi ja tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Ahtaalla ja pinnanmuodoltaan haasteellisella tontilla rajat tulevat jossain vaiheessa vastaan. Rukoushuoneen käyttö loppui Onnelantiellä hela-

torstaina 1996, kun uusi ja entistä kookkaampi kivirakenteinen rukoushuone valmistui Launeelle Tapparakatu 21:een ja vihittiin käyttöön juhannusseurojen yhteydessä kesäkuussa 1996..

Lahden rakennusvalvonnan arkistossa on tonttia koskevat lupa-asiakirjat rakentamisuudesta 1922 lähtien. Rakennuksessa on toteutettu rakennusluvanvaraisia ja pienempiä toimenpiteitä n. 20 kpl. Kiinteistötyhtiö Onnelat edustajana Hanna Salonen on ollut turvallinen ja luotettava yhteistyökumppani. Hänen isänsä Timo Heinonen on kertonut rakennuksen historiaa ja tilojen käytöstä, tuonut lisävalaistusta useisiin yksityiskohtiin sekä ollut apuna sisätilojen katselmuksissa. Raimo Airamo on valottanut rukoushuoneen toiminnallista sisältöä ja eri vaiheita sekä tuonut rakennuksen muutoksien tulkintaan hyvän ammatillisen selkänöjan. Lahden rakennusvalvonnan arkiston ja karttapalveluiden ystävällinen henkilökunta on auttanut piirustusten ja karttojen toimittamisessa.

Eriyislaatuiseen rakennukseen ja esikoislestadiolaisuuteen perehtyminen on uudella tavalla avartanut näkemystäni moninaisen rakennuskulttuurimme ominaispiirteistä sekä siitä, kuinka rakennuksen ainutlaatuisuus ja sen alkuperäisen toiminnan luonne, periaatteet ja sisältö ovat ohjanneet ja vaikuttaneet rakennuksessa tehtyihin ratkaisuihin. Kiitän kaikkia työtäni edistymistä auttaneita lämpimästi.

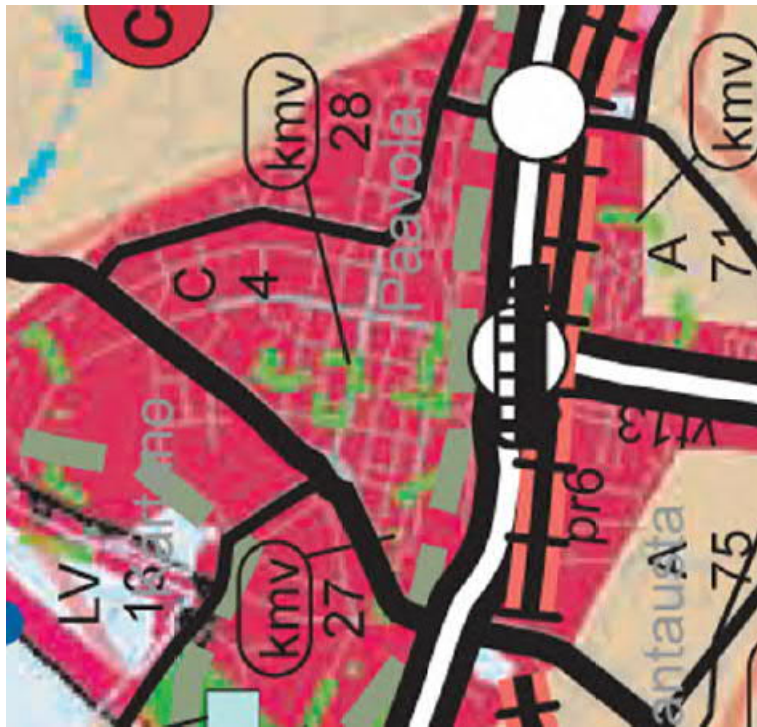
11.3.2018

Virpi Tervonen

arkkitehti SAFA, ICOMOS

KAVALLINEN TILANNE MAAKUNTAKAAVA 2006

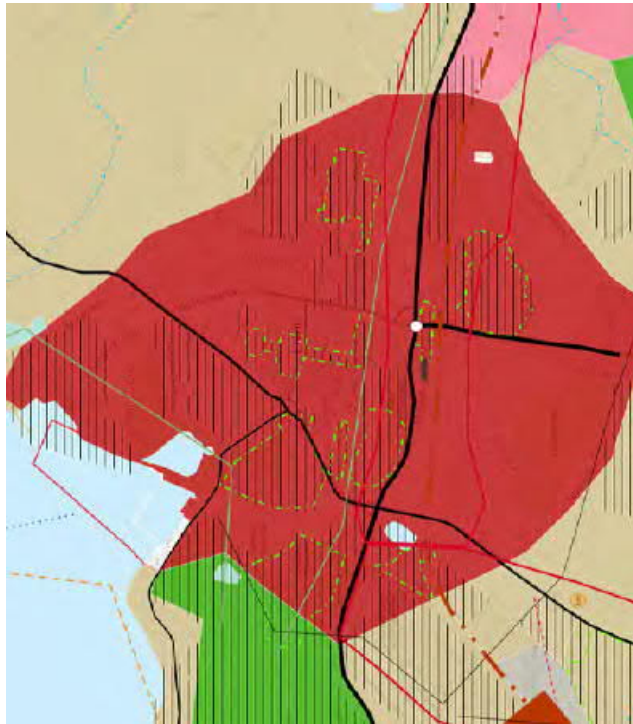

Ympäristöministeriö vahvisti Päijät-Hämeen aiemman maakuntakaavan 11.3.2008. Vuonna 2010 käynnistyi uusi maakuntakaavatyö, ja kaava on laadittu kokonaismaakuntakaavana. Vahvistuessaan se tuli korvaamaan tässä esitellyn Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2006.

Vuoden 2006 maakuntakaavassa alue on ollut Keskustatoimintojen aluetta C [C4]. Merkinnällä osoitetaan palveluiltaan kaupunkitasoisien palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen sekä asumisen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja puistoinen. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä. Suunnittelumääräyksessä sanotaan mm. että

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja kehittämisessä tulee alueelle sijoittaa toimintoja niin, että keskustat säilyvät elävinä, toimivina, kulttuurihistorialtaan korkeatasoisina, esteettöminä ja turvallisinä. Liikennejärjestelyillä tule erityisesti turvata joukko- ja kevyen liikenteen toimivuus. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tai väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen. Keskustat-alueet erottuvat taajamarakenteessa suurella rakennustehokkuudellaan.” Suunnittelumääräyksessä todetaan myös, että ”Keskeisen merkityksen vuoksi erityistä huomiota kiinnitetään keskusta-alueilla kulttuurihistorialliseen perintöön, rakentamisen ja vapaa-alueiden laatuun, ympäristöhäiriöiden minimointiin sekä liikenteen sujuvuuteen, erityisesti paikoitusjärjestelyihin sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edellytyksiin.”

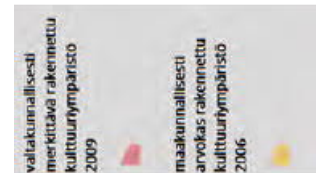
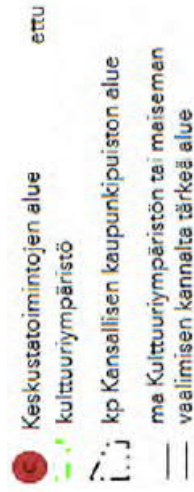
MAAKUNTAKAAVA 2014

Päijät-Hämeen maakuntavaltuusto käynnisti kesäkuussa 2010 maakuntahallituksen esityksen mukaisesti uuden maakuntakaavatyon. Maakuntakaava on laadittu kokonaismaakuntakaavana. Maakuntavaltuusto hyväksyi 3.12.2012 kaavan tarkemmat tavoitteet.

Maakuntakaava 2014 on hyväksytty maakuntavaltuustossa 2.12.2016 ja se on tullut voimaan kuulutusten myötä. Kuulutukset on julkaistu 10.3.2017 alkaen. Maakuntahallitus määräsi 20.2.2017 Päijät-Hämeen maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman. Maakuntakaava 2014 kumoo voimaan tullessaan ympäristöministeriön 11.3.2008 vahvistaman Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2006. Maakuntakaavasta on jätetty Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 10 valitusta. Hallinto-oikeus voi kieltää päätöksen täytäntöön panon.

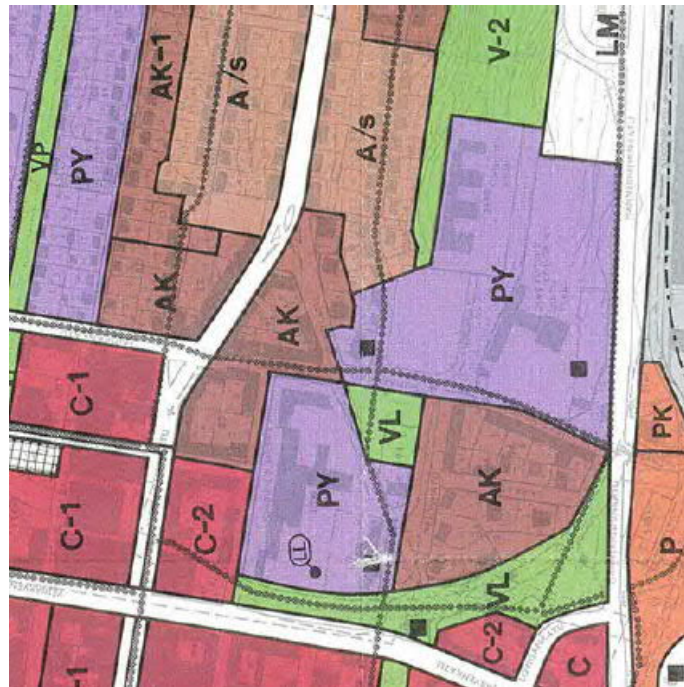
Kaavakartta, merkinnät ja määräykset sekä selostus on pääosin laadittu vuoden 2014 aikana. Alla maakuntakaavan 2014 liitteaineiston suojelualueista ja kaavoitusilanteesta.

VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

Valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet ohjaavat kaavatasojen suunnittelua. Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Päätokeksellä valtioneuvosto korvaa valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

YLEISKAAVA 2010

Tähän yhteyteen on liitetty aluetta koskeva ja vanhempi, oikeusvaikutukseton yleiskaava 2010, koska kaavassa on annettu alueen suojelua koskevia määräyksiä.

Lahten yleiskaavassa 2010 (oikeusvaikutukseton, karttaote viereissä) kaava-alue on ollut julkisten palvelujen ja hallinnon aluetta PY ja se on rajautunut yhdeltä suunnalta kulttuurihistoriallisesti / kaupunkikuvallisesti arvokkaaseen ympäristöön A/s.

PY alueelle rukoushuone on merkitty suojelukohdetta kuvaavalla tunnuksella.

KAAVAMÄÄRÄYS

PY	<p>Julkisten palvelujen ja hallinnon alue Alue varataan pääasiassa yhteiskunnallisille palveluille, kuten virastoille ja laitoksille, opetus-, kulttuuri- ja sosiaalitoiminnan sekä terveydenhuollon palveluiloille ja laitoksille, julkisten vapaa-aike- ja liikuntapalvelujen tiloille sekä seurakunnallisille rakennuksille.</p>
A/s	<p>Asuntoalue, jolla ympäristö säilytetään Alueelle voidaan sallia sen luonteeseen ja arkkitehtuurin soveltuvia toimintoja. Asemakaavan muutokset ja muut suunnitelmat on laadittava siten, että alueen nykyinen kaupunkokuva säilyy tai korjautuu. Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että välikorjaukset ja rakentamistoimenpiteet aiheutu haitallisia muutoksia alueen luonteelle.</p>
■	<p>Suojelukohde Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tai muinainmuistolainsäädännön nojalla suojelluksi tai suojeltavaksi tarkoitettu kohde.</p>

LAHDEN YLEISKAAVA 2025

Tämän selvityksen oheen on sisällytetty ko. asemakaavamuutosalueita koskevat kuvaukset ja oitteet oikeusvaikutteisesta Lahden Yleiskaava 2025. Lahden läntisten osien osayleiskaava 2025 on hyväksytty Lahden kaupunginvaltuustossa 13.6.2016. Lahden yleiskaava 2025 on ns. strateginen eli jatkuva yleiskaava.

Oikeusvaikutteinen yleiskaava on lain mukaan sitova. Uuden yleiskaavan määräykset ja suunnitteluhjeet ohjaavat tämän kohdealueen maankäyttöä yleispiirteisellä tasolla - kaupungin yhdyskuntarakennetta, maankäyttöä ja liikenneverkkoa. Ehdotuksessa kaava-alue on keskustatoimintojen aluetta C-2.

KAAVAMÄÄRÄYS JA SUUNNITTELUHJE

KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.

Alue varataan Päijät-Hämeen maakuntakeskusta ja sen vaikutusalueita palveleville keskustatoiminnolle, kuten palveluille, hallinnolle, kaupalle, ympäristöhäiriötä aiheuttamattomille työpaikoille ja keskusta-asumiselle. Maiseman ja rakennettun ympäristön ominaispiirteitä vaalitaan ja rakentamisen laatuun kiinnitetään erityistä huomiota. Katsuympäristön ja julkisen tilan suunnittelussa ja viimeistelyssä otetaan erityisesti huomioon kävely ja pyöräily.

Indeksi + alueen nimi: C-2 Paavola

Alueen nykytilan kuvaus:

Alueen asutuskanta on pääosin kerrostaloissa, joista yli puolet on rakennettu 1990–2000-luvulla. Pienkerrostalotyypinen rakennuskanta on rakennettu sote-ajan molemmin puolin. Alueella on noin 2400 asukasta. Alueella on asumisen kapasiteettia ja julkisen rakentamisen kapasiteettia. Alueella on kouluja ja oppilaitoksia (Loblan alakoulu, Tiirismaan yläkoulu ja Lukio, Kannaksen lukio, Muotoilustituutti, Alkuskoulutuskeskus). Alueella toimii vanhuksen palvelukeskuksia. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 3). Alueella on kultuurihistoriallisesti arvokkaita rakennettun ympäristön kohteita (RKY, MARY, LaRY)

Suunnitteluhje:

Arvokkaiden luontokohteiden läheisyyteen suunniteltaessa ja rakennettaessa vaalitaan luonnon monimuotoisuutta. Kultuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennettuun ympäristöön ei sen läheisyyteen kehditäsvat muutokset tulee suunnitella palkan henkeä kunnioittaen. Alueen täydennysrakentamismahdollisuuksia tutkitaan.

Kärsympäristön suunnittelussa otetaan huomioon lasten itsenäinen liikkuminen kävelen ja pyörällä.

Koulujen lähiympäristön sekä puistojen merkitys lapsille tärkeinä paikkoina tulee ottaa huomioon suunnittelussa.

Alueelle keskitetään kaupunkitasoiset asuinpalvelut, yhteispalvelupisteeseen. Palvelut voivat olla luonteeltaan yleistä palveluneuvontaa ja tiedotusta, lupapalveluja, maksupalveluja, tontti- ja asuntovuokrausien hoitoa sekä osta- ja maksupalveluja. Tuetaan mahdollisuuksien mukaan kansainvälisen avainmonitoimintia yhteispalvelupisteeseen yhteyteen tai läheisyyteen.

Suunnitelmissa on selvitettävä vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin ja muihin päästöihin, luonnonvarojen kaluukseen ja ekosysteemiä palvelujen toimintaedellytyksiin tehtävään soveltuvalla työkalulla. Pohjavesialueelle rakennettaessa on suoritettava voimakkaallisen viherkentäsuunnitelman minimitaso tai sitä vastaava viherkentämisen laatuva.

POHJAKARTTA JA AJANTASA-ASEMAKAAVA

Pohjakarttaan on korttelin 93 tontti 15 merkitty vihreällä pohjavyöryllä. Ympäröivät rakennukset on merkitty viivoitetulla rasterilla.

Onnelantien puolella rakennukset ovat pääosin rakennettu 1920- ja 30 luvulla muutamaa uudempaa poikkeusta lukuun ottamatta. Viereisellä tontilla Onnelantie 4 sijaitseva puinen omakotitalo on valmistunut 1928.

Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:o 93 ja ympäristön pohjakartta johtoiineen. Piirustuspienennös alkuperäisestä. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Terjonen

Kuvanselitys:

Numero	Kortti	Selitys
8.100	AL	ASUJA-LIENERAKENNUSTEN KORTTELIALUE (10000 syyskuu 2011)
12.000	Y	YLEISEN RAKENNUKSEN TONTTI
84.000		KORTTELIALUE
85.000		ERI ASEMAKAVAAMUKSISTEN VALUEJA
89.000		TONTTIRAJA
91.000		KORTTELINUMERO
94.000	93	TONTIN NUMERO
95.000	13	KADUN NIMI
113.000	OIKOKATU III/360	RAKENNUSALUE, JONKA SISÄLTÖLLE SAA RAKENTAA 11-KERROKSEN KONEKUNNAN, PINNÄ-ALUEEN ERITTÄIN KÄYTTÄVÄNÄ PERUSRAKENTEEN LOPUSTA SUORUUTTA OIKOKATUN KÄYTTÖÄ KÄYTTÄVÄN PALLOKENTÄN KULLUVA ALUE JA LIENERAKENNUKSEN, JONKA
113.100	R	ULLAKO, LE SAA RAKENTAA B. PALLOKENTÄN OLEVA KERO, ABARTELLI, SALIN, JA PESUTILOJA, KATTOVALOJA VARUSTETTU PÖRRÖS ON SALLITTU RAKENNUKSEN KÄYTTÖÄ KÄYTTÄVÄN PALLOKENTÄN KULLUVA ALUEEN KÄYTTÖÄ KÄYTTÄVÄN TALONMURHIN, JONKA SA SALLITTAA AUTOTALLEJA SEKÄ LIENERAKENNUKSEN VARUSTILOJA RAKENNUKSEN RAKENNUKSEN KÄYTTÖÄ KÄYTTÄVÄN KORKEAMMALLE PÄÄMÄKÄSÄ, JUTETTAVA TONTIN OSA.
134.000		

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKOLISHÖNE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:o 93 ajantasa-asemaakavaa. Rukoushuoneen tontti, kuvakaappaus. Lahden karttapalvelu.

Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:o 93 ajantasa-asemaakava määräykset. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet.

Rukoushuoneen naapurikiinteistön Onnelantie 4:n asemaakavamuutos AKR33 yhdistettyjen rivitalojen ja kerrastalojen korttelialueeksi on saanut lainvoiman 30.11.1980. Rakennus tontteineen on myyty uudelle omistajalle.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:o 93 asemakaavamuutos 1:2000, 2.10.1953 Tauno Niemioja asemakaava-arkkitehti. Piirustuspienennös alkuperäisestä. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet.

LAHDEN KAUPUNGIN PAAVOLAN KAUPUNGINOSAN KORTTELIN N:O 93 ASEMAKAAVANMUUTOS 1:2000.

Selkösivustelmätietä on tässä päivässä vahvistanut Lahden kaupunginvaltuuston päätöksensä 12 päivänä huhtikuuta 1954, jolla Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:O 93 asemakaava on hyväksytty muuttetuksi, niinkuin tässä asemakaavakartta selityksineen ja asemakaavakartan selityksineen osoittavat. Helsingissä 12 päivänä huhtikuuta 1954.

4. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **MAANKÄYTTÖLAISUUSLAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

5. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

6. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

7. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

8. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

9. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

10. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

ASEMAKAAVANMUUTOS

1. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

2. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

3. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

4. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

5. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

6. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

7. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

8. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

9. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

10. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

ASEMAKAAVANMUUTOS

1. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

2. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

3. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

4. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

5. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

6. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

7. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

8. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

9. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

10. **ASEMAKAAVANMUUTOS** on tehty **ASEMAKAAVA-LAIN** 1:1000.000 mukaisesti.

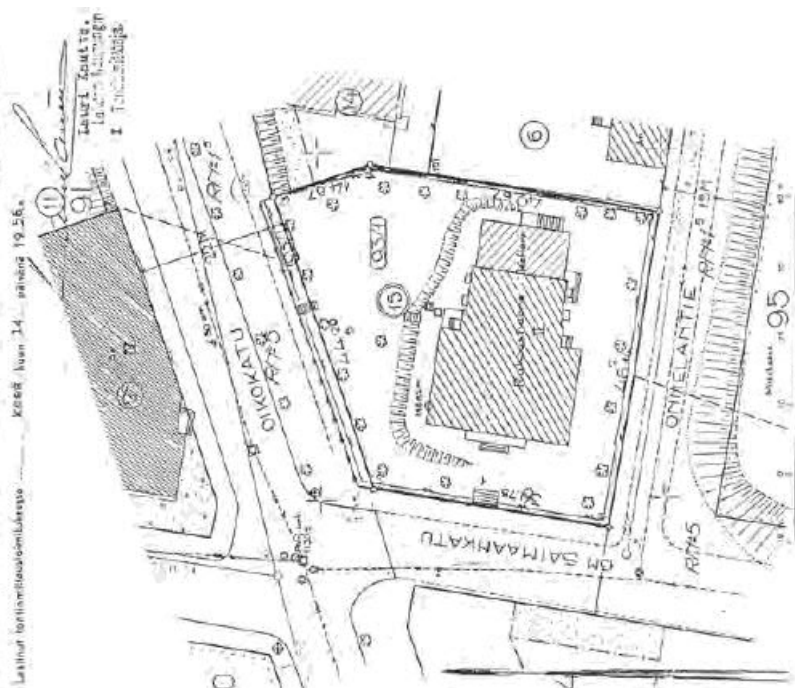
Lahden kaupunki, tekninen ja ympäristötoimiala, maankäyttö ja aluehankkeet

Mauno Niemioja
LAHDEN KAUPUNGIN ASEMAKAAVA-ARKKITEHTI

13153/A

KIINTEISTÖREKISTERIOTTEEN TIEDOT

TONTTIKARTTA *kuva 3/10/15 SC*
Helena Niemi
 Laiden kaupungin Esirajan kaupunkiosaston korttelin No. 93:n
 Ollinlaakso, Esirajanlaakso ja Onnelan tien varrella sijaitsevat, 9.11.1954,
 rakennuslupajärjestyksen mukaisesti yleisten rakennusten korttelin No. 15:n
 Laiturintonttien rakennusluvat No. 19.26.

KIINTEISTÖTUNNUS	398-3-93-15
KUNTA	Lahti / 398
KAUPUNGINOSA	Paavola / 3
KORTTELI	93
TONTTI	15
KÄYTTÖTARKOITUS	Yleisen rakennuksen tontti
TONTTIN KOKONAISPINTA-ALA	2111 m ²
ASEMAKAAVA JA TONTTIJAKO	Tontti rekisteröity 4.7.1956
	Sitova tonttijako
Vahvistettu/hyväksyty	22.9.1954 Ak 13153/A
	9.11.1954 Tj 14005
KIINTEISTÖ, josta muodostettu	398-3-93-1
Muodostajajaosien pinta-ala	2111 m ²
RAKENNUSRASITTEPÄÄTÖS	2.9.1980, 3-93-6
Oikeutettu kiinteistö	3-93-15
Rasitettu kiinteistö	3-93-6, joka rekisteröity 19.4.1945
TONTTINMITTAUS	14.6.1956
KIINTEISTÖN OMISTAJA	Esikoislestadiolaiset ry 1/2017 saakka, ent. Vanha-laestadiolais-kristillinen Yhdistys ry

Kiinteistörekisteritiedot vuodelta 1997 käsittävät Esikoislestadiolaiset ry:n omistamat kiinteistöt – Onnelantie 2 ja 4. Omakotitalokiinteistön 398-3-93-6 kellarikerroksessa on sijainnut rukoushuoneen kaukolämpökeskus, joka on edelleen käytössä.

Rukoushuone / Päiväkoti. Rakennustekninen kuntoarvio 2.5.1997, Harri Haara. Lahden tekninen virasto, Tilapalvelu.

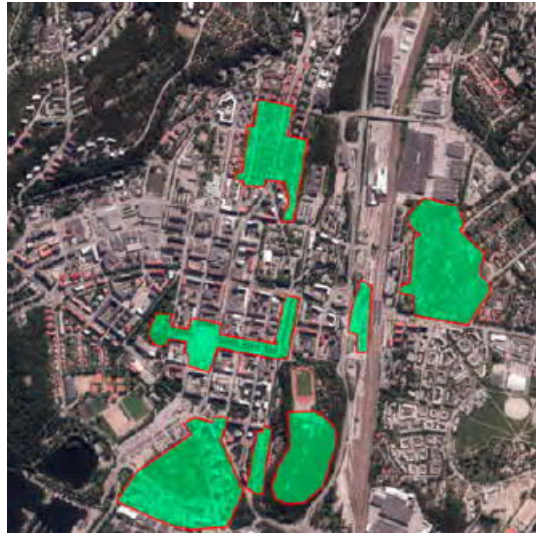

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN LUETTELOT

Vanha rukoushuone Onnelantie 2 on luetteloitu seuraaviin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennetun ympäristön kohdeluetteloihin. Tontti ympäristöineen sisältää rakennettuun ympäristöön, Lahden historiaan, uskonnolliseen elämään ja sen kehitykseen liittyviä arvoja ja merkityksiä.

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (PKY) - kartta oikealla vihreät alueet
- MARY Päijät-Hämeen maakunnallinen inventointi 2005 – alueet ja kohteet - kartta keskellä vaaleanvihreät alueet
- Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista (Harmaa kirja) 2000. Riitta Niskanen toim. Lahden kaupunki. Salpausselän Kirjapaino, Kukkila.
- Lahden yleiskaava 2025 -ehdotuksen selvustusaan, liite 1 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennetut ympäristöt - paikalliset kohteet ja alueet, kartta vasemmalla vihertävansiniset alueet.

Kuvakaappaukset <https://kartta.lahti.fi/ims>, Rakennetun ympäristön arvot

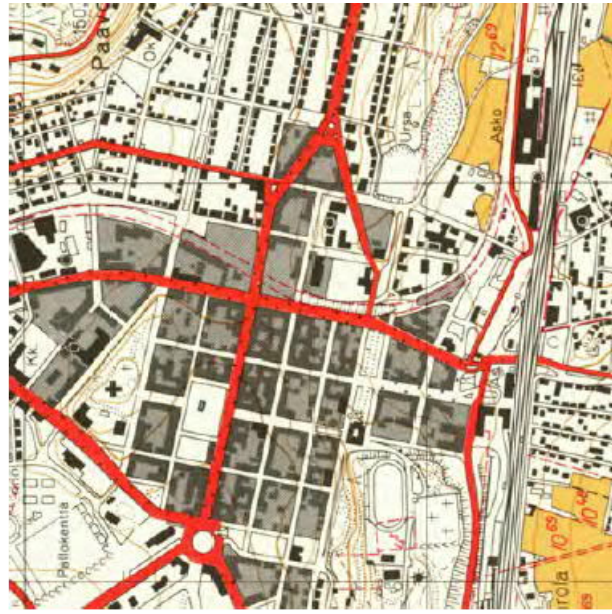
KORTTELI 93 – LÄHIYMPÄRISTÖN RAKENTUMINEN

Ilmakuva- ja peruskarttaotteiden avulla on mahdollista tarkastella Onnelantie 2 rukoushuoneen ympäröivän kaupunkirakenteen alkuvuosisikymmenten kehitystä.

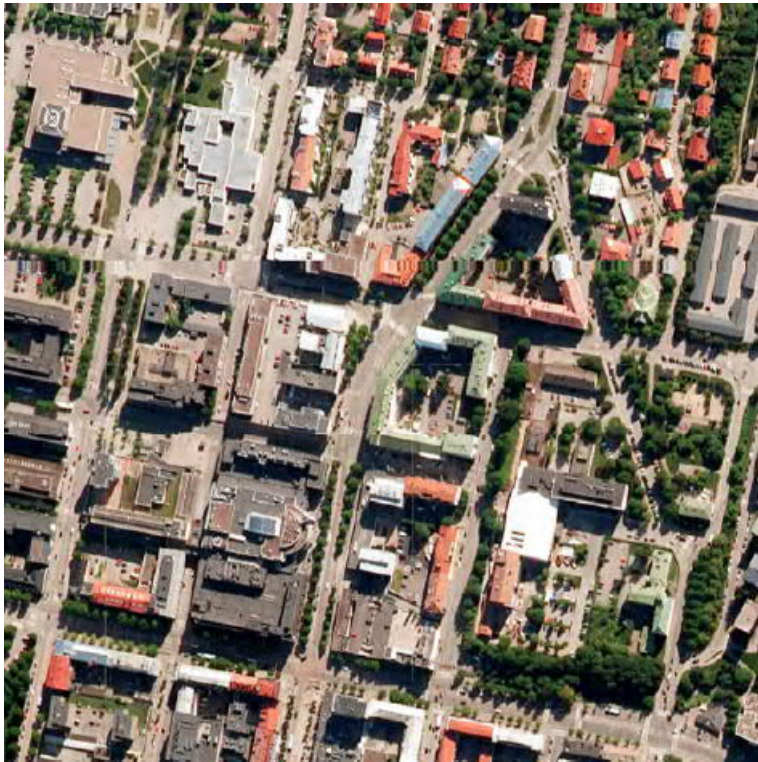
- Vasemmalla ote ilmakuvasista vuodelta 1946, jossa näkyy 1928–1936 välisenä ajanjaksona rakennettujen pientalojen muodostamat katulinjat. Puutarhakaupunkiperiaatteen mukaisen asemakaavamuutoksen laati Otto-livari Meurman 1927. Rukoushuoneen pohjoispuoleisen Saimaankadun, Oikokadun ja Aleksanterinkadun kolmionmuotoinen asuinkerrostalojen korttelialue on rakentumassa Saimaankadun puoleiselta osalta.
- Keskellä kortteli 93 ja keskustan itäosan kaupunkirakenne keväällä 1960. Kaupunkirakenne on tiivistynyt 15 vuoden ajanjaksolla. Kortteli 93 on rakennettu täyteen Oikokadun varrella. Kolme pistekerrostalona rajaavat korttelin Oikokadun puoleisen katumaiseman.
- Oikealla ote peruskartasta vuodelta 1963.

Kuvakaappaukset ilmakuvista <https://kartta.lahti.fi/ims>

Osasuunnos peruskarttalehdestä 311103 1963, alkuperäinen mittakaava 1:20000, Maanmittauslaitoksen kivipaino, Helsinki 1963. Maanmittauslaitos.

LÄHIYMPÄRISTÖ JA NYKYTILANNE

Lahten keskustan ja osittain myös Paavolan kaupunkirakenne on tiivistynyt ja uusiutunut. Rukoushuoneen eteläpuolinen opetusrakennusten korttelialue on muutoksen kourissa. Paavolan 1930-luvun puutalalueesta on jäljellä osa. Tosin Onnelantien varrella sijaitsevista kookkaista omakotirakennuksista vain muutama on saanut tilalleen uuden, korvaavan rakennuksen.

Rukoushuoneen lähiympäristön rakennuskannassa ei ole lähimenneisyydessä tapahtunut oleellisia muutoksia eikä rakennuskanta ole sanottavasti uusiutunut. Ympäristön rakennukset edustavat eri aikakausien tyyllisuuntia ja ympäristön kokonaiskuva on samanaikaisesti harmoninen ja mittakaavaltaan vaihteleva.

Ilmakuvaista ja ihmisen mittakaavan korkeudelta tarkasteltuna rukoushuoneen lähiympäristöä voidaan luonnehtia vehreäksi keitaaksi.

Mahdollisella kaavamuutoksella yleisten rakennusten korttelialueesta asuinrakennusten korttelialueeksi on vaikutuksia ympäristökuvaan ja mittakaavaan. Hyvällä suunnittelulla on mahdollista tehdä onnistunutta ja kestävää kaupunkikuvaa.

Kuvakaappausote ilmakuvaista <https://kartta.lahti.fi/lms>

Ilmakuva SeutuMML, Lahden tekninen ja ympäristötoimiala / Maankäyttö

Rukoushuoneen pohjoissivu kuvattuna Oikokadulta.

Pihan katutilasta ja tontin Saimaankadun puoleisista osista rajaava puusäleikit on rakennettu, kun rukoushuoneen käyttötarkoitus muutettiin päiväkodiksi 1996.

Valokuva Oikokadun ja Saimaankadun risteyksestä kaakkoon rukoushuoneen suuntaan.

Rukoushuone sijaitsee pohjoiseen viettävällä tontilla. Maasto on haastava pihan käytön suhteen. Tontille on ollut hankala järjestää autopaikkoja. Läheltä ja kauempaa seuroihin kokoontuvat ovat aikoinaan palkoittaneet autonsa lähialueen kadunvarsille.

Oikokadun ja Saimaankadun katutilaa ja tonttia rajaava betoni-muuri on maalattu täyteen erilaisia kuvia. Aitamuurien maalaus suoritettiin vuonna 2013.

Valokuvat Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Viereisessä kuvassa rukoushuone kuvattuna Saimaankadun ja Onnelantien risteyksestä koilliseen. Taustalla näkyy sodanjälkeen rakennettua itäisen keskustan kaupunkikuvaa.

Rukoushuone kuvattuna Onnelantieltä. Kuvassa uudehko vuonna 2004 suunniteltu ja toteutettu metallirakenteinen aita ja portti.

Alla rukoushuone Saimaankadun risteyksestä Onnelantien suuntaan. Taustalla näkyy omakotikiinteistö Onnelantie 4, jonka Kiinteistöyhtiö Onnelat on myynyt edelleen uudelle omistajalle.

Vaikuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

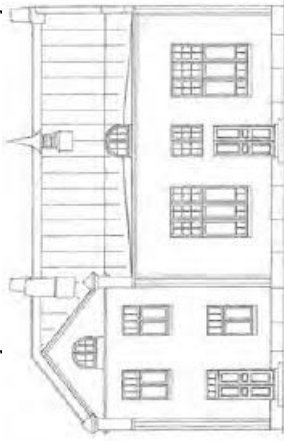
LAHDEN RUKOUSHUONEEN SYNTYHISTORIAN TAUSTAA LYHYESTI

Osaasuennos Lahden kaupungin asemakaavasta esikaupunkialueineen 1925, mit-takaava 1:5000. KA, digitaalilarkisto, VAKKA Kaupunkikartat lia'3/-Lahden kaupun-gin asemakaava esikaupunkialueineen 1925.

Piirustus esikoislestadiolaisen ensimmäisestä, omasta rukoushuonerakennuksesta, Vuorikatu 35 (ennen Vuorikatu 29). Piirustukset valmistuivat 15.11.1909 ja rakennuk-sen suunnitteli rakennusmestari A.W. Nieminen Lahdesta. Kivinen rakennus sijaitsi tontin perällä. Rakennuksessa oli 100 m² suuruisen kokoussali, jossa parveke, 25 m² kahvisali, pieni keittiö ja yläkerrassa asuinhuoneita. Tontilla sijaitsi myös kaksi muuta asuimrakennusta, joissa asui pääasiassa lestadiolaisperheitä.

Lähde: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 1983, s. 17.

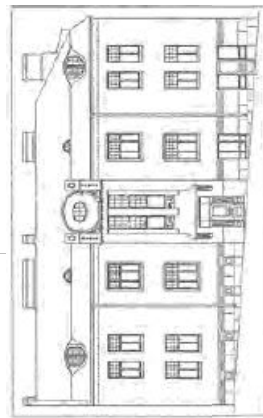
Valokuva vasemmalla Rautatienkatu levyseppä 3:n Juho Ahosen omistamasta ja 1902 rakennetusta asuin- ja pajarakennuksesta, jonka kokoussalissa esikoislestadio-laiset pitivät seuraajaan vuoteen 1906 saakka.

Ahosen myytyä edellä mainitun kiinteistön, hän rakennutti Rautatienkatu 5:een läk-ki- ja pelitsepäniilikkeen 1906. Rakennuksen toisessa kerroksessa oli iso kokoussali, jossa esikoislestadiolaiset sittemmin kokoontuivat.

Tämän jälkeen kokoonnuttiin väliaikaisesti Juho Ahosen omistamassa Tapionkatu 6:n talossa (nykyisin Sibeliuskatu 6), joka oli rakennettu 1909–10.

Lähteet: Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 1983, s. 17.Tupala, Unto (1998). Lahden rakentaminen jatkui. Lahden kaupunki. RT Print Oy. Pleksämäki. s. 46–52, s. 302–303.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1922 ONNELANTIEN RUKOUSHUONE

KORTTELI 91, TONTTI 1, Onnelantie 2

Esikislestadiolaisuuden perinteeseen on kuulunut omassa rukoushuoneessa sunnuntaisin pidettävät päivä- ja iltaseurat. Tämän lisäksi esikislestadiolaiset kokoontuvat kolme kertaa vuodessa isoisiin, koko viikonloppun kestäviin seuroihin, joiden ajankohdat ovat loppiaisena, juhannuksena ja mikkelinpäivänä. Saarnaajat tulevat näihin seuroihin yleensä muualta Suomesta.

Yhteisöllisyyttä ja kristillisen liikkeen yhtenäisyyttä on edistetty isojen seurojen yhteydessä järjestettävällä rukailulla, joka on osallistujille aina ilmaista. Lisäksi seuroihin muualta tulevat majailtavat yleensä paikkakunnan perheiden koteihin. Jumalanpalvelukset ja muu toiminta on jäsenille maksutonta, eikä seuroissa auttaville ja saarnaajille makseta palkkaa. Esikoisuus on ollut lähes poikkeuksellisesti maallikoliike. Lars Leevi Laestadiuksella on edelleen tärkeä asema seuraperinteessä, ja hänen saamaansa luetaan aika jokaisen seuran yhteydessä.

Lahden rukoushuoneen rakentamispäätös oli tehty Porin juhannuskokouksessa 1921, jonka jälkeen Lahdessa ryhdyttiin hankkimaan tonttia rukoushuoneita varten.

Vanha-Laestadiolais-kristillinen yhdistys perustettiin 3.10.1921 Lahden ensimmäisellä rukoushuoneella, joka sijaitsi Vuorikadun varrella talossa N:o 29. Läsnä olivat maanviljelijä Niklas Milén Orimattilasta, työnjohtaja K. Toivonen Helsingistä, liikemies Juho Ahonen Viipurista, liikemies Joel Ahonen Lahdesta, liikemies Kalle Helenius Lahdesta, maanviljelijä E. Rantanen Kuhmoisista, maanviljelijä J. Rantanen Padasjoelta, poliisikonstaapeli S. Vesterinen Helsingistä, talonomistaja H. Andersson Lahdesta, puuseppä Emil Masalin (Maapalo) Lahdesta, liikemies J.G. Heinonen Lahdesta ja tehtailija A. Holm Padasjoelta. Kokous päätti myös yhdistyksen säännöistä ja valitsi yhdistyksen hallitukseen edellä mainitut henkilöt. Yhdistyksen kotipaikaksi merkittiin Lahden kaupunki. Sosiaalihallitus oli hyväksynyt yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin 23.3.1922 rekisterinumerolla 6899.

Yhdistys anoi Lahden kaupungilta lahjaksi tonttia n:o 8 korttelissa 42 eli Vuorelman talon tontti Vesijärvenkadun ja Kirkkokadun kulmassa. Kaupunginvaltuusto kuitenkin hylkäsi anomuksen. Seuraavaksi katseet käännettiin tonttiin n:o 1 korttelissa 91 eli nykyiseen rukoushuoneen tonttiin 15 korttelissa 93.. Vaihtoehtoksi esitettiin myös rukoushuonetta vastapäätä olevaa tonttia n:o 5 korttelissa 94.

Osa-uurennos Lahden kaupungin asemakaavasta esikaupunkialueineen 1925, mitakaava 1:5000. KA, digitaaliarkisto, VAKKA Kaupunkikartat lia'3/-Lahden kaupungin asemakaava esikaupunkialueineen 1925.

Lahden kaupunginvaltuusto suostui yhdistyksen pyyntöön saada ostaa tontti n:o 1 korttelista 91 ilman huutokauppaa ja teki 2.3.1922 päätöksen, että Rahatoimikamari oli oikeutettu myymään ilman huutokauppaa Lahden kaupungille kuuluvan, rakentamattoman tontin n:o 1 korttelissa n:o 91 (93) Vanha-Laestadiolais-Kristilliselle yhdistykselle. Rahatoimikamari arvioi hinnaksi 8 markkaa / m². Myytävän tontin pinta-ala oli suuruudeltaan 2200 m². Mittauksen suoritti kaupungininsinööri. Tontti myytiin yhdistykselle 17 600 mk:n kauppahinnalla.

Lahden kaupungin Raastuvancikeuden istunnossa Lahden kaupungintalolla tehtiin toukokuun 22 päivänä 1922 lainhuudatuspöytäkirja. Pöytäkirjaote sisälsi kauppa kirjjan, jonka Rahatoimikamarin puolesta allekirjoittivat Emil Boman ja Urho Pihajamaa ja yhdistyksen puolesta Niklas Millén ja Joel Ahonen. (Asiakirjalähde: kopio lainhuudatuspöytäkirjan otteesta ja siihen sisältyvästä kauppa kirjasta, Lahden Rahatoimikamari 2.3.1922).

Kiinteistö oli siirtynyt yhdistyksen omistukseen 9.3.1922 laaditulla kauppa kirjalla. Kun hakijan omistusoikeus kiinteistöön oli näytetty lailliseksi, "harkitsi Raastuvancikeus nojautumalla Maakaaren 4 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin tämä lainpaikka kuuluu 28 päivänä kesäkuuta 1878 annetussa Keisarillisessa asetuksessa laillisesti tehtyyn anomukseen suostua".

Rukoushuoneen rakennutti Vanha-laestadiolais-kristillinen yhdistys ry, joka oli perustettu 3.10.1921 ja rekisteröity 23.3.1922. Yhdistyksen kotipaikka oli alusta alkaen Lahti. Rakennustyömaan työnjohtajana toimi saarnaaja Juhon Ahonen, jonka Lahden keskustassa omistamissa tiloissa yhdistys oli kokoontunut jo aiemmin. Puutavaraa saatiin lahjoituksina kristityiltä metsänomistajilta eri puolilta maata. Puutavaraa tuotiin myös vesistöä pitkin, jolloin loppumatka rahdattiin junalla Kansanopiston sillan luo. Sieltä ne kuljettiin hevöskyydillä tai joskus kantaen rakennuspaikalle.

Uutta rukoushuonetta ryhdyttiin rakentamaan talkoilla Oikokadun, Saimaankadun ja Onnelantien (ent. Huvilakatu) rajaamalle tontille ja pohjoiseen viettävään rinteeseen. Paikka on ympäröivää maastoa korkeammalla. Talkoisiin osallistui myös lapsia ja nuoria arki-iltoisin. Rakennus oli oman aikansa mittasuhteissa varsin suurikokoinen puurakennus.

Rukoushuoneessa oli kaksi osaa – rukoushuonesali (iso sali) 265 m² ja sen keskeisiltaan avautuvat lehdit 200 m² sekä pienempi osa, jonka I kerroksessa oli kokoussali 85 m², keittiö ja asunto sekä kellarikerroksessa ruokasali, keittiö ja varastotilaa. Rukoushuonesali oli rakennettu vain kesäkäyttöä ja juhannusseuroja varten. Pienempi sali rakennettiin oheistiloineen normaaliin rukoushuonekäyttöön ja lämmitettäväksi.

Onnelantien rukoushuone 1930-luvulla. Yksityiskokoelma.

Rakennuksen takana näkyy pulpettikattoinen, pystysaumattulla pellillä katettu ulko-
huonerakennus. Ulko-
huonerakennuksen jatkeena on puurakenteinen piharakennus, jonka käyttötarkoitus ei ole tiedossa.

Tontti on aidattu Onnelantien puolelta korkealla pystysuuntaan laudoitetulla aidalla. Saimaankadun puolella tontti rajautuu betonimuurin. Kadulta nousevat kiviset portaat kohtisuoraan pääsisäänkäynnille. Pihaluokse ei ollut alkuvuosina istutuksia tai puuta. Katualueet ovat sorapintaisia.

Asiakirjojen mukaan kuvassa näkyvä Onnelantien puoleinen lauta-aita rakennettiin 1933. Saimaankadun puolelle tukimuurin päälle lisättiin metalliaita 1938. Ilmeisesti Oikokadun tukimuurin ja aita rakennettiin samana vuonna.

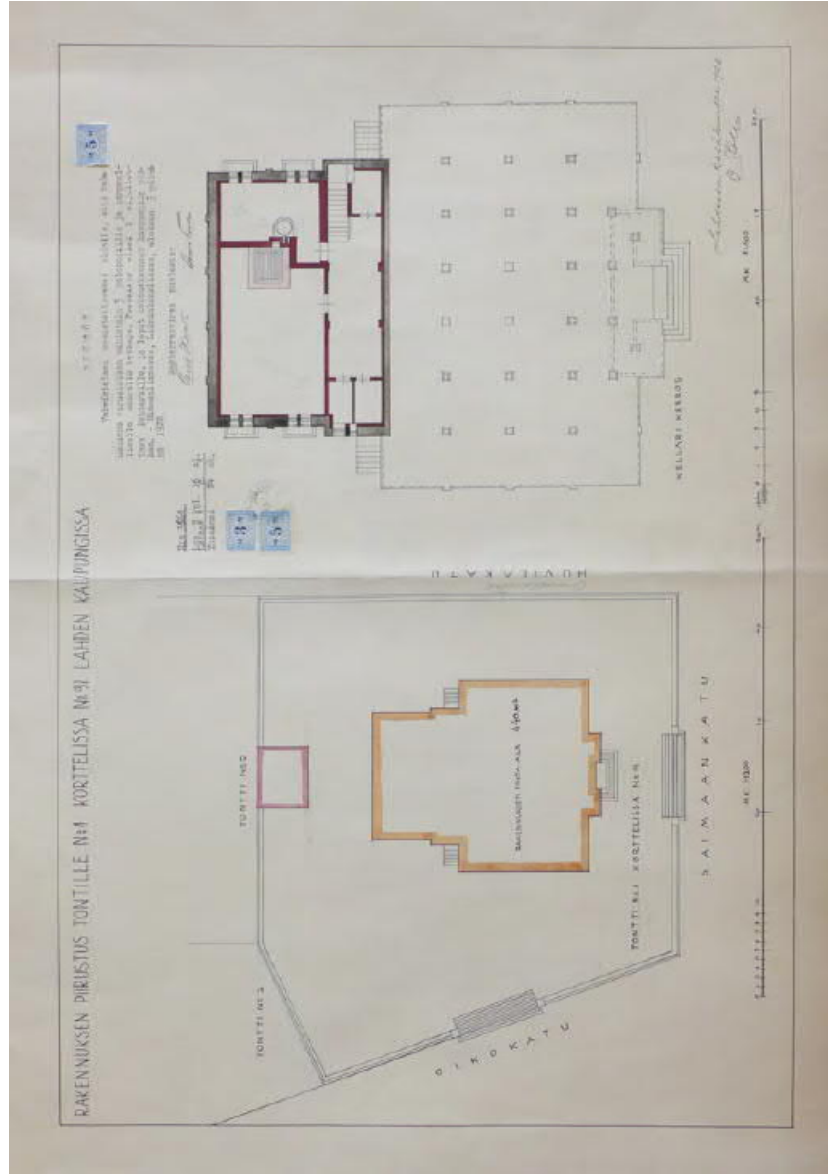
Pihan puistopuut istutettiin 1939. Lähdetietojen mukaan 1950-luvulla puustoa on uusittu, jolloin ainakin Onnelantien puolelle on istutettu tammia.

Valokuva on luultavasti otettu 1933 jälkeen, koska Paavolan pientalovaltainen alue on jo osin rakennettu ja Onnelantien puoleinen pystylauta-aita on jo paikallaan.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Asemapiirrokseen merkityt, kadulta tontille johtavat portaat toteutettiin esitettyä vaatimattomampina. Saimaankadulta nousevat portaat rakennettiin kapeampina ja tukimuuri betonisena. Oikokadun puoleiset portaat toteutettiin hyvin kapeina ja jyrkkään maastoon sovitettuna asemapiirroksessa esitettyä alemmaksi. Tukimuuri jatkui Oikokadun puolella myös betonisena.

Varsinaisen rukoushuoneen ison salin osalta maapohja on kaivamatonta. Kellarikerrokseen ei ollut alunperin pihalta suoraa sisäänkäyntiä. Kellarissa sijaitsi lämmitysruuvi ja jonkinlainen padalla tai uunilla varustettu tila. Näiden lisäksi kaivamatoman ison salin alapohjan viereen oli piirretty käytävä ja pieni varasto. Onnelantien puoleiselta sivulta nousivat portaat I kerrokseen ja Oikokadun puolelle oli piirretty kaksi pientä ikkunallista huonetta. Huonetoiltojen käyttötarkoitusta ei ole merkitty piirustuksiin.

Piirustuspienennös alkuperäisestä, laveerattua asemapiirrokselta 1:200 ja kellarikerroksesta 1:100. Rakennuspiirustus tontille N:01 korttelissa N:01 Lahden kaupungissa. Vahvistettu Hämeenlinnassa, Lääninkansliassa, elokuun 3 päivänä 1922. Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa kesäkuulla 1922.

Päätöksessä edellytetään, että kokoushuone varustetaan vähintään 3 palopostilla ja tarpeellisella määrällä letkuja. Paloposteista 1 olisi sijoitettava lehterille ja loput kokoushuoneeseen kumpaankin päähän.

Rakennuksen pinta-ala on merkitty asemapiirrokseen 440 m². Todellisuudessa rakennus oli merkittyä kerosalaa suurempi.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkistossa on laveeratujen piirustuksien lisäksi sinkkopiosarja.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Kellarikerroksen sinkkopiirustukseen on piirretty kaksi pientä komeroa, jotka on varustettu jonkinlaisilla "istuinilma". Olisiko kysymys mahdollisista wc-tiloista, koska rakennus oli arkitietojen mukaan varustettu vesijohdolla ja viemärillä. Kellarin huoneiden käyttötarkoituksia ei ole kuitenkaan merkitty pohjapiirustukseen.

Kellarikerros oli alun perin kooltaan 9,4 x 14,0 m. Perustus- ja seinärakenteet tällä osalla oli tehty betonisina ja sisäpuolella maanvastaisissa seinissä oli verhomaalaus. Väliseinät olivat muurattuja.

Portaat kellarin käytävätilasta salikerrokseen johtivat Huilakadun (Onnelantien) puoleiselle sivulle. Kellarissa oli suuri, lämmitysuunillinen tila. Kellarin ikkunoitten ulkopuolelle oli piirustuksen mukaan valettu "kullut", koska ikkunoiden alareuna oli ympäröivää maanpintaa alempana. "Lämpökeskuksen" takana oli toinen pienempi tila varustettuna jonkinlaisella uunilla tai vesipadalla. Rakennuksen vesikatolla sijaitsevaan pippuun johtavat savuhormit sijaittivat huoneiden välisessä seinässä.

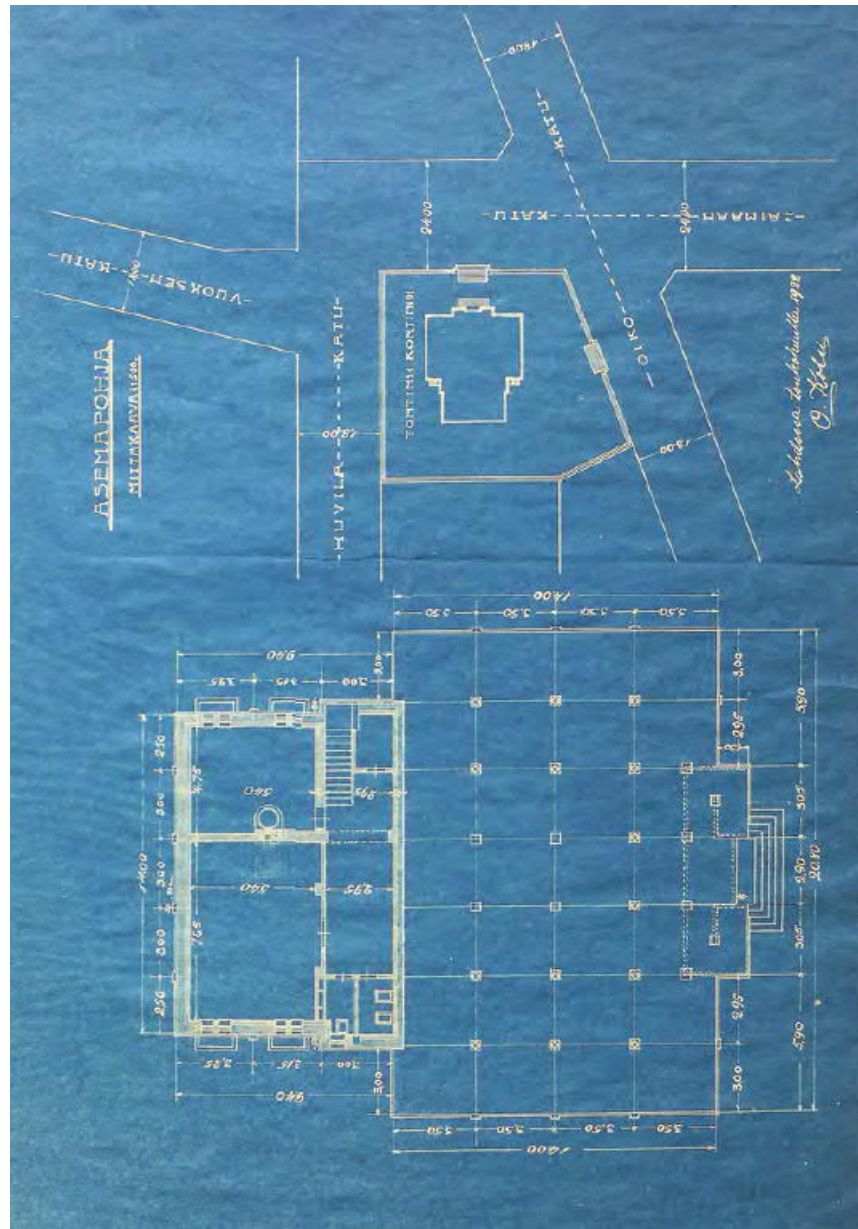
Asiakirjojen mukaan rukoushuoneessa oli alunperin myös sähkö viemäröinnin ja vesijohtojen lisäksi.

Ison salin alapohja 14 x 20,8 m oli kaivamatonta aluetta. Salin 14 pilarin ja muiden tukirakenteiden perustukset on merkitty säännöllisen ruudukon muotoon

Piirustuspienennös alkuperäisestä sinkkopiosta / asema-piirros 1:500 ja kellarikerros 1:100. Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa toukokuulla 1922.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

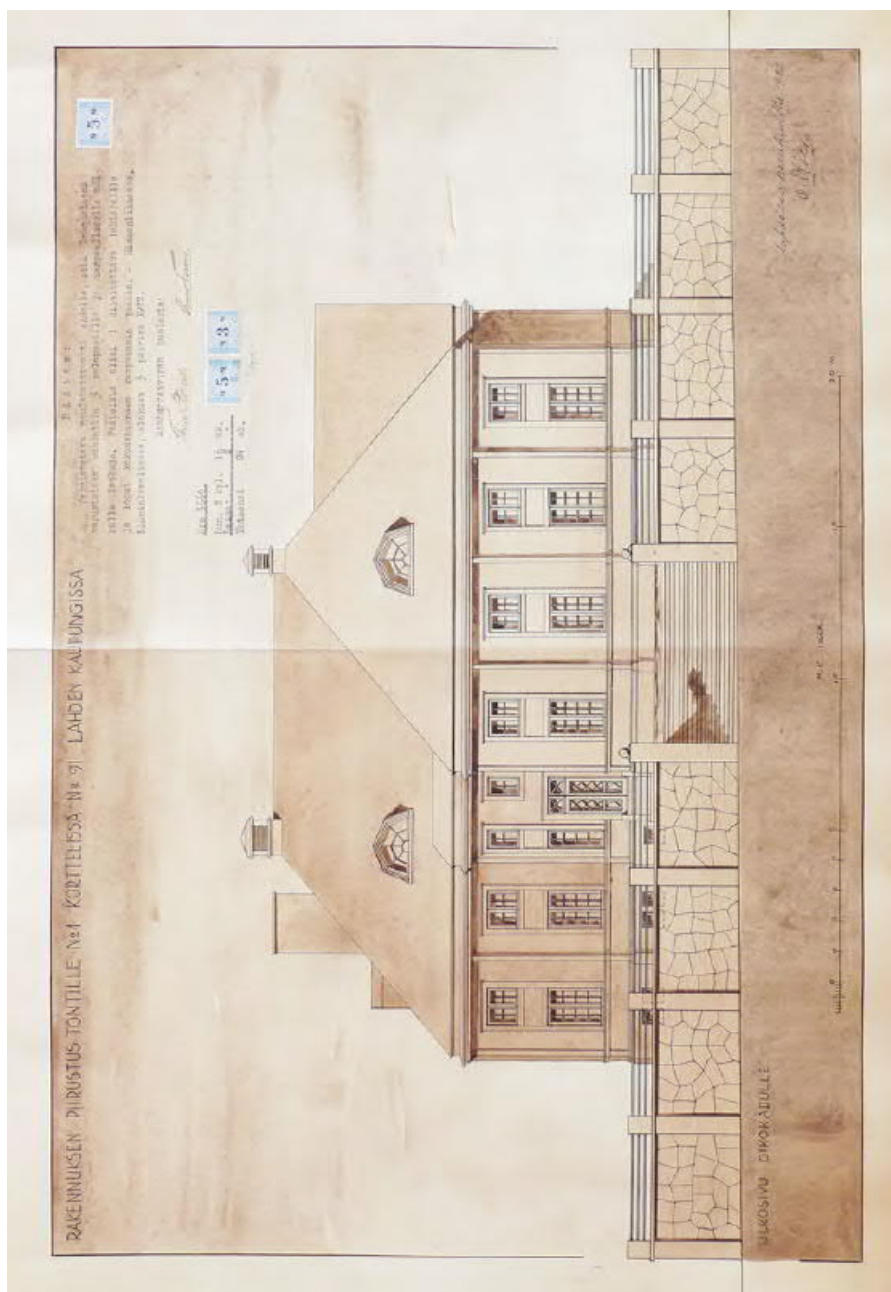
Oikokadun puoleinen julkisivu. Julkisivujäsentely on klassisen periaatteen mukainen. Laveerattua piirustuksesta ei käy ilmi julkisivun materiaali, joka on pontattua vaakalautaa. Julkisivua rytmittää pystysuuntaiset, ulkoseinära-kennetta molemmin puolin tukevat ja julkisivupinnasta ulostyöntävät tukipiirut. Pystysuuntaista vaikutelmaa korostavat tukipiirujen väliseen seinäpintaan keskeisesti sommitellut, kahden kerroksen korkeiset ikkunavyöhykkeet. Katon lappella on kulmikkaiksi muotoillut ja säteittäin osiin jaetut kattolyhykkynä, jotka antavat valba ulkottilaan.

Piirustuksessa esitetty mahtipontinen portaikko Oikokadun puolelta tontille ei toteutunut. Kumpareille rakennettua tonttia ei pengerrytetty tasaiseksi, vaan Oikokadun tuta kimuuri valettiin betonista esitetyä matalampana ja Oikokadun viettävää katupintaa mukailleen. Portaatt tontille tehtiin hyvin kapeina ja tontin Oikokadun puoleiselle rajalle alemmaksi maastoon.

Piirustuspienennös alkuperäisestä, laveerattua julkisivupiirustuksesta Oikokadulle. Rakennuspiirustus tontille N:o 1 korttelissa N:o 91 Lahden kaupungissa. Vahvistettu Hämeenlinnassa, Lääninkansliassa, elokuun 3 päivänä 1922. Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mittakaava 1:66 ⅔.

Esikosteadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018

Saimaankadun puoleinen julkisivu on klassisen sommiteluperiaatteen mukaisesti symmetrinen. Pääsisäänkäynti rakennukseen sijoittuu keskeisesti pääjulkisivun ulostyöntävään poikkipäätyyn nähdessä, jonka harja on kohti päävoilymin korkeaa aumakattoa. Saliosan aumakatolla kaatonharjan päätteitä korostavat painovoimaisen ilmanvaihtodon piiput ritiliineen. Pääsisäänkäyntijulkisivun juhlavuutta lisäävät pystysuuntaiset, vinoristikkojuhlilla koristellut korkeat ikkunat, jotka avautuvat lehterin portaitkoihin. Pääsisäänkäynnin yläpuolella on lehterille valoa antava, leveä ikkuna. Ullakon ikkuna päätykolmion keskellä on kulumista viistetty.

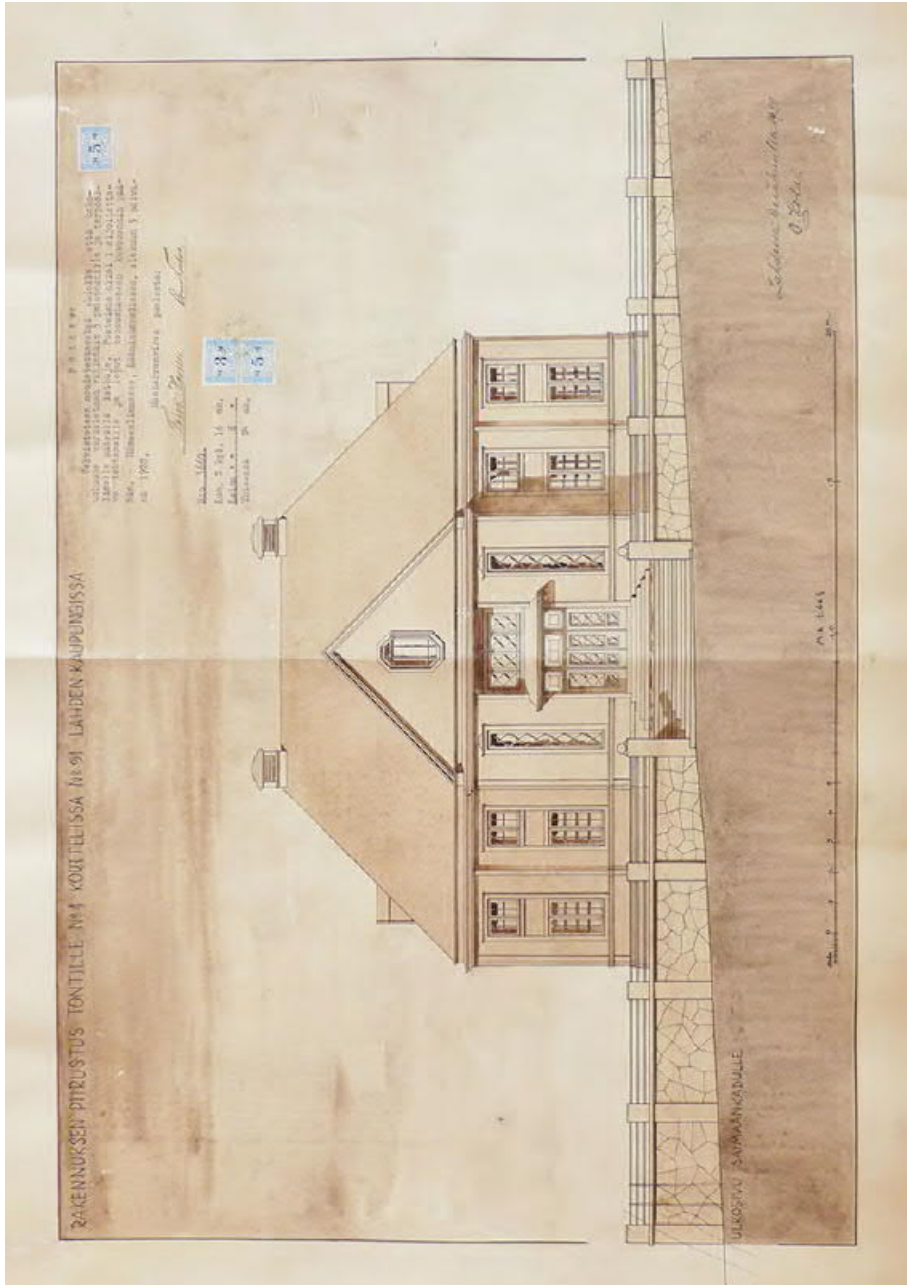
Rukoushuoneen sokkelit on valettu betonista – rakennuksen runko puuta ja pienen osan maanpaine seinät ja perustus valettiin kellarin osalta betonista. Julkisivu Saimaankadulle on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Se on jäsennetty hienovaraisesti 1920-luvun klassismin tyylipiirteiden mukaan.

Kaksikerroksisen rakennuksen julkisivuja jäsentävät pääilekkäisten ikkunoiden muodostamat pystyaiheet. Ikkunaukot oli jaettu yhdellä pystyväikarmilla kahteen osaan, puitteet olivat 8- tai 4-ruutuiset. Aumakattoisen rakennuksen kattoena oli jo alunperin pystysaumattu pelti.

Piirustuspienennös alkuperäisestä, laveeratusta julkisivupiirustuksesta Saimaankadulle. Rakennuspiirustus tonille N:o 1 korttelissa N:o 91 Lahden kaupungissa. Vanhastettu Hämeenlinnassa, Lääninkansliassa, elokuun 3 päivänä 1922. Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mitta-kaava 1:66 ⅔.

Esikolsestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Ison- ja pikkusalin liittymäkohdassa olevat portaat saatettiin toteuttaa hieman toisin tai muutettiin myöhemmin. Piirustuksessa näkyy portaitkoon ja sisusäännönnin eteiseen johtavat pariovet.

Pikkusali oli piirretty leikkauspiirustukseen korkeaksi tilaksi, johon myöhemmissä muutoksissa rakennettiin välipohja. Leikkauspiirustuksen mukaan ison salin sisäseinät oli esitetty pystyaukoiduiksi. I kerroksen ulkoiseinien alosaan oli esitetty klassinen puolipanelointi ikkunapenkkin korkeuteen saakka. Lehterinkaitteiden koristelu toteutui suunnitelmien mukaan. Pääsisäänkäynnin eteisestä nousi kahdet portaat lehterille. II kerroksen porraskaide on piirretty muodoitetaan balusteriksi. Pääsisäänkäynnin yläpuolella oli aumakatteinen katos.

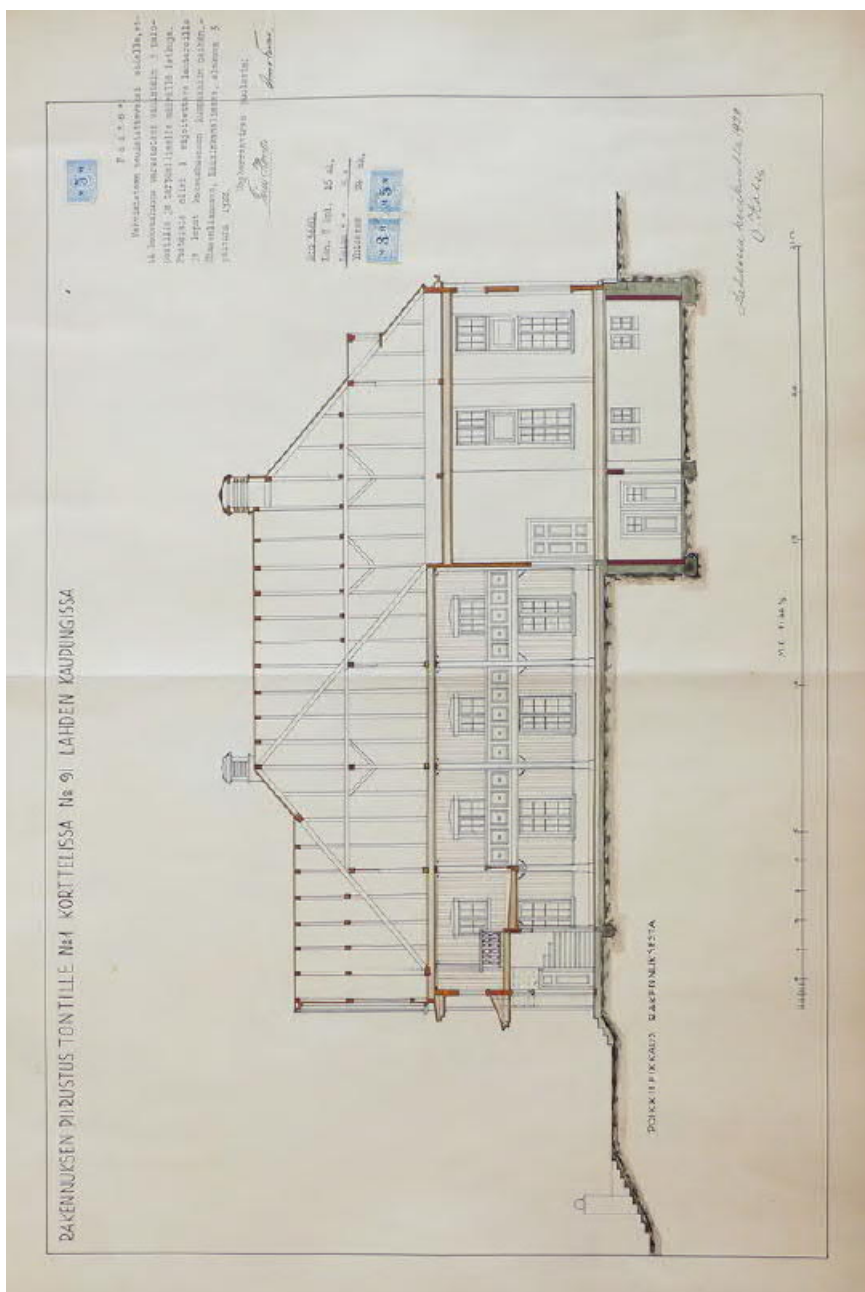
Rakennuksen sisäovet ovat tyyllittään peilivoivia. Kellarikerroksen pienten komeroitten (wc-tilojen) välit ovat viihättävästi varustettu ristikkolisella lasiaukolla.

Pikkusali on piirretty korkeaksi tilaksi, myöhemmissä muutoksissa ja tilantarpeen lisääntyessä salin rakennettiin välipohja.

Piirustuspienennös alkuperäisestä, laveeratasta poikki-leikkauspiirustuksesta. Rakennuspiirustus tonille N:o 1 korttelissa N:o 91 Lahden kaupungissa. Vahvistettu Hämeenlinnassa, Lääninkansliassa, elokuun 3 päivänä 1922. Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mittakaava 1:66 ⅔.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Rukoushuoneen päävoiyymi eli suuri sali on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen. Sen takana on leveää rakennusmassaa kapeampi pikkusali sivutiloineen. Iso sali on lämmittämättömänä tilana ollut pääosin kesäkäytössä. Keskellä päävoiyymia on kahden kerroksen korkuinen avoin tila, jota reunustavat kolmella sivulla pilarivien kannattelemat lehterit. Lehterien alla olevat sivutilat avautuvat korkeaan keskussaliin. Keskustilasta on näkyvät ikkunoitten kautta ympäröivään kaupunkitilaan

Kirkkotilaan käydään lehteriportaiden väliin jäävän eteistilan kautta. Pääsisäänkäynnin sivuilta nousevat portaitot lehterille. Nämä portaat on myöhemmissä muutoksissa uusittu. Keskeiskäytävän päätteenä on esikolisletadiolaitisten seuroille merkityksellinen saarnatuoli, jonne johtavat kahdet portaat. Saarnatuoli on myöhemmissä sittäilöjen korjauksissa uusittu suuremmaksi.

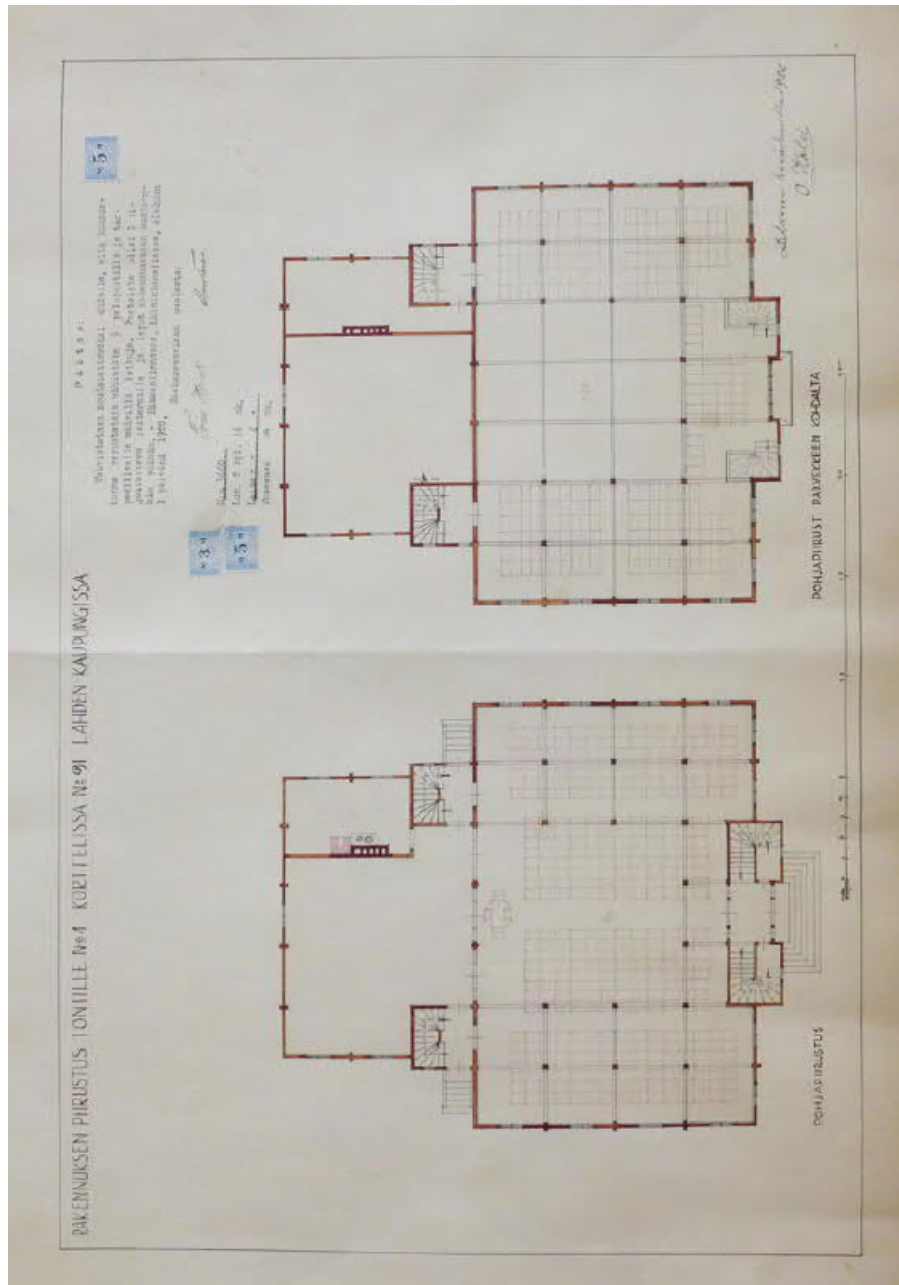
Ison salin ja pienen salin kulmaukseen on sijoitettu kaksi sivusisäänkäyntiä, joiden kautta pääsee sekä pieneen saliin että sivulehterille. Rakennuksen runkosyvyys on pienen salin kohdalla isoa salia kapeampi

Pienen salin vieressä on liedeillä ja lämmitysruunilla varustettu tila, ilmeisesti keittiö. II kerroksen Onnelantien puolella on kapean käytävän päätteenä huone.

Piirustuspienennös alkuperäisestä (ei mittakaavassa) laueeratusta pohjapiirustuksesta (I kerros) ja parvekkeen kohdalta (II kerros). Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolssi, Lahdessa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mitataava 1:100.

Esikolisletadiolaitiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

Salin keskellä on pääovelta saarnatuolille johtava keskikäytävä, jonka molemmille puolille sijoituivat korkean tilan penkkikorttelit. Lehtereiden alla penkkikorttelit ovat pohjapiirustuksen mukaan asennettu ulkoiseihin suuntaisesti.

Lehtereiden kaiteet on jaettu osiin koristelutojien ja nelikorisoiden avulla. Koristeosat viittaavat pelkistetysti vanhojen kirkkorakennustemme lehterinkaitteiden kasetointiin. Suurta salia kannattelevat pilarit oli koristeltu pienin konsolein ja listapäättein.

Lehtereiden lattiat oli rakennettu vinoksi, jotta siellä istuvat kuulijat näkisivät puhujat. Parvekkeen vinoille lattialle penkit tehtiin portattain ja korotettuina, jotta kuulijoiden oli mahdollista seurata ja kuulla saarnaa.

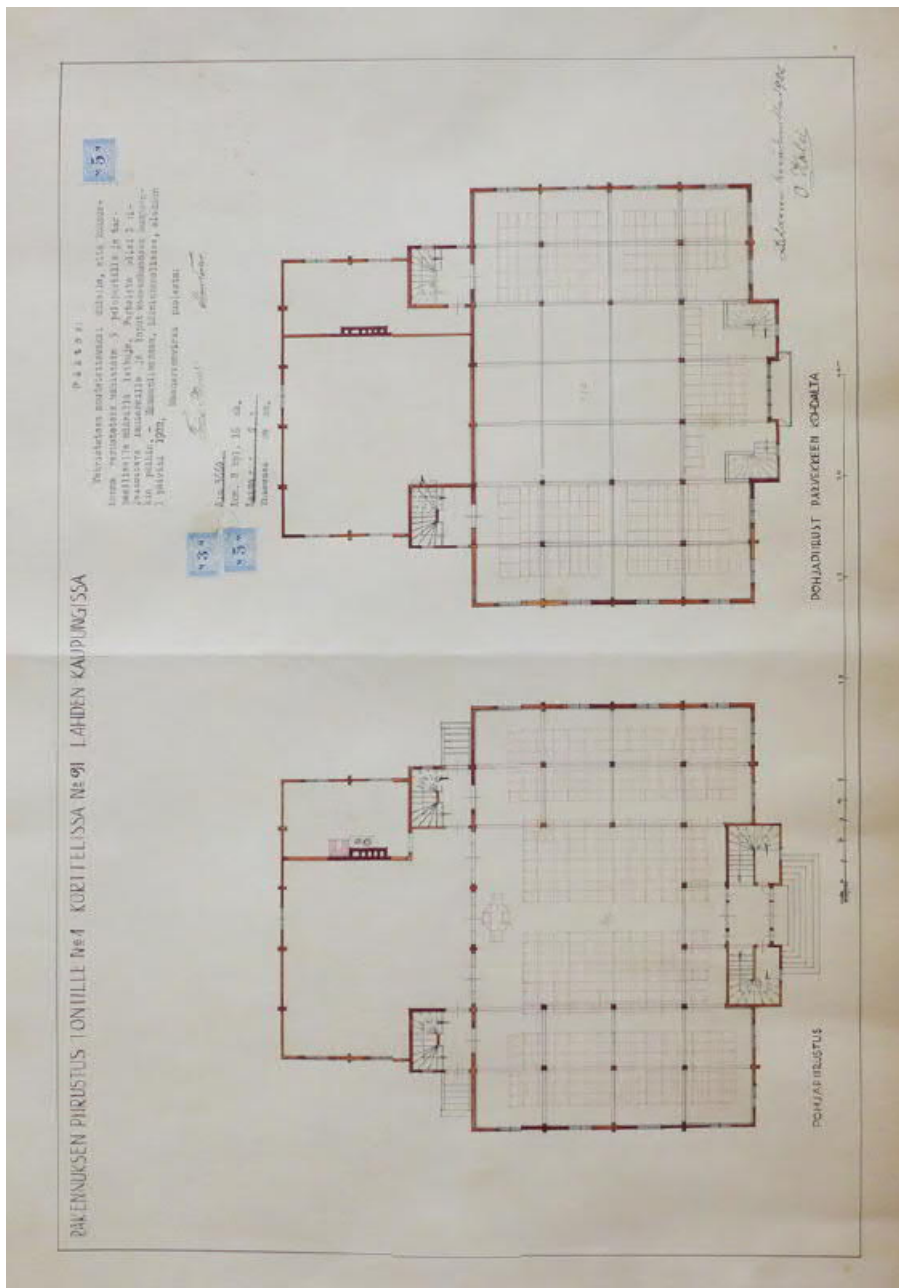
Iso sali toteutettiin alun perin vain kesäkäyttöön juhannusseuroja varten. Tästä lähtökohdasta tulkituna tulee ymmärrettäväksi kookkaan salitilan rakenteiden erikoisuus eli salin tehokkain käyttö ajoittui kesäaikaan, jolloin lämmitystä ei ollut tarpeellista.

Pikkusali eli pikkupuoli oli lämmitetty tila, joka toimi talvikaan pynhäseurojen paikkana. Alkuperäispiirustukseen pikkusali oli piirretty korkeaksi tilaksi, mutta myöhemmin siihen rakennettiin välipohja. Rakennuksen itäpäädyn julkisivussa on ollut vain yksi ikkuna keskeisesti sijoitettuna.

Rakennuksessa oli jo alun perin vesijohtot ja viemärit ja sekä sähkö. Pikkupuolen valaistus oli toteutettu seinäpinnolle asennetuilla lampettivalaisimilla.

Piirustuspienennös alkuperäisestä (ei mittakaavassa) lauearata pohjapiirustuksesta (I kerros) ja parvekkeen kohdalta (II kerros). Suunnittelijana oli rakennusmestari Oiva Kolsi, Lahdessa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mitakaava 1:100.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonnen.

RUKOUSHUONE YHTEISÖLLISEN KRISTILLISYYDEN PAIKKANA

Jo rakentamivuoden 1922 mikkelinpäivänä rukoushuoneen pikkusalissa pidettiin valtakunnalliset seurat. Mikkelinpäivää on vietetty varhaiskeskiajalta saakka syyskuun 29. päivänä. Ruotsissa ja Suomessa mikkelinpäivän vieto siirrettiin liikkuvalle paikalle vuonna 1772, jolloin päivää on vietetty joko kyseisenä ajankohtana tai arkipäivälle osuessa sen jälkeisenä sunnuntaina. Vuonna 1922 mikkelinpäivä oli perjantai. Rukoushuone vihittiin käyttöön juhannuksena 1923.

Esikoislestadiolaiset ry (nimi 31.7.1990 lukien) on pitänyt juhannus-seurat ja vuosikokouksen rukoushuoneessa juhannuksesta 1923 alkaen, mutta sodan vuoksi 1941 vuosikokous pidettiin mikkelinpäivänä. Vuonna 1944 se jäi pitämättä.

Rukoushuoneella on järjestetty alusta asti ainakin seuraavia tapah-tumia: pyhäseurat (sunnuntaisin kahdet seurat), kanssapuheet, hau-tajain muistotilaisuudet, hääjuhlat, muita kokouksia ja juhlia. Ruokailu tapahtui kellarikerroksessa ja pikkusalin vieressä oli kahvi-keitto ja kahvit.

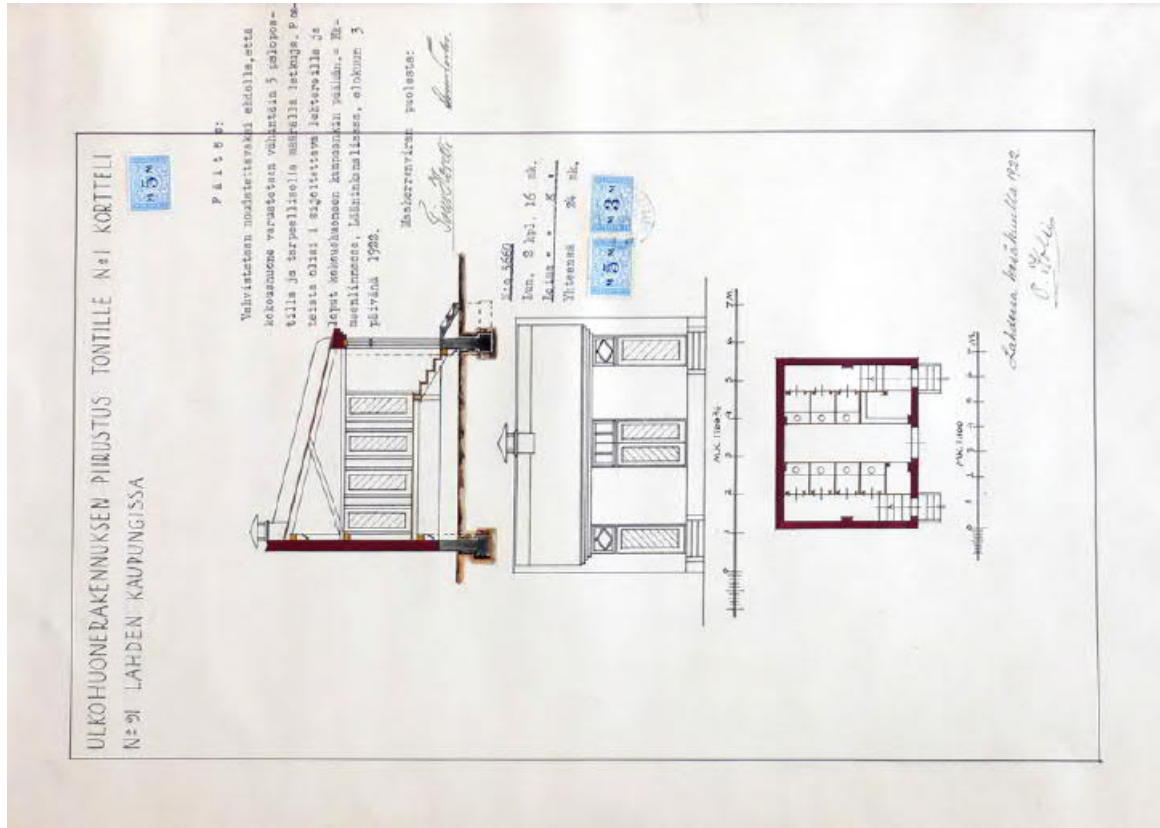
Esikoislestadiolaisessa rukoushuoneessa ei ole urkua. Seuroissa kuullaan sanaa ja lauletaan ilman säestystä esilaulajan johdolla. Al-kuperäinen saarnatuoli sijoitettiin pääsisäänkäynnin keskiakselille. Se tehtiin korkeaksi ja siinä oli mahdollisesti 1-2 paikkaa. Saarnan tuli kuulua myös parvekkeelle. Saarnatuolia maclallettiin varsin pian siten, että sinne mahtui istumaan kolme puhujaa yhtä aikaa.

Rukoushuoneen alkuperäiset penkit ja pienen salin saarnatuoli siir-rettiin Enon rukoushuoneeseen vuonna 1949. Enon rukoushuone myytiin 1977, jolloin saarnatuoli varastoitiin ja otettiin myöhemmin käyttöön Padasjoen rukoushuoneessa.

Osasuurennos Lahden kaupungin opaskartasta 1938, mittakaava 1:1000. Laadittu Lahden kaupungin Rakennustoimiston Geodeettiosastolla v. 1938. KA, digitaalarkis-to, VAKKA Kaupunkikartat Ila*3.-Lahden kaupungin opaskartta 1938.

1922 ULKOHUONERAKENNUS

Rakennusmestari Oiva Kolsin vuonna 1922 piirtämä kivirakenteinen ja pulpettikattoinen ulkokuonerakennus valmistui tontin itärajalje. Pohjakaavaltaan se oli suorakaiteen muotoinen, n. 6,8 x 5,5 m. Kolmella sivulla ulkoseinät jatkuivat muureina vesikatteen yläpuolelle. Rakennuksessa oli kaksi osastoa ja keskeillä laitamakki. Ulkokuone toimi ulkokuusina. Ulkokuonerakennus purettiin vuonna 1956 rukoushuoneen laajennuksen yhteydessä valmistuneiden wc-tilojen jälkeen.

Piirustus ulkokuonerakennusta varten tontille N:o 1 korttelissa N:o 91 Lähdän kaupungissa. Piirustus on vahvistettu 3.8.1922. Oiva Kolsi on allekirjoittanut piirustuksen kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mittakaava on 1/66 2/3 ja 1/100.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehti-toimisto Virpi Teronen

Alla heikkolaatuinen kuvakaappaus vuoden 1946 ilmakuvasta, jossa ulkokuonerakennus näkyy tontin perällä. <https://kartta.lahti.fi/ims>

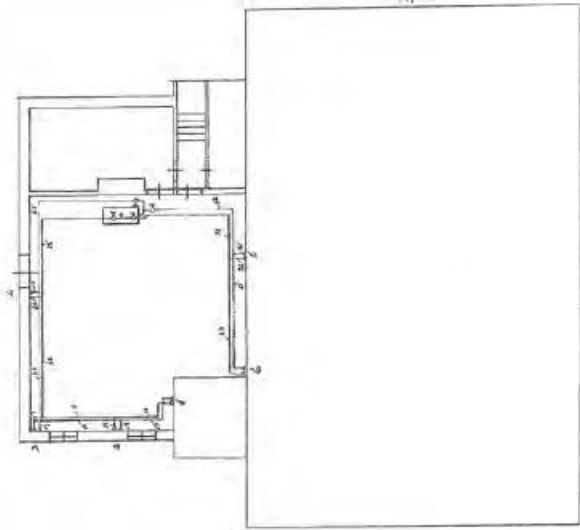
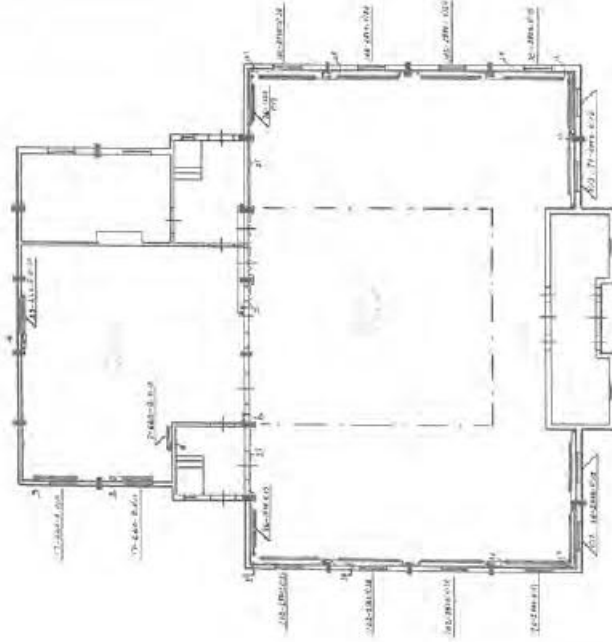
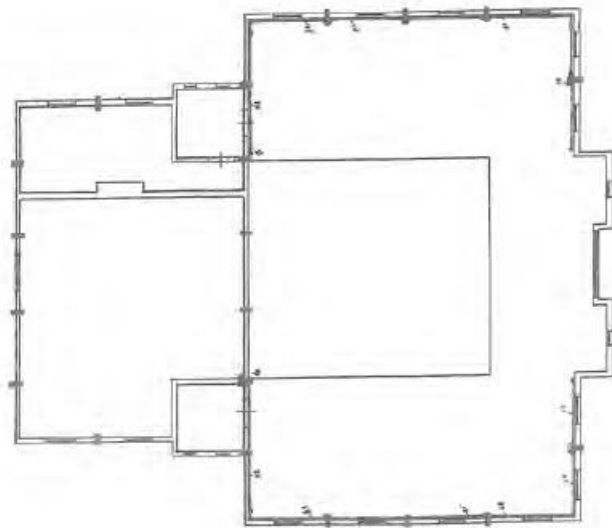
1939 LÄMPÖJOHDOT

KORTTELI 91, TONNIN 1, Onnelantie 2

Rakennuksen pikkusalin puoleisen osan lämmitys hoidettiin alun perin puulämmityksenä. Lämmitysjärjestelmää laajennettiin arkistotietojen mukaan 1930-luvun alussa, jonka ansiosta isoa salia voitiin käyttää seurissa läpi vuoden. Lämmitysjärjestelmä toteutettiin höyrypuhalluksella johtamalla metalliset lämpöpötket ison salin parvekkeiden alle. Vesikiertoon perustuva lämmitysjärjestelmä radiaattoreineen (Roslundin suunnitelma) toteutettiin sotien jälkeen. Pikkusalin välikatto rakennettiin perimätiedon mukaan mahdollisesti ennen sotia, kun isoon saliin saatiin lämmitys. Tässä vaiheessa yläosaan tuli neuvottelutila ja ullakkotiloja. Näistä ei löydy piirustuksia eikä mainintoja asiakirjoissa. Puhelinkulut mainitaan ensimmäisen kerran arkistotiedoissa vuonna 1939. Kovaääniset hankittiin pian sotien jälkeen.

Rakennuksen lämpöjohtopiirustus, osakopiot II kerros, I kerros ja kellarit. Ei mittakaavaa. Piirtänyt O. Roslund 1939.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperipiirustuksista 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen. Kuvankäsittely Virpi Tervonen 2018.

1950 MELLININ KIRKON VANHAT PENKIT

KORTTELI 93, TONNIT 1, Onnelantie 2

Rukoushuoneeseen ostettiin 1949 Lahden vanhan puukirkon alkuperäiset penkit, kun puukirkossa suoritettiin sisätilojen korjaus arkkitehti Kauno S. Kallion suunnitelmien mukaan vuosina 1949–50. Arkkitehti Albert Mellinin suunnitteleman ja 1990 valmistuneen kirkon interiööri penkkeineen ja yksityiskohtineen ilmentää 1800-luvun lopun koristeellista kertaustyyliä.

Rukoushuoneeseen siirretyt penkit sijoitettiin isoon saliin. Valokuvaa vanhoista penkeistä ei ole rukoushuoneen osalta löytynyt. Penkkien muotokieli poikkesi rukoushuoneen klassisesta ja esikoisestadiolaisuuteen kuuluvasta pelkistetyistä arkkitehtuurista. Kauniisti puuleikkauksin työstetyt penkit tulivat kuitenkin tarpeelliseen käyttöön.

Teologian tohtori Jouko Talonen on väitöskirjansa jälkeisessä jatkotutkimuksessaan *Esikoisestadiolaisuus ja suomalainen yhteiskunta 1900–1944* kirjoittanut esikoisestadiolaisuuteen liittyvästä askeettisrigorisesta mallista, jossa korostetaan yksinkertaista elämäntapaa. Talosen mukaan askeettisuus ilmeni yleensä huoneiden sisustuksessa, joissakin tavoissa ja perinteissä, vaateuksessa ja suhteessa taitteeseen ja kulttuuriin – esimerkiksi tauluja, ryijyjä, seinäkoristeita ja ikkunaverhoja pidettiin kotien sisustuksissa aikoinaan sopimattomina. Rukoushuoneet pyrittiin myös sisustamaan yksinkertaisesti. Aikalaisvalokuvien puuttuminen selittyy myös sillä, että valokuvaukseen ja valokuvausten suhtauduttiin liikkeeseen piirissä vieroksuin.

Pöytäkirjan mukaan penkit päätettiin myydä Lahden Vanhalle Laestadiolaiskristilliselle yhdistykselle. Lahden seurakunnan kirkkorakennuslautakunnan pk 21.4.1949. Jukka-Pekka Airas, Keski-Lahden kirkko. Lahden museo- ja taidelautakunta. Tutkimuksia IV. 1976, s. 33.

Valokuva Lahden vanhasta puukirkosta. Alkuperäinen postikorttivalokuva Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto. Jukka-Pekka Airas 2003. Keski-Lahden vanha kirkko. Lahden puukirkko 1890–1977. s. 103.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

Kellarikerroksen laajennusehdotukseen oli suunniteltu wc-tilat miehille ja naisille erillisine sisäänkäynti-portaineen laajennuksen itäisivulle. Muuhun laajennuksen osaan oli sijoitettu varasto, jonne kuljettiin suuresta lämmityshuoneesta. Varastosta pääsi myös kattilahuoneen takana olevaan pienempään tilaan. Osa laajennuksesta yhdistettiin kattilahuoneeseen. Vanhan osan tilajako säilyi muuttumattomana. Sisäkautta porrasyhteys I kerrokseen oli Onnelantien puolelle.

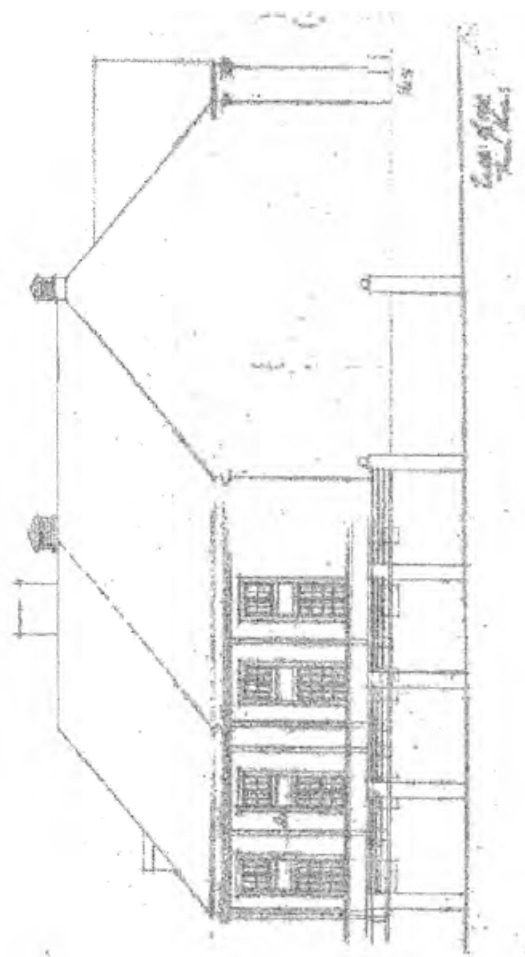
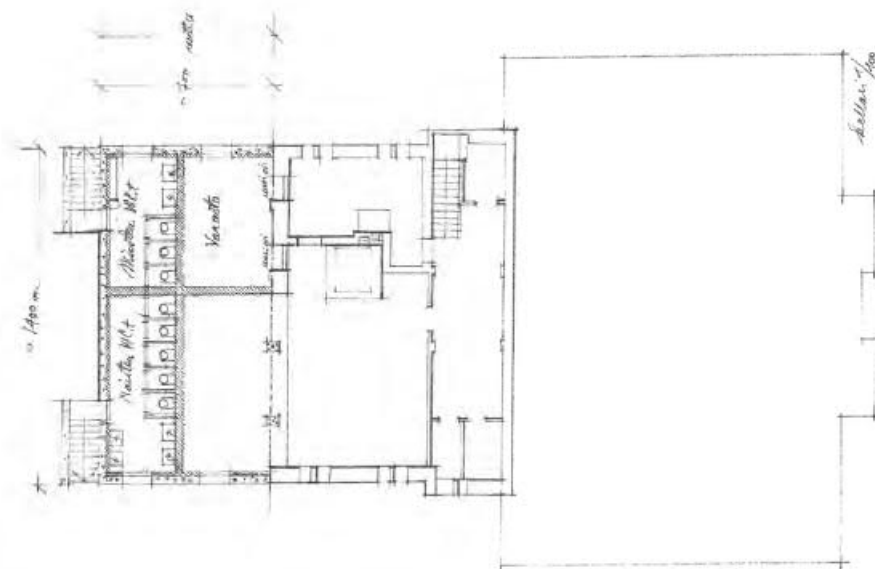
Irma Kolsi oli piirtänyt luonnoksessaan laajennuksen kaksikerroksiseksi. Rakennusta olisi jatkettu rakennuksen rungon syvyisenä massana, jolloin julkisivun ja katon harjan korkeudet olisivat pysyneet rakennuksen alkuperäisessä korkeudessa. Tästä luonnoksesta ei ole olemassa II kerroksen ja ullakon pohjapiirustuksia.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä kellarin pohjapiirustuksesta 1:100. Lahti B.3.1952 Irma Kolsi.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä julkisivupiirustuksesta 1:66 2/3 Oikokadun suuntaan. Lahti B.3.1952 Irma Kolsi.

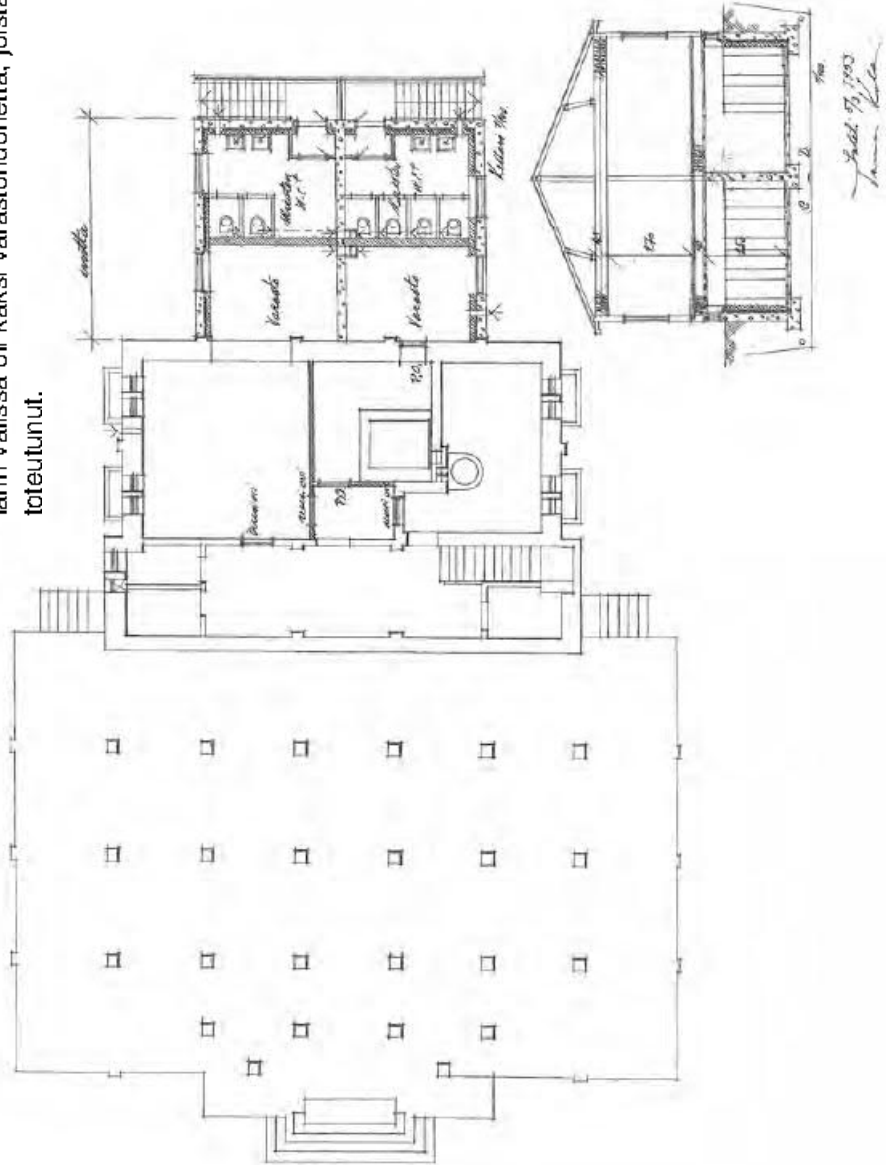
Esikoislestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Suunnittelua jatkettiin keväällä 1953 vuonna 1952 laadittujen luonnosten pohjalta. Irma Kolsi esitti uuden vaihtoehdon kellarin laajennukseksi ja rakennettavaksi betonirakenteisena ja laajuudeltaan 9,2 x 7,0 m. Laajennus oli aiempaa, vuoden 1952 laadittua suunnitelmaa pienempi. Suunnittelun tarve korostui mitä ilmeisimmin, kun touko-kesäkuussa 1953 Lahteenkin ulottunut Lapin lähetyksen keräsi väkeä laajalta alueelta.

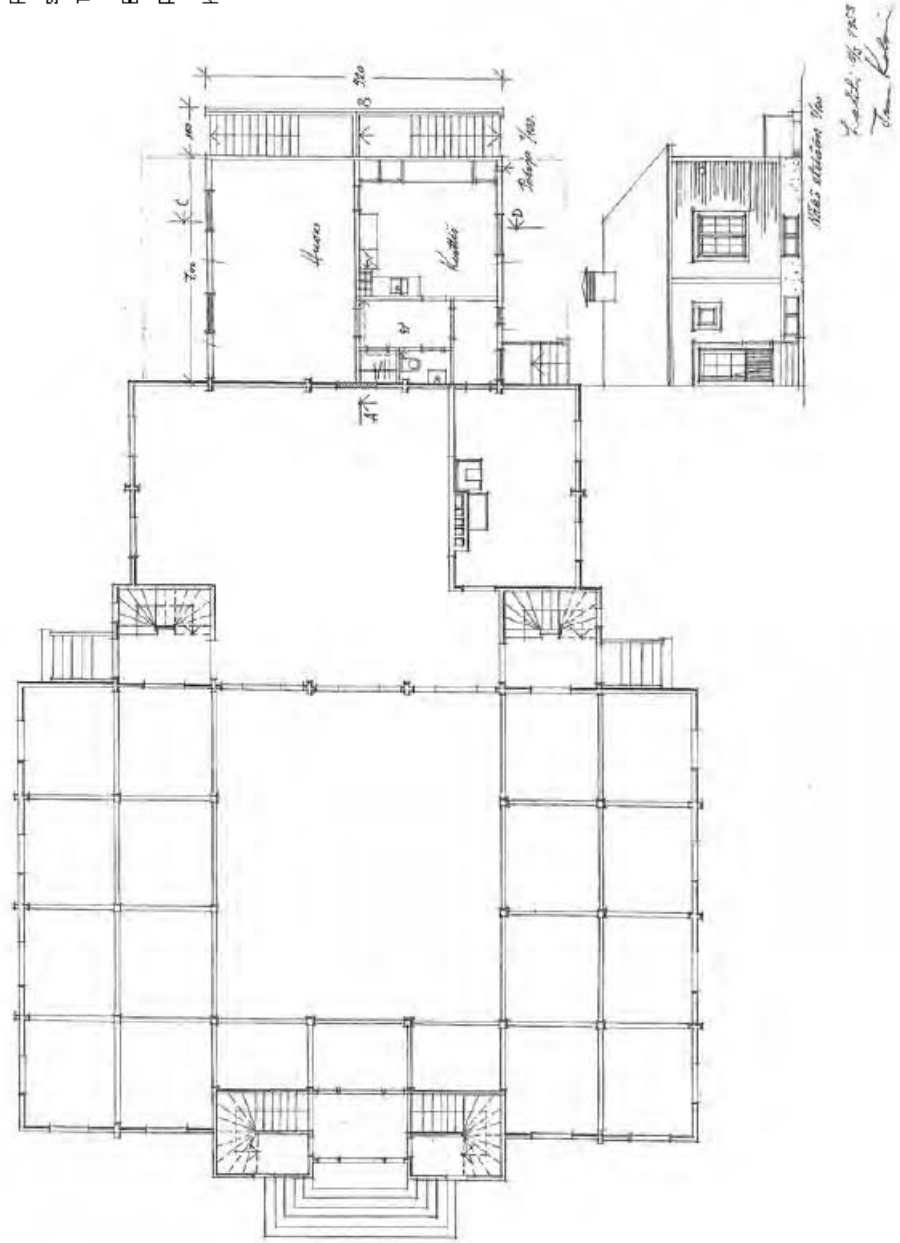
Vanhan kellarin tilajako säilyi lähes alkuperäisessä muodossaan. Ainoastaan puulämmittelyn lämmitystila uuneineen esitettiin rajattavaksi muuratuin seinin vanhasta tilasta. Uudet miesten ja naisten wc-tilat oli piirretty laajennuksen itäisivulle toistensa peilikuvina. Sisäänkäyntiportaat laskeutuivat itäjuoksisivun vastakkaisista suunnista. Wc-huoneet oli varustettu pienellä tuulikaapilla. Wc-tilojen ja vanhan kellarin välissä oli kaksi varastohuonetta, joista avattiin kulkukaudet vanhalle puolelle. Tämä suunnitelma ei toteutunut.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä kellarin pohjapiirustuksesta ja poikkileikkauksesta C-D 1:100. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.

Esikoislestadiolalaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen
Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Vuoden 1953 laajennussuunnitelmissaan Irma Kolsi esitti 1-kerroksen rukoushuoneen jatkeeksi suuruuden maanpäällisen kerroksen, johon oli sijoitettu huoneen keittiön, eteisen ja wc-tilan muodostama huoneisto. Sisäänkäynti oli Onnelantien puolelta. Laajennus oli maanpäällisellä osallaan lämmöneristetty, puurakenteinen ja 1-kerroksinen. Vesikatto oli piirretty päästään aumakatoiksi, kuten alkuperäisessä rukoushuoneessakin. Julkisivut olivat vähäeleisesti vaakalaudoitettuja ja aukotukseltaan vanhoja ikkunoita ja ulko-ovia vastaava. Tämä suunnitelma ei toteutunut.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä 1. kerroksen pohjapiirustuksesta ja laajennuksen julkisivu piirustuksesta 1:100. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

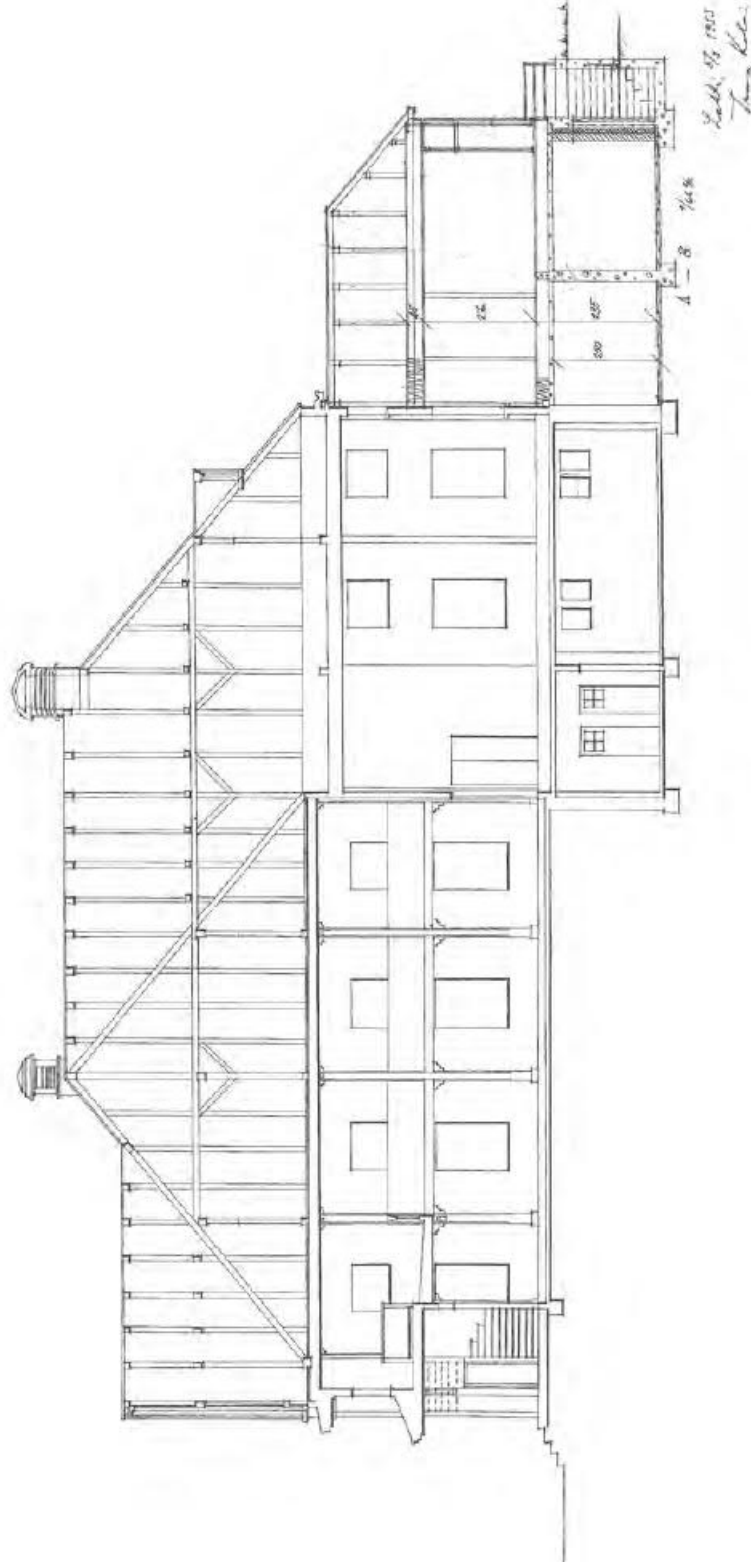

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä kellarin pohjapiirustuksesta ja poikkileikkauksesta A-B 1:66 %. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Leikkauspiirustus osoittaa, kuinka pääsisäänkäynnin tuulikaapista lehterille nousevat portaat ovat sijainneet ennen vuonna 1973 toteutettuja sisäpuolisia korjaus- ja muutostöitä.

Vuonna 1953 rukoushuoneita lopulta laajennettiin rakentamalla rakennuksen matalamman osan päätyyn $90 \text{ m}^2 = 7 \times 12,9 \text{ m}$ ja tilavuudeltaan 288 m^3 suuruinen betoni- ja tiilirakenteinen kellarikerros.

Myöhemmin vuonna 1956 kellarin päälle rakennettiin maanpäällinen, 2-kerroksinen ja puurunkoinen laajennus. Kantavan betonisokkelin sisäpuolella oli $\frac{1}{2}$ -kiven tiilimuuraus. Varastohuone oli varustettu matalilla ikkuna-aukoilla 8 kpl. Puuikkunat olivat 2-puitteisia, sisään ja ulosaukeavia.

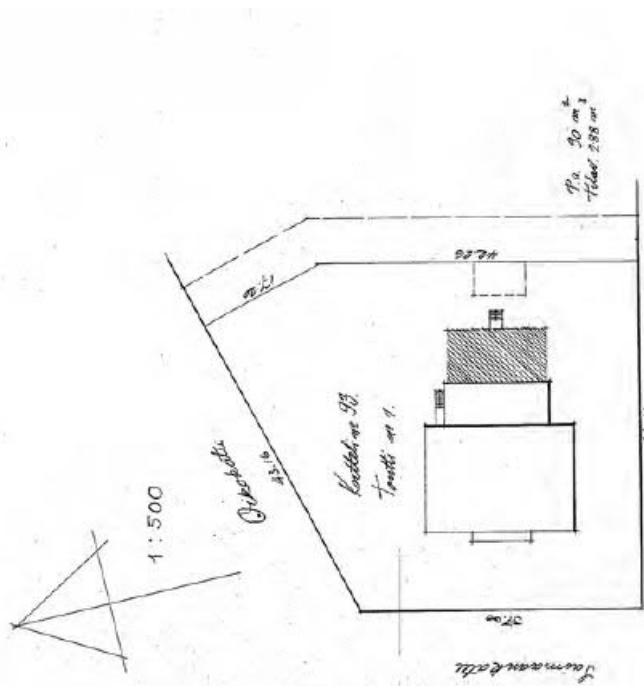
Uuteen kellarikerrokseen sijoitettiin varasto, jonka sisäänkäynti oli rakennuksen päädyssä ja portaat sisäänkäyntiä kohti. Lisäksi vanhaan kellariosaan oli sijoitettu uudet wc-tilat miehille ja naisille. Wc-tiloihin oli käynti tontin Oikokadun puoleiselta pohjoisrivulta.

Asemapiirroksessa ulkokuone on esitetty katkoviivoin, joka tarkoittaa sen purkamista laajennuksen valmistumisen jälkeen.

Laajennus oli tarpeellinen, koska sotien jälkeen väkeä isoihin seuroihin tuli yhä laajemmalla alueella. Juhannusseuroihin tulitiin kauempaakin junilla, linja-autoilla ja kuorma-autojen lavalla kopissa matkustaen mm. Pihtiputaalta.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta asemapiirroksesta 1:500, Lahti 25.3.1953 Irma Kolssi. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Arkkitehti

Maanrakennusministeriön päätöskirjasto 4.12.1953
 Rakennuksen hyväksymispöytäkirja 19.10.53
 Virran puolesta: *Ulla Niemi*
 Lahden kaupungin rakennusvirasto

Lahti, 25.3.1953.
 Irma Kolssi

Arkkitehti

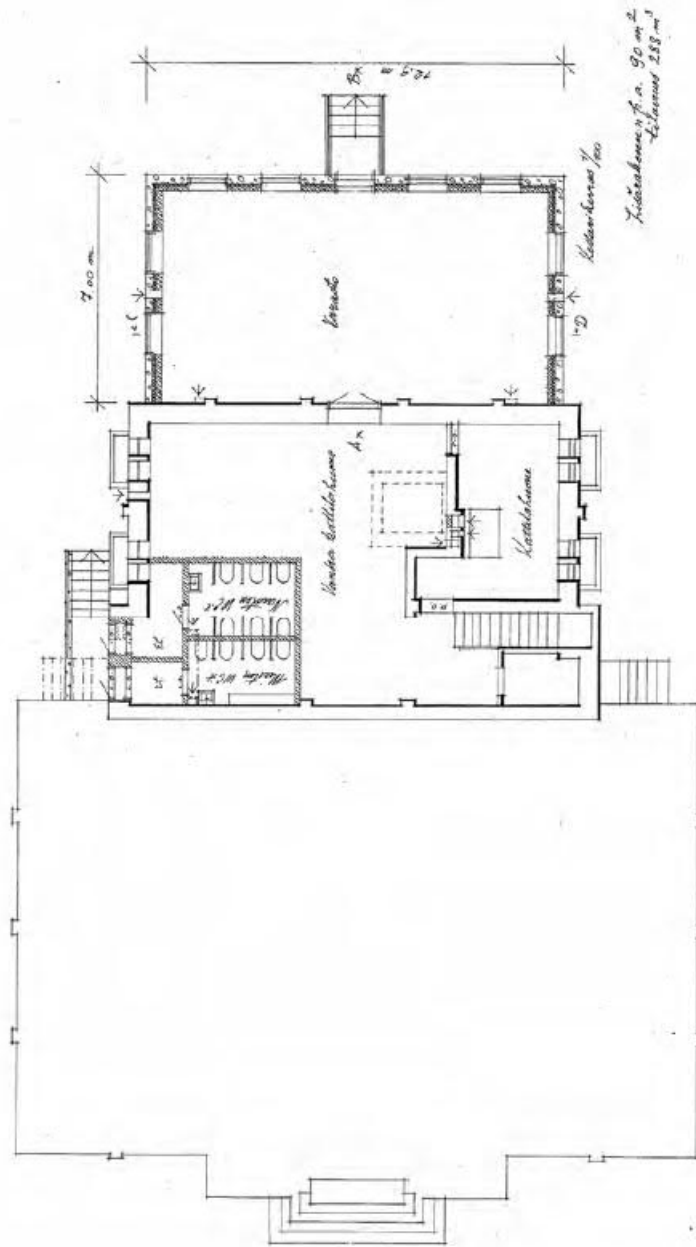
ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKOUSHUONE - OIKOKADUN TIE 2 - 5:00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

Kellarin laajennus- ja muutosuunnos 24.3.1953. Vanhaan kellarikerrokseen rakennettaville naisten ja miesten erillisiin wc-tiloihin oli kulkuyhteisen ulkoportaan kautta, rukoushuoneen pohjoispuolelta. Muo-
lemmilla wc-tiloilla oli oma etuhuoneellinen sisäänkäynti. Väliseinät olivat muurattuja. Kellarisuunnitel-
massa vanhasta kattilahuoneesta esitettiin purettavaksi puulämmiteinen uuni. Uusi kattilahuone oli si-
joitettu Onnelantien puoleiseen pienempään tilaan. Vanhasta kattilahuoneesta (lämmityshuone) oli pa-
riovellinen kulku laajennuksen varastoksi merkittyyn uuteen tilaan. Wc-tilojen sijoituksen osalta tämä
Irma Kolsin suunnitelma ei toteutunut.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisessä
sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta.
Muutos- ja lisärakennus toimille N:o 1 korttelissa N:o 93
Lahdessa. Lahti 24.3.1953 Irma Kolsi. Lahden raken-
nusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

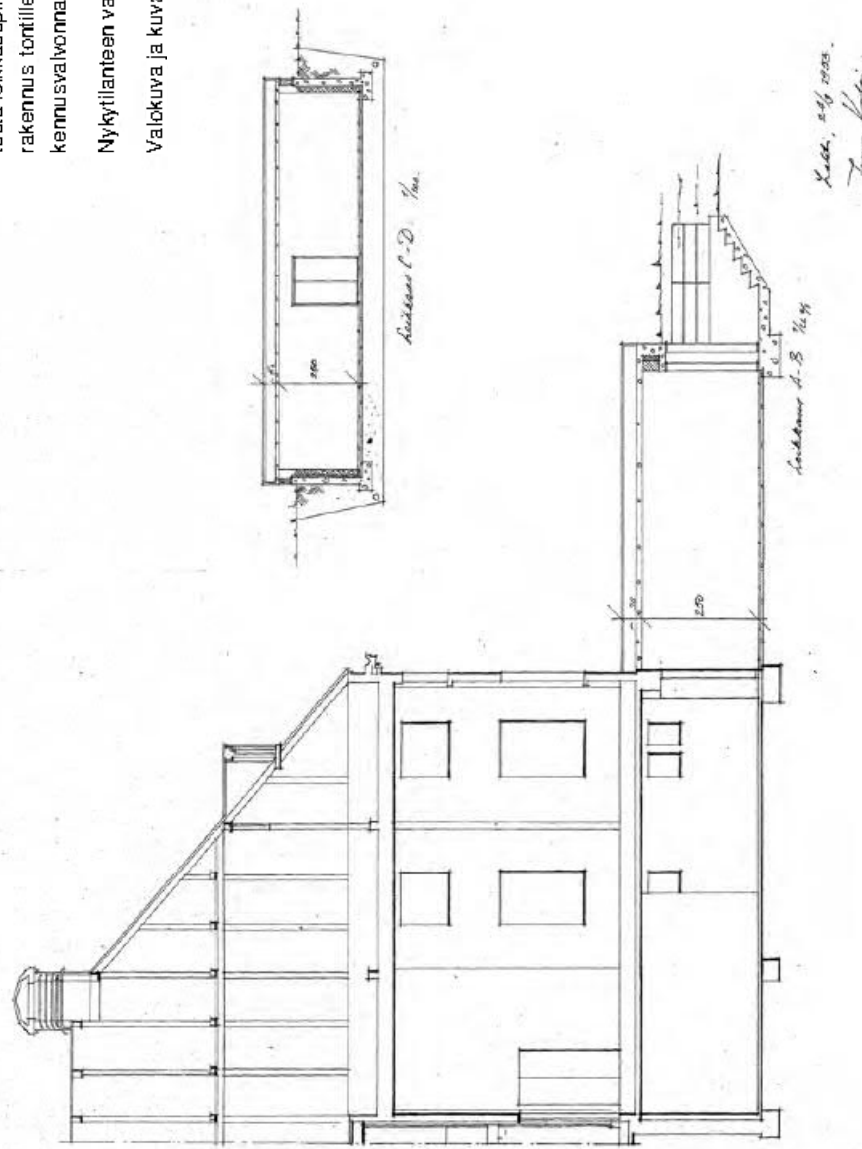
Laajenuksena toteutettiin vain betonirakenteinen kellarikerros, jonne sisäänkäynti ja portaat oli rakennussuunnitelmassa osoitettu kellarin itäpäättyyn kohtisuorasti julkisivuun nähden. Toteutuksessa ulkortaat rakennettiin itäjulkisivun suuntaisesti.

Kellarikerroksen huonekorkeus oli 2,5 m, yläpohja teräsbetoniholvineen ja -rakenteineen n. 50 cm. Kellaritila oli varustettu matalilla ikkunoilla. Betonisten perusmuurien sisäpuolelle asennettiin lämmöneristys ja verhомуuraus.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta leikkaukspiirustuksesta, pituusleikkaus A-B ja poikkileikkaus C-D. Muutos- ja lisärakennus tontille N:o 1 korttelissa N:o 93, Lahti 24.3.1953 Irma Kolsi. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Nykytilanteen valokuva ruokailutilan ikkunoista.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Insinööritoimisto Blåfield ja Louhio muutti Irma Kolsin laatimaa laajennussuunnitelmaa wc-tilojen sijoituksen ja laajennuksen sisäänkäynnin osalta siten, että naisten ja miesten wc-tilat sijoituivat vanhan osan eli pikkusalin ja ison salin liittymäkohtaan rakennuksen runkosyvyyden suuntaisesti. Suunnitelma noudatti Irma Kolsin päiväämätöntä luonnosta.

Molempiin wc-tiloihin oli erilliset sisäänkäynnit rakennuksen vastakkaisilta puolilta. Vanha ulkokuone purettiin 1950-luvun alkupuolella, kun laajennus ja siihen rakennetut wc-tilat valmistuivat.

Arkistotiedoissa mainitaan, että kellarin kaivutyö tehtiin käsin ja kaivujäte heitettiin käsin kuorma-auton lavalle. Autot ajoivat Oikokadun puolelta perustusmonttuun. Yhdistyksen vuosikertomuksen 1953 mukaan: "Viime kevätkauden aikana alulle pantu, Lahden rukoushuonetalomme rukkala on valmistunut lopullisesti vestalaitoksineen ja pesupaikkoineen, kuin myöskin perin pohjin uusittu keittiö. Koko rakennus tuli tosin kalliiksi, varsinkin vanhojen osien uudistustyöt."

Kellaritilojen käyttötarkoitusta ei jouko Louhion laatimassa kellarikerroksen pohjapiirustuksessa mainita eikä myöskään Paul G. Rothin laatimissa vuoden 1956 maanpäällisten kerrosten kellaria esittävässä suunnitelmassa. Laajennusosan kellarikerros tehtiin arkistotietojen mukaan ilmeisesti jo 1953 ruokasaliksi ja sen viereiseen vanhan osan lämmitystilaan keittiö. Ruokasaliin tehtiin pikkusalista portaat, joiden päällä oli avattava luukku. Portaita käytettiin vain kylmänä aikana. Tämä muutos ja ratkaisu ei ilmene piirustuksista.

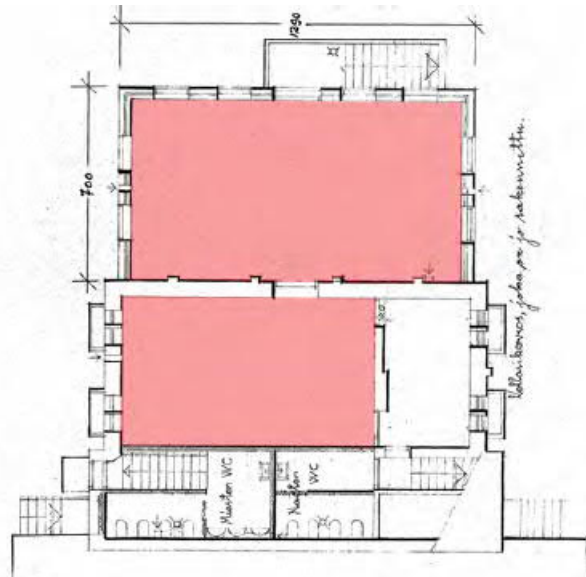
Piirustuspienennös ei mittakaavassa. Kellarikerros, alkuperäinen mittakaava 1:100. Muutospiirustus tornille N:o 1 korttelissa N:o 93. Lahdessa. Paul G. Roth 12.4.1956. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Piirustus vastaa Insinööritoimisto Blåfield ja Louhion keväällä 1953 laatimaa suunnitelmaa. Mistään suunnitelmista ei ilmene, kuinka arkistotiedoissa mainitut kellarinportaat luukkuineen oli toteutettu.

Piirustukseen on värillä (vaaleanpunainen) erotettu tilat, jotka mainitaan yhdistyksen arkistotiedoissa. Vasemmalla keittiö ja oikealla rukkasali - tilojen käyttötarkoitukset ovat säilyneet nykyhetkeen. Keittiötilan viereen Onnelantien puolelle sijoittuu vanha kattilahuone.

Nykytilanteen valokuva kellarissa sijaitsevan keittiön I kerrokseen johtavista portaista. Portaiden rakenne viittaa 1950-luvun toteutukseen.

Valokuva ja kuvankäsittelyt Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

KORTTELI A18 93
TORNIN N:o 1
1/100.

Lautti, 12.4.1956
Paul G. Roth

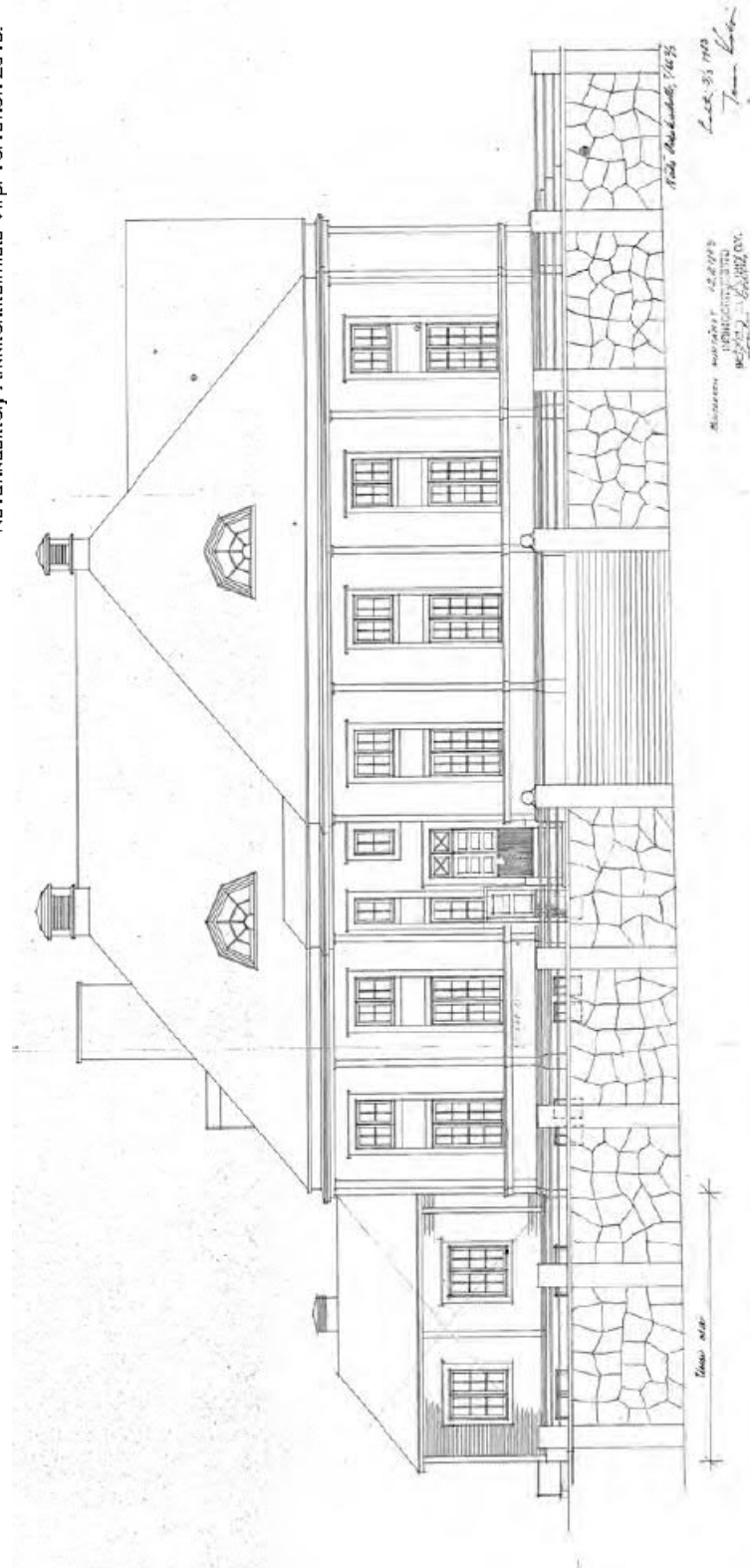

Kellarikerroksen suunnitelmissa arkkitehti Irma Kolsi piirsi 5.3.1953 päivättyyn julkisivupiirustukseen myös yksikerroksisen maanpäällisen osan, joka kuitenkin jätettiin vuoden laajennuksessa 1953 toteuttamatta. Se oli ruksattu julkisivupiirustuksesta yllä. Insinööritoimisto Bläfield ja Louhio on täydentänyt Kolsin laatimaa julkisivupiirustusta lopullisten muutosten osalta. Irma Kolsin toteuttamaton laajennusehdotus noudatti pääosin arkkitehtuuriltaan rukoushuoneen alkuperäistä muotokieltä ja yksityiskohtia. Poikkeuksen muodosti julkisivujen pelkistetty vaakasuuntainen laudoitus.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta julkisivupiirustuksesta 1:66 $\frac{2}{3}$ Oikokadulle. Näkö Oikokadulle Lahdessa Irma Kolsi 5.3.1953.

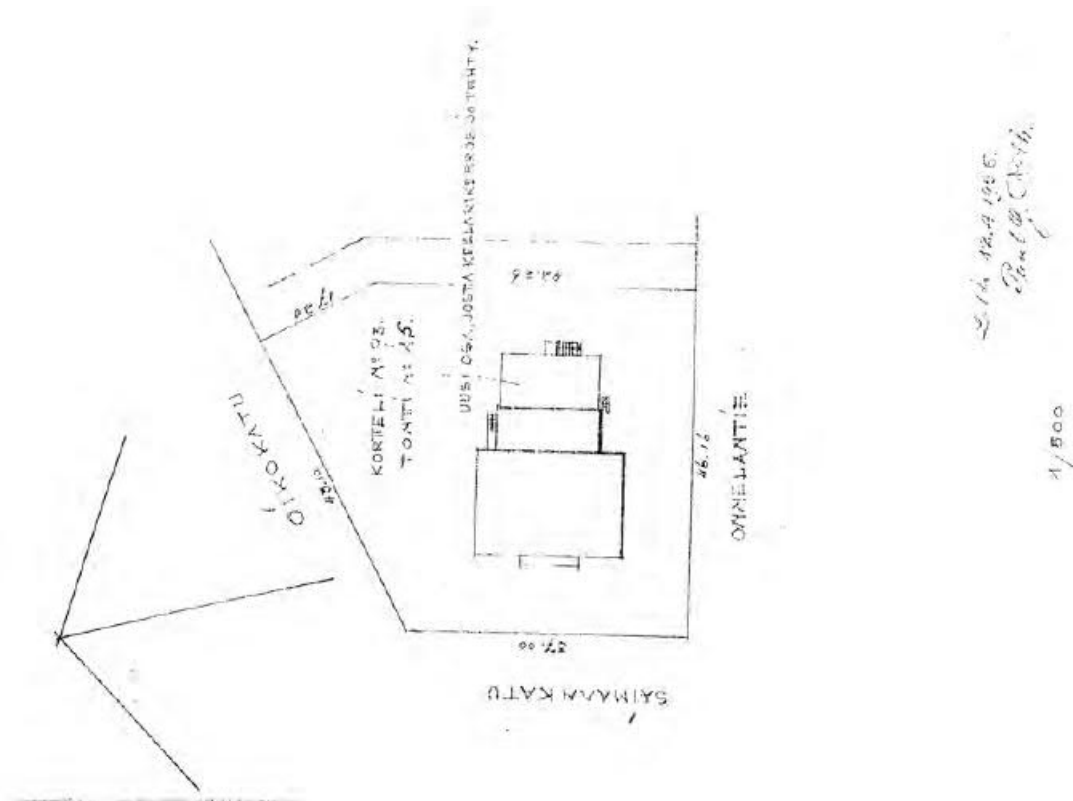
Muutospiirustus tontille N:o 1 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Insinööritoimisto Bläfield ja Louhio / Jouko Louhio 12.11.1953. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

1956 LAAJENNUS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Vuosien 1956–57 aikana toteutettiin jo aiemmin 1953 rakennetun kellarin päälle kaksikerroksinen, puurunkoinen laajennus arkkitehti Paul G. Rothin suunnitelmien mukaan. Julkisivujäsentely ja aukotus noudattivat alkuperäisen rukoushuoneen ilmettä. I ja II keinos toteutettiin Rothin piirustusten mukaan.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta asemapiirroksesta. Muutospiirustus tontille N:o 15 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Paul G. Roth 12.4.1956. Alkuperäinen mittakaava 1:500. Lahden rakennusvalvoman arkisto.

Talvinen valokuva 1990-luvun puolivälistä Saimaankadulta. Valokuva Esko Salonen.

Rukoushuoneen Saimaankadun puoleisen poikkipään harjassa näkyy pieni teräs-rakenteinen risti, joka tuotiin rukoushuoneelle Lahden vanhan puukirkon purkutöiden yhteydessä 1977. Risti siirrettiin Tapparakadun rukoushuoneen porttirakennelman harjalle, kun uusi rukoushuone valmistui 1996.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

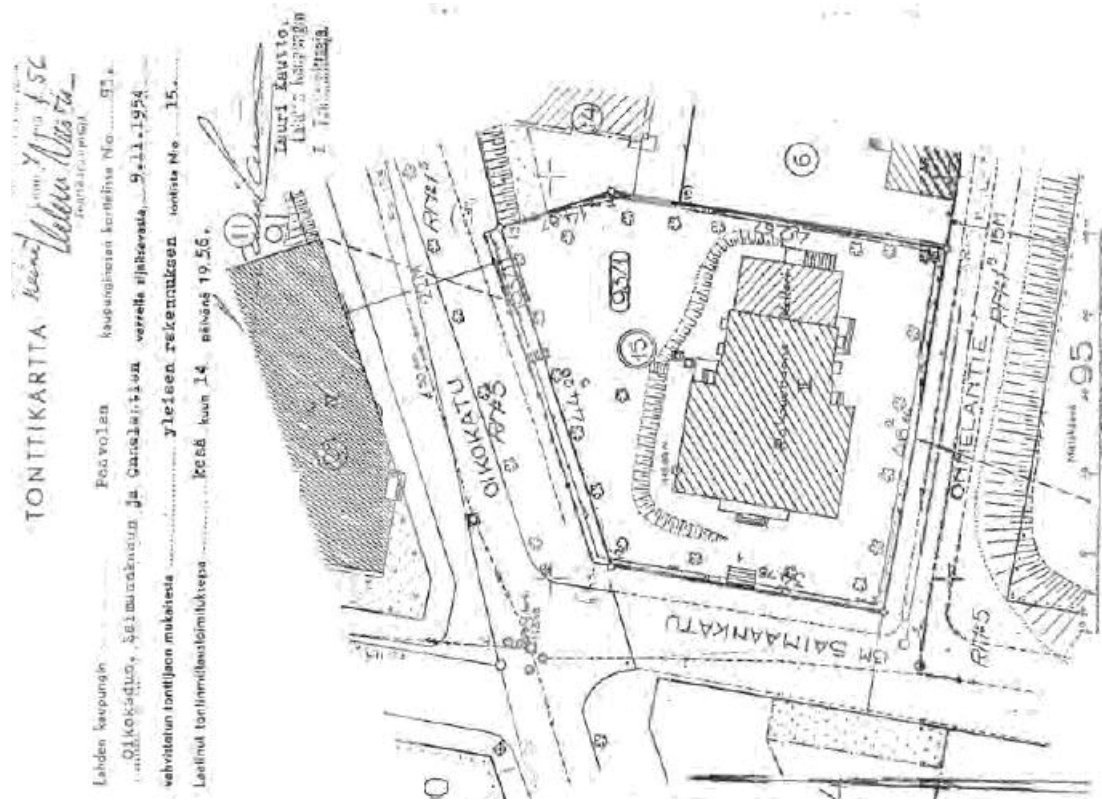
Vanhaan tonttikarttaan on merkitty rukoushuoneen piha-alueen puustoa. Tontin Oikokadun puoleisella rajalla kasvavat tammet on lahjittanut opettaja ja esikoislastiolaalainen saarnaaja Juho Hirvonen Polvijärveltä. Tammet on istutettu 50-luvun alussa ja ne kasvavat edelleen tontilla. Tonttikartassa näkyvät rukoushuoneen pihalle johtavat Saimaankadun ja Oikokadun puoleiset portaitot ja Oikokadun puoleisen portaan sijainti.

Tonttikartta 4.7.1956. Tontinmittaustöitä suoritettiin 14.6.1956 Paavolan kaupungin korttelissa N:o 93 Oikokadun, Saimaankadun ja Onnelantien varrella sijaitsevasta ja 9.11.1954 vahvistetun tonttijaoon mukaisesta yleisen rakennuksen tontista N:o 15. Tontinmittaaja oli Lauri Kautto / Lahden kaupunki.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta asemapiirroksesta 1:500. Lahden rakennusvalvonnalla arkisto.

Valokuva alla 1990-luvun puoliväliltä Onnelantien ja Saimaan kadun kulmasta. Valokuva Esko Salonen. Yksityiskokoelmat.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

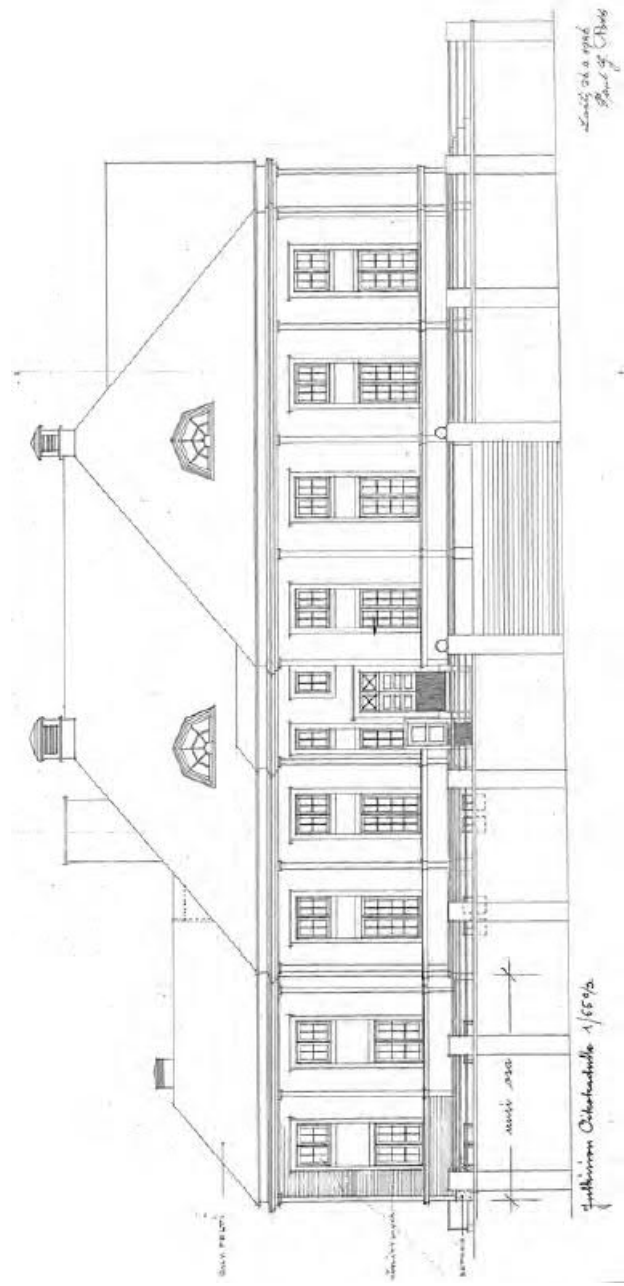
Uusi maanpäällinen laajennus jo 1953 rakennetun kellarin päälle suunniteltiin kaksikerrokseksi, katto- rakenteiltaan vanhaa osaa matalammaksi ja runkosyvyydeltään vanhaa pikkusalin osaa kapeammaksi. Rästäslinja pysyi vanhan osan mukaisena. Laajennuksen aumakatto katettiin galvancidulla pellillä ja myös kattokulma noudatti vanhan osan linjaa. Julkisivupiirustuksesta ilmenee Oikokadun puolelle vuonna 1953 toteutettu miesten wc-tiliinin johtava sisäänkäynti kellariin. Julkisivupiirustuksen mukaisia ja varsin mahtipontisia Oikokadulta tontille nousevia betoniportaita ei alun perinkään toteutettu. Tähänkin piirustukseen tukimuuri ja portaat on piirretty alkuperäissuunnitelman mukaan. Tukimuurikin on todellisuudessa matalampi ja betonirakenteinen.

Julkisivupiirustus Oikokadulle. Muutospiirustus tontille N:o 15 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Paul G. Roth 26.4.1956. Alkuperäinen mittakaava 1:66 ⅔.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta julkisivupiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Valokuva miesten wc-tilaan johtavan tuulikaapin alkuperäisestä sisäovesta sekä pieni kuva oven alkuperäisestä, vaaleansinisestä maalipinnasta.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehti toimisto Virpi Tervonen 2017, 2018.

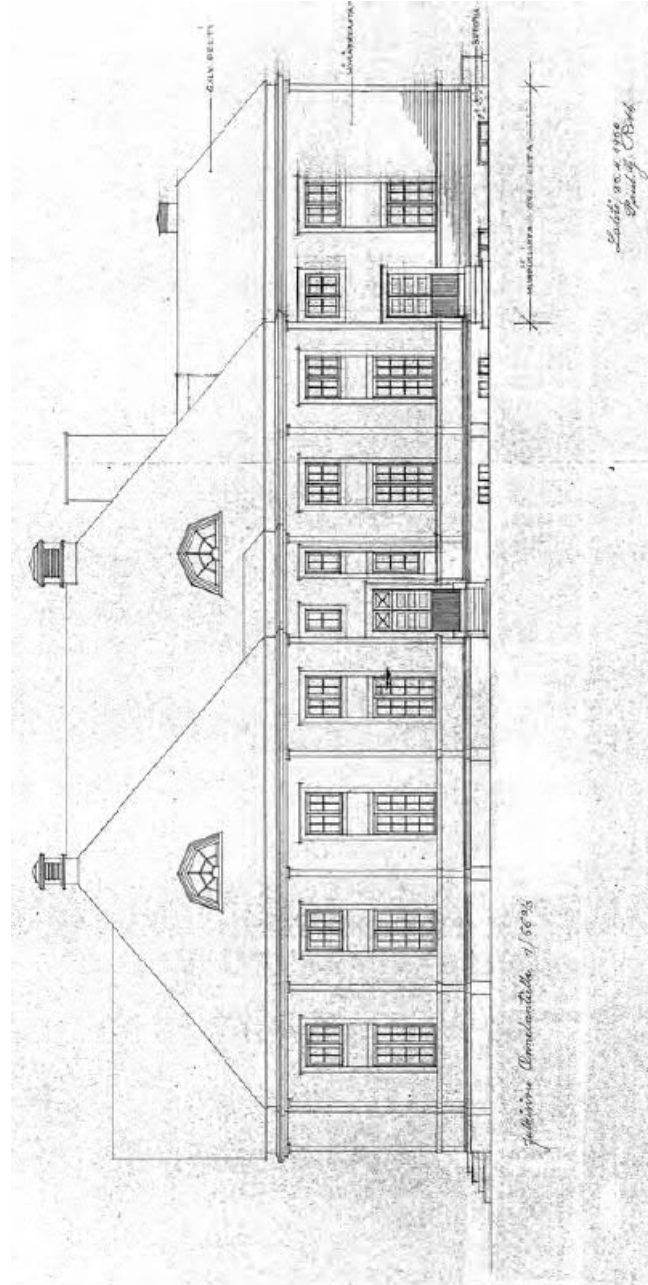

Laajennuksen vesikatteena on pystysaumattu, galvanoitu pellikate. Ikkunapuitteet ovat puuta. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat pystyvälikarmilla kahteen osaan jaettu ja matalampia kuin vanhan osan ikkunat. Puitteet ovat 6-ruutuisia. Toisen kerroksen ikkunat noudattavat rukoushuoneen II kerroksen alkuperäistä ikkunajakoa ja puitteet ovat 4-ruutuisia. Julkisivupiirustuksessa näkyvät kellarikerroksen kahden eri rakennusvaiheen ikkunoitten muotokieli. Vanhan kellarin ikkunat sijaitsevat pareittain ja ovat yksipuutteisia ja 4-ruutuisia puikkunoina. Laajennuksen ikkunat ovat matalia, yhdeksi välikarmilla osiin jaettu ja 2-ruutuisia. Uusi sisäänkäynti Onnelantien puolella on lasiaukollinen pariovi, jonka alaosassa on pystypaneelointi. Vanhat ulko-ovet ovat hävinneet muutosten yhteydessä. Yhdistyksen vuosikertomusten mukaan rakennusluvan saamisessa oli vaikeuksia.

Julkisivupiirustus Onnelantielle. Muutospiirustus tontille N:o 15 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Paul G. Roth 26.4.1956. Alkuperäinen mittakaava 1:66 ⅔.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallettunutta julkisivupiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

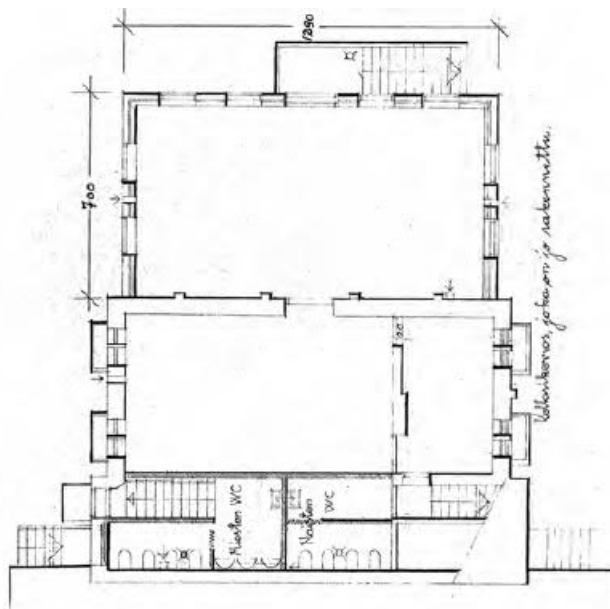
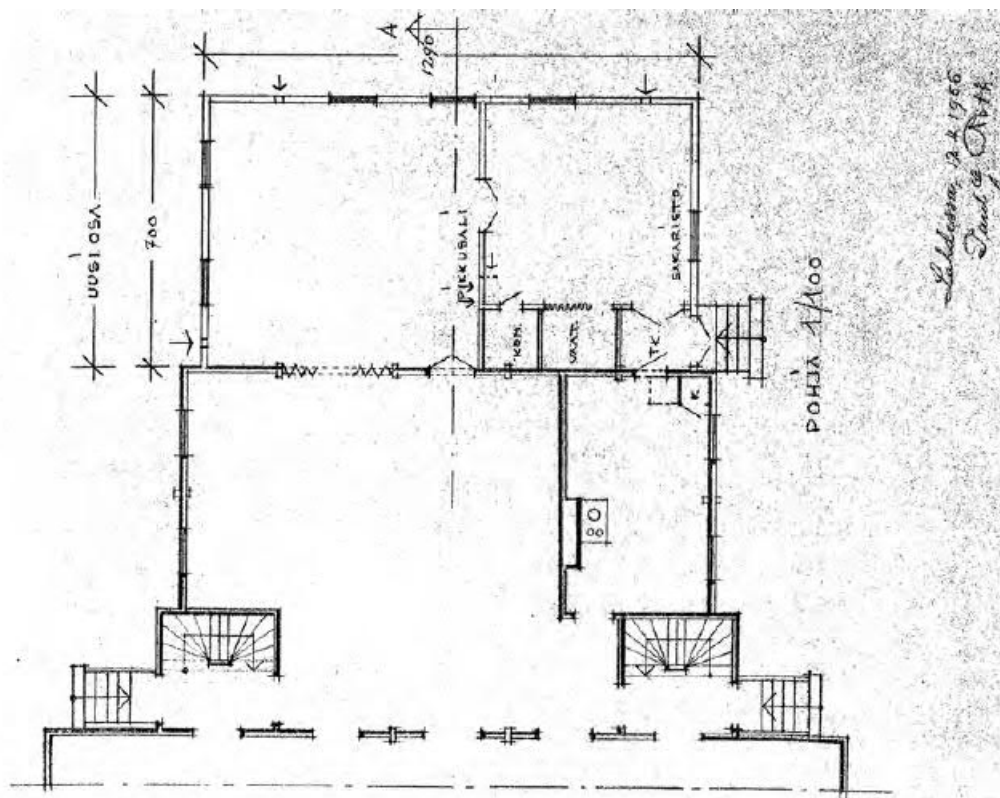
Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

Kellarikerroksen tiloihin ei tehty muutoksia 1956. Kellarikerroksen laajennus ja uudet wc-tilat vanhaan kellariosaan oli rakennettu vuonna 1953 Insinööritoimisto Bläfield ja Louhion / Jouko Louhion suunnitelmien mukaan.

Laajennuksen I kerrokseen sijoitettiin vanhan pikkusalin jatkeeksi uusi pikkusali ja sakaristo, johon oli erillinen sisäänkäynti Onnelantien puolelta. Tuulikaapista avattiin ovi I kerroksen keittiöön. Puurunkoinen laajennus rakennettiin lämmöneristettynä, ja se oli pohjakaavaltaan 7x12,9 m.

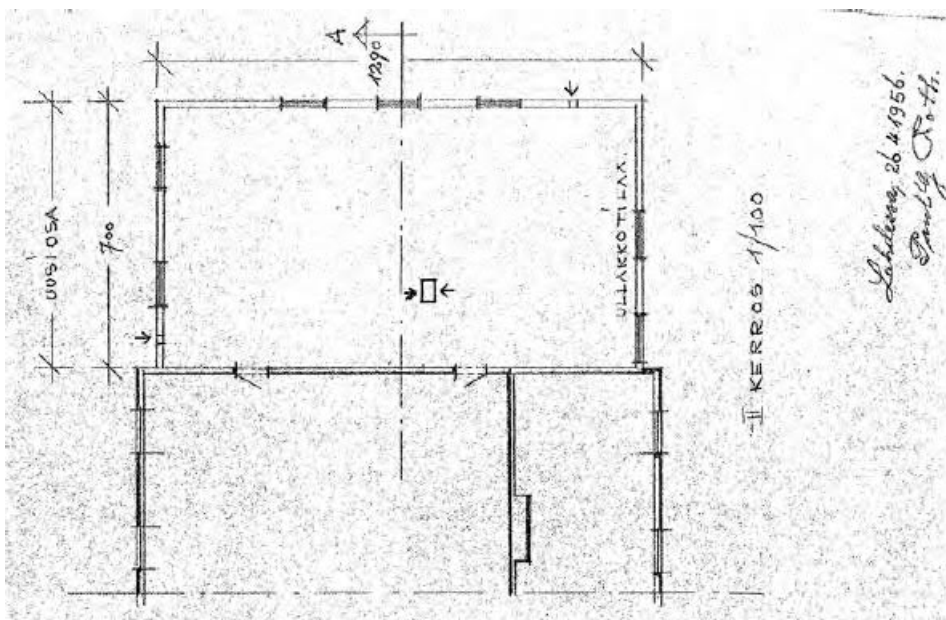
Piirustuspienennökset ei mittakaavassa. Kellarikerros ja pohjakerros, alkuperäinen mittakaava 1:100. Muutospiirustus tontille N:o 1 korttelissa N:o 93. Lahdessa. Paul G. Roth 12.4.1956. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

KORTTELI N:o 93
TONTTI N:o 1
1/100.

Lahden, 12.4.1956
Paul G. Roth.

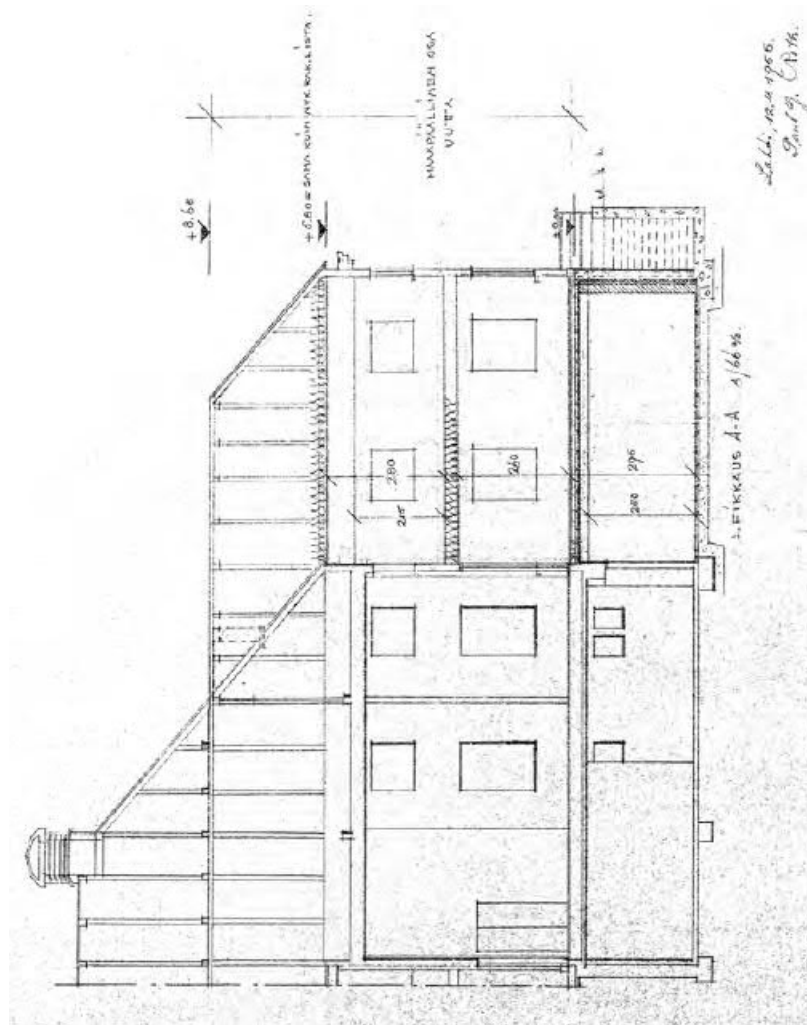

Laajennuksen II kerros rakennettiin lämmönieristetyksi ja puurakenteisena. Toisen kerroksen tila oli ikkunallinen, yhden suuren huoneen käsittävä ullakottila, jonne käyntiä varten avattiin vanhan osan tilista kaksi ovea. Laajennuksen I ja II kerroksen välille ei rakennettu tässä vaiheessa omaa porrasta.

Tietojen mukaan ullakottila toimi juhannusseurojen aikana yhteismajoitusilana, jossa oli miesten ja naisten puolet erikseen.

Piirustuspienennökset ei mittakaavassa. II kerros, alkuperäinen mittakaava 1:100. Muutospiirustus toimille No 1 korttelissa No 93. Lahdessa. Paul G. Roth 26.4.1956. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Leikkaus A-A alkuperäinen mittakaava 1:66 $\frac{2}{3}$. Muutospiirustus Paul G. Roth 12.4.1956. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Rukoushuonetta koskevien arkitietojen mukaan tukimuurit ja metallikaiteet rakennettiin 1938 ja puistopuut istutettiin 1939.

Kuvan Saimaankadun puoleiset portaat ovat kuvassa alkuperäiset. Ne levennettiin vasta vuoden 1973 muutostöiden yhteydessä.

Lahden kaupungin kartat -sivuston kaupunkikeskustan vuoden 1960 ilmakuvasa voidaan havaita katujen olevan ajankohtana vielä sorapintaisia ainakin Saimaankadun osalla.

Viereinen postikorttivalokuva lienee 1950-luvulta.

Vanha postikorttikuva Saimaankadun ja Oikokadun risteykseenä kuvattuna. Kuvavuosi ei ole tiedossa. Laastadiolaitien rukoushuone, Lahti. Yksityiskokoelma.

1960

Keväällä 1962 tehtiin rukoushuoneella merkittäviä korjauksia. Lapin lähtöyksellä eb-syysskuussa 1962 saattoi jälleen keiran olla vaikutusta Lahden rukoushuoneen korjaustöiden alittamiselle.

Tiloihin asennettiin ilmastointijärjestelmä ja uusittiin valaistus. Ison salin saarnatuoliseinää poistettiin kaari-ikkunat ja katonrajan lähelle tehtiin aukot ilmastointihormia varten. Myös salin kattoon tehtiin suuri aukko ilmastointia varten. Aukot peitettiin puusäleiköillä. Salin kattoa jakavat laudat poistettiin ja katto peitettiin huokoisilla puukuitulevyillä. Parvekkeiden alle etuosaan tehtiin kotelot ilmastointihormeille. Muutokset näkyvät edelleen päiväkodiksi muutetussa salitilassa.

Saarnatuoli madallettiin ja sen alla ollut astiavarasto poistettiin. Saarnatuolia varten asennettiin kattoon upotetut valaisimet. Vuoden 1962 korjauksista ei ole käytössä piirustuksia eikä valokuvia, mutta osa tehdyistä ratkaisuista on näkyvissä vielä rakennuksen nykyasussa ison salin kohdalla.

Valokuva keskikäytävältä saarnatuolin suuntaan 1990-luvun puolivälistä. Lehterien alapuolella näkyvät ilmastointikotelot ja ritilät. Valokuva Esko Salonen. Yksityisko-koelmat.

Nykytilanteen valokuva lehteriltä kuvattuna ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

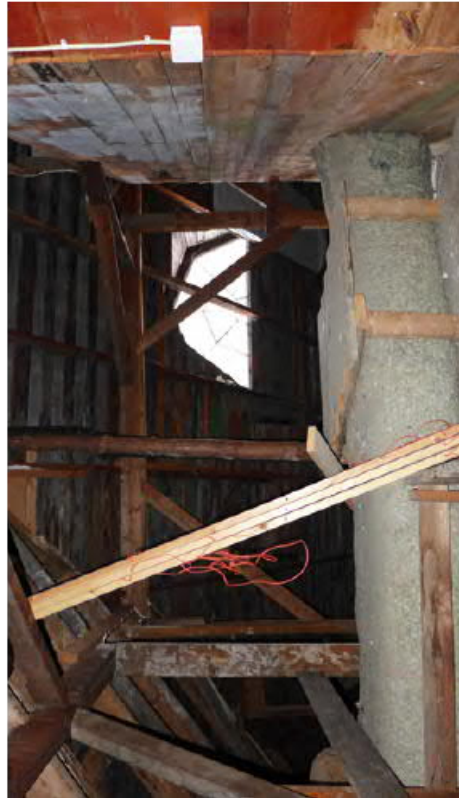
Vuoden 1962 ilmvaihtojärjestelmän asentaminen kiinteistöön vaikutti myös rakennuksen ullakkoiloihin, jonne tuli järjestää tarvittavat tilat ilmvaihtokonehuoneelle sekä tulo- ja poistoilmakanaville.

Konehuone rakennettiin tila-tilaan periaatteella ja lautarakenteisena vanhan pikkusalin päälle. Kulku ullakkoilassa vaikeutui huomattavasti kanavien asentamisen jälkeen.

Kuvassa vasemmalla ylhäällä on otettu 1956 tehdyn laajennuksen kohdalta lähteen. Taustalla vasemmalla näkyy levy- ja puurunkoisen ullakonportaan rakenne.

Alakuvissa on lämmöneristettyjä ilmvaihtokanavia, lautaverhotun ilmvaihtokonehuoneen seinälaudoitusta ja vesikattorakenteita. Taustalla on vesikatolla oleva kaari-ikkuna Onnelantien suuntaan.

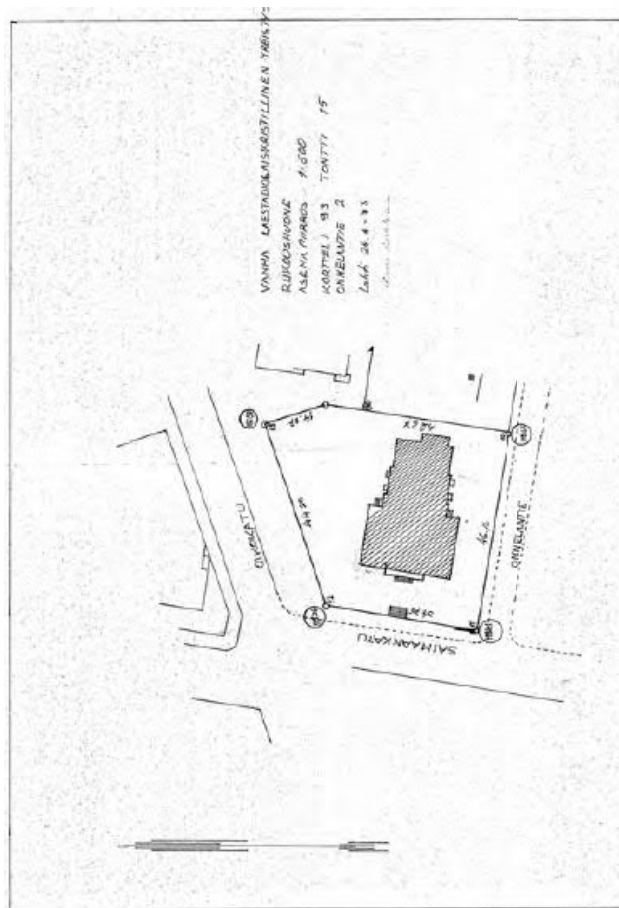
Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

1973 UUSI SISÄÄNKÄYNTI JA SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

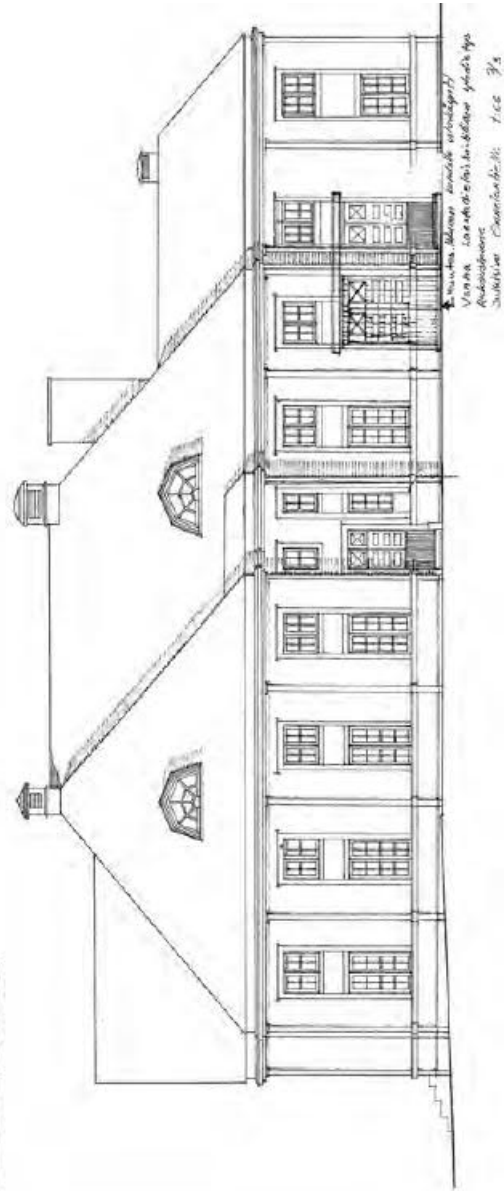
Suunnitelma sisältää uuden sisäänkäynnin avaamisen Onnelantien puolelle, eteistilojen uudelleenjärjestelyn naulakoiheen ja uudet portaat parvekkeelle sekä Saimaankadun pääsisäänkäynnin yhteydessä olevien portaiden levennyksen ja kulkusuunnan kääntämisen. Pikkupuolen vuonna 1956 toteutetun laajennuksen II kerroksen yhtenäinen tila on jaettu huoneiksi.

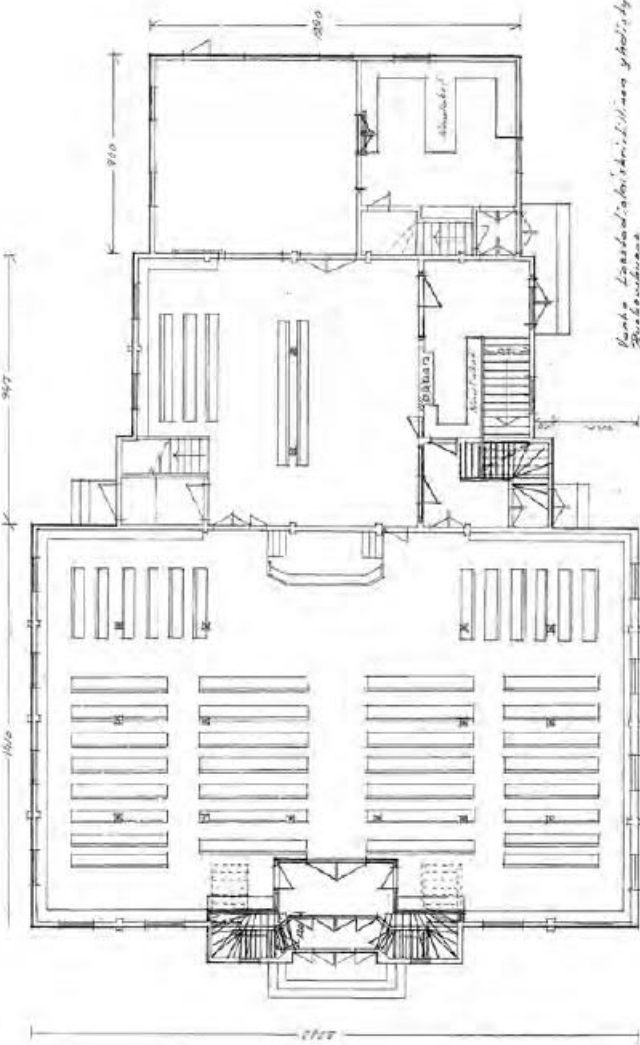
Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, asemapiirros 1:500. Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, julkisivu Onnelantielle 1:66 2/3. Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen.

Piirustuspiennokset (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköiseen muotoon tallennusta pohjapiirustuksista. Lahden rakennusvalvonnalla arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

Sisätilojen muutokset koskivat I kerroksesta lehterille nousevia portaita (2 kpl). Vanhat portaat purettiin ja uudet portaat rakennettiin si-
sääntulon molemmin puolin L-mallisina ja portaiden kulkusuunta
muutettiin tuulikaapista nouseviksi. Tuulikaappia laajennettiin salin
puolelle.

Lisäksi rakennettiin uusi sisäänkäynti vanhan ikkunan paikalle On-
nelantien puolelta sekä naulakkoeteinen uuden sisäänkäynnin yh-
teeseen.

Vuoden 1956 laajennuspiirustuksissa ison salin ja pikkupuolen liit-
tymän portaitot lehterille olivat alkuperäisen 1922 suunnitelman mu-
kaiset. Pohjoispuolen portaat lehterille on muutettu jossain vaihees-
sa. Naulakotilan muutoksen yhteydessä tuli Onnelantien puoleinen
poivrasjärjestely II kerrokseen suunnitella uudestaan.

Entinen sakaristo oli nyt merkitty myös naulakkotilaksi.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapiirros I kerros 1:100,
Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäises-
tä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvon-
nan arkisto.

Alla iso sali kuvattuna pääsisäänkäynnin suuntaan. Taustalla näkyvät uudet portaat ja
tuulikaapin laajennus. Etualalla Lahden vanhasta puukirkosta 1977 siirretyt penkit ja
kattokruunu. Penkkijärjestys ja -korteileiden suunnat ovat muuttuneet alkuperäisiä
ja uusien penkkien mitoituksen mukaan sovittaan.

Valokuva alla 1990-luvun puolivälistä. Valokuva Esko Salonen. Yksityiskokoelmat.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

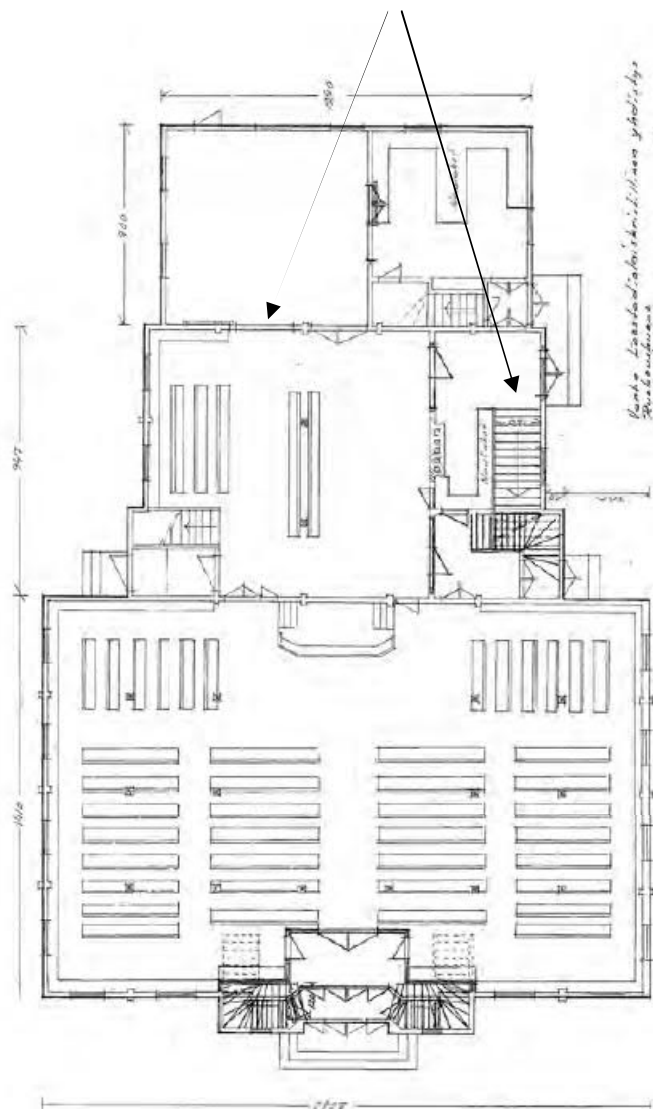
Uusi naulakkoeteinen ja sisäänkäynnin avaaminen Onnelantien puolelle oli tilojen toimivuuden kannalta käytännöllinen ratkaisu. Vanhaan pikkusaliin päästiin kulkematta ison salin kautta. Pikkusalin ja naulakkoeteisen välille rakennettiin ovivaukollinen väliseinä. Akuperäinen hormimyyhymä on väliseinän kohdalla vielä paikoillaan.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapiirros I kerros 1:100, Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Alla uusi porras II kerrokseen ja naulakkotia 1990-luvulla. Taustalla väljä kulkaukko vanhaan pikkusaliin, joka on avattu lämmitysjärjestelmän muutoksen jälkeen. Oikeanpuoleinen kuva pikkusalista kokoustilan suuntaan.

Valokuvat 1990-luvun puolivälistä. Valokuva Esko Salonen. Yksityiskoelmat.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

II kerroksen muutoksissa ison salin parvi säilyi lähes ennallaan. Ainaastaan pääsisäänkäynnin yhteydestä lehterille nousevat portaat uusittiin siten, että ne kiertivät nousemaan suoraan tuulikaapista lehterille salin alittaiseinää kohti. Salin takana pohjoispuolella oli nau-lakkotilat ja 2 varastoa. Portaat ullakolle nousivat keskimmäisen va-raston vierestä. Onnelantien puolella oli erillinen huoneen ja keittiön asunto. 1956 toteutetun laajennuksen II kerroksen yhtenäinen tila jaettiin huoneiksi, jonne sijoitettiin taitoilijoiden pukeutumistila, 2 verhoilla erotettua vaatetilaa sekä itäjukisivun puolelle pieni kapea huone.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapiirros II kerros 1:100, Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäises-tä sähköiseen muotoon tallennetusta asemapiirroksesta Lahdessa. Lahden raken-nusvalvonnan arkisto.

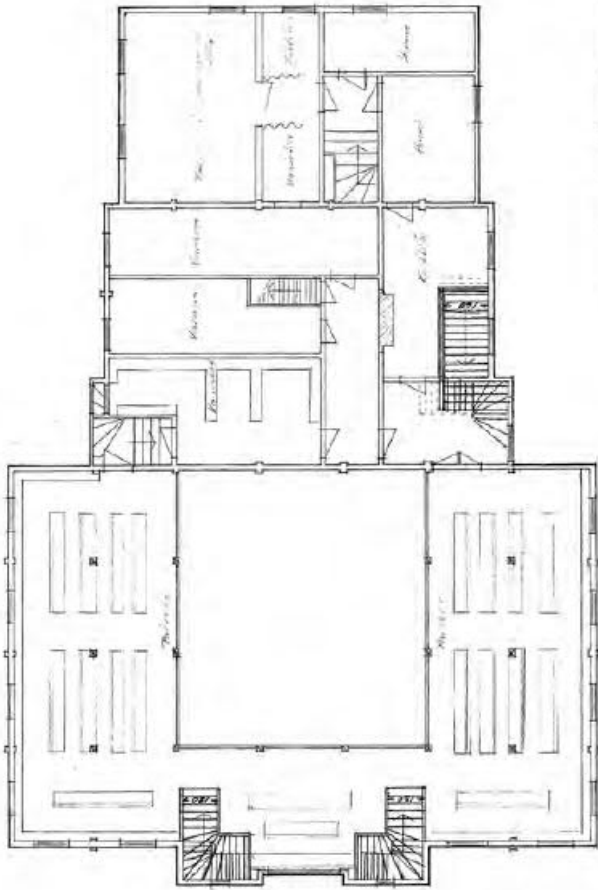
Valokuva nykytilanteesta ja parvelle nousevista portaista ja teräskaitteista. Parven kai-teisiin on tehty korotus ja lattia on suoritettu kaitteen viereisiltä osilta vuonna 1998, kun päiväkotia laajeni ison salin puolelle. Ulkoseinien viereisillä osilla alkuperäinen vi-no lattia on säilytetty, samoin rukoushuoneen toiminnan aikana asennettu kokolattia-matto. Matolla on merkitystä ääntä vaimentavana elementtinä.

Valokuva 27.10.2017 ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Terwonnen 2018

VANHA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

58

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys
Rukoushuone, pohjapiirros II kerros 1:100
Reino Lahtinen

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERWONNEN

Suunnitelma käsittää Oikokadun puolelle uuden portaan parvekkeelle ja kellariin johtavan portaan levennyksen.

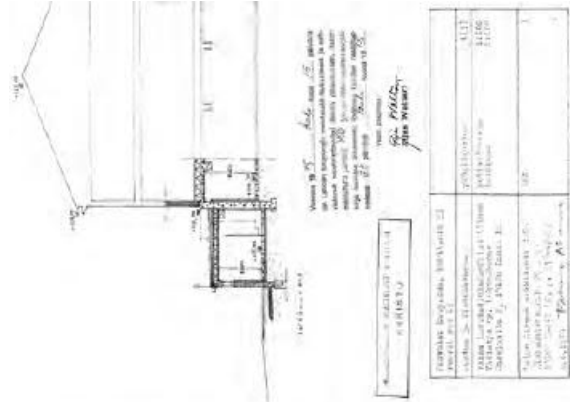
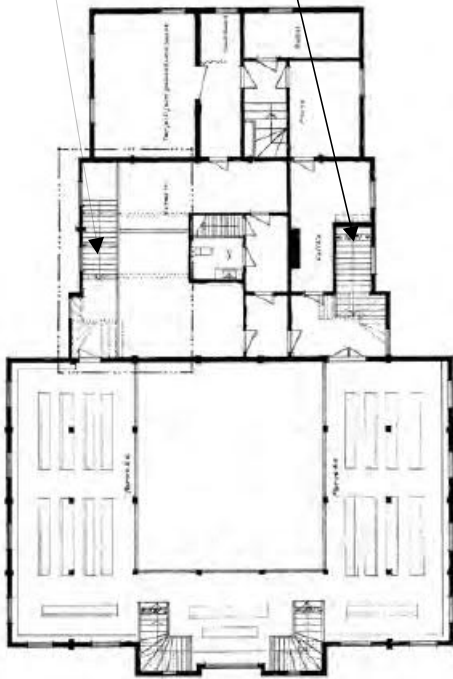
Kellarikerrokseen esitetään Oikokadun puolelle laajennusta, jonne on sijoitettu uudet wc-tilat ja vanhaan kellariin naisten sosiaalitilat.

Parvekkeelle johtavat portaat ja kellariin johtavan portaan laajennus oli ilmeisesti toteutettu jo edellisen toteutustyön yhteydessä. Muilta osin suunnitelmaa ei toteutettu.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapiirros II kerros 1:100, Lahti 4.4.1975 Raimo Airamo. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muuttoon tallennetusta asemapiirroksesta Lahdessa. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

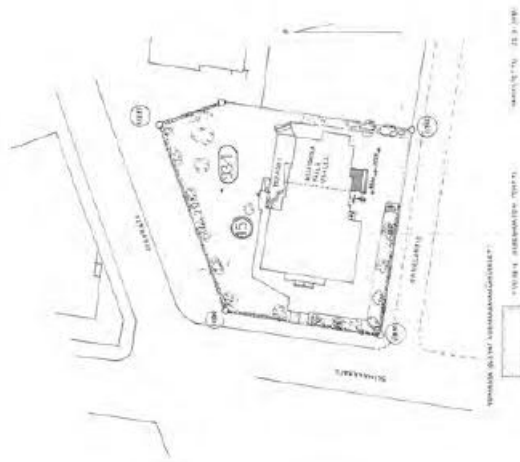
Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapiirros kellarikerros 1:100 ja leikkaus A-A, Lahti 4.4.1975 Raimo Airamo. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muuttoon tallennetusta asemapiirroksesta Lahdessa. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Valokuva Oikokadun puoleisesta portaasta 1990-luvun puolivälistä Esko Salonen. Yksityisarkisto

1977 UUSI SISÄISÄÄNKÄYNTI JA SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONNIT 15, Onnelantie 2

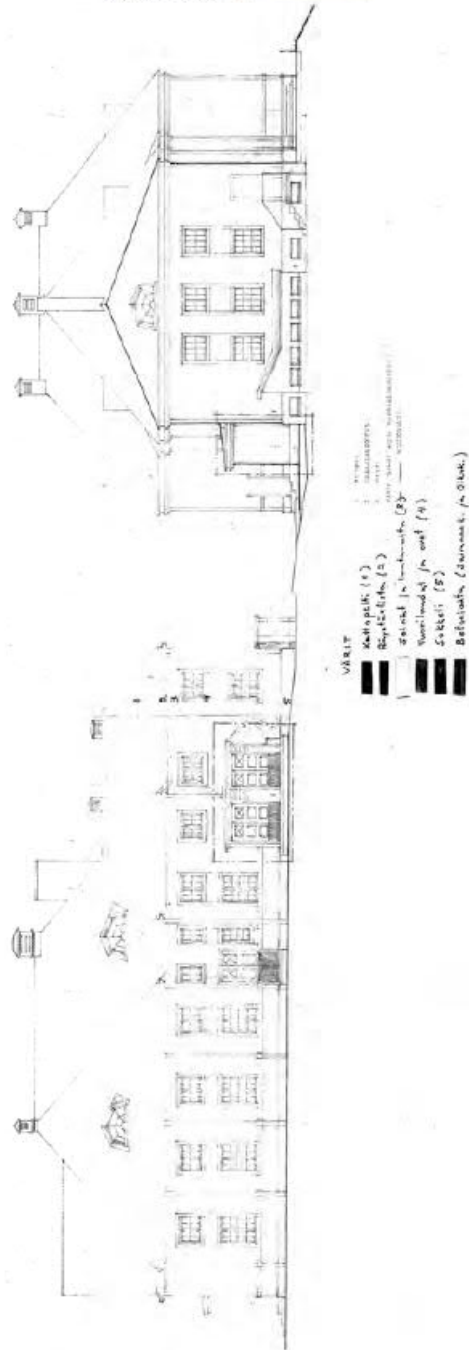
Vuonna 1977 haettiin rakennuslupa Onnelantien puoleiselle, uudelle sisäänkäyntikäyttille. Lisäksi rakennuksen itäpäättyyn avattiin uusi hätäpoistumistie suoraan pikkusalista ulos.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, asema-
piirros 1:500, Lahti 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahti.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, julkisivut
Onnelantielle ja itään 1:100, Lahti 15.2.1977 rakennusmestari
Seppo Haimilahti.

Piirustuspienennököset (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköi-
seen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksista. Lahden raken-
nusvalvonnan arkisto.

Itäpäätty ja kuvankäsitely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

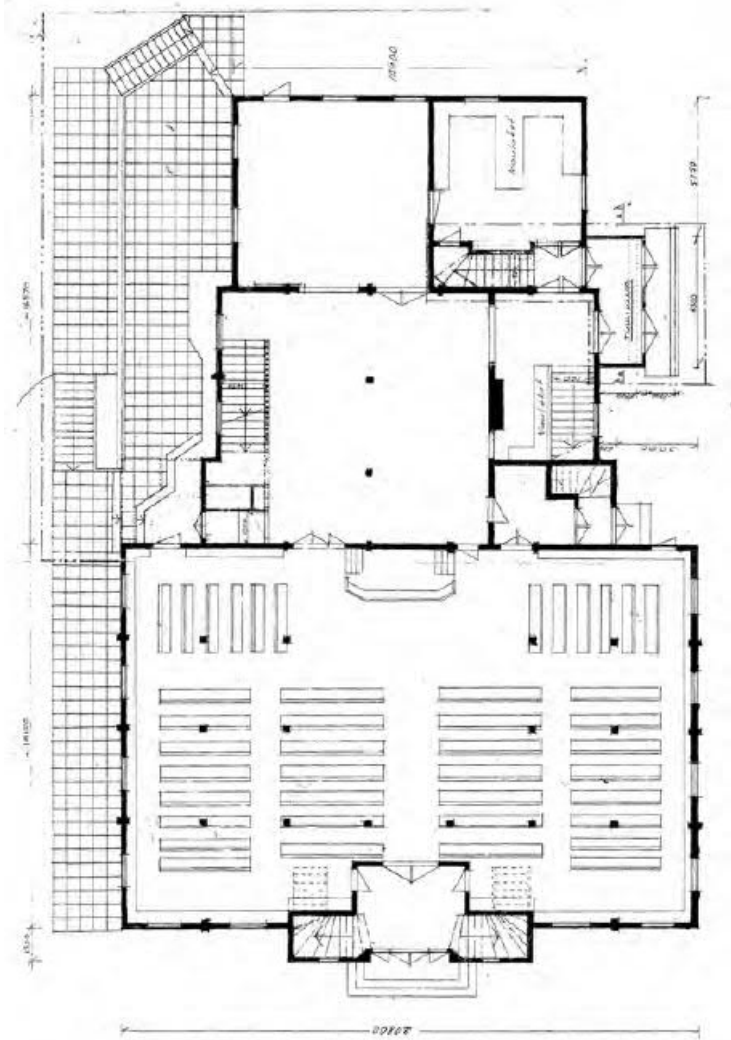
Vuoden 1977 suunnitelmassa esitettiin uuden tuulikaapin / kiuistin rakentamista Onnelantien puolelle. Tuulikaapista oli käynnit pikkusaliin sekä II kerrokseen johtavaan portaaseen. Pikkusalista rakennettiin uusi hätäpoistumistie. Kuisti ja muutokset on piirretty Raimo Airamon vuonna 1975 laatimaan terassi- ja wc-järjestelyä koskevaan piirustukseen.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, I kerros pohjapiirustus 1:100 Lahti 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahti.

Piirustuspienennöckset (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksista. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva Onnelantien puolelle rakennetusta uudesta sisäänkäynnistä. Kuvassa näkyvä kellarin johtavien portaiden kattaminen on tehty vuonna 1981. Valokuvat 1990-luvun puolivälissä Esko Salonen.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

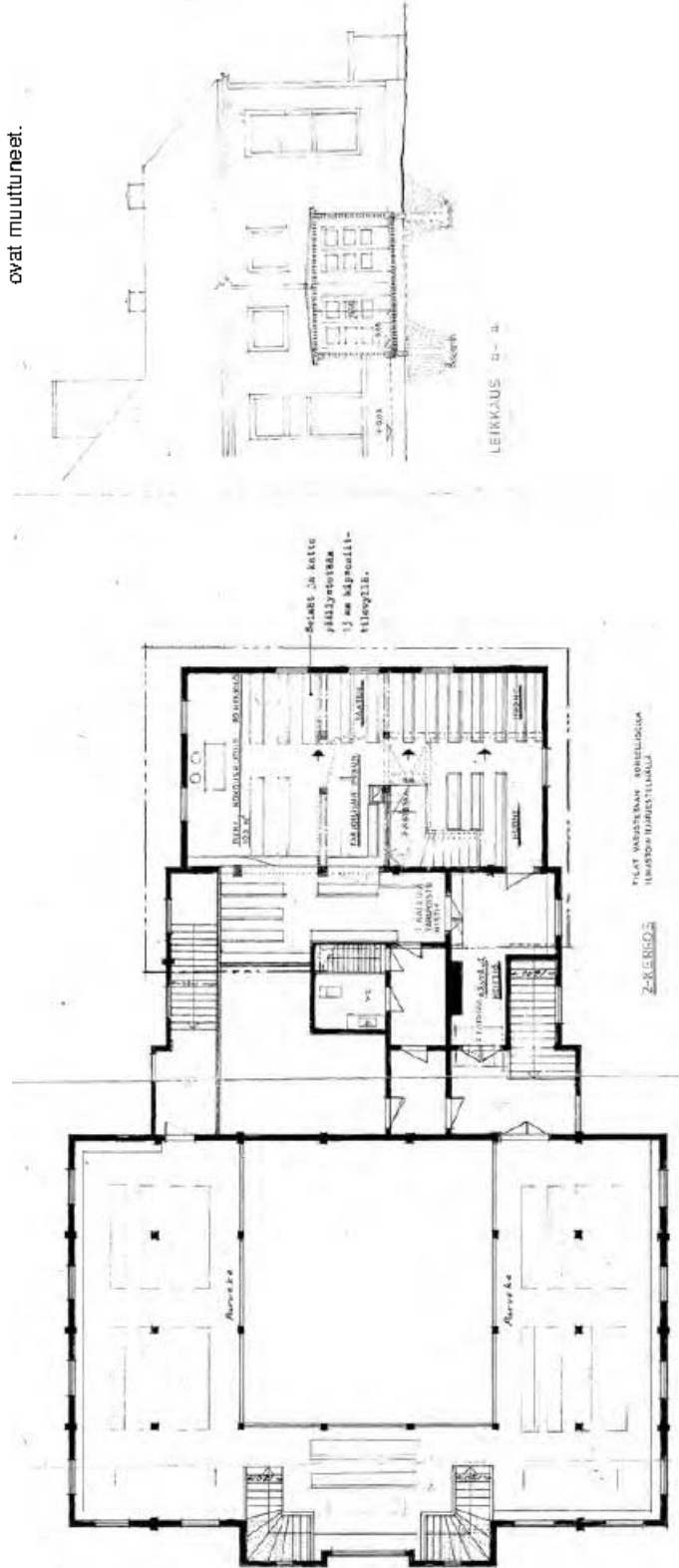
II kerroksen asunto ja huoltoilat muutettiin 80 henkilön ja 103 m² suuriseksi kokoustilaksi. Väliseinät purettiin. Muutos edellytti myös määräysten mukaista varapoistumisteiden lisäämistä ja kulkuaukojen suurentamista.

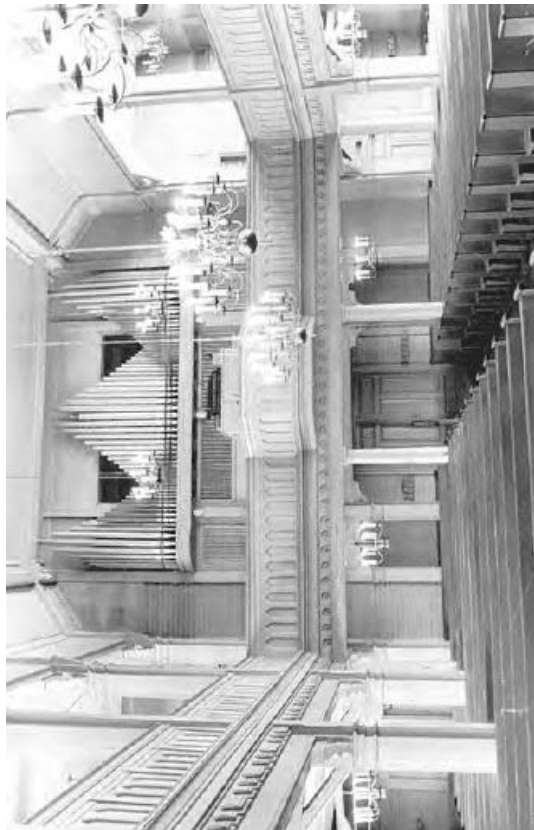
Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, II kerros pohjapiirustus 1:100 ja leikkaus a-a, Lahti 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahti.

Piirustuspienennökset (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksista. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Valokuvan mukaan tilan rakenteet ja koko on säilynyt muutosajankohdasta nykyaikseen, vain materiaalit, valaistus ja värit ovat muuttuneet.

Valokuva Lahden vanhasta puukirkosta. Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto, kuvannut Pirjo Kaarkoski. Jukka-Pekka Airas 2003. Keski-Lahden vanha kirkko. Lahden puukirkko 1890–1977. s. 107.

Alakuvassa Lahden vuoden 1977 maaliskuussa puretusta puukirkosta lahjoituksena saadut, 1950-luvun penkit sijoitettuna uudelleen Onnelantien rukoushuoneelle kuvattuna pääsisäänkäynnin suuntaan. Valokuva 1990-luvun puolivälissä. Yksityisarhisto, valokuva Esko Salonen.

Keski-Lahden kirkon penkit siirrettiin rukoushuoneelle. Myös yksi kirkon kattokruunuista sijoitettiin isoon salliin ja vesikatolle asennettiin puretusta kirkosta irrotettu raudasta taottu risti. Rukoushuoneen vanhoja, Keski-Lahden kirkon alkuperäisiä penkkejä, oli korjattu sekä muutettu ja ne hävitettiin. Pari penkkiä toimitettiin haastattelutiedon mukaan Lahden kaupunginmuseoon.

Rukoushuoneen alkuperäinen kattokruunu varastoitin ja siirrettiin korjattuna vuonna 1996 uuden rukoushuoneen neuvotteluhuoneeseen (kuva alla)

Yhtäläisyyksiä on myös puukirkon ja rukoushuoneen messinkivalaisimissa. Mauri Malkavaara kirjoittaa teoksessa Ristinkirkko toiminnan kirkko *Ristinkirkon rakennusprosessi* (2008, s. 61), että kirkon penkit ja yksi kattokruunu annettiin esikolisestadio-
laisten rukoushuoneen käyttöön.

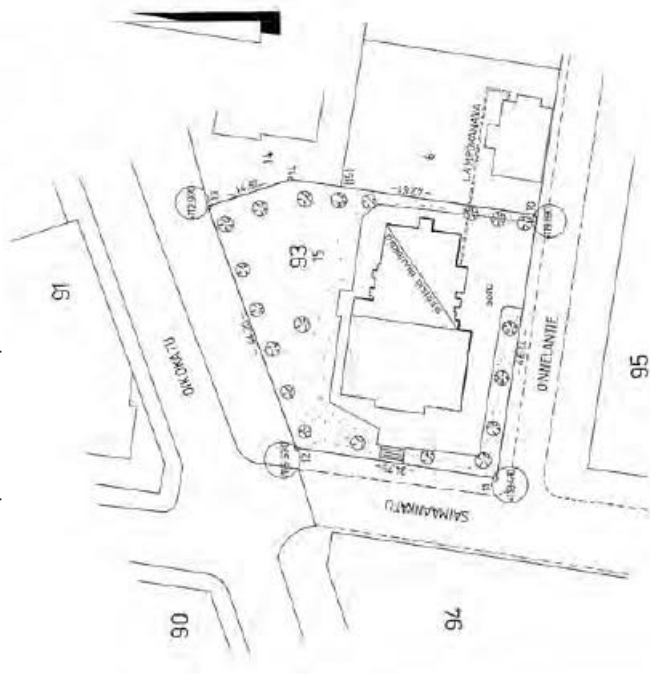
Lähde Mauri Malkavaara (2008). Ristinkirkon rakennusprosessi. Ristinkirkko toiminnan kirkko. Esko Ryökäs, toim. Esa Print Oy. Tampere 2008.

Valokuva ja kuvankäsittelyt Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1980 SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

KELLARIKERROKSEN TILAMUUTOKSIA

Kellarikerroksessa naisten wc sijoitettiin entiseen pannuhuoneeseen ja I kerroksen eteistilasta kellariin johtavat portaat purettiin ja uudet sisäportaat rakennettiin eteläjulkisivun suuntaisesti. Miesten wc-tilojen kalusteet uusittiin ja rakennettiin uudet väliseinälliset wc-kopit.

Vanhaan naisten wc-tilaan sijoitettiin henkilökunnan puku- ja sosiaalitilat. Naisten wc-tilan ja keittiön väliin rakennettiin kylmiö.

Asemapiirros sisältää lämpökannavan Onnelantie 2 ja 4 välillä. Klimateistöt liitettiin kaukolämpöön vuonna 1980, joka mahdollisti muutokset.

Kellarikerroksen pohjapiirustus 1:100 ja pituusleikkaus A-A. Pertti Heimonen 10.6. ja 14.6.1980.

Piirustuspienennökset (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksista. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA ELKÖLUSHONE - ONNELANTIE 2 - 5'00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

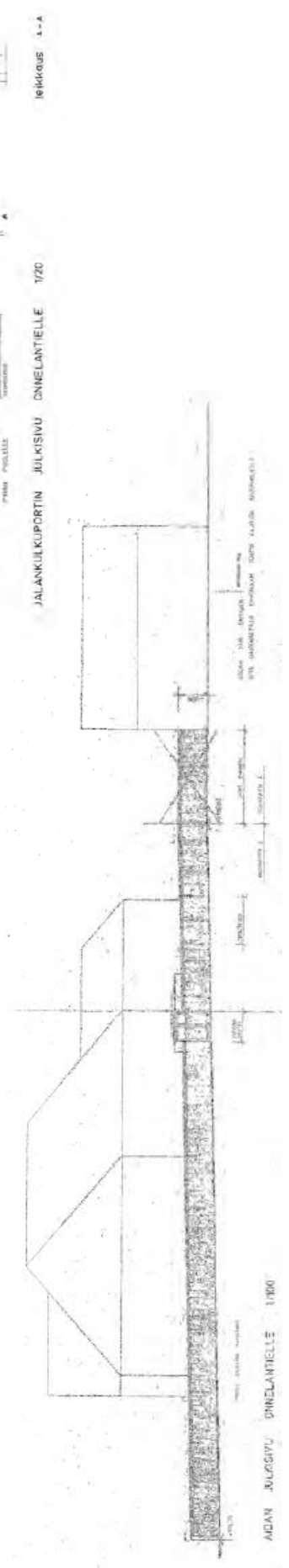
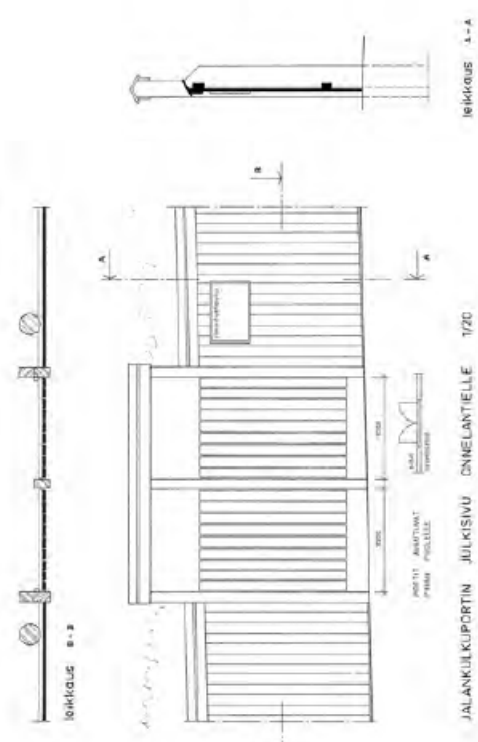
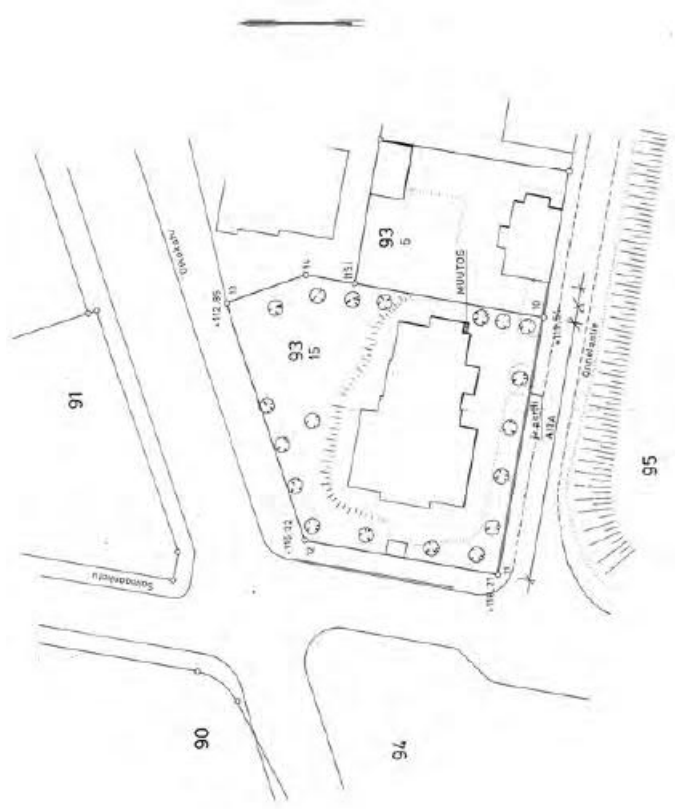

1981 UUSI AITA JA PORTTI, KATETTU KELLARIN SISÄÄNKÄYNTI

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Jalankulkuportti suunniteltiin helpottamaan kulkua tontille Onnelantieltä. Samalla yhtenäistettiin aita Onnelantie 4:n osalta. Kellarin porttiin sisäänkäyntiä parannettiin.

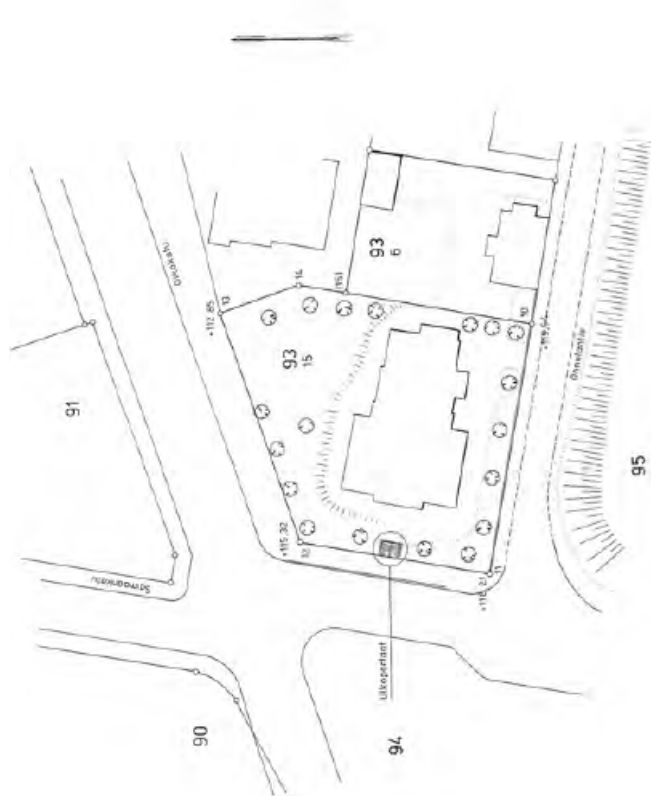
Jalankulkuportti Onnelantielle. Piennokset detaili- ja piirustuksesta 1:20, asemapiirroksesta 1:500 ja aidan julkisivusta Onnelantielle 1:100 rakennusarkkitehti Jouko Salonen 30.4.1982, Lahden rakennusvalvonnan arkisto
Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1982 SAIMAANKADUN PÄÄPORTAIDEN KORJAUS YM.

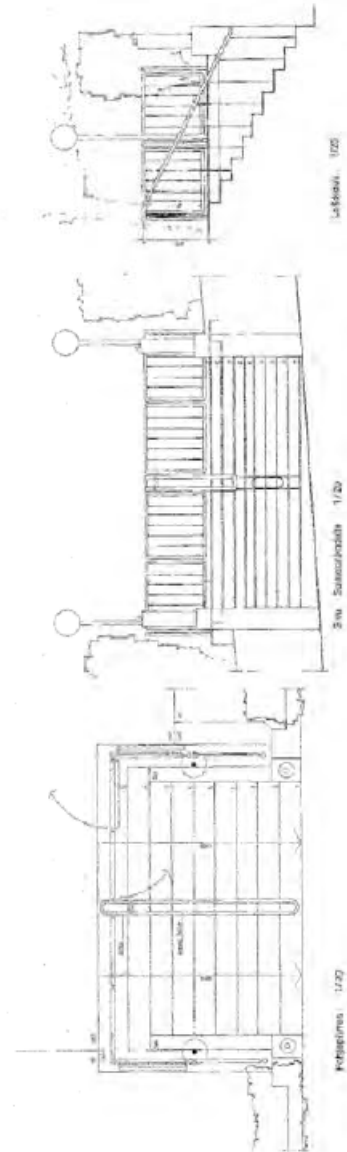
KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Saimaankadun pääportaatan korjaus, kaiteen kunnostus ja maalaus sekä valaistus toteutettiin Jouni Salosen 30.4.1982 laatimien suunnitelmien mukaan. Saman vuoden toukokuussa Raimo Airamo ja Heikki Sipponen laativat rukoushuoneen ulkoverityssuunnitelman, joka toteutettiin suunnitelmien mukaisena.

Portit ja sivukaiteet ulkoportaisiin. Pienemmät detaili- ja piirustukset 1:20 ja asemapiirroksista 1:500 rakennusarkkitehti Jouko Salonen 30.4.1982, Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Valokuva 1990-luvun puolivälistä kuvattuna Saimaankadulta. Kuvassa näkyy vuonna 1982 toteutettu pääportaaiden levennys ja uudet portit. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

1984 MUUTOKSET SISÄTILOISSA JA LAAJENNUSSUUNNITELMIA

Vuonna 1984 rukoushuoneen isoon saliin toteutettiin Esikoislestadiolaiset ry:n arkistotietojen ja Raimo Airamon mukaan uusi alttarikaide, jonka suunnitelmat laati rakennusarkkitehti Jouni Salonen. Alttarikaitteen luonnos 28.2.1984 ja suunnitelmat Alttarikaide, seinäprojektiio 1:20, Alttarikaide edestä ja sivulta 1:10, Alttarikaide, leikkaus 1:10 / 30.3.1984.

Suunnitelma noudattaa kertomuksen mukaan vuonna 1977 Lahden vanhasta puukirkosta siirrettyjen penkkien muotokieltä. Tarve syntyi vihkiparin polvistumispaikan puuttumisesta ja samalla papille tuli teline, mihin laskea kirjat.

Alttarikaide tehtiin irtonaisena kalusteena vihkikorokkeeksi. Samalla tehtiin alttariseinäprojektiiossa esitetty puuristi alttarin yläpuolella olevaan seinään.

Tämä rakennushistoriallinen selvitys ei sisällä suunnitelma-irustuksia, vaan tiedot perustuvat Raimo Airamon kertomukseen.

Valokuva ison lehteritä otettuna alttaripöydän suuntaan. Kuvan etualalla näkyvät Lahden vanhasta puukirkosta 1949 rukoushuoneelle uusiokäyttöön asennetut kirjekonpenkit. Penkkien värtitys on sovittu rukoushuoneen salin kaitteen ja kalusteiden peikistettyyn harmaan ja sinisen värttykseen sopivaksi.

Saarnatuolikorokkeelle johti kahdet portaat ja saarnatuolissa oli istumapaikat useammalle puhujalle. Kuvan yläreunassa näkyy vuonna 1960 rukoushuoneelle asennetun ilmanvaihtojärjestelmän puurillat, jotka luultavimmin ovat tulolmajärjestelmään kuuluvia.

Valokuvassa näkyvät alttarin molemmilla puolilla paripelliovet, jotka johtavat entiseen pikkusaliin ja laajennuksen jälkeeseen kutsuttuun välisaliin. Pariovien toinen ovilehti on taitto-ovi, jolloin polvistumisaukko laajenee kolmen ovilehden leveyseksi.

Alttaripöydän rintamuksen koristeaiheet vastaavat lehterin kaitteiden aiheita. Alttaripöytä on uusittu jo aiemmin, ja siinä on tilaa useammalle puhujalle.

Valokuva 1990-luvun puoliväliltä. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Isoja seuroja alettiin pitää vuodesta 1975 alkaen Joutjärven kirkossa ja juhannusseuroja Ristin kirkossa vuodesta 1979. Isojen seurojen ruokailu järjestettiin rukoushuoneella ja ainakin kerran 1970-luvun lopulla Lotilan koulussa.

Yhdistys asetti vuoden 1984 keväällä työryhmän selvittämään vaihtoehtoja ahtaaksi ja epäkäyttännölliseksi käyneen rukoushuoneen ililakysymystä. Työryhmä työskenteli 4.4.1984–8.3.1985. Raimo Airamun mukaan taustaselvityksenä tehtiin laaja vertailu herätysliikkeen rukoushuoneisiin Suomessa ja ulkomailla, samalla kerättiin käyttäjätietoja ja laadittiin energiaselvitys. Lahden rukoushuoneen käyttö on pääosin isoja seuroja ja pyhäkokoituksia, vaikka suurimmat hartausilaisuudet onkin pidetty kirkkoissa. Isojen kokousten yhteydessä tilojen käyttö edellyttää ruokailun järjestämistä osallistujille. Lisäksi tulevat nuorten seurat ja myös käytön lisääntyminen arki-iltoina.

Rukoushuoneen istumapaikkojen määrä oli 850, kun kaikki tilat olivat käytössä. Ruokailutilana toimi varsinaisesti kellarikerroksen ruokahuone, mutta isojen seurojen yhteydessä myös pikkusalit n. 124 m² jouduttiin ottamaan ruokailijoiden käyttöön.

Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostöitä selvittämään asetun työryhmän raportti julkaistiin 8.3.1985, jossa esitettiin useita vaihtoehtoja mm. seuraavat:

- laajennus itäpäättyyn
- laajennus ison salin alle
- lisärakennus Oikokadun puolelle
- uudisrakennus nykyiselle tai uudelle tontille.

Valokuva 1990-luvun puolivälistä laajennuksen kokoustilasta, joka oli seurojen aikana vilkkaassa käytössä kahvi- ja ruokailutilana. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Laajennussuunnitelmat 1:100 laativat rakennusarkkitehdit Jouni Salonen ja Tapani Väänänen 20.–30.5.1984. Työryhmään kuuluivat Raimo Airamon ja rakennusarkkitehtien lisäksi keittiöammattilainen Eeva Jaskari ja sähkötekniikko Pekka Kumpulainen. Selvityksen avulla etsittiin linjausta, jolla voitiin edetä rukoushuoneen tilakysymyksessä. Keskeisimpiä ongelmia oli nimenomaan suurten tilaisuuksien ruokailun järjestäminen. Nykyiset tilat olivat ahtaat ja ruokailu ja keittiö eri kerroksissa. Keittiön ruuanvalmistustilat eivät täytäneet mitoituksestaan tarvittavia olosuhteita mm. kylmäsäilytys ja esikäsittelytilat puuttuivat, lisäksi tiskaustila oli alimitoitettu.

Tilaisuuksissa kaikilla osallistujilla ei ollut näköyhteyttä saarnatuoliin ja esim. suurissa juhlatilaisuuksissa kaikki läsnäolijat eivät mahtuneet samaan tilaan. Liikuntarajoitteisten kulku oli osoittautunut ongelmalliseksi ja myös inva-wc puuttui. Rakennuksessa ei ollut arkistotilaa ja sen nähtiin puurakennuksena olevan palovaarallinen. Lisäksi pysäköintiin ei ole riittävästi tilaa. Raportissa todettiin, että 1960-luvulla toteutettu ilmanvaihtosaneeraus oli ollut toteutuksestaan epäonnistunut.

Raportin pohjalta tehtiin myös laaja kysely seurakuntalaisille 4.8.–8.9.1985. Kysely osoitti mielipiteiden jakautumisen lähes yhtä suureksi sen suhteen, kehitetäänkö vanhaa rukoushuonetta vai rakennetaanko uusi rukoushuone uudelle paikalle. Tästä syystä pidättyäytyttiin toistaiseksi isoilta muutoksilta.

Tiedot perustuvat Raimo Airamolta saatuu kertomukseen ja Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostarpeita selvittämään asetun työryhmän raporttiin 8.3.1985.

Valokuuvat 1990-luvun puoliväliltä ilmentävät esikoislastadiolaisen seurojen lämmiinhenkistä ja runsasväkistä tunnelmaa. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1993, 1996 TONTTIKYSYMYS JA UUDISRAKENTAMISSUUNNITELMIA

Onnelantien vanha rukoushuone oli jo pitkään käynyt ahtaaksi, varsinkin suurien seurojen kokoontumispaikkana. Vuonna 1994 Eskoiskislestadiolaiset ry oli jo rakentamassa uutta rukoushuonetta Taparakadulle.

Lahden kaupunginvaltuusto oli hyväksynyt 15.3.1993 asemakaavamuutoksen, joka koski osaa Paavolan kaupunginosan korttelia 93. Hämeen lääninhallitus jätti asemakaavamuutoksen vahvistamatta, koska valtuuston päätöksestä oli valitettu. Hämeen lääninhallitus esitti perusteluissaan, että tontilla 15 sijaitseva rukoushuone on silloisessa Päijät-Hämeen kulttuurihistoriallisia rakennuksia koskevasa luettelossa todettu rakennushistoriallisesti arvokkaaksi. Lisäksi oikeusvaikutuksellomassa yleiskaavassa oli tonttia koskeva suojelumerkintä. Lahden kaupunginhallitus ja Eskoiskislestadiolaiset ry valittivat lääninhallituksen päätöksestä Korkeimpaan Hallinto-oikeuteen. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 13.12.1994 Hämeen lääninhallituksen päätös jäi voimaan.

Näin ollen yhdistys ryhtyi selvittämään muita vaihtoehtoisia tapoja ratkaista tilakysymys vanhan kiinteistön kohdalla.

Asemakaavamuutosta varten yhdistys tilasi viitesuunnitelmat Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy:ltä. Suunnitelmat ovat vuodelta 1993.

Viitesuunnitelma Onnelantie 2-4 tonttien käytöstä. Suunnitelma sisältää 3-5 kerroksista asuinrakentamista 4.800 krs m² sekä 2-tasoisien autohallin. Jorma Salmenkivi B.1.1993. Piirustuspienennös suunnitelman asemapiirros / illustraatioita (ei mittakaavassa). Alkuperäinen mittakaava 1:1000. Yksityisarkisto

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy:n laatimat julkisivu- ja leikkauskaaviot havainnollistavat 3–5-kerroksen asuinrakentamisen mahdollisuuksia. Esitetty massoitelluonnos oli laadittu 25.11.1992 päivätyn asemakaavaluonnoksen pohjalta.

Kaavannukaiset rakennusmassat sisäisivät 60–70 asuntoa. Saimaankadun ja Oikokadun puolelle oli pohjakerrokseen ajateltu katu- tasoon liiketiloja.

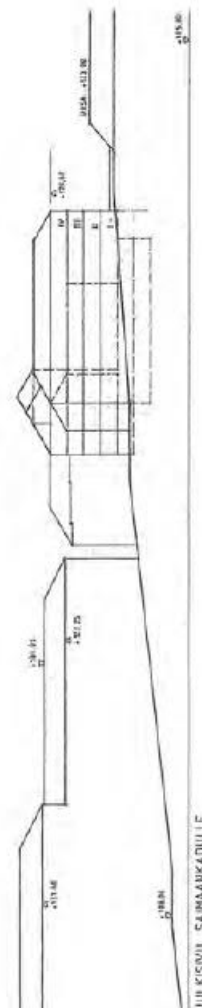
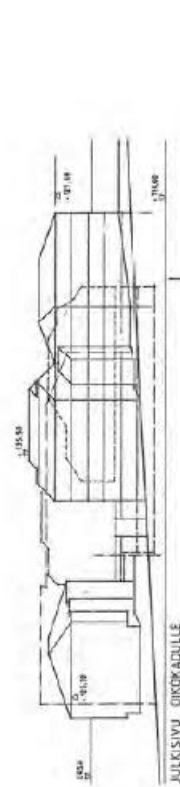
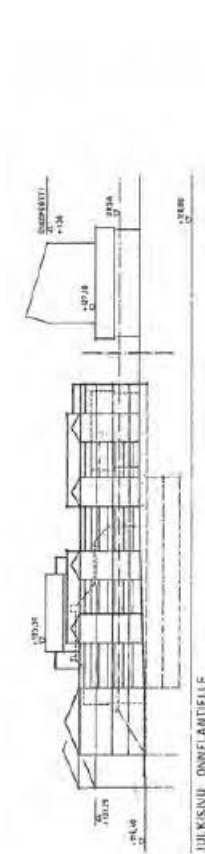
Suunnitelman selostuksessa esitettiin rukouhuoneen tontilla olevien puiden, Onnelantien tarmmet 6 kpl ja Oikokadun puolella olevat lehmukset 6 kpl, siirtämistä katualueelle kaupungin kanssa sovittaviin paikkoihin.

Jälkikäteen ajateltuna puiden siirto lieene ollut varsin utopistinen ajatus ja suuoritoinen hanke, kun kyseessä oli 12 kookasta puuta.

Piirustuspienennös ei mittakaavassa. Julkisivu- ja leikkauskaaviot 1:1000 ja pohjakartan pienennös, ei mittakaavassa. Alkuperäinen mittakaava 1:1000.

Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy / Jorma Salmenkivi B.1.1993. Kiinteistöyhtiö Onnelat, Yksityisaristo.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

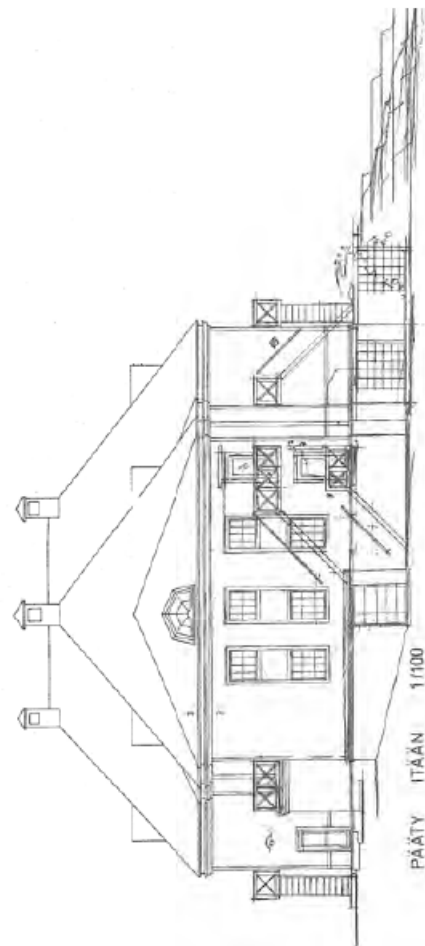
Asemakaavahankkeen kariuduttua Esikoislestadiolaiset ry:n oli ryhdyttävä miettimään muita vaihtoehtoja tyhjäksi jäävälle kiinteistöalueelle.

Yhdistys tilasi alustavat idealuonnokset vanhan rukoushuoneen käyttötarkoituksen muuttamiseksi asunnoiksi helsinkiläiseltä arkkitehdiltä Risto Linkovuorelta.

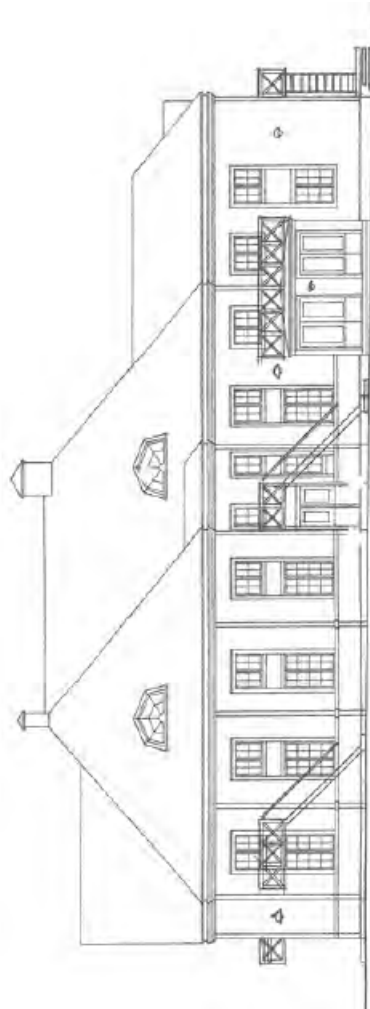
Julkisivuluonnokset osoittavat, kuinka haasteellista on sijoittaa rinnemaastoon ja kaksikerroksiseen julkiseen puurakennukseen asuntoja. Tilojen tehokas käyttö ja poistumistiemääräykset edellyttävät riittäviä uloskäyntejä rakennuksen molemmista kerroksista. Julkisivuihin kohdistuvia muutoksia arvioidaan myös rakennussuojelullisista näkökulmista.

Julkisivupiirustukset itään ja etelään 1:100. Piirustuspienennökset ei mittakaavassa. Arkkitehtitoimisto Risto Linkovuori Oy 17.1.1996. Kiinteistöyhtiö Ornelat, Yksityisarkisto.

Valokuva Saimaankadun puolelta 1990-luvun puolivälistä Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

17.1.1996 Risto Linkovuori

1. BETON
2. KIVI
3. PUU
VÄRI - SHARIT
KUNTO - PÄÄRAKENNUS
MUUTOSALUE
VANHA MAALINNIT

JULKISIVU ETELÄÄN 1/100

17.1.1996 Risto Linkovuori

Käyttötarkoituksen muutos. Luonnospirustuksissa on tutkittu mahdollisuutta muuttaa rakuu huone asuinkinteistöksi.

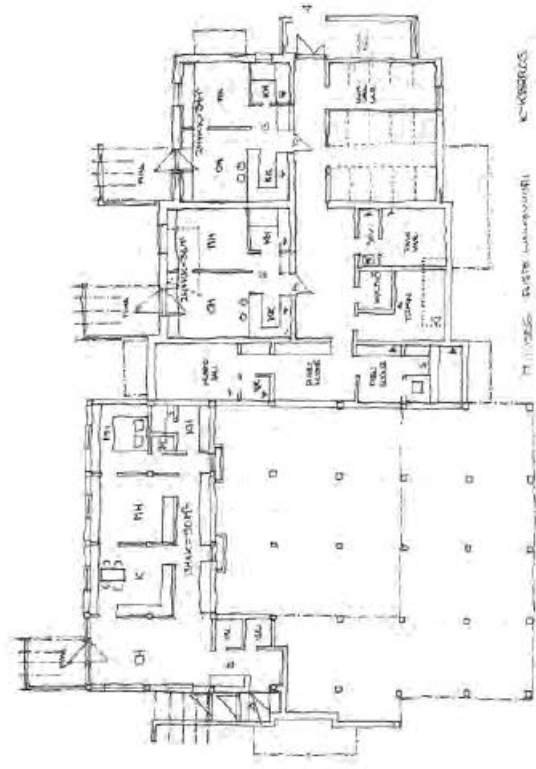
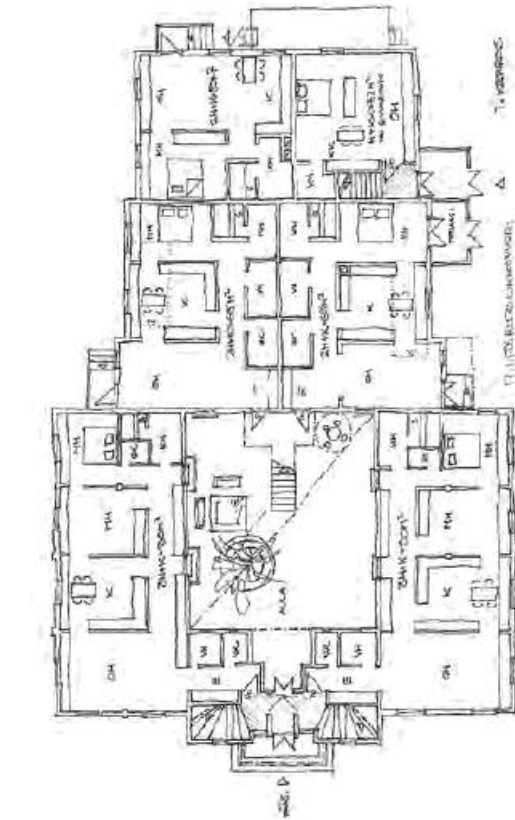
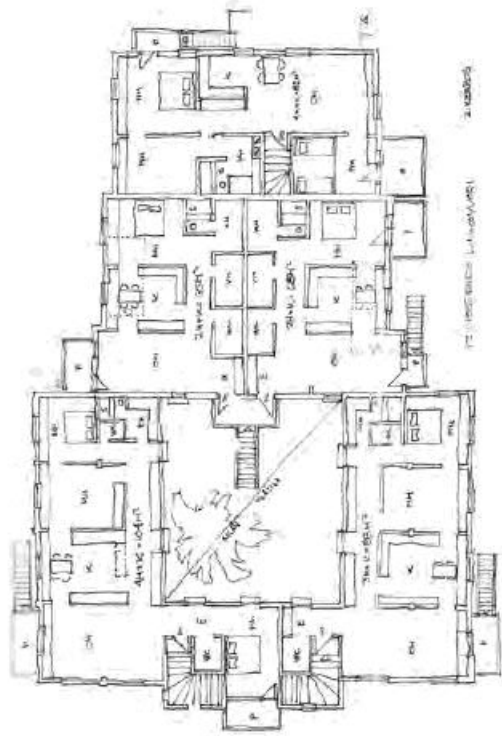
Kellarikerrokseen on suunniteltu Oikokadun puolelle 3 kpl eri kokoisia asuntoja omalla sisäänkäynnillä..

Saimaankadun puoleisesta pääsisäänkäynnin kautta tullaan kaksikerroksiseen keuhaisalaan, josta on sisäänkäynti neljään asuuhuoneistoon. Rakennuksen itäpäädyssä on kaksi pienempää huoneistoa. Niiden yläpuolella on kaksi pienempää asuntoa, joista Onnelantien puoleiseen käydään sisäpuolisen porrasyhteyden kautta. Toiseen päätyhuoneistoon nousevat ulkoportaat rakennuksen itäpäädyssä.

Keskushallista nousevat portaat II kerroksen kahteen asuntoon. Kahteen asuntoon käydään pääsisäänkäynnin tuulikaapista nousevien porrasyhteyksien kautta.

Pohjapiirustusiunnotkset kellarikerros, 1. ja 2. kerros 1:100. Piirustuspienennökset ei mittakaavassa. Arkkitehtitoimisto Risto Linkovuori Oy 17.1.1996. Kiinteistöyhtiö Onnelat, Yksityisarkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

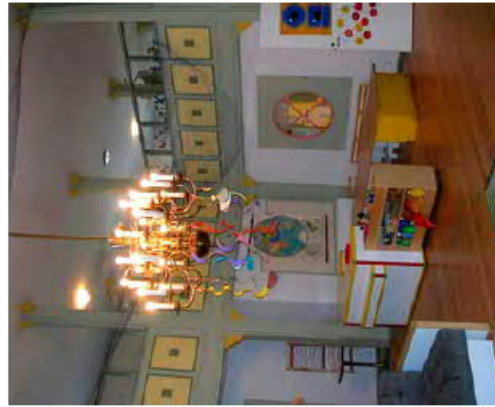
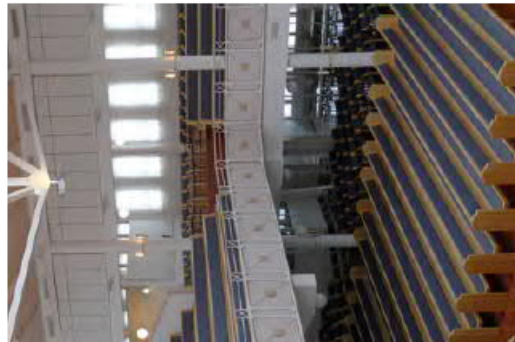

MUUTOKSET RUKOUSHUONEEN KÄYTÖN PÄÄTTYÄ

Rukoushuoneen käyttö päättyi vuonna 1996, jolloin uusi ja entistä kookkaampi rukoushuone valmistui Tapparakatu 20 tontille. Viimeiset seurat pidettiin Onnelantien rukoushuoneella helatorstaina 16.5.1996. Ensimmäiset seurat uudella Tapparakadun rukoushuoneella vietettiin juhannuksena kesäkuussa 1996.

Rukoushuone jäi tyhjilleen, jolloin esikoislestadiolaisten yhdistys etsi uutta käyttöä omistamalleen rakennukselle ja tontille. Rukoushuone oli ollut aikoinaan Oikokadun, Saimaankadun ja Onnelantien muodostamalla tontilla maisemallinen dominantti, joka ympäristön muutoksen myötä oli jäänyt tonttia ympäröivän puuston katveeseen.

Takoraudainen risti sijoitettiin vuonna 1996 uuden rukoushuoneen porttirakennuksen päälle Tapparakadun varteen. Risti kuitenkin katosi hyvin pian, kun joku oli sen ilmeisesti varastanut, vaikka se oli lujasti ankkuroitu rakenteisiin. Ristiiä ei ole löytynyt.

Valokuvat alla helatorstaina 2016. Kiinteistöyhtiö Onnelat, Yksityisaristo.

Ylhäällä valokuva Taito Oyn valmistamasta ja Paavo Työnnelän suunnittelema Lahden vanhan puukirkon kattoon vuodelta 1940-50-luku. Vastaava saatiin vuonna 1977 Onnelantien rukoushuoneeseen. Valaisin näkyi viereisessä, isosta salista otetuissa valokuviissa. Kuvalähde Bukowskis 979747.

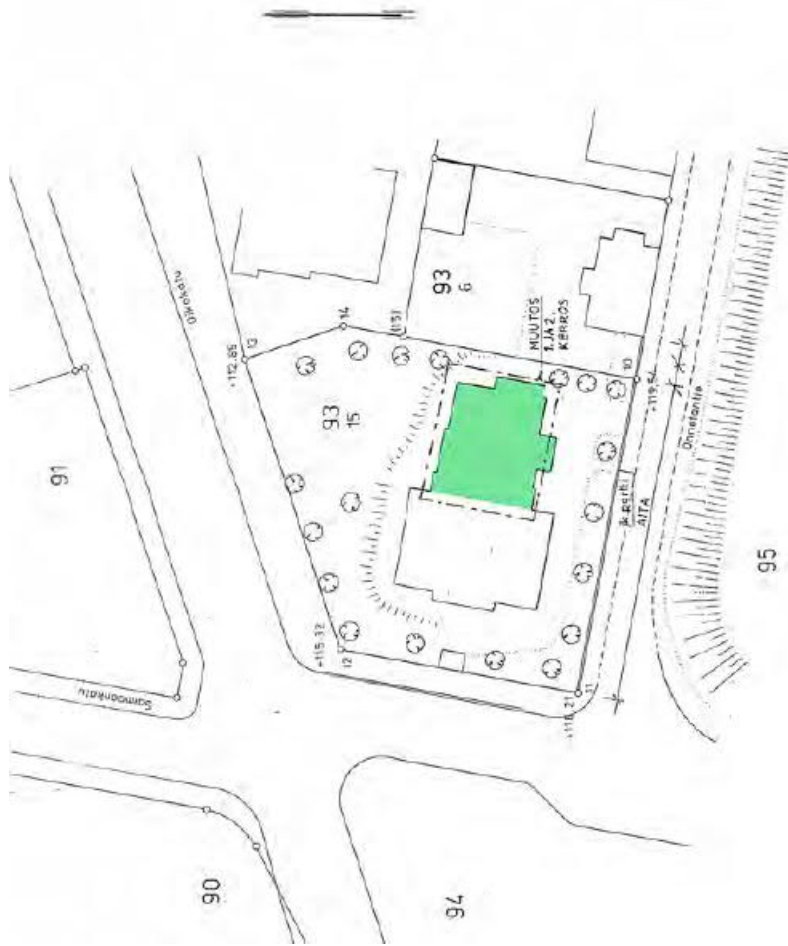
Valokuva vasemmalla kuvattuna Tapparakadun rukoushuoneesta 2018.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1996 KÄYTTÖTARKOITUKSEN MUUTOS PÄIVÄKODIKSI

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Esikislestadiolaiset ry teki vuokrasopimuksen n. 600 m² suuruisesta tilasta sekä pihaluonnetta päiväkotitoimintaa varten Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden kanssa ajalle 1.8.1996 – 31.7.1997. Vuokralaisella oli oikeus ottaa tilat vastaan 1.7.1996 ja suorittaa tiloissa toimintaa varten tarvittavia rakennustöitä. Vuokranantaja veloitettiin hakemaan tarvittavat luvat käyttötarkoituksen muutokseen.

Vuokranantajan velvollisuudeksi asetettiin seuraavien korjausten suorittaminen:

- Päiväkotitoimintaa varten rakennettavat lauta-aidat, joiden tuli olla tiiviit ja korkeat, vuokralaisen hyväksymän mallin mukaan,
- 2. kerroksen kokoustilaan tuli asentaa sieltä väliaikaisesti poistetut, kiinteät sähkölämmittimet.

Vuokralainen sai huolehtia omalla kustannuksellaan vuokranantajan hyväksymät muutostyöt. Vuokralainen sai käyttää maksutta keittiön kiinteitä koneita ja laitteita, mutta vastasi itse laitteiden toimintakunnosta. Talotekniikan toimivuudesta ja puhdistuksesta mm. iv-laitteet ja jätehuollosta vastasi vuokralainen.

Sopimus allekirjoitettiin 18.6.1996.

Pienennös asemapiirroksista, johon muutosalue on rajattu vihreällä. Alkuperäinen asemapiirros Rukoushuone / Päiväkoti 1:500, Ari Martinmäki 16.7.1996.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnalla arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

Vuokralaisen esittämät muutostyöt:

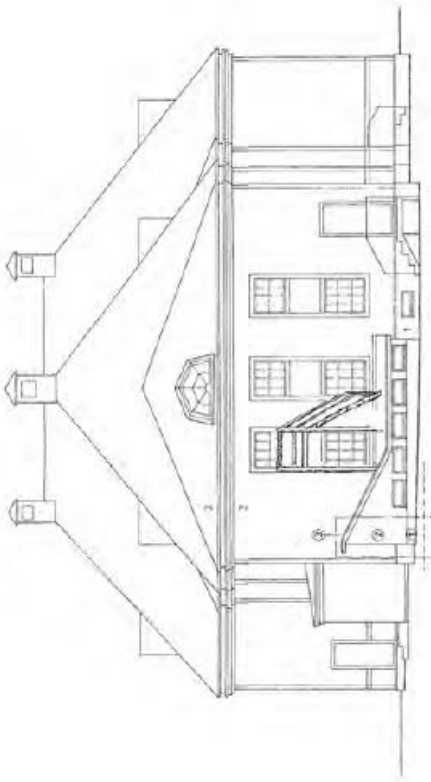
- 1. kerroksen wc-tilaan käsienvesuallas ja toinen wc-istuin
- 1. kerrokseen myös toinen uusi wc-tila varustettuna kahdella wc-istuinella
- maalatulla kuitulevyillä päällystettyihin 1. kerroksen oleskelu- ja eteistiloihin tuli asentaa muovimatto
- rakennuksen eteläisivuilla yläkertaan johtavien portaiden latianpäällysteet oli uusittava
- kellariin johtavan sisäportaan päällysteen reunojen korjaaminen
- kuluneiden seinä- ym. pintojen paikkamaalaus.

Rukoushuone vuokrattiin kaupungille päiväkotikäyttöön aluksi yhden vuoden (1.8.1996–31.7.1997) sopimuksella isoa salia ja lehtenkerrosta lukuun ottamatta. Vuoden aikana aikana selvitettiin rukoushuoneen soveltumista kuvataideoppilaitoksen käyttöön. Päiväkotisopimusta jatkettiin tämän jälkeen vuodella.

Pienennökset julkisivusta itään ja pituusleikkaus A-A Alkuperäiset piirustukset Rukoushuone / Päiväkoti 1:100, Ari Marttinen 16.7.1996.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

PÄÄTY ITÄÄN 1/100

A ————— A

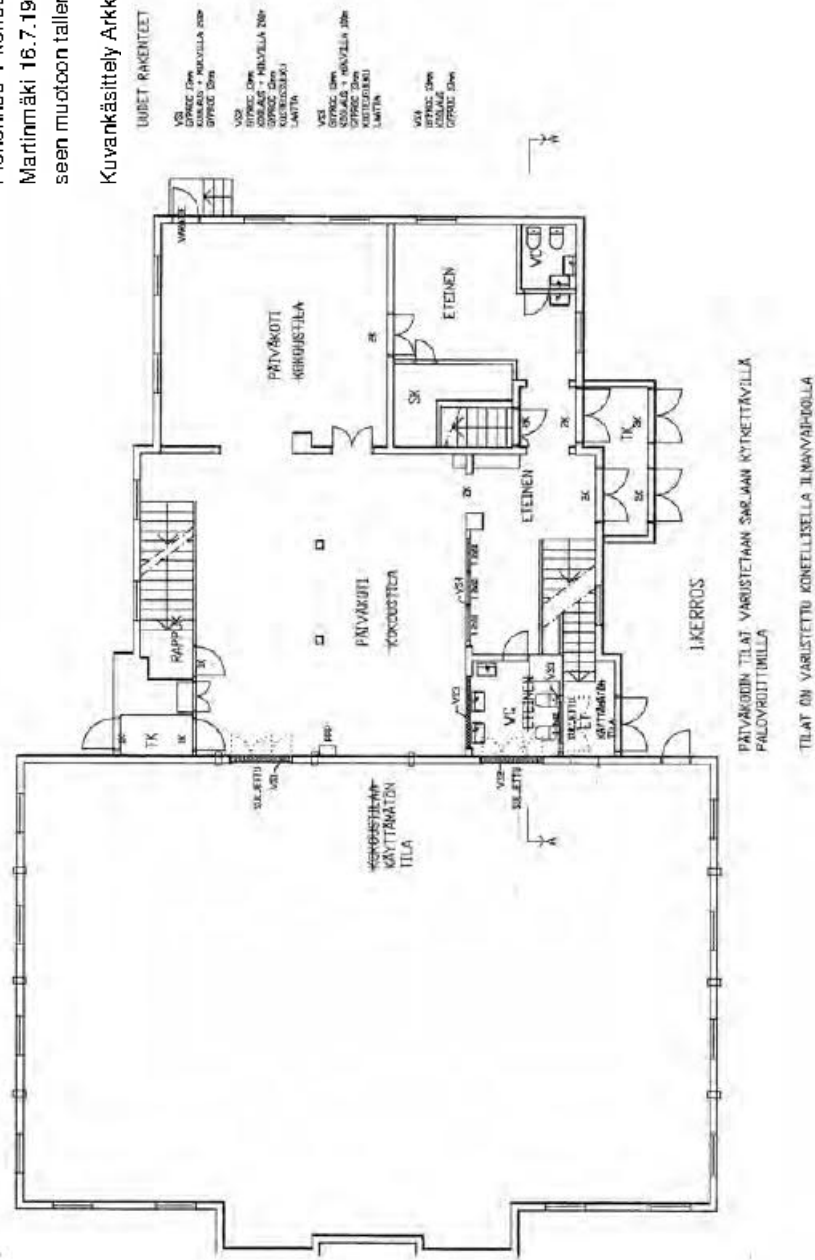
MUUTOKSET 1. KERROS

Vuokratut tilat käsittivät vanhan rukoushuoneen lämmitetyt tilat – keltari, I ja II kerros. Vuokra-alueen ulkopuolelle jäi puolilämmin vanhan rukoushuoneen sali lehtereineen.

Inva-wc oli rakennettu eteistilan ja suureen saliin johtavan käytävän paikalle jo 1987. Samalla oli suljettu saliin johtavat pariovet alttarin oikealta puolelta. Uudet kipsilevy-rankarakenteiset väliseinät rakennettiin vain tarvittavilta osin wc-tilaan sekä eteisen ja entisen kokoustilan väliin.

Pienennös I kerros. Alkuperäiset piirustukset Rukoushuone / Päiväkoti 1:100, Ari Martimäki 16.7.1996. Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

MUUTOKSET 2. KERROS

Uusi wc-tila rajattiin eteistilan ja suureen salin johtavasta käytävästä. Salin lehtereille johtavat pariovet, 2 kpl suljettiin. Päiväkotikäytössä olevien itäosan tilojen seinä- ja kattopinnat päällystettiin 13 mm kipsilevyllä. Muita rakenteellisia muutoksia ei II kerroksen tiloihin suoritettu.

II kerroksen tiloja ei saanut käyttää nukkumattiloina. Itäpään julkisivupiirustuksessa on esitetty poistumistieportaat rakennuksen 2. kerroksesta.

Pienennös II kerros. Alkuperäiset piirustukset Rukoushuone / Päiväkoti 1:100, Ari Martinmäki 16.7.1996.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen muotoon tallennetusta pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

1997 KUNTOTUTKIMUS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Lahden teknisen viraston Tilapalvelun kunnossapitoinsinööri Harri Haara laati 2.5.1997 päivätyn Rakennusteknisen kuntoarvion 1997 Rukoushuone- ja päiväkotirakennuksesta. Kiinteistö oli ollut rukoushuonekäytössä vuoden 1996 toukokuuhun saakka, jonka jälkeen pienen puolen tilat vuokrattiin Lahden kaupungille päiväkotikäyttöön.

PIHA

Tontilla on 16 isokokoisia puuta, Onnelantien puolella isoja tammia. Saimaankadun ja Oikokadun puoleisilla rajoilla on orapihaja-aita. Pihan asfaltti on pääosin hyväkuntoinen. Onnelantien puolella pihasta n. puolet on asfaltoitu.

Tonttia rajaa pystylaudoitettu aita, jonka pystytukina ovat betoni- ja puurakenteiset tolpat. Onnelantien puolella se on n. 1,8 m korkea, maalattu lauta-aita. Aidassa on kaksi kulkuporttia ja yksi ajoneuvoportti. Osa tontista on rajattu päiväkodin piha-alueeksi n. 1,4 m korkealla maalatulla lauta-aidalla. Aita on tehty 1996. Pihalla on Onnelantien ja Saimaankadun kulmassa yli 10 m korkea lipputanko.

Pihalla on ollut kevytrakenteinen, teräsrunkoinen ja peltikatteinen sadekaatos 2x5 m, jonka kunto on välttävä. Tonttia ja katualueita rajaavat tukimuurit ovat kunnossa, mutta niissä on paljon graffiteja. Tukimuurin korkeus vaihtelee 1,0 - 1,7 m. Tontille johtavat betoniportaat olleet kohtalaisessa kunnossa, metallirakenteinen portti olisi maalattava. Saimaankadulta pihalle nousevat 3 m leveät portaat, betonia (9 askelmaa), portaiden yläpäässä metallirakenteinen portti.

Pääsisäänkäynnin edessä Onnelantien puolella ja Saimaankadun puoleisella ovelta on betoniportaat, Saimaankadun puoleinen sisäänkäynti on varustettu katoksella. Tontti on yhdistetty viereisen tontin Onnelantie 4 pihan kautta Onnelantien päiväkotikiinteistöön. Päiväkodin ulkoiluvälitteet säilytetään Onnelantie 4:n piharakennuksessa.

Valokuvia ja katu kuvaa Onnelantieltä puolelta 1990-luvun puolivälistä. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

PERUSMUURI

Salin osalla on 2 kpl tuuletusventtiilijä vain pohjoisen puolen julkisivun osalla. Perusmuurissa on havaittavissa pieniä halkeamia.

ALAPOHJAT

Salin kohdalla on rossipohjajpermanito.

PORTAAT

Rakennuksen sisätiloissa on useita puurakenteisia portaita, joista 2 kpl nousevat pääsisäänkäynnistä lehterille, itäpäädyistä on betoniportaat kellariin.

KANTAVAT VÄLISEINÄT

Kellarissa betoni- ja tiilirakenteiset, muualla puurakenteiset

PILARIT

Kellarikerroksessa betonia ja muualla massiivipuuta

PALKIT

Kellarikerroksessa betonia (ruokasali), muissa kerroksissa pääosin massiivipuuta, välisalissa liimapuupalikki

LAATAT

Kellarikerroksen ja I kerroksen välillä betonirakenteinen osaksi massiivilaatta ja osaksi alalaattaholvi

JULKISIVUT

Rakennusrunko on kellarikerroksessa betonirakenne, muilta osin massiivipuurunko? Rakenneavauksia ei tässä vaiheessa tehty, joten tämä perustuu oletukseen (kirjoittajan kommentti)

Julkisivut maalattu vaakalauta, joka on jaettu osiin jakolaudoin. Ulkoseinät on maalattu n. 1986.

IKKUNAT

Ullakon ikkunat 1-kertaisia puuikkunoita

PÄIVÄKODIN IKKUNAT

Kunnostettu kevyesti, käyttäjät ovat valittaneet vedontunnetta

SALIN IKKUNAT

Huonokuntoiset, osittain lahoja, kaikissa ikkunoissa ei ole saranointia, alkuperäinen ikkunaheloitus, suositeltiin uusimista, vanha ikkunat puuikkunoita, 2-lasisia ruutuikkunoita (4-B ruutua), alin puolella alkuperäiset, muussa osassa n. 40 vuotta vanhat

ULKO-OVET

Salin ulko-ovet ovat alkuperäisiä, yksinkertaisilla lasella varustettuja puuovia

Talo- ja lapetikkaat uusimisen tarpeessa

YLÄPOHJA

Peltikatteen kunto on huono, maali irronnut, ruostepilkkuja
IV-konehuone on rakennettu ullakon keskiosaan

PELTIKATE

Maalattu 1980-luvun alussa, vesikaton jiiirt uusittu n. 1965, umpinaiset puuräystäät, räystäskourut ovat sisäpuolelta ruosteessa, lahovaurioita, syöksytorvet alapäästään huonokuntoisia, vesikourut ja syöksytorvet galvanoituja peltiä

SISÄOVET

Puurakenteisia laakaovia

SISÄSEINÄT

Puurakenteisia, kipsi- ja lastulevy pintaisia ja maalattuja

KATTOPINNAT

Salissa on kuitulevy laatta, välisalissa maalattu paneelilaata, muissa tiloissa kuitulevy laatta tai puupaneeli
kellarikerroksessa maalattu betoni

KOROKELATTIAT

Parvien lattiat ovat portaattomasti luisattuja ja alkuperäisiä

KAITEET

Puurakenteisia,

PORTAAT

portaat puurunkorakenteisia, kirkkosalin portaissa neulehuopamatto

TULISIJAT

Ei tulisijoja eikä savuhormeja, IV-kanavat ovat teräspeltisiä

LATTIAT

Salissa on lakattu ponttilaata, muut tilat muovipintaiset, levytyt lattiat, kellarikerroksessa muovilaatta, keittiössä klinkkerilaatta,
wc-tiloissa muovimatto

KALUSTEET, LAITTEET

Päiväkodin käyttöön vuokratuissa tiloissa on Lahden kaupungin omistamat päiväkotikalusteet, kellarin rakennettu kylmähuone
1980-luvun alussa, keittiössä valmistuskeittiön laitteet – suurtalousliesi, 3 kippikattilaa, paisinpannu, astianpesukone, työpöydät,
ruokasalissa yläkaapit.

MUUT HAVAINNOT

Asbestikarotusta, kellartilojen alapohjien radon tutkimusta ja salin alapohjan tuuletuksen selvittämistä pidettiin suotavana.

LVI- JA SÄHKÖTEKNIikka

Rakennuksessa on kaukolämpö, jonka lämmönvaihdin sijaitsee yhdistyksen omistaman kiinteistön, Onnelantie 4:n kellarissa. Lämmönvaihdin on asennettu 1980.

Kiinteistössä on vesipatterilämmitys, salissa vain peruslämpö. Salissa ja välisalissa on lisäksi yhteinen ilmalämmitys.

Vesijohtoverkostosta osa on uusittu ja täydennetty 1980-luvun alussa. Jätevedet johdetaan kaupungin viemäriverkostoon. Tontti- viemäri on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vesi- ja viemärikalusteet ovat 1970-luvun lopulta tai vähän uudempia. Osa verkoston osista on eristetty vuorivillalla, osa asennuksista on toteutettu pinta-asennuksina.

Salia ja välisalia varten on tuloilmakoje, joka on asennettu kanavineen 1960-luvulla, säätölaitteet on uusittu 1980-luvulla, pääte- elimet paikalla tehtyjä ja lautasventiilejä.

Keittiö on varustettu tuloilmakojeella ja sisäänpuhallussäleiköllä, Stenforssin säätölaitteilla sekä vesipatterilämmityksellä. Ruokasalissa on vastaava tuloilmakoje kuin keittiössä. Salin poistoilmakoje huippuimureineen on asennettu 1960-luvulla ja sen laakerit on uusittu. Välisalin, keittiön ja wc-tilojen poisto on hoidettu huippuimureilla. Vuonna 1996 1. kerrokseen rakennetussa pesuhuoneessa on poistoilmakoje ja kanavapuhallin.

Rakennuksessa on turvavalaistusjärjestelmä, puhelinjärjestelmä ja äänentoistojärjestelmä. Rikosilmoitusjärjestelmän hälytyskoje on Onnelantie 4:ssä, ovikosketimet ulko- ja sisäovissa.

PALOTURVALLISUUS

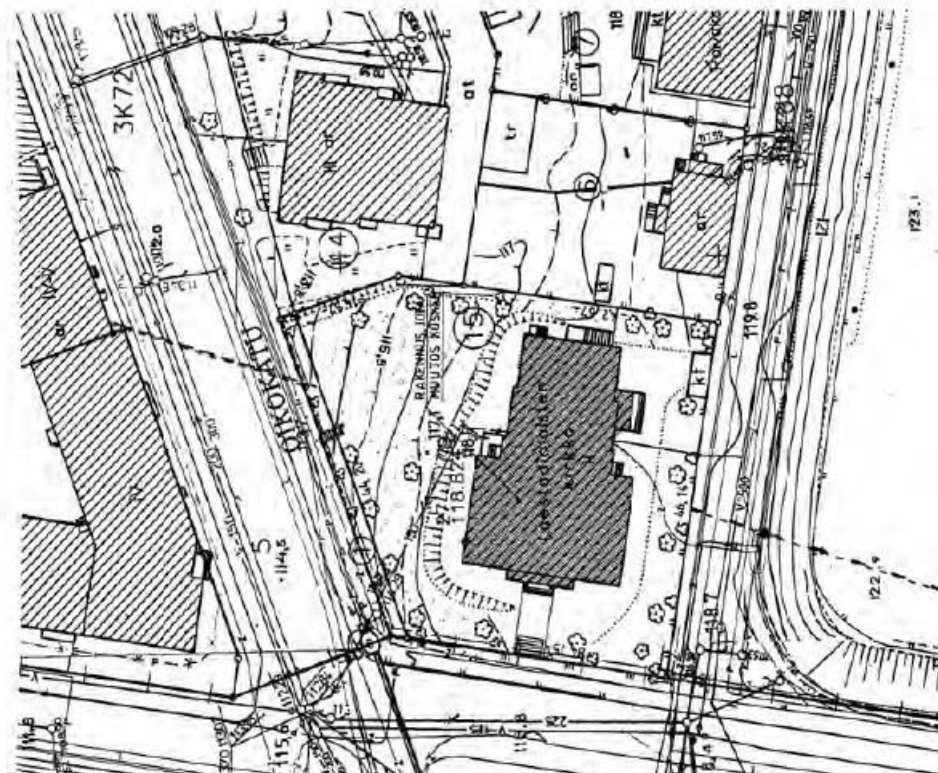
Rakennus on varustettu neljällä pikapalopostikaapilla, jotka on asennettu 1980-luvulla. Keittiössä on lisäksi jauhesammutin ja sammutuspöte.

1998 MUUTOS**KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2**

LAHDEN KAUPUNKI

KARTTA	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti
1:500	Paavola (3)	93	15
Rakennusluvan hakemista varten	Ajajennetty Lahden kaupungin kantakartasta 15.6.1998		

VOIMASSA OLEVAT, TONTTIA KOSKEVAT ASEMAKAAVAVAARAKKSET
Vahvistettu:
22.9.1954

YLEISEN RAKENNUKSEN TONTTI

PÄIVÄKOON PÄIVÄKÄYTTÖKÄYTTÖKÄSITELMÄ LAJENNETTAVA JA KYTKETTÄVÄ
SISÄINEN VERKOKOON JO OLEMASSA OLEVAN KANSSA.
RAKENNUS VARUSTETTU KONEELLISELLA ILMANVAIHDOLLA
RAKENNUS VARUSTETTU TURVA -JA MERKKIVALOILLA.

Lahden kaupunki jatkoi vuokrasopimusta vuoden 1997 heinäkuun lopussa päättyneen vuokrasopimuksen jälkeen. Rukoushuonekiinteistö kokonaisuudessaan ja osia Onnelantie 4:n pihasta vuokrattiin 1.8.1998 toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella. Päiväkotitoiminta laajeni rukoushuoneen salin ja sen lehtikerroksen tiloihin.

Rukoushuoneen käyttötarkoituksenmuutos päiväkodiksi vaikutti merkittävästi rakennuksen sisätilojen luonteeseen. Suureen salin avautuvat, lehtereiden alapuoliset tilat muutettiin päiväkodin pienryhmä-, ryhmä- ja nukkuhuoneiksi erottamalla tilat kiinteillä väleinillä ja ovilla suuresta salista. Avoimesta, korkeasta ja valoisasta tilasta muodostui ahdas ja hämärä. Ainoastaan 2. kerroksen lehtereiden matalista ikkunoista tulvi jonkin verran valoa keskustilaan.

Muutos oli pelkästään käytännöllinen ja uuden käyttötarkoituksen mukainen ratkaisu, joka syjäytyi tilan alkuperäisen luonteen ja johti rukoushuoneinteriöihin ominaispiirteiden hävittämiseen. Myös salin harmaansininen värimaailma muuttui vihreän ja keltaisen sävyihin.

Asemapiirros 1:500. Onnelantien päiväkotitoiminnan alkuperäisestä asemapiirroksista 1:500 Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

RUKOUSHUONEEN JULKISIVUMUUTOKSET 1998

Rakennuksen II kerroksen tiloja käytettiin päiväkodin tiloina, joihin oli huolehdittava riittävästä poistumisteistä, sisäänkäyntien turvallisuudesta ja paloturvallisuudesta.

Rakennuksen itäpäädyin II kerroksen tiloista ulosjohtavat poistumis- tieportaat ja kalteet uusittiin.

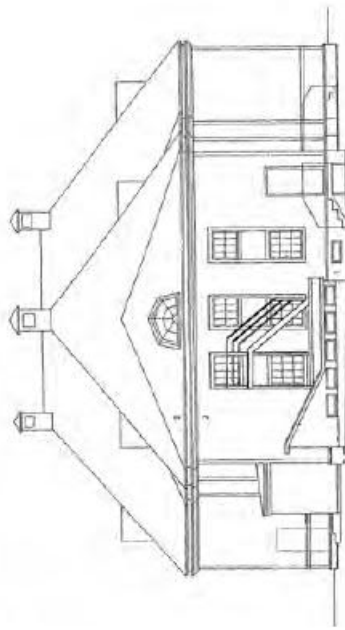
Julkisivumuutokset olivat kuitenkin tässä vaiheessa vähäisiä. Eteläisen sivusisäänkäynnin oven yläpuolelle asennettiin uusi peilikatos.

Onnelantien päiväkoti. Pienennökset alkuperäisistä julkisivupiirustuksista itään ja etelään 1:100 Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

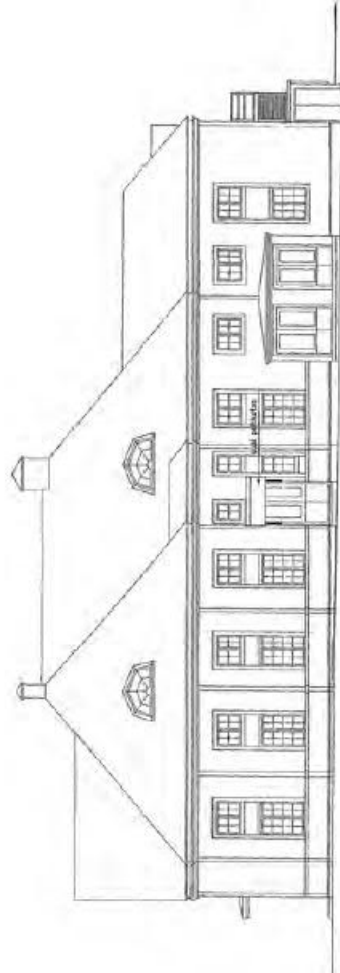
Valokuvat 1990-luvun puolivälisistä kuvattuna Onnelantie 4:n pihalta ja Onnelantien puolelta. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Valokuvissa näkyy jo aiemmin 1981 katettu ruckalaan johtava ulkoporras sekä 1975 toteutettu uusi sivusisäänkäyntikuisti.

Kuvankäsittely Arkkitehti toimisto Virpi Tervonen 2018

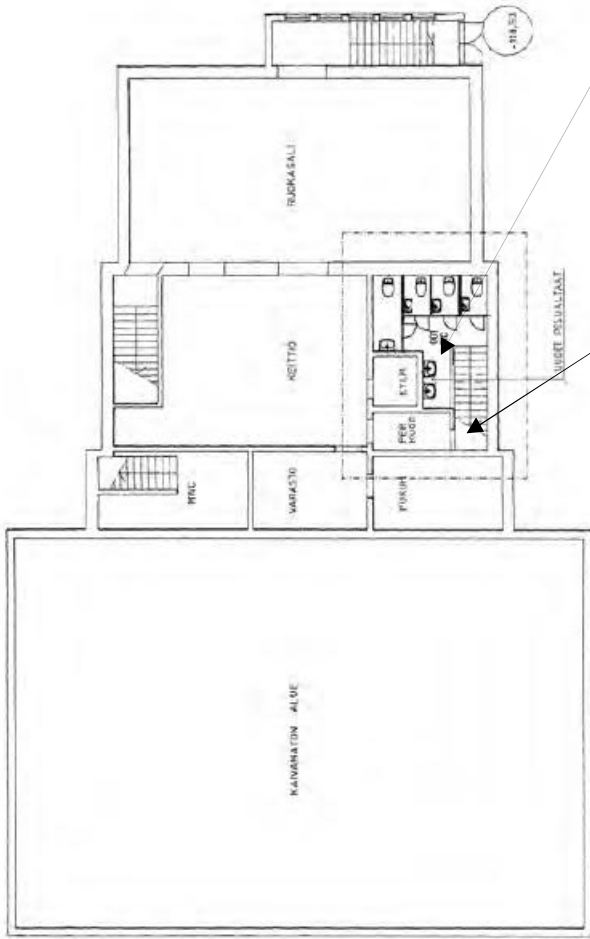
PÄÄTY ITÄÄN 1/100

JULKISIVU ETELÄÄN 1/100

1 KESKI
2 VAJAPALASEROTTE
3 KELLER

KELLARIKERROKSEN MUUTOKSIA

Kellarikerrokseen oli rakennettu uudet wc-tilat vuonna 1980 suoritettujen korjaustöiden yhteydessä.

Kellarikerroksen naisten wc-tiloihin lisättiin kaksi uutta pesuallasta. Muut tilat säilyivät aiemmassa käyttötarkoituksessa, kuten kellarikerroksen ruokasali, keittiö, vanha miesten wc, henkilökunnan sosiaalitalat.

Entisen naisten wc-tilan wc-jakoseinät oli uusittu jo aiemmin 1996 päiväkotikäyttöön sopiviksi.

Ajallinen kerroksisuus näkyy käytetyissä materiaaleissa. Käyttötarkoituksen muutos vaikuttaa sisätilojen ilmeeseen.

Onnelantien päiväkoti. Pienennös alkuperäisestä kellarikerroksen pohjapiirustuksesta 1:100 Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

TOISEN KERROKSEN MUUTOKSET 1998

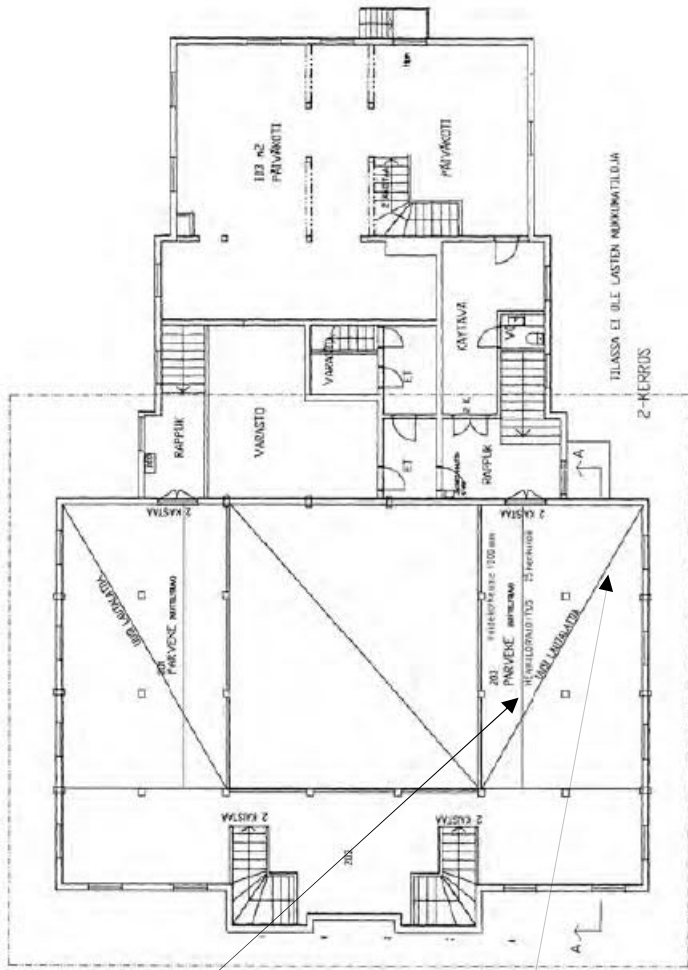
Muutokset kohdistuivat päiväkotikäyttöön laajentuneisiin lehteritiloihin:

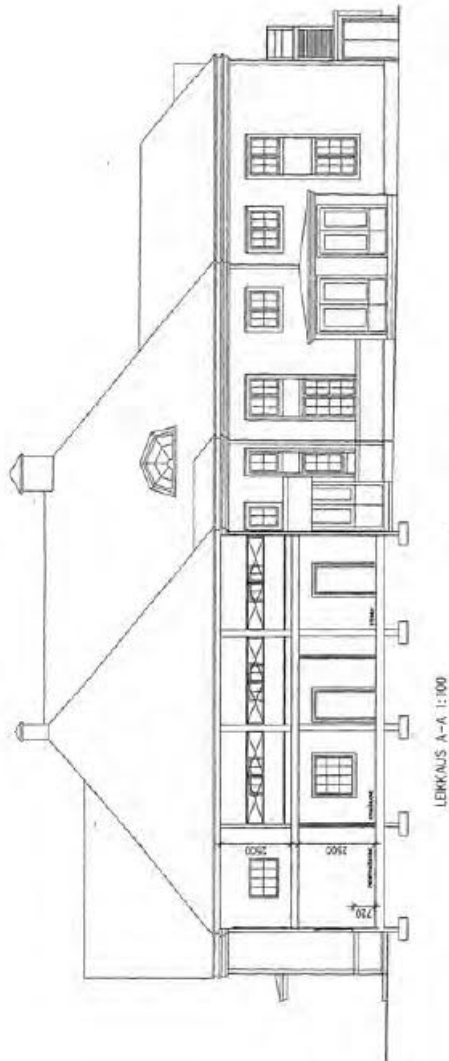
- lehtereiden kaiteisiin tehtiin putoamista estävät korotukset
- lehtereiden vinot lattiat oikaisiin osittain rakentamalla vanhan lattian päälle vaakasuora lautapermanto, vino lattia säilytettiin vanhan pääsisäänkäynnin yläpuoleisella lehterillä
- lehterille asetettiin henkilörajitus ja parvekkeiden käyttöä oli suunniteltu näyttelytilaksi
- rakennuksen itäpään II kerroksen tilat säilyivät vuoden 1996 käyttötarkoituksessa päiväkodin tiloina, joita ei saanut paloturvallisuuden vuoksi käyttää nukkumattiloina.

Onnelantien päiväkoti. Pienennös alkuperäisestä II kerroksen pohjapiirustuksesta 1:100, Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Valokuvat Onnelantien puoleiselta lehteriltä, jossa tila jaettiin kevyellä väliseinällä ja lattia suoritettiin. Tila varustettiin kaapistolla ja pesualla.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Valokuvat vuonna 1998 lehtikerroksen muutoksista vuonna 2018, kun päiväkotitoiminta laajeni ison salin puoleiseen osaan. Lehterin vinot lattiat oikaistiin, lattiat tehtiin lakatusta mäntylaudasta, salin väritys muuttui rukoushuoneen siniharmaan ja valkoisen sävyistä valkoiseen, haalean vihreään ja vaaleankehertaiseen värimaailmaan. Tilan valaistus modernisoitiin. Valokuvat Oikokadun puoleiselta lehteriltä.

Onnelantien päiväkoti. Pienennös alkuperäisestä leikkauspiirustuksesta A-A 1:100, Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusviraston arkisto

II kerroksen pohja (edellinen sivu). Pienennös alkuperäisestä II kerroksen pohjapiirustuksesta muutos 1:100, Jouko Mattila 10.6.1998 Lahden tekninen virasto. Lahden rakennusviraston arkisto

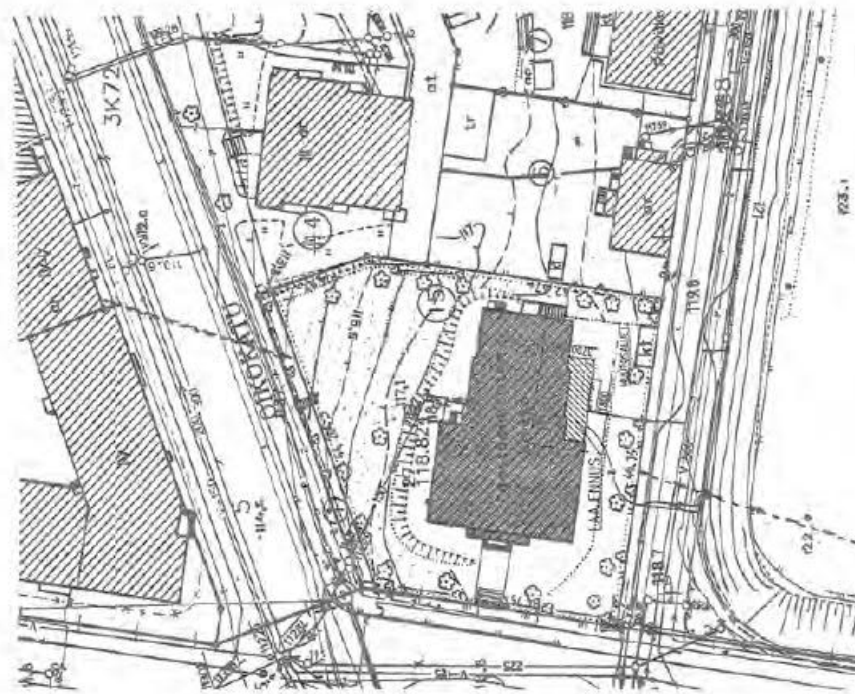
Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2004–2005 SISÄÄNKÄYNNIN LAAJENNUS, IKKUNOIDEN UUSIMINEN

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Uuden kaivun ki	
ARTTA	Kaupunginosa
:500	Puolelta (3)
Alueen kaivun ki	Korttelin
15.8.1998	93
	15

VOIMASSA OLEVAT, TONTEILLA KOSKEVAT ASEMAKAVANNAKÄYTTÖYKSÄT
Vahvistettu 22.9.1954

YLEISEN RAKENNUKSEN TONTTI

TONTTI PINTA-ALA 1111m²

KURTTIAVA KERROSALA 9m²
LAAJENNUKSEN KERROSALA 35m²
LAAJENNUKSEN KOKONAISALA 38m²
LAAJENNUKSEN TIIVYYS 100%

Vuonna 2004 uusittiin osa rukoushuoneen 1. kerroksen ikkunoista 3-lasisiksi ja sisään aukeaviksi. Seuraavana vuonna 2005 rakennettiin eteläjulkisivulle uusi kuraateinen. Samalla purettiin vuonna 1977 rakennettu eteläisivun puurakenteinen sisäänkäyntikuisti.

Uusi kuraateinen rakennettiin maanvaraisen betonilaatan varaan. Kantavat pysty- ja vaakarakenteet ovat puuta, julkisivut peittomaa lattua vaakasuuntaista ponttilautaa. Uudisosan väritys noudatti ympäröivien rakennusosien viihertävän harmaata väritystä.

Vaiokuva uudesta kuraateisesta / kivistä Onnelantien puoleiselta piha-alueelta kuvattuna.

Vaiokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

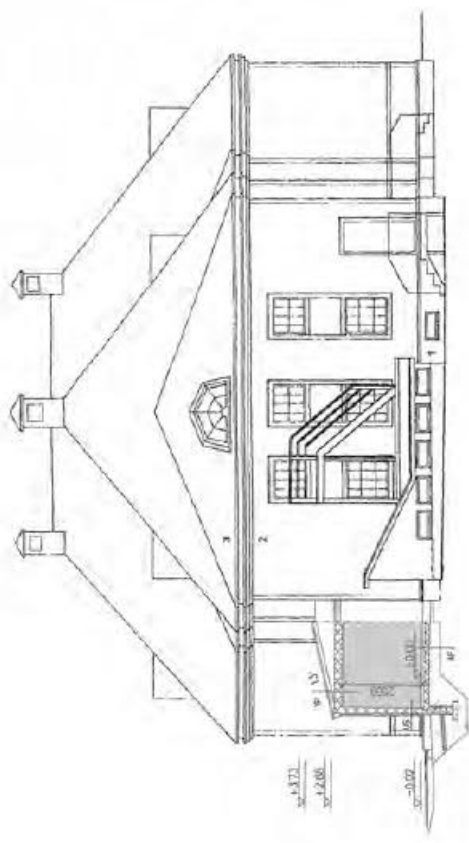

Vaikuva Onnelantien puoleisen kuraateisen sisätilasta pesupaikoihin. Tekniset asennukset kuten ilmanvaihtojärjestelmään liittyvät kanavat on asennettu pinta-asennuksena. Kanavien piilottaminen rakenteisiin on vaikeaa ilman kokonaisvaltaista suunnittelmaa.

Onnelantien päiväkoti. Pienennös alkuperäisestä leikkauspiirustuksesta sisääkäyntikielisiin muutos- ja laajennuspiirustus 1:100 Insinööri-toimisto Terho Koponen, 2.7.2004. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Vaikuvat ja kuvankäsittely Arkkitehti-toimisto Virpi Tervonen 2018

US LUKKOSIEMÄ I=0,12 V/m²K

- sisäovet
- ikkunat
- huoneen lämmitysläpät 25
- istuimien ja askelien 156
- lattiat
- seinämät
- akustisuusluokka 13

JP ALUSTAMA U=0,25W/m²K

- alustamat
- lattiat
- seinämät
- katonrakenteet
- katonkattot
- katonkattot
- katonkattot

VP KESKATTO/OLJOPUUA

- keskatto
- suoraeristys
- höyryeristys
- katonkattot
- katonkattot
- katonkattot
- katonkattot

LEIKKAUS A

- 1m2
- 2m2
- 10m2

PIKTIIVIA KERROS- /KOKONAISIA 0m2

+0,00= maanpinnan korkeus (tallaus)

2005 UUSI AITA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Onnelantien puoleinen teräsaita. Pienennös alkuperäisestä piirustuksesta. Aitapiirustus, asemapiirros 1:500. Arkkitehtitoimisto Satu Päivärinne 1.7.2007 Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Metalliaita on rakennettu tonnin Onnelantien puoleiselle rajalle. Saimaankadun risteyksessä aita liittyy Saimaankadun betonirakenteeseen tukimuuriin.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

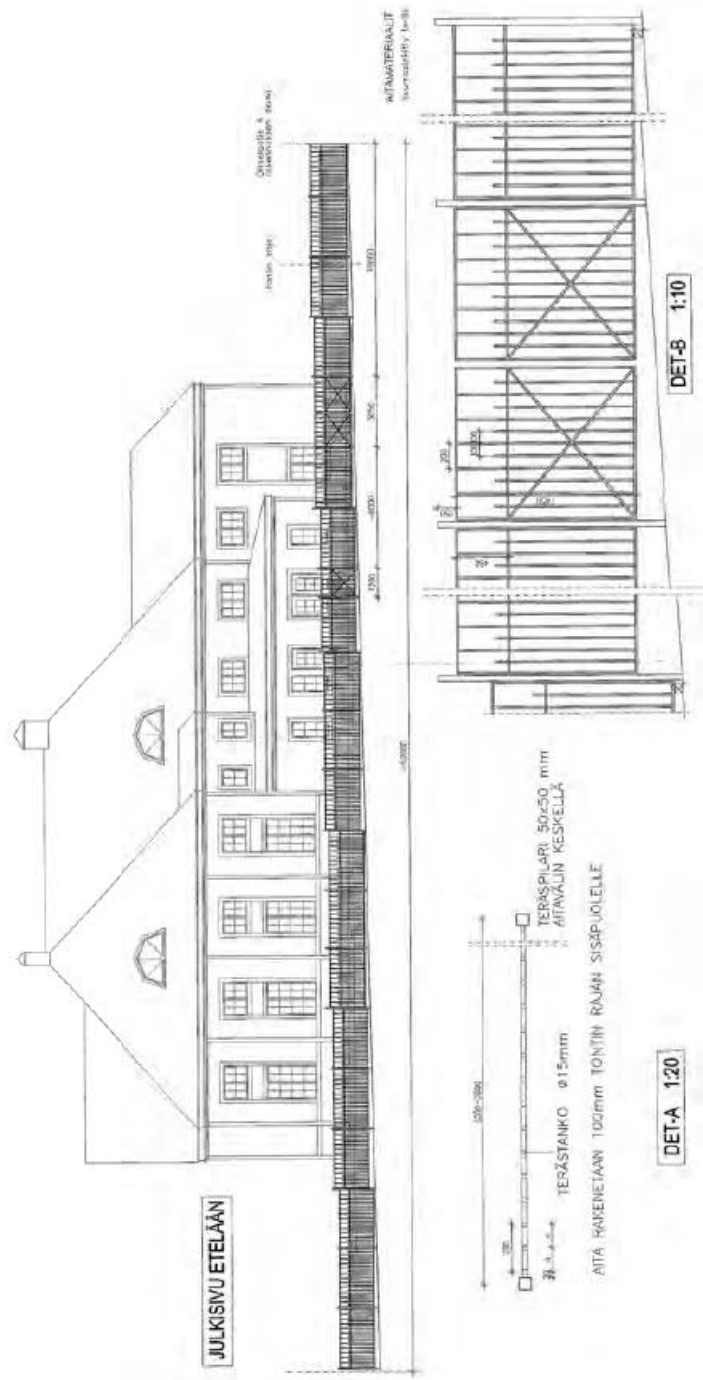

Onnelantien puoleinen teräsaita. Pienennös alkuperäisestä piirustuksesta. Aita, julkisivu etelään 1:100. Aitadetailit 1:20, 1:10. Arkkitehtitoimisto Satu Päivärinte 1.7.2007 Lahden rakennusvalvoman arkisto.

Onnelantieltä on sisäänkäyntiportti pihalle, josta on edelleen välittömä kulkuyhteys myös naapurikiinteistön pihaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonnen 2018

2005

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Esikolestadiolaiset ry:n paikallistoimikunta oli 27.5.1999 perustanut työryhmän selvittämään rukoushuoneeseen liittyvää asumista. Toimintakertomuksessa 24.5.2005 siten, että työryhmän tavoitteena oli saada kaavamuutos aikaiseksi. Vuoden 2005 tammikuussa Esikolestadiolaiset ry:n hallitus päätti pyytää paikallistoimikuntaa selvittämään rukoushuoneen korjaus- ja laajennussuunnitelman rinnalla Onnelantien kiinteistöjen 2 ja 4 myyntimahdollisuuksia.

Kesäkuussa 2005 todettiin, että kiinteistöjen realisointi ei ollut ajankohtainen asia. Kiinteistöjen myyminen nousi uudelleen esille vuoden 2007 kesällä, jolloin rukoushuoneesta todettiin kosteudesta aiheutunut homevaurio. Vaurioiden korjausta oli ryhdytty myös suunnittelemaan. Realisointiryhmä teetti Oventia Oy:llä kiinteistöarvioinnin alkuvuonna 2008.

Rukoushuonekiinteistö kuuluu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten luetteloon, jolloin mahdollinen kaavamuutos asuinrakennusten korttelialueeksi sekä siitä johtuva purkuluvan hakeminen koettiin yhdistyksen piirissä epävarmaksi ja julkista keskustelua herättäväksi kysymykseksi. Hanketta ei koettu tuolloin yhdistyksen edun mukaisena ratkaisuna. Lahden kaupungin kanssa allekirjoitettu vuokrasopimus oli määräaikainen ja se oli merkitty päättyväksi kesäkuun 2015.

Käyttötarkoituksenmuutos päiväkodiksi on vähentänyt entisen pääsisäänkäynnin käytön minimiin.

Kaunis rukoushuonerakennus on menettänyt osan kulttuurihistoriallisesta arvostaan mm. ikkunamuutostöiden yhteydessä 2005. Alakuvassa näkyy ero salin ja lehterikerroksen ikkunoiden välillä. I kerroksen ikkunat on modernisoitu lämpölasikkunoina. Yläpuolella olevat lehterin ikkunat ovat alkuperäiset.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2006 – 2014 ERILAISIA MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONNIT 15, Onnelantie 2

Kiinteistöyhtiö Onnelat arkkitehtimateriaalissa ja Vahanen Oyn laatimassa kiinteistökatseiluksessa on luettelot vuoden 2006 jälkeen Onnelantie 2 ja 4 kiinteistöissä suoritetuista korjauksista ja vaurioista:

2006

- Rukoushuoneen ilmastointikoneen lämmönvaihtimen, pumpun ja automatiikan uusiminen ja jäätymisen aiheuttaman vesivahinkoalueen tarkistaminen ja vaurioiden korjaaminen.
- Onnelantie 4: kaukolämmityslaitteiden automatiikan uusiminen.

2007

- Eteläsisivun eteistilasta parvelle johtavien portaiden yläosan kohdalla ilmenei kosteusvaurio, jonka aiheuttamat yläpohjan ja seinärakenteet uusittiin. Saimaankadun puolella (ent. pääsisäänkäynti) parvelle johtavien portaiden kohdalla yläpohjan rakenteet uusittiin. Yläpohjan villaeristeet korvattiin puhallusvillalla.

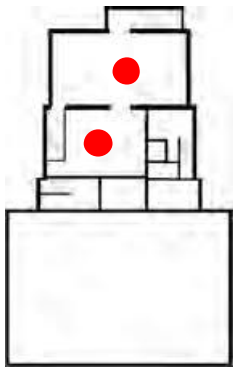

Valokuvat ison salin yläpohjan puhallusvillaeristyksestä. Yläpohjan kohdalta puuttuvat kulkuvälikkeet paramatavat kulkusillat.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2007

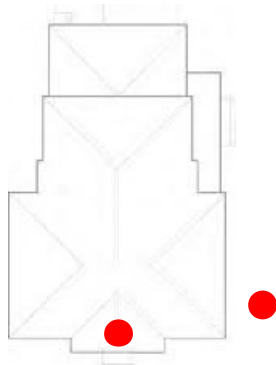
- Ruokasalin lattiaan asennettu uiva levyrakenne.
- Pohjakerroksen wc-tilan pinnat uusittu.
- Kellarikerroksessa sijaitsevan keittiön lattian ja sisäkaton pintoitteiden uusiminen sekä ilmastoinnin tehostaminen. Keittiön sisäkaton vauriot olivat ilmeisesti johtuneet astianpesukoneen puutteellisesta höyrynsiirtoista.

Valokuva vasemmalla kellarikerroksessa sijaitsevasta keittiöstä. Tilan peräseinällä on sisäikkuna, josta avautuu näkymä Oikokadun puoleiseen sisäportaaseen. Keittiö sijaitsee alkuperäisen v. 1922 rakennetun kellarin kohdalla.

Kuva oikealla. Ruokasalin huonekorkeus on matala ja pääosin keinovalolla valaistu tila. Paneeloitu, vasikallinen ulko-ovi johtaa rakennuksen itäpäädyyn katettuun porrastilaan ja sitä kautta ulos.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2008

- Onnelantie 2 ja 4 piha-alueen lauta-aita uusittu.

2009

- Onnelantie 2:ssa suoritettiin lämpökuvaus. Saimaankadun puoleiseen eteiseen asennettiin uudet sisäovet lehterille johtavien portaiden kohdalle.
- Ruokasaliin uusittiin 2 ikkunaa, ruokasalin ilmastointikoneen ja lattian korjaus.
- Onnelantie 2, 2. kerros, itäpäädyn sähköpatterit uusittiin.
- Lämpökeskuksen kiertovesipumpun uusiminen.
- Onnelantie 4:n (viereinen omakotikiinteistö) ikkunoiden korjauksia.

2011

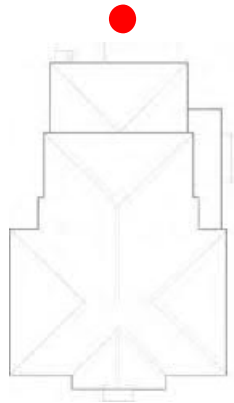
- Onnelantie 4 (viereinen omakotikiinteistö) viemärin kunnostus ja lattian korjaus.
- Onnelantie 2 ruokasalin ilmastointikoneen ja lattian korjaus.

Valokuva Onnelantien ja rakennuksen lounaisnurkkaan ulottuvasta puusälehdasta, joka on rajannut päiväkodin sisääntulopihaa.

Kuva oikealla. Saimaankadun puoleinen pääsisäänkäynti ei ole ollut alkuperäisessä käyttötarkoituksessa päiväkotitoiminnan aikana. Sisäänkäyntieteen on ollut viileä ja liisäovilla on ollut tarkoitus vähentää kylmän ilman siirtymistä lehterikerrokseen.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2012

- Onnelantie 2:ssa suoritettiin sähkölaitteiden määräraikaistarkastus. Siinä todettujen vikojen ja puutteiden korjaus.
- Palohälytintilaitteiston ja ison salin poistoimurin uusiminen.
- Keittiön iv-koneen automatiikan uusiminen.

2013

- Onnelantie 2 tontin Oikokadun ja Saimaankadun sivuilla olevien aitamuurien maalaus.

2014

- Palotarkastuksessa todettujen Onnelantie 2:n keskikerroksen (I kerros) varaukskäynnin ulkoportaiden uusiminen ja II kerroksen varaukskäynnin portaiden korjaus.
- Onnelantie 2 Saimaankadun puoleiseen eteiseen rakennettiin väliseinä, jossa lämpöeristetyt ovet.

Rukoushuoneen itäpuolen julkisivu kuvattuna Onnelantie 4:n omakotitalon pihalta. Kuvassa näkyvät poistumistieportaat 2. kerroksesta ja 1. kerroksen varatien ulkoportaat uusittiin 2014. Varatie 2. kerroksesta on sallittu ikkunoitten kautta ulkopuolen portaisiin.

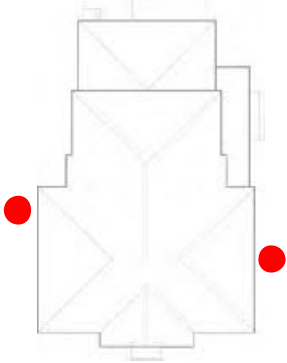
Varatieportaat ja 1. kerroksen valkoinen ja sileä varatienovi on rakennettu päiväkodin tarpeisiin. Uudet rakennusosat poikkeavat rakennuksen hillitystä julkisivukokonaisuudesta.

Julkisivumaalaus hilseilee ja edellyttäisi korjausmaalausta. Päädyn ikkunat ovat alkuperäisiä heloituksineen vuodelta 1956.

Onnelantie 2:n Saimaankadun puoleiseen (vanha pääsisäänkäynti) eteiseen rakennettiin väliseinä, joka varustettiin lämmöneristetyillä ovilla.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehti toimisto Virpi Tervonen 2018

Rukoushuoneen vuokralaisen ja tilojen kunnossapidosta vastaavan Lahden kaupungin tilakeskuksen toimesta kiinteistössä pidettiin 29.4.2014 katselmus, jossa todettiin että pienillä korjauksilla ei rakennuksessa ilmenneitä puutteita ja mahdollisia riskejä saada poistettua:

- vanhan salin osalla alapohja ei tuuletettu (perusmaalle rakennettu alapohja)
- ruokasalissa havaittu maakellarin hajua, jonka epäiltiin aiheutuvan maanvastaisen seinän rakenne- ja sade- ja pintavesien ohjautuminen ruokasaliin johtavaan portaaseen
- lattialaudat huonokuntoisia, hionta ja lakkaus tarpeellinen
- lasten alakerran wc-tilan ilmanvaihto riittämätön, ilmanvaihto-ongelmia myös muualla
- yläkerrassa vedontunnetta, lämmitys on riittämätön talvella
- sadevesien poistojärjestelmä puutteellinen koko rakennuksessa
- vesivuotoja useissa kohdissa rakennuksen ulkoseinissä, mahdollisesti vaurioita
- ullakon kattorakenteissa runsaasti vesivuotojälkiä, yläpohja mahdollisesti kastunut
- ulkoseinissä ja räystäsrakenteissa lahoaurioita
- vesikaton ja julkisivujen maalauksen kunto huono.

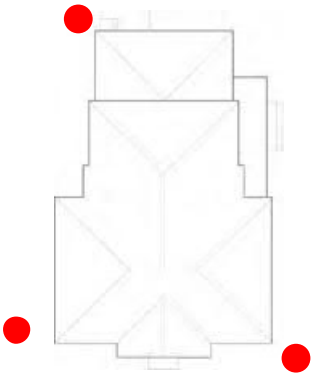

Rakennuksen sokkelin vierustoilla maanpintaa on nostettu, jolloin Onnelantien puolella olevat alapohjan tuuletusaukot ovat jääneet maanpinnan tason alapuolelle.

Olkokadun puolella tuuletusaukkoja on vain muutama. Alapohjan luonnollinen tuuletavuus on olematon.

Julkisivun puuosien ja betonisokkelin rajakohdassa puuosat eivät pääse kuivumaan, jolloin maalipinta kostuu ja irtoaa alustastaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonon 2018

Valokuva vasemmalla. Maanpinnan korkeudet pikkupuolen ja 1956 laajennuksen sokkelin vierellä ovat riittävät, koska maanpinta viettää Oikokadulle päin. Kellaritilojen maanpainesinät on rakennettu 1950-luvun rakentamistekniikalla. Rakennuksessa ei ole asiakirjojen mukaan salaojittusta.

Keskimmäinen valokuva osoittaa Oikokadun puoleisen maaston jyrkkyyden, joka osaltaan on ollut este tontin järkevälle käytölle ja hyödyntämiselle rukoushuoneen käytön aikana.

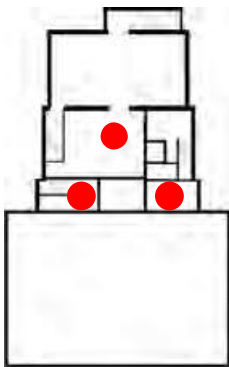
Valokuva oikealla. Vehreä puusto suojaa rukoushuonetta myös Onnelantien puolella. 1950-luvun alussa istutettujen tammien ja niiden lehvästöjen suojassa on ollut miellyttävää vilvoitella, varsinkin juhannusseurojen aikaan. Runsaalla puustolla on myös vaikutusta rakennuksen julkisivujen kuivumiselle sateisina aikoina. Lisäksi Onnelantien puolella maanpinnan nosto on estänyt erikoisen alapohjarakenteen tuulettuvuuden kokonaan.

Valokuvat 1990-luvun puolivälistä kuvattuna Onnelantie 2:n pihaalta. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

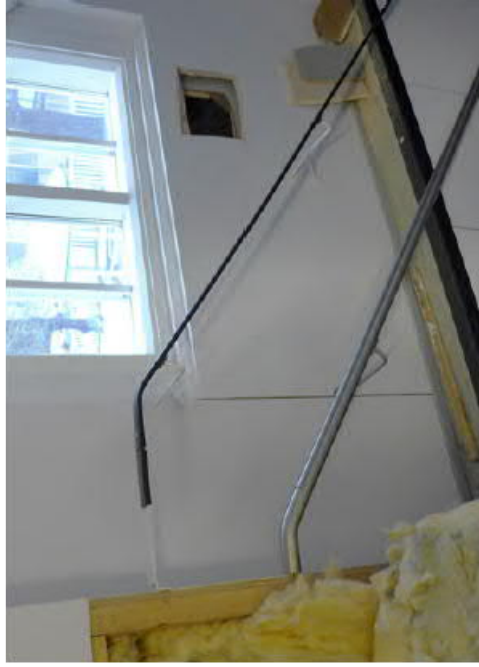
VALOKUVIA KOHTEESTA

KELLARIKERROS

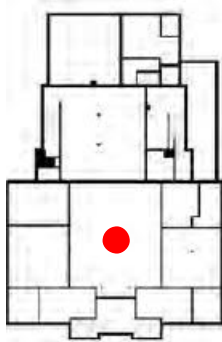

Kellarikerros ilmentää useiden vuosikymmenien materiaaleja ja tilaratkaisuja.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

I KERROS

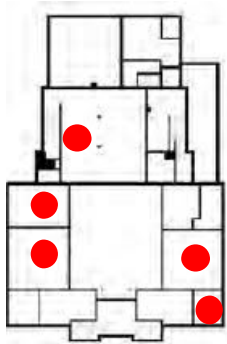

Iso sali jaettiin lehtereiden alle rakennetuilla väliseinillä pienemmiksi ryhmä- ja nuk-
kumahuoneiksi. Salinpuoleisiin väliseiniin on avattu pyöreitä kurkistuskunaita, joiden
kautta välittyy hiukan luonnonvaloa.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

I KERROS Ison salin sivutilat / ryhmähuoneita

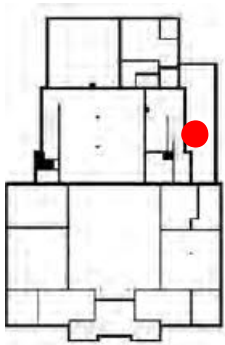

Päiväkotioiminta muutti rakennuksen sisätilojen luonnetta oleellisesti. Avara iso sali jaettiin lehtereiden alle rakennetuilla väliseinillä pienemmiksi ryhmä- ja nukkumahuoneiksi. Samalla katosi vanhan tilan ilmavuus ja päivänvalo.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

I KERROS Vanha pikkupuoli, aula

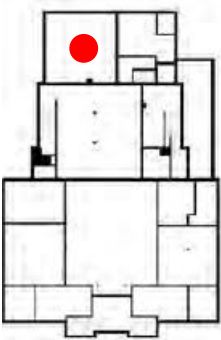

Alkuperäinen pikkusali on kokenut n. 75 vuoden aikana suuria muutoksia. Viimeisin muutos on tilaa jakava keltainen väliseinä. Avoin kokoonnutumistila muuttui jo 1970-luvun puolivälissä enemmän liikennetilaksi, kun uudet portaat rakennettiin Oikkokadun puolelle ja sisäänkäynti Onnelantien puolelle avattiin.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017

I KERROS Vanha pikkupuoli, kokoustila

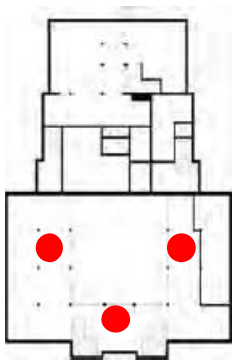

Pikkupuolen kokoustila, jota on käytetty ruokailu ja kahvitilana rukoushuoneen aikana. Kellarikerroksessa oleva ruokailutila kävi seuraavien lisääntyessä ahtaaksi. Huone on ollut viimeksi päiväkotitilana. Pienessä kuvassa on vuoden 1956 laajennuksessa toteutuneen kokoussalin rimoilta ruutuun koristeltu sisäkatto.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017

II KERROS Lehterit

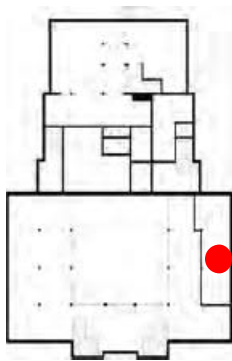
Lehterikerroksen nykytilanne. Lehterin lattiat suoritettiin käytävien osalta, kun päivä-
koti laajeni ison saliin ja lehtereille vuoden 1998 korjauksessa. Lehterit oli tarkoitettu
lähtinä näyttelytiloiksi ja niille oli asetettu henkilölämmänsäätö.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

II KERROS Onnelantien puoleinen lehteri

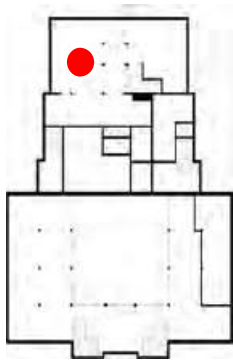

Onnelantien puoleiselle lehterille rakennettiin kevyt väli-seinä. Muutosta ja huoneen käyttötarkoitusta ei ole osoitettu rakennuspiirustuksissa. Tilan lattia suoritettiin kaut-taaltaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Ter-vonen 2017, 2018

II KERROS Itäosan tiloja

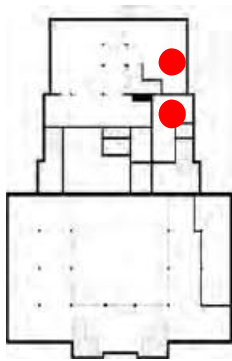
II kerroksen itäpään nykytilanne. Tilat sijoittuvat vuoden 1956 laajennusosaan. Aluperin tiloja käytettiin miesten ja naisten majoitustiloina. Myöhemmin tiloissa pidettiin kokouksia.

Päiväkotitoiminnan aikana tilat kunnostettiin. Sisäkattoihin asennettiin akustiikkakalevyt, lattiat päällystettiin muovimatolla, valaisimet modernisoitiin, kuten koko rakennuksessa. II kerroksen tiloja käytettiin päiväkotitoimintaa mm. leikkitaloina, mutta paloturvallisuussyistä tilat eivät soveltuneet nukkumatalloiksi.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

II KERROS Lehterit

Onnelantien puoleiset tilat ovat kapeita ja käytävämäisiä.

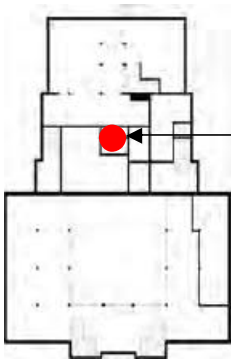
Osa yläkerran ikkunoista on vanhoja puuikkunoita. Valokuvissa näkyvissä ikkunoissa sisäpuutteet ovat jaottomia.

"Vain jäljet jää"

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

ULLAKKOKERROS

Portaat ullakolle johtavat II kerroksen Onnelantien puoleisesta käytävästä. Vinjettipohja osoittaa II kerroksen kohdan, josta käydään ullakolle.

Ullakolla on näkyvässä vanhan osan itäläppeen vesikattorakenteet, jotka on jätetty fragmentteina näkyviin vuoden 1956 laajennuksen vesikattotöiden yhteydessä.

Ullakon puolijympyrämuotoiset ikkunat ovat vanhoja ja huonokuntoisia.

Ullakolle on varastoitu vanhoja valaisinkupuja.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

2015 JÄLKEINEN AIKA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

KIINTEISTÖKATSELMUS + PTS / Vahanen Oy 10.8.2015

Vuonna 2015 Vahanen Oy laati vanhaa rukoushuonetta ja sen viereistä omakotitaloa koskevan kiinteistökatselemuksen, Kiinteistökatselemus + PTS 10.8.2015. Työn tilaaja oli Kustregionens utbildningsfastigheter Tammisaaresta. Kiinteistökatselemukseen liittyvä PTS-ehdotus oli laadittu rakenne-, sähkö- ja lvi-alan asiantuntijoiden kanssa yhteistyönä. Tavoitteena oli kartoittaa aistinvaraisin havainnoin ja rakentamista rikkomattomalla tavalla rakennusosien nykykunto, vauriot ja viat sekä mahdolliset syyt niiden aiheutumiseen. Tavoitteeksi asetettiin kokonaisnäkemys korjaustarpeista seuraavan 10 vuoden aikajänteelle.

PTS on pitkätähittäimen kunnossapito-ohjelma, jossa esitetään arviot ko. kiinteistön korjaustarpeesta, korjausten kiireellisyydestä ja korjauskustannusten suuruusluokasta. Arviot perustuvat paikalla tehtyihin havaintoihin, aiemmista selvityksistä ja asiakirjoista saatuihin tietoihin sekä teknisiin käyttöikäarviointiin.

Kiinteistökatselemuksen tarkoituksena oli selvittää ulkopuolisen tilaajan toimesta rakennuksen soveltuvuus esim. ruotsinkielisen koulun- ja päiväkodin tarpeisiin.

Yhteenvetona katselmuksraportista voidaan todeta, että molemmat kiinteistöt ovat tyydyttävässä kunnossa ja rakenteissa on erilaisia vaurioita. Kiinteistöt tuli raportin mukaan kunnostaa ja korjata lähivuosina. Lahovaurioiden lisäksi suurin uhka liittyy rukoushuoneen vesikattoon ja sen huonoon kuntoon. Lisäksi julkisivut ja ikkunat kaipaavat korjausmaalausta. Koska osa ikkunoista on uusittu sisään aukeaviksi ja 3-lasiksiksi, on rakennuksen ulkonäkö 1. kerroksen osalta menettänyt rakennushistoriallista merkittävyyttä.

Sisätilojen kunto on joidenkin tilojen osalta hyvä ja joidenkin osalta välittävä. Lisäksi todetaan, että kellarin tilojen mahdollinen käyttötarkoituksen muutos on hankalaa huonekorkeuden mataluuden vuoksi.

Omakotitalon Onnelantie 4 kellarin osalta suositeltiin PAH -yhdisteiden tutkimista, koska kellarissa on ollut öljysäiliö ja poltin.

Molemmat kiinteistöt on liitetty kaukolämpöverkkoon ja varustettu pumppukiertoisella, suljetulla vesilämmityslaitoksella. Rukoushuoneen lämmönsiirtimeet ovat vuodelta 1980 ja sijaitsevat omakotitalon kellarissa. Kaukolämmön alajakokeskuksen uusiminen todettiin ajankohtaiseksi. Rukoushuoneen kiinteis-

tössä on koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto, jonka ilmanvaihtokoneet ovat käyttökänsä päässä. Omakotitalossa on painovoimainen ilmanvaihto.

Rukoushuoneen sähköjärjestelmät on uusittu pääosin vuonna 1976, ja niiden kunto on heikko. Valaistusjärjestelmät ovat heikossa kunnossa.

Kiinteistökatsoelmuksessa todetaan, että rakenteita rikkomatta ei kaikkien rakennusosien ja järjestelmien kuntoa voida luotettavasti arvioida. Mm. putkiston kuntotutkimusta, haitta-ainetutkimusta ja omakotitalon asbestikartoitusta pidettiin tarpeellisena.

PÄIVÄKOTITOIMINNAN PÄÄTTYMINEN ONNELANTIE 2:N RUKOUSHUONEESSA

Vuoden 2016 tammikuussa päiväkotitoiminta päättyi Onnelantie 2:n vanhassa rukoushuoneessa. Esikoislestadiolaiset ry omisti myös vuokralla olleen viereisen Onnelantie 4:n omakotikiinteistön. Esikoislestadiolaiset ry oli uuden ja haasteellisen tilanteen edessä. Olisiko mahdollista muuttaa asemakaavaa ja käyttötarkoitusta, voisiko rakennuksen purkaa vai olisiko mahdollista edetä rakennus säilyttäen?

Kiinteistön käyttö päiväkotitalana oli osoittautunut hankalaksi mm. rakennuksessa ilmenneiden sisäilma-ongelmien vuoksi.

Onnelantie 2 ja 4 rakennusten realisoimista keskusteltiin yhdistyksessä vuoden 2016 kesäkuussa. Samassa yhteydessä pohdittiin, olisiko mahdollista myydä Onnelantie 4 tonitteineen erikseen.

Yleinen käsitys oli, että mahdollisen kaavamuutoksen yhteydessä vanha rukoushuonekiinteistö veloitettaisiin säilyttämään. Jotta säilyttäminen olisi mahdollista, nähtiin yhdistyksen taholta tarkoituksenmukaisena, että kaavamuutoksen yhteydessä tutkittaisiin lisärakentamismahdollisuus Oikokadun puolelle tontin itärajan tuntumaan, ja sitä myös edellytettäisiin.

Vanha rukoushuone on suojeltu rakennus, ja se on merkitty suojelukohteena myös Otto-livari Meurmanin vuoden 1928 Paavolan asemakaavaan liittyvänä ja osaksi valtakunnallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä.

Käyttötarkoituksenmuutoksen tulisi yhdistyksen näkemyksen mukaan olla niin väljä, että se mahdollistaisi esimerkiksi tontin ja rakennuksen käytön asumiseen, toimistokäyttöön, taiteilija-asunnoiksi ateljeetiloihin, päiväkodiksi tai kokoontumistilaksi. Katsottiin, että myös lisärakentamisen käyttötarkoitus tuli määrittellä mahdollisimman väljäksi. Oikokadun puolella maastoerot ovat katupinnan ja tontin välillä suuret. Tämä katsottiin mahdollisuudeksi rakentaa pysäköintitiloja maan alle.

Vuoden kesäkuussa yhdistys kävi alustavia keskusteluja Lahden maankäytön kanssa. Tässä vaiheessa kaavoittaja toivoi päivitettyä kuntosevitystä. Rakennuksessa oli jo suoritettu Vahanan Oy:n laatima Kiinteistökatse + PTS 10.8.2015, joka koski rukoushuonetta ja viereistä omakotitaloa. Kiinteistökatsemuksen tilannut ruotsinkielinen toimija luopui hankkeesta ja rakennus jäi edelleen tyhjilleen.

Lahden kaupunginmuseo oli antanut lausunnon 3.2.2016, jossa "museo puoltaa rukoushuoneen laajentamista arvoympäristöön soveltuvalla, mallillisella tavalla".

ONNELANTIE 2 RUKOUSHUONEEN SISÄILMA / RAKENNETUTKIMUS Polygon Finland Oy Tutkimusselostus 12.5.2017, päivitetty 18.8.2017

Esikislestadiolaiset ry myi tarjouskilpailulla Onnelantie 2:n ja 4:n kiinteistöt vuoden 2017 tammikuussa kymmeneille yksityiselle henkilölle. Onnelantie 4 on myyty edelleen uudelle omistajalle. Onnelantie 2:n tontille on haettu kaavamuutosta.

Uusi omistaja on luopunut Onnelantie 4:n kiinteistöstä ja myynyt sen tontteineen uudelle kiinteistösiirtäjälle. Omakotirakennus on tällä hetkellä vuokrattu, eikä tämä rakennushistoriallinen selvitys koske kyseistä rakennusta. Onnelantie 2:n lämpökeskus sijaitsee edelleen Onnelankatu 4:n kellarissa.

Lahden maankäyttö edellytti rakennuksen nykykunnosta lisäselvityksiä, jonka johdosta uusi omistaja Kiinteistöyhtiö Onnelat teetti vanhaa rukoushuonetta Onnelantie 2 koskevan sisäilma- ja rakennetutkimuksen vuoden 2017 kesällä.

Rakenne- ja sisäilmatutkimuksen tiivistelmässä todetaan, että kiinteistössä on havaittavissa mikrobipestäistä hajua. Osin tämä voi selittyä sillä, että rakennuksessa on n. yhden vuoden ajan ollut peruslämpö ja ilmanvaihto ollut painovoimainen.

Rakenneavauksia suoritettiin rakennuksen eri tiloista, ulkoseinistä, ala-, väli- ja yläpohjista. Tutkimuksessa käytettiin apuna myös koulutettua homekoiraa.

Tutkimus ei sisältänyt tarkkaa LVI-järjestelmien, vesikaton ja sadevesijärjestelmien kuntotutkimusta, koska niiden käyttöiän todettiin olevan loppu.

Tutkimusmenetelminä käytettiin aistinvaraisten havaintojen lisäksi kosteusmittauksia. Mikrobimittauksia suoritettiin materiaalinäytteistä. Ilmavotojen havainnointiin käytettiin lämpökameraa, merkkikaasua ja merkisavua.

Tutkimusraportissa todetaan, että vanhojen asiakirjateitojen mukaan kiinteistössä on ollut useita vesivahinkoja ja kosteusvaurioita viimeisen 20 vuoden aikana – kenties sitäkin aikaisemmin. Kiinteistössä

on todettu päiväkotikäytön aikana mahdollisista sisäilmaongelmista aiheutunutta oireilua ja sellaisia oireita, jotka viittaavat mikrobivaurioihin.

Rakenteita on tutkittu vuonna 1997 Lahden teknisen viraston toimesta, ja tarkastelusta on julkaistu kunnossapitoinsinööri Harri Haaran laatima Rakennustekninen kuntoarvio 2.5.1997. Kuntoarvio on laadittu teknisen kunnan tarkastelussa yleisesti hyväksytyllä kuntoarviomenettelyllä ja rakenteita rikkomattomalla tavalla. Vuonna 2017 Polygonin laatimassa tutkimuksessa on rakennuksen ulkoseinä-, ala-, väli- ja yläpohjarakenteet avattu ja kirjattu raporttiin. Raportti on toimitettu myös kaavoittajalle. Seuraavassa on luettelo rakenneavauksissa esille tulleista rakenteista:

ALAPOHJA 1923 (1922) iso sali

- osittain muovimatto, kipsilevy (1998 muutos)
- mäntyponttilaata 28x95
- vanha lattialata n. 30x150 mm
- ilmaväli 100–150 mm
- sahanpurueriste 100–150 mm
- bitumikermi
- perusmaa = hieno hiesu

VÄLIPOHJA 1923 (1922) lehterit

- mäntyponttilaata (1998 oikaistu rakenne)
- tekstiilimatto
- mäntyponttilaata
- kantava puurakenne (vinoksi koolattu)
- alapuolinen kattoverho (levyrakenne)

YLÄPOHJA 1923 (1922)

- puukuitulevy (halltex)
- raakalauta
- rakennuspaperi
- sahanpurueriste n. 150–200 mm
- selluvillaeriste n. 200 mm

ULKOSEINÄ 1923 (1922) Sali

- kipsilevy
- höyrynsulkumuovi
- osin lasi- ja osin kivillä 50 mm (lisätty 1996 korjauksessa)
- kovalevy
- puukuitulevy (halltex)
- raakalauta rakennuspahvi
- ilmäväli (selluvillaeristettä puhallettu osittain seiniin 1996 remontin yhteydessä)
- puurunko 100 mm
- rakennuspahvi
- raakalauta
- julkisivuverhous (vaakaponttilauta)
- ALAPOHJA 1953 laajennus
- lattiannoite (muovimatto, keraaminen laatta, akryylibetoni)
- pintavalu keittiön osalla (kaato)
- lattianbetoni
- perusmaa

VÄLIPOHJA 1953 kellarit / 1 krs

- muovimatto
- lastulevy
- mäntyponttilauta
- puukoolaus
- ilmäväli
- sahanpurueriste
- piki
- betoniholvi

VÄLIPOHJA 1953 1 krs / 2 krs

- muovimatto
- mäntyponttilauta
- kantava puurakenne
- sahanpurueriste
- rakennuspaperi
- kattoverhouspaneeli

YLÄPOHJA 1953

- lastulevy huoneen puolella
- sisäverhouspaneeli
- tervapaperi
- kantavapuurakenne
- sahanpurueriste n. 300 mm
- osin raakalaudoitus (jälä-alueilla purueriste näkyissä)

ULKOSEINÄ 1953 1 ja 2 krs

- osin lastulevy tai puukuitulevy (halltex) tai pinkopahvi
- sisäverhouspaneeli tai raakalauta
- rakennuspaperi
- raakalauta (rakeneavauksissa selluvillaeriste 1996)
- julkisivuverho (vaakaponttilauta)

MAANPAINESEINÄ 1953 kellarin

- osin pelkkä betonisokkeli
- osin rivinteerausmuuraus
- ilmapäli
- betonisokkeli

ALAPOHJARAKENNE 1956

- muovimatto
- lastulevy
- lautakoolaus
- ilmaväli
- Hovi-laatta
- lattiabetoni
- perusmaa

VÄLIPOHJARAKENNE kellarit / 1 kerros

- muovimatto
- mäntyponttilauta
- ilmaväli
- puukoolaus
- lasivillaeeriste 50 mm
- pliki
- betonihoivi

VÄLIPOHJARAKENNE 1956 1 krs / 2 krs

- muovimatto
- lastulevy
- kantava puurakenne
- sahanpurueriste
- rakennuspaperi
- kattoverhoisuuspaneeli

YLÄPOHJARAKENNE 1956

- lastulevy
- raakalauta
- tervapaperi
- kantava puurakenne
- sahanpurueriste n. 300 mm
- osin raakalaudoitus (laita-alueilla purueriste näkyvissä)

ULKOSEINÄ 1 ja 2 kerros 1956

- pinkopahvi
- raakalauta
- tervapaperi
- puurunko 125 mm + purueriste (2. krs osin lasivillaa)
- tervapaperi
- raakalauta
- ulkoverhouspaneeli

MAANPAINESEINÄ 1956 kellarit

- paneeliverhous
- lautakoolaus
- maalisk-18 rappaus
- lastuvillalevy (Toja -levy) betonimuuri

RAKENNUSHISTORIALLISEN SELVITYKSEN SAATESANAT

Lahden rukoushuoneen rakentaminen Lahteen oli seurausta esikoislestadiolaisuuden kasvavasta merkityksestä Etelä-Suomessa ja kristillisen herätysliikkeen halusta perustaa pysyvä kokoontumispaikka ja riittävän suuri kokoontumistila erityisesti esikoislestadiolaisten kesäaikana pidettävälle juhannusseuroille Lahteen. On ymmärrettävää, että 1920-luvun alkupuolella ei ollut tarkoituksenmukaista eikä Lahden seudulle juurtuneella uskonnollisella yhteisöllä myöskään ollut tabudellisia voimavaroja rakentaa suuri-kokoista puurakennusta ja sen kaksikerroksista kokoontumistilaa lämpimämpinä.

Aikoinaan talkoilla rakennetun rukoushuoneen rakennuspuutavara on saatu ja toimitettu rakennuspaikalle lahjoituksina eri puolilta Suomea. Osa vanhan rukoushuoneen alapohja- ja ulkoseinä rakenteista rakennettiin alun perin puullämpimiksi rakenteiksi, koska suuren tilan lämmittäminen talviaikaan ei ollut tarkoituksenmukaista. Rukoushuoneen pinta-alaltaan pienempi talvilämmiin pikkusali sivutiloineen oli aikoinaan käytännöllinen ja riittävän suuri kokoontumistila talviaikana viikoittain pidettävälle seuroille Lahdessa ja sen ympäristökunnissa asuville esikoislestadiolaisille. Perimätiedon mukaan jäsenmäärän kasvaessa lämmöneeristämätöntä isoa salia käytettiin myös kylminä vuodenaikoina, jolloin vileässä salissa istuttiin seuroissa ulkovaatteet päällä.

Esikoislestadiolaisten määrän lisääntyessä Lahden seudulla 1900-luvun vuosikymmenten kuluessa vanha rukoushuone jäi monien muutosvaiheiden jälkeen pieneksi. Uuden rukoushuoneen rakentaminen tuli 1990-luvun alkaessa ajankohtaiseksi. Uuden rukoushuoneen rakennustoimikunta perustettiin 12.6.1990. Rakennustyöt uuden rukoushuoneen tontilla Tapparakatu 20:ssä käynnistyivät maaliskuussa 1994.

RAKENNUSSUOJELUSTA JA VANHAN RAKENNUKSEN KÄYTTÖTARKOITUKSESTA

Yleisenä rakennussuojelun periaatteena on, että vanhalle rakennukselle tulisi aina löytää sen säilymisedellytyksiä turvaava ja rakennuksen historiaa kumioittava uusi käyttötarkoitus – ellei nykyistä käyttöä ole mahdollista jatkaa. Vanhalle rukoushuoneelle, jonka rakenteet eivät ole aikakautensa julkiselle rakentamiselle tyyppillisiä eivätkä vastaa tämän päivän normeja, on vielä vaikeampi valita sopivaa uudiskäyttöä. Mikäli rakennuksen tulevaisuuden käyttötarkoitus valitaan hyväntahtoisesti vain tilankäytön ja toimivuuden mahdollisuuksia tutkimalla ja jätetään samalla rakennuksen fyysiset ominaisuudet kuten rakenteet tutkimatta ja huomioimatta, voidaan tahtomatta edistää koko rakennuksen ja sen rakenteiden tuhoutumista.

Voitaneen jälkiviisaasti todeta, että vanhan rukoushuoneen käyttö mm. päiväkotina ei ole ollut rakennuksen rakenteellisista lähtökohdista ja sen ominaispiirteistä arvioituna onnistunut valinta. Rakennuksen ympärivuorokautinen käyttö päiväkotina on edellyttänyt sellaisia rakenteita parantavia ja taloteknisiä muutoksia, jotka ovat osaltaan edistäneet rakenteissa syntyviä vaurioita ja sitä kautta mm. sisäilman laadun heikkenemistä. Esimerkiksi ilmatäyteen puu-ulkoseinärakenteen lisäämmöneristämisen toteutuneella tavalla ei välttämättä ole ollut rakennusteknisesti terve ja oikea ratkaisu rakennuksen lämmön- ja energiansäilytyksen parantamiseksi. Ratkaisuun on luultavasti päädytty, kun päiväkotitoiminnalle on järjestetty nopealla aikataululla lisätilaa, ja tilojen käyttökäytävien sisälämpötilan osalta on osoittautunut ongelmalliseksi. Vanhat rakenteet jäävät helposti tällaisissa muutostilanteissa syvämmällä tutkimalla ja ratkaisujen pitkäaikaiset vaikutukset vaihtoehtoiseen arvioimatta.

Onnelantien puolella on maanpintaa nostettu siten, että sokkelissa olevat tuuletusaukot ovat jääneet maanpinnan alapuolelle. Näin on estetty Onnelantien puolelta ilmatäyteen ulkoseinä- ja alapohjarakenteen luonnollinen tuuletavuus. Vuonna 2004–2005 rakennetun kuraeteisen maanvarainen alapohjarakenne on onneksi toteutettu vanhan, betonirakenteisen kellarin kohdalle, jolloin sillä ei ole ollut sanottavaa vaikutusta puurakenteisen saliosan alapohjan tuuletavuuteen. Lattioiden päällystäminen harkittamattomasti hengittämättömällä muovimatolla on toteutettu onneksi vain kellarillisen osan yläpuolisissa tiloissa 1. ja 2. kerroksessa. Salissa ja lehtereillä lattiat on rakennettu perinteisesti puulattioina.

Vanhan rukoushuoneen viikoittainen käyttö on ollut aikoinaan vähäisempää kuin viikon jokaisena arkipäivänä harjoitettu päiväkotitoiminta. Vaikka rakennukseen on asennettu koneellinen tulo- ja poistoilmajärjestelmä jo aiemmin rukoushuoneen käyttöön, on alun perin avoimeksi suunnitellun salin jakamisella pienemmiksi tilasarjoiksi ollut myös vaikutusta sisäilman laatuun ja ilmanvaihdon lisääntyneeseen tarpeeseen. Ilmanvaihdon kontrolloimaton tehostaminen aiheuttaa useimmiten rakenteiden läpi sisäilmaan joutuviin epäpuhtauksien lisääntymistä, ellei ei samalla huolehdita ulkoilman ja sisätilan painesuhteiden tasapainosta.

Vanhan ja osittain lämmöneristämättömän rukoushuonerakennuksen säilyttäminen ja jo vaurioituneiden rakenteiden kunnostaminen edellyttävät mittavia rakenteellisia muutoksia, korjauksia ja rakentamista uudelleen riippumatta valittavasta käyttötarkoituksesta. Vanha rakennus on useimmiten korjattavissa, mutta korjaaminen uuden käyttötarkoituksen ja sen tilaohjelman edellyttämällä tavalla saattaa heikentää rakennuksen rakennushistoriallista arvoa. Rakennuksen ikkunamuutoksilla on ollut tarkoitus kohentaa sisätilan lämpötilaa. Toimenpide on kuitenkin vaikuttanut suojellun rakennuksen ulkonäköön ja vähentänyt sen rakennushistoriallista arvoa.

Rukoushuoneen hyödyntämistä asuinkäyttöön on tutkittu jo 1990-luvun alkupuolella, kun tonttia koskeva kaavamuutosesitys oli ensimmäisen kerran esillä 1993. Asemakaavaprosessin yhteydessä yhdistys laaditti luonnokset tontin uudelleenkäytön mahdollisuuksista siten, että vanha rukoushuone olisi purettu ja koko tontti olisi rakennettu tehokkaasti uudelleen. Asemakaavallisen ja rakentamistehokkuuden tarkastelun laati Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy Lahdesta.

Asemakaavamuutoksen kaaduttua korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhdistys tilasi vuoden 1975 lopulla Arkkitehtitoimisto Linkovuori Oy:ltä uuden esityksen, joka perustui vanhan rakennuksen hyödyntämiseen asunnoiksi. Tässä ratkaisussa rakennuksen toiseen kerrokseen oli myös sijoitettu asuinhuoneistojen asuintiloja, mikä merkitsi poistumistieportaitikkojen sijoittamista rakennuksen julkisivuille. Rukoushuoneen kaupunkikuvallinen ilme olisi julkisivujen osalta muuttunut oleellisesti. Ratkaisuehdotus oli luonnosmainen. Yksityiskohtaisempi suunnittelu olisi saattanut tuottaa esitettyä luonnosta arkkitehtonisesti laadukkaamman lopputuloksen.

Toteutumattomat ideat ongelmallisen tontin ja vanhan rukoushuoneen kaupunkikuvallisen merkityksen ja paikan hengen korvaavana esityksenä eivät 20 vuotta sitten löytyneet vastakaikua ja ymmärrystä. Vanhan rakennuksen korvaaminen uudella, hyvällä ja laadukkaalla on olemassa olevaan kaupunkitilaan haasteellista. Niin on myös vanhan rakennuksen säilyttäminen sen käyttötarkoitusta muuttamalla ja suojeluperiaatteita noudattamalla.

Uudessakaupungissa 11.3.2018

Virpi Tervonen, arkkitehti SAFA, ICOMOS

ASIAKIRJOJA ARKISTOISSA

Esikoisestadiolaiset ry:n arkisto, ent. Vanha lestadiolaiskristillinen yhdistys

Raimo Airamon laatima inventaario 26.1.2017, tarkistettu 22.1.2018

PIIRUSTUSLAJI	SISÄLTÖ	SUUNNITTELIJA	MK	PVM	LUPAPVM
Onnelantie 2 Aikuperäispiirustuksien Luonnokset ja kopiot 1922	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirros · sinikopio	Oiva Kolisi	1:200, 1:100	Toukokuu 1922	
	· kellarikerros poikkeaa vahvistetusta piirustuksesta				
	Pohjapiirustus 1 kerros ja pohjapiirustus parvekkeen kohdalta · sinikopio	Oiva Kolisi	1:100	Kesäkuu 1922	
	· vastaa vahvistettua piirustusta				
	Poikkileikkaus rakennuksesta (pituusleikkaus) · sinikopio	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu 1922	
	· vastaa vahvistettua piirustusta				
	Ulkosivu Oikokadulle · sinikopio	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu 1922	
	· vastaa vahvistettua piirustusta				
	Ulkosivu Saimaankadulle · sinikopio	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu 1922	
	· vastaa vahvistettua piirustusta				
Onnelantie 2 Aikuperäinen 1922 Vahvistettu Hämeenlinnan Läänin- kansliassa	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirros · tussipiirros ja laveeraus kartongille (lyijykynämerkintöjä)	Oiva Kolisi	1:200, 1:100	Kesäkuu 1922	3.8.1922
	Pohjapiirustus 1 kerros ja pohjapiirustus parvekkeen kohdalta · tussipiirros ja laveeraus kartongille (lyijykynämerkintöjä)	Oiva Kolisi	1:100	Kesäkuu 1922	1.8.1922
	· piirroksesta ilmenee alkuperäisen saamatuolin malli				
	Poikkileikkaus rakennuksesta (pituusleikkaus) · tussipiirros ja laveeraus kartongille (lyijykynämerkintöjä)	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu 1922	3.8.1922
	· piirroksesta ilmenee pienempi sali korkeana (ei välipohjaa)				
	Ulkosivu Oikokadulle	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu 1922	3.8.1922

	<ul style="list-style-type: none"> tussipiirros ja laveeraus kartongille portaat hyvin kapeina, tukimuuri betonia 	Oiva Kolsi	1:66 ¾	Kesäkuu 1922	3.8.1922
	<ul style="list-style-type: none"> Ulkosivu Saimaankadulle tussipiirros ja laveeraus kartongille portaat kapeampina, tukimuuri betonia 	Oiva Kolsi	1:100 1:66 ¾ 1:66 ¾	Kesäkuu 1922	3.8.1922
	<ul style="list-style-type: none"> Ulkohuone Pohja Julkisivu Leikkaus tussipiirros ja laveeraus kartongille purettu 1950-luvulla 				
Onnelantie 2 Lämmitysjärjestelmän muutos 1939	<ul style="list-style-type: none"> Rakennuksen lämpöjohtokuva 1 kerroksesta, parvekekerros ja kellari Lämpöputkistokaavio 	O. Roslund	1:100 1:50	1939	
Onnelantie 2 Sipiosan laajennus / kellari 1952/1953	<ul style="list-style-type: none"> Pohjapiirros I kerros lyijykynäpiirros luonnospaperille laajennus käsittää kokoussalin ja asunnon (ei toteutettu luonnoksen mukaisesti) iso ovi saliin toteutettiin myöhemmin 1970-l? 	Irma Kolsi	1:100	8.3.1952	
	<ul style="list-style-type: none"> Kellarikerroksen pohjapiirustus lyijykynäpiirros luonnospaperille miesten ja naisten wc-tilat vanhaan kellarin, ulkoportaat (ei toteutettu luonnoksen mukaisesti) 	Irma Kolsi	1:100	8.3.1952	
	<ul style="list-style-type: none"> Julkisivu Oikokadulle lyijykynäpiirros luonnospaperille toteutettiin tämän mukaisesti 	Irma Kolsi	1:66 ¾	8.3.1952	
	<ul style="list-style-type: none"> Pohjapiirros I kerros, julkisivu Onnelantielle tussipiirros kuultopaperille laajennus käsittää asunnon, eteinen, wc, huone ja keittiö (ei toteutettu tämän mukaisesti) 	Irma Kolsi	1:100	5.3.1953	
	<ul style="list-style-type: none"> Pohjapiirros kellarikerros, leikkaus C-D tussipiirros kuultopaperille (lyijykynämerkintä) 	Irma Kolsi	1:100	5.3.1953	

	<ul style="list-style-type: none"> laajennus käsittää miesten ja naisten wc-tilat, käynti ulkoa rakennuksen itäpääystä vanhaan kellarin lisäty 2 varastuhuonetta (ei toteutettu tämän mukaisesti) 	Irma Kolsi	1:66 ¾	5.3.1953 / 12.11.1953	
	<p>Julkisivupinustus Oikokadulle</p> <ul style="list-style-type: none"> lyijykynämerkintä muutoksen piirtänyt 12.11.1953 Jouko Louhio tussipiirros kuultopaperille laajennusosa piirretty matalana yhden kerroksen korkeisena (ei toteutettu luonnoksen mukaisesti) julkisivupinustuksessa käyntiovi miesten wc-tilaan kellarin 	Irma Kolsi	1:66 ¾	5.3.1953	
	<p>Leikkaus A-B</p> <ul style="list-style-type: none"> tussipiirros kuultopaperille päällä lyijykynämerkintöjä, pyyhitty pois kellarin päälle piirretyt kerrokset oletettavasti luonnos 24.3.1953 laaditulle piirrokselle rakennus pituussuunnassa 	Irma Kolsi	1:66 ¾, 1:100	5.3.1953 / 24.3.1953	
	<p>Leikkaus A-B</p> <p>Leikkaus C-D</p> <ul style="list-style-type: none"> tussipiirros kuultopaperille + paperikopio käsittää vain kellarikerroksen (porras kellarin ei toteutettu tämän mukaisesti) 	Irma Kolsi	1:500	25.3.1953	
	<p>Asemapiirros</p> <ul style="list-style-type: none"> tussipiirros kuultopaperille (lyijykynämerkintöjä) käsittää vain kellarikerroksen (porras kellarin ei toteutunut suunnitelman mukaisesti) ulkorakennuksen purku katkoviivalla tontin mahdollinen laajentaminen katkoviivalla 	Ei signeerausta	1:100	Ei päivämäärää	
	<p>Pohjapiirros ja leikkaus miesten ja naisten wc-tiloista</p> <ul style="list-style-type: none"> lyijykynäpiirros kuultopaperille, lyijykynällä korjausmerkintöjä ison salin seinän viereen kellarin tehtävät muutokset (vastaavat toteutunutta) 				

Lahden kaupunki Rakennusvalvonnan arkisto

PIIRUSTUSLAJI	SISÄLTÖ	SUUNNITTELIJA	MK	PVM	LUPAPVM	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1922	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirros	Oiva Kolsi	1:200, 1:100	Kesäkuu 1922	3.8.1922	
	Pohjapiirustus		1:100		1.8.1922	
	Pohjapiirustus parvekkeen kohdalla		1:100		3.8.1922	
	Poikkileikkaus rakennuksesta		1:86 ⅔		3.8.1922	
	Ulkosivu Oikokadulle		1:86 ⅔		3.8.1922	
	Ulkosivu Saimaankadulle		1:86 ⅔		3.8.1922	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1953 laajennus / kellari	Asemapiirros	Irma Kolsi	1:500	25.3.1953		
	Kellarikerroksen pohjapiirustus (ei toteutunut)	Irma Kolsi	1:100	24.3.1953		
	miesten ja naisten wc-tilat vanhaan kellariin, ulkoportaat					
	Leikkauspiirustus A-B (pituusleikkaus), C-D poikkileikkaus	Irma Kolsi	1:86 ⅔	24.3.1953		
	Julkisivu Oikokadulle	Irma Kolsi	1:86 ⅔	5.3.1953		
	Irma Kolsin piirustuksessa on osoitettu myös maanpäällinen laajennus, muutos toteutunut Insinööritoimiston piirustuksen mukaan	Insinööritoimisto Jouko Louhio	Bläfield ja Louhio / Jouko Louhio	12.11.1953		
	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirustus	Insinööritoimisto	Bläfield ja Louhio /	14.7.1953		
	laajennus / kellarin muutospiirustus	Jouko Louhio		1:500, 1:100		
	Asemapiirros	Paul G. Roth		1:500	12.4.1956	
	laajennus vuonna 1953 rakennetun kellarin päälle					
Onnelantie 2 Lupapirustus 1956 Laajennus I-II krs	Kellarikerros	Paul G. Roth	1:100	12.4.1956		
	laajennukseen varasto ja uloskäyntiporras laajennuksen päätyyn					
	vanhaan osaan miesten ja naisten wc-tilat					
	Pohjakerros / I kerros	Paul G. Roth	1:100	12.4.1956		
	laajennukseen pikkusali, sakaristo ja uusi sisäänkäynti					
	Ullakkokerros / II kerros	Paul G. Roth	1:100	26.4.1956		
	laajennukseen avointa ullakkotilaa					
	Leikkaus A-A (pituusleikkaus)	Paul G. Roth	1:86 ⅔	12.4.1956		
	laajennukseen avointa ullakkotilaa					
	Julkisivu Oikokadulle	Paul G. Roth	1:86 ⅔	12.4.1956		
Julkisivu Onnelantielle	Paul G. Roth	1:86 ⅔	12.4.1956			

Onnelantie 2 Lupapirustus 1973	Asemapiirros I kerros II kerros Julkisivu Onnelantielle	Reino Lahtinen	1:500 1:100 1:100 1:100	24.4.1973	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1975	Asemapiirros Pohjapiirros, kellarikerros Pohjapiirros I kerros Pohjapiirros II kerros Leikkaus A-A Julkisivu Oikokadulle	Raimo Aitamo	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100	4.4.1975	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1977	Asemapiirros Pohjapiirros, kellarikerros Pohjapiirros I kerros Pohjapiirros II kerros Leikkaus A-A Julkisivu Onnelantielle Julkisivu itään	Seppo Haimilanti	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100	15.2.1977	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1980	Asemapiirros Pohjapiirros kellarikerros Pohjapiirros I kerros Leikkaus A-A	Insinööritoimisto Lainpelto Oy Pertti Heimonen	1:500 1:100 1:100 1:100	7.8.1980 10.6.1980, 14.6.1980	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1981	Asemapiirros Julkisivu, aita Onnelantielle Julkisivu, jalankuopuortti Leikkaus a-a, jalankuopuortti Leikkaus b-b, jalankuopuortti Pohjapiirros, kellarikerros Julkisivu Onnelantielle Julkisivu itään Leikkaus, kellarin porttas	Jouni Salonen	1:500 1:100 1:20 1:20 1:20 1:100 1:100 1:100 1:100	16.6.1981	
Onnelantie 2 Lupapirustus 1982	Asemapiirros Pohjapiirros, portaat	Jouni Salonen	1:500 1:20	30.4.1982	

	Julkisivu, portaat Leikkaus, portaat			1:20 1:20		
Önnelantie 2 Lupapirustus 1996	Asemapiirros Pohjapiirros, I kerros Pohjapiirros, II kerros Julkisivu itään Leikkaus A–A	Ari Martinmäki	16.7.1996	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100		
Önnelantie 2 Lupapirustus 1998	Asemapiirros 1:500 Pohjapiirros, kellarikerros Pohjapiirros, I kerros Pohjapiirros, II kerros Leikkaus A–A Julkisivu itään ja etelään	Jouko Mattila	6.7.1998	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100		
Önnelantie 2 Lupapirustus 2004	Asemapiirros Pohjapiirros, I kerros Leikkaus A–A Julkisivu itään ja etelään	Insinööritoimisto Terho Korhonen Kirsti L	2.7.2004	1:500 1:100 1:100 1:100		
Önnelantie 2 Lupapirustus 2007	Asemapiirros Aita, julkisivu etelään Aita, detailit	Arkkitehtitoimisto Satu Päivärinne Oy	1.7.2007	1:500 1:100 1:20, 1:10		

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Airam, Raimo – Leivo, Seppo (1983) *Esikoisestadiolaisuus Lahdessa ja sen ympäristössä. Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 1983. Päijät-Hämeen tutkimusseura ry, Lahti.*
- Airas, Jukka-Pekka (1976). Keski-Lahden kirkko. Lahden museolautakunta. Tutkimuksia IV.
- Airas, Jukka-Pekka (1992). Uuden kirkkoarkkitehtuurin ongelmat. Suomen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 178. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Niskanen, Riitta toim. (2000). Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista. Lahden kaupunginmuseo. Salpausselän Kirjapaino, Kukkila.
- Ekman-Salokangas, Ulla – Heikkilä, Markku – Tuomi Timo (1992) Lahden historia 2. Lahden kaupunki. Painotyö Painokumppanit, Savonlinna.
- Pihlaja, Juhani (2005). Lahti-käsikirja. Lahden kaupunki. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Putkonen, Lauri (1983). Päijät-Hämeen kulttuurihistorialliset kohteet. Täydennys selvitys 1983. Päijät-Hämeen seutukaavaliitto, Lahti.
- Raittila, Pekka (1984). *Esikoisestadiolaisuus Suomessa*, s. 190–225. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja 1984, Helsinki. Loimaan Kirjapaino, Loimaa.
- Ryökäs, Esko toim. (2003). Lahden puukirkko 1890–1977. Keski-Lahden seurakunnan julkaisuja 1. Salpausselän Kirjapaino, Hollola.
- Talonen, Jouko (1993). Esikoisestadiolaisuus ja suomalainen yhteiskunta 1900–1944. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 168. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä.
- Tupala, Unto (1994). *Kun Lahti rakennettiin. Lahden ydinkeskustan rakentuminen kauppalaan ajoista nykypäivään. Lahden kaupunki. Esan Kirjapaino Oy Lahti.*
- Tupala, Unto (1998). Lahden rakentaminen jatkui. Rakentaminen vuoden 1882 lisäysmaakaavan ja vuoden 1905 laajennusaluekaavan alueelle. Lahden kaupunki. RT Print Oy Pieksämäki.
- Wager, Henrik (2006). Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö. Päijät-Hämeen liitto A159.

MUUT LÄHTEET

RKY 2010

Kiinteistöyhtiö Onnelat yksityisarkisto

Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostarpeita selvittämään asetetun työryhmän raportti 8.3.1985

Polygon Finland Oy, Rukoushuoneen sisällymä / rakennustutkimus, Tutkimusraportti 12.5.2017, päivitetty 18.8.2017

Rauhan Side 2/1983 Läpi kaupunkija ja kylä, s 10–13, 15

Vahanan Oy Kiinteistökatselemus + PTS 10.8.2015

KUVA, KARTTA- JA PIIRUSTUSLÄHTEET

Esikoislesatiodiolaisel ry:n arkisto

Lahden kaupunginmuseon arkisto painetuissa julkaisuissa

Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Lahden tekninen ja ympäristötoimiala / Maankäyttö ja aluehankkeet

KA Kansallisarkiston digiarkisto

Päijät-Hämeen liitto / maakuntakaavat

Arkkitehti toimisto Virpi Tervonen 2017,2018

Kiinteistöyhtiö Onnelat yksityisarkisto

Muut yksityisarkistot

HAASTATTELUT JA LISÄTIEDOT

Hanna Salonen

Esko Salonen

Raimo Airamo

Onnelantie

Kiinteistöyhtymä Onnelat
Onnelantie 2
15100 LAHTI

LAUSUNTO

**Tarkastus su-
oritettu** 05.06.2017

Asia Lausunto Kiinteistöyhtymä Onnelat sisäilma/rakennetutkimuksesta

Selostus Markus Pyykkönen on 29.5.2017 pyytänyt Lahden Ympäristöterveydeltä lausuntoa Polygon Finland Oy:n tekemästä sisäilma/rakennetutkimuksesta nro 051721700287.

Tutkimuksen perustella vanhan osan yläpohjassa esiintyy erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Vanhan osan alapohjassa ja ulkoseinien alaosissa esiintyy erittäin runsasta mikrobikasvustoa sekä laajoja lahovaurioita. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto ja lahovauriot voivat aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennus osan yläpohjan rakenteissa on toettu olevan erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan välipohjarakenteissa on todettu olevan erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan ulkoseinissä on todettu olevan kosteusvaurioita sekä silmin nähtävää mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva silmin havaittava mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan kellarikerroksen lattiassa on todettu olevan kosteusvaurio.

Asiakirjan saa kopioida vain kokonaan. Muussa tapauksessa kopioinnista on saatava kirjallinen lupa.

Lahden kaupunki
Ympäristöterveys

Nro 76712

Sivu 2 (2)
05.06.2017

Laajennusosan perusmuurin alaosat ovat tutkimuksen perusteella kosteusvaurioiset. Lisäksi perusmuurin eristeissä on mikrobikasvustoa ja lahovaurioita. Lisäksi perusmuurin paneeliverhouksessa on silmin nähtävää mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Toimenpiteet

Suoritettujen tutkimuksien perusteella kaikkialla kiinteistön rakenteissa esiintyy eriasteisia kosteus- ja mikrobivaurioita, jotka ovat terveydensuojelulain (763/1944) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja. Kiinteistön omistajan tulee ryhtyä toimenpiteisiin vaurioiden korjaamiseksi sekä terveyshaitan poistamiseksi. Kiinteistö ei suositella käytettäväksi ennen kuin vauriot on korjattu asianmukaisesti.

Kiinteistön omistajan tulee selvittää rakennusluvan tarve Lahden rakennusvalvonnasta ennen korjaustöihin aloittamista.

Lausunto perustuu saatujen tutkimustulosten analysointiin. Tutkimus ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö kohteessa olisi muita piileviä TsL:n mukaisia epäkohtia.

Sovelletut oikeusohjeet

Terveydensuojelulaki (763/1994) 1, 7, 26, 27, 31, 45, 46 ja 51 §
Terveydensuojeluasetus (1280/1994) 15 ja 17 §
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)

Jari Ahonen
ympäristöterveystarkastaja
p. 050 387 8730

Asiakirjan saa kopioida vain kokonaan. Muussa tapauksessa kopioinnista on saatava kirjallinen lupa.

20.2.2019

Asukasilta Paavolan Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Osallistujat

35 osallistujaa sekä Lahden kaupungin edustajat:

Lahden kaupunki

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Henrik Saari, vuorovaikutussuunnittelija

Riitta Niskanen, tutkija, Lahden kaupungin museo

Tiina Karu-Hanski, ympäristönsuojelusihteeri

Asukasillan aiheena oli Paavolan Onnelantie 2:n asemakaavatyö ja valmistuneet kaavaluonnokset. Kaavatyö on tullut vireille maaliskuun 2018 kaavoituskatsauksessa.

Kaavatyön verkkosivu ja asukasillan esitysmateriaali: <https://www.lahti.fi/palvelut/kaavoitus/paavola-onnelantie-2>

Tiivistelmää asukasillassa esitetystä

Onnelantie 2:ssa sijaitseva entinen rukoushuone on valmistunut 1923. Aluksi tutkittiin mahdollisuutta, että rakennus säilytettäisiin ja se muutettaisiin asumiskäyttöön. Polygon teki rakennukselle sisäilma- ja rakennetutkimuksen vuonna 2017. Tutkimusten jälkeen todettiin, että rakennus on hyvin huonokuntoinen, ja se jouduttiin asettamaan käyttökieltoon.

Rakennus on rakenteiltaan lautaa ja se on alun perin tarkoitettu vain kesäkäyttöön. Vahingot ovat syntyneet salakavalasti vuosien aikana, kun rakennusta on ryhdytty lämmittämään ja muuntamaan uusiin käyttötarkoituksiin. Ongelmat ovat rakenteissa, joten ne eivät näy niinkään ulospäin.

Entinen rukoushuone pitäisi käytännössä rakentaa kokonaan uudelleen, jolloin se ei olisi enää alkuperäinen. Rakennuksen vaiheet ja historia on tallennettu rakennushistorialliseen selvitykseen. Rakennus ei ole vielä saanut purkulupaa, koska se tyypillisesti myönnetään vasta, kun tontille on löydetty uusi käyttötarkoitus.

Alueen suunnittelusta ja kulttuurihistoriallisista arvoista on neuvoteltu jo varhaisessa vaiheessa lakisääteisessä neuvottelussa kaupungin museon ja ELY-keskuksen kanssa. Onnelantien alue on luokiteltu arvokkaaksi paitsi valtakunnallisesti (RKY), myös Päijät-Hämeen maakuntakaavassa ja Lahden kaupungin omilla luokituksissa. Läheisyydessä on myös asemakaavassa suojeltuja rakennuksia.

Kaavaluonnosvaihtoehdot

- Vaihtoehto 1 sallisi nelikerroksisen asuinkerrostalon rakentamisen sekä kaksi pientaloa Onnelantien varteen, joiden mitat haettaisiin viereisistä taloista. Rakennusoikeutta kaavaluonnos sallisi 2040 kerrosalaneliömetriä ja autopaikkoja vaadittaisiin 26 kappaletta.
- Vaihtoehto 2 sallisi nelikerroksisen asuinkerrostalon sekä yhden pientalon Onnelantien varteen. Saimaankadun ja Oikokadun puolella oleva viheralue olisi laajempi. Rakennusoikeutta kaavaluonnos sallisi 2120 kerrosalaneliömetriä ja autopaikkoja vaadittaisiin 27 kappaletta.

- Vaihtoehdoissa on esitetty rakentamisen maksimimäärä. Tämän enempää rakentamista ei esitetä Onnelantien tontille.

- Kaavamerkinnöillä varmistetaan, että hulevesien käsittely otetaan huomioon pintamateriaaleissa. Kyse on pohjaveden muodostumisalueesta.
- Kerrostalotontille liittymää esitetään Oikokadun puolelta. Liikennesuunnittelun näkökulmasta se olisi ainoa toimiva vaihtoehto nyt esitettyjen rakennusten tapauksessa.
- Autopaikkoja pitäisi olla yksi 80 kerrosalaneliometriä kohden.

Kaavatyön eteneminen

Kaavatyön luonnosvaiheen kuuleminen on 14.2.-1.3.2019. Yleisötilaisuudessa ja luonnosvaiheen aikana saadut palautteet käydään läpi ja ne huomioiden laaditaan kaavaehdotus. Kaavaehdotus voisi olla teknisen ja ympäristölautakunnan (TYLA) käsiteltävänä aikaisintaan 26.3. kokouksessa. TYLA asettaa kaavaehdotuksen nähtäville 30 päivän ajaksi, jolloin siitä voi tarvittaessa jättää muistutuksen.

Kysymyksiä asukasillassa

Kysymys: Onko autopaikat välttämätöntä rakentaa kerrostaloa varten?

Vastaus: Kaupunki vaatii autopaikat tontille, koska niitä ei oikein voida osoittaa muuallekaan.

Kysymys: Kuinka monta asuntoa kerrostalossa olisi?

Vastaus: Se riippuisi täysin rakennuttajasta ja siitä, minkä kokoisia asuntoja rakennukseen haluttaisiin.

Kysymys: Miten nyt esitetty kerroslukumäärä on määräytynyt? Onko se jo lyöty lukkoon?

Vastaus: Aina on vaihtoehtoja, mutta kerroslukumäärä sopisi alueeseen. Pienille asuinkerrostaloille on vaikea löytää toteuttajaa.

Kommentti: Meillä on ollut lehmus ja tammi aina suoraan omaa asuntoamme vasten. Vihreä ympäristö on ollut tärkeä tekijä, kun valitsimme asuinpaikkaa.

Kommentti: Kulttuurihistoriallisten arvojen pitäisi ohjata suunnittelua. Miten ne on huomioitu? Mielestäni niitä ei huomioitu kaavaluonnoksissa.

Kommentti: Nyt on tuotu esille, että isolle tontille mahtuisi enemmän rakentamista. Silti esityksessä kerrottiin, että pientalojen tontit tulisivat ahtaiksi. Ihmettelen miksi tontti pitäisi rakentaa näin täyteen.

Kysymys: Eikö rakentamistehokkuus voisi olla samanlainen kuin Onnelantien pohjoispuolella, jossa se on 0,45.

Vastaus: Pienille rakennuksille on vaikea löytää rakennuttajaa.

Kysymys: Epäilen, että rakennusoikeutta on tavoiteltu lisää siten, että rakennus on päästetty huonoon kuntoon.

Vastaus: Tämä ei pidä paikkaansa. Uusi omistaja pyrki säilyttämään rakennuksen ja muuntamaan sen asumiskäyttöön. Vauriot rakennukseen ovat syntyneet salakavalasti vuosien aikana korjausten ja lämmityksen vuoksi. Rakennus on suunniteltu kesäkäyttöön.

Kysymys: Onko tontille ajateltu mitään muuta käyttöä kuin asumiskäyttöä? Lähellä on paljon viheralueita ja yhteistä aluetta, joten olisiko tontille mahdollista rakentaa ikäihmisten liikuntapaikka tai skeittipuisto?

Vastaus: Kiinteistö on yksityisessä omistuksessa. Omistaja ei ole tuonut esille muita ajatuksia.

Kysymys: Rakennus on talvella kuin postikortista. Miksi puistomaisen alue pitää rakentaa täyteen taloja?

Kysymys: Naapuritaloon ovat valuneet joskus sadevedet. Ottakaa huomioon, että sadevedet pitää ohjata jonnekin. Uusi rakentaminen ei saisi hankaloittaa viereisten talojen tilannetta.

Vastaus: Tämä otetaan huomioon. Kaavaluonnoksessa on hulevesiä koskeva kaavamääräys, joka velvoittaa rakentajaa.

Kommentti: Oikokadulta katsottuna rakennusmassa näyttää minusta hyvin suurelta (vaihtoehto 1).

Kysymys: Mielestäni Oikokadun liikenne muuttuisi turvattomaksi uuden liittymän myötä. Voiko vielä etsiä muita vaihtoehtoja? Ainakin nopeusrajoituksen pitäisi olla 30 km/h.

Vastaus: Saimaankadulle ei saa liittymää, mutta Oikokadulle sen saisi. Liikenneturvallisuus otetaan huomioon ja esimerkiksi nopeusrajoituksen laskemista voidaan tutkia liikennesuunnittelun yhteydessä. Liikennesuunnittelussa arvioidaan tämä.

Kysymys: Miksi uutta liittymää ei voitaisi toteuttaa Onnelantien kautta?

Vastaus: Se ei ole toivottavaa, mutta sekin vaihtoehto voidaan vielä tutkia.

Kommentti: Onnelantien liittymä olisi minusta mahdoton yhtälö.

Kysymys: Eivätkö pelkät pientalot riittäisi Onnelantien varteen? Eikö muuta osuutta voisi jättää puistoksi?

Vastaus: Tontti on yksityisessä omistuksessa. Omistaja haluaa ymmärrettävästi hyödyntää oman tonttinsa, joka on suuri.

Kysymys: Miksi koko kerrostaloa ei voida unohtaa, jos sinne on vaikea toteuttaa liittymää ja autopaikkoja?

Vastaus: Kaikki vaihtoehdot käydään läpi. Työ on vielä kesken. Toisaalta pitää ottaa myös huomioon tontin omistajan toiveet ja kaupungin tavoitteet, joiden mukaista uusi rakentaminen olisi.

Kysymys: Eikö kaupungin kaavoittajan tehtävä ole ottaa kaikkien kaupunkilaisten etu? Millä tavalla naapurit on nyt huomioitu kaavaluonnoksissa? Onko meitä kymmeniä vuosia alueella asuneita otettu huomioon?

Vastaus: Suunnittelussa pyritään aina ottamaan huomioon erilaiset tarpeet ja ihmiset. Kaavamutosta on hakenut tontin omistaja.

Kysymys: Koetko, että kaavoittajalla on veloitetta huomioida, minkälainen asukkaiden lähiympäristöstä tulee? Eikö suunnittelussa voisi ottaa huomioon tontin rajapuustoa ja säilyttää sitä?

Vastaus: Kyllä, lakikin veloittaa tähän. Tämä asukasilta on yksi tapa käydä keskustelua naapuruston kanssa. Kaupunki kuitenkin muuttuu jatkuvasti ja tavoitteena on tiivistää kaupunkirakennetta. Kiitos puustoa koskevasta kommentista: asiaa voidaan tutkia suunnittelun jatkuessa.

Kommentti (tutkija Riitta Niskanen): Kyseessä on valtakunnallinen arvoalue, johon sisältyy myös Saimaankadun pääty. Alueen asemakaavallinen arvo on valtava, koska se on kuulunut Otto-livari Meurmanin alkuperäiseen Lahden asemakaavaan. Rukoushuone on ollut oma tärkeä aiheensa Oikokadun ja Onnelantien risteyksessä ja myös ympäristön vihreys on jo alun perin tärkeä osa paikkaa. Minusta pitäisi vielä tutkia eri vaihtoehtoja tontille. Meurmanin tavoitteiden mukaista olisi pääteaihe, ei vain Oikokadun ja Onnelantien rakennustavan jatkaminen Saimaankatuun asti.

Vastaus: Työ on vielä kesken ja nyt on juuri tällaisen keskustelun aika. Erilaiset vaihtoehdot voidaan vielä käydä läpi ja suunnittelutyö jatkuu.

Kommentti: Miksi nyt esiteltiin yhden vaihtoehdon kaksi versiota?

Vastaus: Muitakin vaihtoehtoja tutkittiin ja niitä on käyty läpi kaavaselostuksessa.

Kommentti: Riitta Niskasen kommentti oli erinomainen. Mielestäni päätyaihe pitäisi säilyttää.

Kommentti: Minusta nyt esitetty vaihtoehto ei ole huonoimmasta päästä. Aiemmin tontille haaveiltiin korkeampaakin rakennusta. Voisiko rukoushuoneen kohdalle rakentaa samankokoisen massan kuin mikä siinä on aiemmin ollut? Se olisi laajemmin hyväksyttävissä oleva vaihtoehto. Rakennuksessa voisi olla kolme kerrosta.

Kommentti: Kyllä ulkomailla on rakennettu täsmälleen samanlaisia taloja vanhojen tilalle.

Kommentti: Uudisrakennuksen pohja voisi olla hieman pienempi kuin rukoushuoneen. Silloin ei rikottaisi puiden juuria.

Kommentti: Meillä naapuritaloyhtiössä kaavaluonnokset eivät ole saaneet positiivista vastaanottoa. Minusta kaavaluonnoksessa suojelu- ja kulttuuriarvot ovat jääneet täysin ulkopuolelle, ja vain kaupungin tiivistämistavoite on huomioitu.

Kysymys: Minne kaavaluonnoksia koskevat palautteet voi lähettää?

Vastaus: Ne voi lähettää Lahden kaupungin kirjaamoon, kirjaamo@lahti.fi.

Paperilla jätettyjä kommentteja

Tilaisuudessa kommenttilaatikkoon jätettyjä mielipiteitä ja sähköpostilla saapuneita kommentteja

- Tehdään korkea talo, 5–6 kerroksinen. Onnelantieltä liittymä: vähäinen liikene, turvallinen liittymä. autot / 22 autopaikkaa.
- Keskusaihe, ei sullottu kahta, katulinjaa yhteen
- RKY-alue: historiallinen jatkuvuus
- Asukastiheys toteutuu jo!
- RKY-alue: Onnelantien pientaloalue, yleiskaava, puistomaisuus
- Suojellut rakennukset, kulttuuriympäristön vaaliminen
- Iso tontti, mahtuu enemmän. Ahtaat tontit.

”Tontti on paikalla, joka näkyy sadoille naapureille Onnelantielle, Yrjönkadulle, sairaalalle, Hämeenkadulle ja Oikokadulle.

Mielestäni Lahti voisi kunnioittaa tämän tontin kulttuurihistoriallista arvoa ja korttelin yhtenäisyyttä sekä estetiikkaa antamalla luvan rakentaa puupinnoitteisen pienkerrostalon entisen rukoushuoneen paikalle. Tontin pohjoispuoli tulisi jättää vihreäksi, jotta vihreä linja Oikokadulla säilyisi. Kulku tontille olisi kaikkein turvallisin Onnelantien suuntaan.”

”Näyttäisi, että Oikokadun vihreä puustoreunus katkeaisi eikä tule näyttämään kauniilta. Tämä on suunnitelmassa korjauksen paikka. Suunnitelmasta näkyy että kulkuneuvoliikenne ohjattaisiin kiinteistä Oikokadulle, josta on liian lyhyt matka Saimaankadun risteyksestä tekee ajoradalle pääsyn vaikeaksi.

Ehdotukseni on että rakentaessa säilytetään jo aikaisempi, rakennusten koko ja ulkonäkö. Tämä koskee kumpaakin puolta korttelissa 93. Odotamme, että nämä näkemykset otetaan huomioon korttelia 93 rakennettaessa.”

Muistion kokosi Henrik Saari

Tekninen ja ympäristötoimiala

Muistio

20.10.2016

Viranomaisneuvottelu Lahden Rukoushuoneen asemakaavan muutoksesta

Aika: 17.10.2016 klo 14-15

Paikka: Hämeen ELY-keskuksen Hämeenlinnan toimipiste

Läsnä:	Kirsti Nieminen	Hämeen ELY-keskus
	Liisa Härmä	Hämeen ELY-keskus
	Jurkka Pöntys	Hämeen ELY-keskus
	Riitta Niskanen	Lahden kaupunginmuseo
	Päivi Airas	Lahden kaupunki
	Anne Karvinen Jussilainen	Lahden kaupunki

- 1 Kokouksen avaus ja järjestäytyminen
Päivi Airas avasi kokouksen. Puheenjohtajaksi sovittiin Päivi Airas ja sihteeriksi Anne Karvinen-Jussilainen.
- 2 Neuvottelun tarkoitus MRL § 66 / MRA § 26 mukainen viranomaisneuvottelu.
Suunnittelualue on valtakunnallisesti merkittävää aluetta (RKY).
- 3 Kaavatyön suunnittelutilanne
Päivi Airas kertoi lähtötietoja.
Lahden Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tontit 6 ja 15 omistava Esikoislestadiolaisten yhdistys (Vanha-Laestadiolais-Kristillinen yhdistys r.y.) on anonut asemakaavan muutosta 17.11.2014. Tavoitteena on olevien rakennusten purkaminen ja tonttien muuttaminen asuinkerrostaloalueeksi.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ei ole vielä tehty.

Tontilla 15 voimassa oleva asemakaava on vahvistettu 22.9.1954, jossa tontti on osoitettu yleisten rakennusten tontiksi (Y). Tontin pinta-ala on 2111 m² ja tontilla on noin 1223 k-m²:n suuruinen rukoushuone. Rukoushuoneen itäosa on rakennettu myöhemmin.

Tontilla 6 on voimassa 30.10.1980 vahvistettu asemakaava, jossa tontti on osoitettu yhdistettyjen kerrostalojen ja rivitalojen korttelialue (AKR-3). Alueella saadaan rakentaa myös omakotitaloja. 20 % kerrosalasta saadaan käyttää asumista häiritsemättömiksi työtiloiksi kuten toimisto-, vastaanotto-, myymälä-, käsityö-, kerho- sekä sosiaalityötiloiksi. Suurimman sallitun kerrosalukumäärän estämättä saadaan Onnelantien varressa olevissa rakennusalan osissa käyttää ullakotiloja kerrosalaan laskettavaan rakentamiseen. Alueelle uudisrakennettaessa tulee rakennuslupaviranomaisen erityisesti valvoa, että uudisrakennukset sopeutuvat olemassa olevaan katukuvaan kattomuodoltaan, päätykolmioiltaan, julkisivujen aukotukseltaan ja julkisivumateriaaliltaan sekä väriltään. Vapaa-alaa on tontilla osoitettava 20 % asuinkerrosalasta piholla, terasseilla ja parvekkeilla. Autopaikkoja on tonttia varten varattava yksi kutakin asuntoa kohti, kuitenkin enintään yksi kutakin kerrosalan 85 m² kohti. Rakennuslupaviranomainen voi myöntää lykkäystä 25 %:lle autopaikkojen rakentamisvelvollisuudesta autopaikkatarpeen mukaan enintään viideksi vuodeksi

kerrallaan.

Tontin pinta-ala on 884 m² ja rakennusoikeutta on osoitettu 398 k-m², josta on käytetty 166 k-m².

Viimeksi rukoushuone on ollut korttelin 93 tontilla 7 sijaitsevan päiväkodin käytössä, samoin tontin 6 piha-alue. Päiväkotikäyttö päättyi terveysvalvonnan todettua, ettei rakennus enää sovellu päiväkotikäyttöön. Rukoushuoneen tontti on puustomainen, joskin osin hoitamaton. Tontille on Saimaankadulta katualuetta korkeampi portti. Oikokadun puolelta on jalankulkuportti. Rukoushuoneen toiminnan edellyttämä paikoitus on toteutunut pääosin katujen varressa ja viereisellä tontilla.

Koko korttelissa on eri vuosikymmeninä toteutettua, kaupunkikuvallisesti merkittävää, tiivistä pienkerrostaloasumista.

Hakijalle on esitetty AKR-3- korttelialueen tontin asemakaavan säilyttämistä nykyisenä, koska käyttötarkoituksen on katsottu olevan ajanmukainen ja ympäristöön sopivaa. Käyttämätön rakennusoikeus voidaan käyttää esim. tontin pohjoisreunassa.

Omistaja ei ole toistaiseksi halunnut irrottaa AKR-tonttia, vaan haluaa edetä alueen kokonaistarkastelun kautta. Omistajan aloitteesta arkkitehti kuitenkin tutkii rukoushuoneen käyttömahdollisuuksia esim. asumiseen.

Kansalaisilta on tullut jo ennakoon toive Rukoushuoneen säilyttämisestä Onnelantien alueen porttina ja merkittävänä kaupunkikuvallisena rakennuksena.

4 Tehdyt selvitykset

Kiinteistön kuntoselvitys, Vahanan OY , 2015

Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden luettelo, 2000

5 Viranomaismielipiteet

Rukoushuoneen tontin muuttamista on tutkittu aiemmin vuonna 1992. Kyseinen kaavan muutosprosessi päättyi, kun Korkein hallinto-oikeus (KHO) 13.12.1994 hylkäsi valituksen, joka tehtiin Hämeen lääninhallituksen kaavanmuutosehdotuksesta A-1400 tekemästä kielteisestä päätöksestä. Siten alueen 22.9.1954 ja 30.10.1980 vahvistetut asemakaavat jäivät voimaan.

a. Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Museo on puoltanut lisärakentamista siten kuin se soveltuu kaupunkikuvallisesti paikkaan. Purkamista ei puolleta, ellei rakennusta osoiteta korjauskelvottomaksi. Rukoushuoneen purkamista kokonaan on vaikea ottaa lähtökohdaksi. Rukoushuoneen käyttötarkoituksen osalta museo ei ole vielä sulkenut pois mitään vaihtoehtoa. Ulkokuoren säilyminen on kaupunkikuvallinen tavoite, mutta toiveena on myös kirkkorakennuksen sisätilojen säilyminen ainakin tärkeimpien tilojen osalta. Rukoushuoneella on merkittävä vaikutus kaupunkikuvaan ja koko korttelin arvokkaaseen kokonaisuuteen.

b. Hämeen ELY-keskus

RKY-alueella olevan rakennuksen purkaminen edellyttää riittäviä perusteita. Päätös aiemmasta kaavanmuutoksesta ja sen perusteluista on syytä tarkistaa.

6 Kaavatyön eteneminen ja jatkotoimenpiteet

- OAS on tavoite laatia marras- joulukuussa

- Laadittava rakennushistoriallinen selvitys
- Museovirasto/ Anu Laurila antaa lausunnon kuntoselvityksen riittävydestä.
- Asemakaavan muutoksesta laaditaan MRL:n mukaisesti vaihtoehtoisia luonnoksia:
  - 0- vaihtoehto, jossa nykyiset rakennuksen puretaan ja tehdään uutta
  - 0-vaihtoehto, jossa alue säilyy nykyisessä käytössä
  - 1 –vaihtoehto, jossa käyttötarkoituksen muutos asumiseen
  - 2- vaihtoehto, jossa asumista ja lisärakentamista
  - 3-vaihtoehto, jossa rukoushuone osoitetaan muuhun kuin asuinkäyttöön, esim. kokoustila
- Vaihtoehdoissa tarkasteltavia asioista ovat mm. kuinka paikoitus järjestetään, kuinka rakennuksen kaupunkikuvallinen merkitys ja tontin puistomaisuus säilyvät.

7 Muut asiat

Osallistujille toimitetaan aiemman kaavanmuutosvalmistelun päätökset.
Rakennushistoriallisen selvityksen laatijoista toimitetaan tietoa hakijalle.

8 Neuvottelun päättäminen

Puheenjohtaja päätti neuvottelun.

Muistion vakuudeksi

Anne Karvinen-Jussilainen
kaupunginarkkitehti

Päivi Airas
kaavoitusarkkitehti

Liite Museovirasto/Anu Laurila kommentti koskien kiinteistön kuntoselvitystä

LIITE MUISTIOON

Lähettäjä: Laurila, Anu [mailto:anu.laurila@museovirasto.fi]

Lähetetty: 26. lokakuuta 2016 11:14

Vastaanottaja: Niskanen Riitta <Riitta.Niskanen@lahti.fi>

Aihe: VS: Onnelantie

Luin nopeasti raportin läpi ja minusta sen perusteella molemmat rakennukset ovat ihan normaalisti korjattavissa. Muutama asia, joihin voi puuttua:

1. Rukoushuoneen peltikaton uusimisessa on huomioitava detaljit, erityisesti räystäät ja kattoikkunaliittymät. Ja ikkunoiden osalta on kunnolla arvioitava niiden uusimistarve; onko se todellinen vai riittäisikö korjaus?
2. Vaikka tässä todetaan, että jos uusitut ikkunat ovat paremmassa kunnossa kuin vanhat, niin yleensä on niin, että vanhoja voi korjata lähes loputtomiin, jos niitä ylläpidetään, mutta uudet vaativat nopeasti jälleen uusimisen. Puumateriaalin laatu ja ikkunoiden detaljit eivät vaan enää ole niin hyviä kuin aiemmin.

ÄÄNESTYSLISTA**Tekninen ja ympäristölautakunta**pvm 15.10.2019§ 137

JAA = esittelijän ehdotus

EI = Jäsen Putulan esitys asian palauttamisesta käsittelyyn

JÄSEN/varajäsen	JAA	EI	Huomautuksia
RANTALA ARJA	x		
Pohjolainen Terttu			
PUTULA TONI		x	
Lahtinen Ville			
MÄKINEN SANNA	x		
Vaalajoki Tuula			
MOILANEN HEIKKI	x		
Sutela Esko			
LAMPINEN MINNA	x		
Similä Neea			
HARTMAN JARI	x		
Kautonen Olli			
NEVALA NELLI		x	
Juhola Minerva			
TUOMI MAARIT		x	
Granlund Päivi			
PAKKANEN LASSE	x		
Kaukinen Jesse			
FORSMAN JUHA-PEKKA	x		
Pohjola Aarre			
JÄRVINEN PEKKA	x		
Kousa Pasi			
MCCARRON FRANCIS		x	
Laitila Mika			
	<u>8</u>	<u>4</u>	

Maankäyttö ja aluehankkeet
Päivi Airas, puh 050 518 4447

Päivämäärä
6.11.2019

D/3587/10.02.03.00.04/2014

Vastaanottaja

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Viite

Lausuntopyyntö asemakaavanmuutosehdotuksesta, joka koskee
Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15 (Onnelantie 2, ent. rukoushuone), A-2691

Aikataulu

Nähtävillä julkisesti 7.11.-9.12.2019.

Pyydämme lausuntoa nähtävillä olevasta kaavaehdotuksesta mahdollisimman pian.

Lausunnot voi lähettää sähköpostitse osoitteeseen: kirjaamo@lahti.fi.

Nähtäville asetettava ehdotus poikkeaa luonnoksesta.

Asemakaavatyön vaiheet ja ratkaisun perusteet on kuvattu asemakaavaselostuksessa.

Lahden kaupunki
Maankäyttö ja aluehankkeet

Päivi Airas
kaavoitusarkkitehti

Liitteet (erillinen pdf)

- kirje + kuulutus ulkopaikkakuntalaisille
- kaavaselostus ja seurantalomake
- kaavaehdotuskartta
- osallistumis- ja arviointisuunnitelma
- luonnosvaiheen lausunnot
- luonnosvaiheen mielipiteet
- kaavahakemus
- kiinteistökatselmus
- sisäilma- ja rakennetutkimus
- rakennushistoriallinen selvitys
- havainnollistava aineisto
- ympäristöterveyden lausunto
- asukastilaisuuden muistio
- viranomaisneuvottelun muistio
- äänestyslista (TYLA)

Maankäyttö ja aluehankkeet
Päivi Airas, puh 050 518 4447

Päivämäärä
6.11.2019

D/3587/10.02.03.00.04/2014

Vastaanottaja

Hämeen ELY-keskus
Uudenmaan ELY-keskus

Viite

Lausuntopyyntö asemakaavanmuutosehdotuksesta, joka koskee
Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15 (Onnelantie 2, ent. rukoushuone), A-2691

Aikataulu

Nähtävillä julkisesti 7.11.-9.12.2019.

Pyydämme lausuntoa nähtävillä olevasta kaavaehdotuksesta mahdollisimman pian.

Lausunnot voi lähettää sähköpostitse osoitteeseen: kirjaamo@lahti.fi.

Nähtäville asetettava ehdotus poikkeaa luonnoksesta.

Asemakaavatyön vaiheet ja ratkaisun perusteet on kuvattu asemakaavaselostuksessa.

Lahden kaupunki
Maankäyttö ja aluehankkeet

Päivi Airas
kaavoitusarkkitehti

Liitteet (erillinen pdf)

- kirje + kuulutus ulkopaikkakuntalaisille
- kaavaselostus ja seurantalomake
- kaavaehdotuskartta
- osallistumis- ja arviointisuunnitelma
- luonnosvaiheen lausunnot
- luonnosvaiheen mielipiteet
- kaavahakemus
- kiinteistökatselmus
- sisäilma- ja rakennetutkimus
- rakennushistoriallinen selvitys
- havainnollistava aineisto
- ympäristöterveyden lausunto
- asukastilaisuuden muistio
- viranomaisneuvottelun muistio
- äänestyslista (TYLA)

ASEMAKAAVAEHDOTUKSET

Alla mainitut ehdotukset ovat julkisesti nähtävänä 7.11. – 9.12.2019
Lahti-Pisteissä ja kaupungin verkkosivuilla www.lahti.fi/kaavoitus.

1. Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tonttia 15 koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2691, Onnelantie 2, Oikokatu 5, ent. rukoushuone.

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön.

2. Lahden kaupungin Nastolan (35.) kaupunginosan korttelin 5 tonttia 1 sekä puisto- ja leikkikenttäaluetta koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2780 (Aurantie 1) sekä siihen liittyvä tonttijaon muutosehdotus M-19-214.

Tavoitteena on muuttaa yleisten rakennusten korttelialueen tontti asumiskäyttöön sekä selkeyttää puistojen kaavamerkintöjä.

Ehdotusta koskevat mahdolliset muistutukset on tehtävä kirjallisesti tekniselle ja ympäristölautakunnalle nähtävillä olon ajan kuluessa; sähköisesti sähköpostitse kirjaamo@lahti.fi tai paperinen palaute tulee toimittaa Kirkkokadun Lahti-Pisteeseen.

Lahti-Piste: Kirkkokatu 31, 15140 Lahti,
avoinna ma klo 9-17, ti-ke klo 8-17, to klo 8-18, pe klo 8-16.

Nastolan Lahti-Piste pop up-palveluna:
ti klo 10-17 - Nastolan uimahalli, Urheilutie 4,
ke klo 10-17 - Nastolan kirjasto, Laturintie 1,
to klo 10-17 - Lahden Ympäristöpaja, Liike ja yrityskeskus Kori, Koritie 2,
pe klo 10-16 - Nastolan kirjasto, Laturintie 1.

Tiedustelut kaavasta:

1. Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas p. 050 518 4447
2. Suunnitteluinsinööri Carita Uronen p. 044 416 3502

Tiedustelut tonttijaosta:

Maankäyttöinsinööri Juha Uurtamo p. 050 398 5112

Sähköpostit: etunimi.sukunimi@lahti.fi

Lahti 6.11.2019

TEKNINEN JA YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

Maankäyttö ja aluehankkeet,
Terttu Turunen
suunnitteluavustaja

21.10.2019

Nuutinen Marko
Kyllikintie 13
17110 Kalliola

D/3587/10.02.03.00.04/2014

Asemakaavaehdotus A-2691

Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tonttia 15 koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2691, Onnelantie 2, Oikokatu 5, ent. rukoushuone.

Lahden kaupungin tekninen ja ympäristölautakunta käsitteli otsikossa mainittua asemakaava-asiaa kokouksessaan 15.10.2019 § 137.

Oheisena lähetämme tiedoksenne asemakaavan nähtäville asettamisesta laadittu kuulutus.

Tekninen ja ympäristölautakunta

Liitteet

Liite 1 Kuulutus
Liite 2 Asemakaavaehdotus A-2691

Maankäyttö ja aluehankkeet,
Terttu Turunen
suunnitteluavustaja

21.10.2019

Pyykkönen Petri
Kulonpalontie 18
15270 Kukkila

D/3587/10.02.03.00.04/2014

Asemakaavaehdotus A-2691

Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tonttia 15 koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2691, Onnelantie 2, Oikokatu 5, ent. rukoushuone.

Lahden kaupungin tekninen ja ympäristölautakunta käsitteli otsikossa mainittua asemakaava-asiaa kokouksessaan 15.10.2019 § 137.

Oheisena lähetämme tiedoksenne asemakaavan nähtäville asettamisesta laadittu kuulutus.

Tekninen ja ympäristölautakunta

Liitteet

Liite 1 Kuulutus
Liite 2 Asemakaavaehdotus A-2691

LAHTI

ASEMAKAAVAN SELOSTUS

15.8.2019

A-2691

Asemakaavan muutos

Onnelantie 2
(ent rukoushuone),
Paavola

Lahti.fi

Asemakaavan muutoksen selustus, joka koskee 15. päivänä elokuuta 2019 päivättyä asemakaavakarttaa nro A-2691 (Onnelantie 2/Oikokatu 5, ent. rukoushuone)

1 PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

1.1 Tunnistetiedot

Asemakaava koskee:
Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15

Asemakaavamuutoksen ei edellytä uutta tonttijakoa.

Kaavahanke sisältyy kaupungin vuoden 2018 ja 2019 kaavoitusohjelmaan. Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu 8.3.2018 ja 7.3.2019 kaavoituskatsauksista tiedottamisen yhteydessä.

1.2 Kaava-alueen sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Lahden keskustassa, etäisyys torilta n. 700m. Alue rajautuu pohjoisessa Oikokatuun, lännessä Saimaankatuun, etelässä Onnelantiehen ja idässä korttelin 93 muuhun osaan. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 0,2 ha.

Ortokuvakartta.

1.3 Kaavan tarkoitus

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön huomioiden tontin merkitys RKY-alueen pääteaiheena.

1.4 Kaupungin strategia

Strategian kohdista ensisijaisesti:

Kaava edistää kestävästä kehityksestä mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikumista (A4).
Kaava kasvattaa keskustan elinvoimaa (A4).

Kaupungin strategian (2017) mukaisesti

- kaava edistää kestävästä kehityksestä mukaista yhdyskuntarakennetta ja liikumista (A4).
- kaava edistää keskustan elinvoiman kasvua (A4).
- kaavassa on huomioitu vesiensuojelu (A6).
- kaavassa on huomioitu luonnon monimuotoisuuden säilyminen alueella (A6).

Kaava edistää:

- kärkihanketta 4. *Yrittäjien Lahti* lisäämällä asumista kaupallisten yritysten läheisyyteen ja siten edistämällä yritysten toimintamahdollisuuksia alueella.
- kärkihanketta 5. *Luonnollisesti liikkeessä* parantamalla pyöräpysäköintimahdollisuuksia.

1.5 Selostuksen sisällysluettelo

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT.....	2
1.1	Tunnistetiedot.....	2
1.2	Kaava-alueen sijainti.....	2
1.3	Kaavan tarkoitus.....	3
1.4	Kaupungin strategia.....	3
1.5	Selostuksen sisällysluettelo.....	4
1.6	Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista.....	5
2	TIIVISTELMÄ.....	6
2.1	Kaavaprosessin vaiheet.....	6
2.2	Asemakaava.....	6
2.3	Toteuttaminen.....	6
3	LÄHTÖKOHDAT.....	6
3.1	Selvitys suunnittelualueen oloista.....	6
3.1.1	Yleiskuvaus.....	6
3.1.2	Luonnonympäristö.....	6
3.1.3	Rakennettu ympäristö.....	10
3.1.4	Maanomistus.....	13
3.2	Suunnittelutilanne.....	14
3.2.1	Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset.....	14
4	ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET.....	16
4.1	Asemakaavan suunnittelun tarve.....	16
4.2	Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset.....	16
4.2.1	Aloite.....	16
4.2.2	Sopimukset.....	16
4.2.3	Pohjakartan tarkistaminen.....	16
4.3	Osallistuminen ja yhteistyö.....	17
4.3.1	Osalliset.....	17
4.3.2	Vireilletulo.....	17
4.3.3	Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt.....	17
4.3.4	Viranomaisyhteistyö.....	17
4.4	Asemakaavan tavoitteet.....	17
4.4.1	Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet.....	17
4.4.2	Prosessin aikana syntyneet tavoitteet.....	18
4.5	Asemakaavan vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	18
4.5.1	Alustavien vaihtoehtojen kuvaus ja karsinta.....	18
4.5.2	Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu.....	19
4.5.3	Asemakaavaratkaisun valinta ja perusteet.....	19
5	KUVAUS.....	25
5.1	Asemakaavan rakenne.....	25
5.1.1	Kokonaisrakenne.....	25
5.1.2	Mitoitus ja aluevaraukset.....	25
5.1.3	Palvelut.....	25
5.2	VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen.....	25
5.3	Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen.....	25
5.4	Kaavan vaikutukset.....	25
5.4.1	Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen.....	25
5.4.2	Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön.....	26
5.4.3	Muut vaikutukset.....	26
5.5	Ympäristön häiriötekijät.....	26
5.6	Kaavamerkinnot ja -määräykset.....	26
6	ASEMAKAAVAN TOTEUTUS.....	27
6.1	Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat.....	27
6.2	Toteuttaminen ja ajoitus.....	27

6.3	Toteutuksen seuranta.....	27
7	PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS.....	28
8	SEURANTALOMAKE.....	28

1.6 Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista

- asemakaavakartta A-2691
- tilastolomake

2 TIIVISTELMÄ

2.1 Kaavaprosessin vaiheet

Asemakaavan muutos on laadittu yksityisen aloitteesta.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma julkaistiin kaavamutoshankkeen kotisivulla 8.2.2019.

Kaavatyötä on käsitelty keskusta-alueen kaavailloissa 24.5.2017, 9.11.2017 ja 17.10.2018 sekä viimeksi kaavahankkeen yleisötilaisuudessa 20.2.2019.

Luonnosvaiheen kuuleminen ja viranomaislausunnot 14.2. – 1.3.2019,

2.2 Asemakaava

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön. Tontti on osoitettu asuinkäyttöön yhdelle 5-kerroksiselle kerrostalolle ja sitä palveleville piharakenteille. Asemakaavan merkinnöillä ja määräyksillä on huomioitu alueen sijainti valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY). Asemakaavan toteutuessa tulee vanha rukoushuone purettavaksi, mutta muuten kaavamuutoksessa on pyritty huomioimaan tontin arvo osana RKY-aluetta, O-I Meurmanin laatiman asemakaavan mukaisena korttelin puistomaisena pääteaiheena. Rukoushuoneen tontin rajat pysyvät ennallaan.

Kaava-alueen yhteenlaskettu rakennusoikeus 2025 k-m², mikä tarkoittaa 2111 m²:n suuruisella tontilla tehokkuutta $e = 0,96$. Asuntojen määrä olisi 27 kpl (1 as/75 k-m²) ja asukasluku n. 50 (1 asukas / 40 k-m²). Autopaikkoja tulee toteuttaa 25kpl (1 ap/ 80 k-m²), joista 6 kpl voidaan sijoittaa pihakannelle ja loput maanalaiseen pysäköintihalliin (ma-1) ja asuinrakennuksen kellarikerrokseen (kk).

2.3 Toteuttaminen

Asemakaavan toteutuksesta vastaa yksityinen maanomistaja.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Selvitys suunnittelualueen oloista

3.1.1 Yleiskuvaus

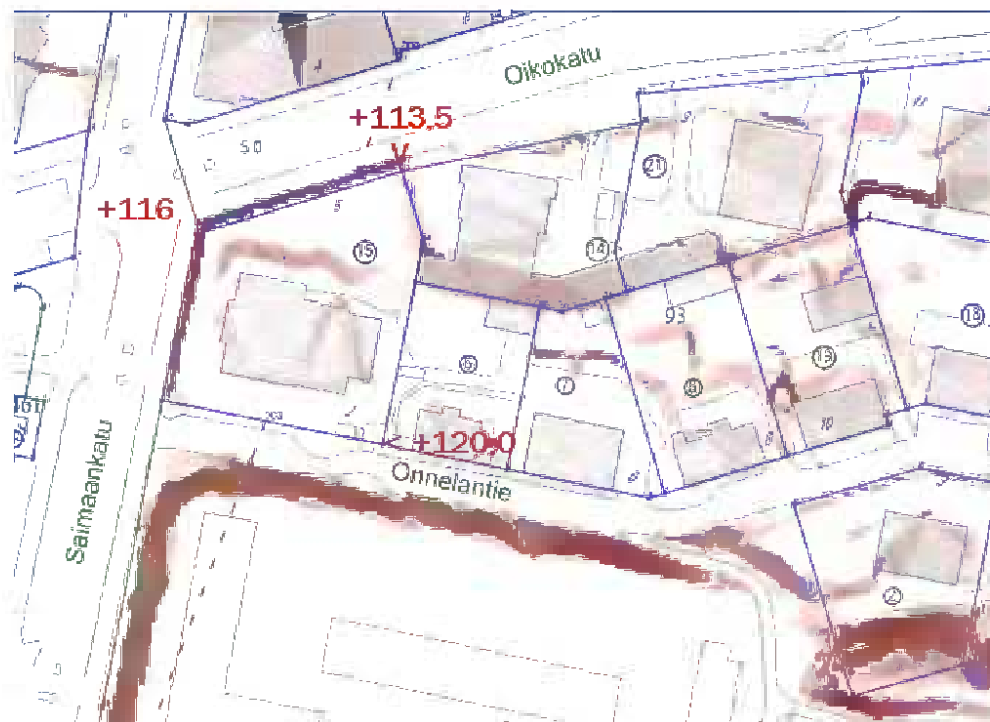
Kaava-alue kaupunkivallisesti tärkeä paikka Paavolan pientaloalueen läntisenä päätteenä, Lahden kaupunginsairaalan ja Sairaalapuiston vieressä, keskustan ruutukaava-alueen rajalla. Kaava-alue tunnetaan rukoushuoneesta ja sitä ympäröivästä puistomaisesta tontista.

3.1.2 Luonnonympäristö

Luonnonolot, topografia

Tontin alin kohta on pohjoiskulmassa Oikokadun puolella (noin 113,5 mmpy) ja ylin kohta Onnelantien rajalla (noin 120,0 mmpy). Onnelantien puolella maasto on tasaista laskien rukoushuoneen pohjoispuolella voimakkaasti kohti Oikokatua. Korkeusero on enimmillään n. 6,5 metriä.

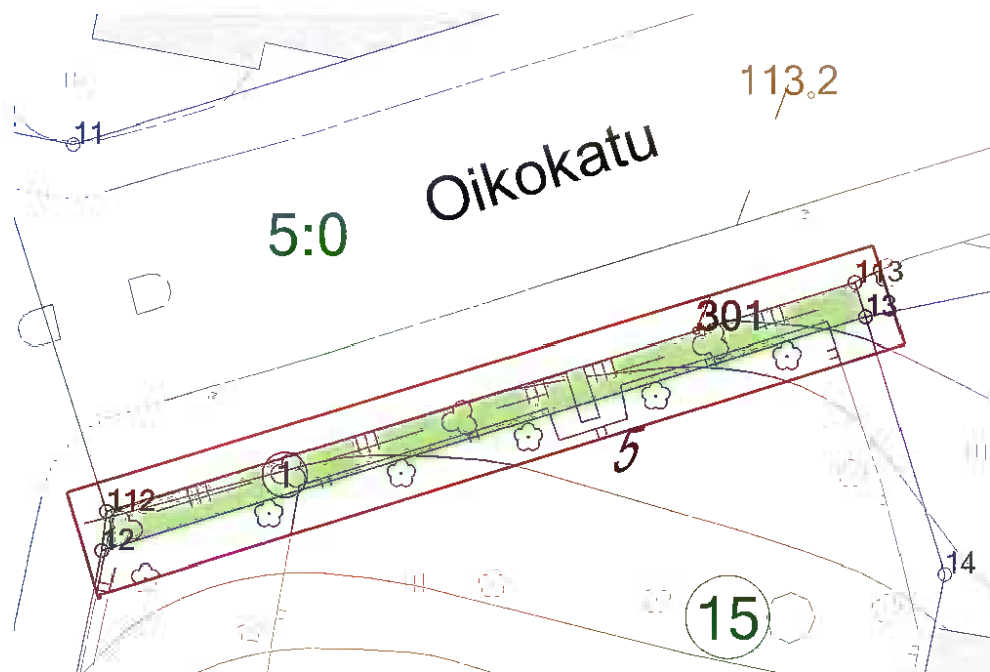
Tontin ja katujen korkeuserot Saimaankadun ja Oikokadun rajalla ovat niin suuret, että rajalle on rakennettu tukimuuri.

Topografia, rinnejyrkkyysskartta.

Oikokadun katualue

Kaava-alue rajautuu Oikokadun puolella kaavan mukaiseen katualueeseen, jota ei sellaiseksi kuitenkaan lunastettu eikä toteutettu, vaan kaava-alueen ja kadun välissä, koko rajan pituudelta, on yksityisen toistaiseksi omistama n. 2m leveä maakaistale. Kaistaleen maanpinta liittyy välittömästi kaava-alueen pihaan, ollen noin 1,2 m kadun pintaa korkeammalla. Sen ja rakennetun kadun rajalla, tontin alkuperäisellä rajalla, on tukimuri, Pihapuut ovat hyvin lähellä juridista rajaa ja niiden elinvoimaisuus edellyttää nykytilanteen pysyttämistä, sillä puiden juuristo ja kasvualusta ulottuu tukimuriin asti,

Kuva. Oikokadun katualueen viherkaista

Maaperä ja rakennettavuus

Maaperäkartta (GTK_WMS). Vihreä alue hiekkaa (Hk).

Alue on Salpausselän reunamuodostuman pohjoisrinnettä, maaperä on hiekkaa ja rakennettavuus hyvä.

Pohjavesi

Kaava-alue ympäristöineen on pohjaveden muodostumisaluetta (SYKE 2018).

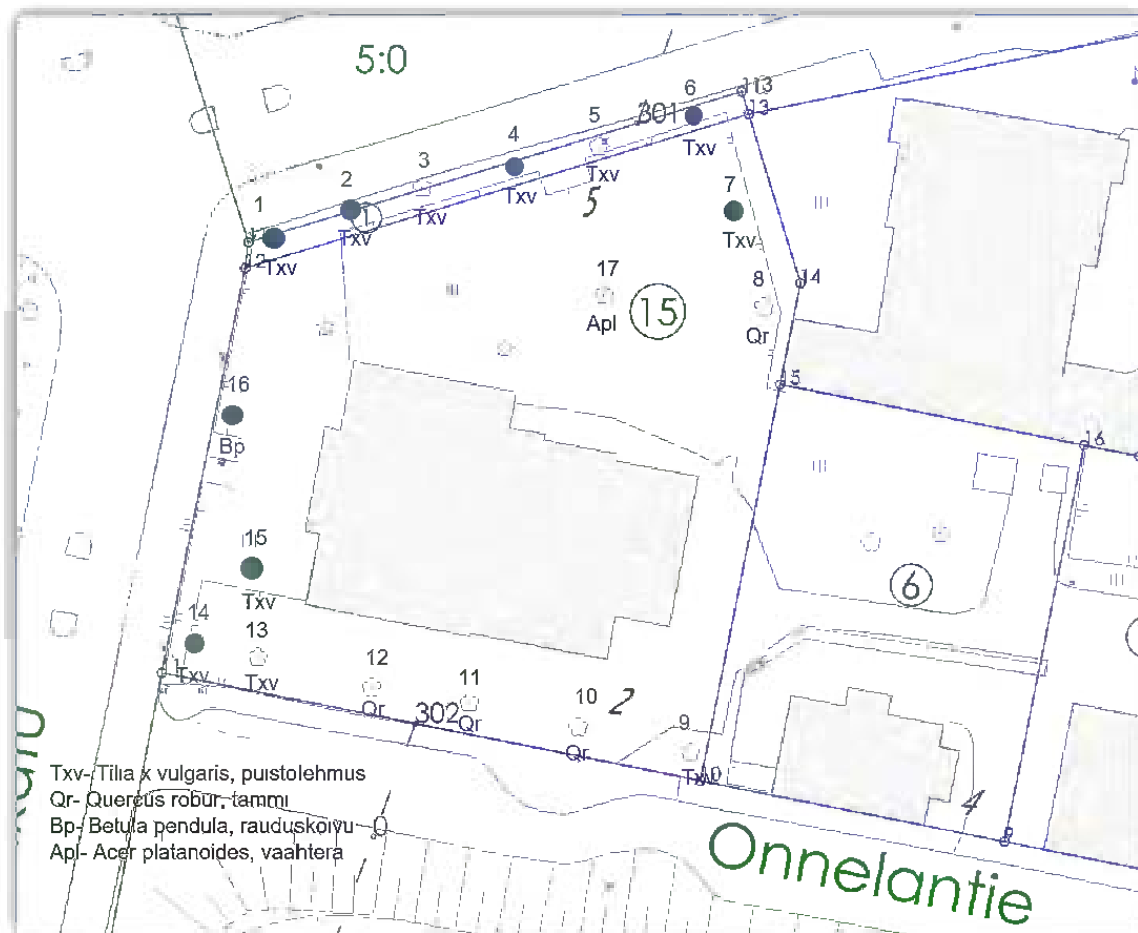

Kartta. Tumma sininen on pohjaveden muodostumisaluetta.

Kasvillisuus ja luonnon monimuotoisuus

Kaava-alue on puistomainen ja sen puusto on runsas. Puiden alla on nurmikko. Tukimuurien päälle kadun varrelle on istutettu pensaita.

Puusto muodostaa varsinkin kesällä vihreän ja varjoisan keitaan keskelle kaupunkia.

Kartta. Puuston inventointi 1.4.2019 MS/KYMP: Pohjakartasta puut lisätty silmämääräisesti paikoilleen. Puut 1, 14 ja 15 ovat kohtuullisessa kunnossa, joskin kääpiöityneitä. Puut nro 10 ja 11 ovat huonokuntoisia ja syytä poistaa. Loput puut ovat hyvässä kunnossa. Varsinkin 8 (tammi) ja 9 (puistolehmus) ovat komeita yksilöitä. Kaikki ovat kuitenkin hoitamattomia ja asiantuntevan hoitoleikkauksen tarpeessa.

Radon

Lahti kuuluu korkean radonpitoisuuden alueeseen, minkä vuoksi radonsuojaus tulee ottaa kaikessa rakentamisessa huomioon rakennusjärjestyksen ohjeen mukaisesti.

3.1.3 Rakennettu ympäristö

Kaava-alueen keskiössä, Onnelantien puolella on esikoislestadiolaisten rukoushuone, jonka on suunnitellut Lahtelainen Oiva Kolsi vuonna 1922. Rakennus valmistui perinteisiin juhannusseuroihin kesällä 1923. Arkkitehti Irma Kolsi suunnitteli kellarilaajennuksen 1953. Vuonna 1956 rakennus sai uuden hahmon, kun kellarin päälle toteutettiin arkkitehti Paul G. Rothin suunnittelema sakaristo- ja pikkusalisiiven (Rothin julkisivusuunnitelma kuvassa alla). Onnelantien puolelle on rakennettu uusi sisäänkäynti 1975 ja uusi tuulikaappi 1977.

Rukoushuoneen ympärillä Oikokadun ja Saimaankadun puolella on tukimuuri, joka on esitetty jo Kolsin alkuperäissuunnitelmassa. Tukimuurissa on portaat kummallakin sivulla. Pääporras johtaa Saimaankadulle. Oikokadun porrasta ei ole muutettu Rothin suunnitelman mukaiseksi, vaan se on noin 1,2 metrin levyinen. Osalla tukimuuria on putkirakenteinen suoja-kaide ja sisempänä pihaa ympäröi päiväkotia varten rakennettu lauta-aita. Onnelantien puolelle on rakennettu rauta-aita 1981. Rakennuksen toiminta rukoushuoneena päättyi 1996, kun uusi rukoushuone Launeelle valmistui. Tilat muutettiin Onnelantien päiväkodin lisätiloiksi samana vuonna. Tukimuurit on koristeltu satuhahmoin 2013.

Rakennus ja ympäristö on kuvattu tarkemmin rakennushistoriaselvityksessä.

Rukoushuoneen kerrosalaksi on laskettu 1223 m². Vastaava tonttitehokkuus e=0,58. Rakennus on osittain kaksikerroksinen.

Kaava-alueella ei ole asukkaita.

Yhdyskuntarakenne

Kaava-alue sijaitsee keskeisellä paikalla kaupunkirakenteessa, ruutukaavan, Paavolan asuinalueen ja Salpausselän julkisten rakennusten ja puistojen ketjussa.

Onnelantie 2 sisältyy arkkitehti, prof. Otto-livari Meurmanin laatiman Ali-Paavolan kaavan alueeseen (1928). Alue suunniteltiin pienimittakaavaiseksi ja vehreäksi englantilaisten puutarhakaupunki-ihanteiden mukaisesti. Meurmanin kaavaan sisältyi myös julkisia rakennuksia, joille annettiin kaupunkikuvallinen tehtävä. Tällainen on myös rukoushuone, joka oli valmistunut ennen kaavan vahvistumista, vuonna 1923. Rakennus kokoa ja päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun

rakennusrivit, 1950-luvulla ympäristön kaavaa muutettiin niin, että Oikokadun eteläpuolelle osoitettiin rakennuspaikat kolmelle pistemäiselle kerrostalolle, pitkän muurimaisen asuintalon sijaan. Näin turvattiin viherympäristö, joka edelleen leimaa Oikokadun eteläpuolen miljöötä. *(teksti on lyhennelmä museon lausunnon aluekuvauksesta; 21.2.2019)*

Rakeisuuskartta kaava-alueen ympäristöstä.

Kaupunki- /taajamakuva

Kaava-alue muodostaa kaupunkikuvallisen päätteen Paavolan pientaloalueelle, joka jatkuu Onnelantien varrella noppamaisten, harjakattoisten puutalojen nauhana ja Oikokadun varrella rapattujen pistetalojen ja edelleen Karjalankadun varrella rapattujen pienkerrostalojen riveinä.

Asuminen

Kaava-alueella ei ole asuntoja

Palvelut

Kaava-alue on keskustan palvelujen äärellä.

Virkistys

Korttelialue on julkisten rakennusten aluetta, mutta on lähiasukkaden virkistävä lähimaisema ja visuaalinen ympäristö.

Työpaikat

Alueella ei ole enää työpaikkoja (päiväkotitoiminnan jälkeen) eikä elinkeinotoimintaa. Rakennus on käyttökiellossa sisäilmaongelmien vuoksi.

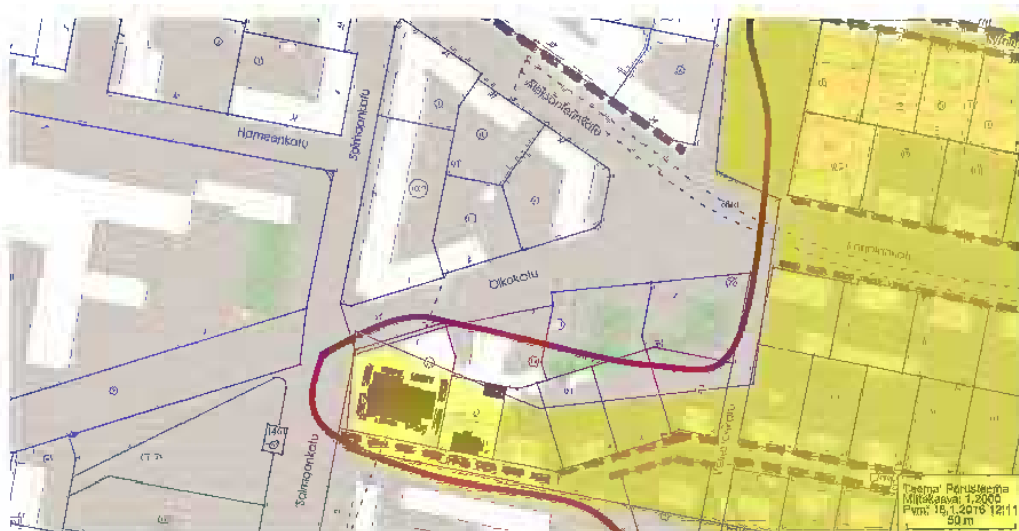
Liikenne

Kaava-alue sijaitsee Saimaankadun, keskustan kehäkadun, varrella. Kadun molemmilla reunoilla on yhdistetty kävely- ja pyörätie. Pohjoispuolella oleva Oikokatu on tärkeä yhdyskatu Viipurintielle ja myös sen reunoilla on yhdistetty kävely- ja pyörätie. Oikokatu jatkuu kaupunginsairaalle päin pysäköintialueena. Onnelantie on tonttikatu. Kaikilla kaduilla on läpiajaja. Viereisen koulun oppilaat käyttävät näitä katuja koulumatkoillaan.

Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, MARY, LaRY) ja muinaismuistot

Kaavoitettava alue kuuluu rakennuskannaltaan ja ympäristöarvoiltaan kaikkiin Lahden alueella arvotettuihin kokonaisuuksiin.

- Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY: 2010) *"Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot"*.
- Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MARY; 2006), *"Paavola"*
- Paikallisesti (LaRY), ns. harmaa kirja; 2000, *"Onnelantien pientaloalue ja rukoushuone"*
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) tulivat voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa
- alue kuuluu yleiskaavan Y-202 keskustarajaus-alueeseen, jolla rakennetun ympäristön arvoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota ja sopivuutta ympäristöön uutta rakennettaessa.

Asema-
kaavassa
suojellut

Lahti 2000 harmaa
katu, rakennus

Pajal-Hameen
maakuntakaava,
selvitys 2007, alue

Valtakunnallisesti
arvokas (RKY)
2009

www.lahti.fi

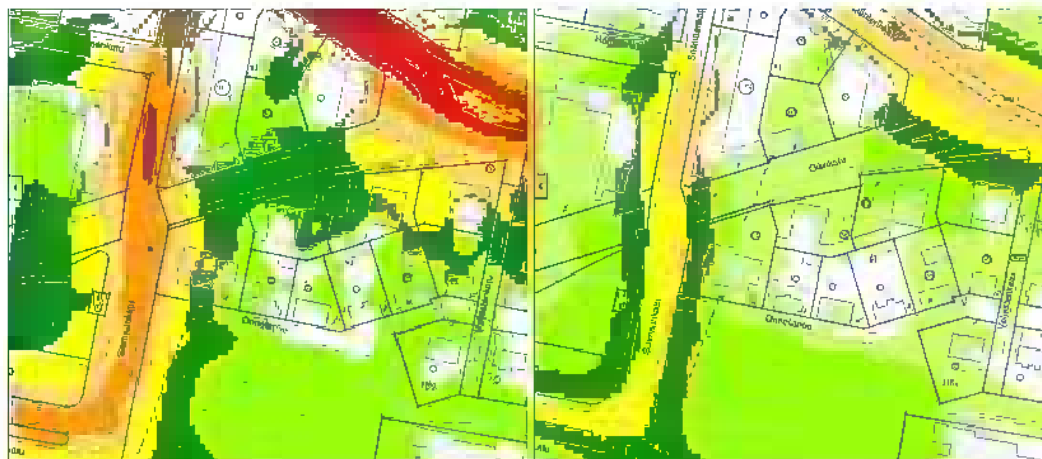
Suojeluarvot

Tekninen huolto

Alue on kunnallisteknisten verkostojen piirissä.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöhäiriöt

Alueelle leviää liikennemelua, ensisijaisesti Saimaankadulta

Kokonaismelu päivä 2017

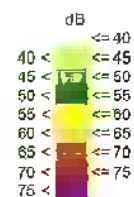
Kokonaismelu yö 2017

Lahten meluselvitys 2017

EU:n ympäristömeludirektiivin mukainen meluselvitys

Yhteismelu, kansalliset turvatasot

Laskentakorkeus 2 metriä maanpinnasta

Asumiseen käytettävillä alueilla ulkoalueilla

- päiväajan (7-22) keskiäänitason tulisi olla 55dB (tumma vihreä) tai vähemmän
- yöajan (22-7) keskiäänitason tulisi olla 50dB (keskivihreä) tai vähemmän

Alueen ilmanlaatua ei ole tutkittu.

Alueella ei tiettävästi ole pilaantuneita maita, sillä siellä ei ole ollut maaperää likaavaa toimintaa eikä öljysäiliötä.

3.1.4 Maanomistus

Kaava-alue on yksityisen omistuksessa.

3.2 Suunnittelutilanne

3.2.1 Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset

Maakuntakaava

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 on tullut voimaan MRA 93 § mukaisten kuulutusten myötä 13.5.2019.

Maakuntakaavassa alue on keskustatoimintojen aluetta C, joka sijaitsee valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaassa kulttuuriympäristössä.

Ote Päijät-Hämeen maakuntakaavan osakartasta (kulttuuriympäristöt ja maisemat, Lahti).

Osayleiskaava

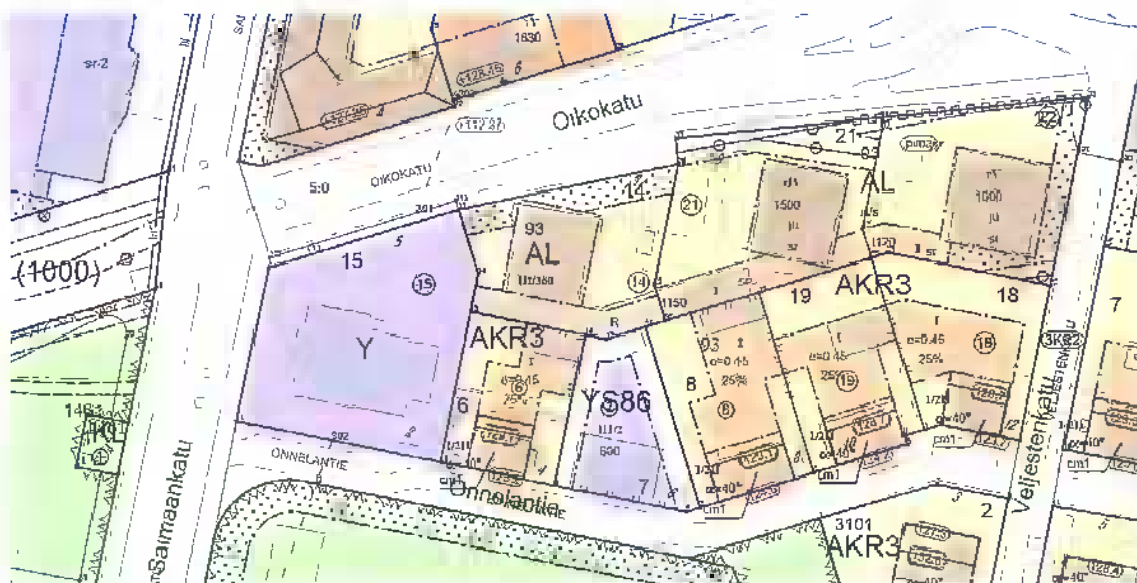
Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 (kv 27.6.2016 § 70, lainvoima 5.10.2017) suunnittelualue on Keskustatoimintojen aluetta (C2). Yleiskaavaan on merkitty huomioitavaksi myös Salpausselän maiseman suurmuoto, valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY) sekä keskeiset katuyhteydet.

Ote osayleiskaavasta Y-202. Kaava-alue on ympäröity valkoisella, punainen C, vihreä raitaviiva Salpausselän reunavyöhyke ja oranssi katkoviiva RKY:n aluerajaus. Saimaankatu pääreitillä on merkitty mustalla.

Asemakaava

Voimassaolevassa asemakaavassa (Asemakaava 13153/A, lainvoimainen 22.10.1954) alue on Yleisten rakennusten (Y) tontti. Kaavaan on merkitty ainoastaan pääkäyttötarkoitus. Rakennusoikeutta ja enimmäiskerroslukua ei ole määritely.

Ote ajantasa-asemakaavakartasta.

Muulla osalla korttelia 93 (kaava-alueen ulkopuolella) on:

- Yhdistettyjen kerrostalojen ja rivitalojen korttelialuetta (AKR3) (Onnelantie 4 ja 8-12). Kadun puoleisten rakennusten korkeus on määritelty julkisivun ja vesikaton korkeusasemien avulla. korttelin sisäosiin on annettu enimmäiskerrosluku I. $e_{\text{tontti}}=0,45$
- Yleisten rakennusten tontti, YS86, Onnelantie 8, jolla toimii päiväkotii, enimmäiskerrosluku II1/2, $e=0,72$
- Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueet (AL) 3...4 -kerroksisia kerrostaloja varten (Oikokatu 7-11), $e_{\text{tontti}}=1,0...1,1$

Oikokadun pohjoispuolella kaava-alueella vastapäätä on Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue (AL), jolla rakentamiskorkeus on määritelty räystään korkeusaseman +127,25 avulla (Oikokatu 4).

Toteutunut kerrosluku on maaston korkeuseroista johtuen IV – VII. Toteutunut tonttitehokkuus $e=2.95$

Rakennusjärjestys

Rakennusjärjestys Lahti, Nastola, Kärkölä on tullut Nastolan osalta voimaan 1.4.2013 ja Lahden ja Kärkölän osalta voimaan 1.5.2013.

Pohjakartta

Pohjakartan tarkistus on tehty.

Laaditut selvitykset

- Kiinteistökatselemus, Vahanen, 2015
- Sisäilma- ja rakennetutkimus, Polygon, 2017
- Rakennushistoriallinen selvitys (RHS), Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen, 2018

4 ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET

4.1 Asemakaavan suunnittelun tarve

Alueen kaava on vanhentunut.

4.2 Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset

4.2.1 Aloite

Asemakaavan muutos on tullut vireille yksityisen aloitteesta.

Kaavanmuutosanomus koski alussa myös viereistä AKR3-korttelialuetta (Onnelantie 4). Sen osalta anomus on sittemmin peruttu.

4.2.2 Sopimukset

Asemakaavatyön yhteydessä tehdään maankäyttösopimus yksityisten maanomistajien kanssa.

4.2.3 Pohjakartan tarkistaminen

Alueen pohjakartta on tarkistettu ennen kaavaehdotuksen laatimista. Pohjakartta täyttää MRL 54 §:ssä annetut kaavoitusmittausvaatimukset.

4.3 Osallistuminen ja yhteistyö

4.3.1 Osalliset

MRL 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Kaupungin hallintokunnat
- Hämeen ELY-keskus / ympäristö
- Lahden kaupunginmuseo
- Salpausselän luonnonystävät

4.3.2 Vireilletulo

Asemakaavatyön vireille tulosta on ilmoitettu MRL 63 §, 3 mom. mukaisesti 7.3.2019 julkaistussa Lahden kaupungin vuoden 2019-21 kaavoituskatsauksessa (kohde 25).

4.3.3 Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma laadittiin ja asetettiin nähtäville kaavamuutoshankkeen kotisivulle 8.2.2018. Kaavatyötä käsittelevä yleisötilaisuus järjestettiin 20.2.2019. Alueen naapurikiinteistöille ja maanomistajille on toimitettu postitse kaavaluonnos ja OAS. Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestettiin 14.2.-1.3.2018. Kaavatyöhön liittyvää aineistoa on ollut nähtävillä kaavahankkeen kotisivulla Internetissä.

4.3.4 Viranomaisyhteistyö

- MRL § 66 / MRA § 26 mukainen viranomaisneuvottelu on pidetty kaavan aloitusvaiheessa 17.10.2016. Kaavatyön valmistelua on esitelty ELY-kaavaneuvottelussa.
- Lahden kaupunki/ Ympäristöterveys on antanut lausunnon sisäilma/rakennetutkimuksesta 5.6.2017.
- Kaavamuutoksen aloituskokous on pidetty ennakkokuulemisen aikana.
- Valmisteluvaiheen kuuleminen järjestettiin 14.2.-1.3.2018, jolloin viranomaisille on toimitettu OAS ja kaavaluonnosvaihtoehdot ja pyydetty niistä viranomaislausunnot.

4.4 Asemakaavan tavoitteet

4.4.1 Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet

Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Suunnittelutilanteesta johdetut tavoitteet

- yleiskaavan Y-202 tavoite keskustatoiminnot
- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) tulivat voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa

Alueen oloista ja ominaisuuksista johdetut tavoitteet

- RKY, MARY, LaRY; Kaavatyön alkuperäisenä tavoitteena oli tutkia mahdollisuutta säilyttää rukoushuonerakennus osana asuinkorttelia
- rukoushuoneen ympäristökokonaisuus tukimuureineen ulottuu osittain katualueelle, mikä on huomioitu suojelua edistävissä ratkaisuissa
- pohjavesien suojelu
- liikennemelu

4.4.2 Prosessin aikana syntyneet tavoitteet

Osallisten tavoitteet

Kaavatyön aikana kaavan rajausta muutettiin, kun alkuperäisen rajauksen mukaisten kiinteistöjen omistussuhteet muuttuivat. Omistus jakautui kahdelle eri taholle, jolloin Onnelantie 4 jätettiin kaavarajauksen ulkopuolelle.

4.5 Asemakaavan vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

4.5.1 Alustavien vaihtoehtojen kuvaus ja karsinta

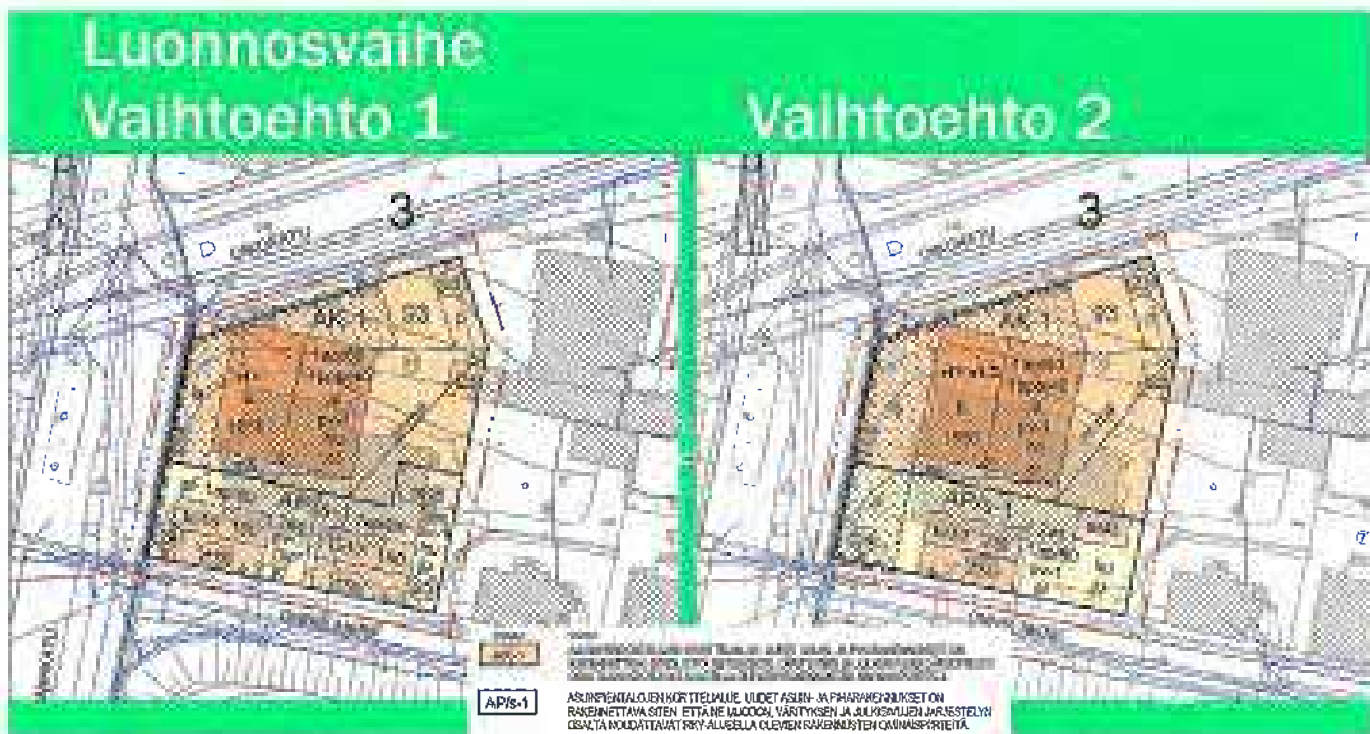
Kaavatyötä on tehty luonnostelemalla tontin (Onnelantie 2, kortteli 93, tontti 15) maankäyttöä rakennussuojelun ja kaupunkikuvan näkökulmasta.

- O+ Rukoushuonerakennuksen ja tontin käyttö asumiseen (**nykytilanne, uusi käyttötarkoitus**)
 O++ Rukoushuonerakennuksen käyttö asumiseen ja vähäinen uudisrakentaminen (**nykytilanne ja täydennysrakentaminen**)

Vaihtoehtoja O+ ja O++ ei ole pidetty enää mahdollisena, kun

- Rakennuksen kunto johti rakennuksen käyttökieltoon
- Rakenteiden heikko kunto ja luonne olisivat johtaneet uudisrakentamisen kaltaiseen ratkaisuun, mikä ei vastaa suojelun periaatteita
- Rukoushuonerakennuksen muuttaminen asuinkäyttöön osoittautui vaikeaksi
- järkevimmäksi ratkaisuksi osoittautui rakennuksen purkaminen ja tontin maankäytön suunnittelu uudelleen, kaupunkikuvalliset arvot huomioiden.

Kaavaluonnokseksi on valmisteltiin kaksi vaihtoehtoa. Molempien vaihtoehtojen perusratkaisuna oli Onnelantien pienkerrostalojen rivin jatkaminen yhdellä tai 2 pientalolla

Vaihtoehto 1 (VE1, Kaavan muutosluonnos A-2691/1)

- Onnelantien puolella **AP-korttelialueella** kaksi 2-asuntoisen pientalon rakennusala.
- Rakennusoikeutta kummallekin on osoitettu 160 k-m² ja toiselle tontille myös autotallin rakennusala.
- Kerrostaloa varten on osoitettu **AK-korttelialue** ja rakennusala 4-kerroksista asuinkerrostaloa varten.
- Lisäksi maanalainen autohalli ja/tai aputilojen rakentamisen asuinkerrosten alapuolelle.

Vaihtoehto 2 (VE2, Kaavan muutosluonnos A-2691/2)

- poikkeaa VE1:stä Onnelantien AP-korttelialueen osalta. Onnelantien varrelle on osoitettu rakennusala vain yhtä pientaloa varten. Se rakennusoikeus on 200 k-m².

4.5.2 Valittujen vaihtoehtojen vaikutusten selvittäminen, arviointi ja vertailu

Luonnosvaiheen vaihtoehtoja kritisoitiin palautteessa.

Palautteessa kritisoitiin luonnosten lähtökohtaa jatkaa Oikokadun ja Onnelantien rakennus rivejä kaava-alueelle. Pääosassa palautteita ymmärrettiin, että rukoushuonetta ei voi korjata uuteen käyttöön. Alueen puistomaisuudesta kannettiin suurta huolta. Kaavaehdotukseksi valmisteltiin siksi ehdotus, jossa kaava-alue säilyy yhtenä tonttina, jolla on yksi asuinkerrostalo ja sen ympärillä puistomainen reunavyöhyke.

Vaihtoehtoja on verrattu toisiinsa ympäristöhallinnon ekolaskurin (KEKO) avulla.

4.5.3 Asemakaavaratkaisun valinta ja perusteet

Kaavaluonnoksesta saatiin ennakkokuulemisen aikana, 14.2. – 1.3.2019,

- lausuntoja 5 kpl
- mielipiteitä 7kpl,
- määräajan yksi mielipide (SSLY)

Lausunnon antoivat Hämeen ELY-keskus, Lahden ympäristöpalvelut, Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo sekä Päijät-Hämeen pelastuslaitos. Päijät-Hämeen Liitto ilmoitti, ettei se anna kaavasta lausuntoa, koska kaava-alue ohjaa lainvoimainen yleiskaava.

Seuraavassa on esitetty lausuntojen ja mielipiteiden tiivistelmät. Asiakirjat kokonaisuudessaan ovat kaava-asiakirjojen liitteenä.

Lausunnot

Lausunto 1 (Hämeen ELY-keskus): - Kaavaluonnoksia on laadittu 2, joiden kokonaisrakennusoikeus poikkeaa toisistaan vain vähän. HAMELY pitää molempia vaihtoehtoja yleiskaavan Y-202 mukaisena. Kaavamääräykset ohjaavat noudattamaan kulttuuriympäristön ominaispiirteitä. HAMELY pitää vaihtoehtoa VE2 parempana, koska rakentamiselta on siinä vapaan alueen osuus on vielä suurempi kuin VE1:ssä.

Vastaus: Kaavaehdotuksessa on esitetty rakennettavaksi ainoastaan kerrostalo, jolloin vapaan alueen osuus on suurempi kuin kummassakaan luonnoksessa.

Lausunto 2 (Lahden ympäristöpalvelut): - Onnelantien 2 tontti suurine puineen on kuin puisto, jonka soisi osittain säilyvän. Riittävä vettä läpäisevä pinta mahdollistaa tontilla muodostuvien hulevesien imeyttämisen, etenkin Oikokadun puolelle on hyvä jättää läpäisevää pintaa. LYP:n mielestä VE2 on suositeltava kaavatyon jatkamiselle.

Tontti on länsiosiltaan yli 55dB:n liikennemelualueella, mikä tulee huomioida kaavassa.

Vastaus: Kaavaehdotuksessa on esitetty rakennettavaksi ainoastaan kerrostalo, jolloin vettä läpäisevän pinnan osuus on suurempi kuin luonnoksissa, myös puuston säilyminen on pyritty turvaamaan suojelumerkinnöin ja varmistamalla niiden kasvuolosuhteet mahdollisimman hyvin (is-määräys). Kaavamääräyksellä hu edellytetään hulevesien huomioimista pihan suunnittelussa. Liikennemelu on huomioitu sijoittamalla ulko-oleskelu (le) asuinrakennuksen katveeseen ja edellyttämällä ulkoseinä rakenteilta riittävää äänieristystä (dB).

Lausunto 3 (Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo): - Onnelantie sisältyy O-I Meurmanin laatimaan Ali-Paavolan kaavamuutokseen (1928). Sen ihanteena oli pienimittakaavainen, vihreä ja rationaalinen englantilainen puutarhakaupunki ja tunnusmerkkeinä klassistisvaikutteiset noppamaiset asuinrakennukset, talusrakennukset tontin takarajoilla sekä puutarhamaisuus ja katuja reunustavat vihervyöhykkeet. Tavoitteena oli vaikuttaa ihmisten ja eläinten hyvinvointiin. Rukoushuone oli rakennettu jo 1923 ja edusti julkista rakentamista, jonka kaupunkikuvallinen tehtävä on päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit. Meurmanin kaava-alueella on täydennetty Oikokadun eteläpuolella 3 noppamaisella kerrostalolla 1950-luvun henkeen. Meurmanin Paavola-suunnitelmasta jäljellä ovat Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, jotka sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon, joita koskevat erilliset valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Koska kuntotutkimus ja rakennus- ja ympäristövalvonnan asettama käyttökielto eivät puolla rakennuksen ottamista käyttöön korjattunakaan, puoltaa museo rukoushuoneen purkamista. Museon mielestä esitetyt luonnosvaihtoehdot eivät ole vaihtoehtoja, vaan saman ratkaisun muunnoksia. Museo esittää monipuolisempaa tutkimista, lähtökohtina alueen valtakunnallinen arvo. Oikeita lähtökohtia ovat Paavolan alkuperäisen asemakaavan pääteaihe, alkuperäiset puutarhakaupunki-ideat, rakennuksia ympäröivä vihreys ja suomalaiset puutarhalajit. Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö, vaan siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita.

Vastaus: Kaavaehdotusta valmistellessa on tutkittu maankäyttöä edelleen, mm. museon esityksestä niin, että O-I Meurmanin kaavan tavoitteet ja valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö tulisivat huomioiduksi paremmin kuin luonnosvaiheessa. Koska kaava-alue ympäristöineen on valtakunnallisesti arvokas, pidettiin jo kaavan aloitusvaiheessa vuonna 2016 viranomaisneuvottelu, jossa käsiteltiin rakennuksen suojelumahdollisuuksia. Tuossa yhteydessä kaupunginmuseo ja Museovirasto yhdessä totesivat että suunnittelun lähtökohdaksi ei voida vaatia huonokuntoisen rakennuksen suojelua. Museo vahvisti tämän periaatteen lausunnoissaan puoltamalla rukoushuoneen purkamista. Luonnosvaihtoehdoissa esitetty ajatus sekä noppamaisten kerrostalojen rivin että Onnelantien puutalorivin jatkaminen kaava-alueella Saimaankadun suuntaan on nyt hylätty ja kaavaehdotukseksi on laadittu vaihtoehto, jossa alueella on yksi enimmillään 5-kerroksinen rinteeseen sijoittuva kerrostalo ja tontin puistomaisuus on pyritty huomioimaan ohjaamalla rakentaminen tontin keskiosaan ja sijoittamalla suurin osa pysäköinnistä asuinkerrostalon ja pihakannen alle. Rakentamattomat tontinosat on osoitettu puistomaiseksi, aitojen ja tukimuurin rajaamaksi viherympäristöksi. Asuinrakennuksen rakennustapaa on ohjattu täydentämään ympäristön rakennuskantaa.

Lausunto 4 (Päijät-Hämeen pelastuslaitos): - Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

Lausunto 5 (Päijät-Hämeen Liitto): Päijät-Hämeen liitto ilmoitti ettei se anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202.

Mielipiteet

Mielipide 1: - Onnelantien ja Oikokadun rakennukset muodostavat harvinaisen, idyllisen ympäristön lähellä keskustaa. Suunnitellut korkeat uudisrakennukset avohakkuineen tuhoavat tämän idyllin. Meurmanin suunnitelman tavoitteet, että alueella "viihtyvät kasvit ja eläimet" eivät toteudu kummassakaan suunnitteluvaihtoehdossa. Suunnittelussa on huomioitava kulttuuriympäristön ja maiseman säilyminen.

Päärakennus on kuntotutkimuksen perusteella korjattavissa, rakennukseen voisi tehdä asuinkerrostalon tai yleisötilan. Tärkeintä on, että rakennuksen muoto ja puusto säilyisivät ennallaan. Liittymä Oikokadulle vie rauhan Oikokatu 7:n asukkailta ja on vaarallinen. Autokellari ei mielestäni sovi Oikokadulle. Oleskelupiha kannella on omituinen ja roskakatos epämiellyttävä. Kaavamuutosta suojellulle alueelle haetaan kuulematta ensin Museovirastoa.

Tontin omistajan kunnossapitovelvollisuus laiminlyöty. Asuntojen maisemat peittyvät. Ehdotus: - Pieni puukerrostalo ei rikkoisi Onnelantienkään kokonaisuutta.

Vastaus 1: Kaava-alue on idyllinen ympäristö, jonka säilymistä uudisrakentaminen yhteydessä on tutkittu mm. luonnosvaiheessa saatujen mielipiteiden vuoksi. Kaavaehdotuksessa on aiempaa paremmin pyritty huomioimaan tontin merkitys kulttuuriympäristön vihreänä osana. Puuston säilymistä on tuettu kaavallisilla ratkaisuilla ja neuvottelemalla Oikokadun puolella olevan tukimuurin osittaisesta säilyttämisestä katualueen puolella, jolloin suurten puiden kasvuolosuhteet turvataan niin hyvin kuin mahdollista. Rukoushuone on käyttökielossa huonon kuntosu vuoksi ja kaupungin museo on jo viranomaisneuvottelujen yhteydessä käytössä olleiden selvitysten perusteella hyväksynyt sen valitettavan asian, että rakennukset eivät ole korjattavissa (Ympäristöterveyden lausunto 5.6.2017). Uuden käyttötarkoituksen myötä uudisrakentamisessa ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rukoushuoneen rakennusmuotoon eikä tyyliin. Kaava-alueen liikennejärjestelyt (liittymät Oikokadulta ja Onnelantietä) mahdollistavat pysäköinnin järjestämisen kahteen tasoon ilman tilaa vaativia rampeja. Pihakannen kaide ja kellarin sisäänajo tulee suunnitella ottaen huomioon ympäristön luonne. Rakennettavan alueen ja naapuritontin väliin on ehdotuksessa jätetty maakaista, joka mahdollistaa viherrakentamista ja oleskelualueen laajentamisen ja vähentää rakennusaikaista häiriötä naapureille. Roskakatos jää Oikokatu 7:n piharakennuksen katveeseen. Sen vieressä istutusalueella olevat puut on merkitty säilytettäväksi. Kaavaehdotuksessa on esitetty tontille yksi asuinkerrostalo, jossa on 5 kerrosta.

Kaavamuutoksen alkuvaiheessa on kuultu museoviranomaisia, toisin kuin mielipiteessä väitetään. Museolta on pyydetty lausunto normaalissa järjestyksessä (ks. Lausunto 3) ja pyydetään edelleen ehdotusvaiheessa.

Mielipide 2 (Asunto Oy Hämeenportti): - Liittymä Oikokadulle huolettaa, toivotaan että se järjestetään Onnelantien puolelle. Toivotaan puuston säilymistä Oikokadun varrella. Uudisrakentamisen tulee olla kulttuuriympäristöön soveltuvaa ja ympäristön puistomaista. Hämeenportissa toimivan päiväkodin toimintaympäristö huolettaa, erityisesti rakentamisen aikana.

Vastaus 2: Tonttiliittymä on voimakkaan rinteiden vuoksi ole järkevää järjestää Oikokadun kautta, jolloin pysäköinti voidaan upottaa suurimmaksi osaksi maan alle. Tämä lisää liikennettä Oikokadulle, mutta liikenneturvallisuutta pyritään parantamaan näkymiä parantamalla ja liikennemerkein. Naapurin vastaiselle rajalle jää viherkaista puineen. Oikokadun varrella olevat puut ovat tontin puolella, mutta niiden juuristo ulottuu katualueelle, tukimuurin viereiselle penkereelle. Puiden kasvuolosuhteet varmistetaan pysyttämällä katualueen puolella oleva tukimuuri paikallaan niiltä osilla, joille ei tarvita tonttiliittymää. Rakennusaikaista häiriötä ympäristössä ei voi koskaan täysin välttää. Jalankulkuyhteys Hämeenportista Sairaalapuistoon pysyy ennallaan.

Mielipide 3 (Asunto Oy Toivonmäki): - Naapuri muistuttaa, että kaava-alue on asuntojen näkymä. Asukastiheyden kasvattaminen ei voi olla RKY-arvotusta merkittävämpi arvo. Uudisrakentamista kuitenkin puolletaan alueen arvon mukaisesti toteutettuna. Oikokadun kerrostalot ja Onnelantien pientalot muodostavat katujen liitoskohtaan keskusaiheen, jonka tärkeä osa on tontilla sijaitseva puusto. Taloyhtiö itse on korjauksissaan noudattanut ohjeita suojelusta. Kritisoidaan esitettyä liittymää Oikokadulle, koska se tuhoaisi puuston ja lisää melua. Liikenne tulisi ohjata Onnelantieltä. Haluamme purettavan rakennuksen tilalle uuden keskusaiheen ja tontilla olevan puuston säilymistä.

Vastaus 3: Se, että kaava-alue muodostaa näkymää naapurille, on tiedostettu kaavatyössä alun perin ja edelleen ehdotusvaiheessa. Rakennusalojen rajat ehdotuksessa on määritelty niin, että kohtisuorat näkymät Oikokatu 7 ikkunoista eivät peity. Lähiympäristö on pidetty niin vihreänä kuin tonttiliittymän tila ja ajo autopaikoille sallii, Naapurin on mahdollista lisätä istutuksia myös omalla tontillaan. RKY-arvot on ehdotuksessa pyritty huomioimaan luonnoksia paremmin vähentämällä rakennettua aluetta (ei pientaloja), jolloin puistomaista vihreyttä on mahdollisuus varjella ja kehittää. Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee olemaan hyvin lähellä rukoushuoneen volyyymiä ja muodostaa uuden keskusaiheen. Liittymää Oikokadulle on perusteltu Mielipide 2:n vastauksessa.

Mielipide 4: - Lahden keskustaan tehdään kerrostaloasuntoja aggressiiviseen tahtiin samalla kun media uutisoi asuinkiinteistöjen arvon alenemisesta ja työllisyysasteesta. Lahden vahvuus on luonnonläheisessä pientaloasumisessa. Harva lahtelainen haluaa asua keskustassa. On edesvastuutonta kaavoittaa vielä lisää kulttuurihistoriallisia kohteita ja viheralueita asuinrakentamiselle. Kaupunkiin ei tule lisää elinvoimaa tällaisesta toiminnasta. Kaupungin vastuulla on pitää yllä tasapainoa asuinrakentamisen ja viihtyisyyden suhteen. Mistä asukkaat näihin ylikalliisiin neliöihin? Liitteenä uutislinkkejä asuntojen hintatason laskusta pienemmissä kaupungeissa, Lahden työttömyysasteesta ja talousvaikeuksiin joutuneesta rakentamisesta. Täydennyksessä linkki Helsingin Sanomien artikkeli "Asuntomarkkinoiden käänne alkoi - - -" HS 2.3.2019.

Vastaus 4: Mielipiteessä arvostellaan kerrostalorakentamisen lisäämistä keskustaan yleensä ja erityisesti kulttuurihistorialliseen ympäristöön. Arvostelun tueksi on esitetty tietoja tutkimuksista elinvoiman, työllisyyden ja asuntomarkkinoiden näkökulmista eri medioissa. Kaavoituksen tehtävänä on kuitenkin mahdollistaa kaupungin kehittyminen pitkällä aikavälillä ja lisätä tonttivarantoa, ei suhdanteiden mukaan. Kaavoitusohjelma on hyväksytty Teknisessä ja ympäristölautakunnassa. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Mielipide 5: - Katujen pääteaihe (Onnelantie-Oikokatu) tulisi säilyttää rakentamalla yksi kerrostalo suunnilleen samalle paikalle missä rukoushuone on, enimmäis-kerrosluvaksi 4. Myös tontin vihreys pitäisi säilyttää tai edellyttää uusia istutuksia kaavassa. Puusto ja istutukset ovat tärkeitä ja tunnusomaiset. Vaihtoehto 2 on parempi, koska rakentaminen ei tule lähelle Saimaankatua ja istutuksille jää enemmän tilaa. Liittymää ei missään nimessä saa tehdä Onnelantielle, se on pihakatu. Kaivataan julkisivukuvia.

Vastaus 5: Asuinkerrostalon 5-kerroksinen rakennusmassa tulee muodostamaan alueen uuden keskusaiheen. Asemakaavalla on pyritty turvaamaan alueen vihreys ja myös olemassa olevia puita. Tontin pääasiallinen liittymä on osoitettu Oikokadulle, mutta myös Onnelantien liittymä säilyy. Siltä on ajo 7 autopaikalle sekä porrashuoneelle. Kaavaehdotuksessa on tarkempia määräyksiä julkisivujen käsittelyyn ja kattomuotoon,

Mielipide 6: - Ymmärrämme, että rakennuksiin kohdistuvat käyttötarpeet muuttuvat ajan myötä ja että kaupungin luonnollista kehitystä ei voi vastustaa. Onnelantien rukoushuoneen tapauksessa kyse on rakennuksesta ja alueesta, joka on valtakunnallisesti ja paikallisesti merkittävä. Alue on vihreä elementti kivikaupungin reunalla. Kaavaluonnos on sekä RKY:n ja paikallisten arvotusten vastainen sekä KHO:n päätöksen vastainen. Vaadimme luonnokseen muutoksia, rukoushuoneen alueen arvoja ei tule menettää. Ei voi olla niin, että ylläpito laiminlyödään ja sanotaan että korjaaminen on liian kallista. On tehtävä täsmennetty selvitys muuttaa rukoushuonerakennus asumis- tai muuhun käyttöön, vanhaa runkoa hyödyntäen. Jos kaupunki hyväksyy purkamisen mahdollistavan kaavanmuutoksen, on varauduttava vuosien oikeusprosesseihin. Korjaamalla mielenkiintoinen, arvoja säilyttävä puurakennuskohde. Tulee laatia kaavaluonnos, jossa alueen historialliset, kaupunkikuvalliset ja elvyttävät arvot säilytetään, vaikkei rakennusta voisi säilyttää. Ei sisäänajoa Oikokadulta.

Vastaus: Kaava-alueen rakennuksen ja ympäristön merkitystä kulttuuriympäristölle ei kaavatyössä ole kielletty. Mielipiteessä sanotaan, että kaavaluonnos on suojeluarvojen vastainen. KHO: päätöksellä tarkoitettaneen kaavaehdotusta A-1400, joka raukesi KHO:n hylättyä kaupungin valituksen 13.12.1994. Päätös ei koske käynnissä olevaa kaavahanketta.

Mielipiteessä esitettyä vaatimusta tehdä selvitys, miten muuttaa rukoushuone asuinkäyttöön, ei ole tehty, ellei kaavoittajan aloitusvaiheessa tekemiä toiveikkaita luonnoksia lasketa. Sen jälkeen on todettu, että rakennus ei ole korjattavissa. Rakennuksen alkuperäisin osa on rankorakenteinen lautatalo, jota ei alun perin ole tarkoitettu lämmitettäväksi ja joka ei siksiäkään ole kestänyt vuosikymmenten aikana tehtyjä muutoksia ja korjauksia. Mielipiteen vaatimus tarkoittaisi siten jäljennöksen rakentamista ja asumisen tarpeiden pakottamista rukoushuoneen muotoon. Tämä ei ole museaalisten suunnitteluperiaatteiden eikä kulttuuriympäristön arvojen mukaista.

Kaavaehdotukseksi on laadittu maankäytön suunnitelma, jossa on huomioitu tontin merkitys vihreänä keitaana ja keskusaiheena, asuntorakentamisen vaatimukset täyttäen. Myös tonttia ympäröivien tukimuurien merkitys osana ympäristöä on huomioitu, Vihreyden ja maanpinnan avoimuuden kannalta on perusteltua, että pysäköinti on sijoitettu osittain kahteen tasoon, jolloin tonttia tarvitse käyttää tasoerojen edellyttämille rampeille. Tästä seuraa, että tonttiliittymät on järjestettävä sekä Oikokadulle että Onnelantielle.

Mielipide 7:- Luonnosten suurin ongelma välinpitämättömyys asukkaiden mielipiteistä. Myös museoviraston määräykset on jätetty täysin huomiotta. Miksi alueelta asunnon hankkineiden sijoitusta ei pidetä minään? Alueen tiivistämiseen vetoaminen on vitsi. Miksi sitten valtavat omakotitalot? Muualla Lahdessa olisi tilaa tiivistää. Kaikki kaava-asiakirjoissa esitetyt suojeluarvot jätetään huomioimatta.

Mielipiteessä on lisäksi referoitu ympäristöministeriön ja museoviraston asiakirjoja ja todetaan, etteivät vaaditut arvot eikä ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu toteudu. Suunnittelussa olisi tärkeintä että kenenkään asumisviihtyvyys ei kärsisi eikä ympäristön asuntojen arvo laskisi. Tässä tavoitellaan vain muutamaa hyvää veronmaksajaa. Onko oikein, että menetetään arvokas yhteinen kansallinen perintö tässä tavoittelussa. Alueen kauneudelle merkittävintä on nimenomaan puusto. Perustelut katulinjojen jatkamiseksi on tuulesta temmattu. Tontti ei ole jatkumoa kummallekaan kadulle, vaan puistomainen päätepiste molemmille. Jos uusi rakennus tulisi vanhan paikalle säilyisi puistomaisuus Oikokadun puoleisessa rinteessä. Kolmikerroksinen puutalo sopisi paikalle huomattavasti paremmin.

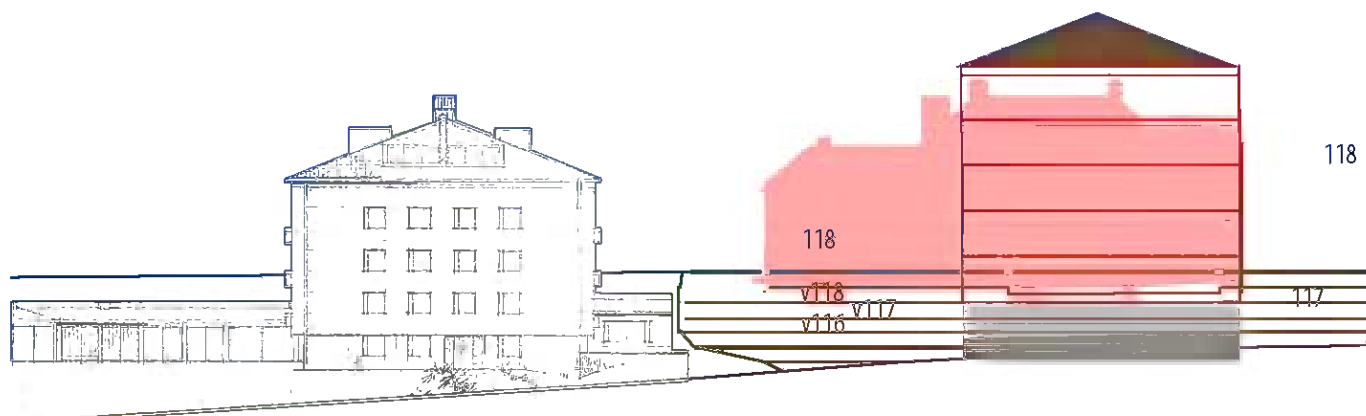
Vastaus 7: Luonnosvaiheen ennakkokuuleminen on kaavoituksessa se vaihe, jossa asukkaiden mielipiteitä kuullaan. Myös asukasilloissa ja mielipidekirjoituksissa on kuultu monenlaisia mielipiteitä. Palautteena saadut lausunnot ja mielipiteet on pyritty ottamaan huomioon niin paljon kuin rakentamisen tosiasiat huomioiden on mahdollista. Kaavaluonnoksen ajatus katulinjojen jatkamiseksi oli väärä ja kaavaehdotukseksi onkin laaditussa maankäyttövaihtoehdossa tuo ajatus on hylätty. Kaavaehdotuksessa on pyritty huomioimaan myös ratkaisun vaikutus asumisviihtyvyyteen. Tontille on osoitettu yksi asuinrakennuksen rakennusala, johon liittyy pihakansi. Sen ja asuinrakennuksen alle on sijoitettu pysäköintiä ja kannen päälle oleskelupiha sekä pysäköintiä. Rakentamisen ja pysäköinnin määrä ovat kaavoituksessa suhteessa toisiinsa. Tuon yhtälön perusteella kaavaehdotuksen ratkaisu mahdollistaa maan alle sijoitettua pysäköintiä ja vapauttaa tilaa vihreydelle. Muu piha-alue kulkuyhteyksiä lukuun ottamatta on osoitettu istutusalueeksi, joilla on myös suojeltavaksi merkittyjä puita. Mielipiteessä todettu asia, että alueen kauneudelle merkittävintä on nimenomaan puusto, on pyritty huomioimaan. Asumisen lisääminen keskustassa palvelujen lähellä on Lahden kaupungin strategian mukaista.

Mielipide 8 (Salpausselän Luonnonystävät ry): - Kuulemistilaisuudessa lähialueen asukkaat esittivät luonnoksista kriittisiä kommentteja. Myös SSLY kritisoi tehokasta rakentamista. Miksi ei ole esitetty vähemmän tehokasta vaihtoehtoa, joka sopisi paremmin rakennushistoriallisesti arvokkaalle paikalle? Suunnittelun lähtökohtana olisi pidettävä arvokasta kaupunkirakenteellista kokonaisuutta. Rakennusoikeuden lähtökohtana on pidetty korttelin Oikokadun puoleisten tonttien tehokkuutta. Oikokadun puolella naapuritontin tehokkuus on $e=0,81$ ja Onnelantien puolella $e=0,45$. SSLY:n näkemyksen mukaan kaavatyön tehokkuuden tulisi olla lähempänä $e=0,45$, koska tontti on osa Onnelantie vanhaa puutaloaluetta. Onnelantie 2: pihalla on runsaasti hienoa, vanhaa puustoa. Ne tulee kartoittaa ja merkitä asemakaavaan säilytettävänä. Puuston ja kasvillisuuden rahallinen arvo on määriteltävä ja kirjattava asemakaavaan. Vastaava merkintä- ja suojelukäytäntö tulisi ottaa käyttöön asemakaavaprosessiin muuallakin. Onnelantien rakennusten tulee noudattaa muun Onnelantien rakennustapaa. Oikokadun puolella rakennuksen on oltava merkittävästi esitettyjä vaihtoehtoja pienempi. Rakennus ei saa täyttää Oikokadun ja Saimaankadun kulmaa. Rakennusoikeus ja piharakenteet, pysäköintialueet, jätehuoltotilat ja kulkuväylät tulee sovittaa arvokkaalle alueelle. Tosiasia taitaa olla, että vanhaa rukoushuonetta tuskin voidaan säilyttää rakennustapansa vuoksi. Odotamme uusia vaihtoehtoja, Onnelantien ehdoilla.

Vastaus: Mielialpide jätettiin kuulemisajan jälkeen, mutta otetaan huomioon kaavatyössä. Kaavatyöstä pidetyssä yleisötilaisuudessa käytiin vilkas keskustelu, jonka kulku on kirjattu kaavan kotisivulla (muistio on kaavan liiteasiakirjoissa). Luonnosvaiheessa haetaan erilaisia maankäyttöratkaisuja. Tämä kaavatyö on kestänyt pitkään ja monia vaihtoehtoja on tutkittu jo ennen luonnosvaihetta. Luonnoksiksi päätyneet vaihtoehdot edustivat suhteellisen tehokasta vaihtoehtoa, koska kyseessä on keskusta-alue. Kaavoittajan esittämät vaihtoehdoista keskusteltiin kiinteistön omistajien kanssa, mutta luonnoksissa oli kuitenkin pyritty huomioimaan myös alueen viihtyisyyttä laajemmalla alueella. Saadun palautteen valossa ne olivat epätydyttäviä asukkaiden mielestä. Myös museoviranomaisten näkemys poikkesi kaavoittajan esityksistä.

Kaavaehdotukseksi on laadittu suunnitelma, jossa on mahdollisuuksien mukaan pyritty huomioimaan osallisten ja viranomaisten perustellut näkökulmat huomioiden kulttuuriympäristö ja rakentamiseen liittyvät realiteetit. Lähtökohdana on palautteessa voimakkaasti ilmaistu Otto-livari Meurmanin, alueen ensimmäisen asemakaavan laatijan näkemys, että rakennuspaikka on alueen keskusta-alue. Näin ollen tehokkuuden määrittäminen Onnelantien pientalojen mukaan ei ole oikea lähtökohhta, vaan edellyttää tehokkaampaa rakentamista. Rukoushuoneen kaltaista uudisrakentamista ei museokaan ole toivonut, joten ehdotukseksi on tehty hakemuksen asuinkerrostalokaava. Kaavoituksen ja rakentamisen yleiset periaatteet ovat muuttuneet naapurikerrostalojen rakentamisajankohdasta, joten niiden tehokkuus ei ole vertailukelpoinen lähtökohhta nykyaikaiseen asuinrakentamiseen. Normit toiset kuin jälleenrakennuskauden kaavoissa. Tärkeimpänä tavoitteena kaavaehdotusta laadittaessa on ollut RKY-alueen oleellinen ominaisuus, puistomaisuuden vaaliminen. Tontin puusto on kartoitettu ja merkitty mahdollisuuksien rajoissa suojeltaviksi silloin kun puu on hyväkuntoinen. Toki osa hienosta puustosta jää väistämättä rakennustoimenpiteiden alle. Asuinrakennuksen rakennusala on keskellä tonttia, jolloin sen ympärillä olevaa puustoa ja pihaa on mahdollisuus kehittää edelleenkin puistomaisena tontin osana. Merkittävä toimenpide, joka varmistaa mahdollisimman monen puun säilymisen Oikokadun varrella, on Kunnallistekniikan kanssa yhteistyössä tehty suunnitelma, jonka mukaan Oikokadun puolella oleva tukimuuri penkereineen säilytetään katualueen osana (johon se nykyin kuuluu), jolloin puiden kasvuolosuhteet Oikokadun puoleisen tukimuurin vierellä pysyvät ennallaan ja niillä on edellytykset säilyä ympäristön osana. Puuston rahallista arvoa ei tässä eikä yleisestikään ole ryhdytty arvioimaan, mutta alueen ympäristöominaisuuksia on arvioitu KEKO-laskennalla.

Kaavio. Kaavaratkaisu ja nykyinen rakennuskanta Oikokadulta katsottuna. Rukoushuone taustalla.

5 KUVAUS

5.1 Asemakaavan rakenne

5.1.1 Kokonaisrakenne

Kaava-alue käsittää yhden tontin, jota rajaavat kolmelta sivulta katualueet. Tontille on osoitettu keskeisesti yksi 5-kerroksisen asuinrakennuksen rakennusala, jonka itäpuolella, korttelin sisäosassa on rakennusala maanalaista pysäköintiä ja sen päälle toteutettavaa pihakantta varten. Koska tontin eteläpuolella oleva Onnelantie on yli 5 metriä korkeammalla kuin Oikokadulle johtava tonttiliittymä, on ajot pihakannelle ja sen alle voitu järjestää ilman erillisiä ramppeja. Oikokadun puolella liittymä edellyttää ajoyhteyden kaivamista maan alla olevaan pysäköintihalliin. Tontin reunoille katujen puolelle jää leveät is-kaistat, joiden alueella on mahdollisuus säilyttää nykyistä puustoa ja kasvillisuutta sekä istuttaa uutta kasvillisuutta. Katujen ja tontin suuret korkeuserot on jo nykyään tasattu tukimuurein.

5.1.2 Mitoitus ja aluevaraukset

Asuinkerrostalojen korttelialue (AK/s):

- tontin pinta-ala	2111 m ²
- tontin yhteenlaskettu rakennusoikeus	2025 k-m ²
- tehokkuus	e = 0,96
- asuntoja (laskettuna 1 as/75 k-m ²)	27 kpl
- asukkaita (laskettuna 1 as / 40 k-m ²)	n. 50
- autopaikkoja (1 ap/ 80 k-m ²)	25 kpl,
autopaikoista 6 voi olla pihakannella pihakannella. Loput sijoitetaan maanalaiseen pysäköintihalliin ja asuinrakennuksen kellarikerrokseen.	

5.1.3 Palvelut

Kaava-alue on keskustan palvelujen äärellä.

5.2 VAT:in, maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimusten toteutuminen

Lahden oikeusvaikutteista yleiskaavaa 2025 laadittaessa on otettu huomioon MRL 39 §:n mukaiset yleiskaavan sisältövaatimukset ja asemakaava on yleiskaavan mukainen. Asemakaavan muutos on Päijät-Hämeen maakuntakaavan mukainen.

5.3 Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen

Kaavassa on huomioitu kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön kehittäminen, viheralueiden säilyminen, tarvittavat melusuojaukset, hulevesien käsittely sekä Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteet.

5.4 Kaavan vaikutukset

5.4.1 Vaikutus rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen

Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja rakennettuun ympäristöön

- puolijulkisesta ympäristöstä tulee yksityisalue
- alueen keskeinen ja vanhin rakennus puretaan
- uusi tonttiliittymä Oikokadulle

Vaikutukset kaupunkikuvaan

- rukoushuoneen tilalle tulee uudisrakennus, jonka rakennusmassa ja sijainti tontilla mukailee purettavan rakennuksen asemaa kaupunkikuvassa, tontin puistomaisuus säilyy osittain ja uusiutuu istutusalueilla
- Oikokadun tonttiliittymän paikalta on purettava osa katua rajaavaa tukimuuria

Vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön

- kulttuuriympäristö muuttuu, mutta rakennetun ympäristön poistuvat elementit on inventoitu ja taltioitu rakennushistoriaselvitykseen

Vaikutukset liikenteeseen

- 50 uuden asukkaan muutto lisää jonkin verran asukasliikennettä. Liikenne liittyy katuun kahdesta tonttiliittymästä

5.4.2 Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöönVaikutukset maisemaan

- vaikutus lähimaisemaan on suurimmillaan rakentamisen jälkeen, mutta ajan kuluessa puusto täydentyy ja kasvaa.
- kaavanmuutos ei näy kaukomaisemassa

Vaikutukset maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon

- rakentaminen edellyttää maan kaivua kellarikerroksen ja ajoyhteyden toteuttamiseksi. Muilla rakentamattomilla tontin osilla maanpinta säilyy nykyisessä tasossa. Maaperä on hiekkaa. Hulevesien valumisesta ja/tai imeyttämisestä huolehditaan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa
- rakentamisen vaikutus ilmaan ja ilmastoon ajoittuu rakentamisaikaan

Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön

- vaikutukset kasvillisuuteen kohdistuvat puustoon, jota jää rakentamisen ja rakennustyömaan alle. Kaava edellyttää merkittyjen puiden suojelemista ja uusien istuttamista. Muuten kasvillisuus on nyt ja tulevaisuudessa nurmialuetta. Tontin kaupunkiluonto eläimeen muuttuu rakentamisen aikana.

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin

- vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat ensisijaisesti rakennusaikaan

5.4.3 Muut vaikutukset

- kaavan myötä alue muuttuu asumisen paikaksi. Vaikutukset väestörakenteeseen ovat vähäiset
- uusi naapurusto muuttaa sosiaalista yhteisöä
- lapsivaikutukset ei ole merkittävät, koska päiväkotitoiminta alueella on loppunut
- alue tulee liittää kaukolämpöön, mikä lisää verkoston käyttöastetta
- lisää keskustan palvelujen asukasohjaa

5.5 Ympäristön häiriötekijät

Saimaankadun liikennemelu on huomioitu määräyksellä dB, jolla edellytetään ulkoseinärakenteilta riittävää ääneneristystä. Oleskelualue on sijoitettu korttelin keskiosaan, missä sitä suojaa uudisrakennus.

5.6 Kaavamerkinnot ja -määräykset

Kaikki merkinnät ja määräykset ovat kaavakartan liitteinä.

Pääkäyttötarkoitus

AK/s ASUINKERROSTALOJEN KORTTELIALUE, JOKA ON OSA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄÄ RAKENNETTUA KULTTUURIYMPÄRISTÖÄ (RKY) JA SEN SIJAINTI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA MERKITTÄVÄ. UUDISRAKENNUSTEN TULEE SOVELTUA YMPÄRISTÖÖN NIIN, ETTÄ PAIKAN KAUPUNKIKUVALLINEN LUONNE SÄILYY. ARVOKAS PIHAPUUSTO ON SÄILYTETTÄVÄ

Rakentamista ohjaavia määräyksiä:

- kk** KIRJAINYHDISTELMÄ OSOITTAÄ, ETTÄ RAKENNUKSEN KELLARIKERROKSEEN SAA SJOITTAÄ AUTOPAIKKOJA JA PÄÄKÄYTTÖTARKOITUSTA PALVELEVIA TILOJA RAKENNUSOIKEUDEN ESTÄMÄTTÄ.
- +118,7**
PIHAN KANSITASON YLIN SALLITTU KORKEUSASEMA (LIKIARVO, ma-1 KATTO).
- ma-1** MAANALAINEN TILA, JOHON SAA SJOITTAÄ AUTOPAIKKOJA.
- PIHAKANNEN ALLE JOHTAVAN AJOYHTEYDEN LIKIMÄÄRÄINEN SIAINTI. LIIKENNÖITÄVÄ PIHAN OSA TULEE RAJATA ISTUTUSALUEITA VASTAAN TUKIMUUREIN.
- parv** ALUEEN OSA, JOLLE PARVEKKEET SAAVAT ULOTTUA ASUINRAKENNUKSEN RAKENNUSALAN .. PARVEKKEET ON TOTEUTETTAVA ERILLISINÄ JA NE TULEE TUKEA VÄLIPOHJISTA. KUNKIN ENIMMÄISPITUUS SAA OLLA 4m JA NIIDEN KAITEIDEN VÄLIIN SIVUSUUNNASSA TULEE JÄÄDÄ VÄHINTÄÄN 3m.
- is** ISTUTETTAVA ALUEEN OSA, JOKA ON TOTEUTETTAVA SUUNNITELMAN MUKAAN. SUUNNITELMASSA TULEE HUOMIOIDA SUOJELTUIEN PUIDEN KASVUOLOSUHTEET. UUSIEN PUIDEN LAJIVALINNASSA ON OTETTAVA HUOMIOON KORTTELIALUEEN KULTTUURIHISTORIAALLINEN ARVO. MAANPINNAN LUONNOLLISTA KORKEUTTA EI SAA OLEELLISESTI MUUTTAÄ. ALUETTA EI SAA KÄYTTÄÄ PAIKOITUKSEEN JA HUOLTOAJOON.
- ai** TONTTI ON AIDATTAVA KATUALUETTA VASTAAN. JOS KORKEUSERO KATUALUEEN JA TONTIN RAJALLA ON SUUREMPI KUIN 500 mm, TULEE RAJALLA OLLA TUKIMUURI. TUKIMUURIN PÄÄLLÄ TULEE OLLA PUTOAMISEN ESTÄVÄ AITA. SAIMAANKADUN PUOLELLA OLEVAT TUKIMUURIIN LIITTYVÄT PORTAAT KAITEINEEN TULEE SÄILYTTÄÄ.
- ju** JULKISIVUIEN SUUNNITTELUSSA TULEE HUOMIOIDA SIAINTI ARVOKKAASSA KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ. JULKISIVUPINTOJEN TULEE OLLA YHTENÄISESTI RAPATTUJA JA VAALEITA. ULOKEPARVEKKEIDEN KAITEIDEN TULEE OLLA METALLISIA PINNAKAITEITA TAI REIJITETTYÄ PELTIÄ. PARVEKKEIDEN MAHDOLLINEN LASITUS TULEE ASENTAA SUOJAKAITEEN SISÄPINNAN TASOON. VESIKATON TULEE OLLA PUNAINEN AUMAKATTO JA MATERIAALILTAAN KONESAUMAPELTIÄ TAI TIILTÄ.
- ju→** NUOLI OSOITTAÄ RAKENNUSALAN SIVUN, JOSTA ON AJO PIHAKANNEN ALLA OLEVAAN MAANALAISEEN PYSÄKÖINTIHALLIIN. OVIAUKON LEVEYS SAA OLLA ENINTÄÄN 5m JA KORKEUS 2,5m. JULKISIVUN SUUNNITTELUSSA TULEE NOUDATTAÄ KORTTELIALUEEN RAKENNUSTAPAA (ju).

6 ASEMAKAAVAN TOTEUTUS

6.1 Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat

Havainnollistavat kuvat, rakentamistapaohjeet ym.

6.2 Toteuttaminen ja ajoitus

Kaavan toteuttaminen voidaan aloittaa kaavan saatua lainvoiman.

6.3 Toteutuksen seuranta

Rakennusvalvonnan kaupunkikuvaryhmä ja kaupunkikuva-arkkitehti seuraavat ja ohjaavat kaavan toteutumista suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, yhteistyössä muiden palvelualueiden kanssa, erityisesti kulttuuriympäristöarvojen, Oikokadun tukimuurin ja puuston säilyttämiseksi.

7 PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Lahdessa 15.8.2019

Kaavoitusarkkitehti

Päivi Airas

8 SEURANTALOMAKE

Liite.

Asemakaavan seurantalomake

Asemakaavan perustiedot ja yhteenveto

Kunta	398 Lahti	Täyttämispvm	14.08.2019
Kaavan nimi	ASEMAKAAVAN MUUTOS KOSKEE. PAAVOLAN (3.) KAUPUNGINOSAN KORTTELIN 93 TONTTIA 15		
Hyväksymispvm		Ehdotuspvm	15.08.2019
Hyväksyjä		Vireilletulosta ilm. pvm	
Hyväksymispykälä		Kunnan kaavatunnus	398A2691
Generoitu kaavatunnus			
Kaava-alueen pinta-ala [ha]	0,2111	Uusi asemakaavan pinta-ala [ha]	
Maanalaisten tilojen pinta-ala [ha]		Asemakaavan muutoksen pinta-ala [ha]	0,2111

Ranta-asemakaava Rantaviivan pituus [km]

Rakennuspaikat [lkm] Omarantaiset Ei-omarantaiset

Lomarakennuspaikat [lkm] Omarantaiset Ei-omarantaiset

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,0000	802
A yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
P yhteensä						
Y yhteensä					-0,2111	-1223
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä						
V yhteensä						
R yhteensä						
L yhteensä						
E yhteensä						
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

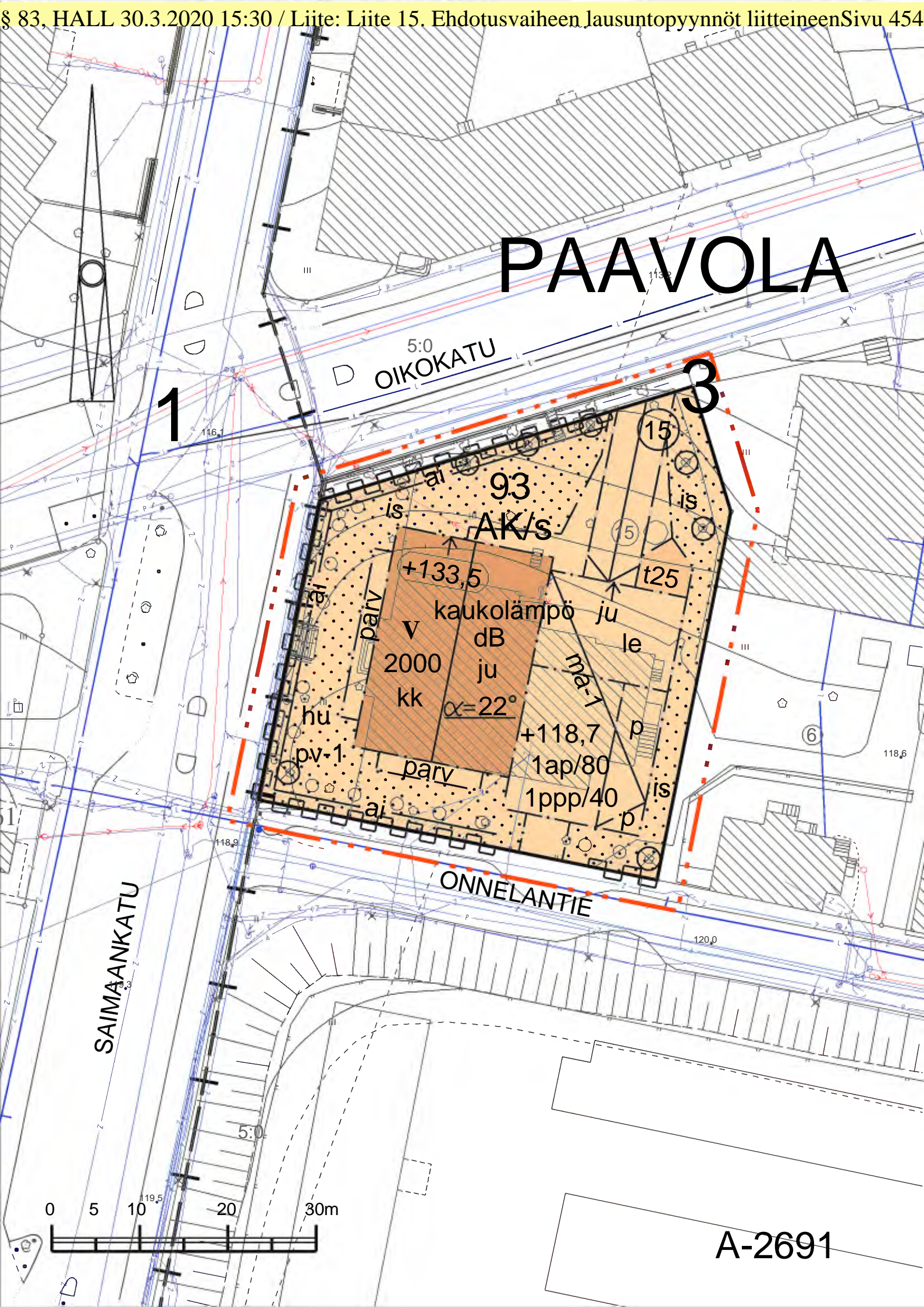
Maanalaiset tilat	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä					

Rakennussuojelu	Suojellut rakennukset		Suojeltujen rakennusten muutos	
	[lkm]	[k-m ²]	[lkm +/-]	[k-m ² +/-]
Yhteensä				

Alamerkinnot

Aluevaraukset	Pinta-ala [ha]	Pinta-ala [%]	Kerrosala [k-m ²]	Tehokkuus [e]	Pinta-alan muut. [ha +/-]	Kerrosalan muut. [k-m ² +/-]
Yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,0000	802
A yhteensä	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
AK-1	0,2111	100,0	2025	0,96	0,2111	2025
P yhteensä						
Y yhteensä					-0,2111	-1223
Y					-0,2111	-1223
C yhteensä						
K yhteensä						
T yhteensä						
V yhteensä						
R yhteensä						
L yhteensä						
E yhteensä						
S yhteensä						
M yhteensä						
W yhteensä						

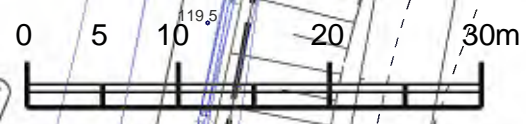
PAAVOLA

OIKOKATU

SAIMAANKATU

ONNELANTIE

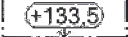

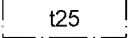

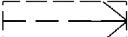
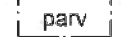
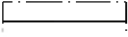

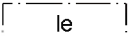
A-2691

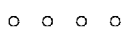
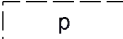

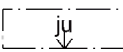

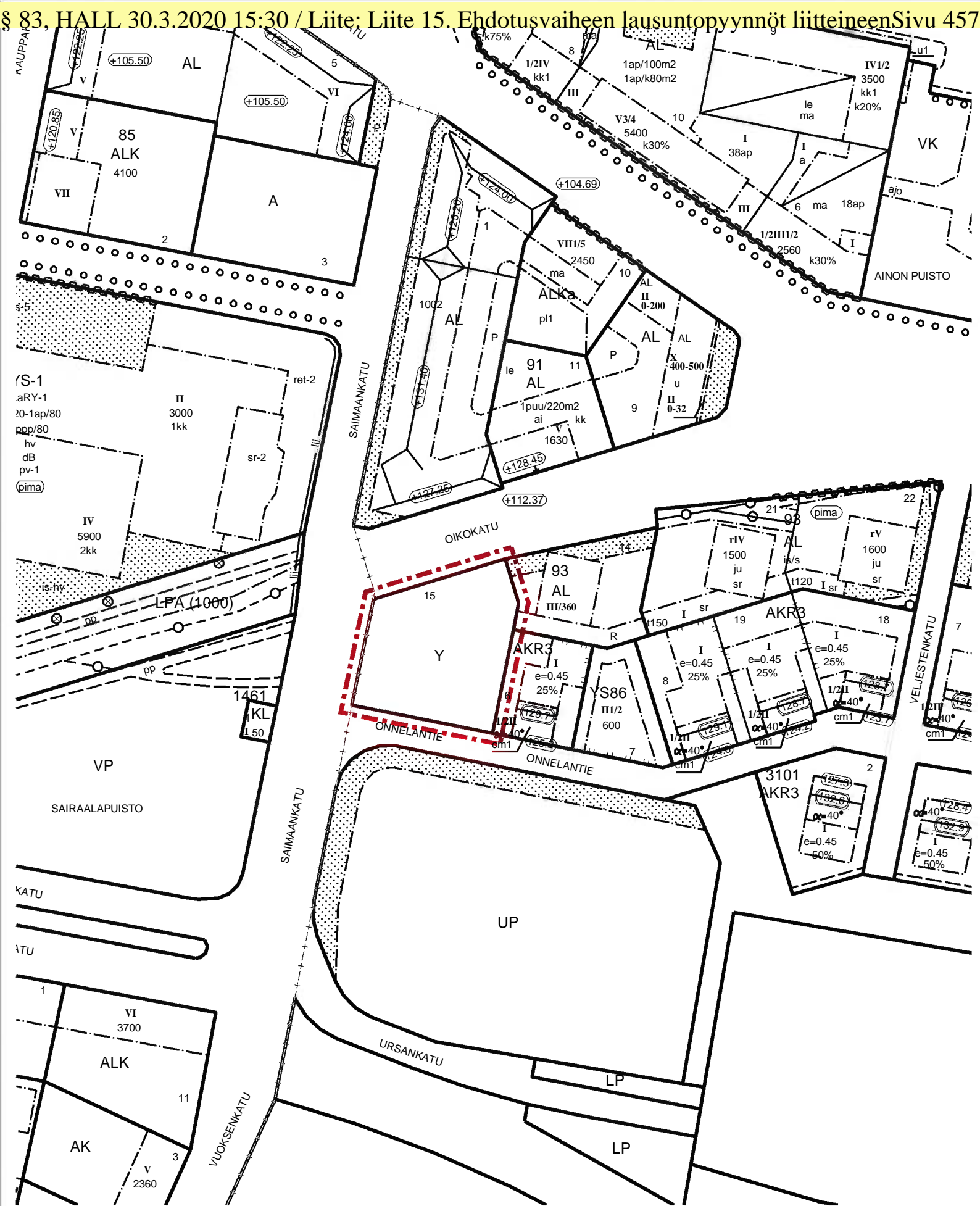
ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET

A-2691

15.8.2019

Nro	Merkintä	Määräys
1		ASUINKERROSTALOJEN KORTTELIALUE, JOKA ON OSA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄÄ RAKENNETTUA KULTTUURIYMPÄRISTÖÄ (RKY) JA SEN SIJAINTI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA MERKITTÄVÄ. UUDISRAKENNUSTEN TULEE SOVELTUA YMPÄRISTÖÖN NIIN, ETTÄ PAIKAN KAUPUNKIKUVALLINEN LUONNE SÄILYY. ARVOKAS PIHAPUUSTO ON SÄILYTETTÄVÄ.
2		3 m KAAVA-ALUEEN RAJAN ULKOPUOLELLA OLEVA VIIVA.
3		KAUPUNGINOSAN RAJA.
4		KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
5		OSA-ALUEEN RAJA.
6		OHJEELLINEN ALUEEN TAI OSA-ALUEEN RAJA.
7		TONTIN RAJA.
8		KAUPUNGINOSAN NUMERO.
9		KAUPUNGINOSAN NIMI.
10		KORTTELIN NUMERO.
11		TONTIN NUMERO.
12		RAKENNUSOIKEUS KERROSALANELIÖMETREINÄ.
13		ROOMALAINEN NUMERO OSOITTA A RAKENNUSTEN, RAKENNUKSEN TAI SEN OSAN SUURIMMAN SALLITUN KERROSLUVUN.
14		KIRJAINYHDISTELMÄ kk OSOITTA A, ETTÄ RAKENNUKSEN KELLARIKERROKSEEN SAA SIIJOITTA A AUTOPAIKKOJA JA PÄÄKÄYTTÖTARKOITUSTA PALVELEVIA TILOJA RAKENNUSOIKEUDEN ESTÄMÄTTÄ.
15		LUKU OSOITTA A EHDOTTOMASTI KÄYTETTÄVÄN KATTOKALTEVUUDEN. ASTELUKU VASTAA SUHDELUKUA 1:2,5
16		PIHAN KANSITASON YLIN SALLITTU KORKEUSASEMA (LIKIARVO, ma-1 KATTO).
17		RAKENNUKSEN JULKISIVUPINNAN JA VESIKATON LEIKKAUSKOHDAN YLIN KORKEUSASEMA.
18		RAKENNUSALA.
19		TALOUSRAKENNUKSEN RAKENNUSALA JA RAKENNUSOIKEUS KERROSALANELIÖMETREINÄ.
20		MAANALAINEN TILA, JOHON SAA SIIJOITTA A AUTOPAIKKOJA.
21		PIHAKANNEN ALLE JOHTAVAN AJOYHTEYDEN LIKIMÄÄRÄINEN SIJAINTI. LIIKENNÖITÄVÄ PIHAN OSA TULEE RAJATA ISTUTUSALUEITA VASTAAN TUKIMUUREIN.
22		ALUEEN OSA, JOLLE PARVEKKEET SAAVAT ULOTTUA ASUINRAKENNUKSEN RAKENNUSALAN YLI. PARVEKKEET ON TOTEUTETTAVA ERILLISINÄ JA NE TULEE TUKEA VÄLIPOHJISTA. KUNKIN ENIMMÄISPITUUS SAA OLLA 4m JA NIIDEN KAITEIDEN VÄLIIN SIVUSUUNNASSA TULEE JÄÄDÄ VÄHINTÄÄN 3 m.
23		RAKENNUKSEN HARJANSUUNTA A OSOITTA VA VIIVA.
24		SAIMAANKADULTA KANTAUTUVA LIIKENNEMELU YLITTÄÄ OHJEARVOT OSALLA KAAVA-ALUETTA. ASUINRAKENNUKSEN KADUNPUOLEISTEN ULKOSEINIEN ÄÄNIERISTYKSEN LIIKENNEMELUA VASTAAN ON OLTAVA VÄHINTÄÄN 30 dBA. PIHA- JA LEIKKIALUEET TULEE SIIJOITTA A MELULTA SUOJATTUIHIN TONTIN OSIIN.
25		LEIKKI- JA OLESKELUALUEEKSI VARATTU ALUEEN OSA.

- 26 ISTUTETTAVA ALUEEN OSA, JOKA ON TOTEUTETTAVA SUUNNITELMAN MUKAAN. SUUNNITELMASSA TULEE HUOMIOIDA SUOJELTUIEN PUIDEN KASVUOLosuhteet. UUSIEN PUIDEN LAJIVALINNASSA ON OTETTAVA HUOMIOON KORTTELIALUEEN KULTTUURIHISTORIALLINEN ARVO. MAANPINNAN LUONNOLLISTA KORKEUTTA EI SAA OLEELLISESTI MUUTTA. ALUETTA EI SAA KÄYTTÄÄ PAIKOITUKSEEN JA HUOLTOAJOON.
- 27 SÄILYTETTÄVÄ / TÄYDENNETTÄVÄ PUURIVI.
- 28 OHJEELLINEN PYSÄKÖIMISPAIKKA, JOTA EI SAA KATTA.
- 29 KATUALUEEN RAJAN OSA, JONKA KOHDALTA EI SAA JÄRJESTÄÄ AJONEUVOLIITTYMÄÄ.
- 30 MERKINTÄ OSOITTA, KUINKA MONTA KERROSALANELIOMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI AUTOPAIKKA. AUTOPAIKOILLE SUOSITELLAAN TEHTÄVÄKSI VARAUS SÄHKÖAUTOJEN LATAUKSELLE.
- 31 MERKINTÄ OSOITTA, KUINKA MONTAA KERROSALANELIOMETRIÄ KOHTI ON RAKENNETTAVA YKSI POLKUPYÖRÄPAIKKA. VÄHINTÄÄN PUOLET SÄILYTYS-PAIKOISTA TULEE OLLA KATETTUJA. ULKOTILOISSA OLEVIERIEN PAIKKOJEN TULEE OLLA RUNKOLUKITTAVIA.
- 32 SUOJELTAVA PUU.
- 33 TONTIN KUIVATUKSESTA ON LAADITTAVA SUUNNITELMA, JOSTA KÄY ILMI MITEN TONTILLA KERÄÄNTYVÄT HULEVEDET IMEYTETÄÄN JA / TAI OHJATAAN SIIHEN TARKOITUKSEEN ERIKSEEN SUUNNITELTUUN KÄSITTELYPAIKKAAN TAI SADEVESIVIEMÄRIIN.
- 34 VEDENHANKINNALLE TÄRKEÄ POHJAVESIALUE. ALUEELLA EI SAA VAARANTAA POHJAVEDEN LAATUA EIKÄ MÄÄRÄÄ.
- 35 TONTTI ON AIDATTAVA KATUALUETTA VASTAAN. JOS KORKEUSERO KATUALUEEN JA TONTIN RAJALLA ON SUUREMPI KUIN 500 mm, TULEE RAJALLA OLLA TUKIMUURI. TUKIMUURIN PÄÄLLÄ TULEE OLLA PUTOAMISEN ESTÄVÄ AITA. SAIMAANKADUN PUOLELLA OLEVAT TUKIMUURIIN LIITTYVÄT PORTAAT KAITEINEEN TULEE SÄILYTTÄÄ.
- 36 JULKISIVUJEN SUUNNITELUSSA TULEE HUOMIOIDA SIJAINTI ARVOKKAASSA KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ. JULKISIVUPINTOJEN TULEE OLLA YHTENÄISESTI RAPATTUJA JA VAALEITA. ULOKEPARVEKKEIDEN KAITEIDEN TULEE OLLA METALLISIA PINNAKAITEITA TAI REIJITETTYÄ PELTIÄ. PARVEKKEIDEN MAHDOLLINEN LASITUS TULEE ASENTAA SUOJAKAITEEN SISÄPINNAN TASOON. VESIKATON TULEE OLLA PUNAINEN AUMAKATTO JA MATERIAALILTAAN KONESAUMAPELTIÄ TAI TIILTÄ.
- 37 NUOLI OSOITTA RAKENNUSALAN SIVUN, JOSTA ON AJO PIHAKANNEN ALLA OLEVAAN MAANALAISEEN PYSÄKÖINTIHALLIIN. OVIAUKON LEVEYS SAA OLLA ENINTÄÄN 5m JA KORKEUS 2,5m. JULKISIVUN SUUNNITELUSSA TULEE NOUDATTA KORTTELIALUEEN RAKENNUSTAPAA (ju).
- 38 UUDISRAKENNUKSET ON LIITETTÄVÄ KAUKOLÄMPÖVERKKOON POIKKEUKSENA MRL 57a §:ssä LUETELLUT RAKENNUKSET.

POISTOKARTTA MK 1:1500

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTI- SUUNNITELMA

A-2691

Asemakaavan muutos

Onnelantie 2/Oikokatu 5
ent. Rukoushuone

Lahti.fi

8.2.2019

Maankäyttö- ja rakennuslain 63 § mukainen
Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

Asemakaava A-2691
(Onnelantie 2/Oikokatu 5, ent. Rukoushuone)

ALOITE/HAKIJA

Asemakaava laaditaan yksityisen maanomistajan aloitteesta.

SUUNNITTELUALUE

Kaavoitettava alue sijaitsee Paavolan (3.) kaupunginosassa, korttelissa 93 (tontti 15), Onnelantien, Saimaankadun ja Oikokadun rajaamalla alueella.

TAVOITE

Tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asumiskäyttöön.

LÄHTÖTIEDOT

Aluetta koskevat seuraavat voimassa olevat kaavat ja suunnitelmat:

- Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014
- Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202 (kv 27.6.2016 § 70) sai lainvoimainen 5.10.2017
- Asemakaava 13153/A, lainvoimainen 22.10.1954

Lähtötiedot on esitetty tarkemmin kaavan selostuksessa.

SELVITYSTIEDOT (Maankäyttö- ja rakennusasetus 25 §)

Alueesta on laadittu seuraavat selvitykset:

- Lahden yleiskaavatyön yhteydessä tehdyt perusselvitykset
- Rakennushistoriallinen selvitys/ Onnelantie 2 – Vanha rukoushuone/ Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen, 6.3.2018
- Sisäilma/Rakennetutkimus/ Rukoushuone/ Polygon/051721700287, 12.5.2017, päivitys 18.8.2017
- Kiinteistökatselmus+PTS/Rukoushuone ja omakotitalo/ Vahanen Oy,10.8.2015

Kaavatyön yhteydessä tullaan laatimaan lisäksi seuraavat selvitykset:

- meluselvitys tarvittaessa
- liikenneselvitys tarvittaessa

Kaavatyötä koskevien selvitysten antamat lähtökohdat on esitetty tarkemmin kaavan selostuksessa.

OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Osalliset (Maankäyttö- ja rakennuslaki 62 §)

Osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Tämän kaavatyön osallisia ovat:

- kiinteistöyhtymä Onnelat
- Lahden kaupunki/ TIKE, Tiirismaan koulu, Lahden kaupunginsairaala, Saimaankatu 4 (kioski)

Kiinteistöt

- Onnelantie 4
- Oikokatu 7
- Oikokatu 4
- Oikokatu 6
- Saimaankatu 4/vuokralainen

Osallistuminen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on nähtävillä koko kaavoitustyön ajan internetissä osoitteessa www.lahti.fi/kaavoitus sekä ehdotusvaiheen ajan kirjastossa. Suunnitelmaa täydennetään tarvittaessa työn aikana.

Seuraavalla sivulla on esitetty osallistumismahdollisuudet kaavoituksen eri vaiheissa. Kaavatyön aikana saatu palaute kirjataan kaavaselostukseen, jossa kerrotaan miten palaute on otettu huomioon kaavoituksessa.

Kaavatyötä on esitelty keskusta-alueen kaavailloissa 24.5.2017, 9.11.2017 ja 17.10.2018, jolloin suunnitelmista on päässyt kertomaan mielipiteensä.

Asemakaavaluonnosta ja sen vaihtoehtoja esittelevä yleisötilaisuus on 20.2.2018 klo 17.30 entisen kansanopiston auditoriossa, Harjukatu 46 (Opiston Kunkku). Yleisötilaisuudesta ilmoitetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaavan kotisivuilla.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö järjestetään erikseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma toimitetaan Hämeen ELY-keskukselle tiedoksi. Kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen välinen viranomaisneuvottelu (MRL 66 §) on pidetty 5.6.2017. Kaavan luonnosvaiheen valmistelumateriaalista pyydetään viranomaisilta tarvittavat lausunnot.

Kaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot tarvittaessa, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta.

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Kaavoituksen eteneminen ja alustava/suunniteltu aikataulu on esitetty OAS:n lopussa.

KAAVAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI (MRL 9§, MRA 1§)

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvítettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitysten perusteella on voitava arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Asemakaavan vaikutukset arvioidaan lähtötietojen pohjalta asiantuntijatyönä. Vaikutusarvioinnissa hyödynnetään myös osallisten mielipiteitä ja kommentteja. Vaikutusarviointi esitetään kaavaselostuksessa.

Arvioitavat vaikutukset ovat:

1. ihmisen elinoloihin ja elinympäristöön,
2. maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon,
3. kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin,
4. alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen,
5. kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön,

SOPIMUKSET

Kaava edellyttää maankäyttösopimusta.

ASEMAKAAVAN LAATIJA

Lahden kaupunki
Kaupunkiympäristön palvelualue / Maankäyttö ja aluehankkeet
Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas

Askonkatu 2
15100 Lahti
(käyntiosoite: Askonkatu 2, 5. kerros)
puh: 050 518 4447
sähköposti: etunimi.sukunimi@lahti.fi

Päiväys ja allekirjoitus
Lahdessa 8.2.2018

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Kaavan kotisivu

[linkki](#)

Tietoa kaavoituksesta ja kaavoituskatsaus

<http://www.lahti.fi/kaavoitus>

Lahden ajankohtaiset hankkeet

www.lahti.fi/palvelut/aluehankkeet

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Asemakaavanmuutoksen hyväksyy kaupunginvaltuusto. Tavoitteellinen aikataulu, mikäli asemakaavasta ja/tai asemakaavanmuutoksesta ei jätetä muistutuksia tai valiteta, on esitetty seuraavana (kuukausi/vuosi).

kk
/18 **1 ALOITUSVAIHE**
Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu kaavoituskatsauksessa 8.3.2018.

02
/19 **2 LUONNOSVAIHE**
Luonnosvaiheessa laaditaan idealuonnoksia ja selvityksiä sekä arvioidaan luonnoksen tai luonnosvaihtoehtojen vaikutuksia. Lisäksi käydään neuvotteluja osallisten kanssa. Luonnosvaiheessa järjestetään osallisten ennakkokuuleminen ja tarvittaessa yleisötilaisuus. Osallisille lähetetään osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä kaavaluonnos. Materiaalit lisätään myös kaavatyön verkkosivuille. Yleisötilaisuudesta ilmoitetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla www.lahti.fi.

Osallistuminen

Osalliset voivat lausua kaavaluonnoksesta mielipiteensä kirjallisesti tai suullisesti kaavoittajalle. Mielipiteen voi jättää sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä pyydetään lausunnot. Annetut mielipiteet ja lausunnot julkaistaan nimineen kaupungin verkkosivuilla.

3
/19 **3 EHDOTUSVAIHE**
Ehdotusvaiheessa laaditaan kaavaehdotus valitun kaavaluonnoksen pohjalta. Suunnittelussa huomioidaan ennakkokuulemisessa esitetyt mielipiteet. Kaavaehdotus esitellään tekniselle ja ympäristölautakunnalle, jonka päätöksellä se asetetaan nähtäville 30 vuorokaudeksi Lahti-Pisteeseen (Kirkkokatu 31, pääkirjaston aula) sekä kaupungin verkkosivuille. Nähtävillä olosta kuulutetaan Uusi Lahti -lehdessä ja kaupungin verkkosivuilla sekä ilmoitustaululla. Nähtävillä olon jälkeen kaavan laatija valmistelee vastineet mahdollisiin muistutuksiin. Jos muistutukset eivät aiheuta ehdotukseen olennaisia muutoksia, kaava etenee vastineineen hyväksymisvaiheeseen. Muussa tapauksessa tekninen ja ympäristölautakunta asettaa muutetun kaavaehdotuksen uudelleen nähtäville.

Osallistuminen

Osalliset voivat jättää kaavaehdotuksesta kirjallisen muistutuksen nähtävillä olon aikana. Muistutus osoitetaan tekniselle ja ympäristölautakunnalle, ja sen voi toimittaa Lahti-pisteeseen tai sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Muistutuksen tehneille lähetetään perusteltu vastaus. Lausuntoja pyydetään tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta. Muistutukset julkaistaan nimineen kaupungin verkkosivuilla.

---

05 **4** **HYVÄKSYMISVAIHE**

/19

Kaupunginhallitus käsittelee kaavaehdotuksen ja mahdolliset muistutukset vastineineen sekä esittää kaupunginvaltuustolle kaavan hyväksymistä. Kaupunginvaltuusto hyväksyy ehdotuksen. Vaikutukseltaan vähäisen kaavan muutosehdotuksen hyväksyy tekninen ja ympäristölautakunta. Hyväksymispäätöksestä lähetetään tieto kaava-aloitteen tekijälle, muistutuksen tehneille ja viranomaisille.

Osallistuminen

Osalliset ja kunnan jäsenet voivat valittaa kaupunginvaltuuston tai teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän valitusaikana. Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

---

06 **5** **VOIMAANTULO**

/19

Kaava saa lainvoiman noin 1,5–2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei valiteta. Kaava kuulutetaan lainvoimaiseksi kaupungintalon ilmoitustaululla.

**Häme
Ympäristöyksikkö**

Lahden kaupunki Tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet

kirjaamo@lahti.fi

paivi.airas@lahti.fi

Viite lausuntopyyntö 8.2.2019

**Lausunto asemakaavan muutosluonnoksesta A-2691 Paavolan (3.)
kaupunginosa, kortteli 93, tontti 15, Onnelantie 2 / Oikokatu 5, ent. rukoushuone,**

Kaavamuutosalue sijaitsee Lahden keskustassa. Kaavan tavoitteena on muuttaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rukoushuoneen tontti asuinkäyttöön. Suunnittelualue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot.

Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Y-202 suunnittelualue on keskustatoimintojen aluetta (C2) huomioon otettavine arvoineen maiseman suurmuoto, RKY-alue ja keskeiset katuyhteydet. Asemakaavassa alue on yleisten rakennusten tontti (Y) ilman sille määritettyä rakennusoikeutta. Ympäristön rakennuskanta koostuu pääosin asuin- ja liikerakennuksista. Suunnittelualueella olevan rukoushuoneeksi rakennetun ja myöhemmin myös päiväkotikäytössä olleen rakennuksen säilyttämistä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena.

Kaavaluonnosvaihtoehtoja on laadittu kaksi, joiden kokonaisrakennusoikeus poikkeaa toisistaan vain vähän, mutta istutettava alueen osa ja muu rakentamiselta vapaa alue ovat vaihtoehdossa 2 vaihtoehtoa 1 suuremmat ja rakentaminen siten hieman väljempää.

Ottaen huomioon suunnittelualueen sijainti kaupungin keskustassa ja ympäristön maankäyttö, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) pitää molempia vaihtoehtoja osayleiskaavan mukaisina. Vaihtoehdossa 2 esitetty ratkaisu mahdollistaa rakennusten ympärille kuitenkin niiden kaipaamaa väljyyttä ja kasvillisuutta jonkin verran vaihtoehtoa 1 enemmän. Kaavamääräykset ohjaavat rakentamista noudattamaan merkittävän kulttuuriympäristön rakennusten ominaispiirteitä, joskin määräykset ovat

aika yleispiirteisiä. ELY-keskus pitää siten vaihtoehtoa 2 vaihtoehtoa 1 parempana ratkaisuna.

Lausunnon on esitellyt ylitarkastaja Kirsti Nieminen ja ratkaissut yksikön päällikkö Marja Hiitiö. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

TIEDOKSI

Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Päijät-Hämeen liitto

Tämä asiakirja HAMELY/210/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument HAMELY/210/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Nieminen Kirsti 01.03.2019 08:42

Ratkaisija Hiitiö Marja 01.03.2019 08:59

Lähtettäjä: [Karu-Hanski Tiina](#)
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Lyp:n lausunto asemakaavamuutoksen luonnoksesta A-2691, Onnelantie 2 (ent. Rukoushuone), Paavola
Päivämäärä: 28. helmikuuta 2019 15:12:47

Lahden ympäristöpalvelut esittää asemakaavan muutosluonnoksesta A-2691, joka koskee entisen Rukoushuoneen tonttia Onnelantie 2:ssa, lausuntonaan seuraavan:

Nykyisellään Onnelantie 2:n tontti suurine puineen on kuin puisto, jonka soisi osittain säilyvän. Tontin riittävä vettä läpäisevä pinta (is) mahdollistaa tontilla muodostuvien hulevesien imeyttämisen. Etenkin Oikokadun puolelle, jonne tontin maanpinta laskee, on hyvä jättää läpäisevää pintaa hulevesiä varten ja siten rajoittaa tontilta poistuvien hulevesien määrää. Em. vuoksi ympäristöpalveluiden mielestä vaihtoehto 2:n mukainen kaavaluonnos on suositeltavampi kaavatyön jatkamiselle.

Onnelantie 2:n tontti on länsiosiltaan yli 55 dB:n liikennemelualueella vuoden 2017 meluselvityksen perusteella. Tämä tulee huomioida mm. julkisivurakenteissa ja oleskelualueiden sijoittelussa kuten at-ma -kaavamerkintä.

Hulevesi-insinööri Juhani Järveläinen on osallistunut lausunnon valmisteluun.

Tiina Karu-Hanski
ympäristönsuojelusihteeri
Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue
Lahden ympäristöpalvelut

Lahden kaupunginmuseo

Pvm 21.2.2019

Kaavoitusarkkitehti
 Päivi Airas
 Kaupunkisuunnittelu
 Lahden kaupunkiympäristö
 Askonkatu 2
 15100 Lahti
 kirjaamo@lahti.fi

Viite: Lausuntopyyntö 8.2.2019

Asia: Asemakaavamuutosluonnos, Paavolan kaupunginosa, kortteli 93, tontti 15, Onnelantie 2

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo, rakennuskulttuuri esittää otsikon asiasta pyydettyä lausuntonaan seuraavan:

Onnelantie 2 sisältyy arkkitehti Otto-livari Meurmanin laatimaan, vuonna 1928 vahvistuneeseen Ali-Paavolan kaavamuutokseen. Meurman suunnitteli alueen englantilaisten puutarhakaupunki-ideoiden mukaisesti pienimittakaavaiseksi, vehreäksi ja erittäin rationaaliseksi. Alueen ominaispiirteitä ovat klassistisvaikutteiset noppamaiset rakennukset, tonttien takarajalle sijoitetut talousrakennukset, pihojen puutarhamaisuus ja katuja reunustavat vihervyöhykkeet. Meurmanille rakennukset ja niiden viherympäristöt olivat yhtä olennaisia kaupunkikuvan elementtejä, ja kasvillisuus vaikutti hänen mukaansa syvästi ihmisten ja eläinten hyvinvointiin.

Kaavaan sisältyi myös joitakin julkisia rakennuksia, joille oli kaavassa osoitettu merkittävä kaupunkikuvallinen tehtävä. Tällainen oli muun muassa jo ennen kaavan laatimista, vuonna 1923 rakennettu rukoushuone, joka sijaitsee pienen puutarhan keskellä Saimaankadun, Onnelantien ja Oikokadun rajaamana. Rakennus kokoaa ja päättää Onnelantien ja Karjalankadun-Oikokadun rakennusrivit.

1950-luvulla Meurmanin kaava-alueetta täydennettiin uusien rakennuksien Oikokadun eteläpuolella. Meurmanin kaavan esittämän katumuurin sijasta päädyttiin kolmeen pistetaloon, joilla jatkettiin Karjalankadun erillisten pienehköjen rakennusten ideaa, nyt 1950-luvun henkeen. Näin turvattiin viherympäristö, joka edelleen jossakin määrin leimaa Oikokadun eteläpuolen miljöötä.

Meurmanin Paavola-suunnitelmasta jäljellä olevat osat, Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon. Valtakunnallisia arvoalueita koskevat valtioneuvoston erikseen määrittelemät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, muun muassa vaatimus historiallisen jatkumon ja arvopiirteiden turvaamisesta. Alue sisältyy myös Lahden yleiskaavan keskustan arvoraajaukseen.

Rukoushuoneesta on laadittu kuntotutkimus. Rakennus on todettu huonokuntoiseksi, ja Lahden kaupungin rakennus- ja ympäristövalvonta on asettanut sen käyttökieltoon. Valvonta ei puolla rakennuksen ottamista käyttöön korjattunakaan.

Museo puoltaa rukoushuoneen purkamista. Rakennus on dokumentoitu ja siitä on teetetty rakennushistoriaselvitys, laatijana arkkitehti Virpi Tervonen vuonna 2018.

Kaava-asiakirjoissa asemakaavamuutosluonnoksen todetaan perustuvan kahteen vaihtoehtoon. Vaihtoehto 1 käsittää nelikerroksisen asuinkerrostalon ja kaksi pientaloa talousrakennuksineen, rakennusoikeutta yhteensä 2040 kerrosalaneliömetriä. Vaihtoehdossa 2 kerrostalon sijoitus ja koko poikkeavat hieman vaihtoehdosta 1, ja tontille on osoitettu vain yksi pientalo, joka on vaihtoehtoa 1 jonkin verran suurempi. Rakennusoikeus on 2120 kerrosalaneliömetriä. Museo katsoo, että vaihtoehtoina esitetyt kaavaratkaisut eivät todellisuudessa ole varsinaisia vaihtoehtoja, vaan saman ratkaisun kerrosalaneliömetrien vähäiseen eroon perustuvia muunnoksia. Museo esittää, että kaavaratkaisuja etsitään monipuolisemmin.

Molemmat kaavaluonnosvaihtoehdot perustuvat ajatukseen siitä, että sekä Oikokadun pistetalojen että Onnelan pientalojen riviä jatketaan päätetontille asti. Tämä ratkaisu aiheuttaa rukoushuoneen tontille eräänlaisen kaupunkikuvallisen törmäyksen. Erilaiset rakennustyytit kohtaavat ahtaassa tilassa. Museo esittää, että kaavaratkaisun pohjaksi otetaan alueen valtakunnallinen arvo, joka edellyttää historiallisen jatkumon vaalimista. Paavolan alkuperäisen asemakaavan pääteaihe on oikea lähtökohta. Rukoushuoneen tilalle tulee toteuttaa rakennus, joka kokoaa alkuperäisen suunnitteluidean mukaisesti ympäristön aiheet ja päättää katulinjat hallitusti.

Esitettyjen asemakaavaluonnosten viherympäristöt ovat valitettavan vähäisiä. Alkuperäisen asemakaavan tavoitteleva rakennuksia ympäröivä vihreys ei toteudu. Laaja pihakansi jää puuttomaksi, eikä se varsinkin urbaanina elementtinä muutoinkaan tue alueen ominaispiirteitä. Museo esittää, että kaavan jatkokäytössä otettaisiin huomioon alkuperäisen kaavan puutarhakaupunkiajatukset, Meurmanin ydintavoitteiden mukaisia viheralueita laajennettaisiin ja ympäristöä ohjattaisiin kehittämään perinteisin suomalaisin puutarhalajein.

Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö. Siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita.

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

museonjohtaja

Timo Simanainen

tutkija

Riitta Niskanen

Tiedoksi

Museovirasto, Länsi-Suomen kulttuuriympäristöpalvelut
Hämeen ely-keskus

Lähtettäjä: [Riitta Väänänen](#)
Vastaaottaja: [Kirjamo Lahti](#)
Aihe: Lausuntopyyntöne asemakaavanmuutoksen) luonnoksesta koskien Paavolan (3.) kaupunginosan, korttelin 93 tonttia 15 (Onnelantie 2, ent. rukoushuone)
Päivämäärä: 13. helmikuuta 2019 13:43:55

Lahden kaupunki on varannut Päijät-Hämeen liitolle mahdollisuuden lausunnon antamiseen aiheesta mainitusta asemakaavan muutoksesta. Päijät-Hämeen liitto ei anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202.

Ystävällisin terveisin,

Riitta Väänänen

Riitta Väänänen

Aluesuunnittelupäällikkö

Päijät-Hämeen liitto

PL 50 (Hämeenkatu 9)

FI-15111 LAHTI

Manager, Regional Landuse Planning

The Regional Council of Päijät-Häme

GSM +358 40 531 7628

e-mail : riitta.vaananen@paijat-hame.fi

internet: www.paijat-hame.fi

12.03.2019

Vastaanottaja

kirjaamo@lahti.fi

Kohde

Asemakaavanmuutos A-2691 Onnelantie

D/3587/10.02.03.00.04/2014

lausunto asemakaavanmuutos A-2691

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on vastaanottanut 08.02.2019 lausuntopyynnön koskien asemakaavan muutosta A-2691, Onnelantie 2.

Olen tutustunut asemakaavan muutosehdotukseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella ei ole huomautettavaa koskien asemakaavan muutosta.

paloinsinööri

Raila Viljamaa

MIELIPIDE 1

Lausunto Onnelantie 2 kaavaehdotuksesta

Lahden kaupunki
Kaupunkiympäristö / Maankäyttö ja aluehankkeet
Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas
Askonkatu 2
15140 Lahti

LAUSUNTONI ASEMAKAAVAN MUUTOSEHDOTUKSEEN ONNELANTIE 2

Onnelantie 2 naapurina haluan tuoda esille näkemykseni asemakaavamuutoksesta asukkaiden kuulemistilaisuudessa.

Onnelantien ja Oikokadun suojellut rakennukset muodostavat kaupunkikuvallisesti puutarhamaisine rinteineen tasapainoisen idyllisen ympäristön, joka näin lähellä keskustaa on harvinaista. Suunnitellut korkeat uudisrakennukset Onnelantien alkuun ja Oikokadulle avohakkuineen tuhoavat tämän viheriön ja lehtevän kadunosan.

Massiivinen uudisrakentaminen viereiselle tontille ja Onnelantien ja Oikokadun puoleisten isojen puiden (16 kpl) hävittäminen tuhoaa tämän idyllin. Uuden, Oikokadulle tulevan liittymän rakentaminen mahdollisen uudisrakennuksen vierestä ja Oikokatu 7 eteläpäättyyn vie rauhan Oikokatu 7 asukkailta. Oikokadun puoleiseen kerrostaloon suunniteltu autokellari ei sovi mielestäni Oikokadulle. Viidennen liittymän lisääminen lyhyelle Oikokadulle, jolla on kadun suuntainen pysäköinti molemmin suuntiin tuo liikenteellisestikin suuren kolaririskin, koska liikennettä on paljon molempiin suuntiin. Rinteestä jyrkästi laskeutuva liittymä jalkakäytävän ja autopaikkojen välistä on todella vaarallinen yhdistelmä.

Me Oikokatu 7 asukkaat olemme luottaneet siihen, että Esikoislestadiolaisten rukoushuone on lajissaan ainutlaatuinen ja alue säilyy Päijät-Hämeen rakennushistoriallisten tärkeiden alueiden joukossa. Asuntoja on ostettu ja kunnostettu siinä uskossa, että niiden arvo säilyisi. Talomme on myös täysin peruskorjattu, tietysti museoviraston ohjeiden mukaan. Tuntuu omituiselta, että Hämeen lääninhallituksen päätös ja Korkeimman Hallinto-oikeuden päätös alueen suojelusta (13.12.1994) ei enää koskisi rukoushuoneen rakennusta. Kaavamuutosta suojellulle alueelle haetaan nyt kuulematta ensin Museovirastoa. Tontin omistajalla on käsitykseni mukaan ensisijainen velvollisuus on huolehtia rakennustensa kunnosta ja tehdä esityksiä rakennustensa kunnostamisesta. Tässä tapauksessa rakennukset on jätetty tarkoituksella kunnostamatta tuon päätöksen jälkeen. Miksi?

Alueen tulevassa suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen. Otto Iivari Meurmanin alkuperäinen suunnitelma (v.1928) alalueesta tähtäsi siihen, että siellä "viihtyvät ihmiset kasvit ja eläimet." Nämä arvot

Lausunto Onnelantie 2 kaavaehdotuksesta

eivät kummassakaan suunnitteluvaihtoehdossa nyt toteudu. Päärakennus ulkoa ja sisätiloiltaan on vielä peruskorjattavissa kuntotutkimuksen perusteella. Laajoin muutoksin siitä voi taitava arkkitehti laatia asuinkerrostalon tai jonkin muun soveltuvan yleisötilan. Pääasia uudisrakentamisessa on, että rakennuksen muoto ja puusto (16 isoa puuta) säilyisivät lähes ennallaan. Rakennuskanta Onnelantiellä on puurakenteista ja rakennukset sijoittuvat väljästi. Oikokadun rakennukset ovat noin kolmekerroksisia 1000 neliön rakennusoikeuksin. Pieni puukerrostalo rakennettuna rukoushuoneen paikalle, jolla rakennusoikeutta olisi n.1100 neliötä ei rikkoisi Onnelantienkään suojeltua kokonaisuutta, jolle kadunosalle on nyt suunnitelmissa pahimmassa tapauksessa jopa kaksi kolimikerrosista taloa. Oikadun puolelta katsottuna uudisrakennukset näyttävät täyttävän koko alueen (vaihtoehto 1). Ehdotuksessa tontin oleskelupiha-alue nousee oudosti huomattavan korkealle autotallikerroksen päälle peittäen. Autokellari ja sen sisäänajoalue peittää Oikokadun alimpien päätyasuntojen maisemat. Roskakatos Oikokadun päätyasuntoa vasten tuntuu oudolta jo hajuhaittojenkin takia.

Ehdotukseni on:

Jos rakennusta ei voi ottaa muutoksin asuinkäyttöön tai muuhun käyttöön, mahdollisen uudisrakentamisen tulisi olla kevyttä eikä koko tontin peittämistä asfaltilla ja betonilla ja autokellarilla, kuten ehdotuksissa on. Rakentamisessa Oikokadun ja Onnelantien rehevä puustonauha kaupunginsairaalaan asti rikkoutuu. Rakennusoikeuden tulisi olla samaa luokkaa (n. 1100 neliötä) kuin viereisillä Oikokadun taloilla 7, 9 ja 11, jotta se tukisi olemassa olevaa rakennuskantaa Oikokadulta päin katsottuna. Hyvin suunniteltu puukerrostalo tontin historiaa kunnioittaen ja rakennuskorkeudeltaan pienempi kuin vanha rukoushuone edustaisi parhaiten alueen henkeä. Mielestämme liittymä Oikokadulle muodostaa riskin liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden kannalta. Liittymää Oikokadulle ei tulisi ollenkaan rakentaa. Autokellarin rakentaminen tähän kohteeseen tuntuu vieraalta, jos vähänkin halutaan suojella Oikokadun Unto Ojosen luomaa rakennuskantaa.

Lahdessa 20.02.2019

Asunto Oy Hämeenportti
Oikokatu 4 / Saimaankatu 5
15140 Lahti

25.2.2019

Lahden Kaupunki
Kaupunkiympäristön palvelualue / Maankäyttö ja aluehankkeet
Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas
Askonkatu 2
15100 Lahti

LAUSUNTO ONNELANTIE 2 ASEMAKAAVAMUUTOSEHDOTUKSEEN

Suunnitelmassa tontille kulku olisi Oikokadun puolelta. Taloyhtiö on huolissaan Oikokadun liikenteen lisääntymisestä rakennusaikana, sekä talojen valmistuttua. Oikokadulla on jo nyt paljon liikennettä. Liittymän lisääminen Oikokadulle, jolla on kadun suuntainen pysäköinti molemmin puolin, olisi liikenteellisesti suuri riski. Suunniteltu uusi liittymä jalkakäytävän ja autopaikkojen välistä, luo vaaratilanteita niin kevyelle kuin autoliikenteellekin. Kulku tonteille Onnelantien puolelta olisi turvallisempi ratkaisu.

Oikokadun varrella on katkeamaton puusto kaupunginsairaalalle asti. Se on osa viihtyisää ympäristöä, sen toivotaan säilyvän. Uudet rakennukset tulisi olla alueen kulttuurihistorialliseen arvoon ja ympäristöön sopivat niin, että ne mukautuisivat ympärillä oleviin rakennuksiin ja kadun puistomainen ilme säilytettäisiin.

Asunto Oy Hämeenportin kiinteistössä toimii päiväkoti, jolloin purku- ja rakennustöiden aikana toivotaan erityistä tarkkaavaisuutta autoilijoilta lasten suhteen. Päiväkoti käyttää purettavaa rakennusta vastapäätä sijaitsevaa kaupungin Sairaalanmäen leikkipuistoa ulkoilupuistonaan kolmesti päivässä klo 9.30-11.00, 12.00-13.00 ja 15.30-17.00.

Suunnitteluhanke vaati lisäselvityksiä ja lisätietoa, ennekuin voimme ottaa tarkempaa kantaa muutosehdotukseen.

Lahdessa 25.2.2019

Asunto Oy Hämeenportti
Hallitus

MIELIPIIDE 3

Asunto Oy Toivonmäki

LAUSUNTO

Oikokatu 7

26.2.2019

15140 Lahti

Vastaanottaja

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Askonkatu 2

15100 Lahti

Lausunto Onnelantie 2, ent. rukoushuone asemakaavan muutokseen

As Oy Toivonmäen hallitus esittää kaavaluonnokseen merkittäviä muutoksia yhtiölle lähetetyn aineiston ja kuulemistilaisuudessa 20.2. käydyn keskustelun perusteella.

Unto Ojosen suunnittelema asuinrakennus Oikokatu 7:ssä on valmistunut vuonna 1957. Huoneistoja on 26 ja asukkaita tällä hetkellä 30. Yli puolesta talon asuntoja avautuu suora näkymä kaavoituksen kohteena olevalle tontille.

Oikokatu 7 ja Onnelantie 2 kuuluvat valtakunnallisesti merkittäväksi luokiteltuun RKY-alueeseen. Tämän RKY-alueen muodostavat Onnelantie ja osa Oikokatua yhdessä. Alueella on erityistä rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa, mikä kehoitetaan huomioimaan myös aluetta koskevassa Lahden osayleiskaavassa. RKY-alueiden kaavoituksessa historiallinen jatkumo on merkittävämpi arvo kuin asukastiheyden maksimaalinen kasvattaminen.

Onnelantien 2 on kohta, jossa yhtyvät tämän kokonaisuuden kaksi päälinjaa: Oikokadun noppamaiset kerrostalot ja Onnelantien puutalot. Rukoushuone muodostaa näiden linjojen yhtymäkohtaan keskusaiheen. Kuten Riitta Niskanen museon edustajana kuulemistilaisuudessa tähdensi, tontilla sijaitseva puusto ei ole tässä yhteydessä ymmärrettävissä koristeeksi, vaan se on yhtä oleellinen tilallinen elementti kuin alueen rakennukset.

Yhtiössämme toteutettiin huomattava saneeraus vuosina 2013-14. Kaavoittajan ja museon ohjeita noudattaen julkisivun peruskorjaus toteutettiin siten, että rakennuksen alkuperäinen ilme säilyi. Rakennuksen värimaailma noudattaa tarkasti Unto Ojosen Ahveneksi nimeämää suunnitelmaa. Parvekkeiden lasitus vaati toteutuakseen runsaasti neuvotteluja kaupungin ja museon edustajien kanssa. Uusiessamme v. 2017 autotallien ovia, saimme jälleen ohjeen pitäytyä alkuperäisessä. Luovuimme toivomistamme kippiovista ja asennutimme uudet lautarakenteiset paneeliovet. Toiminnallamme olemme omalta osaltamme pyrkineet vaalimaan alueen arvokasta rakennus- ja kulttuuriperintöä.

Kuulemistilaisuudessa todettiin, että kyseisissä kaavaehdotuksissa ainut mahdollinen liittymä tontille sijaitsee Oikokadulla. Alue on haasteellinen, koska rinne kohoaa Oikokadulta Onnelantielle 6,5 m. Varsinaiset pysäköintipaikat (23kpl) rakennettaisiin maan alle.

Tilapäiseen pysäköintiin varatut paikat on sijoitettu näiden yläpuoliselle kannelle. Liittymä paikotukseen sijaitsisi aivan Oikokatu 7:n tontin rajan tuntumassa. Näin toteutettuna tontin puusto tuhoutuisi oleellisilta osin. Tätä emme voi hyväksyä. Myös melun lisääntyminen olisi asukkaille merkittävä haitta.

Puollamme asuinrakentamista tontille. Se tulee kuitenkin toteuttaa alueen arvon mukaisesti. Kaavassa tulee huomioida Oikokatu 2:n erityisyys osana historiallista kulttuurimaisemaa ja niin valta- kuin maakunnallisestikin merkittävää kokonaisuutta. Haluamme tontilta purettavan rakennuksen tilalle uuden keskusaiheen, joka Onnelantien ja Oikokadun linjojen päätepisteessä täydentää tätä arvokasta kokonaisuutta, ei tuhoa sitä.

Rakennettavan asuinrakennuksen ei tule ylittää purettavan rukoushuoneen huoneistoalaa, joka on mitattu n. 1220m² suuruiseksi. Liikenne tontille tulisi ohjata Onnelantien alkupäästä.

Koska puusto on tässä jotakin aivan muuta kuin koriste, siis oleellinen ja arvokas tilallinen elementti, haluamme puuston säilytettäväksi vähintäänkin tontin reunaosissa. Tämä tarkoittaa Saimaan- ja Oikokadunkadun varren puurivistöjä sekä puita, jotka sijaitsevat tontin itärajalla, Oikokatu 7: n rajan läheisyydessä.

Asunto Oy Toivonmäki,

Lähtettäjä:
Vastaaottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Mieliuide Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 0:06:15
Liitteet: [Mieliuide Paavolan Onnelantie 2.docx](#)

MIELIUIDE 4

Liitetiedostona mieliuideeni Onnelantien 2 kaavamuutosluonnoksesta.

Ystävällisin terveisin

Mielipide Paavolan Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Olen seurannut keskustelua Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta sekä Lahden kaupungin kaavoitussuunnittelua ja asuinrakentamista keskustan alueella useamman vuoden. Keskustaan rakennetaan ja saneerataan asuinhuoneistoja varsin aggressiiviseen tahtiin samalla kun maassa uutisoidaan asuinkiinteistöjen arvonalentumisesta ja Lahden korkeasta työllisyystilanteesta. Lahden keskustan alueelle on rakennettu paljon uusia kiinteistöjä ja rakenteilla on myös koko Rantakartanon alue lukuisine asuinosa-kehuoneistoineen. Lahden konserttitalon asuinosa on ollut pitkään keskeneräinen rakennuttajan jouduttua vakaviin talousvaikeuksiin. Lahden vahvuus on omakotiasumisessa ja luonnonläheisessä pientaloasumisessa. Harva lahtelainen haluaa asua keskustassa. Mielestäni on kaupungilta edesvastuutonta kaavoittaa enää yhtään enempää kulttuurihistoriallisia kohteita ja viheralueita asuinrakentamiselle. Kaupunkiin ei tule enempää elinvoimaa tällaisesta toiminnasta vaan keskustan kiinteistöjen arvo alenee entisestään yllirakentamisen takia. Kenen etua silloin ajetaan? Vaikkakin Onnelantie 2 tontin omistajalla olisi epärealistinen näkemys hyvästä liikevoitosta on kaupungin vastuu kuitenkin pitää yllä tasapainoa asuinrakentamisen ja kaupungin muun viihtyvyyden suhteen. Kaupungin työttömyystilastot ovat karua luettavaa eikä näin vakavissa työttömyyspaineissa olevilla asukkailla ole varaa uusiin keskusta-asuntoihin. Mistä kaupunki olettaa saavansa asukkaat näihin ylikalliisiin uudisneliöihin? Peräänkuulutan kaupungin vastuuta yhteisen ympäristömme arvon luojina ja toivon, että kaavasuunnitelmasta luovutaan joko kokonaan tai osoittaen tontille muuta yhteisöllistä käyttöä.

Liitteenä uutiset asuntojen hintatason laskusta pienemmissä kaupungeissa:

<https://yle.fi/uutiset/3-10666279>

<http://www.ptt.fi/ennusteet/kansantalous-ja-asuntomarkkinat/asuntomarkkinat-2019-ennuste.html>

Liitteet uutisista Lahden työttömyysasteesta:

<https://www.lahti.fi/ajankohtaista/uutiset/ty%C3%B6tt%C3%B6myysaste-lahdessa-tammikuussa-14-1>

<https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2523071>

Liite uutisesta keskeneräisestä talousvaikeuksiin joutuneesta rakentamisesta:

<https://www.ess.fi/uutiset/paijathame/art2509435>

Ystävällisin terveisin

Vanhojen asuntojen hinnat laskivat tammikuussa

Suurista kaupungeista hinnat nousivat vain Vantaalla.

Asuntojen hinnat 28.2.2019 klo 09:36

STT-Yle

32

Vanhojen osakeasuntojen hinnat laskivat joulukuusta tammikuuhun koko maassa, kertoo Tilastokeskus. Pääkaupunkiseudulla laskua oli 1,9 prosenttia ja muualla maassa 3,3 prosenttia.

Vantaa oli suurista kaupungeista ainoa, jossa hinnat nousivat. Heisingissä asuntojen hintojen nousu tasaantui viime vuonna, ja tammikuussa hinnat laskivat noin kaksi prosenttia.

Hinnat ovat olleet kovassa nousussa, myös Turussa, mutta tammikuussa nousu näyttäisi taittuneen. Suurista kaupungeista hinnat ovat laskeneet vuoden aikana eniten Oulussa.

Viime vuoden tammikuuhun verrattuna hinnat nousivat pääkaupunkiseudulla hieman yli prosentin ja laskivat muualla Suomessa reilut kaksi prosenttia.

Aiemmin aiheesta:

Nyt alkavat ostajan markkinat – Hintakone kertoo asuntokaupan tilanteen postinumeroalueellasi

Vanhojen asuntojen kauppa hyytymässä – alan konkarikin ihmeissään: "Kyllä siellä on mysteeriä taustalla"

Asuntomarkkinat 2019 - ennuste

KANSANTALouden Tutkimusryhmä
18. tammikuuta 2019

Louise Vuori, Hanna Karikallio, Peetu Keskinen, PTT-ennuste: Alueelliset asuntomarkkinat 2019, ISSN 1799-0340, Helsinki 2019.

Asuntomarkkinoiden positiivinen viire isoimpien kaupunkien varassa

Asuntomarkkinoiden tilastessa tarkastellaan asuntomarkkinoiden kehitystä sekä vanhojen kerrostalojen kysyntä- ja tarjontaan vaikuttavien taustatekijöitä, kuten rakentamista ja työllisyyskehitystä. Katsauksessa esitellään vanhojen kerrostaloasuntojen hintakehitystä sekä vapaarahoitteisten ja ARA-asuntojen vuokratien kehitystä vuonna 2019 sekä kokonaisuutena asuinalueiden suurimmissa kaupungeissa.

Ennusteen pohjana on malli, jonka keskeisin piirre on, että asuntojen hinnat noudattelevat kansantalouden tuotteenkehitystä. Tuhojen lisäksi rompi keskeisessä asuinalueiden hintatietojen vaikutus tekijä mallissa on korkotaso. (1)

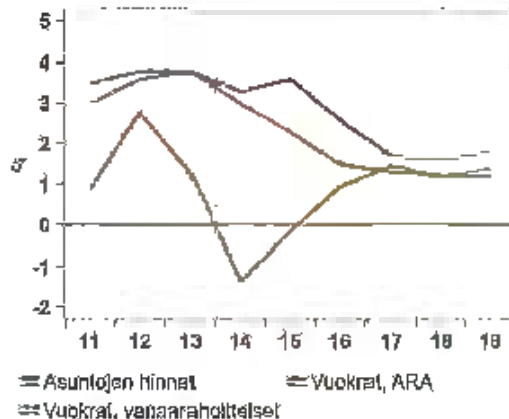
Ennusteen erityispiirteitä on tänä vuonna vuokra-asumisen kasvuvuosi. (Lue erityisosa täältä linkki).

Ennusteen infoesityksen kahvotus on löydettävissä täältä linkki).

Asuntomarkkinoiden kehityksen erityispiirteet kasvukeskusten ja haja-asutusalueiden välillä jatkuu voimakkaana vuonna 2019. Nopeutunut talouskasvu on priskäännyt asuntomarkkinoita vain merkittävimmissä kasvukeskuksissa. Muissa suurissa kaupungeissa asuntomarkkinoiden kehitys on ollut vaihtelevaa. Yhteisemmin kaupunki on päässyt kasvuvuoralle. Pienempien kaupunkien ja työpaikkien asuntomarkkinatkin talouden hyvällä on osittain tarttunut jainkaan, vaan vanhojen asuntojen hinnat ovat edelleen laskevat. Kiivas rakentaminen kasvukeskuksissa jatkuu vuonna 2019. Uudiskohteiden tarjonta onkin keskimäärin edelleen kohonnut, mutta vanhojen asuntojen hinta- ja vuokratkehitys on myös kasvukeskuksissa pysynyt matalisena.

Vuonna 2018 vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat nousivat ainakin keskimäärin Suomeksi 1,2 prosenttia. Vuodelle 2019 ennustetaan vastaavaa 1,2 prosentin nousua (Kuvio 1). Vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen ennustetaan lisäksi kohonavan vuonna 2019 vastaavasti kuin vuonna 2018. Ero kasvukeskuksissa ja muiden alueiden asuntomarkkinoilla hintakehityksessä kasvaa kuitenkin edelleen. Kiihtynyt kaupunginkehitys lisää asuntojen kysyntää, mikä vie hintoja kasvukeskuksissa. Vähäkasvuisuuden kasvu alkoi vuonna 2018 hidastua, tulot ja työllisyyskehitys pysyvät suhteellisen korkeita, mutta kasvun nousuun, mutta matala korkotaso on edelleen asuntomarkkinoiden kasvun inflaation nopeutumisen suurin väite vaihte asuntomarkkinoiden kehitykselle. Inflaatio on nopeutumisen suhteellista matalalla tasolla. Vielä tässä vuonna rakentamisessa häyrytelään ennätystasoa, mikä ylläpitää asuntomarkkinoiden kasvun painopistettä uudiskohteissa. Samalla kuitenkin rajoittavat vähävimmit hintapiikit myös kasvukeskusten vanhojen asuntojen merkittävästi.

Vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat ja vuokrat

Lähde: Asuntomarkkinat, PTT

Kuvio 1. Vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen ja vanhojen kerrostaloasuntojen vuokratien vuosimuutokset. Ennuste: PTT

15.3.2020 15:30

Työttömyysaste Lahdessa tammikuussa 14,1 %

Lahden työttömyysaste oli vuoden 2019 tammikuun lopussa 14,1 %, 1,3 prosenttiyksikköä alempi kuin vuosi sitten. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukainen koko maan työttömyysaste oli tammikuussa 9,6 %.

Työttömät työnhakijat oli Lahdessa tammikuussa 7 900, 822 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli 1 198 henkilöä, 5 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömiä olleita oli 2 428, 809 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia avoimia työpaikkoja oli Lahdessa tammikuun lopussa 2001, 319 työpaikkaa enemmän kuin vuosi sitten.

Suurimpien kaupunkien työttömyysaste oli vuoden 2019 tammikuun lopussa korkein Lahdessa (14,1 %) ja Joensuussa (13,5 %), matalin Espoossa, 7,9 %. Vuoden aikana (tammikuu 2018-2019) työttömyysaste on laskenut eniten Tampereella (-2,5 prosenttiyksikköä) ja Oulussa (-1,9 prosenttiyksikköä), Lahdessa laskua oli -1,3 prosenttiyksikköä. Vuoden 2019 alusta työttömyysaste on alentunut eniten Joensuussa ja Jyväskylässä (-0,8 prosenttiyksikköä), Lahdessa laskua oli -0,2 prosenttiyksikköä.

Työttömien määrä on vähentynyt vuoden aikana (tammikuu 2018-2019) eniten Helsingissä, 3 367 henkilöllä sekä Tampereella, 2 809 henkilöllä, Lahdessa vähennyistä oli 822 henkilöä. Nuorisotyöttömien määrä on vähentynyt eniten Tampereella 539 henkilöllä, Lahdessa laskua oli 5 henkilöä vuoden aikana. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni vuoden 2018 aikana eniten Tampereella, lähes 2 500 henkilöllä sekä Helsingissä, noin 1 800 henkilöltä. Lahdessa pitkäaikaistyöttömien määrä väheni 809 henkilöllä vuoden aikana.

Lähde: Tilastokeskus, Hämeen ELY-keskus. Tiedot ovat ennakkotietoja.

PÄIJÄT-HÄME 26.2.2019

Lahdessa suurten kaupunkien korkein työttömyysaste - Joensuu jätti Lahden yksin piikki paikalle

Yhteistyökeskus Lahden työttömyyskeskuksessa. Kuvassa näkyy hakemusten täyttöpiste.

Lahti on nyt yksin suurten kaupunkien työttömyysasteen kärkipaikalla: 12 suurimman kaupungin korkein työttömyysaste oli pitkäaari Joensuussa, mutta marras-joulukuussa Joensuu ja Lahti olivat samoissa lukemissa. Tammikuussa työttömyysaste laski Joensuussa nopeammalla kuin Lahdessa, kertovat tely-keskusten työllisyyskatsaukset.

Lahdessa työttömyysaste oli tammikuussa 14,1 prosenttia. Vuoden aikana Lahden työttömyysaste pieneni 1,3 prosenttiyksikköä.

Joensuussa työttömyysaste oli 13,5 prosenttia. Vähiennysvuoden aikaisesta oli 2,4 prosenttiyksikköä.

12 suurimman kaupungin työttömyysvertailussa kolmantena on Kouvolaa (12,8).

Seuraavina tulevat Jyväskylä (12,1), Pori (12,1), Turku (11,9), Oulu (11,7), Tampere (11,4) ja Kuopio (10,4).

Pääkaupunkiseudolla työttömyysaste on alle koko maan keskiarvon, joka oli tammikuussa 9,6 prosenttia. Helsingissä työttömänä oli tammikuussa 9,1, Vantaalla 8,6 ja Espoossa 7,9 prosenttia työnhakijoista.

20 suurimman kaupungin työttömyysvertailussa Lahti on nyt kakkossijalla. Edellä on vain maan 19:näiseksi suurin kaupunki Kotka, jossa työttömyysaste oli tammikuussa 14,5.

Hollolassa paras tilanne

PÄIJÄT-HÄME 31.1.2019

Lahden konserttitalon asuintornilla pian uusi omistaja - ”Näyttäisi siltä, että asia ratkeaa tämän kuukauden aikana”

Lahden konserttitalon keskeneräinen asuintorni on ollut myynnissä kuukausikaupalla, ja paras ostotarjousta etsitään yhä. Nyt ostajan löytyminen on lähellä, mutta asuintorniin liittyvien konkurssisotkujen penkominen jatkuu vielä pitkään.

Ohjelmaohjelma- ja konserttitalon asuintorni on ollut myynnissä kuukausikaupalla, ja paras ostotarjousta etsitään yhä. Nyt ostajan löytyminen on lähellä, mutta asuintorniin liittyvien konkurssisotkujen penkominen jatkuu vielä pitkään.

Lahden konserttitalon rakennettu keskeneräinen asuintorni on lähiviikkoina saamassa uuden omistajan. Toisin toistaiseksi on vielä avoinna, kenelle lomiosan omistus siirtyy, koska uusia ostotarjouksia on edelleen tulossa.

– Nyt näyttää siltä, että asia ratkeaa tämän kuukauden aikana. En pysty silti lupaamaan, että näin käy, sanoo asuintorrensia rakentaneen asunoyhtiön pesähoitaja, asiantuntija Kirsi Eksymä.

Osa tarjouksen tekijäistä on sittemmin pudonnut pelistä, koska ne eivät ole saaneet kaupanteon vaatimaa rahoitusta järjestymään. Eksymä ei halua paljastaa, ketkä ovat tehneet tarjouksia ja paljonko niitä on vireillä.

Asuintornille on etsiskely ostajaa huutokauppaperiaatteella. Huutokauppa toteutetaan niin, että vain konkurssipesä saa tiedot tehdyistä tarjouksista

Lähtettäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Mieliipide Onnelantie 2:n kaavaan
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 13:43:03

Hei,

Tämä on mieliipide asemakaavan muutokseen A-2691.

Mielestäni ensisijaisesti pitäisi säilyttää katujen risteuksen (Onnelantie-Oikokatu) päätyaihe esimerkiksi rakentamalla yksi (kerros)talo suunnilleen samalle paikalle kuin missä rukoushuone on ollut. Kerrosmääräksi neljä on maksimi. Myös tontin vihreys pitäisi säilyttää tai uusia istutuksia edellyttää kaavassa. Vaikka kaupunki haluaa tiiviimpää rakentamista, tällä alueella puusto ja istutukset ovat tärkeässä ja tunnusomaisessa roolissa.

Nyt esitellyistä kaavaehdotuksista vaihtoehto 2 on parempi, koska siinä pientalon pääty ei tule niin lähelle Saimaankatua ja istutuksille jää enemmän tilaa. Vaihtoehdossa 1 Saimaankadun puoli menee täysin ”tukkoon”, samoin Onnelantien varressa rakennukset ovat hyvin tiiviisti.

Liittymää tontilta ei kannata missään nimessä tehdä Onnelantielle, koska se on pihakatu eikä kestä enää yhtään liikennemäärien lisäämistä.

Lisäksi kaipaisin ehdottomasti julkisivukuvia myös Saimaankadun ja Onnelantien puolelta ennen kuin asiasta voi tehdä minkäänlaisia päätöksiä.

Terveisin,

Lähtettäjä:
Vastaanottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Onnelantie 2
Päivämäärä: 1. maaliskuuta 2019 15:50:41

Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Osallisilla, mm. alueen asukkailla on oikeus lausua mielipiteensä Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta.

Haluamme ensiksi todeta ymmärtävämmä, että rakennuksiin kohdistuvat käyttötarpeet muuttuvat ajan myötä eikä tätä kaupungin luonnollista kehitystä voi vastustaa. Ymmärrämme sen, että jokaisen vanhan heikkokuntoisen puurakennuksen, jolla ei ole enää käyttöä ja jolla ei ole kulttuurihistoriallista, maisemallista tai muuta yleistä merkitystä, säilyttäminen ei ole kenenkään etu. Onnelantie 2:n rukoushuoneen tapauksessa kyse on rakennuksesta ja alueesta, jolla on valtakunnallisesti ja paikallisesti monen tason huomattavaa merkitystä. Rukoushuone puistoineen on osa Lahden historiallista keskustaluuetta. Lisäksi se on alueen asukkaille vihreä, hengittävä elementti kivikaupungin reunalla.

Rakennushistoriallisessa selvityksessä todetaan (RKY, Lahden luettelot): "Tontti ympäristöineen sisältää rakennettuun ympäristöön, Lahden historiaan, uskonnolliseen elämään ja sen kehitykseen liittyviä arvoja ja merkityksiä. --- Ilmakuvasta ja ihmisen mittakaavan korkeudelta tarkasteltuna rukoushuoneen lähiympäristöä voidaan luonnehtia vehreäksi keitaaksi."

Maakuntakaavassa todetaan: "Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen".

Onnelantie 2:n kaavaluonnos on valitettavasti sekä RKY:n ja kaupungin luetteloiden että maakuntakaavan ja KHO:n päätöksen vastainen ja muutenkin ongelmallinen. Kaavaluonnoksessa turvataan yksipuolisesti tontin omistajan oletettu etu, vaikkei omistaja mahdollisesti itse tavoittelekaan yksipuolisesti omaa etuaan. Vaadimme luonnokseen muutoksia. Rukoushuoneen alueen arvokasta kulttuurihistoriallista, maisemallista ja elvyttävää kokonaisuutta ei tule menettää.

Selvityksessä on todettu huomattavia kosteus- ym vaurioita rukoushuonerakennuksessa. Ei voi olla niin, että kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset päästetään huonoon kuntoon laiminlyömällä niiden

kunnostus, jonka jälkeen sanotaan että ne on liian kallista korjata. Viimeistään KHO:n on pantava stoppi tällaisille trendeille. Jos kaupunki nyt hyväksyy purkamisen mahdollistavan kaavamuutoksen, asiassa on varauduttava vuosien oikeusprosesseihin.

Jotta niihin ei jouduttaisi, asiassa on meneteltävä RKYn, kaupungin luokittelujen, maakuntakaavan ja KHOn päätöksen mukaisesti. On 1) tehtävä täsmennetty selvitys mahdollisuudesta muuttaa rukoushuonerakennus asumiskäyttöön tai muuhun käyttöön ja sen mukainen kaavaehdotus. Asumis- tai muuhun käyttöön muuttaminen saattaisi merkitä purkamista niin että vain ulkoseinät ja rakenteita säilyisi, mutta näinkin rakennuksesta saisi mielenkiintoisen, arvoja säilyttävän puurakennuskohteen.

Jos purkukaava hyväksytään, oikeus ratkaisee sen laillisuuden. Oikeuden ratkaisut ovat ennakoimattomia. Jos oikeus suostuu purkuun, se todennäköisesti joka tapauksessa edellyttää kulttuuri-, maisema- ym. arvojen suojelua. Tätä tilannetta varten kaupungin on syytä 2) laatia kaavaluonnos, jossa alueen historialliset, kaupunkikuvalliset ja elvyttävät arvot säilytetään, vaikkei rakennusta voitaisikaan säilyttää. Kaavassa mahdolliset uudisrakennukset on suunniteltava ja sijoiteltava niin, että paikka säilyy historialliseksi tunnistettavana puistomaisena kohteena. Sisäänajoa Oikokadulta ei tule rakentaa, koska viheralue vanhoine puineen on erityisen tarpeellinen kivikaupungin puolella. Puusto on muutenkin säilytettävä niin täysin kuin mahdollista.

Lahdessa, 1.3.19

MIELIPIIDE 7

Lähtettäjä:
Vastaaottaja: [Kirjaamo Lahti](#)
Aihe: Onnelantie 2 kaavaluonnoksesta
Päivämäärä: 3. maaliskuuta 2019 22:07:33
Liitteet: [onnelantie+kirielmä.doc](#)

Ohessa mietteitä kaavaluonnoksesta.

Huomautettavaa Onnelantie 2 kaavamuutoksesta

Viimeisinpien kaavaluonnosten suurin ongelma on selkeä välinpitämättömyys alueen asukkaiden mielipiteistä. Lisäksi museoviraston määräykset on jätetty täysin huomiotta. Ainoa, joka on huomioitu, on tontin omistajat. Kummallisinta tässä on, että uudet omistajat ovat olleet tietoisia suojeleista sekä purkukiellosta ennen ostoa. Miksi jo aiemmin alueelta asunnon hankkineiden sijoitusta ei pidetä minään?

Vetoaminen kaupungin kaavan tiivistämiseen oli kaavoittajalta varsinainen vitsi. Miksi historiallisesti merkittävä alue, jonka asukasluku on ollut aina nolla, tulisi ahtaa saman tien umpeen. Toisaalta kummastelen myös logiikkaa rakentaa valtavia omakotitaloja kerrostalon rinnalle ko. tontille. Omakotitalot eivät sovi tiivistämistavoitteeseen mitenkään.

Lahdessa on keskustan alueella (ranta-kartano, Teivaan satama/urheilukeskuksen alue, vt12 muuttuessa kaduksi koko sen varsi) saati lähiöissä on vaikka kuinka tilaa tiivistää. Lisäksi Valtiotieteen tohtori, alue- ja väestötutkija Timo Aro juuri ennusti että kasvu pysähtyy pian.

Tässä tavoitellaan vain muutamaa hyvää veronmaksajaa. Onko oikein, että menetetään arvokas yhteinen kansallinen perintö tässä tavoittelussa?

Suora lainaus kaavaluonnoksesta:

”Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, MARY, LaRY) ja muinaismuistot Kaavoitettava alue kuuluu rakennuskannaltaan ja ympäristöarvoiltaan kaikkiin Lahden alueella arvotettuihin kokonaisuuksiin.

- *Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY), Onnelantien katumiljö*
- *Maakunnallisesti arvokkaat (MARY), Paavolan alue*
- *Paikallisesti (LaRY), ns. harmaa kirja, Rukoushuone*
- *Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)*

Lisäksi alue kuuluu yleiskaavan keskustarajaus-alueeseen, jolla rakennetun ympäristön arvoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota ja sopivuutta ympäristöön uutta rakennettaessa.”

Kuuluu siis kaikkiin suojeluryhmiin, jotka luonnoksissa jätetään huomioimatta.

”Valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön kohdistuvaa purkamislupahakemusta käsitellessään rakennusvalvontaviranomaisen on aina varmistuttava siitä, että purkaminen ei merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä (MRL 139 §).”

Ympäristöministeriön muistio:

http://www.rky.fi/read/asp/r_RKY_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf

Miten perinne-, kauneus- ja muut arvot on huomioitu luonnoksessa? Vastaa itse, ei mitenkään. Alueen kauneudelle on merkittävintä nimenomaan puusto, joka luonnoksessa on täysin tuhottu ja korvattu betonilla.

”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia, eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää (MRL 54 §). ”

”Uudisrakennuksen tulee soveltua ympäristöönsä ja maisemaan ja rakennuksen tulee olla arkkitehtuuriltaan sopusuhtainen. Rakentamisessa on muutoinkin noudatettava hyvää rakennustapaa. Laissa korostuu erityisesti ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu rakentamisen laatuun vaikuttavana osatekijänä. ”

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennettu-kulttuuriymparisto/maankayton-suunnittelu-ja-kulttuuriymparistot>

Kuinka luonnoksessa näkyy ammattitaitoinen ja hyvä suunnittelu? Sopusuhtainen se ei ainakaan ole.

Perustelut katulinjojen jatkumisesta taas on tuulesta temmattu. Tontti ei ole jatkumo kummallekaan kadulle, vaan puistomainen päätepiste molemmille. Kaavaluonnos ei vastaa kummankaan kadun tyyliä, puistomaisuudesta puhumattakaan.

Rukoushuoneen kerrosala on tällä hetkellä ~1200m². Jos uusi rakennus tulisi vanhan paikalle, säilyisi puistomaisuus oikokadun puoleisessa rinteessä. Kolmikerroksinen puutalo sopisi paikalle huomattavasti paremmin ja asuntojakin tulisi riittävästi. Tärkeimpänä, kenenkään asumisviihtyisyys ei kärsisi, eikä ympäristön asukkaiden asuntojen arvo laskisi.

Aiotaanko 60-luvun purkuvimman virheet toistaa? Muistattehan, että sen vimman jälkiä nyt puretaan.

Keskusta on tiivis jo itsessään, ei siitä tarvitse toista Karistoa rakentaa; kaikki eivät halua nähdä naapurin naamaa ikkunasta aamukahvilla istuessa.

Lahden kaupungille

Salpausselän Luonnonystävät ry:n kannanotto Onnelantie 2:n asemakaavamuutoksesta

Kuulemistilaisuudessa 20.2.2019 kaupungin maankäytön edustajat esittelivät Onnelantie 2:n nykyisen rukoushuoneen tontille hahmoteltuja, kahta vaihtoehtoa, jotka mahdollistavat tontin rakentamisen siten, että molemmissa on yksi kerrostalo Oikokadun suuntaisesti ja toisessa yksi pientalo, toisessa kaksi pientaloa. Pientalot sijoittuisivat Onnelankadun varrelle. Kuulemistilaisuudessa oli läsnä runsaasti lähialueen asukkaita, jotka esittivät kriittisiä kommentteja kaavamuutoksista.

Seuraavassa kommentteja, joita SSLY haluaa esittää kaavamuutoksesta:

SSLY kritisoi sitä, että maankäytön suunnittelun ensimmäisten vaihtoehtojen lähtökohtana on ollut tehokas rakentaminen, kaavoittajan toteamana maksimi! Miksi vaihtoehtoja ei ole esitetty pienemmällä rakennusoikeudella laadituista ratkaisuista, jotka soveltuisivat paremmin rakennushistoriallisesti arvokkaalle paikalle. Onnelantien puutaloalue ja siihen liittyvä rukoushuoneen tontti muodostavat yhtenäisen kaupunkirakenteellisen erittäin arvokkaan kokonaisuuden, mikä on pidettävä Onnelantie 2:n suunnittelun lähtökohtana.

Kuulemistilaisuudessa suunnitteluarkkitehti oli ensimmäisessä vaihtoehdossa laskenut virheellisesti rakennusoikeuden, sen kyllä läsnäolijat havaitsivat, ja todettiin, että senkin vaihtoehdon tehokkuus on noin $e=1$. Arkkitehdiltä on tullut korjaus, eli vaihtoehto 1, $e=0,97$ ja vaihtoehto 2, $e=1,00$. Rakennusoikeuden lähtökohtana on pidetty tehokkuustasoa verrattuna Oikokadun naapurikortteleihin.

Saamamme tiedon mukaan Oikokadun naapuritalon rakennustehokkuus on $e=0,81$ ja Onnelantien naapuritalon $e=0,45$. SSLY:n näkemyksen mukaan Onnelantie 2:n rakennusoikeus on oltava lähempänä tuota $e=0,45$ kuin $e=0,81$. Kuulemistilaisuudessa esitetyt vaihtoehdot ovat näkemyksemme mukaan laadittu aivan vääristä lähtökohdista, kyseiselle alueelle aivan suurella ja kestävämmällä rakennustehokkuudella. Ko tontti on tärkeä osa Onnelantien vanhaa puutaloaluetta. Sen rakennusoikeuden tasoa tulee verrata Onnelantien tonttien rakennusoikeuteen.

Onnelankatu 2:n pihalla on runsaasti hienoa, vanhaa puustoa. Ne tulee kartoittaa ja merkitä asemakaavaan säilytettävänä. Puille ja muulle kasvillisuudelle tulee määritellä riittävän korkea taloudellinen arvo, ja merkitä ja kirjata asemakaavaan. Suojeluarvo voisi olla vähintään 50 000 € per kookas ja vanha säilytettävä puu ja pienemmille arvokkaille puille ja pensaille 25 000 € per yksilö. Vastaava merkintä- ja suojelukäytäntö tulee ottaa mukaan toisaallakin asemakaavamuutoksia tehtäessä.

Onnelantien varteen tulevien rakennusten tulee noudattaa samaa arkkitehtuuria kuin muut Onnelantien puurakennukset puutarhakaupungin tyyliä. Oikokadun suuntaisen rakennuksen on oltava merkittävästi pienempi kuin esitetyissä vaihtoehdoissa. Rakennus ei saa täyttää Oikokadun ja Saimaankadun kulmaa, vaan rakennuksen tulee sijoittua enempi tontilla itään päin. Rakennusoikeus ja rakentamisen johdosta toteuttavat piharakenteet, pysäköintialueet, jätehuollon vaatimat tilat ja muut kulkuväylät tulee sovittaa arvokkaan alueen asettamiin lähtökohtiin. On toimittava vanhan asemakaavan hengessä ottaen huomioon tontin sijainti.

Tosiasia taitaa olla, että vanhaa rukoushuonetta tuskin kannattaa pyrkiä säilyttämään, koska rakennus on alkujaan rakennettu kesäkäyttöön ja monta kertaa korjattu virheellisesti. Mutta uusi rakentaminen tulee tehdä Onnelantien ehdoilla. Odotamme kaupungin suunnittelutoimelta uusia vaihtoehtoja, joiden toteutus voisi olla realistinen, kyseiselle alueelle soveltuva!

Lahdessa, 12.3.2019

Salpausselän Luonnonystävät ry, hallituksen puheenjohtaja

Esikoislestadiolaiset ry

15.11.2014

LAHDEN KAUPUNGIN
Tekninen ja ympäristötoimiala

Lahden kaupunginhallitukselle

Dno 3587/10.02.03.00.04/2014

17.11.2014 15:27

Asemakaavanmuutosanomus ja purkulupa-anomus

Anomme kunnioittaen asemakaavanmuutosta asuinkerrostalorakentamiseen omistamallemme Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosassa korttelissa 93 sijaitseville tonteille 6 ja 15 osoitteessa Onnelantie 2 ja 4. Samalla anomme tonteilla sijaitseville rakennuksille purkulupaa.

Perusteluina mainituille anomuksille esitämme seuraavan.

Rukoushuonetontin (Onnelantie 2) yhdistys osti 3.3.1922 kaupungilta ja rukoushuone valmistui saman vuoden lopulla. Rukoushuonetta on myöhemmin laajennettu ja korjattu useaan kertaan. Rukoushuone tuli yhdistykselle tarpeettomaksi sen jälkeen kun uusi rukoushuone valmistui 1996 Lahteen osoitteessa Tapparakatu 20. Onnelantien rukoushuoneelle on etsitty uutta käyttöä jo 1990-luvun alusta asti. Rukoushuonerakennus vuokrattiin kaupungille päiväkotikäyttöön 1998. Voimassa oleva vuokrasopimus on vuodelta 2005 ja vuokrasopimus päättyy 31.7.2015. Kaupungin tilapalvelu on ilmoittanut, ettei kaupunki ole halukas tekemään enää pitkäaikaista sopimusta, koska rakennuksen kunnostamiseen nykymääräysten mukaiseen kuntoon ei ole teknistaloudellisia edellytyksiä. Rakennukselle on etsitty yli 20 vuoden ajan aktiivisesti monenlaista käyttöä. Selvitysten mukaan on rakennus tullut elinkaarensa päähän, on purkukuntoinen ja sen korjaukset vastaisivat uudisrakentämiskustannuksia.

Yhdistys osti 1975 rukoushuonekiinteistön viereisen omakotitalon (Onnelantie 4) ensisijassa rukoushuoneen piha-alueen laajentamiseksi ja kiinteistön vahtimestarin asunnoksi. Asuinrakennuksen kunto on varsin huono.

Pyydämme, että asemakaavanmuutos otetaan kaupungin kaavoitusohjelmaan mahdollisimman pian.

Lahdessa 15. marraskuuta 2014

Esikoislestadiolaiset ry:n puolesta, valtakirjalla

Lestadiolaisuus on evankelisluterilaisen kirkon sisällä toimiva, 1800-luvulla syntynyt herätysliike. Liikkeen perinteitä kantava esikoislestadiolaisuus vaikuttaa Pohjoismaiden ja Pohjois-Amerikan lisäksi myös Venäjällä, Baltiassa ja Keski-Euroopassa. Suomessa toimiva Esikoislestadiolaiset ry rakentaa ja ylläpitää rukoushuoneita seuroja ja muita hartausilaisuuksia varten.

KIINTEISTÖKATSELMUS + PTS

ONNELANTIE 4, LAHTI

10.8.2015

10.8.2015

1 Yleistiedot

Kohde	Onnelantie 4, Lahti
Tilaaaja	Kustregionens utbildningsfastigheter Joakim von Bergman Raaseporintie 9 00600 Tammisaari

2 Kiinteistön perustiedot

Onnelantie 4 Lahti	
Kiinteistön tyyppi	vanha rukoushuone (päiväkoti) ja omakotitalo
Rakennusvuosi	Vanha rukoushuone on rakennettu vuonna 1923, laajennettu 1970 ja 2000 luvulla. Omakotitalon rakentamisajan kohta ei ole tiedossa.
Rakennusten määrä	2
Kerroksia	3
Huoneistoala	noin 1 200 m ² rukoushuone ja noin 100 m ² omakotitalo

3 Yleistä kiinteistökatselemuksesta

Kiinteistökatselemuksen PTS- ehdotus on laadittu rakenne, sähkö- ja lvi- alan asiantuntijoiden yhteistyönä. Kiinteistön kunnan selvittämiseksi tutustuttiin saatavilla oleviin lähtötietoihin ja suoritettiin kiinteistötarkastus 9.6.2015. Tässä raportissa esitetään yhteenveto kiinteistötarkastuksen tärkeimmistä havainnoista sekä rakenteiden ja järjestelmien kunnosta ja korjaustarpeesta.

Kiinteistökatselemuksessa selvitettiin aistinvaraisin havainnoin rakennusosien ja järjestelmien nykyinen kunto, vauriot ja viat sekä syyt niiden aiheutumiseen sekä lisäselvitysten tarve. Katselemuksen lähtökohtana on muodostaa kokonaisnäkemys kiinteistön nykyisestä kunnosta ja järjestelmiin kohdistuvista korjaustarpeista seuraavan 10 vuoden aikana. Lisäksi raportissa pyritään tuomaan esille välitöntä huoltoa ja kunnostusta sekä säännöllistä määräaikaishuoltoa kaipaavat rakennusosat, järjestelmät ja laitteet. Huomiota on myös kiinnitetty rakennuksen turvallisuuteen, terveellisyyteen ja viihtyvyyteen.

Kunnossapito-ohjelmassa (PTS) esitetään arviot korjaustarpeesta, korjausten kiireellisyydestä ja korjauskustannusten suuruusluokista. Arviot perustuvat tehtyihin havaintoihin ja teknisiin käyttöikäarvioihin. Lisäksi raportissa pyritään tuomaan esille välitöntä huoltoa ja kunnostusta sekä säännöllistä määräaikaishuoltoa kaipaavat rakennusosat, järjestelmät ja laitteet. Kunnossapito-ohjelmaan ei ole sisällytetty normaaliin huoltoon liittyviä vuosittain tehtäviä huoltotoimenpiteitä. Raportissa esitetty kunnos-

10.8.2015

sapito-ohjelma on yksi työkalu kiinteistön kunnossapidon suunnittelussa ja korjaustoimenpiteiden jaksottelussa.

4 Havainnot ja suositellut toimenpiteet

Rakennustekniikka

Kiinteistöt ovat rakenteiltaan pääosin tyydyttävässä kunnossa, paikoitellen rakenteiden kunto on heikko, minkä takia osa rakenteista on suositeltavaa peruskorjata lähivuosina.

Piha-alueella kasvaa nurmikkoa ja puita. Nurmialueet ovat paikoitellen kuluneet ja huonossa kunnossa.

Pihat ja kulkuväylät on osittain asfaltoitu. Pihan asfalttialueissa on havaittavissa painumia ja halkeamia. Paikoitellen nurmikko ja sammaleet ovat kasvaneet asfaltin päälle.

Leikkialueet on hiekoitettu. Hiekka-alueet on paikoitellen erotettu parruilla muista alueista.

Nurmi- ja asfalttialueet on suositeltavaa korjata 3-4 vuoden kuluessa.

Aidat ovat pääosin maalattua terästä. Länsipäädystä on teräsbetoninen tukimuuri, jonka päällä oleva aita on maalattua terästä. Osa teräsrakenteisista aidoista on muuten hyvässä kunnossa mutta aidan maalaus lohkeilee paikoitellen irti. Itäsivun aita on huonossa kunnossa ja osa aitatolpista on ruostunut rikki. Osa tolpista pysyy pystyssä pyöreän tolpan sisälle valetun betoniytimen ansiosta. Puiset aidat ovat hyvässä kunnossa. Teräsaitojen kunnostaminen ja maalaus on suositeltavaa tehdä 3-4 vuoden kuluessa.

Länsipäädyn betonitukimuuri on maalattu kauniisti. Muurissa on muutama leveä halkeama ja tukimuurin päällä kasvaa sammalta. Keskellä tukimuuria on teräsbetoninen porraskorjaus pihalle. Portaan teräskorjaus ja portti ovat ruosteessa, maalaus lohkeilee irti. Portaan betonipintaa peittää sammalkasvusto.

Omakotitalon betoniportaan teräskorjaus on ruostetta, portaan maalaus lohkeilee irti ja portaassa on iso halkeama. Kellariin johtavien portaiden betoni on rapautunutta.

Betoniportaiden ja tukimuurin korjaus on suositeltavaa tehdä 3-4 vuoden kuluessa. Portaiden ja tukimuurin korjaus tehdään betonikorjausmenetelmin.

Molempien rakennusten puuosissa on havaittavissa paikallisia lahovaurioita, maalaus on kulunut ja lohkeilee irti. Paikoitellen maalikerros on hyvin paksu ja irtoaa alimman maalikerroksen päältä. Lahonneet puuosat uusitaan, vanha maali poistetaan kokonaan koska vanha maalikerros on liian paksu ja paikoin kokonaan irti alustastaan. Julkisivujen korjaus on suositeltavaa tehdä 2-3 vuoden kuluessa.

10.8.2015

Rukoushuoneen sokkelissa on havaittavissa muutama halkeama, betonin lohkeamisia ja paikoitellen yksittäiset teräkset ovat lohkaisseet betonin pinnan, maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen pohjoissivun sisäänkäyntikatoksen teräsosissa on ruostetta ja katoksen alapinnassa on havaittavissa vesivuotojen aiheuttamia vaurioita. Teräsosien ruostesuojaus, maalaus, katoksen aluskatteen uusiminen ja vesivuotojen korjaus.

Omakotitalon sokkelissa on havaittavissa yksittäisiä halkeamia kellarin puolella.

Sokkelien korjaus betonikorjausmenetelmin ja maalaus 2-3 vuoden kuluessa.

Syöksytorvet ovat paikoitellen rikkoutuneet tai liitokset ovat irronneet. Korjaus on suositeltavaa tehdä vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen peltikatto on huonossa kunnossa ja ullakkotilaan on jouduttu asentamaan useita muovikaistoja, jotka ohjaavat veden astioihin. Peltikaton saumoja on tiivistetty paikoin elastisella massalla. Peltikatteessa on ruostetta ja maalaus lohkeilee irti. Ullakkotilassa havaittiin yksittäinen pieni puupalkki, joka on murtunut. Murtuma ei ole merkittävä.

Omakotitalon kattolappeella kadun puolella on havaittavissa pieni painuma, jonka syy on suositeltavaa tarkastaa ja tarvittaessa korjata. Ullakkotilassa on ollut tulipalo. Peltien maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen katto on suositeltavaa uusida. Uusimisen yhteydessä asennetaan aluskate. Aluskatteena voidaan käyttää bitumikermiä. Samalla uusitaan kattojen varusteet. Omakotitalon katto puhdistetaan ja maalataan. Samalla uusitaan kattojen varusteet. Korjaukset tehdään 2-3 vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen eteläsivun sisäänkäynnin katon juuripellin yläosaan on jäänyt rako, jonka kautta pääsee vettä seinärakenteen sisään. Raon korjaus on suositeltava tehdä vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen ikkunat on osittain uusittu. Uudemmat ovat 3-lasisia, 2-puitteisia sisään avautuvia puuikkunoita. Vanhemmat ikkunat ovat 2-lasisia, 2-puitteisia sisäänulos avautuvia puuikkunoita. Ikkunoiden kunto vaihtelee, uusien ikkunoiden kunto on tyydyttävä, paikoitellen ulkopuitteen maalaus on kulunutta tai lohkeilee hieman. Vanhemmissa ikkunoissa on paikoitellen lahoa ja maalaus lohkeilee irti.

Omakotitalon ikkunat ovat 3-lasisia, 3-puitteisia sisään avautuvia puuikkunoita. Ikkunat on kuultomaalattu tummalla kuultomaalilla. Ikkunoiden maalaus on kulunutta.

Rukoushuoneen uudet ikkunat ja omakotitalon ikkunat on suositeltavaa huoltomaalata. Päiväkodin vanhat ikkunat ja ullakon ikkunat on suositeltavaa uusida. Ikkunakorjaus on suositeltavaa tehdä 2-3 vuoden kuluessa.

Rukoushuoneen tilojen kunto vaihtelee hyvästä välttävään. Tilojen laulalattioiden lakkaus on paikoin kulunutta ja seinien maalaus lohkeilee hieman.

Keittiötila on tyydyttävässä kunnossa.

10.8.2015

Kellarikerroksessa olevan ruokailutilan käyttötarkoituksen muutos on erittäin vaikeaa koska tila on matala (katon alapinta h= 2,4 m ja kattopalkin alapinta h= 2,08 m) ja katonrajassa olevat ikkunat ovat hyvin pieniä.

Pyykinpesutilan ja sen yhteydessä olevat SH- ja WC-tilat ovat tyydyttävässä kunnossa.

Osa WC tiloista on uusittu ja ne ovat hyvässä kunnossa. Osa vanhempien WC-tilojen muovitapeteista on irronnut alustastaan.

Miesten WC- ja SH-tila toimii varastona ja on huonossa kunnossa.

WC- ja miesten suihkutilan peruskorjaus 2-3 vuoden kuluessa.

Omakotitalon tilojen kunto vaihtelee, pääosin tilat ovat tyydyttävässä kunnossa.

Yläkerran SH on tyydyttävässä kunnossa. Vedeneristystapa ei selvinnyt tarkastuksen aikana. SH:n seinän alaosassa ja lattialla seinän vieressä havaittiin kohonneita kosteuspitoisuuksia. Jos vedeneristykseenä toimii muovimatto, on suositeltavaa tehdä SH:n peruskorjaus 2-3 vuoden kuluessa. Löylyhuoneen panelointi on pääosin tyydyttävässä kunnossa. Seinän alaosan alin lauta on maalattu lattian väriseksi. Laudan maalaus lohkeilee hieman. Seinän höyrynsulkuna toimiva alumiinipaperin alareuna on irronnut seinälaatasta. Rapatussa seinässä hormin kohdalla on halkeamia, jotka on syytä korjata vuoden kuluessa.

Alakerran WC on huonossa kunnossa, lattiassa on kohonneita kosteuspitoisuuksia. WC-tila on suositeltavaa uusida 2 vuoden kuluessa.

Omakotitalon kellaritila on huonossa kunnossa. Kellarissa on ollut öljysäiliö ja poltin, minkä takia tilassa on öljyn aiheuttama tuoksu. Tilan rakenteista on suositeltavaa tutkia PAH-yhdisteet. Tila on toisarvoisessa käytössä, minkä takia tilan korjaus ei välttämättä ole tarpeellista.

LVI- järjestelmät

Kiinteistö on liitetty kaukolämpöverkkoon ja varustettu pumppukiertoisella suljetulla vesilämmityslaitoksella. Kiinteistön lämmönsiirtimet sijaitsevat omakotitalon kellarikerroksessa ja ne ovat vuodelta 1980. Lämmönsiirtimet ovat teknisen käyttöiän lopussa ja ne ovat korkeintaan välttävässä kunnossa. Lisäksi lämmönsiirtimissä havaittiin paljon vanhoja vuotojälkiä. Suosittelemme uusimaan kaukolämmön alajakokeskuksen lähivuosien aikana.

Kiinteistöjen lämpöjohdot on rakennettu teräsputkesta kierre- ja hitsausliitoksin. Kiinteistön lämpöjohtoverkoston tarkkaa asennusajankohtaa ei ole tiedossa. Runkojohdot kulkevat osin näkyvillä ja osittain rakenteissa piilossa. Runkolinjojen sulku- ja linjasäätöventtiilit ovat tarkastetuina osin palloventtiileitä, joiden sulkuominaisuudet ovat tyydyttävässä kunnossa. Putkistojen kunto on vielä tyydyttävä, mutta putkiston kunto ja jäljellä oleva käyttöikä on syytä selvittää putkiston kuntotutkimuksella, joka tulisi suorittaa tarkastelujakson alkupuolella. Lämpöjohtoverkoston eristeet omakoti-

10.8.2015

talossa saattavat sisältää terveydelle haitallista asbestia, joka tulee ottaa huomioon mahdollisissa korjauksissa.

Kiinteistöjen lämmitys on toteutettu teräslevypattereilla, joiden tarkka asennusajankohta ei ole tiedossa. Lämpöpattereiden patteriventtiilit ovat pääosin termostaattiventtiileitä, joiden valmistaja on Danfoss/Oras. Patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöään loppupuolella ja niiden uusiminen on ajankohtaista tarkastelujaksolla. Samassa yhteydessä myös lämmitysverkosto tulee tasapainottaa.

Kiinteistöjen käyttövesiverkostot ovat tehty näkyvin osin kupariputkesta juotosliitoksin ja verkostoon tehdyt muutokset on tehty komposiittiputkella. Käyttövesiverkostot ovat tehtyjen havaintojen ja teknisen käyttöään perusteella korkeintaan tyydyttävässä kunnossa. Suosittelemme selvittämään kiinteistöjen käyttövesiverkostojen kunnan putkiston kuntotutkimuksen avulla, jolla voidaan tarkentaa verkostojen uusimisajankohtaa.

Kiinteistötarkastuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella vesikalusteita on uusittu vuosien varrella tehdyissä saneerauksissa melko paljon. Uusitut vesikalusteet ovat pääosin hyvässä kunnossa ja vanhemmat vesikalusteet ovat pääosin heikossa kunnossa. Suosittelemme uusimaan vesi- ja viemärikalusteita tarpeen vaatiessa.

Rukoushuoneen jätevesiviemärit on näkyvin osin rakennettu muoviputkella muhvilii-toksin, mutta niiden asennusajankohdasta ei ole tietoa. Omakotitalon jätevesipohjaviemäri on näkyvin osin vanhaa valurautaviemäriä, joka on korkeintaan välttävissä kunnossa. Kiinteistöjen viemäriverkostojen kunto tulee selvittää putkiston kuntotutkimuksen avulla, jolla voidaan tarkentaa verkostojen uusimisajankohtaa. Käyttövesi- ja viemäriverkostojen kuntotutkimus suositellaan tehtäväksi lähivuosien aikana.

Omakotitaloa palvelee pääosin painovoimainen poistoilmavaihto. Omakotitalossa on puuhella ja puilla lämmitettävä saunan kiuas. Omakotitalon hormiryhmässä havaittiin halkeamia, joten suosittelemme omakotitalon hormikartoitus, jolla selvitetään hormiryhmien kunto ja mahdolliset korjausmenetelmät.

Rukoushuonetta, jossa toimii päiväkotia, palvelee koneellinen tulo- ja poistoilmavaihto. Kiinteistön ilmanvaihtokoneet ovat pääosin vanhoja ja ne ovat teknisen käyttöikänsä loppussa. Tehtyjen havaintojen perusteella kiinteistön ilmanvaihtokoneet ovat korkeintaan välttävissä kunnossa. Suosittelemme kiinteistön kaikkien ilmanvaihtokoneiden uusimista. Mikäli kiinteistön käyttötarkoitukset muuttuvat, niin ilmanvaihto tulee suunnitella uusien käyttötarkoitusten ja nykymääräysten mukaiseksi.

Kiinteistöä palvelevat ilmanvaihtokanavat ovat alkuperäisiä ja rakennettu kuumasinkitystä teräskanavasta. Kanavat ovat teknisen käyttöään perusteella tyydyttävässä kunnossa, mutta kanavat ovat pölyiset. Ilmanvaihtokanavien edellisestä puhdistuksesta ei saatu tarkkaa tietoa kiinteistökierröksellä. Koneellisesti toimivan ilmanvaihton suositeltu puhdistusväli on noin 5-7 vuotta. Suosittelemme puhdistamaan ilmanvaihtokanavat tarkastelujakson alkupuolella. Samalla tulee parantaa ilmanvaihtokanavien

10.8.2015

eristystä ullakkotiloissa. Kanavapuhdistusten yhteydessä on syytä tasapainottaa tilojen ilmamäärät.

Kiinteistö on varustettu käsisammuttimilla ja pikapaloposteilla. Käsisammuttimien määräaikaistarkastukset on suoritettu säännöllisesti. Sammuttimet on tarkastettu viimeksi 17.11.2014 ja niiden seuraava tarkastus on marraskuussa 2016. Kiinteistön käsisammuttimien ja pikapalopostien merkinnöissä ei havaittu puutteita kiinteistökierröksellä.

Sähköjärjestelmät

Kiinteistön sähköjärjestelmät ovat 4-johdinjärjestelmän mukaisia, pääosin vuoden 1976 saneerauksen ajalta ja ne ovat jo heikossa kunnossa. Niiden tekninen käyttöikä on käytetty loppuun ja ne on uusittava lähiaikoina.

Maadoitus- ja potentiaalintasausjärjestelmä on vuoden 1980 saneerauksen ajalta ja sen potentiaalintasauskiskoon liitettyjä johtoja ei ole merkitty. Järjestelmä on välttävissä kunnossa.

Kiinteistön sähköjärjestelmille tulee suorittaa sähkölaitteiston määräaikaistarkastus, ellei sitä ole tehty.

Laitteistojen sähköistykset (lähinnä LVI-laitteistot) ovat pääosin heikossa kunnossa ja niiden uusiminen tulee ajankohtaiseksi lvi-järjestelmiä uusittaessa.

Sähköliitännäisjärjestelmät (pistorasiat) ovat pääosin välttävissä kunnossa ja ne kannattaa uusida tilojen saneerausten yhteydessä.

Valaistusjärjestelmät ovat pääosin välttävissä kunnossa. Valaistuksen uusimisen tarpeen aiheuttaa ikääntymisen lisäksi se, että osa nykyisistä valonlähteistä ja liitännälaitteista poistuu markkinoilta lähivuosina. Valaistusjärjestelmät kannattaa uusida tilojen saneerausten yhteydessä.

Rakennuksessa on kaksi erillistä turvavalaisusjärjestelmää. Toinen ohjaa opastevalaisimia ja se on vuoden 1976 saneerauksen ajalta ja se on jo heikossa kunnossa. Toinen on ns. varavalaisusjärjestelmä, jossa valaisimien akut on sijoitettu valaisimien sisälle. Varavalaisusjärjestelmä on välttävissä kunnossa. Molemmat valaistusjärjestelmät kannattaa uusida tilojen saneerausten yhteydessä.

Puhelinjärjestelmä on vuodelta 1976 ja se on jo heikossa kunnossa.

Kiinteistössä ei ole antennijärjestelmää.

Kiinteistössä ei ole yleiskaapelointijärjestelmää.

Turvallisuusjärjestelmät: Paloilmoitinjärjestelmä Lismar cb200 on uusittu vuonna 2012 ja se on tyydyttävässä kunnossa.

Rikosilmoitusjärjestelmä Ranger 8600 on ehkä 80-luvulta. Sen tekninen käyttöikä on käytetty loppuun ja se on uusittava lähiaikoina.

10.8.2015

Kiinteistön valaisimien, kytkimien ja pistorasioiden sekä sähkötekniisten tieto- ja rikosilmoitusjärjestelmien peruskorjaus on suositeltavaa suorittaa lähivuosina esim. LVI-järjestelmien uusimisen yhteydessä.

Suosittelut kuntotutkimukset ja lisäselvitykset

Kiinteistökatselemuksessa ei voida luotettavasti arvioida kaikkien rakennusosien ja järjestelmien kuntoa. Tarkemman kunnan ja korjaustarpeen arvioimiseksi sekä soveltuvien korjaustapojen selvittämiseksi suosittelemme seuraavien kuntotutkimusten tai lisäselvitysten suorittamista:

- Putkiston kuntotutkimus (tarkastelujakson loppupuolella)
- Haitta-ainetutkimus, useissa materiaaleissa ja rakenteissa voi olla haitta-aineita

Suosittelut kiireelliset toimenpiteet

Kiinteistökatselemuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen pohjalta suosittelemme seuraavien toimenpiteiden suorittamista kiireellisinä:

- Asbestikartoitus (omakotitalon kellarissa rikkinäistä asbestieristettä)
- Eteläsvun sisäänkäynnin peltikaton juuripellin yläreunan raon korjaus

Suosittelut huoltoluonteiset toimenpiteet

Kiinteistökatselemuksen yhteydessä tehtyjen havaintojen pohjalta suosittelemme normaalien huoltotoimenpiteiden lisäksi seuraavien huoltoluontoisten toimenpiteiden suorittamista:

- Piha-alueen sadevesikaivojen puhdistukset
- Ikkunoiden helojen ja ovien lukkojen sekä saranoiden rasvaus

Kiinteistökatselemuksen rajaukset

- Kiinteistökatselemus ei sisällä käyttäjäkyselyä

Turvallisuuteen ja terveellisyyteen liittyvät havainnot ja toimenpidesuosituks

- Putkieristeissä on haitta-aineita. Ennen korjauksia, viimeistään suunnitteluvaiheessa on syytä suorittaa haitta-ainetutkimus
- Vanhempien osien eri materiaaleissa ja rakenteissa on haitta-aineita, ennen korjauksiin ryhtymistä tulee korjausalueiden haitta-aineet selvittää

10.8.2015

5 Kunnossapito-ohjelma

Suosittelavien toimenpiteiden kustannusarviot on esitetty raportin laatimisvuoden kustannustasossa. Esitetyt kustannusarviot sisältävät arvonlisäveron 24 %. Kustannukset ovat alustavia arvioita ja perustuvat tilastotietoon (Talonrakennuksen Kustannustieto, Haahtela sekä ATOP- kustannuslaskentaohjelma) sekä toteutuneista korjausprojekteista kerättyyn tietoon. Toimenpiteiden todelliset kustannukset ja tarkempi ajankohta tarkentuvat hanke- ja korjaussuunnittelun sekä tarjouskilpailujen myötä. PTS-taulukkoon sisällytettyjen toimenpiteiden kokonaiskustannukset seuraavalle 10 vuodelle ovat noin 938 000 euroa. Korjauskustannukset ovat noin 6,20 €/m² kuukaudessa.

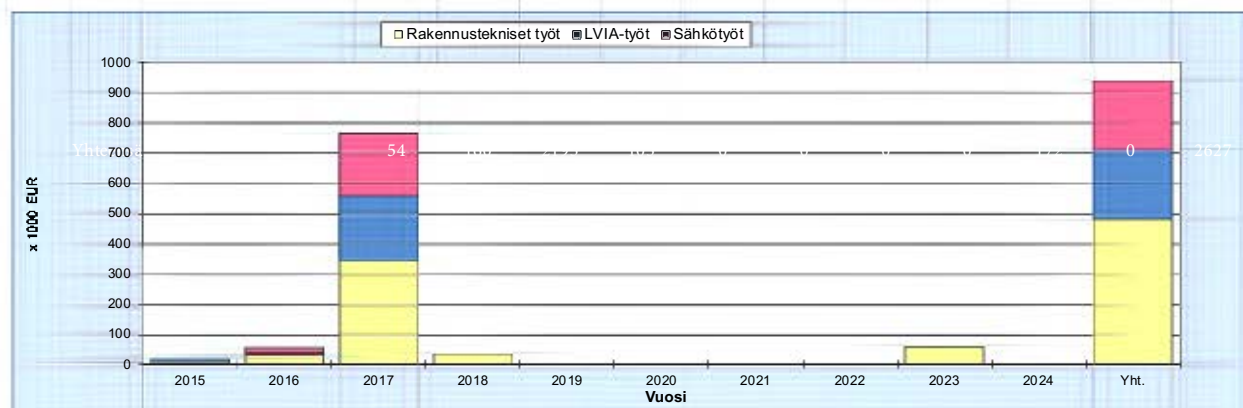
YHTEENVETO

KIINTEISTÖN KUNNOSSAPITO-OHJELMA (PTS-EHDOTUS)

Onnelantie 4, Lahti

Hinnat sis. ALV 24%

Luku		Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										Yht.
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
4	Rakennustekniset työt	8	31	347	36	0	0	0	0	60	0	482
	LVIA-työt	11	10	210	0	0	0	0	0	0	0	231
	Sähkötyöt	0,0	15	210	0	0	0	0	0	0	0	225
	Yhteensä	19,0	56	767	36	0	0	0	0	60	0	938,0
	Yhteensä (€/ m³):	15	44	609	29	0	0	0	0	48	0	744,4
	Yhteensä (€/ m²/ kk):	1	3,7	50,7	2	0	0	0	0,0	4	0	6,20

10.8.2015

RAKENNUSTEKNIIKAN PTS-EHDOTUS													
Onnelantie 4, Lahti													
Hinnat sis. ALV 24%													
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	yht
4	Suosittelavat kuntotutkimukset ja lisäselvitykset												
	Haitta-ainetutkimus molemmat rakennukset	1 erä		7									7
	Omakotitalon kattolapteen taipumisen syyn selvittäminen	1 erä	3										3
	Piha-alueet												
	Asfalttialueiden paikkaus	1 erä			5								5
	Nurmialueiden kunnostaminen	1 erä			4								4
	Piha-aidan korjaus	1 erä			6								6
	Länsisivun betonimuurin ja betoniportaan korjaus	1 erä			10								10
	Omakotitalon betiportaiden korjaus	1 erä			6								6
	Ikkunat												
	Ikkunoiden uusimisen ja maalauskorjausten suunnittelu	1 erä		7									7
	Päiväkodin ikkunoiden uusiminen ja maalauskorjaus	1 erä			45								45
	Omakotitalon ikkunoiden maalaus	1 erä			5								5
	Ulko-ovet												
	Ulko-ovien kunnostaminen ja maalaus	1 erä			6								6
	Julkisivut												
	Syöksytorvien korjaus	1 erä		2									2
	Julkisivukorjausten ja maalausten suunnittelu	1 erä		7									7
	Päiväkodin julkisivujen kunnostaminen ja maalaus	1 erä			30								30
	Omakotitalon julkisivujen kunnostaminen ja maalaus	1 erä			18								18
	Sisäänkäyntikatoksen korjaus	1 erä			3								3
	Sokkelien kunnostaminen ja maalaus	1 erä			6								6
	Yläpohjarakenteet												
	Peltikattojen korjausten suunnittelu	1 erä		10									10
	Päiväkodin peltikaton uusiminen	1 erä			175								175
	Päiväkodin eteläisivun sisäänkäyntikatoksen juuripellin korjaus	1 erä		1									1
	Päiväkodin pohjoissivun sisäänkäyntikatoksen kunnostaminen	1 erä		2									2
	Omakotitalon peltikaton maalaus	1 erä			12								12
	Tilat												
	Märkä- ja wc-tilat												
	Märkä- ja wc-tilojen korjausten suunnittelu	1 erä			8								8
	Päiväkodin märkä- ja wc-tilojen peruskorjauksia	1 erä			20								20
	Omakotitalon märkä- ja wc-tilojen peruskorjauksia	1 erä			10								10
	Päiväkodin pintojen kunnostamisia ja huoltomaalauksia	1 erä								60			60
	Päiväkodin ullakkotilan LVI-tilan peruskorjaus	1 erä			9								9
	Omakotitalon kellarin korjauksia	1 erä			5								5
	Rakennustekniset työt yhteensä		8	31	347	36	0	0	0	0	60	0	482

10.8.2015

LVI-JÄRJESTELMIEN PTS-EHDOTUS														
Onnelantie 4, Lahti														
Hinnat sis. ALV 24%														
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi										yht	
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024		
4	Suosittelut kuntotutkimukset ja lisäselvitykset													
	Käyttövesi- ja viemäriverkoston kuntotutkimus	1 erä	5											5
	LVI- tekniikka													
	Piha-alueen sadevesikaivojen tyhjennykset ja korjaukset	1 erä	4											4
	Lämmitysverkoston tasapainotuksen suunnittelu	1 erä	2											2
	Termostaattisten patteriventtiilien uusiminen sekä lämmitysverkoston tasapainotustyö	1 erä		10										10
	Vanhan LVI- tekniikan osittain uusiminen (sis. lämmönsiirtimet, patteriventtiilit, ilmanvaihdon parannuksen ja vesikalusteita)	1 erä			180									180
	Omakotitalon LVI- tekniikan uusiminen (sis. tonttviemäriin uusinnan ja hormiryhmän korjauksen)	1 erä			30									30
	LVI-työt yhteensä		11	10	210	0	0	0	0	0	0	0	0	231

10.8.2015

SÄHKÖJÄRJESTELMIEN PTS-EHDOTUS														
Onnelantie 4, Lahti														
Hinnat sis. ALV 24%														
Raportin koodi	Toimenpide-ehdotukset	Määrä-arvio	Kustannusarvio (x 1000 EUR) ja ehdotettu toteutusvuosi											
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	yht	
4	Sähköjärjestelmät													
	Sähkösuunnittelu	1 erä		15,0									15	
	Keskukset													
	Päiväkodin sähköjakelujärjestelmän uusiminen	1 erä			35								35	
	Omakotitalon sähköjakelujärjestelmän uusiminen	1 erä			6								6	
	Sähkön liitäntäjärjestelmät/keskukset													
	Päiväkodin pistorasioiden sekä niiden johtojen uusiminen	1 erä			35								35	
	Omakotitalon pistorasioiden sekä niiden johtojen uusiminen	1 erä			4								4	
	Valaistusjärjestelmät													
	Päiväkodin valaisimien sekä niiden kytkimien ja johtojen uusiminen	1 erä			60								60	
	Omakotitalon valaisimien sekä niiden kytkimien ja johtojen uusiminen	1 erä			4								4	
	Päiväkodin turvalaistusjärjestelmän uusiminen johtoineen	1 erä			20								20	
	Antennijärjestelmä													
	Päiväkodin antennijärjestelmä	1 erä			5								5	
	Omakotitalon antennijärjestelmä	1 erä			3								3	
	Yleiskaapelointijärjestelmä													
	Päiväkodin puhelinjärjestelmän uusiminen yleiskaapelointijärjestelmäksi	1 erä			5								5	
	Omakotitalon puhelinjärjestelmän uusiminen yleiskaapelointijärjestelmäksi	1 erä			3								3	
	Rikosilmoitusjärjestelmä													
	Päiväkodin rikosilmoitusjärjestelmän uusiminen johtoineen	1 erä			10								10	
	Rakennusautomaatiojärjestelmä													
	Rakennusautomaatiojärjestelmän uusiminen	1 erä			20								20	
	Sähkötyöt yhteensä				0,0	15	210	0	0	0	0	0	0	225

10.8.2015

Kiinteistökatselemuksen suorittajat

Vahanan Oy

Katselemuksen koordinaattori, LVI- tekniikka
Rakennustekniikka
Sähköjärjestelmät

Harri Makkonen
Juhani Koskinen
Markku Ravea

Harri Makkonen
harri.makkonen@vahanen.com,
044 768 8312

Juhani Koskinen

Markku Ravea

10.8.2015

VALOKUVALIITE

RAK:

Rukoushuoneen peltikatto on huonossa kunnossa. Maalaus lohkeilee, pelleissä on ruostetta ja saumoja on tiivistetty elastisella massalla.

Rukoushuoneen katossa on vesivuotoja, minkä takia ullakkotilaan on asennettu vedenhajaimia joista vesi ohjautuu ämpäreihin.

10.8.2015

Rukoushuoneen räystäässä on havaittavissa pieniä lahoalueita.

Osa rukoushuoneen ikkunoista on huonossa kunnossa, puuosissa on lahoa ja maalaus lohkeilee irti.

Rukoushuoneen seinän maalaus lohkeilee, paikoitellen puu on lahoa tai pinta on pehmeää.

10.8.2015

Osa rukoushuoneen märkätiloista on huonossa kunnossa.

Omakotitalon seinässä on rako, jonka kautta vesi pääsee seinärakenteen sisään.

10.8.2015

Omakotitalon ikkunan kunto on paikoin huono. Puun pinta halkeilee ja katkenneen listan kohdalta vesi pääsee seinärakenteen sisään.

Omakotitalon saunan suihkutila ja löylyhuone ovat huonossa kunnossa. Löylyhuoneen seinän yläosassa on halkeama.

10.8.2015

Omakotitalon WC-tilan lattiassa on kohonneita kosteuspitoisuuksia.

LVI:

Rukoushuoneen ullakolla IV-kanavien eristys on puutteellinen.

10.8.2015

Rukoushuoneen IV- kone on heikossa kunnossa ja teknisen käyttöään lopussa.

Rukoushuoneen keittiön tuloilmakone on teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Rukoushuoneen ruokasalin IV- kone on teknisen käyttöään lopussa.

Ilmanpuhdistin päiväkodin tiloissa.

10.8.2015

Rukoushuoneen ilmanvaihdon päätelaitteet ovat likaiset.

Yleiskuva vesikalusteista.

10.8.2015

Rukoushuoneen patteriventtiilit ovat osittain käsisäätoventtiileitä.

Rukoushuoneen patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Rukoushuonetta ja omakotitaloa palvelevat lämmönsiirtimet ovat teknisen käyttöään lopussa.

Omakotitalon kellarissa on rikkiäistä asbestieristettä.

10.8.2015

Omakotitalon kellarikerroksessa on vanha öljysäiliö, jonka puhdistuksesta ei ole tietoa.

Omakotitalon patteriventtiilit ovat osittain teknisen käyttöään lopussa.

10.8.2015

Kiinteistöjen käyttövesi- viemäri ja lämpöjohtojen kuntoa on syytä selvittää putkiston kuntotutkimuksen avulla.

Kiinteistöyhtiö Onnelat
Onnelantie 2
15100 Lahti

SISÄILMA / RAKENNETUTKIMUS

Tutkimusselostus

12.5.2017 päivitetty 18.8.2017

Työnro: 051721700287

TIIVISTELMÄ

Tutkittava kiinteistö on rakennettu/laajennettu useampana eri aikakautena. Vanhin osa on valmistunut 1923, seuraavat laajennukset 1953, 1956 ja 1996. Toteutetut rakenneratkaisut ovat tyypillisiä kullekin aikakaudelle, pois lukien vanhin osa, joka on suunniteltu pelkästään kesäkäyttöön. Vuoden 1996 kuraeteisen laajennuksen yhteydessä vanhimman osan seinärakenteisiin on asennettu selluvillaeriste puhaltamalla, sekä lisätty yläpohjan eristystä selluvillaeristeellä.

Kiinteistöön tultaessa sisälle oli aistittavissa mikrobiperäistä hajua, jonka materiaalinäytteiden tulokset vahvistivat.

Tutkimuksessa todettiin ala- ja yläpohjassa sekä seinärakenteissa rakenteissa laajoja laho ja runsaita mikrobivaurioita. Rakenneratkaisuiden seurauksena rakenteiden läpi todettiin (liittymät, läpiviennit, rajakohdat) epätiiveyttä, joiden kautta tapahtuu hallitsematonta korvausilman kulkeutumista vaurioituneiden rakenteiden läpi sisäilmaan. Rakenteiden läpi kulkeutuvan hallitsemattoman korvausilman mukana kulkeutuu epäpuhtauksia vaurioituneista rakenteista sisäilmaan heikentäen sen tasoa.

Tutkimus hetkellä kiinteistön ilmanvaihto oli pois päältä, jolloin ilmanvaihto on toteutunut osin painovoimaisesti ja kiinteistössä on ollut peruslämpö noin yhden vuoden.

SISÄLLYSLUETTELO

1	YLEISTÄ	4
1.1	Kohteen yleiskuvaus	5
1.2	Lähtökohta tutkimukselle	5
1.3	Tutkimuksen rajaus	5
1.4	Tutkimusmenetelmät	5
2	SAADUT TIEDOT	6
2.1	Käytössä olleet asiakirjat	6
2.2	Tilajaalta, henkilökunnalta, asukkailta yms. saadut tiedot	6
3	HAVAINNOT ja TULKINTA	6
3.1	Rakenteet	6
3.2	Ulkopuoliset osat	7
3.3	Yläpohjarakenne vanhin osa (1923)	8
3.4	Alapohjarakenne vanhin osa (1923)	8
3.5	Ulkoseinäpohjarakenne vanhin osa (1923)	12
3.6	Yläpohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)	13
3.7	Välipohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)	14
3.8	Ulkoseinä rakenne 1953 ja 1956 laajennus	15
3.9	Alapohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus, kellarikerros	17
3.10	Maanpäinseinät 1953 ja 1956 laajennus	18
4	Vesikatto	20
5	Ilmanvaihto	21
6	Käyttövesi ja viemärointi	22
7	Aistinvaraiset havainnot	22
8	NÄYTTEET	22
8.1	Materiaalinäyte (mikrobipitoisuus)	23
9	TOIMENPIDESUOSITUKSET	23
10	Pohjapiirustukset vanhin osuus ja laajennukset	25
11	Vuoden 1953 ja 1956 osien olemassa oleva leikkauskuva	28
12	Rakenneleikkaukset	29
13	2 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	38
14	1 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	39
15	-1 krs POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT	40
16	MITTAUSTULOKSET	40
17	2 krs POHJAPIIRUSTUS homekoiran ilmaisut	43
18	1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT	44
19	-1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT	45
20	Materiaalinäytteiden tulokset	46

Analyyssivastaukset liitteenä raportin lopussa

- Ramboll analytics (projekti nro 15100010743/193)

1 YLEISTÄ

Kohde: Kiinteistöyhmä Onnelat
Onnelantie 2
15100 Lahti

Toimeksianto: Sisäilmatutkimus

Tilaja: Kiinteistöyhmä Onnelat, Pyykkönen Petri

Läsnäolijat: Hannu Kärki, Tuukka Korhonen, Jukka Rosberg

Yhteyshenkilö: Petri Pyykkönen p.040-5094170

Tutkimus pvm: 5-7.4.2017

Raportointi pvm: 17.5.2017

Tutkijat: Hannu Kärki
Tuukka Korhonen
Jukka Rosberg

1.1 Kohteen yleiskuvaus

Tutkimuksen kohteena on alun perin seurakuntatilaksi rakennettu kiinteistö, joka on viimeiset 20 vuotta toiminut päiväkotina. Kiinteistö on rakennettu 1923 ja laajennettu vuosina 1953, 1956 ja 1996. Tutkittavat tilat ovat pääsääntöisesti ympäröivän maanpinnan yläpuolella. Kellaritilat sijaitsevat ympäröivän maanpinnan alapuolella vuoden 1953 ja 1956 laajennuksien osalla. Kellaritilojen kantavat rakenteet ovat betonirakenteisia, lattia on maanvarainen alapuoleisella lämmöneristyksellä toteutettu. Kantavarunko on puuta. Alapohjarakenne on vanhimmalla 1923 valmistuneella osalla suoraan perusmaan päälle perustettu koolattu puulattia (puukorokelattia), alapuolisella lämmöneristyksellä (sahanpuru). Ulkoseinät ovat puurankarakenteisia (kiinteistössä ei ole yhtään hirsiseinää). Väliseinät ovat levyrakenteiset. Yläpohja on puurakenteinen. Ilmanvaihtona on osin koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto sekä osin painovoimainen ilmanvaihto.

1.2 Lähtökohta tutkimukselle

Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää rakenteiden tämänhetkinen kunto sekä rakenteissa mahdollisesti olevat kosteusvauriot vauriot.

1.3 Tutkimuksen rajaus

Tutkimuksessa ei käyty tarkasti läpi ivis- järjestelmiä sekä vesikattoa ja sadevesijärjestelmiä, joiden osalta todettiin teknisen käyttöiän olevan loppu (KH kortti 90-00403).

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä käytettiin aistinvaraisten havaintojen lisäksi kosteusmittauksia (pintaindikointi, suhteellisen kosteuden mittaus). Rakenneavauksia tehden (rakenteita avaamalla) Mikrobimittauksia suoritettiin materiaalinäytteinä. Ilmavuotoreittejä paikannettiin lämpökameran, merkkikaasun ja merkkisavun avulla.

Kiinteistössä käytettiin myös koulutettua homekoiraa, joka aisti mikrobiperäistä hajua lähes joka tilasta alapohjasta, ulkoseinästä, välipohjasta ja yläpohjasta.

Suhteellinen kosteus: Vaisala HMI41 näyttölaite, mittapää HMP 42/mittapää HMP 44

Puunkosteus: Gann Hydromette HT 85T

Pintakosteudentunnistin: Gann Hydromette UNI-1 pintaindikaattori

Paine-ero: Testo 510 paine-eromittari

Merkkikaasu: lukulaite Sensistor XRS9012, kaasun koostumus 95%typpi/5%vety

Mittalaite	Kalibrointi
Vaisala mittapää HMP 42	10.01.2017
Vaisala mittapää HMP 44	10.01.2017
Gann Hydromette HT 85T	20.11.2016
Testo 510 paine-eromittari	12.10.2016
TSI IAQ-CALC 7535	06.07.2016

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

2 SAADUT TIEDOT

2.1 Käytössä olleet asiakirjat

- Kohteen pohjapiirustukset
- Tutkimusraportti sisäilmanmikrobitason määrittäminen Munters Oy 29.3.2012
- Tutkimusraportti sisäilmanmikrobitason määrittäminen Munters Oy 24.4.2009
- Lämpökuvauksraportti Munters Oy 17.2.2009
- Tutkimusraportti materiaalinäytetutkimus Munters Oy 31.8.2008
- Kosteuskartoitusraportti Munters Oy 12.6.2006
- Rakennustekninen Kuntoarvio (Harri Haara) 2.5.1997

2.2 Tilaajalta, henkilökunnalta, asukkailta yms. saadut tiedot

Kiinteistössä on ollut useita vesivahinkoja ja kosteusvaurioita viimeisen 20 vuoden aikana ja sitä aikaisemmin, mutta vanhemmista vahingoista ja vaurioista ei ole saatavilla dokumentteja.

Kiinteistön sisäilman laatua on seurattu päiväkodin toiminnan aikana säännöllisesti ja henkilökunta oli saanut mikrobivaurioihin viittaavia ärsytys ym. oireita.

Vesikatto on vuotanut useista kohdista mm. jiirien kohdat ovat vuotaneet ja kastelehtaneet rakenteita lähes joka vuosi, vuotokohtiin on suoritettu paikallisia korjauksia.

3 HAVAINNOT JA TULKINTA

3.1 Rakenteet

Yleistä

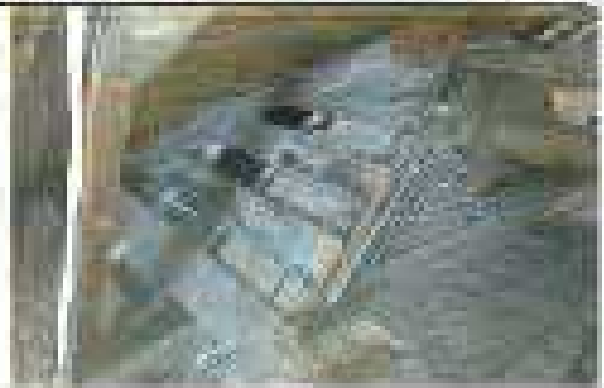
Kiinteistössä on rakennettu / laajennettu useampana aikakautena, jolloin rakenteet vaihtelevat eri aikakauden mukaisesti.

Kantavarunke on vanhimmalla osalla (1923) puurakenteinen, lattiarakenne on perustettu suoraan perusmaapinnalle, purueristeen ja perusmaan välissä on alkuperäinen bitumikermi, jonka tekninen käyttöikä on loppunut, välipohjarakenteet ovat myös puurakenteisia. sokkeli-rakenne on betonia.

Kuva 1

Yläpohjanpuurakenteita 1923 rakennettu osa.

Kuva nro 2

Yläpohjanpuurakenteita 1923 rakennetun ja 1953 rakennetun osan liitoskohta.

Vuonna 1953 ja 1956 tehtyjen laajennuksien kellarikerroksen rakenteet ovat betonirakenteisia (perusmuuri ja välipohja). ensimmäisen ja toisen kerroksen kantavat rakenteet ovat puurakenteisia kuten vanhimmalla osalla.

Kuva nro 3

Onnelantienpuoleinen julkisivu, pintamaat kaatavat osin kiinteistöön päin.

Kuva nro 4

Oikokadunpuoleinen sivu kellarin perusmuurirakenne.

3.2 Ulkopuoliset osat

Rakennuksen ympärillä oleva maanpinta viettää paikoin lievästi rakennuksen päin. Sadevedet ohjautuvat syöksytovista sadevesijärjestelmään sekä osin sadevedet on ohjattu betonikouruihin kauemmas rakennuksen vierustalta.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

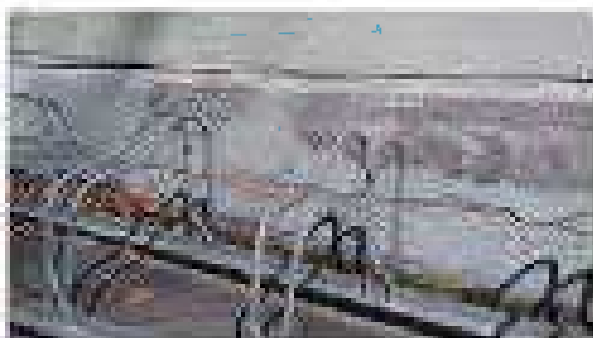
Kuva nro 5

Sadevesijärjestelmä onnelantien puoleisella sivulla.

Kuva nro 6

Sadevesijärjestelmä oikokadun puoleisella sivulla.

Kuva nro 7

Sokkelin vaurioita oikokadunpuoli.

Kuva nro 8

Julkisivuverhouksen maali hilseilee voimakkaasti.

3.3 Yläpohjarakenne vanhin osa (1923)

Yläpohjarakenne on puurakenteinen, lämmöneristeenä on sahanpuru noin 200 mm ja sen päälle on myöhemmin asennettu puhallusvillaa noin 200mm.

Yläpohjarakenteen purueristeistä otettiin materiaalinäytteitä neljästä kohdasta sahanpurueristeen alapinnasta. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettussa viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 48 000-2 600 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

3.4 Alapohjarakenne vanhin osa (1923)

Alapohjarakenteena on puukorokelattia, joka on perustettu suoraan perusmaapäälle, sahanpurueristeen ja perusmaan välissä on alkuperäinen bitumihuopa, joka ei toimi kapillaarikosteuden estävänä kerroksena. Purueristeen ja lattialautojen välissä on noin 100-150 mm suuruinen ilmarako, joka on rakennusvaiheessa toteutettu tuulettuvaksi, tutkimushetkellä ko.

Polygon Finland Oy

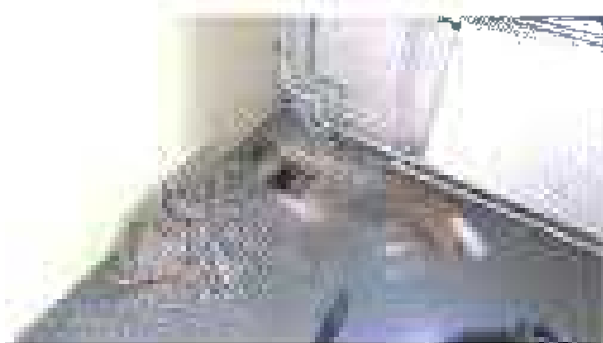
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

ilmatilaan oli vain kaksi tuuletus aukkoa oikokadun puolella sokkelissa, onnelantienpuolella ko. tuuletusaukot on tukkeutunut / tukittu pihan pinnan noustessa vuosien kuluessa. Lämmöneristeen yläpuolella olevan ilmatilan tuulettaminen sokkelissa olevien tuuletusaukojen kautta on poikkeuksellinen ratkaisu, joka johtaa tilan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta (kesäaikainen käyttö).

Alapohjan sekä ulkoseinän puurakenteissa on aistinvaraisesti havaittavissa laajoja lahovaurioita sekä materiaalinäyttein laimennussarjamenetelmällä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) todettuja laajoja mikrobivaurioita. mikrobipitoisuus alapohjasta otetuissa näytteissä oli < 21 000 – 170 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, kahdessa näytteessä pmy/g oli alle 10 000 pmy/g, mutta rakenne oli silminnähten vaurioitunut, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

Puurakenteiden pinnalla on tummentumaa ja tarkistusaukosta on aistittavissa poikkeavaa mikrobiperäistä hajua. Alapohjan puurakenteiden sekä ulkoseinien alaohjauspuiden kosteus painoprosentteina oli tutkimushetkellä 15–34 p- %. **Alapohjan lattian puurakenteet ovat osin niin pahoin lahonneita, ettei niiden kantavuus täytä alapohjarakenteelle asetettuja kantavuus vaatimuksia.**

Merkkikaasulla todettiin ilmayhteys vaurioituneista rakenteista sisäilmaan.

Kuva nro 9

Näyte numero 9 otettiin tästä rakenneavauskohdasta.

Kuva nro 10

Näyte numero 9 otettiin tästä rakenneavauskohdasta, purueriste silminnähten vaurioitunut.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

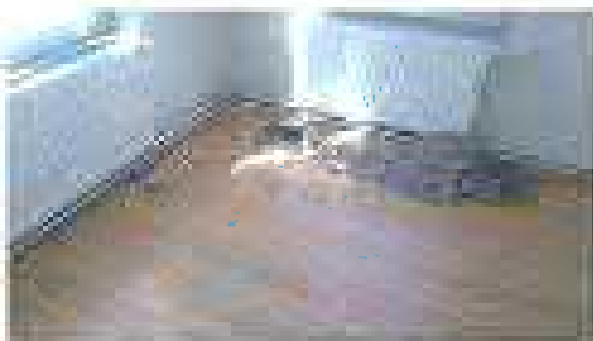
Kuva nro 11

Näyte numero 10 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 12

Näyte numero 10 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, puurakenne täysin lahoa.

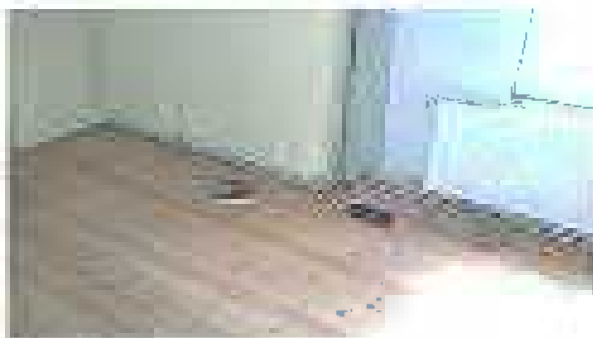
Kuva nro 13

Näyte numero 11 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 14

Näyte numero 11 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

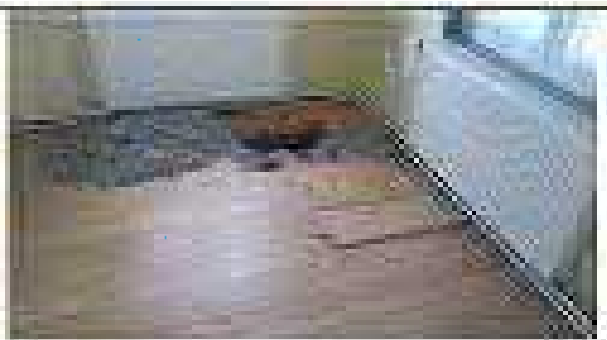
Kuva nro 15

Näyte numero 12 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 16

Näyte numero 12 otettiin **tästä** rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 17

Näyte numero 13 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 18

Näyte numero 13 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste ja puurakenne lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 19

Näyte numero 14 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

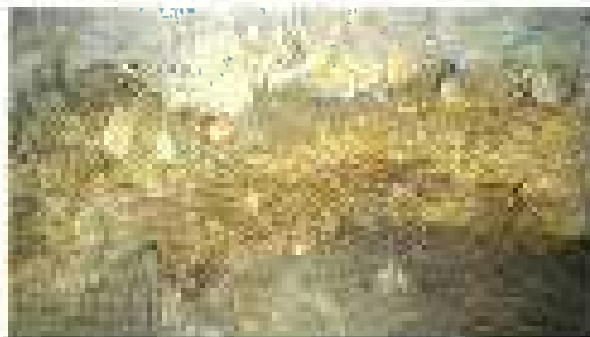
Kuva nro 20

Näyte numero 14 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 21

Näyte numero 15 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

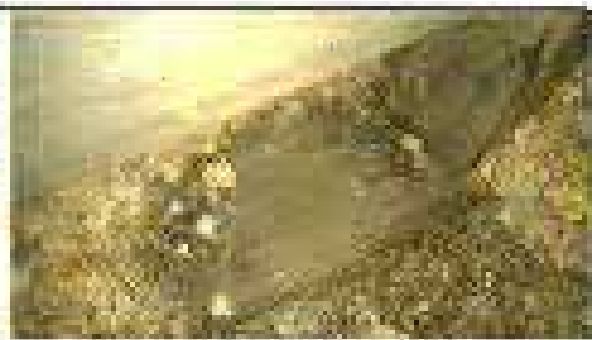
Kuva nro 22

Näyte numero 15 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 23

Näyte numero 16 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta.

Kuva nro 24

Näyte numero 16 otettiin tästä rakenne-avaus kohdasta, purueriste lahonnut / mikrobivaurioitunut.

3.5 Ulkoseinäpohjarakenne vanhin osa (1923)

Vanhimmanosan ulkoseinä rakenne on rakennusvaiheessa toteutettu ilman lämmöneristystä. Lämmöneristys on lisätty vuoden 1996 eristyksessä (selluvilla). Selluvillaeristys on osin painunut ja osin sitä ei ole saatu puhallettua kaikkialle, jonka seurauksena rakenteeseen on muodostunut lämpövuoto kohtia, joihin sisäilman kosteus on tiivistynyt ja aiheuttanut rakenteelle kosteus ja mikrobi vaurioita. Osin seinärakenne on edelleen alkuperäinen ja on ollut koko rakennuksen elinkaaren ajan ulkoilman kosteudelle alttiina, joka on aiheuttanut rakenteille hitaasti muodostuneita mikrobivaurioita ulkoseinä rakenteen sisään.

Kuva nro 25

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta.

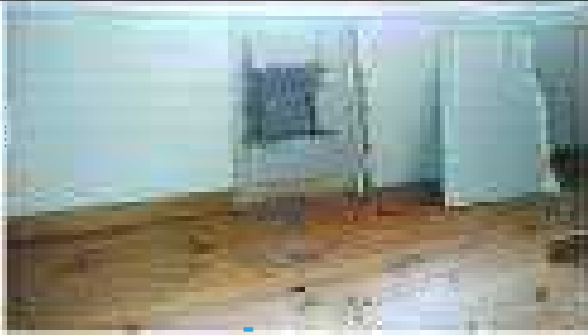

Kuva nro 26

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta, rakenteessa ei ole toimivaa tulensuojarakennetta, ikkunan alla ei ole eristettä.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 27

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta.

Kuva nro 28

1923 rakennettu osa ulkoseinän lisäeristys kohta, eristys vajaa / eriste painunut.

3.6 Yläpohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)

Yläpohjarakenne on puurakenteinen, lämmöneristeinä on sahanpuru noin 300 mm. Yläpohjarakenteen purueristeistä otettiin materiaalinäytteitä kahdesta kohdasta sahanpurueristeiden alapinnasta. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettussa viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 340 000-49 000 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpideraja-arvo on 10 000 pmy/g).

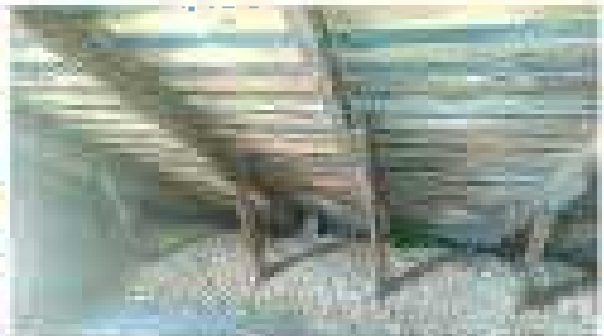
Tuloilmakone sijaitsee vuoden 1953 laajennuksen alueella, iv koneen vesikiertoinen lämmityspatteri on vuotanut rakennuksen elinkaaren aikana useita kertoja ja on silmin nähden vaurioittanut kantavia rakenteita.

Viemärin tuuletusputki sijaitsee myös vuoden 1953 laajennuksen alueella ja on aiheuttanut silminnähtävän mikrobivaurion yläpohjan rakenteisiin.

Kuva nro 28

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita.

Kuva nro 30

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 31

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita, puurakenteissa silminnähden mikrobivaurioita.

Kuva nro 32

1953 laajennuksen yläpohjan puurakenteita, puurakenteissa silminnähden mikrobivaurioita.

3.7 Välipohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus)

Välipohjan kantavana rakenteena on betonirakenne, jonka päällä on puukorokelattia. Vuoden 1953 osalla eristeenä on sahanpurua ja vuoden 1956 osalla osin mineraalivillaa ja osin sahanpurua.

Välipohjarakenteesta otettiin 3 materiaalinäytettä. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 6 000 000-11 000 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g). Yhdessä näytteessä pitoisuus oli alle 10 000 pmy/g (180 pmy/g), mutta rakenteessa oli kosteuden aiheuttamat jäljet. Näytteessä SM01607 oli erittäin runsas sädesienikasvusto 20 000 000 pmy/g, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo sädesienikasvustolle on 3000 pmy/g).

Kuva nro 33

1953 laajennuksen välipohja eteinen.

Kuva nro 34

1953 laajennuksen välipohja eteinen, näyte 24 otettiin tästä.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 35

1956 laajennus ulkonurkka

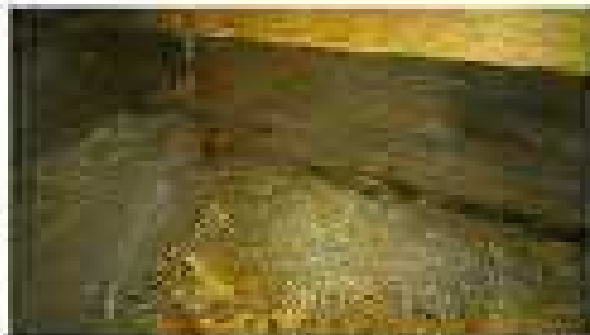
Kuva nro 36

1956 laajennus ulkonurkka, näyte 17 otettiin tästä, (6 000 000 pmy/g).

Kuva nro 37

1956 laajennus ulkonurkka (onnelantien puoleinen).

Kuva nro 38

1956 laajennus ulkonurkka, näyte 17 otettiin tästä, (180 pmy/g), vauriojäljet puussa.

3.8 Ulkoseinärakenne 1953 ja 1956 laajennus

Ulkoseinärakenne on osin toteutettu kuten alkuperäisellä osalla, seinärakennetta aukaistiin kahdesta kohdasta. Ensimmäisessä avauksessa seinärakennetta oli lämmöneristetty vuoden 1996 remontissa selluvillaeristeellä. Ko. kohdassa seinärakenne oli märkä ja silminnähtävien mikrobivaurioitunut, ulkopinnan julkisivun lautaverhous oli sisäpuolelta rakenneavauskohdasta myös märkä tutkimushetkellä (kattovuoto tai ylösnostopellitys aiheuttanut rakenteen kastumisen).

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

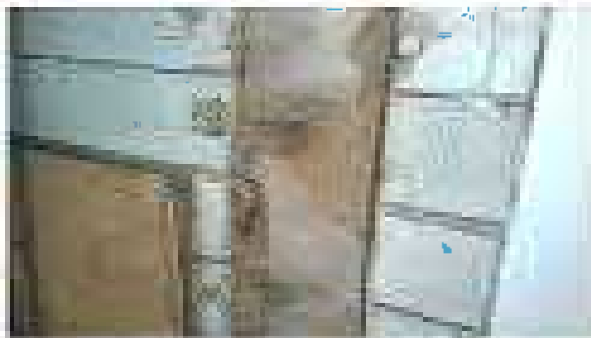
Kuva nro 39

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä.

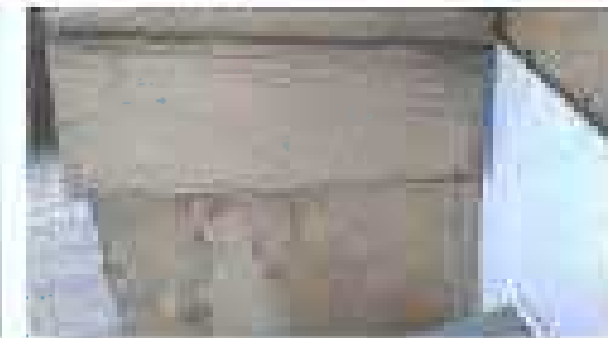
Kuva nro 40

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikro-bivaurioitunut.

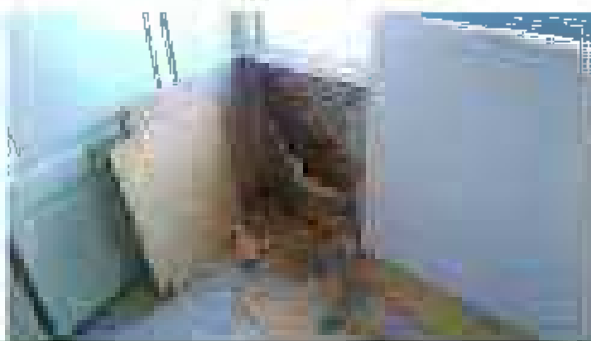
Kuva nro 41

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikro-bivaurioitunut.

Kuva nro 42

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 7 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikro-bivaurioitunut.

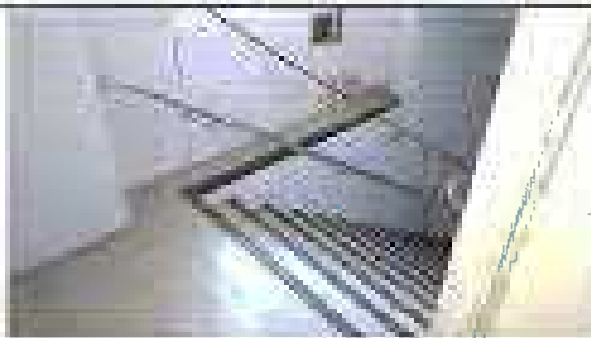
Kuva nro 43

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 8 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikro-bivaurioitunut.

Kuva nro 44

1953 laajennus ulkoseinän avaus näyte 8 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikro-bivaurioitunut.

Kuva nro 45

1956 laajennus ulkoseinän avaus näyte 19 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Kuva nro 46

1956 laajennus ulkoseinän avaus näyte 19 otettiin tästä, rakenne silmin nähden mikrobivaurioitunut, seinässä ei eristettä.

3.9 Alapohjarakenne 1953 ja 1956 laajennus, kellarikerros

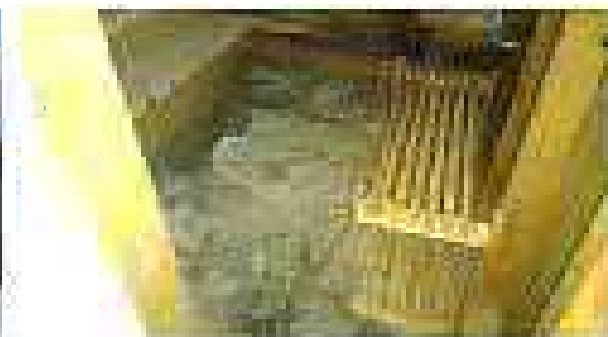
Pintakosteudentunnistimella tarkasteltuna kellarikerroksen lattiarakenteessa todettiin kohonneita kosteuspitoisuuksia lähes koko kellarikerroksen alueella. Muovimatto alueella suoritettiin viiltomittauksia muovimaton alta, suhteellisen kosteuden arvot muovimaton ja lattia-betonin välissä olivat märkiä, (93%-96% lämpötilan ollessa 16-18 °C). Betonilaatan alapuolella oleva perusmaa on hienoa hiesua, joka nostaa kapillaarisesti maakosteuden lattian betonirakenteeseen.

Lattiapinnoitteen alla mattoliiman/muovimaton kemiallinen hajoaminen on alkanut. Kemiallisen hajoamisen yhteydessä muodostuu yhdisteitä jotka vaikuttavat sisäilman laatuun. Maaperästä nouseva kosteusvirta (kapillaarisesti /diffuusion vaikutuksesta) on niin suuri että, suhteellinen kosteus nousee tiiviin lattiapinnoitteen alla tasolle, jossa kemiallinen hajoaminen on mahdollista.

Kuva nro 47

Kellarikerros, pukuhuone maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 48

Kellarikerros, rappujen alustila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 49

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 50

Kellarikerros, keittiö maakosteus kastelee lattiarakenteen.

3.10 Maanpainesseinät 1953 ja 1956 laajennus

Maanpainesseinärakenteiden alareunoissa suhteellisen kosteuden arvot olivat tutkimushetkellä märkeä, maalipinnoitteessa oli todettavissa kosteuden aiheuttamaa hilseilyä.

Kellarikerroksen maanpainesseinärakenne on 1953 laajennuksen alueella betonirakenteinen osin sisäpuoleisella puukoolauksella toteutettu, joka luokitellaan nykytietämyksen mukaan riskirakenteeksi. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 47 000-3 900 000 pmy/g eli erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g).

1956 laajennuksen alueella maanpainesseinän lämmöneristys on toteutettu lastuvillaeristeellä (tojalevy), joka on perusmuurin läpi sekä anturan kautta kapillaarisesti kulkeutuneen kosteuden seurauksena mikrobivaurioitunut. Tutkimuksessa lastuvillaeriste jatkuu noin 150. 200 mm lattiapinnan alapuolelle ja on jo osin lahonnut / maatonut lattiapinnan alapuolella. Lastuvillaeristeestä otettiin kaksi materiaalinäytettä. Materiaalinäytteiden laimennussarjamenetelmällä suoritettua viljelyssä (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukaisella menetelmällä) oli 6200-19 000 pmy/g eli kohtalainen -erittäin runsas mikrobikasvusto, (asumisterveysasetuksen 545 /2015 mukainen toimenpide-raja-arvo on 10 000 pmy/g). Näytteen jossa pitoisuus oli alle 10 000 pmy/g (6200 pmy/g), oli seinän pintamateriaalin (paneli) alla oleva maalipinta silmin nähden mikrobivaurioitunut.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 51

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee lattiarakenteen.

Kuva nro 52

Kellarikerros, wc-tila maakosteus kastelee perusmuurin rakennetta, näyte 23 otettiin tästä.

Kuva nro 53

Kellarikerros, varasto maakosteus kastelee lattiarakenteen ja rasittaa maanpaineeseinää (perusmuuri).

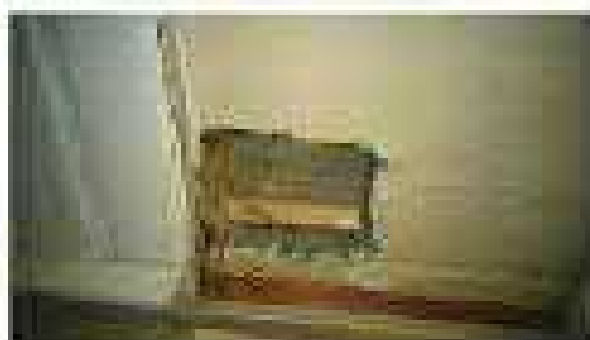
Kuva nro 54

Kellarikerros, varasto maakosteus kastelee lattiarakenteen ja rasittaa maanpaineeseinää (perusmuuri), näyte 22 otettiin tästä.

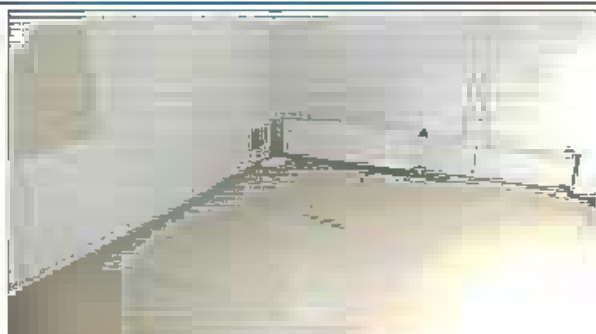
Kuva nro 55

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineeseinän rakenneavaus kohta.

Kuva nro 56

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineeseinän rakenneavaus kohta, materiaalinäyte 20 otettiin tästä.

Kuva nro 57

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineisen rakenneavaus kohta.

Kuva nro 58

Kellarikerros 1956 laajennus maanpaineisen rakenneavaus kohta, materiaalinäyte 21 otettiin tästä. Perusmuurin pinnassa maali on silminnähtävien mikrobivaurioitunut.

4 VESIKATTO

Vesikatto on puurakenteinen ja vesikatteenä on rivipeltikatto, jonka tekninen käyttöikä on täysin loppunut, rivipeltikatteen vaakasaumoja on tilapäisesti korjattu elastisella massalla, sauma on täysin kitin varassa pelti on saumojen kohdista suurelta osin lähes täysin ruostunut.

Vesikatteen alla ei rakennusajankohdalle tyypillisesti ole aluskatetta, jonka seurauksena peltikatteen alapintaan tiivistyvä kondenssikosteus on rasittanut yläpohjan puurakenteita sekä eristeitä koko rakennuksen elinkaaren ajan. Tutkimushetkellä selluvillan pinnassa oli todettavissa runsaasti kondenssin / kattovuodon aiheuttamia eristeen paakkuuntumia sekä aistinvaraisesti märkiä alueita.

Kuva nro 59

Vesikatto.

Kuva nro 60

Vesikatto, sisäjiiri korjattu tilapäisesti elastisella massalla.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 61

Yläpohja (1923) kattovuoto kastellut yläpohjan eristeitä.

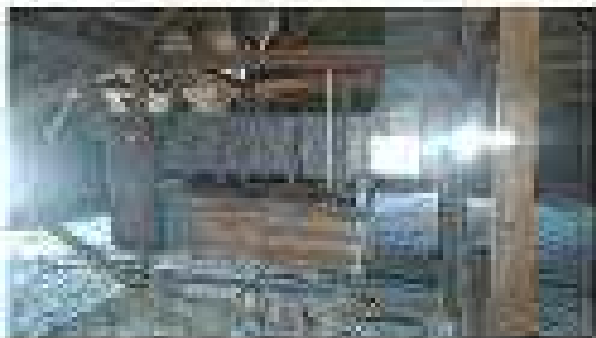
Kuva nro 62

Yläpohja (1923) kattovuoto kastellut yläpohjan eristeitä.

5 ILMANVAIHTO

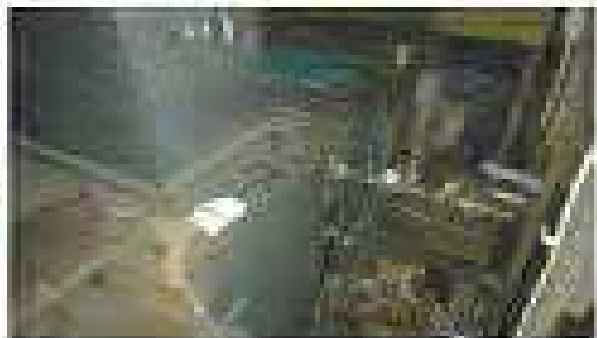
Kiinteistössä on sekailmanvaihto, pääsääntöisesti koneellinen tulopoisto mutta käytössä on myös painovoimaisella ilmanvaihdolla toteutettuja tiloja

Kiinteistön ilmanvaihtolaitteiston tekninenikäyttöikä on loppu

Kuva nro 62

Iv-poistokone 1923 rakennetun osan yläpohjassa.

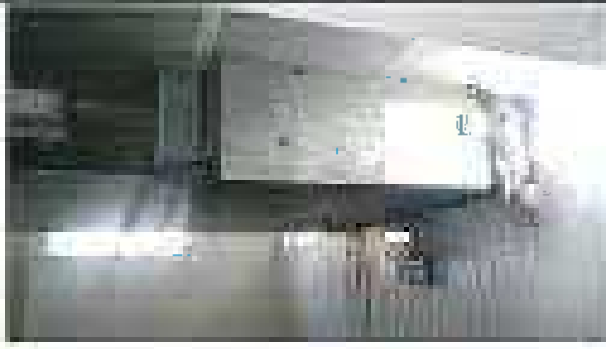

Kuva nro 64

Iv-tuloilmakoje 1953 rakennetun osan yläpohjassa.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Kuva nro 65

Kellarikerroksen 1956 tuloilmakoje ruokailutilassa.

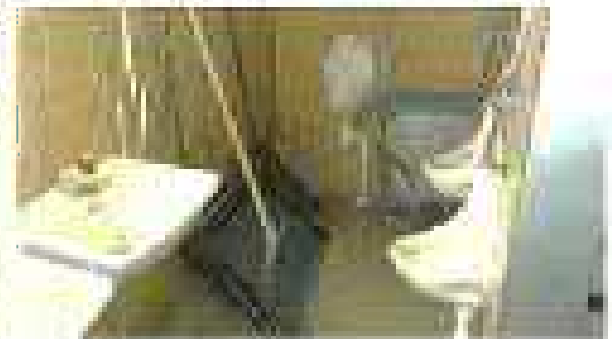
6 KÄYTTÖVESI JA VIEMÄRÖINTI

Käyttövesi ja viemäröintijärjestelmän tekninen käyttöikä on pääosin loppunut

Kuva nro 66

Kellarikerroksen 1956 maapohjalla oleva tila, jossa viemäröntarkastuskohta, tarkastusmuhuri uusittu lähivuosina.

Kuva nro 67

Käyttövesi ja viemärijärjestelmien tekninen käyttöikä on pääosin loppunut.

7 AISTINVARAISET HAVAINNOT

Kiinteistöön mentäessä oli selkeästi havaittavissa mikrobivaurioituneelle rakennukselle tyyppinen haju. Kiinteistössä ei pystynyt työskentelemään ilman asianmukaisia henkilökohtaisia suojaimia.

8 NÄYTTEET

Tulkinnat perustuvat näytelaboratorioiden analyysihin ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetukseen, asunnon ja oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015) ja Valviran Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeet Osa I-V

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

8.1 Materiaalinäyte (mikrobipitoisuus)

Kohteesta otettiin materiaalinäytteitä 24 kpl. Näytteet lähetettiin laboratorioon tutkittavaksi.

Materiaalianalyysin tulkintaohje: (laimennossarja)

Rakennusmateriaalissa voidaan katsoa esiintyvän mikrobikasvustoa, kun näytteen home- ja hiivasienten pitoisuus on vähintään 10^4 pmy/g tai aktinomykeettien pitoisuus 3000 pmy/g. Aktinomykeettien esiintymistä arvioidaan lisäksi niiden indikaattorimerkityksen avulla, kun niiden pitoisuudet ovat alle 3000 pmy/g.

Näytteen bakteeripitoisuus vähintään 10^5 pmy/g viittaa bakteerikasvuun materiaalissa. Sienikasvusto materiaalissa viittaa materiaalissa olevaan kosteus- ja mikrobivaurioon. Mikäli materiaalissa havaitaan vain suuri bakteeripitoisuus, tämä voi johtua myös materiaalin likaisuudesta, joten ainoastaan bakteeripitoisuuden perusteella ei voida tehdä johtopäätöstä materiaalin vaurioitumisesta.

Vaikka sienipitoisuus jää alle 10^4 pmy/g voivat löydökset viitata mikrobikasvustoon silloin, kun näytteessä havaitaan kosteus- ja homevaurioon viittaavia kosteusvaurioindikaattoreita ja sienten kokonaispitoisuus on 5000 - 10000 pmy/g tai näytteen sienisuvusto on epätavallisen yksipuolinen (1-2 lajia/sukua) ja pitoisuus kuitenkin >5000 pmy/g. Usean indikaattorin esiintyminen pieninä pitoisuuksina saattaa viitata itiöiden kerääntymiseen näytemateriaalin ajan myötä tai vanhaan kuivuneeseen vaurioon.

(osa asumisterveysasetuksen 545/2015 soveltamisohjeesta)

9 TOIMENPIDESUOSITUKSET

Yhteenveto

Tutkimuksessa todettiin laajoja laho ja mikrobivaurioita, joiden seurauksena ei ole toden näköistä, että laajamittaisellakaan rakenteiden korjauksella saavutetaan Maankäyttö ja rakennuslain edellyttämä terveellinen ja turvallinen rakennus (Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132, 117 c § (21.12.2012/958) Terveellisyys.

Rakenteesta otetuissa materiaalinäytteissä mikrobipitoisuudet ylittävät 21 näytteessä Sosi- aali- ja terveysministeriön asetuksen asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuh- teista (Asumisterveysasetuksen) toimenpiderajat. Suurimmillaan toimenpideranan 10 000 pmy/g ylittyi 3400-kertaisesti, joka kertoo vakavista ja pitkäaikaisista vaurioista k. kiinteis- tössä.

Sivuilla 25- 37 on esitetty kiinteistössä todetut rakenteet vaurioalueet

Kiinteistö on tutkimustulosten perusteella purkukuntoinen.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Hannu Kärki p. 0400-994802

Projektipäällikkö sisäilmopalvelut ja vesivahingot
Kosteusvauriotutkija
hannu.karki@polygongroup.com
VTT-C 4541-24-09, PKM

Tuukka Korhonen p. 040 – 840 0119

Ympäristötekniikan insinööri (AMK)
Rakennusterveysasiantuntija VTT-henkilösertifikaatti
Nro VTT-C-22568-26-16
Rakenteiden kosteuden mittaaja VTT-
henkilösertifikaatti Nro VTT-C-6449-24-11

Toimeksiannoissamme noudatamme konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 2013

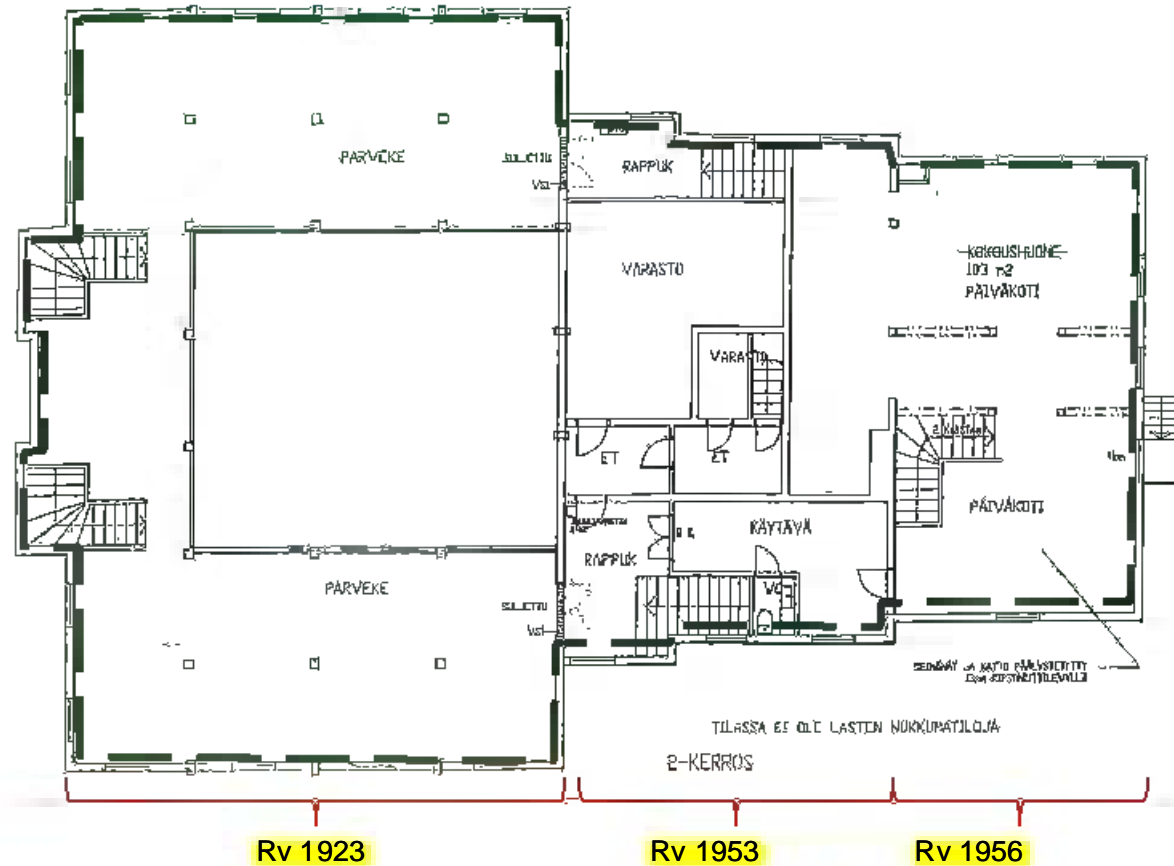
Raportin johtopäätökset ja suositukset perustuvat tutkimus- ja mittauspisteistä ja/tai kohteista saatujen tulosten analysointiin. Raportti sisältää analyysi- ja mittatietoja ainoastaan kyseisessä raportissa mainituista kohteista ja mittapisteistä mittaushetkellä, eikä raportin tuloksia ja johtopäätöksiä voi yleistää kohteen tai kiinteistön muihin tiloihin ja/tai rakenteisiin.

Tutkimus ei sulje pois mahdollisuutta, että muualla kiinteistössä tai sen rakenteissa olisi piilossa olevia rakennusvirheitä tai vaurioita. Vahinkotarkastusraportin ollessa kyseessä raportti laaditaan kuvaillun vahingon tai tapahtuman laajuuden selvittämiseksi, eikä raporttia voi käyttää kiinteistön tai sen osan arvon tai kunnan määrittämisessä.

Polygon Finland Oy ei kannu vastuuta kiinteistössä olevista piilevistä vioista tai vaurioista jotka ovat tutkimuskohteen ulkopuolella tai syntyneet tutkimushetken jälkeen tutkimuskohteeseen. Kartoitus- ja katselmuksen palvelu sekä sen dokumentointi ei saata Polygon Finland Oy:tä vastuuseen tutkimuskohteen mahdollisista virheistä tai vaurioista tutkimushetkellä, sitä ennen tai sen jälkeen.

10 POHJAPIIRUSTUKSET 1923, 1953, 1956 JA 1996 SEKÄ VAURIOALUEET

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa 2 krs

Yläpohjan eristeet ja puurakenteet mikrobivaurioituneet
Polygon Finland Oy

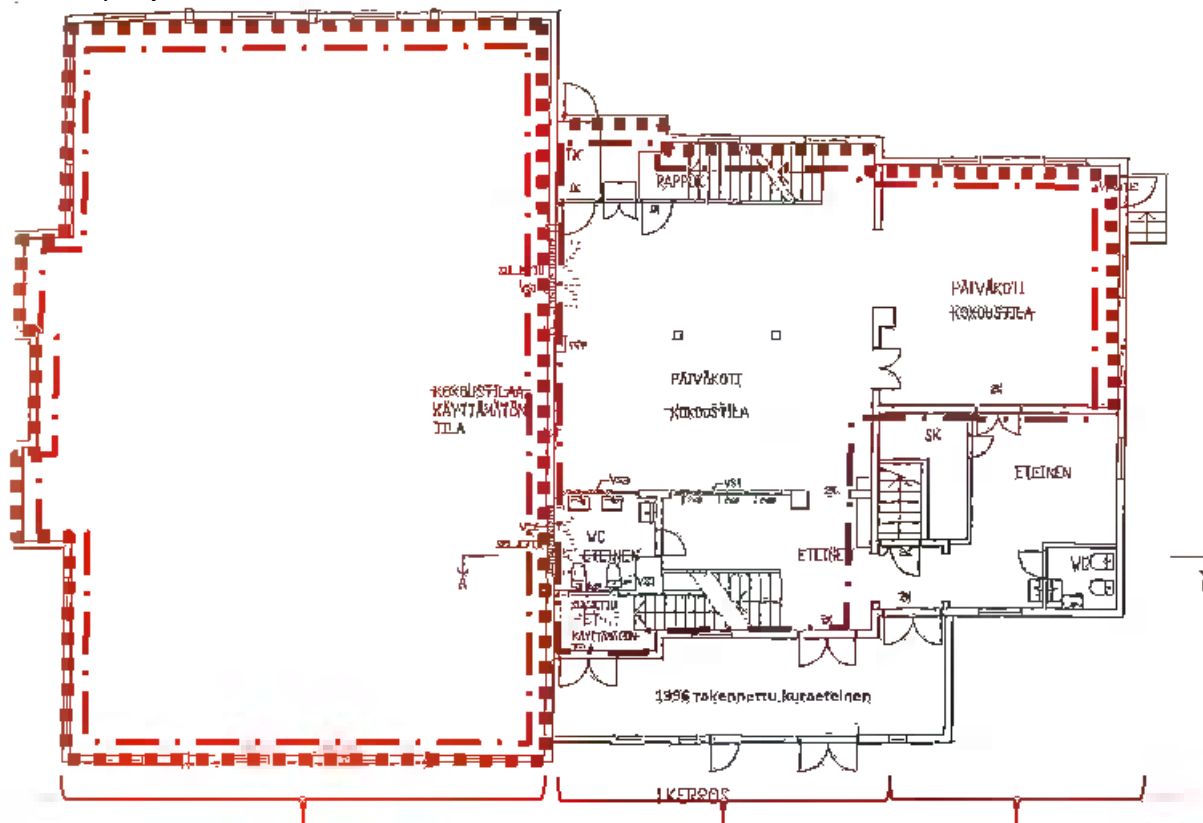
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa 1 krs

Rv 1923

Rv 1953

Rv 1956

Alapohja laho ja mikrobivaurioitunut**Seinärakenteen alareunassa laho- ja mikrobivaurioita sekä muuten seinässä mikrobivaurioita.**

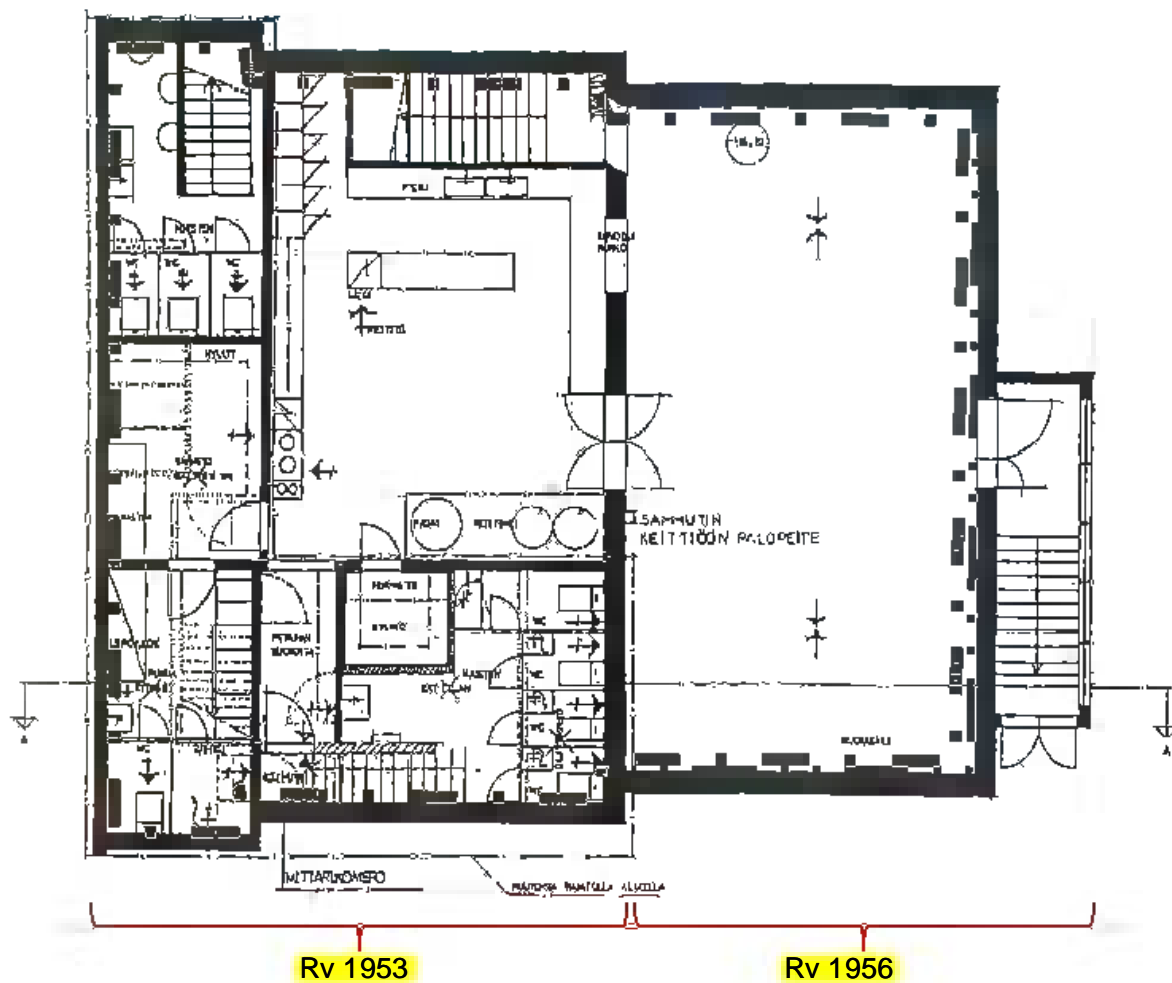
Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa -1 krs

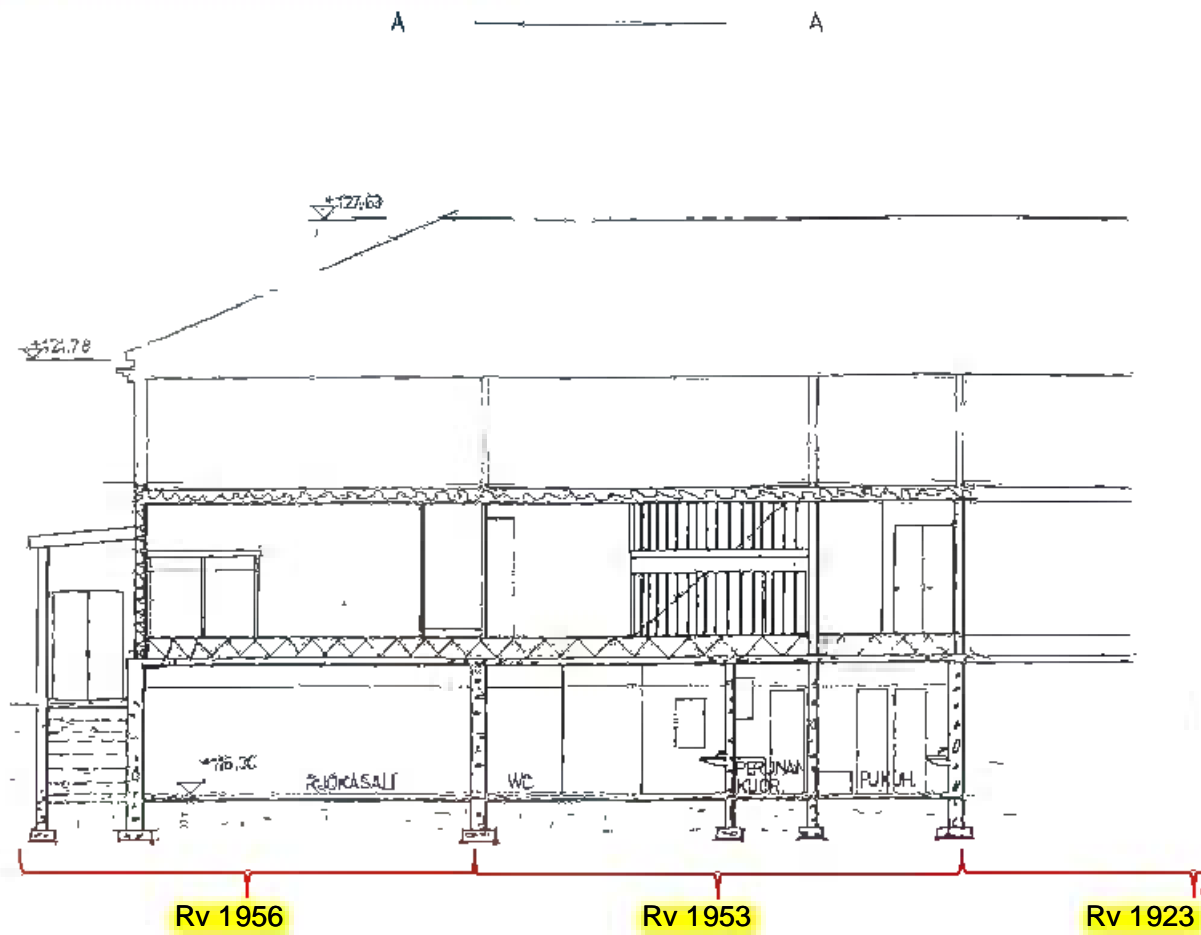
Alapohja laho ja mikrobivaurioitunut

Seinärakenteessa mikrobivaurioita maalipinta sekä lastuvillalevy (tojalevy)

11 VUODEN 1953 JA 1956 OSIEN OLEMASSA OLEVA LEIKKAUSKUVA

Leikkauskuva A-A: ei mittakaavassa

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

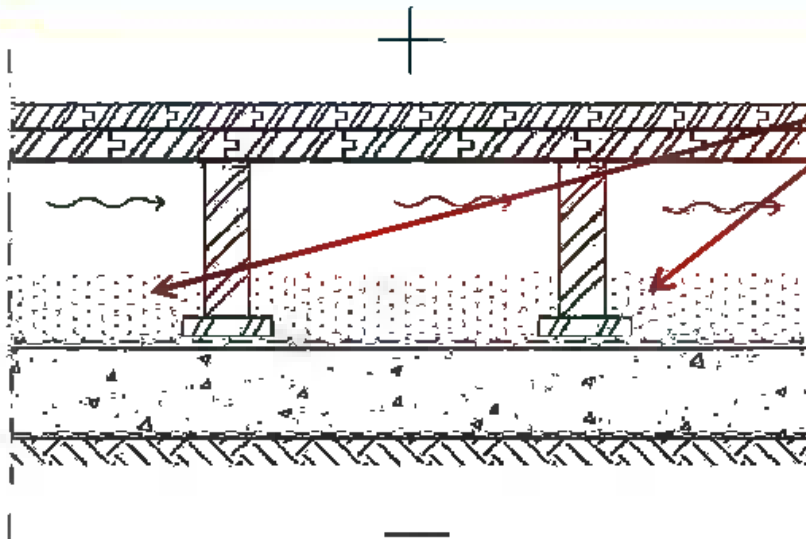
etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

12 RAKENNELEIKKAUKSET VAURIOSELITYKSIIN

1923 alapohjarakenne

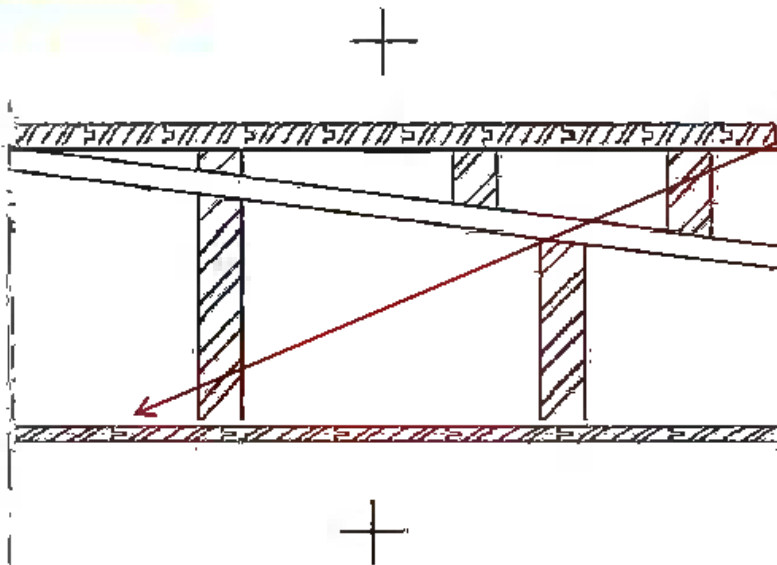
Osin (muovimatto, kipsilevy), mäntyponttilauta 28x95 vanha lattialauta n.30x 150, ilma-
väli 100-150 mm, sahanpurueriste n. 100-150 mm, bitumikermi, perusmaa (hienohiesu).

1923 osan alapohjarakenne laho- ja mikro-
bivaurioitunut kauttaal-
taan. Maakosteuden,
ulkopuolisten vesien
sekä vanhan pesukäy-
tännön seurauksena

1923 välipohjarakenne (parveke)

Mäntyponttilauta (oikaisturakenne), tekstiilimatto, mäntyponttilauta, kantavapuurakenne, 1 krs
kattoverhous.

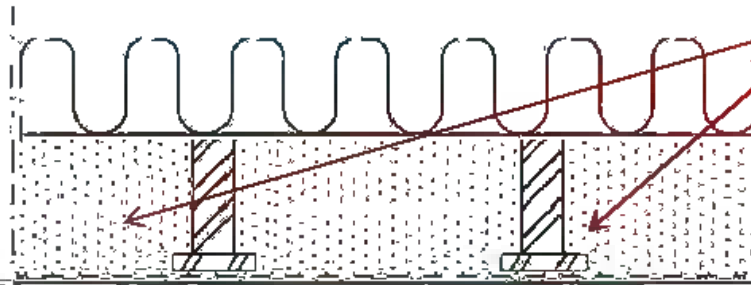
1923 osan 1 krs /
parvekkeen välipohja-
rakenteessa tervapa-
peri, jossa voimakas
kreositiin haju

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

1923 yläpohjarakenne

Puukuitulevy (haltex), raakalauta, rakennuspaperi, sahanpurueriste n. 150-200 mm, selluvillaeriste n. 200mm.

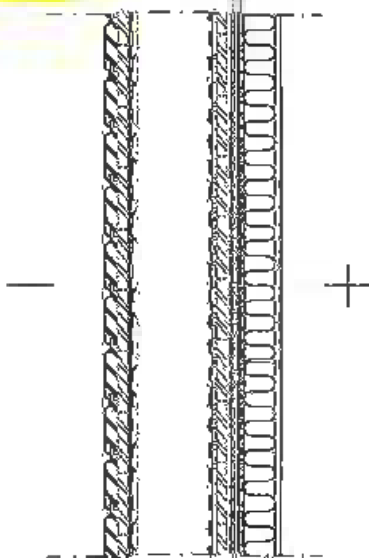
Yläpohjan kantavissa puurakenteissa ja sahanpurueristeissä on mikrobi- ja lahovaurioita koko yläpohjan alueella.

Vauriot ovat aiheutuneet lukuisista kattovuodoista ja kosteuden tiivistymisestä pelikatteen alapintaan koko rakennuksen elinkaaren aikana

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleakelutilan (Asumisterveysasetuksen toimintajärjestelmän 10 000 pmy/g) pitoisuus 15 000 000 – 170 000 pmy/g.

1923 ulkoseinärakenne

Kipsilevy, höyrysulkumuovi, osin lasi- ja osin kivivilla 50 mm (lisätty 1996 remontissa), kovalevy, puukuitulevy (haltex), raakalauta, rakennuspahvi, ilmaväli, (selluvilla eristettä puhallettu osittain seinään 1996 remontin yhteydessä), puurunko 100 mm, rakennuspahvi, raakalauta, julkisivuverhous.

Ulkoseinärakenteessa on ollut ilmaväli vuodesta 1923 vuoteen 1996, jonka jälkeen seinään on asennettu osittain puhallusvilla. Seinärakenteen alla reunat ovat vaurioituneet maankosteuden seurauksena ja yläreunat kattovuotojen ja kondenssikosteuksien seurauksena.

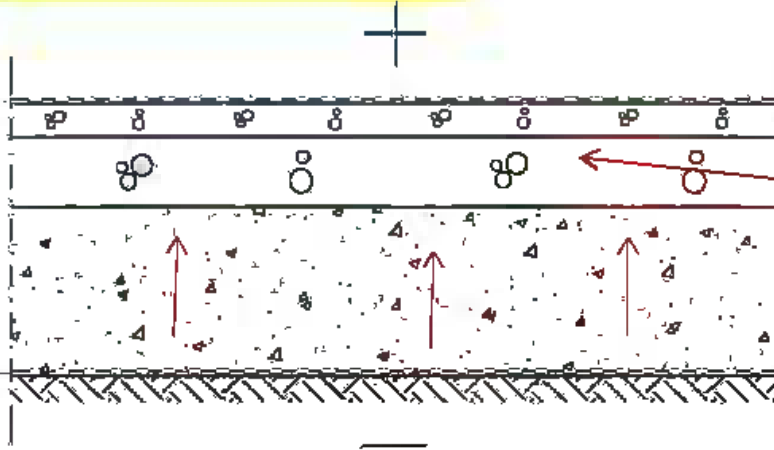
Seinärakenteen raakalautoitukset todettiin rakennemuutoksissa silmin nähtä vaurioituneiksi.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

1953 alapohjarakenne

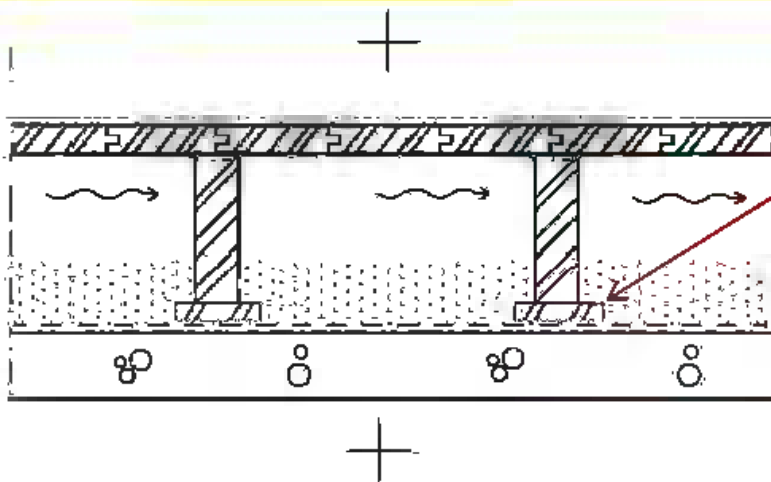
Lattiapinnoite (osin muovimatto, osin keraaminen laatta, osin akrylibetoni), pintavalu keittiön osalla (kaato) lattiabetoni, perusmaa.

Maakosteus nousee betonirakenteeseen ja pitää sen märkänä.

1953 välipohjarakenne kellari / 1 krs

Muovimatto, lastulevy, mäntyponttilauta, puukoolaus, ilmaväli, sahanpurueriste, piki, betoniholvi.

Vanhat vuotovahingot aiheuttaneet vaurioita välipohjan puurakenteilla.

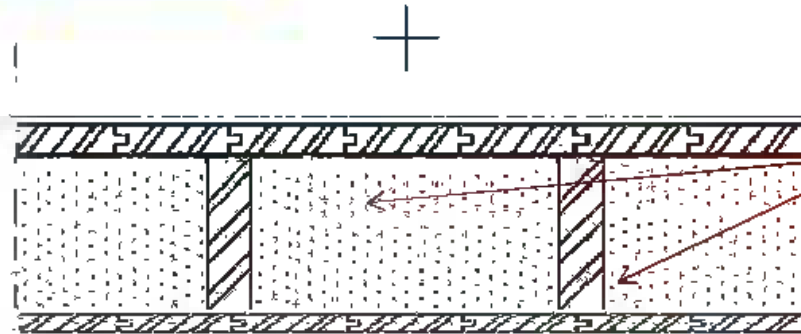
Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 000 pmy/g) pitoisuus 11 000 000 – 620 000 pmy/g

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1953 välipohjarakenne 1 krs / 2 krs

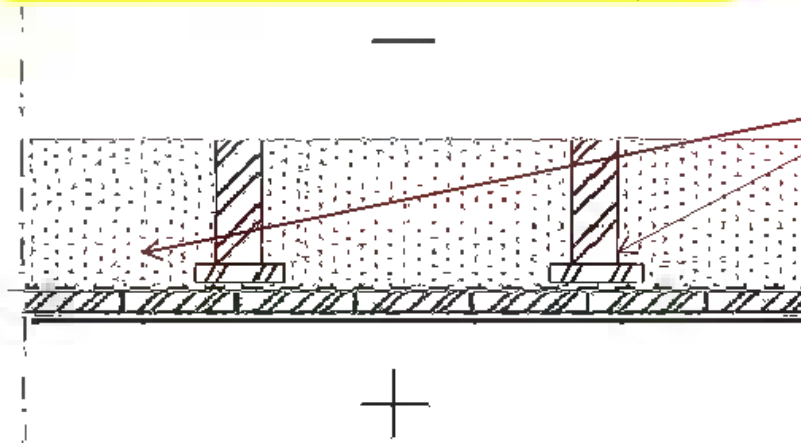
Muovimatto, mäntyponttilauta, kantava puurakenne, sahanpurueriste, rakennuspaperi, kattoverhouspaneeeli.

Vanhat vuotevahingot aiheuttaneet vaurioita välipohjan puurakenteille. Iv- koneen patterin jäädytys- ja viemärin tuuletusputken vuodot.

1953 yläpohjarakenne

Lastulevy, sisäverhouspaneeli, tervapaperi, kantava puurakenne, sahanpurueriste n. 300 mm, osin raakalaudoitus, (laita alueilla purueriste näkyvissä)

Yläpohjan kantavissa puurakenteissa ja sahanpurueristeissä on mikrobi- ja lahovaurioita koko yläpohjan alueella. Vauriot ovat aiheutuneet lukuisista kattovuodoista ja kosteuden tiivistymisestä peltikatteen alapintaan koko rakennuksen elinkaaren aikana.

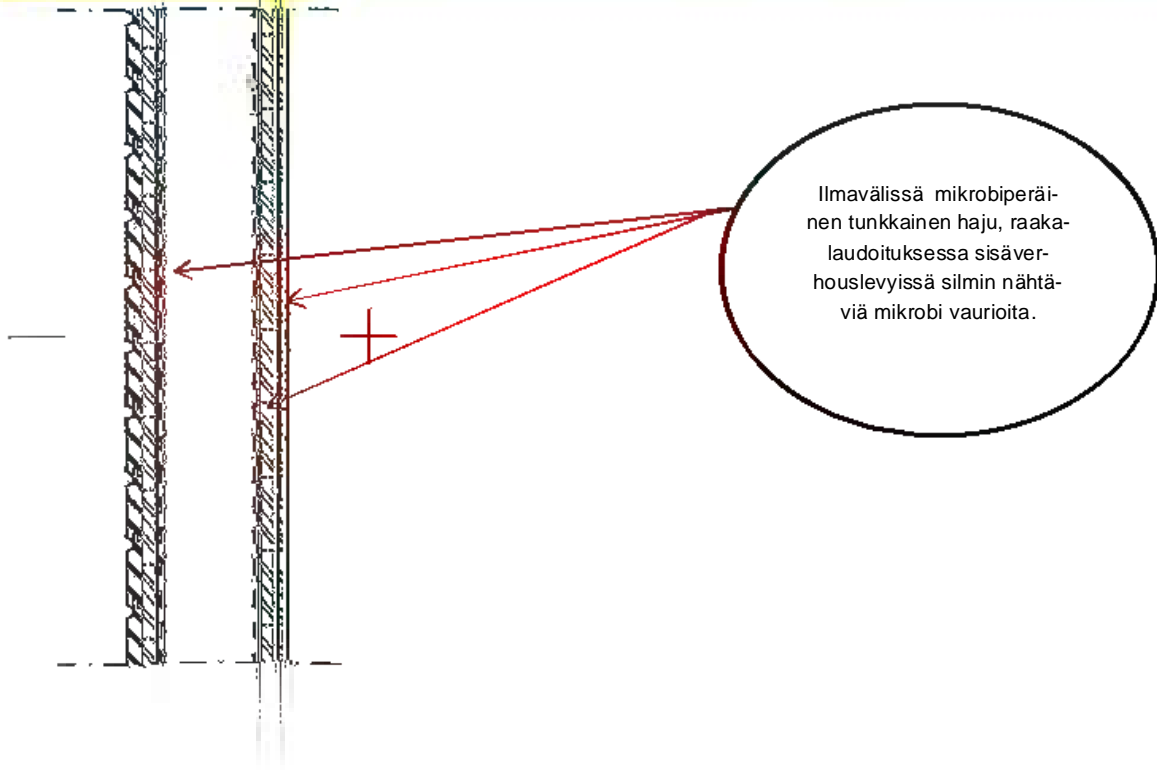
Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 000 pmy/g) pitoisuus 34 000 000 – 41 000 pmy/g.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1953 ulkoseinärakenne 1 ja 2 krs

Osin lastulevy tai puukuitulevy (haltex) tai pinkopahvi, sisäverhouspaneli tai raakalauta, rakennuspaperi, raakalauta, ilmäväli, raakalauta (rakenneavauskohdissa osassa selluvillaeriste lisätty 1996), julkisivuverhous.

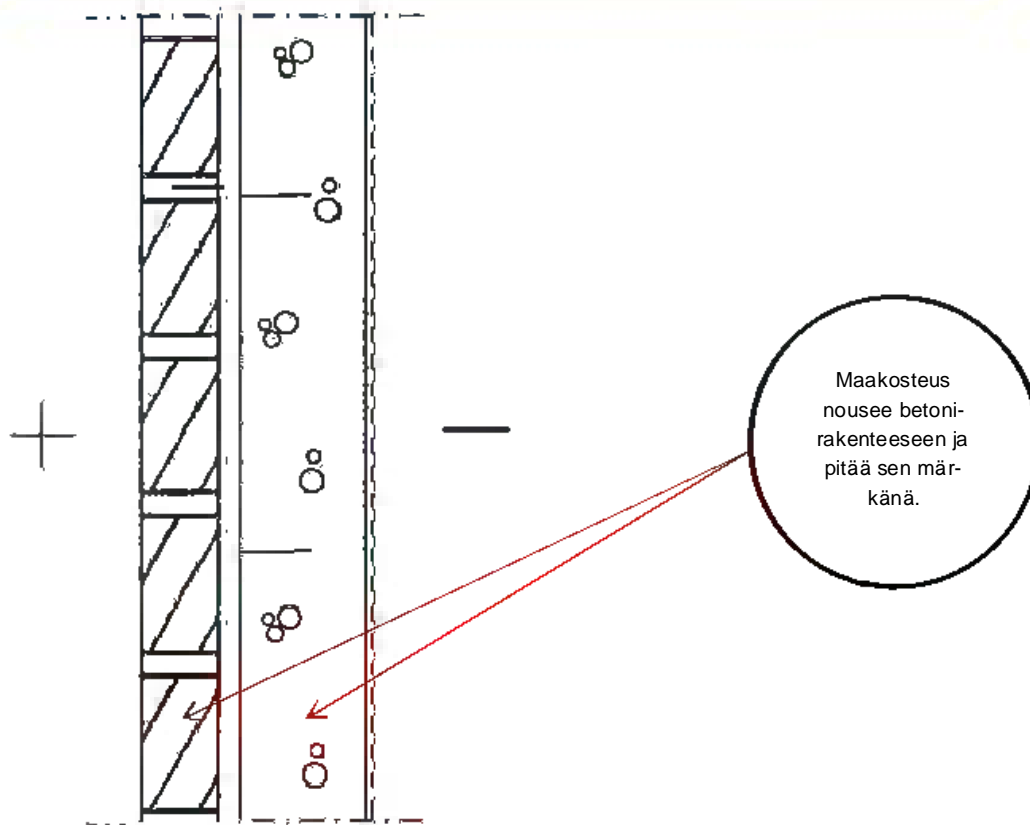
Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

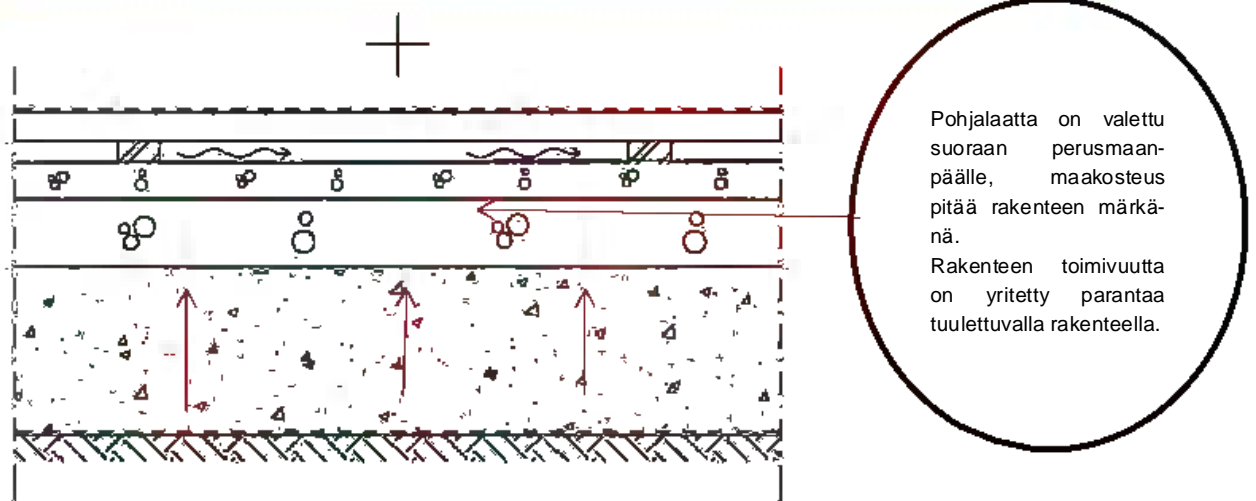

1953 kellarikerros maanpaineseinä

Osin pelkkä betonisokkeli, osin rivinteerausmuuraus, ilmaväli, betonisokkeli.

1956 alapohjarakenne

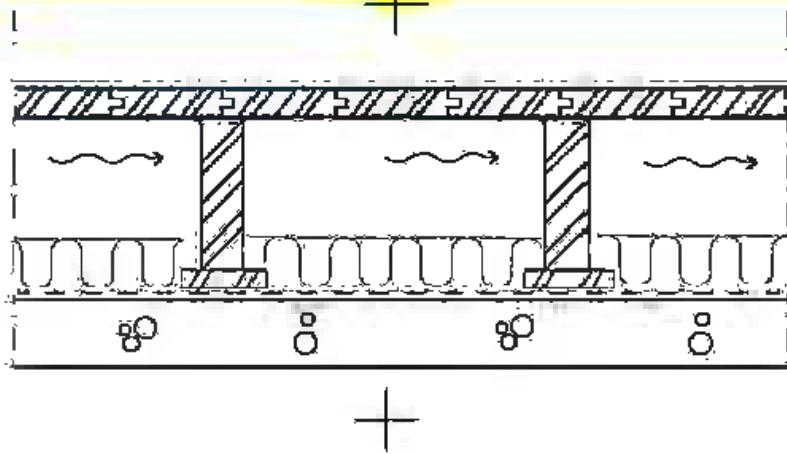
Muovimatto, lastulevy, lautakoolaus, ilmaväli, hovilaatta, lattiabetoni, perusmaa.

Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1956 välipohjarakenne kellari / 1 krs

Muovimatto, mäntyponttilauta, ilmaväli, puukoolaus, lasivillaeeriste 50 mm, piki, betoniholvi.

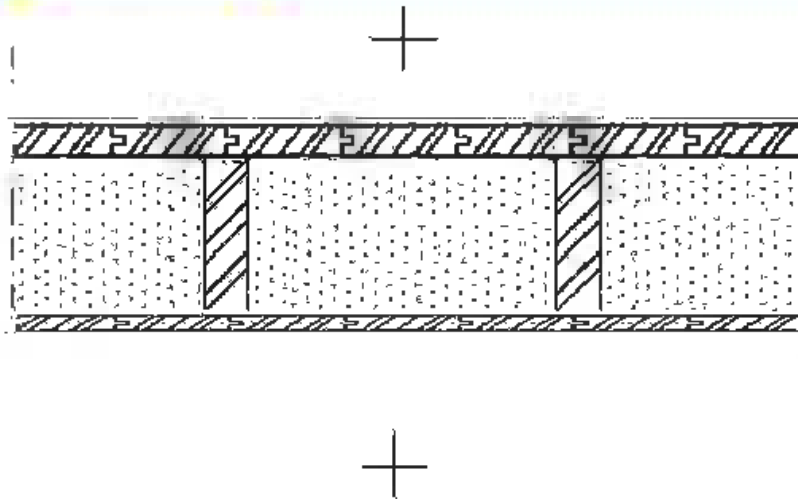

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, rakenteissa silmin nähtäviä vaurioita.

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asumuksen ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 000 pmy/g) pitoisuus 6 000 000 pmy/g.

1956 välipohjarakenne 1 krs / 2 krs

Muovimatto, lastulevy, kantava puurakenne, sahanpurueriste, rakennuspaperi, kattoverhouspaneli.

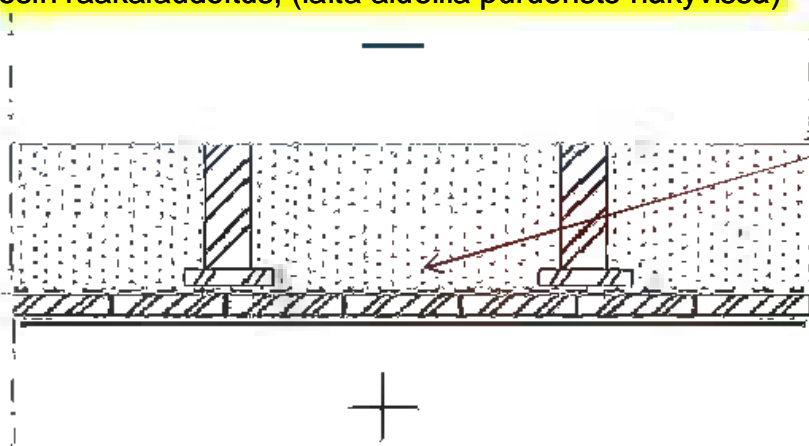
Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, sahanpuru silminnähtävien vaurioiden tunnusmerkkejä.

Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1956 yläpohjarakenne

Lastulevy, raakalauta, tervapaperi, kantava puurakenne, sahanpurueriste n. 300 mm, osin raakalautoitus, (laita alueilla purueriste näkyvissä)

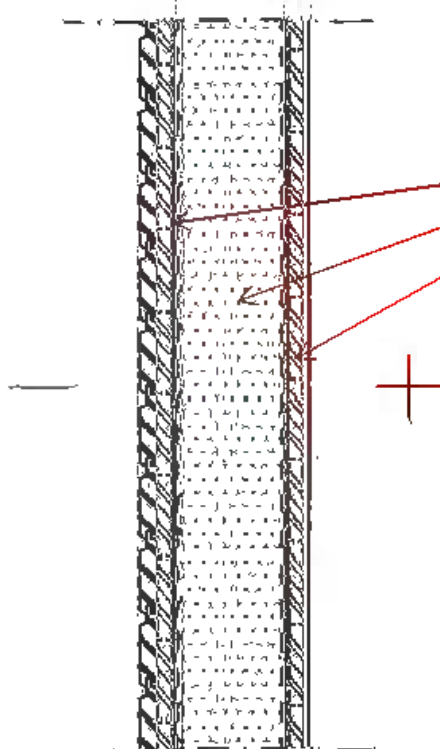

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, rakenteissa silmin nähtäviä vaurioita.

Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 00 pmy/g) pitoisuus 49 000 000 pmy/g.

1956 ulkoseinärakenne 1 ja 2 krs

Pinkopahvi, raakalauta, tervapaperi, puurunko 125 mm + purueriste (2 krs osin lasivillaa) tervapaperi, raakalauta, ulkoverhospaneli.

Sahanpurussa tunkkainen mikrobiperäinen haju, raakalautoituksessa silmin nähtäviä vaurioita

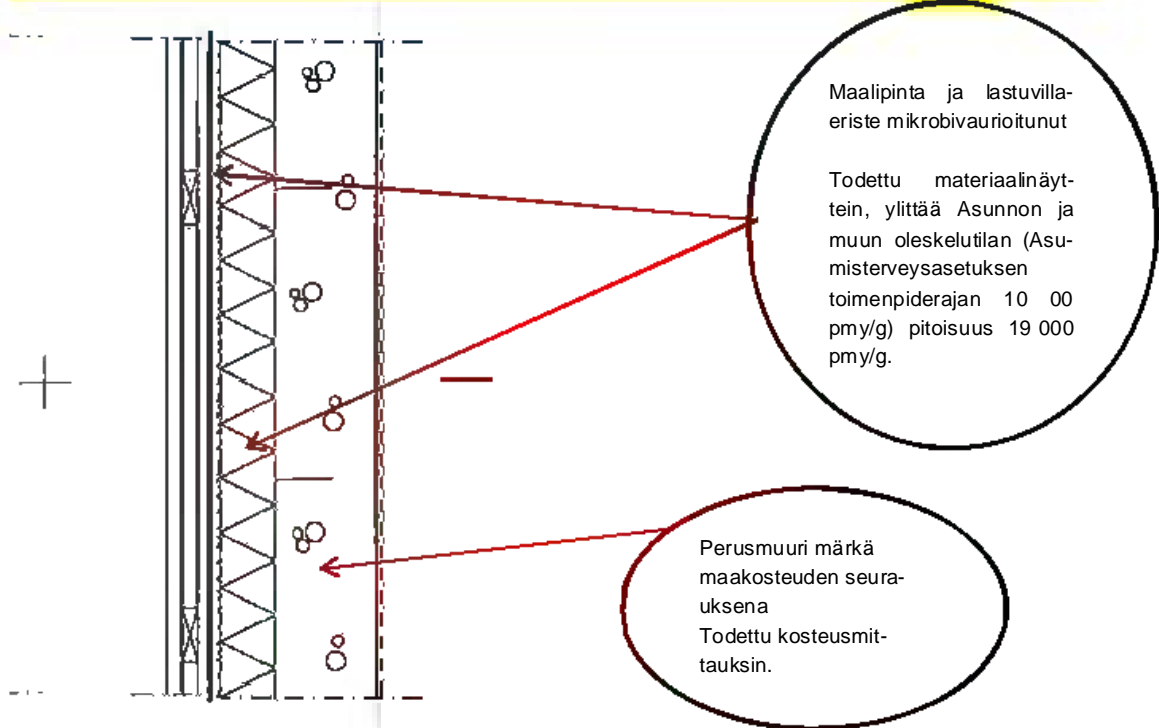
Todettu materiaalinäyttein, ylittää Asunnon ja muun oleskelutilan (Asumisterveysasetuksen toimenpiderajan 10 00 pmy/g) pitoisuus 24 000 pmy/g.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

1956 kellarikerros maanpaineseinä

Paneliverhous, lautakoolaus, maali, rappaus, lastuvillalevy (toja), betoniperusmuuri.

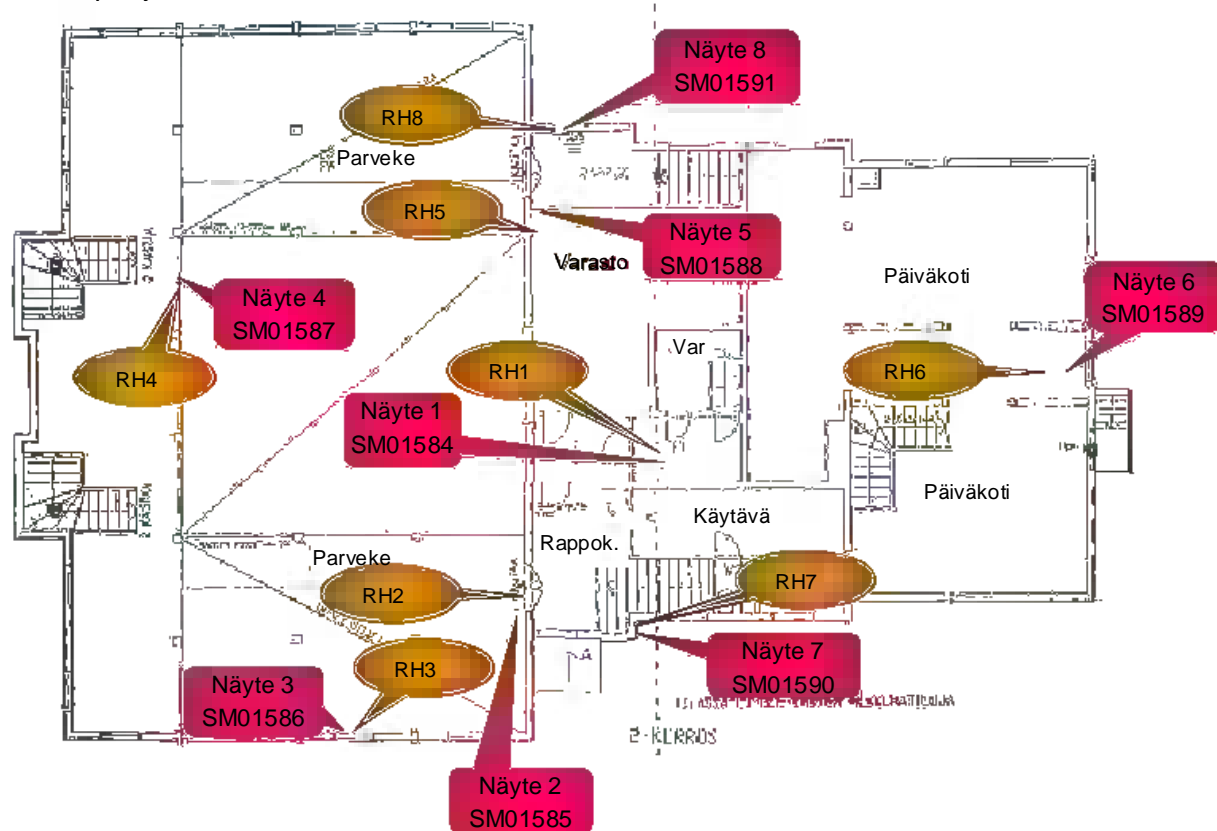

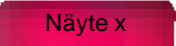
Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

13 2 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

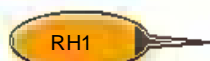
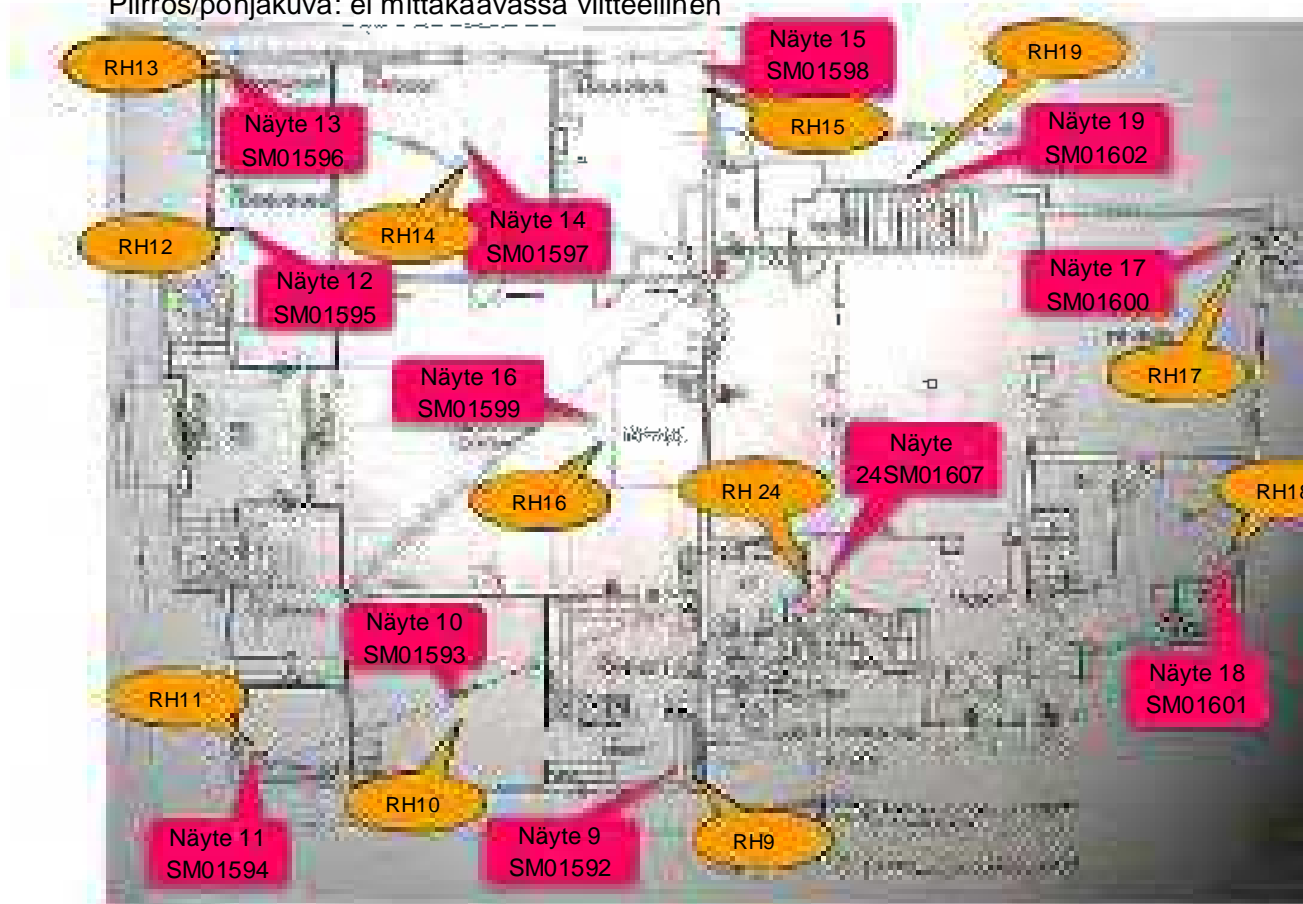
	RH eristetila		RH viiltomittaus
	Puu p-%		RH betoni
	Rakenteen avaus		Alue, jossa poikkeavia arvoja pintaindigoinnissa
	Materiaalimikrobinäyte		

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

14 1 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

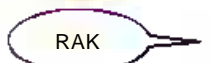
Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

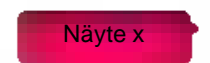
RH eristetila

Puu p-%

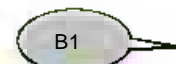
Rakenteen avaus

Materiaalimikrobinäyte

RH viiltomittaus

RH betoni

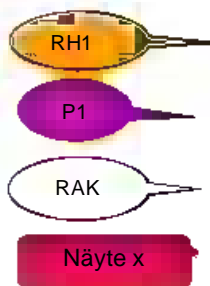
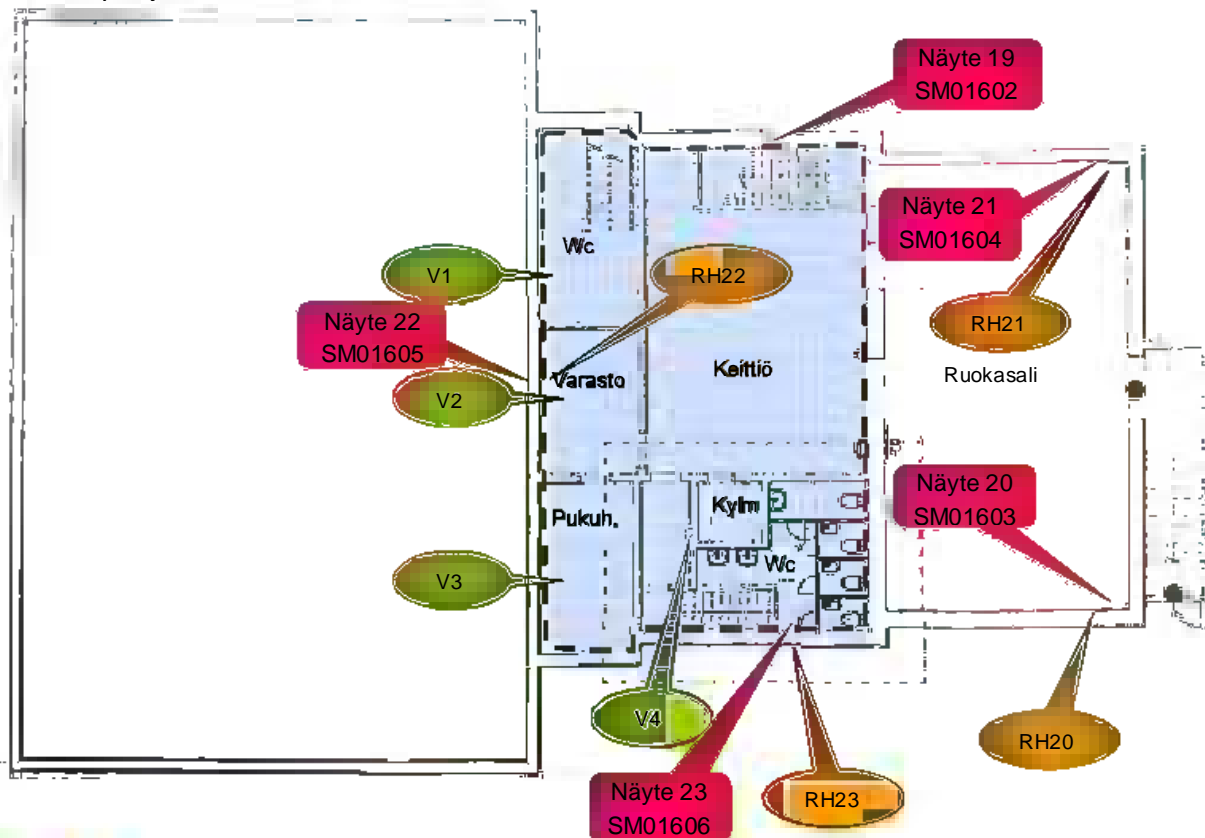
Alue, jossa poikkeavia arvoja
pinta-indigoinnissa

Polygon Finland Oy

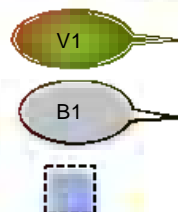
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

15 -1 KRS POHJAPIIRUSTUS SEKÄ NÄYTTEENOTTOKOHDAT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

RH1 RH eristetila
P1 Puu p-%
RAK Rakenteen avaus
Näyte x Materiaalimikrobinäyte

RH viilto mittaus
B1 RH betoni
Alue, jossa poikkeavia arvoja pinta-indigoinnissa

16 MITTAUSTULOKSET

	Rh (%)	T (°C)	(g/m ³)
Sisäilma:	34- 42	14 - 18	5,1-5,2
Ulkoilma:	72	5	4,9

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

Suhteellinen kosteus = RH, lämpötila = t.

Eristetila (mitattu eristeen sisäpinta / ilmapäli)

Mitta piste	Mittaus pvm:	Mitta-pisteen sijainti	Suht. kost. (%)	Lämpötila (°C)	(g/m ³)	Kosteusarvio	Huom !
RH1	5.4.17	Yp	34	16	4,6	Kuiva	
RH2	5.4.17	Yp	36	16	4,9	Kuiva	
RH3	5.4.17	Yp	41	15	5,3	Kuiva	
RH4	5.4.17	Yp	39	16	5,3	Kuiva	
RH5	5.4.17	Yp	45	13	5,8	Kuiva	
RH6	5.4.17	Yp	38	13	4,3	Kuiva	
RH7	5.4.17	Us	44	12	4,7	Kuiva	Ulkopinta vesi märkä
RH8	5.4.17	Us	46	11	4,6	Kuiva	Ei eristettä seinässä
RH9	5.4.17	Ap	50	8	4,2	Kuiva	
RH10	5.4.17	Ap	52	9	4,6	Kuiva	
RH11	5.4.17	Ap	48	11	4,8	Kuiva	
RH12	5.4.17	Ap	65	9	5,8	Kuiva	
RH13	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH14	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH15	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH16	5.4.17	Ap	42	16	5,7	Kuiva	
RH17	5.4.17	Vp	38	17	5,5	Kuiva	
RH18	5.4.17	Vp	36	16	4,9	Kuiva	
RH19	6.4.17	Us	65	5	4,5	Kuiva	Ei eristettä seinässä
RH20	6.4.17	Us	77	18	11,2	Koholla	Ulkopinta 93% 16°C Maanpaineisena
RH21	6.4.17	Us	77	18	11,2	Koholla	Ulkopinta 93% 16°C Maanpaineisena
RH22	6.4.17	Us	63	18	9,7	Kuiva	Maanpaineisena
RH23	6.4.17	Us	58	16	7,8	Kuiva	Maanpaineisena
RH24	6.4.17	Vp	44	16	6,0	Kuiva	

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

Suhteellinen kosteus = RH, lämpötila = t.

Eristetilan suhteellisen kosteuden tulisi pääsääntöisesti noudattaa seuraavia raja-arvoja:

(Lämpötilan t ollessa 20°C ± 5°C)

- RH alle 60 %, eristetila kuiva.
- RH 60% - 75%, eristetilassa kosteus koholla, selvitettävä voiko olla rakennuksen normaalitila.
- RH yli 75%, eristetila kostea / märkä, tutkittava vaatiiko korjaustoimenpiteitä.

Puurakenne

Mitta piste	Mittaus pvm:	(p-%)	Lämpötila (°C)	Kosteusarvio:	Huom!
P1	5.4.17	22	16	Koholla	Viemärin tuuletusputki hikoilee
P2	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P3	5.4.17	15	16	Koholla	Kattovuoto vanha jälki
P4	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P5	5.4.17	24	16	Koholla	Kattovuoto
P6	5.4.17	28	16	Märkä	Päätyikkunavuoto
P7	5.4.17	34	12	Märkä	Ikkunapeltivuoto ?
P8	5.4.17	17	11	Koholla	ulkoilman kosteus ei eristettä (kastepistevaurio)
P9	5.4.17	17	8	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P10	5.4.17	16	9	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P11	5.4.17	19	11	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P12	5.4.17	21	9	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P13	5.4.17	20	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P14	5.4.17	17	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P15	5.4.17	20	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.
P16	5.4.17	19	16	Koholla	Maanvastainen puurakenne lahonnut/ mikrobivaur.

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

P17	5.4.17	13	16	Kuiva	Ulkoseinän alapuu
P18	5.4.17	11	16	Kuiva	Ulkoseinän alapuu
P19	6.4.17	17	5	Kuiva	Ulkokuiva
P20	6.4.17	25	18	Märkä	Tojalevy
P21	6.4.17	23	18	Märkä	Tojalevy
P22	6.4.17	11	18	Kuiva	lastulevy
P23	6.4.17	18	16	Koholla	löölauspuu
P24	6.4.17	15	16	Kuiva	koolauspuu vanha vuotokohta

MITTAUSTULOSTEN TULKINTA:

- Puukosteusmittarilla mitataan vesipitoisuutta puussa painoprosenteina.
- Puun katsotaan olevan kuivaa, kun painoprosentti on alle 18%.

Viiltomittaus

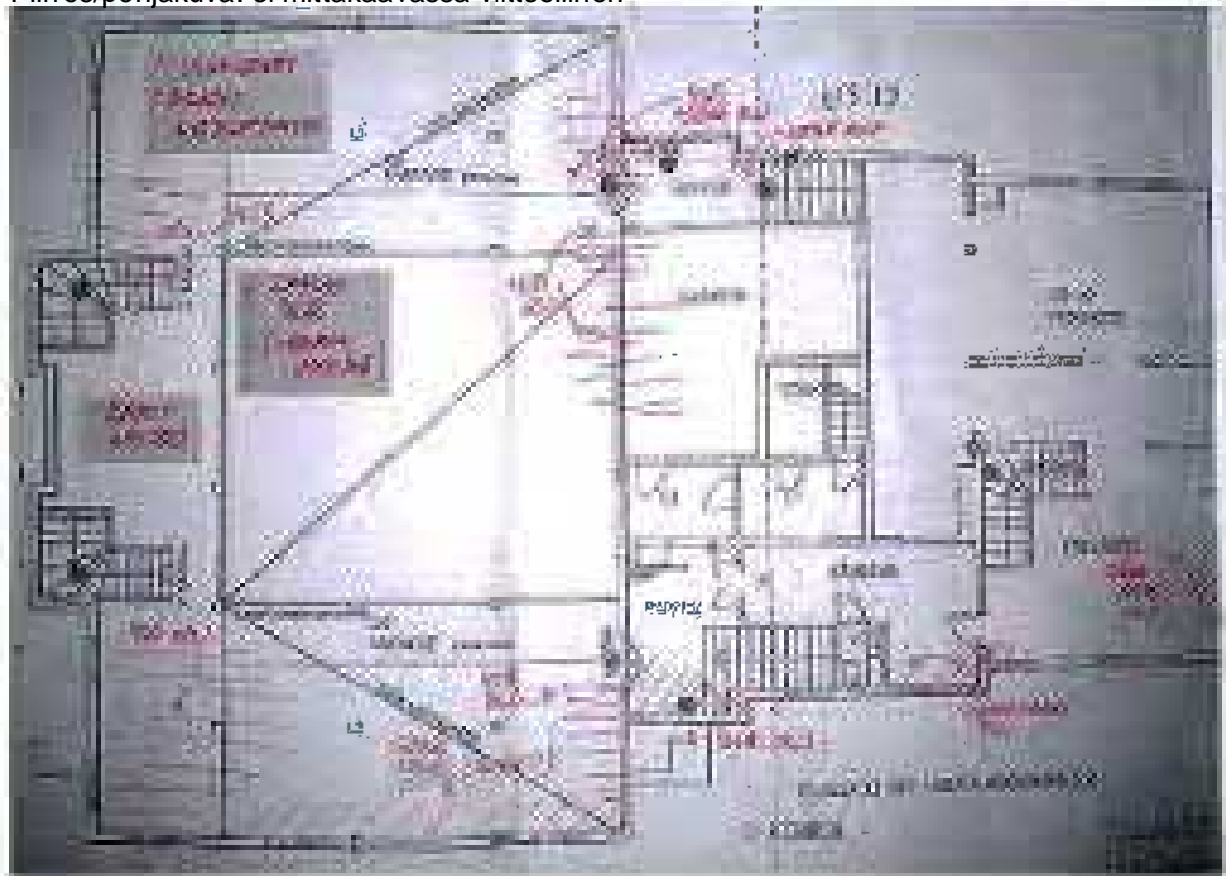
Mitta piste	Mittaus pvm:	Suht. kost. (%)	Lämpötila (°C)	(g/m ³)	Kosteusarvio	Huom!
1	6.4.17	95	18	14,6	Märkä	Maakosteus
2	6.4.17	93	17	13,5	Märkä	Maakosteus
3	6.4.17	94	17	13,6	Märkä	Maakosteus
4	6.4.17	96	16	13,1	Märkä	Maakosteus

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

17 2 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

Polygon Finland Oy

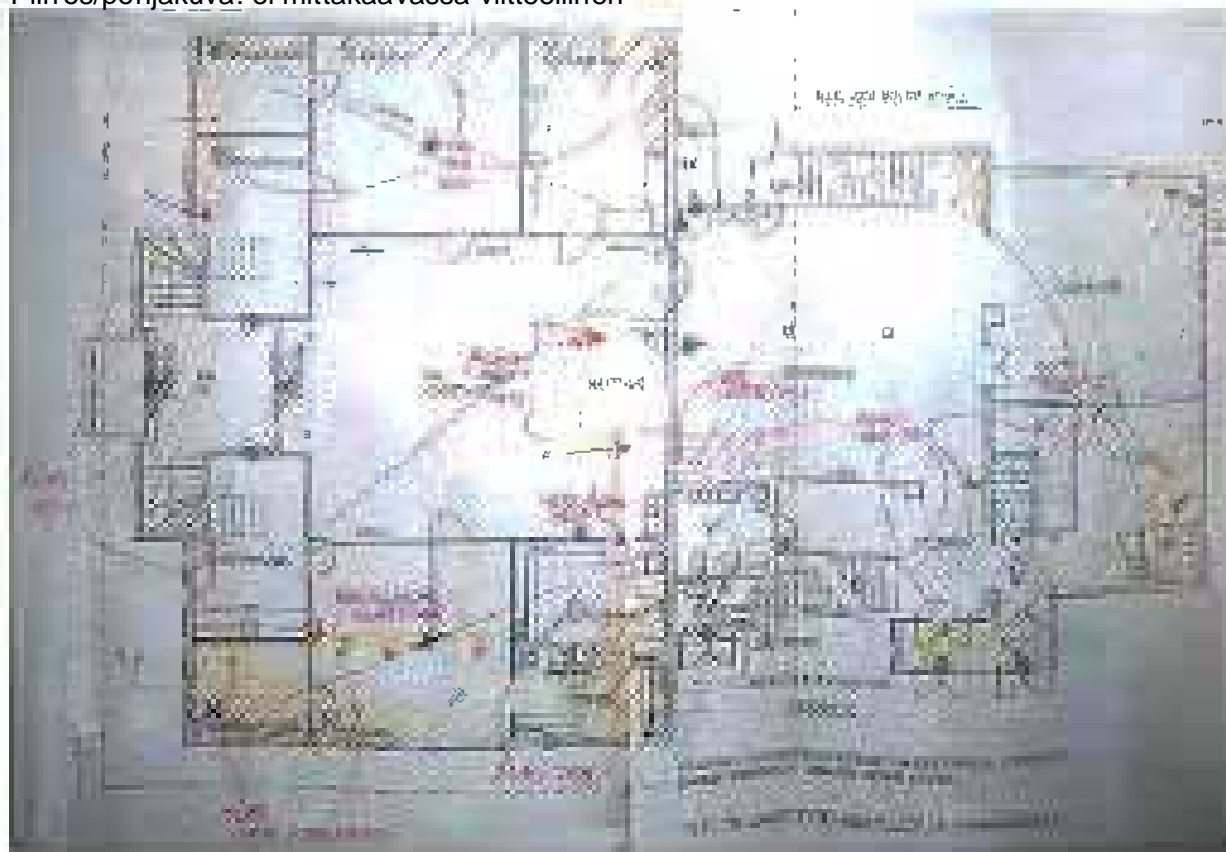
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

18 1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

Polygon Finland Oy

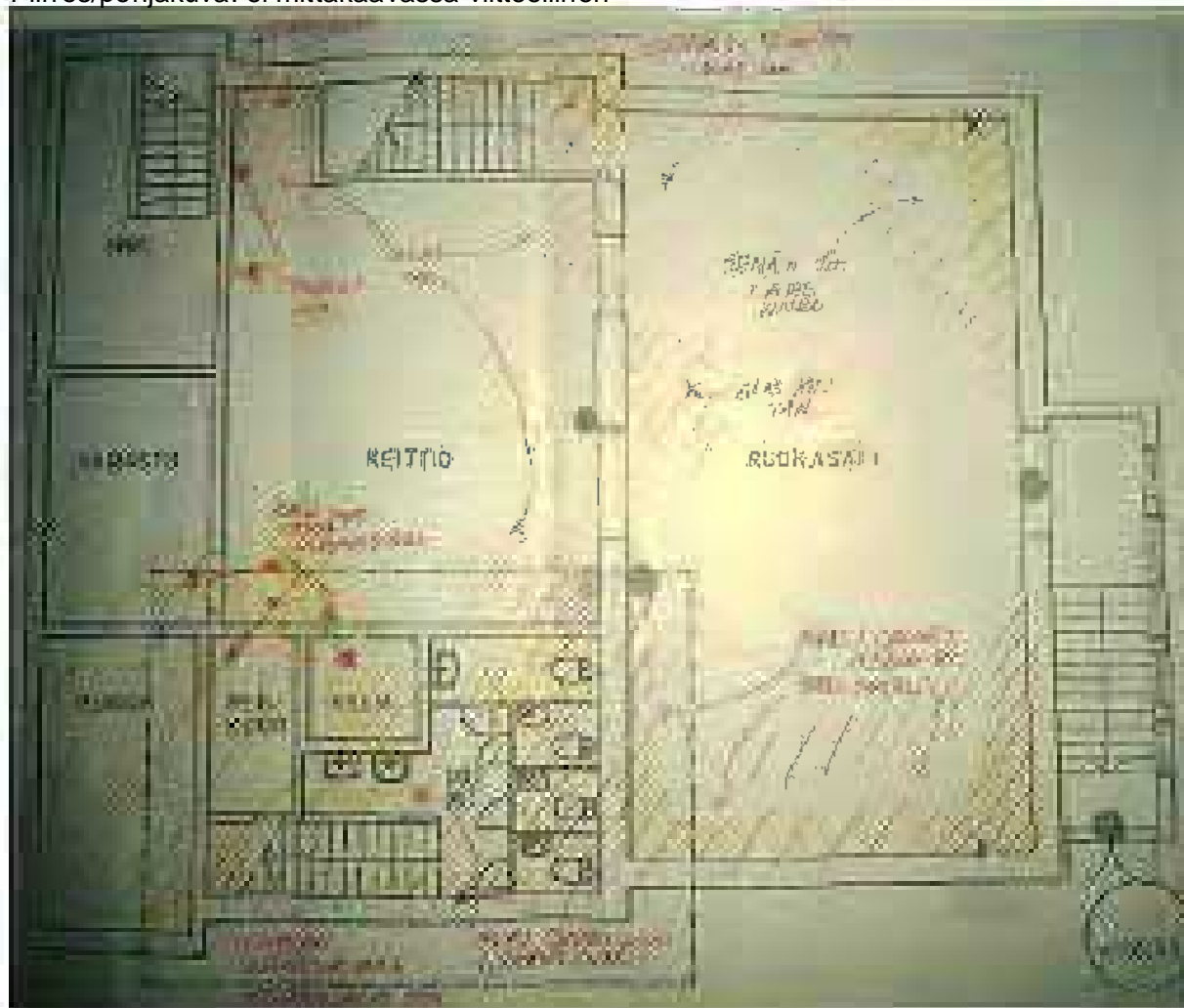
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

19 -1 KRS POHJAPIIRUSTUS HOMEKOIRAN ILMAISUT

Piirros/pohjakuva: ei mittakaavassa viitteellinen

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

20 MATERIAALINÄYTTEIDEN TULOKSET

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
1/4

Polygon Finland Oy

Jussilankatu 5
15600 Lahti

Tutkimuksen nimi: Polygon Finland Oy, Kilmestöyhitymä Onnet, materiaali (001) Kermosilainneinrossarjainen

Näytteet saapuvat: 7.4.2017

Analyysointi aloitettu: 7.4.2017

Näyteidät:

17S M01584 Näyte 1
17S M01585 Näyte 2
17S M01586 Näyte 3
17S M01587 Näyte 4
17S M01588 Näyte 5
17S M01589 Näyte 6
17S M01590 Näyte 7
17S M01591 Näyte 8
17S M01592 Näyte 9
17S M01593 Näyte 10
17S M01594 Näyte 11
17S M01595 Näyte 12
17S M01596 Näyte 13
17S M01597 Näyte 14
17S M01598 Näyte 15
17S M01599 Näyte 16
17S M01600 Näyte 17
17S M01601 Näyte 18
17S M01602 Näyte 19
17S M01603 Näyte 20
17S M01604 Näyte 21
17S M01605 Näyte 22
17S M01606 Näyte 23
17S M01607 Näyte 24

Mikrobiologinen tutkimus				Yksikkö	Laajennettu mittaustapa- varmuus%	Menetelmä
	Näytteenumero	17SM 01584	17SM 01585			
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	14000000	2100000	400000	prmg/g	-	RAS2121 L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	prmg/g	-	RAS2121 L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	3300000	3300000	48000	prmg/g	-	RAS2121 L
Homoiden bakteeripitoisuus 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RAS2121 L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	3400000	540000	41000	prmg/g	-	RAS2121 L
Homoiden bakteeripitoisuus DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RAS2121 L

Tutkimustulosten odotettua tarkkuutta on rajoittanut näytteen otantavirhe ja analysointivirhe. Tutkimustulokset koskevat vain otettua näytettä.

Ramboll Analytics
Mientokatu 72, 15140 Lahti
Kätkerinkuja 2, 01600 Vantaa

Puh: 020 755 5111
Y-tunnus 0101197-5

www.ramboll-analytics.fi
Kotipaikka Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics

Pvm: 2.5.2017

Tutkimustodistus

2/4

Projekti: 1510010743/193

Mikrobiologinen tutkimus

Näyttenumero	17SM 01587	17SM 01588	17SM 01589	Yksikkö	Laajennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	500000	<45	12000000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	2600000	520000	49000000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	2000000	500000	2900000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus

Näyttenumero	17SM 01590	17SM 01591	17SM 01592	Yksikkö	Laajennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	<45	120000	290000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	230	<45	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	3300	3200	2000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	3500	3100	5600	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus

Näyttenumero	17SM 01593	17SM 01594	17SM 01595	Yksikkö	Laajennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	930000	1200	210000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	45	<45	<45	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	51000	15000	2300	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	37000	21000	37000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Mikrobiologinen tutkimus

Näyttenumero	17SM 01596	17SM 01597	17SM 01598	Yksikkö	Laajennettu mittausepä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	29000	170000	15000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	57000	10000	110000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen 2% Malt	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L
Mikrosienet, materiaali (DG18)	29000	170000	31000	pm/y/g	-	RA5212 ¹ L
Homeiden tunnistaminen DG18	ks.laus.	ks.laus.	ks.laus.		-	RA5212 ¹ L

Tutkimuspalveluksen osittainen jälkivastuu on rajoitettu laboratoriin kirjallisella tavalla. Testausolosuhteet, keskeytykset ja muut tulokset näytetään.

Ramboll Analytics
Niemenkatu 73, 15140 Lahti
Kiltenkuja 2, 01690 VantaaPuh 020 765 611
Y-tunnus 0101197-5www.ramboll-analytics.fi
Kotipaikka: Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics

Tutkimustodistus

Projekti: 1510010743/193

Pvm: 25.2017
3/4

Mikrobiologinen tutkimus

Näytteenumero	17SM 01589	17SM 01600	17SM 01601	Yksikkö	Laajennettu mittauspä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	2300	340000	50	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pm/yg	-	RA5212 ^B L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	<45	6000000	100	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen 2% Malt	-	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L
Mikrosienet, materiaali (DS18)	<45	5500000	100	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen DS18	-	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L

Mikrobiologinen tutkimus

Näytteenumero	17SM 01602	17SM 01603	17SM 01604	Yksikkö	Laajennettu mittauspä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	50	45000	5400	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Sädesienet, materiaali	<45	<45	<45	pm/yg	-	RA5212 ^B L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	27000	9100	4000	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen 2% Malt	Ks.laus.	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L
Mikrosienet, materiaali (DS18)	24000	19000	6200	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen DS18	Ks.laus.	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L

Mikrobiologinen tutkimus

Näytteenumero	17SM 01605	17SM 01606	17SM 01607	Yksikkö	Laajennettu mittauspä- varmuus%	Menetelmä
MÄÄRITYKSET						
Bakteerit, kokonaispitoisuus, materiaali	30000	24000	74000000	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Sädesienet, materiaali	<45	1400	20000000	pm/yg	-	RA5212 ^B L
Mikrosienet, materiaali (2% Malt)	390000	47000	11000000	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen 2% Malt	Ks.laus.	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L
Mikrosienet, materiaali (DS18)	100000	32000	6200000	pm/yg	-	RA5212 ^A L
Hämmöiden tunnistaminen DS18	Ks.laus.	Ks.laus.	Ks.laus.		-	RA5212 ^A L

Tutkimustodistuksen sisältöön liitetään näytteen otamisesta ja laboratorion kirjalliset ohjeet. Tutkimustulokset koskevat vain todettua näytettä.

Ramboll Analytics
Messinkien 33, 01510 Lahti
0103000000

Puh: 030 755 6111
Välilinumero: 010 1 19775

www.ramboll-analytical.com
Rampoll Group España

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Ramboll Analytics
Tutkimustodistus
Projekti: 1510010743/193

Pvm: 2.5.2017
4/4

RAMBOLL

FINAS-akademian työntekijöiden mikrobiologian tutkimuslaitoksen mikrobiologian osaston toiminta

Lausunto: Seisä- ja nenävyöntien tutkimusnäytteenä otettujen 20 (20/2015) ja Asuntoterveystieteiden tutkimuskeskuksen (S/2016) mukana rakennusmateriaalissa käytettyjen erilaisten rakennusmateriaalien bakteeripitoisuus on > 100 000 pmy/g -sääntörajaa suurempi. Kun sädeleikkopitoisuus on > 3000 pmy/g -rakennusmateriaalissa, kun mikroklonipitoisuus on > 10 000 pmy/g. Yhteisä sädeleikkopitoisuus joka alle 10 000 pmy/g voidaan hyväksyä viiteita mikrobiokäsitelystä otettuihin, kun näytteenä otettujen kosteus- ja homevaurion ylläpitäviä kosteusvaurioiden lähtölämpötila ja sienien kokonaispitoisuus on 5000 - 10 000 pmy/g tai näytteenä otettujen kosteusvaurion epäsuorasti yksipäinen (1-2 lajia/laikua) ja pitoisuus muutenkin > 5000 pmy/g.

Hamerantien tutkimuskeskus

Ramboll Analytics

Jouko Perkkömäki
IMMT, Mikrobiologi, +358:90 434 4098

Tämä tutkimusraportti on tarkoitettu sähköisesti ja toimittamaan verkkopalvelun kautta.

Lisätiedot: Näytteenottokohteiden osoite: Onnelantie 2, 15100 Lahti
Nro 1: Yläpohja, Alapohja, ilman lpt 15°C, ilman RH% 34
Nro 2: Yläpohja, Rappokäytävä 1, ilman lpt 16°C, ilman RH% 35
Nro 3: Yläpohja, Toukkala, ilman lpt 15°C, ilman RH% 41
Nro 4: Yläpohja, Parvi, ilman lpt 15°C, ilman RH% 39
Nro 5: Yläpohja, Rappokäytävä 2, ilman lpt 13°C, ilman RH% 45
Nro 6: Yläpohja, Päivähuone 103-m3, ilman lpt 13°C, ilman RH% 38
Nro 7: Rappokäytävä 1, Ulkoisen hallin, ilman lpt 12°C, ilman RH% 44
Nro 8: Rappokäytävä 2, Ulkoisen hallin, ilman lpt 11°C, ilman RH% 46
Nro 9: Etäseinä, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 8°C, ilman RH% 50
Nro 10: Huone 1, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 9°C, ilman RH% 52
Nro 11: Huone 2, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 11°C, ilman RH% 48
Nro 12: Huone 3, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 9°C, ilman RH% 65
Nro 13: Huone 4, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 10°C, ilman RH% 42
Nro 14: Huone 5, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 10°C, ilman RH% 42
Nro 15: Huone 6, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 10°C, ilman RH% 43
Nro 16: Laikkula, Alapohjan puurakenteet, ilman lpt 10°C, ilman RH% 42
Nro 17: Päivähuone, Etäseinän alapohjan rakenteet, ilman lpt 17°C, ilman RH% 38
Nro 18: Etäseinä, Koolauspöytä, ilman lpt 16°C, ilman RH% 36
Nro 19: Rappokäytävä 3, Ulkoisen hallin rakenteet, ilman lpt 5°C, ilman RH% 66
Nro 20: Ruokasali kellarin krs, Tojakevyvaurio materiaaleissa, ilman lpt 18°C, ilman RH% 77
Nro 21: Ruokasali kellarin krs, Tojakevyvaurio materiaaleissa, ilman lpt 18°C, ilman RH% 77
Nro 22: Vanha kellarin krs, Seiniävyvaurio (halvat), ilman lpt 18°C, ilman RH% 62
Nro 23: WC:n kellarin krs, Muurainneissa koolauspöytä, ilman lpt 16°C, ilman RH% 58
Nro 24: Pöytäseinä, Väliäpohja koolauspöytä, ilman lpt 16°C, ilman RH% 41

Lähetettiin: L Analysoitu Lahdessa

Järkeä: kanno.karkki@polygongroup.com

Tutkimustodistuksen sisältö on tarkoitettu vain tutkimuslaitoksen käyttöön. Tarkoituksella ei ole tarkoitettu myyntiä.

Ramboll Analytics
Miesmekatu 73, 15110 Lahti
Puhelinnumero 2, 0900000000

Puh: 030 755 611
Y-tunnus 0191197-5

www.ramboll-analytics.fi
Rambollin Espoo

Polygon Finland Oy
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

RAMBOLL

LIITE - Tuloserittely

Projektinumero:	15100107437193
Päivämäärä:	10.4.2020

NäytENUMERO:	17SM01584
Ottopiste:	Näyte 1

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	14 %	470000
<i>Aspergillus spp.</i>	55 %	1800000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	13 %	420000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	14 %	470000
<i>Scopulariopsis*</i>	4 %	140000
<i>Trichoderma*</i>		todettu
<i>Ulocladium*</i>		todettu

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Steniitit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä		todettu
<i>Aspergillus spp.</i>	26 %	880000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	51 %	1700000
<i>Penicillium</i>	14 %	490000
<i>Scopulariopsis*</i>	9 %	290000

NäytENUMERO:	17SM01585
Ottopiste:	Näyte 2

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat	77 %	280000
<i>Penicillium</i>	16 %	59000
<i>Sphaeropsidales*</i>	7 %	25000

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Penicillium</i>	32 %	170000

Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

<i>Ulocladium*</i>		todettu
<i>Wallemia*</i>	68 %	36000
Näyttenumero: 17SM01586		
Ottopiste: Näyte 3		
Homeitiöt 2% MALT agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiival	10 %	4600
<i>Penicillium</i>	90 %	43000
<i>Ulocladium*</i>		todettu
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiival*	12 %	5000
<i>Penicillium</i>	88 %	36000
<i>Ulocladium*</i>		todettu
Näyttenumero: 17SM01587		
Ottopiste: Näyte 4		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiival		todettu
<i>Acetabularia*</i>		todettu
<i>Aureobasidium</i>	57 %	1500000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	43 %	1100000
<i>Trichoderma*</i>		todettu
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	2 %	48000
Hiival	52 %	1000000
<i>Aspergillus versicolor*</i>	5 %	95000
<i>Penicillium</i>	40 %	810000
Näyttenumero: 17SM01588		
Ottopiste: Näyte 5		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	62 %	320000

Hiival	2 %	11000
<i>Penicillium</i>	36 %	190000
Hömeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hiivat		todettu
<i>Aspergillus penicillitoides/Aspergillus restrictus*</i>		todettu
<i>Geomyces*</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	39 %	190000
<i>Wallemia*</i>	61 %	310000
Näyttenumero:		17SM01589
Ottopiste:		Näyte 6
Hömeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	1 %	500000
Hiival	99 %	48000000
<i>Penicillium</i>		todettu
Hömeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	60 %	1700000
Hiival	8 %	230000
<i>Geomyces*</i>	16 %	460000
<i>Penicillium</i>	16 %	460000
Näyttenumero:		17SM01590
Ottopiste:		Näyte 7
Hömeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	3 %	100
<i>Geomyces*</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	97 %	3200
Hömeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	4 %	150
<i>Geomyces*</i>	1 %	51
<i>Mucor</i>	1 %	51
<i>Penicillium</i>	93 %	3200

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Hiljaisuusnumero: 000000000		Ottopäivä: 20200315	
Hiljaisuus: 20% BALT -sagar			
	Prosentti- osuus	00000	000000000
Tuotteen osuus	00 %	00000	000000000
Alue	00 %	00000	000000000
Prosentti	00 %	00000	000000000
Hiljaisuus: 10% BALT -sagar			
	Prosentti- osuus	00000	000000000
Tuotteen osuus	00 %	00000	000000000
Alue	00 %	00000	000000000
Prosentti	00 %	00000	000000000
Hiljaisuusnumero: 000000000		Ottopäivä: 20200315	
Hiljaisuus: 20% BALT -sagar			
	Prosentti- osuus	00000	000000000
Tuotteen osuus	00 %	00000	000000000
Alue	00 %	00000	000000000
Prosentti	00 %	00000	000000000
Hiljaisuus: 10% BALT -sagar			
	Prosentti- osuus	00000	000000000
Asennuksen osuus	00 %	00000	000000000
Asennuksen alue	00 %	00000	000000000
Prosentti	00 %	00000	000000000
Hiljaisuusnumero: 000000000		Ottopäivä: 20200315	
Hiljaisuus: 20% BALT -sagar			
	Prosentti- osuus	00000	000000000
Tuotteen osuus	00 %	00000	000000000
Asennuksen osuus	00 %	00000	000000000
Asennuksen alue	00 %	00000	000000000
Prosentti	00 %	00000	000000000
Alue	00 %	00000	000000000
Hiljaisuus: 10% BALT -sagar			

Polygon Finland Oy

 Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
 etunimi.sukunimi@polygongroup.com
 www.polygongroup.fi

	Prosentti- osuus	pm/g kokonais- määrästä
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä ...	9 %	3300
Hiival	7 %	2700
<i>Aspergillus spp.</i>	7 %	2700
<i>Chaetomium*</i>	41 %	15000
<i>Mucor</i>	6 %	2200
<i>Penicillium</i>	7 %	2700
<i>Scopularopsis*</i>	22 %	8200

Tähdellä (*) merkityt homelevyt ovat tyypillisiä kosteusvauriomikrobeja.

LIITE - Tuloserittely

Projektinnumero:	1510010743/193
Päivämäärä:	

Näyttenumero:	17SM01594
Ottopiste:	Näyte 11

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmg/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	74 %	11000
<i>Geomyces</i> ²	10 %	1500
<i>Penicillium</i>	16 %	2400

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmg/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	23 %	4900
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> ¹	59 %	13000
<i>Geomyces</i> ²	18 %	3900

Näyttenumero:	17SM01595
Ottopiste:	Näyte 12

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmg/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	2 %	51
<i>Aspergillus versicolor</i> ²	2 %	51
<i>Penicillium</i>	95 %	2100

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmg/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus</i> ¹	99 %	37000
<i>Penicillium</i>	1 %	490

Näyttenumero:	17SM01596
Ottopiste:	Näyte 13

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmg/g kokonais- määrästä

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tuotintamaton		.. todettu
Hivat	4 %	2400
<i>Acromonium</i> ²	78 %	44000
<i>Penicillium</i>	18 %	10000
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Lumistamaton	72 %	21000
<i>Aspergillus spp</i>		.. todettu
<i>Chaetomium</i> ⁴		.. todettu
<i>Penicillium</i>	2 %	500
<i>Wallemia</i> ⁴	26 %	7500
Näyttenumero: 17SM01597		
Ottopiste: Näyte 14		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hivat	50 %	50
<i>Penicillium</i>	50 %	50
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Aspergillus penicilloides/Aspergillus restrictus</i> ⁴	100 %	170000
Näyttenumero: 17SM01598		
Ottopiste: Näyte 15		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä		.. todettu
Hivat	10 %	11000
<i>Aureobasidium</i>	90 %	96000
<i>Penicillium</i>		.. todettu
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hivat	2 %	500
<i>Aspergillus penicilloides/Aspergillus restrictus</i> ⁴	59 %	18000
<i>Aureobasidium</i>	30 %	9000

Polygon Finland Oy

Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

<i>Paecilomyces*</i>	2 %	500
<i>Penicillium</i>	8 %	2500
Näyttenumero: 17SM01600		
Ottopiste: Näyte 17		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Hivalt	15 %	900000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	84 %	5100000
<i>Ulocladium*</i>	1 %	50000
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Cladosporium</i>	2 %	100000
<i>Geomyces*</i>	25 %	1400000
<i>Penicillium</i>	73 %	4000000
<i>Ulocladium*</i>		todettu
Näyttenumero: 17SM01601		
Ottopiste: Näyte 18		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Geomyces*</i>	100 %	180
Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
<i>Geomyces*</i>	100 %	180
Näyttenumero: 17SM01602		
Ottopiste: 0.		
Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	4 %	1000
<i>Mucor</i>		todettu
<i>Penicillium</i>	96 %	26000
Homeitiöt DG18-agar		

	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	16 %	3800
<i>Geomyces*</i>	2 %	540
<i>Penicillium</i>	82 %	20000

Näytenumero: 17SM01603

Ottopiste: Näyte 20

Homeitiöt 2% MALT-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	92 %	8400
<i>Penicillium</i>	8 %	700

Homeitiöt DG18-agar		
	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä
Tunnistamaton	69 %	13000
Hivat		todettu
<i>Aspergillus penicillioides/Aspergillus restrictus*</i>	21 %	3800
<i>Penicillium</i>	10 %	1900

Tähdellä (*) merkityt homesuvut ovat tyypillisiä kosteusvaurio mikrobeja.

Polygon Finland OyY-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki
etunimi.sukunimi@polygongroup.com
www.polygongroup.fi

Projektin nimi: 051721700287		
Käyttötarkoitus: Keskustelu		
Näytteenotto: 18.03.2020		
Osoite: Helsingin		
Hessinki, 2% K&T-työt		
	Prosentti-	peräjä
	osuus	alkuperä
Hinta	22,9%	3388
Arvokas palvelus	1,9%	45
Arvokas palvelus	1,9%	45
Palvelus	13,9%	348
Arvokas palvelus	1,9%	45
Hessinki, 0,008-työt		
	Prosentti-	peräjä
	osuus	alkuperä
Arvokas palvelus	23,9%	169
Arvokas palvelus	3,9%	278
Arvokas palvelus	3,9%	278
Palvelus	22,9%	168
Arvokas palvelus	27,9%	415
Kokonaismäärä: 11,000000		
Osoite: Helsingin		
Hessinki, 2% K&T-työt		
	Prosentti-	peräjä
	osuus	alkuperä
Arvokas palvelus	2,9%	3388
Hinta	2,9%	3388
Arvokas palvelus		3388
Palvelus	21,9%	3388
Hessinki, 0,008-työt		
	Prosentti-	peräjä
	osuus	alkuperä
Arvokas palvelus	1,9%	638
Arvokas palvelus		638
Palvelus	20,9%	1078

Polygon Finland Oy

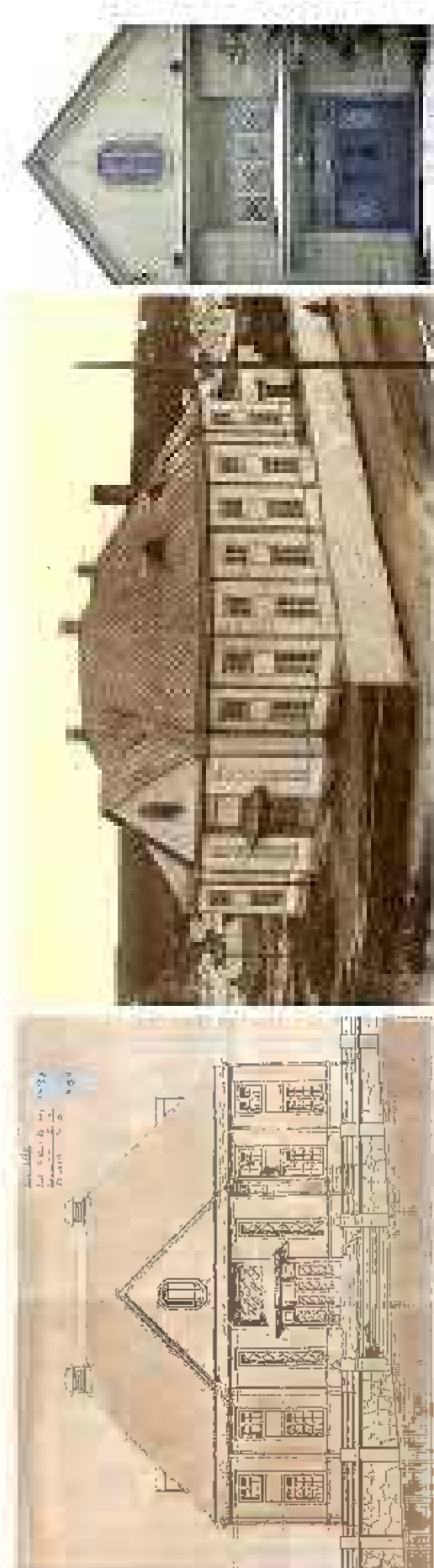
Y-tunnus 0892371-5, Kotipaikka Helsinki

etunimi.sukunimi@polygongroup.com

www.polygongroup.fi

Näyttenumero: 17SM01606															
Ottopiste: Näyte 23															
Homeitiöt 2% MALT-agar															
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Prosentti- osuus</th> <th>pmy/g kokonais- määrästä</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tunnistamaton</td> <td>8 %</td> </tr> <tr> <td>Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä</td> <td>8 %</td> </tr> <tr> <td><i>Acremonium*</i></td> <td>67 %</td> </tr> <tr> <td><i>Chaetomium*</i></td> <td>17 %</td> </tr> <tr> <td><i>Trichoderma*</i></td> <td>toodettu</td> </tr> </tbody> </table>	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä	Tunnistamaton	8 %	Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	8 %	<i>Acremonium*</i>	67 %	<i>Chaetomium*</i>	17 %	<i>Trichoderma*</i>	toodettu		
Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä														
Tunnistamaton	8 %														
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	8 %														
<i>Acremonium*</i>	67 %														
<i>Chaetomium*</i>	17 %														
<i>Trichoderma*</i>	toodettu														
Homeitiöt DG18-agar															
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Prosentti- osuus</th> <th>pmy/g kokonais- määrästä</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tunnistamaton</td> <td>68 %</td> </tr> <tr> <td>Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä</td> <td>5 %</td> </tr> <tr> <td><i>Aspergillus versicolor*</i></td> <td>8 %</td> </tr> <tr> <td><i>Chaetomium*</i></td> <td>16 %</td> </tr> <tr> <td><i>Eurotium*</i></td> <td>2 %</td> </tr> <tr> <td><i>Trichoderma*</i></td> <td>2 %</td> </tr> </tbody> </table>	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä	Tunnistamaton	68 %	Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	5 %	<i>Aspergillus versicolor*</i>	8 %	<i>Chaetomium*</i>	16 %	<i>Eurotium*</i>	2 %	<i>Trichoderma*</i>	2 %
Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä														
Tunnistamaton	68 %														
Sterilit, jotka eivät muodosta käytettävillä alustoilla itiöitä	5 %														
<i>Aspergillus versicolor*</i>	8 %														
<i>Chaetomium*</i>	16 %														
<i>Eurotium*</i>	2 %														
<i>Trichoderma*</i>	2 %														
Näyttenumero: 17SM01607															
Ottopiste: Näyte 24															
Homeitiöt 2% MALT-agar															
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Prosentti- osuus</th> <th>pmy/g kokonais- määrästä</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>Aspergillus spp.</i></td> <td>37 %</td> </tr> <tr> <td><i>Aspergillus versicolor*</i></td> <td>21 %</td> </tr> <tr> <td><i>Acremonium*</i></td> <td>11 %</td> </tr> <tr> <td><i>Chaetomium*</i></td> <td>0 %</td> </tr> <tr> <td><i>Scopulariopsis*</i></td> <td>30 %</td> </tr> </tbody> </table>	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä	<i>Aspergillus spp.</i>	37 %	<i>Aspergillus versicolor*</i>	21 %	<i>Acremonium*</i>	11 %	<i>Chaetomium*</i>	0 %	<i>Scopulariopsis*</i>	30 %		
Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä														
<i>Aspergillus spp.</i>	37 %														
<i>Aspergillus versicolor*</i>	21 %														
<i>Acremonium*</i>	11 %														
<i>Chaetomium*</i>	0 %														
<i>Scopulariopsis*</i>	30 %														
Homeitiöt DG18-agar															
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Prosentti- osuus</th> <th>pmy/g kokonais- määrästä</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Häivät</td> <td>4 %</td> </tr> <tr> <td><i>Aspergillus spp.</i></td> <td>45 %</td> </tr> <tr> <td><i>Aspergillus versicolor*</i></td> <td>16 %</td> </tr> <tr> <td><i>Mucor</i></td> <td>toodettu</td> </tr> <tr> <td><i>Scopulariopsis*</i></td> <td>35 %</td> </tr> </tbody> </table>	Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä	Häivät	4 %	<i>Aspergillus spp.</i>	45 %	<i>Aspergillus versicolor*</i>	16 %	<i>Mucor</i>	toodettu	<i>Scopulariopsis*</i>	35 %		
Prosentti- osuus	pmy/g kokonais- määrästä														
Häivät	4 %														
<i>Aspergillus spp.</i>	45 %														
<i>Aspergillus versicolor*</i>	16 %														
<i>Mucor</i>	toodettu														
<i>Scopulariopsis*</i>	35 %														

Tähdellä (*) merkityt homesuvut ovat tyypillisiä kosteusvauriomikrobeja.

ONNELANTIE 2 – VANHA RUKOUHUONE

RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

6.3.2018

ONNELANTIE 2 VANHA RUKOUSHUONE – LAHTI

SELVITYKSEN LAATIJA

Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Virpi Tervonen arkkitehti SAFA, ICOMOS

+359 40 5213583

virpi.tervonen@phnet.fi

Tämä rakennushistoriallinen selvitys koskee Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan N:ro 3, korttelissa N:ro 93 (aiemmin N:ro 91), tontilla 15 (aiemmin N:ro 1) sijaitsevaa, vanhaa esikristallidielaitien rukoushuonerakennusta. Rakennus on nykyisin tyhjiään.

Tontilla 15 sijaitseva rukoushuonerakennus esitellään rakentamis-, korjaus- ja muutostajankohtien mukaisessa järjestyksessä:

- 1922–1923 rukoushuoneen rakentaminen (Oiva Kolsi (Toukokuu 1922)
- 1939 vesikeskustämmitysjärjestelmä (O. Roslund 1939)
- 1953 kellarikerroksen laajentaminen (Irma Kolsi 24.3.1953) ja muutospirustus (Insinööritoimisto Blåfeldt & Louhio Oy 14.7.1953)
- 1956 laajennus v. 1953 rakennelun kellarikerroksen päälle (Paul G. Roth 12.4.1956, 26.4.1956)
- 1962 sisäisiä, merkittäviä muutoksia: mm. ilmastointijärjestelmä ja valaistus (alust suunnitelmaa)
- 1973 uusi sisäänkäynti ja sisäisiä muutoksia (Reino Lahtinen 24.4.1973)
- 1975 toteutetun suunnitelma (Raimo Airamo 4.4.1975)
- 1977 uusi luulikaappi, hätäpoistumistie, 11. kerroksen muutokset (Seppo Haimilahti 15.2.1977)

- 1980 kellarikerroksen ilmastutuksia, kaukoliämpöön liittyminen (Insinööritoimisto Lainpello Oy 7.9.1980, Pertti Heimonen 10.6. ja 14.6. 1980)
- 1991 Onnelantien aita ja jalankulkupolku, kellarin portaan sisäänkäynnin muutos (Jouni Salonen 16.6.1991)
- 1992 Saimaankadun pääpöytäan korjaus, kaide ja valaistus. (Jouni Salonen 30.4.1992)
- 1992 Julkisivujen väriyso suunnitelma (Raimo Airamo ja Heikki Sipponen) Toukokuu 1992
- 1994 Altiirikaiteen luomisos ja altiirikaide. (Jouni Salonen 29.2.1994, 30.3.1994)
- 1995 Lahden rukoushuoneen laajennus ja muutostöiden työryhmän raportti (9.3.1995)
- 1997 Inva-wc, I-keiros. (Jouni Salonen 9.9.1997)
- 1996 Rukoushuoneessa viimeiset seurat 16.5.1996, uuden rukoushuoneen käyttöönotto ja seurajuhannukseksi 1996 (22 -23 5 1996)

Purelut rakennukset esitellään aikakaarten mukaisessa osiossa. Toinilta purelut rakennukset ovat:

- 1950-luvulla puretu vuonna 1922 valmistunut käymälärakennus (Oliva Kolsi 06/1922) uuden kellarikerroksen ja wc-tilojen valmistamisen jälkeen

Rakennuksen käyttötarvikkeiden muutos:

- 1996 rakennuksen käyttötarvikkeiden muuttoliiketoimistilasta päiväkotikäyttöön.

SELVITYKSEN ALUERAJAUS

Rakennushistoriallisessa selvityksessä tarkastellaan Lahden Raavolan kaupunginosan korttelissa 93 ja tonilla 15 sijaitsevaa kiinteistöä ja rakennusmuistia vuodelta 1922 alkaen. Työn tilaaja on rajannut selvitysalueeksi tonilla 15 olevan esikotislaadolaisten vanhan rukoushuoneen. Vuonna 1975 Esikotislaadolaisten ry:n hankkima ja rukoushuoneen maapöytä sijaitseva asunokiinteistö Onnelanle 4 on jätetty tämän selvityksen ulkopuolelle, koska kiinteistö on myyty edelleen toiselle omistajalle eikä tonilla kuulu asemakaavamuutosalueeseen. Selvitys sisältää kuitenkin vierelistä asuinrakennusta koskevan lyhyen kuvauksen siltä osin kiinteistöön tilittävistä rukoushuoneen käyttöön.

SELVITYKSEN MUOTO, JÄKELU JA KOPIOINTI

Rakennushistoriallinen selvitys toimitetaan työn tilaajalle Kiinteistöyhtiö Onnelan pdf-muotoisena, A4-kokoisena dokumenttina, muistikkolla (2 kpl), toisia tonin jäätyön tilaajalle ja toinen toimitetaan Lahden Tekninen ja ympäristötoimialan Maankäyttö- ja aluehankkeet-kaavoittajalle, Asiakirjojen värillinen. Oikeudet sähköiseen aineistoon kuuluvat työn tilaajalle sen valmistuttua. Tekijänoikeus kuuluu raportin kirjoittajalle ja selvityksen tekijälle.

Rakennushistoriallinen selvitys on ison laajuuksinen kiinteistöhistoria. Virpi Teräsvonon / Virpi Teräsvonen arkkitehti SAFAN / COMOS kirjoittama ja kirjoittaja vastaa aina oman tekstinsä sisällöstä. Tekstissä lainallaes- sa tulee mainita lainan lähde ja sen kirjoittaja. Tekstissä edelleen referoituja vastaa kuitenkin itse referoimasi tekstin lähde ja sen kirjoittaja. Suorat lainaukset laitetaan lainausmerkkien sisään ja omiin sanoihin kirjoitus- sa lainauksissa tulee kertoa mistä lähdeasiakokonaisuus on peräisin eli noudata lainan yleisesi- kössä olevia sääntöjä. Lainanun tekstiin / kuva-aineiston lähde ja valokuvaaja on mainittava erikseen. Raportin laajuan alkuperäiset valokuvat ovat kuvaajan omaisuutta.

Aineisto on tallennettu PDF-dokumentiksi, koska useimmat raportit laitetaan jollakin laito-ohjelmalla ja tekijän omilla aseuksilla. Raportin kuvia käytiläessä edelleen tulee käyttää jättä selvitteä tekijänot- keusksymykset ja mahdolliset kuvakorvausselitykset laimannalle laboille. Raportissa ei ole käytetty museiden kuvakokkeimista käyttökokeimista otettua kuvamateriaalia, vaan arkkitehtiaineisto on kuvattu paikalla: esikotislaadolaisten teoksista sähköisesti tallentamalla.

Selvitys on tarkoitettu tilaajan tarpeisiin sähköisenä versiona. Aineiston luovuttamisesta edelleen Lah- den teknisen ja ympäristötoimialan kaavoittajalle vastaa työn tilaaja.

AINEISTON KERUU JA TYÖSTÄMINEN

Rakennuksia ja alueita koskeva rakennushistoriallinen selvitys on laadittu kiinteistö- ja toimintomistajien toimikunnosta. Se on esiselvitys, toimitus ja sitä koskevan kohtelun osan asemakaavamuutosta varten. Rakennushistorialliseen selvitykseen ei ole sisällytetty rakennusten teknistä kuntoa läpikäyvä tarkastelua, koska rakennuksesta on laadittu vuoronna 1997 Lahden teknisen viraston Rakennustekninen kunto- arvio / Harri Haara 2.5.1997 sekä 2010-luvulla kaikki arvioitsijat kiinteistö- rakenteellista kuntoa selvittävä tutkimusta. – Kiinteistökauppa P.T.S. Vahajoen Oy 2015 ja Polyygon Oy:n laajennus- ja rakennus- tutkimus 12.5.2017 ja sen täydennys 19.9.2017. Selvitysalueen rakennus- esitelään kaavamuutoksen yhteydessä purettavaksi. Tämän rakennushistoriallisen selvityksen laaditus on ollut kiinteistö- rakennus- lamisen vaiheiden ja muutos- ja rakennus- yhteensä kirjain.

Rakenteelliseen syytä luokitukseen ja tekniiseen inventointiin ei tässä työssä ole varallista rajallista resurssia, eikä se ole myöskään sisällynyt tutkimustuloksiin. Sisäilmojen valokuvauksen on suorittanut tämän selvityksen laatija. Rakennukset ovat nykyisin tyhjiään.

Rakennushistoriallisen selvityksen yhteisöjensä on käyty Museoviraston laatimaa vanhempaa Rakennushistoriaselvityksen sisältöohjella 03/2009 ja Lahden laimat rakennushistorian selvitysohjelmaa 2010. Ohjeista polketen selvitysohjelmaa on suoritettu tietyt osat, siinä määrässä, josta tarkastellaan rakennus- laitteita rakennus- ja selvityksessä on keskitytty hienonomaan historiallisen vaiheiden kuvaukseen.

Rakennuksen historian selvitäminen on perusteltu on aina rakennus- ja sen selvitys- helkeitä oleva nykyillä. Eri aikakausien valokuvat, kädell, piirustukset ja muut arkistomateriaali muodostavat lämmän tyypillisissä selvityksissä vertailumateriaalia. Sitä täydentävät kirjallisuus ja henkilöhaastattelut. Vanhaa valokuvamateriaalia on tämän kohteen toiminta- ja rakennus- ja henkilöhaastattelut. Alkuaikojen tarkempia selvityksiä, kuten kirjallista rakennus- ja selvitysohjelmaa, ei ole ollut tekijän käytössä. Kiinteistö- eri osissa on vuosikymmenten aikana tehty vähäisiä muutoksia. Suurimmat muutokset on suoritettu 1950-luvulla teollisuuden ja jennushankkeissa ja 1990-luvun puolella jälkeä kiinteistö- käyttö- ja tarkoituksen muutoksen seurauksena.

Eri vaiheiden rakennus- ja selvitysohjelmaa on selvitystä varten ollut kohtuullisesti käytävissä. Ne on saatavissa PDF- dokumentteina ja valokuvina. Lahden rakennus- ja selvitysohjelmaa raportin käyttöön. Osan kartta-aineistosta raportin laatija on hankkinut omalla kustannuksellaan. Lahden karttapalvelusta. Pääosa vanhaa rakennus- ja selvitysohjelmaa on edelleen alkuperäisen omistajan Esikoties- ladollaisel ry:n suojelussa-arkistossa. Edellä mainittua ei ole kukaan vielä päästy käyttämään läpi. Vaan- asiakirjoista on Esikoties- ladollaisel ry:n edustaja koostanut ja toimittanut tarpeelliset sekä pituus- luksia täydentävät lisä- ja lämmän raportin tekijälle.

Arkkistilähleiden vertailu ja tulkinia o val kirjotluprosessissa ehdoton ja aikaa vievä työ vaihe. Koritelin osan rakentamisen historiaa valitetaan kuvien ja piirustusten välityksellä. Selvitys sisällälläkin runsaasti kuvamateriaalia, jonka julkaisukelpoisuus on mennyt huomattavasti aikaa, enemmän kuin alun perin työn suorittamiseen on arvioitu kuluvan.

Esikolisestadiolaisien rukoushuoneesta vuosien 1922-1998 aikana toteutetut rakennus on lajissaan mielenkiintoinen ja ainutlaatuinen. Koska se on rakennettu uskonnollisen tilkkeen arvojen ja periaatteiden mukaisesti. Ymmärtääksään rakennuksen kokonaisuutta, käytilä ja mm. rakentellessi rakaisuja, on olit hyvä perähtyä esikolisestadiolaisuuteen, sen tapakolluuttin ja toimintaan. Yksi vahvoista rakentamiseen liittyvistä perinteistä, talkootyö, on edelleen elävä perinne esikolisestadiolaisien toiminnassa. Rakennusmateriaali on tähän rakoushuoneeseen saatu lahjoituksina ja työ tehly talloilla.

Ajallinen kestoisuus näkyy rakennuksen arkkitehtuurissa, rakentamisen eri aikakausien rakennustekniikoissa ja varsinkin sisätiloissa rakaisuja ja toiminnallisina muutoksina. Kaupunkiympäristössä ajan kulumisen heijamaa rukoushuoneen julkisivujen yksityiskohdissa ja rakennuksen 1950-luvulla alkaneen tehdynsä muutoksissa ja laajentamisissa - vallitettavassa myös teknisen kumon rapistumisena. Onnelanlien pääuena vanha rukoushuone väesli edelleen 1990-jälkeen synlyneesiä kaupunkirakennuksesta.

Aitous ja alkuperäisyys ilmenee rakentamiseen käytetyissä materiaaleissa, julkisivujen aukoiluissa, ikkunoitten puutejaoissa, värttyksessä ja erilaisissa yksityiskohdissa. Myöhemmät laajennukset on toteutettu rakennuksen alkuperäistä rakentamisen perinteitä hillitysti mukailien. Viimeisimmät muutokset kuten 1. kerroksen ikkunal, elvät kuitenkaan ole oleet rakennuksen rakennusait eellistä arvoa kohoittavia. Tekniset parannukset on useimmiten tehly käytännöllisistä lähtökohdista, sekä myöhemmin ulkopuolisen vuokrataisen toiveita ja tarpeita noudattaen. Eivälkä ne kaikilla ostit ole syvällisesti harkittuja. Näillä muutoksilla ja rakentellessilla rakaisulla on ollut pysyviä vaikutuksia rakennuksen nykykuuloon.

Rukoushuoneen tilallinen rakaisu on suunniteltu käytötarvokkosen ja esikolisestadiolaisen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Rakennuksen suuri tilantarve on ajotittunut juhannusseurojen ajankokhtaan. Rakennuksen iso sali suunniteltiin alunperin vain kesäkäyttöä varten ja lämmöneneristämättömäksi. Talvella rukoushuonekäytössä oli lämpöimänä pidettävä pikkusali ja siihen liittyvä ohelsijai. Pikkusali toimitti ke-säaikana ja seuroissa myös ruokasalin tehtävää.

Seurakunnan jäsenmäärän kasvaessa on rakennusta laajennettu. Suurin laajennus 1950-luvun puolivälissä on tehly järkeväsli ja tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Ahtaalalla ja pinnamuuokhtaan haasteellisella to milla ruokasali ja seuroissa vastaan. Rukoushuoneen käyttö loppui Onnelanliellä hela-

lorstaina 1996, kun uusi ja entistä kookkaampi, kiivirakenteinen rukoushuone valmistui Launeelle Tapparakatu 21:een ja vihittiin käyttöön juhamusseurojen yhteydessä kesäkuussa 1996..

Lahden rakennusvalvonnan arkistossa on lönttä koskevat lupa-asiakirjat rakentamisyödestä 1922 lähtien. Rakennuksessa on toteutettu rakennusluvanvaraisia ja pienempiä toimenpiteitä n. 20 kpl. Klinteis-työryhmä edustajana Hanna Salonen on ollut turvallinen ja luotettava yhteistyökumppani. Hänen isänsä Timo Heinonen on kehitellyt rakennuksen historiallisen ja tilojen käytöksiä, luonut lisävalaistus- ja useisiin yksityiskohliin sekä ollut apuna sisätilojen kalselmuksissa. Raimo Airamo on valloittanut rukoushuoneen toiminnallista sisäilmaa ja eri vaiheita sekä tuonut rakennuksen muutosten tulkitintaan hyvän ammattilaisen selkänöjän. Lahden rakennusvalvonnan arkiston ja karttapalveluiden ystävällinen henkilö-kunta on auttanut piirustusten ja karttojen toimittamisessa.

Eriyislaatuiseen rakennukseen ja esikoinisestadiolaisuuteen perehtymiseen on uudella tavalla avartanut näkemyksiäni moninaisen rakennuskulttuurimme ominaispiirteistä sekä siitä, kuinka rakennuksen ainutlaatuisuus ja sen alkuperäisen toiminnan luonne, peilaaleet ja sisällöt ovat ohjanneet ja vaikuttaneet rakennuksessa tehtyihin ratkaisuihin. Kiitän kaikkia työnt edistymistä auttaneita lämpimästi.

11.3.2018

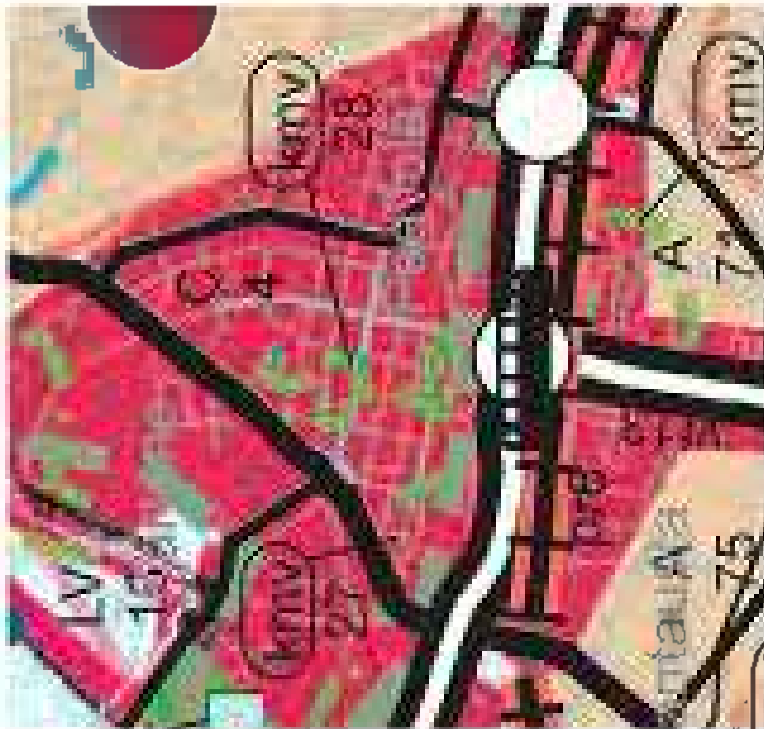

Virpi Tervonen

arkkitehti SAFA, ICOMOS

**KAAVALLINEN TILANNE
MAAKUNTAKAAVA 2006**

Ympäristöministeriö vahvist. Päijät-Hämeen alueen atemman maakuntakaavaan 11.3.2008. Vuonna 2010 käynnistyt. uust maakuntakaavalyö, ja kaava on laadittu kokonaismaakuntakaavana. Vahvistuksessaan se tuli korvaamaan tässä esitelty. Päijät-Hämeen maakuntakaavaan 2006.

Vuoden 2006 maakuntakaavassa alue on ollut Keskustaloimintojen aluetta C-[C4]. Merkinnällä osoitetaan palveluitaan kaupunkitasoisien palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen sekä asumisen alueita niihin liittyvine liikennealueineen ja poistoneen. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä. Suunnittelumääräyksessä sanotaan mm. että

”Yksityskohdattavassa suunnittelussa ja kehittämisessä tulee alueelle sijoittaa toimintoja niin, että keskustat säilyvät elävänä toimivina, kulttuurihistoriallaan korkeatasoisina, esteettömminä ja turvallisina. Liikennejärjestelyillä tulee erityisesti turvata joukko- ja kevyen liikenteen toimivuus. Vähittäiskaupan suuryksiköiden toteuttamisen ajittamisessa on otettava huomioon kaupunkiseudun palvelurakenteen tasapainoinen kehittäminen siten, ettei palvelutarjonnassa aiheudu alueellisia tal. väestöryhmittäisiä palvelujen saavutettavuuteen haitallisesti vaikuttavia muutoksia. Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriperintön ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava merkittävien maisemien ja kulttuuriperintön säilyminen. Keskustal- ja alueet erotuttavat ajamääräkehteassa suurella rakennustehokkuudellaan.” Suunnittelumääräyksessä todetaan myös, että ”Keskustal- merkityksen vooksi erityisiä huomioita kiinnitetään keskustal-alueilla kulttuurihistorialliseen perintöön, rakentamisen ja vapaa-alueiden laatuun, ympäristöhäiriöiden minimoimisiin sekä liikenteen sujuvuuteen, erityisesti paikkotusjärjestelyihin sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edellytyksiin.”

MAAKUNTAKAAVA 2014

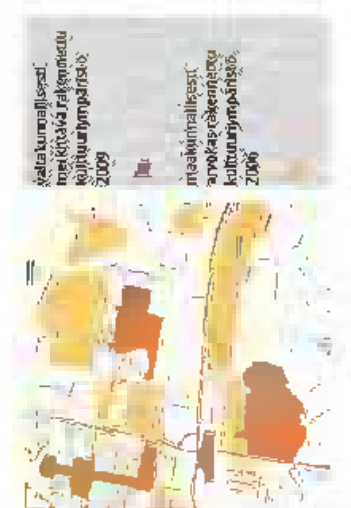
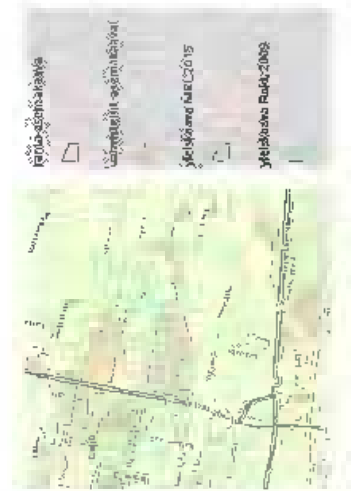
Päijät-Hämeen maakuntavalluusto käynnisti kesäkuussa 2010 maakuntahallituksen esityksen mukaisesti uuden maakuntakaavalyön. Maakuntakaava on laadittu koltonaismaakuntakaavana. Maakuntavalluusto hyväksyi 3.12.2012 kaavan tarkemmat tavoitteet.

Maakuntakaava 2014 on hyväksytty maakuntavalluustossa 2.12.2016 ja se on tullut voimaan kuultusten myötä. Kuultukset on julkaistu 10.3.2017 alkaen. Maakuntatallitus määräsi 20.2.2017 Päijät-Hämeen maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman. Maakuntakaava 2014 kumoa voimaan tullessaan ympäristöministeriön 11.3.2008 vahvistaman Päijät-Hämeen maakuntakaavan 2006. Maakuntakaavasta on jätetty Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 10 valitusta. Hallinto-oikeus voi kieltää päätöksen täytäntöön panon.

Kaavakarita, merkinnät ja määräykset sekä selostus on pääosin laadittu vuoden 2014 aikana. Alla maakuntakaavan 2014 liiteaineiston suojeluvuoteista ja kaavoitusilanteesta.

- Keskustatoimintojen alue
- kulttuuriympäristö
- k.p. Kansallisen kaupunkipiiston alue
- ma. Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue

ettu

VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat kaavatasojen suunnittelua. Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Päätiöksellä valtioneuvosto korvaa valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

YLEISKAAVA 2010

Tähän yhteyteen on liitetty aluetta koskeva ja vanhempi, oikeusvaikutuksen yleiskaava 2010, koska kaavassa on annettu alueen suojelua koskevia määräyksiä.

Labden yleiskaavassa 2010 (oikeusvaikutuksen karttatie vieressä) kaava-alue on ollut julkisten palvelujen ja hallinnon aluetta PY ja se on rajautunut yhdeltä suunnalta katuvarhisteoriatilaisesti / kaupunkikuvallisesti arvokkaaseen ympäristöön A/S.

PY alueelle rukoushuone on merkitty suojelukohdella kuvaavalla lunnuksella.

KAAVAMÄÄRÄYS

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue
 Alue varataan pääasiassa yhteiskunnallisille palveluille, kielten ymmärtämiselle ja lauksille, opetus- ja kulttuurin sosiaalitoimintaan, sekä terveydenhuollon palveluilla ja lähtökohtaisesti julkisten väpärä- ja liikuntapalvelujen tiloille sekä seurakunnallisille rakennuksille.

Asuinalue, jolla ympäristö säilytetään
 Alueelle voidaan sallia sen luonteen ja arkkitehtuurin soveltuvia toimintoja. Asunto-kaavan muutokset ja muut suunnitelmat on laadittava siten, että alueen nykyinen kaupunkikuva säilyy tai korjautuu. Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät korjaus- ja rakennusohjelmat aiheuta haitallisia muutos-alueen rakennetta.

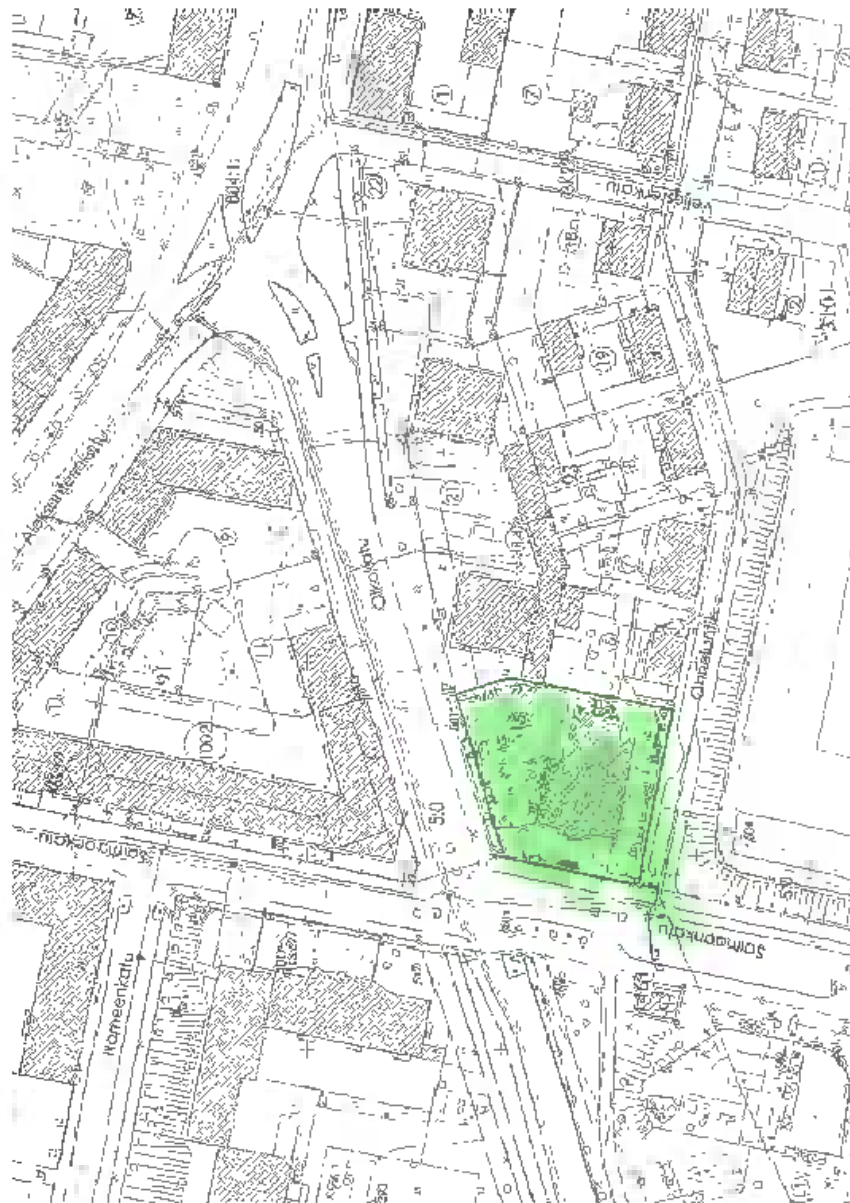

Suojelukohde
 Kaupunkikuvallisesti merkittävät rakennusmuistopaineita sisältävän alueen suojeluksi for suojattavat rakennetut kaude.

POHJAKARTTA JA AJANTASA-ASEMAKAAVA

Pohjakarttaan on korttelin 93 tontti 15 merkitty vihreällä pohjaväriillä. Ympäröivät takennukset on merkitty viivoitulla rasterilla.

Onnelantien puolella takennukset ovat pääosin rakennettu 1920- ja 30 luvulla. Muutamaa uudemmaa poikkeusta lukuun ottamatta, vieraisella tontilla Onnelantie 4 sijaitseva puinen omakotitalo on valmistunut 1928.

Lahden kaupungin Paavolan kauppunginosan korttelin No 93 ja ympäristön pohjakartta on johdettu: Piirustuspienen nös alkuperäisestä: Lahden tekoinen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet.

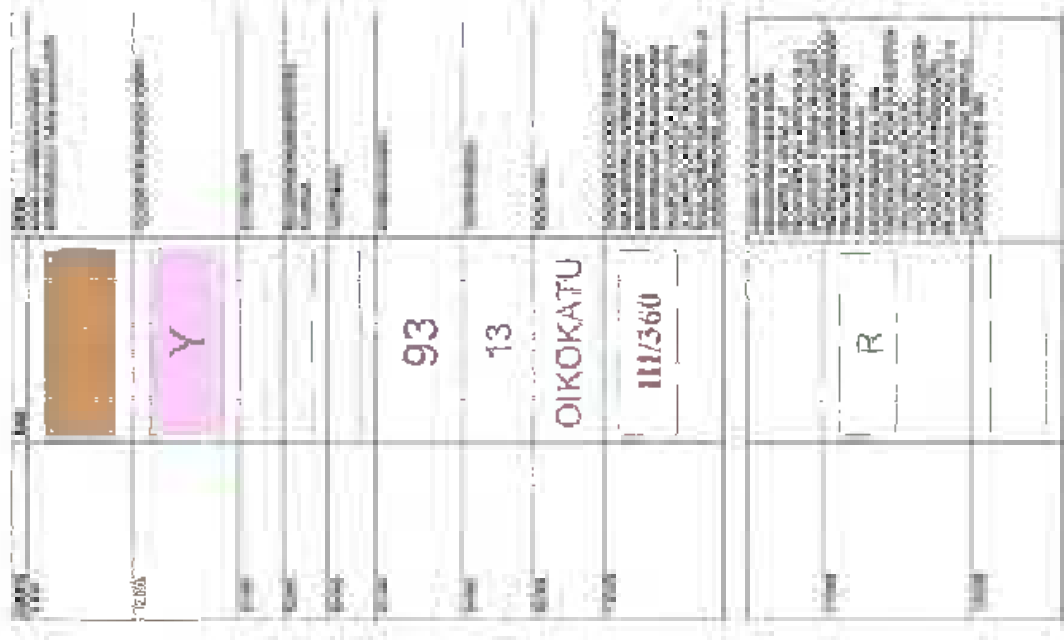
Kuvankäsittely Atkiohjelmoitsija Virpi Tervonen

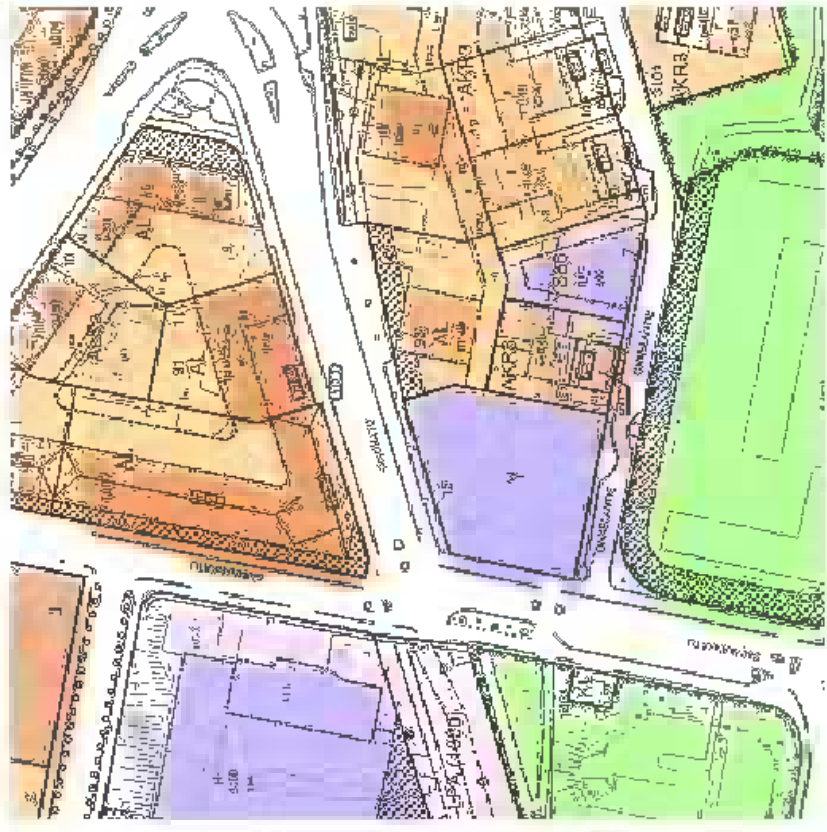
ARKKI EHDOTUSMÄSTÖ VIRPI TERVONEN

WANPA PLKULSHONE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAI-TI - RAKENL SHISTORIAALINEN SELVITYS

Arsiina Saastamoinen

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

Lahtien kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin No. 93 ajantasasemakaava. Rukoushuoneen toimitt. kuyakaappaus: Lahtien karttapalvelu.

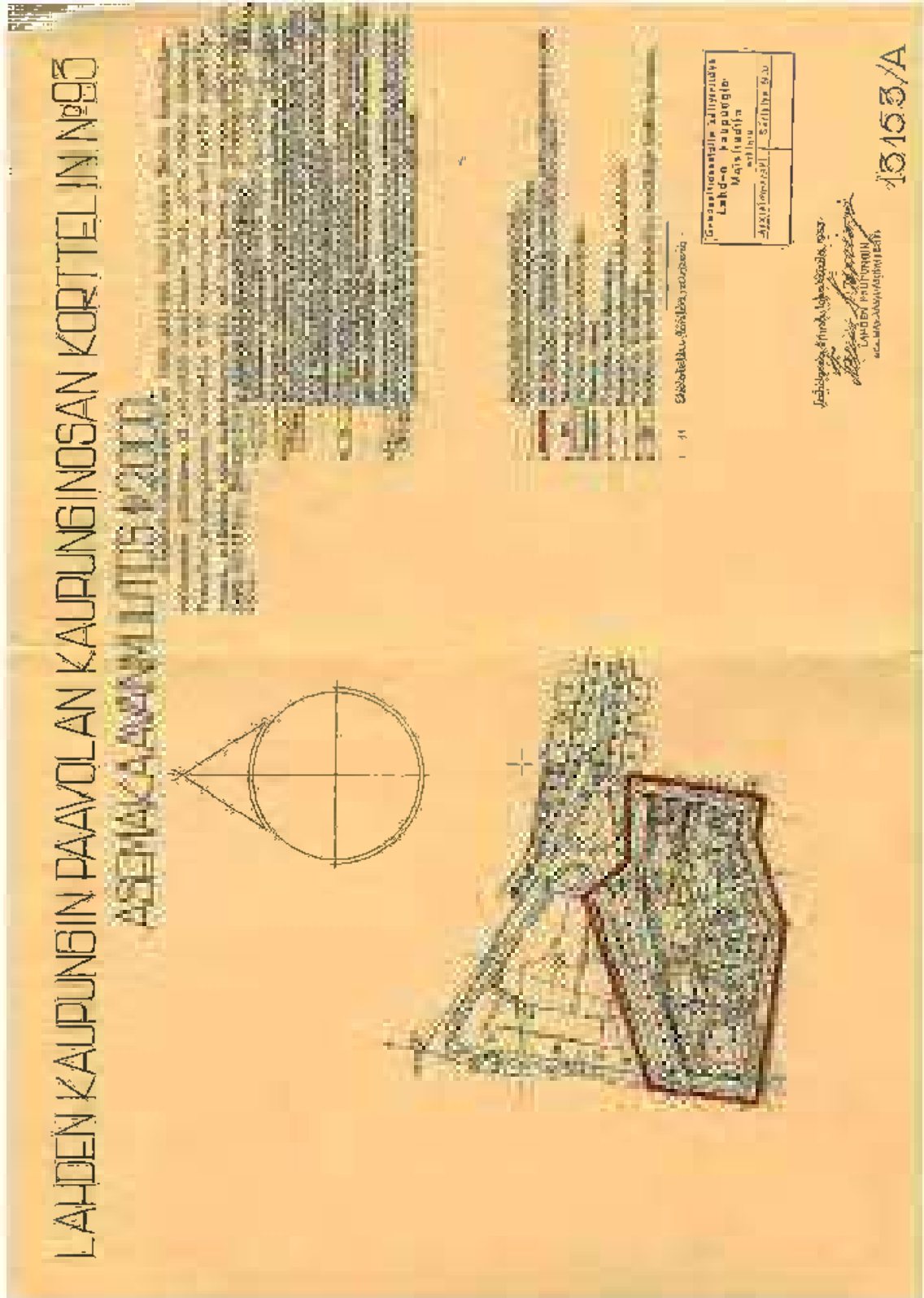
Lahtien kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin No. 93 ajantasasemakaavavarmääräyksellä: Lahtien tekninen ja ympäristövirasto; Maankäyttö ja aluehankkeet.

Rukoushuoneen naapurikittaus: Ommelantie 4:n asemakaavamuutos AKR3 yhdistettyjen rivitalojen ja kerrostalojen korttelialueeksi on saanut lainvoiman 30.11.1980. Rakennus toimittajana on myöskin toimittajalle.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Lahden kaupungin Paavolan kaupunginosan korttelin N:o 93 asemakaavamuutos 1:2000, 2.10.1953 Tauno Niemelä ja asemakaava-arkkitehti: Piirustuspienemies alku- peräisestä. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, Maankäyttö ja aluehankkeet.

KIINTEISTÖREKISTERIOTTEEN TIEDOT

KONTTIKARTTA *14.11.2019 p. 152*
Beethovien Alue 521
 Kunta: Lahden kaupunki
 Kaupunginosa: 931
 Kortteli: 931
 Tontti: 15
 Yleisen rakennuksen tontti

KIINTEISTÖTUNNUS **398-3-93-15**
 KUNTA Lahdi / 398
 KAUPUNGINOSA Paavola / 93
 KORTTELI 93
 TONTTI 15
 KAYTTÖTARKOITUS Yleisen rakennuksen tontti
 TONTIN KOKONAISPINTA-ALA **2111 m²**
 ASEMAKAAVA JA TONTTIJAKO Tontti rekisteröity 4.7.1956
 Sitova tonttijako
 Vahvistettu/hyväksytyt **22.9.1954 Ak 13153/A**
9.11.1954 Tj 14005
 KIINTEISTO, josla muodostettu 398-3-93-1
 Muodostajajaojen pinta-ala **2111 m²**
 RAKENNUSRASITEPAATÖS 2.9.1980, 3-93-6
 Oikeutettu kiinteistö 3-93-15
 Rasitettu kiinteistö 3-93-6, joka rekisteröity 19.4.1945
 TONTINMITTAUS **14.8.1958**
 KIINTEISTÖN OMISTAJA **.. Esikokouskeskeisykeskus**
 ent. Vanha-leestadiolalais:krisiyllitman Yhdistyys ry

Kiinteistörekisteritiedot vuodelta 1997: käsitteävät Esikokouskeskeisykeskus ry:n omistamat kiinteistöt - Onnelantie 2 ja 4 Omakotitalokiiinteistö 398-3-93-6 kellarikerroksessa on sijainnut rukoushuoneen kauhokönnöpöytäkeskus; joka on edelleen käytössä.
 Rukoushuone: Päiväkoti: Rakennustekninen kunnostus 2.5.1997, Harri Haara. Lahden tekninen virasto, Tilapalvelu.

MARKKINOINTIVIESTINTÄVIRASTO

VANHA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 5.00. LAH-TI.-RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN LUETTELOT

Vanha rukoushuone Ommelantie 2 on luetteloidu seuraaviin kulttuuristoriallisesti arvokkaiden rakennetun ympäristön kohdeluetteloihin. Toini ympäristöineen sisältää rakennettua ympäristöön, Lahden historian, uskonnolliseen elämään ja sen kehitykseen liittyviä arvoja ja merkityksiä.

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (PKY) - kartta oikealla vihreät alueet
- MARY Päijäti-Hämeen maankunnallinen inventointi 2005 – alueet ja kohteet - kartta keskellä vaaleanvihreät alueet
- Selvitys Lahden kulttuuristoriallisesti arvokkaiden kohteista (Harmaa kirja) 2000. Riitta Niskanen toim: Lahden kaupunki. Salpausselän Kirjapaino, Kukkila.
- Lahden yleiskaava 2025 - ehdotuksen selostusosaan, liite 1 Kulttuuristoriallisesti arvokkaat rakennetut ympäristöt - paikalliset kohteet ja alueet, kartta vasemmalla vihertäväsiniiset alueet.

Kuvakaappaukset otetuksikarttaliittimistä. Rakennetun ympäristön arvot

KORTTELI 93 – LÄHIYMPÄRISTÖN RAKENTUMINEN

Ilmakuva- ja peruskarttapohjoitteen avulla on mahdollista tarkastella Onnelankatien 2 rukoishuoneen ympärivän kaupunkirakenteen alkuvuosikymmenten kehitystä.

- Vasemmalla oleva ilmakuvasaavasto vuodelta 1946, jossa näkyy 1928–1936 välisenä ajanjaksona rakennettujen pientalojen muodostamat katulinjat. Pöytähaikaukunkirakenteeseen mukaisen asemakaavamuutoksen laati Olli-Iivar Meurman 1927. Rukoishuoneen pohjoispuoleisen Sairaankadun, Oikokadun ja Aleksanterinkadun kolmionmuotoinen asuinkerrostalojen korttelialue on rakentumassa Sairaankadun puoleisella osalla.
- Keskellä kortteli 93 ja keskustan länsin kaupunkirakenne keväällä 1960. Kaupunkirakenne on tiivistynyt 15 vuoden ajanjaksoilla. Kortteli 93 on rakennettu täyteen Oikokadun varrella. Kolme pistekerrostalona rajaavaa kortteliin Oikokadun puoleisen kalumaiseman.
- Oikealla oleva peruskartasta vuodelta 1963.

Kuvakaappaukset Ilmakuvista <https://kartta.jamli.fi/ims>

Osasuurennoksen peruskarttalehdessä 3.11.1963, alkuperäinen mittakaava 1:20000, Maanmittauslaitoksen kirjalasto, Helsinki 1963. Maanmittauslaitos.

LÄHIYMPÄRISTÖ JA NYKYTILANNE

Lahden keskustan ja osittain myös Paavolan kaupunkirakenne on tiivistynyt ja uusitunut. Rukoushuoneen eteläpuolinen pelturakennusten korttelialue on muutoksen kourissa. Paavolan 1930-luvun puutalalueesta on jäljellä osa. Tosin Onnelantien varrella sijaitsevista kookkaista omakotirakennuksista vain muutama on saanut tilalleen uuden, korvaavan rakennuksen.

Rukoushuoneen lähiympäristön rakennuskannassa ei ole lähiympäristössä tapahtunut oleellisia muutoksia eikä rakennuskanta ole sanottavasti uusitunut. Ympäristön rakennukset edustavat eri aikakausien tyyliä ja ympäristön kokonaisuus on samanaikaisesti harmoninen ja millikaavallaan vaihteleva.

Ilmakuvaista ja ihmisen mittakaavan korkeudella tarkasteltuna rukoushuoneen lähiympäristöä voidaan tunnistaa yhtenäiseksi kaudeksi.

Mahdollisella kaavamalluksella yleisten rakennusten korttelialueella asuinrakennusten korttelialueeksi on valittu ympäristökuvaan ja mittakaavaan. Hyvällä suunnittelulla on mahdollista tehdä onnistuneita ja kestäviä kaupunkikuvaa.

Kuva kaappausote ilmakuvaista https://kartta.lahd.fi/viivis

Ilmakuva SeutuMML, Lahden tekninen ja ympäristötoimiala / Maankäyttö

Rukoushuoneen pohjoispuoli, kuvattuna Oikokadulta.

Pihan katutilasta ja -lontin: Salmaankadun puoleisista osista rajaava puusälealia on rakennettu, kun rukoushuoneen käyttötilakoulus muutettiin päiväkodiksi 1996.

Valokuva Oikokadun ja Salmaankadun risteyksestä kaakkoon rukoushuoneen suuntaan.

Rukoushuone sijaitsee pohjoiseen viettävällä tontilla. Maasto on haastava pihan käytön suhteen: Tontille on ollut hankala jäädä autopaikkoja: Lähellä ja kauempana seuroihin kokoonluvat ovat aikoinaan paikoittaneet autonostajia hitauteen kadunvarsille.

Oikokadun ja Salmaankadun katutilaa ja tonttia rajaava betonimuuri on maalattu jäyteen erillisiä kuvia. Ailamuurien maalaus suoritettiin vuonna 2013.

Valokuvat Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

Viereisessä kuvassa rukoushuone, kuvattuna Saimaankadun ja Onnelantien risteyksestä. Kolliseen... Taustalla näkyy sodanjälkeen rakennettua itäisen keskustan katupunktikuvaa.

Rukoushuone kuvattuna... Onnelantien... Kuvassa uudehko vuonna 2004 suunniteltu ja toteutettu metallirakenteinen aila ja portti.

Alla rukoushuone... Saimaankadun risteyksestä Onnelantien suuntaan. Taustalla näkyy omakotikönnästä Onnelantie 4, jonka Kiinteistöyhtiö Onnelat on myynyt edelleen uudelle omistajalle.

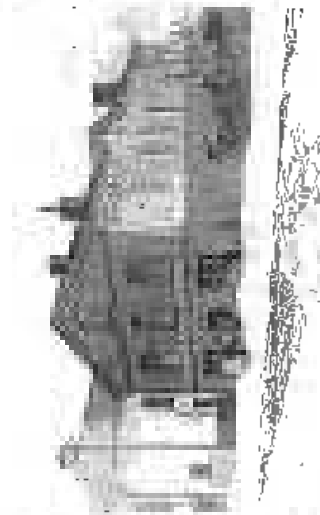
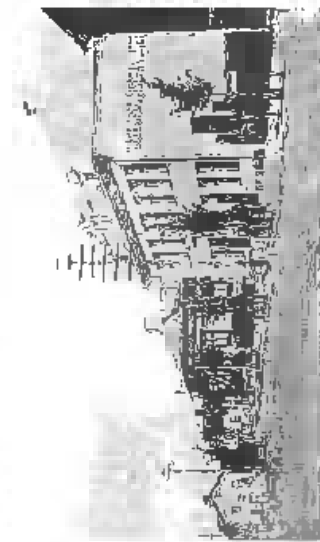
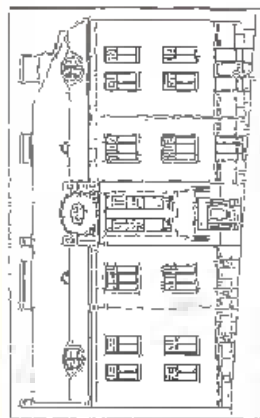
Valokuva ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

WANFA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 5'00 LÄP-TI - RAKENUS HISTORIALLINEN SELVITYS

LAHDEN RUKOUSHUONEEN SYNTYHISTORIAN TAUSTAA LYHYESTI

Osasuuronnoista: Lahden kaupunkin asemakaavastat: esikoulu- ja kaupunkialueita: 1925, mit-
 rakava: 1900, KA, ulkialueita: 1900, VAKKA, Kaupunkikartat: 1843, -Lahden, kaupun-
 : gita asemakaavat: esikoulu- ja kaupunkialueita: 1925.

Piirustus: esikoulu- ja kaupunkialueita: 1925, mitrakava: 1900, VAKKA, Kaupunkikartat: 1843, -Lahden, kaupun-
 : gita asemakaavat: esikoulu- ja kaupunkialueita: 1925.

Lähde: Päijät-Hämeen ilokkumuseon vuosikirja 1988, s. 17.

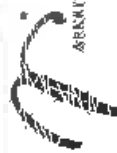
Valokuva: vasemmalla: Rautatiekatu: leveys: 9m; Ullho: Ahosen: omistamia: ja
 1902 rakennusta: asuin- ja palvelusrakennuksia: joihin: kokouksissa: esikoulu- ja
 : laiset: pöytä: seuroja: vuoteen 1906: saakka.

Ahosen myyvä: jätelä: maan: kunnallisen: hien: rakennus: Rautatiekatu: 5: een: läk-
 ki- ja: pelisepän: liikkeen: 1906: Rakennuksen: toisessa: kerroksessa: oli: kokouksali,
 jossa: esikoulu- ja kaupunkialueita: 1925, mitrakava.

: Tämän: jälkeen: kokouksali: yllä: pidettiin: Juhla: Ahosen: omistamassa: Rautatiekatu: 8:n
 talossa: (nykyisin: Sibeliuskatu: 6), joka: oli: rakennettu: 1909-10

Lähde: Päijät-Hämeen ilokkumuseon vuosikirja 1988, s. 17. Tupala, Unto: (1998).
 Lahden rakennustehot: jätelä: Lahden kaupunki, RT Print Oy. Pileksimäki s 46-52, s
 302-303

Kuva: Käsittely: Arkkitehtitoimisto: Virpi: Teronen 2016

1922 ONNELANTIEN RUKOUSHUONE

KORTTELIN 91, TONTIN 1, Onnelantie 2

Esikotislaadun perusteeseen on kuultu ulkomassa rukoushuoneessa suunnittelain pidettävällä ja ilaseurala. Tämän lisäksi esikotislaadun kotoon tuovat kolme kertaa vuodessa joulukuun, kokuksen lopun kestävästi seurain. Joiden ajankohdat ovat loppuajasta ja joulukuun lopusta. Saamaajat tulevat näihin seurain yleensä muualta Suomesta.

Yhteisöllisyyttä ja kristillisen liikkeen yhtenäisyyttä on edistetty isojen seurojen yhteydessä järjestettävällä ruokailulla, jotka on osallistujille aina ilmaisia. Lisäksi seurain muualta tulevat majoituvat yleensä palikkakunnan peuhoiden kotihin. Uumalan palvelukset ja muu toiminta on järjestetty maksuttomasti, eikä seuroissa auttaville ja saamaajille makseta palkkaa. Esikotisuus on ollut lähes poikkeuksellisesti maallikkoliike. Lars Leevy: Laestadiolaisuus on edelleen tärkeä asema seurapeuteissa, ja hänen saamansa luetaan aikajakkaisen seurain yhteydessä.

Lahden rukoushuoneen rakentamispäätös oli tehty Pöytäkirjan julkaisussa 1921, jonka jälkeen Lahdessa ryhdyttiin hankkimaan tonttia rukoushuoneelle varten.

Vanha Laestadiolais-kristillinen yhdistys perustettiin 3.10.1921 Lahden ensimmäisellä rukoushuoneella, joka sijaitsi Vuorikadun varrella talossa N:o 29. Läsnä olivat maanviljelijä Niklas Mäkelä, Osmo Mäkelä, Työjohtaja K. Toivonen, Helsingistä, Liikemies John Ahonen, Viipurista, Liikemies Abel Ahonen, Lahdesta, Liikemies Kalle Heikkinen, Lahdesta, maanviljelijä E. Rantainen, Kuumojista, maanviljelijä J. Rantainen, Padasjoella, poliisikonstaapeli S. Vestinen, Helsingistä, talonmestari H. Andersson, Lahdesta, puuseppä Emil Masalin, Maapalo, Lahdesta, Liikemies J. G. Heikkinen ja tehtailija A. Holm, Padasjoella. Kokous päätettiin myös yhdistyksen säännöistä ja valittiin yhdistyksen hallitukseen edellä mainittu henkilö. Yhdistyksen kotipalkaksi merkittiin Lahden kaupunki. Sosiaalihuoltolaitos oli hyväksynyt yhdistyksen merkittävänä yhdistysrekisterin 23.3.1922 rekisterinumeroilla 6899.

Yhdistys antoi Lahden kaupungin lahjaksi tontin n:o 9 korttelissa 42, eli Vuorikadun talon tontin Vesijärvenkadun ja Kirkkokadun kulmassa. Kaupunginvaltuusto kuitenkin hylkäsi sen omistuksen. Seuraavaksi kaksien käänteillä tontin n:o 1 korttelissa 91 eli nykyiseen rukoushuoneen tonttiin 15 korttelissa 93. Vaihtoehtoisesti esitettiin myös rukoushuoneella vastapäättävä tontin n:o 5 korttelissa 94.

Osasuunnitelma Lahden kaupungin asemakaavassa: esikotiskaupunkitalon 1925, mikä on n:o 1:5000, KA, Oulussa ja Kisko, VAKKA - Kaupunkitalon n:o 3 - Lahden kaupungin asemakaava: esikotiskaupunkitalon 1925.

Lahden kaupunginvaltuusto suostui yhdistyksen pyyntöön saada osaa tontin n:o 1 korttelista 91 ilman huutokauppaa ja lehti 23.3.1922 päätöksen, että Rahatoimikamari oli oikeutettu myymään ilman huutokauppaa Lahden kaupungille kuuluvan, rakentamattoman tontin n:o 1 korttelissa n:o 91 (93) Vanha-Laestadiolais-Kristilliselle yhdistykselle, Rahatoimikamari arvioi hinnaksi 8 markkaa / m². Myytävän tontin pinta-ala oli suunnitellaan 2200 m². Millauksen suunnitella kaupungininsinööri. Tontti myytiin yhdistykselle 17 600 mk:n kauppahinnalla.

Lahden kaupungin Raastuvanoikeuden istunnossa Lahden kaupungintalolla, tehtiin toukokuun 22 päivänä 1922 laimittuudatuspöytäkirja: Pöytäkirjaote sisälsi: kauppaohjelman, jonka Rahatoimikamari puolesta allekirjoittivat: Emil Boman ja Urho Pihlajamaa ja yhdistyksen puolesta Niklas Milén ja Abel Ahonen. (Asiakirja ja lähtö: kopia laimittuudatuspöytäkirjan otteesta ja siihen sisältyvästä kauppaohjelmasta: Lahden Rahatoimikamari 23.3.1922).

Kiinteistö oli siirrynyt yhdistyksen omistukseen 9.3.1922 laadulla kauppaohjelmalla. Kun hakijan omistus-oikeus kiinteistöön oli näytetty laillisesti, harkittiin Raastuvanoikeuden ohjelmalla: Maakaaren 4. luvun 2 §:ään, sellaisenaan, kuin tämä lainpalkka kumuluu 28. päivänä kesäkuuta 1979: annetuissa Keisarillisessa asetuksessa laillisesti tehtyyn omistukseen suostua".

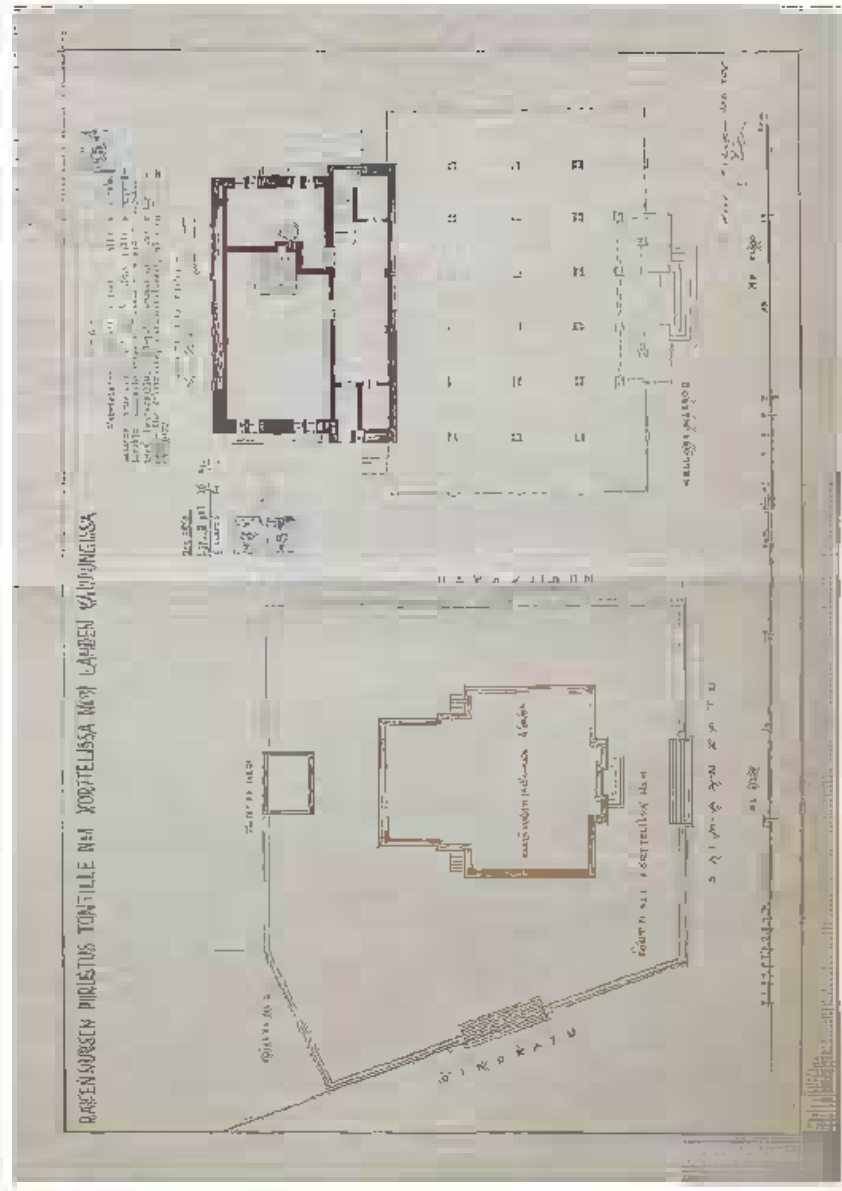
Rukoushuoneen rakennetti Vanha-Laestadiolais-Kristillinen yhdistys ry, joka oli perustettu 3.10.1921 ja rekisteröity 23.3.1922. Yhdistyksen kotipaikka oli alusta alkaen Lahti. Rakennustyömaan ylönsiirtäjänä toimi saattaja Juhon Ahonen, jonka Lahden keskustassa omissa yhdistys-ohjelmassa oli kokonaisuudessaan alemmoin. Puutavaraa saatiin lahjoituksina kristityiltä metsänomistajilta eri puolilla maata. Puutavaraa luotiin myös vesistöä pitkin, jolloin loppumatka rahdattiin junalla Kansanopiston sillan luo. Sieltä ne kuljetettiin hevöskyydyillä tai joskus kantaten rakennuspaikalle.

Asemapiirroksessa on merkitty, kadulta tonnille, pohjat toteutettiin esitellyä vaalimallomallina. Salmaankadulla, nousivat pohjat rakennettiin kapeampina ja tukimuurit betonisena. Oikokadun puoleiset pohjat toteutettiin hyvin kapeina ja jyrkkään maastoon sovitettuna asemapiirroksessa esiteltyä alemmaksi. Tukimuurit ja kivet Oikokadun puolella myös betonisena.

Varsinaisen rukoushuoneen ison osan maapohja on kaivattomalla. Kellarikerrokseen ei ollut alunperin pihalla suoraa sisäänkäyntiä. Kellarissa sijaist lämmitysruuti ja jänkiläinen padallat uunilla varustettu tila. Näiden lisäksi kaivattomaman ison salin alapohjan vierteen oli piirretty käytävä ja pieni varasto. Onnelantien puoleiselta sivulta nousivat pohjat I kerrokseen ja Oikokadun puolelle oli piirretty kaksi pientä ikkunallista huonetta. Huoneitten käytötarkoituksia ei ole merkitty piirustuksiin.

Piirustuspiirustuksessa alkuperäisessä ja laajennetuissa asemapiirroksessa: 1.20.0. ja kellarikerroksesta: 1.100. Rakennuspiirustus: N:o 1 korttelissa N:o 91. Lahden kaupungissa. Vahvistettu: Hämeenlinnassa: Lääninkansliassa, elokuun 3. päivänä, 1922. Suunnittelijana oli: rakennusmestari Oiva Koskela ja johtajana kesäkuulla, 1922.

Päätyöskessä edellytetään, että kokoushuone varustetaan vähintään 3 palopostilla ja tarpeellisella määrällä laukkuja. Palopostista 4.000:stä pidettävä lehteröle ja loput kokoushuoneen kumppaanin päältä.

Rakennuksen pinta-ala: merkitty asemapiirroksessa 440 m². Todellisuudessa: rakennus on merkitty kerrosalaa suurempi.

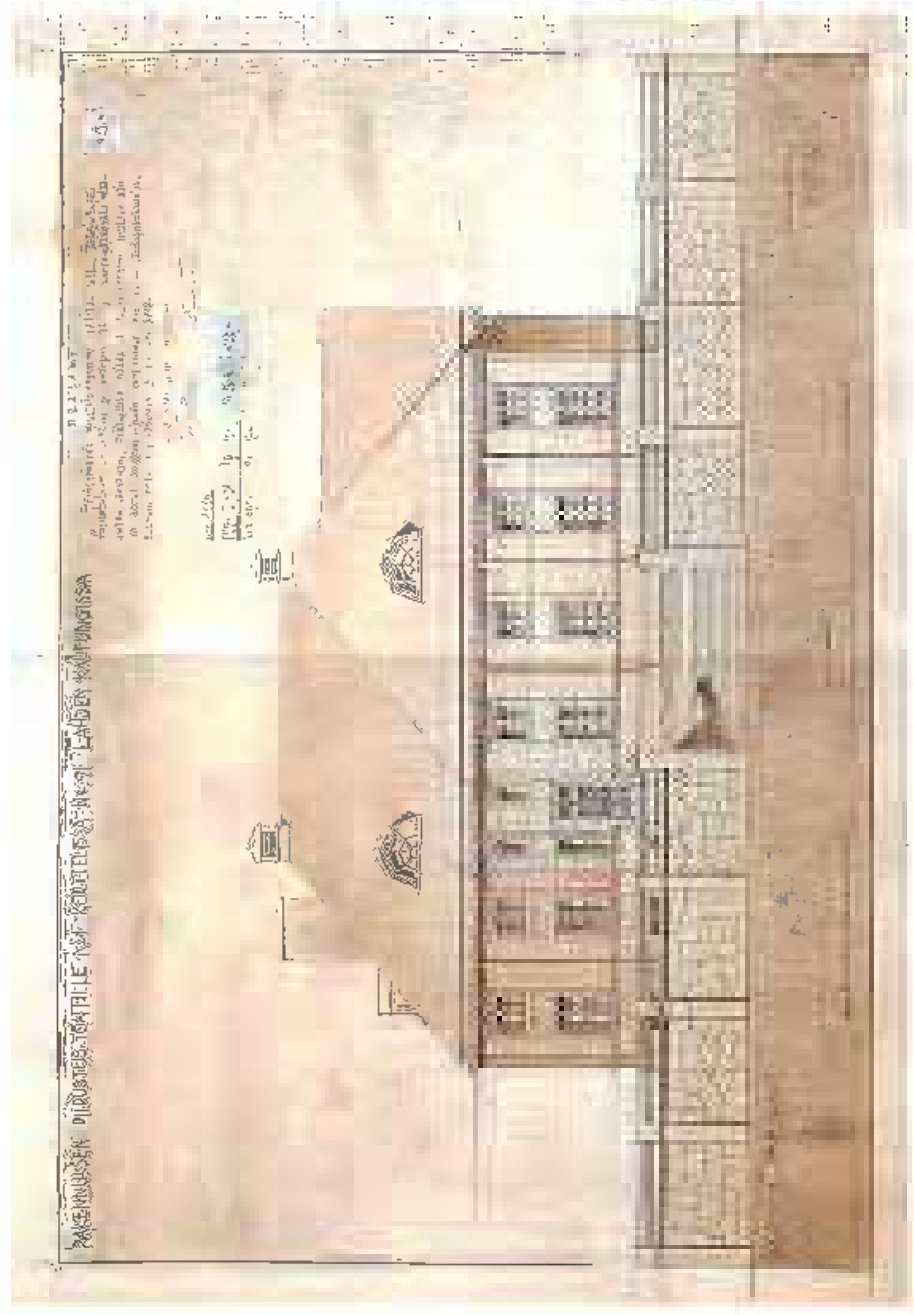
Esikosteadotukset: työn piirustusarkkisto. Aineisto on kuvattu 27.10.2017. Arkkitehtitoimisto: Virpi Tervonen

Esikosteadotukset: työn piirustusarkkistossa on laavejalujen piirustusarkkistoksi otettu kopiosarja.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto, Virpi Tervonen 2018

Oikokadun puoleinen julkisivu: Julkisivujärjestely on klassisen periaatteen mukainen: Laveerausla, pilvestuksista, ei käy. Ilti-julkisivun mataltaaliipokan pinnattu vaaka-laudaa. Julkisivua rytmittää pystysuunnaiset, viikosehänään kannelta molempaan puolelle kekevät jarrujulkisivupinnasta ulostyönväät tukipilurit. Pysäysuunnatista vaikutejmaa korostavat tukipilurien väliseen seinäpintaan keskellä sormitallit; kahden ikkunan korkeudet: korkeudet: ikkunavähyk... keet: Katon lappellaa on kalmittakasti maastollat ja säteily... päin osin jaeut: katulyhykkumat: jolka: antavat valoa ul-lakkokillaan.

Pilvestuksessa esitety: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

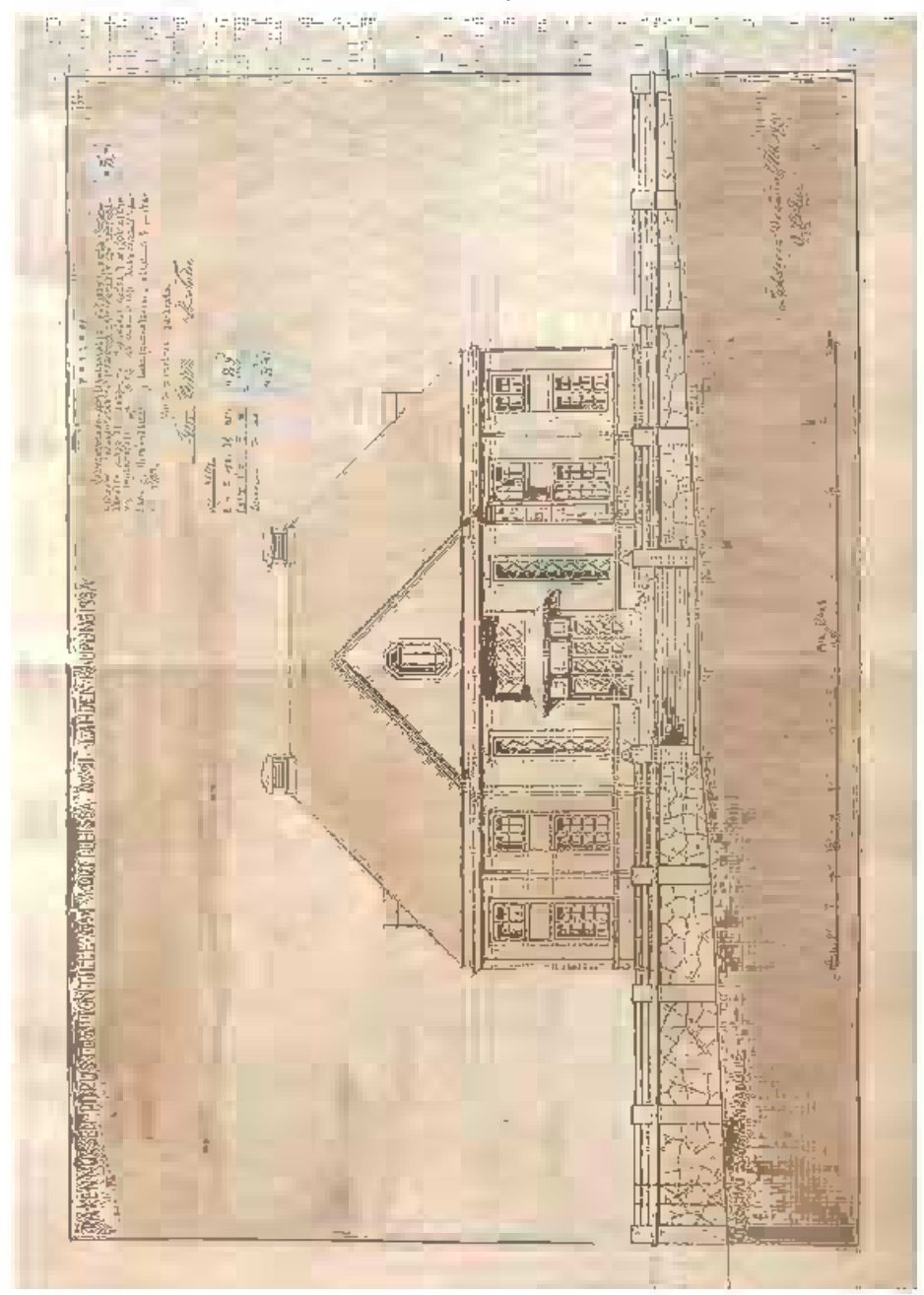
Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Maantiteoninen: maantiteoninen: portakko Oikoka-dun puolella: tonitler: alusteenunot: ikkunapaneelle rakennel-tua: tonitla ei: peukentely: vaitsaksi, vaaan Oikokadun lu-kimurdi: valerim: betonista: esitety: maatalampaanaja: Oiko-kadun: vettä: kato: jotta: maakadillaan: Portaat: tonitler: teh-yin: hyvin: kapeina: ja: tonin Oikokadun: puoleiselle: rajalle: taletantakki: maastoon.

Salmiakikahvin puoleinen julkisivu on klassisen sopeutuksen ja perinteisen mukaisesti symmetrinen. Pääsisäänkäynti rakennukseen sijoittuu keskeiseksi pääjulkisivun uloskäynti-tyvään poikkeipäätyyn. Näköalasta on kaunis näköalapaavoyymän korkeasta rakennuskorkeudesta. Sallotseen rakennuskorkeuden ja näköalasta korostavat painovoimaisen ilmavaihdon ja ilmajärjestelmän. Pääsisäänkäynti julkisivun ja laavun ja ilmajärjestelmän välillä. Yhdistyskokoontumalla koristeelliset korkeat ikkunat ja ovet. Lehtien ja ovet. Pääsisäänkäyntin välillä on lehtien ja ovet. Leveä ikkuna. Ullakon ikkuna; pääjulkisivon keskellä on ikkunasta viisiteley.

Rakennuksen seikkailu on valittu betonista - rakennuksen runkorakenteen ja pöytä ja maanpäinen seinä ja perustus. Yhteisön kellarin osalla betonista. Julkisivu: Salmiakikahvin on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Se on jäsenmäärästä. 1920-luvun klassismin tyylipiirteiden mukaan.

Kaksikerroksisen rakennuksen julkisivu ja sisätilat on päätehtävien ikkunat ja ovet. Rakennuksen julkisivu ja sisätilat on julkisivu ja ovet. Rakennuksen julkisivu ja sisätilat on julkisivu ja ovet. Rakennuksen julkisivu ja sisätilat on julkisivu ja ovet.

Pöytä ja maanpäinen seinä ja perustus. Yhteisön kellarin osalla betonista. Julkisivu: Salmiakikahvin on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Se on jäsenmäärästä. 1920-luvun klassismin tyylipiirteiden mukaan.

Estiikseläädolliset ryhmipöytä ja maanpäinen seinä ja perustus. Yhteisön kellarin osalla betonista. Julkisivu: Salmiakikahvin on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä. Se on jäsenmäärästä. 1920-luvun klassismin tyylipiirteiden mukaan.

Kuvan käsittely: Atk-ohjelmisto Virpi Teräsvuori 2018

Isoneja: ja pikku salin litteysrakonkassa on olevat portaat saatei-
dän toteuttaa hienoa toteutus toteutus toteutus toteutus. Pii-
ruutuksessa näkyvät portaiden ja sivustaan käynnin
reitteen johtavat portaat.

Pikku sali oli pittey: leikkaus pitteyksen korkeaksi ti-
laksi: johon myöhemmissä muokkauksissa rakennettiin välk-
pohja. Leikkaus pitteyksen mukautus on salin sisäseinät:
oli esitellyt pysty ja poikittais: I kerroksen ulkoseinien
alacsaan oli esitelty klassinen puoli paneeloinn: ikkunanpen-
kin korkeuteen saakka: Leikkokallisten kottien: toteu-
tusi: suuren tilan mukaan. Päästään käynnin: eteisestä,
nousi kahde: portaat: leikkokall: II kerroksen portaita
on pittey: muokkua: balusteriksi: Päästään käynnin
...: yläpuolella oli aumatattien kaide.

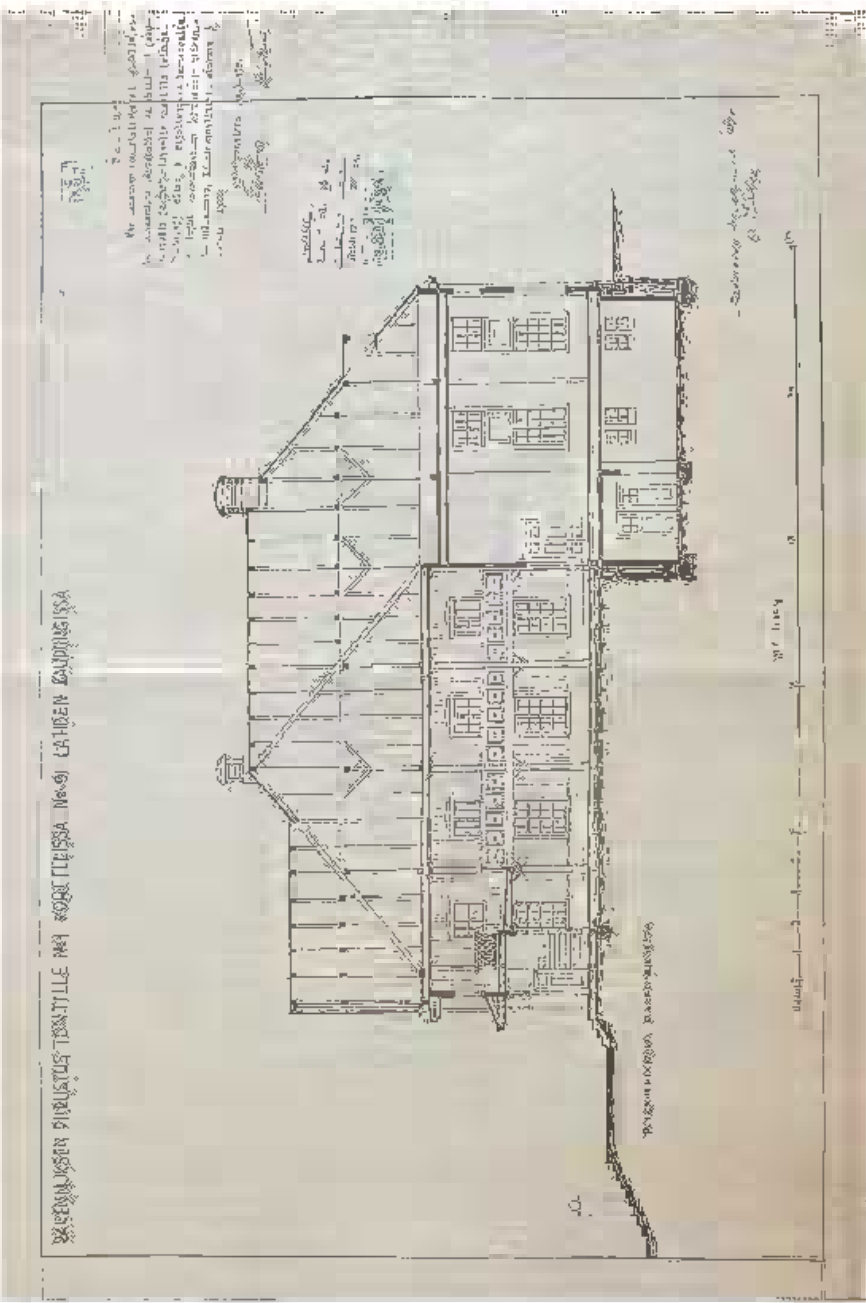
Rakennuksen ista ovat sovat yllä ään peiliovia. Kellariker-
roksen pienten kornien (vcc: tilojen): väliovet ovat vie-
hättävästi varustetut ristikköillä ja lasiaukkoilla.

Pikku sali on pittey: korkeaksi: tilaksi: pyyhemmissä
muokkauksissa: ja tilan varpaen ista on pyyhemmissä salin rakennet-
tään välipohja:

Pitruksen pittey: alkuperäisestä: javeatusta: poikki-
leikkaus pitteyksen: Rakennus pitteyksen: toimille No 1
korttelissa No: 91: kahden kauppungissa: Matvits lelu Hä-
meenlinnassa: ista on takana: tilakoon: 3 päivänä
1922. Suunnittelijana: oli: rakennusmestari Oiva Kolsi,
Labdessa: kesäkuun 1922. Alku perämain: mittakaava
1:66 2/3.

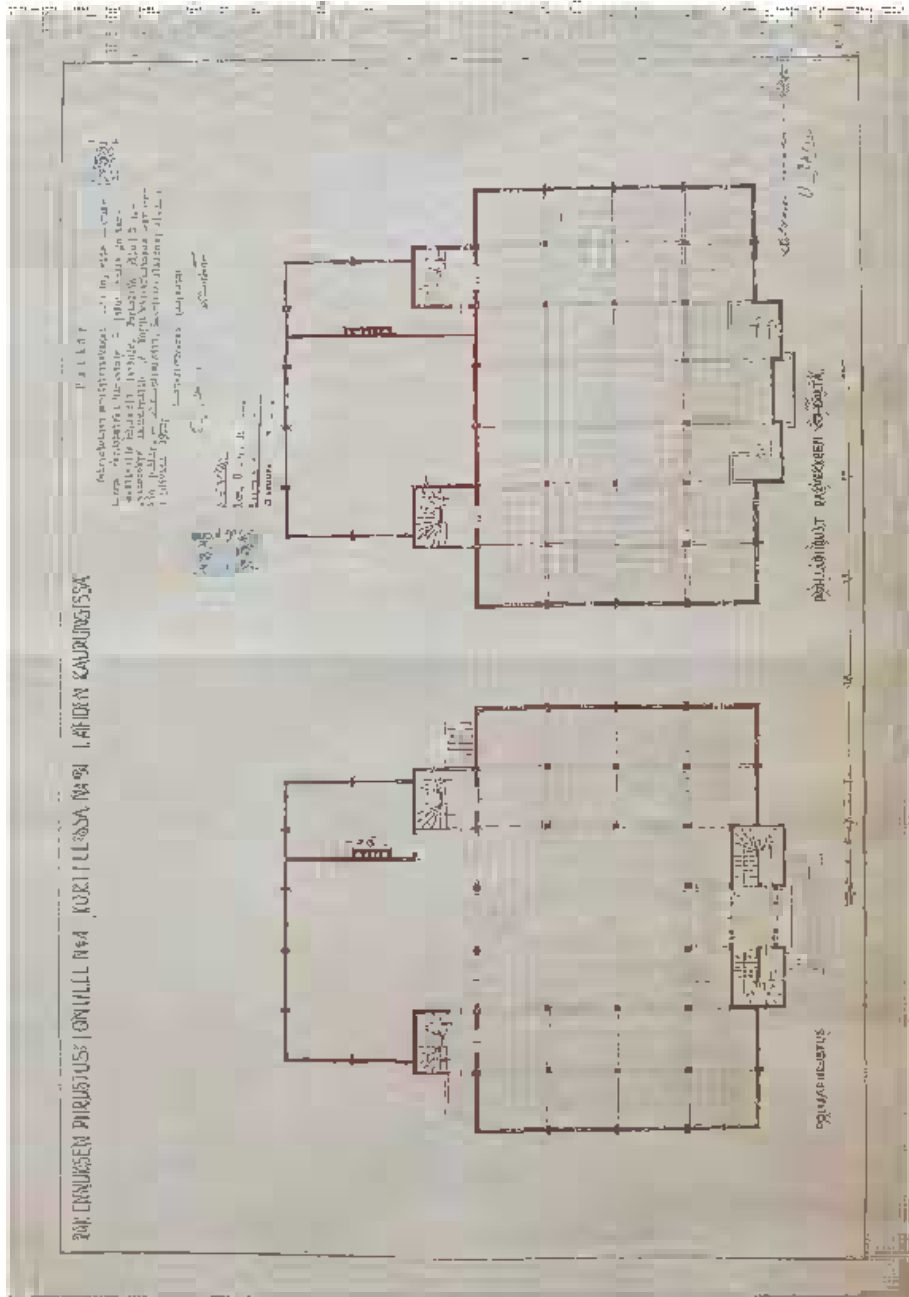
Esikolisestadiolaiset: ryhmä pitteyksen: Almais: on ku-
vattu 27.10.2017: Arkkitehtitoimisto: Virpi Tevonen

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto: Virpi Tevonen 2018

Salin keskikoulu on pääkoulun saarnatuvalla. Jotta varakeski-ikäisiä, jotka toimivat puolella sijaitsevat korkean tilan penkkikoulu. Lehteröiden alla penkkikoulu on pohjoispuolella mukana asennettu koulun sisätiloiksi.

Lehteröiden kaivut on jätetty sinin koristeellisten ja neljäkorsien rakennus. Koristeelliset viivat ovat paikalliset vanhojen kirkkorakennusten ja lehteröiden rakennus. Suuria salia, koristeelliset pilarit, oli koristettu pienin koristeellisten ja itsenäisten.

Lehteröiden lattiat oli rakennettu vinoksi ja josta istuivat koulun. Nämä koulun ja koulun. Nämä koulun penkit, koulun ja koulun. Jotta koulun oli rakennettu saarnatuvalla.

Iso sali, lehteröiden salin perin vain kesäkäyttöön. Puhalluslaitteita. Tästä lähtökohdasta koulun. Ymmärrettäväksi: koulun salin rakenteiden erikoisuus. Erikoisuus käytössä kesäkausi, jolloin lämmitystä ei ollut tarpeellista.

Rikussali oli pikkupöytä oli lämmitys. Jotta toimittivat aikaa. Puhalluslaitteita. Alkuperäispuolekseen pikkusali oli pitkä. Korkeasti tilaksi. Myöhemmin siihen rakennettiin väliportit. Rakennuksen itäpuolella kiviä on ollut vain yksi koulun keskeisistä osista.

Rakennuksessa oli jo alin perin vesijohto ja viemärit. Sekä sähkö. Pikkupuolen valaistus oli toteutettu seinäpinnolla asennetuilla lampetävalaisimilla.

Rakennuksen suunnitelmassa (joka on liitteessä) ja veerattua pohjoispuolella (I. kerros) ja parvekkeen kohdalla (II. kerros). Suunnitelma on rakennusmestari Oiva Kolsti. Laadussa kesäkuulla 1922. Alkuperäinen mittakaava 1:100.

Esikokouksen lausekrym: puolesta: Aina Kolsti. on kuultu 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tenonen.

UKOUOHUONE YHTEISEÖLLISEN KRISTILLISYYDEN PAKKANANA

Jo rakentamisyuoden 1922. mikkelinpävänä: rukoushuoneen pikku-salissa. pidettiin valtakunnalliset seurat. Mikkelinpävää on vietetty varhaiskeskijälä: saakka: syyskuun 29. päivänä. Ruotsissa ja Suomessa mikkelinpäivän vieto siirrettiin Mikkuvalle paikalle. vuonna 1972, jolloin päivää on vietetty joko: kyseisenä: ajaankohdana: tai arkki-päivälle: osassa: sen jälkeisenä: sunnuntaina: Vuonna 1922 mikkelinpäivä oli perjantai. Rukoushuone: vihittiin käyttöön: juhannuksena 1923.

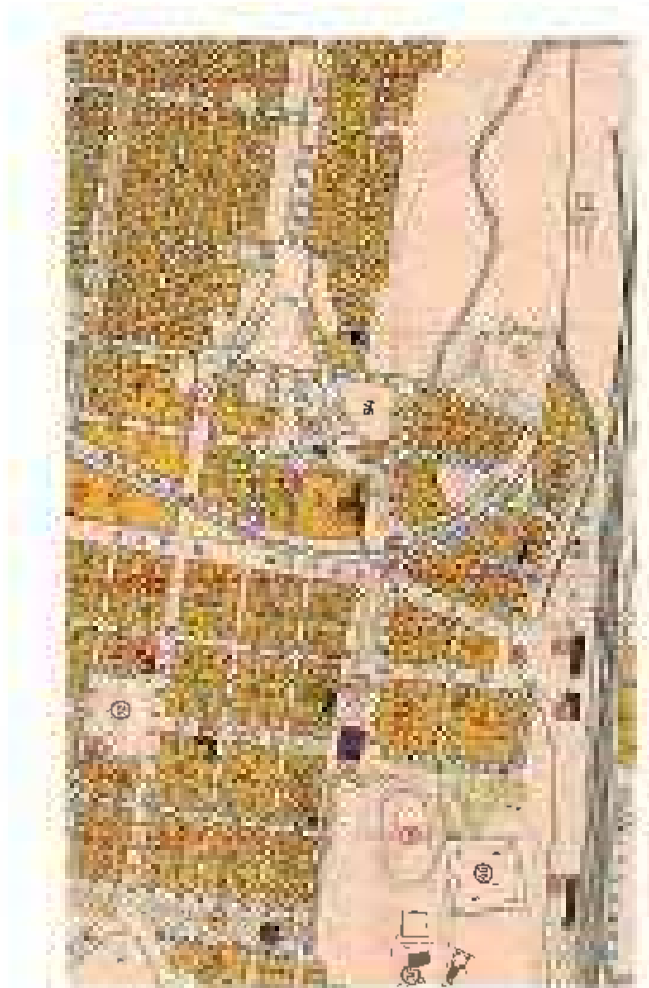
Esikolisestadiolaisel ry (nimi: 31.7.1990. Irtien) on pitänyt juhannus-seurat ja vuosikokouksen: rukoushuoneessa: juhannuksesta: 1923 alkaen, mutta: sodan: vuoksi: 1941. vuosikokous pidettiin: mikkelinpäivänä: Vuonna: 1944 se jäi pitämättä.

Rukoushuoneella on järjestetty alusta asti: ainakin: seuraavia: lapah-lumia: pyhäseurat: (sunnuntaisin) kahdet: seurat: kanssapuheet, hau-lajaisen: muistotilaisuudet: häätjuhlat: muita: kokouksia: ja: juhlia. Rukoukku: lapah: kellankehokessa: ja: pikkusalin: yfressä: oli kahvi-keitto ja kahvit.

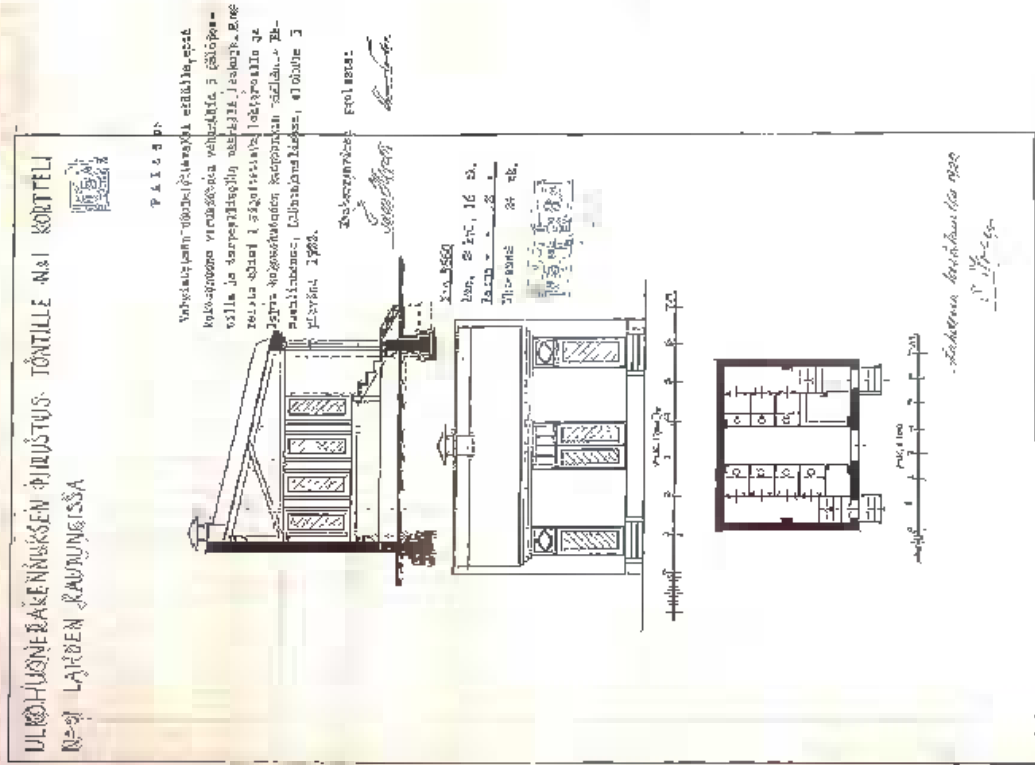
Esikolisestadiolaisessa: rukoushuoneessa: ei: ole: rukouja: Seuroissa kuullaan: säanaa ja: lauletaan: ilman: säestystä: esilaulajan: johdolla. Alkuperäinen: saarnatuoli: sijoitettiin: pääsisäänkäynnin: keskialkselle. Se lehtiin korkeaksi: ja: siihen: oli: mahdollisesti: 1-2: paikkaa: Saarnan tuoli: kuuluu: myös: parvekkeelle: Saarnatuolia: maadallettiin: varsin: pian: siihen: eitä: sinne: mahtui: istumaan: kolme: puhujaa: yhtä: aikaa.

Rukoushuoneen: alkuperäiset: penkit ja: pienen: salin: saarnatuoli: sijoitettiin: Enön: rukoushuoneeseen: vuonna 1949. Enön: rukoushuone myytiin 1977, jolloin: saarnatuoli: varastettiin: ja: otettiin: myöhemmin: käyttöön: Paasijoen: rukoushuoneessa.

Osa: uurennos: Lahden: kaupungin: opaskartasta: 1938, mittakaava: 1:1000. Laadittiin: Lahden kaupungin: Rakennusosaston: Geodeettiosastolla: v. 1938. KA, digitaalirakis-lo, VAKKA Kaupunkikartat: Ila: 3: Lahden: kaupungin: opaskarttia: 1938.

1922 ULKOHUONERAKENNUS

Rakennusmestari Oiva Kolisin vuonna 1922 päättämiä kivirakenteinen ja puulattialloinen ulkokuonerakennus valmistui tontin itärajalle. Pohjakaavallaan, ise, oli suorakulmaisen muotoinen, n. 6,8 x 5,5 m. Koltella sivulla ulkoseinät jatkuivat muurina vesikalteen yläpuolelle. Rakennuksessa oli kaksi ovensuojaa ja keskeisiä vanhatankkia. Ulkokuonerakennus oli kaksiosainen puurakenteinen vuonna 1956, rukoishuoneen laajennuksen yhteydessä valomaisioiden välillä jäkeen.

Piirustus ulkokuonerakennusta varten kortille N:o 91 Lahden kaupungissa. Piirustus on vuodelta 3.8.1922. Oiva Kolisi on allekirjoittanut piirustuksen kesäkuulla 1922. Arkupöytäkirja on miltäkaava, n. 1.66.2/3 ja 1.100.

Esikolisestadiolaiset ry:n piirustusarkisto; Aineisto on kuvattu 27.10.2017 / Arkkitehti-toimisto Virpi Tervonen

Alla heikkolaatun kuvakaappaus vuoden 1946 jilmakuvasta, jossa ulkokuonerakennus näkyy tontin perällä: <https://kartta.lahti.fi/ims>

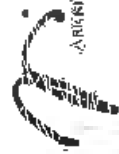
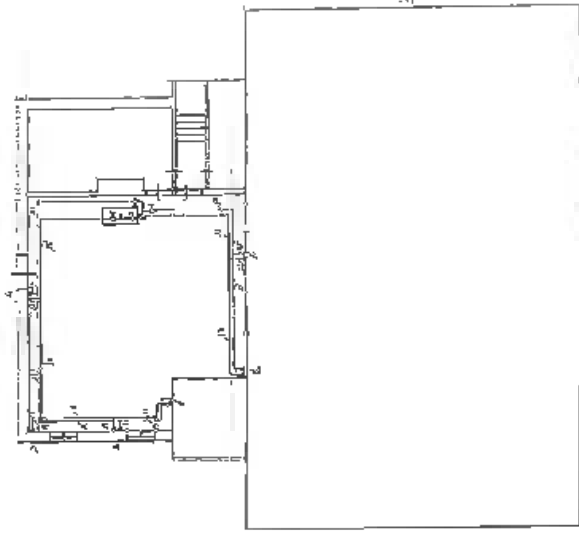
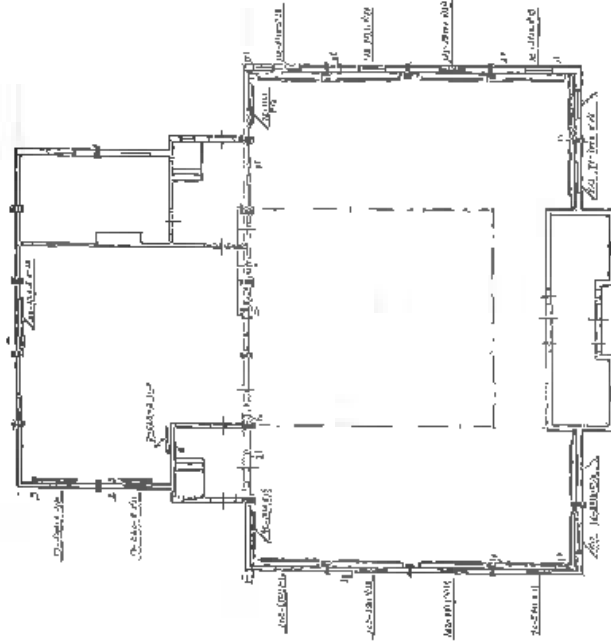
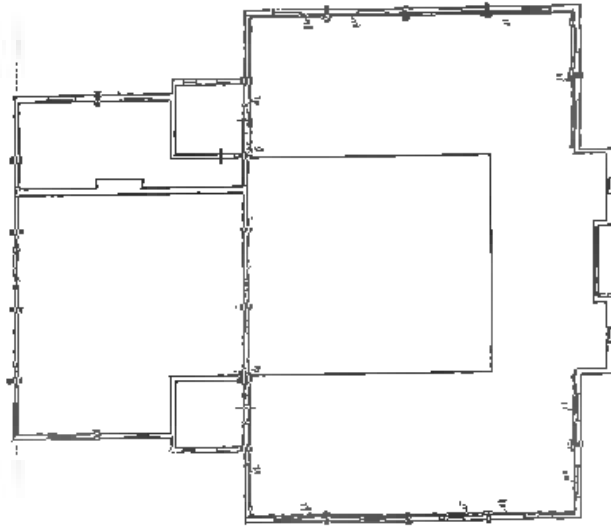
1939 LÄMPÖJOHDOT

KORTTELI 91, TONTTI 1, Onnelantie 2

Rakennuksen pikkusalin puoleisen osan lämmitys hoidettiin alun perin puulämmityksenä. Lämmitysjärjestelmää laajennettiin arkkitehtien mukaan 1930-luvun alussa, jonka ansiosta isoasialla voitiin käyttää seurajossa läpi vuoden. Lämmitysjärjestelmä toteutettiin höyrypuhalluksella, jolla oli melalliset lämpöputket. Isoin salin parvekkeiden alle. Vesikierroon perustuva lämmitysjärjestelmä radiaattoritoteineen (Roslundin suunnitelma) toteutettiin soitten jälkeen. Pikkusalin välkkaito rakennettiin perimätoteineen kaan mahdollisesti ennen soita, kun isoon saliin saatiin lämmitys. Tässä vaiheessa yläosaan luji neuvotteilla ja ulakkoilla. Näistä ei löydy piirustuksia eikä mainintoja asiakirjoissa. Pohelin kulut mainitaan ensimmäisen keirran arkkitehtitiedossa vuonna 1939. Kovaäänisel hankittiin pian soitten jälkeen.

Rakennuksen lämpöjohtopiirustus; osakopiot. II kerros, I kerros ja kellarit. Ei mitata-kaavassa. Piiränyt O. Roslund 1939.

Esikoisesta tiedot: n:n piirustusarkkisto. Alueisto: on: kopolito paperipiirustuksissa 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Yrjö Teräsvonon. Kuvankäsittely Yrjö Teräsvonen 2018.

1950 MELLININ KIRKON VANHAT PENKIT

KORTTELI 93, TONTTI 1, Onnelantie 2

Rukoushuoneeseen ositettiin 1949 Lahden vanhan puukirkon alkuperäiset penkit kun puukirkossa suoritettiin sisäiltojen korjaus arkkitehti Kauno S. Kallion suunnitelmien mukaan vuosina 1949–50. Arkkitehti Albert Mellinin suunnitteleman ja 1990 valmistuneen kirkon interioori penkkeineen ja yksityiskohlineen ilmentää 1900-luvun leppäkoristeellista kertaustyylää.

Rukoushuoneeseen sijoitettiin isoon saliin valkuvaa vanhoista penkeistä, et ole rukoushuoneen osalta löytynyt. Penkkien muotokell pötkesi rukoushuoneen klassisesta ja esikristeistadialaisuuteen kuuluvasia pelkistelyistä arkkitehtuurista. Kaunisti puuleikkauksin työstetyt penkit tulivat kuitenkin tarpeelliseen käyttöön.

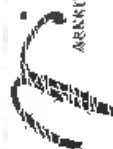
Teologian lahtori Jouko Talonen on väitöskirjansa jälkeisessä julkotulkinnuksessaan *Esikristeistadialaisuus ja suomalainen yhteiskunta 1900–1944* kirjoittanut esikristeistadialaisuuteen liittyvästä askeettis-origonisesta mallista, jossa korostetaan yksinkertaista elämäntapaa. Talosen mukaan askeettisuus ilmeni yleensä huoneiden sisustuksessa, joissakin tavoin ja perinteissä, vaatetuksessa ja suhteessa talouteen ja kultuuriin – esimerkiksi tauluja, tyjiä, seinäkoristeita ja ikkunaverhoja pidettiin kuitenkin suosituksissa alkoiinaan sopimattomina. Rukoushuoneet pyrittiin myös sisustamaan yksinkertaisesti. Alkalisvalokuvien puuttuminen selittyy myös sillä, että valokuvaukseen ja valokavim suhtauduttiin liikkeeseen piirissä vieroksuin.

Pöytäkirjan mukaan penkit päätettiin myydä Lahden Vanhalle Laestadialaiskristilliselle yhdistykselle. Lahden seurakunnan kirkonrakennuslautakunnan pk 21.4.1949. Jukka-Pekka Aitras, Keski-Lahden kirkko, Lahden museo- ja taitelaitala-kunta, Tulkinnuksia IV, 1976, s. 33.

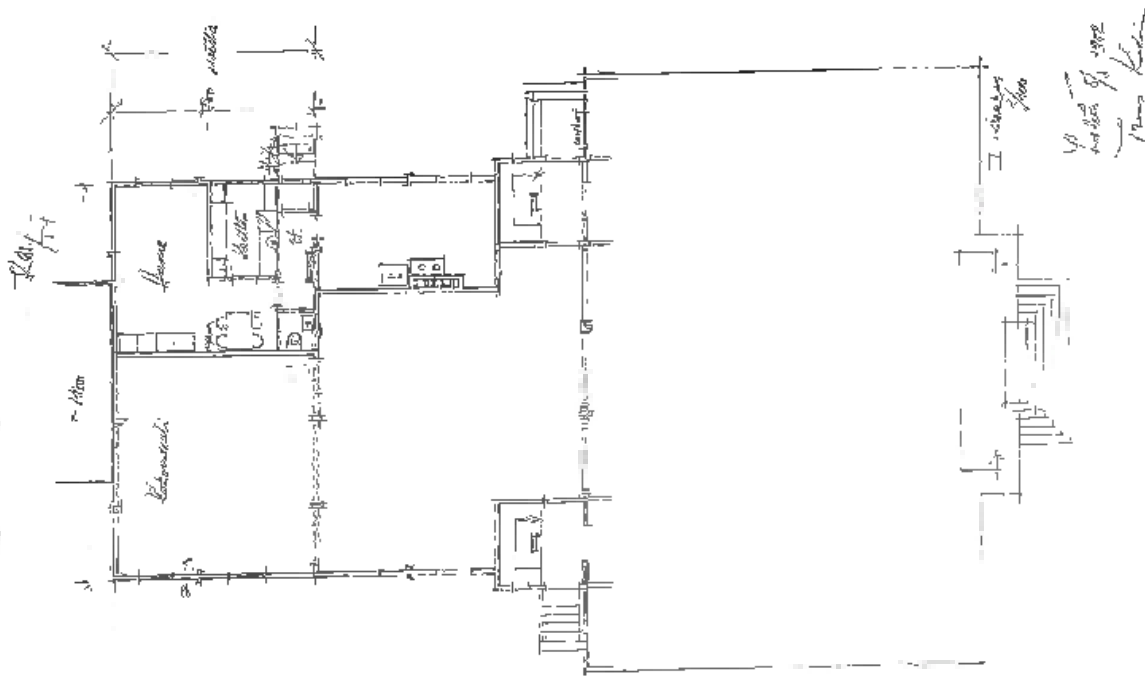
Valokuva Lahden vanhaista puukirkosta silloperäinen postikorttivalokuva Lahden kaupungin museon kuvaarkistosta. Jukka-Pekka Aitras 2009. Keski-Lahden vanha kirkko Lahden puukirkko 1990–1977 s 103

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tenoninen 2018.

1953 LAAJENNUKSEN KELLARIKERROS

KORTTELI 93, TONTTI 1, Onnelantie 2

Lahten kaupungin kasvu vauhdittui sotien jälkeisen jälleentrakennuskaudella ja 1950-luvulle tullaessa. Sillä oli vaikutuksia myös esikois-leskidielajien määrään. Solayuosina rukoushuone oli ollut osan aikaa armeijan käytössä, jonka vuoksi kristilliselle liikkeelle tärkeät juhannusseurat jäivät pitämättä solayuosina 1941 ja 1944.

Kun vanhan rukoushuoneen laajennusta ryhdyttiin suunnittelemaan, saatiin Lapin lähetyksellä olla vuonna 1948 vaikutusta löiden ajoilukseseen.

Arkkihteli Irma Kolsi jatkoi isänsä Olava Kolsin työtä ja luonnosteli vuoden 1952 kevyällä rukoushuoneen pikkusalin jakkeeksi n. 14 x 7 metr'n kokosen laajennuksen, jonka i.keirrokseen oli suunniteltu keittokomeroillisen huoneen ja wc-tilan muodostama asunto. Asunon sisäänkäynti oli sijoitettu Onnelantien puolelle. Pikkusalin jatkeeksi suunniteltu kokoussali avautui suoraan ynthaan osaan.

Pohjapiirustuksesta hahmotuivat ison salin ja pienen puolen liitoskohdassa sijaitsevat sivosisäänkäynnit ja portait kolle lehtikerrokseen.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisessä i.keirrokseen pohjapiirustusluksella 1:100. Lahli 8.3.1952 Irma Kolsi.

Esikoisleskidielajien ry:n piirustusarkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen

Kuvan käsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2016

Kellarikerroksen laajennusehdotukseen oli suunniteltu wc-tilat miehille ja naisille, erillisine sisäänkäyntiportaineen laajennuksen tilaisuuksille. Muuhun laajennuksen osaan oli sijoitettu varasto, jonne kuljettiin suuresta lämmityshuoneesta. Varastosta pääsi myös kattihuoneeseen, takana olevaan pienempään tilaan. Osa laajennuksesta yhdistettiin kattihuoneeseen. Vanhan osan ulajako säilytti muuttumattomana. Sisäkautta, porrasyhteys ja kerrokseen oli Ommelan tien puolelle.

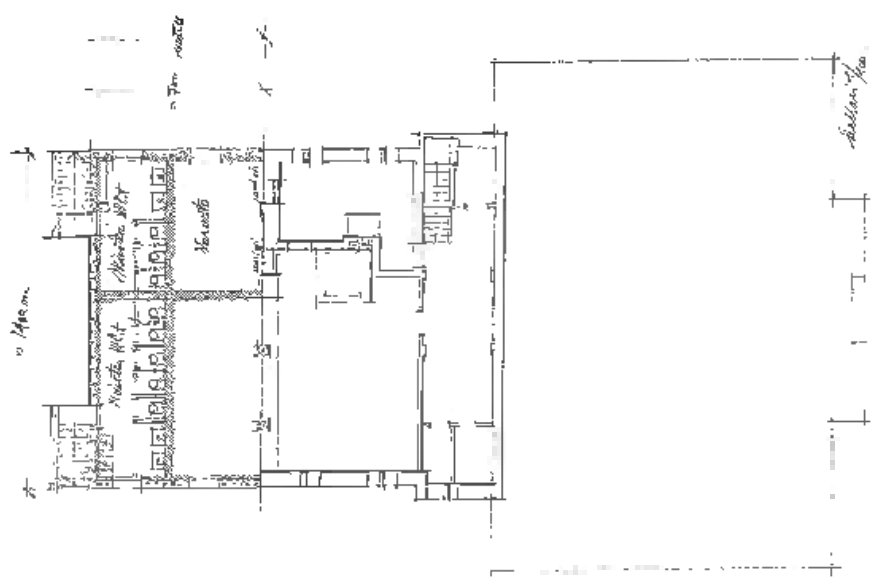
Irma Kolsi oli piirtänyt luonnoksassaan laajennuksen kaksikerroksiseksi. Rakennusta olisi jalkettu rakennuksen rungon syvyisenä massana, jolloin julkisivon ja katon harjan korkeudet olisivat pysyneet rakennuksen alkuperäisessä korkeudessa. Tästä luonnoksesta ei ole ole olemassa II. kerroksen ja ullakon pohjapiirustuksia.

Piirustuspienennös (ei mitakaavassa) alkuperäisestä kellarin pohjapiirustuksesta 1:100. Lahil 8.3.1952 Irma Kolsi.

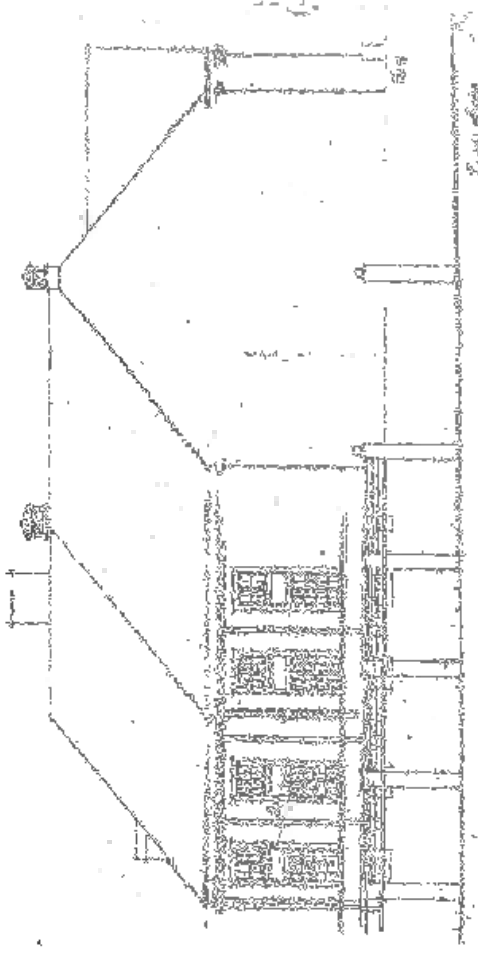
Piirustuspienennös (ei mitakaavassa) alkuperäisestä julkisivupiirustuksesta 1:66 2/3 Ollkokadun suuntaan. Lahil 8.3.1952 Irma Kolsi.

Esikoislesiadollaiset työn piirustusarkkisto. Aineisto on kopioitu paperikopioina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Virpi Tervonen
27.10.2017

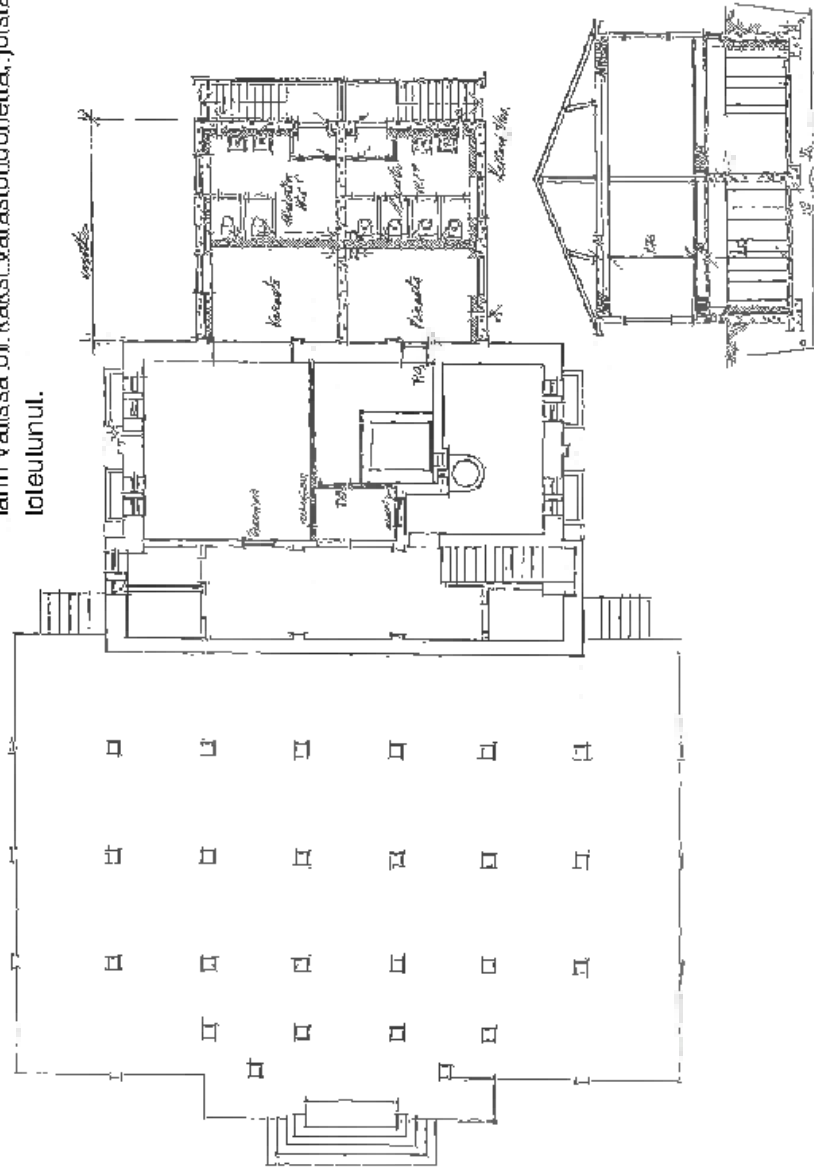
Virpi Tervonen
27.10.2017

Suunnittelua jatkettiin keväällä 1953. Laadittujen luonnosten pohjalta Irma Kolsi esitti uuden vaihtoehdon kellarin laajennukseksi ja rakennettavaksi betonirakenteisena ja laajuudellaan 9,2 x 7,0 m. Laajennus oli alempaa, vuoden 1952 laadittua suunnitelmaa pienempi. Suunnittelun tarve korostui mitä ilmeisimmän, kun touko-kesäkuussa 1953 Lahteenkin uloitunut Lapin lähelys keräsi väkeä laajalta alueelta.

Vanhan kellarin tilajako säilyi lähes alkuperäisessä muodossaan. Alkuperäisen puulämmitteisen lämmitysilla uuneineen esitettiin rajattavaksi muuratuin seinin vanhasta tilasta. Uudet miesten ja naisten wc-tilat oli piirretty laajennuksen tilasyville toistensa peilikuvina. Sisäänkäyntiportaat laskeutuvat itäpuolelta vastakkaisista suunnista. Wc-huoneet oli varustettu pienellä tuulikaapilla. Wc-tilojen ja vanhan kellarin välissä oli kaksi varastohuonetta, joista avattiin kulkuauko vanhalle puolelle. Tämä suunnitelma ei toteutunut.

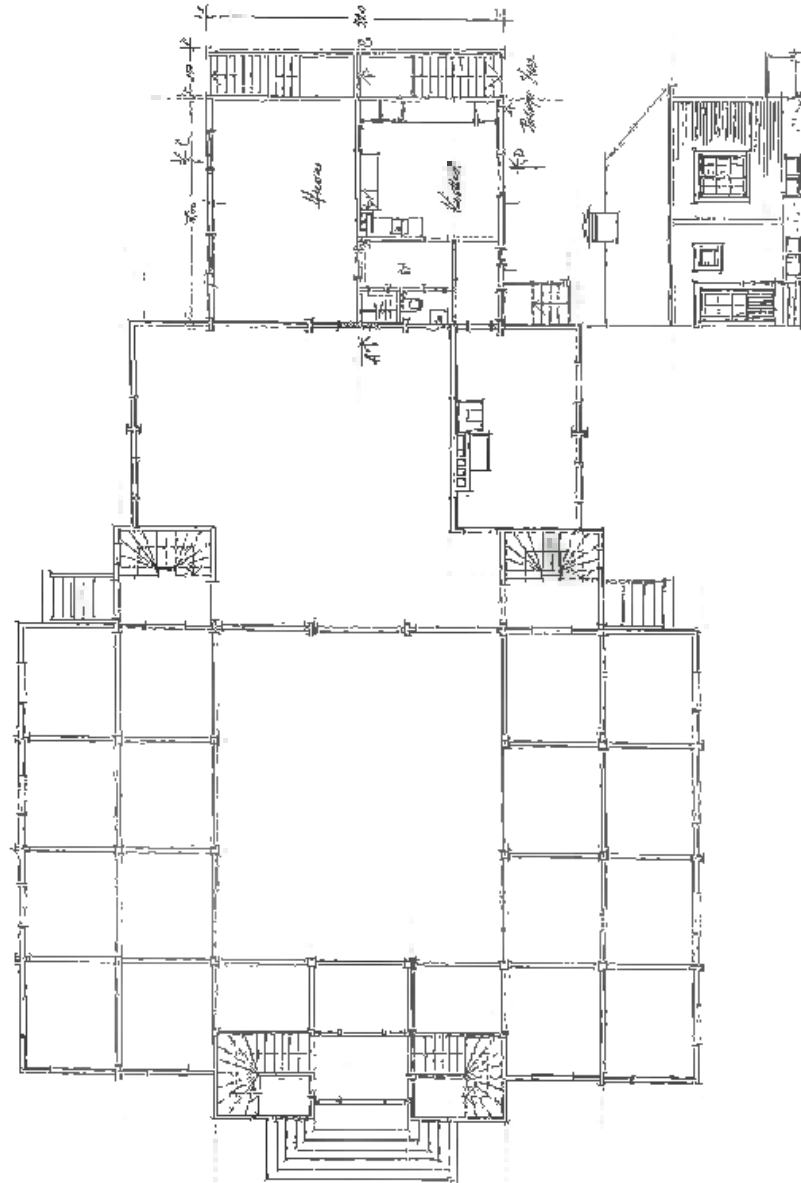

Piirustuspienennös (ei toteutakavassa) alkuperäisessä kellarin pohjapiirustuksesta ja poikkileikkauksesta C-D 1:100. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.
 Esikolisestadiolauseluksen piirustusarkkisto: Aineisto on kopioitu paperikoppina 27.10.2017. Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen
 Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Handwritten signature and date: Kolsi 29.10.1953

Vuoden 1953 laajennussuunnitelmissaan Irma Kolsi esitti 1. kerroksen rukoushuoneen jalkkeiksi suuruisen maanpäällisen keittokönnön, johon oli sijoitettu nooneen keittönn, tseisen ja wc-tilan muodostama huoneisto. Sisäänkäynti oli Ommelan tien puolella. Laajennus oli maanpäällisellä osallaan lämmöneneris- lletty, puurakenteinen ja 1-kerroksinen. Vesikatto oli piirretty päästään aumakattoksi, kuten alkuperäis- sessä rukoushuoneessakin. Julkisivut olivat vähäeleisesti vaakalaidoitettuja ja aukkojuksellaan vanhoja ikkunoita ja ulko-ovia vastaava. Tämä suunnitelma ei toteutunut.

Piirustuspiirustus (piirustuskaava) alkuperäisestä 1. kerroksen pohjapiirustuslausta ja laajennuksen julkisivu piirustuslausta 1:100. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.

Esikoisiesiteohjeistus, ty:n piirustusarkkisto. Alueisto on kopioitu paperikopiona 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen
Kuvankäsitteily Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018

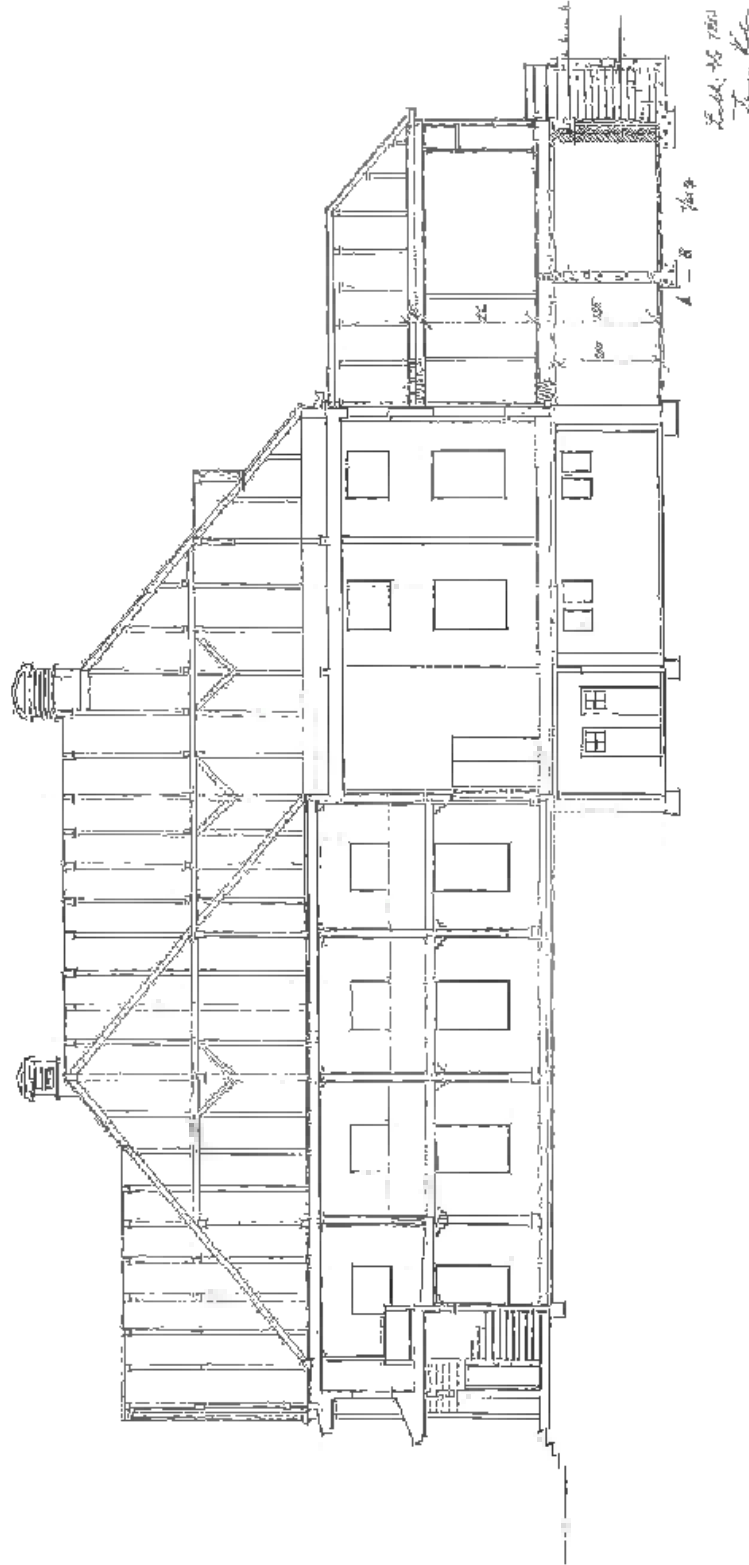

Piirustuspiirustus (reitti) tarkastus (alkuperäisestä) kellarin pohjapiirustuksesta ja poikkileikkauksesta A-B 1:66.24. Lahti 5.3.1953 Irma Kolsi.

Esikoislesiadilatset työn: piirustusarkkisto. Alueisto on kopioitu paperikopioidina 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Kuvankäsitely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

Leikkauspiirustus osoittaa kulkunäköalasta tuulikaapista lehterille nousu-
val portaat ovat sijainneet ennen vuonna 1973 toteutettuja sisäpuolisia korjaus- ja
muutostöitä.

Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Vuonna 1953 rakoushuoneella lopulla laajennettiin rakentamalla rakennuksen matalamman osan päähän $90 \text{ m}^2 = 7 \times 12,9 \text{ m}$ ja lila- vuodeltaan 288 m^3 suurimman betonin- ja liitrakenteinen kellarikerros.

Myöhemmin vuonna 1956 kellarin päälle rakennettiin maanpäällisen, 2-kerroksisen ja puuruokkoisen laajennus. Kantavan betonisokkelin sisäpuolella oli 1/2-kiven-tilinmuuraus. Varastohuone oli varustettu malalla ikkuna-aukolla 8 kpl. Puujulkunat olivat 2-puulleisia, sisään ja ulosaukeavia.

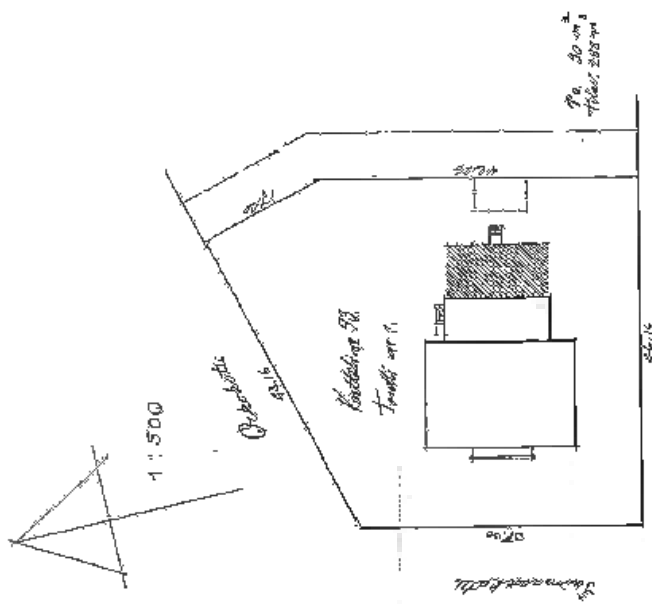
Uuteen kellarikerrokseen sijoitettiin varasto, jonka sisäänkäynti oli rakennuksen päädyssä ja portaat sisäänkäyntiä kohti. Lisäksi vanhaan kellariosaan oli sijoitettudat wc-tilat miehille ja naisille. Wc-tiloihin oli käynti toimitin Oikokadun puoleiselta pohjoispuolelta.

Asemapiirroksessa ulkahuone on esitelty kalkovivoin, joka tarkoittaa sen purkamista laajennuksen valmistumisen jälkeen.

Laajennus oli laajaleiminen, koska sillon jälkeen väkeä isoihin seuroihin tuli yhä laajemmalla alueella. Juhannusseuroihin lötiin kauempaakin junilla, linja-autoilla ja kuorma-autojen lavalla kopissa malakuslaen mm. Pihtiputaalla.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä säätökäsitteen muotoon tallennusla asemapiirroksessa. 1:500. Lahit. 25.3.1953. Irma Kolsi. Lahden rakennusvalvontan arkisto.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

Arkkitehti
 Oikokadun puoleisesta sisäänkäynnistä
 rakennuksen laajennuksen
 Vuonna 1956
 Arkkitehti
 Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

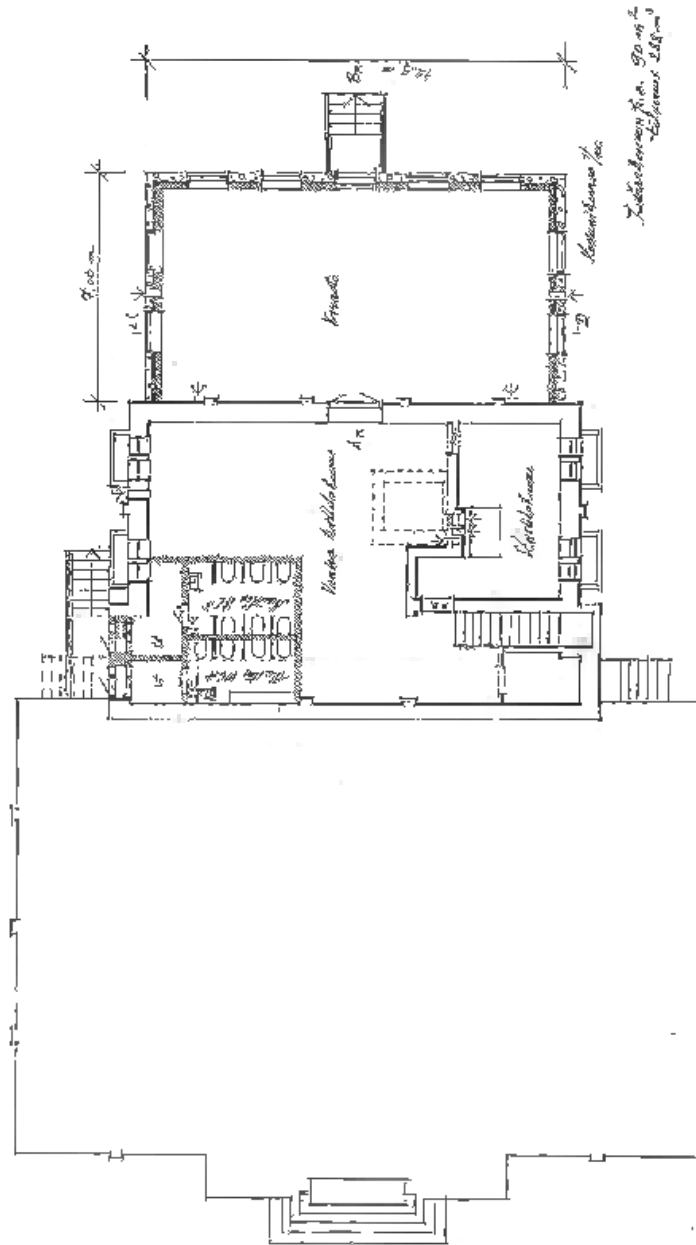
*Lahit. 25.3.1953
 Irma Kolsi*

Kellarin laajennus- ja muutusuunnos 24.3.1953. Vanhaan kellarikerrokseen rakennettaville naisten ja miesten erillisin wc-tiloihin oli kulkuyhteisen ulkoportaan kautta, kulkuhuoneeseen pohjoispuolelta. Molemmissa wc-tiloilla oli oma aluhuoneellinen sisäänkäynti. Väliseinät olivat muurattuja. Kellarisuunnitelmassa vanhasta kaittilahuoneesta esitettiin purettavaksi pöytälammitteinen uuni. Uusi kaittilahuone oli sijoitettu Onnelantien puoleiseen pienempään tilaan. Vanhasta kaittilahuoneesta (lämmityshuone) oli parioivallinen kulkulaajennuksen vastastoksi merkittyyn uuteen tilaan. Wc-tilojen sijoituksen osalta tämä Irma Kolsin suunnitelma ei toteutunut.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisessä sähköiseen muotoon laajennuksen pohjapiirustuskesä. Muutos- ja lisärakennus lomilla N:o 1 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Lahti, 24.3.1953 Irma Kolsi. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

*Lahti, 24.3.1953
Irma Kolsi*

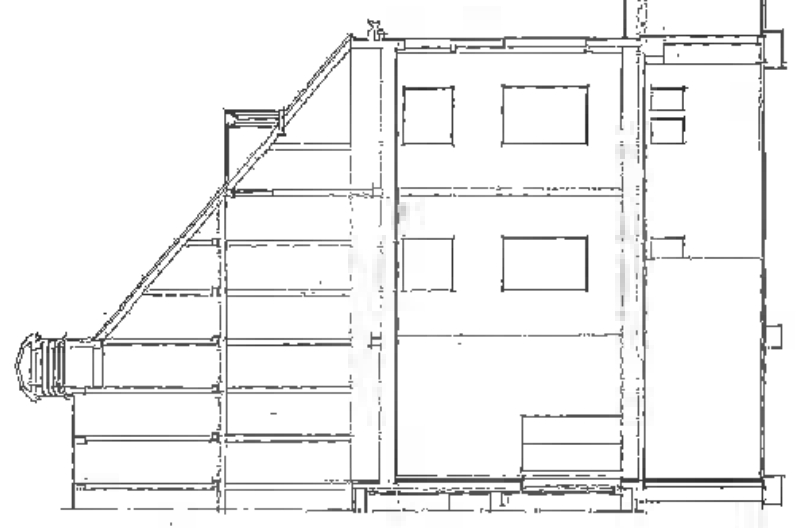
Laajennuksena toteutettiin vain betonirakenteinen kellarikerros, jonne sisäänkäynti ja portaat oli rakennussuunnitelmassa osoitettu kellarin läpääntyn kohdista ulos julkisivuun nähdään. Toteutuksessa ulkoportaat rakennettiin itä-julkisivun suuntaisesti.

Kellarikerroksen huonekorkeus oli 2,5 m, yläpohja Järäsbetonibolviineen ja rakenteineen n. 50 cm. Kellarilla oli varustettu matalilla ikkunoilla. Betonisten perusmuurien sisäpuolelle asennettiin lämmöneristys ja verhovuoraus.

Piirustuspienemsi (pitäntäkkäavassa) alkuperäisesä-säikköiseen muotoon lallenne-lusta leikkauksista; pituusleikkaus: A-B, ja poikkileikkaus C-D. Muutos- ja lisä-rakennus toimille No 1, kotiteijissa No 93, Lahil 24.3.1953 Irma Kolsi. Lahden rakennusvalvontan arkisto.

Nykytilanteen valokuva rokkabilian ikkunoista.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

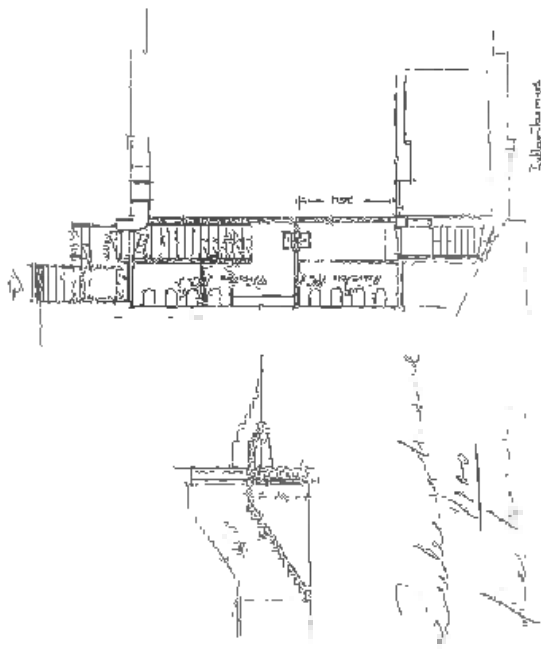
Koko, 24.3.1953.
Irma Kolsi.

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

WANPA RUKUSHONE - ONNELAJTIE 2 - 500 LAHTI - RAKENUSHISTORIAALINEN SELVITYS

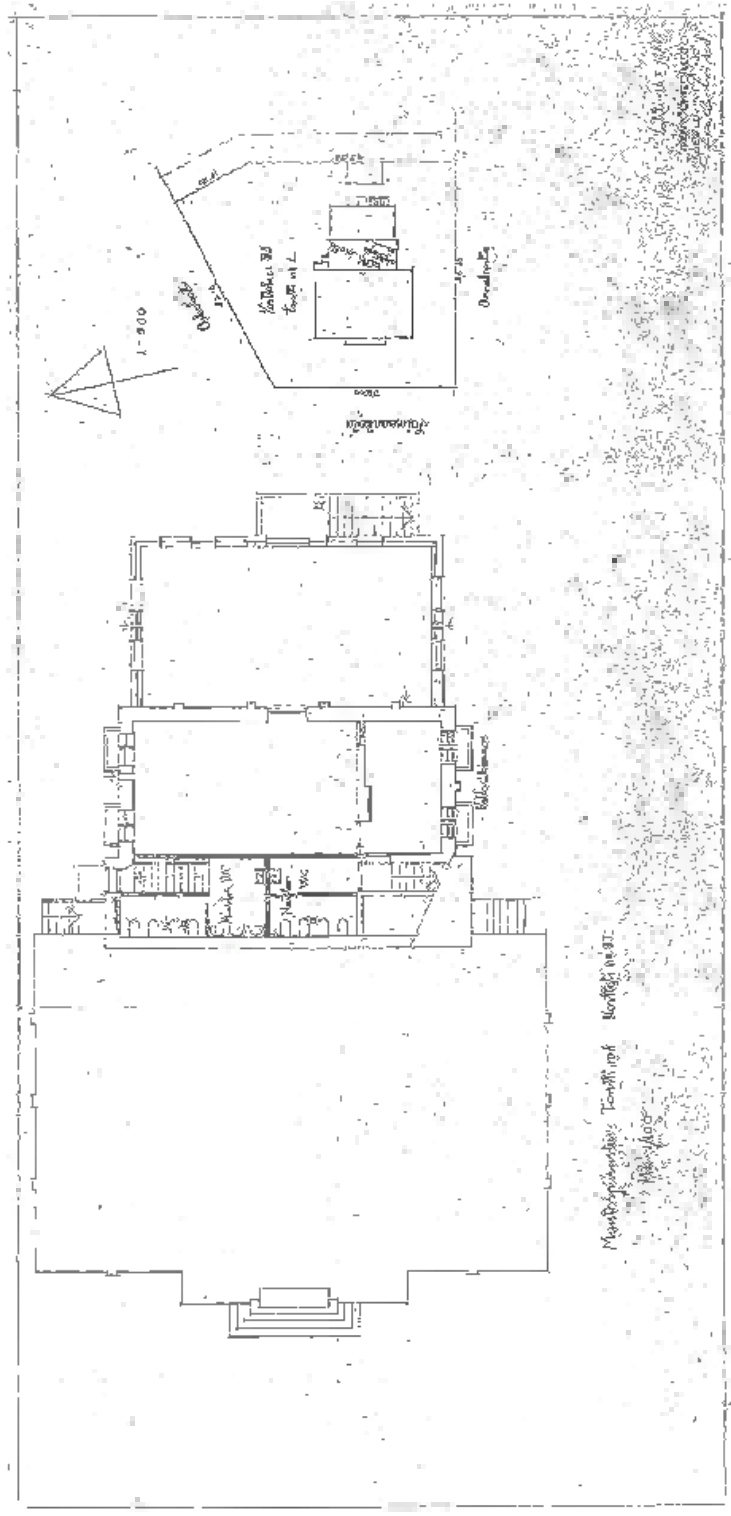
Piirustuspienennös: (ei mittakaavassa); alkuperäisestä: kellarikerroksen osapiirustuksesta ja porrastiekkauksesta, l.100, jossa: arkkitehti Irma Kolasi on tunkinut wc-tilojen vaihtoehtoisia sijoitusta. Piirustus on päivätään ja luonnosmainen.

Esikoislesjädiojatselnyonpiirustusarkisto: Arhitehtitoimisto: 27.10.2017 / Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

Insinööritoimisto: Blätfeld ja Louhio, 14.7.1953; laadinta: kellarikerroksen rakennusluovutuspiirustus ja lopullinen toteutus on arkkitehti Irma Kolasin luonnoksen mukainen.

Piirustuspienennös: (ei mittakaavassa); alkuperäisestä: sähköiseen tuotannon tallennusta, pohjapiirustuksesta, l.100 ja asemapiiruksesta, l.500. Muutospäätös on toimille N:o 1 korttelissa N:o 93, Lahdessa: lahti 14.7.1953. Insinööritoimisto Blätfeld ja Louhio / Jouko Louhio, Lahden rakennusvalvonnain arkisto.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016.

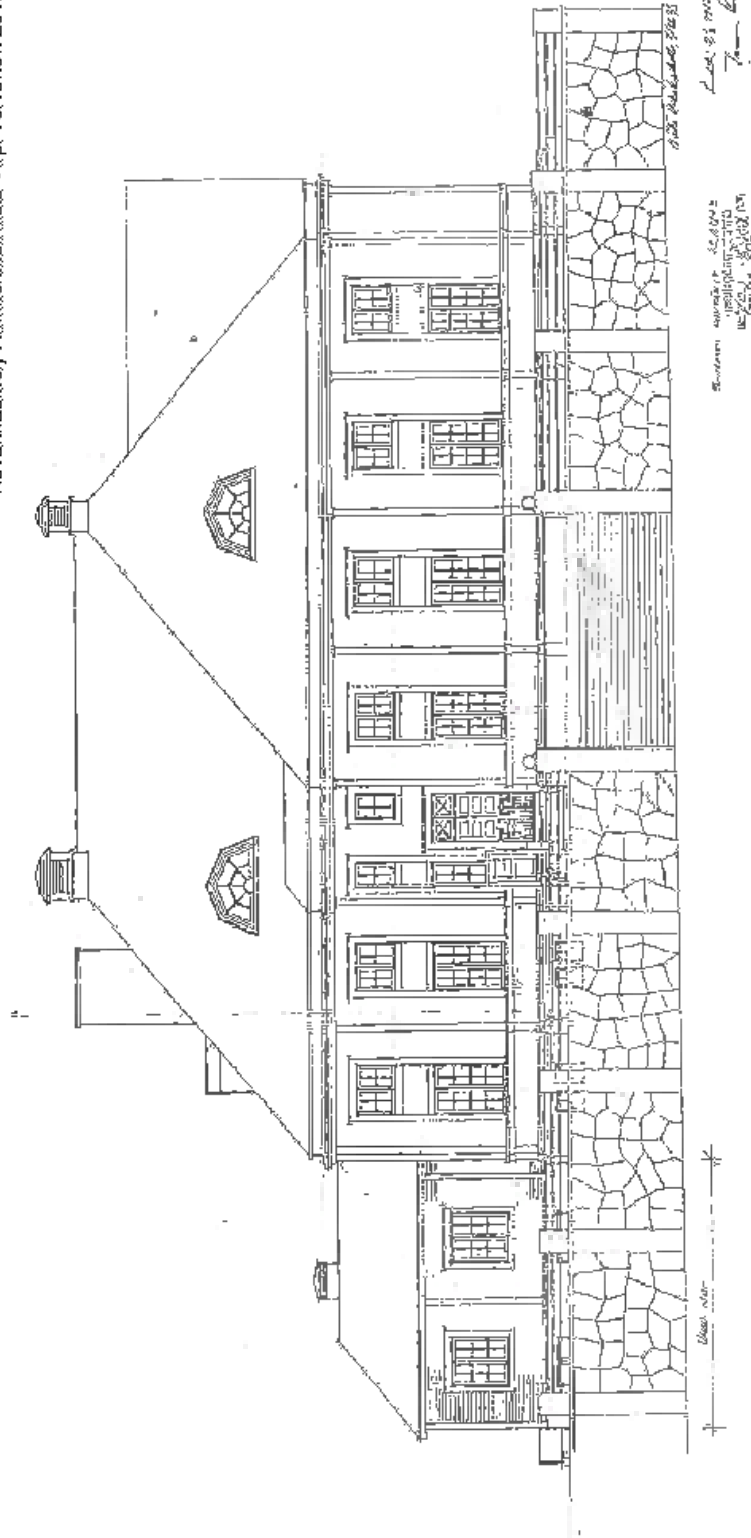

Kellarikerroksen suunnitelmissa arkkitehti Irma Kolsi piirsi 5.3.1953 päivällyyn julkisivupiiirustukseen myös yksikerroksisen maanpäällisen osan, joka kuitenkin jätettiin vuoden laajennuksessa 1953 toteuttamatta. Se oli ruksattu julkisivupiiirustuksesta yll. insinööritörmistö Bläfield ja Loubio on läydenläynti Kolsin laatimaa julkisivupiiirustusta työllisten muistosten osalta. Irma Kolsin toteuttamaton laajennusehdotus noudatti pääosin arkkitehtuuriltaan rukoushuoneen alkuperäistä muotoilua ja yksityiskohiia. Poikkeuksen muodosti julkisivujen pelkistetty vaakasuuntainen laudoitus.

Piiirustuspiirustus (ei mittakaava) alkuperäisessä sähköiseen muotoon tallennetusta julkisivupiiirustuksesta 1.66.74. Oikokadulle. Näkö Oikokadulle Lahdessa Irma Kolsi 5.3.1953.

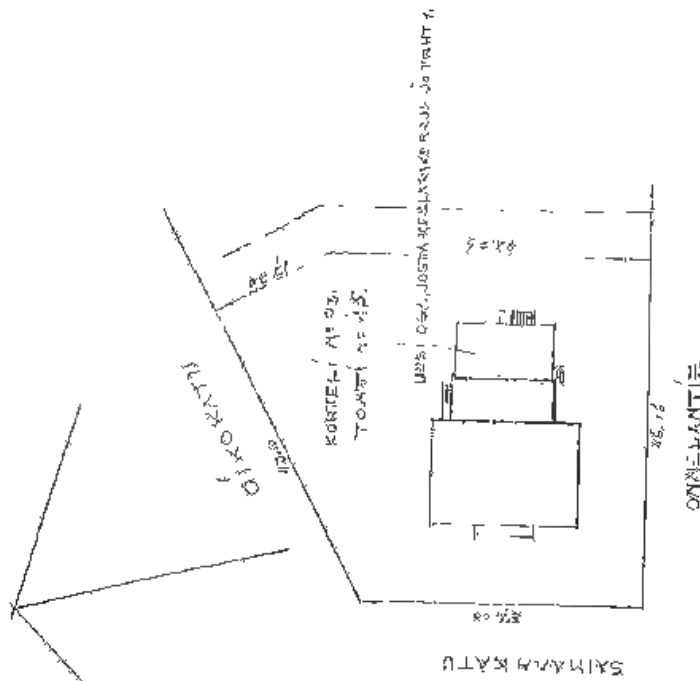
Muutospiirustus lomalle N:o 1 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Insinööritörmöstö Bläfield ja Loubio / Jouko Loubio. 12.11.1953. Lahden ja katuvalvontaman arkisto.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

1956 LAAJENNUS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

*2.11.1956
Virpi Teronen*

1/500

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERONEN

Vuosien 1956–57 aikana toteutettiin jo aiemmin 1953 rakennelun kellarin päälle kaksikerkoinen, puurunkoinen laajennus arkkitehti Paul G. Rothin suunnitelmien mukaan. Julkisivujäsentely ja aukolus noudattivat alkuperäisen rukoushuoneen ilmettä. I ja II keivos toteutettiin Rothin piirustusten mukaan.

Piirustuspiennot: (ei mittakaavassa) alkuperäiset: isäkköiseen, ruotoon talleen- lusta asemapiiruksesta. Muutospiirustus tontille No 15 korttelissa No 93 Lahdessa. Paul G. Roth 12.4.1956. Alkuperäinen mitatakaava: 1:500. Lahden rakennusvalvoman arkisto.

Talvinen valokuva. 1990-luvun puolivälistä Saimaankadulla. Valokuva Esko Salonen. Rukoushuoneen Saimaankadun puoleisen poikkipään harjassa näkyy pieni teräs- rakenteinen risti, joka tuettiin tukosäilyneelle Lahden vanhan puukirkon purkutuolien yhteydessä. Ristit siirrettiin Tapparakadun rukoushuoneen porttirakennelman harjalle, kun uusi rukoushuone valmistui 1996.

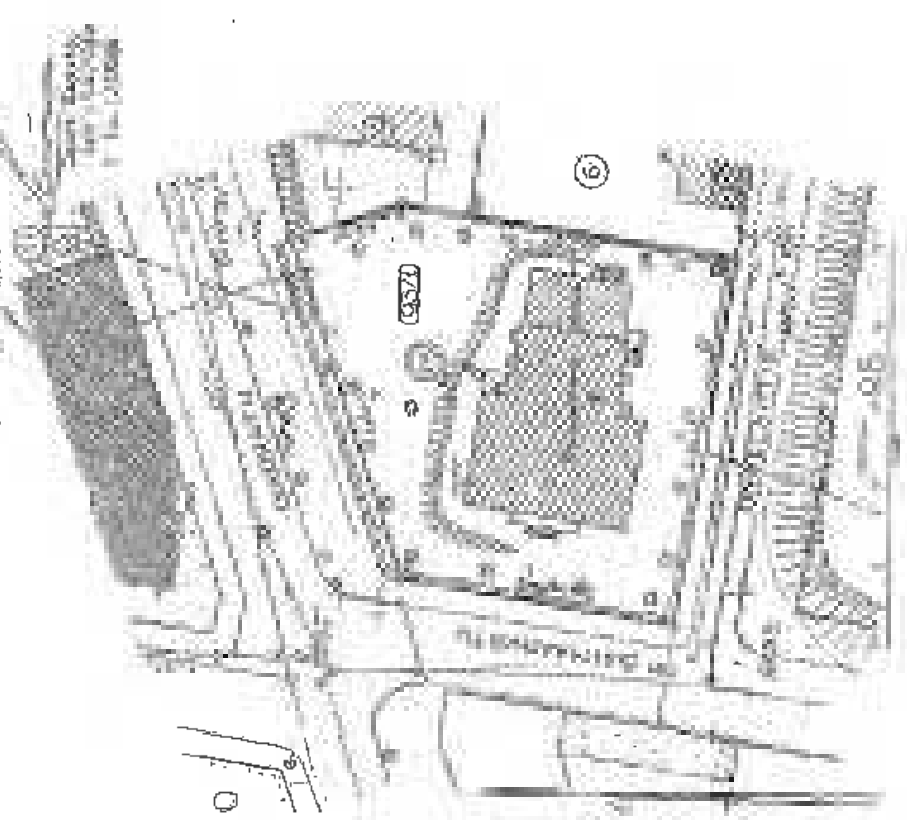
Kuvankäsittelyarkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2016.

WANFA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 500 LAITTI - RAKENUS HISTORIALLINEN SELVITYS

TONTTIKARTTA

Lahden kaupunki
 - Suojakaupungin ja puutarha-alueen
 välikadun, uuden muokkolan ja
 uuden tontinmuokkolan
 - kauden 14 - 19.5.6.

Vanhaan tonttikarttaan on merkitty rukoushuoneen...piha-alueen puusloa. Tontin Oikokadun puoleisella rajalla kasvavat tammet on lahjoittanut opettaja ja...esikoulu...saamaa juho Hirvo-nen Polvijärvellä. Tammet on istutettu 50-luvun alussa ja ne kasva-val edelleen tontilla. Tonttikartassa näkyvät rukoushuoneen pihalle johtavat Saimaankadun ja Oikokadun puoleiset portaitot ja Oikoka-dun puoleisen portaan sijainti.

Tonttikartta 4.7.1956. Tontinmuokkautusolosuhteiden 14.6.1956 Paavolan kaupun-ginosa korttelissa N:o 93 Oikokadun, Saimaankadun ja Onnelantien varrella sijait-sevasta ja 9.11.1954 vahvistetun tonttijärjestyksen mukaisen rakennuksen tontilla N:o 15. Tontinmuokkautusolosuhteiden 14.6.1956 Lahden kaupunki.

Piirustuspienennäkö (ei mittakaavassa): alkuperäisestä säikköiseen muutetun tallenne-lusta asemapiirroksesta: 1:5000. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Valokuva alla 1990-luvun puolivälistä Onnelantien ja Saimaan kadon kulmauksesta. Valokuva Esko Salonen. Yksityiskokoelmat.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016.

Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

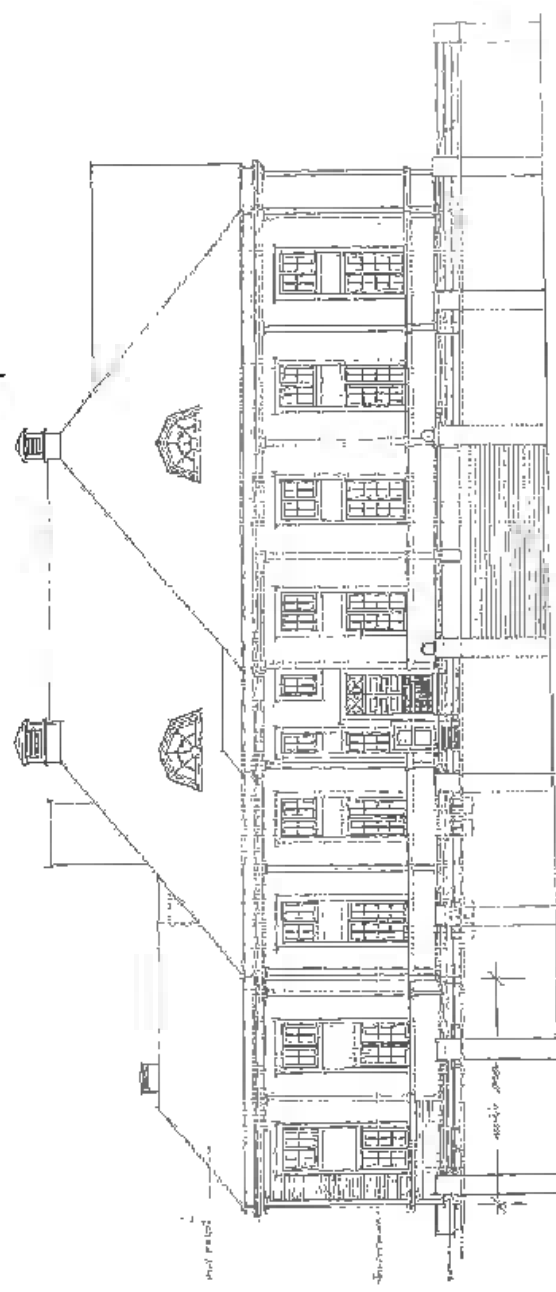
Uusi maanpäällinen laajennus jo 1953 rakennettiin kellarin päälle suunniteltiin kaksikerkiseksi, katto- rakenteiltaan vanhaa osaa matalammaksi ja runkosyvyydellään vanhaa pikkusalin osaa kapeammaksi. Rästäsilmä pysyi vanhan osan mukaisena. Laajennuksen aumatavoitettiin käytännöllä ja pellillä ja myös kalliokolma nousi vanhan osan linjaa. Julkisivupintuksista ilmenee Oikokadun puolelle vuonna 1953 toteutettu miesten wc-tiloihin johtava sisäänkäynti kellarin julkisivupintustuksen mukaisia ja varsin mahtipontisia Oikokadulla tonille nousuvia betoniportaita etälön peruskäynnin toteutelu. Tähän- kin liittyy tukimuurin ja portaan on piirretty alkuperäis suunnitelman mukaan. Tukimuurikin on lo- dellisruudessa matalampi ja belonirakenteinen.

Julkisivupintustus Oikokadulla. Muutospintustus tonille N:o 15 korttelissa N:o 93 Lah- dessa. Paul G. Bolh 26.4.1956. Alkuperäinen mittakaava 1:66 %.

Pintustuspiirustus. (ei mittakaavaa) alkuperäisestä säilytykseen muotoon tallenne- lussa julkisivupintuksesta. Ehdotetun rakennusvaihtoman arkiolo.

Valokuva miesten wc-tilaan johtavaan tunnelin alkuperäisestä sisäovesta sekä pieni kuva oven alkuperäisestä vaaleasta ovesta maalipinnalla.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Vtppi Tervonen 2017, 2018.

Luonnos 2017
Arkkitehti Vtppi

Arkkitehti Oikokadulla 1953

ARKKITEHTITOIMISTO VITPPI TERVONEN

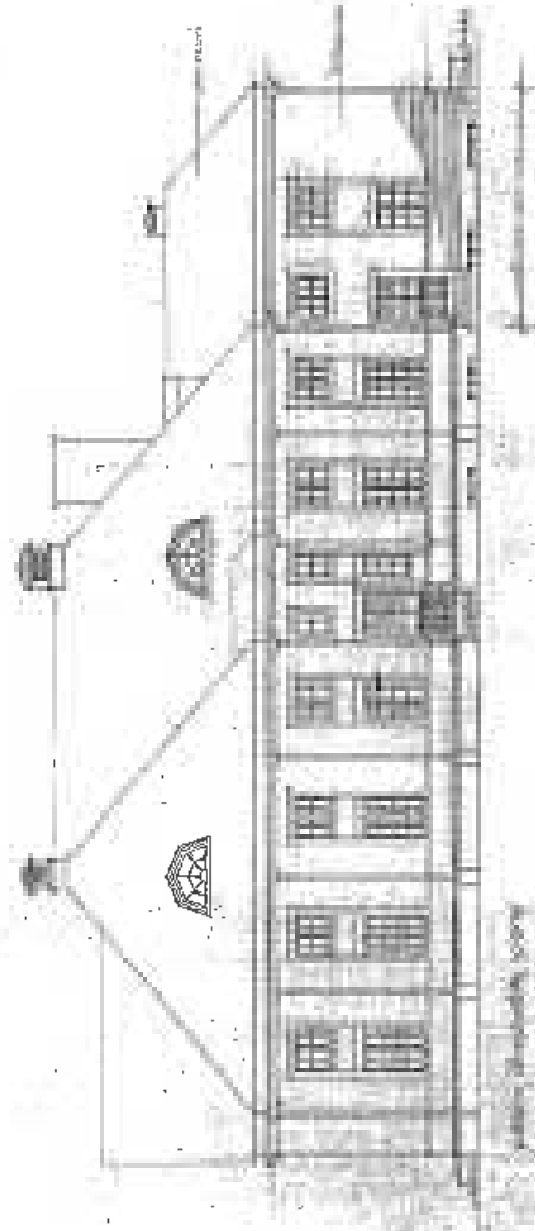
WANFA RUKOLSHONE - OUNELAKATIE 2 - 5'00 LAI-TI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

Laajennuksen vesikatteena on pystysaumattu, galvancitu pellikate. Ikkunapuitteet ovat puuta. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat pystyvälikarmilla kaiteen josaan jaettu ja matalampia kuin vanhan osan ikkunat. Puitteet ovat 6-ruutuista. Toisen kerroksen ikkunat muodattavat rukoishuoneen ja kerroksen alkuperäisiä ikkunajakoa ja puitteet ovat 4-ruutuista. Julkisivupuitteuksissa näkyvät kellarikerroksen kahden eri rakennusvaiheen ikkunoiden muotoille. Vanhan kellarin ikkunat sijaitsevat pareittain ja ovat yksipuutteisia ja 4-ruutuista puujikkunalla. Laajennuksen ikkunat ovat matalia yhdellä välikarmilla osiin jaettu ja 2-ruutuista. Uusi sisäänkäynti Onnelantien puolella on lasiaukollinen pariovi, jonka alaosassa on pystypaneelini. Vanhat ulko-ovet ovat hävinneet muutosten yhteydessä. Yhdistyksen vuosikertomusten mukaan rakennusluvun saamisessa oli vaikeuksia.

Julkisivupuitteus Onnelantielle: Muutospiirustus kornulle. N:o 15 korttelissa N:o 93 Lahdessa. Paul G. Roth, 26.4.1956. Alkuperäinen mittakaava 1:66 %.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) julkisivupuitteiden sähköiseen muotoon tallennusta julkisivupuitteuksesta. Kahden rakennusvaiheen arkisto.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Värpi, Terwonen 2016.

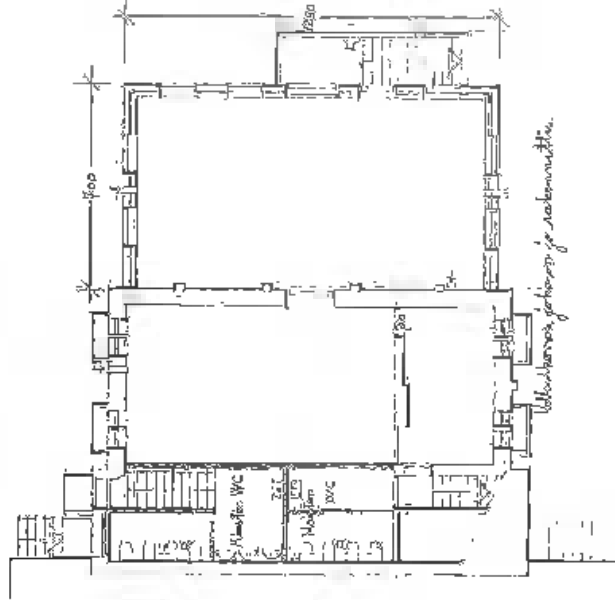
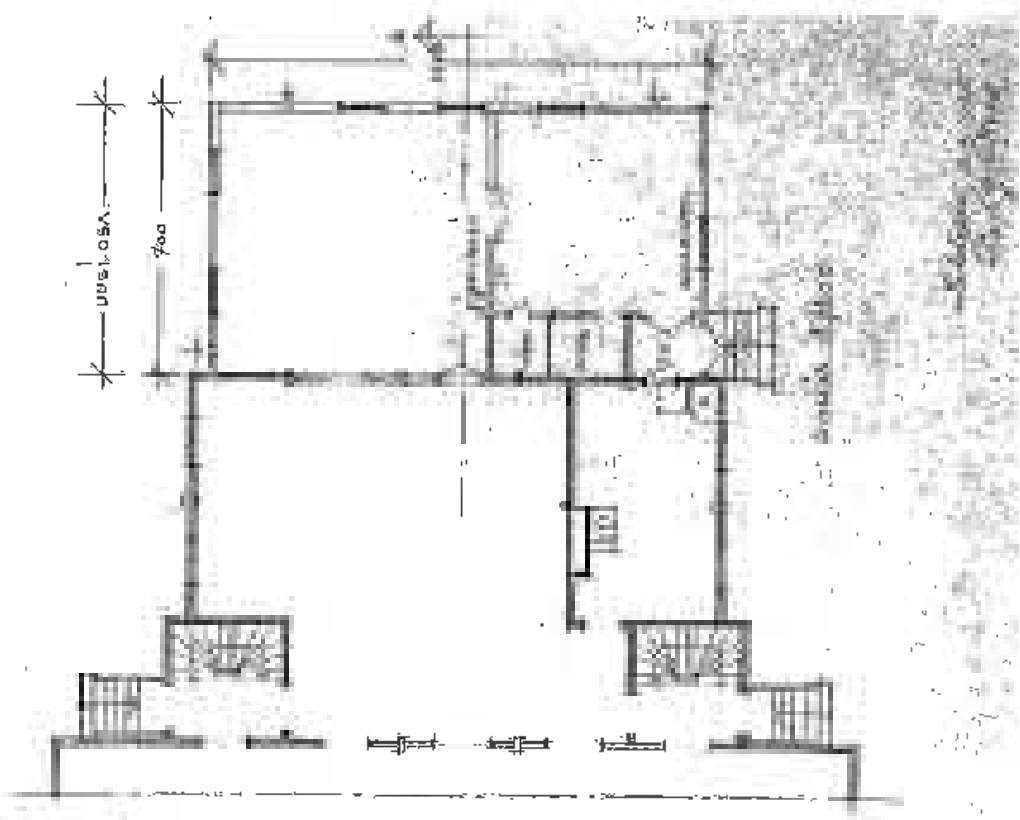

Arkkitehti Värpi Terwonen

Kellarikerroksen iltoihin ei lehty muujoksia 1956. Kellarikerroksen laajennus ja uudet wc-tilat vanhaan kellarissaan oli rakennettu vuonna 1953 Insinööritoimisto Bläfield ja Louhion / Jouko Louhion suunnitelmien mukaan.

Laajennuksen 1. kerrokseen sijoitettiin vanhan pikkusalin jatkeeksi uusi pikkusali ja saunasto, johon oli erillinen sisäänkäynti Ohnelan puolella. Tuulikaapista avattiin ov. 1. kerroksen keittiöön. Puurunkoinen laajennus rakennettiin lämmönvaihtajana, ja se oli pohjakaavallaan 7x12,9 m.

Pitrususpienennökset ei millikaavassa. Kellarikerros ja pohjakerros, alkuperäinen mitakaava 1:100, Muutospiirustus, lomilla No.1 korttelissa No.93, Lahdessa, Paul G. Roth 12.4.1956, Lahden rakennusvalvomon arkisto.

KORTTELI A18 93
TONTTI N2 4
1/100.

*Luonn. 12.11.1956.
Paul G. Roth.*

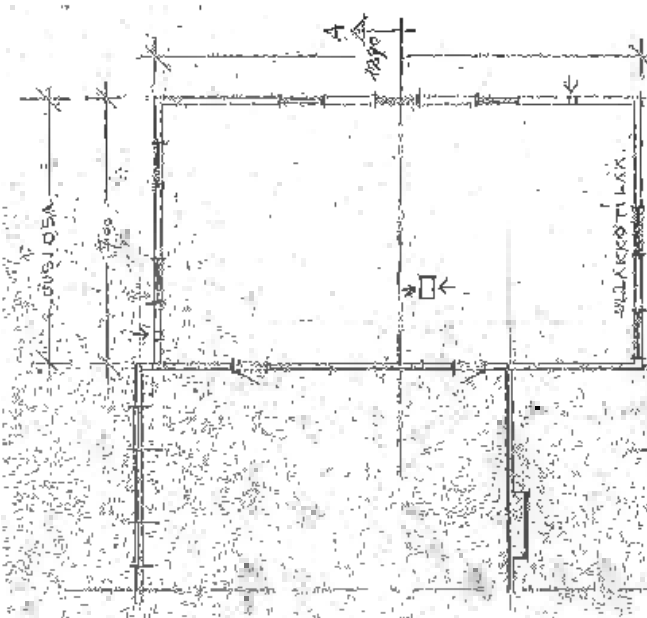

Laajennuksen II kerros rakennettiin lämmönkestäviksi ja puuraken-
leisena. Toisen kerroksen alla oli ikkunallinen, yhden suuren huo-
neen käsittävä ullakkotila, jonne käyntiä varten avattiin vanhan osan
iloisia kaksiovia. Laajennuksen I ja II kerroksen välille ei rakennet-
tu lässä vaiheessa oimaa porrasa.

Tietojen mukaan ullakkotila toimi juhanusseurojen aikana yhteis-
majutusilana, jossa oli miesten ja naisten puolet erikseen.

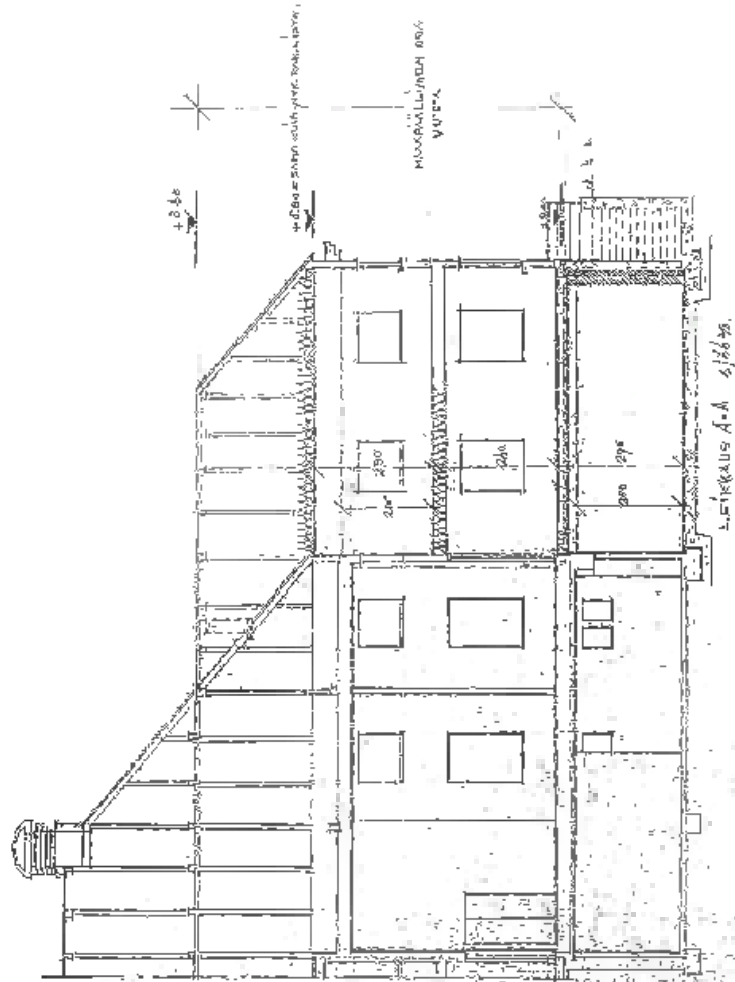
Piirustuspienennökset: I mittakaava: II. kerros; alkuperäinen mittakaava 1:100.
Muutospiirustus toimille No. 1 korttelissa No. 93. Lahdessa Paul G. Roth 26.4.1956.
Lahden rakennusvalvontan arkisto.

Leikkaus A-A alkuperäinen mittakaava: 1:66 2/3. Muutospiirustus Paul G. Roth
12.4.1956. Lahden rakennusvalvontan arkisto.

II KERROS A1100

Lahdessa 26.4.1956.
Paul G. Roth

Lahdessa 26.4.1956.
Paul G. Roth

Rukoushuonetta koskevien arkkitehtien mukaan lukimuurit ja metallikaiteet rakennettiin 1938 ja puistopuut istutettiin 1939.

Kuvan Saimaankadun puoleiset portaat ovat kuvassa alkuperäiset. Ne levennettiin vasta vuoden 1973 muutostöiden yhteydessä.

Lahden kaupungin kartan sivuston kaupunkikeskustan vuoden 1960 ilmakuvasista voidaan havaita kalujen olevan ajankohdana vielä soraapintaisia ainakin Saimaankadun osalla.

Viereinen postikorttivalokuva lienee 1950-luvulla.

Vanha postikorttikuva Saimaankadon ja Oikkokadun risteyksessä kuvalluna. Kuvausvuosi ei ole tiedossa. Lestadiolaisien rukoushuone, Lahhi. Yksityiskoelma.

1960

Keväällä 1962 tehtiin rukoushuoneella merkittävät korjauksia: Lapin lähtöyksellä elämysryhmissä 1962 saatiin jälleen keirran olla vaikuttava Lahden rukoushuoneen korjausoiden talittamiselle.

Tiloihin asennettiin ilmastointijärjestelmä ja uusittiin valaistus. Ison salin saarnatuoliseinältä poistettiin kaariikkunat ja katonrajan lähelle tehtiin aukot ilmastointihormia varten. Myös salin kattoon tehtiin suuri aukko ilmastointia varten. Aukot peitettiin puusäleiköillä. Salin kattoa jakavat laodot poistettiin ja katto peitettiin huokoisilla puukuitulevyillä. Parvekkeiden alle, etuosaan, tehtiin kolme ilmastointihormille. Muutokset näkyvät edelleen päiväkodiksi muutetussa salissa.

Saarnatuoli madallettiin ja sen alla ollut asilavasto poistettiin. Saarnatuolia varten asennettiin kattoon upotetut valaisimet. Vuoden 1962 korjauksista ei ole käytössä pöytäsuksia eikä valokuvia, mutta osa lehdyistä valkaisuista on näkyvissä vielä rakennuksen nykyisessä ison salin kohdalla.

Valokuva keskikäytävällä: saarnatuolin suoraan 1990-luvun puolella. Lehterien alapuolella näkyvät ilmastointikotelot ja riivit. Valokuva Esko Salonen. Yksityisko-koelma.

Nykytilanteen valokuva lehteriä kuvattuna ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018.

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERONEN

VANHA RUKOUSHUONE - OUNELAKATIE 2 - 5:00 LAITTI - RAKENUS HISTORIALLINEN SELVITYS

53

Vuoden 1962 ilmanvaihtojärjestelmän asentaminen kiinteistöön vai-
kutti myös rakennuksen tullaikkoihin. Jonne tuli jäätelää tarvittavat
ilmat ilmanvaihtokonehuonealle sekä tuuletus- ja polttoilmakanaville.

Konehuone rakennettiin ilta-iltaan perustatteella ja lautarakenteisena
vanhan pikkusalin päälle. Kulku ullakkoilla, valkeat ulko- huomaita-
vasi kanavien asentamisen jälkeen.

Kuvassa vasemmalla ylhäällä on oletettu 1956 lehdyn laajennuksen
kohdalla lähteen. Taustalla vasemmalla näkyy levy- ja puurunkoisen
ullakonportaan rakenne.

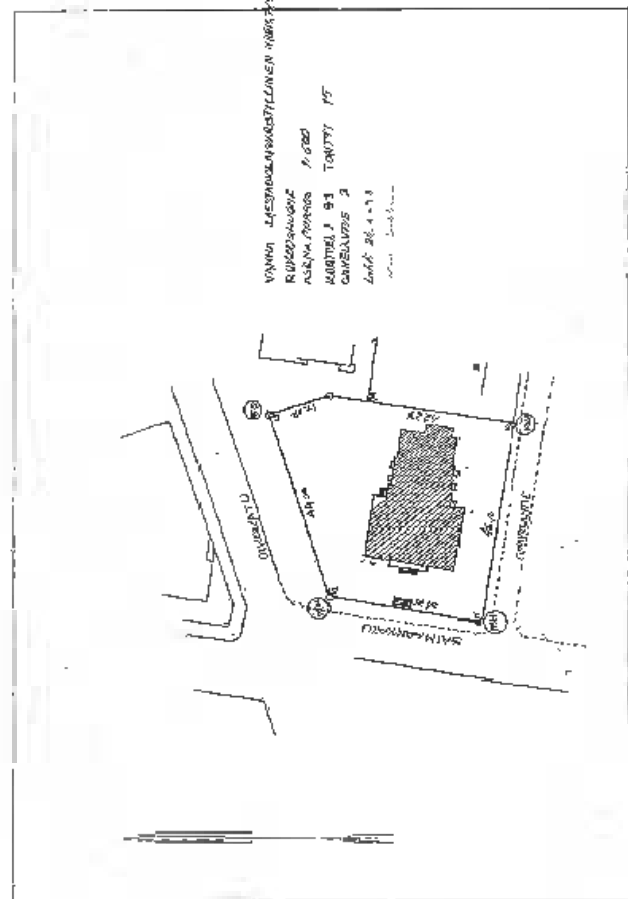
Alakuvissa on lämmönvaihtajia ilmanvaihtokanavia, lautaverholun
ilmanvaihtokonehuoneen seinälaudoitusta ja vesikattorakenteita.
Taustalla on vesikatolla oleva kaatopilkku Onnelantien suuntaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely Avokitehtöistä Viipri Tervonen 2017, 2018

1973 UUSI SISÄÄNKÄYNTI JA SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

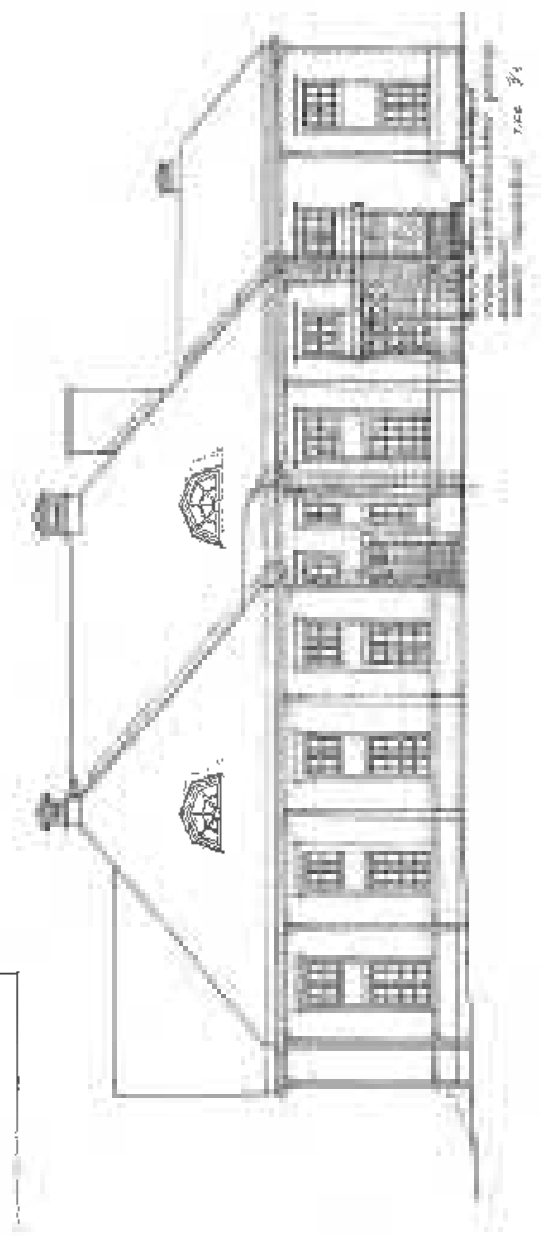
Suunnitelma sisältää uuden sisäänkäynnin avaamisen Onnelantien puolelle, esteittöiden uudelleenjärjestelyn maulakokoneen ja uudet portaat parvekkeelle sekä Salmaankadun pääsisäänkäynnin yhteydessä olevien portaiden levennyksen ja kulkusuunnan kääntämisen. Pikkupuolen vuonna 1956 toteutetun laajennuksen II kerroksen yhtenäinen tila on jaettu huoneiksi.

Vanha laastipilaiskristallinen yhdistys. Rukousluokka, asemapiirros 1:500. Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen.

Vanha laastipilaiskristallinen yhdistys. Rukousluokka, julkistettu Onnelantielle 1:500. Lahti 24.4.1973 Reino Lahtinen.

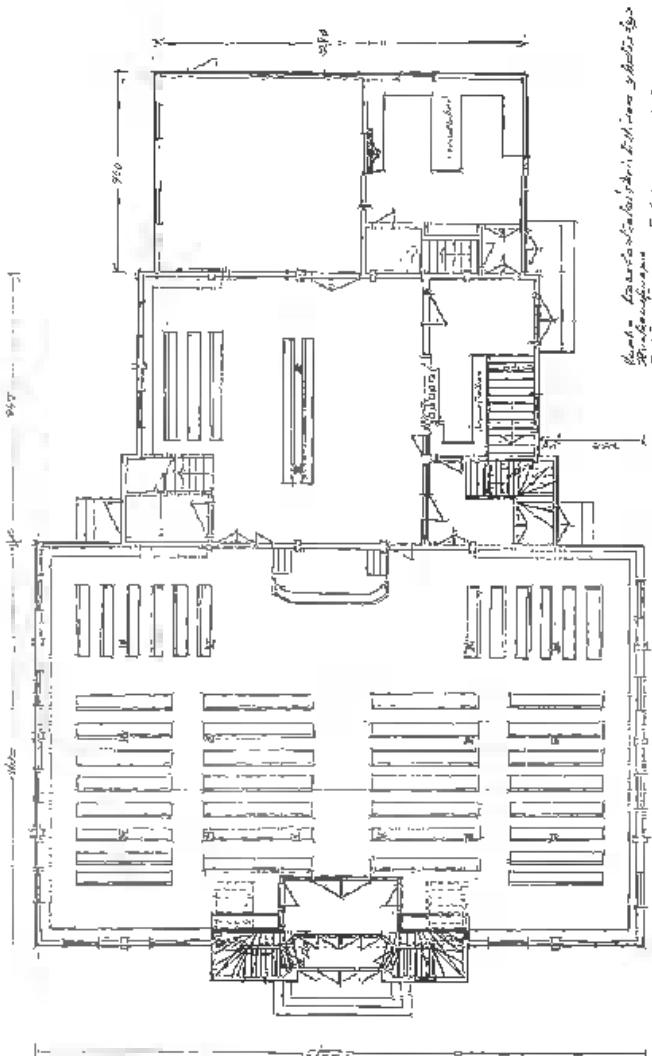
Piirustuspienennokset (ei mittakaavassa): sähköistys: sähköiseen muotoon tällaisia pohjapiirustuksia, Lahden rakennusviraston arkisto.

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018.

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKOUSLUOKA - ONNELANTIE 2 - 500 LAHTI - RAKENUSHISTORIAALINEN SELVITYS

Sisätilojen muutokset koskivat 11 kerroksesta lehterille nousevia portaita (2 kpl). Vanhat portaat purettiin ja uudet portaat rakennettiin siinä säätötilan molempiin puoliin. L-mallisia ja portaiden kulkusuunta muutettiin tuulikaappia nouseviksi. Tuulikaappia laajennettiin salin puolelle.

Lisäksi rakennettiin uusi sisäänkäynti vanhan ikkunan paikalle Onnelan puolelta sekä naukkukoelimen uuden sisäänkäynnin yhteyteen.

Vuoden 1956 laajennuspiirustuksissa ison salin ja pikkupuolen liittymän portaat lehterille olivat alkuperäisen 1922 suunnitelman mukaiset. Pohjoispuolen portaat lehterille on muutettu jossain vaiheessa. Naukkokotilan muutoksen yhteydessä tuli Onnelan puoleinen portasjärjestely 11 kerrokseen suunnitella uudestaan.

Enlinen sakaristo oli nyt merkitty myös naukkokotilaksi.

Vanha laesadiolajikristallinen yhdistys: Buikkohuone; pohjapöytä, I kerros. 1.100, Lahú 24.4.1973. Reino Lahtinen. Piirustuspöytä ja seinäkalvot alkuperäisessä: säänköitelin; muoviovi; tallein; pohjapöytä; pohjapöytä; tallein; rakennusvalvonnan arkisto.

Alla iso saali kuvattuna pääsisäänkäynnin suunnitteen. Tanssitalin näkyvät portaat ja tuulikaappin laajennus. Esiintälaulajien vanha seinäkalvot ja pöytä 1973, siirretty penkki ja kaitokruunu. Penkkijärjestys ja korttelitiedot suunnitelmassa alkuperäisiä ja uusien penkkien tarkoituksen mukaan sovittain.

Valokuva ailla: 1990-luvun puolivälisiä. Valokuvat Esko Salonen, Yksityiskoelma.

Kuvaarkistossa: Arkkitehtuuristo Värpi, Tervonen, 2018.

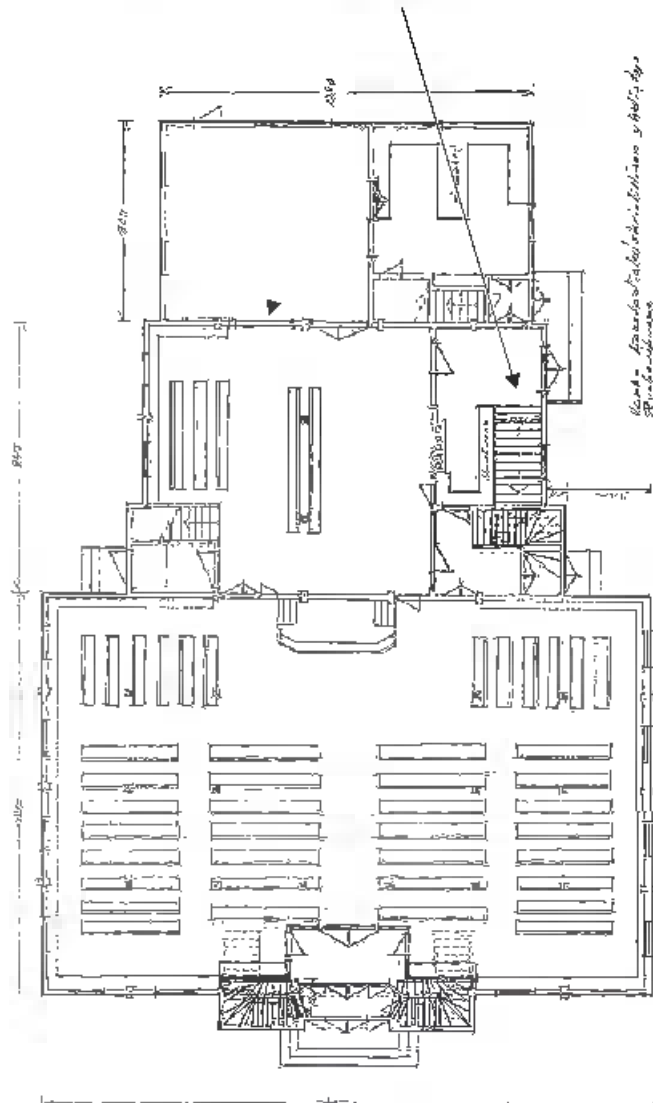
Uusi naulakkoeteinen ja sisäänkäynnin avaaminen Onnelantien puolelle oli tilojen toimivuuden kannalta käyttännöllinen ratkaisu. Vanhaan pikkusalin pääsimme kulkematta ison salin kautta. Pikkusalin ja naulakkoeteisen välille rakennettiin ovivaukollinen väliseinä. Aiku-peräinen hormityhmä on väliseinän kohdalla vielä palkkoillaan.

Vanha laestadiolatrikstiilinen yhdistys. Rakoushuone, pohjaportas.I kerros 1:100. Lahii 24.4.1973 Reino Lahtinen. Piirustusapteeniöds (ei mitattakaa vaissa) alkuperäises- ja sähköiseen muutosten tallennatusta; pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Alla uusi portas II kerrokseen ja naulakkoetia: 1990-luvulla. Taustalla välijä kulkuaukko vanhaan pikkusalin; joko ison avattu; jännitysjärjestelmän; mpoitoksen jälkeen. Oikea puoleinen kuva; pikkusalista kokoustilan suuntaan.

Valokuva 1990-luvun puolivälissä. Valokuva Esko Salonen. Yksityiskoelma.

Kuvat käsitellyt Arkkitehtitoimisto Virpi Tervenen 2016.

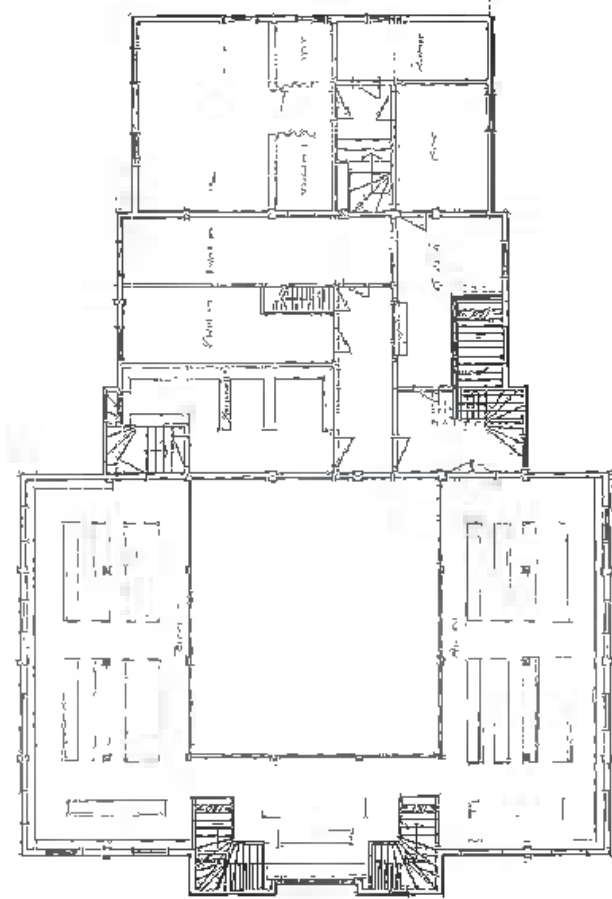

II kerroksen muuoksissa Ison salin pöytä säilyt lähes ennallaan. Aj-
noaslaan pääsisäänkäynnin yhteydestä lehterille nousevat portaat
uusittiin siten, että ne kiertävät nousemaan suoraan tuulikaapista
lehterille salin alitaseinää kohti. Salin lakana pohjoispuolella oli nau-
lakkoilait ja 2 varastoa. Portaat ulkolle nousivat keskimmäisen va-
raston vierestä. Ohneilanlien puolella oli erillinen huoneen ja keittiön
asunto. 1956 ideuteton laajennuksen II kerroksen yhtenäinen lila
jaettiin huoneiksi, jonne sijoitettiin lavoijijoiden pukeutumisasi-
lilla, 2 verhoilla erotettua vaatettiaa sekä tilajulistun puolelle pieni ka-
huone.

Vanha laestadiplakristillinen yhdistys. Ruokohuone; pohjapiirros II kerros 1:100,
Lahd 24.4.1973. Reimo. Lahtinen. Pöytäsosepienennitys (ei mitään kaavaa vaassa) alkuperäises-
lä sähköiseen mallon istutteen asennuspiirroksesta Lahtessa. Lahden raken-
nusvalvonnan arkisto.

Valokuva mykkyllianteesta ja jopavella noisexista, pöytäsosepienennitys ja laestadiplakristi-
leisin on tehty korotus ja laistawon suoritettu, kattoon vieretisillä osilla vuonna 1998,
kun päteköiti laajent Ison salin puolelle. Ulkosehtien vieretisillä osilla alkuperäinen vi-
no latti on säilytetty, samoin ruokohuoneen toiminnan aikana asennettu kokkailia-
mallo. Mallolla on merkitystä äänitvaimentavapaat elementtejä.

Valokuva 27.10.2017 ja kuvankäsittely Arkki-entötoimisto, Virpi Terveen 2018

*Kuinka laestadiplakristillinen yhdistys
Suomen Sosialidemokraattisen
Yhdistyksen II kerros 1:100*

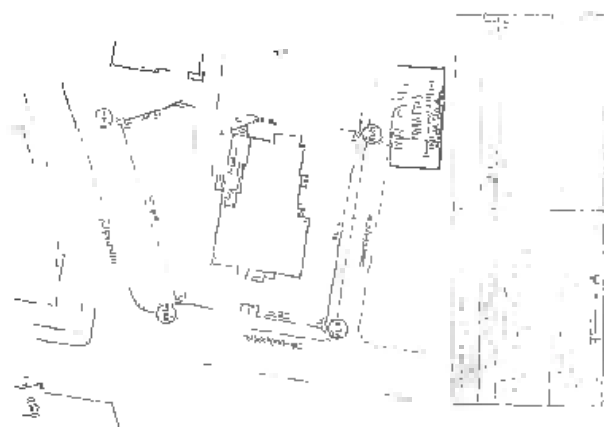
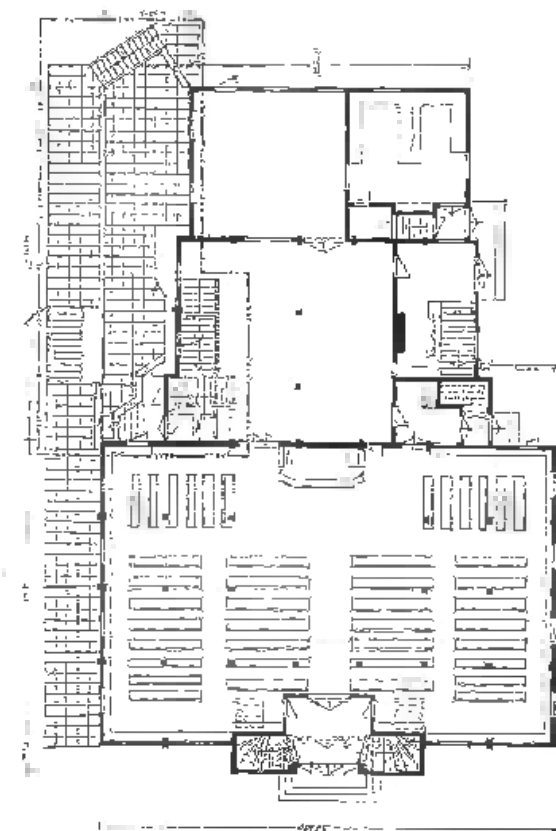
1975 TOTEUTUMATON MUUTOS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Yhdistys osi 17.6.1975 rukoushuoneen naapurissa olevan asuinrakennuksen Onnelantie 4, joka mahdollisti sinne sijoitettavan asunnon ja huoneistot. Samana vuonna laadittiin suunnitelmat Oikokadun puoleisen pihalleen jäsentämiseksi uudelleen. Pohjoispuolen jyrkän rinneen kulkuingelmaa pyrittiin rakkaisemaan uuteen puoleisella portilla ja terassilla muodostamalla rakennuksen välittömään läheisyyteen lasista käyskenteilytietä. Myös wc-tilat olivat pitkään koreita ongelmalliseksi.

Rukoushuoneella pidetyt seurat ovat aina olleet runsaslukuiset. Kiinteistöä ei ole ollut maanpinnan muodoista johtuen omaa palkitusalueita vaan lähikunnista ja Lahdesta seurainho saapuvien on ollut pakko palkottaa autonsa lähialueen kadunvarsille.

Vaikka suunnitelma oli haettu rakennuslupa, terassiratkaisua wc-tiloihin ei toteutettu.

Vanha laestadiatskristallinen yhdistys. Rukoushuone, pohjapinta 1 kerros: 1:100 ja asemapiirros: 1:500, Lahti 4.4.1975 Raimo Airamo.

Piirustuspiirustus: (ei) mitätöitäkäävassa) alkuperäisessä sähköiseen muotoon tallennetusta asemapiirroksella Lahdessa. Lahden rakennusvalvonnassa arkkitehti.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Vt/pt Teräsen 2018

Suunnitelma käsittää Oikokadun puolelle uuden portaan parvekkeelle ja kellarin johtavan portaan levennyksen.

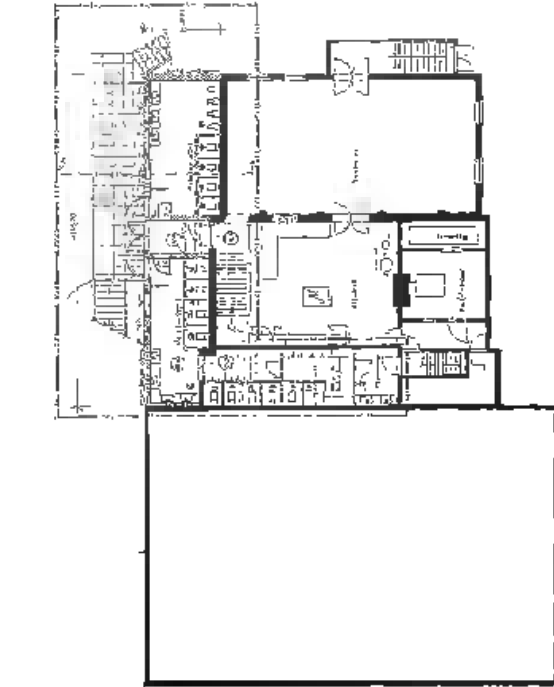
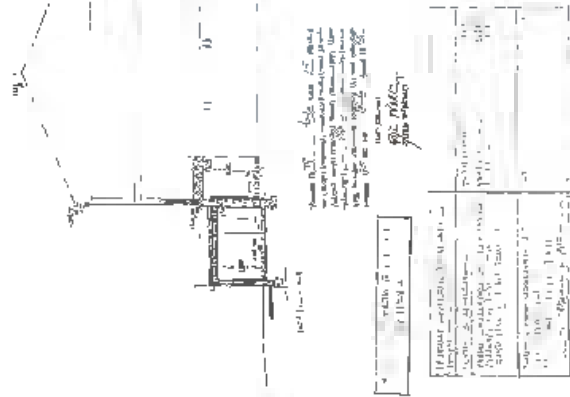
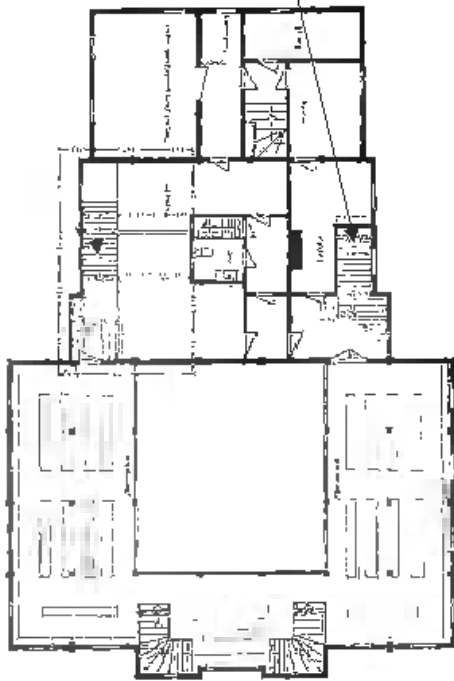
Kellarikerrokseen esitellään Oikokadun puolelle laajennusta, jonne on sijoitettu uudet wc-tilat ja vanhaan kellariin maisten sosiaalitilat.

Parvekkeelle johtavat portaat ja kellarin johtavan portaan laajennus oli ilmeisesti toteutettu jo edellisen toteutuksen yhteydessä. Muilla osin suunnitelmaa ei toteutettu.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys: Rukoushuone; pohjapiirros II kerros 1:100, Lahti 4.4.1975 Raimo Airamo; Piirustuspöytäkirja (alkuperäisessä sähköiseen muotoon tallennettuna asemapiirroksista; Lahdessa); Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys: Rukoushuone, pohjapiirros kellarikerros 1:100 ja leikkaus A-A, Lahti 4.4.1975 Raimo Airamo; Piirustuspöytäkirja (alkuperäisessä sähköiseen muotoon tallennettuna asemapiirroksista; Lahdessa). Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Valokuva Oikokadun puoleisesta portaasta, 1990-luvun puolivälistä Esko Salonen.
Yksityisarkisto

1977 UUSI SISUISÄÄNKÄYNTI JA SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

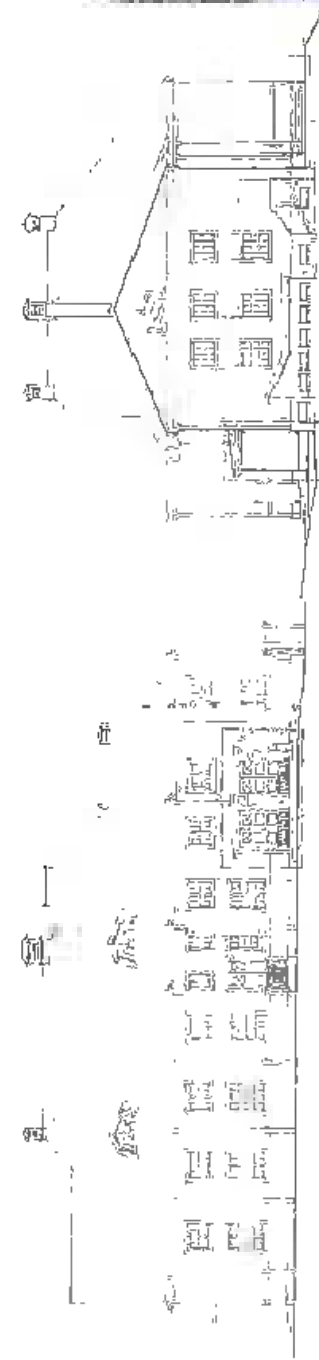
Vuonna 1977 haettiin rakennuslupa Onnelantien puoleiselle, uudelle sisääkäyntikojuksille. Lisäksi rakennuksen iläpäätyyn avattiin uusi hätäpoistumisitie suoraan pikkusalisia ulos.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, asema- piirros 1:500, Lahti 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahti.

Vanha laestadiolaiskristillinen yhdistys. Rukoushuone, julkisivut Onnelantielle ja iään 1:100, Lahti 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahti.

Piirustuspienemmässä (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähköiseen muotoon tallennettuja pohjapiirustuksia. Lahtien rakennusvalvonnan arkisto.

Iläpääty ja kuvankäsittely Arkkitehti toimisto Vtppi Tervonen 2018

- VÄRIK**
- Kuvankäsittely (2018)
  - Alkuperäinen (1977)
  - Säätö- ja lisätyöt (2018)
  - Kuvankäsittely ja malli (2018)
  - Sähkö (2018)
  - Rakennuksen rakenne- ja sähköt

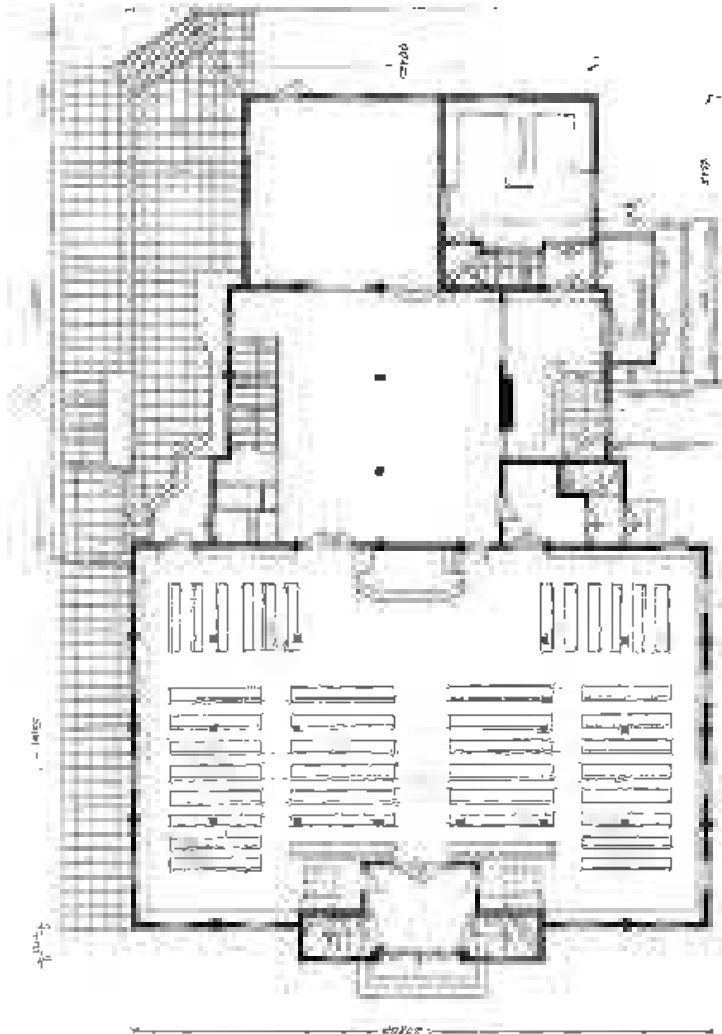
Vuoden 1977 suunnitelmassa esiteltiin uuden luu-
liikaapin / koulun rakentamista Onnelantien puolel-
le. Tuulikaapista oli käynnillä pikkusalilin sekä II ker-
rokseen ohjataan. pohjaaseen. Pikkusalista raken-
nettiin uusi hätäpoistumiste. Kuisit ja muutokset on
piirreily Raimo Airamon vuonna 1975 laailmaan le-
rassi- ja wc-järjestelyä koskevaan piirustukseen.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, I kerros
pohjapiirustus 1:100 Lahit 15.2.1977 rakennusmestari Seppo
Haimilaitti.

Piirustuspienennökeet (ei mittakaavassa) alkuperäisistä sähkö-
seen muloon jallemeisusia; pohjapiirustuksista; Lahden raken-
nusvalvonnan arkisto.

Kuva Onnelantien puolella rakennetuista uudesta sisäänkäyn-
nistä. Kuvassa näkyvä "kellari" on porttien kaittaminen
on tehty vuonna 1981. Valokuvat 1990-luvun puolivälistä Esko
Salonen.

Kuvankäsittely Atkko-ohjelmalla Vimpri Tervonen 2016

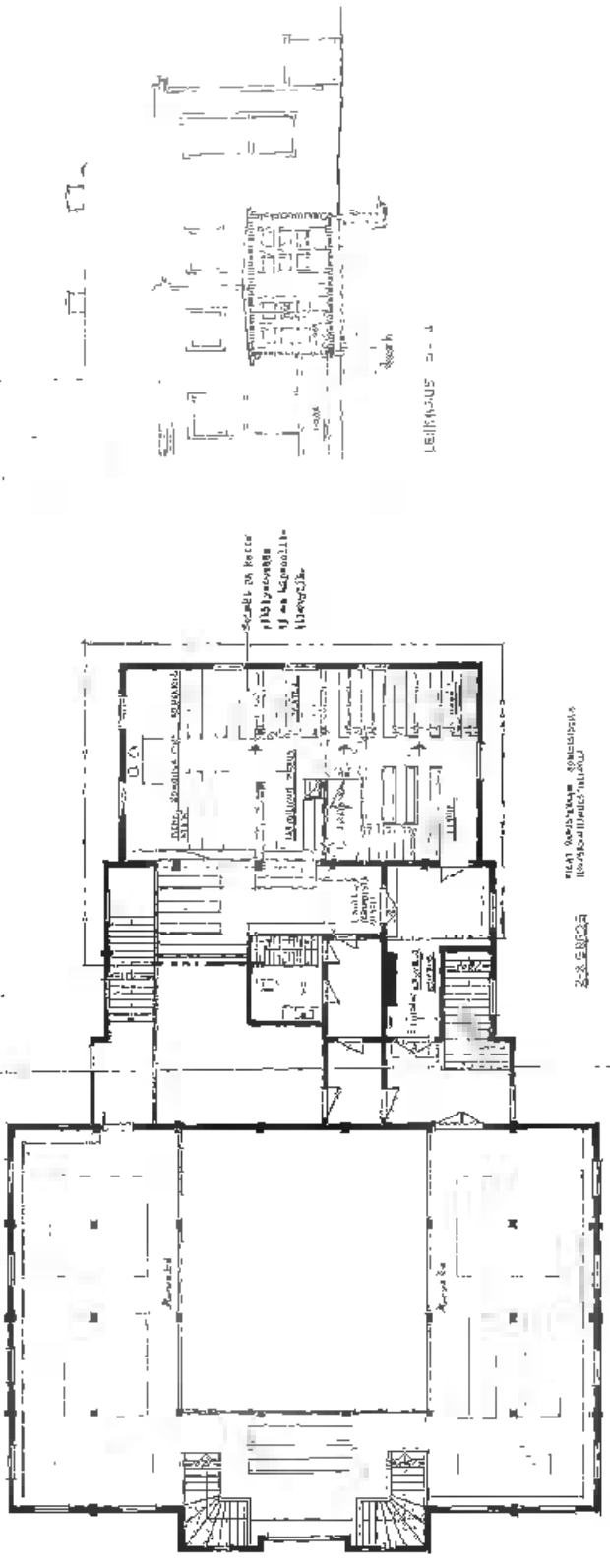
II kerroksen asunto ja huoneistot muutettiin 80 henkilöön ja 103 m² suuriseksi kokonaisuudeksi. Väliseinät purettiin. Muutos edellytti myös määräysten mukaisia varusteiden lisäämistä ja kulkuväylien suurentamista.

Vanha laestadiolaiskristallinen yhdistys. Rukoushuone, II kerros pohjapiirustus 1:100 ja leikkaus a-a, Lahti, 15.2.1977 rakennusmestari Seppo Haimilahi.

Piirustuspienennokset (ei mittakaavassa) alkuperäistä sähköiseen muotoon tallennettua pohjapiirustusta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

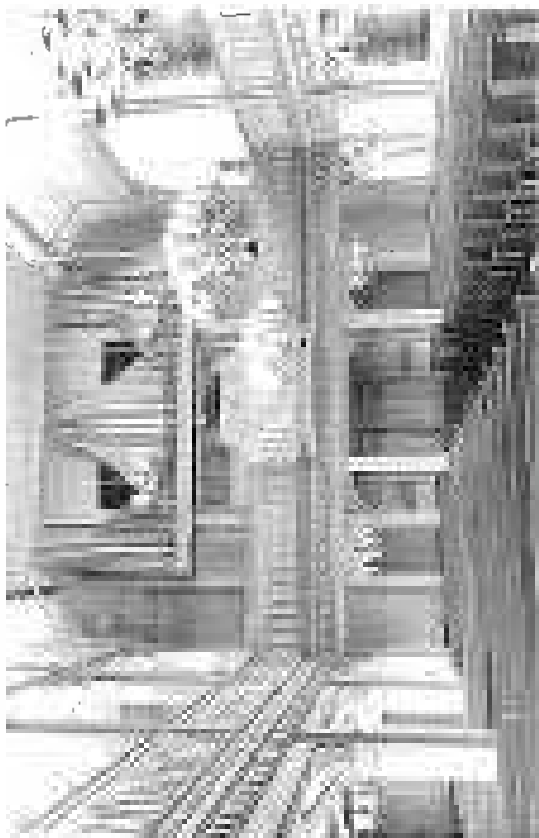
Valokuva ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

Valokuvan mukaan ilian rakenteet ja kokoon säilyneet muutosajankohdasta nykyhetkeen. Vain materiaalit, valaistus ja väri ovat muuttuneet.

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

WANFA RUKOUSHUONE - OUNELANTIE 2 - 500 LAHTI - RAKENUS HISTORIALLINEN SELVITYS

Valokuvaa Lahden vanhaa sisätilaa: puukirkon iästä. Keskikirkon rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

Alakuvassa Lahden vanha sisätila: puukirkon iästä. Keskikirkon rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

Keskikirkon kirkon iästä. Keskikirkon rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

Rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

Yhteistyössä: on myös puukirkon iästä. Keskikirkon rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

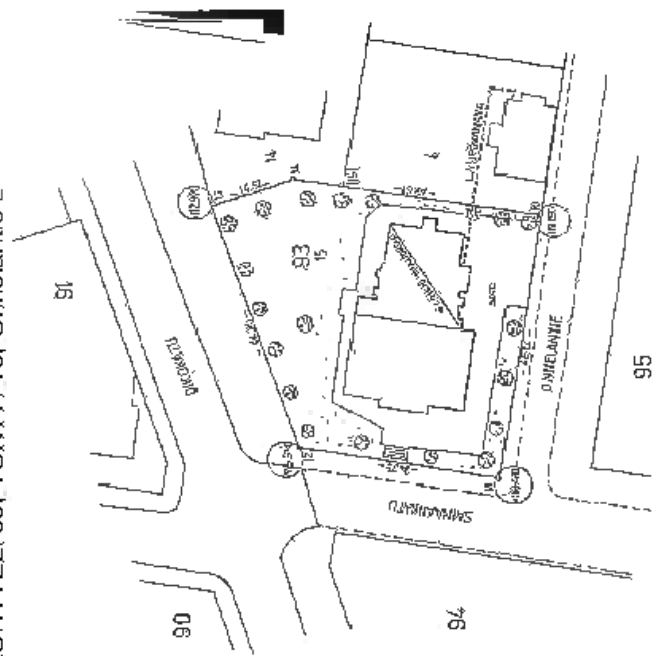
Lähde: Mauri Malkavaara: (2008): Ristikirkon rakennusprosessi. Ristikirkko: Rakennusprosessi (2008, s: 61), että kirkon peppi ja yksi kirkon peppi: annettiin esikolisesta lähtien kirkon iästä. Keskikirkon rakennus- ja kirkkovaltuusto: kuvan nimi: Pirjo Kaarikoski, Jukka Pakka: Alfas, 2009. Keski-Lahden vanha kirkko, Lahden puukirkko 1890–1977 s 107

Valokuvaa ja kuvan käsittelyä: Arkkitehtuuritoimisto Virpi Teronen 2018

1980 SISÄISIÄ MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

KELLARIKERROKSEN TILAMUUTOKSIA

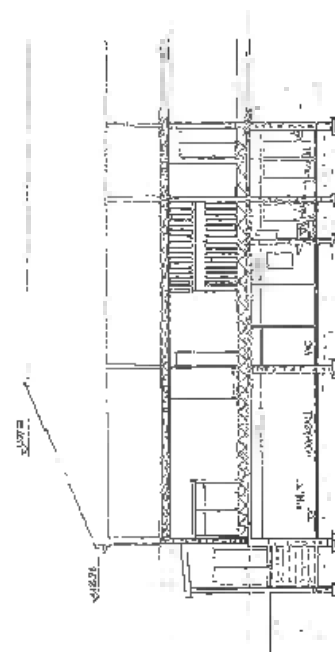
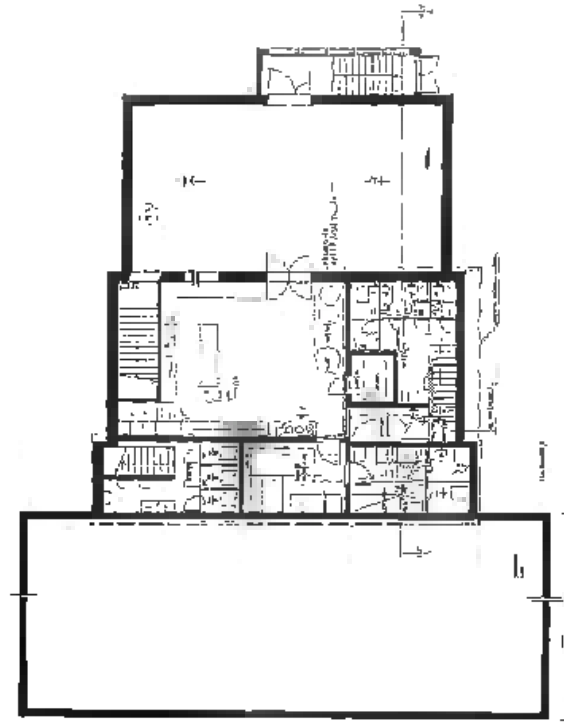
Kellarikerroksessa naisten wc sijoitettiin entiseen pannuhuoneeseen ja I kerroksen eleisiliasla kellarin johtavaa portaata purettiin ja uudet sisäportaat rakennettiin eläjäjokisivun suuntaisesti. Miesten wc-tilojen kalusteet uusittiin ja rakennettiin uudet väliseinälliset wc-kopit.

Vanhaan naisten wc-tilaan sijoitettiin henkilökunnan puku- ja sosiaalitilat. Naisten wc-tilan ja keittiön välillä rakennettiin kylmä.

Asemapiirros sisältää ja määrittelevän Onnelantie 2, jät. 4, välillä. Klimatestia liitettiin kaukolämpöön vuonna 1980, joka mahdollisti muutokset.

Kellarikerroksen pohjapiirustus 1:100 ja pituusleikkaus A-A. Pentti Heijmonen 10.6. ja 14.6.1980.

Piirustuspienennokset (ei mittakaavassa) alkuperäistä sähköiseen muotoon lallennuksia pohjapiirustuksesta: 1. aluen rakennusvalvonnan arkisto.

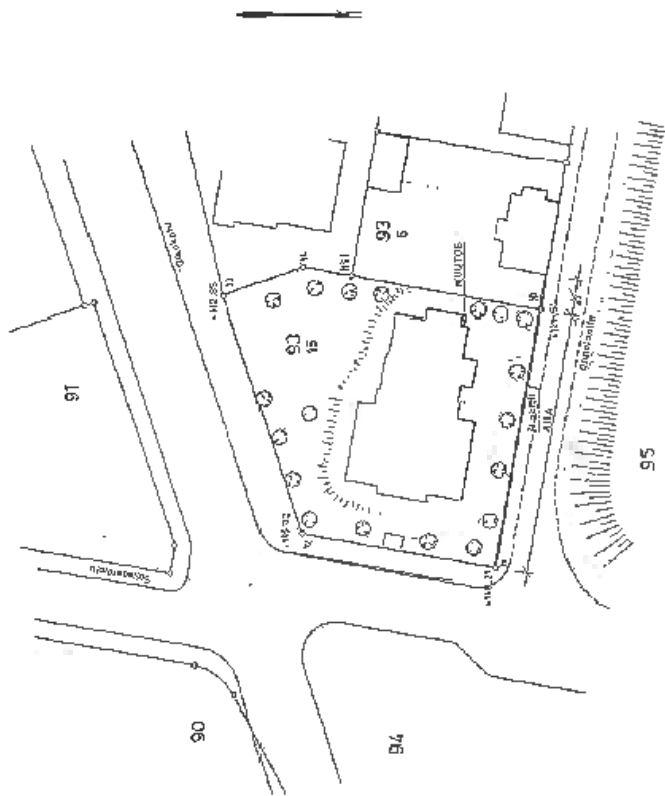
ARKITEHTITOIMISTO VAIPI TERVO OY

WANFA RUKOLSHONE - ONNELANTIE 2 - 5'00 LAI-TI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

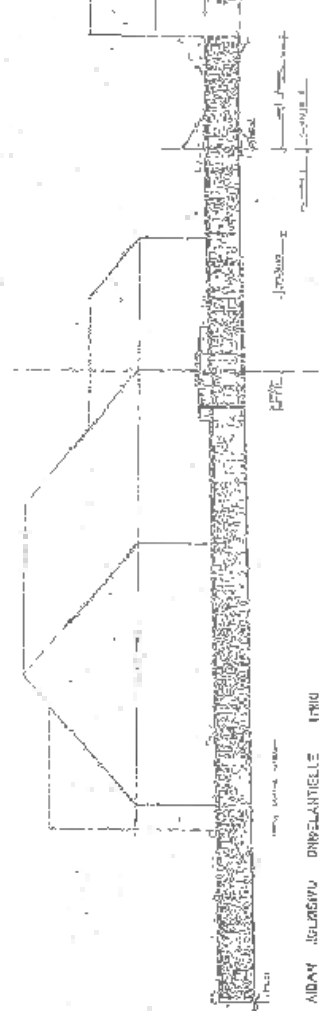
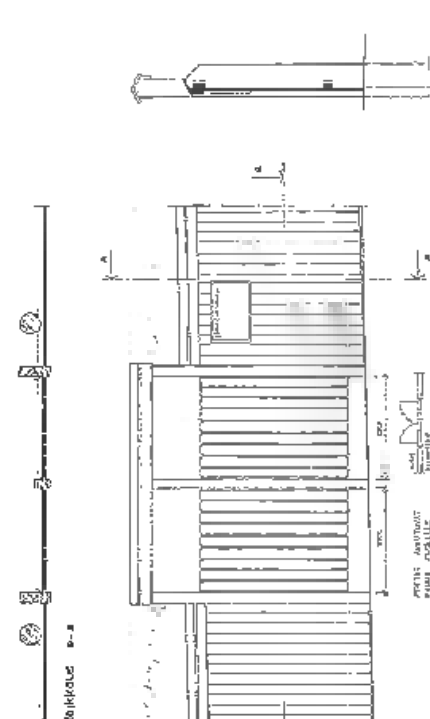
1981 UUSI AITA JA PORTTI, KATETTU KELLARIN SISÄÄNKÄYNTI

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Jalankulkuportti suunniteltiin helpottamaan kulkua tonille Onnelantielle. Samalla yhtenäistettiin aita Onnelantie 4:n osalta. Kellarin porttiin sisäänkäyntiä parannettiin.

Jalankulkuportti Onnelantielle. Pienennökset: detailipituusluoksesta 1:20, asemapiirroksessa 1:500 ja aidan julkisivusta Onnelantielle 1:100, rakennusarkkitehti Jouko Salonen 30.4.1982, Lahden rakennusvalvonnassa arkisto
Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Vitrii Tervonen 2018

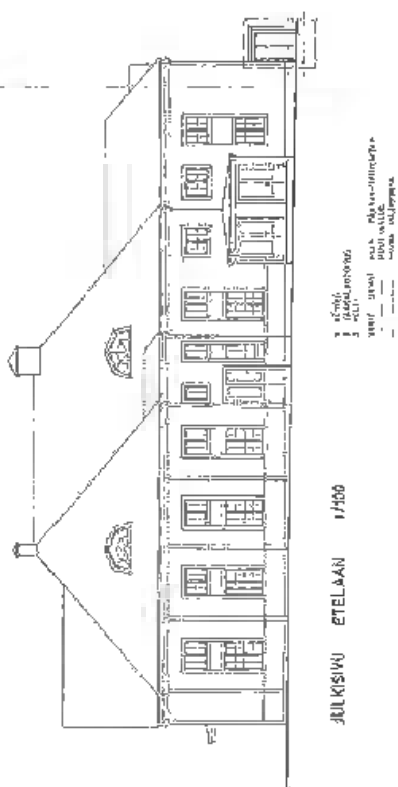
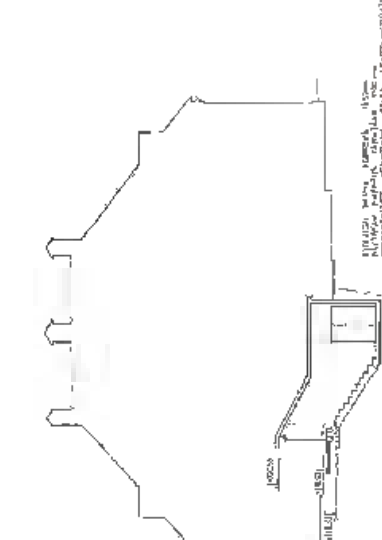
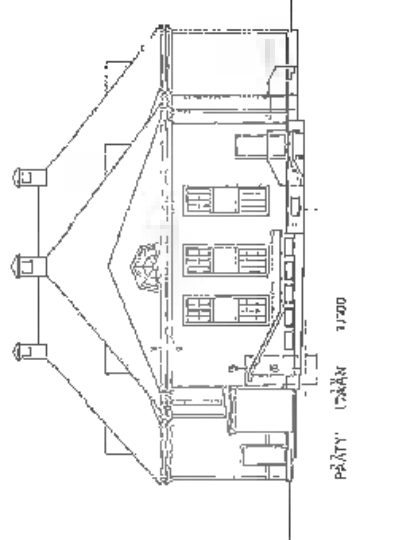
ARKKITEHTITOIMISTO VITRII TERVONEN

WANFA RUKOLSHONE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAITTI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

Pienennökset julkisivusta etelään ja itään 1:100, kellarin pohja 1:100 ja leikkaus, kellarin portaan kohdalla 1:100 rakennusarkkitehti Jouko Salonen 3.0.4.1992. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Suunnitelma sisältää myös Ompelamitten, puolelksen pihan asvalloinnin, kummankin kättilösin osalla sekä muilla pihajärjestelyillä ja pinnoituksilla.

Rakennusarkkitehti Jouko Salonen laati pihasuunnitelman 29.5.1961, työkuva 1:100, josta on annettu vain kirjallinen selostus tähän raporttiin.

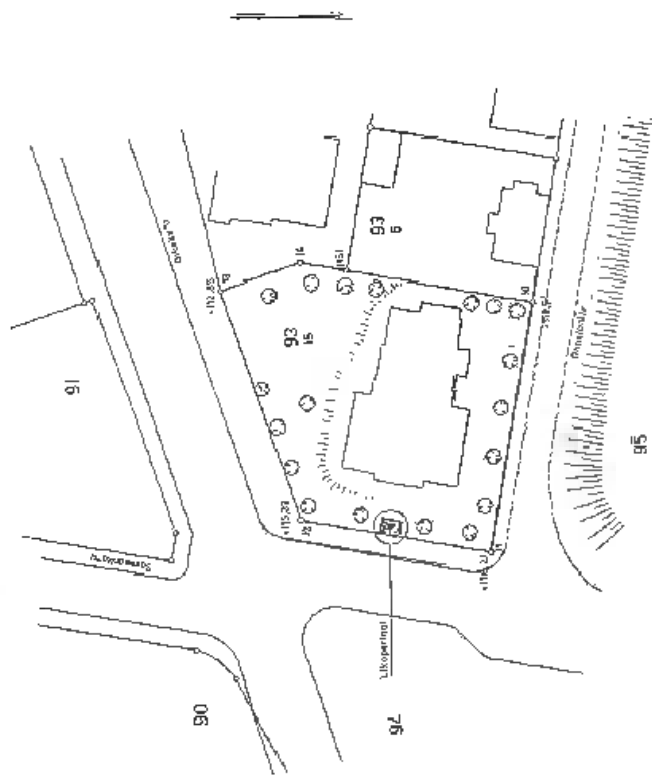
ARKKITEHTITOIMISTO VIKKI HERVONEN

WANFA RUKUSHLORE - OUNELANTIE 2 - 5:00 LAI-TI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

1982 SAIMAANKADUN PÄÄPORTAIDEN KORJAUS YM.

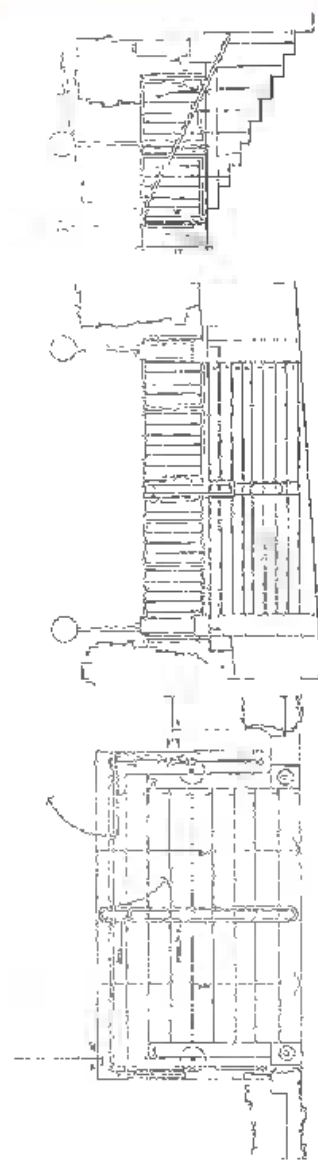
KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Saimaankadun pääporttaan korjaus, kaitteen kunnostus ja maalaus sekä valaisus toteutettiin Jouni Salosen 30.4.1982 laatimien suunnitelmien mukaan. Saman vuoden loppukuussa Raimo Ajramo ja Heikki Sipponen laativat rukoushuoneen alkuvaihtelysuunnitelman, joka toteutettiin suunnitelmien mukaisena.

Portit ja sivukäytävät ulkoporttialueella: Pienennökset detaillipiirustuksissa 1:20 ja asemapiirroksista 1:500 rakennusarkkitehti Jouko Salonen 30.4.1982, Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Valokuva 1990-luvun puolivälisestä kuvattuna Saimaankadulta: Kuvassa näkyy vuonna 1982 toteutettu pääporttialueen laajennus ja uudet portit: Yksityisarkkitehti, valokuva Esko Salonen.

ARKKITEHTITOIMISTO VINNY HERVONEN

WAN-FÄ RKOLSHÖNE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAITI - RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

1984 MUUTOKSET SISÄTILOISSA JA LAAJENNUSSUUNNITELMIA

Vuonna 1984 rukoushuoneen isoon saliin toteutettiin Esko Salosen suunnittelemaan rukoushuoneen ja Raimo Airamon muokkaan uusi alttarikaide, jonka suunnitelmat laati rakennusarkkitehti Jouko Salonen. Alttarikaide luonnos 28.2.1984 ja suunnitelmat Alttarikaide, seinäprojektiot 1-20, Alttarikaide, edestä ja sivulla 1:10, Alttarikaide, leikkaus 1:10 / 30.3.1984.

Suunnitelma noudattaa keittomökin mukana vuonna 1977 Lahden vanhasla puukirkosta siirrettyjen penkkien muotoja. Tarve syntyi vihkparin polvistumispaikan puuttomista ja samalla papille tuli tehdä mihin laskea kirjal.

Alttarikaide tehtiin irtonaisen kaalusteena viikkorokkeeksi. Samalla lehtiin alttarisainäprojektiassa esitelty puuristi alttarin ympärille olevaan seinään.

Tämä rakennushistoriallinen selvitys ei sisällä suunnitelmapiirustuksia, vaan tiedot perustuvat Raimo Airamon keittomökiin.

Valokuva ison salin lehtiä: keittomökin alttaripöydän istuinpaikat. Kuvan etualalla näkyvät Lahden vanhasla-puukirkosta 1949 rukoushuoneelle siirretyt kirkon istuinpaikat. Penkkien värtitys on sovitettu keittomökiin. Seinäkalusteiden peikste tyyni harmaan värisen värtymä on sopiva.

Saarnatuokkokehille johti kateke: pöytä ja taitaja: saarnatuokkain istuinpaikat: useammalle pöydälle. Kuvan värtymä: näkyvyyden vuoksi 1960 rukoushuoneelle aseennetun ilmastointijärjestelmän: puuristiä: jotka: lyö: vintun: ovat: taitajajärjestelmään kuuluvia.

Valokuvassa näkyvä taitarin molemmilla puolella: pöydän etä: jotka: johtavat: erilliseen pöydän istuin ja taitajien istuin: välissä. Pöydän istuin: on: ovien: istuin: pöydän istuin: taitajien istuin: ovat: taitajajärjestelmään kuuluvia.

Alttaripöydän istuinpaikat: taitajien istuin: ovat: taitajajärjestelmään kuuluvia. Pöydän istuin: ovat: taitajien istuin: ovat: taitajajärjestelmään kuuluvia.

Valokuva 1990-luvun puurakennus. Yksityisarstina: valokuva Esko Salonen.

Kuvankäsittely: Arkkitehtuurin muoto: Vrt. Tenonen 2016

isoja seuroja alleiltiin pitää vuodesta 1975 alkaen Joulujärven kirkossa ja juhannusseuroja Ristin kirkossa vuodesta 1979. Isojen seurojen ruokailu- ja jäjestettiin rukoushuoneella ja ainakin keittan 1970-luvun lopulla Loitian koulussa.

Yhdisyys-aselli vuoden 1984 keväällä työryhmän selvittämään vaihtoehtoja ahtaan ja epäkäytännölliseksi käyneen rukoushuoneen il-lakysymystä. Työryhmä työskenteli 4.4.1984–9.3.1985. Raimo Aira mon mukaan laastaselvityksenä. Tehtiin laaja vertailu herätysliik-keen rukoushuoneisiin Suomessa ja ulkomailla, samalla kerättiin käytäjäitetoja ja laadittiin energiaselvitys. Lahden rukoushuoneen käytilö on pääosin isoja seuroja ja pyhäkkojoukosta, vaikka suurimmat haastatteluudet onkin pidetty kirkossa. Isojen kokousten yhtey-dessä tilojen käyttö edellyttää ruokailun järjestämistä osallistujille. Lisäksi tulevat nuorten seurat ja myös käytön lisääntymisen arki-iltoina.

Rukoushuoneen istumapaikkojen määrä oli 950, kun kaikki tilat olivat käytössä. Ruokailutilana toimi varsinaisesti kellarikeittiön ruo-kaihuone, mutta isojen seurojen yhteydessä myös pikkusali n. 124 m² jouduittiin ottamaan ruokailijoiden käyttöön.

Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostöitä selvittämään ase-tetun työryhmän raportti julkaisiin 9.3.1985, jossa esitettiin useita vaihtoehtoja mm. seuraavat:

- laajennus itäpäätäyyn
- laajennus ison salin alle
- lisärakennus Olikkadun puolelle
- uudisrakennus nykyiselle tai uudelle Ionille.

Valokuva 1990-luvun puolivälisellä laajennuksen kokoustilasta, joka oli seurojen aikana vilkkaassa käytössä kahvi- ja ruokailutilana. Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Kuvan käsittely Arkkitieteiden tutkimuskeskus, Vripi Tervonen 2016

Laajennussuunnitelmal 1:100 laatiivat rakennusarkkitehdit Jouko Salonen ja Tapani Väänänen, 20.-30.5.1984. Työryhmään kuuluivat Raimo Airamon ja rakennusarkkitehti Elisäksi Keittilämmäntalinen Eeva Jaskari ja sähkötekniikko Pekka Kumpulainen. Selvityksen avulla etsittiin linjauksia, jolla voitisiin vedetä rukoushuoneeseen ilakysymyksessä. Keskeisimpiä ongelmia oli nimenomaan suuren tilaisuuksien ruokailon järjestäminen. Nykyiset tilat olivat ahtaat ja ruokailu ja keittiö erikeroissa. Keittilön ruuanvalmistuslaitteivärätyt läneet mitoituksestaan tarvittavia olosuhteita mm. kylmäsäilytys ja esikäsittelyt puuttuivat lisäksi tiiskausilla oli alimitoitettu.

Tilaisuuksissa kaikilla osallistujilla ei ollut näköyhteyttä saarnatuoliin ja esim. suurissa juhlatilaisuuksissa kaikki läsnäolijat eivät mahtuneet samaan tilaan. Liikuntarajoitteisten kulku oli osittain ongelmalliseksi ja myös inva-wc puuttui. Rakennuksessa ei ollut arkistolilaa ja sen nähtävissä puurakennuksena olevan palovaarallinen. Lisäksi pysäköintiin ei ole mitään tilaa. Raportissa todettiin, että 1960-luvulla toteutettu ilmanvaihtosaneeraus oli ollut toteutukseltaan epäonnistunut.

Raportin pohjalta tehtiin myös laaja kysely seurakuntalaisille 4.8.-9.9.1985. Kysely osoitti mielipiteiden jakautumisen lähes yhtä suureksi sen suhteen, kehitetäänkö vanhaa rukoushuonetta vai rakennetaanko uusi rukoushuone uudelle paikalle. Tästä syystä pidettiin työssätoistaiseksi isoilta muutoksilta.

Tiedot perustuvat Raimo Airamolla saatuihin kertomukseen ja Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutostarpeita selvittämään asetun työryhmän raporttiin 8.3.1985.

Valokuvat 1990-luvun puolivälisestä lähtevästä esikäsittelystä ja talon lämmintä ja runsaaväkistä toimelmaa: Yksityisarkisto, valokuva Esko Salonen.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

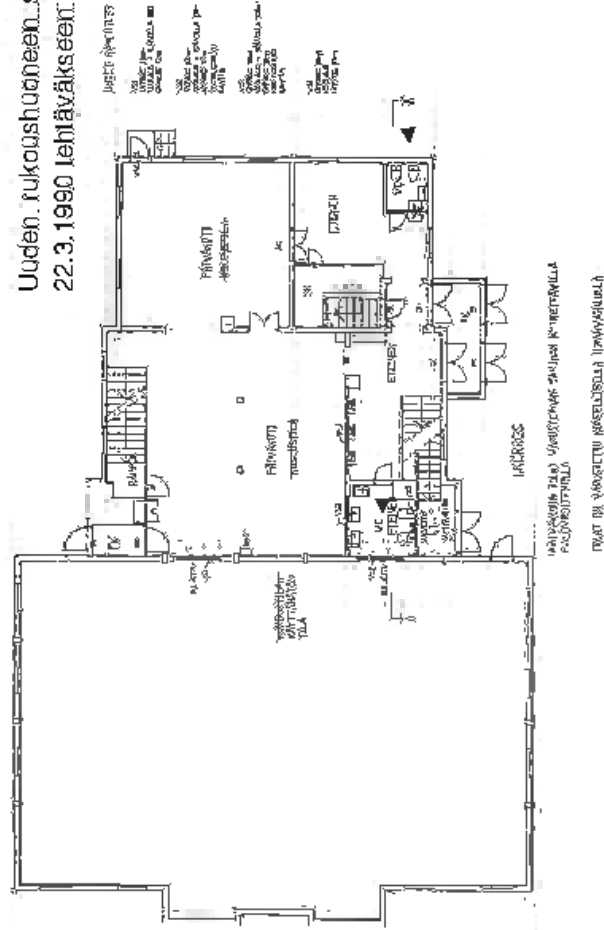
1987-1989

Esikoltesiaaliojalisten määrärahojen kasvun. Lahden seudulla koko 1900-luvun ajan. Autolain merkitys oli kasvanut, ja kulkotomalla autolla ympäristökunnissa ja kaupunginostista rukoishuoneelle oli perheiden keskuudessa yleistynyt. Yhdistys esitti keväällä 1987 kaupungille mahdollisuutta lisäpysäköintiin. Onnelan tien länsiosaan ja lisäpysäköintialueella Ursan kentän päähän. Kaupunki ei suostunut yhdistyksen laatimaan anomukseen.

Rukoishuoneelle esitettiin tonttia eri puolilla kaupunkia. Neuvottelujen jälkeen päätettiin 13.12.1987 ostaa 3,7 ha määräraha Laaneella. Eteläisen sisäänluolien varrella. Kaupunki ei suostunut kaavoittamaan kyseistä tonttia rukoishuonekäyttöön vaan esitti aluevarhioa tonttien 2.1. ha:maa alueille. Launeen kirkon vierestä, vaihto hyväksyttiin 27.6.1988.

Yhdistys tilasi suunnitelmat rakennusarkkitehti Joumi Saloiselta, joihin sisällytettiin tilaryhmäkaavioiden avulla toimintojen sijoitukset. Onnelantie 2 ja 4 tontille 14.2. ja 15.2.1988. Tilaryhmät ja niiden mitoitukset laadittiin selvitysten perusteella vastaamaan Lahden rukoishuone toimintojen tarpeita. Onnelantie 2-4 ja Taparvakatu 20 tonttien kesken laadittiin käyttöselitys ja vertailu 19.1.1988, jonka jälkeen tehtiin jälleen suunnittelijoiden edustelu. Tulokset saatiin maaliskuussa 1989, jolloin toteutettiin yhteisön mielipiteiden kalliistuneen selvitysvaiheen rukoishuoneen kannalle.

Uuden rukoishuoneen suunnittelu varten perustettiin esisuunnitteluryhmä 29.5.1989. Työryhmä sai 22.3.1990 tehtäväkseen myös Onnelan tien tontin käyttömahdollisuuksien selvittämisen.

Rakennusarkkitehti Joumi Salonen laati 30.8.1987 pituisen inva-wc:n sijoituskesä ja -kerronksen 1:50. Tässä esityksessä ei ole piirustusta vaan jalko perustuu annettuihin kriteereihin selostukseen.
Suunnitelma sisältää myös toisen wc:n ja lisämau takolla. Suunnitelma toteutettiin vain inva-wc:toisella.
Oikeinen pituuspiirustuksen on 16.7.1986 Ari Marttilan laadittu ja kerronksen pohjapiirustus, jossa näkyy myös 1977 muutostöiden yhteydessä toteutettua lisäpysäköintiä ja Onnelan tien puoleiseen kulkemaan kehitysohjelman wc-tilaa.

ARKKITEHTI LINDENBERG & NYLÉN

1993, 1996 TONTTIKYSYMYS JA UUDISRAKENTAMISSUUNNITELMIA

Ohjelmallisen vanha rukoushuone oli jo pitkään käynyt ahtaaksi, varsinkin suunnien seurujen kokoustamispalkkana. Vuonna 1994 Esi-koisliedielolaiselty oli jo rakentamassa uutta rukoushuonella Taparakadulle.

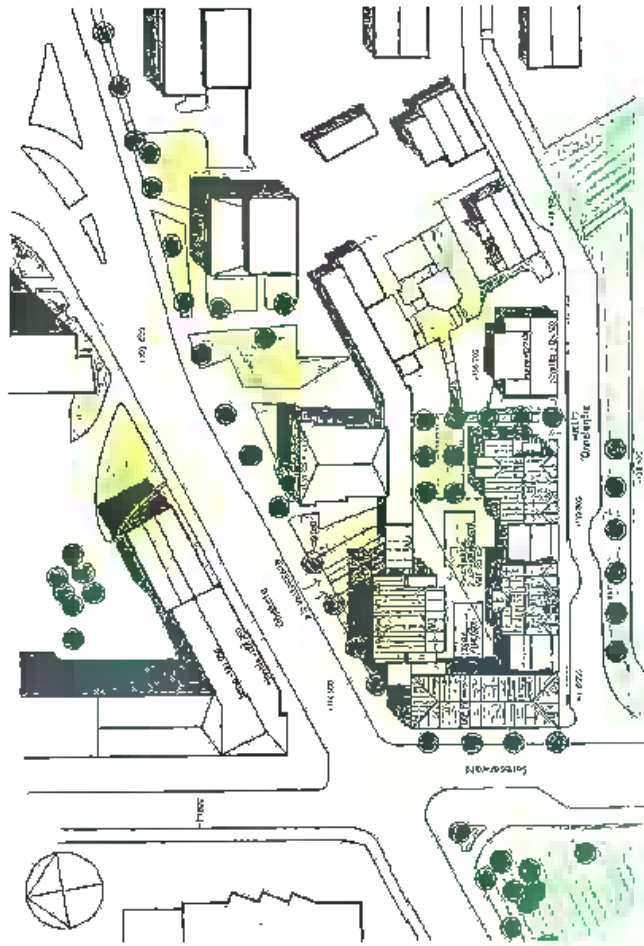
Lahden kaupunginvaltuusto oli hyväksynyt 15.3.1993 asemakaava- muutoksen, joka koski osaa Paavolan kaupunginosan korttelia 93. Hämeen lääninhallitus jätti asemakaavamuutoksen vahvistamatta, koska valtuuston päätöksessä oli virheitä. Hämeen lääninhallitus esitti päätöksessään, että tontilla 15 sijaitseva rukoushuone on silloisessa Päijät-Hämeen kulttuurihistoriallisia rakennuksia koskevasa luettelossa todettu rakennushistoriallisesti arvokkaaksi. Lisäksi oikeusvaltuuskunnassa yleiskäytössä oli tontilla koskeva suojelumerkintä. Lahden kaupungin hallitus ja Esi-koisliedielolaiset hyväksyivät lääninhallituksen päätöksessä korkeimman hallinto-oikeuteen. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 13.12.1994 Hämeen lääninhallituksen päätös jäi voimaan.

Näin ollen yhdistys ryhtyi selvittämään muulla vaihtoehtoisella tapaa rakentaa ilakysymys vanhan kirkonkirkon kohdalla.

Asemakaavamuutosta varten yhdistys tilasi viitesuunnitelmat Arkkitehtitoimisto Salmenkivi Mäkelä Havas Oy:llä. Suunnitelmat ovat vuodelta 1993.

Vihesuunnitelma: Ohjelmatie 2-4 tonttien käyttöä; Suunnitelma sisältää 3-5 kerroksista asuinrakennusta 4.800-krsm2 sekä 2-kerroksisen autokohalin. Jorma Salmenkivi 8.1.1993. Pöytäkirjassa on suunnitelman asemapiirros ja tilustraatiossa (ei mittakaavassa). Alkuperäinen mittakaava 1:1000. Yhtäysohje

Kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy:n laatimat julkisivu- ja leikkauskaaviot havainnollistavat 3-5-kerroksen asuinrakentamisen mahdollisuuksia. Esitelty massaliteluunnon oli laadittu 25.11.1992 päivätyn asemakaavaluonnoksen pohjalta.

Kaavanimukaiset rakennusmassat sisäisivät 60-70 asuntoa Saimaankadun ja Oikkokadun puolelle. Olti pohjakerrokseseen ajateltu katu- lasoon liikkeitä.

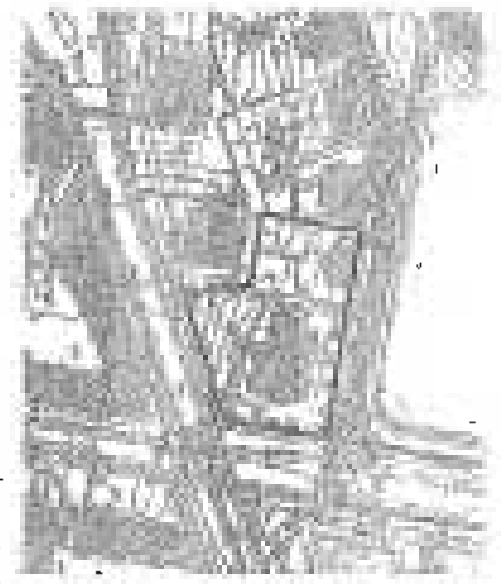
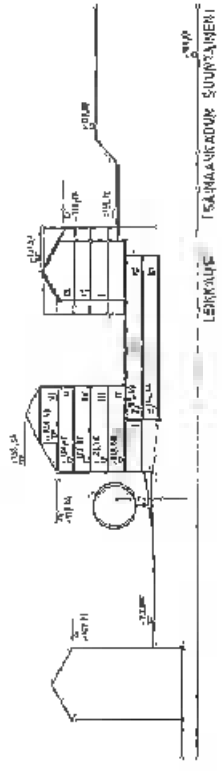
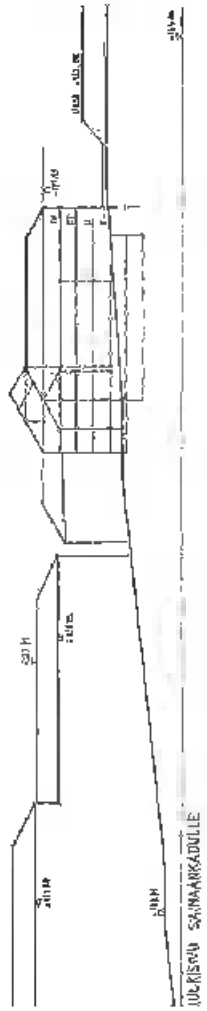
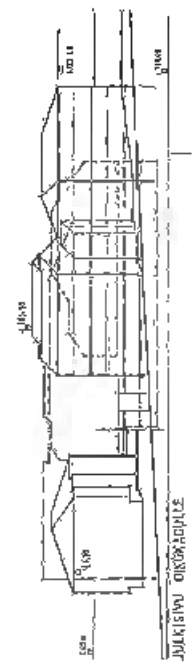
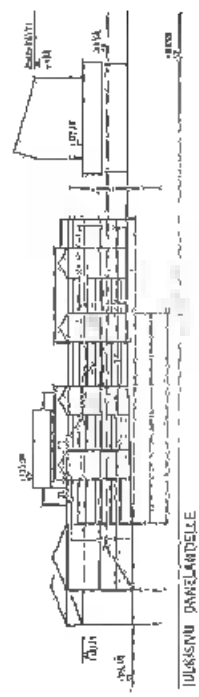
Suunnitelman selostuksessa esitettiin rukkoushuoneen toimilla olevien putkien, Ommelantien lammet 6 kpl ja Oikkokadun puolella olevat lemmukset 6 kpl, siirtämistä katualueelle kaupungin kanssa sovittaviin paikkoihin.

Jälkikäteen ajateltuna putkien siirto lieene ollut varsinkin ulopisinen ajatus ja suurtoinen hanke, kun kyseessä oli 12 kookasta puuta.

Piirustuspienennös: pitmitakaavassa: Julkisivu- ja leikkauskaavioi 1:1000 ja pohjakaartan pienennös: almuilakaavassa. Alkuperäinen muittakaava 1:1000.

Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy / Jorma Salmenkivi B.1.1993. Kiinteistöyhtiö Ommela, Yksityisarkistio.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

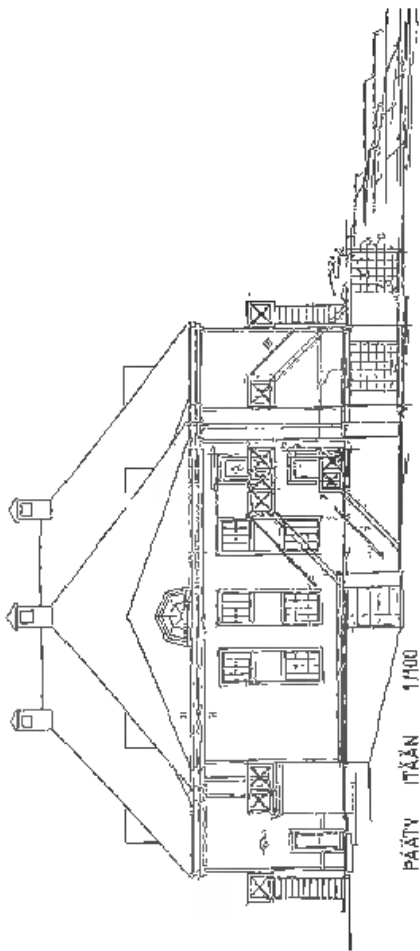
Asemakaavahankkeen karttututua Esikollesladolalais ry:n oli ryhdyttävä miettimään muita vaihtoehtoja tyhjäksi jäävälle kiinteistölehen.

Yhdistys tilasi alustavat...idealuonnokset vanhan rukoushuoneen käyttölaitekoituksen...muuttamiseksi...asunnoksi...helsinginläisellä arkkitehdilla Risto Linkovuorella.

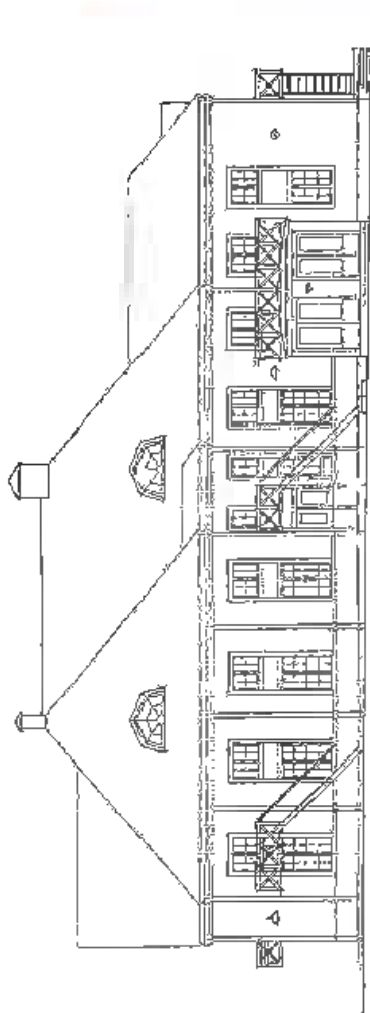
Julkisivuluonnokset...osoittavat, kuinka...baasteellista on sijoittaa rinnemaastoon ja kaksikerroksiseen...julkiseen puurakennukseen asuntoja. Tilojen leikkas käytö ja...poistumistiemääräykset edellyttävät...yrittäviä...uloskäyntejä rakennuksen molemmista kerroksista. Julkisivuihin...kõhdistuvia...muutoksia arvioidaan myös rakennusjojeuljullista näkökulmista.

Julkisivupiirustukset...ilään ja etelään 1:100. Piirustuspienennökset ei millakaavassa. Arkkitehtitoimisto Risto Linkovuori Oy 17.1.1996. Kinnetsöyhtiö Onnela, Yksityisar-kisto.

Valokuva Saimaankadun puolelta 1990-luvun puolivälistä Yksityisar-kisto, valokuva Esko Salonen.

17.1.1996 Risto Linkovuori

JULKISIVU ETELÄÄN 1/100

- 1. SEITSI
- 2. AKKILA
- 3. RISTO
- 4. SAHAT
- 5. PÄÄKÄ
- 6. KÄYTTÖ
- 7. KÄYTTÖ
- 8. KÄYTTÖ

17.1.1996 Risto Linkovuori

ARKKITEHTITOIMISTO VINNY HERVONEN

WANFA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 500 LAATI - RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS

Käyttötarkoituksen muutos: Luonnonpöytäruokailusalaon toimittuun, mahdollisuus muuttaa ruokahuone asuinhuoneiksi.

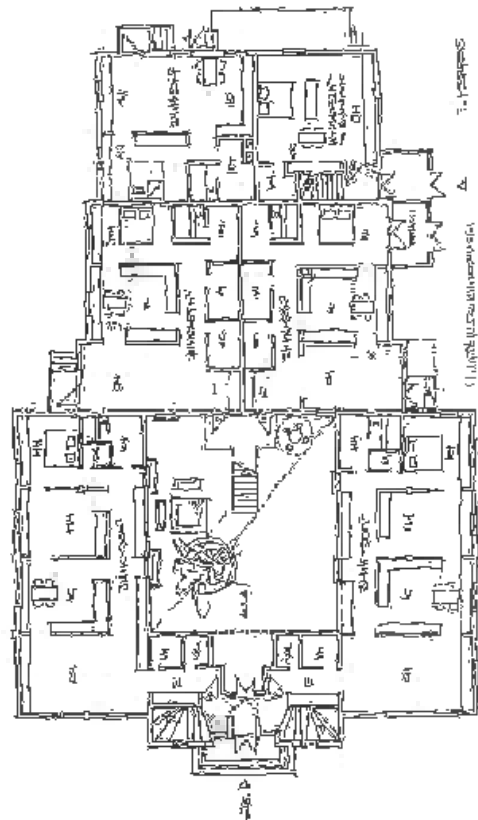
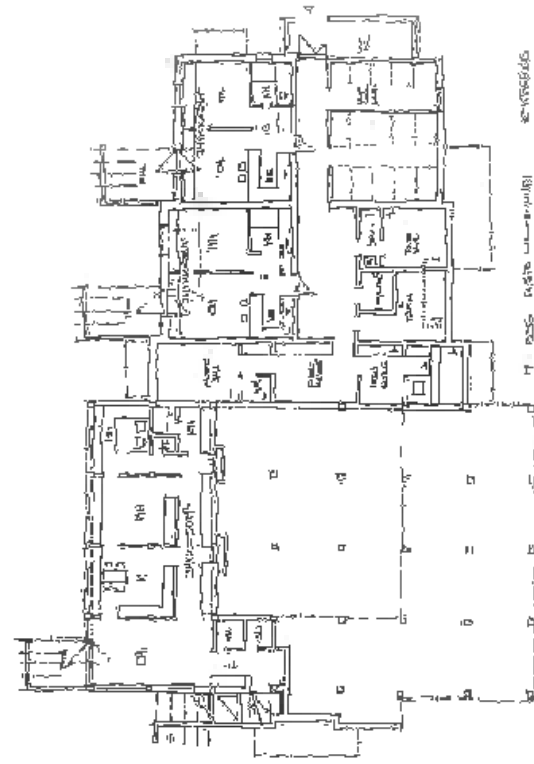
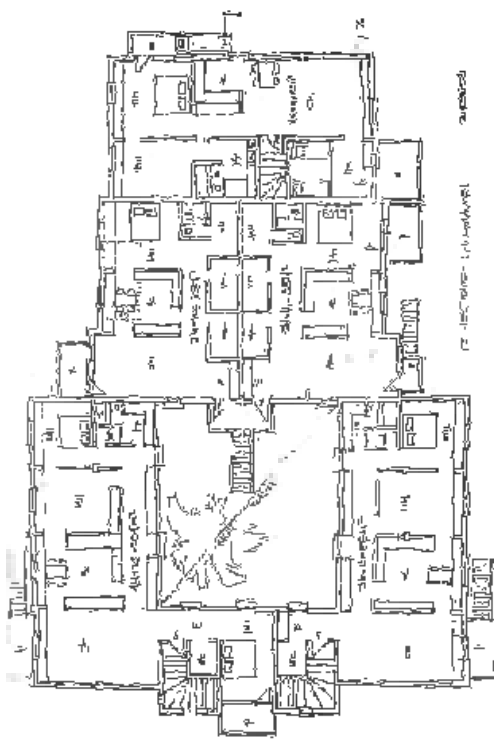
Kellarikerroksen on suunniteltu Oikokadun puolelle 3 kpl eri kokoisia asuntoja oimalla sisäänkäynnillä.

Salmakadun puolellessillä päästäänkäynti: kautea jullaan: kakkeroksisen keskeisaluara, josta on sisäänkäynti: neljän asuinhuoneiston. Rakennuksen itäpäädyssä on kaksi pienempää huoneistoa: Niden välipuolella on kaksi pienempää asuntoa, josta Oimelantien puolellesseä käytään sisäänkäyntiä porrasyhteyden kautta. Toiseen päätyhuoneistoon nousu vaatii koptaria, rakennuksen itäpäädyssä.

Keskustallista nousu vaatii portaat. II kerroksen kahteen asuntoon: kahteen asuntoon käytään sisäänkäyntiä itäpuolellesseä: nousu vaatii portasyhteyden kautta.

Pohjapöytäruokailusalaon: kellarikerros, I. ja 2. kerros 1.100. Pöytäruokailusalaon ei mitittäkäävassa: Arkkitehtitoimisto: Risto Linkovuori Oy 17.1.1996. Kinnelisyhtilö Onnela, Yksityisarkisto.

Kuvaankäsitteily: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

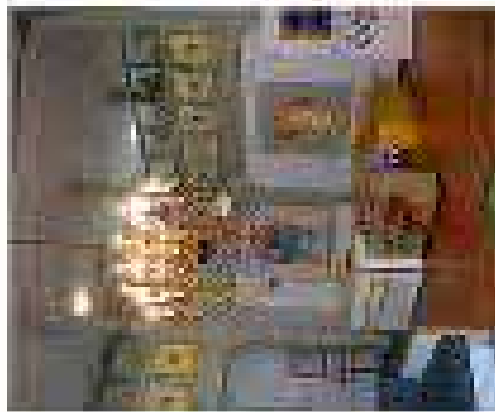

MUUTOKSET RUKOUSHUONEEN KÄYTÖN PÄÄTTYÄ

Rukoushuoneen käyttö päättyi vuonna 1996, jolloin uusi ja entistä kookkaampi rukoushuone valmistui Tapparakatu 20 tontille. Viimeiset seurat pidettiin Onnelantien rukoushuoneella helatorstaina 16.5.1996. Ensimmäiset seurat uudella Tapparakatun rukoushuoneella vietettiin juhannuksena kesäkuussa 1996.

Rukoushuone jäi lyhylleen, jolloin esikolisestadiolaisten yhdistys etsi uutta käyttöä omistamalleen rakennukselle ja tontille. Rukoushuone oli ollut aikoinaan Oikokadun, Saimaankadun ja Onnelantien muodostamalla tontilla maiseellinen dominantti, joka ympäristön muutoksen myötä oli jäänyt tontilla ympärivän puuston katveeseen.

Takoraulaimen risti sijoitettiin vuonna 1996 uuden rukoushuoneen porttirakennuksen päälle. Tapparakatun varteen. Risti kuitenkin kalosi hyvin pian, kun joku oli sen ilmeisesti varastanut, vaikka se oli luja si ankkuroitu rakenteisiin. Ristitäri ole löytenyt.

Valokuvat alla helatorstaina 2016: Kümneisyhtiö Onnela, Yksityisarkisto.

Ylhäällä valokuva: Tada Oy:n valmistamasta ja Paavo Tyneelin suunnittelemasta Lahden vanhan puukirkon kattokruunusta 1940-50-luku. Vastaava saatiin vuonna 1977 Onnelantien rukoushuoneeseen. Valaisin näky vieressä, josia seljistä oletuissa valokuvissa. Kuvalähde Bukowski 979747.

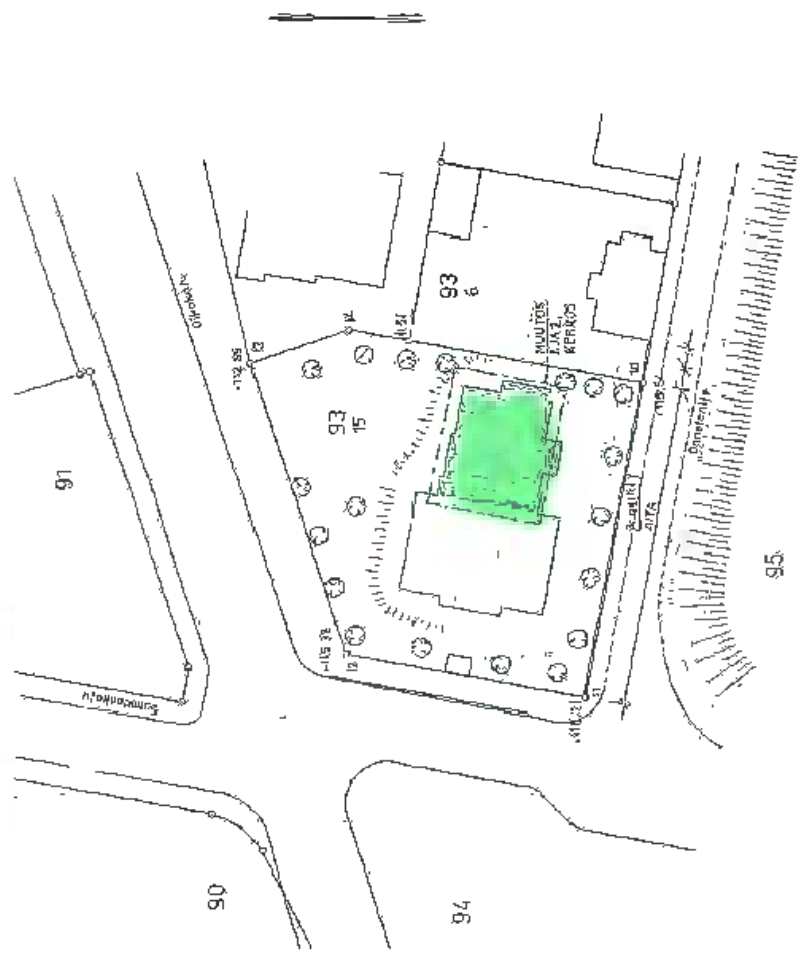
Valokuva vasemmalla kuvattuna Tapparakatun rukoushuoneessa 2018.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

1996 KÄYTTÖTARKOITUKSEN MUUTOS PÄIVÄKODIKSI

KORTTELI 93, TONTTI 15, Ommelanlie 2

Esikoisestudio lauseli y:teki vuokra sopimuksen n. 600 m² suuruisesta tilasta sekä pihasta alueesta päiväkotitoimintaa varten Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystyöryhmän kanssa ajalle 1.8.1996 - 31.7.1997. Vuokralaisella oli oikeus ottaa tilat vastaan 1.7.1996 ja suorittaa tiloissa toimintaa varten tarvittavia rakennustöitä. Vuokranantaja velvoitettiin hakemaan tarvittavat luvat käyttöäiköidensä muutokseen.

Vuokranantajan velvollisuudeksi asetettiin seuraavien korjausten suorittaminen:

- Päiväkotitoimintaa varten rakennettavat laulua aidat, joiden lull olla liivit ja korkeat, vuokralaisen hyväksymän mallin mukaan,
- 2. kerroksen kokous tilaan tulla asentaa sieltä välittömästi poistetut kiinteät sähkölämmittimet.

Vuokralainen sai huolehtia omalla kustannuksellaan vuokranantajan hyväksymät muutostyöt. Vuokralainen sai käyttää maksutta keittiön kiinteitä koneita ja laitteita, mutta vastasi itse laitteiden toimintakunnosta. Talotekniikan toimivuudesta ja puhdistuksesta mm. jäte-laitteet ja jätehuolto vastasi vuokralainen.

Sopimus allekirjoitettiin 19.6.1996.

Piennemäs asemapiirroskassa: jiphoonimuntosaluon rajattu: vihreällä. Alkuperäinen asemapiirros: Rukoushuone. Päiväkoti t:500; Ari Martinnäki 16.7.1996.

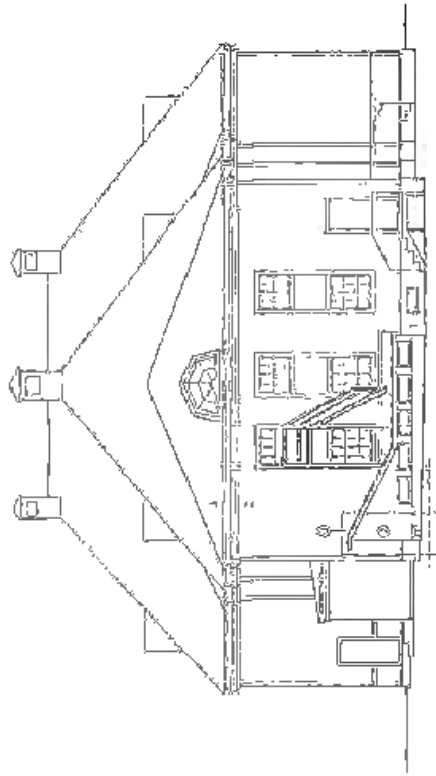
Piirustuspiennemäs: (piirustusta vassari valkuperäisestä) sisäkköiseen muotoon tallennusta pohja piirustuksesta. Laheon rakennusviraston arkisto.

Kuvan käsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2016.

Vuokratalsen esittämät muutostyöt:

- 1. kerroksen wc-tilaan käsiöpesuallas ja toinen wc-istuin
- 1. kerrokseen myös toinen uusi wc-tila, varustelluna kahdel-
la wc-istuimella
- maalatuilla kulluvyillä päällystettiin 1. kerroksen oleske-
lu- ja eteisliittihin tulit asentaa muovimatto
- rakennuksen eteläisellä yläkerrotaan johtavien portaiden lat-
tianpäällysteet oli uusittava
- kellariin johtavan sisäportaan päällysteen reunojen korjaa-
minen
- kuluneiden seinä-ym. pintojen paikkamaalaus.

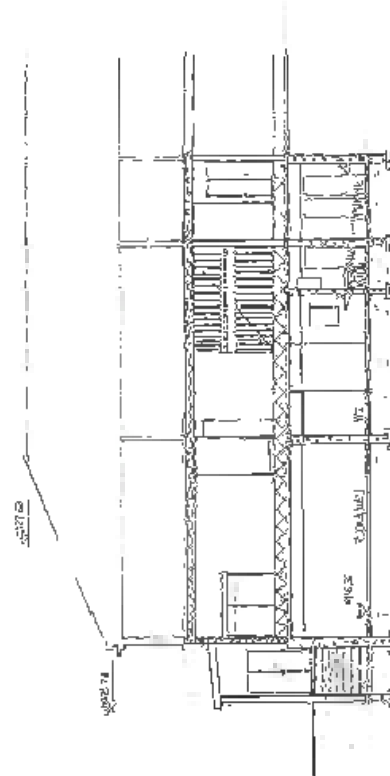
PÄÄTY ITÄÄN 1/100

Rukoushuone vuokrattiin kaupungille päiväkotikäyttöön aluksi yhden vuoden (1.8.1996–31.7.1997) sopimuksella ispa salia ja lehtiker-
rosia lukuun ottamatta. Vuoden aikana aikana selvitettiin rukous-
huoneen sovellumista kuvataiteoppilaitoksen käyttöön. Päiväkoli-
sopimusta jatkettiin tämän jälkeen vuodella.

Pienennökset jatkisivusta itään ja pituusleikkaus. A.A. Alkuperäiset piirustukset Ruko-
ushuone / Päiväkotit 1:100, Ari Marttinen 16.7.1996.

Piirustuspienennös (ei mittakaavassa) alkuperäisestä sähköiseen tuotoon tallenne-
lusta pohjapiirustuksesta. Lahden taiteen ja kuvanalan keskus.

Kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2016.

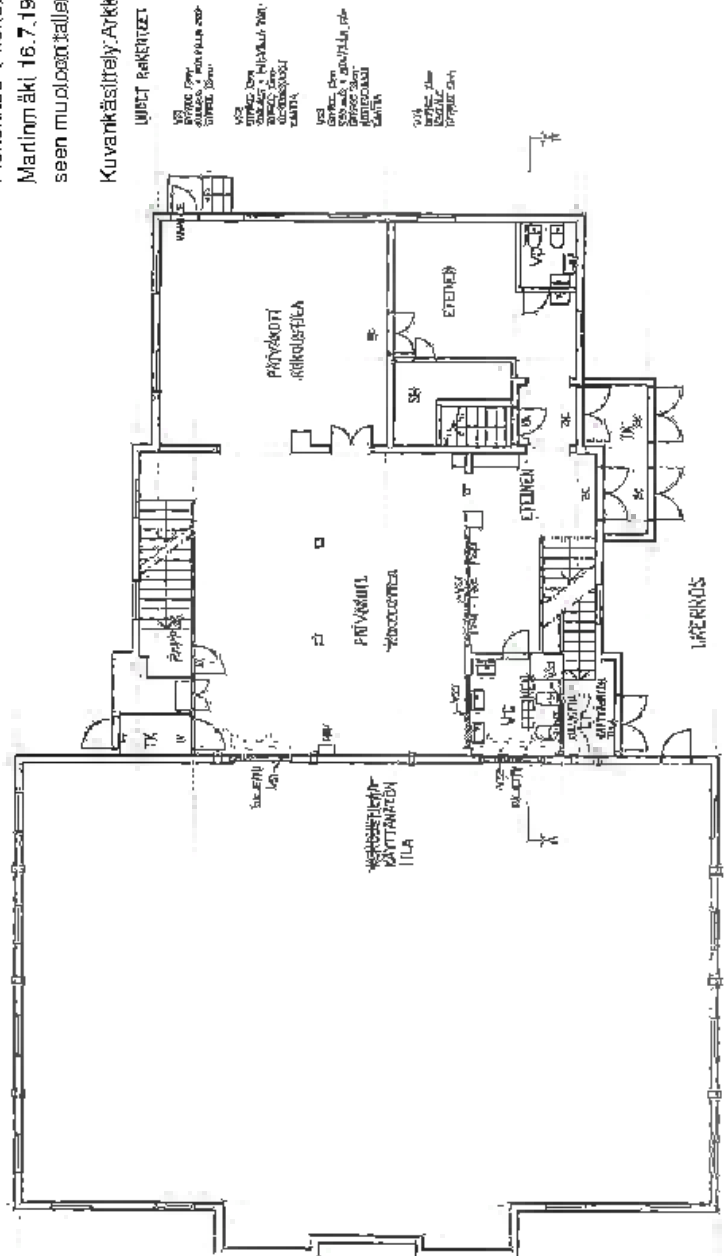
MUUTOKSET 1. KERROS

Vuokratulutilat käsitteivät vanhan rukoushuoneen lämmittelytilat -
kellari, I ja II kerros. Vuokra-alueen ulkopuolelle jäi puolitämmiin
vanhan rukoushuoneen salitehterineen.

Inva-wc oli rakennettu esteittömän ja suureen saltiin johtavan käytävän
paikalle jo 1987. Samalla olti suojattu salin johtavat paritoverit alttarin
oikealla puolella. Uudet kipsilevyrakkarakenteiset väliseinät raken-
nettiin vain tarvittavilla osin wc-tilaan sekä esteisen ja entisen koko-
ustilan väliin.

Pienennös I kerros. Alkuperäiset pilustruktuurit Rukoushuone, Päiväkoti 1:100, Ari
Martinmäki 16.7.1996. Pilustuspienennös (alustitakaavassa) alkuperäisestä sähköi-
seen muuotoon tallennettuna pohjapiirustuksena: Lahden rakennusvalvonnan arkiolo.

Kuvan käsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018.

PIIVÄKOTI-ILAN VÄLISEINÄT SUOJATTAVILLA
PÄIVÄKOTI-ILAN VÄLISEINÄT

TUULI-ILAN VÄLISEINÄT SUOJATTAVILLA
LÄHESKIVAS-ILAN VÄLISEINÄT

MUUTOKSET 2. KERROS

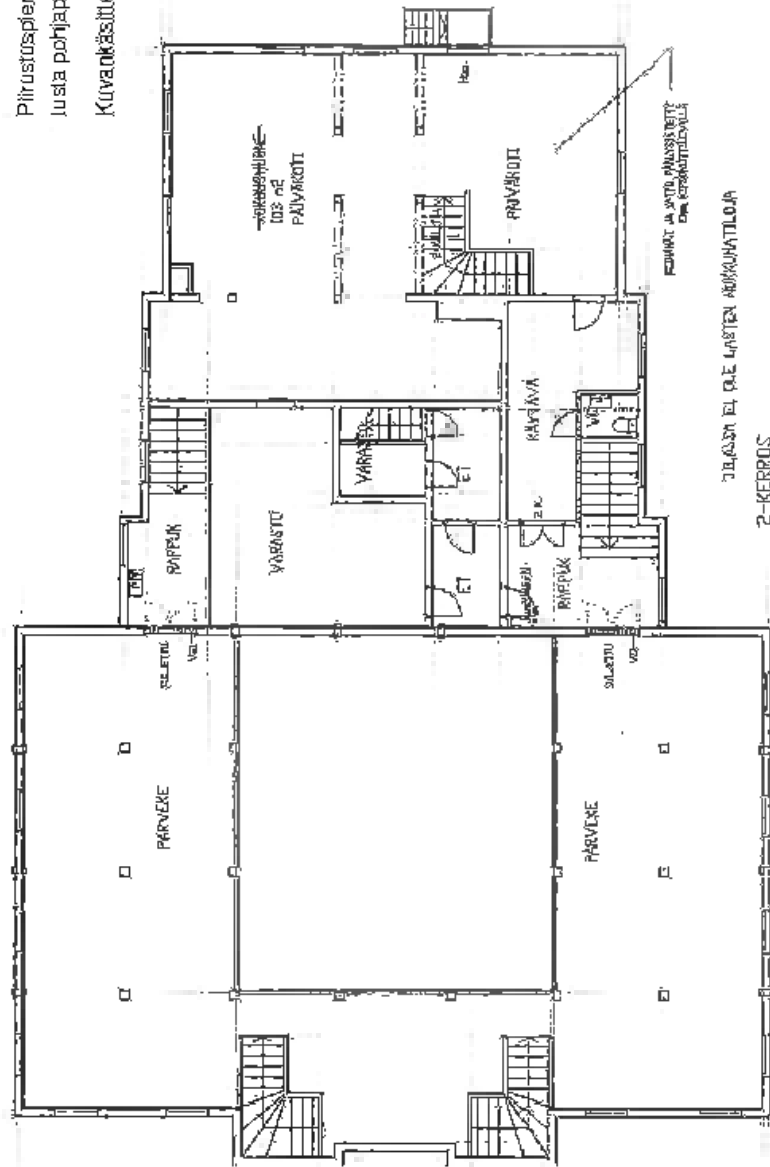
Uusi wc-tila rajattiin eteisillan ja suureen salin juhlaylasia käytävässä. Salin lehterälle juhlaylasipöytä, 2 kpl. sijoitettiin. Päiväkotikäytävässä olevien läönsaltillojen seinä- ja kattopinnot päällystettiin 13 mm kipsilevyllä. Muuta rakenteellisia muutoksia ei II kerroksen tiloihin suoritettu.

II kerroksen tiloja ei saanut käyttää nukkumalaitina. Läpään julkisivupintasuunnitelmassa on esitelty peistämistiepoortaa rakennuksen 2. kerroksesta.

Pienennös: II kerros. Alkuperäiset piirustukset Rukoushuone / Päiväkoti 1:100, Ari Martinmäki 16.7.1996.

Piirustuspienennös: (ei mittakaavaa) alkuperäisestä sähkökäsien tuotoon talleen-luista pohjapiirustuksesta. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Kuvaonkäsittely: Arkkitehtitoimisto Vrtti, Tervo 2016.

2-KERROS
KÄYNTÄ JA W.C. MUUTETTU EN KOKONAISELLE

1997 KUNTOTUTKIMUS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Ommelanlie 2

Lahden teknisen viraston Tilapalvelun kunnossapitoinsinööri Harri Haara laati 2.5.1997 päivätyn Rakennusteknisen kuntoarvon 1997 Rukoushuone. ja päiväkotirakennuksesta. Klimaltisiö oli ollut rukoushuonekäytössä vuoden 1996 loukkouuhun saakka; jonka jälkeen puolen tilin vuokrattiin Lahden kaupungille päiväkotikäyttöön.

PIHA

Tonilla on 16 isokokkoista puuta; Ommelanlien puolella isoja ikuunite: Salmiannakadun ja Oikkokadun puoleisilla rajoililla on ovaipihajajaa. Pihasta on pääasiin hyväkuntoinen; Ommelanlien puolelial pihasta on puolet on astiallittu.

Tonilla: rajaja, pystylaudoit viliu: alia; jonka: pysteiytkina: ovat: betonit: ja: puunka: keti: et: tulpat: Ommelanlien puolella: seinon: n.: 1,6 m korkea: maata: et: alia: väkälä: ssa: ion: väkälä: kulkupöytä: ja: yksit: sijon: et: y: oporitti: Ommelanlien puolella: seinon: n.: 1,4 m korkealla: maata: et: alia: väkälä: ssa: ion: väkälä: Aita: on tehty 1996. Pihalla on Ommelanlien ja Salmiannakadun kulmassa yli 10 m korkeaa lippulankko: ..

Pihalla on ollut kevytrakenteinen ja leveysmittainen sadekatos 2x5 m; jonka kumit: on välikävyt: Tonilla: ja: katu: alia: et: .. rajaavat: tukkumotti: ovat: kunnossa: tuntu: nissa: on paljon grafiitaja: Tukkipuunin korkeus: vaihtelee 4,0 - 1,7 m. Tonilla: ja: katu: alia: et: .. betoniporras: tulleit: katu: alia: väkälä: ssa: kunnossa: m etällykkeitä: nimen: portit: olist: maata: et: alia: väkälä: ssa: Salmiannakadun: pihalla: me: ssa: ovat: 3 m le: .. veäl: portaat: betonit: ja: pöytä: et: väkälä: ssa: me: alilla: keti: nne: portit: ..

Pääsisäänkäynnin edessä Ommelanlien puolella ja Salmiannakadun puolella on betonipöytä; Salmiannakadun puolella on sisäänkäynnin vieressä katokeksella: T onit: on yhdistetty vieressä tonin: Ommelanlie: katu: n kautta: Ommelanlien päiväkotikönnit: s: löön. Päiväkotiin tulla välttämättä: Ommelanlie: katu: n piharakennuksessa.

Valokuva: ja: katu: kuu: vä: Ommelanliellä puolella; 1990-luvun puolelialstä: Yksityisarkisto, Valokuva: Esko Salonen.

MUUT HAVAINNOT

Asbestirikkoon kuuluu jalkalaidillisten alapöydien radonmittakameraset ja isotopiradiopaoliin säätöyksien selvitettämistä pitkeillä työsuorituksilla.

LVI- JA SÄHKÖTEKNIikka

Rakennuksessa on kaukolämpö, jonka lämmönvaihto sijaitsee yhtiönsien toimistojen kellarissa. Öljylaitteiden asennus on suunniteltu 1980.

Kellarissa on vesiputkiverkko, sähkösäätöjärjestelmä ja lämmitys. Sähkösuojat ja maadoitus on toteutettu lämmityksen ja vesiputkiverkoston yhteydessä.

Vesiputkiverkoston osittainen uusinta on toteutettu ja täydennetty 1980-luvun alussa. Vähäiset pohjoispuolella olevat putket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vesi- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella.

Salla- ja välisalla-variantin on toteutettu ja korjattu 1980-luvulla. Säätölaitteet on uusittu 1980-luvulla, päälaitteet paikalla tehtyjä ja lauantai-iltoja.

Kattopuoli on vuorostettu uudella kalvolla ja sisäpuolella on asennettu lämmitys ja sähköverkko. Salla- ja välisalla-variantin on toteutettu ja korjattu 1980-luvulla. Säätölaitteet on uusittu 1980-luvulla, päälaitteet paikalla tehtyjä ja lauantai-iltoja. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella. Vies- ja viemäriputket on uusittu 1970-luvun loppupuolella.

Rakennuksessa on turvaväliteollisuuslaitteet ja puhallinlaitteet. Rakennuksen lämmitys on toteutettu ja korjattu 1980-luvulla. Säätölaitteet on uusittu 1980-luvulla, päälaitteet paikalla tehtyjä ja lauantai-iltoja.

PALOTURVALLISUUS

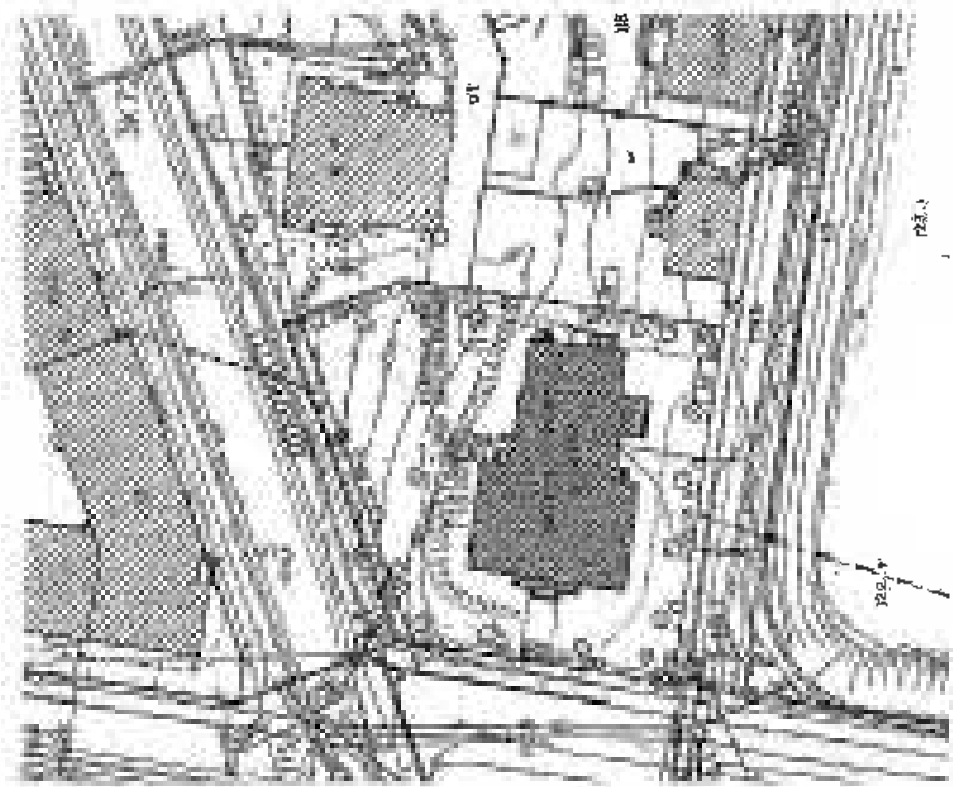
Rakennus on varustettu metallisillä palopalopostikaapilla, joihin on asennettu 1980-luvulla. Kellarissa on kaasuturvasignaali ja sammutuspelit.

1998 MUUTOS

KORTTELI 93, TONTTI 15, Ommelanlie 2

KARTTA 1:500 Rakennusluvasta suunniteltujen rakennusten sijainti	Kokouksen Pöytäkirja (4)	Toukokuu 98	Tontti 15
	Lahden kaupungin 22.0.1998		

VIIKIKES OLEVA. TONTTI KOSKIEVAT OSEKUNNANVAIKATTAKSEN
Valvotusti
22.0.1998

YRJISEN RAKENNUSSEN TONTTI

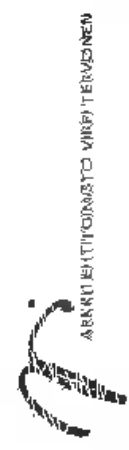
KÄYTTÖN PÄÄTÖKSEN KÄSITTELY LAUSELLETTAVA JA KYLIETÄVA
SIVON VERKON JA OLEVA OLEVA OLEVA
RAKENUS VÄRITÄVA KÄSITTELYÄ LUONNUNNILLA
KÄSITTELY VÄRITÄVA OLEVA - JA KÄSITTELYÄ

Lahden kaupunki jalkoi vuokrasopimusta vuoden 1997 heinäkuun lopussa päättyneeseen vuokrasopimuksen jälkeen. Rukoushuonekinleislo kokonaisuudessaan ja osia Ommelanlie 4:n pihasta vuokrattiin 1.8.1998 toislaiseksi voimassa olevalla sopimuksella. Päiväkoito-minta laajeni rukoushuoneeseen salin ja sen lehtien kerroksen tiloihin.

Rukoushuoneeseen käyttötarkoituksenmuutos päiväkodiksi vaikutti merkittävästi rakennuksen sisäilman laatuun. Suureen salin avautuval lehtereiden alapuoliset ilmat muutettiin päiväkodin pienen ryhmä-ryhmä- ja nukkumahuoneiksi erollamalla tilat kintolla väliseinillä ja ovilla suuresta salista. Avaimesta korkeasta ja valoisasta tilasta muodostui ahdas ja hämärä. Ainoastaan 2. kerroksen lehtereiden matalista ikkunoista tulvi jonkin verran valoa keskusillaan.

Muutos oli pelkästään käytännöllinen ja ouden käyttötarkoituksen mukainen rakkautta, joka syjäytti ilman alkuperäisen luonnon ja johli rukoushuoneiden teröön: ominalispiirteiden hävittäminen. Myös salin lan harmaan sininen värimaailma muuttui värään ja keltaisen sävyihin.

Asemapiirros 1:500. Ommelanlien päiväkodin. Pienennös alkuperäisestä asemapiirroksesla 1:500 Jouko Mattila 10.6.1998. Lahden tekninen väraosto. Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

RUKOUSHUONEEN JULKISIVUMUUTOKSET 1998

Rakennuksen II kerroksen illoja käytettiin päiväkodin illoina, joihin oli huolehdittava riittävästä poistumisteistä, sisäänkäyntien turvallisuudesta ja paloturvallisuudesta.

Rakennuksen läpäädyn II kerroksen illoista ulosjohdavat poistumis-ileporiaat ja katteet uusittiin.

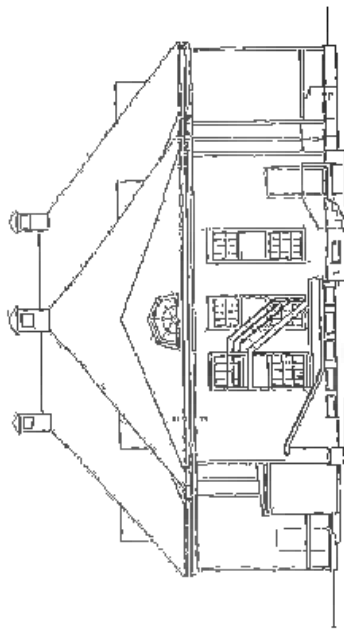
Julkisivumuutokset olivat kuitenkin tässä vaiheessa vähäisiä. Eteläisen sivustisäänkäynnin oven yläpuolelle asennettiin uusi pellikatos.

Onnelan tien päivätöitä. Pienennökset: alkuperäisiä julkisivupinttasuhteita tään ja etelään 1:100 Jouko Mätilä 10.6.1998. Lahden tekninen väraato. Lahden rakennusvalvonnan arkisto

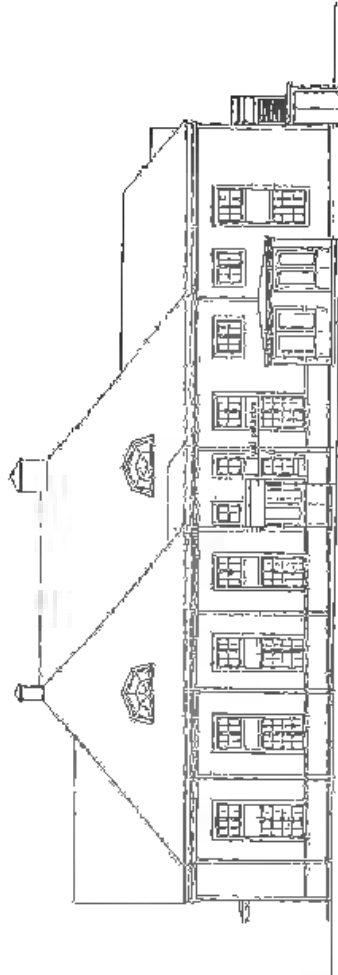
Valokuva 1990-luvun puoliväliltä: kuvattuna Onnelantie 4:n pihalla ja Onnelan tien puolella. Yksityisarkisto: valokuva Esko Salonen.

Valokuvissa näkyy jo aiemmin 1981 kalettu ruokalaan johtava ulkoportas sekä 1975 toteutettu uustasuvsaankäyntikuvusi.

Kuvankäsittely Avkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

PÄÄTY ITÄÄN 1/100

JULKISIVU ETELÄÄN 1/100

100
100
100

KELLARIKERROKSEN MUUTOKSIA

Kellarikerrokseen oli rakennettu uudet wc-tilat vuonna 1990 suoritettujen korjaustöiden yhteydessä.

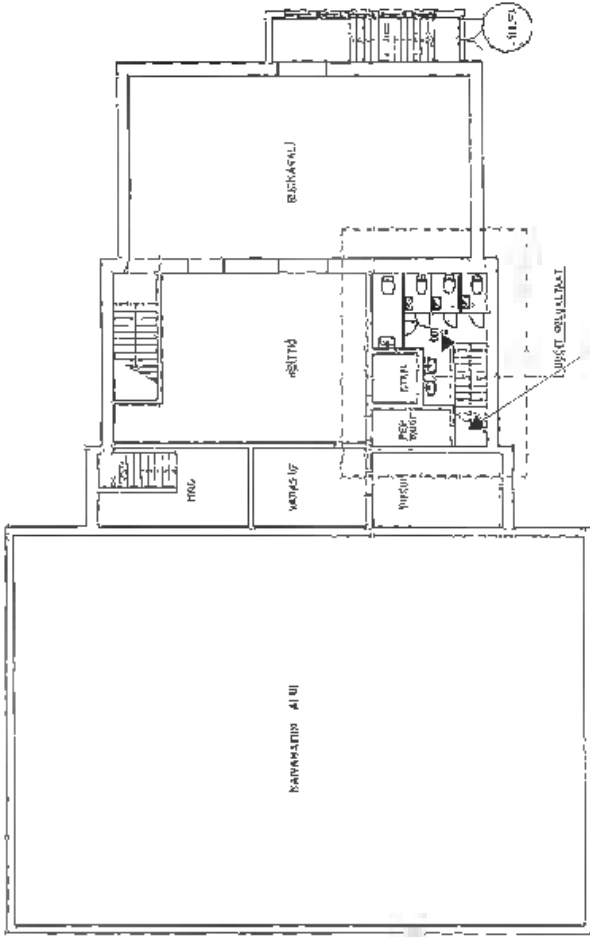
Kellarikerroksen naisten wc-tiloihin lisätilin kaksi uutta pesuallasta. Muut tilat säilyvät aiemmassa käyttötarkoituksessa, kuten kellarikerroksen ruokasali, keittiö, vanha miesten wc, henkilökunnan sosiaalitilat.

Enlisen naisten wc-tilan wc-jakoseinät oli uusittu jo aiemmin 1996 päiväkotikäyttöön sopiviksi.

Ajallinen kerroksuus näkyy käytävissä materiaaleissa. Käytävien koulun muutos vaikuttaa sisätilojen ilmeeseen.

Onnelantien päiväkotit: Pienemmissä alkuperäisessä kellarikerroksen pohjapilustuksessa, t.100 Jouko, Maailla 10.6.1998 Lahden tekninen virasto, Lahden rakennusvalvonnan arkisto

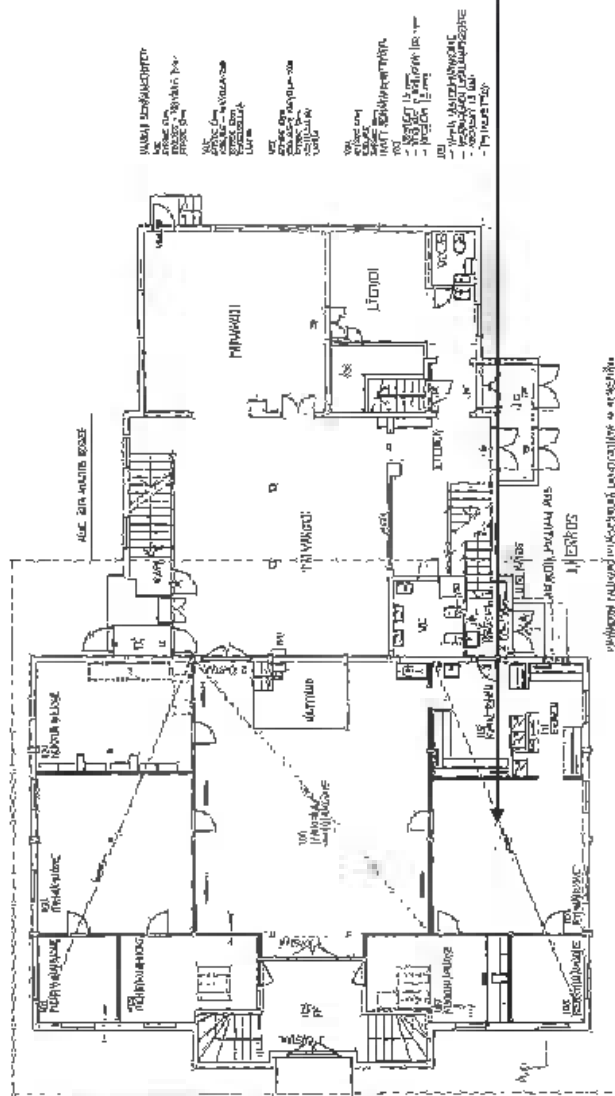
Valokuval ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen

ENSIMMÄISEN KERROKSEN MUUTOKSET 1998

Muutokset kohdistuivat ensisijaisesti lässä vaiheessa käyttöön otettiin eli isoon saliin:

- lehtereiden alapuolisista osista erotettiin ääneneristetyillä kipsilevyillä 2 nukkumahuonetta, 2 ryhmähuonetta ja 4 pie nyhmähuonetta
- lisäksi elejästävälle rakennettiin 2 kuraateistia ja eteinen
- suuresta salista tehtiin leikkikilla, johon rakennettiin matala näytelmäkoroke
- salin entiseen pieneen saliin johtava pariovi avattiin
- salin kaakkoisnurkassa oleva, kapea ulko-ovi rakennettiin umpeen
- rakennus varustettiin pikapaloposteilla.

Uudennetun salin ja kuraateistien sijainti ja mitat. Tila on väritetty muuttokseen liittyvillä alueilla.

Onnelan tien päiväkotin tilanmuutostalokurpatuksesta I kerroksen pohjapiirustuksesta, t.t.00, Jouko Mattila 10.6.1998. Lahden tekninen virasto, Lahden rakennusvalvontaman arkisto

LVI-muutokset on tehty: pöytäarkkeina... Suuren tilan pilkkominen pienemmiksi sivuotiloiksi on edellyttänyt iljmanvaihdon lisäämistä ja jehostamistaitoja; osaltaan on lisätynyt rakenteiden läpi kulkeutuvia epäpuhtauksia ja mahdollista sisäilmaongelmaa.

Valokuva ja kuvaankäsittely Aukkojenkittomisto Virpi Tervonen

TOISEN KERROKSEN MUUTOKSET 1998

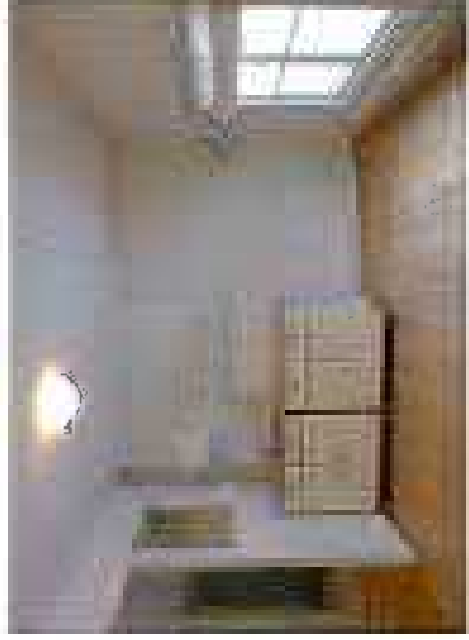
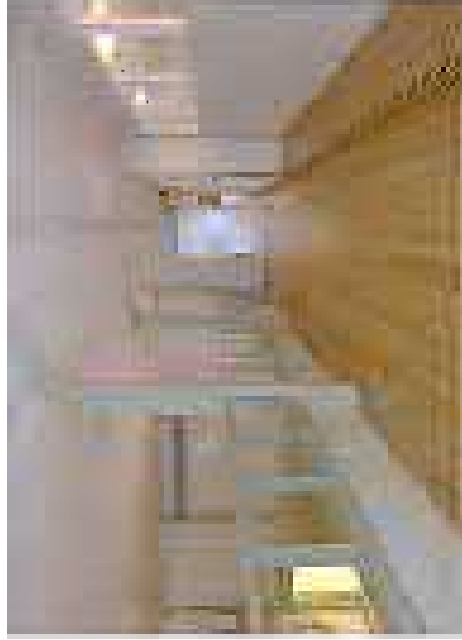
Muutokset kohdistuivat päiväkotikäyttöön laajentuneisiin lehterilaitoihin:

- lehtereiden kaitteisiin lehtien puolemista estävät korotukset
- lehtereiden vinoit lattiat otettiin osittain vanhan lattian päälle vaakasuoja lattiapierimäntö, vino lattia säilytettiin vanhan päästäänikäyttöön yläpuoleisella lehterillä
- lehterille asennettiin henkilörajoitus ja parvekkeiden käyttöä oli suunniteltu näytelyleilaksi
- rakennuksen itäpäässä kerroksen lattiasäilyvä vuodelta 1996 käyttötarjoituksessa päiväkodin ilbina, joita ei saanut paloturvallisuuden vuoksi käyttää mukunmailloina.

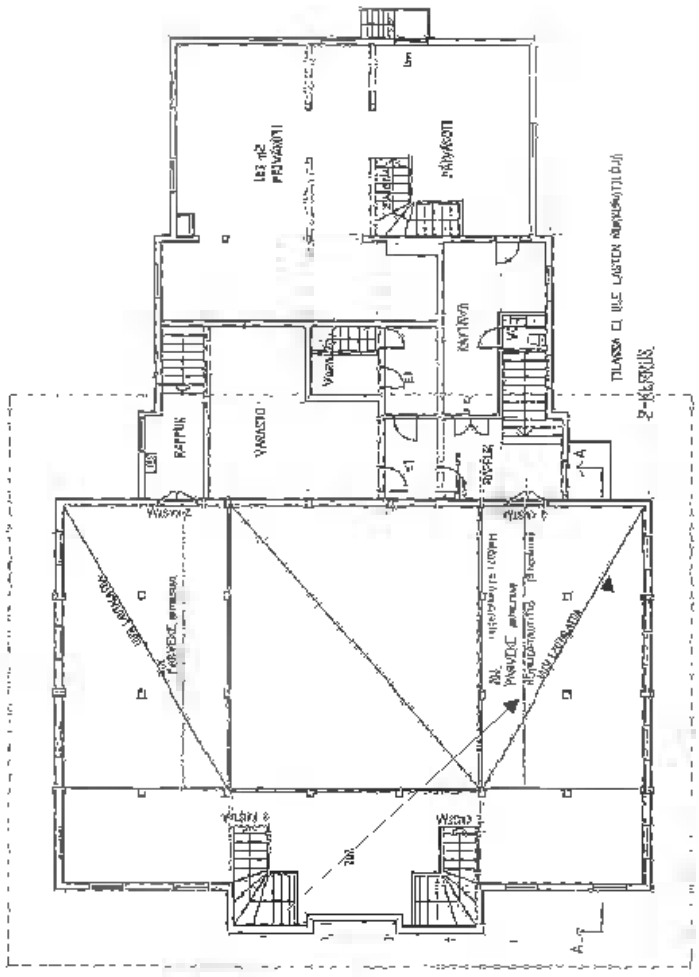
Onnelantien päiväkotii: Pienenöb; alkuperäisestä... kerroksen pohjapiirustuksessa 1:100, Jouko Matilla 10.6.1998. Lahden Jekoinen Yrasto: Labotierakennusvalvoman arkisto

Valokuvat Onnelantien puoleiselta lehteriltä, jossa tila jaettiin kevyellä väliseinällä ja lattia suoristettiin. Tila varustettiin kaapistolla ja pesuallalla.

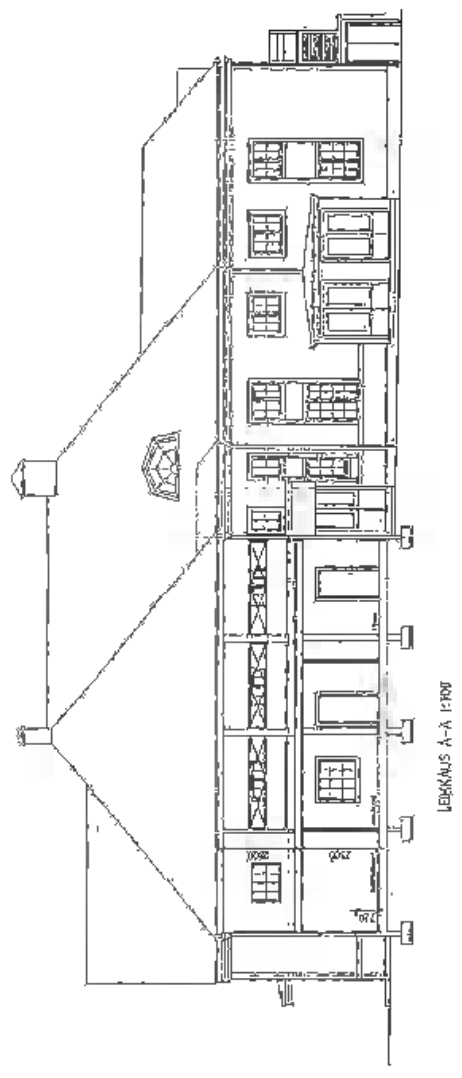
Valokuvat ja kuvankäsittelyä ylläpitötoimisto Virpi Tervonen

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

WANFA PLKOLSHONE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAITTI - RAKEN K SHISTORIAALINEN SELVITYS

Valokuvat vuodelta 1998 lehtikerroksen muutosista vuonna 2016, kun päiväkotitoiminta laajeni puolelleen osaan. Lehterin viikotilattiin salkkutiliin ja lehterin lakatorista mäntylaudasta saatiin välttymättä valkoiseen rakokoskimiseen stohharmaa ja valkoiseen säilytetään valkoiseen, ihaaleaan vihreään, ja vaaleankeheliä itseään vähdämaalmaan. Tilan valaistus modernisoitiin. Valokuvat Oikkasalin puolelta: lehterillä.

Onnelantien päiväkotii. Pienennösalkuperäiset leikkaukset salkkusesta A-A 1:100, Jouko Mailla 10.6.1998 Lahden tekninen virasto, Lahden rakennusviraston arkkitehti.

II kerroksen pohja (edellinen sivu). Pienennös, alkuperäisiä II kerroksen pohjajärjestäystä: muutos 1:100, Jouko Mailla 10.6.1998 Lahden tekninen virasto; Lahden rakennusviraston arkkitehti.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2016

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERONEN

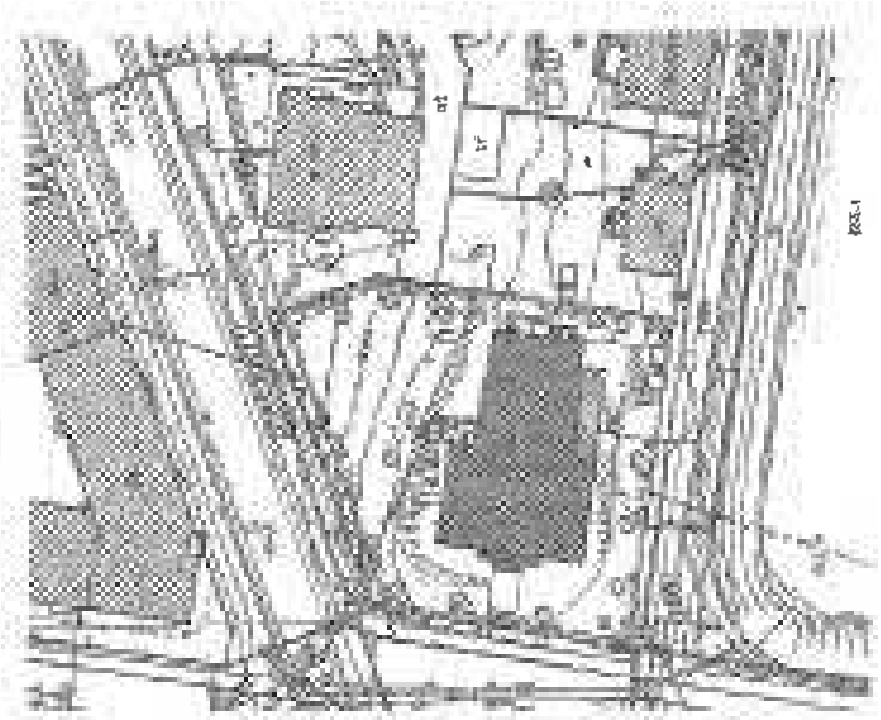
WANFA PLKULSHONE - ONNELANTIE 2 - 5'00 LAI-TI - RAKENUS HISTORIALLINEN SELVITYS

2004-2005 SISÄÄNKÄYNNIN LAAJENNUS, IKKUNOIDEN UUSIMINEN

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

ARKKITEHTI: **ARHTTA**
 -ECC
 suunnittelun ja toteutuksen valvonta
 suunnittelun ja toteutuksen valvonta
 suunnittelun ja toteutuksen valvonta
 suunnittelun ja toteutuksen valvonta

VUONNOSTA OULUN KAUPUNKI, KORTTELIN KÄSISIVUT KÄSISIVUUN VUONNOSTA VUONNOSTA
 vuorokausi

YLEISEN RAKENNUKSEN TUNNUS

Vuonna 2004 uusittiin osa rakkouhuoneen 1. kerroksen ikkunoista 3-lasiksi ja sisään aukeaviksi. Seuraavana vuonna 2005 rakennettiin eteläpuolelle uusi kuraaleinen. Samalla purettiin vuonna 1977 rakennettu eteläpuolelle puurakenteinen sisäänkäyntikäytävä.

KORTTELIN OULUN KAUPUNKI
 KORTTELIN OULUN KAUPUNKI
 KORTTELIN OULUN KAUPUNKI
 KORTTELIN OULUN KAUPUNKI

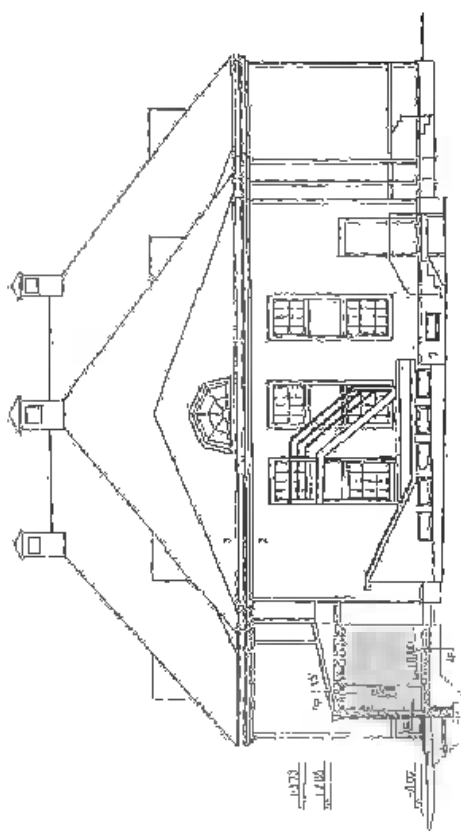
Uusi kuraaleinen rakennettiin maanvaraisen betonilaatan varaan. Kantavat pysty- ja vaakarakenteet ovat puuta, julkisivut peittomaa lattua vaakasuuntaista pöyhälattua. Uudisosan väritys noudatti ympäristöviiden rakennusosien viihettävään haimaala väilystä.

Valokuva uudesta kuraaleisesta / kuisista Onnelantien puoleisella pihalla-alueella kuvattuna.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervosen 2018

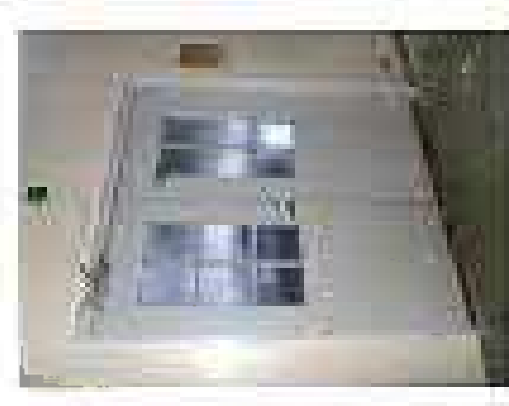

- RAKENTAMISEN KÄSITTELY**
- Kattorakenteen tarkastus
  - Kattorakenteen korjaus
  - Kattorakenteen vahvistus
  - Kattorakenteen eristys
  - Kattorakenteen vedenpitävyys
  - Kattorakenteen tuuletus
  - Kattorakenteen lämmitys
  - Kattorakenteen valaistus
  - Kattorakenteen äänieristys
  - Kattorakenteen savunpoisto
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden tarkastus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden korjaus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden vahvistus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden eristys
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden vedenpitävyys
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden tuuletus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden lämmitys
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden valaistus
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden äänieristys
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden savunpoisto
  - Kattorakenteen savunpoistoturvallisuuden savunpoistoturvallisuus

Valokuva Onnelan tien puoleisen korjaustöiden... sisätiloissa pesu-
paikoihin. Tekniset asennukset... kukaan ilmanvaihtojärjestel-
mään liittyvät kanavat on asennettu... pinta-asennuksena. Kana-
vien piilottaminen rakenteisiin... valkosta ilman kokonaisvaltais-
ja suunnitelmalla.

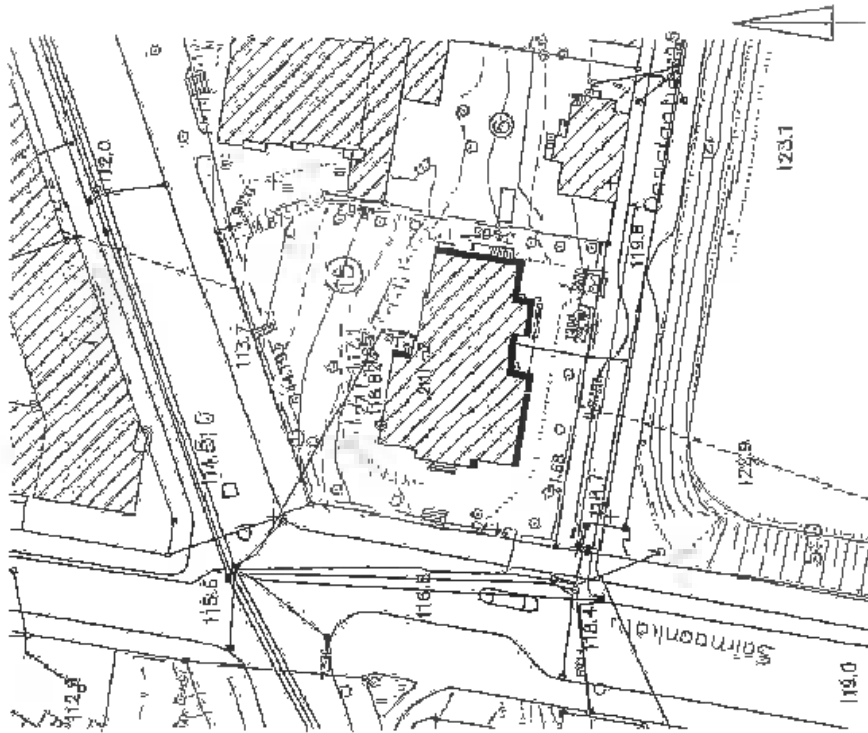
Onnelan tien pätkä... Pienois... alku... leikkauksien...
luksesta... sisä... ja laajennus...
1:100 Insinööritörmä... Terho Koponen... 2.7.2004. Lahden ra-
kennusviraston arkisto

Valokuva ja kuvankäsittely... Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen
2018

2005 UUSI AITA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Onnelantien puoleinen teräsaita. Pienemmissä alkojen välisistä pöytäsuksista. Aitapiirustus, asemapiirros 1:500. Arkkitehtitoimisto: Satu Päivärinne 1.7.2007 Lahden rakennusvalvonnan arkisto.

Mellalliaita on rakennettu toimitin Onnelantien puoleiselle rajalle. Saimaankadun risteyksessä aita liittyy Saimaankadon betonirakenteeseen tukimuurin.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2016

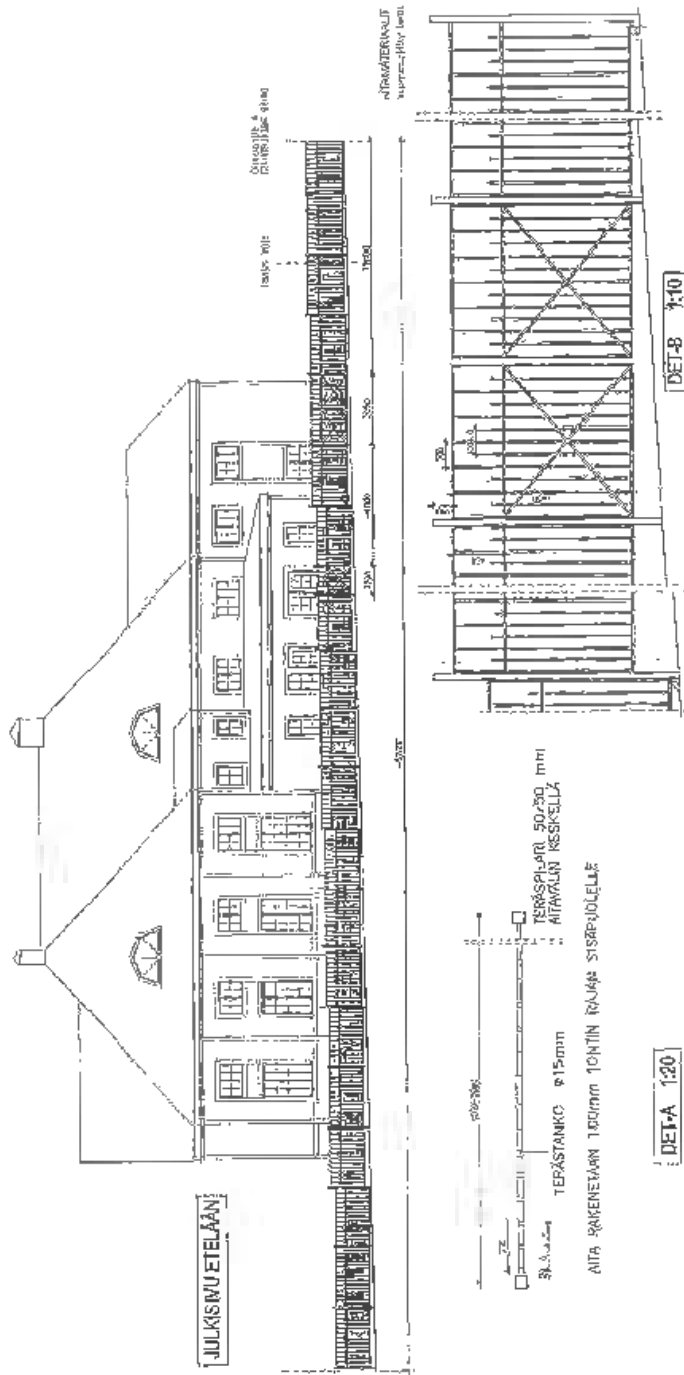

Onnelan tien puoleinen teräsaita: Pienennös alkuperäisestä pituusluokasta. Aita, ju lii-
sivu eiilään 1:100. Aidatallji: 1:20, 1:10. Arkkitehtitoimisto Satu Päivärinne 1.7.2007
Lahden rakennusvalvoman arkisto.

Onnelan teltä on sisäänkäyntiportti pihalle ja bussille, josta on edelleen väliin kulkuyh-
ys myös maapurkitteluistön pihaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2005

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Esikislastadiolaisel ry:n paikallistoimikunta oli 27.5.1999 perustanut lyöryhmän selvittämään rukoushuoneeseen liittyvää asumista. Toimikunnan tarkoituksena oli saada kaavamuutos alkuseksi. Vuoden 2005 tammikuussa Esikislastadiolaiset ry:n hallitus päätti pyytää paikallistoimikuntaa selvittämään rukoushuoneen korjaus- ja laajennussuunnitelman rinnalla Onnelan tien kiinteistöjen 2 ja 4 myyntimahdollisuuksia.

Kesäkuussa 2005 todettiin, että kiinteistöjen realisointi ei ollut ajan-kohtainen asia. Kiinteistöjen myyminen nousi uudelleen esille vuoden 2007 kesällä, jolloin rukoushuoneessa todettiin korjauksesta aiheutunut homevaurio. Vuoroin korjausta oli ryhdytty myös suunnittelemaan. Realisointiryhmä teetti Oventia Oy:llä kiinteistöarvioinnin alkuvuonna 2009.

Rukoushuonekiinteistö kuuluu kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusten luetteloon, jolloin mahdollinen kaavamuutos asuinrakennusten korttelialueeksi sekä siltä johtuva purkuluovan hakeminen koettiin yhdistyksen piirissä epävarmaksi ja julkista keskustelua heikäläiseksi kysymykseksi. Hanketta ei koettu luollin yhdistyksen edun mukaisena ratkaisuna. Lahden kaupungin kanssa allekirjoitettu vuokrasopimus oli määräaikainen ja se oli merkitty päänyväksi kesällä 2015.

Käytölä rakoluksemmuutos päiväkodiksi on vähentänyt erillisten päästöä näköynnön käytön miinimin.

Kaunis rukoushuonekorjaus on menettänyt osan kulttuurihistoriallisesta arvostaan mm. ikkunamuttsöiden yhteydessä 2005. Alakuvassa näkyy sisäseinä ja lehterikerroksen ikkunoiden välillä. Kerroksen ikkunat on modernisoitu lämpöeristysikkunaksi. Yläpuolella olevat lehteritikkunat ovat alkuperäisiä.

Valokuvat ja kaavankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

2006 - 2014 ERILAISIA MUUTOKSIA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Onnelantie 2

Kiinteistöyhtiö Onnelat: arkkitehtimateriaalissa ja Vabaneh Oy:n laulimassa kiinteistöselvityksessä on luettelo vuoden 2006 jälkeen Onnelantie 2,4: kiinteistöissä suoritetuista korjauksista ja vaurioista:

2006

- Rukoushuoneen ilmastointikoneen lämmönvaihtimen, pumppu- ja automaattikan uusiminen ja jäätyneen aiheuttaman vesivahinkoalueen tarkistaminen ja vaurioiden korjaaminen.
- Onnelantie 4: kaukolämmityslaitteiden automaattikan uusiminen.

2007

- Eläisyyn eteistilasta parvelle johtavien portaiden yläosan kohdalla ilmenei kosteusvaurio, jonka aiheuttamat yläpohjan ja seinärakenteet uusittiin. Saimaankadun puolella (ent. pääsisäänkäynti) parvelle johtavien portaiden kohdalla yläpohjan rakenteet uusittiin. Yläpohjan villaeristeet korvattiin puhallusvillaalla.

Valokuuva ison saalin yläpohjan puhallusvillaaeristyksestä: Yläpohjan kohdalla puualluvai kulkuvillasta, parantavat kulkusillat.

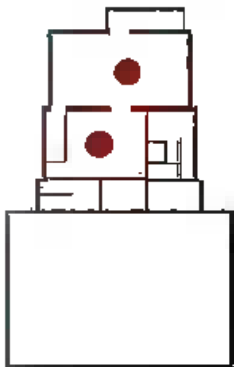
Valokuuva ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKOUSHUONE - ONNELANTIE 2 - 5:00 LAITTI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

2007

- Ruokasalin lattiaan asennettu uiva levyrakenne.
- Pohjakerroksen wc-tilan pinnat uusittu.
- Kellarikerroksessa sijaitsevan keittiön lattian ja sisäkaton pinnoitteiden uusiminen sekä ilmastoinnin tehostaminen. Keittiön sisäkaton vauriot olivat ilm. eisesti johtuneet asiantesukoneen puutteellisesta höyrynsiirrosta.

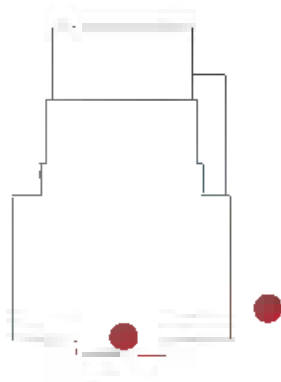
Valokuva vasemmalla kellarikerroksessa sijaitseva keittiö. Tilan peräseinällä on sisäikkuna, josta avautuu näkymä Oikokadun puoleiseen sisäpihaan. Keittiö sijaitsee alkuperäisen v. 1922 rakennetun keilarin kohdalla.

Kuva oikealla. Ruokasalin huonekorkeus on matala ja pääosin keinovalolla valaistu tila. Paneloitu, vaalea ulkoseinä johtaa rakennuksen läpätään kateilun porraskäytävään ja siitä kautta ulos.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Vyyji Tervonen 2018

2008

- Onnelantie 2 ja 4 pihalla alueen laula-alla uusittu.

2009

- Onnelantie 2:ssa suoritettiin lämpökuvauks. Saimaankadun puoleisesta eteiseen asennettiin uudet sisäovet lehterille johtavien portaiden kohdalle.
- Ruokasaliin uusittiin 2 jkkunaa, ruokasalin ilmastointikoneen ja lattian korjaus.
- Onnelantie 2, 2. kerron, itäpäädyssä sähköpatterit uusittiin.
- Lämpökeskuksen kiertovesipumppu uusittu.
- Onnelantie 4:n (vierainen omakotikinteistö) ikkunoiden korjauksia.

2011

- Onnelantie 4 (vierainen omakotikinteistö) vieremän kunnostus ja lattian korjaus.
- Onnelantie 2 ruokasalin ilmastointikoneen ja lattian korjaus.

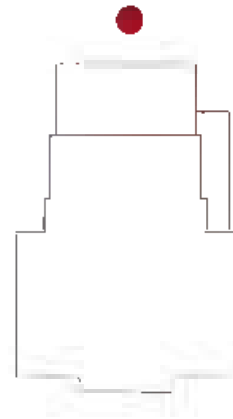

Valokuva Onnelantien ja rakennuksen luona suurikkaan ulottuvasta puosäilytösta, joka on rajonnut päiväkodin sisäänulopihaa.

Kuva oikealla, Saimaankadun puolesta päästää näkymi ei ole ollut alkuperäisessä käyttötarkoituksessa päiväkotitoiminnan aikana. Sisääntäytymätön on ollut viljeä ja liisäovilla on ollut tarkoituksena vähentää kylmän ilman siirtymistä lehterikerkokseen.

Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018

2012

- Onnelantie 2:ssa suoritettiin sähkökatkaiden määrärajoitusten tarkastus. Siinä todettiin vikojen ja puutteiden korjaus.
- Palohälytintaliteistoin ja ison salin poistoimurin uusiminen.
- Keittiön tv-koneen automaattikan uusiminen.

2013

- Onnelantie 2 Ison Oikkokadun ja Saimaankadun sivuilla olevien aitamuurien maalaus.

2014

- Palotarkastuksessa todettujen Onnelantie 2:n keskikerroksen (1.kertosa) varauskäynnin ulkoportaiden uusiminen ja II kerroksen varauskäynnin portaiden korjaus.
- Onnelantie 2 Saimaankadun puoleiseen eteiseen rakennettiin väliseinä, jossa lämpöeristely ovel.

Ruokuhuoneen iläpuolen julkisivu: kuvattu: Onnelantie 2:n omakotitalon pihalla. Kuvassa näkyvät poistotörskeputket 2:n kerroksesta ja 1. kerroksen varalien ulkoportaiden uusiminen 2014. Varalle 2:n kerroksesta on sallittu ikkunoitten kautto: ulkopuolen portaisiin.

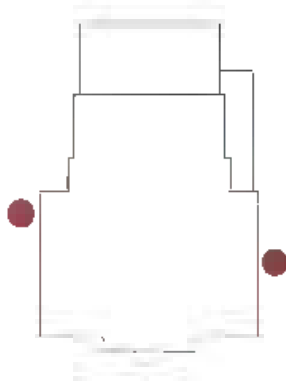
Varalietportaat ja 1. kerroksen valkoinen ja sileä varalietportti rakennettu päiväkodin ja peistintalteen rakennusosat: poikkeavat rakennuksen liittymistä julkisivu kokonaisuu-desta. :

Julkisivumaalaus: hiiselle ja edellyttäisi korjausmaalarista: Päätyn ikkunat ovat alku- peräisiä hietotuksineen vuodelta 1956.

Onnelantie 2:n Saimaankadun puoleiseen (vanha: pääsisäänkäynti) eteiseen raken- nettiin väliseinä: joka varustettiin lämmön eristelyllä ovilla.

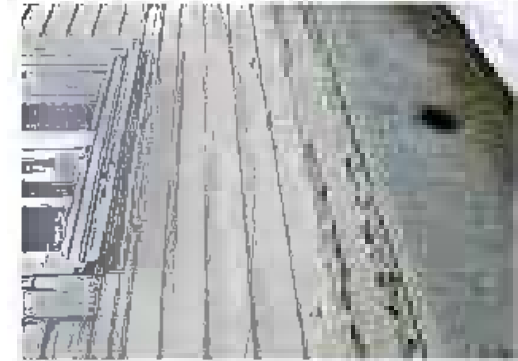
Valokuva ja kuvankäsittely Arkkitehti toimisto: Virpi Tervonen 2018

Rukoushuoneen vuokrallaisen ja tilojen kunnossapidosta vastaavan Lahden kaupungin ilakeskuksen toimesta kinteröstössä pidettiin 29.4.2014. katselmus, jossa todettiin että pienillä korjauksilla ei rakennuksessa ilmennettä puutteita ja mahdollisia riskejä saada poistettua:

- vanhan salin osalla alapohja ei tuuletu, (perusmaalle rakennettu alapohja)
- ruokasalissa havaittu maakellarin hajua, jonka epäiltiin aiheutuvan maanvastaisen seinän rakenne ja sade- ja pintavesien ohjauksen ruokasalin johlavaan porttaaseen
- lattialaudat huonokuntoisia, hionta ja lakkaus tarpeellinen
- lasten alakerran wc-tilan ilmanvaihto riittämätön, ilmanvaihto-ongelmia myös muualla
- yläkerrassa vedon tunnetta, lämmitys on riittämätön laivella
- sadevesien poistojärjestelmä puutteellinen koko rakennuksessa
- vesivuotoja useissa kohdissa rakennuksen ulkoseinissä, mahdollisesti vaurioita
- ullakon kattorakenteissa runsaasti vesivuotojälkiä, yläpohja mahdollisesti kastunut
- ulkoseinissä ja räystäsrakenteissa laho vaurioita
- vesikatön ja julkisivujen maalauksen kunto huono.

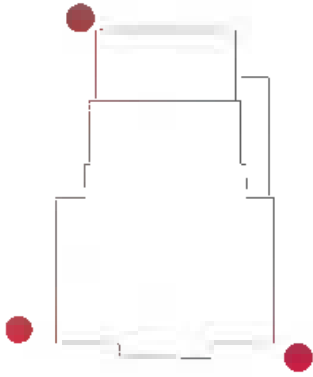
Rakennuksen sokkelin vierustalalla maapintalaaton nostelu, jolloin Onnelan tien puolella olevat alapohjan tuuletusaukot ovat jääneet maanpinnan tasoa alapohjalle.

Olkokadun puolella tuuletusaukkoja on vain muutama. Alapohjan luonnollinen tuuletavuus on olematon.

Julkisivun puuvosien ja betonisekkeleinä ja kivistä osat eivät pääse kuivamaan, jolloin maali pinna kostuessaan irtoaa ajroksiaan.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2018

Valokuva vasemmalla: Maanpinnan korkeudet, pikkupuolen ja 1956 laajennuksen sokkelin välellä: ovaal. riittävä; koska maanpinta viettää Oikkokadulle päin; Kesäajajien maanpaaheselmä on rakennettu 1950-luvun rakentamistekniikalla: Rakennuksessa ei ole asakkeijien mukana isalacibusta.

Keskimmäisen valokuvan osittain Oikkokadon puoleisen maaston jyrkkyyden, joka osittain on ollut esteettönin järkevälle käytölle ja hyödyntämällä: rakennus on rakennettu alkuun.

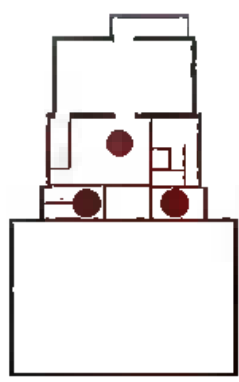
Valokuva oikealla: Vahra puu- ja puu- ja kokoushuoneita, myös Onnelan puolella. 1950-luvun alustavien rakentamistekniikoiden ja -menetelmien jatkamista: rakentamistekniikka: viivokkaiden, varsin juhanussuorien rakentamistekniikka. Runsaalla puustolla, on myös vaikutusta rakennuksen julkisivujen ikkuvuudelle: isänsä aikoina. Lisäksi Onnelan puolella maanpinnan osio on estänyt erikoisen alaportaita rakentamistekniikka.

Valokuva 1990-luvun puolelta: kuvattu Onnelantie 2:n pihalla. Yksityisiksi: valokuva Esko Salonen.

VALOKUVIA KOHTEESTA

KELLARIKERROS

Kellarikerros ilmentää useiden vuosikymmenten materiaaleja ja ilmarakaisuja.

Valokuval ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKOLINLONKE - OIKN ELÄNTIE 2 - 500 LAHTI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

I KERROS

Iso sali jaettiin lehtireiden, alle rakennelutilla väitsetilillä pienemmiksi ryhmä- ja nuk-
kumahuoneiksi. Saliinpuoleisiin väitsetiloihin asennettiin pyöreitä korkeusikkunoita, joiden
kaukta välittyi hiukan luonnonvaloa.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RILKOLSKOLON E - OIKN ELANTIE 2 - 5 00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

I KERROS Ison salin sivuilta / ryhmähuoneita

Päiväkohtoinen muuttanut rakennuksen sisätilojen luonnetta oleellisesti. Avara iso sali jaettiin lehtereiden alle rakennetuilla väliseinillä pienemmiksi ryhmä- ja nukkumahuoneiksi. Samalla kalosi vaivannäköisyyden ja päivänvalo.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto: Virpi Tervonen 2017, 2018

I KERROS Vanha pikkupuoli, aula

Alkuperäinen pikkusali on kokenut n. 75 vuoden aikana suuria muutoksia. Viimeisin muutos on tilaa jakava keltainen väliseinä. Aulun kokoonnutmisilla muutui jo 1970-luvun puolivälissä enemmän liikennelätksi, kun uudet portaat rakennettiin Oikokadun puolelle ja sisäänkäynti Onnelan tien puolelle avattiin.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervosen 2017

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVÖSEN

VANHA RILKOLSKOLN E - OIKN ELANTIE 2 - 5 00 LAFTI - RAKENNL SHISTORIAALIN EN SELVITYS

I KERROS Vanha pikkupuoli, kokousliila

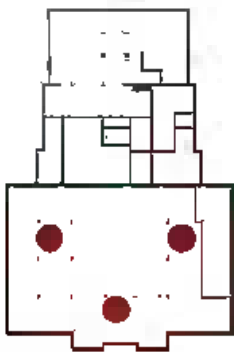

Pikkupuolen kokoustila, jota on käytetty ruokailu- ja kahvilitilana ruokoushuoneen aikana. Kellarikerroksessa olevalta ruokailutilalta kävi seuraavaan lisäsiirtymässä ahtaaksi. Huone on ollut viimeksi päiväkotitilana. Pienessä koryassa on vuoden 1956 laajennuksessa toteutuneen kokoussalin rittöillä puutuun koristeltu sisäkallio.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017

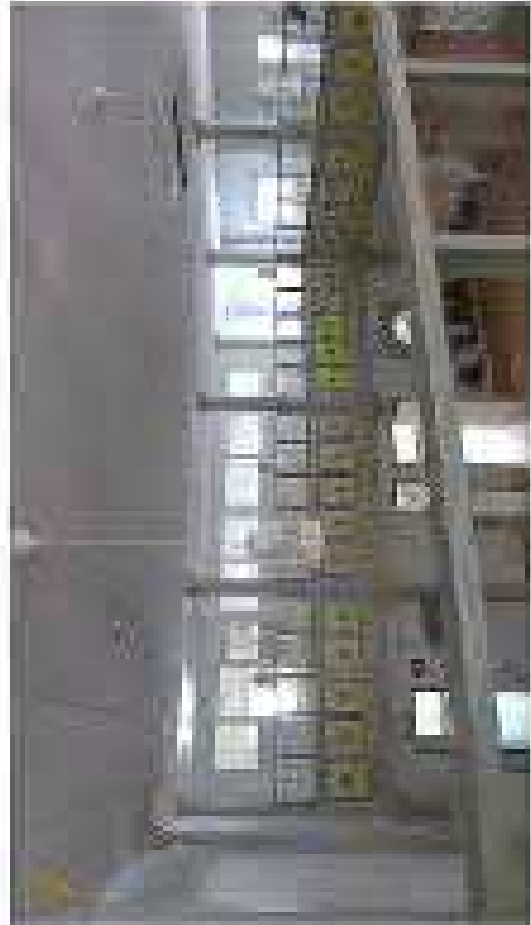

II KERROS Lehterit

Lehterikerroksen nykytilanne: Lehterimajattaisuuksistettiin käytävien osalla, kun päiväkoiti laajeni ison salin ja lehterille yuuden. 1998 korjauksessa. Lehterit oli tarkoitettu lähinnä näytelylei)oksi ja niillä oli asetettu henkilömäärärajoitus.

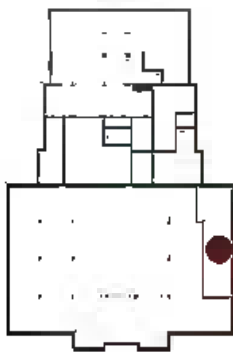
Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virept Tervonen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIREPT TERVONEN

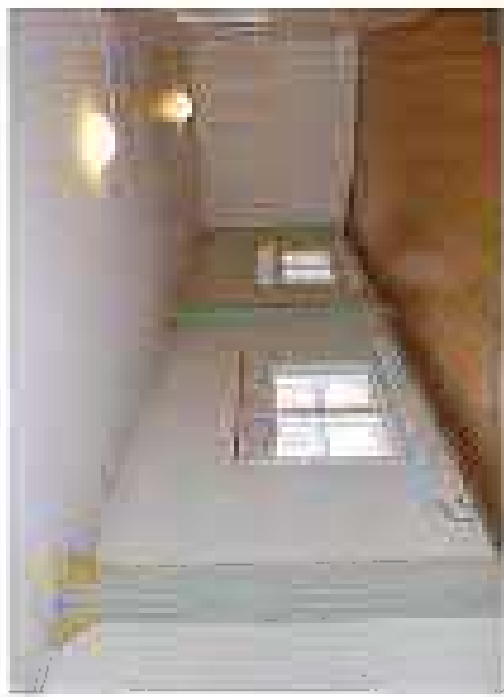
VANHA RUKOLINEN - OIKN ELANTIE 2 - 500 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

II KERROS Onnelantien puoleinen lehteri

Onnelantien puoleiselle lehterille rakennettiin kevyt väli- seinä. Muutos ja huoneen käyttötarkoitusta ei ole osoi- tettu rakennuspiirustuksissa. Tilan jättä suoritettiin kauli- taallaan.

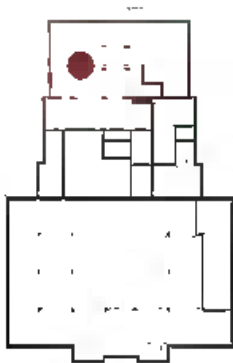
Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Ter- vonen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RILKOLSHOLMI - OIKN ELÄNTIE 2 - 5 00 LAHTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

II KERROS Iäosan Iiloja

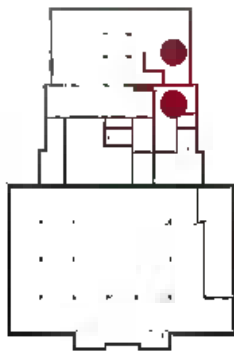
II kerroksen Iäopään nykytilanne. Tilat sijoittuvat vuoden 1956 laajennusosaan. Alueperinteitä käytettiin miesten ja naisten majolustiloina. Myöhemmin tilissa pidettiin kokouksia.

Päiväkerhoalan aikana tilat kunnostettiin. Sisäkaloihin asennettiin akustikkalavut, lattiat päällystettiin muovimatolla, valaisimet modernisoitiin, katon koko rakennuksessa II kerroksen Iiloja käytettiin päiväkerhoalan leikkutilana, multa paloturvallisuussyistä tilat eivät sovellu enää nukkumaliloiksi.

Valokuvat ja kuvankäsittely: Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2017, 2018

II KERROS Lehterit

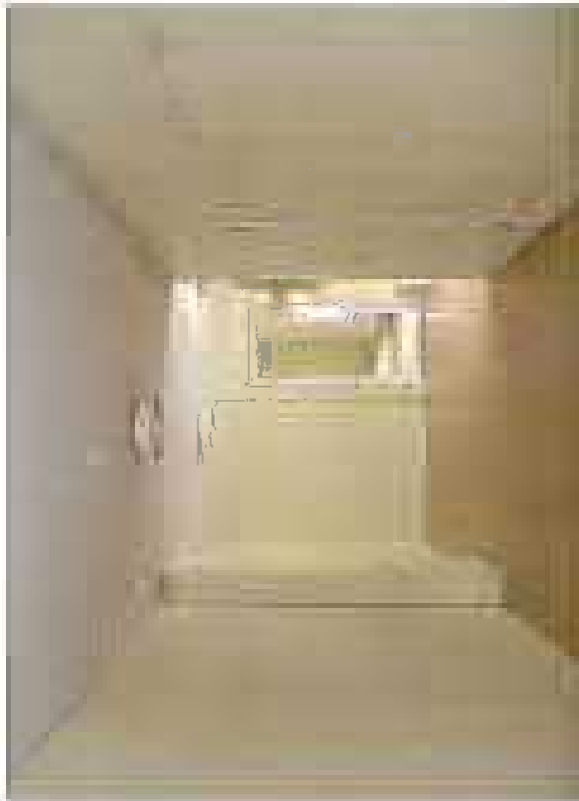
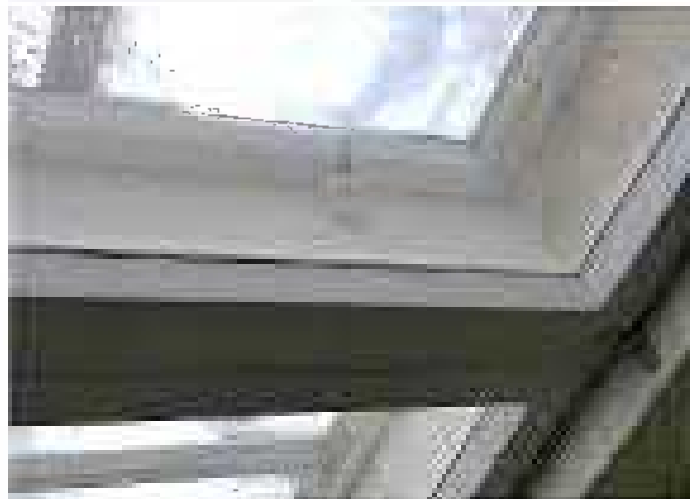
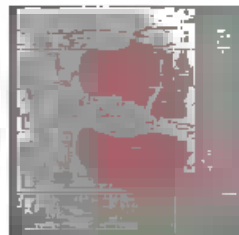

Onnelantien puoleiset uljat ovat kapetta ja käyväväisiä.

Ösa yläkerran ikkunoista on vaadittu puuikkunolla. Valokuvissa näkyvissä ikkunoissa sisäpuutteet ovat jaollomia.

"Vain jäljellä"

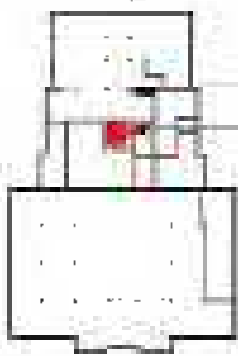
Valokuva ja kuvankästäely Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERVONEN

VANHA RUKKOLSHOLMI - OIKN ELÄNTIE 2 - 5.00 LAFTI - RAKENNUSHISTORIAALINEN SELVITYS

ULLAKKOKERROS

Portaat ullakolle johtavat II. kerroksen Onnelantien puoleiselta käytävästä. Vinjetitipöytä osoittaa II kerroksen kohdan, josta käydään ullakolle.

Ullakolla on näkyvissä vanha osan tilalappeen vesikattorakenteet, jotka on jätetty fragmentteina näkyviin vuoden 1956 laajennuksen vesikattoröiden yhteydessä.

Ullakon puoilympyrämuotoiset ikkunat ovat vanhoja ja huonokuntoisia.

Ullakolle on varastoitu vanhoja valaisinkupuja.

Valokuvat ja kuvankäsittely Arkkitehtitoimisto Virpi Teronen 2017, 2018

ARKKITEHTITOIMISTO VIRPI TERONEN

VANHA RUKKOLSHOLMI - ONNELANTIE 2 - 500 LAPTI - RAKENUS HISTORIAALINEN SELVITYS

2015 JÄLKEINEN AIKA

KORTTELI 93, TONTTI 15, Örnelanlie 2

KIINTEISTÖKATSELMUS + PIS/ Vahanen Oy 10.9.2015

Vuonna 2015 Vahanen Oy laati vanhaa rukoushuonetta ja sen viereistä omakotitaloa koskevan kiinteistökatselemuksen. Kiinteistökatselemus + PIS 10.9.2015: Työn tilaaja oli: Kusi-regio-nens utbildningsfasi-gheter. Tammisaaresta: Kiinteistökatselemukseen liittyvä PTS-ehdotus oli: laadittu rakennus-, sähkö- ja iv- alan asiantuntijoiden kanssa yhteistyönä. Tavoitteena oli: kartoittaa: alustavataisin: havainnointi: ja: rakentel- la: rikkomattomalla tavalla: rakennusosien: nykykunto: vaurio: ja: vial: sekä: mahdolliset: syyt: niiden aiheu- lumiseen: Tavoitteeksi: asetettiin: kokonaisnäkemys: korjaustarpeista: seuraavien: 0: vuoden: aikajänlelle.

PTS on pitkäikäisten: kunnossapito: ohjelma: jolla: esitellään: arvio: ko: kiinteistön: korjaustarpeesta, korjausten: kiireellisyys: ja: korjauskustannusten: suuruus: luokasta. Arvio: perustuvat: paikalla: tehtyihin: havainnointi: aiemmin: saatuista: selvityksistä: ja: asiakirjoista: saatuihin: tietoihin: sekä: Teknisiin: käyttöikäarviointiin.

Kiinteistökatselemuksen: tarkoituksena: oli: selvittää: ulkopuolisen: tilaajan: toimista: rakennuksen: soveltu- vuus: esim: vuokratilaisen: koulun: ja: päiväkodin: tarpeisiin.

Yhteenvetona: katselmukselta: voidaan: todeta: että: molemmat: kiinteistöt: ovat: lyhytylväissä: kun- nossa: ja: rakenteissa: on: erilaisia: vaurioita. Kiinteistö: tuli: raportoitu: muukaan: kunnosta: ja: korjata: lähtevö- sina. Lahovaurioiden: lisäksi: suurin: uhka: liittyy: rukoushuoneen: vesikallioon: ja: sen: huoltoon: kunntoon. Li- säksi: julkisivu: ja: ikkunat: kalpaavat: korjausmaailmasta. Koska: osa: ikkunoista: on: uusittu: sisään: au- keaviksi: ja: 3-lasiksiksi: on: rakennuksen: ulkonäkö: 1: kerronksen: osalta: mennyt: rakennushistoriallista: merkittäväylyään.

Sisätilojen: osalta: kunto: on: joidenkin: tilojen: osalla: hyvä: ja: joidenkin: osalla: välläyvä. Lisäksi: todetaan: et- tä: kellarin: tilojen: mahdollinen: käyttö: tarkoituksen: muutos: on: hankalaa: huonekokoisten: mataluuden: vuoksi.

Omakotitalon: Örnelanlie 4: kellarin: osalla: suositeltiin: PAH: yhdisteiden: laukimista: koska: kellarissa: on: ollut: öljysäiliö: ja: polttiin.

Molemmat: kiinteistöt: on: liitetty: kaukolämpöverkkoon: ja: varustettu: pumppukieroisella: suljetulla: vesi- lämmityslaitteuksella. Rukoushuoneen: lämmönstittimet: ovat: vuodelta: 1990: ja: sijaitsevat: omakotitalon: kehi- larissa: Kaukolämmön: alajako: keskuksen: uusiminen: toteutettiin: ajankohitaiseksi. Rukoushuoneen: kiinteis-

lössä on koneellinen luto- ja poistoilmanvaihto, jonka ilmanvaihtokoneet ovat käyttökäytönsä päässä. Omakotitalossa on painovoimainen ilmanvaihto.

Rukoushuoneen sähköjärjestelmät on uusittu pääosin vuonna 1976, ja niiden kunto on heikko. Valais-
tusjärjestelmät ovat heikossa kunnossa.

Kiinteistökaupunkiosuudessa todetaan, että rakenteilla, rikkomalla, elikkaitten rakennusosien ja järjestelmien
keinoja, voidaan toteuttaa arvioita. Mm. palkiston korjaustöistä, haitta-ainetutkimusta, ja omakotita-
lon asbestitarkastusta pidettiin tarpeellisena.

PÄIVÄKOTITOIMINNAN PÄÄTTYMINEN ONNELANTIE 2:N RUKOUSHUONEESSA

Vuoden 2016 lammikkuudessa päiväkotitoiminta päätyi Onnelantie 2:n vanhassa rukoushuoneessa. Esik-
koisestadiolaiset ry. omisti myös vuokralla olleen vieraisen Onnelantie 4:n omakotikivintalon. Esikois-
lestadiolaiset ry. oli uuden ja haasteellisen tilanteen edessä. Olisiko mahdollista muuttaa asemakaavaa
ja käyttötarkoitusta, voisiko rakennuksen purkaa, vai olisiko mahdollista edellä tarkennus säilyttää?

Kivintalon käyttö päiväkotitalona oli osoittautunut hankalaksi mm. rakennuksessa ilmeisten sisälma-
ongelmien vuoksi.

Onnelantie 2 ja 4 rakennusten reaalioinnista keskusteltiin yhdistyksessä vuoden 2016 kesäkuussa.
Samassa yhteydessä pohdittiin olisiko mahdollista myydä Onnelantie 4 tontteineen erikseen:

Yleinen käsitys oli, että mahdollisen kaavamuutoksen yhteydessä vanha rukoushuonekivintalo voi-
laitaisiin säilyttää. Joita säilyttäminen olisi mahdollista nähtiin yhdistyksen labilla: tarkoituksenmu-
kaiseksi, että kaavamuutoksen yhteydessä tulkitaisiin lisärakentamismahdollisuus Ojokkadon puolelle
tontin itärajaa tonttimaan ja sitä myös edellytettäisiin.

Vanha rukoushuone on suojeltu rakennus- ja se on merkitty suojelukohteena myös Oito-Ilvari-Meuryma-
nlu vuoden 1928 Paavolan asemakaavaan liittyvänä ja osaksi vallakunnallisesta merkittävää rakennel-
lun ympäristöä.

Käyttötarkoituksenmuutoksen tulisi yhdistyksen näkemyksen mukaan olla niin vähä, että se mahdollis-
laksi esimerkiksi tontin ja rakennuksen käyttöön, asumiseen, toimistokäyttöön, tallellysaasunnoksi ateljee-
lliseen, päiväkotiksi tai kokonumistalaksi. Käsittelin, että myös lisärakentamisen käyttöä tarkoitetaan. Tolt-
määrällä mahdollisimman vähäiksi. Ojokkadon puolella maastoreolit ovat kauppiaan ja tontin välillä suo-
rel. Tärnä käsittelin mahdollisuuksista rakentaa pysäköintitiloja maan alle.

Vuoden kesäkaudessa yhdistys kävi alustavia keskusteluja Lahden maankäytön kanssa. Tässä vaiheessa kaavoittaja toivoi päivitettyä kuntosektiytiä. Rakennuksessa oli jo sijoitettu Vahanan Oy:n laatu Kiltinlehtikatselmus 2. P.T.S. 10.8.2015, joka koski rukoushuonella ja vierasteistä omakotitaloa. Kiltinlehtikatselmuksen tilannut ruostinkielinen toimija lupoi hankkeesta ja rakennusajat edelleen lyhjiin.

Lahden kaupunkin museopoli antanut lausunnon 3.2.2016, jossa "museopudistaa rukoushuoneen laajen- lamista arvoympäristön säilyttävällä mallillisella tavalla".

ONNELANTIE 2 RUKOUSHUONEEN SISÄILMA / RAKENNETUTKIMUS: Polygon Finland Oy Tutkimusselostus 12.5.2017, päivitetty 18.8.2017

Esikatselutalokatseluympäristön laajuuksilla. Onnelantie 2:n ja 4:n kiltinlehtien vuoden 2017 lammikossa kymmenelle yksityiselle henkilölle. Onnelantie 4 on myyty edelleen uudelle omistajalle. Onnelantie 2:n ionille on haettu kaavamuutosta.

Uusi omistaja on luopunut Onnelantie 4:n kiltinlehtistä ja myynyt sen toimitukseen edelleen uudelle kiltinlehtiohittajalle. Omakotirakennus on tällä hetkellä vuokrattu eikä lämmä rakennushistoriallinen selvitys keskeisistä rakennuksista. Onnelantie 2:n lämpökeskus sijaitsee edelleen Onnelankatu 4:n kellarissa.

Lahden maankäyttö edellytti rakennuksen nykykunnossaan lisäselvityksiä, jonka johdosta uusi omistaja Kiltinlehtiohitti Onnelantie 2:n vanhaa rukoushuonella Onnelantie 2: koskevan sisäilma- ja rakennelutkimuksen vuoden 2017 kesällä.

Rakennus- ja sisäilmatutkimuksen tulokset on todetaan, että kiltinlehtiossa on havaittavissa mikrobiopel- rästä hajua. Osmolämät voivat selittyä sillä, että rakennuksessa on o. yhden vuoden ajan ollut perustämpö ja ilmanvaihto ollut painovoimainen.

Rakennusvaakua suoritetun rakennuksen eri tiloista, ulkoseinistä, alavälillä ja yläpohjista. Tutkimuk- sissa käytettiin apuna myös koulutettua homekoiraa.

Tutkimus ei sisältänyt tarkkaa LVI- järjestelmien vesikatoni ja sadevesijärjestelmien kuntokuntomusta, koska niiden käyttöä ei ole todettu olevan loppu.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin asennusvarusteiden havaitseminen kosteusmittauksia. Mikrobitutkimuksia suoritettiin matemaattisilla menetelmillä. Ilmanvaihtojen havaitseminen käytettiin lämpökameraa, merkittävää ja merkittävää.

Tutkimusraportissa todetaan, että vanhojen asiakirjojen mukaan kiltinlehtiossa on ollut useita vesivahinkoja ja kosteusvaurioita viimeisen 20 vuoden aikana. - kenties, sitäkin aikaisemmin. Kiltinlehtiossa

on todettu päiväkoikkäytön aikana mahdollisista sisällmaongelmista aiheutunutta oireellua ja sellaisia oireita, jotka viittaavat mikrobitaureihin.

Rakenteita on julkitu vuonna 1997 Lahden teknisen yräston toimesta ja laakastelusta on julkitu kunnossapitoinsinööri Harri Haaran laatima Rakennustekninen kuntoarvio 2.5.1997. Kuntoarvio on laadittu teknisen kunnan tarkastelussa yleisesti hyväksytyllä kunnarkoimenettelyllä ja rakenteita rikkomaloomalla tavalla. Vuonna 2017 Polygonin laatimassa tutkimuksessa on rakennuksen ulkoseinä, ala- ja välili- ja yläpohjarakenteet avattu ja kirjattu raporttiin. Raportti on toimittu myös kaavoittajalle. Seuraavaas- sa on luettel rakennearvauksissa esille tulleista rakenteista:

ALAPOHJA 1923 (1922) jso sali

- osittain muovimatto, kipsilevy (1998 muutos)
- mäntyppontilaula, 28x95
- vanha lattialata n. 30x150 mm
- ilmaväli 100–150 mm
- sahanpuuruefiste 100–150 mm
- bitumikermi
- perusmaa = hieno hiesu

VALIPOHJA 1923 (1922) lehterit

- mäntyppontilaula (1998 oikaislu rakenne)
- leksitiilimatto
- mäntyppontilaula
- kantava puurakenne (vinoksi koolattu)
- alapuolinen kaitoverho us (levyrakenne)

YLAPOHJA 1923 (1922)

- puukuitulevy (halllex)
- raakalaula
- rakennuspaperi
- sahanpuuruenste n 150–200 mm
- selluvillaverfiste n. 200 mm

ULKOSEINA 1923 (1922) Sali

- kipsilevy
- höyrynsulkumuovi
- osin lasi- ja osin kivillä 50 mm (lisäily 1996 korjauksessa)
- kovalevy
- puukuitulevy (halllex)
- raakalautaa rakennuspahvi
- ilmaväli (seljällälaeristettä puubalaukko-osittain seinän 1996 remontin yhteydessä)
- puurunko 100 mm
- rakennuspahvi
- raakalauta
- julkisivuverhoaus (vaakaonttiliilauta)
- ALAPOHJA 1953 laajennus
- lattiapinnote (muovimatto, keraaminen laatta, akryylibetoni)
- pintavalu keittiön osalla (kaato)
- lattianbetoni
- perusmaa

VALIPOHJA 1953 kellarin 1 krs

- muovimatto
- lasilevy
- mäntyponttiliilauta
- puukoolaus
- ilmaväli
- sahanpuueriste
- piki
- betoniholvi

VALIPOHJA 1953 1 krs / 2 krs

- muovimatto
- mäntyponttiliiala
- kantava puurakenne
- sahnpurueriste
- rakennuspaperi
- kaitoverhoisuuspaneeli

YLÄPOHJA 1953

- lasilevy huoneen puolella
- sisäverhoisuuspaneeli
- lervapaperi
- kantavapuurakenne
- sahnpurueriste n. 300 mm
- osin raakalaudoitus (jalta-alueilla puurueriste näkyvissä)

ULKOSEINA 1953 1 ja 2 krs

- osin lasilevy tai puukuitulevy (halllex) tai pinkopahvi
- sisäverhoisuuspaneeli tai raakalauala
- rakennuspaperi
- raakalauala (rakennusvaiheksissa selluillaeriste 1996)
- julkisivuverhoisuus (vaakaponttiliiala)

MAANPAINESEINA 1953 kellarit

- osin pelkkä betonisokkeli
- osin rivinteerausmuuraus
- ilmapäli
- betonisokkeli

ALAPOHJARAKENNE 1956

- muovimatto
- lasilevy
- laulakkoalustus
- ilmapäli
- Hovi-laalia
- lattiabetoni
- perusmaa

VALIPOHJARAKENNE kellarit, 1 kerros

- muovimatto
- mäntypöytälaula
- ilmapäli
- puukkoalustus
- lasivillaverste 50 mm
- piki
- betoniholvi

VALIPOHJARAKENNE 1956 1 krs / 2 krs

- muovimatto
- lasilevy
- kantava puurakenne
- sahanpuruverste
- rakennuspaperi
- kattoverhoalusta

YLÄPOHJARAKENNE 1958

- lasilevy
- raakalauia
- lervapaperi
- kantava puurakenne
- sahanpururiste n. 300 mm
- osin raakalauuditus. (hätä-alueilla: puuriste näkyvissä)

ULKOSEINA 1 ja 2.kerros 1958

- pinkopahvi
- raakalauia
- lervapaperi
- puurunko 125 mm + purueriste (2. krs osin lasivillaa)
- lervapaperi
- raakalauia
- ulkoverhouspaneeeli

MAAMPAINESEINA 1958 kellarit

- paneeliverhous
- lautakoolaus
- maalisk-18 rappaus
- lasiuvilla Levy (Toja -levy) betonimuuri

RAKENNUSHISTORIALLISEN SELVITYKSEN SAATESANAT

Lahden rakennuspuheen rakentaminen Lahteen oli seurausta esikolislaistalouden kasvavasta merkityksestä. Etelä-Suomessa ja kansallisen herätysliikkeen halusta perustaa pysyvä kokoonlumispaikka ja riittävän suuri kokoonlumispaikka erityisesti kolislaistalouden kesäaikaan pidettävälle johtamusseurulle Lahteen. On ymmärrettävää, että 1920-luvun alkupuolella ei ollut rakentamiskansia eikä Lahden seudulle juurikaan uskonnollisella yhteisöllä myöskään ollut taloudellista voimavaroja rakentaa suuri kokoinen puurakennusta ja sen kaksikerroksista kokoonlumisilaa lämpimämpinä väkisi.

Aikoinaan talkoilla rakennettiin rukoushuoneen rakennuspuutavara on saatu ja toimitettu rakennuspaikalle lahjoituksina eri puolella Suomea. Osa vanhan rukoushuoneen alapohjan ja ulkoseinärakenteista rakennettiin alun perin puulämmityksellä, koska suuren tilan lämmittämiseen talvikaan ei ollut tarkoituksenmukaista. Rukoushuoneen pinta-alaan piehempitalvlämmittin, pikkuosalisvutulle neeh oli aikoinaan käytännöllinen ja riittävän suuri kokoonlumispaikka. Talvikaan viikokilla ne pidettäville seurulle Lahdessa ja sen ympäristökunnissa asuvilla esikolislaistaloukselle. Perimä tiedon mukaan: jäsenmäärään kasvuaessa lämmön eristämätön lämpöä säilyä käytettiin myös kylmähä vuoden aikana, jolloin villoissa sa- lissa istuttuun seuroissa ulko vaatteet päällä.

Esikolislaistalouden määrän lisääntyessä Lahden seudolla 1900-luvun vuosikymmenten kuluessa vanha rukoushuone jätettiin muutosvaiheiden jälkeen pieneksi. Uuden rukoushuoneen rakentaminen tuli 1990-luvun alkaessa ajankohtaiseksi. Uuden rukoushuoneen rakennuslupamäärä perustettiin 12.6.1990. Rakennuslupa uuden rukoushuoneen loppulla Tapparakatu 20:ssä käynnistetyt maalisuus- sa 1994.

RAKENNUSSUOJELUSTA JA VANHAN RAKENNUKSEN KÄYTTÖTARKOITUKSESTA

Yleisenä rakennuslupajärjestyksen periaatteena on, että vanhalle rakennukselle tulisi aina löytää sen säily- mis edellytyksiä, turvata ja rakennuksen historiallisuutta, kunnioittaa vanhaa - ellei nykyistä - käyt- iä ole mahdollista jatkaa. Vanhalle rukoushuoneelle, jonka rakenteet eivät ole alkuperäisiä julkiselle rakentamiselle tyypillisiä, ei välttämättä täysin pätevän normin ja vielä vaikeampi välttää sopivaa uudis- käyttöä. Mikäli rakennuksen tulevaisuuden käyttöä jatketaan, valitaan hyväntaloudellisesti vain tilankäyttö ja toimivuuden mahdollisuudesta lähtökäytöllä ja jätetään samalla rakennuksen fyysiset ominaisuudet kuten rakenteet, turkittamalla ja huomioiden, voidaan lahtimattia edistää koko rakennuksen ja sen rakenteiden luhoutumista.

Voitaneen jälkivisaasti löydellä, että vanhan rukoushuoneen käyttö mm. päiväkotina ei ole ollut rakennuksen rakenteellisista lähtökohdista ja sen ominaispiirteistä arvioituna onnistunut valinta. Rakennuksen ympärivuorokautinen käyttö päiväkotina on edellyttänyt sellaisia rakenteita parantavia ja taloteknisiä muutoksia, jotka ovat osaltaan edistäneet rakenteissa syntyviä vaurioita ja sitä kautta mm. sisällyttämällä heikentämistä. Esimerkiksi ilmaläyritsen, puu-ukkosänärakenteen, sisällyttämönnönsiäminen toteutuneella tavalla ei välttämättä ole ollut rakennusteknisesti terve ja oikea ratkaisu rakennuksen lämmönvälityskykyyn parantamiseksi. Ratkaisun on toteutavasti päädytty, kun päiväkotitoiminnalle on järjestely nopealla aikataululla sisältäen ja ilojen käyttömahavuus sisältämpöiltä osalta on osittain toteutunut ongelmalliseksi. Vanhat rakenteet jäävät helposti jäljessä muutostilanteissa syväisemmin luokitelta ja ratkaisujen pitkäaikaiset vaikutukset vaihtelevina arvioimalla.

Onnelantien puolella on määrittämättä nostettu siihen, että soikeissa olevat tuuletusaukot ovat jääneet maanpinnan alapuolelle. Näin on estetty Onnelantien puolella ilmaläyritsen ulkoseinä ja alapöytäjärjestelmän toiminnon tuuletavuus. Vuonna 2004-2005, rakennuksen kuraattorin määrittämien, alijärjestelmien rakennus on onneksi toteutettu vanhan betonirakenteen kellarin kohdalla, jolloin sillä ei ole ollut sanottavaa vaikutusta puurakenteisen saliosan alapöytä tuuletavuuteen. Lautaiden päälyttäminen, harkittamalla omasti hengittämättä muuvalloilla on toteutettu onneksi vain kellarin osan, yläpuolisissa tiloissa 1. ja 2. kerroksessa. Sallissa ja lehterellä jallat on rakennella perinteisesti puujallina.

Vanhan rukoushuoneen viikottainen käyttö on ollut aikomaan vähäisempää kuin viikon jokaisena arkipäivän aiharjoitettua päiväkotitoimintaa. Vaikka rakennukseen on asema- ja koneellinen tulo- ja poistoilmajärjestelmä ja alammio rukoushuoneen käyttöön, on alun perin avoimeksi suunnitellun salin jakamisella pienemmiksi tilasarjoiksi ollut myös vaikutusta sisäilman laatuun ja ilmanvaihtoon lisääntyneeseen lämpöenergiaan. Ilmanvaihtoon kontrollimaton lehostaminen aiheuttaa useimmiten rakenteiden lämpösisällyttämään joihuvien epäpuhtauksien lisääntymistä, ellei ei samalla huolehdita ulkoilman ja sisäilman painesuhteiden tasapainosta.

Vanhan ja osittain lämmöneneristämättömän rukoushuoneen rakennuksen säilyttäminen ja jo vaurioituneiden rakenteiden kunnostaminen edellyttävät mitattavia rakenteellisia muutoksia, korjauksia ja rakentamista uudelleen lämpöpuumalla valittavasta käyttölaatuksista. Vanha rakennus on useimmiten korjattavissa, mutta korjaaminen uuden käyttölaatuksensa ja sen ilaohjeilman edellyttämällä tavalla saattaa heikentää rakennuksen rakennushistoriallista arvoa. Rakennuksen kunnostuksella on ollut tarkoituksellisesti sisällyttämällä Toimintopide on kuitenkin vaikuttanut suojellun rakennuksen ulkonäköön ja vaurioituneen rakennushistoriallista arvoa.

Rukoushuoneen hyödynämistä: asuinikäyttöön on tulkittu jo 1990-luvun alkupuolella, kun tontilla koskeva kaavamuutosesitys oli ensimmäisen kerran esillä 1993. Asemakaavaprosessin yhteydessä yhdistys laaditti luonnokset tontin uudelleenkäyttöön mahdollisuuksista siten, että vanha rukoushuone olisi puolel- lu ja koko tontti olisi rakennettu tehokkaasti uudelleen. Asemakaavallisen ja rakentamistehokkuuden tarkastelun laati Arkkitehtitoimisto Salmenkivi - Mäkelä - Havas Oy Lahdesta.

Asemakaavamuutoksen kaaduttua korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhdistys tilasi vuoden 1975 lopul- la Arkkitehtitoimisto Linkovori Oy:llä uuden esityksen, joka perustui vanhan rakennuksen hyödynlämi- seen suunnitksi. Tässä ratkaisussa rakennuksen toiseen kerrokseen oli myös sijoitettu asuinhuoneisto- jen asuntiloja, mikä merkitsi polistumisteportaitojen sijoittamista rakennuksen julkisivuille. Rukous- huoneen kaupunkikuvallinen ilme olisi julkisivujen osalla muuttanut oleellisesti. Paikatsuuehdotus oli luonnosmainen. Yksityiskohtaisempi suunnittelu olisi saallanut luotaa esitettyä luonnosta arkkitehtoni- sesi laadukkaammaksi lopputuloksen.

Toteutusmallimat ideat ongelmallisen tontin ja vanhan rukoushuoneen kaupunkikuvallisen merkityksen ja paikan hengen korvaavana esityksenä eivät 20 vuotta sitten löytyneet vastakaikua ja ymmärrystä. Vanhan rakennuksen korvaaminen uudella, hyvällä ja laadukkaalla on olemassa olevaan kaupunkili- laan haasteellista. Niin on myös vanhan rakennuksen säilyttäminen sen käyttöäkoitusta muuttamalla ja suojelupaattailta uudallamalla.

Uudessakaupungissa 11.3.2019

Virpi Tervonen, arkkitehti SAFA, ICOMOS

ASIAKIRJOJA ARKISTOISSA

Esikoisestadiolaiset ry:n arkisto, ent. Vanha Iestadiolaiskristillinen yhdistys

Raimo Atramön laulma inventaario 26.1.2017, Jarkkileilu 22.1.2018

PIIRUSTUSLAJI	SISÄLTÖ	SUUNNITTELIJA	MIK	PVM	LUPAPVM
Ommelantie 2 Alkuperäiset piirustukset Luonnokset ja kopiot 1922	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirros sinikopio Kellarikerros: polkkaavaavistelu: pituusleikkaus Pohjapiirustus I kerros ja pohjapiirustus parvekkeen kohdalla sinikopio vasiavaavistelu: pituusleikkaus Polkkaileikkaus rakennuksesta: (pituusleikkaus) sinikopio vasiavaavistelu: pituusleikkaus	Oiva Kolisi	1:200, 1:100	Toukokuu:1922 Kesäkuu:1922	
	Ulkosivu Oikokadulle sinikopio vasiavaavistelu: pituusleikkaus	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu:1922	
	Ulkosivu Salmakadulle sinikopio vasiavaavistelu: pituusleikkaus	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu:1922	
Ommelantie 2	Asemapiirros ja kellarin pohjapiirros tussipiirros: tilavaeeraus: kartongille (tyjykyttämerkintöjät)	Oiva Kolisi	1:200, 1:100	Kesäkuu:1922	3.8.1922
Vahvistelu Hämmentämät Lämmitin kanalassa	Pohjapiirustus I kerros ja pohjapiirustus parvekkeen kohdalla tussipiirros: tilavaeeraus: kartongille (tyjykyttämerkintöjät) pitoksesta: tilavaeeraus: saarnalulun malli Polkkaileikkaus rakennuksesta: (pituusleikkaus) tussipiirros: tilavaeeraus: kartongille (tyjykyttämerkintöjät) pitoksesta: tilavaeeraus: pitoksesta: korkeana (etvälipohjaal) Ulkosivu Oikokadulle	Oiva Kolisi	1:100 1:66 %	Kesäkuu:1922 Kesäkuu:1922	1.8.1922 3.8.1922
	Ulkosivu Oikokadulle	Oiva Kolisi	1:66 %	Kesäkuu:1922	3.8.1922

<p>laajennus-käsitteitä: miesten ja naisten wc-tilat, käynti ulkovaikennuksien läpikäynnistä... vanhaan kellariin lisätty: 2 varastotilaa (ei toteutettu jätmän mukaisesti)</p>	<p>Irma Kolsi</p> <p>5.3.1953 / 12.11.1953</p>	<p>1:66 2/3</p>		
<p>Julkisivupiirustus Oikokadulle... Jylykymämeikkiä... Puutarhaan piirustus 12.11.1953 Joulukalenteri Jussipiirros koulupaperille</p>	<p>Irma Kolsi</p> <p>5.3.1953</p>	<p>1:66 2/3</p>	<p>Leikkaus A-B Jussipiirros koulupaperille päällä: Jylykymämeikkiä: pyyhtyy pois kellarin päälle piirretyt kerrokset : : piirretty avasi luonnos: 24.3.1953 jaadulla: piirroksele : : rakennuspiirustuksessa</p>	
<p>Leikkaus A-B Leikkaus C-D Jussipiirros koulupaperille käsitteitä: vanha kellarikerros (pörras kellarin ei toteutettu jätmän mukaisesti)</p>	<p>Irma Kolsi</p> <p>5.3.1953 / 24.3.1953</p>	<p>1:66 2/3 1:100</p>		
<p>Asemapiirros Jussipiirros koulupaperille (Jylykymämeikkiä) käsitteitä: vanha kellarikerros (pörras kellarin ei toteutettu jätmän mukaisesti)</p>	<p>Irma Kolsi</p> <p>25.3.1953</p>	<p>1:500</p>		
<p>Pöytäpiirros ja leikkauspiirustus ja naisten wc-tilat Jylykymäpiirros koulupaperille: Jylykymämeikkiä: ison osan seinän: viereen: kellarin: tehtävät: toteutukset: vastaavat: toteututut</p>	<p>Ei signerausia</p>	<p>1:100</p>		<p>Ei päivämäärää</p>

Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1973	Asemapiirros I kerros II kerros Julkisivu Önnelantielle	Reino Lahtinen	1:500 1:100 1:100 1:100	24.4.1973
Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1975	Asemapiirros Pohjapiirros; kellarikerros Pohjapiirros I kerros Pohjapiirros II kerros Leikkaus A-A Julkisivu Olkkokadulle	Raimo Airamo	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100	4.4.1975
Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1977	Asemapiirros Pohjapiirros; kellarikerros Pohjapiirros I kerros Pohjapiirros II kerros Leikkaus A-A Julkisivu Önnelantielle Julkisivu itään	Seppo Haimilanti	1:500 1:100 1:100 1:100 1:100 1:100	15.2.1977
Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1980	Asemapiirros Pohjapiirros; kellarikerros Pohjapiirros I kerros Leikkaus A-A	Insinööritoimisto Latipolto Oy Pertti Heimonen	1:500 1:100 1:100 1:100	7.8.1980 10.5.1980 14.5.1980
Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1981	Asemapiirros Julkisivu, siltä Önnelantielle Julkisivu, jalamukuportti Leikkaus a-a; jalamukuportti Leikkaus b-b; jalamukuportti Pohjapiirros, kellarikerros Julkisivu Önnelantielle Julkisivu itään Leikkaus; kellarin porttas	Jouko Salonen	1:500 1:100 1:20 1:20 1:20 1:100 1:100 1:100 1:100	16.6.1981
Önnelantie-2 Lupapöytäkirja 1982	Asemapiirros Pohjapiirros; portaat	Jouko Salonen	1:500 1:20	30.4.1982

	Julkisivu, portaat Leikkaus, portaat			1:20 1:20	
Onnelantie 2	Asemapiirros... Lupapöytäkuva: 1996 Pohjapiirros, I kerros Pohjapiirros, II kerros Julkisivu itään	Ari Marimäki		1:500 1:100 1:100 1:100 1:100	16.7.1996
Onnelantie 2	Leikkaus A-A	Jouko Mattila		1:500	6.7.1998
Lupapöytäkuva: 1998	Asemapiirros 1:500 Pohjapiirros, kellarikerros Pohjapiirros, I kerros Pohjapiirros, II kerros Leikkaus A-A			1:100 1:100 1:100 1:100 1:100	
Onnelantie 2	Julkisivu itään ja etelään	Insinööritoimisto Terho Korhonen		1:100	2.7.2004
Lupapöytäkuva: 2004	Asemapiirros Pohjapiirros, I kerros Leikkaus A-A	Kirsi L		1:500 1:100 1:100	
Onnelantie 2	Julkisivu itään ja etelään	Arkkitehtitoimisto Salu Päivärinne Oy		1:100	1.7.2007
Lupapöytäkuva: 2007	Asemapiirros Alkaen julkisivu etelään Alta, detailji			1:500 1:100 1:20, 1:10	

LÄHTEET**KIRJALLISUUS**

- Airamö, Raimo – Leivo, Seppo. (1983). *Esikoisiesiadjalaisuus: Lahteessa ja sen ympäristössä*. Pääjtät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 1983. Pääjtät-Hämeen tutkimusseura ry, Lahti.
- Airas, Jukka-Pekka (1976): Keskki-Lahtien muuseolautakunta. Tutkimuksia IV.
- Airas, Jukka-Pekka (1992): Uuden kirkkoakikitehtuurin ongelmat: Suomen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja. 178. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Niskanen, Riitta Iolmi. (2000). Selvitys: Lahden kiihtuurtijstortallisesti arvokkaista kohteista: Lahden kaupunginmuuseo. Salpausselän Kirjapaino, Kukkila.
- Ekman-Salokangas, Julla.– Heikkilä, Markku.– Tuomi-Timo. (1992): Lahden kaupunki Painotyö: Painokunppaniti, Savonlinna
- Pihlaja, Juhani (2005): Lahti-käsikirja: Lahden kaupunki: Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Pulkonen, Lauri (1983). Pääjtät-Hämeen kultuurihistorialliset kohteet: Täydennysseivitys-1983. Pääjtät-Hämeen seutu-kaava-llito, Lahti. ....
- Rautila, Pekka (1984). *Esikoisiesiadjalaisuus Suomessa*, s. 190–225. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja 1984: Helsinki: Loitmaan Kirjapaino, Loitmaa
- Ryökäs, Esko Iolmi. (2003): Lahden puukirkko 1890–1977. Keskki-Lahtien seurakunnan julkaisuja 1: Salpausselän Kirjapaino, Hollola.
- Talonen, Jouko (1998) *Esikoisiesiadjalaisuus ja suomalainen yhteiskunta 1900–1944*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran jölmityksia 168. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä
- Tupala, Unto (1994): Kun Lahti rakennettiin: Lahden ydinkeskustan rakentuminen kauppalan aloista nykypäivään: Lahden kaupunki. Esan Kirjapaino Oy Lahti.
- Tupala, Unto (1998). Lahden rakentaminen jalkoi: Rakentaminen vuoden 1862 ilisäysmaakaavan ja vuoden 1905 laajennusalue-kaavan alueelle. Lahden kaupunki: RT Print Oy Peksämäki.
- Wager, Henrik (2006). Pääjtät-Hämeen rakennettu kulttuurympäristö: Pääjtät-Hämeen llito A 159.

MUUT LÄHTEET**RKY 2010****Kiinteistöyhtiö Onnela yksityisarkisto**

Lahden rukoushuoneen laajennus- ja muutos- ja muutostarpeita selvittämään asetehtu työryhmän raportti 8.3.1985

Polygon Finland Oy: Rukoushuoneen sisällmä / rakennelutkimus, Tutkimusraportti 12.5.2017, päiväty 18.9.2017

Rauhau Side 2/1983 Läpät kaupunkieja ja köylä, s 10–13, 15

Vahanan Oy Kiinteistöarkistelmus + PTS 10.8.2015

KUVA, KARTTA- JA PIIRUSTUSLÄHTEET

Esikolisestadiolaiset ry:n arkisto

Lahden kaupungin museon arkisto, paineluisissa julkaisuissa

Lahden rakennusvalvonnan arkisto

Lahden tekninen ja ympäristötoimiala / Maankäyttö ja aluehankkeet

KA Kansallisarkiston digiarkisto

Pääjät-Hämeen liitto / maakuntakaavat

Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen 2017, 2018

Kiinteistöyhtiö Örneal yksityisarkisto

Muut yksityisarkistot

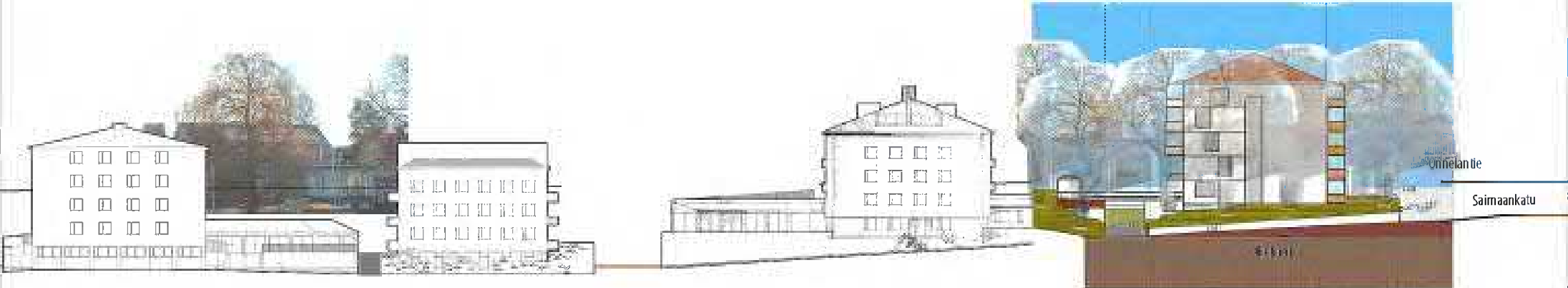
HAASTATTELU JA LISÄTIEDOT

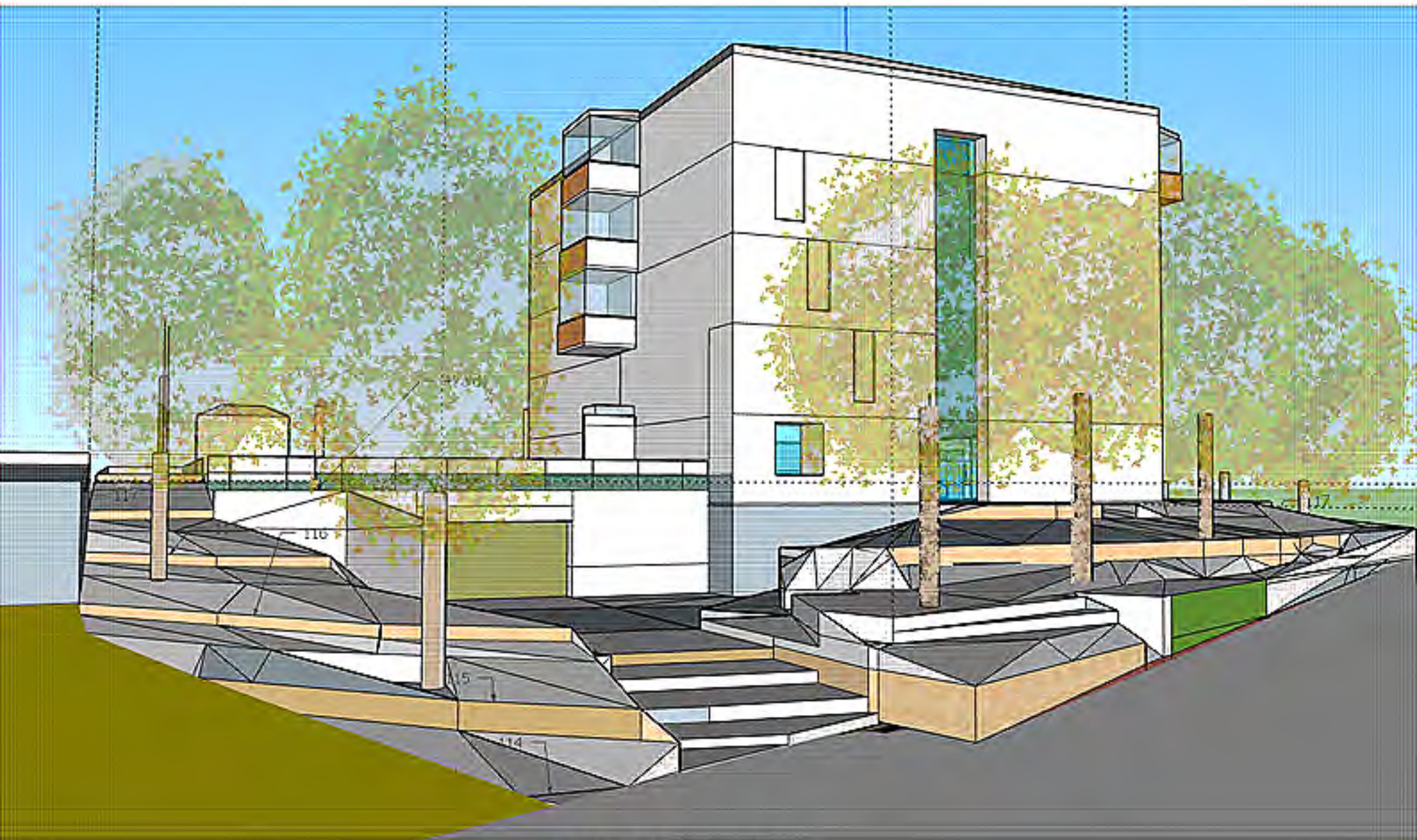
Hanna Salonen

Esko Salonen

Raimo Airamo

Oikokadulta

Onnelantieltä

Oikokadun ja Saimaankadun kulmasta

Kiinteistöyhtymä Onnelat
Onnelantie 2
15100 LAHTI

LAUSUNTO

**Tarkastus su-
oritettu** 05.06.2017

Asia Lausunto Kiinteistöyhtymä Onnelat sisäilma/rakennetutkimuksesta

Selostus Markus Pyykkönen on 29.5.2017 pyytänyt Lahden Ympäristöterveydeltä lausuntoa Polygon Finland Oy:n tekemästä sisäilma/rakennetutkimuksesta nro 051721700287.

Tutkimuksen perustella vanhan osan yläpohjassa esiintyy erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Vanhan osan alapohjassa ja ulkoseinien alaosissa esiintyy erittäin runsasta mikrobikasvustoa sekä laajoja lahovaurioita. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto ja lahovauriot voivat aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennus osan yläpohjan rakenteissa on toettu olevan erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan välipohjarakenteissa on todettu olevan erittäin runsasta mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva runsas mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan ulkoseinissä on todettu olevan kosteusvaurioita sekä silmin nähtävää mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva silmin havaittava mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Laajennusosan kellarikerroksen lattiassa on todettu olevan kosteusvaurio.

Asiakirjan saa kopioida vain kokonaan. Muussa tapauksessa kopioinnista on saatava kirjallinen lupa.

Lahden kaupunki
Ympäristöterveys

Nro 76712

Sivu 2 (2)
05.06.2017

Laajennusosan perusmuurin alaosat ovat tutkimuksen perusteella kosteusvaurioiset. Lisäksi perusmuurin eristeissä on mikrobikasvustoa ja lahovaurioita. Lisäksi perusmuurin paneeliverhouksessa on silmin nähtävää mikrobikasvustoa. Rakenteissa oleva mikrobikasvusto voi aiheuttaa ilmavuotojen kautta käyttäjille terveydensuojelulain (763/1994) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja.

Toimenpiteet

Suoritettujen tutkimuksien perusteella kaikkialla kiinteistön rakenteissa esiintyy eriasteisia kosteus- ja mikrobivaurioita, jotka ovat terveydensuojelulain (763/1944) 1 §:n mukaisia terveydellisiä haittoja. Kiinteistön omistajan tulee ryhtyä toimenpiteisiin vaurioiden korjaamiseksi sekä terveyshaitan poistamiseksi. Kiinteistö ei suositella käytettäväksi ennen kuin vauriot on korjattu asianmukaisesti.

Kiinteistön omistajan tulee selvittää rakennusluvan tarve Lahden rakennusvalvonnasta ennen korjaustöihin aloittamista.

Lausunto perustuu saatujen tutkimustulosten analysointiin. Tutkimus ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö kohteessa olisi muita piileviä TsL:n mukaisia epäkohtia.

Sovelletut oikeusohjeet

Terveydensuojelulaki (763/1994) 1, 7, 26, 27, 31, 45, 46 ja 51 §
Terveydensuojeluasetus (1280/1994) 15 ja 17 §
Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)

Jari Ahonen
ympäristöterveystarkastaja
p. 050 387 8730

Asiakirjan saa kopioida vain kokonaan. Muussa tapauksessa kopioinnista on saatava kirjallinen lupa.

20.2.2019

Asukasilta Paavolan Onnelantie 2:n kaavaluonnoksesta

Osallistujat

35 osallistujaa sekä Lahden kaupungin edustajat:

Lahden kaupunki

Päivi Airas, kaavoitusarkkitehti

Henrik Saari, vuorovaikutussuunnittelija

Riitta Niskanen, tutkija, Lahden kaupunginmuseo

Tiina Karu-Hanski, ympäristönsuojelusihteri

Asukasillan aiheena oli Paavolan Onnelantie 2:n asemakaavatyö ja valmistuneet kaavaluonnokset. Kaavatyö on tullut vireille maaliskuun 2018 kaavoituskatsauksessa.

Kaavatyön verkkosivu ja asukasillan esitysmateriaali: <https://www.lahti.fi/palvelut/kaavoitus/paavola-onnelantie-2>

Tiivistelmää asukasillassa esitetystä

Onnelantie 2:ssa sijaitseva entinen rukoushuone on valmistunut 1923. Aluksi tutkittiin mahdollisuutta, että rakennus säilytettäisiin ja se muutettaisiin asumiskäyttöön. Polygon teki rakennukselle sisäilma- ja rakennetutkimuksen vuonna 2017. Tutkimusten jälkeen todettiin, että rakennus on hyvin huonokuntoinen, ja se jouduttiin asettamaan käyttökieltoon.

Rakennus on rakenteiltaan lautaa ja se on alun perin tarkoitettu vain kesäkäyttöön. Vahingot ovat syntyneet salakavalasti vuosien aikana, kun rakennusta on ryhdytty lämmittämään ja muuntamaan uusiin käyttötarkoituksiin. Ongelmat ovat rakenteissa, joten ne eivät näy niinkään ulospäin.

Entinen rukoushuone pitäisi käytännössä rakentaa kokonaan uudelleen, jolloin se ei olisi enää alkuperäinen. Rakennuksen vaiheet ja historia on tallennettu rakennushistorialliseen selvitykseen. Rakennus ei ole vielä saanut purkulupaa, koska se tyyppillisesti myönnetään vasta, kun tontille on löydetty uusi käyttötarkoitus.

Alueen suunnittelusta ja kulttuurihistoriallisista arvoista on neuvoteltu jo varhaisessa vaiheessa lakisääteisessä neuvottelussa kaupunginmuseon ja ELY-keskuksen kanssa. Onnelantien alue on luokiteltu arvokkaaksi paitsi valtakunnallisesti (RKY), myös Päijät-Hämeen maakuntakaavassa ja Lahden kaupungin omissa luokituksissa. Läheisyydessä on myös asemakaavassa suojeltuja rakennuksia.

Kaavaluonnosvaihtoehdot

- Vaihtoehto 1 sallisi nelikerroksisen asuinkerrostalon rakentamisen sekä kaksi pientaloa Onnelantien varteen, joiden mitat haettaisiin viereisistä taloista. Rakennusoikeutta kaavaluonnos sallisi 2040 kerrosalaneliömetriä ja autopaikkoja vaadittaisiin 26 kappaletta.
- Vaihtoehto 2 sallisi nelikerroksisen asuinkerrostalon sekä yhden pientalon Onnelantien varteen. Saimaankadun ja Oikokadun puolella oleva viheralue olisi laajempi. Rakennusoikeutta kaavaluonnos sallisi 2120 kerrosalaneliömetriä ja autopaikkoja vaadittaisiin 27 kappaletta.

Vaihtoehdoissa on esitetty rakentamisen maksimimäärä. Tämän enempää rakentamista ei esitetä Onnelantien tontille.

- Kaavamerkinnöillä varmistetaan, että hulevesien käsittely otetaan huomioon pintamateriaaleissa. Kyse on pohjaveden muodostumisalueesta.
- Kerrostalotontille liittymää esitetään Oikokadun puolelta. Liikennesuunnittelun näkökulmasta se olisi ainoa toimiva vaihtoehto nyt esitettyjen rakennusten tapauksessa.
- Autopaikkoja pitäisi olla yksi 80 kerrosalaneliometriä kohden.

Kaavatyön eteneminen

Kaavatyön luonnosvaiheen kuuleminen on 14.2.–1.3.2019. Yleisötilaisuudessa ja luonnosvaiheen aikana saadut palautteet käydään läpi ja ne huomioiden laaditaan kaavaehdotus. Kaavaehdotus voisi olla teknisen ja ympäristölautakunnan (TYLA) käsiteltävänä aikaisintaan 26.3. kokouksessa. TYLA asettaa kaavaehdotuksen nähtäville 30 päivän ajaksi, jolloin siitä voi tarvittaessa jättää muistutuksen.

Kysymyksiä asukasillassa

Kysymys: Onko autopaikat välttämätöntä rakentaa kerrostaloa varten?

Vastaus: Kaupunki vaatii autopaikat tontille, koska niitä ei oikein voida osoittaa muuallekaan.

Kysymys: Kuinka monta asuntoa kerrostalossa olisi?

Vastaus: Se riippuisi täysin rakennuttajasta ja siitä, minkä kokoisia asuntoja rakennukseen haluttaisiin.

Kysymys: Miten nyt esitetty kerroslukumäärä on määräytynyt? Onko se jo lyöty lukkoon?

Vastaus: Aina on vaihtoehtoja, mutta kerroslukumäärä sopisi alueeseen. Pienille asuinkerrostaloille on vaikea löytää toteuttajaa.

Kommentti: Meillä on ollut lehmus ja tammi aina suoraan omaa asuntoamme vasten. Vihreä ympäristö on ollut tärkeä tekijä, kun valitsimme asuinpaikkaa.

Kommentti: Kulttuurihistoriallisten arvojen pitäisi ohjata suunnittelua. Miten ne on huomioitu? Mielestäni niitä ei huomioitu kaavaluonnoksissa.

Kommentti: Nyt on tuotu esille, että isolle tontille mahtuisi enemmän rakentamista. Silti esityksessä kerrottiin, että pientalojen tontit tulisivat ahtaiksi. Ihmettelen miksi tontti pitäisi rakentaa näin täyteen.

Kysymys: Eikö rakentamistehokkuus voisi olla samanlainen kuin Onnelantien pohjoispuolella, jossa se on 0,45.

Vastaus: Pienille rakennuksille on vaikea löytää rakennuttajaa.

Kysymys: Epäilen, että rakennusoikeutta on tavoiteltu lisää siten, että rakennus on päästetty huonoon kuntoon.

Vastaus: Tämä ei pidä paikkaansa. Uusi omistaja pyrki säilyttämään rakennuksen ja muuntamaan sen asumiskäyttöön. Vauriot rakennukseen ovat syntyneet salakavalasti vuosien aikana korjausten ja lämmityksen vuoksi. Rakennus on suunniteltu kesäkäyttöön.

Kysymys: Onko tontille ajateltu mitään muuta käyttöä kuin asumiskäyttöä? Lähellä on paljon viheralueita ja yhteistä aluetta, joten olisiko tontille mahdollista rakentaa ikäihmisten liikuntapaikka tai skeittipuisto?

Vastaus: Kiinteistö on yksityisessä omistuksessa. Omistaja ei ole tuonut esille muita ajatuksia.

Kysymys: Rakennus on talvella kuin postikortista. Miksi puistomaisen alue pitää rakentaa täyteen taloja?

Kysymys: Naapuritaloon ovat valuneet joskus sadevedet. Ottakaa huomioon, että sadevedet pitää ohjata jonnekin. Uusi rakentaminen ei saisi hankaloittaa viereisten talojen tilannetta.

Vastaus: Tämä otetaan huomioon. Kaavaluonnoksessa on hulevesiä koskeva kaavamääräys, joka velvoittaa rakentajaa.

Kommentti: Oikokadulta katsottuna rakennusmassa näyttää minusta hyvin suurelta (vaihtoehto 1).

Kysymys: Mielestäni Oikokadun liikenne muuttuisi turvattomaksi uuden liittymän myötä. Voiko vielä etsiä muita vaihtoehtoja? Ainakin nopeusrajoituksen pitäisi olla 30 km/h.

Vastaus: Saimaankadulle ei saa liittymää, mutta Oikokadulle sen saisi. Liikenneturvallisuus otetaan huomioon ja esimerkiksi nopeusrajoituksen laskemista voidaan tutkia liikennesuunnittelun yhteydessä. Liikennesuunnittelussa arvioidaan tämä.

Kysymys: Miksi uutta liittymää ei voitaisi toteuttaa Onnelantien kautta?

Vastaus: Se ei ole toivottavaa, mutta sekin vaihtoehto voidaan vielä tutkia.

Kommentti: Onnelantien liittymä olisi minusta mahdoton yhtälö.

Kysymys: Eivätkö pelkät pientalot riittäisi Onnelantien varteen? Eikö muuta osuutta voisi jättää puistoksi?

Vastaus: Tontti on yksityisessä omistuksessa. Omistaja haluaa ymmärrettävästi hyödyntää oman tonttinsa, joka on suuri.

Kysymys: Miksi koko kerrostaloa ei voida unohtaa, jos sinne on vaikea toteuttaa liittymää ja autopaikkoja?

Vastaus: Kaikki vaihtoehdot käydään läpi. Työ on vielä kesken. Toisaalta pitää ottaa myös huomioon tontin omistajan toiveet ja kaupungin tavoitteet, joiden mukaista uusi rakentaminen olisi.

Kysymys: Eikö kaupungin kaavoittajan tehtävä ole ottaa kaikkien kaupunkilaisten etu? Millä tavalla naapurit on nyt huomioitu kaavaluonnoksissa? Onko meitä kymmeniä vuosia alueella asuneita otettu huomioon?

Vastaus: Suunnittelussa pyritään aina ottamaan huomioon erilaiset tarpeet ja ihmiset. Kaavamutosta on hakenut tontin omistaja.

Kysymys: Koetko, että kaavoittajalla on velvoitetta huomioida, minkälainen asukkaiden lähiympäristöstä tulee? Eikö suunnittelussa voisi ottaa huomioon tontin rajapuustoa ja säilyttää sitä?

Vastaus: Kyllä, lakikin velvoittaa tähän. Tämä asukasilta on yksi tapa käydä keskustelua naapuruston kanssa. Kaupunki kuitenkin muuttuu jatkuvasti ja tavoitteena on tiivistää kaupunkirakennetta. Kiitos puustoa koskevasta kommentista: asiaa voidaan tutkia suunnittelun jatkuessa.

Kommentti (tutkija Riitta Niskanen): Kyseessä on valtakunnallinen arvoalue, johon sisältyy myös Saimaankadun pääty. Alueen asemakaavallinen arvo on valtava, koska se on kuulunut Otto-livari Meurmanin alkuperäiseen Lahden asemakaavaan. Rukoushuone on ollut oma tärkeä aiheensa Oikokadun ja Onnelantien risteyksessä ja myös ympäristön vihreys on jo alun perin tärkeä osa paikkaa. Minusta pitäisi vielä tutkia eri vaihtoehtoja tontille. Meurmanin tavoitteiden mukaista olisi pääteaihe, ei vain Oikokadun ja Onnelantien rakennustavan jatkaminen Saimaankatuun asti.

Vastaus: Työ on vielä kesken ja nyt on juuri tällaisen keskustelun aika. Erilaiset vaihtoehdot voidaan vielä käydä läpi ja suunnittelutyö jatkuu.

Kommentti: Miksi nyt esiteltiin yhden vaihtoehdon kaksi versiota?

Vastaus: Muitakin vaihtoehtoja tutkittiin ja niitä on käyty läpi kaavaselostuksessa.

Kommentti: Riitta Niskasén kommentti oli erinomainen. Mielestäni päätyaihe pitäisi säilyttää.

Kommentti: Minusta nyt esitetty vaihtoehto ei ole huonoimmasta päästä. Aiemmin tontille haaveiltiin korkeampaakin rakennusta. Voisiko rukoushuoneen kohdalle rakentaa samankokoisen massan kuin mikä siinä on aiemmin ollut? Se olisi laajemmin hyväksyttävissä oleva vaihtoehto. Rakennuksessa voisi olla kolme kerrosta.

Kommentti: Kyllä ulkomailla on rakennettu täsmälleen samanlaisia taloja vanhojen tilalle.

Kommentti: Uudisrakennuksen pohja voisi olla hieman pienempi kuin rukoushuoneen. Silloin ei rikottaisi puiden juuria.

Kommentti: Meillä naapuritaloyhtiössä kaavaluonnokset eivät ole saaneet positiivista vastaanottoa. Minusta kaavaluonnoksessa suojelu- ja kulttuuriarvot ovat jääneet täysin ulkopuolelle, ja vain kaupungin tiivistämistavoite on huomioitu.

Kysymys: Minne kaavaluonnoksia koskevat palautteet voi lähettää?

Vastaus: Ne voi lähettää Lahden kaupungin kirjaamoon, kirjaamo@lahti.fi.

Paperilla jätettyjä kommentteja

Tilaisuudessa kommenttilaatikkoon jätettyjä mielipiteitä ja sähköpostilla saapuneita kommentteja

- Tehdään korkea talo, 5–6 kerroksinen. Onnelantieltä liittymä: vähäinen liikene, turvallinen liittymä. autot / 22 autopaikkaa.
- Keskusaihe, ei sullottu kahta, katulinjaa yhteen
- RKY-alue: historiallinen jatkuvuus
- Asukastiheys toteutuu jo!
- RKY-alue: Onnelantien pientaloalue, yleiskaava, puistomaisuus
- Suojellut rakennukset, kulttuuriympäristön vaaliminen
- Iso tontti, mahtuu enemmän. Ahtaat tontit.

”Tontti on paikalla, joka näkyy sadoille naapureille Onnelantielle, Yrjönkadulle, sairaalalle, Hämeenkadulle ja Oikokadulle.

Mielestäni Lahti voisi kunnioittaa tämän tontin kulttuurihistoriallista arvoa ja korttelin yhtenäisyyttä sekä estetiikkaa antamalla luvan rakentaa puupinnoitteisen pienkerrostalon entisen rukoushuoneen paikalle. Tontin pohjoispuoli tulisi jättää vihreäksi, jotta vihreä linja Oikokadulla säilyisi. Kulku tontille olisi kaikkein turvallisin Onnelantien suuntaan.”

”Näyttäisi, että Oikokadun vihreä puustoreunus katkeaisi eikä tule näyttämään kauniilta. Tämä on suunnitelmassa korjauksen paikka. Suunnitelmasta näkyy että kulkuneuvoliikenne ohjattaisiin kiinteistä Oikokadulle, josta on liian lyhyt matka Saimaankadun risteyksestä tekee ajoradalle pääsyn vaikeaksi.

Ehdotukseni on että rakentaessa säilytetään jo aikaisempi, rakennusten koko ja ulkonäkö. Tämä koskee kumpaakin puolta korttelissa 93. Odotamme, että nämä näkemykset otetaan huomioon korttelia 93 rakennettaessa.”

Muiston kokosi Henrik Saari

Tekninen ja ympäristötoimiala

Muistio

20.10.2016

Viranomaisneuvottelu Lahden Rukoushuoneen asemakaavan muutoksesta

Aika: 17.10.2016 klo 14-15

Paikka: Hämeen ELY-keskuksen Hämeenlinnan toimipiste

Läsnä:	Kirsti Nieminen	Hämeen ELY-keskus
	Liisa Härmä	Hämeen ELY-keskus
	Jurkka Pöntys	Hämeen ELY-keskus
	Riitta Niskanen	Lahden kaupunginmuseo
	Päivi Airas	Lahden kaupunki
	Anne Karvinen Jussilainen	Lahden kaupunki

- 1 Kokouksen avaus ja järjestäytyminen
Päivi Airas avasi kokouksen. Puheenjohtajaksi sovittiin Päivi Airas ja sihteeriksi Anne Karvinen-Jussilainen.
- 2 Neuvottelun tarkoitus MRL § 66 / MRA § 26 mukainen viranomaisneuvottelu.
Suunnittelualue on valtakunnallisesti merkittävää aluetta (RKY).
- 3 Kaavatyön suunnittelutilanne
Päivi Airas kertoi lähtötietoja.
Lahden Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tontit 6 ja 15 omistava Esikoislestadiolaisten yhdistys (Vanha-Laestadiolais-Kristillinen yhdistys r.y.) on anonut asemakaavan muutosta 17.11.2014. Tavoitteena on olevien rakennusten purkaminen ja tonttien muuttaminen asuinkerrostaloalueeksi.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ei ole vielä tehty.

Tontilla 15 voimassa oleva asemakaava on vahvistettu 22.9.1954, jossa tontti on osoitettu yleisten rakennusten tontiksi (Y). Tontin pinta-ala on 2111 m² ja tontilla on noin 1223 k-m²:n suuruinen rukoushuone. Rukoushuoneen itäosa on rakennettu myöhemmin.

Tontilla 6 on voimassa 30.10.1980 vahvistettu asemakaava, jossa tontti on osoitettu yhdistettyjen kerrostalojen ja rivitalojen korttelialue (AKR-3). Alueella saadaan rakentaa myös omakotitaloja. 20 % kerrosalasta saadaan käyttää asumista häiritsemättömiksi työtiloiksi kuten toimisto-, vastaanotto-, myymälä-, käsityö-, kerho- sekä sosiaalityötiloiksi. Suurimman sallitun kerrosalukumäärän estämättä saadaan Onnelantien varressa olevissa rakennusalan osissa käyttää ullakotiloja kerrosalaan laskettavaan rakentamiseen. Alueelle uudisrakennettaessa tulee rakennuslupaviranomaisen erityisesti valvoa, että uudisrakennukset sopeutuvat olemassa olevaan katukuvaan kattomuodoltaan, päätykolmioiltaan, julkisivujen aukotukseltaan ja julkisivumateriaaliltaan sekä väriltään. Vapaa-alaa on tontilla osoitettava 20 % asuinkerrosalasta piholla, terasseilla ja parvekkeilla. Autopaikkoja on tonttia varten varattava yksi kutakin asuntoa kohti, kuitenkin enintään yksi kutakin kerrosalan 85 m² kohti. Rakennuslupaviranomainen voi myöntää lykkäystä 25 %:lle autopaikkojen rakentamisvelvollisuudesta autopaikkatarpeen mukaan enintään viideksi vuodeksi

kerrallaan.

Tontin pinta-ala on 884 m² ja rakennusoikeutta on osoitettu 398 k-m², josta on käytetty 166 k-m².

Viimeksi rukoushuone on ollut korttelin 93 tontilla 7 sijaitsevan päiväkodin käytössä, samoin tontin 6 piha-alue. Päiväkotikäyttö päättyi terveystarkastuksen todettua, ettei rakennus enää sovellu päiväkotikäyttöön. Rukoushuoneen tontti on puistomainen, joskin osin hoitamaton. Tontille on Saimaankadulta katualuetta korkeampi portti. Oikokadun puolelta on jalankulkuportti. Rukoushuoneen toiminnan edellyttämä paikoitus on toteutunut pääosin katujen varressa ja viereisellä tontilla.

Koko korttelissa on eri vuosikymmeninä toteutettua, kaupunkikuvallisesti merkittävää, tiivistä pienkerrostaloasumista.

Hakijalle on esitetty AKR-3- korttelialueen tontin asemakaavan säilyttämistä nykyisenä, koska käyttötarkoituksen on katsottu olevan ajanmukainen ja ympäristöön sopivaa. Käyttämätön rakennusoikeus voidaan käyttää esim. tontin pohjoisreunassa.

Omistaja ei ole toistaiseksi halunnut irrottaa AKR-tonttia, vaan haluaa edetä alueen kokonaistarkastelun kautta. Omistajan aloitteesta arkkitehti kuitenkin tutkii rukoushuoneen käyttömahdollisuuksia esim. asumiseen.

Kansalaisilta on tullut jo ennakoon toive Rukoushuoneen säilyttämisestä Onnelantien alueen porttina ja merkittävänä kaupunkikuvallisena rakennuksena.

4 Tehdyt selvitykset

Kiinteistön kuntoselvitys, Vahanan OY , 2015

Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden luettelo, 2000

5 Viranomaismielipiteet

Rukoushuoneen tontin muuttamista on tutkittu aiemmin vuonna 1992. Kyseinen kaavan muutosprosessi päättyi, kun Korkein hallinto-oikeus (KHO) 13.12.1994 hylkäsi valituksen, joka tehtiin Hämeen lääninhallituksen kaavanmuutosehdotuksesta A-1400 tekemästä kielteisestä päätöksestä. Siten alueen 22.9.1954 ja 30.10.1980 vahvistetut asemakaavat jäivät voimaan.

a. Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Museo on puoltanut lisärakentamista siten kuin se soveltuu kaupunkikuvallisesti paikkaan. Purkamista ei puolleta, ellei rakennusta osoiteta korjauskelvottomaksi. Rukoushuoneen purkamista kokonaan on vaikea ottaa lähtökohdaksi. Rukoushuoneen käyttötarkoituksen osalta museo ei ole vielä sulkenut pois mitään vaihtoehtoa. Ulkokuoren säilyminen on kaupunkikuvallinen tavoite, mutta toiveena on myös kirkkorakennuksen sisätilojen säilyminen ainakin tärkeimpien tilojen osalta. Rukoushuoneella on merkittävä vaikutus kaupunkikuvaan ja koko korttelin arvokkaaseen kokonaisuuteen.

b. Hämeen ELY-keskus

RKY-alueella olevan rakennuksen purkaminen edellyttää riittäviä perusteita. Päätös aiemmasta kaavanmuutoksesta ja sen perusteluista on syytä tarkistaa.

6 Kaavatyön eteneminen ja jatkotoimenpiteet

- OAS on tavoite laatia marras- joulukuussa

- Laadittava rakennushistoriallinen selvitys
- Museovirasto/ Anu Laurila antaa lausunnon kuntoselvityksen riittävydestä.
- Asemakaavan muutoksesta laaditaan MRL:n mukaisesti vaihtoehtoisia luonnoksia:
  - 0- vaihtoehto, jossa nykyiset rakennuksen puretaan ja tehdään uutta
  - 0-vaihtoehto, jossa alue säilyy nykyisessä käytössä
  - 1 –vaihtoehto, jossa käyttötarkoituksen muutos asumiseen
  - 2- vaihtoehto, jossa asumista ja lisärakentamista
  - 3-vaihtoehto, jossa rukoushuone osoitetaan muuhun kuin asuinkäyttöön, esim. kokoustila
- Vaihtoehdoissa tarkasteltavia asioista ovat mm. kuinka paikoitus järjestetään, kuinka rakennuksen kaupunkikuvallinen merkitys ja tontin puistomaisuus säilyvät.

7 Muut asiat

Osallistujille toimitetaan aiemman kaavanmuutosvalmistelun päätökset.
Rakennushistoriallisen selvityksen laatijoista toimitetaan tietoa hakijalle.

8 Neuvottelun päättäminen

Puheenjohtaja päätti neuvottelun.

Muistion vakuudeksi

Anne Karvinen-Jussilainen
kaupunginarkkitehti

Päivi Airas
kaavoitusarkkitehti

Liite Museovirasto/Anu Laurila kommentti koskien kiinteistön kuntoselvitystä

LIITE MUISTIOON

Lähettäjä: Laurila, Anu [mailto:anu.laurila@museovirasto.fi]

Lähetetty: 26. lokakuuta 2016 11:14

Vastaanottaja: Niskanen Riitta <Riitta.Niskanen@lahti.fi>

Aihe: VS: Onnelantie

Luin nopeasti raportin läpi ja minusta sen perusteella molemmat rakennukset ovat ihan normaalisti korjattavissa. Muutama asia, joihin voi puuttua:

1. Rukoushuoneen peltikaton uusimisessa on huomioitava detaljit, erityisesti räystäät ja kattoikkunaliittymät. Ja ikkunoiden osalta on kunnolla arvioitava niiden uusimistarve; onko se todellinen vai riittäisikö korjaus?
2. Vaikka tässä todetaan, että jos uusitut ikkunat ovat paremmassa kunnossa kuin vanhat, niin yleensä on niin, että vanhoja voi korjata lähes loputtomiin, jos niitä ylläpidetään, mutta uudet vaativat nopeasti jälleen uusimisen. Puumateriaalin laatu ja ikkunoiden detaljit eivät vaan enää ole niin hyviä kuin aiemmin.

ÄÄNESTYSLISTA**Tekninen ja ympäristölautakunta**

pvm 15.10.2019

§ 137

JAA = esittelijän ehdotus

EI = Jäsen Putulan esitys asian palauttamisesta käsittelyyn

JÄSEN/varajäsen	JAA	EI	Huomautuksia
RANTALA ARJA	x		
Pohjolainen Terttu			
PUTULA TONI		x	
Lahtinen Ville			
MÄKINEN SANNA	x		
Vaalajoki Tuula			
MOILANEN HEIKKI	x		
Sutela Esko			
LAMPINEN MINNA	x		
Similä Neea			
HARTMAN JARI	x		
Kautonen Olli			
NEVALA NELLI		x	
Juhola Minerva			
TUOMI MAARIT		x	
Granlund Päivi			
PAKKANEN LASSE	x		
Kaukinen Jesse			
FORSMAN JUHA-PEKKA	x		
Pohjola Aarre			
JÄRVINEN PEKKA	x		
Kousa Pasi			
MCCARRON FRANCIS		x	
Laitila Mika			
	8	4	

Vastaanottaja: Tulonen Annu
Kopio: Kirjaamo_Lahti
Aihe: VS: Onnelantie, lisäaikapyyntö ELY lausunto

LISÄAIKA LAUSUNNON ANTAMISELLE/ ELY

Ympäristöyksikkö / Alueidenkäyttö

Hei,
Ehdottomasti saatte lisäaikaa, vaikka koko viikon 13.12.2019 asti.

Väitän tämä viestin myös meidän kirjaamoon.

yt Päivi

Päivi Airas, arkkitehti SAFA
kaavoitusarkkitehti
p. 050 518 4447
Lahden kaupunki/ Kaupunkiympäristö/ Maankäyttö ja aluehankkeet

Lähtettäjä: Tulonen Annu (ELY) <annu.tulonen@ely-keskus.fi>

Lähetetty: maanantai 9. joulukuuta 2019 11.12

Vastaanottaja: Airas Päivi <Paivi.Airas@lahti.fi>

Aihe: Onnelantie, pieni pyyntö

Hei Päivi!
Onnelantien lausunto alkaa olla Kirstin puumerkkiä vaille valmis. Siltä varalta, että Kirsti ei ennätä tänään kuitata, niin pyydän ymmärrystä ja jatkoaikaa huomiseen. Myötäsukainen on tulossa, vain muutaman huomio selostuksesta ja pikku kysymys yhdestä kaavamääräyksen sanamuodosta.

t. Annu

Annu Tulonen
Alueidenkäytön asiantuntija, arkkitehti
annu.tulonen@ely-keskus.fi
0295 025 234 (myös tekstiviestit)
Ympäristöyksikkö / Alueidenkäyttö
Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kirkkokatu 12, PL 29, 15140 Lahti
www.ely-keskus.fi/hame | Twitter [@HELYkeskus](https://twitter.com/HELYkeskus)

Lahden kaupunginmuseo

Pvm 14.11.2019

Kaavoitusarkkitehti
Päivi Airas
Maankäyttö ja aluehankkeet
Lahden kaupunkiympäristö
Askonkatu 2
15100 Lahti
kirjaamo@lahti.fi

Viite: Lausuntopyyntö 6.11.2019

Asia: Onnelantie 2 asemakaavamuutosehdotus / Kaavoitusarkkitehti Päivi Airas
6.11.2019

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo, rakennuskulttuuri
esittää otsikon asiasta pyydettyä lausuntonaan seuraavan:

Museolla ei ole huomautettavaa suunnitelmasta.

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

museonjohtaja

Timo Simanainen

tutkija

Riitta Niskanen

Tiedoksi

Museovirasto, Länsi-Suomen kulttuuriympäristöpalvelut
Hämeen ely-keskus
Kaupunkikuva-arkkitehti Armi Patrikainen

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Kopio: Airas Päivi; Niskanen Riitta; Riitta Väänänen
Aihe: ELY:n lausunto asemakaavan muutosehdotuksesta Onnelantie 2
Liitteet: ELY_Kirjelomake.pdf

Kiitos lausuntopyynnöstä.
Liitteenä ja tiedoksi lausuntomme.

Annu Tulonen
Alueidenkäytön asiantuntija, arkkitehti
annu.tulonen@ely-keskus.fi
0295 025 234 (myös tekstiviestit)
Ympäristöyksikkö / Alueidenkäyttö
Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kirkkokatu 12, PL 29, 15140 Lahti
www.ely-keskus.fi/hame | Twitter [@HELYkeskus](https://twitter.com/HELYkeskus)

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Lausunto

HAMELY/210/2019

11.12.2019

Julkinen

Lahden kaupunki
Tekninen ja ympäristötoimiala,
Maankäyttö ja aluehankkeet
kirjaamo@lahti.fi
paivi.airas@lahti.fi

Viite: lausuntopyyntö 6.11.2019

**Asemakaavan muutos, Lahti, Paavolan (3.) kaupunginosa, kortteli 93, tontti 15,
Onnelantie 2 / Oikokatu 5, ent. rukoushuone, A-2691**

Lausunto annetaan 15.8.2019 päivätystä kaavaehdotuksesta.

Hämeen ELY-keskus on valmisteluvaiheen lausunnossaan 1.3.2019 pitänyt esitetyistä vaihtoehdoista parempana sitä, joka mahdollistaa rakennusten ympärille enemmän väljyyttä ja kasvillisuutta. Kaavaehdotuksessa on päädytty luonnosvaihetta väljempään ratkaisuun, joka mahdollistaa yhden kerrostalon rakentamisen tontille.

Kaavamuutosalue on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta huolehditaan. Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (MRL 24 §).

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, johon kaavamuutosalue sisältyy, perustuu kaavoitukseen, joka kuvastaa aikakautensa edistyksellisiä kaavoitusperiaatteita ja englantilaisperäisen puutarhakaupunkirakentamisen ihanteita. Asemakaavan perusteella on 1920-1930-luvuilla rakennettu yhtenäiset Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot. Nyt suunniteltava rukoushuoneen tontti on kolmen kadun rajaama korttelin päätte.

Rukoushuoneen purkamisen mahdollistavan kaavan myötä menetetään osa rakennetun kulttuuriympäristön arvoista. Kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen purkaminen on perusteltua, jos rakennusta ei ole mahdollista korjata arvoja säilyttäen MRL:n edellyttämäksi terveelliseksi ja turvalliseksi rakennukseksi. Tehtyjen selvitysten perusteella on ilmeistä, että rakennuksen elinkaarta ei laajamittaisten

korjaustenkaan myötä ole mahdollista jatkaa. Kokonaisuutena tarkasteltuna RKY-alueen keskeiset yhtenäisiin pientalo- ja pienkerrostaloalueisiin perustuvat arvot kuitenkin säilyvät.

Koska kaavamuutoksen lähtökohtia ovat tontin uusi käyttötarkoitus ja kaupunkirakennetta täydentävän uudisrakentamisen suunnittelu, on asemakaavamuutokseen ollut perusteltua hakea kaupunkikuvallisia yhtymäkohtia myös naapurikortteleista RKY-alueen ulkopuolelta.

Rakennussuunnitteluvaiheessa tulee kaavamääräyksen mukaisesti ottaa huomioon rakennuksen sijainti arvokkaassa kulttuuriympäristössä. Kaavamääräyksillä ohjataan myös julkisivujen ja parvekkeiden rakennustapaa. Kasvillisuuteen ja ympäristöön liittyvillä kaavamääräyksillä lievennetään muutoksen vaikutusta ympäristöön ja pyritään liittämään tontti kaupunkikuvallisesti myös Onnelantien miljööseen. Yksityiskohtana todettakoon, että hieman epäselväksi jää, mihin suunnitelmaan viitataan istutettavan osan toteutusta koskevalla määräyksellä, ja onko tarkoitus edellyttää rakennuslupavaiheessa laadittavaksi erillinen vihersuunnitelma. Tältä osin määräystä esitetään tarkennettavaksi.

Lausuntoaineistoon ei ole liitetty julkisuudessa ja kaupungin verkkosivuilla esillä olevaa havainnekuva-aineistoa. Mikäli havainnekuva-aineisto on tarkoitus liittää hyväksyttäviin kaava-asiakirjoihin, ELY-keskus esittää vielä harkittavaksi, ohjaavatko esitetyt havainnekuvat liikaa, tai edistävätkö ne parhaalla mahdollisella tavalla rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista (MRL 5 §).

Kun otetaan huomioon RKY-alueen laajuus ja sen erityiset ominaispiirteet, kaavamuutosalueen sijainti ja ala rakennetun ympäristön kokonaisuudessa, sekä kaavassa annetut määräykset, on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kaavaehdotuksessa otettu riittävällä tavalla huomioon valtakunnallinen tavoite kulttuuriympäristön arvojen turvaamisesta. Rakennuksen soveltuvuus ympäristöön ratkaistaan lopullisesti rakennusluvan edellytyksiä harkittaessa. Rakentamiselle asetettujen vaatimusten (MRL 117 §) täyttyminen edellyttää, että rakennus mm. soveltuu rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä täyttää kauneuden ja sopusuhtaisuuden vaatimukset.

Kaavaselostuksessa vaikutusten arviointi ja kaavaratkaisun analysointi suhteessa kulttuuriympäristön arvoihin ja valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on vielä niukka. Kaavaratkaisun oleelliset perustelut ilmenevät kuitenkin kaavaluonnoksista annetun palautteen vastineista. Kaavaratkaisun perusteluita ja selostuksen vaikutusten arviointia esitetään tältä osin vielä täydennettäväksi ja täsmennettäväksi myös kaavaselostukseen ko. otsikoiden alle.

Lausunnon on esitellyt alueidenkäytön asiantuntija Annu Tulonen ja ratkaissut ylitarkastaja Kirsti Nieminen. Lausunto on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirja lopussa.

TIEDOKSI

Lahden museot, tutkija Riitta Niskanen

Päijät-Hämeen liitto, aluesuunnittelujohtaja Riitta Väänänen

Tämä asiakirja HAMELY/210/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument HAMELY/210/2019 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Tulonen Annu 11.12.2019 15:39

Ratkaisija Nieminen Kirsti 11.12.2019 15:41

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Onnelantie 8

MUISTUTUS 1

Mielestäni Onnelantie 8 ehdotettu kerrostalo ei sovi ympäristöönsä. Se pilaa kaupunkimaisemaa. Talo on liian korkea, se on kolkon ja kalsean värinen. Täysin sopimaton puutalomiljöön viereen. Haluan, että suunnitelmasta luovutaan.

Lähetetty Windows 10:n [Sähköpostista](#)

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Onnelantie 2

Edellisessä sähköpostissa tontinnumero oli väärin. Tarkoitin siis Onnelantie 2 suunnitelmaa.

Lähetetty Windows 10:n [Sähköpostista](#)

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Muistutus Onnelantie 2 kaavaehdotukseen
Liitteet: Onnelantie2 muistutus.pdf

Arvois vastaanottaja,

ohessa liitteenä muistutus Onnelantie 2 kaavaehdotukseen.

Toivon kirjaamolta kiittaksen muistutuksen vastaanotosta.

Ystävällisin terveisin

MUISTUTUS

1(3)

12.11.2019

Lahden kaupunki
Tekninen ja ympäristölautakunta

Muistutus Onnelantie 2 kaavaehdotukseen

Onnelantie 2 kaavamuutoksessa on osin otettu huomioon luonnosvaiheen esittelytilaisuuden 20.2.2019 ehdotuksia ja se on kehittynyt parempaan suuntaan. Muutosesityksessä ei kuitenkaan riittävästi ole otettu huomioon palautteita ja viranomaislausuntoja, eikä noudatettu lainvoimaisen osayleiskaavan ohjeita ja henkeä laadittaessa kaavamuutosta valtakunnallisesti arvokkaalle alueelle.

Maisema Sairaalapuistosta/Saimaankadulta rukoushuoneelle on erityisen arvokas ja se tulee säilyttää samanmuotoisena ja saman korkuisena. Tämä edellyttää, että uudisrakennus olisi korkeintaan kolme kerroksinen, moniulotteinen ja niin ettei räystäslinja nouse ylemmäs Onnelantien taloista ja kattokaltevuus olisi sama kuin Onnelantien taloissa. Tontin e-luku voisi olla nykyistä vastaava 0,58 jolloin rakennusala olisi n. 1200 m². Rakennus voisi hyvinkin olla samankaltainen kuin nykyinen rukoushuone.

Kaavoittajan lähtökohtana on ollut Lahden kaupungin tiivistämisstrategia, josta esim. museo on lausunnossaan todennut: "Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö. Siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita."

Kaavoittajan mielestä uuden käyttötarkoituksen myötä uudisrakentamisessa ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rukoushuoneen rakennusmuotoon eikä tyyliin? Mielestäni jos halutaan vaalia maisemaa ja rakennetun ympäristön ominaispiirteitä, niin eikö tämän tulisi olla suunnittelun lähtökohta.

Kaavoittajan mielestä vaikutukset rakennettuun kulttuuriympäristöön - kulttuuriympäristö muuttuu, mutta rakennetun ympäristön poistuvat elementit on inventoitu ja taltioitu rakennushistoriaselvitykseen. Mielestäni tämä ei riitä, vaan tässä tulee ottaa huomioon osaayleiskaavan selkeä ohje: *Arvokkaiden luontokohteiden läheisyyteen suunniteltaessa ja rakennettaessa vaalitaan luonnon monimuotoisuutta. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennettuun ympäristöön tai sen läheisyyteen kohdistuvat muutokset tulee suunnitella paikan henkeä kunnioittaen.*

2(3)

Vaikutukset kaupunkikuvaan - rukoushuoneen tilalle tulee uudisrakennus, jonka rakennusmassa ja sijainti tontilla mukailee purettavan rakennuksen asemaa kaupunkikuvassa, tontin puistomaisuus säilyy osittain ja uusiutuu istutusalueilla. Asuinkerrostalon 5- kerroksinen rakennusmassa tulee olemaan hyvin lähellä rukoushuoneen volyyymiä ja muodostaa uuden keskusaiheen ?

Mielestäni nyt esitetty 5-kerroksinen uudisrakennus näyttäytyy Saimaankadun puolelle liian "nykyaikaisena" laatikkotalona parvekkeineen, joka ei millään tavoin edusta sille kaavoituksessa vaadittavaa arvokkuutta. Lisäksi rakennuksen korkeus nousee reippaasti vanhan rukoushuoneen kattolinjan yläpuolelle.

Olen liittänyt tähän myös muutamia asiasta annettuja lausuntoja.

Päijät-Hämeen liiton lausunto 13.2.2019

"Ei anna lausuntoa, koska kaavahanketta ohjaa lainvoimainen Lahden läntisten osien osayleiskaava Y-202."

Osayleiskaavassa alue on Keskustatoimintojen aluetta C :

Alue varataan Päijät-Hämeen maakuntakeskusta ja sen vaikutusalueetta palveleville keskustatoiminnoille, kuten palveluille, hallinnolle, kaupalle, ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomille työpaikoille ja keskusta-asumiselle. ***Maiseman ja rakennetun ympäristön ominaispiirteitä vaalitaan ja rakentamisen laatuun kiinnitetään erityistä huomiota. Katuympäristön ja julkisen tilan suunnittelussa ja viimeistelyssä otetaan erityisesti huomioon kävely ja pyöräily.***

Nykytilan kuvaus: Alueen asuntokanta on pääosin kerrostaloissa, joista yli puolet on rakennettu 1990-2000-luvuilla. Pienkerrostalotyypinen rakennuskanta on rakennettu sota-ajan molemmin puolin. Alueella on noin 2400 asukasta. Alueella on asumisen kapasiteettia ja julkisen rakentamisen kapasiteettia. Alueella on kouluja ja oppilaitoksia (Lotilan alakoulu, Tiirismaan yläkoulu ja lukio, Kannaksen lukio, Muotoiluinstituutti, Aikuiskoulutuskeskus). Alueella toimii vanhusten palvelukeskuksia. Alueella on varhaiskasvatuksessa käytettävä lähimetsä. Alueella on arvokkaita luontokohteita (LUMO: luokka 3). Alueella on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennetun ympäristön kohteita (RKY, MARY, LaRY).

Suunnitteluohje:

Arvokkaiden luontokohteiden läheisyyteen suunniteltaessa ja rakennettaessa vaalitaan luonnon monimuotoisuutta. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennettuun ympäristöön tai sen läheisyyteen kohdistuvat muutokset tulee suunnitella paikan henkeä kunnioittaen. Alueen täydennysrakentamismahdollisuuksia tutkitaan. Katuympäristön suunnittelussa otetaan huomioon lasten itsenäinen liikkuminen kävellen ja pyörällä. Koulujen lähiympäristön sekä puistojen merkitys lapsille tärkeinä paikkoina tulee ottaa huomioon suunnittelussa. Alueelle keskitetään kaupunkitasoiset asiointipalvelut yhteis palvelupisteeseen. Palvelut voivat olla luonteeltaan yleistä palveluneuvontaa ja tiedotusta, lupapalveluja, maksupalveluja, tontti- ja asuntovuokra- asioiden hoitoa sekä osto- ja

3(3)

maksupalveluja. Tutkitaan mahdollisuutta toteuttaa kansalaisille avoin monitoimitila yhteispalvelupisteen yhteyteen tai läheisyyteen. Suunnitelmissa on selvitettävä vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin ja muihin päästöihin, luonnonvarojen kulutukseen ja ekosysteemi-palvelujen toimintaedellytyksiin tehtävään soveltuvalla työkalulla. Pohjavesialueelle rakennettaessa on saavutettava valtakunnallisen viherkerrointyökalun minimitaso tai sitä vastaava viherrakentamisen laatutaso.

Lahden kaupungin museon lausunto 21.2.2019

Otteita lausunnosta:

”Onnelantie 2 sisältyy arkkitehti Otto-Iivari Meurmanin laatimaan, vuonna 1928 vahvistuneeseen Ali-Paavolan kaavamuutokseen.

Meurmanin Paavola suunnitelmasta jäljellä olevat osat, Karjalankatu, Onnelantie ja Kymintie, sisältyvät valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon. Valtakunnallisia arvoalueita koskevat valtioneuvoston erikseen määrittelemät aluidenkäyttötavoitteet, muun muassa vaatimus historiallisen jatkumon ja arvopiirteiden turvaamisesta. Alue sisältyy myös Lahden yleiskaavan keskustan arvoraajaukseen.

Museo esittää, että kaavaratkaisun pohjaksi otetaan alueen valtakunnallinen arvo, joka edellyttää historiallisen jatkumon vaalimista. Paavolan asemakaavan pääteaihe on oikea lähtökohta. Rukoushuoneen tilalle tulee toteuttaa rakennus, joka kokoaa alkuperäisen suunnitteluidean mukaisesti aiheet ja päättää katulinjat hallitusti.

Museo esittää, että kaavan jatkotyössä otettaisiin huomioon alkuperäisen kaavan puutarhakaupunkiajatukset, Meurmanin ydintavoitteiden mukaisia viheralueita laajennettaisiin ja ympäristöä ohjattaisiin kehittämään perinteisin suomalaisin puutarhalajein.

Onnelantie 2 ei ole Lahden kaupungin tiivistämisstrategian toteutukselle otollinen miljöö. Siinä tulee noudattaa kaupungin viherkaupunkitavoitteita.”

Kunnioittavasti

Tekninen- ja ympäristölautakunta 000173 04.12.19 10:08

Huomautus kaavasuunnitelmasta koskien

Lahden kaupungin Paavolan (3.) kaupunginosan korttelin 93 tonttia 15 koskeva asemakaavan muutosehdotus A-2691, Onnelantie 2, Oikokatu 5, ent. rukoushuone.

Pyydän huomioimaan, että alue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon RKY 2009-luetteloon. Sitä koskevat valtioneuvoston valtakunnallisesti määrittämät alueiden käyttötavoitteet historiallisen jatkumon turvaamisesta. Lahden kaupungin museo edellytti mm Onnelantie 4 kunnostuksessa, että rakennuksen alkuperäistä mitoitusta ja rakennusmateriaaleja noudatetaan. *Nyt kuitenkin tarkoituksena on muuttaa viereisen Onnelantie 2 tontin luonnetta ja rakennusperiaatteita ratkaisevasti vastoin alueen suojeluperiaatteita.*

Suunniteltu viisikerroksinen betonista valmistettu elementtitalo rikkoo räikeydellään alueen kokonaiskuvaa ratkaisevasti. Ilman mitään arkkitehtonista kunnianhimoa ja näkökulmaa kerrostalo riittää näköjään kaupunkisuunnittelijoillemme. Emmekö halua jättää tuleville sukupolville muuta kuin ilmeettömiä massiivisia laatikkotaloja? Maximi rakennusoikeus ja kerroskorkeus eivät sovi millään tavoin puutarhakaupunginosaan.

Luonnokset ovat liian ylimalkaisia edes luonnoksiksi. Niistä puuttuvat rakentamista säätelevät ja olennaiset korkeusmerkinnät. Merkintöjen puuttuminen antaa rakennuttajalle mahdollisuuden erilaisiin muutoksiin ja niinollen muuttaa alue lopulta tehorakentamisen alueeksi.

Liikenteellisesti uusi liittymä Oikokadulle olisi erittäin vaarallinen. Kun Saimaankadulta Oikokadulle kääntyvät autot laskevat max sallittua nopeutta (50 km/h) uuteen liittymään, joka on n. 25 metrin päässä Saimaankadusta jää reagointiaikaa uudesta liittymästä Oikokadulle tulijoille liian vähän (n. 2 sekunttia) aikaa. Tontin puusto ja kasvusto ja Oikokadulle pysäköidyt autot peittävät näkyvyyden Saimaankadulle. Miksi liikennesuunnittelu ei ole osallistunut Oikokadun katusuunnitelmiin ennen kaavasuunnittelua? Nyt muutoksia katupysäköintiin ja ongelmaliittymän lisäämisestä ei ole mitään huomiota tai mainintaa suunnitelmissa. Suunnitelmat ovat siltäkin osin hyvin puutteelliset.

Kaupunkikuvallisesti liittymä autokellareineen ja laajoine ylä- ja ala asfalttipihoineen on vieras elementti alueelle. Lahden kaupungin museoviraston lausuntoa 21.2.2019 lainatakseni. Alue ei myöskään ole otollinen kaupunkirakenteen tiivistämisstrategian kohteeksi, kuten max rakennusoikeuden käyttö siitä nyt todistaa. Museovirasto ehdottaa lausunnossaan lisäksi että viheralueita laajennettaisiin ja ohjattaisiin alueen kehitystä puutarhakaupungin mukaisesti, kuten alkuperäisessä suunnitelmassa oli tarkoitus. (1923 Otto Iivari Meurman). Nämä ajatukset eivät näy eivätkä ohjaa millään tavoin nykysuunnittelua !

Tontille soveltuu parhaiten perinteinen puurakenteinen 3-kerroksinen n. viiden-kuuden asunnon talo joka mukailee Onnelantien nykyistä rakennuskantaa. Silloin ei tarvittaisi liittymää Oikokadulle eikä alueen täydellistä maanvaihtoa, mikä todellisuudessa tarkoittaisi nykyisen puuston ja kasvuston täydellistä tuhoutumista. Alueen asukkaiden mielipiteitä (21.2.2019) ei myöskään pitäisi jättää huomioimatta, kuten aiemmin on tapahtunut. Lähialueen asukkaiden mielipiteillä ei ole ollut tähän asti juuri mitään vaikutusta suunnitelmiin. Mikä siis ohjaa kaupunkimme kaavasuunnittelua ihmiset vai raha? Suunnitelmat tähtäävät vain maximirakennusoikeuden käyttöön huomioimatta mitään muuta.

Kaupunkiamme ei tulisi rakentaa näin räikeästi pelkästään sijoittajien ja rakennuttajien ehdoilla huomioimatta kaupunkilaisten lukuisia ehdotuksia puutarhakaupunki-idean jatkumosta.

Vastaanottaja: Kirjaamo_Lahti
Aihe: Muistutus Onnelantie 2 asemakaavaehdotukseen
Liitteet: Muistutus Onnelantie 2 asemakaavaehdotukseen 3.12.2019.pdf

Hei!

Tämän viestin liitetiedostona on Tekniselle ja ympäristölautakunnalle tarkoitettu muistutus Onnelantie 2 asemakaavaehdotukseen.

Ystävällisin terveisin

Mika Ylöstalo, isännöitsijä

REIM Lahti Oy
Aleksanterinkatu 7, 2 krs, 15110 Lahti
puh. 0207 438 585
email. mika.ylostalo@reim.fi
www.reim.fi

Huominen tänään

Löydät REIM Isännöinnin myös Facebookista

Tämän viestin sisältö on LUOTTAMUKSELLINEN. Jos saat tämän viestin vahingossa, pyydämme ilmoittamaan asiasta välittömästi viestin lähettäjälle ja sen jälkeen poistamaan viestin. Viestin eteenpäin välittäminen, kopioiminen, tulostaminen tai muu käyttö on kielletty.

Asunto Oy Toivonmäki
Oikokatu 7
15140 Lahti

MUISTUTUS
3.12.2019

Tekninen ja ympäristölautakunta
kirjaamo@lahti.fi

Muistutus Onnelantie 2:n kaavaehdotukseen

Kaavaehdotuksessa tontti on merkitty asuinkerrostalojen korttelialueeksi, joka on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Sen vuoksi tontille suunniteltu rakennus on kaupunkikuvan ja tontin puistomaisuuden luonteen säilymisen kannalta merkittävä.

Kaavaehdotuksessa rakennuksen suurimmaksi kerrosluvuksi on merkitty viisi. Havainnekuvien mukaan rakennuksen korkeus ylittäisi nykyisen vanhan rukoushuoneen harjakorkeuden ja Oikokadun rukoushuoneen puoleisen kadun varrella olevien kolmen pistekerrostalon korkeuden. Rakennukset ovat 3-4 -kerroksisia.

Mielestämme korkeintaan 4-kerroksinen rakennus sopisi paremmin tähän arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Myös rakennuksen julkisivujen suunnittelussa pitäisi ottaa huomioon kaavan RKY -merkinnät.

Kaavaehdotuksen mukaan autoliikenne ohjataan Oikokadulta kellarikerrokseen rakennettavaan autohalliin. Liittymä sijaitsee lähellä kiinteistömme (Oikokatu 7) rajaa, jolla sijaitsee kaksi arvokasta puuta, toinen on lehmus ja toinen tammi, joka kaavaselostuksessa todetaan erityisen komeaksi. Kaavaan on merkitty kaikki säilytettävät vanhat puut. Puista on todettu, että ne ovat hoitamattomia ja hoitoleikkauksen tarpeessa.

Liittymää rakennettaessa mielestämme pitäisi varmistaa, etteivät kaksi säilytettäväksi merkittyä puuta vaurioidu ja että rinteiden muoto tonttimme pihalle päin säilyy.

Kari Jakonen

Asunto Oy Toivonmäki, hallituksen puheenjohtaja

Mika Ylöstalo

Asunto Oy Toivonmäki, isännöitsijä

A-2691 EHDOTUSVAIHE, LAUSUNNOT JA VASTINEET

Kaavaehdotuksesta saatiin lausuntoja 2 kpl

Lausunnon antoivat

1.Hämeen ELY-keskus

2.Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo

Asiakirjat kokonaisuudessaan ovat erillisenä liitteenä.

Lausunto 1 (Lahden kaupunginmuseo/Maakuntamuseo 14.11.2019):

Museolla ei ole ei ole huomautettavaa suunnitelmasta.

Vastaus: Kaavatyötä on tehty vuorovaikutteisesti, tavoitteena huomioida kulttuuriympäristön vaatimukset.

Lausunto 2 (Hämeen ELY-keskus 11.12.2019, TIIVISTELMÄ):

Kaavaehdotuksessa on päädytty luonnosvaihetta väljempään ratkaisuun, joka mahdollistaa yhden kerrostalon rakentamisen tontille.

Kaavamuutosalue on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY).

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät, että RKY-arvojen turvaamisesta huolehditaan ja että edistetään tavoitteiden toteutumista (MRL 24 §) suunnittelussa.

Kulttuuriympäristö, johon kaavamuutosalue sisältyy, perustuu kaavoitukseen, joka kuvastaa aikakautensa edistyksellisiä kaavoitusperiaatteita ja puutarhakaupunkirakentamisen ihanteita.

Alkuperäisen asemakaavan perusteella on 1920-1930-luvuilla rakennettu Harjukadun, Onnelantien ja Kymintien pientaloalueet sekä Karjalankadun pienkerrostalot. Nyt suunniteltava rukoushuoneen tontti on kolmen kadun rajaama korttelin päätte.

Rukoushuoneen purkamisen mahdollistavan kaavan myötä menetetään osa rakennetun kulttuuriympäristön arvoista. Kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen purkaminen on perusteltua, jos rakennusta ei ole mahdollista korjata arvoja säilyttäen terveelliseksi ja turvalliseksi rakennukseksi. Selvitysten perusteella on ilmeistä, että rakennuksen elinkaarta ei korjaustenkaan myötä ole mahdollista jatkaa. Kokonaisuutena RKY-alueen yhtenäisiin aluekokonaisuuksiin perustuvat arvot kuitenkin säilyvät.

Koska kaavamuutoksen lähtökohtia ovat tontin uusi käyttötarkoitus ja uudisrakentamisen suunnittelu, on ollut perusteltua hakea kaupunkikuvallisia yhtymäkohtia myös naapurikortteleista RKY-alueen ulkopuolelta. Rakennussuunnitteluvaiheessa tulee ottaa huomioon rakennuksen sijainti arvokkaassa kulttuuriympäristössä. Kaavamääräyksillä ohjataan julkisivujen ja parvekkeiden rakennustapaa. Kasvillisuuteen ja ympäristöön liittyvillä kaavamääräyksillä lievennetään muutoksen vaikutusta ympäristöön ja pyritään liittämään tontti kaupunkikuvallisesti miljööseen. Onko tarkoitus edellyttää rakennuslupavaiheessa laadittavaksi erillinen vihersuunnitelma? Tältä osin määräystä esitetään tarkennettavaksi. Lausuntoaineistoon ei ole liitetty verkkosivuilla esillä olevaa havainnekuva-aineistoa. ELY-keskus esittää harkittavaksi, ohjaavatko esitetyt havainnekuvat liikaa, tai edistävätkö ne parhaalla mahdollisella tavalla rakennetun ympäristön kauneutta ja kulttuuriarvojen vaalimista (MRL 5 §).

Kun otetaan huomioon RKY-alueen laajuus, erityispiirteet, sijainti ja ala rakennetun ympäristön kokonaisuudessa, sekä kaavassa annetut määräykset, on valtakunnallinen tavoite kulttuuriympäristön arvojen turvaamisesta otettu huomioon riittävällä tavalla. Rakennuksen soveltuvuus ympäristöön ratkaistaan lopullisesti rakennusluvan edellytyksiä harkittaessa. Se tarkoittaa, että rakennus soveltuu rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä täyttää kauneuden ja sopusuhtaisuuden vaatimukset.

Kaavaselostuksessa vaikutusten arviointi ja kaavaratkaisun analysointi suhteessa kulttuuriympäristön arvoihin ja valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin on niukka. Kaavaratkaisun oleelliset perustelut ilmenevät kuitenkin kaavaluonnoksista annetuissa vastineissa. Perusteluita ja vaikutusten arviointia ehdotetaan liitettäväksi ja täsmennettäväksi kaavaselostukseen.

Vastine:

- kaavaratkaisun tavoitteena on RKY-alueen keskeisten arvojen säilyminen. Tontille muodostuu korttelin uusi pääteaihe ja puutarhakaupungin ihanteita jatkava lähiympäristö. Käyttötarkoitus kaupunkirakennetta täydentävänä asumisen alueena liittää tontin kaupunkikuvallisesti samassa korttelissa sijaitseviin, RKY-rajauksen ulkopuolella oleviin pistemäisiin kerrostaloihin sekä naapurissa olevan umpikorttelin rakennuskantaan. Uudisrakentamisen tulee edustaa tämän päivän arkkitehtuuria.
- huomautus koskien is-määräyksen vihersuunnitelmaa on ymmärrettävä. Kaupungin organisaatiossa on kuitenkin käytäntö, jonka mukaan rakennusvalvonta edellyttää aina erillisen vihersuunnitelman liittämistä rakennuslupa-asiakirjoihin. Paritaloja suuremmissa hankkeissa vihersuunnitelma lähetetään kommenteille vihertoimeen, joka valvoo myös toteutuksen. Tästä syystä muutosten tekemistä is-määräykseen ei ole pidetty tarpeellisena.
- kaavaehdotukseen on tehty nähtävillä olon jälkeen tarkennuksia, joilla on haluttu tukea uudisrakentamisen sopivuutta kulttuuriympäristöön. Kaupunkikuvan kannalta vaikuttavin lienee vesikattoa koskevien määräysten tarkistaminen (jyrkempi kattokaltevuus ja vaatimus iv-laitteiden kokoamisesta yhteen katon harjalla) sekä ulokeparvekkeiden kokoa ja keskinäistä etäisyyttä koskevat määräysten muutokset
- verkkosivuilla ollutta havainnollistavaa aineistoa ei sellaisenaan ole liitetty kaava-asiakirjoihin. Havainnollistavat kuvat on päivitetty ja liitetty kaava-asiakirjoihin kuvaamaan rakentamisen suhdetta maastoon. Uudisrakennushankkeen sopivuus rakennettuun ympäristöön ja kulttuuriympäristöarvoihin arvioidaan tarkemmin rakennuslupaprosessissa.
- selostuksen puutteet on korjattu lausunnon esitetyllä tavalla täydentäen selostusta vaikutusten arvioinnin, kaavaratkaisun analysoinnin ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden osalta.

A-2691a EHDOTUSVAIHE, MUISTUTUKSET JA VASTINEET

Kaavaehdotuksesta saatiin muistutuksia 4kpl. Muistutuksen antoi

- 3 yksityishenkilöä
- AsOy Toivonmäki

Seuraavassa muistutusten tiivistelmät. Asiakirjat kokonaisuudessaan ovat erillisenä liitteenä.

Nimet poistettu henkilösuojaan takia

Muistutus 1. NN1 14.11.2019 [1487982_a261757121917]

"Mielestäni Onnelantie 2 ehdotettu kerrostalo ei sovi ympäristöönsä. Se pilaa kaupunkimaisemaa. Talo on liian korkea, se on kolkon ja kalsean värinen. Täysin sopimaton puutalomiljöön viereen. Haluan, että suunnitelmasta luovutaan."

VASTINE 1:

- Kaavaehdotuksesta A-2691 museoilta ja ELY:ltä saaduissa lausunnoissa ei ole sellaista huomautettavaa, että kaavan muuttamisesta tulisi luopua. Museot ja ELY ovat RKY-arvojen parhaita asiantuntijoita.
- ELY-keskuksen antamassa lausunnossa todetaan, että valtakunnallinen tavoite kulttuuriympäristön arvojen turvaamisesta otettu huomioon riittävällä tavalla ja että rakennuksen soveltuvuus ympäristöön ratkaistaan lopullisesti rakennusluvan edellytyksiä harkittaessa.

Muistutus 2. NN2 12.11.2019 [1487229_a26602778623]

Muistutuksessa todetaan että

- kaavaehdotuksessa on osin otettu huomioon esitetyt ehdotuksia ja se on kehittynyt parempaan suuntaan, ei kuitenkaan riittävästi. viranomaislausuntoja, osayleiskaavan ohjeita ja henkeä ei ole huomioitu
- Maisema Sairaalapuistosta rukoushuoneelle on erityisen arvokas ja se tulee säilyttää samanmuotoisena ja saman korkuisena.
- Uudisrakennus saisi olla korkeintaan 3-kerroksinen ja moniulotteinen. Räystäslinja ei saa nousta ylemmäs Onnelantien taloista ja kattokaltevuus sama kuin Onnelantien taloissa. Rakennus voisi hyvinkin olla samankaltainen kuin nykyinen rukoushuone. Tontin e-luku voisi olla nykyistä vastaava 0,58 (rakennusoikeus n. 1200 m²).
- Kaavoittajan lähtökohtana on ollut kaupungin tiivistämisstrategia. Suunnittelun lähtökohtana tulisi sen sijaan olla maiseman ja rakennetun ympäristön ominaispiirteiden vaaliminen.
- Muistuttajan mielestä rakennetun kulttuuriympäristön kohdalla ei riitä toteamus kulttuuriympäristön muuttumisesta tai rakennuksen inventoinnista, vaan suunnitelmassa tulee ottaa huomioon osayleiskaavan ohje vaalia luonnon monimuotoisuutta sekä suunniteltaessa ja rakennettaessa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen ympäristöön tai sen läheisyyteen. Muutokset tulee suunnitella paikan henkeä kunnioittaen.
- esitetty 5-kerroksinen uudisrakennus näyttäytyy Saimaankadun puolelle liian "nykyaikaisena" eikä edusta vaadittavaa arvokkuutta. Lisäksi rakennuksen korkeus nousee vanhan rukoushuoneen kattolinjan yläpuolelle.
- lisäksi muistuttaja on kerrannut luonnosvaiheessa annettuja lausuntoja ja otteita kaava-asiakirjoista

VASTINE 2:

- kaavaehdotukseksi laadittiin käytännössä aivan uusi ehdotus, jossa luovuttiin alueen tiivistämistavoitteista ja esitettiin yhden uudisrakennuksen rakentamista uutena pääteaiheena purettavan rukoushuoneen tilalle sekä rakentamattomien tontinosien kehittämistä RKY-alueen ihanteiden mukaisena puutarhakaupungin osana. Kuten museo luonnosvaiheen lausunnossa esitti: "Rukoushuoneen tilalle tulee toteuttaa rakennus, joka kokoaa alkuperäisen suunnitteluidean mukaisesti aiheet ja päättää katulinjat hallitusti"
- muistutuksessa viitatu viranomaislausunnot koskivat kaavaluonnoksia, eivät nähtävillä ollut kaavaehdotusta.
- muistutuksen kysymykseen, eikö uudisrakentamisessa olisi tarkoituksenmukaista pyrkiä rukoushuoneen rakennusmuotoon ja tyyliin, ovat museon edustaja, kaupunkikuva-arkkitehti ja kaavoittaja vastanneet yhdessä julkisuudessa seuraavasti: "Rakennuskopiovaihtoehto ei tule museon näkemyksen mukaan kysymykseen. Meidän on uskallettava luoda oman aikamme arkkitehtuuria ja toteuttaa uusi korkeatasoinen kerrostuma vanhaan arvoympäristöön. - - - Kaava määräyksineen tarjoaa nyt [kaavaehdotus A-2691] kaikki mahdollisuudet erinomaiseen lopputulokseen (vastine yleisöosastokirjoitukseen, ESS ja Uusi Lahti 24.10.2019)
- kaavaehdotus mahdollistaa rukoushuoneen tilalle tämän päivän arkkitehtuuria edustavan uudisrakennuksen rakentamisen. Sen rakennusmassa on korkeampi kuin rukoushuone, mutta uudisrakennus mukaillee purettavan rakennuksen asemaa kaupunkirakenteessa. Myös tontin puistomaisuus säilyy pääosiltaan ja uusiutuu istutusalueilla. Rinteeseen rakennettavassa asuinkerrostalossa on Onnelantien suuntaan neljä asuinkerrosta. Oikokadun puolella asuinkerroksia on viisi. kk-taso alimman asuinkerroksen alapuolella on luonnollisen maanpinnan alapuolella ja sen julkisivut näkyvät ainoastaan Oikokadun liittymän suuntaan.
- kaavaehdotuksesta nähtävillä olon aikana laadittujen havainnekuvien ensisijainen tarkoitus oli näyttää, mikä olisi uudisrakentamisen suhde rakennuspaikkaan. Piirroksia ei ole laadittu rakennustapaohjeeksi. Asemakaavalla ei pyritä yksityiskohtaiseen rakentamisen ohjaamiseen, vaan varsinaiset detaljitason rakennussuunnitelmat tulevat arvioitaviksi rakennuslupavaiheessa. Suunnittelulta ja toteutukselta edellytetään ympäristön ja kaavan vaatimaa korkeaa laatua. Suunnitelmaa arvioidaan mm. kaupunkikuvaneuvottelukunnassa ennen rakennusluvan hyväksymistä.
- kun kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus todetaan korjaus- ja käyttökelvottomaksi ja on siksi tuomittu purettavaksi, käytäntönä on, että purkuluvan saaminen edellyttää rakennushistoriaselvityksen (RHS) laatimista, jotta purettavaan rakennukseen sitoutuneet arvot ja historia tulevat edes kirjallisesti dokumentoiduksi. Samoin edellytetään suunnitelmaa purettavan rakennuskannan tilalle. Tässä tapauksessa purkuluvan edellytyksenä on myös hyväksytyt asemakaava.
- muistutuksessa viitattu osayleiskaavan aluekuvaus on lisätty kaavaselostuksen kohtaan 3.2.1. Suunnittelualuetta koskee ensisijaisesti sen kohta Maiseman ja rakennetun ympäristön ominaispiirteitä vaalitaan ja rakentamisen laatuun kiinnitetään erityistä huomiota. Vaalittaviksi ominaispiirteiksi on tunnistettu puistomaisuus ja sen muodostama paikan henki. Kaava-alueeseen ei kuulu katualuetta, mutta sillä on Oikokadun puolella vaikutusta "Katu ympäristön ja julkisen tilan suunnitteluun" kun katualueella oleva tukimuuri säilytetään tontin puuston kasvialueena.

Oikokadun liittymän liikenneturvallisuudesta ja näkemistä on neuvoteltu kunnallistekniikan kanssa ja ne huomioidaan edelleen toteutus suunnittelun yhteydessä (kävely ja pyöräily).

Suunnittelun aikana on selvitetty vaikutuksia kasvihuonekaasuihin ja muihin päästöihin, luonnonvarojen kulutukseen ja ekosysteemipalvelujen toimintaedellytyksiin KEKO-työkalulla kohta 4.5.2.

Muistutus 3. NN3 4.12.2019 [1491429_269226022650]

Muistuttaja pyytää huomioimaan, että alue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloon RKY 2009 ja että sitä koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Muistutuksessa viitataan naapurissa sijaitsevan pientalon kunnostukseen (Onnelantie 4), jolloin kaupunginmuseo edellytti noudatettavaksi rakennuksen alkuperäistä mitoitusta ja materiaaleja.

Muistuttaja toteaa, että viisikerroksinen betonista valmistettu elementtitalo rikkoo räikeydellään alueen kokonaiskuvaa ratkaisevasti ja kysyy emmekö halua jättää tuleville sukupolville muuta kuin ilmeettömiä massiivisia laatikkoja? Muistutuksen tekijän mielestä luonnokset ovat liian ylimalkaisia ja että rakentamista säätelevät korkeusmerkinnät, jotka antavat "rakennuttajalle mahdollisuuden erilaisiin muutoksiin ja tehokentämiseen".

- Kaava-alueen liittymää Oikokadulle pidetään vaarallisena. Muistutuksessa kysytään, miksi liikennesuunnittelu ei ole osallistunut katusuunnitelmiin ennen kaavasunnitelmia? Muutoksista katupysäköintiin ei ole kerrottu asiakirjoissa. Liittymää ja tontin autokellaria moititaan kaupunkikuvaan sopimattomaksi.
- Tiivistämisstrategian noudattamista moititaan.
- "Tontille soveltuu parhaiten perinteinen puurakenteinen 3-kerroksinen n. 5-6 asunnon talo, joka mukailee onnelantien nykyistä rakennuskantaa."
- "Alueen asukkaiden mielipiteitä ei myöskään pitäisi jättää huomioimatta, kuten aiemmin on tapahtunut" "Kaupunkiamme ei tulisi rakentaa näin räikeästi pelkästään sijoittajien ja rakennuttajien ehdoilla huomioimatta kaupunkilaisten lukuisia ehdotuksia puutarhakaupunki-idean jatkumosta.

VASTINE 3:

ELY-keskuksen 11.12.2019 antamassa lausunnossa todetaan, että valtakunnallinen tavoite kulttuuriympäristön arvojen turvaamisesta otettu huomioon riittävällä tavalla ja että rakennuksen soveltuvuus ympäristöön ratkaistaan lopullisesti rakennusluvan edellytyksiä harkittaessa. Mainittu naapuritalo edustaa ympäristössä omaa lajityyppiään, jota asiantuntijoiden mielestä ei tule käyttää esikuvana uudisrakentamiselle. Kaavaehdotusta ei voi enää pitää tiivistämisstrategian mukaisena, vaan siinä on tavoiteltu puutarhakaupungin luonnetta.

- Kaavaehdotuksesta laaditut havainnekuvat ovat tarkoituksella ylimalkaisia. Niiden tarkoitus on näyttää rakentamisen suhde rakennuspaikkaan. Kellarikerroksen julkisivua koskevat samat määräykset kuin asuinrakennusta.
- Kaavan sisältämien enimmäiskorkeutta säätelevien lukujen tarkoitus on nimenomaan rajata rakennussuunnittelua niin, että rinteessä oleva asuinrakennus jäisi Onnelantien puolella 4-kerroksiseksi. Pihatasolta puolestaan täytyy voida järjestää esteetön yhteys porrashuoneeseen.
- Liikennesuunnittelu on ollut mukana Oikokadun uudesta liittymästä käydyissä keskusteluissa ja vaikuttanut osaltaan tehtyihin ratkaisuihin. Muutokset katualueeseen ratkaistaan tarkemmin rakennussuunnittelun yhteydessä. Liittymän kohdalla olevat pysäköintipaikat poistuvat. Kaava ei koske katualuetta.
- asukkaita on kuultu kaavahankkeessa, mutta tavoitetta vanhaa rakennuskantaa mukailevasta uudisrakentamisesta ei asiantuntijan näkökulmasta ole suotavaa noudattaa.

Muistutus 4 As Oy Toivonmäki 3.12.2019 [1491656_a 2691068980943]

Kaavaehdotuksen tontti on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) ja siksi myös tontille suunniteltu rakennus on kaupunkikuvan ja tontin puistomaisuuden luonteen säilymisen kannalta merkittävä.

Muistutuksessa todetaan, että uudisrakennuksen korkeus ylittäisi vanhan rukoushuoneen ja korttelin Oikokadun puoleisten pistetalojen korkeuden. Korkeintaan 4-kerroksinen rakennus sopisi paremmin arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Myös rakennuksen julkisivujen suunnittelussa pitäisi ottaa huomioon kaavan RKY-merkinnät.

Uusi tonttiliittymä on lähellä muistuttajakiinteistön rajaa. Liittymää rakennettaessa pitää varmistaa, että säilytettäväksi merkityt puut eivät vaurioidu ja että rinteen muoto tonttimme suuntaan säilyy.

VASTINE 4:

Tontin sijainti RKY-alueella, kaavan pääteaiheena, on pyritty huomioimaan:

- ohjaamalla uudisrakentamista asemakaavan keinoin, sijoituksen, volyymin ja julkisivuja koskevien määräysten avulla, korttelin uudeksi pääteaiheeksi

- sijoittamalla uudisrakentaminen tontille niin, että alkuperäisen kaavan mukainen puistomaisuus säilyy

- sijoittamalla Oikokadun tonttiliittymä niin, että saavutetaan toimivuuden, liikenneturvallisuuden ja puuston säilymisen kannalta mahdollisimman hyvä ratkaisu.

Tonttiliittymä on muutettu (A-2691a) kohtisuoraksi katua vastaan, jolloin liittymästä tulee kapeampi ja puiden kasvualue naapurin vastaisella istutusalueella levenee. Istutusaluetta koskee määräys, jonka mukaan "maanpinnan luonnollista korkeutta ei saa oleellisesti muuttaa". Määräys tukee myös säilytettävien puiden kasvuolosuhteita.

Tuloskortti

Päivämäärä 3.3.2020
(viimeksi tallennettu)

Projekti: Onnelantie

Korttelinumero: 93

Tonttinumero: 15

Viherkerroimen laskelma

Viher- kerroin	0,93
Tavoitetaso	0,90

Viherkerroimeen sisällytetyt elementit

Elementtityyppi	Elementtejä täytetty, kpl	Elementtityypin kokonaislukumäärä, kpl
Säilytettävä kasvillisuus	1	5
Istutettava kasvillisuus	2	10
Pinnoitteet	ei elementtiä!	2
Hulevesien hallintarakenteet	ei elementtiä!	9
Bonuselementit	1	11
Yhteensä	4	37

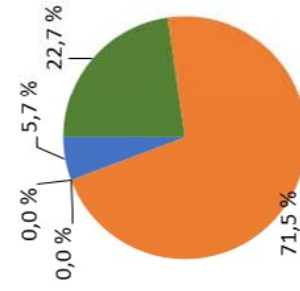
Suosituksukset:

- On suositeltavaa lisätä maanpäällisiä (luontopohjaisia) hulevesien hallintarakenteita!
- Täydennysrakentamisalue: On suositeltavaa korvata kaadettavat puut istutettavilla!
- Pohjavesialue: On suositeltavaa imeyttää vain puhdaat kattovedet
- Pohjavesialue: On suositeltava lisätä vähintään 1 laadullinen hulevesihallintarakaisu
- Ei maanpäällisiä hulevesien hallintarakenteita, lisätäkää vähintään 1kpl

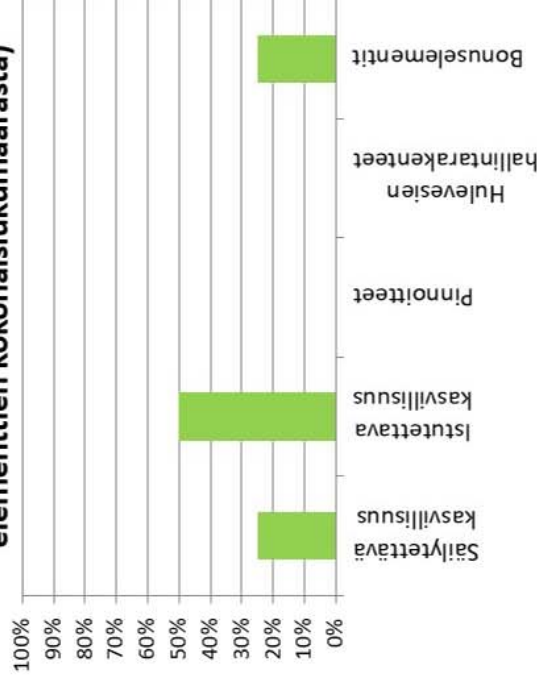
Hulevesimäärä m³	12,4
Valuma kerroin C	Ulkopuolella sijaitseva viivytysmäärä m ³
0,6	0,0
Viivytystilavuustarve tontilla m ³	12,4
Esitettävien hulevesiratkaisujen viivytystilavuus m ³	Jää viivytettävä m ³
0,0	12,4
Läpäisemättömän pinnan osuus	58 %

Täyttäjän kommentit

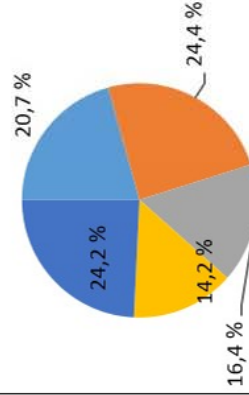
Osuus painotetusta kokonaispinta-alasta, %

Täytetyt elementit (% täytettyjen elementtien kokonaislukumäärästä)

Eri osa-alueiden painoarvo viherkerroimessa, %

Ä Ä N E S T Y S L I S T A

Lahden kaupunginhallituksen kokouksesta maaliskuun 30. päivänä 2020

Käsittelyn jatkaminen = JAA

Kh:n jäsenen Merja Vahterin palautusehdotus = EI

	Jaa	Ei	Huomautuksia
Komu, Pekka ~~Savurinne, Reijo~~	1		
Basboga, Alettin ~~Lempinen, Kari~~		1	
Laakso, Jetta ~~Mäkinen, Sanna~~	1		
Koskelo, Jenna ~~Hyytiä-Ilmonen, Henni~~		1	
Falk, Sonja ~~Kaartinen, Leena~~		1	
Mäntylä, Aleks ~~Kaikkonen, Jouni~~		1	
Lehto, Rami ~~Tuomi, Maarit~~		1	
Putula, Toni ~~Niinistö, Sari~~		1	
Vahter, Merja ~~Salakka, Helena~~		1	
Rostedt, Juha ~~McCarron, Francis~~		1	
Hildén, Sirkku ~~Viinikka, Anneli~~	1		
Yhteensä	3	8	

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 84

Lausunnon antaminen luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

D/523/03.00.00.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen, puh. 044 716 1735

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Samalla kaupunginhallitus tarkasti pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus antaa liitteen (liite 3.) mukaisen lausunnon lakiluonnokseen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta.

Samalla kaupunginhallitus tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt 12.2.2020 eri tahoilta lausuntoa liitteenä olevasta hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta. Lausuntoaika on 12.2.-1.4.2020.

Esityksessä ehdotetaan, että hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi perusterveydenhuollossa ja että poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta ei enää perittäisi maksuja alaikäisiltä asiakkailta. Mielenterveyspalvelujen maksuttomuutta perusterveydenhuollossa selkiytettäisiin ja tartuntatauteihin liittyvän hoidon, tutkimuksen ja lääkkeiden maksuttomuutta laajennettaisiin tietyiltä osin.

Maksukattoa laajennettaisiin suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Lisäksi asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea, kerryttäisivät jatkossa maksukattoa.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksut määräytyisivät jatkossakin asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun sekä pitkäaikaisten sosiaalihuoltolain nojalla järjestettävien asumispalvelujen asiakasmaksut määräytyisivät yhdenmukaisin perustein, pitkäaikaista tehostettua palveluasumista

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 84

lukuun ottamatta. Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksuihin sovellettaisiin pitkälti yhdenmukaisia määräytymisperusteita. Lisäksi säädettäisiin asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta viimeksi mainituissa palveluissa.

Asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan korostettaisiin. Muutoksenhakua koskevaa sääntelyä selkiytettäisiin ja asiakkaan oikeusturvaa vahvistettaisiin.

Esitys liittyy vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

Lausunnot pyydetään jättämään viimeistään keskiviikkona 1.4.2020 osoitteessa lausuntopalvelu.fi. Lausuntoja voi lähettää myös osoitteeseen kirjaamo@stm.fi.

Yhteenvetona todetaan, että Lahden kaupungin lausunnossa keskitytään kaupunkilaisen ja kaupungin näkökulmasta olennaisiin kuntalaisten hyvinvointiin liittyviin lakiluonnoksen kohtiin. Lähtökohtaisesti asiakasmaksujen tulee olla kohtuullisia, eivätkä ne saa olla este palvelujen käytölle. Kaupungin lausunnossa kiinnitetään huomiota seuraaviin lakiluonnoksen olennaisiin muutoskohtiin: maksun alentamiseen ja perimättä jättämiseen liittyvään tiedottamisvelvollisuuteen; maksukaton laajentamiseen, sosiaali- ja terveystalouden palvelujen maksuttomuuden laajentaminen sekä asiakasmaksujen selkeyttämiseen sekä kotona annettavan palvelun, pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksuihin sekä tuloista tehtäviin vähennyksiin.

Lakiluonnoksen esityksillä pyritään poistamaan hoidon esteitä sekä lisäämään terveyden tasa-arvoa. Maksukaton laajentamisella voidaan helpottaa paljon palveluita käyttävien kuntalaisten/perheiden maksurasitusta.

Muutosten aiheuttamien tulojen vähennys tulisi selvittää ennen lain voimaantuloa sekä varmistaa maksutulojen menetyksestä aiheutuva täysmääräinen korvaus kunnille. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän osalta tulojen menetyksen arvioidaan olevan noin 3 miljoonaa euroa ja lain edellyttämien lisävaatimusten täyttämisen lisäkustannukset noin 1 miljoonaa euroa ja nämä näkyvät suoraan kuntayhtymän jäsenkuntien menoissa.

3 (3)

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 84

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kyselyyn vastaaminen STM:n lausuntopalveluun viimeistään
1.4.2020

Liitteenä

1. Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö
2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta
3. Lahden kaupungin lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö

12.02.2020

VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan, että hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi perusterveydenhuollossa ja että poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta ei enää perittäisi maksuja alaikäisiltä asiakkailta. Mielenterveyspalvelujen maksuttomuutta perusterveydenhuollossa selkiytettäisiin ja tartuntatauteihin liittyvän hoidon, tutkimuksen ja lääkkeiden maksuttomuutta laajennettaisiin tietyiltä osin.

Maksukattoa laajennettaisiin suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Lisäksi asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea, kerryttäisivät jatkossa maksukattoa.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksut määräytyisivät jatkossakin asiakkaan maksukyvyn mukaan. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun sekä pitkäaikaisten sosiaalihuoltolain nojalla järjestettävien asumispalvelujen asiakasmaksut määräytyisivät yhdenmukaisin perustein, pitkäaikaista tehostettua palveluasumista lukuun ottamatta. Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksuihin sovellettaisiin pitkälti yhdenmukaisia määräytymisperusteita. Lisäksi säädettäisiin asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta viimeksi mainituissa palveluissa.

Asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan korostettaisiin. Muutoksenhakua koskevaa sääntelyä selkiytettäisiin ja asiakkaan oikeusturvaa vahvistettaisiin.

Esitys liittyy vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

Tausta

Hallituksen esityksen valmistelun taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi — sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”. Hallitusohjelman mukaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), jäljempänä *asiakasmaksulaki*, uudistetaan tavoitteena hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen muu muassa maksuttomuutta laajentamalla ja kohtuullistamalla maksuja. Asiakasmaksulain uudistukselle on osoitettu rahoitusta 45 miljoonaa euroa.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti poistaa hoidon esteitä ja lisätä terveyden tasa-arvoa. Esitys liittyy osaltaan myös hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopistettä siirretään perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan.

Esityksen tavoitteena on parantaa asiakkaiden välistä tasa-arvoa pitkäaikaisista asumispalveluista perittävien asiakasmaksujen suhteen eri puolella maata. Ehdotetulla lailla pyritään myös varmistamaan, että kyseisten palvelujen asiakasmaksut eivät nouse kohtuuttoman suuriksi asiakkaan tuloihin nähden. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksuja ja huolehtia, että maksut vastaisivat nykyistä paremmin palvelutuntien määrää.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunnot pyydetään jättämään osoitteessa lausuntopalvelu.fi. Lausuntoja voi lähettää myös osoitteeseen kirjaamo@stm.fi. Saatteessa pyydetään mainitsemaan diaarinumerot VN/8392/2019 ja STM079:00/2019.

Kaikki lausunnot ovat julkisia, ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi-sivustolla ja Hankeikkunassa. Lausuntopyyntö on nähtävissä myös sosiaali- ja terveysministeriön internetsivuilla osoitteessa <http://stm.fi/lausuntopyynnot>

Aikataulu

Lausunnot pyydetään jättämään viimeistään keskiviikkona 1.4.2020.

Valmistelijat

Hallitussihteeri Laura Terho, laura.terho@stm.fi, 0295 163 550 (tavoitettavissa 12.2. ja taas 4.3. alkaen)
Neuvotteleva virkamies Eila Mustonen, eila.mustonen@stm.fi, 0295 163 460

Liitteet:

[Luonnos - HE laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta.pdf](#)

[Utkast - Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.pdf](#)

[Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta.pdf](#)

Jakelu:

Ahvenanmaa
Aivovammaliitto
Akaan kaupunki
A-kiltojenliitto
A-klinikka
Alajärven kaupunki
Alavieskan kunta
Alavuden kaupunki
Asikkalan kunta
Askolan kunta
Auran kunta
Autismiliitto
BF Barnvårdsföreningen i Finland rf
CP-liitto
Diabetesliitto
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
Eläkkeensaajat
Enonkosken kunta
Enontekiön kunta
Epilepsialiitto
Espoon kaupunki - Esbo stad
Etelä-karjala
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Pohjanmaan liitto
Etelä-Pohjanmaan shp
Etelä-Savo
Etelä-Savo
Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon shp
Etelä-Suomen avi
Eurajoen kunta
Euran kunta
Evijärven kunta
FDUV
finanssiala ry
Forssan kaupunki

Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä

Haapajärven kaupunki

Haapaveden kaupunki

Hailuodon kunta

hali ry

Halsuan kunta

Haminan kaupunki

Hangon kaupunki - Hangö stad

Hankasalmen kunta

Harjavallan kaupunki

Hartolan kunta

Hattulan kunta

Hausjärven kunta

Heinolan kaupunki

Heinäveden kunta

Helsingin ja Uudenmaan shp

Hengityslaitetilat

Hengitysliitto

Hirvensalmen kunta

Hollolan kunta

Honkajoen kunta

Huittisten kaupunki

Humppilan kunta

Hyrnsalmen kunta

Hyvinkään kaupunki

Hämeen liitto

Hämeenkyrön kunta

Hämeenlinnan kaupunki

Ihmisoikeuskeskus

lin kunta

Iisalmen kaupunki

Iitin kunta

Ikaalisten kaupunki

Ilmajoen kunta

Ilomantsin kunta

Imatran kaupunki

Inarin kunta

Ingå kommun - Inkoon kunta

Invalidiliitto

Isojoen kunta

Isokyrön kunta

Itä-Savon shp

Itä-Suomen avi

Jakobstad - Pietarsaaren kaupunki

Janakkalan kunta

Joensuun kaupunki

Jokioisten kunta

Joroisten kunta

Joutsan kunta

Juankosken kaupunki

Juukan kunta

Juupajoen kunta
Juvan kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämijärven kunta
Jämsän kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kaarinan kaupunki
Kaavin kunta
Kainuu
Kainuun liitto
Kajaanin kaupunki
Kalajoen kaupunki
Kangasalan kunta
Kangasniemen kunta
Kankaanpään kaupunki
Kannonkosken kunta
Kannuksen kaupunki
Kansaneläkelaitos
Kanta-Häme
Kanta-Häme
Kanta-Hämeen shp
Karijoen kunta
Karkkilan kaupunki
Karstulan kunta
Karvian kunta
Kaskisten kaupunki - Kaskis stad
Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kauniaisten kaupunki - Grankulla stad
Kaustisen kunta
Kehitysvammaliitto
Keitelelen kunta
Kemijärven kaupunki
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kempeleen kunta
Keravan kaupunki
Keski-Pohjanmaa
Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon- ja peruspalvelukuntayhtymä/
peruspalveluliikelaitos Jyväskylä
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Pohjanmaan shp
Keski-Suomen liitto
Keski-Suomen shp/Keski-Suomen seututerveyskeskus
Keski-Suomi
Keski-Suomi
Keski-Suomi
Keuruun kaupunki
Kihniön kunta
Kimitoö kommun - Kemiönsaaren kunta
Kinnulan kunta

Kirkkonummen kunta - Kyrkslätt kommun
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta
Kiuruveden kaupunki
Kivijärven kunta
Kokemäen kaupunki
Kokkolan kaupunki - Karleby stad
Kolarin kunta
Konneveden kunta
Kontiolahden kunta
Korkein hallinto-oikeus
Korsholm kommun - Mustasaaren kunta
Korsnäs kommun
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kristinestad - Kristiinankaupunki
Kronoby kommun - Kruunupyyn kunta
Kuhmoisten kunta
Kuhmon kaupunki
Kuopion kaupunki
Kuortaneen kunta
Kurikan kaupunki
Kustavin kunta
Kuuloliitto
Kuurojenliitto
Kuusamon kaupunki
Kuusiokuntien terveystieteiden yhdistys
Kymenlaakso
Kymenlaakson Liitto
Kymenlaakson shp
Kynnys ry
Kyyjärven kunta
Kärkölan kunta
Kärsämäen kunta
Lahden kaupunki
Laihian kunta
Laitilan kaupunki
lapin avi
Lapin liitto
Lapin shp
Lapinjärven kunta - Lappträsk kommun
Lapinlahden kunta
Lappajärven kunta
Lappeenrannan kaupunki
Lappi
Lappi
Lappi
Lapsiasiavaltuutettu
Lapuan kaupunki
Larsmo kommun - Luodon kunta
Laukaan kunta

Lemin kunta
Lempäälän kunta
Leppävirran kunta
Lestijärven kunta
Lieksan kaupunki
Lihastautiliitto ry
Limingan kunta
Liperin kunta
Lohjan kaupunki - Lojo stad
Loimaan kaupunki
Lopen kunta
Lounais-suomen avi
Loviisan kaupunki - Lovisa stad
Luhangan kunta
Lumijoen kunta
Luumäen kunta
Luustoliitto.fi
Luvian kunta
Länsi- ja sisäsuomen avi
Länsi-Pohjan shp
Malax kommun - Maalahden kunta
Mannerheimin lastensuojeluliitto ry
Marttilan kunta
Maskun kunta
Merijärven kunta
Merikarvian kunta
Miehikkälän kunta
Mielenterveyden keskusliitto ry
Mikkelin kaupunki
Muhoksen kunta
Muistiliitto ry
Multian kunta
Muonion-Enontekiön kansanterveystyön ky
Muuramen kunta
Mynämäen kunta
Myrskylän kunta - Mörskom kommun
Mäntsälän kunta
Mänttä-Vilppulan kaupunki
Mäntyharjun kunta
Naantalin kaupunki
Nakkilan kunta
Neuroliitto ry
Nivalan kaupunki
Nokian kaupunki
Nousiaisten kunta
Nurmeksen kaupunki
Nurmijärven kunta
Nykärläby stad - Uusikaarlepyyn kaupunki
Näköammaisten keskusliitto ry
Närpes stad - Närpiön kaupunki
Oikeuskanslerinvirasto

Oikeusministeriö
Orimattilan kaupunki
Oripään kunta
Oriveden kaupunki
Oulaisten kaupunki
Oulun kaupunki
Outokummun kaupunki
Padajoen kunta
Paimion kaupunki
Paltamon kunta
Pargas stad - Paraisten kaupunki
Parikkalan kunta
Parkanon kaupunki
Pedersöre kommun - Pedersören kunta
Pelkosenniemen-Savukosken kansanterveystyön ky
Pellon kunta
Perhon kunta
Pertunmaan kunta
Petäjäveden kunta
Pieksämäen kaupunki
Pielaveden kunta
Pihtiputaan kunta
Pirkanmaa
Pirkanmaa
Pirkanmaan liitto
Pirkkalan kunta
Pohjanmaa
Pohjanmaan liitto
Pohjois-Karjala
Pohjois-Karjala
Pohjois-Karjala
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pohjois-Karjalan shp
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Savo
Pohjois-Savo
Pohjois-Savo
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, perusterveydenhuollon ja vanhusten laitoshoidon liikelaitos Kysteri
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Polvijärven kunta
Pomarkun kunta
Porin kaupunki
Pornaisten kunta
Porvoon kaupunki - Borgå stad

Posion kunta
Psoriasisliitto
Pudasjärven kaupunki
Pukkilan kunta
Punkalaitumen kunta
Puolangan kunta
Puumalan kunta
Pyhtään kunta - Pyttis kommun
Pyhäjoen kunta
Pyhäjärven kaupunki
Pyhännän kunta
Pyhärannan kunta
Päijät-Häme
Päijät-Häme
Päijät-Hämeen liitto
Pälkäneen kunta
Pöytyän kansanterveystyön ky
Pöytyän kunta
Raahen kaupunki
Raision kaupunki
Rannikko-Pohjanmaan sosiaali- ja perusterveydenhuollon ky
Rantasalmen kunta
Ranuan kunta
Raseborg stad - Raaseporin kaupunki
Rauman kaupunki
Rautalammin kunta
Rautavaaran kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Reumaliitto
Riihimäen kaupunki
Ristijärven kunta
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruoveden kunta
Ruskon kunta
Rääkkylän kunta
Saarijärven ja Karstulan seudun SoTe kuntayhtymä
Sallan kunta
Salon kaupunki
SAMS–Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
Sastamalan kaupunki
Satakunta
Satakunta
Satakunta
Satakunta
Satakunta
Satakunta
Satakuntaliitto
Sauvon kunta
Savitaipaleen kunta

Savonlinnan kaupunki
Savukosken kunta
Seinäjoen kaupunki
Selkäydinvammaiset Akson ry
Sievin kunta
Siikaisten kunta
Siikajoen kunta
Siikalatvan kunta
Siilinjärven kunta
Simon kunta
Sininauhaliitto ry
Sipoon kunta - Sibbo kommun
Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä
Siuntion kunta - Sjundeå kommun
Sodankylän kunta
Soinin kunta
Someron kaupunki
Sonkajärven kunta
Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirasto Valvira
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sotkamon kunta
Sulkavan kunta
Suomen Hammaslääkäriliitto
Suomen Kuntaliitto
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
Suomen Lääkäriliitto
Suomen sosiaali ja terveys ry
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Sysmän kunta
Syöpäpotilaat
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Takuusäätiö
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry
Tatu ry
Tehy ry
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Ti. Kosken kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Tukiliitto
Turun kaupunki - Åbo stad

Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrnävän kunta
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uudenmaan liitto
Uuraisten kunta
Uusikaupunki
Uusimaa
Uusimaa
Uusimaa
Vaalán kunta
Vaasan kaupunki - Vasa stad
Vaasan shp
Valkeakosken kaupunki
Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
Valtimon kunta
Valtiovarainministeriö
Vammaisfoorumi
Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry
Vanhustyön keskusliitto
Vantaan kaupunki - Vanda stad
Varkauden kaupunki
Varsinais-Suomen liitto
Varsinais-Suomen shp
Varsinais-Suomi
Varsinais-Suomi
Varsinais-Suomi
Varsinais-Suomi
Varsinais-Suomi
Varsinais-Suomi
Vehmaan kunta
Vesannon kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Vieremän kunta
Vihdin kunta
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Vörå kommun - Vöyrin kunta
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki

Lausunnonantajan lausunto

2 a § *Maksun periminen / Uttag av avgif*

2 b § *Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan*

3 § *Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service*

5 § *Maksuttomat terveyspalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster*

6 a § *Maksukatto / Avgiftstak*

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård*

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

10 j § *Maksun määrittäminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift*

10 k § *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften*

11 § *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift*

13 § *Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland*

14 § *Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen*

14 a § *Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar*

15 § *Muutoksenhaku / Ändringssökande*

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Sillanaukee Päivi
Sosiaali- ja terveysministeriö

Terho Laura
Sosiaali- ja terveysministeriö

Luonnos 12.2.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjauksen mukaisesti hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen. Esityksessä ehdotetaan, että hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi perusterveydenhuollossa ja että poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta ei enää perittäisi maksuja alaikäisiltä asiakkailta. Mielenterveyspalvelujen maksuttomuutta perusterveydenhuollossa selkiytettäisiin ja tartuntatauteihin liittyvän hoidon, tutkimuksen ja lääkkeiden maksuttomuutta laajennettaisiin tietyiltä osin.

Maksukattoa laajennettaisiin suun terveydenhuollosta, terapiasta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä tietyistä etäpalveluista perittäviin asiakasmaksuihin. Lisäksi asiakasmaksut, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea, kerryttäisivät jatkossa maksukattoa.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksut määräytyisivät jatkossakin asiakkaan maksukyvyn mukaan. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun sekä pitkäaikaisten sosiaalihuoltolain nojalla järjestettävien asumispalvelujen asiakasmaksut määräytyisivät yhdenmukaisin perustein, pitkäaikaista tehostettua palveluasumista lukuun ottamatta. Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksuihin sovellettaisiin pitkälti yhdenmukaisia määräytymisperusteita. Lisäksi säädettäisiin asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta viimeksi mainituissa palveluissa.

Asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan korostettaisiin. Muutoksenhakua koskevaa sääntelyä selkiytettäisiin ja asiakkaan oikeusturvaa vahvistettaisiin.

Esitys liittyy vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS	2
PERUSTELUT.....	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta.....	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Nykytila.....	4
2.1.1 Lainsäädäntö	4
2.1.2 Käytäntö.....	10
2.2 Nykytilan arviointi	17
2.2.1 Eräistä terveystalouksista perittävät asiakasmaksut	17
2.2.2 Pitkäaikaishoidosta ja -palvelusta perittävät maksut	20
2.2.3 Maksukatto.....	22
2.2.4 Asiakasmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen	24
2.2.5 Muutoksenhaku	24
2.2.6 Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu	25
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	25
3.1 Tavoitteet	25
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	26
4 Esityksen vaikutukset.....	27
4.1 Yleistä	27
4.2 Taloudelliset vaikutukset	28
4.2.1 Vaikutukset kuntien talouteen.....	28
4.2.2 Vaikutukset valtion talouteen.....	36
4.2.3 Vaikutukset yrityksiin	36
4.2.4 Vaikutukset kotitalouksien asemaan ja talouteen	37
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	40
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	41
4.4.1 Vaikutukset ihmisten terveyteen	41
4.4.2 Vaikutukset lapsiin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja seksuaalivähemmistöihin	41
4.4.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	43
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	43
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	43

Luonnos 12.2.2020

5.1.1 Eroja rauenneeseen esitykseen nähden	43
5.1.2 Muita seikkoja.....	46
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	47
6 Lausuntopalaute	47
7 Säännöskohtaiset perustelut	47
8 Lakia alemman asteinen sääntely.....	86
9 Voimaantulo.....	87
10 Toimeenpano ja seuranta	87
11 Suhde muihin esityksiin.....	87
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	87
11.2 Esityksen suhde talousarvioesitykseen	87
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	87
12.1 Yleistä	87
12.2 Yhdenvertaisuus.....	87
12.3 Oikeus sosiaaliturvaan	88
12.4 Henkilötietojen suoja	90
12.5 Kunnallinen itsehallinto	90
12.6 Säädöstaso.....	91
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta.....	94

Luonnos 12.2.2020

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Hallituksen esityksen valmistelun taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi — sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta”. Hallitusohjelman mukaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992), jäljempänä *asiakasmaksulaki*, uudistetaan tavoitteena hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen muu muassa maksuttomuutta laajentamalla ja kohtuullistamalla maksuja. Asiakasmaksulain uudistukselle on osoitettu rahoitusta 45 miljoonaa euroa (ks. hallitusohjelman s. 143 ja 205).

Valmistelun taustalla vaikuttavat lisäksi ylimpien laillisuusvalvojen kannanotot, joiden mukaan muutoksenhakua koskeva sääntely on epäselvää voimassa olevassa asiakasmaksulaissa. Kananotoja selostetaan tarkemmin jäljempänä jaksossa 2.1.2.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmistelu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä syksyllä 2019 ja keväällä 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti tammikuussa 2020 asiakasmaksulain uudistamista koskevan kuulemistilaisuuden. Tilaisuuteen kutsuttiin keskeisimmät sidosryhmät. Tilaisuudessa esiteltiin alustavia suunnitelmia asiakasmaksulain uudistamiseksi, minkä jälkeen sidosryhmät esittivät niihin kommenttinsa ja saivat tuoda esiin myös muita näkemyksiään asiakasmaksulainsäädännön uudistamistarpeista.

Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ###. Lausuntoa pyydettiin ###. Lausuntopalautetta kuvataan jäljempänä jaksossa 6.

Hallituksen esityksen tausta-aineisto on saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella STM079:00/2019](https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella/STM079:00/2019).

Hallituksen esityksen valmistelussa on osaltaan hyödynnetty hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista (HE 310/2018 vp, jäljempänä myös *rauennut esitys* tai *rauennut asiakasmaksulakiesitys*). Kyseessä on asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistusta koskeva esitys, joka annettiin eduskunnalle joulukuussa 2018 mutta joka raukesi Suomen perustuslain (731/1999) 49 §:n nojalla. Rauennutta hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella STM017:00/2018](https://valtioneuvosto.fi/hankkeet/tunnuksella/STM017:00/2018).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Asiakasmaksulainsäädäntö

Luonnos 12.2.2020

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista säädetään sekä asiakasmaksulaissa että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992), jäljempänä *asiakasmaksuasetus*. Asiakasmaksujen perintä kuuluu kunnille. Kunnan tehtäviä voi lain ja sopimuksen nojalla hoitaa myös kuntayhtymä. Mitä jäljempänä todetaan kunnista, koskee siksi myös kuntayhtymiä.

Asiakasmaksulain 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveystalvakuista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyyn mukaan.

Asiakasmaksulain 2 §:n mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää palvelusta perittävän maksun enimmäismäärä ja maksu määräytyväksi maksukyvyyn mukaan.

Jos henkilö on varannut ennakolta vastaanottoajan palvelun saamiseksi ja hän on ilman hyväksyttävää syytä jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle, häneltä voidaan asiakasmaksulain 3 §:n mukaan periä enintään asetuksella säädettävä maksu. Asiakasmaksuasetuksen 25 §:n 1 momentin mukaan käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä, asiakkaan varaamasta terveystakeskuksen lääkäriin, suun ja hampaiden tutkimuksen ja hoidon, erikoissairaanhoidon avohoidon tai kalliin kuvantamistutkimuksen vastaanottoajasta voidaan periä 15 vuotta täyttäneeltä enintään 50,80 euroa. Maksua ei saa kuitenkaan periä silloin, kun varatun ajan peruuttamatta jättämiseen on hyväksyttävä syy.

Asiakasmaksulain 5 §:ssä säädetään maksuttomista terveystalvakuista sekä maksuttomuutta koskevista poikkeuksista. Pykälän 1 kohdan mukaan terveydenhuollon palveluista ovat lähtökohtaisesti maksuttomia terveydenhuoltolain (1326/2010) 13—17 §:n, 19 §:n 1 kohdan sekä 20, 24, 27 ja 29 §:n perusteella järjestetyt perusterveydenhuollon palvelut sekä hoitoon kuuluvat aineet ja pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitettut hoitotarvikkeet. Terveydenhuoltolain 13 § koskee terveystneuvontaa ja terveystarkastuksia, 14 § seulontoja, 15 § neuvopalveluja, 16 § kouluterveydenhuoltoa, 17 § opiskeluterveydenhuoltoa, 19 § merenkulkijoiden terveydenhuoltoa, 24 § sairaanhoitoa, 27 § mielenterveystyötä ja 29 § lääkinällistä kuntoutusta. Terveydenhuoltolain 20 §, johon asiakasmaksulain säännöksessä myös viitataan, on sittemmin kumottu lailla 981/2012.

Asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan a—e alakohdan mukaan perusterveydenhuollon palveluista maksun saa kuitenkin periä 18 vuotta täyttäneille annetuista avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon palveluista, laitoshoidosta ja laitoshoitona annetuista kuntoutuksesta, yksilökohtaisesta fysioterapiasta, terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista silloin, kun ne eivät liity potilaan hoitoon, ensihoitoon liittyvästä sairaankuljetuksesta sekä yksityislääkäriin läheteellä tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista. Muualla asiakasmaksulaissa ja asetuksessa säädetään tarkemmin terveydenhuollon palvelujen maksuista ja niiden euromääristä sekä maksujen perimisestä.

Asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdan mukaan terveydenhuollon palveluista maksuttomia ovat tartuntatautilaissa (1227/2016) tarkoitettut rokotukset, yleisvaarallisen tartuntataudin tutkimus, hoito ja hoitoon määrätty lääkkeet sekä sairastuneen tai sairastuneeksi epäillyn eristäminen, HIV-infektio, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektio tutkimus ja hoito sekä valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätty lääkkeet.

Asiakasmaksulain 6 a §:ssä säädetään maksukatosta eli asiakasmaksuista palvelun käyttäjälle kalenterivuoden aikana aiheutuvien kustannusten enimmäismäärästä, jota tarkastetaan pykälän 5 momentin mukaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Maksukatto on pykälän 1 momentin mukaan 683 euroa vuosina 2020—2021, ja maksukatton ylittymisen jälkeen maksukattoon sisältyvät palvelut ovat asiakkaalle lähtökohtaisesti maksuttomia asianomaisen kalenterivuoden lop-

Luonnos 12.2.2020

puun. Laitoshoidosta voidaan kuitenkin periä maksu palvelun käyttäjän ylläpidosta maksukaton ylittymisen jälkeenkin. Tämän ylläpitomaksun suuruus on asiakasmaksuasetuksen 26 a §:n 3 momentin mukaan 22,50 euroa hoitopäivältä.

Maksukattoa kerryttävät asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentin mukaan kalenterivuoden aikana perityt maksut terveyskeskuksessa avosairaanhoidon palvelusta, yksilökohtaisesta fysioterapiasta, poliklinikkakäynnistä, päiväkirurgisesta hoidosta, sarjahoidosta, yö- ja päivähoidosta, kuntoutushoidosta sekä lyhytaikaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon laitoshoidosta. Alle 18-vuotiaan lapsen käyttämistä palveluista perityt maksut otetaan huomioon yhdessä hänen vanhempansa tai muun huoltajansa maksujen kanssa. Tällöin palvelut ovat 1 momentin mukaisesti maksuttomia kaikille henkilöille, joiden maksut otetaan yhdessä huomioon. Alle 18-vuotiaalta ei saa periä ylläpitomaksuakaan.

Asiakasmaksulain 6 §:n 3 momentin mukaan palvelun käyttäjän kotikunnan terveyskeskus voi kerätä maksukaton toteuttamiseksi tietoja suoritetuista asiakasmaksuista. Maksuja koskevien tietojen luovuttaminen muista terveydenhuollon toimintayksiköistä terveyskeskukselle edellyttää palvelun käyttäjän suostumusta. Pykälän 4 momentissa säädetään liikaa suoritettujen asiakasmaksujen palauttamisesta.

Asiakasmaksuasetuksen 26 a §:ssä säädetään lisäksi tarkemmin maksukaton kertymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan maksukaton kertymistä laskettaessa ei oteta huomioon maksuja, jotka korvataan tietyistä vakuutuksista, joiden suorittamiseen on myönnetty toimeentulotukea palvelun käyttäjälle tai jotka on peritty muulta kuin Suomessa asuvalta.

Pitkäaikaisesta laitoshoidosta peritään asiakkaan tulojen mukaan määräytyvä maksu, josta säädetään asiakasmaksulain 7 b, 7 c, 10 b ja 10 c §:ssä. Asiakasmaksulain 7 b §:ssä säädetään siitä, milloin laitoshoido on pitkäaikaista. Maksua määrättäessä pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevaksi katsotaan pykälän 1 momentin mukaan ympärivuorokautisen laitoshoidon alkamisesta lukien henkilö, jonka laitoshoidon voidaan arvioida kestävän pitempään kuin kolme kuukautta, sekä muukin henkilö sen jälkeen, kun hänen ympärivuorokautinen laitoshoidonsa on jatkunut kolme kuukautta, jos hänen toimintakykynsä on katsottava heikentyneen siten, että häntä on hoidettava edelleen laitoksessa.

Asiakasmaksulain 7 c § koskee pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteita. Pykälän 1 momentin mukaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevalta peritään maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu, joka voi olla enintään 85 prosenttia hoidossa olevan kuukausitulosta. Maksu voidaan kuitenkin määrätä enintään sen suuruiseksi, että hoitoa saavan henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 110 euroa. Jos kuitenkin pitkäaikaisessa laitoshoidossa oleva on välittömästi ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison kuukausitulot, maksu on pykälän 2 momentin mukaan enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista tuloista.

Asiakasmaksulain 7 c §:n 3 momentin mukaan pitkäaikaisen laitoshoidon maksua ei saa periä pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa tai sairaalassa taikka sen toimintayksikössä olevalta alle 18-vuotiaalta siltä osin kuin hoitopäiviä on kalenterivuodessa kertynyt yli seitsemän.

Asiakasmaksulain 7 c §:n 4 momentissa säädetään pitkäaikaisen laitoshoidon vähimmäiskäyttövaran euromäärän tarkistamisesta. Euromäärä tarkistetaan joka toinen vuosi työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä tarkoitetun työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään sitä työeläkeindeksin pistelukua, joka on vahvistettu tarkistusvuodelle työntekijän eläkelain 98 §:n soveltamista varten. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään euroon. Indeksillä tarkistettu euromäärä tulee voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden tammikuun 1 päivänä.

Luonnos 12.2.2020

Asiakasmaksulain 10 b §:ssä säädetään pitkäaikaisen laitoshoidon maksun määräämisen perusteena olevista tuloista. Kuukausituloina otetaan pykälän 1 momentin mukaan huomioon pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan, ja edellä mainituin edellytyksin myös tämän puolison, tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausitulo.

Asiakasmaksulain 10 b §:n 2 momentin mukaan palkkatulojen lisäksi otetaan huomioon eläkkeet ja niihin rinnastettavat jatkuvat etuudet, elinkorot ja kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (*syöttinki*) sekä muut jatkuvat henkilökohtaiset tulot samoin kuin pääomasta ja muusta omaisuudesta saatavat nettotulot kuten korko-, osinko- ja vuokratulot. Pykälän 3 momentin mukaan tuloina otetaan huomioon myös viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut maatalouden ja elinkeinotoiminnan pääoma- ja ansiotulo-osuudet sekä verovelvollisen osuus yhtymän tulosta. Mainittuja tuloja voidaan tarkistaa viimeksi toimitetun verotuksen osoittamasta tulosta niillä prosenttimäärillä, jotka verohallitus vuosittain antamassaan päätöksessä ennakon kannon perusteeksi pantavasta tulosta määrää.

Asiakasmaksulain 10 b §:n 3 momentin mukaan poiketen siitä, mitä edellä 10 b §:ssä säädetään, metsätulo otetaan huomioon 10 a §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla. Asiakasmaksulain 10 a §:ssä on aikanaan säädetty metsätulon laskemisesta, mutta pykälä on kumottu lailla 1505/2016. Metsätulon huomioimisesta säädetään asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ssä, jonka 1 momentin mukaan metsätulona otetaan huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto hehtaarilta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennetään 10 prosenttia ja metsätalouden korot. Pykälän 2 momentin mukaan metsätuloa on alennettava palvelun käyttäjän vaatimuksesta, mikäli tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsäkeskuksen antaman lausunnon perusteella vähintään 10 prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruinen.

Asiakasmaksulain 10 b §:n 4 momentissa säädetään etuuksista, joita ei oteta tulona huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä. Momentin 1 kohdan mukaan tulona ei oteta huomioon lapsilisää, kansaneläkelain (568/2007) mukaista lapsikorotusta, asumistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuiskoulutustukea, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) mukaista ylläpitokorvausta, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaista kulukorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea. Momentin 2 kohdan mukaan tulona ei oteta huomioon elatusapua tai elatustukea, jota maksetaan pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan tai 7 c §:n 2 momentissa tarkoitettun puolison alaikäiselle lapselle. Momentin 3 kohdan mukaan tulona ei oteta huomioon eläkkeisiin ja niihin verrattaviin tuloihin sisältyviä huollettavista aiheutuvia korotuksia.

Asiakasmaksulain 10 c §:ssä säädetään tuloista tehtävistä vähennyksistä pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä. Ennen kuin pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävä maksu määrätään, 10 b §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön kuukausituloista vähennetään hänen suoritettavakseen vahvistetut elatusavut, hänen tosiasiallisista perhesuhteistaan johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana maksettava etuus, joka on

Luonnos 12.2.2020

hänen suorittavanaan. Elatusapuvähennystä ei kuitenkaan tehdä, jos elatusavun saajana on aviopuoliso, jonka kanssa elatusavun suorittaja on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen laitoshoidon alkamista.

Asiakasmaksuasetuksen 19 §:n mukaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 25 §:ssä tarkoitetusta perhehoidosta, lukuun ottamatta lastensuojelulain (683/1983) perusteella järjestettyä perhehoitoa, voidaan periä asiakasmaksulain 7 c §:ssä säädetty maksu eli sama maksu kuin pitkäaikaisesta laitoshoidosta.

Jos kunta on järjestänyt henkilölle laitoshoidoa tai -huoltoa taikka perhehoitoa, kunta voi asiakasmaksulain 14 §:n mukaan periä ja nostaa hänelle tulevat eläkkeet, elinkorot, elatusavut, avustukset tai muut jatkuvat taikka kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta, jonka laitoshoido tai perhehoito kestää. Kunta voi periä ja nostaa mainitut tulot, korvaukset ja saatavat sen estämättä, mitä muussa laissa säädetään sekä käyttää niitä hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen ottaen kuitenkin huomioon, mitä sellaisten varojen käyttämisestä muualla lailla tai asetuk-sella säädetään.

Jos kunta perii henkilölle tulevat tulot, korvaukset tai saamiset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas-maksuista annetun lain 14 §:n perusteella, hänelle on asiakasmaksuasetuksen 33 §:n mukaan jätettävä käyttövaroiksi vähintään 15 prosenttia nettotuloista, kuitenkin vähintään 110 euroa kuukaudessa.

Asiakasmaksulain 14 a §:ssä säädetään viranomaisen tiedonsaantioikeudesta liittyen asiakkaan talou-delliseen asemaan. Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, kansanelä-kelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, rahalaitos, työnantaja, työt-tömyyskassa sekä huoltotoimintaa tai terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö ovat pykälän 1 momentin mukaan velvollisia sosiaali- ja terveydenhuollon viran-omaisen pyynnöstä antamaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kaikki hallussaan olevat asiakkaan taloudellista asemaa koskevat asiakasmaksun suuruuden määrittämistä varten tarpeelliset tiedot ja selvitykset, jos maksun määräävä kunta tai kuntayhtymä ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan riittäviä ja luotettavia tietoja maksun määrittämistä varten. Pykälän 2 momen-tin mukaan tämä tiedonsaantioikeus koskee tietyissä tilanteissa myös asiakkaan puolison taloudellista asemaa.

Asiakasmaksuasetuksen 3 §:ssä säädetään jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotisairaanhoidosta ja kotipalvelusta perittävistä maksuista. Pykälän 1 momentin mukaan palvelusta voidaan periä palve-lun laadun ja määrän, palvelun käyttäjän maksukyvyyn sekä perheen koon mukaan määräytyvä koh-tuullinen kuukausimaksu, joka saa pykälän 2 momentin mukaan olla enintään maksuprosentin osoit-tama määrä tulorajan ylittävistä kuukausituloista. Pykälän 2 momentissa säädetään maksuprosenteista ja tulorajoista, jotka riippuvat perheen henkilömäärästä.

Asiakasmaksuasetuksen 27 §:ssä säädetään maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tuloista kotona annettavassa palvelussa. Pykälän 1 momentin mukaan kuukausituloina otetaan huomioon pal-velun käyttäjän sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot. Jos kuukausittaiset tulot vaihtelevat, kuukausituloina otetaan huomioon viimeksi kuluneen vuoden keskimääräinen kuukausi-tulo. Asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ssä säädetään metsätulon laskemisesta. Metsätulona otetaan huo-mioon metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto hehtaarilta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennetään 10 prosenttia ja metsätalouden korot. Tietyin edellytyksin metsätuloa alenne-taan palvelun käyttäjän vaatimuksesta.

Luonnos 12.2.2020

Asiakasmaksuasetuksen 29 §:ssä säädetään tuloista, joita ei oteta huomioon kotona annettavissa palveluissa. Tuloina ei oteta huomioon lapsilisää, lapsen hoitotukea, kansaneläkelain (347/1956) mukaista lapsikorotusta, asumistukea, vammaistukea, tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja, sotilasavustusta, rintamalisää, opintorahaa, aikuisopintorahaa, opintotuen asumislisää, toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta, kuntoutusrahalain (611/1991) mukaista ylläpitokorvausta, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista ylläpitokorvausta, opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia, perhehoidon kustannusten korvauksia eikä lasten kotihoidon tukea.

Asiakasmaksuasetuksen 30 §:ssä säädetään tuloista tehtävistä vähennyksistä kotona annettavan palvelun maksua määrättäessä. Tulojen vähennyksenä otetaan huomioon suoritettavat elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana suoritettava etuus (syytinki).

Asiakasmaksuasetuksen 31 §:n mukaan maksukyvyyn mukaan määräytyvät maksut määrätään tois- taiseksi. Maksu on kuitenkin tarkistettava silloin, kun palvelun käyttäjän tai perheen maksukyky on olennaisesti muuttunut, kun on ilmeistä, että maksua määrättäessä huomioon otettavat perheen olo- suhteet ovat muuttuneet, kun maksu osoittautuu virheelliseksi, tai kun kotona annettavasta palvelusta laadittua palvelu- ja hoitosuunnitelmaa muutetaan. Jos maksun määräämistä koskeva päätös on ilmei- sesti perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin, maksu voidaan oi- kaista takautuvasti enintään vuoden ajalta.

Asiakasmaksuasetuksen 32 §:ssä säädetään maksun perimisestä poissaolon ajalta kotona annettavassa palvelussa, pitkäaikaisessa laitoshoidossa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa. Pääsääntö on, että maksu peritään myös tilapäisen keskeytyksen ajalta. Jos palvelu kuitenkin keskeytyy yli viideksi päiväksi, kuukausimaksua ei peritä viisi päivää ylittävältä ajalta. Jos kotona annettava palvelu keskeytyy lyhy- emmäksikin ajaksi kunnasta johtuvasta syystä tai palvelun saajan ollessa kunnallisessa laitoshoidossa, kuukausimaksua ei peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Jos keskeytys jatkuu koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan.

Asiakasmaksulain 11 §:ssä säädetään maksujen perimättä jättämisestä ja alentamisesta. Sosiaalihuol- lon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palvelusta henkilön maksukyvyyn mukaan mää- rätty maksu on pykälän 1 momentin mukaan jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisäätei- sen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Vastaavilla perusteilla kunta voi 2 momentin mukaan päättää jättää maksun perimättä tai alentaa myös muiden kuin mainittujen palveluiden maksuja. Maksujen perimättä jättäminen tai alentaminen on mahdollista myös silloin, kun siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Asiakasmaksulain 13 §:n mukaan muulta kuin Suomessa asuvalta voidaan asetuksella säätää perittä- väksi maksu ja korvaus tässä laissa säädetystä poikkeavin perustein, jollei Suomea sitovasta kansain- välisestä sopimuksesta muuta johdu. Asiakasmaksuasetuksen 24 §:n mukaan muulta kuin Suomessa asuvalta voidaan periä enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen maksu, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Asiakasmaksulain 15 §:n 1 momentin mukaan maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimus tehdään sille toimielimelle, joka vastaa asianomaisen palvelun järjestämisestä kunnassa. Pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyt- tölaissa (586/1996) säädetään. Pykälän 3 momentin mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea

Luonnos 12.2.2020

muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Lupa on myönnettävä ainoastaan, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 §:n mukaisia asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisesti syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Asumispalvelut jaetaan sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisesti tilapäiseen asumiseen, tuettuun asumiseen, palveluasumiseen ja tehostettuun palveluasumiseen.

Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Asumispalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai pitkäaikaisesti.

Sosiaalihuoltolain 56 §:n mukaan sosiaalihuoltolain mukaisista sosiaalipalveluista peritään maksut asiakasmaksulain mukaisesti. Asumispalveluista perittävistä maksuista ei kuitenkaan ole nimenomaista sääntelyä voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä. Myös näiden maksujen suuruutta rajoittaa silti asiakasmaksulain 2 §:n säännös, jonka mukaan palvelusta perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

2.1.2 Käytäntö

Hoitajavastaanotot ja niistä perittävät maksut

Hoitajavastaanottojen määrä on lisääntynyt terveyskeskuksissa. Lisäksi terveyskeskuksissa on hoitajia lukumääräisesti enemmän suhteessa lääkäreihin kuin ennen. Hoitajavastaanotot voivat nopeuttaa hoitoon pääsyä, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kustannusvaikuttavaa työnjakoa ammattihenkilöiden välillä. Monien pitkäaikaissairauksien hoito tapahtuukin pääsääntöisesti hoitajavastaanotoilla. Hoitajavastaanotot ovat usein myös ensimmäinen kontakti palvelujärjestelmään ja hoidon tarpeen arviointiin.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen, jäljempänä THL, ”Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon vastaanoton asiakkaiden käyntisyys vuonna 2018” -tilastoraportin (Tilastoraportti 19/2019, THL) mukaan lääkäreiden perusterveydenhuollon avosairaanhoidon vastaanottokäyntejä oli yhteensä 5,1 miljoonaa vuonna 2018. Sairaanhoidajan ja terveydenhoitajan vastaavia vastaanottokäyntejä oli puolestaan yhteensä 5,0 miljoonaa samana vuonna. Yleisimmät syyt käydä hoitajavastaanotolla olivat terveystarkastukset ja rokotukset sekä akuuttien ylähengitystieinfektioiden, erilaisten haavojen ja diabeteksen hoito. Käyntejä oli keskimäärin 2,7 asiakasta kohden.

”Hoitoonpääsy perusterveydenhuollossa lokakuussa 2018” -tilastoraportin (Tilastoraportti 42/2018, THL) perusteella hoitajan vastaanotolle pääsee nopeammin kuin lääkärille. Noin 45 prosenttia kiireettömistä lääkärin avosairaanhoidon vastaanottokäynneistä toteutui viikon kuluessa hoidon tarpeen arviosta. Sairaanhoidajan ja terveydenhoitajan kiireettömistä vastaanottokäynneistä puolestaan lähes 70 prosenttia toteutui kolmen vuorokauden kuluessa.

Luonnos 12.2.2020

Asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan a alakohdan nojalla 18 vuotta täyttäneiltä voidaan periä maksu hoitajavastaanotoista perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa. Maksun periminen on ollut mahdollista vuodesta 2010, jolloin asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohtaa muutettiin lailla 434/2010 osana terveydenhuollon ammattihenkilöiden työnjaon ja tehtäväkuvien uudistamista. Tätä ennen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa sai periä maksun ainoastaan lääkäripalvelujen käytöstä.

Asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa ei ole nimenomaista sääntelyä hoitajavastaanotoista perittävistä asiakasmaksuista. Maksujen määrää rajoittaa kuitenkin edellä selostettu asiakasmaksulain 2 §, jonka mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Perusterveydenhuollon hoitajavastaanotoista perittiin vuonna 2017 asiakasmaksuja yhteensä arviolta 14,7 miljoonaa euroa.

THL:n tutkimushankkeen loppuraportin ”Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen kohdentuminen, vaikutukset ja oikeudenmukaisuus” (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 30/2018), jäljempänä *TEAS-hankkeen loppuraportti*, mukaan noin 40 prosenttia kunnista ilmoitti perivänsä hoitajamaksua. Pääosin maksuja on peritty hoitajien itsenäisistä sairaanhoidollisista vastaanotoista. Maksua ei ole peritty ennaltaehkäisevistä käynneistä.

Hoitajavastaanotoista perittyjen maksujen suuruudessa ilmeni paljon vaihtelua kuntien välillä, mihin saattaa vaikuttaa se, että hoitajien vastaanottotyön laajuus vaihtelee eri kunnissa. Yleisimmät käyntimaksut olivat 11,50 ja 10,00 euroa. Edellinen oli käytössä 47 prosentissa ja jälkimmäinen 22 prosentissa niistä kunnista, jotka olivat ilmoittaneet perivänsä maksua hoitajavastaanotoista maksusta.

Sarjassa annettavan hoidon maksu, josta säädetään asiakasmaksuasetuksen 11 §:ssä, sekä yksilökohtaisesta fysioterapiasta perittävä maksu, josta säädetään asiakasmaksuasetuksen 7 §:n 3 momentissa, olivat tutkimuksen tekoaikana enintään 11,50 euroa käynniltä. Useat kunnat siis perivät sairaanhoidajalla käynnistä saman käyntimaksun kuin sarjahoidosta tai yksilökohtaisesta fysioterapiasta. Joissain kunnissa hoitajavastaanotto saattaa kuitenkin maksaa asiakkaalle yli 20 euroa käynniltä.

TEAS-hankkeen loppuraportin mukaan 60 prosenttia kunnista ei puolestaan ollut ilmoittanut verkkosivuillaan hoitajavastaanotolle maksua, ja on todennäköistä, että näissä kunnissa hoitajavastaanotolla käyminen on maksutonta. Lisäksi jotkin kunnat ovat ilmoittaneet, että maksua ei peritä esimerkiksi rintamaveteraaneilta, pitkäaikaistyöttömiltä, opiskelijoilta tai niiltä, jotka saavat vain kansaneläkkeen perusosaa. Vain kuusi kuntaa oli erikseen ilmoittanut maksuttomuudesta (ks. TEAS-hankkeen loppuraportti, s. 31–32).

”[Terveyskeskusten asiakasmaksut joulukuussa 2018 — Aineisto lääkäri- ja hoitajavastaanottojen asiakasmaksuista 2013–2018](#)” -artikkelissa (Tutkimuksesta tiiviisti 22/2019, THL) selvitettiin hoitajavastaanotoista perittäviä maksuja väestöpohjan mukaan. Artikkelin mukaan ainakin puolet väestöstä asui kunnissa, jotka ovat ottaneet käyttöön hoitajavastaanottoja koskevan asiakasmaksun. Otoksen väestöstä 34 prosenttia asui alueella, jossa maksutapana oli kolmen kerran kertamaksu. Muita maksutapoja olivat esimerkiksi kymmenen tai viiden kerran kertamaksu, vuosimaksu tai käyntikerrosten määrästä riippumaton kertamaksu taikka näiden yhdistelmä.

Artikkelin mukaan puolet otoksen asukkaista asui kunnissa, joissa ei ollut määritelty maksua hoitajavastaanotosta. Tämä ei silti välttämättä tarkoita, että näissä kunnissa ei peritty maksua hoitajavastaanotoista, sillä on mahdollista, että tiedonkeruussa ei havaittu kaikkia kuntia, jotka perivät maksun. Toisaalta voi myös olla, että joissain kunnissa lääkärin vastaanottokäynneistä on peritty terveystarkastusmaksu, joka on peritty myös hoitajavastaanotoista. Artikkelin mukaan näyttää silti todennäköiseltä, että suuri osa väestöstä ei joutunut maksamaan hoitajavastaanotoista.

Luonnos 12.2.2020

Kertamaksua perineissä kunnissa kertamaksut vaihtelivat artikkelin mukaan välillä 8,50—20,60 euroa ja vuosimaksua perineissä kunnissa vuosimaksut välillä 22,10—41,20 euroa. Väestöosuudella mitattuna yleisin tapa oli kuitenkin olla perimättä maksua. Toiseksi yleisin oli 11,40 euron kertamaksu (22 prosenttia otoksen väestöstä), joka vastaa terveyskeskuksessa annetusta yksilökohtaisesta fysioterapiasta tai sarjassa annettavasta hoidosta perittävää enimmäismaksua. Selkeä enemmistö kunnista oli asettanut hoitajavastaanotoista perittävän maksun sen selvästi lääkärivastaanotoista perittävää asiakasmaksua pienemmäksi. Otoksen väestöstä 44 prosenttia asui kunnissa, joissa kertamaksu vaihteli välillä 8,50—12,10 euroa.

Artikkelin mukaan maksujen periminen hoitajavastaanotoista on yleistynyt erityisesti vuoden 2015 jälkeen. Yleistymisen taustalla havaittiin ainakin kolme tekijää, jotka kävivät ilmi asiakasmaksuista päättäneiden kuntien toimielinten pöytäkirjoista. Ensinnäkin kunnissa oli huomattu asiakasmaksulainsäädännön mahdollistavan asiakasmaksun perimisen myös sairaanhoidollisista hoitajavastaanotoista. Samaan aikaan kuntien vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi kaivattiin yleisesti lisätuloja. Lisäksi käytännöt terveyskeskuksissa ovat kehittyneet, ja osa niistä potilaista, jotka ohjattiin aiemmin lääkärille, päättyy nyt hoitajavastaanotolle.

Alaikäisiltä perittävät maksut ja kouluterveydenhuollosta perittävät maksut

Asiakasmaksun perimisen kannalta palvelun käyttäjän iällä on merkitystä, sillä maksujen periminen terveystaloukselta on pääosin kiellettyä tai rajoitettua. Perusterveydenhuollossa avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon palvelut ovat alle 18-vuotiaalle pääsääntöisesti maksuttomia.

Sen sijaan erikoissairaanhoidossa alaikäiseltä voidaan pääsääntöisesti periä maksuja. Alle 18-vuotiaalta saa periä maksuja päivä- ja yöhoidosta, kuntoutushoidosta, päiväkirurgisesta toimenpiteestä, yksilökohtaisesta fysioterapiasta ja poliklinikkakäynnistä lukuun ottamatta käyntiä yhteispäivystyksessä. Päiväkirurgisesta toimenpiteestä, yksilökohtaisesta fysioterapiasta ja poliklinikkakäynnistä voidaan alaikäiseltä periä sama maksu kuin 18 vuotta täyttäneeltä. Kuitenkaan käynnistä yhteispäivystyksessä alaikäiseltä ei saa periä maksua. Todennäköisesti alaikäisiltä ei myöskään ole kovinkaan usein peritty maksua yksilökohtaisesta fysioterapiasta.

Lisäksi alaikäiseltä voidaan periä maksu laitoshoidosta. Maksun perimistä on kuitenkin rajoitettu hoitopäivien mukaan. Laitoshoidossa, päivä- ja yöhoidossa ja kuntoutushoidossa terveyskeskuksessa tai sairaalassa tai sen toimintayksikössä alle 18-vuotiaalta saa periä maksun korkeintaan seitsemältä hoitopäivältä kalenterivuodessa. Sama rajausta koskee sekä lyhytaikaista että pitkäaikaista laitoshoidoa. Lisäksi maksun saa periä terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista silloin kun ne eivät liity potilaan hoitoon, yksityislääkärin läheteellä tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista sekä sairaankuljetuksesta.

Alaikäisillä oli 970 000 poliklinikkakäyntiä vuonna 2017. Käynneistä 300 000 eli 31 prosenttia liittyi psykiatriin syihin, eikä niistä peritty siksikin maksua. Somaattisiin syihin liittyvistä käynneistä perittiin maksuja yhteensä 23,7 miljoonaa euroa.

Kouluterveydenhuolto on asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan nojalla lähtökohtaisesti maksutonta, mutta kouluterveydenhuollossakin maksun saa periä 1 kohdan a—e alakohdassa tarkoitetuista palveluista. Käytännössä maksu voidaan periä 18 vuotta täyttäneelle oppilaalle annetusta avosairaanhoidosta tai suun terveydenhoidosta sekä ajokorttitodistuksesta.

Luonnos 12.2.2020

Kouluterveydenhuoltoa annetaan perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille, jotka ovat valtaosin alle 18-vuotiaita. Perusopetuksessa on kuitenkin joitakin 18 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka ovat syystä tai toisesta aiemmin keskeyttäneet peruskoulun suorittamisen. Peruskoulua käy myös täysi-ikäisiä maahanmuuttajia.

Tartuntatauteihin liittyvät maksut

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 momentin mukaan HIV-infektion, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion tutkimus ja hoito sekä valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätty lääkkeet ovat maksuttomia. Mainitut sukupuoliteitse tarttuvat taudit kuuluvat valvottaviin tartuntatauteihin, joten niiden hoitoon määrätty lääkkeet ovat maksuttomia. Sen sijaan niiden ehkäisyyn määrättyjä lääkkeitä ei ole säädetty maksuttomiksi.

Tällä hetkellä mainituista sukupuoliteitse tarttuvista taudeista vain HIV-infektion ehkäisyyn on olemassa lääkitys. Maailman terveysjärjestö ja Euroopan tautien ehkäisy- ja torjuntakeskus suosittelevat HIV-altistukseen liittyvää lääkehoitoa sekä altistustilanteen jälkeen (niin sanottu PEP-hoito, post exposure prophylaxis) että perustellusta syystä ennen altistustilannetta (niin sanottu PrEP-hoito, pre exposure prophylaxis). PEP-hoitoa on käytetty 1990-luvun alusta lähtien vähentämään työhön liittyvän HIV-tartunnan riskiä (erityisesti neulanpistotapaturmat) ja sittemmin myös työn ulkopuolella tapahtuneisiin HIV-altistuksiin. PEP-hoidosta on tullut vakiintunut käytäntö maailmanlaajuisesti. Suomessa työterveyshuolto on vastuussa työhön liittyvästä PEP-hoidosta.

PrEP-hoidon tehoa on tutkittu lukuisissa kontrolloiduissa tutkimuksissa. Hoidon teho riippuu käyttäjän sitoutumisesta lääkehoitoon. Euroopassa on tehty kaksi PrEP-tutkimusta, joissa molemmissa suojateho oli 86 prosenttia. Molemmissa tutkimuksissa yksittäiset tartunnat PrEP-lääkeryhmissä tulivat henkilöille, jotka eivät olleet tartunnan aikaan käyttäneet lääkitystä. PrEP-lääkitystä säännöllisesti käyttävän henkilön riski saada HIV-tartunta on vähentynyt jopa 99 prosenttia.

PrEP-lääkitystä määrätään enintään kolmen kuukauden määrä kerrallaan. Sen aikana edellytetään säännöllistä seurantaa: ennen hoidon aloitusta ja sen jälkeen kolmen kuukauden välein tehdään HIV- ja muiden sukupuolitautien testaus ja lääkityksen edellyttämä turvaseuranta.

Vuonna 2018 PrEP-lääkitystä oli saatavilla Suomessa vain yksityisessä terveydenhuollossa, ja käyttäjiä oli arvioilta noin 20—30 henkilöä. Koska Suomessa oli markkinoilla vain kallista alkuperäisvalmistetta, PrEP-lääkityksen käyttäjät hankkivat lääkkeensä eurooppalaisella lääkemääräyksellä ulkomailta. Lisäksi Suomessa oli vähäinen määrä henkilöitä, jotka ostivat lääkkeet laittomasti netin kautta Euroopan ulkopuolelta. Osalla näistä henkilöistä ei ollut tietävästi minkäänlaista hoidon seurantaa.

Huhtikuussa 2019 alkuperäistä valmistetta huomattavasti edullisemmat rinnakkaislääkkeet saivat Suomessa myyntiluvan. Lisäksi THL julkaisi kansallisen suosituksen (Uutta hivin ehkäisyssä — Hiv-altistusta edeltävä lääkehoito, prep. Ohjaus 3/2019, THL) PrEP-lääkityksen käytöstä, ja julkisessa terveydenhuollossa aloitettiin PrEP-lääkitykset vähitellen kesällä 2019. Suosituksen mukaan PrEP-lääkitystä tulee harkita kaikille korkeassa HIV-riskissä oleville tartuntataavasta riippumatta. Tämän hetkinen arvio on, että PrEP-lääkitystä käyttää sekä julkisen että yksityisen terveydenhuollon puolella yhteensä 70—100 henkilöä. Koska PrEP-lääkitys on paikkakunnasta riippuen vasta alkanut tai alkamassa, käyttäjämäärä tulee vielä merkittävästi kasvamaan.

Luonnos 12.2.2020

Asiakasmaksuasetuksen 24 §:n mukaan muulta kuin Suomessa asuvalta voidaan periä enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen maksu, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa tai jota ei rinnasteta henkilöön, jolla on Suomessa kotikunta, saa voimassa olevan lainsäädännön mukaan periä maksuja muun muassa rokotuksista sekä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi annettavasta terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellisestä yleisvaarallisen tartuntataudin hoidosta. Maksuja saa periä myös raskaana olevan HIV-positiivisen henkilön tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrätystä lääkkeistä.

Suomessa tartuntatautilinnea on kansainvälisesti tarkasteltuna hyvä. Ihmisten lisääntyvä liikkuvuus kuitenkin nopeuttaa tarttuvien tautien leviämistä. Suomessa vailla kotikuntaa olevien henkilöiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa, koska tähän ryhmään kuuluvien henkilöiden tietoja ei ole esimerkiksi väestötietojärjestelmässä tai muussa rekisterissä. Kaupungistuminen, mobiliteetti ja maahanmuutto (URMI) -hankkeen ”[Paperittomat Suomessa vuoden 2018 alussa](#)” -julkaisun mukaan Suomessa oleskeli vuoden 2018 alussa noin 2000—4000 paperitonta henkilöä. Useimmat muut arviot ovat liikkuneet 1500—3000 henkilön välillä, yleisemmin lähempänä 3000. Paperittomien henkilöiden määrä on jonkin verran noussut viime vuosina, kun Suomeen tulleet, mutta kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet henkilöt eivät ole poistuneet Suomesta.

Viime vuosien kokemuksen mukaan Suomeen on saapunut vuosittain nolasta kolmeen tartuttavaa tuberkuloosia sairastavaa henkilöä, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Heidän hoidostaan on aiheutunut yhteensä enintään 50 000 euron kustannus. Suomessa vailla kotikuntaa olevia, puutteellisesti rokotettuja lapsia on aiemmin saapunut maahan vuosittain arviolta 50. Heidän tai muiden riskialueilta saapuvien maahanmuuttajien rokotussuojan täydentäminen tartuntatautien leviämisen estämiseksi on aiheuttanut kustannuksia kunnille lähinnä rokottamisen järjestämisen kautta, sillä kansallisen rokotusohjelman rokotteet kuuluvat valtion kustannettaviksi jo voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Pitkäaikaishoidon ja -palvelun asiakasmäärät ja maksut

Pitkäaikaishoidon ja pitkäaikaishoidon palvelujen käyttöä, pitkäaikaista perhehoitoa lukuun ottamatta, on selvitetty esimerkiksi ”[Kotihoito ja sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2018](#)” -tilastoraportissa (Tilastoraportti 41/2019, THL). Tilastoraportin mukaan kotihoitoa sekä laitos- ja asumispalveluja sai vuoden 2018 lopussa yhteensä noin 20 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. Ympäri vuorokautisessa hoidossa oli vuoden lopussa puolestaan 9 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä.

Tilastokeskuksen Kuntataloustilaston mukaan koko kuntasektorin sosiaali- ja terveydenhuollon maksutulot olivat vuonna 2017 noin 1,5 miljardia euroa. Kuntataloustilaston mukaan ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoidon asumispalvelujen maksutulot olivat vuonna 2017 yhteensä noin 341 miljoonaa euroa. Muut ikääntyneiden palvelut, jotka sisältävät perhehoidon sekä sosiaalihuoltolain mukaisen tavallisen palvelu- ja tukiasumisen maksut, maksukertymä oli noin 39 miljoonaa euroa. Ikääntyneiden laitoshoidon maksutulot olivat noin 102 miljoonaa euroa ja perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon 113 miljoonaa euroa. Kotihoidon maksutulot olivat tilaston mukaan noin 184 miljoonaa euroa vuonna 2017. Kuntataloustilaston maksutuottotietoa ei saa eriteltyinä lyhytaikaisen ja pitkäaikaisen palvelun maksuihin, mistä johtuen näiden tarkkaa osuutta maksutuotosta on vaikea arvioida.

Kotona annettavan palvelun maksut voivat vaihdella nykyisin merkittävästi kuntien välillä, sillä kunnat ovat soveltaneet maksuihin omia maksuluokkia. Maksuluokissa maksuprosentit ovat määrättyneet yleensä tiettyjen kunnan päättämien tuntuokkien mukaisesti. Esimerkiksi jos palvelun määrä

Luonnos 12.2.2020

on 0—5 tuntia kuukaudessa, yksi kunta on voinut tehdä päätöksen peria maksua palvelusta esimerkiksi 7 prosenttia ja toinen kunta esimerkiksi 15 prosenttia asiakkaan tulorajan ylittävistä bruttotuloista. Asetuksella on säädetty ainoastaan enimmäismaksuprosentti, joka yksinasuvalle on voimassa olevan sääntelyn mukaan 35 prosenttia tulorajan ylittävistä tuloista. Myös kotona asumiseen liittyvistä tukipalveluista perittävät maksut vaihtelevat kuntien välillä.

Osa kunnista soveltaa lapsiperheiden kotipalveluun omia muusta säännöllisestä kotihoidosta poikkeavia maksuperusteitaan. Maksu on tällöin yleensä pienempi kuin ikäihmisten säännöllisen kotihoidon maksuperusteita sovellettaessa. Lisäksi kunnat kohtuullistavat maksuperusteidensa mukaan määrättyjä maksuja harkinnanvaraisesti, jos asiakkaan toimeentulon katsotaan vaarantuvan. Kohtuullistamisen laajuudesta ei ole kattavaa tietoa.

Palveluasumisesta ja tuetusta asumisesta peritään maksuja asumispalvelun järjestäjän eli kunnan tai kuntayhtymän toimivaltaisen toimielimen päätöksen mukaisesti. Pitkäaikaisessa asumispalvelussa olevalta asiakkaalta peritään usein tulosidonnainen ja lyhytaikaisessa olevalta tasasuuruinen maksu.

Palveluasumisen maksuista ei ole nimenomaista sääntelyä voimassa olevassa asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa. Palveluasumisen maksut ovat tästä johtuen vaihdelleet suuresti kuntien välillä ja osittain myös kuntien sisällä. Osa kunnista on soveltanut palveluasumisen maksuihin voimassa olevien jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun bruttotuloihin perustuvien maksujen kaltaisia maksuja, osassa kuntia on sovellettu pitkälti pitkäaikaisen laitoshoidon nettotuloihin perustuvia maksuja. Tämän lisäksi kuntien välillä on ollut eroja monissa yksityiskohdissa, joilla voi kuitenkin olla huomattavaakin merkitystä lopullisen maksun määrätymisessä.

Palveluasumisesta perittävät maksut ovat nykyisin voineet vaihdella myös sen mukaan, onko kyseessä niin sanottu tavallinen palveluasuminen vai ympärivuorokautinen, tehostettu palveluasuminen. Myös asiakkaan mahdollisen vähimmäiskäyttövaran suuruus on nykyisin vaihdellut asumispalveluissa, sillä siitä ei ole nimenomaisesti säädetty laissa. Kunnalla tai kuntayhtymällä ei ole ollut lakisääteistä velvollisuutta jättää vähimmäiskäyttövaraa palveluasumisessa. Niissä kunnissa, joissa vähimmäiskäyttövara on ollut käytössä, vähimmäiskäyttövaran suuruus on vaihdellut paljon.

Kuntien nykyiset pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksuperusteet vaihtelevat merkittävästi. Osa kunnista perii varsinaisen hoitomaksun bruttotulojen perusteella noudattaen kotihoidon nykyistä enimmäismaksuprosenttia ja tulorajaa, jonka ylittävään tuloon osaan maksuprosenttia sovelletaan. Tämän lisäksi nämä kunnat perivät erikseen maksun aterioiden lisäksi usein myös muita tukipalvelumaksuja (esimerkiksi siivous-, hygieni- tai vaatehuoltomaksu).

Vaihtoehtoisesti pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa voidaan tulosidonnaisen maksun lisäksi peria vakiomääräistä perusmaksua. Joissain kunnissa tulorajan ylittäviin tuloihin sovellettava maksuprosentti voi taas olla hieman kotihoidon enimmäismaksuprosenttia korkeampi. Eräissä tapauksissa maksun suuruus taas riippuu asiakkaan tarvitseman hoivan määrästä. Kotihoidon maksuperusteita soveltavat kunnat perivät yleensä erillisen ateriamaksun. Lisäksi asiakkaat maksavat vuokran, johon he voivat saada eläkkeensaajan asumistukea.

Toisen ryhmän muodostavat kunnat, jotka perivät maksun laitoshoidon maksun mukaisesti asiakkaan nettotuloista. Maksu on tällöin yleensä 85 prosenttia nettotuloista laitoshoidon tapaan. Toisin kuin laitoshoidossa, asiakkaat kuitenkin maksavat yleensä hoitomaksun lisäksi vuokraa palveluasunnosta. Vuokra otetaan tällöin huomioon asiakasmaksussa, joko vähentämällä se maksun perusteina olevista tuloista tai itse asiakasmaksusta. Mahdollinen asumistuki otetaan huomioon vähennystä pienentävänä tekijänä.

Luonnos 12.2.2020

Useimmat kunnat alentavat asiakasmaksua, mikäli asiakkaan käyttöön nettotuloista maksujen ja tiettyjen erikseen määriteltyjen menojen vähentämisen jälkeen jäävä rahamäärä alittaa kunnan mahdollisesti erikseen määrittämän vähimmäismäärän. Yleensä tämä vähimmäismäärä on korkeampi kuin laitoshoidon vähimmäiskäyttövara, koska asiakas joutuu itse kustantamaan menoeriä, jotka laitoshoidossa sisältyvät asiakasmaksuun. Tällaisia ovat esimerkiksi terveydenhuollon avopalvelujen asiakasmaksut, reseptilääkkeiden omavastuuosuudet sekä muista lääkkeistä ja terveydenhoidossa käytettävistä tuotteista aiheutuvat kustannukset. Vaihtoehtoisesti nämä voidaan ottaa huomioon vähennyserinä käytettävissä olevaa rahamäärää laskettaessa, jolloin vähimmäiskäyttövaran määrä voi olla vastaavasti pienempi.

Vähimmäiskäyttövaran arviointi voi olla osa normaalia asiakasmaksun määrittämistä. Yleisempää näyttäisi kuitenkin olevan se, että käyttövaran tarkastelu ja asiakasmaksun mahdollinen alentaminen tehdään vain asiakkaan erillisestä hakemuksesta. Tulojen lisäksi käyttövaran tarkastelussa ja maksun alentamisessa voidaan ottaa huomioon myös asiakkaan varallisuus. Tällöin asiakkaan edellytetään käyttävän varallisuuttaan ennen kuin maksua voidaan alentaa (vrt. toimeentulotuki). Yleensä huomioon otetaan niin sanottu likvidi rahoitusvarallisuus, ei kiinteää omaisuutta.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoamisesta aiheutuu kustannuksia riippumatta siitä, käyttääkö asiakas varaamaansa palvelua vai ei. Lääkärilehdessä julkaistun ”Tyhjäkäynti maksaa” -artikkelin (Lääkärilehti 23/2013) mukaan vuonna 2012 Helsingin terveystieteiden keskuksissa jäi käyttämättä ja peruuttamatta noin 11 000 lääkäri vastaanottoa, mikä vastasi noin 2 prosenttia ajanvarauksista. Päihdetyöntekijöiden sekä terveyden- ja sairaanhoitajien vastaanotoilta poisjääntejä oli enemmän.

Osassa kuntia ja kuntayhtymiä on aiemmin selvitetty käyttämättä ja peruuttamatta jätettyjä käynntejä, joiden osuudeksi voidaan arvioida vähintään noin 2 prosenttia perusterveydenhuollon käynneistä. Tarkasteltujen kuntien ja kuntayhtymien arviot eri palvelujen peruuttamattomista käynneistä liikkuvat 1,9 prosentin ja 6 prosentin välillä. Hajontaa voidaan arvioida olevan jonkin verran kuntien ja eri palvelujen välillä.

Asiakasmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen

Asiakasmaksulain 11 §:n 1 momentissa kunnalle ja kuntayhtymälle säädetty huojentamisvelvollisuus, eli velvollisuus tietyissä tilanteissa alentaa asiakasmaksua tai jättää se perimättä, koskee sosiaalihuollon maksuja sekä terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja. Käytännössä maksuja on huojennettu kunnissa vain vähän. Terveydenhuollon tasasuuruiset maksut jäävät huojentamisvelvollisuuden ulkopuolelle, mikä on aiheuttanut toimeentulotuen tarvetta ja näkynyt maksujen suurena määränä ulosotossa. Terveydenhuollon tasasuuruksista maksuista selkeästi eniten vaikeuksia asiakkaille aiheuttavat lyhytaikaisen laitoshoidon maksut, joita käytännössä peritään sairaaloiden vuodeosastohoidosta.

Kansaneläkelaitoksen mukaan sairaalamaksuja, terveystieteiden keskuksen käyntimaksuja ja muita terveydenhuollon tasamaksuja maksettiin kesäkuun 2017 toimeentulotuesta suoraan laskuttajille noin 15 000 kappaletta. Sen lisäksi terveydenhoitomenoja maksetaan suoraan toimeentulotuen saajille itselleen sekä maksusitoumuksina esimerkiksi lääkkeisiin.

Ulosottoasioita tuli vuonna 2018 vireille yhteensä 3,4 miljoonaa. Näistä lähes 390 000 koostui sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Mukana oli esimerkiksi noin 69 000 terveystieteiden keskuksen maksua.

Luonnos 12.2.2020

Muutoksenhaku

Ylimmät laillisuusvalvojat ovat kiinnittäneet huomiota muutoksenhakua koskevaan sääntelyyn voimassa olevassa asiakasmaksulaissa. Asiakasmaksulain 15 §:n 1 momentin mukaan maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Apulaisoikeuskansleri ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies ovat päätöksissään OKV/2105/1/2013, OKV/1806/1/2015 ja OKV/1807/1/2015 sekä EOAK/4900/2/14 kuitenkin edellyttäneet, että myös tasasuuruisiin maksuihin, joista ei tehdä erillistä päätöstä vaan lähetetään asiakkaalle ainoastaan lasku, on liitettävä kirjallinen oikaisuvaatimusohje.

Apulaisoikeuskansleri on päätöksissään OKV/1806/1/2015 ja OKV/1807/1/2015 lisäksi todennut, että oikaisuvaatimusohjeet olisi tullut antaa hallintolain 46 §:n mukaisesti samanaikaisesti kantelussa tarkoitettujen päätösten kanssa. Oikaisuvaatimuksen määräaika oli apulaisoikeuskanslerin mukaan alkanut siitä, kun laskua koskeva oikaisuvaatimusohje oli annettu asiakkaalle todisteellisesti tiedoksi. Apulaisoikeuskansleri on päätöksessään OKV/1044/2018 katsonut, että kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen tulee olla muutoksenhakukelpoisia riippumatta siitä, ovatko ne tasasuuruisia vai tulosisäonnaisia ja että muutoksenhakuoikeuden ja sen käyttämiseksi tarpeellisen menettelyn tulee tarpeeksi selkeästi ilmetä laskusta, joka asiakkaalle osoitetaan.

Nykytilan selkiyttämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö antoi alkuvuodesta 2019 kuntainfon ”[Asiakasmaksua koskevaan laskuun on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet](#)” (sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo 1/2019), jossa ohjeistettiin kuntia liittämään kirjallinen oikaisuvaatimusohje asiakasmaksua koskevaan laskuun.

2.2 Nykytilan arviointi**2.2.1 Eräistä terveyspalveluista perittävät asiakasmaksut***Hoitajavastaanotoista perittävät maksut*

Edellä selostetusti monissa niistä kunnista, jotka perivät maksua hoitajavastaanotoista, maksu vastaa sarjahoidosta ja yksilökohtaisesta fysioterapiasta maksua, joka on voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaan 11,40 euroa käyntikerralta. Kyseinen maksu on verrattain pieni, mutta se saattaa silti estää etenkin pienituloisia asiakkaita hakeutumaan hoitoon riittävän ajoissa. Toisaalta hoitajavastaanotoista saatava asiakasmaksutuotto jää pieneksi suhteessa maksun perimisestä aiheutuviin hallinnollisiin kuluihin.

Vaihtelu maksuissa voi myös aiheuttaa alueellisia eroja hoidon saatavuudessa. Kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että varsinkin perusterveydenhuollossa maksun suuruus vaikuttaa hoitoon hakeutumiseen (Kiil & Houlberg 2014). Suomessa asiakasmaksujen roolista hoitoon hakeutumisessa on saatu tietoa lähinnä kyselytutkimuksista. Noin viidennes terveyspalvelujen käyttäjistä arvioi, että korkeat asiakasmaksut ovat haitanneet hoidon saamista (Pentala-Nikulainen ym. 2018). Toisaalta EU-SILC-kyselytutkimuksessa asiakasmaksut eivät osoittautuneet terveyspalvelujen saatavuuden esteeksi Suomessa, vaan pikemminkin pitkät jonot (Eurostat 2018).

Alaikäisiltä perittävät maksut ja kouluterveydenhuollosta perittävät maksut

Luonnos 12.2.2020

Terveyspalvelut ovat jo voimassa olevan sääntelyn nojalla alaikäisille varsin pitkälti maksuttomia. Silti esimerkiksi poliklinikkakäynneistä perittävät maksut voivat rasittaa taloudellisesti etenkin pienituloisia perheitä, joissa lapsi tarvitsee runsaasti sairaanhoidon palveluja tai joissa on useita sairastavia lapsia. Tätä maksurasitusta tosin lieventää se, että maksukatontäyttymistä laskettaessa alle 18-vuotiaan käyttämistä palveluista perityt maksut otetaan huomioon yhdessä hänen vanhempansa tai muun huoltajansa maksujen kanssa.

Peruskoulua suorittavat täysi-ikäiset oppilaat ovat edellä kuvatusti monesti haavoittuvassa elämäntilanteessa, eikä heidän taloudellinen tilanteensa ole yleensä hyvä. Siksi maksujen periminen esimerkiksi kouluterveydenhuollossa annetusta suun terveydenhuollosta voi rasittaa heitä kohtuuttomasti. Maksujen periminen ei myöskään edistä peruskoulun oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta.

Mielenterveystyöstä perittävät maksut

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan mukaan terveydenhuoltolain 27 §:n perusteella järjestetyt mielenterveystyöhön liittyvät perusterveydenhuollon palvelut ovat maksuttomia. Kuitenkin asiakkaalta saa periä mainitun pykälän 1 kohdan a–e alakohdassa säädettyt maksut. Lisäksi 5 §:n 2 kohdan mukaan maksutonta on psykiatrisen avohoidon toimintayksikössä annettu hoito siihen liittyvää osittaista ylläpitoa lukuun ottamatta. Psykiatrisen avohoidon toimintayksikköä ei ole määritelty lainsäädännössä tai asiakasmaksulain esitöissä, mutta käytännössä sillä viitataan erikoissairaanhoidossa annettuihin mielenterveyspalveluihin.

Kun asiakasmaksulaki säädettiin vuonna 1992, lain 5 §:n 1 kohdassa säädettiin maksuttomiksi kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin 1–6 ja 9 kohdassa sekä 14 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut palvelut ja hoitoon kuuluvat aineet lukuun ottamatta laboratoriopalveluja, röntgenpalveluja, laitoshoidon annettua kuntoutusta, yksilökohtaista fysioterapiaa, sairaankuljetusta, ylläpitoa, lääkärin ja hammaslääkärin antamia todistuksia ja lausuntoja, jotka eivät liity potilaan hoitoon, sekä 19 vuotta täyttäneelle annettua hampaiden tutkimusta ja hoitoa. Tuolloin voimassa olleen kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 2 a kohdan mukaan kunnan tuli järjestää sellaiset kunnan asukkaiden tarvitsemat mielenterveyspalvelut, jotka on tarkoituksenmukaista antaa terveyskeskuksessa. Asiakasmaksulaissa ei tuolloin ollut säännöstä, joka olisi mahdollistanut maksun perimisen perusterveydenhuollon avosairaanhoidon annetuista mielenterveyspalveluista voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan a alakohdan tapaan.

Jo ennen kuin asiakasmaksulaki ehti tulla voimaan, lain 5 §:n 1 kohtaa muutettiin lailla 1646/1992 siten, että säännös mahdollisti maksun perimisen avosairaanhoidon lääkäripalveluista. Muutoksen taustalla oli valtioneuvoston tekemä periaatepäätös, jolla pyrittiin parantamaan julkista taloutta ja jonka mukaan vuoden 1993 aikana käyttöön otettaisiin terveyskeskusmaksu. Säännöksen esitöistä (HE 291/1992 vp ja StVM 46/1992 vp) ei kuitenkaan ilmene, että tarkoituksena olisi ainakaan nimenomaisesti ollut ulottaa mahdollisuus maksun perimiseen koskemaan myös mielenterveyspalveluja. Mahdollisuus maksun perimiseen perusterveydenhuollossa ei myöskään ole looginen siihen nähden, että erikoissairaanhoidossa psykiatrisen avohoidon on asiakasmaksulain 5 §:n 2 kohdan nojalla maksutonta.

Voimassa olevan lainsäädännön tulkinta ja käytännön soveltaminen voivat tältä osin vaihdella kunnittain. Käytännössä mielenterveystyötä myös järjestetään eri tavoin eri kunnissa. Onkin epäselvää, mitä palveluja asiakkaat nykyisin saavat maksutta ja mistä heiltä peritään maksuja.

Terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista perittävät maksut

Luonnos 12.2.2020

Asiakasmaksulain 5 §:n 1 kohdan d alakohdan mukaan perusterveydenhuollossa saa periä maksuja terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista silloin kun ne eivät liity potilaan hoitoon. Perusterveydenhuollossa lääkärintodistuksen ja -lausunnon maksuttomuuden tai maksullisuuden kannalta on siis ratkaisevaa, liittyykö todistus tai lausunto potilaan hoitoon vai ei. Maksun enimmäismäärästä säädetään asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä.

Se, liittyykö todistus tai lausunto potilaan hoitoon, on joissakin tilanteissa tulkinnanvaraista. Erityisesti tulkinnat siitä, liittyykö lääkehoidon erityiskorvattavuuden hakemiseksi tarvittava lääkärintodistus tai -lausunto potilaan hoitoon, ovat vaihdelleet eri kunnissa ja kuntayhtymissä. Tästä syystä sosiaali- ja terveysministeriö antoi vuonna 2016 kuntainfon ”[B-lausunto lääkehoidon erityiskorvaavuuden hakemiseksi on hoitoon liittyvä ja siten maksuton perusterveydenhuollossa](#)” (sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo 4/2016), jossa ohjeistettiin, että terveyskeskuksissa laadittava lääkehoidon erityiskorvattavuuden hakemiseksi välttämätön lääkärintodistus tai lääkärinlausunto on asiakasmaksullaista ja -asetuksessa tarkoitetulla tavalla hoitoon liittyvä eikä siitä saa periä maksua.

Tartuntatauteihin liittyvät maksut

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohta on epätasallinen ja liian yleisluonteinen siltä osin kuin sen mukaan tartuntatautilaissa tarkoitetut rokotukset ovat maksuttomia. Tarkoituksena ei ole ollut, eikä säännöstä ole myöskään käytännössä tulkittu niin, että kaikki tartuntatautilaissa tarkoitetut rokotukset olisivat maksuttomia kaikille asiakkaille. Tulkintana on ollut, että rokotus on maksuton ainoastaan niille henkilöille, jotka kuuluvat kyseisen rokotuksen kohderyhmään tartuntatautilain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdassa ei säädetä maksuttomaksi yleisvaaralliselle tartuntataudille altistuneeksi todetun tai perustellusti epäillyn karanteenia, josta säädetään tartuntatautilain 60 §:ssä. Käytännössä karanteenista ei tietyvästi ole kuitenkaan peritty maksuja.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdassa säädetään maksuttomaksi HIV-infektion, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion tutkimus ja hoito sekä valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätyt lääkkeet. Säännöksessä mainitut sukupuoliteitse tarttavat taudit ovat tartuntataudeista annetun valtioneuvoston asetuksen (146/2017), jäljempänä *tartuntatautiasetus*, 2 §:n nojalla valvottavia. Näin ollen asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdassa tarkoitettujen sukupuoliteitse tarttuvien tautien hoitoon määrätyt lääkkeet ovat maksuttomia.

Valvottaviin tartuntatauteihin kuuluvat tartuntatautiasetuksen 2 §:n 19 kohdan nojalla sankkerit, jotka ovat tippuriin verrattavia harvinaisia sukupuolitauteja. Koska sankkerit ovat valvottavia tartuntatauteja, niiden hoitoon määrätyt lääkkeet ovat maksuttomia jo voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdan nojalla. Toisin kuin HIV-infektion, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion tutkimusta ja hoitoa, sankkerien tutkimusta ja hoitoa ei kuitenkaan ole asiakasmaksullaista säädetty maksuttomaksi. Tämä ei ole perusteltua, sillä osa sankkereista saattaa aiheuttaa hoitamattomana esimerkiksi kroonisen, kudoksia tuhoavan tulehduksen.

Edellä selostetusti asiakasmaksulain 5 §:n 4 momentti mahdollistaa maksun perimisen niin sanotusta PrEP-hoidosta eli HIV-tartunnan ehkäisyyn tarkoitettua lääkityksestä. PrEP-hoidon kustannustehokkuuslaskelmissa verrataan PrEP-hoidon kustannuksia hoidolla ehkäistävien HIV-tartuntojen kustannuksiin. PrEP-hoidon kesto on yleensä viisi vuotta, kun taas HIV-infektion saaneen henkilön hoito on elinikäistä.

Luonnos 12.2.2020

Yhden HIV-infektion kustannuksen yhteiskunnalle arvioidaan olevan 480 000 euroa, kun taas yhden henkilön PrEP-lääkekustannukset Suomessa ovat päivittäisessä käytössä noin 900 euroa vuodessa. HIV-tartunnan ehkäisy on siten huomattavasti edullisempaa kuin HIV-tartunnan saaneen henkilön hoitaminen. PrEP-hoidon hinta voi kuitenkin muodostua käyttöä ja käyttäjien määrää rajoittavaksi tekijäksi ainakin osalla henkilöistä, jotka hyötyisivät lääkityksestä.

Edellä todetusti henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa tai jota ei rinnasteta henkilöön, jolla on Suomessa kotikunta, saa voimassa olevan lainsäädännön mukaan periä maksuja muun muassa rokotuksista sekä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi annettavasta terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellisestä yleisvaarallisen tartuntataudin hoidosta. Maksuja saa periä myös raskaana olevan HIV-positiivisen henkilön tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrätystä lääkkeistä.

Palvelujen maksullisuudesta saattaa seurata, että esimerkiksi tuberkuloosia sairastavat tai raskaana olevat HIV-positiiviset henkilöt, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, jättävät hakeutumatta tutkimuksiin ja hoitoon. Sen lisäksi, että tämä on haitallista henkilölle itselleen, tauti saattaa tarttua muihin ja aiheuttaa pahimmillaan laajan, kalliin ja väestön terveyttä uhkaavan epidemian. Lääkeherkän tartuttavan tuberkuloosin hoito, lääkitys mukaan lukien, kestää puoli vuotta ja maksaa keskimäärin 16 000 euroa. Jos tuberkuloosi on pitkään hoitamatta tai alkuperäinen hoito jää kesken ja seurauksena on lääkelle vastustuskykyinen tautimuoto, kaksi vuotta kestävä hoidon hinta on noin kymmenkertainen suhteutettuna edelliseen.

2.2.2 Pitkäaikaishoidosta ja -palvelusta perittävät maksut

Edellä selostetusti pitkäaikaisesti annetusta hoidosta tai palvelusta peritään yleensä asiakkaan maksukyvyyn mukaan määräytyvä eli tulosidonnainen maksu. Asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa säädetään pitkäaikaisen laitoshoidon, pitkäaikaisen perhehoidon sekä jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksuista. Pitkäaikaisen laitoshoidon maksua koskeva sääntely on pääsääntöisesti selkeää ja toimivaa, eikä siihen liity varsinaisia muutostarpeita lukuun ottamatta maksun määräämisen perusteena olevien tulojen tarkistamista.

Sen sijaan kotona annettavien palvelujen ja palveluasumisen asiakasmaksujen perintään liittyy runsaasti oikeusturvaongelmia. Kotona annettavien palvelujen asiakasmaksuja koskevat perusongelmat liittyvät palvelujen maksulainsäädännön vaikeaselkoisuuteen ja tulkinnanvaraisuuteen. Nykyiset jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun asiakasmaksut vaihtelevat huomattavasti kunnittain. Asiakasmaksuasetuksessa säädetään ainoastaan tulo rajoista ja tulosidonnaisten maksujen ylärajoista, jotka määräytyvät perheen koon mukaan. Useimmiten maksut perustuvat tulojen lisäksi joko asiakkaan luo tehtyjen käyntien määrään tai palveluun käytettyyn aikaan, mutta tämä riippuu kunnasta.

Van Aerschotin (2014) mukaan lähes 40 prosenttia niistä vanhuksista, joilla oli tyydyttämättömiä avun tarpeita, nosti yhdeksi kotihoidon palveluiden saannin esteeksi korkeat asiakasmaksut. Epäkohdaksi on pidetty myös sitä, että kotipalvelua pilkootaan erillisiksi tukipalveluiksi, joista tulee lisämaksuja kotona annettavan palvelun maksun lisäksi. Myös kotipalvelun tukipalvelujen hinnat vaihtelevat kunnittain ja määräytyvät hyvin erilaisin perustein.

Palveluasumisen tai muiden asumispalvelujen asiakasmaksuista ei puolestaan säädetä ollenkaan asiakasmaksulainsäädännössä, joten kyseisten palvelujen maksut ja määräytymisperusteet vaihtelevat kunnittain paljon. Asumispalvelujen voidaan ymmärtää sisältävän hyvin erilaisia palvelukokonaisuuksia. Vanhusten kotipalvelu ja palveluasuminen voivat sisältää käytännössä saman sisältöistä palvelua, josta kuitenkin peritään maksut eri perustein. Myös palveluasumisen tukipalvelujen maksut

Luonnos 12.2.2020

vaihtelevat eri kunnissa, ja joissakin tilanteissa maksujen kokonaisuus voi muodostua asiakkaan kannalta kohtuuttomaksi.

Koska kunnilla on mahdollisuus päättää mainittujen palvelujen maksuista varsin vapaasti, maassa on lukuisia erilaisia maksujärjestelmiä. Maksuperusteiden vaihtelu palvelumuodon mukaan on järjestelmän ymmärrettävyyden ja läpinäkyvyyden kannalta ongelmallista. Lisäksi palvelujen kokonaiskustannusten selvittäminen on usein vaikeaa, mikä rajoittaa eri hoitomuotojen kustannusten keskinäistä vertailtavuutta. Sääntelemättömyydestä on ollut seurauksena vanhus- ja vammaisasiakkaiden eriarvoisuutta, kun valtakunnan tasolla pitkälti saman sisältöisestä palvelusta peritään erilaisia maksuja. Korkeat maksut ovat lisäksi voineet estää palvelujen käyttöä tai ohjata epätarkoituksenmukaisten palvelujen käyttöön.

Toisaalta suuria eroja on myös siinä, mitä asiakkaan maksama palvelu sisältää, sillä samoin nimetyllä palvelulla voi olla eri kunnissa hyvinkin erilainen sisältö. Asumispalveluiden asiakasmaksuja koskeva termistö on nykyisin kirjavaa. Termistön ja maksettavien palvelun sisältöjen olisi oltava yhdenmukaiset. Tällä hetkellä esimerkiksi kustannusten vertailu on vaikeaa, ja yksittäisissä palveluissa ja yksittäisen palvelun käyttäjän kohdalla asiakasmaksun osuus palvelun tuotantokustannuksista voi vaihdella nolasta sataan prosenttiin.

Palveluasumisen maksu saatetaan kunnissa määritellä kattavana pakettihintana myös tilanteissa, joissa asiakas käyttää vain osaa tarjottavista palveluista. Lähtökohtaisesti palveluista perittävä maksu tulisi kuitenkin määrätä todellisen palvelun käytön mukaan ja asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus itse valita käyttääkö hän palvelua vai ei. Osassa kuntia asumispalveluiden maksukäytäntö vastaa laitoshoidon maksukäytäntöä, vaikka palvelun sisältö ei vastaa sitä. Tällöin asiakas voi joutua taloudellisesti ahtaalle, koska hän joutuu vähäisellä käyttövaralla kustantamaan henkilökohtaiset hankintansa, kuten vaatehankinnat, ja terveydenhuoltomenonsa. Asiakkaalle voi käytännössä jäädä asumismenon ja asiakasmaksujen maksamisen jälkeen asumispalveluissa vähemmän käyttövaroja kuin mitä hänelle jäisi pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Näin ollen erot omassa kodissaan jatkuvia ja säännöllisiä kotipalveluja käyttävien ja vastaavia palveluja palveluasunnossa käyttävien henkilöiden asiakasmaksujen välillä voivat muodostua perusteettomasti suhteettoman suuriksi.

Pitkäaikaishoidon tulokäsitteitä ei ole tarkistettu tai päivitetty suhteessa tuloverolakiin. Pitkäaikaisen laitoshoidon osalta nykytilan ongelmat liittyvät pitkälti tulkintoihin siitä, mitkä sosiaaliset etuudet otetaan huomioon tuloina asiakasmaksun suuruutta ja perusteita määriteltäessä. Sama koskee kotona annettavasta palvelusta perittävää maksua. Kummankin palvelun osalta maksun määräämisen perusteena olevien tulojen luetteloita olisi syytä tarkistaa ja päivittää, sillä nykyisellään ne ovat osin epä johdonmukaisia ja vanhentuneita.

Kotona annettavissa palveluissa sovelletaan nykyisin maksujen määrittämisessä tulojen osalta bruttoperiaatetta, laitoshoidossa puolestaan nettoperiaatetta. Maksupohjien yhtenäistämistä on selvitetty useissa aiemmissa asiakasmaksulainsäädännön muutoksia valmistelleissa työryhmissä, mutta sellaista ratkaisua, jolla ei lähtökohtaisesti olisi oletettavia suuria vaikutuksia maksukertymään tai asiakkaan asemaan, ei ole löydetty. Tulokäsitteen muuttamisen vaikutusten arvioiminen on ollut haasteellista tietopohjan puutteellisuuden vuoksi. Muutos voisi käytettävissä olevien aineistojen perusteella aiheuttaa ennalta arvaamattomia, suuria muutoksia asiakkaiden asemaan.

Kotona annettavissa palveluissa yksin asuvat henkilöt maksavat nykyisin samasta palvelusta suhteellisesti enemmän kuin yhteisessä taloudessa asuvat puoliset. Perheen henkilömäärän mukaan porrastettu tuloraja on perusteltu siksi, että elinkustannukset kasvavat perheen koon kasvaessa. Puolisoiden

Luonnos 12.2.2020

elinkustannukset ovat kuitenkin henkeä kohden suhteellisesti pienemmät kuin yksin asuvan elinkustannukset.

Erityisen haasteen pitkäaikaishoidossa muodostaa avohuoltoon luettavien asumispalvelujen ja laitoshoidon välinen rajanveto. Avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1806/2009) mukaan samassa toimintayksikössä voi olla samaan aikaan sekä laitos- että avohoidossa olevia asiakkaita. Keskeisin avohoidon ja laitoshoidon rajanvedon arviointiperuste on sijoituspaikasta riippumatta arvio asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarpeesta.

Asiakasmaksun olisi määrädyttävä palvelun tosiasiallisen sisällön perusteella. Erilaisiin palvelukoteihin ja vastaaviin sijoitetut asiakkaat voivat joutua maksujen suhteen eriarvoiseen asemaan sen perusteella, katsotaanko henkilön saavan asumispalvelua vai laitoshoidoa. Jos kunta sääntelyn puuttuessa ylihinnoittelee asumispalvelut, asiakkaan voi olla taloudellisempaa pyrkiä laitoshoidon kuin asumispalveluun, vaikka viimeksi mainittu on avohoidon maksuperusteiden erillaisuutta on kuitenkin puoltanut se, että laitoshoidon sisältää hoidon lisäksi täyden ylläpidon, josta asiakas vastaa avohoidossa itse. Avohoidossa myös asiakkaan itsemääräämisoikeus ja mahdollisuus valintojen tekemiseen on laitoshoidon laajempaa.

2.2.3 Maksukatto

Terveydenhuollon tasasuuruiset asiakasmaksut kuuluvat jo nykyisin varsin laajasti maksukaton alaan. Poikkeuksen muodostavat suun terveydenhuollosta perittävät asiakasmaksut, joiden jättämiselle maksukaton ulkopuolelle ei kuitenkaan ole esimerkiksi suun terveydenhuollon erityislaatuisuuteen liittyviä perusteita.

Voimassa olevan asiakasmaksulainsäädännön mukaan suun terveydenhuolto jää maksukaton ulkopuolelle lukuun ottamatta erikoissairaanhoidossa annettua suuhun ja leukoihin kohdistuvaa erikoissairaanhoitoa. Erikoissairaanhoidossa tehdyistä toimenpiteistä perityt sairaalan vastaanottokäynnin maksut tai päiväkirurgiamaksut kerryttävät maksukattoa myös silloin, kun kyse on suuhun ja leukoihin kohdistuvista toimenpiteistä. Jos kuitenkin erikoissairaanhoidon toimenpiteistä peritään maksu asiakasmaksuasetuksen 9 a §:n nojalla terveyskeskuksessa, maksuja ei nykyisin lasketa maksukattoon.

Edellä sanottu on johtanut siihen, että asiakkaat ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, hoideaanko heitä perusterveydenhuollossa vai erikoissairaanhoidossa. Ero ei todennäköisesti ole tarkoituksellinen, vaan se lienee jäänyt huomaamatta asiakasmaksuasetuksen 9 a §:ää säädettäessä.

Suun terveydenhuollon maksut voivat nousta korkeiksi käyntiä ja hoitajaksoa kohden etenkin silloin, kun asiakkaalle joudutaan tekemään useita toimenpiteitä. Yleensä samoilla henkilöillä, joilla on paljon muiden sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen tarvetta, on myös paljon suun terveydenhuollon palvelutarvetta. On näyttöä siitä, että heikommassa taloudellisessa asemassa olevat ihmiset eivät pysty käyttämään suun terveydenhuollon palveluja tarvitsemassaan määrin. Tällä on vaikutusta myös yleisemminkin heidän terveyteensä, sillä viime vuosina on saatu runsaasti tutkittua tietoa siitä, että suun terveydellä on vahva yhteys muun muassa sydän- ja verisuonisairauksiin, diabetekseen ja nivelreumaan.

THL:n tekemässä FinSote 2017—2018 -terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksessa 19 prosenttia väestöstä vastasi, että ei ollut saanut riittävästi hammaslääkäripalveluja. Heistä 41 prosenttia katsoi asiakasmaksujen haitanneen palvelun saantia. Niistäkin, jotka vastasivat saaneensa riittävästi palveluja, 17 prosenttia oli kokenut haittaa asiakasmaksuista.

Luonnos 12.2.2020

THL toteutti marraskuussa 2018 [kansallisen palautekyselyn](#) muun muassa suun terveydenhuollosta. Tulosten mukaan asiakkaat kokivat eniten puutteita hintatietojen saamisesta ja arvion saamisesta siitä, mitä hoitokokonaisuus tulee maksamaan. Monelle julkinenkin hammashoito on iso kulu ja saattaa jopa estää hoitoon hakeutumista. Asiakkaat toivovat saavansa ajoissa tietoa kustannuksista, jotta lasku ei tule yllätyksenä.

Kotona annettavilla palveluilla on käytännössä jo pitkään korvattu terveyskeskuksessa tai sairaalassa annettavia palveluja, ja tilapäisen kotisairaanhoidon ja tilapäisen kotisairaalahoidon antaminen asiakkaan kotona on vähentänyt asiakkaiden tarvetta käydä saamassa hoitoa terveyskeskuksessa tai sairaalassa ja olla siellä pidempiä jaksoja hoidettavana. Tämä puolestaan on säästänyt terveydenhuollon kustannuksia ja parantanut asiakkaan mahdollisuuksia elää omassa kodissaan. Lisäksi kotisairaalahoito mahdollistaa akuuttia erikoissairaanhoidoa vaativien potilaiden hoitamisen heidän kotonaan, mikä on tärkeä osa terveydenhuollon kotiin vietäviä palveluja ja edistää terveydenhuoltolain 10 §:ssä säädettyä tavoitetta järjestää terveydenhuoltopalvelut lähellä asukkaita.

Toisin kuin terveyskeskuskäynneistä ja poliklinikkakäynneistä perityt asiakasmaksut, tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta perittävät maksut eivät kuitenkaan nykyisin kerrytä maksukattoa. Asiakkaat ovat siten eriarvoisessa asemassa palvelun antamispaikan perusteella. Lisäksi kotona annettavan hoidon kustannukset voivat nousta jo lyhyessä asiakkaalle ajassa liian korkeiksi etenkin, jos hän tarvitsee yhtäaikaisesti muita sosiaali- ja terveysterveystoimintoja.

Yksilökohtaisesta fysioterapiasta perittävien asiakasmaksujen on nimenomaisesti säädetty kerryttävän maksukattoa. Sen sijaan muiden terapioiden, kuten puheterapian tai jalkahoidon, kohdalla on jossain määrin tulkinnanvaraista, kerryttävätkö niistä perittävät asiakasmaksut maksukattoa vai eivät. Terapiat ovat osa avosairaanhoidon palvelusta, ja asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentin nojalla terveyskeskuksessa avosairaanhoidon palvelusta perityt asiakasmaksut kerryttävät maksukattoa. Lisäksi joissakin kunnissa myös muista terapioiden kuin yksilökohtaisesta fysioterapiasta perittyjä asiakasmaksuja on jo nykyisin mukaan maksukattoon. Voidaan joka tapauksessa pitää epäjohdonmukaisena, että asiakasmaksulain 6 a §:ssä mainitaan eri terapioiden vain yksilökohtainen fysioterapia.

Digitalisaation ja teknologian kehittymisen ansiosta sosiaali- ja terveysterveystoimintoja voidaan antaa uusilla tavoilla, ja erilaisten etäpalvelujen käyttö on lisääntymässä merkittävästi. Voimassa olevan asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentin sanamuoto on kuitenkin tulkinnanvarainen sen suhteen, kerryttävätkö terveyskeskuksen tai poliklinikan antamasta hoidosta perityt asiakasmaksut maksukattoa silloin, jos hoito on annettu etäyhteyksien välityksellä. Asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentin mukaan maksukattoa nimittäin kerryttävät ”terveyskeskuksessa” avosairaanhoidon palvelusta ja ”poliklinikkakäynneistä” perityt asiakasmaksut. Ei ole perusteltua, että uusista palvelumuodoista perittävät maksut eivät kerryttäisi maksukattoa, vaikka vastaavasta käyntiasioinnista perittävä maksu lasketaan mukaan maksukattoon.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 26 a §:n mukaan toimeentulotuella maksettuja maksuja ei oteta huomioon maksukaton kertymistä laskettaessa. Tämä on ongelmallista siksi, että henkilö voi olla toistuvasti toimeentulotuen tarpeessa, jos maksu, johon hän on saanut toimeentulotukea, ei kerrytä maksukattoa.

Jos toimeentulotuki on maksettu asiakkaan tilille ja hän on maksanut laskun itse, on käytännössä lisäksi vaikeaa selvittää, onko maksua maksettu toimeentulotuella. Joissakin tapauksissa toimeentulotuen maksaja on puolestaan maksanut laskun suoraan laskuttajalle, jolloin maksun suorittanut taho on tullut laskuttajan tietoon. Näistä käytännössä vallinneista eroavuuksista johtuen asiakasmaksuase-

Luonnos 12.2.2020

tuksen 26 a §:n säännöstä on sovellettu vaihtelevasti ja asiakkaat ovat voineet joutua epäyhdenvertaiseen asemaan riippuen siitä, selvittääkö laskuttava taho maksusuorituksen alkuperän tai saako se asian muuten selville, esimerkiksi asiakkaan itsensä kertomana.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 6 a §:n 3 momentin sääntely maksukattoa koskevien tietojen keräämisestä ja luovuttamisesta ei täytä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuojasetus*, vaatimuksia.

2.2.4 Asiakasmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen

Asiakasmaksulain 11 §:n 1 momenttia on säännöksen velvoittavuudesta huolimatta sovellettu vähäisessä määrin. Käytössä ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten kunnat ovat käyttäneet velvollisuuttaan alentaa maksuja. Kuitenkin muun muassa toimeentulotuesta maksettujen asiakasmaksujen sekä ulosottoon päätyneiden maksujen perusteella voidaan arvioida, ettei velvoitetta ole nykyisin noudatettu riittävästi. Myös terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja koskeva 11 §:n 2 momentti, jonka soveltaminen riippuu kunnan tai kuntayhtymän harkinnasta, on tietyllä tavalla jäänyt vähäiselle käytölle, jos sitä on ylipäänsä sovellettu ollenkaan. Merkittävimpiä syinä pykälän vähäiseen käyttöön on ollut, että pykälää ei ole tunnettu tai sitä ei ole osattu soveltaa.

Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan (muun muassa PeVL 39/1996, PeVL 8/1999 vp ja PeVL 10/2009 vp) todennut, että asiakkaan taloudellinen asema ei voi olla esteenä palvelujen saamiselle eivätkä asiakasmaksut saa siirtää palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin. Perustuslakivaliokunta on niin ikään todennut, että asiakasmaksut eivät saa johtaa siihen, että niitä tarvitsevat joutuvat turvautumaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuun viimesijaiseen toimeentuloturvaan (PeVL 10/2009 vp ja PeVL 21/2016).

Käytännössä monet asiakkaat ovat kuitenkin joutuneet turvautumaan toimeentulotukeen selvittääkseen asiakasmaksuista, sillä sosiaalihuollon maksuja ja terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja koskevaa velvoittavaa säännöstä maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä ei ole kunnassa oma-aloitteisesti sovellettu tai asiakas ei ole osannut siitä kysyä. Maksun alentamisen, sen kokonaan poistamisen tai jo määrätyn maksun perimättä jättämisen olisi kuitenkin aina oltava ensisijaisia toimenpiteitä toimeentulotuen myöntämiseen nähden. Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja tämän perheen toimeentulo ja edistää näiden itsenäistä selviytymistä. Voimassa olevalla asiakasmaksulain 11 §:llä ei olekaan voitu riittäväällä tavalla varmistaa asiakasmaksujen alentamisen tai poistamisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan.

Palvelun tuottava kunta tai kuntayhtymä voi nykyisin omalla päätöksellään alentaa tai jättää perimättä myös terveydenhuollon tasasuuruksia maksuja. Käytännössä kunnat eivät ole laajasti käyttäneet mahdollisuutta alentaa tai jättää perimättä näitä maksuja. Useiden tasasuuruisten maksujen kertymistä rajoittaa maksukatto, mutta esimerkiksi suun terveydenhuollon maksut ja toimeentulotuella maksetut maksut jäävät sen ulkopuolelle. Lisäksi maksukaton ylittymisen jälkeenkin lyhytaikaisesta laitoshoidosta voidaan periä ylläpitomaksu.

2.2.5 Muutoksenhaku

Muutoksenhakua koskeva asiakasmaksulain 15 § on aiheuttanut epäselvyyttä sen suhteen, saako tasasuuruista asiakasmaksua koskevaan laskuun vaatia oikaisua vai ei. Pykälän 1 momentissa säädetään

Luonnos 12.2.2020

oikeudesta vaatia oikaisua maksua koskevaan päätökseen. Säännöstä on saatettu tulkita siten, että muutoksenhakuoikeus koskee ainoastaan niitä lähinnä tulosidonnaisia maksuja, joista tehdään päätös sitä erikseen pyytämättä. Säännöksen soveltuminen tasasuuruisiin maksuihin, joista ei maksua määrättäessä tehdä erillistä päätöstä, on asiakasmaksulain 15 §:n sanamuodon valossa tulkinnanvarainen kysymys. Asiakasmaksujen muutoksenhakua ja oikaisuvaatimusohjeita koskevien säännösten soveltamisessa onkin ollut tulkinnallisia epäselvyyksiä, joihin myös ylimmät laillisuusvalvojat ovat edellä selostetusti ottaneet kantaa.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 15 §:n 2 momentissa viitataan hallintolainkäyttölakiin, joka on kumottu 1.1.2020 lukien oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), jäljempänä *hallintoprosessilaki*. Mainitussa asiakasmaksulain momentissa säädetään valitusluvasta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen, mikä on tarpeetonta, sillä hallintoprosessilaissa valituslupa on aiemmasta hallintokäyttölain sääntelystä poiketen pääsääntönä.

2.2.6 Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu

Voimassa olevan asiakasmaksulain 3 §:ssä ja asiakasmaksuasetuksen 25 §:n 1 momentissa on rajattu sitä, mistä terveydenhuollon palveluista on mahdollista periä maksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä ajasta. Perusterveydenhuollossa mahdollisuus periä mainittua maksua rajoittuu terveyskeskuksen lääkärin vastaanottoaikaan. Esimerkiksi hoitajavastaanotosta, joka on ilman hyväksyttävää syytä jätetty käyttämättä ja peruuttamatta, ei puolestaan ole nykyisin mahdollista periä mainituissa pykälissä säädettyä maksua.

Perusterveydenhuollossa annettavissa suun terveydenhuollon palveluissa mahdollisuus edellä tarkoitettujen maksun perimiseen on puolestaan laajempi: maksun saa periä kaikista suun terveydenhuollon vastaanottoajoista. Samoin erikoissairaanhoidon avohoidossa asiakkaalta saa periä maksun ilman hyväksyttävää syytä käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä ajasta riippumatta siitä, mistä ja minkä ammattihenkilön antamasta hoidosta olisi ollut kyse.

Edellä on kuvattu sitä, kuinka merkittävä osa perusterveydenhuollon ajoista ja käyttämättä ja peruuttamatta. Peruuttamattomien käyntien arvioidaan olevan yksi merkittävä syy palvelujen jonotilanteeseen, ja niistä aiheutuu merkittäviä kustannuksia kunnille.

Lisäksi käyttämättä ja peruuttamatta jätettyä aikaa koskeva sääntely koskee nykyisin vain terveydenhuollon vastaanottoaikoja. Kuitenkin myös lyhytaikaisia hoito- tai asumispalvelupaikkoja jää peruuttamatta ja käyttämättä sekä sosiaali- että terveydenhuollossa. Myös näistä käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista aiheutuu kunnille kustannuksia.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti poistaa hoidon esteitä ja lisätä terveyden tasa-arvoa. Tavoitteena on vähentää perusterveydenhuoltoon, mukaan lukien suun terveydenhuoltoon ja mielenterveyspalveluihin, hakeutumisen aiheuttamaa taloudellista raskautta sekä helpottaa etenkin sellaisten lapsiperheiden asemaa, joissa lapsi tarvitsee runsaasti sairaanhoidon palveluja tai joissa on useita sairastavia lapsia. Esityksellä pyritään myös ehkäisemään eräiden tartuntatautien leviämistä.

Luonnos 12.2.2020

Esitys liittyy osaltaan myös hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan painopistettä siirretään perustason palveluihin ja ennaltaehkäisevään toimintaan (ks. hallitusohjelman s. 154). Peruspalveluja kehitetään Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa, jonka tavoitteena on varmistaa, että palvelut vastaavat ihmisten tarpeisiin ja että ongelmiin voidaan puuttua ajoissa.

Esityksen tavoitteena on parantaa asiakkaiden välistä tasa-arvoa pitkäaikaisista asumispalveluista perittävien asiakasmaksujen suhteen eri puolella maata. Ehdotetulla lailla pyritään myös varmistamaan, että kyseisten palvelujen asiakasmaksut eivät nouse kohtuuttoman suuriksi asiakkaan tuloihin nähden. Lisäksi tavoitteena on yhdenmukaistaa jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksuja ja huolehtia, että maksut vastaisivat nykyistä paremmin palvelutuntien määrää.

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että asiakkaat saisivat riittävästi tiedon kunnan velvollisuudesta alentaa asiakasmaksua tai jättää se perimättä ja että asiakkaat eivät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen asiakasmaksuista selvittääkseen. Esityksellä tavoitellaan lisäksi sitä, että asiakkaiden oikeusturva toteutuisi nykyistä paremmin asiakasmaksuja koskevilla asioilla.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että terveyspalvelujen maksuttomuutta laajennettaisiin ja tietyiltä osin selkiytettäisiin. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitajavastaanotot tulisivat maksuttomiksi kaikille ikäryhmille, kun nykyisin niistä saa periä maksun 18 vuotta täyttäneiltä. Alle 18-vuotiaille annettavien terveyspalvelujen maksuttomuutta laajennettaisiin siten, että alaikäisiltä ei saisi enää periä poliklinikkamaksua. Eräisiin tartuntatauteihin liittyvää maksuttomuutta laajennettaisiin, ja esimerkiksi HIV:n ehkäisyyn tarkoitettu lääkitys tulisi maksuttomaksi. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon mielenterveydestä ei saisi periä maksua.

Maksukattoa laajennettaisiin uusiin palveluihin siten, että jatkossa maksukattoa kerryttäisivät myös suun terveydenhuollosta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta, tilapäisestä kotisairaalahoidosta ja terapi-oista perityt maksut. Myös toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut kerryttäisivät maksukattoa, mikä vahvistaisi toimeentulotuen viimesijaisuutta ja vähentäisi asiakkaiden riippuvuutta toimeentulotuesta. Maksukaton täyttymisen kannalta ei olisi jatkossa merkitystä myöskään sillä, onko kysymys ollut perinteisestä käyntiasioinnista vai onko palvelu annettu etäyhteyksien avulla. Lisäksi maksukattoa koskevaa sääntelyä päivitetäisiin tietosuoja-asetuksen näkökulmasta.

Asiakkaan maksukyvyyn mukaan määräytyviä maksuja koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin ja asiakasmaksulakiin lisättäisiin säännökset pitkäaikaisten asumispalvelujen asiakasmaksuista. Jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun ja kotisairaanhoidon, jotka yhdessä muodostavat kotihoidon, maksuista säädettäisiin pitkälti nykyisin periaattein, mutta maksuprosentteja rajoitettaisiin palvelutuntien mukaisesti. Pitkäaikaisten sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalvelujen, pitkäaikaista tehostettua palveluasumista lukuun ottamatta, maksuista säädettäisiin yhdenmukaisesti kotihoidon maksujen kanssa. Näin maksut määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin perustein erityisesti ikäihmisten avohoidossa.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksuista säädettäisiin puolestaan pitkälti vastaavasti kuin pitkäaikaisen laitoshoidon maksuista. Tällä tavoin intensiivisen hoidon ja huolenpidon tarpeessa olevien asiakkaiden maksut perittäisiin mahdollisimman yhdenmukaisin perustein.

Luonnos 12.2.2020

Maksukyvyn mukaan määräytyvien maksujen perusteena olisivat jatkuvat tai toistuvasti saadut tulot, kuten nykyisinkin. Maksun perusteena oleviin tuloihin ehdotetaan eräitä tarkistuksia. Varallisuutta ei huomioitaisi jatkossakaan maksua määrättäessä.

Asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä koskevan säännöksen velvoittavuutta tiukennettaisiin ja maksujen alentamisen tai perimättä jättämisen ensisijaisuutta suhteessa toimeentuloturvaan vahvistettaisiin. Kunnan olisi annettava asiakkaalle riittävästi ja ymmärrettävästi tieto maksun huojentamista koskevasta sääntelystä.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista perittävän maksun soveltamisalaa laajennettaisiin. Tällä tavoin pyritään lisäämään asiakkaan omaa vastuunottoa ja erityisesti vähentämään kustannuksia, joita turhista poisjäänneistä aiheutuu julkiselle taloudelle.

Muutoksenhakua koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin niin, että asiakasmaksulaista kävisi nykyistä selvemmin ilmi asiakkaan oikeus vaatia oikaisua tasasuuruista asiakasmaksua koskevaan laskuun sekä eräisiin muihin maksuja koskeviin kunnan päätöksiin. Lisäksi muutoksenhakua koskevaa sääntelyä yhdenmukaistettaisiin hallintoprosessilain yleissääntelyn kanssa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Asiakasmaksulakiin ehdotettavien muutosten vaikutusten arviointi on monelta osin haastavaa, mikä johtuu useasta eri syystä. Kuntien nykyiset maksuperusteet ovat varsin vaihtelevat, eikä niistä ole kattavaa tietoa. Palvelujen käyttöä kuvaavissa tilastoaineistoissa ei ole tietoa palveluista perityistä maksuista, vaan maksut täytyy karkeasti arvioida palvelujen käytön kautta. Tilastoaineistojen luokitukset ja määritelmät eivät myöskään aina vastaa lainsäädännön määritelmiä, minkä lisäksi tilastoaineistoista voi kokonaan puuttua asiakasmaksun määräytymiseen vaikuttavia tietoja. Viimeksi sanottu koskee erityisesti tulositonnaisia maksuja.

Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutusten arviointia varten palvelujen käytön volyymin, nykyisistä maksuista ja niiden perusteista on kerätty laajasti eri lähteistä. Vaikutusten arvioinnissa on osittain hyödynnetty rauenneen esityksen valmistelussa käytettyä aineistoa. Valmistelun ja arvioinnin tukena on ollut TEAS-hankkeen loppuraportti, josta on saatu tietoa erityisesti palvelujen käytöstä ja maksujen kohdentumisesta.

Tietopohjan puutteellisuuden johdosta arvioinneissa on eräissä kohdin jouduttu käyttämään tietoaineistoja ja arviointimenetelmiä, jotka poikkeavat tavanomaisista tietolähteistä ja menetelmistä. Tämän johdosta käytettyjä lähteitä ja menetelmiä on näissä kohdin kuvattu tavanomaista yksityiskohteisemmin.

Laskelmat on tehty pääosin SOTE-SISU-simulointimallilla (mallista tarkemmin esim. Tervola ym. 2019). Laskelmassa asiakasmaksut on arvioitu THL:n hoitoilmoitusrekistereihin kirjattuun palvelujen käytön perusteella, koska yksilötason rekisteritietoa koko Suomessa maksetuista asiakasmaksuista ei ole saatavilla.

Laskelmassa on huomioitu kuntien ja kuntayhtymien omat maksutasot vuoden 2017 tilanteessa. Toimen lähestymistapa olisi soveltaa maksujen lakisääteisiä enimmäismääriä, jolloin laskelma kertoisi kuntien liikkumavaran muutoksesta ja olisi riippumaton kuntien maksutasoista. Kuntien tasojen soveltaminen kertoo kuitenkin paremmin maksumuutosten todellisista vaikutuksista. Laskelma on niin

Luonnos 12.2.2020

sanotusti staattinen eli se ei ota huomioon sitä, miten maksujen muutokset vaikuttavat palvelujen käyttöön.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset kuntien talouteen

Yleistä

Esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän kuntien asiakasmaksutuloja yhteensä 45 miljoonalla eurolla vuodessa. Tämä korvattaisiin kunnille lisäämällä vastaavasti peruspalvelujen valtionosuutta. Maksukertymää kasvattavien ehdotusten vaikutukset on arvioitu kokonaisuutena noin 6 miljoonaksi euroksi. Maksukertymää alentavien ehdotusten vaikutus kertymään on puolestaan arviolta noin 51 miljoonaa euroa.

Alla olevasta taulukosta käy ilmi joidenkin esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutus kuntien asiakasmaksukertymään. Yksittäisten ehdotusten arvioiden perusteita on kuvattu tarkemmin jäljempänä. Samassa yhteydessä on myös havainnollistettu oletusten vaikutusta maksutuottoihin.

Ehdotettu toimenpide	Vaikutus kuntien talouteen, miljoonaa euroa
Hoitajavastaanoton maksuttomuus	-14,1
Poliklinikan antaman tutkimuksen ja hoidon maksuttomuus alaikäisille	-22,4
HIV-estolääkityksen maksuttomuus	-0,9
Maksukaton laajentaminen suun terveydenhuoltoon	-9,9
Maksukaton laajentaminen tilapäiseen kotisairaanhoidon	-1,5
Kotona annettavan palvelun maksutaulukko	-0,1
Vähimmäiskäyttövaran korotukset	-1,8
Lasten kotihoidon tuen huomioiminen tulosi-donnaisissa maksuissa	+1,0
Käyttämättä ja peruuttamatta jäänestä ajasta perittävän maksun käyttöalan laajennus	+5,0
Yhteensä	-45,0

Taulukko 1. Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutukset kuntien asiakasmaksukertymään.

On huomattava, että yllä olevassa taulukossa esitettyjen toimenpiteiden yhteisvaikutus on hieman eri suuruinen kuin yksittäisten toimenpiteiden vaikutusten summa. Tämä johtuu siitä, että eri toimenpiteet vaikuttavat toisiinsa maksukaton kautta.

Yllä oleva taulukko ei sisällä kaikkia esityksessä ehdotettuja muutoksia. Siihen ei ole sisällytetty maksutuottoarviota esimerkiksi palveluasumisen osalta, koska arvion vaihteluväli on suuri ja vaikutussuunta epävarma. Palveluasumisen arviointia on kuvattu edempänä tekstissä. Lisäksi eräiden ehdotusten vaikutusten maksukertymään arvioidaan olevan hyvin vähäisiä kokonaistasolla, minkä vuoksi niitä ei ole sisällytetty kokonaislaskelmaan.

Kokonaisuuden osalta arviointi sisältää merkittävää epävarmuutta, mikä johtuu erityisesti yksittäisten ehdotusten laskennan perusteena olevan tietopohjan puutteellisuudesta ja maksujen alueellisista eroavaisuuksista.

Luonnos 12.2.2020

Maksujärjestelmän muutoksilla voi olla vaikutusta asiakkaiden käyttäytymiseen. Asiakkaiden käyttäytymisessä tapahtuvien muutosten vaikutukset kuntien talouteen ovat kuitenkin monilta osin epäsuoria, sillä palvelujen järjestämisestä aiheutuvien kustannusten muodostuminen on monilta osin riippumatonta asiakkaiden kysynnästä. On mahdollista, että asiakkaiden käyttäytymisessä tapahtuvat muutokset vaikuttavat esimerkiksi palveluissa ilmeneviin jonoihin, mutta eivät kuitenkaan palvelujen järjestämisen kustannuksiin. Maksujen ohjauvaikutuksesta palvelujen käyttöön ei ole luotettavaa kansallista tutkimusta. Ruotsissa, jossa palvelujärjestelmä muistuttaa suomalaista palvelujärjestelmää, perustason lääkäripalvelujen käytön on kuitenkin havaittu olevan joustamatonta asiakasmaksujen suhteen (Jakobsson & Svensson, 2016).

Asiakasmaksujärjestelmästä tai maksujen keräämisestä aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia ei ole huomioitu arvioitaessa lakiehdotuksen euromääräisiä vaikutuksia maksutuottoihin. Yksittäisen maksun keräämisestä aiheutuvan hallinnollisen kustannuksen suuruudesta on esitetty hyvin eri suuruisia arvioita, eikä asiasta ole luotettavaa selvitystä tai tutkimusta. Esitys sisältää sekä hallinnollisia kustannuksia vähentäviä että niitä lisääviä muutosehdotuksia.

Maksukertymän arvioidaan pienenevän 95 prosentissa kunnista esityksessä ehdotettujen muutosten seurauksena. Maksukertymän arvioidaan puolestaan kasvavan 5 prosentissa kunnista. Kasvu johtuisi esityksessä ehdotetusta jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksutaulukosta. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että kunnat ottavat ehdotetun maksutaulukon käyttöön sellaisenaan.

Alueellisesti maksut pienentyisivät erityisesti esimerkiksi Päijät-Hämeessä, jossa on peritty suhteellisen suurta maksua hoitajavastaanotoista. Maksut saattavat puolestaan kasvaa pääkaupunkiseudulla ja Lapin kunnissa, joissa on ollut pienet kotihoidon maksuprosentit.

Terveyspalvelujen maksuttomuuden laajentaminen

Maksuttomien terveyspalvelujen laajentaminen merkitsee kuntien ja kuntayhtymien maksukertymän supistumista. Suurin maksukertymää alentava vaikutus on ehdotuksella, jonka mukaan poliklinikan antama tutkimus ja hoito tulisi maksuttomaksi alaikäisille. Alaikäisiltä perittiin poliklinikkamaksuja 23,7 miljoonaa euroa vuonna 2017. Jatkossa näitä maksuja ei saisi enää periä. Maksukattovaikutuksen vuoksi maksuttomuuden arvioidaan vähentävän maksukertymää 22,4 miljoonalla eurolla.

Hoitajavastaanotoista perittiin asiakasmaksuja arviolta 14,7 miljoonaa euroa vuonna 2017. Jatkossa näitä maksuja ei saisi enää periä. Maksukattovaikutuksen vuoksi hoitajavastaanottojen maksuttomuuden arvioidaan vähentävän kuntien maksukertymää 14,1 miljoonalla eurolla.

Jatkossa myös sankkerin tutkimus ja hoito olisivat maksuttomia. Sankkeri on erittäin harvinainen sukupuolitauti, jonka tutkimuksen ja hoidon säätämällä maksuttomaksi ei arvioida olevan merkittäviä kustannusvaikutuksia. Maksuttomuudella voitaisiin sen sijaan ehkäistä sairauden mahdollisesta pitkittymisestä ja tartumisesta aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle.

HIV-estolääkityksen maksuttomuuden arvioidaan vähentävän kuntien maksutuottoja 0,9 miljoonalla eurolla. Arvio perustuu oletukseen, jonka mukaan käyttäjiä olisi 1 000 henkilöä vuodessa, lääkettä käytettäisiin päivittäin (30 tablettia kuukaudessa) ja lääkkeen hinta olisi nykyinen 75 euroa 30 tabletilta. Isossa-Britanniassa tehdyn arvion perusteella yhden HIV-tartunnan saaneen henkilön elinikäiset hoidon kustannukset ovat nykyisin noin 500 000 euroa. Jo kahden HIV-tartunnan ehkäiseminen estolääkityksen avulla säästäisi näin ollen kustannuksia Suomessa. HIV-estolääkityksen kohdentaminen korkeassa tartuntariskissä oleviin ryhmiin ja riittävän kattavuuden saavuttaminen näissä ryhmissä

Luonnos 12.2.2020

on kuitenkin edellytys sille, että maksuttomuutta koskevalla ehdotuksella saavutetaan merkittävää hyötyä uusien tartuntojen ehkäisyssä.

Esityksessä ehdotetaan eräitä maksuttomia tartuntatauteihin liittyviä maksuttomuuden laajennuksia henkilöille, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa tai joita ei rinnasteta kunnan asukkaaseen. Kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset kustantavat noin 240 euroa henkilöä kohti. Kustannus voidaan arvioida pieneksi siihen nähden, millaisia kustannuksia tartuntatauti voi aiheuttaa yhteiskunnalle sekä taudin hoidon että tartunnan jäljityksen osalta, jos tauti pääsee leviämään. Rokotusten osalta kyse olisi erityisesti lasten täydennysrokottamisesta sekä lisäksi yksittäisesti myös aikuisille annettavista rokotuksista. Lasten osuus vailla kotikuntaa olevista henkilöistä näyttäisi olevan hyvin alhainen Suomessa. Muun muassa Global Clinicin aineistossa vuodelta 2016 alle 10-vuotiaita potilaita oli alle 2 prosenttia. Jos vailla kotikuntaa olevia olisi Suomessa 3 000, 2 prosenttia tästä vastaisi 60 henkilöä. Näin ollen rokotuksista aiheutuvien kustannusten voidaan arvioida olevan hyvin vähäisiä, korkeintaan kymmeniä tuhansia euroja vuodessa.

Lisäksi vailla kotikuntaa olevia tartuntatauteja, lähinnä tuberkuloosia, sairastavia henkilöitä tai raskeana olevia HIV-potilaita on korkeintaan yksittäistapauksia vuodessa. Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida, että ehdotetun sääntelyn aiheuttavat mahdolliset lisäkustannukset julkiselle taloudelle olisivat vähäiset.

Esityksessä ehdotetaan, että perusterveydenhuollon avosairaanhoidon mielenterveyspalvelut olisivat jatkossa aina maksuttomia. Ehdotuksen kustannusvaikutuksia ei voida kuitenkaan arvioida, koska tilastoista ei käy ilmi, mikä perusterveydenhuollon avosairaanhoidon käynnin syynä on ollut. Mielenterveyssyihin liittyviä käyntejä ei siis pysty irrottamaan tilastoista, joten on epäselvää, miltä osin kunnat nykyisin ovat perineet näistä palveluista maksuja.

Esityksessä ehdotetaan, että kouluterveydenhuoltoon järjestetty avosairaanhoidon ja suun terveydenhuolto olisivat jatkossa maksuttomia kaikenikäisille oppilaille, kun nykyisin nämä palvelut ovat maksuttomia vain alle 18-vuotiaille oppilaille. Täysi-ikäisten oppilaiden määrä perusopetuksessa on niin pieni, että ehdotuksen vaikutukset kuntien talouteen arvioidaan vähäiseksi.

Pitkäaikaishoidosta ja -palvelusta perittävät maksut

Jäljempänä arvioidaan esityksessä ehdotetun sääntelyn vaikutuksia pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen sekä jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksutuottoihin. Jaksossa arvioidaan myös tulosidonnaisten maksujen määräytymisen perusteena olevia tuloja ja tuloista tehtäviä vähennyksiä koskevan sääntelyn vaikutuksia.

Pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa olevien henkilöiden maksut määräytyisivät jatkossa periaatteiltaan pitkälti yhdenmukaisin perustein pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon maksujen kanssa. Nykyiset maksujen määräytymisperusteet, jotka edellä selostetusti vaihtelevat paljon kunnittain, korvautuisivat valtakunnallisilla maksuperusteilla. Esityksen mukainen maksujärjestelmä muistuttaisi niiden kuntien maksuperusteita, joissa on sovellettu laitoshoidon maksuja.

Esityksessä ehdotetun pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksujärjestelmän vaikutusta maksukertymään ja asiakkaiden kokonaismaksurasitukseen on vaikea arvioida luotettavasti. Tällainen arviointi edellyttäisi koko maan kattavaa tai alueellisesti edustavaa yksilöaineistoa, jossa tehostetun palveluasumisen asiakastiedon lisäksi olisi yksityiskohtaista tietoa asiakkaan tulonmuodostuksesta, vuokrasta, tukipalvelujen käytöstä sekä muista asiakasmaksujen määräytymiseen vaikuttavista teki-

Luonnos 12.2.2020

jöistä, kuten reseptilääkkeiden omavastuista sekä asiakkaan varallisuudesta, joka voi vaikuttaa maksun alentamiseen. Tämän lisäksi käytössä tulisi olla kunkin kunnan nykyisin käyttämät yksityiskohdalliset maksuperusteet. Varsinaisen palvelumaksun lisäksi maksuperusteiden tulisi kattaa tieto erillisten ateriamaksujen ja tukipalvelumaksujen suuruudesta. Koska asiakasmaksujen alentaminen asiakkaan toimeentulon turvaamiseksi tehdään usein asiakkaan erillisestä hakemuksesta, tarvittaisiin lisäksi tietoa siitä, miten usein hakemuksia käytännössä tehdään. Maksujen alentamisessa noudatetaan myös tapauskohtaista harkintaa, jonka merkitystä on vaikea arvioida.

Nykyisten pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksujen ja esityksen mukaisten maksujen vertailu edellyttää mallilaskelmia. Jotta esityksen vaikutuksia tehostetun palveluasumisen nykyisiin maksuihin verrattuna saataisiin arvioitua, suurimpien kuntien (ns. Kuusikko-kunnat) ja eräiden kuntayhtymien nykyiset tehostetun palveluasumisen asiakasmaksujen määräytymisperusteet mallinnettiin (mukaan lukien ateriamaksut ja tukipalvelumaksut). Vastaavasti mallinnettiin esityksen mukaiset tehostetun palveluasumisen asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Malleja sovellettiin Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulaatiomallin rekisteriotoksesta poimittuun tarkastelujoukkoon, johon valittiin yksin asuvia 80 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka olivat saaneet vähintään korotettua eläkkeensaajan hoitotukea. Kaikki tarkastelujoukkoon valitut henkilöt muutettiin vuokralla asuviksi ja heidän vuokratukseen asetettiin kohtuullinen vuokra eläkkeensaajien asumistuen kuntaryhmittäin. Tämän jälkeen tarkastelujoukon eläkkeensaajien asumistuki laskettiin uudelleen uutta vuokraa sekä henkilön todellisia tuloja vastaavaksi, jotta aineisto olisi johdonmukainen.

Tämän jälkeen kullekin henkilölle laskettiin tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu sekä ateriamaksu ja tukipalvelumaksut suurimpien kuntien ja eräiden kuntayhtymien maksuperusteiden mukaisesti. Tämän jälkeen tehtiin käyttövaratarkastelu ja mahdollinen maksun alentaminen asianomaisen kunnan maksuperusteiden mukaisesti. Vastaavasti laskettiin esityksen mukainen asiakasmaksu. Lopulliseen maksukertymävertailuun valittiin henkilön asuinkunnan mukaisin perustein laskettu asiakasmaksu, jos henkilö asui kunnassa, jonka perusteet oli mallinnettu. Vertailussa uutta esityksen mukaista asiakasmaksua verrattiin nykytilanteen mukaiseen palveluasumisen asiakasmaksun, ateriamaksun ja tukipalvelumaksun yhteissummaan.

Vaikka mallinnukseen oli otettu mukaan suurimmat kunnat ja eräitä kuntayhtymiä, kattavat nämä kunnat vain noin 30 prosenttia tehostetun palveluasumisen asiakkaista. Tulosten kannalta on siis oleellista, millä perusteilla muissa kunnissa asuvien tarkastelujoukkoon kuuluvien henkilöiden nykytilannetta vastaavat maksut lasketaan. Eräs vaihtoehto olisi ottaa vertailulaskelmaan mukaan vain ne tarkastelujoukkoon kuuluvat henkilöt, joiden asuinkunnan kuntaperusteet oli mallinnettu. Tämä olisi kuitenkin ongelmallista, jos suurimmissa kunnissa maksuperusteet poikkeaisivat systemaattisesti pienemmistä kunnista. Tämän johdosta muihin kuntiin kokeiltiin vaihtoehtoisesti eri mallinnettujen kuntien maksuperusteita, jotta tulosten herkkyyttä valinnalle saatiin testattua.

Edellä kuvattuun menetelmään sisältyy luonnollisesti lukuisia puutteita. Näiden puutteiden aiheuttaman epävarmuuden suuruusluokkaa on pyritty arvioimaan tekemällä herkkyytlaskelmia oletusten vaikutuksesta.

Erityisen ongelman tulosten tulkinnassa aiheuttaa asiakasmaksun mahdollinen alentaminen nykytilanteessa käyttövaratarkastelun perusteella. Osassa kuntia tällä näyttäisi olevan huomattava vaikutus asiakasmaksukertymään nykytilanteessa. Ei kuitenkaan ole tiedossa, kuinka systemaattisesti käyttövaratarkasteluja tehdään. Lisäksi käyttövaran ja alentamisen perusteista ei aina ole tarkkaa tietoa. Tarkasteluaineistosta voi myös puuttua alentamispäätöksen kannalta oleellisia tietoja (esimerkiksi asiakkaan varallisuus).

Luonnos 12.2.2020

Edellä kuvattujen epävarmuuksien vuoksi esityksen vaikutusta asiakasmaksukertymään (mukaan lukien ateria- ja tukipalvelumaksut) on vaikea tarkasti arvioida. Jos maksujen alentaminen käyttövaratarkastelujen kautta on nykytilanteessa yleistä, maksukertymä voisi esityksen seurauksena lisääntyä. Jos taas käyttövaratarkasteluja ei nykytilanteessa kovin yleisesti tehdä tai maksujen alentaminen jätetään tällöinkin esimerkiksi varallisuuden johdosta tekemättä, maksukertymä voisi esityksen johdosta puolestaan supistua. Jos asiakkaiden vuokratason oletetaan olevan huomattavan korkea ja maksuja ei nykytilanteessa kovin usein alenneta, maksukertymä supistuisi enemmän.

Lähtökohtaisesti niissä kunnissa, joissa on nykyisin bruttotuloihin perustuva maksu, ehdotettu uusi maksujärjestelmä voi tuottaa lisätuloja. Tämä kuitenkin riippuu erilaisista maksun määräämisen perusteena olevista lisäeristä. Nettotuloihin perustuvissa järjestelmissä maksutuotto näyttäisi ehdotetun maksun seurauksena sen sijaan supistuvan, mutta tämäkin riippuu muista maksun määräytymiseen vaikuttavista tekijöistä. Kuten edellä on todettu, arviointi on hyvin haastavaa ja sisältää epävarmuuksia johtuen nykyisen maksujärjestelmän kirjavuudesta sekä siitä, ettei käytettävissä ole kattavaa aineistoa, jonka pohjalta arvioita voitaisiin tehdä.

Vanhustenhuollon rahoitukseen liittyvien taloudellisten kannusteiden on osaltaan nähty edistäneen vanhuspalvelujen rakennemuutosta laitoshoidosta palveluasumiseen ja kotihoitoon. Vanhusten tehostettu palveluasuminen on ollut kunnille edullisempi palvelu kuin laitoshoido. Esitys ei näyttäisi keskimäärin muuttavan pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksutuottoja kovin merkittävästi. Täten esitys ei myöskään kovin merkittävästi muuttaisi palveluasumisen ja laitoshoidon asiakasmaksuilla vähennettyjen nettokustannusten eroa. Kuntatasolla muutokset saattavat kuitenkin olla huomattavampia.

Rauenneassa asiakasmaksulakiesityksessä ehdotettiin, että pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksu olisi ollut enintään 85 prosenttia yksinasuvan nettotuloista, joista olisi vähennetty asiakkaan nettovuokra ja lääkemenot. Asiakkaan käyttövaraksi olisi kuitenkin tullut jäädä vähintään 160 euroa kuukaudessa. Nyt annettavan esityksen valmistelussa on arvioitu simulointimallilla, että vähimmäisvaran korotus rauenneassa esityksessä ehdotetusta 160 eurosta 165 euroon vähentäisi maksukertymää kaikkiaan 1,8 miljoonalla eurolla.

Pitkäaikaisen perhehoidon vähimmäiskäyttövaran korotus 110 eurosta 165 euroon kuukaudessa vähentäisi asiakasmaksukertymää. Vaikutus olisi kuitenkin vähäinen. THL:n tilastotietojen mukaan vuoden 2018 lopussa iäkkäiden perhehoidossa oli 1 155 asiakasta, ja THL:n arvion mukaan asiakkaista noin 75 prosenttia on lyhytaikaisessa tai osavuorokautisessa hoidossa. Tämän arvion mukaan kokoaikaisessa pitkäaikaishoidossa olisi 25 prosenttia asiakkaista. Vuoden 2018 lopun asiakasmäärillä tämä vastaisi noin 290 kokopäiväistä pitkäaikaisasiakasta. Jos esimerkiksi oletettaisiin, että kaikki iäkkäiden perhehoidon pitkäaikaisasiakkaat saisivat pelkkää kansaneläkettä ja tätä täydentävää takuueläkettä sekä tämän lisäksi korotettua eläkettä saavan hoitotukea, asiakasmaksukertymä supistuisi tällöinkin vain noin 80 000 eurolla vuodessa. Todellinen asiakasmaksukertymän muutos olisi luultavasti tätä selvästi pienempi.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakasmaksulaissa säädettäisiin jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua koskevasta maksutaulukosta. Maksutaulukkoa koskevan sääntelyn arvioidaan vähentävän kuntien maksukertymää vähäisessä määrin (–0,1 miljoonaa euroa). Arvio on tehty vertaamalla kuntien nykyisillä maksuprosenteilla laskettua maksukertymää siihen, että jatkossa kaikki kunnat perisivät palvelusta ehdotetun maksutaulukon mukaiset enimmäismaksut. Kuntien nykyiset maksuprosentit on otettu huomioon karkeasti kolmessa maksuluokassa (ks. Tervola ym. 2019).

Luonnos 12.2.2020

Tulosidonnaisten maksujen määräytymisen perusteena olevia tuloja koskeva sääntely vastaisi pääosin voimassa olevan asiakasmaksulain ja -asetuksen sääntelyä, mutta sitä tarkistettaisiin joiltain osin. Esityksessä ehdotetaan, että kunta saisi maksua määrätessään ottaa kuitenkin huomioon joitakin sellaisia jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatuja tuloja, joita voimassa olevan sääntelyn mukaan ei oteta tulona huomioon. Lisäksi kunnat eivät jatkossa voisi ottaa huomioon eräitä tarkemmin jäljempänä lueteltuja tuloja. Tulosidonnaisten maksujen perusteena olevien tulojen ja etuuksien muutoksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta kuntien maksukertymään.

Esityksessä ehdotetaan, että opintoraha ja aikuiskoulutustuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon yhdenmukaisesti kaikissa maksukyvyyn mukaan määräytyvissä maksuissa. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun osalta muutos koskisi opintorahaa, jota ei ole aiemmin otettu tulona huomioon maksua määrättäessä. Aikuiskoulutustuki otetaan sen sijaan jo nykyisin tulona huomioon kotihoidon maksua määrättäessä.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 10 b §:n mukaan opintorahaa ja aikuiskoulutustukea ei oteta tulona huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä, mutta sen sijaan aikuisopintoraha otetaan tulona huomioon. Aikuisopintoraha on sittemmin poistunut. Opintojen johdosta saatavien etuuksien eri asemaan asettamiselle asiakasmaksulainsäädännössä ei ole ollut perusteita, vaan eri palveluista perittävien maksujen eroavaisuudet aikuiskoulutustuen ja aikuisopintorahan osalta ovat todennäköisesti johtuneet termisekaannuksesta.

Käytännössä ehdotetun muutoksen vaikutus maksukertymään olisi marginaalinen, sillä sellaisten palvelujen piirissä, joissa määrätään maksukyvyyn mukaan määräytyvä maksu, arvioidaan olevan enimmillään yksittäisiä henkilöitä, jotka saavat edellä mainittuja tuloja. Käytännössä muutos voisi koskettaa lähinnä jatkuvan ja säännöllisen kotipalvelun asiakkaita tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai asumispalvelussa olevan puolisoa. Käytettävissä ei kuitenkaan ole ollut tilastoja, joiden perusteella voitaisiin arvioida yhtäaikaaisesti maksukyvyyn mukaan määräytyvien palvelujen käyttöä sekä henkilöitä, jotka samanaikaisesti saavat edellä mainittuja etuuksia.

Esityksessä ehdotetaan kotihoidon tuen sisällyttämistä asiakasmaksun perusteena olevaan tuloon. Lasten kotihoidon tukea saavia henkilöitä on maksukyvyyn mukaan määräytyvissä palveluissa lähinnä jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun piirissä, erityisesti lapsiperheiden kotipalvelun piirissä. Lukumäärätietoa säännöllistä palvelua saavista perheistä ei kuitenkaan ole saatavissa tilastoista erikseen. Tilapäistä lapsiperheiden kotipalvelua saavien osalta tuloja ei puolestaan huomioida maksua määrättäessä, minkä vuoksi ehdotus ei koskisi tilapäistä kotipalvelua saavia perheitä.

Osa jatkuvaa ja säännöllistä lapsiperheiden kotipalvelua saavista perheistä saa samanaikaisesti kotihoidon tukea. Kotihoidon tukeen on oikeus silloin, kun alle 3-vuotiasta lasta hoidetaan kotona. Tilastoitua tietoa lapsiperheiden säännöllistä kotipalvelua saavien perheiden tulolähteistä, tai myöskään lasten ikäjakaumasta, ei ole saatavissa.

Vaikutusta maksukertymään voidaan pyrkiä karkeasti hahmottamaan THL:n sosiaalipalvelujen toimintatilaston ja Kelan etuustilastojen avulla. Vuoden 2018 lopussa kotihoidon tukea sai Kelan etuustilastojen mukaan 48 500 perhettä. THL:n sosiaalipalvelujen toimintatilaston mukaan vuoden 2018 aikana kotipalvelua sai 2,3 prosenttia lapsiperheistä. Osuus kuvaa vuoden aikana palvelua saaneita ja sisältää myös muut kuin säännöllistä palvelua saaneet. Täten osuus yliarvioi luultavasti voimakkaasti säännöllistä kotipalvelua tietynä ajankohtana saaneiden lapsiperheiden osuutta. Toisaalta sosiaalipalvelujen toimintatilaston kotipalvelua käyttävien lapsiperheiden osuus on laskettu suhteessa kaikkiin lapsiperheisiin. Pienlapsiperheissä, joita kotihoidontukea saavat perheet ovat, palvelua saavien osuus on luultavasti selvästi suurempi.

Luonnos 12.2.2020

Keskimääräinen saajalle maksettu kotihoidon tuki oli vuoden 2018 lopussa noin 460 euroa kuukaudessa. Esimerkiksi neljän hengen perheessä korkein maksuprosentti olisi esityksen mukaan 16 prosenttia. Enimmäismaksuprosentti saavutettaisiin jo melko kohtuullisella palvelujen tuntimäärällä kuukaudessa. Jos kyseessä olisi neljän hengen perhe, joka käyttäisi palveluja 16 tuntia kuukaudessa, enimmäismaksuprosentti olisi 16 prosenttia. Tällöin keskimääräisen kotihoidon tuen sisällyttäminen maksun perusteena olevaan tuloon kasvattaisi asiakasmaksua noin 74 eurolla kuukaudessa. Tällöin on oletettu, että maksua määrättäessä huomioon otettavat perheen tulot ilman kotihoidon tukea ylittäisivät lasten säännöllisen kotipalvelun maksua määrättäessä sovellettavan tulorajan.

Edellä esitettyjen tilastotietojen pohjalta voi esimerkiksi päätyä laskentaoletukseen, että keskimäärin kunkin kuukauden aikana kotihoidon tukea saaneista lapsiperheistä noin 0,5 prosenttia saisi säännöllistä lapsiperheiden kotipalvelua. Jos kotihoidontuen huomioon ottaminen asiakasmaksun perusteena olevassa tulossa lisäisi keskimääräistä maksua esimerkiksi 70 eurolla kuukaudessa, lisääntyisi maksukertymä näiden oletusten perusteella noin 200 000 tuhannella eurolla vuodessa. Luku ei ole varsinainen arvio, vaan valittuihin oletuksiin ja puutteellisiin tilastotietoihin perustuva hahmotelma vaihtuksen mahdollisesta suuruusluokasta. Maksukertymän ennakoitavissa oleva muutos näyttäisi siis jäävän pieneksi ja siihen sisältyy joka tapauksessa suuri epävarmuus. Tämän vuoksi arviota muutoksen vaikutuksesta ei ole sisällytetty eri muutosten yhteislaskelmaan.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan rintamalisää ei huomioida tulona tulosisännönsä maksuja määrättäessä. Sen sijaan ylimääräinen rintamalisä ja veteraanilisä otetaan tuloina huomioon. Esityksessä ehdotetaan, että myöskään ylimääräistä rintamalisää ja veteraanilisää ei jatkossa otettaisi tulona huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä. Laitoskuntoutus on veteraaneille kuitenkin jo nykyisin maksutonta, joten käytännössä muutos koskisi vain niitä ylimääräistä rintamalisää tai veteraanilisää saavia henkilöitä, jotka saavat pitkäaikaishoitoa esimerkiksi terveyskeskuksen vuodeosastolla tai vanhainkodissa.

Käytössä ei ole tilastotietoa ylimääräisen rintamalisän ja veteraanilisän saajien kunnallisten tulosisännönsä palvelujen käytöstä tai niistä perityistä maksuista. Tämän takia ehdotuksesta seuraavaa asiakasmaksujen supistumista on hyvin vaikea arvioida täsmällisesti. Lisäksi ylimääräistä rintamalisää tai veteraanilisää saavien henkilöiden määrä vähenee koko ajan. Näin ollen ehdotuksen vaikutus kuntien asiakasmaksutuloihin voidaan arvioida vähäiseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että tuloina voitaisiin jatkossa huomioida myös opintojen johdosta suoritettavat apurahat ja muut vastaavat avustukset siltä osin kuin ne ovat veronalaista tuloa tuloverolain 82 §:n nojalla ja lisäksi jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatuja. Henkilöitä, joiden kohdalla näiden tulojen huomioiminen voisi jatkossa tulla kyseeseen, olisivat jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun käyttäjät taikka laitoshoidossa tai asumispalvelussa olevan henkilön puoliso, jolle maksettaisiin mainittua tuloa. Näitä edellä mainittujen palvelujen piirissä olevia henkilöitä ei käytännössä arvioida olevan kuin korkeintaan yksittäisiä, eikä ehdotuksella arvioida olevan olennaista vaikutusta kuntien maksutuottoihin.

Esityksessä ehdotetaan, että maksun määräämisen perusteena olevista tuloista vähennettäviin menoihin lisättäisiin oman asunnon menot pitkäaikaishoitoon siirtymisen yhteydessä sekä edunvalvonnassa olevan asiakkaan edunvalvojan peruspalkkio. Oman asunnon menoja on suuressa osassa kuntia jo nykyisin huomioitu vähennyksenä pitkäaikaishoitoon siirryttäessä niin sanotun järjestelyajan, minkä vuoksi ehdotettavan muutoksen ei arvioida merkitsevän olennaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Lisäksi vähennys kohdistuisi ainoastaan lyhyehkölle määräajalle, joten vaikutus maksukertymään olisi tästäkin näkökulmasta vähäinen.

Luonnos 12.2.2020

Suurimmassa osassa kuntia ja kuntayhtymiä on jo nykyisin huomioitu myös edunvalvontakuluja vähennyksenä maksua määrättäessä, joten ehdotetun lain sääntelyllä ei arvioida olevan olennaisia vaikutuksia kuntien talouteen. Osassa kuntia ja kuntayhtymiä vähennyksenä on hyväksytty edunvalvojan palkkiot sellaisenaan kuin mihin edunvalvojalla on oikeus holhustoimilain ja sen nojalla annetun asetuksen nojalla. Osa kunnista ja kuntayhtymistä on puolestaan hyväksynyt ainoastaan niin sanotun peruspalkkion tai muun kohtuullisen vähennyksen.

Maksukaton laajentaminen

Maksukaton alan laajentamisen suun terveydenhuollosta perittäviin maksuihin arvioidaan alentavan kuntien maksukertymää 9,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Tilapäisen kotisairaanhoidon ja tilapäisen kotisairaalahoidon sisällyttämisestä maksukattoon aiheutuisi puolestaan noin 1,5 miljoonan euron kustannusvaikutus. Viimeksi mainittu vaikutusarvio koskee vaan niitä tilapäisen kotisairaanhoidon käyntejä, joista kotisairaanhoido on eroteltavissa kotipalvelusta. Näitä on arviolta noin 30 prosenttia kaikista tilapäisen kotihoidon käynneistä.

Maksukatto täyttyy nykyisin arviolta noin viidellä prosentilla aikuisväestöstä, kun alaikäisen maksut luetaan mukaan huoltajan maksukattoon. Osuus vastaa noin 220 000 henkilöä. Esityksessä ehdotettujen muutosten myötä niiden henkilöiden määrä, joilla maksukatto täyttyy, kasvaisi 0,5 prosenttiyksiköllä eli noin 20 000 henkilöllä.

Maksukatto on otettu laskelmassa huomioon laskennallisesti, eli on oletettu, että kaikki asiakkaat, joiden maksukatto ylittyy, ovat tietoisia ylityksestä ja reagoivat siihen. Maksukaton seurantavelvollisuus kuitenkin säilyisi asiakkaalla itsellään, joten jatkossakin on mahdollista, että moni asiakas ei havaitse maksukattonsa täytyneen. Tämän vuoksi laskelma saattaa yliarvioida vaikutuksia.

Jatkossa asiakasmaksulaissa säädettäisiin nimenomaisesti muidenkin terapioiden kuin yksilökohtaisen fysioterapian kerryttävän maksukattoa. Ehdotukselle ei voida laskea luotettavasti kustannusarviota, koska maksuista, joita kunnat ovat perineet muista terapioiden kuin yksilökohtaisesta fysioterapiasta, ei ole koottua tietoa. Osassa kuntia on jo nykyisin laskettu maksukattoon muistakin terapioiden kuin yksilökohtaisesta fysioterapiasta perityt asiakasmaksut.

Käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu

Kuten edellä jaksossa 2.1.2 on todettu, käyttämättä ja peruuttamatta jätettyjen käyntien osuudeksi perusterveydenhuollon käynneistä voidaan arvioida vähintään noin 2 prosenttia. Esimerkiksi hoitajavastaanottojen osalta tämä tarkoittaisi noin 102 000 käyttämättä ja peruuttamatta jätettyä vastaanottoa vuodessa. Voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista maksun perimistä hoitajavastaanotosta, joka on ilman hyväksyttävää syytä jätetty käyttämättä ja peruuttamatta.

Jos jokaisesta käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä hoitajavastaanotosta perittäisiin jatkossa esityksessä ehdotettu 50,80 euroa, kuntien maksutulot kasvaisivat yli 5 miljoonalla eurolla. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu käyttöalaa laajennettaisiin muutoinkin. Laskelmassa ei kuitenkaan ole huomioitu tilanteita, joissa maksua ei saisi periä sen vuoksi, että käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle olisi hyväksyttävä syy, maksun periminen olisi kohtuutonta tai asiakas olisi alle 15-vuotias.

On mahdollista, että ehdotetun sääntelyn myötä asiakkaat jättäisivät varaamiansa palveluja käyttämättä ja peruuttamatta harvemmin kuin nykyisin. Tällöin ehdotetun sääntelyn kokonaistaloudelliset

Luonnos 12.2.2020

säästöt olisivat merkittävät, sillä turhien poisjääntien väheneminen vähentäisi myös käyttämättä ja peruuttamatta jätettyjen vastaanottoaikojen ja paikkojen seurauksena syntyviä jonoja ja tyhjiä paikkoja sekä näistä aiheutuvia kertaantuvia kustannuksia.

Asiakasmaksujen alentaminen ja perimättä jättäminen

Esityksessä ehdotetaan, että asiakasmaksun huojentamisen ensisijaisuutta toimeentulotukeen nähden korostettaisiin ja kunnalle säädettäisiin velvollisuus huolehtia siitä, että asiakas saa nykyistä paremmin tiedon huojentamista koskevasta sääntelystä. Ehdotettujen muutosten voidaan arvioida lisäävän huojentamissääntelyn tunnettuutta sekä kunnissa että asiakkaiden keskuudessa, mikä luultavasti tulee ainakin jossain määrin lisäämään asiakasmaksujen huojentamista ja sitä kautta vähentämään kuntien asiakasmaksutuloja. Näiden muutosten kustannusvaikutuksia ei kuitenkaan voida arvioida euromääräisesti.

4.2.2 Vaikutukset valtion talouteen

Esityksessä ehdotettujen muutosten arvioidaan vähentävän kuntien asiakasmaksutuloja yhteensä 45 miljoonalla eurolla vuodessa. Tämä korvattaisiin kunnille lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta vastaavalla määrällä.

4.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Esitykseen sisältyy ehdotuksia, jotka saattavat lisätä julkisten terveystalvelujen kysyntää ja vastaavasti vähentää yksityisten terveystalvelujen kysyntää. Esimerkiksi suun terveydenhuollosta perittävien maksujen sisällyttäminen maksukattoon saattaa lisätä suun terveydenhuollon talvelujen kysyntää julkisella puolella, ja jos kasvaneeseen kysyntään pystytään vastaamaan, puhtaasti yksityisten talvelujen käyttö saattaa näiltä osin vähentyä. Toisaalta on mahdollista, että kunnat pyrkivät vastaamaan talvelujen kysynnän kasvuun käyttämällä ostotalveluita, mikä taas saattaa lisätä ostotalveluita tarjoavien yritysten talvelujen kysyntää.

Jos esityksessä ehdotetut muutokset kannustavat työntekijöitä hakeutumaan nykyistä helpommin esimerkiksi hoitajavastaanotolle, sairauspoissaolot voivat vähentyä ja työn tuottavuus sitä kautta parantua sellaisissa yrityksissä, joissa ei ole laajaa työterveyshuoltoa vaan jonka työntekijät käyttävät julkisia terveystalveluja. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että kunnat pystyvät vastaamaan talvelujen kysynnän mahdolliseen kasvuun.

Maksukaton laajentaminen suun terveydenhuoltoon saattaisi vaikuttaa siten, että osa yksityissektorin niistä asiakkaista, joilla on runsaasti suun terveydenhuollon tai muun terveydenhuollon kustannuksia, siirtyy käyttämään julkisia suun terveydenhuollon talveluja. Tällainen siirtymä ei kuitenkaan todennäköisesti olisi merkittävä. Kela julkaisi vuonna 2015 tutkimuksen, jonka mukaan vuoden 2013 aikana Oulussa suun terveydenhuollossa yksityissektorin talveluja käytti 56 prosenttia ylimpään tuloiluokkaan kuuluvista henkilöistä ja vain 6 prosenttia alimpaan tuloiluokkaan kuuluvista. Suun terveys on yhteydessä henkilön sosioekonomiseen taustaan, joten eniten talveluja tarvitsevat henkilöt todennäköisesti käyttävät jo nyt lähinnä julkisen sektorin talveluja.

Lisäksi yksityissektorin tarjoaman suun terveydenhuollon kysynnän hintajousto on pientä, eli hinnan muuttuessa kysyntä muuttuu vain vähäisesti. Yksityissektorin talvelujen käyttö esimerkiksi väheni vain hiukan, kun sairausvakuutuskorvaukset laskivat noin 30 prosentista noin 15 prosenttiin vuosien 2014 ja 2016 välillä. Suurin osa vähenemästä selittyi sillä, että terveille potilaille ei enää korvattu suun tutkimusta joka vuosi.

Luonnos 12.2.2020

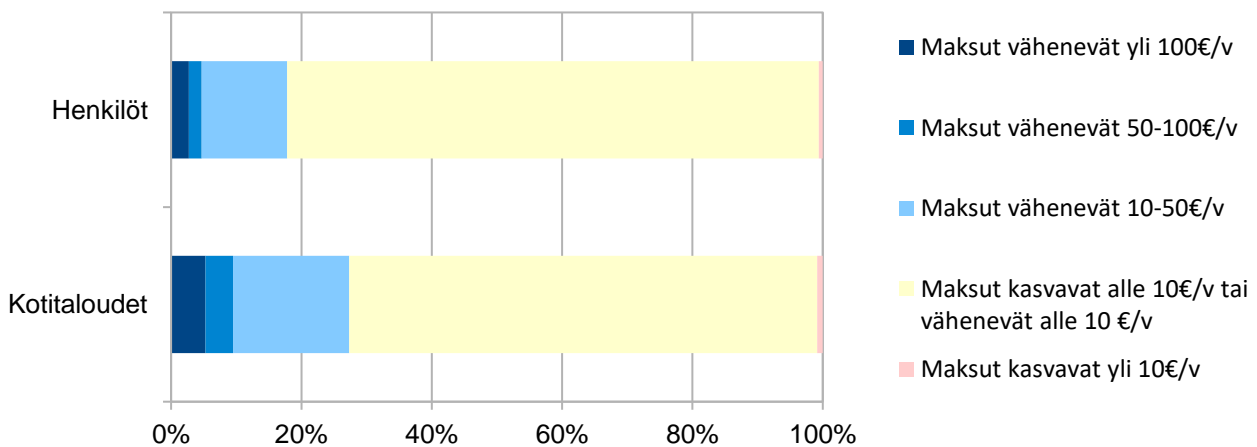
Odotusajat kiireettömään julkiseen suun terveydenhuoltoon ovat tavanomaisesti noin kolme kuukautta, kun yksityisvastaanotolle pääsee useimmiten muutaman päivän kuluessa. Tämä vähentänee osaltaan asiakkaiden mahdollista halukkuutta siirtyä yksityisvastaanoilta julkisiin. Suun terveydenhuollon yritysten asema vaikuttaa olevan vahva: Kelan ja Tilastokeskuksen tietojen mukaan yksityisen hammashoidon hinnat ovat nousseet vuoden 2010 huhtikuusta vuoden 2019 lokakuuhun noin 33 prosenttia, kun kuluttajahintaindeksimuutos on samana ajankohtana ollut vain noin 13 prosenttia.

4.2.4 Vaikutukset kotitalouksien asemaan ja talouteen

Tässä alajaksossa esitettävät vaikutusarviot sisältävät kaikki ehdotetut muutokset lukuun ottamatta käyttämättä ja peruuttamatta jäänestä ajasta perittävän maksun muutoksia (+5 miljoonaa euroa) ja HIV-estolääkityksen maksuttomuutta (−0,9 miljoonaa euroa). Nämä jouduttiin jättämään kokonaisarvion ulkopuolelle, koska kyseiset vaikutukset on arvioitu erikseen muista tilastolähteistä.

Esityksessä ehdotetulla sääntelyllä olisi vaikutusta arviolta noin miljoonan henkilön eli joka viidennes suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Heistä 980 000 henkilöllä eli 98 prosentilla maksut pienenisivät nykyisestä, ja 33 000 henkilöllä maksut voisivat puolestaan nousta ehdotetun jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksutaulukon vuoksi. Niiden henkilöiden keskuudessa, joilla maksu muuttuisi, keskimääräinen muutos olisi 44 euroa vähemmän maksuja vuoden aikana.

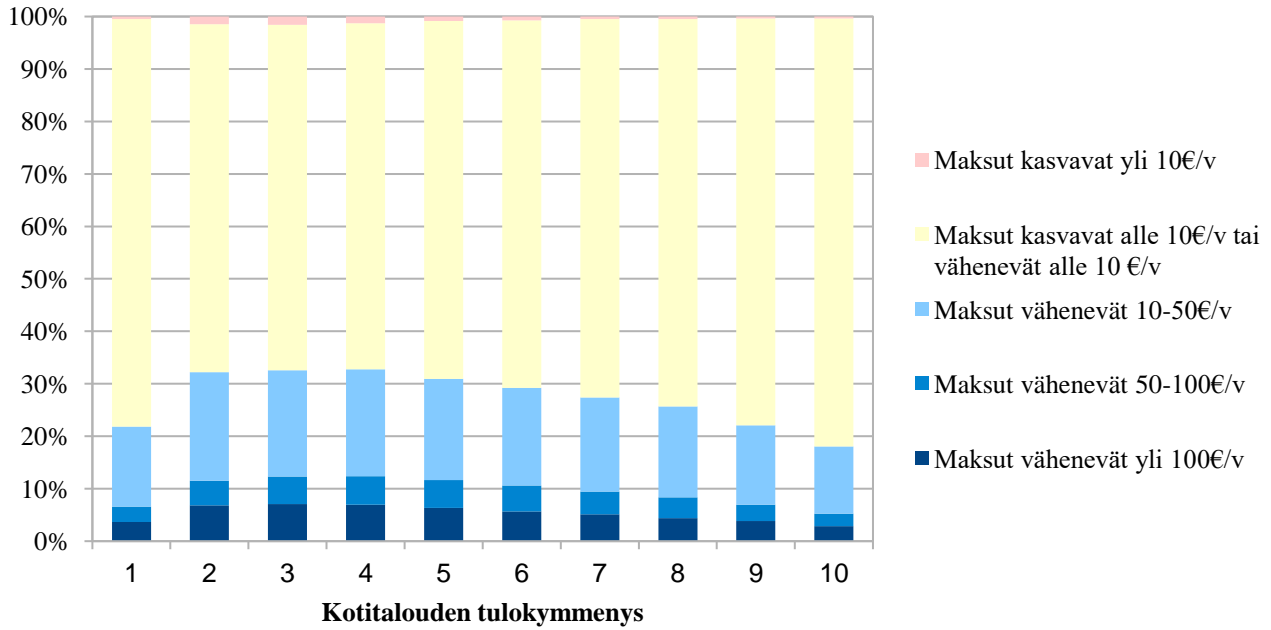
Suurimmalla osalla (71 prosentilla) niistä henkilöistä, joilla maksut muuttuisivat, maksut vähenevät maltillisesti, 10—50 euroa vuodessa. Joka kymmenennellä maksut kuitenkin vähenisivät 50—100 euroa vuodessa. Lopuilla 15 prosentilla niistä, joilla maksut muuttuisivat, maksut vähenisivät merkittävästi, yli 100 euroa vuodessa. Näitä muutoksia kuvataan alla taulukossa X.

Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma henkilöittäin ja kotitalouksittain.

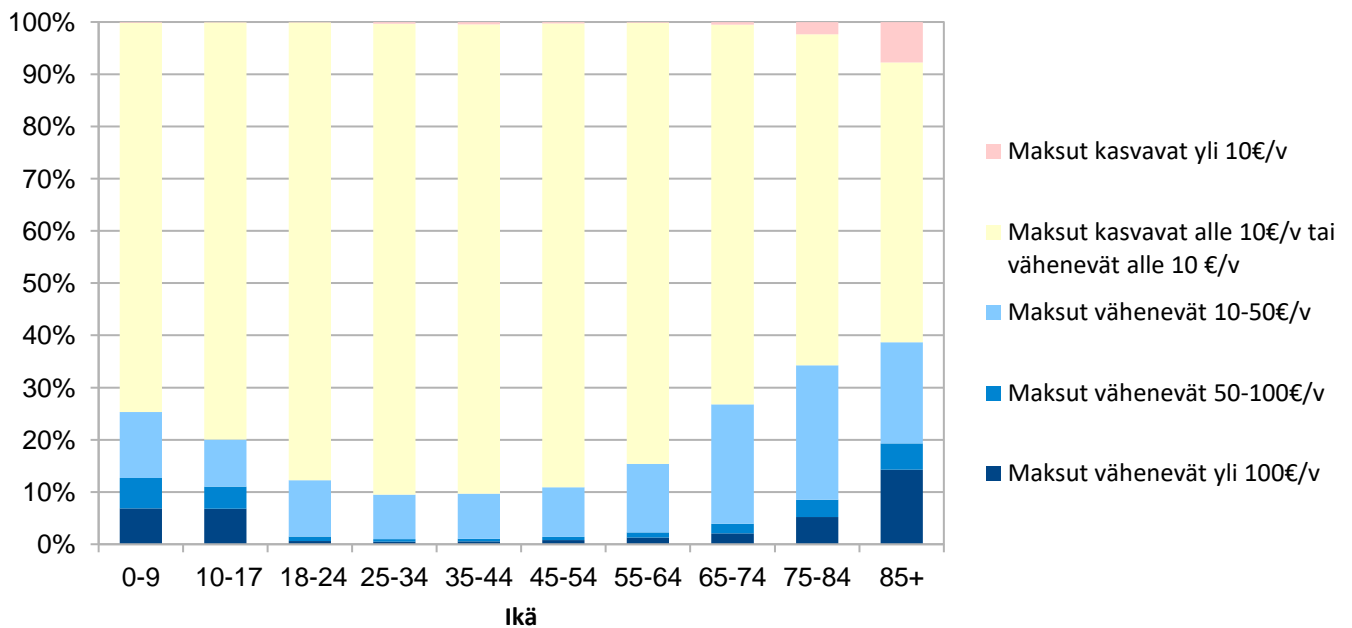
Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutukset kohdistuvat terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttäjiin ja niiden keskuudessa erityisesti lapsiperheisiin, kotihoitoon asiakkaisiin ja paljon palveluita käyttäviin henkilöihin. Muutoksia eri kohderyhmiin kuvataan seuraavassa taulukoin ja niihin liittyvin sanallisin selityksin.

Luonnos 12.2.2020

Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma tulokymmenyksittäin.

Kuten yllä taulukossa X kuvataan, ehdotettujen muutosten myötä maksut vähenisivät melko tasaisesti kaikissa tulokymmenyksissä. Väheneminen olisi hieman yleisempää tulojakauman alapäässä, tulokymmenyksissä 2—4, joihin useimmat ikääntyneiden kotitalouksista kuuluvat. Muutoksen kohdentuminen tulokymmenyksiin heijastaa pitkälti palveluita käyttävien tulojakaamaa.

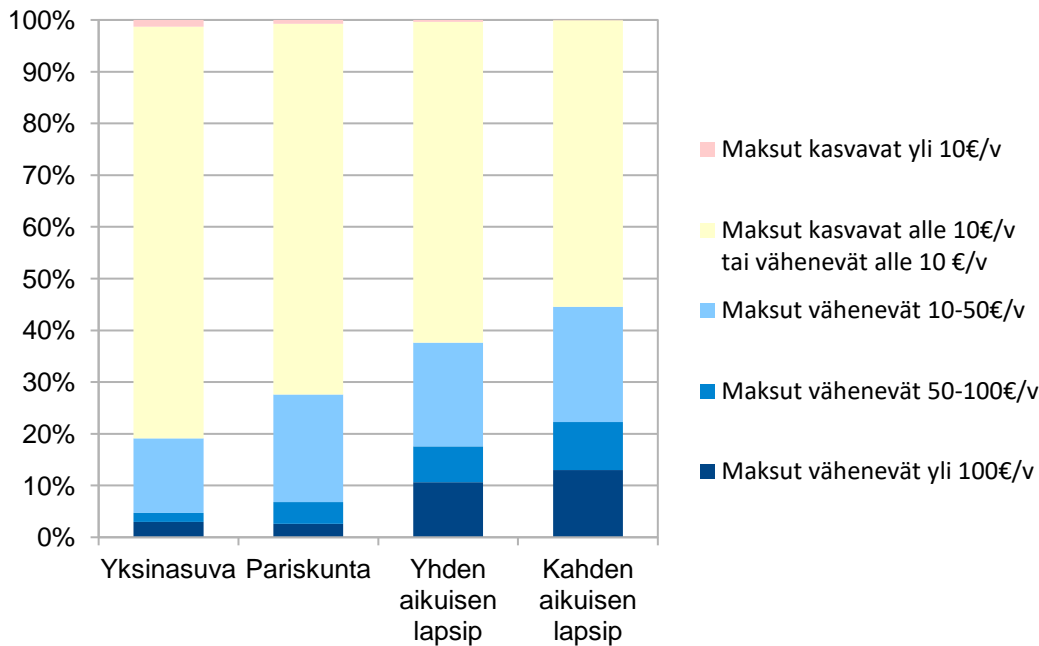
Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma ikäryhmittäin.

Kuten yllä taulukossa X kuvataan, ehdotetut muutokset kohdistuisivat etenkin yhtäältä ikääntyneisiin ja toisaalta alaikäisiin henkilöihin. Yli 85-vuotiaista noin puolella maksut muuttuisivat. Suurimmalla osalla heistä maksut vähenisivät, joillakin hyvin merkittävästikin, mutta lähes joka kymmenennellä yli 85-vuotiaalla maksut saattaisivat nousta esityksessä ehdotetun kotihoidon maksutaulukon myötä.

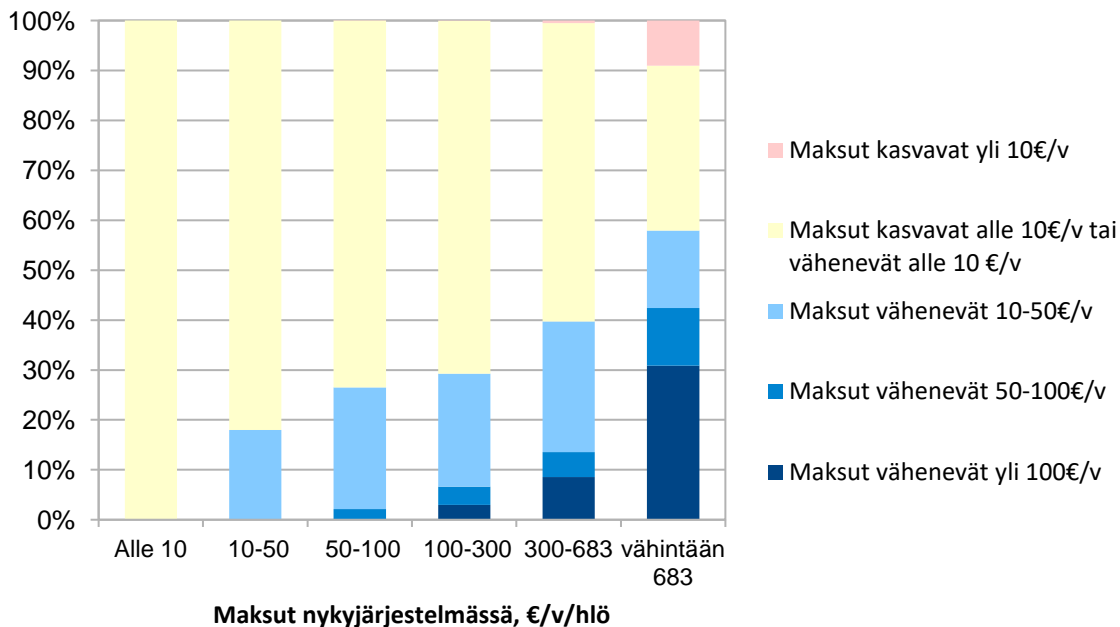
Luonnos 12.2.2020

Alle 10-vuotiaista joka neljännellä maksut pienenisivät sen vuoksi, että heiltä ei enää perittäisi poliikklinikamaksua.

Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma eri perhemuodoissa.

Kuten yllä taulukossa X kuvataan, ehdotetut muutokset kohdistuisivat eri perhemuodoista ennen kaikkea lapsiperheisiin. Noin 40 prosentilla lapsiperheistä maksut vähenisivät ja joka kymmenennellä lapsiperheellä maksut vähenisivät jopa yli 100 euroa vuodessa. Suhteellisesti vähiten muutokset kohdistuisivat yksinasuviin, joita on toisaalta määrällisesti eniten. Joka viidennellä yksinasuvalla maksut pienenisivät.

Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma nykyisten maksujen mukaan.

Luonnos 12.2.2020

Yllä taulukossa X esitetään, miten maksujen arvioidaan muuttuvan nykyisen maksukertymän mukaan ryhmiteltyinä. Maksut muuttuisivat erityisesti niillä, jotka käyttävät paljon palveluita ja joilla on siten korkea maksukertymä jo ennen muutosta. Tämä johtuu yhtäältä siitä, että kotihoidon suuriin tulosidonnaisiin maksuihin ehdotetaan paljon muutoksia, ja toisaalta siitä, että maksukattoa laajennettaisiin. Maksukertymässä on huomioitu maksukattoon kuuluvien tasasuuruisten maksujen lisäksi suun terveydenhuollon, kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen maksut.

Maksukattoa koskevilla muutosehdotuksilla parannettaisiin asiakkaiden taloudellista asemaa. Tämä koskee erityisesti niitä asiakkaita, jotka käyttävät palveluja runsaasti. Maksukaton laajennusten myötä nykyistä useamman asiakkaan maksukatto täyttäisi kalenterivuoden aikana ja samalla sosiaali- ja terveyspalvelujen käytöstä asiakkaille aiheutuva maksurasitus pienentyisi. Viimeksi sanottu edellyttää kuitenkin, että asiakas seuraa itse maksukattonsa kertymistä ja reagoi sen täyttymiseen.

Ehdotus, jonka mukaan apurahat huomioitaisiin tietyin edellytyksin tulosisidonnaisia maksuja määrätessä, saattaisi yksittäisen perheen kohdalla merkitä olennaista muutosta maksun määrään. Tämä riippuisi kuitenkin siitä, minkä palvelun piirissä henkilö tai tämän puoliso olisi ja millaiset tulot perheellä muutoin olisi, sekä siitä, kuinka paljon palvelua käytettäisiin. Käytettävissä ei ole tilastoitua tietoa siitä, kuinka moni henkilö elää taloudessa, jossa saadaan samanaikaisesti kunnallisia maksukertymäänsä mukaan määrättyjä palveluja sekä jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatavia veronalaisia apurahoja tai muita vastaavia avustuksia.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Maksuttomia palveluja, maksukaton soveltamisalan laajentamista sekä maksujen huojentamista koskevien ehdotusten voidaan arvioida helpottavan asiakkaiden taloudellista asemaa ja siten vähentävän asiakasmaksuista aiheutuvaa työtä toimeentulotuessa ja ulosotossa. Mainituilla ehdotuksilla vähennettäisiin näin kustannuksia, joita eri viranomaisille aiheutuu asiakasmaksuasioiden käsittelystä.

Ehdotetun maksujen huojentamista koskevan sääntelyn arvioidaan toisaalta jonkin verran kasvattavan kuntien hallinnollista työtä. Vaikutuksia tulisi kuitenkin tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta, muun muassa mahdollisten vaihtoehtoisten kustannusten kautta, joita kunnalle tai valtiolle voi syntyä esimerkiksi toimeentulotukikäsitteilyn tai ulosoton käsitteilyn seurauksena. Tällä tavoin tarkasteltuna kunnille aiheutuvan hallinnollisen työn ja sen kustannusten voidaan arvioida olevan vähäiset.

Esityksessä ehdotettu hoitajavastaanottojen maksuttomuus poistaisi maksujen perimiseen liittyvän hallinnollisen työn niissä kunnissa, jotka nykyisin perivät maksuja hoitajavastaanoista. Samoin poliklinikan antaman tutkimuksen ja hoidon maksuttomuutta koskeva ehdotus vähentäisi kuntien hallinnollista työtä poliklinikkamaksujen perimisen osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakasmaksuja koskeviin laskuihin olisi liitettävä kirjallinen oikaisuvaatimusohje. Asiakasmaksuja koskevien oikaisuvaatimusten voidaan arvioida lisääntyvän ohjeistuksen seurauksena, minkä puolestaan voidaan arvioida jossain määrin lisäävän hallinnollista työtä kunnissa. Lisääntyneiden oikaisuvaatimusten johdosta annetut päätökset voivat lisäksi kasvattaa myös tuomioistuimiin tehtyjen valitusten määrää. Sääntelyn selkeyttämisellä kuitenkin parannettaisiin asiakkaan oikeusturvaa, ja se olisi välttämätöntä muutoksenhakua koskevan sääntelyn tarkoituksen toteuttamiseksi. Tuomioistuimeen tehtäviä valituksia saattaa lisätä myös se, että jatkossa valitusluvan myöntämisperusteita ei olisi rajattu ainoastaan ennakkopäätösperusteeseen.

Luonnos 12.2.2020

Esityksessä ehdotettu hoitajavastaanottojen maksuttomuus saattaa muuttaa lääkärin ja hoitajien välistä työnjakoa terveyskeskuksissa, jos maksuttomuus tekee terveyskeskusten asiakkaille hoitajavastaanotosta houkuttelevamman vaihtoehdon suhteessa lääkärivastaanottoon. Terveyskeskuksissa kuitenkin yleensä valitaan hoidon tarpeen arvion yhteydessä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolle asiakas ohjataan. Siten on mahdollista, että joissain tilanteissa asiakkaita saatetaan ohjata nykyistä enemmän lääkärivastaanotoille sen vuoksi, että toisin kuin hoitajavastaanotoista, lääkärivastaanotoista saisi jatkossakin periä maksun.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.4.1 Vaikutukset ihmisten terveyteen

Hoitajavastaanottojen maksuttomuudella ja perusterveydenhuollon avosairaanhoidon mielenterveys-työn maksuttomuuden selkiyttämällä tuettaisiin varhaista terveysongelmiin puuttumista. Tällä tavoin voitaisiin ehkäistä vakavampien terveystaittojen syntymistä. Jos kuitenkin esimerkiksi hoitajavastaanottojen maksuttomuus johtaisi palvelun kysynnän voimakkaaseen kasvuun, johon kunnat eivät pystyisi vastaamaan, ehdotettu maksuttomuus ei välttämättä ainakaan suoraan parantaisi ihmisten terveyttä.

HIV-estolääkityksen maksuttomuudella voidaan edistää PrEP-lääkityksen käyttöä ja vähentää siten HIV-tartuntoja. Lisäksi on otettava huomioon, että PrEP-lääkityksen maksuttomuudella voidaan saada suuressa HIV- ja sukupuolitauditartuntariskissä oleva henkilö terveydenhuollon piiriin, jolloin mahdollinen muu riskikäyttäytyminen voi samalla muuttua ohjauksen, testauksen ja neuvonnan seurauksena.

Suun terveydenhuollon maksujen sisällyttämisen maksukattoon arvioidaan edistävän suun terveydenhuollon palvelujen käyttöä ja siten parantavan väestön suun terveyttä. Suu- ja hammassairauksien hoidolla voidaan todennäköisesti myös ehkäistä muiden sairauksien syntymistä. Erityisesti alemmissa sosioekonomisissa ryhmissä suun terveys on yleensä heikompi ja hoidon tarve suurempi, joten ehdotettu maksukaton laajentaminen suun terveydenhuollon maksuihin todennäköisesti parantaisi suun terveyttä ennen kaikkea niillä henkilöillä, joilla on eniten suun sairauksia. Suun sairaudet ovat yhteydessä moniin muihinkin sairauksiin, joten myönteinen vaikutus ulottuisi laajemminkin ihmisten terveyteen. Siten ehdotettu maksukaton laajennus olisi omiaan kaventamaan terveyseroja ja edistämään yhdenvertaisuutta eri väestöryhmien välillä.

4.4.2 Vaikutukset lapsiin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja seksuaalivähemmistöihin

Vaikutukset lapsiin

Esityksessä ehdotetaan poliklinikan antaman tutkimuksen ja hoidon maksuttomuutta alaikäisille. Maksuttomuuden laajentaminen parantaisi lasten yhdenvertaista palvelujen saatavuutta ja tukisi lapsiperheiden palvelujen käyttöä. Maksuttomuus parantaisi etenkin heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden asemaa, kun lapsen sairastamisesta aiheutuva maksutaakka pienenesi. Se tukisi näin ollen varsinkin pienituloisia lapsiperheitä, joissa on yksi tai useampi sairastunut lapsi, ja sillä voitaisiin tätä kautta saavuttaa pitkän aikavälin hyötyjä.

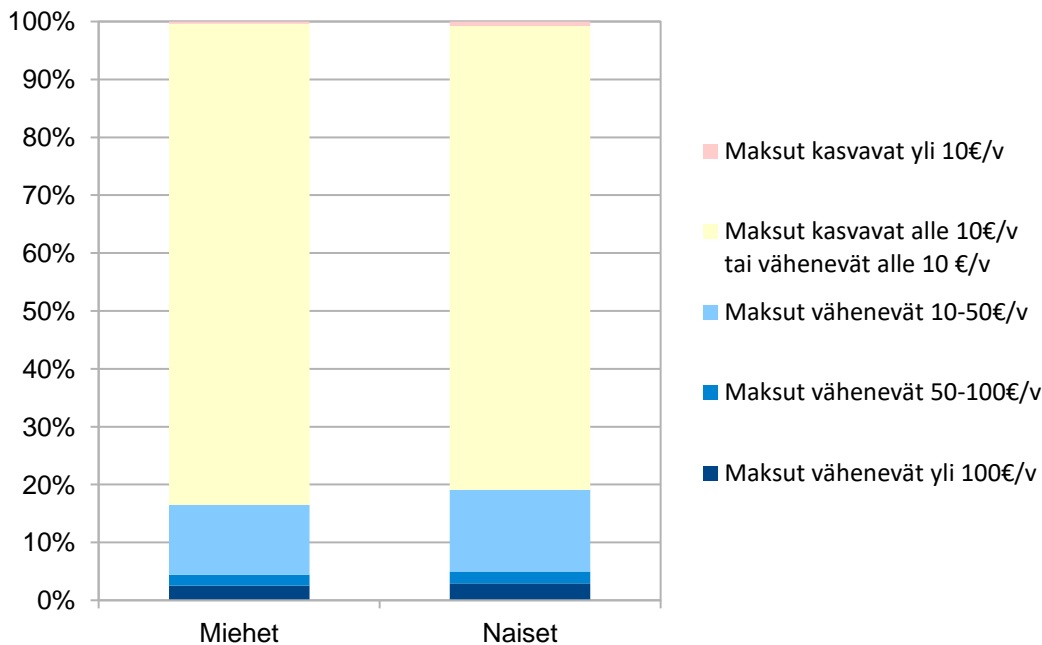
Ehdotetulla maksuttomuuden laajentamisella ei kuitenkaan välttämättä ole merkittävää vaikutusta hoitoon hakeutumisen kannalta, sillä kyse on usein välttämättömistä palveluista, joihin ohjataan taloudellisesta asemasta riippumatta. Suorat vaikutukset lasten terveyteen olisivat siten todennäköisesti vähäisiä.

Luonnos 12.2.2020

Perheissä, joissa lapsi tarvitsee runsaasti sairaanhoidon palveluja tai joissa on useita sairastavia lapsia, poliklinikkamaksuja voidaan voimassa olevan asiakasmaksulain mukaan periä aina 683 euroon eli maksukaton täyttymiseen asti. Esityksessä ehdotettu poliklinikan antaman tutkimuksen ja hoidon maksuttomuus alle 18-vuotiaille säästäisi siis lapsiperheeltä enimmillään 683 euroa vuodessa.

Suun terveydenhuollon palveluja käyttävät vähiten sosioekonomisesti heikoimmassa asemassa olevat henkilöt, vaikka heillä palvelujen tarve olisi suurinta. Vanhempien suun terveys heijastuu myös lasten suun terveyteen monin tavoin. Esimerkiksi hoitamattoman suun vahingollinen bakteerikanta voi siirtyä vanhemmalta lapselle, ja suun terveyteen liittyvät tavat ja tottumukset omaksutaan kotona jo varhain. Esityksessä ehdotetulla maksukaton laajentamisella suun terveydenhuollon maksuihin tuettaisiin vanhempia käyttämään suun terveydenhuollon palveluja ja voitaisiin siten tukea paitsi heidän itsensä, myös heidän lastensa suun terveyttä.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Taulukko X. Ehdotettujen muutosten vaikutusten jakauma sukupuolittain.

Kuten yllä taulukossa X kuvataan, maksut pienentyisivät 20 prosentilla naisista ja 17 prosentilla miehistä. Erityisesti 18—44-vuotiaiden kohdalla maksut pienenisivät useammin naisilla kuin miehillä. Tätä selittää ehdotettu hoitajavastaanoton maksun poisto, joka kohdistuisi enemmän naisiin.

Vaikutukset seksuaalivähemmistöihin

Euroopan maissa, mukaan lukien Suomessa, valtaosa HIV:n ehkäisyyn tarkoitettujen PrEP-lääkityksen käyttäjistä on miehiä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa. Tämän perusteella voidaan olettaa, että esityksessä ehdotetulla HIV-estolääkityksen maksuttomuudella olisi merkitystä etenkin niiden miesten kannalta, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Lääkityksen käyttäjäprofiilia muissa Euroopan maissa kuvataan jäljempänä jaksossa 5.2.

Luonnos 12.2.2020

4.4.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännöksellä ilmaistaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskeva pääperiaate. Perustuslain 6 §:n 1 momentin säännöstä täydentää 2 momentin syrjäntäkielto. Perustuslain 19 §:n 3 momentti velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistämään väestön terveyttä. Perustuslakivaliokunta on useissa lausunnoissaan (muun muassa PeVL 39/1996 vp, PeVL 8/1999 vp ja PeVL 10/2009 vp) todennut, että asiakasmaksut eivät suuruutensa takia saa siirtää kyseisiä palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin.

Palvelujen saantia turvattaisiin ja yhdenvertaista palveluihin pääsyä edistettäisiin monilla esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla. Esimerkiksi maksuttomat hoitajavastaanotot ja mielenterveystyö perusterveydenhuollossa ja poliklinikan antaman tutkimuksen ja hoidon maksuttomuus alaikäisille turvaisivat terveyspalvelujen saantia asiakkaan tai tämän perheen taloudellisesta asemasta riippumatta ja parantaisivat siten perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen käytännön toteutumista yhteiskunnassa.

Myös esimerkiksi maksukaton laajentaminen suun terveydenhuollon maksuihin olisi omiaan kaventamaan terveyseroja ja edistämään yhdenvertaisuutta eri väestöryhmien välillä, sillä erityisesti alemmissa sosioekonomisissa ryhmissä suun terveys on yleensä heikompi ja hoidon tarve suurempi. Suun terveydenhuollon asiakasmaksut ovat huomattavan paljon korkeammat kuin muussa terveydenhuollossa, ja ne ovat usein esteenä asianmukaiselle hoidolle. Heikko suun terveys on yhteydessä henkilön sosioekonomiseen asemaan. Esityksessä ehdotetut maksukaton laajennus turvaisi tarpeelliset suun hoidon palvelut niitä eniten tarvitseville.

Esityksessä ehdotetaan, että perusterveydenhuollon avosairaanhoidon mielenterveystyö säädettäisiin aina maksuttomaksi. Maksuttomuus edistäisi mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden hoitoon hakeutumista. Mielenterveysongelmiin liittyy sekä syy- että seuraustekijöiden vaikutuksesta työttömyyttä, työkyvyttömyyttä ja taloudellisia vaikeuksia. Vanhempien mielenterveysongelmat ovat lisäksi usein syynä pienten lasten huostaanottoon. Ehdotetulla maksuttomuuden selkiyttämällä edistettäisiin siten mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden ja heidän perheidensä asemaa ja perusoikeuksien toteutumista yhteiskunnassa.

Lisäksi eri alueilla asuvien asiakkaiden yhdenvertaisuus paranisi nykyisestä, kun jatkossa asiakasmaksulaissa säädettäisiin esimerkiksi palveluasumisen maksuperusteista, jotka nykyisin vaihtelevat merkittävästi kunnittain.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Eroja rauenneeseen esitykseen nähden

Nyt annettavassa esityksessä ehdotetaan useita samoja uudistuksia kuin rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä. Maksukaton laajennukset suun terveydenhuoltoon, tilapäiseen kotisairaanhoidon ja kotisairaalahoidon, terapiaoihin ja etäpalveluihin sekä toimeentulotuesta maksettuihin asiakasmaksuihin sisältyivät myös rauenneeseen esitykseen. Pitkäaikaishoidon ja -palvelujen maksujen määrääytymisestä ehdotetaan nyt säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin rauenneessa esityksessä. Lisäksi nyt annettavassa esityksessä ehdotetaan osittain samoja laajennuksia maksuttomiin terveyspalveluihin kuin rauenneessa esityksessä.

Luonnos 12.2.2020

Nyt annettavan esityksen ja rauenneen esityksen välillä on kuitenkin myös keskeisiä eroja. Osittain erot liittyvät käytettävissä olevaan rahoitukseen. Rauenneeseen esitykseen sisältyi eräitä ehdotuksia, jotka olisivat merkittävästi lisänneet maakuntien maksukertymää. Nyt annettavaan esitykseen ei puolestaan sisälly tällaisia ehdotuksia, minkä vuoksi esityksessä ei voida ehdottaa kaikkia samoja maksuttomuuden laajennuksia tai muita maksutuloja vähentäviä ehdotuksia, joita rauenneessa esityksessä ehdotettiin. Lisäksi nyt annettavan esityksen valmistelussa on havaittu, että maksukatton laajentaminen suun terveydenhuoltoon vähentää maksutuottoja paljon enemmän kuin rauenneessa esityksessä oli arvioitu: nyt arvio on 9,9 miljoonaa euroa, kun rauenneessa esityksessä se oli 5,4 miljoonaa euroa.

Esitysten väliset erot liittyvät myös uudistusten toteuttamistapaan ja niiden kytköksiin muihin esityksiin. Rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä ehdotettu laki liittyi hallituksen esitykseen eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017), joka kuitenkin raukesi. Viimeksi mainitussa esityksessä ehdotettiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu olisi siirretty maakunnille. Rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä ehdotettu laki oli tarkoitettu tulemaan voimaan samalla, kun sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu olisi siirtynyt kunnilta maakunnille. Asiakasmaksut olisivat olleet täydentävä komponentti maakuntien rahoitusmallissa.

Myös pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan sosiaali- ja terveystalveluiden järjestäminen siirretään maakuntien tehtäväksi. Nyt annettavassa esityksessä ehdotetun asiakasmaksulain muutoksen on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan jo ennen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy maakunnille. Siksi esityksessä ei ehdoteta tältä osin muutoksia nykytilaan, vaan asiakasmaksujen perintä säilyisi toistaiseksi kunnilla.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin asiakasmaksulain kokonaisuudistusta, kun taas nyt annettavassa esityksessä ehdotetaan muutoksia voimassa olevaan asiakasmaksulakiin. Esityksessä ehdotetut muutokset eivät poista asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen tarvetta, joka liittyy muun muassa säädöstasoon, asetuksenantovaltuuksiin ja vanhentuneisiin säädösviittauksiin. Kokonaisuudistus on kuitenkin tarkoituksenmukaisinta toteuttaa samalla, kun sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirretään kunnilta maakunnille. Nyt annettavan esityksen tarkoituksena puolestaan on ennen kaikkea varmistaa, että asiakasmaksulainsäädännön kiireellisimmät uudistustarpeet saadaan toteutettua mahdollisimman pian.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin eräitä monikanavarahoituksen purkamiseen liittyneitä uudistuksia. Monikanavarahoituksen yksinkertaistamista ehdotettiin hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, sairausvakuutuslain 2 luvun 6 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta annetun lain kumoamisesta (HE 297/2018), joka kuitenkin raukesi. Nyt annettavassa esityksessä ei ehdoteta vastaavia muutoksia, vaan niiden tarvetta olisi arvioitava tulevaisuudessa erikseen.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että maakunta olisi saanut periä palvelusta maksun vain, jos maksusta säädetään laissa. Nyt annettavassa esityksessä ei puolestaan ehdota muutosta nykytilaan, jonka mukaan kunta saa periä maksun sosiaali- ja terveystalveluista, jollei lailla toisin säädetä. Eduskunnan oikeusasiamies on useissa ratkaisuisaan (esimerkiksi dnro 1739/4/09, dnro 5589/4/15 ja dnro 1304/4/16) todennut pitävänsä välttämättömänä, että laissa säädetään tyhjentävästi ja täsmällisesti niistä terveystalveluista, joista voidaan periä maksu. Tällainen koko asiakasmaksulainsäädännön lähtökohtia koskeva merkittävä periaatteellinen muutos on kuitenkin käytännössä mahdollista toteuttaa vasta asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Luonnos 12.2.2020

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että maksun saisi periä jokaiselta perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkäri- ja hoitajavastaanotolta ilman niin sanottuja välikattoja. Rauenneessa esityksessä arvioitiin, että tämä kasvattaisi maksukertymää lääkärivastaanottojen osalta 27 miljoonalla ja hoitajavastaanottojen osalta 30 miljoonalla eurolla. Valiokuntakäsittelyssä nämä arviot tosin tarkentuivat lääkärivastaanottojen osalta 12 miljoonaan ja hoitajavastaanottojen osalta 20 miljoonaan euroon. Ero hallituksen esityksessä arvioituihin kustannusvaikutuksiin johtui osaltaan siitä, että maksukatolla olisi ollut odotettua suurempi vaikutus maksutuottoihin.

Nyt annettavassa esityksessä ei ehdoteta muutoksia välikattoihin. Esityksessä ehdotetaan päinvastoin, että perusterveydenhuollon hoitajavastaanotot säädettäisiin kokonaan maksuttomiksi. Perusterveydenhuollon lääkärivastaanottoja koskeva sääntely pysyisi ennallaan.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin eräitä vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyneitä uudistuksia. Vammaispalvelulain kokonaisuudistusta ehdotettiin hallituksen esityksessä eduskunnalle vammaispalvelulaiksi sekä laeiksi sosiaalihuoltolain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 13 §:n muuttamisesta (HE 159/2018 vp), joka kuitenkin raukesi. Rauenneessa asiakasmaksulakiesityksessä vammaispalvelujen maksuja koskevien muutosten sekä hengityslaitetta käyttäviä henkilöitä koskevien erityissäännösten poistamisen arvioitiin kasvattavan maksukertymää noin 4 miljoonaa euroa. Rauenneesta asiakasmaksulakiesityksestä poiketen nyt annettavassa esityksessä ei ehdoteta muutoksia hengityslaitetta käyttävien henkilöiden asemaan.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että terveydenhuollon palvelut olisivat tulleet kokonaan maksuttomiksi alaikäisille. Kyseisen muutoksen kustannusvaikutukseksi arvioitiin rauenneessa esityksessä 32 miljoonaa euroa. Asiakasmaksulainsäädännön uudistukseen on nyt käytettävissä 45 miljoonaa euroa eikä kuntien maksutuloja vähentäviä ehdotuksia kompensoida maksutuloja lisäävillä ehdotuksilla vastaavalla tavalla kuin rauenneessa esityksessä, joten nyt annettavassa esityksessä ei ehdota alaikäisille annettavien terveyspalvelujen täyttää maksuttomuutta. Esityksessä ehdotetaan sen sijaan, että poliklinikan antama tutkimus ja hoito olisi maksutonta alle 18-vuotiaille, minkä kustannukseksi arvioidaan 22,4 miljoonaa euroa.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakkailta ei perittäisi erillistä maksua sairaanhoidon palveluista. Kyseisen ehdotuksen arvioitiin vähentävän terveyspalvelujen maksutuottoja bruttomääräisesti arvioituna noin 8 miljoonaa euroa. Tällaista ehdotusta ei sisälly nyt annettavaan esitykseen, mutta sen sijaan asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jääväksi vähimmäiskäyttövaraksi ehdotetaan 165 euroa kuukaudessa, kun rauenneessa esityksessä vähimmäiskäyttövara olisi ollut 160 euroa kuukaudessa. Pitkäaikaisen perhehoidon vähimmäiskäyttövara ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 110 eurosta kuukaudessa 165 euroon kuukaudessa, kun rauenneessa esityksessä käyttövara olisi korotettu 200 euroon kuukaudessa.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun tulorajoja olisi korotettu voimassa olevaan sääntelyyn nähden. Rauenneessa esityksessä arvioitiin, että ehdotetut muutokset olisivat supistaneet kotihoidon maksutuottoa koko maan tasolla vajaalla 15 miljoonalla eurolla. Nyt annettavassa esityksessä ei ehdoteta tulorajojen korottamista, mutta esityksessä ehdotetaan säädettäväksi jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua koskevasta maksutaulukosta vastaavalla tavalla kuin rauenneessa esityksessä. Maksutaulukolla pyritään yhdenmukaistamaan maksukäytäntöjä ja suhteuttamaan palvelusta perittävä maksu nykyistä paremmin palvelutuntien määrään.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että maksukaton seurantavelvollisuus olisi siirtynyt asiakkaalta maakunnalle. Nyt annettavassa esityksessä seurantavelvollisuuteen ei ehdotettaisi muutoksia, eli se

Luonnos 12.2.2020

säilyisi asiakkaalla itsellään. Maksukaton seurantavelvollisuuden siirtäminen vaatisi kunnilta menettelyjensä uudistamista sekä lisäksi kuntien ja kuntien yhteistoiminta-alueiden hallinnollista taakkaa. Kunnilla saattaisi olla haasteita seurata asukkaidensa maksukatonta täyttymistä niissä tilanteissa, joissa kunnan asukkaat ovat saaneet palveluja toisen kunnan tai yhteistoiminta-alueen järjestäminä. Maksukatonta seurantavelvollisuuden siirtämisestä on näistä syistä perusteltua tarkastella uudestaan asiakasmaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Rauenneessa esityksessä ehdotettiin, että maakunnalle olisi säädetty velvollisuus huojentaa tarvittaessa myös terveydenhuollon lyhytaikaisesta laitoshoidosta, eli käytännössä vuodeosastohoidosta, perittäviä asiakasmaksuja. Kyseisen muutoksen kustannusvaikutukseksi arvioitiin rauenneessa esityksessä 5 miljoonaa euroa. Nyt annettavassa hallituksen esityksessä ei ehdoteta tällaista muutosta vaan pyritään muilla huojentamisvelvollisuutta koskevilla muutoksilla parantamaan jo olemassa olevan sääntelyn toimivuutta ja edistämään sitä, että asiakkaat eivät joutuisi turvautumaan toimeentulotuen asiakasmaksuista selvitäkseen.

5.1.2 Muita seikkoja

Edellä selostetusti pitkäaikaisen laitoshoidon maksu määräytyy asiakkaan nettotulojen perusteella, jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksu puolestaan asiakkaan bruttotulojen pohjalta. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tähän. Lisäksi jatkossa pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu määräytyisi nettotulojen perusteella ja muun pitkäaikaisen asumispalvelun maksu bruttotulojen perusteella.

Tulopohjan yhdenmukaistamisen perusteellisempi arviointi olisi nykyistä paremmin mahdollista tehdä sitten, kun valtakunnallinen tulorekisteri on laajamittaisessa käytössä vuoden 2020 jälkeen. Tiedon tuottajat ilmoittavat tulorekisteriin reaaliaikaisesti ja maksukohtaisesti palkka-, etuus- ja eläketiedot. Tulorekisteri otetaan käyttöön vaihteittain siten, että vuodesta 2019 lukien kaikki palkkoja maksavat tahot ilmoittavat tiedot tulorekisteriin ja vuodesta 2020 lukien ilmoitusvelvollisuus koskee myös etuus- ja eläketietoja.

Bruttotulojen käyttö tulosidonnaisen maksun perusteena on osin ongelmallista, jos asiakkaiden tuloveroprosentti vaihtelee voimakkaasti. Bruttotulot eivät tällöin kovin hyvin kuvaa asiakkaiden todellista maksukykyä. Kotihoidon asiakkaista selvä enemmistö on eläkkeensaajia, joiden tulot koostuvat pääosin eläketuloista. Eläketulojen verotus kiristyy tietyillä tuloalueilla varsin nopeasti eläketulovähennysten supistuessa. Asiakkaiden tuloveroprosentti voi tällöin vaihdella melko voimakkaasti jo pienelläkin tuloalueella. Netto- ja bruttotulojen suhteeseen vaikuttaa myös muu tulonmuodostus kuten tulot, jotka eivät ole veronalaisia (esim. eläkkeensaajan hoitotuki) tai tulot, jotka verotetaan erillään eläketuloista (pääomatulot).

Tulovähenteiset toimeentuloturvaetuudet, progressiivinen tuloverotus sekä tulosidonnaiset asiakasmaksut voivat yhdessä aikaansaada tilanteita, joissa asiakkaan verojen ja tulosidonnaisen asiakasmaksun jälkeinen käteen jäävä nettotulo ei yhteisvaikutuksen johdosta juurikaan kasva, vaikka tulonmuodostuksen pohjan muodostava työeläke kasvaisi. Työeläke supistaa kansaneläkettä. Työeläke ja kansaneläke ovat veronalaista tuloa. Progressiivinen tuloverotus pienentää näistä käteen jäävää tuloa. Mikäli henkilöllä on vähäistä suurempia asumismenoja, hän saattaa olla oikeutettu eläkkeensaajan asumistukeen, joka supistuu tulojen kasvaessa. Jos henkilö tämän lisäksi on kotihoidon asiakas ja hoidon tarve on suuri, maksaa hän tuloajan ylittävältä tulonosasta huomattavan osan asiakasmaksuna. Eri järjestelmien yhteisvaikutuksesta saattaa äärimmillään syntyä tuloloukku, jossa nettotulo supistuu työeläkkeen kasvaessa. Asiakasmaksun määrittäminen nettotulon pohjalta saattaisi osaltaan hillitä äärimmäisten loukkutilanteiden syntyä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Muiden Euroopan maiden asiakasmaksusääntelyä on kuvattu varsin laajasti rauenneen esityksen jaksossa 1.2 Kansainvälinen kehitys. Lisäksi muiden maiden tilannetta selostetaan myös TEAS-hankkeen loppuraportissa. Näissä lähteissä mainitut tiedot pitivät edelleenkin pääosin paikkansa. Kuvausta ulkomaiden lainsäädännöstä on kuitenkin tarpeen täydentää HIV-estolääkityksen osalta, koska kyseisen lääkeytyksen maksuttomuus on lisääntynyt nopeasti Euroopassa ja samalla lääkeytyksen käytöstä on saatu lisää tietoa.

HIV:n ehkäisyyn tarkoitettua PrEP-lääkettä maksuttomuutta ja korvattavuutta on selvitetty Eurostat-julkaisussa syksyllä 2019 julkaistussa artikkelissa. Artikkelin mukaan alkuvuonna 2019 PrEP-lääkitys oli asiakkaalle korvattavaa yhteensä 14 Euroopan maassa. Kyseiset maat olivat Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti, Saksa, Alankomaat, Belgia, Luxembourg, Ranska, Portugali, Kroatia, Bosnia-Hertsegovina ja Moldova sekä Ison-Britannian osalta Skotlanti ja Pohjois-Irlanti. Muutosta on tapahtunut muutamassa vuodessa paljon, sillä vuonna 2016 PrEP-lääkitys oli korvattavaa vain Ranskassa. Lisäksi 10 Euroopan ja Keski-Aasian maassa, mukaan lukien Suomessa, PrEP-lääkitystä oli vuonna 2019 tarjolla julkisessa terveydenhuollossa mutta sen kustannuksia ei korvattu kokonaan asiakkaalle.

Edellä mainitun artikkelin mukaan 20 maata ilmoitti kansallisia arvioita PrEP-lääkityksen käyttäjämääristä edellisen 12 kuukauden ajalta. Käyttäjää oli määrällisesti eniten Ranskassa ja väestömäärään suhteutettuna eniten Islannissa. Mainituista 20 maasta, jotka ilmoittivat käyttäjämääriä, 15 eritteli käyttäjää sukupuolen ja HIV:n tartuntatavan mukaan. Näistä maista 12 ilmoitti, että 90 prosenttia PrEP-lääkityksen käyttäjistä oli miehiä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ruotsissa maan kansanterveysviranomaisen antoi vuonna 2018 suosituksen PrEP-lääkityksen käytöstä, ja lääkeytykseen liittyvät vastaanotot käynnistyivät valtaosin vuoden 2019 aikana. Tukholman alueella, jossa arvioiden mukaan valtaosa PrEP-lääkityksestä hyötyvistä henkilöistä asuu, noin 250 henkilöä käytti lääkeytystä syyskuun 2019 tietojen perusteella ja noin 600—700 henkilöä oli jonotuslistalla hoidon tarpeen arviointiin. PrEP-lääkitys kartuttaa lääkekattoa, jonka vuosiomavastuu Ruotsissa on noin 200 euroa.

Norjassa PrEP-lääkitys tuli käyttöön jo vuoden 2016 lopussa osana julkista terveydenhuoltoa. Se on ollut alusta lähtien käyttäjälle täysin maksuton. Syyskuussa 2019 käyttäjämäärän arvioitiin olevan noin 1 300 henkilöä, ja lisäksi noin 150 henkilöä odotti PrEP-lääkityksen tarpeen arviointia.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään.

7 Säännöskohtaiset perustelut

2 a §. Maksun periminen. Asiakasmaksulakiin lisättäisiin maksun perimistä koskeva uusi 2 a §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta antaa asiakkaalle maksua koskeva lasku, joka vastaisi päätöstä ja johon sovellettaisiin hallintolain sääntelyä. Laskun tulisi sisältää pykälän 1 momentissa luetellut tiedot. Laskuun olisi merkittävä ainakin laskun päivämäärä, asiakkaan nimi ja tarvittaessa myös muu yksilöintitieto, sosiaali- tai terveystyöpalvelu, josta maksu peritään, maksun euromääräinen suuruus ja peruste, julkinen tai yksityinen palveluntuottaja, jonka antamasta palvelusta maksu peritään — käytännössä kunta itse taikka yksityinen palveluntuottaja, jolta kunta on hankkinut

Luonnos 12.2.2020

palvelun ostopalveluna — sekä sen tahon nimi ja yhteystiedot, joka voi tarvittaessa antaa asiakkaalle lisätietoja.

Kunta voisi käyttää asiakasmaksun tekniseen laskuttamiseen myös ulkopuolista palveluntarjoajaa, esimerkiksi tilitoimistoa tai perintäyhtiötä.

Pykälän 2 momentin maksun perimisessä olisi otettava huomioon asiakkaan yksityisyyden suoja ja henkilökohtainen turvallisuus. Saatavien perinnästä annetun lain (513/1999), jäljempänä *perintälaki*, 4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan perinnässä ei saa vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa. Perintälain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 199/1996 vp) todetaan kyseisestä lainkohdasta seuraavaa: ”Säännöksen vastaisena voidaan pitää esimerkiksi sitä, että maksuhäiriöistä ilmoitetaan tai uhataan ilmoittaa ulkopuoliselle, kuten velallisen työnantajalle, omaisille tai muille velallisen lähipiiriin kuuluville henkilöille. Yksityisyyttä loukkaavaa voi olla myös perintä huomiota herättävällä tavalla esimerkiksi käyttämällä kirjekuoria, joihin on näkyvästi painettu kirjeen sisältävän maksumuistutuksen.”

Kunnan olisi maksua periessään huolehdittava siitä, ettei tieto henkilön olemisesta sosiaali- tai terveydenhuollon asiakkaana joudu sivullisille. Jos asiakas ilmoittaisi kunnalle henkeään tai terveystään uhkaavasta vaarasta tai kunta muulla tavalla saisi asiasta tiedon, kunnan olisi ryhdyttävä kohtuullisiin järjestelyihin maksun perimiseksi niin, ettei asiakkaan henkilökohtainen turvallisuus vaarannu. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun asiakkaalla on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.

Ehdotetun lain 15 §:ssä säädettäisiin, että laskuun saisi vaatia oikaisua. Jos päätökseen on ennen valituksen tekemistä vaadittava oikaisua erikseen säädetyssä oikaisuvaatimusmenettelyssä, ohjeet tällaisen oikaisukeinon käyttämisestä on hallintolain 46 §:n 1 momentin mukaan annettava samanaikaisesti päätöksen kanssa. Laskuun olisi siis liitettävä oikaisuvaatimusohje. Tämä koskisi sekä maksukyvyyn mukaan määräytyviä että tasasuuruksia asiakasmaksuja.

Oikaisuvaatimusohjeen ei tarvitsisi olla erillisellä asiakirjalla, vaan ohje voitaisiin laatia suoraan laskulle. Apulaisoikeuskansleri on päätöksessään OKV/1044/2018 katsonut, että muutoksenhakuoikeuden ja sen käyttämiseksi tarpeellisen menettelyn tulee tarpeeksi selkeästi ilmetä laskusta, joka asiakkaalle osoitetaan. Mainitun tapauksen valossa ei voida pitää riittävänä, että laskusta ilmenee internet-sivu, josta asiakas saa maksua koskevat oikaisuvaatimusohjeet.

Yllä mainitussa tapauksessa sairaanhoitopiiri oli asiakasmaksua koskevan kantelun johdosta toteuttanut muutoksen, jonka seurauksena laskuista ilmeni sairaanhoitopiirin internetsivu, josta maksuun tyytymätön asiakas saa tietoa asiakasmaksuista sekä maksua koskevat oikaisuohjeet. Apulaisoikeuskansleri piti sairaanhoitopiirin toimenpidettä oikeasuuntaisena, mutta totesi, että kaikilla asiakkailla ei välttämättä ole mahdollisuutta käyttää sähköisiä palveluja. Apulaisoikeuskanslerin näkemyksen mukaan olisi hyvän hallinnon mukaisesti asiakaslähtöisempää ja muutoksenhakua koskevan perusoikeuden turvaavaa, mikäli muutoksenhakuohjauksen saisi laskun yhteydessä esimerkiksi sen liitteenä.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

2 b §. *Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta.* Lakiin lisättäisiin uusi 2 b §, joka koskisi maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta tehtävää päätöstä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiedoista, joiden olisi käytävä päätöksestä ilmi. Luettelo vastaisi hallintolain 44 §:n 1 momentissa säädettyä eräin täsmennyksin.

Luonnos 12.2.2020

Ehdotetun lain 15 §:ssä säädettäisiin, että maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Jos päätökseen on ennen valituksen tekemistä vaadittava oikaisua erikseen säädetyssä oikaisuvaatimusmenettelyssä, ohjeet tällaisen oikaisukeinon käyttämisestä on hallintolain 46 §:n 1 momentin mukaan annettava samanaikaisesti päätöksen kanssa. Myös ehdotetun 2 b §:n mukaiseen päätökseen olisi siis liitettävä oikaisuvaatimusohje. Oikaisuvaatimusohjetta koskee sama, mitä edellä 2 a §:n perusteluissa on todettu.

3 §. *Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu.* Pykälää ja sen otsikkoa muutettaisiin. Nykyisin käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä ajasta perittävästä maksusta säädetään paitsi asiakasmaksulain 3 §:ssä, myös asiakasmaksuasetuksen 25 §:ssä. Asetuksen sääntely kumottaisiin tältä osin, ja jatkossa käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävästä maksusta säädettäisiin kootusti ehdotuksessa 3 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sellaisista tilanteista, joissa asiakas tai tämän edustaja on varannut palvelun asiakkaalle. Edustajalla tarkoitettaisiin asiakkaan laillista edustajaa ja henkilöä, jonka asiakas on valtuuttanut toimimaan puolestaan, sekä asiakkaan omaista tai muuta läheistä tilanteessa, jossa asiakas ei sairaudestaan, korkeasta iästään, vammastaan tai muusta vastaavasta syystä johtuvan itsemääräämiskykynsä alenemisen vuoksi kykene huolehtimaan asiakasmaksuja koskevista asioistaan.

Sääntely koskisi ensinnäkin terveydenhuollon palveluihin varattuja vastaanottoaikoja. Tämä olisi laajennus nykytilaan nähden, sillä asiakasmaksuasetuksen 25 §:n 1 momentin mukaan maksun saa periä terveyskeskuksen lääkärin, suun ja hampaiden tutkimuksen ja hoidon, erikoissairaanhoidon avohoidon tai kalliin kuvantamistutkimuksen vastaanottoajasta. Jatkossa sääntely koskisi siis kaikkiin terveydenhuollon palveluihin varattuja vastaanottoaikoja eli kaikkia terveydenhuollon palvelujen itenäisiä vastaanottoja sekä muita tutkimus- tai hoitokäyntejä terveydenhuollon palveluissa. Näitä olisivat esimerkiksi käynti tutkittavana tai hoidettavana sairaalassa sekä käynnit lääkärin, hoitajan, fysioterapeutin, toimintaterapeutin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotolla.

Oikeus pykälässä tarkoitettujen maksun perimiseen ei riippuisi siitä, saako itse palvelusta periä maksua vai ei. Sääntely koskisi siis myös esimerkiksi hoitajavastaanottoja huolimatta siitä, että esityksessä ehdotetaan hoitajien vastaanottoja maksuttomiksi perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa. Lisäksi sääntely koskisi muun muassa äitiysneuvolan lääkäri vastaanottoja, jotka ovat jo nykyisin maksuttomia.

Sääntelyä laajennettaisiin koskemaan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon lyhytaikaisia hoito- ja asumispalvelupaikkoja. Tämän vuoksi pykälän otsikosta korvattaisiin sana ”aika” sanalla ”palvelu”. Jatkossa sääntely koskisi siis myös lyhytaikaista hoitoa tai palvelua laitos- ja perhehoidon sekä asumispalvelun yksiköissä.

Maksun saisi periä vain, jos ajan tai paikan käyttämättä ja peruuttamatta jättämiselle ei olisi hyväksyttävää syytä. Tämä vastaisi nykyistä sääntelyä. Hyväksyttävä syy voisi olla esimerkiksi äkillinen sairastuminen tai tapaturma taikka muu vastaava akuutti tilanne taikka pitkäkestoisen sairauden tai vamman pahenemisvaihe. Lisäksi heikko toimintakyky, vammaisuus tai käytössä olevan apuvälineen rikkoutuminen saattavat eri tavoin rajoittaa mahdollisuutta hakeutua ajoissa esimerkiksi sovituille vastaanotolle.

Asiakkaalta perittävä maksu saisi olla enintään 50,80 euroa. Maksun saisi periä vain kerran yhtä varattua käyttämättä ja peruuttamatta jätettyä aikaa tai paikkaa kohti. Jos asiakas esimerkiksi varaisi

Luonnos 12.2.2020

paikan tehostetun palveluasumisen yksiköön kahdeksi peräkkäiseksi vuorokaudeksi ja jättäisi käyttämättä ja peruuttamatta hänelle varatun paikan molempina vuorokausina, häneltä voitaisiin periä vain yksi maksu.

Asiakkaalle voisi lähettää maksun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä vastaanottoajasta kuulematta asiakasta ensin. Asiakkaalle olisi kuitenkin annettava mahdollisuus selvittää syy palvelun käyttämättä ja peruuttamatta jättämiseen, jos asiakas olisi oma-aloitteisesti yhteydessä asian selvittämiseen liittyen.

Pykälässä tarkoitettua maksua ei saisi periä tietyissä tilanteissa. Ensinnäkin edellytettäisiin, että maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana. Kohtuuttomuus arvioitaisiin aina tapauskohtaisesti, ja arvioinnissa huomioon voitaisiin ottaa esimerkiksi asiakkaan nuori ikä, vaikea elämäntilanne tai muistisairaus.

Maksun periminen edellyttäisi myös sitä, että kunta olisi varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä pykälässä tarkoitettu maksu sekä antanut asiakkaalle tai tämän edustajalle ohjeet ajan tai paikan peruuttamiseksi ennalta. Nämä tiedot olisi annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää niiden sisällön, ja lisäksi olisi huolehdittava siitä, että ajan tai paikan peruuttaminen tosiasiallisesti ja teknisesti voisi toteutua ohjeistetussa määräajassa. Jos kunta on hankkinut palvelun ostopalveluna yksityiseltä palveluntuottajalta, yksityinen palveluntuottaja voisi antaa edellä mainitut tiedot kunnan lukuun.

Pykälässä tarkoitettua maksua ei myöskään saisi koskaan periä alle 15-vuotiaalta asiakkaalta. Tämä vastaisi asiakasmaksuasetuksen 25 §:ssä säädettyä.

Silloin, kun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävä maksu määrätään alaikäiselle asiakkaalle, eli käytännössä 15—17-vuotiaalle asiakkaalle, lasku on lähtökohtaisesti osoitettava alaikäiselle itselleen, ei hänen vanhemmalleen tai muulle huoltajalleen. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992), jäljempänä *potilaslaki*, 9 §:n 2 momentin mukaan alaikäisellä potilaalla on oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jos hän ikäänsä tai kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000), jäljempänä *sosiaalihuollon asiakaslaki*, 11 §:n 3 momentissa säädetään, että alaikäinen voi ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu painavasta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista.

Jos alaikäinen asiakas voi päättää hoidostaan tai sosiaalihuollon palvelustaan ja jos hän on itsenäisesti hakeutunut palveluun, laskutus- ja mahdolliset perintätoimet olisi pääsääntöisesti kohdennettava hänen itseensä. Alaikäinen asiakas voi myös antaa laskun vanhemmalleen tai muulle huoltajalleen, jolloin laskun maksaminen kuuluu lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 1 ja 2 §:n nojalla lapsen vanhempien tai muiden huoltajien vastuulle.

Pykälän 2 momentissa sääntelyä laajennettaisiin koskemaan tilanteita, joissa kunta on varannut palvelun asiakkaalle asiakkaan tai tämän edustajan aloitteesta. Sääntelyä ehdotetaan sen vuoksi, että esimerkiksi erikoissairaanhoidon asiakas ei pääsääntöisesti varaa aikaa itse, vaan saa kutsun vastaanotolle lähetteen perusteella. Ehdotetut säännökset kattaisi siis esimerkiksi tilanteen, jossa asiakas on itse hakeutunut terveydenhuoltoon ja hänen kanssaan sovitaan, että hänelle varataan aika jatkohoitoon tai -tutkimukseen, kunhan se on mahdollista. Asiakkaalta ei sen sijaan saisi periä pykälässä tarkoitettua maksua esimerkiksi silloin, jos asiakas olisi kutsuttu tietyille ikäryhmälle tarkoitettuun seulontaan tai

Luonnos 12.2.2020

joukkotarkastukseen taikka hampaiden ja suun tarkastukseen mutta hän syystä tai toisesta jättäisi ajan käyttämättä ja peruuttamatta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin maksun tarkistamisesta kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Tämä vastaisi asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 1 momentissa säädettyä.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

5 §. Maksuttomat terveyspalvelut. Pykälän 1 kohdassa säädetään eräiden terveydenhuoltolain pykälien perusteella järjestettyjen palvelujen lähtökohtaisesta maksuttomuudesta ja kohdan a—e alakohdassa palveluista, joista kuitenkin saa periä maksun. Pykälän 1 kohta ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan.

Pykälän 1 kohdasta poistettaisiin viittaus terveydenhuoltolain 20 §:ään, joka on kumottu lailla 981/2012. Mainitussa pykälässä säädettiin iäkkäiden neuvontapalveluista, joista nykyisin säädetään ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), jäljempänä *vanhuspalvelulaki*, 12 §:ssä.

Pykälän 1 kohdan a alakohdassa säädettäisiin voimassa olevaa säännöstä vastaavasti, että maksuja saa periä 18 vuotta täyttäneille annetuista avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon palveluista. Uutena asiana a alakohdassa säädettäisiin kuitenkin ensinnäkin, että edes 18 vuotta täyttäneeltä ei saa periä maksua terveydenhuoltolain 16 §:n nojalla järjestetyistä avosairaanhoidon tai suun terveydenhuollon palveluista. Terveydenhuoltolain 16 §:ssä säädetään kouluterveydenhuollosta, ja mainitun pykälän nojalla järjestetty avosairaanhoito ja suun terveydenhuolto tulisivat maksuttomaksi kaikenikäisille oppilaille, kun voimassa olevan 1 kohdan nojalla niistä saa periä maksun 18 vuotta täyttäneiltä oppilailta.

Pykälän 1 kohdan a alakohdassa säädettäisiin, että edes 18 vuotta täyttäneeltä ei saisi periä maksua myöskään terveydenhuoltolain 27 §:n perusteella järjestetyistä avosairaanhoidon palveluista. Terveydenhuoltolain 27 §:ssä säädetään mielenterveydestä, jonka maksuttomuutta koskeva sääntely on nykyisin edellä selostetusti epäselvää ja tulkinnanvaraista. Esityksessä ehdotetaan, että terveydenhuoltolain 27 §:n nojalla perusterveydenhuollossa annettu avosairaanhoito olisi jatkossa maksutonta kaikenikäisille asiakkaille, mikä selkiyttäisi nykytilaa.

Perusterveydenhuollon avosairaanhoito olisi asiakkaalle maksutonta silloin, kun käynnin syynä on mielenterveyteen liittyvä vaiva. Maksun saisi kuitenkin periä, jos samalla käynnillä hoidettaisiin myös muita, fyysiseen terveyteen liittyviä vaivoja.

Uutena asiana a alakohdassa säädettäisiin myös, että edes 18 vuotta täyttäneeltä ei saisi periä maksua sairaanhoitajan, terveydenhoitajan eikä kätilön vastaanotoista. Mainittujen ammattiryhmien vastaanotot olisivat jatkossa maksuttomia kaikenikäisille asiakkaille, kun nykyisin niistä saa periä maksun 18 vuotta täyttäneiltä asiakkailta.

Joissakin tilanteissa voi olla tulkinnanvaraista, onko kyse hoitaja- vai lääkärivastaanotosta. Maksuttomia olisivat vastaanotot, joissa pääasiallinen vastuu asiakkaan hoidosta on hoitajalla. Näin olisi myös esimerkiksi silloin, jos asiakas olisi tullut hoitajavastaanotolle ja hoitaja pyytäisi puhelimitse tai sähköpostitse lääkäriä uusimaan asiakkaan yksittäisen reseptin. Jos sen sijaan hoitaja tarvitsisi olennaisessa määrin lääkärin konsultaatiota niin, että hoitovastuu käytännössä siirtyisi hoitajalta lää-

Luonnos 12.2.2020

kärille, palvelusta saisi nykyiseen tapaan periä asiakasmaksuasetuksen 7 §:ssä säädetyn terveyskeskuksen avosairaanhoidon lääkäripalvelun maksun. Lääkärivastaanotosta saisi kuitenkin jatkossakin periä maksun ainoastaan 18 vuotta täyttäneeltä asiakkaalta.

Terveydenhoitajan, sairaanhoitajan ja kättilön vastaanotot olisivat maksuttomia riippumatta siitä, missä ja miten palvelu annetaan. Maksuttomia olisivat siten sekä perinteiset vastaanottokäynnit että etäyhteyksien avulla annetut palvelut.

Pykälän 1 kohdan b alakohdan mukaan maksun saisi periä laitoshoidosta ja laitoshoidona annettua kuntoutuksesta. Säännös vastaisi voimassa olevaa b alakohtaa. Lyhytaikaisesta laitoshoidosta perittävistä maksusta säädetään asiakasmaksuasetuksen 12 §:ssä.

Pykälän 1 kohdan c alakohdan mukaan maksun saisi periä terveydenhuollon ammattihenkilön antamista fysioterapiasta, neuropsykologisesta kuntoutuksesta, psykoterapiasta, ravitsemusterapiasta, jalkahoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta. Voimassa olevan c alakohdan mukaan maksuja saa periä yksilökohtaisesta fysioterapiasta, ja siitä perittävistä maksusta säädetään asiakasmaksuasetuksen 7 §:n 3 momentissa.

Vaikka voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä ei nimenomaisesti mainita muita terapioiden kuin yksilökohtainen fysioterapia, myös muista terapioiden on mahdollista periä maksuja, koska ne kuuluvat avosairaanhoidon. Selvyyden vuoksi c alakohdassa säädettäisiin, että kaikista säännöksessä tarkoitetuista terapioiden saisi periä maksun. Säännöksen sanamuoto mahdollistaisi maksun perimisen myös etäyhteyksien avulla annettua terapiasta.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi muista terapioiden perittävistä enimmäismaksuista. Näitäkin maksuja kuitenkin koskee asiakasmaksulain 2 §:n 1 momentti, jonka mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maksun periminen edellyttäisi, että palvelun on antanut terveydenhuollon ammattihenkilö. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994).

Pykälän 1 kohdan d alakohdan mukaan maksun saisi periä terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista. Maksun enimmäismäärästä säädettäisiin nykyiseen tapaan asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä. Maksua ei ehdotetun d alakohdan mukaan kuitenkaan saisi periä lääkärintodistuksesta tai -lausunnosta, joka tarvitaan asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi, sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun nojalla lääkekorvauksen saamiseksi tai sellaisen lyhytaikaisen sairausloman tarpeen osoittamiseksi, jonka kesto on enintään sairausvakuutuslain 8 luvun 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettun omavastuuajan pituinen. Sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa maksetaan sairausvakuutuslain mainitun pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyden ajalta lukuun ottamatta työkyvyttömyyden alkamispäivää ja yhdeksää sitä lähinnä seuraavaa arkipäivää ja 2 momentin mukaan työkyvyttömyyden alkamispäivää seuraavasta arkipäivästä, jos vakuutetun työkyvyttömyys alkaa saman sairauden perusteella uudelleen 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolta viimeksi maksettiin sairauspäivärahaa tai osasairauspäivärahaa.

Voimassa olevan d alakohdan mukaan maksun saa periä terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista silloin kun ne eivät liity potilaan hoitoon. Sääntely on kuitenkin edellä selostetusti koettu tulkinnanvaraiseksi, minkä vuoksi sitä selkiytettäisiin esityksessä ehdotetulla tavalla. Ei ole mahdollista eikä sääntelyn selkeyden vuoksi tavoiteltavaakaan luetella tyhjentävästi niitä todistuksia ja lausuntoja, joista saisi periä maksun. Lääkärintodistuksia ja -lausuntoja ei ole

Luonnos 12.2.2020

perusteltua säätää kategorisesti maksuttomiksi, ja toisaalta hoitoon liittyvät todistukset ja lausunnot on katsottava osaksi hoitoa ja niiden on siten sisällyttävä hoidosta perittävään maksuun.

Sanotun vuoksi olisi edelleenkin säädettävä nimenomaisesti siitä, milloin todistuksista ja lausunnoista ei saa periä erillistä maksua. Jatkossakin olisi perusteltua, että maksun saisi periä sellaisista todistuksista ja lausunnoista, jotka eivät ole tarpeen asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi, kuten ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi tarvittavasta lääkärintodistuksesta. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa käytäntöä perusterveydenhuollossa, mutta olisi voimassa olevan d alakohdan sääntelyä täsmällisempi.

Pykälän 1 kohdan e alakohdan mukaan maksun saisi periä yksityislääkärin läheteellä tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista. Tämä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Asiakasmaksuasetuksen 8 b §:n mukaan yksityislääkärin läheteellä tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista, joihin ei liity muita tutkimuksia tai hoitotoimenpiteitä, voidaan periä enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia vastaava maksu.

Pykälään lisättäisiin uusi 1 b kohta, jonka mukaan poliklinikan antama tutkimus ja hoito alle 18-vuotiaalle henkilölle olisi maksutonta. Maksuttomuus koskisi myös etäyhteyksien avulla annettua palvelua. Poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta saisi näin ollen jatkossa periä maksun vain 18 vuotta täyttäneiltä. Maksun suuruudesta säädetään asiakasmaksuasetuksen 8 §:n 1 momentissa.

Pykälän 4 kohdassa säädetään eräiden tartuntatautilain mukaisten rokotteiden ja eräiden tartunnan leviämistä rajoittavien toimenpiteiden maksuttomuudesta. Kohtaa ehdotetaan ensinnäkin täsmennettäväksi siten, että siinä viitattaisiin nimenomaisesti niihin tartuntatautilaissa tarkoitettuihin rokotuksiin, jotka olisivat maksuttomia. Voimassa olevan säännöksen yleinen viittaus tartuntatautilaissa tarkoitettuihin rokotuksiin on epätasallinen, koska tartuntatautilaissa säädetään myös sellaisista rokotteista, jotka kuuluvat työnantajan kustannettaviksi osana työterveyshuoltoa. Lisäksi tartuntatautilaissa säädetään esimerkiksi lomamatkailuun liittyvistä lääkärin määräämistä rokotteista, joiden yleinen maksuttomuus ei ole kansanterveyden suojelemiseksi välttämätöntä ja jotka siten jäisivät jatkossakin rokotettavan itse maksettaviksi.

Tartuntatautilain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuna yleisvaarallisen tartuntataudin tutkimus, hoito ja hoitoon määrätty lääkkeet olisivat jatkossakin asiakkaalle maksuttomia. Yleisvaaralliset tartuntataudit on lueteltu tartuntataudeista annetun valtioneuvoston asetuksen (146/2017), jäljempänä *tartuntatautiasetus*, 1 §:ssä, ja niihin kuuluvat muun muassa kuppa, kurkkumätä, lavantauti, polio, SARS, MERS, tuberkuloosi ja tuhkarokko.

Uutena asiana säädettäisiin, että yleisvaaralliselle tartuntataudille altistuneeksi todetun tai perustellusti epäillyn karanteeni tartuntatautilain 60 §:n nojalla olisi asiakkaalle maksuton. Käytännössä tämä ei kuitenkaan merkitsisi muutosta nykytilaan, sillä maksuja ei tiettävästi ole peritty nykyisinkään. Tartuntatautilain 63 §:ssä säädetystä yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä ei jatkossakaan perittäisi asiakkaalta maksua.

esityksen mukaan tartuntatautilain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuun valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätty lääkkeet olisivat maksuttomia, mikä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Tartuntatautiasetuksen 2 §:n mukaan valvottavia tartuntatauteja on yhteensä 23, ja niihin kuuluvat muun muassa hepatiitti B, hepatiitti C, hinkuyskä, HIV-infektio, sukupuoliteitse leviävät klamydiainfektiot, malaria, puutiaisaivokuume, sankkerit, sikotauti, tetanus, tippuri ja vihurirokko.

Luonnos 12.2.2020

Voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 4 kohdan mukaan maksutonta on lisäksi valvottaviin tartuntatauteihin kuuluvien HIV-infektion, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydian tutkimus ja hoito. Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin, että luetteloon lisättäisiin sankkerit, jotka ovat tippuriin verrattavia harvinaisia sukupuolitauteja ja jotka kuuluvat valvottaviin tartuntatauteihin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että maksuttomuus laajenisi mainittujen sukupuoliteitse tarttuvien tautien ehkäisyyn määrättyihin lääkkeisiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi HIV-infektion ehkäisyyn tarkoitettuja lääkkeitä, koska tällä hetkellä edellä mainituista sukupuoliteitse tarttuvista taudeista vain HIV-infektion ehkäisyyn on olemassa lääkitys. Näitä PEP- ja PrEP-lääkkeitä on kuvattu tarkemmin edellä jaksossa 2.1.2 ja 2.2.1.

6 a §. Maksukatto. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan asiakasmaksulain 6 a §, joka koskee palveluista perittävää vuotuista maksukattoa. Maksukatosta säädetään nykyisin lisäksi voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 26 a §:ssä, joka kumottaisiin ja jonka sääntely siirrettäisiin lain tasolle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksukaton euromäärästä ja seurantajaksosta sekä palvelujen maksuttomuudesta ja maksun perimisestä maksukaton ylittymisen jälkeen. Maksukaton euromäärä ehdotetaan säilytettävän nykyisellä tasolla, joka on 683 euroa kalenterivuodessa. Voimassa olevaa 1 momenttia vastaavasti momentissa säädettäisiin, että maksukaton ylittymisen jälkeen maksukattoon sisältyvät palvelut olisivat asiakkaalle maksuttomia asianomaisen kalenterivuoden loppuun.

Asiakkaan oikeus maksuttomiin palveluihin ja lyhytaikaisen laitoshoidon ja laitospalvelun alennettuun maksuun alkaisi maksukaton ylittymisestä. Maksukatto ylittyy, kun maksukattoa kerryttävien maksujen euromäärä seurantajakson aikana ylittää laissa säädetyn maksukaton euromäärän. Maksukaton ylittymishetki määräytyisi voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti sen mukaan, milloin asiakas saa palvelua, josta perittävä maksu lasketaan mukaan maksukattoon. Näin olisi, vaikka asiakas maksaisi palvelusta perittävän maksun myöhemmin. Siten esimerkiksi sairaalan vastaanottokäynti 15.12.2022 laskettaisiin mukaan vuoden 2022 maksukattoon, vaikka asiakas maksaisi laskun vasta 14.1.2023. Oikeus maksuttomiin palveluihin tai alennettuihin maksuihin jatkuisi seurantajakson loppuun asti eli 31.12.2022 asti.

Maksukattoa kerryttävistä palveluista perittävät maksut kerryttäisivät aina maksukattoa, jos palvelu kuuluisi kunnan järjestämistä palveluista. Näin olisi riippumatta siitä, mikä taho palvelun tuottaa. Tämä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säilytettäisiin nykyistä vastaava poikkeus palvelujen maksuttomuudesta maksukaton ylittymisen jälkeen. Lyhytaikaista laitoshoidon tai -palvelua saavan asiakkaan ylläpidosta saisi periä maksun, vaikka maksukatto olisi ylittynyt. Maksu olisi enintään 22,50 euroa vuorokaudelta, mistä säädetään nykyisin asiakasmaksuasetuksen 26 a §:n 3 momentissa. Voimassa olevassa asiakasmaksulain 6 a §:n 1 momentissa käytetään ainoastaan laitoshoidon käsitettä, mutta sillä tarkoitetaan käytännössä myös sosiaalihuoltolain mukaista laitospalvelua. Esityksessä ehdotetaan, että käsitteet päivitetäisiin pykälään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksukattoa kerryttävistä palveluista. Palvelujen luetteloa laajennettaisiin voimassa olevaan sääntelyyn nähden. Maksukattoa kerryttäisivät jatkossakin vain tasa-suuruiset maksut eli maksut, jotka ovat yhtä suuret kaikille asiakkaille. Maksukyvyyn mukaan määrätty tulosidonnaiset maksut jäisivät edelleenkin sääntelyn ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maksukattoa kerryttäisivät terveyskeskuksen avosairaanhoidon palvelusta perityt maksut. Voimassa olevan 2 momentin mukaan maksukattoa kerryttävät maksut

Luonnos 12.2.2020

terveyskeskuksessa avosairaanhoidon palvelusta. Voimassa olevan säännöksen sanamuotoa on voinut tulkita niin, että maksukattoa kerryttävät ainoastaan terveyskeskuskäynneistä perityt asiakasmaksut, eivät sen sijaan etäyhteyksien avulla toteutetusta tutkimuksesta tai hoidosta perityt maksut.

Terveyskeskuspalveluja annetaan yhä enemmän etäyhteyksien avulla, joten on perusteltua, että myös etäyhteyksien avulla annetuista palveluista perityt maksut laskettaisiin mukaan maksukattoon. Siksi säännöksen sanamuotoa ehdotetaan selkiytettäväksi niin, että jatkossa maksukattoa kerryttäisivät maksut terveyskeskuksen avosairaanhoidon palvelusta. Säännöksen sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maksukattoa kerryttäisivät poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta perityt maksut. Voimassa olevan 2 momentin mukaan maksukattoa kerryttävät maksut poliklinikkakäynnistä, mitä on voinut tulkita niin, että etäyhteyksien avulla toteutetusta tutkimuksesta ja hoidosta perityt maksut eivät kerrytä maksukattoa. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan selkiytettäväksi niin, että jatkossa maksukattoa poliklinikan kerryttäisivät antamasta tutkimuksesta ja hoidosta perityt maksut. Säännöksen sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan maksukattoa kerryttäisivät päiväkirurgisesta toimenpiteestä perityt maksut, mikä vastaisi voimassa olevaa 2 momenttia.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että maksukattoa kerryttäisivät suun terveydenhuollon palveluista ja hoitotoimenpiteistä perityt asiakasmaksut. Maksujen enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksen 9 §:ssä. Säännöksen sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Maksukattoa kerryttäisivät myös proteettisen ja purentafysiologisen sekä oikomis- ja uniapneahoidon kliinisen työn osasta perityt asiakasmaksut. Edellä mainittuihin hoitoihin ja mahdollisiin muihin kliinisiin töihin liittyvät hammastekniset kulut eivät kuitenkaan kerryttäisi maksukattoa.

Suun terveydenhuollon käynti- ja toimenpidemaksuja kertyy kaikille täysi-ikäisille suun terveydenhuollon asiakkaille lukuun ottamatta niitä ryhmiä, joille palvelut ovat osin maksuttomia. Niin ollen näiden maksujen sisällyttäminen maksukattoon koskettaisi lähes koko täysi-ikäistä asiakaskuntaa suun terveydenhuollossa. Hammastekniset kulut koskettavat puolestaan melko harvoja asiakkaita. Ne ovat myös hyvin eri suuruisia asiakkaan tarpeista riippuen, joten sellaisenaan ne eivät soveltuisi lisättäväksi nykymuotoiseen maksukattoon. Niiden sisällyttäminen maksukattoon edellyttäisi maksukaton tason ja soveltamisen periaatteiden uudelleentarkastelua.

Pykälän 2 momentin 5 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että maksukattoa kerryttäisivät suun ja leukojen erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteistä perityt asiakasmaksut, joiden enimmäismääristä säädetään asiakasmaksuasetuksen 9 a §:ssä. Ehdotettu maksukaton laajennus suun ja leukojen erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteistä myös terveyskeskuksessa perittäviin asiakasmaksuihin asettaisi ne asiakkaat, joille määrätään maksu asiakasmaksuasetuksen 9 a §:n nojalla, yhdenvertaiseen asemaan niiden asiakkaiden kanssa, jotka maksavat suuhun ja leukoihin kohdistuvasta erikoissairaanhoidosta sairaalan vastaanottokäynnin maksun tai päiväkirurgisen toimenpiteen maksun. Viimeksi mainitut maksut kerryttävät jo nykyisin maksukattoa. Mahdollisista hammasteknisistä töistä ei näiltä asiakkailta perittäisi maksua, kuten ei nykyisikään.

Pykälän 2 momentin 6 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että maksukattoa kerryttäisivät terveydenhuollon ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta, neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitse-

Luonnos 12.2.2020

musterapiasta, jalkahoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta perityt asiakasmaksut. Säännöksen sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan maksukattoa kerryttävät vain yksilökohtaisesta fysioterapiasta perityt maksut. Yksilökohtaisen fysioterapian enimmäismaksusta säädetään asiakasmaksuasetuksen 7 §:n 3 momentissa, ja yksilökohtainen fysioterapia on ainoa terapia, jolle on säädetty nimenomainen enimmäismaksu. On kuitenkin mahdollista, että jotkin kunnat ovat perineet muista terapioiden esimerkiksi avosairaanhoidon maksuja ja laskeneet ne jo nykyisin mukaan maksukattoon.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan maksukattoa kerryttäisivät sarjassa annettavasta hoidosta perityt maksut, joista säädetään asiakasmaksuasetuksen 11 §:ssä, ja 8 kohdan mukaan päivä- ja yöhoitosta perityt maksut, joista säädetään asiakasmaksuasetuksen 13 §:ssä. Nämä palvelut kerryttävät maksukattoa myös voimassa olevan 2 momentin mukaan. Pykälän 2 momentin 7 kohdan sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Pykälän 2 momentin 9 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että maksukattoa kerryttäisivät myös tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta perityt asiakasmaksut. Terveystilapalvelulain 25 §:n 1 momentin mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden kotisairaanhoido. Kotisairaanhoido on hoito- ja palvelusuunnitelman mukaista tai tilapäistä potilaan asuinpaikassa, kotona tai siihen verrattavassa paikassa moniammatillisesti toteutettua terveyden ja sairaanhoidon palvelua. Kotisairaanhoidossa käytettävät hoitosuunnitelman mukaiset pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarvittavat hoitotarvikkeet sisältyvät hoitoon.

Terveystilapalvelulain 25 §:n 2 momentin mukaan kotisairaalahoido on puolestaan määräaikaista, tehostettua kotisairaanhoido. Se voi olla perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon tai niiden yhdessä järjestämää toimintaa. Kotisairaalahoidon yhteydessä annettavat lääkkeet ja hoitosuunnitelman mukaiset hoitotarvikkeet sisältyvät hoitoon.

Tilapäisen kotisairaanhoidon enimmäismaksuista säädetään asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 5 momentissa ja kotona annettavan erikoissairaanhoidon, eli käytännössä kotisairaalahoidon, maksusta saman pykälän 6 momentissa. Asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 6 momentin mukaan kotona annettavasta erikoissairaanhoidosta voidaan periä asetuksen 8 §:n mukainen erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksu ja sarjassa annetusta kotisairaalahoidosta enintään asetuksen 11 §:n mukainen sarjahoidon maksu. Käytännössä kotisairaalahoido annetaan kuitenkin erikoissairaanhoidon lisäksi myös perusterveydenhuollossa. Asiakasmaksulainsäädännössä ei kuitenkaan ole nimenomaista sääntelyä muunlaisen kotisairaalahoidon kuin kotona annettavan erikoissairaanhoidon enimmäismaksusta.

Esityksessä ehdotetaan, että kotisairaalahoidon asiakasmaksut kerryttäisivät maksukattoa riippumatta siitä, annetaanko sitä perusterveydenhuollossa, erikoissairaanhoidossa vai niiden yhteisesti tarjoamana palveluna. Pykälän 2 momentin 9 kohdan sanamuoto kattaisi myös etäyhteyksien avulla annetun palvelun.

Kotipalvelusta ja kotihoidosta perittävät maksut jäisivät sen sijaan jatkossakin maksukaton ulkopuolelle. Toisin kuin kotisairaanhoidon ja kotisairaalahoidon kohdalla, maksukattoon ei nykyisinkään sisälly kotipalvelua tai kotihoitoa vastaavia palveluja. Myöskään kotihoitoon sisältyvä osuus kotisairaanhoidosta ei kerryttäisi maksukattoa, vaan kotihoitoa olisi palveluna pidettävä kokonaisuutena. Kotihoidossa on kyse yhdestä sosiaalipalvelusta, josta säädetään sosiaalihuoltolain 20 §:ssä. Tästä syystä kotihoitoa saavalla asiakkaalla kotipalvelun ja kotisairaanhoidon osuuksien erottaminen toisistaan olisi myös laskutusjärjestelmissä hyvin vaikeaa. Kotipalveluun ja kotihoitoon, samoin kuin

Luonnos 12.2.2020

muihinkin sosiaalipalveluihin, soveltuisi kuitenkin asiakasmaksulain 11 §:ssä säädetty velvollisuus alentaa maksua tai jättää se perimättä pykälässä säädettyjen edellytysten täytyessä.

Pykälän 2 momentin 10 kohdassa säädettäisiin, että maksukattoa kerryttäisivät lyhytaikaisesta laitoshoidosta ja lyhytaikaisesta laitospalvelusta perityt maksut. Tämä vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momenttia, jossa käytetyllä laitoshoidon käsitteellä tarkoitetaan käytännössä myös sosiaalihuoltolain mukaista laitospalvelua.

Pykälän 2 momentin 11 kohdassa säädettäisiin, että maksukattoa kerryttäisivät maksut terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta lääkinällisen kuntoutuksen laitostuntoutusjaksosta, jota annetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain mukaisia palveluja saavalle henkilölle. Voimassa olevan asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentin mukaan maksukattoa kerryttää kuntoutushoidosta peritty maksu, joka on asiakasmaksuasetuksen 14 §:n mukaan enintään 16,90 euroa hoitopäivältä. Kuntoutushoito on kuitenkin sanana vanhentunut ja jäänyt pois käytöstä, minkä vuoksi se ehdotetaan korvattavaksi viittauksella terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohtaan, jossa säädetään lääkinällisen kuntoutuksen laitostuntoutusjaksosta. Laitostuntoutusta voidaan antaa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisena erityishuollon palveluna tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain mukaisena muuna palveluna.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa asiakasmaksut eivät kerrytä maksukattoa. Ehdotettu sääntely vastaa sisällöltään pääosin asiakasmaksuasetuksen 26 a §:n 1 momenttia sillä erotuksella, että siinä ei mainittaisi toimeentulotuesta maksettuja asiakasmaksuja. Jatkossa myös siis toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut kerryttäisivät maksukattoa.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan maksukaton kertymistä laskettaessa ei otettaisi huomioon maksua työtaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948), liikennevakuutuslain (460/2016), potilasvahinkolain (585/1986) tai näitä vastaavan aikaisemman lain mukaan korvattavasta hoidosta. Säännös vastaisi voimassa olevan asetuksen 26 a §:n 1 momentin 3 kohtaa, jossa olevat säädösviittaukset päivitetäisiin ehdotetun 3 momentin 1 kohtaan. Kohdassa tarkoitetut maksut eivät kerryttäisi maksukattoa, sillä hoidosta aiheutuneet kustannukset korvataan asiakkaalle muun lain nojalla.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan maksukaton kertymistä laskettaessa ei otettaisi huomioon maksua, joka on peritty henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa. Poikkeuksen muodostaisivat henkilöt, joilla on Euroopan unionin lainsäädännön tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen nojalla oikeus terveydenhuollon palveluihin samoin edellytyksin kuin Suomessa asuvalla tai jotka rinnastetaan kansanterveyslain 14 §:n ja erikoissairaanhoidon 3 §:n 1 momentin mukaan nojalla kunnan asukkaisiin. Nämä henkilöt kuuluisivat ehdotetun 13 §:n säännöksen soveltamisalan piiriin, eikä heiltä näin ollen saisi maksukaton ylittämisen jälkeen periä maksua maksukattoon sisällyvistä palveluista asianomaisen seurantajakson aikana.

Pykälän 4 momentin mukaan 3 momentissa tarkoitetuista palveluista saisi periä maksun, vaikka maksukatto olisi ylittynyt. Ehdotettu säännös vastaisi sisällöltään asiakasmaksuasetuksen 26 a §:n 2 momenttia.

Pykälän 5 momentin mukaan alaikäisen asiakkaan käyttämistä palveluista perityt maksut voitaisiin laskea mukaan hänen vanhempansa tai muun huoltajansa maksukattoon. Yhteishuoltajat voisivat sopia, kumman maksukattoon lapselta perityt maksut lasketaan mukaan. Maksukaton täytyttyä palvelut

Luonnos 12.2.2020

olisivat maksuttomia kaikille henkilöille, joiden maksut otetaan yhdessä huomioon. Tämä vastaisi voimassa olevan asiakasmaksulain 6 a §:n 2 momentissa säädettyä.

Säännöstä sovellettaessa olisi otettava huomioon, että alaikäisellä henkilöllä on sosiaalihuollon asiakaslain 11 §:n 3 momentin nojalla oikeus mainitussa säännöksessä säädettyin edellytyksin kieltää itseään koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Säännöksen mukaan alaikäinen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu, painavasta syyistä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista. Vastaavalla tavalla alaikäisellä potilaalla, joka ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, on potilaslain 9 §:n 2 momentin mukaan oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen.

Edellä mainittuihin säännöksiin ei ole asetettu ikärajoja, mutta lapsen tulee olla riittävän kehittynyt ja kypsä perustelemaan kiellon tarpeen ja ymmärtämään sen merkityksen. Asiaa on aina arvioitava kyseessä olevassa yksittäistapauksessa vaikuttavien eri intressien kannalta. Lisäksi on huomattava, että vaikka alaikäinen olisi käyttänyt kielto-oikeuttaan, ei se estä tiedon antamista sille, jolla lain perusteella on oikeus saada tietoja.

Koska palvelusta määrättyä maksua koskevasta laskusta ilmenisi ehdotetun 2 a §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla muun muassa palvelu, josta maksu peritään, ehdotetun 6 a §:n 5 momentin soveltaminen edellyttäisi, että alaikäinen ei ole käyttänyt edellä selostettua kielto-oikeuttaan. Esimerkiksi sitä, että huoltaja on maksanut alaikäisen saamasta palvelusta määrätyn maksun, olisi pidettävä osoituksena siitä, että alaikäinen ei ole käyttänyt kielto-oikeuttaan. Toisin sanoen laskun antamista huoltajan maksettavaksi voidaan pitää toimena, josta käy ilmi alaikäisen konkludenttinen suostumus tietojensa antamiseen huoltajalle. Silloin, kun alaikäinen on antanut suostumuksensa tietojensa antamiseen vanhemmalleen tai muulle huoltajalleen, häneltä perityt maksut olisi maksukaton kertymistä laskettaessa otettava huomioon yhdessä hänen vanhempansa tai muun huoltajansa maksujen kanssa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin liikaa maksettujen asiakasmaksujen palauttamisesta. Momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 4 momenttia.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin maksujen seurannasta ja kunnan oikeudesta saada tietoja asiakkaan suorittamista maksuista. Momentissa ehdotetaan, että kunta saisi kerätä välttämättömiä tietoja asiakkaan maksukaton täyttymisen seuraamiseksi. Voimassa olevan pykälän 3 momentista poiketen oikeus kerätä tietoja rajattaisiin välttämättömiin tietoihin. Välttämättömiä tietoja olisivat ainakin tiedot maksun euromäärästä, asiakkaan henkilötunnuksesta, asiakkaan kotikunnasta sekä asiakkaan saamasta palvelusta. Kyse olisi henkilötiedoista, joiden käsittelyyn sovelletaan tietosuoja-asetusta.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Kohdassa edellytetään, että henkilötiedot kerätään tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla (*käyttötarkoitussidonnaisuus*). Henkilötietojen on rajoituttava siihen, mikä on välttämätöntä niiden käsittelyn tarkoitusten kannalta (*tietojen minimointi*). Henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä, ja käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot on poistettava tai oikaistava viipymättä (*tietojen täsmällisyys*). Henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity, nyt puheena olevassa asiayhteydessä asiakas, on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten (*säilytyksen rajoittaminen*). Henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus (*luot-*

Luonnos 12.2.2020

tamuksellisuus ja turvallisuus). Rekisterinpitäjällä on tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan osoitusvelvollisuus: rekisterinpitäjä vastaa siitä, ja sen on pystyttävä osoittamaan se, että henkilötietojen käsittelyssä on noudatettu edellä mainittuja vaatimuksia.

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan käsittely on lainmukaista ainoastaan jos ja vain siltä osin kuin vähintään yksi kohdassa luetelluista edellytyksistä täyttyy. Artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään edellytyksestä, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Kunta ei saisi periä maksua maksukattoon sisältyvistä palveluista sen jälkeen, kun maksukatto on tullut täyteen. Maksukaton seurantavelvollisuus säilyisi asiakkaalla itsellään, mutta kunnan olisi tarvittaessa voitava tarkistaa asiakkaan antamien tietojen oikeellisuus, jotta kunta voisi toteuttaa velvoitettaan olla perimättä maksuja maksukaton täyttymisen jälkeen. Käsittelyperusteena henkilötietojen käsittelylle maksukaton täyttymisen seurannassa olisi siten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Rekisteröidyn oikeuksiin vaikuttaa se, millä käsittelyperusteella henkilötietoja käsitellään. Kun käsittelyperusteena on edellä mainittu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, rekisteröidyllä on oikeus saada informaatiota henkilötietojen käsittelystä (12—14 artikla), oikeus saada pääsy tietoihin (12 ja 15 artikla), oikeus oikaista tietoja (16 ja 19 artikla), oikeus rajoittaa tietojen käsittelyä (12, 18 ja 19 artikla) sekä oikeus olla johtumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi ilman lainmukaista perustetta (12 ja 22 artikla). Kun käsittelyperusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, rekisteröidyllä ei sen sijaan ole vastustamisoikeutta (12 ja 22 artikla), oikeutta vaatia tietojen poistamista (12, 17 ja 19 artikla) tai oikeutta vaatia tietojen siirtämistä järjestelmästä toiseen (12 ja 20 artikla).

Terveydenhuollosta perittäviä asiakasmaksuja koskevista tiedoista käy ilmi lisäksi se terveydenhuollon palvelu, jonka asiakas on saanut. Tällöin sovellettavaksi tulee tietosuoja-asetuksen 9 artikla, jonka 1 kohdan mukaan terveyttä koskevien tietojen käsittely on kiellettyä. Artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaan 1 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta silloin, jos käsittely on tarpeen esimerkiksi terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallinnointia varten. Kunnan velvollisuuden olla perimättä asiakasmaksuja maksukaton täyttymisen jälkeen voidaan katsoa muodostavan tällaisen perusteen.

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja voidaan käsitellä 2 kohdan h alakohdassa esitettyihin tarkoituksiin, kun kyseisiä tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella, taikka toinen henkilö, jota niin ikään sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella. Käsiteltävien tietojen salassapitovelvoitteesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Lisäksi 7 momentissa ehdotetaan, että kunnalla olisi oikeus saada palveluntuottajalta välttämättömät tiedot maksukaton täyttymisen seuraamiseksi. Tämä olisi muutos voimassa olevan asiakasmaksulain 6 a §:n 3 momenttiin nähden, sillä sen mukaan maksuja koskevien tietojen luovuttaminen muista terveydenhuollon toimintayksiköistä terveyskeskukselle edellyttää palvelun käyttäjän suostumusta. Ehdotetulla muutoksella sujuvoitettaisiin maksukaton seuranta. Oikeus tietojen saamiseen rajattaisiin maksukaton seuraamisen kannalta välttämättömiin tietoihin.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 8 momentissa säädettäisiin maksukaton euromäärän tarkistamisesta kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Sääntely vastaisi muutoin voimassa olevan pykälän 5 momenttia, mutta siihen lisättäisiin viittaus myös 6 momentissa tarkoitettuun maksukaton euromäärään sekä 1 momentissa tarkoitettuun ylläpitomaksun euromäärään. Asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 1 momentin mukaan asetuksen 26 a §:n 3 momentissa säädettyä ylläpitomaksun euromäärää tarkistetaan jo nykyisin kansaneläkeindeksin muutosten mukaisesti.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

7 b §. *Palvelun pitkäaikaisuus.* Pykälä ja sen otsikko ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Voimassa olevassa 7 b §:ssä säädetään siitä, milloin henkilön katsotaan olevan pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Sääntelyä päivitetäisiin tältä osin, minkä lisäksi pykälässä säädettäisiin myös eräiden muiden palvelujen osalta siitä, milloin niistä voidaan periä tulojen mukaan määräytyvä pitkäaikaisen taikka jatkuvan ja säännöllisen palvelun maksu.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin siitä, milloin kunta saisi periä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksun, josta säädettäisiin 7 c §:ssä. Näin olisi silloin, jos palvelun arvioitaisiin sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu olisi tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin siitä, milloin kunta saisi periä pitkäaikaisen perhehoidon maksun, josta säädettäisiin 7 c §:ssä. Myös perhehoidossa tulosidonnaisen maksun perimisen edellytyksenä olisi, että palvelun arvioitaisiin kestävän vähintään kolme kuukautta tai että se olisi kestänyt vähintään kolme kuukautta. Käytännössä tämä vastaisi nykytilaa, sillä perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksuasetuksen 19 §:n nojalla asiakasmaksulain 7 c §:ssä säädetty pitkäaikaisen perhehoidon maksu. Vaikka voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä ei säädetä perhehoidon pitkäaikaisuudesta, on oletettavaa, että perhehoidosta on jo nykyisin peritty tulosidonnainen maksu silloin, kun kolmen kuukauden rajan arvioidaan ylittyvän tai se on ylittynyt.

Perhehoitoa voidaan järjestää myös esimerkiksi lastensuojelulain, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla. Mainittujen lakien nojalla järjestetystä perhehoidosta ei saisi periä ehdotetun pykälän mukaista maksua, koska lastensuojelulaissa tarkoitettu lasten ja nuorten huolto, kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa tarkoitettu erityishuolto ja vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat asiakasmaksulain 4 §:n mukaan maksuttomia. Asiakasmaksulain 4 §:n 2 kohdan mukaan maksun saa kuitenkin periä kehitysvammaisen ylläpidosta. Käytännössä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisena erityishuoltona annetusta perhehoidosta on peritty ylläpitomaksuna saman suuruinen maksu kuin pitkäaikaisesta perhehoidosta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin siitä, milloin kunta saisi periä pitkäaikaisen laitoshoidon maksun, josta siitäkkin säädettäisiin 7 c §:ssä. Laitoshoidon käsitettä ei ole määritelty voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä, mutta käytännössä pitkäaikaisen laitoshoidon maksu on peritty sekä terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentin nojalla annetusta laitoshoidosta että sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitetuista laitospalveluista. Sääntelyä päivitetäisiin tältä osin vastaamaan nykykäytäntöä. Lisäksi oikeus pitkäaikaisen laitoshoidon maksun perimiseen edellyttäisi voimassa olevan asiakasmaksulain 7 c §:n sääntelyä vastaavasti, että palvelu olisi ympärivuorokautista ja että palvelun voitaisiin sen alkamisesta lukien arvioida kestävän vähintään kolme kuukautta tai että palvelu olisi tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin lisäksi voimassa olevan 7 b §:n 2 momenttia vastaavista poikkeuksista. Voimassa olevassa 2 momentin 1 kohdassa oleva viittaus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annettuun asetukseen on vanhentunut, ja se korvattaisiin viittauksella terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettuun laitoksessa annettuun lääkinnälliseen kuntoutukseen.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin siitä, milloin kunta saisi periä pitkäaikaisen asumispalvelun maksun, josta säädettäisiin 10 e §:ssä. Maksun saisi periä muusta sosiaalihuoltolain 21 §:ssä tarkoitettusta asumispalvelusta kuin tehostetusta palveluasumisesta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin siitä, milloin kunta saisi periä jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksun, josta siitäkin säädettäisiin 10 e §:ssä. Maksun saisi periä terveydenhuoltolain 25 §:ssä tarkoitettusta kotisairaanhoidosta ja kotisairaalahoidosta sekä sosiaalihuoltolain 19 §:ssä tarkoitettusta kotipalvelusta ja 20 §:ssä tarkoitettusta kotihoidosta, jos asiakas saisi palvelua vähintään kerran viikossa ja lisäksi palvelun sen alkamisesta lukien arvioitaisiin kestävän vähintään kaksi kuukautta tai jos palvelu olisi tosiasiallisesti kestänyt vähintään kaksi kuukautta.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 3 §:ssä ei säädetä siitä, milloin kotona annettava palvelu on jatkuvaa ja säännöllistä. Jatkovaa ja säännöllistä kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa ei ole määritelty myöskään sosiaalihuoltolaissa tai terveydenhuoltolaissa. Käytännössä jatkuvan ja säännöllisen palvelun kriteerit ovatkin voineet vaihdella jonkin verran. Usein jatkuvana ja säännöllisenä on kuitenkin pidetty palvelua, jota annetaan vähintään kerran viikossa pitkäaikaiseen tai jatkuvaan palveluntarpeeseen. Palveluntarve on kunnasta riippuen katsottu pitkäaikaiseksi viimeistään silloin, kun palveluntarve on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään kaksi tai kolme kuukautta ja jatkuu edelleen. Ehdotetussa säännöksessä aikaraja olisi kaksi kuukautta, millä voitaisiin helpottaa pienituloisimpien asiakkaiden asemaa.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

7 c §. *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu.* Voimassa olevassa 7 c §:ssä säädetään pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteista. Pykälän rakennetta tarkistettaisiin, minkä lisäksi sääntelyä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös pitkäaikaista tehostettua palveluasumista ja pitkäaikaista perhehoitoa.

Pykälän 1 momentin mukaan kunta saisi periä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta maksun, joka saisi olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista puolestaan säädettäisiin 10 b §:ssä. Tämä vastaisi nykytilaa pitkäaikaisen laitoshoidon osalta. Voimassa olevassa 1 momentissa säädetään lisäksi asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jäävästä vähimmäiskäyttövarasta, josta ehdotetaan säädettäväksi jatkossa pykälän 3 momentissa. Lisäksi 1 momentissa viitattaisiin informatiivisuuden vuoksi tuloista tehtäviä vähennyksiä koskeviin pykäliin.

Pykälän 2 momentti koskisi tilannetta, jossa asiakas on välittömästi ennen pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon tai pitkäaikaisen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa ja hänen tulonsa ovat suuremmat kuin puolison tulot. Tällöin maksu määräytyisi puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella siten, että maksu saisi olla enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista kuukausituloista. Jos molemmat puoliset ovat pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa tai pitkäaikai-

Luonnos 12.2.2020

sessä laitoshoidossa, maksu määräytyisi kuitenkin siten kuin 1 momentissa säädetään. Sääntely vastaisi nykytilaa pitkäaikaisen laitoshoidon osalta sillä erotuksella, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jäävästä vähimmäiskäyttövarasta säädetäisiin jatkossa pykälän 3 momentissa.

Puolisolla tarkoitettaisiin asiakkaan kanssa yhteistaloudessa elävää avio- tai avopuolisoa. Yhteistalous voi ilmetä arkielämän monimuotoisuudesta johtuen monella eri tavalla. Yhteinen talous voi selkeimmillään tarkoittaa omaisuuden yhteisomistussuhteita, esimerkiksi yhteisen kodin omistamista, yhteistä pankkitiliä, osallistumista tietyssä suhteessa yhteisiin jokapäiväisiin hankintoihin tai yhteistyötä ja työnjakoa yhteiseen talouteen kuuluvissa askareissa. Niin ikään esimerkiksi yhteisen lapsen syntyminen tai lapsen kasvattaminen yhdessä muodostaa oletuksen myös taloudellisesta yhteisyydestä.

Normaalielämään kuuluu kuitenkin tilanteita, joissa puoliso asuu väliaikaisesti erossa muusta perheestä esimerkiksi opiskelun, työn tai sairaalahoidon vuoksi ilman, että puolisojen tarkoituksena on katkaista parisuhdetta tai yhteistaloussuhdetta. Tällaisissa tilanteissa puolisojen katsottaisiin elävän yhteisessä taloudessa. Jos aviopuolisot asuvat välien rikkoutumisen vuoksi erillään eikä heillä ole yhteistä taloutta, muualla asuvaa puolisoa ei otettaisi huomioon asiakasmaksua määrättäessä.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan olisi maksua määrätessään huolehdittava siitä, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka olisi pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaalle vähintään 165 euroa kuukaudessa ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalle vähintään 110 euroa kuukaudessa. Voimassa olevan 7 c §:n 1 ja 2 momentin mukaan vähimmäiskäyttövara on indeksitarkistusten jälkeen 110 euroa kuukaudessa, joten pitkäaikaisen laitoshoidon osalta ehdotettu sääntely ei toisi muutosta nykytilaan.

Omaan käyttöön jäävällä käyttövaralla asiakas maksaisi omat pienehköt hankintansa. Vähimmäiskäyttövara olisi pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle asiakkaalle suurempi kuin laitoshoidossa olevalle, koska ensiksi mainituissa palveluissa asiakkaan maksettavaksi jää enemmän kustannuksia kuin laitoshoidossa. Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakas maksaisi vähimmäiskäyttövarallaan myös mahdollisten kuljetusten omavastuusuudet, vaatteet, henkilökohtaisen hygienian, puhelimesta aiheutuvat kulut ja muut mahdolliset kulut, jotka eivät sisälly palveluun.

Perhehoitolain (263/2015) 17 §:n mukaan perhehoitaja on oikeutettu kulukorvaukseen. Kulukorvauksella katetaan perhehoidossa olevan henkilön ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot sekä sellaiset tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita ei korvata muun lainsäädännön nojalla. Tavanomaista suuremmat terveydenhuollon kulut eivät kuitenkaan kuulu perhehoitajan kulukorvauksesta maksettavaksi. Kulukorvauksen lisäksi voidaan korvata sellaiset perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvat terapian ja terveydenhuollon erityiset kustannukset, joita ei korvata asiakkaalle muun lainsäädännön nojalla. Huolimatta siitä, että perhehoitolaissa säädetään korvauksista perhehoitajalle, asiakkaan itsensä kustannettavaksi jää muun muassa terveystalvelujen maksuja. Perhehoidossa oleva asiakas maksaa itse myös esimerkiksi vaatteensa.

Pykälän 4 momentin mukaan vähimmäiskäyttövarojen euromäärät tarkistettaisiin jatkossakin joka toinen vuosi työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Sääntely vastaisi voimassa olevan 7 c §:n 4 momenttia. Selvyyden vuoksi momentissa säädetäisiin kuitenkin uutena asiana siitä, että tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan.

Luonnos 12.2.2020

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi voimassa olevan 7 c §:n 3 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan pitkäaikaisen laitoshoidon maksua ei saa periä pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa tai sairaalassa taikka sen toimintayksikössä olevalta alle 18-vuotiaalta siltä osin kuin hoitopäiviä on kalenterivuodessa kertynyt yli seitsemän. Mainittu säännös on tarpeeton, sillä voimassa olevan asiakasmaksulain 5 §:n 5 kohdan mukaan terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia alle 18-vuotiaalle henkilölle annettava hoito ja ylläpito siltä osin kuin hoitopäiviä kalenterivuodessa on kertynyt yli seitsemän.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

10 b §. *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot.* Voimassa olevassa 10 b §:ssä säädetään pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevista tuloista, ja sääntely ulotettaisiin koskemaan myös pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta ja pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävän maksun perusteena olevia tuloja. Pykälään tehtäisiin myös eräitä muita tarkistuksia.

Pykälän 1 momentin mukaan kuukausituloina otettaisiin huomioon asiakkaan — ja 7 c §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa asiakkaan ja hänen puolisonsa — jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen ja verosta vapaat tulot sekä 10 i §:ssä tarkoitettu laskennallinen metsätulo. Edellä 7 c §:n perusteluissa on selostettu sitä, mitä puolisoilla tarkoitettaisiin.

Jatkuvana tulona pidettäisiin tuloa, joka jatkuu vähintään kolmen kuukauden ajan maksun määrittämisen ajankohdasta. Jatkuvia tuloja olisivat muun muassa palkka-, eläke- ja etuustulot. Vuosittain toistuvasti saatuja tuloja olisivat puolestaan muun muassa osinko- ja korkotulot.

Tuloina ei sen sijaan otettaisi huomioon satunnaisia, kertaluontoisia tuloja, kustannusten korvauksia ja muita tiettyä tarkoitusta varten myönnettyjä avustuksia tai muita vastaavia tuloja, jotka eivät ole säännöllisiä tai jatkuvia eivätkä kuulu veronalaisiin ansioihin. Kustannusten korvausta olisivat esimerkiksi tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavat sairaanhoito- ja tutkimuskulut, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa tarkoitettut ylläpitokorvaukset ja perhehoidon kustannusten korvaukset.

Maksun perusteena olevina tuloina otettaisiin huomioon tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen (*nettotulot*) eli verot otettaisiin huomioon tuloja vähentävänä. Tämä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Laskennallinen metsätulo huomioitaisiin siten kuin ehdotetun lain 10 i §:ssä säädetään.

Tuloista olisi lisäksi tehtävä 10 c §:n mukaiset vähennykset. Pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan asiakkaan tuloista olisi lisäksi tehtävä 10 d §:ssä säädetty erityiset vähennykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuloista, joita ei otettaisi huomioon maksua määrättäessä. Sääntely vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan 10 b §:n 4 momenttia. Toimeenpanon ja nykyistä selkeämmän lainsäädännön kannalta ehdotetussa 2 momentissa viitattaisiin kuitenkin niin sanottujen etuoikeutettujen tulojen eli tulojen, joita asiakasmaksuissa ei otettaisi tulona huomioon, osalta tuloverolain 92 §:ään. Tulona ei siten otettaisi huomioon verovapaita sosiaalietuuksia eräitä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotetun sääntelytavan myötä asiakasmaksujen määrittämisessä etuoikeutettujen tulojen luettelo olisi nykyistä kattavampi ja se pysyisi paremmin ajan tasalla eikä jokainen muutos edellyttäisi asiakasmaksulainsäädännön päivittämistä.

Luonnos 12.2.2020

Lapsilisää, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta ja asumistukea, jotka sisältyvät tuloverolain 92 §:ään, ei otettaisi jatkossakaan tulona huomioon. Voimassa olevan asiakasmaksulain 10 b §:n 4 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen eläkkeisiin ja niihin verrattaviin tuloihin sisältyvät huollettavista aiheutuvat korotukset sisältyvät nykyisin kansaneläkelain mukaiseen lapsikorotukseen.

Valtaosa opiskelijoista siirtyi yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa opintotuen asumislisää on kuitenkin edelleenkin mahdollista saada. Opintotuen asumislisä sisältyy tuloverolain 92 §:ään, eikä sitä huomioitaisi jatkossakaan tulona.

Sotilasavustus sisältyy tuloverolain 92 §:ään, joten sitä ei otettaisi tulona huomioon, mikä vastaisi nykytilaa. Tulona ei huomioitaisi myöskään asevelvollisen päivärahaa, joka sisältyy tuloverolain 92 §:ään ja jota ei käytännössä aiemminkaan ole otettu tulona huomioon.

Nykytilasta poiketen opintoraha ja aikuiskoulutustuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon. Voimassa olevan 10 b §:n 4 momentin 1 kohdan mukaan opintorahaa ja aikuiskoulutustukea ei oteta tulona huomioon pitkäaikaisen laitoshoidon maksua määrättäessä, mutta sen sijaan aikuisopintoraha otetaan tulona huomioon. Aikuisopintoraha on sittemmin poistunut. Opintojen johdosta saatavien etuuksien eri asemaan asettamiselle asiakasmaksulainsäädännössä ei ole ollut perusteita, vaan se on todennäköisesti johtunut termisekaannuksesta. Opintoraha ja aikuiskoulutustuki eivät sisälly tuloverolain 92 §:ään, joten ne otettaisiin tulona huomioon ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisina jatkuvina tai vuosittain toistuvasti saatuina veronalaisina tuloina.

Toimeentulotukea ei jatkossakaan otettaisi tulona huomioon, sillä toimeentulotuki on viimesijainen etuus. Toimeentulotuki sisältyy tuloverolain 92 §:ään.

Voimassa olevan 10 b §:n 4 momentin 1 kohdan mukaan lasten kotihoidon tukea ei oteta tulona huomioon määrättäessä pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksua. Syynä kotihoidon tuen jättämiselle niin sanotuksi etuoikeutetuksi tuloksi on ollut, että tuella on tarkoitus korvata vanhemmalle tai muulle huoltajalle lapsen hoidon järjestäminen. Esityksessä ehdotetaan, että lasten kotihoidon tuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon, sillä etuus on jatkuvaa veronalaista tuloa ja sen huomiotta jättäminen voisi saattaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mitä etuuksia kotona lasta hoitava henkilö saa. Esimerkiksi perhe, jossa toinen puoliso on työtön ja hoitaa lasta kotona, voi olla oikeutettu sekä kotihoidon tukeen että työttömyysetuuteen. Jos perhe saa molempia etuuksia, kotihoidon tuki huomioidaan työttömyysetuutta vähentävänä. Jos perhe ei hae kotihoidon tukea vaan ainoastaan työttömyysetuutta, työttömyysetuus myönnetään täysimääräisenä. Näissä tilanteissa perheiden mahdolliset asiakasmaksut ovat määräytyneet eri perustein, koska kotihoidon tukea ei ole saanut ottaa tulona huomioon. Tällaiselle erilaiselle kohtelulle ei ole perusteita.

Alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki ja eläkettä saavan hoitotuki otettaisiin jatkossakin tulona huomioon nykyistä sääntelyä vastaavasti. Etuudet sisältyvät tuloverolain 92 §:ään, jossa tarkoitettuja etuuksia ei lähtökohtaisesti otettaisi tulona huomioon asiakasmaksua määrättäessä. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin sen vuoksi nimenomaisesti, että mainitut etuudet otettaisiin tulona huomioon.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan rintamalisää ei oteta tulona huomioon, mutta ylimääräinen rintamalisä ja veteraanilisä puolestaan huomioidaan tulona. Esityksessä ehdotetaan, että veteraaneille maksettavia etuuksia kohdeltaisiin jatkossa yhdenmukaisesti. Rintamalisää, joka sisältyy tuloverolain 92 §:ään, ei otettaisi jatkossakaan tulona huomioon. Jatkossa tulona ei huomioitaisi myöskään ylimääräistä rintamalisää ja veteraanilisää. Ylimääräinen rintamalisä sisältyy tuloverolain 92 §:ään, joten sitä ei mainittaisi ehdotetussa pykälässä erikseen.

Luonnos 12.2.2020

Veteraanilisä maksetaan osana eläkettä saavan hoitotukea, joka otettaisiin tulona huomioon. Selkeyden vuoksi ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin erikseen, että veteraanilisää ei otettaisi tulona huomioon, vaikka eläkettä saavan hoitotuki otettaisiin tulona huomioon.

Rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetussa laissa (1184/1988) säädetään rintamaveteraaneille maksuttomiksi avo- tai laituskuntoutus ja siihen kuuluu tarpeellinen tutkimus ja hoito sekä kotona asumista tukevat palvelut, joihin kuuluvat sosiaalihoitolaissa 14 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaiset kotipalvelut, 7 kohdan mukaiset asumispalvelut ja 9 kohdan mukaiset liikkumista tukevat palvelut, omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukainen omaishoidon tuki sekä terveydenhuoltolaissa 24 §:n mukaiset sairaanhoitopalvelut. Esimerkiksi pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen, pitkäaikainen perhehoito ja laituskuntoutus ovat siis maksuttomia rintamaveteraaneille. Sen sijaan pitkäaikaishoitoa esimerkiksi terveyskeskuksen vuodeosastolla tai vanhainkodissa ei ole säädetty rintamaveteraaneille maksuttomaksi. Rintamaveteraaneiltakin siis peritään tällaisesta pitkäaikaisesta laitoshoidosta maksu, joka määräytyy tulojen mukaan, ja jatkossa maksun määrää pienentäisi se, että veteraanilisää ja ylimääräistä rintamalisää ei otettaisi tuloina huomioon.

Rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetussa laissa tarkoitetaan rintamaveteraanilla henkilöä, jolle on annettu rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus. Esimerkiksi henkilöt, joilla ei ole tällaista tunnusta mutta on sen sijaan todistus osallistumisesta miinanraivaustehtäviin vuosina 1945—1952, eivät ole mainitussa laissa tarkoitettuja rintamaveteraaneja. Heillä ei siten ole oikeutta mainitussa saada maksutta mainitussa laissa tarkoitettuja palveluja. Sillä, että veteraanilisää ja ylimääräistä rintamalisää ei otettaisi ehdotetun pykälän mukaan jatkossa tulona huomioon, ei kuitenkaan olisi merkitystä niiden henkilöiden kannalta, joilla on miinanraivaajatodistus mutta ei rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnusta, koska tällaiset henkilöt eivät ole oikeutettuja veteraanilisään tai ylimääräiseen rintamalisään.

Asiakkaan tai hänen puolisonsa alaikäiselle lapselle maksettavaa elatusapua ja elatustukea ei otettaisi tulona huomioon, mikä vastaisi voimassa olevan 10 b §:n 4 momentin 2 kohtaa. Elatusapu on ehdotetun pykälän 1 momentissa tarkoitettua jatkuvaa verovapaata tuloa, eikä se sisälly tuloverolain 92 §:ään. Sen vuoksi ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti, että elatusapua ei otettaisi tulona huomioon. Elatustuki sisältyy puolestaan tuloverolain 92 §:ään, jossa tarkoitettuja etuuksia ei pääsääntöisesti oteta tulona huomioon asiakasmaksua määrättäessä.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan opintojen johdosta suoritettavat apurahat ja muut vastaavat avustukset otettaisiin jatkossa huomioon tulona siltä osin kuin ne ovat veronalaista tuloa tuloverolain 82 §:n nojalla ja pykälän 1 momentissa tarkoitettulla tavalla jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatuja. Apurahat ja muut vastaavat avustukset eivät pääsääntöisesti ole veronalaista tuloa, mutta ehdotettu säännös mahdollistaisi asiakkaan tulojen huomioon ottamisen esimerkiksi silloin, kun asiakkaan pääasiallisesti saamat tulot muodostuvat opintojen johdosta maksettavista apurahoista tai muista vastaavista avustuksista. Ehdotus merkitsisi muutosta nykytilaan, sillä voimassa olevan asiakasmaksulain 10 b §:n 4 momentin 1 kohdan mukaan opintojen johdosta suoritettavia apurahoja ja muita vastaavia avustuksia ei oteta tulona huomioon. Jatkossakaan tulona ei kuitenkaan voitaisi huomioida yksittäistä, kertaluonteista apurahaa tai muuta vastaavaa avustusta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tulojen huomioon ottamisesta silloin, kun asiakkaan tai hänen puolisonsa tulot vaihtelevat. Kuukausitulona otettaisiin silloin huomioon euromäärä, joka saadaan, kun lasketaan yhteen asiakkaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana saamat kuukausitulot ja jaetaan määrä 12 kuukaudelle. Tämä vastaisi sisällöltään voimassa olevan 10 b §:n 1 momentin viimeistä virkettä.

Luonnos 12.2.2020

10 c §. *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa.* Voimassa oleva pykälä ulotettaisiin koskemaan pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun lisäksi pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta ja pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävää maksua. Lisäksi pykälään lisättäisiin eräitä uusia tuloista tehtäviä vähennyksiä. Tuloista tehtävistä vähennyksistä kotona annettavan palvelun maksua määrättäessä säädettäisiin ehdotetussa 10 g §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan vähennykset olisi tehtävä 10 b §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön tuloista, mikä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Vähennykset olisi siis tarvittaessa tehtävä myös puolison kuukausituloista, jos maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tuloista olisi vähennettävä asiakkaan tai tarvittaessa tämän puolison suoritettavaksi vahvistettu elatusapu ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset. Sääntely vastaisi voimassa olevan asiakasmaksulain 10 c §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että tuloista olisi vähennettävä avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa (26/2011) tarkoitettu pesänjakajan tai tuomioistuimen määräämää hyvitys, joka asiakkaan tai tämän puolison on suoritettava rahana.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tuloista olisi vähennettävä kiinteistön luovutuksen yhteydessä määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty rahana maksettava etuus (syytinki), joka asiakkaan tai tämän puolison on suoritettavana rahana. Tämä vastaisi voimassa olevan asiakasmaksulain 10 c §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin uutena asiana, että tuloista olisi vähennettävä tuomioistuimen tai holhousviranomaisen asiakkaalle määräämän edunvalvojan palkkion perusmaksu, jonka suuruudesta säädetään holhustoimesta annetun lain (442/1999) 44 §:n 5 momentin nojalla. Edunvalvojan palkkion suuruudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (696/2012) 1 §:n mukaan edunvalvojan palkkio muodostuu vuotuisesta perusmaksusta ja lisämaksuista. Vähennyksenä tuloista huomioitaisiin asetuksen 3 §:ssä säädetty vuotuinen perusmaksu, joka 3 §:n 1 momentin mukaan on 440 euroa ja 2 momentin mukaan 280 euroa, jos päämiehen holhustoimilain 44 §:n 3 momentissa tarkoitettu vuositulo on 14 000 euroa tai sitä pienempi ja hänen varallisuutensa arvo on pienempi kuin mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettu varallisuusraja. Perusmaksu voitaisiin huomioida asiakkaan tai edunvalvojan antaman selvityksen mukaan.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua elatusapuvähennystä ei tehtäisi, jos elatusavun saajana on aviopuoliso, jonka kanssa elatusavun suorittaja on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen palvelun alkamista. Tämä vastaisi voimassa olevan 10 c §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin uutena asiana asumismenojen vähentämisestä tuloista silloin, kun kunta määrää 7 c §:n mukaista maksua. Sääntelyn tarkoituksena on turvata asiakkaalle riittävä aika asumismenojen järjestelyä varten, kun hän on saanut paikan perhehoitajan yksityiskodista tai ammatillisesta perhekodista taikka asumispalveluyksiköstä tai laitoksesta ja hänelle muutoin aiheutuisi yhtäaikaisesti kuluja sekä omasta asunnosta että laitoshoidosta tai asumispalvelusta.

Asumismenot vähennettäisiin maksun määräämisen perusteena olevista tuloista siten, että omistusasunnosta aiheutuvat välttämättömät ja kohtuulliset kulut huomioitaisiin maksua määrättäessä vähennyksenä enintään viimeisten kuuden kuukauden ajalta, vuokra-asunnon vuokra huoneenvuokralain

Luonnos 12.2.2020

irtisanomisajan mukaisesti enintään kuukauden ajalta ja asumisoikeusasunnon käyttövastike viimeiseltä kolmelta kuukaudelta. Omistusasunnon välttämättöminä kuluina voitaisiin huomioida ainakin kiinteistöön kohdistuva kiinteistövero ja kohtuulliset lämmityskulut, asunto-osakkeen hoitovastike sekä kiinteistön tai asunnon pakollinen kotivakuutus. Vähennyksenä huomioitaisiin asiakkaan osuus kuluista.

Tuloista vähennettäisiin ainoastaan todelliset asumismenot, joten asumisesta aiheutuvia kustannuksia ei vähennettäisi, jos asiakkaalle ei tosiasiasa aiheudu asumismenoja. Samoin jos asiakas saisi omistusasuntonsa myytyä esimerkiksi kahden kuukauden kuluttua pitkäaikaishoidon alkamisesta, vähennyksenä pääsääntöisesti huomioitaisiin kulut ainoastaan kahdelta kuukaudelta.

10 d §. *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa.* Asiakasmaksulakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin asiakkaan tuloista tehtävistä vähennyksistä pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa. Nämä vähennykset olisi tehtävä 10 c §:ssä säädettyjen vähennysten lisäksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asumismenojen vähentämisestä maksun perusteena olevista tuloista. Tehostetussa palveluasumisessa asiakas on avohoidossa ja maksaa lähtökohtaisesti asumisestaan itse. Tehostetusta palveluasumisesta aiheutuvat kohtuulliset asumismenot huomioitaisiin vähennyksenä asiakasmaksua määrättäessä. Jos tehostetussa palveluasumisessa oleva asiakas maksaa vuokran suoraan vuokranantajalle, huomioitaisiin asiakasmaksua määrättäessä vähennyksenä kohtuulliset asumismenot. Tehostetun palveluasumisen piirissä olevat asiakkaat ovat yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten kriteerien täytyessä oikeutettuja asumistukeen, joka olisi vähennettävä asumismenoista. Asumismenot vähennettäisiin maksun määräämisen perusteena olevista tuloista ennen asiakkaalle jätettävän käyttövaran laskemista.

Asumismenoina olisi vähennettävä kohtuullinen vuokra ja muut pakolliset asumismenot, joita olisivat ainakin erikseen maksettavat sähkö ja vesi. Asumismenojen huomioon ottamisella olisi tarkoitus turvata asiakkaan asuminen. Lähtökohtaisesti asumismenot otettaisiin huomioon todellisen määräisinä. Kohtuullisuutta arvioitaessa voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon asumisen yleinen kustannustaso alueella. Asumismenojen huomioon ottamisessa olisi aina arvioitava asiakkaan tehostetusta palveluasumisesta aiheutuvien kustannusten kokonaisuus sekä asiakkaan tosiasiallinen mahdollisuus valita tarpeitaan ja maksukykyään vastaava asumispalvelupaikka. Asumismenojen kohtuullisuutta arvioitaessa olisi siten otettava huomioon asiakkaan palvelun tarve ja kokonaistaloudellinen tilanne.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lääkemenojen vähentämisestä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä. Tehostettu palveluasuminen on avohoitoa, joka ei sisällä lääkkeitä, vaan asiakas joutuu kustantamaan ne itse. Asiakas on kuitenkin oikeutettu saamaan lääkkeisiin sairausvakuutuslaissa säädetyn korvauksen. Siksi esityksessä ehdotetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilön määräyksellä hankitut lääkkeet, kliiniset ravintovalmisteet ja perusvoiteet, joihin asiakas on oikeutettu saamaan sairausvakuutuslain nojalla korvausta, huomioitaisiin asiakasmaksua määrättäessä vähennyksenä tuloista. Lääkekustannukset vähennettäisiin asiakkaan tai hänen edustajansa antaman selvityksen perusteella maksun määräämisen perusteena olevista tuloista asiakkaalle aiheutuvien lääkekustannusten mukaan, kuitenkin enintään sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun vuosiomavastuun suuruisena.

Kunnan olisi lisäksi asiakkaan tai hänen edustajansa vapaamuotoisen hakemuksen perusteella otettava vähennyksenä huomioon kustannukset myös muista kuin sairausvakuutuslain mukaan korvattavista lääkkeistä, kliinisistä ravintovalmisteista ja perusvoiteista siltä osin kuin terveydenhuollon am-

Luonnos 12.2.2020

mattihenkilö olisi arvioinut ne henkilön terveydelle tarpeellisiksi. Käytännössä asiakkaalta edellytettäisiin, että hän toimittaa hakemuksen liitteenä terveydenhuollon ammattihenkilön lausunnon tai muun selvityksen lääkkeen, ravintovalmisteen tai perusvoiteen tarpeellisuudesta hänen terveydelleen. Hoitotarvikkeiden olisi sisällyttävä hoitoon ja huolenpitoon, eikä niistä koituisi erillisiä kustannuksia asiakkaille.

Lääkekulut huomioitaisiin vähennyksenä maksun määräämisen perusteena olevista tuloista ennen käyttövaran laskemista. Lääkekustannukset voitaisiin maksupäätöksessä ottaa huomioon toteutuneiden tai arvioitujen kustannusten perusteella siten, että ne vähennettäisiin maksua määrättäessä jaksotettuna. Näin ollen maksupäätöstä ei tarvitsisi tehdä uudelleen joka kuukausi vaan lääkemenojen vähennys voitaisiin huomioida myös toistaiseksi voimassa olevassa päätöksessä. Jos kuitenkin asiakkaan lääkekustannukset olennaisesti muuttuvat, maksupäätös olisi tarkistettava lääkekustannusten osalta asiakkaan tai hänen edustajansa antaman selvityksen perusteella ehdotetun 10 j §:n nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan ehdotetun pykälän 2 momentin sääntelyä lääkekustannusten ja muiden vastaavien kustannusten vähentämisestä maksun perusteena olevista tuloista sovellettaisiin myös pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävään maksuun. Tämä olisi perusteltua sen vuoksi, että perhehoitajan kulukorvaus ei sisällä lääkkeitä vaan pitkäaikaisen perhehoidon asiakas maksaa ne itse vähimmäiskäyttövarastaan.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

10 e §. *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu.* Ehdotettu pykälä on uusi, ja se koskisi jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävää maksua. Ehdotetun lain 7 b §:ssä säädettäisiin siitä, milloin kotona annettava palvelu on jatkuvaa ja säännöllistä, sekä siitä, milloin asumispalvelu on pitkäaikaista. Ehdotettu 10 e § koskisi muita pitkäaikaisia asumispalveluita kuin pitkäaikaista tehostettua palveluasumista, josta perittävästä maksusta säädettäisiin ehdotetun lain 7 c §:ssä.

Jatkuvasti ja säännöllisesti annetusta kotisairaanhoidosta ja kotipalvelusta perittävästä maksusta säädetään voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 1—3 momentissa. Asiakasmaksuasetuksen sääntely kumottaisiin tältä osin ja jatkossa jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksusta säädettäisiin lain tasolla. Pitkäaikaisista asumispalveluista perittävästä maksusta ei ole nimenomaista sääntelyä voimassa olevassa asiakasmaksulainsäädännössä, joten tältä osin sääntely olisi kokonaan uutta.

Kotona annettavalla palvelulla tarkoitettaisiin terveydenhuoltolain 25 §:ssä tarkoitettua kotisairaanhoidoa ja kotisairaalahoidoa sekä sosiaalihuoltolain 19 §:ssä tarkoitettua kotipalvelua ja 20 §:ssä tarkoitettua kotihoitoa. Ehdotetun pykälän nojalla perittäisiin näin ollen maksu myös tuetussa asumisessa ja tavallisessa palveluasumisessa olevalta asiakkaalta. Jotta kuitenkin pykälässä ehdotetun maksun voisi periä tuetusta asumisesta, palveluun olisi kuuluttava jatkuvasti ja säännöllisesti annettavaa kotipalvelua taikka muuta hoivaa tai huolenpitoa. Tuettuun asumiseen sisältyvästä tuesta ja ohjauksesta ei saisi jatkossakaan periä asiakasmaksua. Jos asiakas saisi sekä jatkuvaa ja säännöllistä kotipalvelua että kotisairaanhoidoa, niistä olisi määrättävä yksi kotihoitona perittävä maksu.

Pykälän 1 momentin mukaan palvelusta perittäisiin kuukausimaksu, joka määräytyisi asiakkaan palvelupäätökseen kirjattujen palvelutuntien määrän, asiakkaan maksukyvyn ja perheen koon mukaan. Maksu määrättäisiin kalenterikuukausittain. Jos palvelu alkaa tai päättyy kesken kuukauden, maksu

Luonnos 12.2.2020

perittäisiin niiltä päiviltä, joilta palvelua on saatu. Palvelun keskeytyksen vaikutuksesta asiakasmaksuun säädettäisiin ehdotetun lain 10 k §:ssä.

Maksuun ei sisältyisi asumiskustannuksia, vaan asiakkaat maksavat asumiskustannuksensa itse.

Palvelua koskeva päätös tehdään palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelmaan sisällytettyjen palvelujen pohjalta. Palvelutunnilla tarkoitettaisiin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön asiakassuunnitelmaan ja palvelua koskevaan päätökseen kirjattuihin palveluihin käyttämää tuntia. Palvelupäätökseen kirjataan asiakkaan tarpeen mukaisten palvelutuntien määrä. Asiakassuunnitelmaa tarkistetaan palvelujen tarpeen muuttuessa. Palvelutarpeen muuttuessa asiakkaalle tehdään uusi palvelupäätös. Myös maksua olisi ehdotetun 10 j §:n mukaan tällöin tarkistettava.

Asiaksmaksu määräytyisi asiakkaan palvelua koskevaan päätökseen kirjattujen palvelutuntien mukaan. Jos tunnit palvelupäätöksessä vaihtelisivat, niin maksuprosentti määräytyisi keskimääräisten tuntien mukaisesti. Jos palvelupäätöksen mukaan palvelua annettaisiin esimerkiksi 28—30 tuntia kuukaudessa, maksuprosentti määräytyisi 29 palvelutunnin mukaan.

Maksua määrättäessä tunnit huomioitaisiin täysinä tunteina siten, että mahdollinen palvelutuntien pyöristys tehtäisiin lähimpään täyteen tuntiin. Puolikkaat tunnit pyöristettäisiin ylöspäin. Jos palvelua annettaisiin esimerkiksi neljä ja puoli tuntia kuukaudessa, maksuprosentti määräytyisi viiden palvelutunnin mukaan. Jos palvelua annettaisiin neljä tuntia tai vähemmän, maksu määräytyisi taulukon pienimmän tuntiluokan maksuprosentin mukaisesti.

Maksu määräytyisi asiakkaan 10 f §:ssä säädettyjen tulojen mukaisesti huomioiden 10 g §:ssä säädettyt vähennykset. Metsätulo otettaisiin huomioon siten kuin 10 i §:ssä säädettäisiin. Jos asiakas elää avio- tai avoliitossa, maksun määräytymisen perusteena olevina tuloina huomioitaisiin myös puolison tulot. Tällöin avio- tai avopuolisojen tulot laskettaisiin yhteen maksua määrättäessä.

Kotisairaanhoidon ja asumispalveluun kuuluva lääkkeiden annosjakelu sisältyisi kuukausittaiseen palvelumaksuun, jos se on kirjattu asiakkaan asiakassuunnitelmaan. Lääkkeet eivät kuitenkaan sisälly avohoitona toteutettuun palveluun tai kuukausittaiseen hoito- ja palvelumaksuun. Jos asumispalvelujen henkilöstö vastaa asiakkaan lääkkeiden annosjakelusta, palvelukokonaisuuteen kuuluva henkilöstön työaika sisältyisi asiakkaan hoitoon asiakassuunnitelmaan kirjatulla tavalla.

Asiakassuunnitelman perusteella kunta tekisi asiakkaalle päätöksen kotisairaanhoidon tai asumispalvelua koskevasta palvelusta ja tämän perusteella päätöksen asiakasmaksusta. Jos kotisairaanhoidon tai asumispalvelu hankkii lääkkeiden annosjakelun apteekista, palvelun tarpeen olisi oltava kirjattuna asiakassuunnitelmaan eikä siitä ei saisi aiheutua asiakkaalle lisäkustannuksia verrattuna kunnan itsensä tai ostopalveluyrityksen suorittamaan lääkkeiden annosjakeluun. Lääkkeiden annosjakelusta saisi kuitenkin sisällyttää palvelupäätökseen kirjattaviin hoito- ja palvelutunteihin ajan, joka kotisairaanhoidon tai asumispalvelun henkilöstöltä kuluisi asiakkaan lääkkeiden annosjakeluun.

Jos asumispalveluyksikössä ylläpidetään yhteistä niin sanottua akuuttilääkevarastoa, yhteisestä lääkevarastosta toteutetusta lääkehoidosta ei saisi periä erillistä maksua asiakkaalta. Akuuttilääkevaraston lääkkeet sisältyisivät palveluun ja kuukausittaiseen palvelumaksuun.

Tulosidonnaiseen kuukausimaksuun sisältyisivät hoidon lisäksi sellaiset asiakassuunnitelman mukaiset jatkuvaluonteisesti ja säännöllisesti annettavat palvelut, jotka liittyvät kiinteästi hoitoon ja huolenpitoon. Mainittuja palveluja olisivat esimerkiksi vaatehuolto, joka tapahtuu asiakkaan kotona, sekä

Luonnos 12.2.2020

asiakkaan avustaminen kotona vaatehuollossa, siivoamisessa, peseytymisessä, saunomisessa ja aterioidinnassa. Jos asiakas asuu asumisyksikön yhteydessä, asumisyksikön tiloissa tapahtuva toiminta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut kuuluisivat niin ikään varsinaiseen kuukausimaksuun.

Jos vaatehuolto, kylvetys, saunotus tai toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta tapahtuvat muualla kuin kotona tai asumisyksikön tiloissa, niistä voitaisiin periä erillinen, kohtuullinen maksu siten kuin siten kuin ehdotetussa 10 h §:ssä säädettäisiin.

Jos kodin siistiminen on tavanomaista kodin päivittäisestä siisteydestä huolehtimista tavanomaisen kotikäynnin yhteydessä, sen olisi sisällyttävä huolenpitoon ja oltava näin osa kuukausittaisesta palvelumaksua. Jos taas siivous tapahtuisi erillisenä tavanomaista suurempana siivouksena, siitä voisi periä erillisen 10 h §:n mukaisen kohtuullisen maksun.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut, jotka tapahtuvat asiakkaan asuessa asumisyksikössä, kuuluisivat kuukausimaksuun. Jos taas asiakas käy esimerkiksi päivätoiminnassa kodin tai yksikön tilojen ulkopuolella, kunta saisi periä erillisen 10 h §:n mukaisen kohtuullisen maksun.

Aterioista ja turvapalveluista saisi periä erillisen 10 h §:n mukaisen kohtuullisen maksun.

Asiointipalvelujen tulisi sisältyä maksukyvyyn mukaan määräytyvään kuukausittaiseen palvelumaksuun silloin, jos asiointipalvelun tarve on säännöllistä ja ennakoitavaa, esimerkiksi säännöllistä ja toistuvaa kaupassa käymistä yhdessä asiakkaan kanssa. Asiointipalvelu tarkoittaa asioiden hoitamista yhdessä asiakkaan kanssa tai saattamispalvelua, ja asiointiapupalvelut tuovat avun esimerkiksi ostoksilla tai pankissa käymiseen. Jos asiointipalvelun tarve on kuitenkin tilapäistä tai satunnaista, siitä saisi periä erillisen 10 h §:n mukaisen kohtuullisen maksun.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksun enimmäismäärästä. Maksu saisi olla enintään pykälän 5 momentissa säädetyn maksuprosentin osoittama euromäärä tulorajan ylittävistä kuukausituloista. Asiakasmaksulain 2 §:n 1 momentin mukaisesti palvelusta perittävä maksu saisi kuitenkin olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Siitä, mitä kuukausituloon lasketaan, säädettäisiin ehdotetussa 10 f §:ssä. Tuloista tehtävistä vähennyksistä säädettäisiin puolestaan ehdotetussa 10 g §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tulorajoista, jotka olisivat samat kuin asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 2 momentissa. Yhden hengen talouden tuloraja olisi 588 euroa ja kahden hengen talouden tuloraja 1 084 euroa kuukaudessa. Kolmihenkisen perheen tuloraja olisi 1 701 euroa, nelihenkisen perheen tuloraja 2 103 euroa, viisihenkisen perheen tuloraja 2 546 euroa ja kuusihenkisen perheen tuloraja 2 924 euroa. Kotitalouden henkilömäärään ei laskettaisi mukaan palvelua saavan täysi-ikäisen asiakkaan samassa asunnossa asuvaa vanhempaa tai täysi-ikäistä lasta eikä tällaisen henkilön tuloja otettaisi huomioon maksua määriteltäessä.

Pykälän 4 momentin mukaan tulorajoja korotettaisiin aina 357 eurolla lisähenkilöltä silloin, kun perheessä on henkilöitä enemmän kuin kuusi. Euromäärä vastaisi asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 3 momentissa säädettyä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin maksuprosenteista, jotka määräytyisivät palvelutuntien mukaan. Maksuprosentit olisi suhteutettu perheen koon mukaan siten, että prosentit alenisivat perheeseen kasvaessa. Jos perheen henkilömäärä on yli kuusi, maksuprosentti ei kuitenkaan enää alenisi.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 5 momentissa ehdotettu sääntely olisi merkittävä muutos voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 3 §:ään nähden. Asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 2 momentissa säädetään kuukausitulojen mukaan määräytyvistä enimmäismaksuprosenteista, ja 3 §:n 1 momentin mukaan muun muassa palvelun määrän tulisi vaikuttaa palvelusta perittävään maksuun. Asiakasmaksuasetuksessa ei kuitenkaan säädetä siitä, millä tuntimäärällä palvelusta saadaan periä enimmäismaksuprosentin mukainen maksu ja kuinka maksun määrä tulisi suhteuttaa palvelutuntien määrään. Jatkossa näistä asioista säädettäisiin tarkasti ehdotetun pykälän 5 momentissa.

Ensimmäiseltä neljältä tunnilta maksuprosentti ei riippuisi palvelutuntien määrästä. Palvelun tuottamiseen liittyy yleensä jonkin verran kiinteitä kustannuksia, jotka ovat yhtä suuria palvelun tuntimäärästä riippumatta. Tämän vuoksi ensimmäisiltä palvelutunneilta olisi tarkoituksenmukaista voida periä maksu, joka ei suoraan riippuisi palvelun tuntimäärästä. Neljä tuntia ylittävältä osalta palvelutuntien määrä puolestaan vaikuttaisi suoraan maksuprosenttiin.

Palvelutunnit ja maksuprosentit olisi porrastettu neljään eri tuntiin luokkaan. Yhden hengen taloudessa ensimmäisiltä neljältä tunnilta perittäisiin maksua tunneista riippumatta 8 prosenttia tuloajan ylittävistä tuloista. Seuraavilta neljältä tunnilta, tuntiväliltä 5—8 tuntia, perittäisiin 2 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti. Seuraavilta kahdeksalta tunnilta, tuntiväliltä 9—16 tuntia, perittäisiin 1 prosentti kutakin palvelutuntia kohti. 16 tuntia ylittäviltä tunneilta perittäisiin 0,5 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti. Yhden hengen talouden enimmäismaksuprosentti olisi 35 prosenttia tuloajan ylittävistä kuukausituloista, mikä vastaisi nykytilaa.

Vastaavan periaatteen mukaisesti määrättäisiin myös kahden hengen sekä tätä suurempien perheiden maksuprosentit, kuitenkin siten, että maksuprosentit olisivat yhden hengen talouksia pienemmät. Kahden hengen taloudessa ensimmäisiltä neljältä tunnilta perittäisiin maksua tunneista riippumatta 7 prosenttia tuloajan ylittävistä tuloista. Seuraavilta neljältä tunnilta, tuntiväliltä 5—8 tuntia, perittäisiin 1,75 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti. Seuraavilta kahdeksalta tunnilta, tuntiväliltä 9—16 tuntia, perittäisiin 0,75 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti. 16 tuntia ylittäviltä tunneilta perittäisiin 0,5 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti. Kahden hengen talouden enimmäismaksuprosentti olisi 24 prosenttia tuloajan ylittävistä kuukausituloista. Enimmäismaksuprosentti nousisi hieman nykyisestä 22 prosentista.

Kolmen hengen ja tätä suuremmilta perheiltä ensimmäisiltä neljältä tunnilta perittäisiin maksua tunneista riippumatta 6 prosenttia tuloajan ylittävistä tuloista. Seuraavilta neljältä tunnilta, tuntiväliltä 5—8 tuntia, perittäisiin 1,5 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti, ja 8 tuntia ylittäviltä tunneilta 0,5 prosenttia kutakin palvelutuntia kohti.

Enimmäismaksuprosentit riippuisivat perhekoosta. Kolmen hengen talouden enimmäismaksuprosentti olisi 19 prosenttia tuloajan ylittävistä kuukausituloista, kun se on nykyisin 18 prosenttia. Neljän hengen talouden enimmäismaksuprosentti olisi 16 prosenttia, kun se on nykyisin 15 prosenttia. Viiden hengen talouden enimmäismaksuprosentti olisi 14 prosenttia, kun se on nykyisin 13 prosenttia. Kuuden hengen ja tätä suurempien perheiden enimmäismaksuprosentti olisi 12 prosenttia, kun se on nykyisin 11 prosenttia.

Kunta saisi periä esimerkiksi yksinasuvalta asiakkaalta, joka saa palvelua kolme tuntia kuukaudessa, maksua enintään kahdeksan prosenttia tuloajan ylittävistä kuukausituloista. Jos asiakkaan bruttotulot olisivat 1500 euroa kuukaudessa eikä hänellä olisi tuloista vähennettäviä eriä, asiakasmaksu olisi enintään 64,80 euroa kuukaudessa (1500 euron bruttotuloista vähennetään yksinasuvan tuloaraja 690 euroa, josta jää 810 euroa, josta 8 prosenttia on 64,80 euroa). Jos taas sama asiakas saisi palvelua 15

Luonnos 12.2.2020

tuntia kuukaudessa, asiakasmaksu olisi enintään 186,30 euroa kuukaudessa (1500 euron bruttotuloista vähennetään yksinasuvan tuloraja 690 euroa, josta jää 810, josta 23 prosenttia on 186,30 euroa).

Puolisoilla asiakasmaksu määrättäisiin puolisojen yhteenlasketuista tuloista. Jos molemmat puolisoista saisivat palvelua, heille molemmille tehtäisiin omat palvelua koskevat päätökset yksilöllisen palveluntarpeen mukaisesti. Maksua määrättäessä puolisojen tulot ja palvelutunnit huomioitaisiin yhteenlaskettuina ja puolisoille määrättäisiin yhteinen maksu. Päätös asiakasmaksusta olisi annettava molemmille puolisoille. Maksua määrättäessä tuloraja ja maksuprosentit määräytyisivät kahden hengen perheen mukaisesti. Jos vain toinen puolisoista saisi palvelua, määrättäisiin maksu hänen palvelutuntiansa mutta puolisojen yhteenlaskettujen tulojen perusteella.

Jatkossakin lapsiperhetyö olisi maksutonta ja maksuja voitaisiin periä ainoastaan kotipalvelusta. Perheet, jotka saavat lapsiperheiden kotipalvelua lastensuojelun avohuollon tukitoimena, eivät jatkossakaan maksaisi palvelusta. Jos perheen toimeentulo tai elatusvelvollisuus vaarantuisivat maksun perimisen seurauksena, kunnan tulisi alentaa maksua tai jättää se kokonaan perimättä.

Pykälässä tarkoitetun maksun saisi periä jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta silloinkin, kun asiakas ja sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö ovat fyysisesti eri paikassa ja toisiinsa kuva- ja ääniyhteydessä taikka jossa tietoa ja asiakirjoja välitetään verkkoyhteyden kautta tai muulla vastaavalla tavalla yksilöllisen hoidon tai huolenpidon antamiseksi. Tällaisesta etäyhteyksien avulla toteutettavasta palvelusta saisi siten periä maksun kuten perinteisestä henkilökohtaiseen kotikäyntiin perustuvasta palvelusta. Etäyhteyksien avulla annetun palvelun tulisi kuitenkin sisällöllisesti vastata perinteistä henkilökohtaiseen käyntiin perustuvaa palvelua, jotta siitä saisi periä pykälässä ehdotetun maksun. Sen olisi siten oltava yksilöllistä ja vuorovaikutteista, ja sillä voitaisiin myös korvata tai täydentää asiakkaan kotona henkilökohtaisesti annettavaa palvelua. Etäyhteyksien avulla annettava palvelu olisi kirjattava asiakassuunnitelmaan samalla tavoin kuin henkilökohtaiseen käyntiin perustuva palvelu.

Etäyhteyksien avulla annettava palvelu voitaisiin toteuttaa tietoliikenneyhteyden välityksellä esimerkiksi tabletilla, tietokoneella tai älypuhelimella. Sen olisi perustuttava pääsääntöisesti videovälitteisen verkkoyhteyden kautta tapahtuvaan kontaktiin palvelunkäyttäjän ja hoitoa tai palvelua antavan henkilöstön välillä. Sen toteutuksessa tarvittavat laitteet sekä laitteiden asennus ja huolto olisivat asiakkaille maksuttomia. Jos kuitenkin asiakas voisi käyttää laitteita ja yhteyksiä tarpeisiin, jotka eivät liity esimerkiksi hänen hoitoonsa tai hänen saamaansa palveluun, asiakas maksaisi niistä lähtökohtaisesti itse.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin tulorajojen euromäärien sekä tulorajan korottamisen euromäärän tarkistamisesta työeläkeindeksin mukaisesti. Sääntely vastaisi asiakasmaksuasetuksen 33 a §:n 2 momenttia.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

10 f §. *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot.* Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin 10 e §:ssä tarkoitetun maksun perusteena olevista tuloista. Pykälä vastaisi pääosin voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 27 ja 29 §:n sääntelyä, mutta ehdotuksen mukaan tulona otettaisiin huomioon joitakin sellaisia jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatuja tuloja, joita voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaan ei oteta tulona huomioon.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 1 momentin mukaan kuukausitulona otettaisiin huomioon asiakkaan ja hänen puolisonsa jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot. Lisäksi tulona otettaisiin huomioon laskennallinen metsätulo, josta säädettäisiin ehdotetun lain 10 i §:ssä.

Edellä 7 c §:n perusteluissa on selostettu sitä, mitä puolisollla tarkoitettaisiin. Kotitalouden henkilömäärään ei laskettaisi mukaan palvelua saavan täysi-ikäisen asiakkaan samassa asunnossa asuvaa vanhempaa tai täysi-ikäistä lasta eikä tällaisen henkilön tuloja otettaisi huomioon maksua määriteltäessä.

Jotta tulot voitaisiin huomioida maksun perusteena, niiden olisi oltava jatkuvia tai vuosittain toistuvasti saatuja. Näin suljettaisiin pois mahdollisuus ottaa huomioon kertaluonteisia tai satunnaisia tuloja. Jatkuvana tulona voitaisiin pitää tuloa, joka jatkuu vähintään kolmen kuukauden ajan maksun määräämisen ajankohdasta. Jatkuvia tuloja olisivat muun muassa palkka-, eläke- ja etuustulot. Vuosittain toistuvasti saatuja tuloja olisivat puolestaan muun muassa osinko- ja korkotulot.

Tuloina ei otettaisi huomioon kustannusten korvauksia ja muita tiettyä tarkoitusta varten myönnettyjä avustuksia tai muita vastaavia tuloja, jotka eivät ole säännöllisiä tai jatkuvia eivätkä kuulu veronalaisiin ansioihin. Kustannusten korvausta olisivat esimerkiksi tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavat sairaanhoito- ja tutkimuskulut, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa tarkoitettut ylläpitokorvaukset ja perhehoidon kustannusten korvaukset.

Maksun perusteena olevina tuloina otettaisiin huomioon veronalaiset tulot (*bruttotulot*), eli veroja ei otettaisi huomioon tuloja vähentävänä. Tämä vastaisi asiakasmaksuasetuksen 27 §:n sääntelyä. Lisäksi 1 momentin mukaan tuloista olisi tehtävä ehdotetun lain 10 g §:ssä säädetyt vähennykset.

Pykälän 2 momentin mukaan veronalaisina tuloina voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut vastaavat veronalaiset tulot korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka Verohallinto ennakkoperintälain (1118/1996) 6 §:n 1 momentin nojalla vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkopidätyksen ja ennakonkannon laskentaperusteista määrää. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun ei ole saatavissa tuoreempia tosittellisia tietoja. Ehdotettu säännös vastaisi asiasisällöltään asiakasmaksuasetuksen 27 §:n 2 momentin sääntelyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tuloista, joita ei oteta huomioon maksua määrättäessä. Ehdotuksen mukaan tulona ei otettaisi huomioon tuloverolain (1535/1992) 92 §:ssä tarkoitettuja verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta pykälässä erikseen säädettyjä poikkeuksia.

Voimassa olevaa asiakasmaksuasetuksen 29 §:n säännöstä vastaavasti lapsilisää ei jatkossakaan otettaisi tulona huomioon. Lapsilisa sisältyy tuloverolain 92 §:ään, jossa lueteltuja etuuksia ei erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta otettaisi tulona huomioon asiakasmaksua määrättäessä. Lapsen hoitotuki on käsitteenä vanhentunut ja se tarkoittaa nykyisin alle 16-vuotiaan vammaistukea. Alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täyttäneen vammaistuki sisältyvät tuloverolain 92 §:ään, eikä niitä jatkossakaan otettaisi tulona huomioon kotona annettavassa palvelussa. Myös kansaneläkelain mukainen lapsikorotus ja asumistuki sisältyvät tuloverolain 92 §:ään, eikä niitä otettaisi tulona huomioon.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 29 §:n mukaan opintotuen asumislisää ei oteta tulona huomioon. Valtaosa opiskelijoista siirtyi 1.8.2017 alkaen yleisen asumistuen piiriin. Eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa opintotuen asumislisää on edelleen mahdollista saada.

Luonnos 12.2.2020

Sotilasavustus sisältyy tuloverolain 92 §:ään, joten sitä ei otettaisi tulona huomioon. Ehdotus vastaa nykytilaa. Tulona ei otettaisi huomioon myöskään asevelvollisen päivärahaa, jota ei käytännössä aiemminkaan ole otettu huomioon.

Ehdotuksen mukaan opintoraha ja aikuiskoulutustuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon yhdenmukaisesti. Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaan opintorahaa ja aikuisopintorahaa ei oteta tulona huomioon kotona annettavan palvelun maksua määrättäessä, mutta aikuiskoulutustuki otetaan tulona huomioon. Aikuisopintoraha on sittemmin poistunut. Opintojen johdosta saatavien etuuksien eri asemaan asettamiselle asiakasmaksulainsäädännössä ei ole ollut perusteita, vaan se on todennäköisesti johtunut termisekaannuksesta. Opintoraha ja aikuiskoulutustuki eivät sisälly tuloverolain 92 §:ään, joten ne otettaisiin tulona huomioon ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisina jatkuvina tai vuosittain toistuvasti saatuina veronalaisina tuloina.

Toimeentulotukea ei jatkossakaan otettaisi tulona huomioon, sillä toimeentulotuki on viimesijainen etuus. Toimeentulotuki sisältyy tuloverolain 92 §:ään.

Voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen mukaan lasten kotihoidon tukea ei oteta tulona huomioon määrättäessä asiakasmaksua kotona annettavasta palvelusta. Syynä kotihoidon tuen jättämiselle niin sanotuksi etuoikeutetuksi tuloksi on ollut, että tuella on tarkoitus korvata vanhemmalle tai muulle huoltajalle lapsen hoidon järjestäminen. Ehdotuksen mukaan lasten kotihoidon tuki otettaisiin jatkossa tulona huomioon. Etuus on jatkuvaa veronalaista tuloa ja sen huomiotta jättäminen voisi saattaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, mitä etuuksia kotona lasta hoitava henkilö saa. Esimerkiksi perhe, jossa toinen puoliso on työtön ja hoitaa lasta kotona, voi olla oikeutettu sekä kotihoidon tukeen että työttömyysetuuteen. Jos perhe saa molempia etuuksia, kotihoidon tuki huomioidaan työttömyysetuutta vähentävänä. Jos perhe ei hae kotihoidon tukea vaan ainoastaan työttömyysetuutta, työttömyysetuus myönnetään täysimääräisenä. Näissä tilanteissa perheiden mahdolliset asiakasmaksut ovat määräytyneet eri perustein, koska kotihoidon tukea ei saa ottaa tulona huomioon. Tällaiselle erilaiselle kohtelulle ei ole perusteita.

Ehdotuksen mukaan elatusapu ja elatustuki otettaisiin jatkossakin tulona huomioon lapsiperheiden kotipalvelun maksua määrättäessä. Elatusapu on pykälän 1 momentissa tarkoitettua jatkuvaa veropaata tuloa. Elatustuki sisältyy tuloverolain 92 §:ään. Nykytilan säilyttämiseksi pykälässä säädetään nimenomaisesti, että elatustuki otetaan tulona huomioon. Eläkettä saavan hoitotuki otettaisiin tulona huomioon voimassa olevan asetuksen 27 §:n sääntelyä vastaavasti. Etuus kuitenkin sisältyy tuloverolain 92 §:ään, jossa lueteltuja etuuksia ei ehdotuksen pääsäännön mukaan otettaisi tulona huomioon. Sen vuoksi pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti, että eläkettä saavan hoitotuki otetaan huomioon tulona.

Ehdotetussa pykälässä tarkoitettut palvelut ovat rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain nojalla maksuttomia rintamaveteraaneille. Palveluista saisi sen sijaan periä maksun henkilöltä, jolla ei ole rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnusta mutta jolla on sen sijaan todistus osallistumisesta miinanraivaustehtäviin vuosina 1945—1952. Tällaiset henkilöt ovat oikeutettuja rintamalisään, mutta eivät ylimääräiseen rintamalisään tai veteraanilisään. Rintamalisä sisältyy tuloverolain 92 §:ään, eikä sitä otettaisi jatkossakaan tulona huomioon.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan opintojen johdosta suoritettavat jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut apurahat ja muut vastaavat avustukset otettaisiin huomioon tulona siltä osin kuin ne ovat veronalaista tuloa tuloverolain 82 §:n nojalla. Apurahat ja muut vastaavat avustukset eivät pääsääntöisesti ole veronalaista tuloa, mutta säännös mahdollistaisi asiakkaan tulojen huomioon ottamisen esimerkiksi silloin, kun asiakkaan pääasiallisesti saamat tulot muodostuvat opintojen johdosta

Luonnos 12.2.2020

maksettavista apurahoista tai muista vastaavista avustuksista. Jos asiakas saisi opintojen johdosta suoritettavan yksittäisen, kerran maksettavan apurahan tai muun vastaavan avustuksen, sitä ei kuitenkaan voitaisi huomioida tulona asiakasmaksua määrättäessä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tulojen huomioon ottamisesta silloin, kun asiakkaan tulot vaihtelevat. Kuukausitulona otettaisiin silloin huomioon euromäärä, joka saadaan, kun lasketaan yhteen asiakkaan viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana saamat kuukausitulot ja jaetaan määrä 12 kuukaudelle.

10 g §. *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa.* Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin tuloista tehtävistä vähennyksistä määrättäessä maksua jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta. Kotona annettavan palvelun osalta tuloista tehtävistä vähennyksistä säädetään nykyisin asiakasmaksuasetuksen 30 §:ssä, joka kumottaisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan vähennykset olisi tehtävä 10 f §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön kuukausituloista. Ehdotetun 10 f §:n 1 momentin mukaan jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta perittävä maksuun vaikuttaisivat paitsi asiakkaan, myös hänen puolisonsa tulot. Vähennykset olisi siis tarvittaessa tehtävä myös puolison tuloista, mikä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tuloista olisi vähennettävä 10 c §:n 1 momentissa säädetyt menot. Näitä olisivat asiakkaan tai tämän puolison suoritettavaksi vahvistettu elatusapu ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset sekä syytinki. Sääntely vastaisi tältä osin voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 30 §:ää. Uutena vähennettäväksi tulisi avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa tarkoitettu pesänjakajan tai tuomioistuimen määräämää hyvitys, joka asiakkaan tai tämän puolison on suoritettava rahana. Myös edunvalvojan palkkion perusmaksu tulisi uutena asiana vähennettäväksi vastaavalla tavalla kuin pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Pykälän 1 momentin mukaan ennen pitkäaikaiseen asumispalveluun siirtymistä asiakkaan tuloista olisi lisäksi vähennettävä 10 c §:n 3 momentissa säädetyt todelliset asumismenot.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua elatusapuvähennystä ei tehtäisi, jos elatusavun saajana olisi aviopuoliso, jonka kanssa elatusavun suorittaja on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen pitkäaikaisen asumispalvelun alkamista.

10 h §. *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut.* Pykälä olisi uusi. Sen mukaan kunta saisi periä asiakkaalta kohtuullisen maksun tukipalveluina järjestettävistä tai asumispalveluun liittyvistä ateria-, vaatehuolto-, peseytymis-, siivous- ja turvapalveluista, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävistä palveluista sekä muista vastaavista asumista tukevista palveluista. Maksun saisi periä sosiaalihuoltolain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetuista kotipalveluun sisältyvistä tukipalveluista, sosiaalihuoltolain 21 §:n 4 momentissa tarkoitetuista asumispalveluun liittyvistä palveluista sekä sellaisista asumista tukevista palveluista, joita voidaan antaa myös sosiaalihuoltolain 14 §:n 1 momentin 14 kohdan nojalla muuna sosiaalipalveluna. Tällaisia palveluja voi liittyä esimerkiksi sosiaalihuoltolain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tuettuun asumiseen.

Selvyyden vuoksi pykälässä säädettäisiin erikseen siitä, että pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä tukipalveluista ei saisi periä erillistä maksua. Esimerkiksi turvapalvelun olisi sisällyttävä pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta perittävään asiakasmaksuun.

Luonnos 12.2.2020

Tukipalvelut ovat usein ensimmäisiä palveluja, joita asiakas tarvitsee kotona asumisensa tueksi. Asiakkaalla ei välttämättä ole muun säännöllisen hoidon tai huolenpidon tarvetta, joten tukipalveluista olisi perusteltua voida periä erillinen maksu. Tukipalvelujen käyttö ja niiden tarve myös vaihtelevat asiakkaiden välillä, ja myös yksittäisen asiakkaan tukipalvelujen tarve voi muuttua ja vaihdella asiakkaan voinnin ja toimintakyvyn mukaan.

Maksun saisi periä vain sellaisista palveluista, jotka on kirjattu asiakassuunnitelmaan. Maksun saisi periä palveluista, joita asiakas tosiasiallisesti käyttää tai joiden käytöstä on erikseen sovittu asiakkaan kanssa. Tukipalveluista tai asumispalveluun liittyvistä palveluista ei saisi periä erillistä maksua silloin, kun ne sisältyvät kotona annettavan palvelun tai esimerkiksi tavallisen palveluasumisen varsinaiseen hoitoon ja huolenpitoon.

Erillistä tukipalvelumaksua ei saisi periä asiakkaan avustamisesta hänen kotonaan tai asumisyksikön tiloissa. Jos asiakasta tuetaan ja avustetaan kotona tai asumisyksikössä esimerkiksi aterioiden valmistamisessa, tästä aiheutuvien kustannusten olisi sisällyttävä varsinaiseen palvelusta perittävään kuukausimaksuun. Myöskään tilapäistä asumispalvelua saavalta asiakkaalta ei saisi periä erillisiä maksuja, vaan asiakkaan tarvitsema hoito ja huolenpito sekä palveluasumiseen liittyvät palvelut sisältyisivät tilapäisen asumispalvelun maksuun.

Kotiin tuotavasta aterialta eli ateriapalvelusta voitaisiin aina periä erillinen kohtuullinen maksu. Aterioiden kustannukset vaihtelevat alueittain ja riippuen käytettävistä raaka-aineista, joten olisi perusteltua, että kunta saisi päättää ateriapalvelusta perittävistä maksuista. Ateriapalvelusta perittävään maksuun voisi sisältyä aterian kuljetus kotiin. Kunnan olisi maksun suuruudesta päättäessään arvioitava sen kohtuullisuutta ja sitä, että asiakkaalla olisi tosiasiallisesti mahdollisuus käyttää ateriapalvelua. Kunnan olisi myös alennettava tai jätettävä perimättä aterioista taikka muista tukipalveluista tai asumispalveluihin liittyvistä palveluista perittäviä maksuja yksilöllisen harkinnan perusteella asiakasmaksulain 11 §:ssä säädetyllä tavalla.

Edellä 10 e §:n perusteluissa on käsitelty tarkemmin sitä, milloin eri palvelujen olisi sisällyttävä jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta tai pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävään maksuun ja milloin taas niistä saisi periä erillisen maksun.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

10 i §. *Laskennallinen metsätulo.* Pykälä olisi uusi, ja se vastaisi sisällöltään asiakasmaksuasetuksen 28 a §:ää. Metsätulo huomioitaisiin jatkossakin laskennallisesti metsän keskimääräisen vuotuisen tuoton perusteella. Metsätulon perustana on puuston kasvusta johtuva metsäomaisuuden tuotto. Puuston kasvu ei rinnastu omaisuuden arvonnousuun. Kun metsäpuuta myydään, puuston kasvua vastaavasta puun myynnistä saatu tulo rinnastuu pääomatuloon. Puuston kasvuun eli vuotuisen tuottoon perustuva metsätulo on todellista eikä siihen vaikuta se, vaikkei puuta joinakin vuosina myytäisi. Itse puun myynnistä saadulla tulolla ei olisi vaikutusta asiakasmaksun suuruuteen.

Asiakasmaksuasetuksen 28 a §:n perusteella metsätulo on otettu huomioon jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksuja määrättäessä samoin perustein kuin pitkäaikaisen laitoshoidon maksusta määrättäessä. Jatkossa metsätulo huomioitaisiin pykälässä ehdotetulla tavalla kaikissa maksukyvyyn mukaan määräytyvissä maksuissa.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 1 momentin mukaan metsätulona otettaisiin huomioon varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettu metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto hehtaarialta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennettäisiin kymmenen prosenttia ja metsätalouden korot.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan olisi alennettava asiakkaan tai hänen edustajansa vaatimuksesta 1 momentin mukaan laskettua metsätuloa, jos metsämaan hakkuumahdollisuudet ovat vähintään 10 prosenttia pienemmät kuin metsämaan laskennallinen tuotto. Säännöksen taustalla on se, että metsän hakkuumahdollisuudet saattavat todellisuudessa olla huomattavasti 1 momentin mukaisesti laskettua pienemmät. Alennus olisi 1 momentissa lasketun metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraharvon erotuksen suuruisen.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

10 j §. Maksun määrääminen ja tarkistaminen. Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin maksukyvyyn mukaan määräytyvän maksun määräämisestä sekä tilanteista, jolloin maksu tulee tarkistaa. Pykälä vastaisi sisällöltään pääosin voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 31 §:ää, joka kumottaisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan kunta päättäisi maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta tois-
taiseksi. Palvelua koskeva maksupäätös tehtäisiin lähtökohtaisesti palvelun aloittamisen yhteydessä. Maksua määrättäessä selvitetäisiin asiakkaan perhesuhteet ja tulotiedot sekä mahdolliset tuloista vähennettävät erät.

Maksu olisi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tarkistettava, jos asiakkaan tai hänen perheensä maksukyky on olennaisesti muuttunut. Tämä tarkoittaisi sitä, että maksun määräämisen perusteena olevissa tuloissa tai tuloista tehtävissä vähennyksissä olisi tapahtunut olennaisia muutoksia. Jos asiakkaan tai perheen maksukyky muuttuisi olennaisesti, maksu olisi tarkistettava muuttuneiden tietojen mukaisesti ja maksusta olisi tehtävä uusi päätös.

Maksu olisi pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tarkistettava, jos asiakkaan tai tämän puolison oikeus 10 c, 10 d tai 10 g §:ssä säädettyihin vähennyksiin on muuttunut olennaisesti. Asiakkaan oikeus vähennyksiin voisi muuttua esimerkiksi lääkemenojen muuttuessa olennaisesti.

Maksu olisi pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan tarkistettava, jos perheen olosuhteet ovat muuttuneet. Perheen olosuhteen muutoksella tarkoitettaisiin esimerkiksi tilanteita, joissa perheen koko on muuttunut tai tilanteita, joissa puoliset, joilla maksu on määrätty yhteenlasketuista tuloista, eroaisivat.

Maksu olisi pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohdan mukaan tarkistettava, jos maksu osoittautuu virheelliseksi tai jos palvelua koskevaa asiakassuunnitelmaa muutetaan siten, että sillä on vaikutusta asiakasmaksun suuruuteen. Asiakassuunnitelmalla tarkoitettaisiin sosiaalihuoltolain 39 §:ssä, sosiaalihuollon asiakaslain 7 §:ssä, potilaslain 4 a §:ssä, vanhuspalvelulain 16 §:ssä ja lastensuojelulain 30 §:ssä tarkoitettua asiakirjaa sekä muualla laissa tarkoitettua vastaavaa asiakirjaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksun oikaisemisesta tilanteissa, joissa maksua koskeva päätös olisi perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin. Maksu voitaisiin oikaista tällöin takautuvasti enintään vuoden ajalta.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

Luonnos 12.2.2020

10 k §. *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun.* Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin palvelun keskeytyksen vaikutuksesta asiakasmaksuun. Maksun perimisestä poissaolon ajalta säädetään voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 32 §:ssä, joka koskee kotona annettavia palveluita sekä pitkäaikaista laitoshoidoa ja pitkäaikaista perhehoitoa.

Esityksessä ehdotetaan, että asiakasmaksuasetuksen 32 §:n 1—4 momentti kumottaisiin ja palvelun keskeytyksen vaikutuksesta pitkäaikaisesta palvelusta perittävään asiakasmaksuun säädettäisiin jatkossa lain tasolla. Lisäksi ehdotetulla sääntelyllä kunnan oikeutta periä maksu tilapäisen keskeytyksen ajalta laajennettaisiin pitkäaikaisiin asumispalveluihin, mukaan lukien pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen. Ehdotettu sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan asiakasmaksuasetuksen 32 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan kunta saisi periä 7 c ja 10 e §:ssä säädettyt maksut, vaikka palvelu keskeytyisi tilapäisesti. Näin olisi kuitenkin vain silloin, jos palvelu keskeytyisi asiakkaasta johtuvasta syystä. Tilapäisellä keskeytyksellä tarkoitettaisiin yhtäjaksoisesti muutaman päivän, esimerkiksi viikonlopun, pituista poissaoloa.

Jos palvelu kuitenkin keskeytyisi yli viideksi päiväksi, kuukausimaksua ei perittäisi viittä päivää ylittävältä osalta. Jos palvelu keskeytyy kunnasta johtuvasta syystä lyhyemmäksi ajaksi tai siksi, että asiakas on laitoshoidossa, ei maksua perittäisi myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Jos palvelu on keskeytyksessä koko kuukauden, ei maksua perittäisi lainkaan.

Pykälän 2 momentin mukaan lyhytaikaista laitoshoidoa ei katsottaisi pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaisen laitoshoidon keskeytykseksi. Toisin sanoen maksukyvyyn mukaan määrätyn maksun periminen näistä pitkäaikaisesta hoidon palveluista jatkuisi lyhytaikaisen laitoshoidon ajan. Jos pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa olevan asiakkaan lyhytaikainen laitoshoido muuttuisi myöhemmin pitkäaikaiseksi laitoshoidoksi, häneltä perittäisiin pitkäaikaisen laitoshoidon maksu siitä päivästä lukien, kun hänet on otettu pitkäaikaiseen laitoshoidon.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

11 §. *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Voimassa olevan 11 §:n soveltamiskäytännössä on ilmennyt epäselvyyksiä ja puutteita, minkä vuoksi pykälää selkiytettäisiin ja siihen lisättäisiin maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva yleinen tiedonantovelvollisuus.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnalla olisi velvollisuus alentaa tietyistä palveluista määrättyä asiakasmaksua tai jättää maksu perimättä siltä osin kuin maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä taikka asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun kuin lakisääteisen elatusvastuun toteuttamista. Tämä velvollisuus koskisi samoja maksuja kuin nykyisinkin, eli sosiaalihuollon palveluista määrättyjä maksuja sekä terveydenhuollon palveluista määrättyjä tulosidonnaisia maksuja.

Maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva asia tulisi vireille lähtökohtaisesti asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta, joka voisi olla kirjallinen tai suullinen. Kunta voisi kuitenkin alentaa maksua tai jättää sen perimättä myös oma-aloitteisesti. Jos kunnalla on tiedossa, että asiakkaan tai perheen toimeentulo vaarantuisi asiakasmaksun perimisen vuoksi, palvelusta perittävää maksua voitaisiin suoraan alentaa tai jättää se kokonaan perimättä. Tällaisia tilanteita voi syntyä erityisesti toimeentulotukea saavien asiakkaiden keskuudessa. Silloin olisi tarkoituksenmukaista, että palvelusta

Luonnos 12.2.2020

perittävästä maksusta voitaisiin suoraan alentaa tai jättää se kokonaan perimättä, eikä asianomaisen henkilön tarvitsisi erikseen hakea asiakasmaksun huojentamista tai toimeentulotukea maksun suorittamiseksi. Silloin, kun arvioidaan tarvetta alentaa maksua tai jättää se perimättä, on selvitettävä asiakkaan ja hänen perheensä toimeentulo ja elatusvelvollisuudet.

Pykälän 2 momentin mukaan kunta voisi voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti päättää myös muiden kuin pykälän 1 momentissa tarkoitettujen maksujen alentamisesta tai perimättä jättämisestä 1 momentissa säädetyillä perusteilla. Kunnan päätös koskisi kaikkia päätöksessä mainittuja kunnan järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveystalouksia.

Jos kunta tekisi pykälän 2 momentissa tarkoitettua päätöksen, yksittäisen asiakkaan maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä koskeva asia tulisi vireille lähtökohtaisesti asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta. Kunta voisi kuitenkin alentaa maksua tai jättää sen perimättä myös oma-aloitteisesti vastaavasti kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälän 3 momentin mukaan maksun alentamisen ja perimättä jättämisen olisi oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. Säännöksen tarkoituksena on ennen kaikkea lisätä kuntien tietoisuutta asiakasmaksujen huojentamista koskevasta velvoitteesta sekä perustuslakivaliokunnan kannasta, jonka mukaan maksun alentamisen, sen kokonaan poistamisen tai jo määrätyn maksun perimättä jättämisen olisi aina oltava ensisijaisia toimenpiteitä toimeentulotukeen nähden. Säännöksen tarkoituksena ei sen sijaan ole estää toimeentulotuen hakemista tai myöntämistä ennen maksun alentamista ja perimättä jättämistä koskevan asian ratkaisemista.

Hallintolain mukaisesti maksun alentamatta tai perimättä jättämisestä olisi tehtävä kirjallinen päätös. Päätös olisi annettava myös silloin, kun se on kielteinen. Ehdotettua lain 15 §:n mukaan maksua koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua, joten alentamista tai perimättä jättämisestä koskevaan päätökseen olisi hallintolain 46 §:n mukaisesti liitettävä oikaisuvaatimusohje.

Pykälän 4 momentin mukaan kunnan olisi annettava asiakkaalle tieto siitä, mitä pykälän 1—3 momentissa säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Kunta voisi antaa tiedon itse tai vaihtoehtoisesti palveluntuottaja voisi antaa tiedon kunnan puolesta ja lukuun. Tieto olisi annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa, sen yhteydessä tai viimeistään maksua perittäessä. Palvelutapahtumalla tarkoitettaisiin sosiaali- tai terveydenhuollossa tapahtuvaa asiakaskontaktia, asiakaskäyntiä tai hoitojaksoa.

Tieto mahdollisuudesta alentaa maksua tai jättää se perimättä olisi annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Tietoa annettaessa olisi siten otettava huomioon asiakkaan henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten mahdolliset toimintakykyä rajoittavat tekijät. Asiakkaan olisi saatava riittävä apu, ohjaus ja neuvonta maksun alentamista tai perimättä jättämisestä koskevassa asiassa.

Tietoa annettaessa asiakkaalle olisi lisäksi annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi pyytää tarvittaessa lisätietoja. Ehdotettu säännös merkitsisi sitä, että jatkossa kunnan olisi osoitettava taho, jolla olisi velvollisuus tuntee maksujen alentamista ja perimättä jättämisestä koskeva sääntely ja neuvoa asiakkaita asiassa. Säännöksessä tarkoitettu taho voisi olla esimerkiksi asiakasmaksupäätöksiä käsittelevä kunnan yksikkö tai sosiaalitoimintakäytäntö. Kunta voisi itse päättää, mikä olisi tarkoituksenmukainen taho huolehtimaan velvoitteesta.

Luonnos 12.2.2020

Pykälän 6 momentin mukaan 5 momentissa tarkoitettu tieto olisi annettava asiakkaalle henkilökohtaisesti joko kirjallisesti tai suullisesti. Jos kunnan järjestämistä palveluista tuottaa jokin muu taho kuin kunta itse, olisi kunnan huolehdittava, että palveluntuottaja antaa tiedon palveluun käyttäville asiakkaille. Tieto voitaisiin antaa myös asiakkaan yksilöivän sähköisen palvelun välityksellä. Sähköinen palvelu voi olla esimerkiksi Suomi.fi-palvelu, johon asiakas on tunnustautunut vahvan tunnustautumisvälineen avulla, tai sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikön tiloissa oleva automaatti. Tieto olisi asiakkaan pyynnöstä annettava aina myös kirjallisesti, jotta asiakkaalla olisi mahdollisuus tarkistaa saamansa tiedot myöhempänä ajankohtana.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

13 §. *Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu.* Asiakasmaksuasetuksen 24 §:n sääntely ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle. Lisäksi sääntelyyn tehtäisiin eräitä muita muutoksia ja maksujen perimistä henkilöiltä, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa, rajattaisiin tietyiltä osin.

Pykälän 1 momentin mukaan kunta saisi periä enintään palvelusta kunnalle aiheutuvien kustannusten suuruisen maksun henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa tai jota ei rinnasteta henkilöön, jolla on Suomessa kotikunta, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta tai Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu. Säännöstä sovellettaisiin ensinnäkin henkilöihin, joilla ei ole Suomessa kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa. Kotikuntalain 2 luvun 2 §:n mukaan henkilön kotikunta on eräin poikkeuksin kunta, jossa henkilö asuu. Vastasyntyneen lapsen kotikuntana pidetään sitä kuntaa, jossa hänen äidillään on kotikunta lapsen syntyessä. Jos henkilöllä on käytössään useampia asuntoja tai jos hänellä ei ole käytössään asuntoa lainkaan, hänen kotikuntansa on kunta, jota hän perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä edellä mainittujen seikkojen perusteella on kiinteä yhteys. Jos henkilön omaa käsitystä kotikunnastaan ei voida selvittää, hänen kotikuntansa on se kunta, johon hänellä on katsottava olevan kiintein yhteys asumisensa, perhesuhteidensa, toimeentulonsa ja muiden vastaavien seikkojen johdosta.

Toiseksi säännöstä sovellettaisiin henkilöihin, joita ei rinnasteta kunnan asukkaaseen. Lisäksi kansanterveyslain 14 §:llä ja erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 3 §:n 1 momentilla on pantu täytäntöön Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämä yhdenvertainen kohtelu terveydenhuollossa eräiden kolmansien valtioiden kansalaisten osalta rinnastamalla henkilöiden asema kunnan asukkaaseen. Säännöksissä tarkoitettuja henkilöitä ovat esimerkiksi unionin alueen ulkopuolelta tulevat kausityöntekijät ja yrityksen sisäisen siirron saaneet työntekijät, joilla on Suomessa työskentelynsä aikana yhdenvertainen oikeus julkisiin terveydenhuollon palveluihin.

Pykälän 1 momentin pääsääntönä olisi, että kunta saisi periä enintään palvelusta aiheutuvien kustannusten suuruisen maksun henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa tai jota ei edellä selostetusti rinnasteta kunnan asukkaaseen. Mainittua pääsääntöä ei kuitenkaan sovellettaisi, jos Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta tai Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johtuisi muuta. Joidenkin Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten nojalla henkilöllä, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa, voi olla oikeus terveydenhuollon palveluihin samoin edellytyksin kuin Suomessa asuvalta. Kansainvälisiä sopimusmääräyksiä sisältyy muun ohella Suomen ja Australian välillä sairaanhoidon antamisesta tilapäisen oleskelun aikana tehtyyn sopimukseen (SopS 61/1993) sekä Suomen ja Quebecin välillä tehtyyn sosiaaliturvasopimusjärjestelyyn (SopS 6/1988).

Esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EU-asetus 883/2004) sairausetuksia sekä äitiys- ja vastaavia isyysetuusia koskevassa 1 luvussa säädetään tilanteista, joissa jäsenmaassa oleskelevia henkilöitä

Luonnos 12.2.2020

on kohdeltava muun muassa julkisten terveystalveluiden osalta yhdenvertaisesti. Tällöin he ovat oikeutettuja julkisiin terveystalveluihin samoin perustein kuin kotikuntalain mukaiset kunnan asukkaat. Yleensä henkilö tällöin osoittaa oikeutensa eurooppalaisella sairaanhoitokortilla.

Lisäksi ehdotetulla säännöksellä pantaisiin kansallisesti täytäntöön terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/541 24 artiklan 3 kohta, joka edellyttää psykososiaalisen tuen tarjoamista kaikille terrorismin uhreille maksutta. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytössä on terrorismin uhrien erityistarpeisiin vastaavia rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevan direktiivin 2012/29/EU mukaisia tukipalveluja ja että ne ovat terrorismin uhrien saatavilla välittömästi terrorismin jälkeen ja niin kauan kuin tarpeellista. Artiklan 3 kohdan mukaan tukipalveluilla on pystyttävä tarjoamaan apua ja tukea terrorismin uhreille heidän erityistarpeidensa mukaisesti. Palvelujen on oltava luottamuksellisia, maksuttomia ja helposti kaikkien terrorismin uhrien saatavilla. Palveluihin kuuluvat a alakohdan mukaan emotionaalinen ja psykologinen tuki, kuten apu ja neuvonta trauman yhteydessä. Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon osalta tämä tarkoittaa psykososiaalista tukea.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräistä poikkeuksista 1 momentin pääsääntöön. Pykälän 2 momentin henkilölliseen soveltamisalaan kuuluisivat esimerkiksi Suomessa oleskelevat ulkomaan kansalaiset, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa eikä ulkomaalaislaissa (301/2004) edellytettyä oleskelulupaa. Suomessa viranomaiskäyttöön tällaisista henkilöistä on vakiintunut nimike ”laiton maahantulija” tai ”laittomasti maassa tavattu henkilö”. Nämä ihmiset saattavat oleskella maassa viranomaisia vältellen pitkiä aikoja. Koska heillä ei ole oleskelulupaa, heillä ei myöskään ole yleensä oikeutta saada yhteiskunnan järjestämiä palveluja.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettulta henkilöltä ei saisi periä maksua ensinnäkään tartuntatautilain 44 §:n, 45 §:n 1 momentin ja 47 §:ssä tarkoitetuista rokotuksista. Tartuntatautilain 44 §:ssä säädetään kansalliseen rokotusohjelmaan sisältyvistä rokotuksista, 45 §:n 1 momentissa yleisistä vapaaehtoisista rokotuksista (esimerkiksi niin sanotut poliosokeripala ja vuosien 2009—2010 sikainfluenssarokote) ja 47 §:ssä pakollisista rokotuksista. Tartuntatautiin leviämisen tehokkaan ehkäisyn kannalta mainitut rokotukset olisi perusteltua säätää maksuttomiksi myös sellaiselle henkilölle, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa. Rokotukset ovat keskeinen tartuntatautiin torjunnan keino, eikä rokotuksen hinta saisi muodostua esteeksi sen saamiselle. Käytännössä rokotuksesta aiheutuvia todellisia kustannuksia on lisäksi vaikeaa periä momentissa pykälässä tarkoitetuilta henkilöiltä.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettulta henkilöltä ei saisi periä maksua myöskään tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi annettavasta terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellisestä yleisvaarallisen tartuntatautiin tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrättyistä lääkkeistä. Terveydenhuoltolain 50 §:n 1 momentin mukaan kiireellinen sairaanhoito, mukaan lukien kiireellinen suun terveydenhuolto, mielenterveyshoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki on annettava sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairaudesta vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista.

Rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013), jäljempänä *rajalaki*, 20 §:n 3 momentin mukaan Kansaneläkelaitos korvaa valtion varoista kunnalle ja kuntayhtymälle julkisen terveydenhuollon palvelusta aiheutuneet kustannukset, kun terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellistä hoitoa on annettu henkilölle, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa ja jonka hoidosta aiheutuneita kustannuksia ei ole saatu perittyä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 1, 2 ja 13 §:n

Luonnos 12.2.2020

perusteella. Ehdotettu 13 §:n 2 momentti ei merkitsisi muutosta siihen, mitä terveydenhuoltolain 50 §:n 1 momentissa ja rajalain 20 §:n 3 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentin mukaan raskaana olevan HIV-positiivisen henkilön tutkimus, hoito ja hoitoon määrätyt lääkkeet olisivat ehdotetun niin ikään maksuttomia pykälän 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle. Ehdotettu säännös olisi perusteltu erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991), jäljempänä *lapsen oikeuksien yleissopimus*, 24 artiklan 2 kohdan näkökulmasta. Mainitun määräyksen mukaan sopimusvaltiot veloitetaan ryhtymään asianmukaisiin toimiin muun muassa vähentääkseen imeväis- ja lapsikuolleisuutta ja taatakseen asianmukaisen terveydenhoidon odottaville ja synnyttäneille äideille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös tietyistä poikkeuksista sen henkilölliseen soveltamisalaan. Säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisi ensinnäkin henkilö, jonka oleskelu Suomessa on tarkoitettu tilapäiseksi. Momentissa mainituista rokotuksista, tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrätyistä lääkkeistä saisi toisin sanoen periä maksun esimerkiksi turistilta, joka oleskelee Suomessa tilapäisesti.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu maksuttomuus ei koskisi myöskään henkilöä, joka saa kustannuksiin korvausta muun lain nojalla tai vakuutuksen perusteella. Jos sen sijaan pykälän 2 momentissa tarkoitettujen rokotusten, tutkimuksen, hoidon ja hoitoon määrättyjen lääkkeiden kustannuksiin ei saada korvausta muun lain nojalla tai vakuutuksen perusteella, ne olisivat asiakkaalle maksuttomia. Säännös ei edellyttäisi sitä, että kunnan pitäisi yrittää periä kustannukset asiakkaalta, jotta kunta voisi saada Kansaneläkelaitoksen valtion varoista maksaman korvauksen. On huomattava, että kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa (746/2011) tarkoitettulle kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle vastaanottopalveluina järjestettävien sosiaali- ja terveystalvelujen kustannusten korvaukset maksaa Maahanmuuttovirasto.

Ehdotetulla 2 momentilla ei laajennettaisi pykälän 1 momentissa tarkoitettua henkilön oikeutta saada hoitoa, tutkimuksia, lääkkeitä tai rokotuksia eikä julkisen terveydenhuollon velvollisuutta antaa niitä hänelle. Tällaisen henkilön oikeuden saada palvelu ja kunnan velvollisuuden antaa se olisi perustuttava muuhun lainsäädäntöön tai kansainväliseen sopimukseen. Ehdotettu säännös ei siten takaisi henkilölle oikeutta saada maksuttomaksi säädettyä palvelua, kuten rokotusta, vaan se merkitsisi ainoastaan palvelun maksuttomuutta silloin, kun oikeus palvelun saamiseen tai velvollisuus sen antamiseen perustuu muuhun sääntelyyn.

Asiakasmaksulakiehdotuksen säännöksellä rajattujen rokotusten ja rajatuissa tapauksissa tartuntatautiin kiireelliseen hoitoon liittyvien tutkimuksen, hoidon ja hoitoon määrättyjen lääkkeiden maksuttomuudella pyritään turvaamaan se, että henkilöt hakeutuisivat helpommin tartuntatautiin ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin sekä hoitoon. Mainittujen terveydenhuollon toimien nimenomainen säättäminen maksuttomiksi kotipaikkaoikeudettomille henkilöille olisi perusteltua väestön terveyden suojelemiseksi ja kansanterveyden edistämiseksi.

Rokotuksilla ja niiden maksuttomuudella osaltaan ennaltaehkäistäisiin tarttuvien sairauksien ja merkittävien kansanterveydellisten ongelmien ja kustannusten syntyminen. Tartuntatautiin ehkäiseminen sekä varhainen diagnosointi ja hoito säästävät terveydenhuollon kokonaiskustannuksia merkittävästi. Tartuntatautiin tutkimusten ja hoidon maksuttomuudella pyritään estämään se, ettei kukaan jäisi maksujen takia hakeutumatta tutkimuksiin ja hoitoon sellaisen taudin takia, joka voi tarttua muihin ja aiheuttaa pahimmillaan laajan, kalliin ja väestön terveyttä uhkaavan epidemian.

Luonnos 12.2.2020

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

14 §. *Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle.* Voimassa oleva 14 § koskee kunnan oikeutta periä ja nostaa asiakkaalle tulevat eläkkeet, elinkorot, elatusavut, avustukset tai muut jatkuvat taikka kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta, jonka asiakas on laitoshoidossa tai perhehoidossa. Pykälä on tarkoitettu sellaisia tilanteita varten, joissa asiakas ei syystä tai toisesta maksa hänelle määrättyä asiakasmaksua. Käytännössä pykälää ei kuitenkaan ole juurikaan sovellettu.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin tehostettuun palveluasumiseen ja että siinä mainittaisiin nimenomaisesti laitospalvelu. Muilta osin 1 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan olisi ilmoitettava tulon, korvauksen tai saamisen suorittavalle taholle vähintään kaksi viikkoa ennen maksupäivää tulon, korvauksen tai saamisen maksamisesta asiakkaan sijasta kunnalle. Näin menetellen tulo, korvaus tai saaminen voitaisiin suorittaa sitovalla tavalla vain kunnalle. Ehdotettu 2 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asiakkaalle jätettävästä käyttövarasta silloin, jos kunta perii asiakkaalle maksettavan tulon, korvauksen tai saamisen. Nykyisin käyttövarasta säädetään asiakasmaksuasetuksen 33 §:ssä, jonka mukaan käyttövara on vähintään 15 prosenttia asiakkaan nettotuloista, kuitenkin vähintään 110 euroa kuukaudessa. Esityksessä ehdotetaan, että käyttövara koskeva sääntely kumottaisiin asiakasmaksuasetuksesta ja nostettaisiin lain tasolle. Käyttövara olisi saman suuruisen kuin ehdotetussa 7 c §:ssä säädetty vähimmäiskäyttövara.

Hallintolain mukaisesti kunnan olisi tehtävä tulon, korvauksen tai saamisen perimisestä kirjallinen päätös. Ehdotetun lain 15 §:n mukaan 14 §:n mukaiseen päätökseen saisi hakea oikaisua, joten päätökseen olisi hallintolain 46 §:n mukaisesti liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

14 a §. *Viranomaisten tiedonsaantioikeus.* Ehdotettu pykälä vastaa pääosin sisällöltään voimassa olevaa 14 a §:ää, mutta sääntelyyn tehtäisiin eräitä tarkistuksia.

Kunta päättää sosiaali- ja terveystalvelujen tulosidonnaisten asiakasmaksujen suuruudesta asiakkaan ilmoittamien tulotietojen perusteella. Kunnalla olisi sen vuoksi pykälän 1 momentin oikeus saada maksun suuruudesta päättämistä varten asiakkaan taloudellista asemaa koskevat tiedot ja selvitykset, jotka ovat välttämättömiä asiakasmaksun suuruuden määrittämistä varten.

Pykälän 1 momentin mukaan tietoja olisivat kunnan pyynnöstä velvolliset luovuttamaan valtion ja kunnan viranomaisen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, työnantaja ja työttömyyskassa. Kaikilla säännöksessä mainituilla tahoilla saattaa olla käytettävissään ajantasaista tietoa asiakkaan tuloista ja varallisuudesta. Tiedot olisi luovutettava maksutta.

Pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti, että kunnalla olisi oikeus saada maksujen suuruudesta päättämistä varten välttämättömät tiedot ja selvitykset salassapitosäännösten estämättä. Salassa pidettävien tietojen saaminen maksujen suuruudesta päättämisen tarkoituksessa on välttämätöntä kunnalle säädetyin tehtävien suorittamiseksi.

Luonnos 12.2.2020

Toisin kuin voimassa olevassa 14 a §:ssä, ehdotetussa pykälässä ei säädettäisi, että kunnalla olisi pykälän mukainen tiedonsaantioikeus vain silloin, jos se ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan riittäviä ja luotettavia tietoja maksun määräämistä varten. Viranomaisten väliset tiedonvaihdon välineet ovat kehittyneet voimassa olevan 14 a §:n säätämisen jälkeen, ja esimerkiksi tulorekisterin tietoja voidaan käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen määräämiseen. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään siihen, että asiakasmaksun suuruuden määräämistä varten välttämättömät tiedot voitaisiin hoitaa viranomaisten välisellä tiedonvaihdolla asiakasta vaivaamatta.

Pykälän 2 momentin mukaan sitä, mitä 1 momentissa säädetään, sovellettaisiin myös asiakkaan puolison taloudellista asemaa koskeviin tietoihin ja selvityksiin, jos asiakkaalta peritään maksu pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta, pitkäaikaisesta laitoshoidosta tai jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta ja jos maksu määrätään puolisojen yhteensuhteiden tulojen perusteella. Kunnan tiedonsaantioikeus ei ulottuisi puolison tuloja ja varallisuutta koskeviin tietoihin silloin, jos maksu määräytyisi yksin asiakkaan tulojen perusteella.

Pankkisalaisuuden rikkomisesta ehdotetaan säädettäväksi pykälän 3 momentissa tarkemmin kuin voimassa olevassa pykälässä. Pankki olisi velvollinen luovuttamaan tietoa vain, jos kunta ei olisi saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan taikka asiakkaan puolisoilta riittäviä tietoja maksun määräämistä varten tai jos olisi perusteltua syytä epäillä annettujen tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Tällaiseen epäilyyn voisi olla perusteita esimerkiksi silloin, kun palvelun käyttäjän ja perheen olosuhteet ja elämäntapa näyttävät olevan voimakkaasti ristiriidassa ilmoitettujen tietojen kanssa. Pankkitietojen hankkiminen ei siten olisi rutiiniluonteinen toimenpide vaan poikkeuksellinen toimi.

Myös tietojen saaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajalta edellyttäisi sitä, että kunta ei olisi saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan taikka asiakkaan puolisoilta riittäviä tietoja maksun määräämistä varten tai jos olisi perusteltua syytä epäillä annettujen tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä on, että maksun määräävä kunta ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan riittäviä ja luotettavia tietoja maksun määräämistä varten.

Pyynnön pankkitietojen saamiseksi olisi aina esitettävä kirjallisesti. Lisäksi päätöksen pyynnön tekemisestä voisi tehdä vain kunnanvaltuuston asettaman lautakunnan nimeämä viranhaltija. Pynnön keskittäminen määräytyville viranhaltijoille turvaisi asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun. Ehdotettu 3 momentti on voimassa olevaa sääntelyä tarkkarajaisempi ja suojaisi asiakkaan ja hänen perheensä yksityisyyttä ja erityisesti pankkisalaisuutta nykyistä paremmin.

Tietojen luovuttaminen voisi pykälän 4 momentin mukaan tapahtua myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan olisi varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin tietosuojasetusta. Kun kunta käyttää tiedonsaantioikeuttaan, siihen sovelletaan muun muassa tietosuojasetuksen 5 artiklassa säädettyjä periaatteita. Mainittua artiklaa ja muita tietosuojasetuksen säännöksiä selostetaan tarkemmin ehdotetun 6 a §:n perusteluissa.

Mitä edellä todetaan kunnasta, koskisi myös kuntayhtymää.

15 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin päätöksistä, joihin saa vaatia oikaisua. Hallintolain 49 b §:n 1 momentin mukaisesti tämä tarkoittaisi sitä, että kyseisiin päätöksiin ei saisi hakea muutosta valittamalla. Oikaisuvaatimuksen käyttö selvenisi verrattuna voimassa olevaan 15 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan oikaisua saa vaatia vain maksua koskevaan päätökseen.

Luonnos 12.2.2020

Oikaisuvaatimus soveltuu hyvin asiaryhmiin, joissa rutiininomaisesti ratkaistaan paljon samankaltaisia asioita ja joissa päätösten perustelut ovat niukat. Tällöin asianosainen voi tässä vaiheessa saada oikaisuvaatimuksessaan esittämiinsä seikkoihin ensi vaiheen päätöstä yksityiskohtaisemmat perustelut. Lisäksi oikaisuvaatimuksen katsotaan soveltuvan oikeudellisesti yksinkertaisiin asioihin ja tilanteisiin, joissa muulla kuin oikeudellisella erityisasiantuntemuksella on tärkeä merkitys päätöksenteossa. Näin ollen oikaisuvaatimusmenettely soveltuu hyvin oikeussuojakeinoksi ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

Nykyiseen tapaan oikaisua saisi jatkossakin vaatia maksua koskevaan päätökseen. Yleensä kuitenkin vain maksukyvyyn mukaan määräytyvistä asiakasmaksuista tehdään varsinainen päätös, joten voimassa olevan 15 §:n 1 momentin sanamuodosta on seurannut epäselvyyttä sen suhteen, saako tasa-suuruista asiakasmaksua koskevaan laskuun hakea oikaisua. Asian selkiyttämiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti, että oikaisua saa hakea myös laskuun.

Uutena asiana pykälässä säädettäisiin myös, että oikaisua saisi vaatia 14 §:n mukaiseen päätökseen tulon, korvauksen ja saamisen perimisestä. Asiakkaalla on mainituissa tilanteissa oltava oikeussuojakeino, jos asiakas katsoo, että kunta on toiminut asiassa perusteettomasti tai virheellisesti.

Yleiset säännökset oikaisuvaatimusmenettelystä sisältyvät hallintolain 7 a lukuun, ja ehdotetun pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus hallintolakiin. Oikaisuvaatimusaika olisi hallintolain 49 c §:n mukaisesti 30 päivää päätöksen tai laskun tiedoksisaannista. Käsittelyssä olisi pyrittävä mahdollisimman joustavaan menettelyyn. Riittävää olisi, että oikaisuvaatimuksen johdosta asiaa käsittelevä kunnan viranomainen voisi todeta, onko syytä päätöksen tai laskun muuttamiseen, ja jos on, viranomainen ratkaisisi asian uudelleen. Oikaisuvaatimusmenettely olisi ikään kuin saman asian jatkokäsittelyä. Oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen perusteleva olisi tärkeää erityisesti silloin, jos päätöstä ei muutettaisi oikaisuvaatimuksen johdosta.

Pykälän 1 momentin mukaan oikaisuvaatimus tehtäisiin sille toimielimelle, joka vastaa asianomaisen palvelun järjestämisestä kunnassa. Tämä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintoprosessilaissa säädetään. Oikaisuvaatimus olisi näin ollen varsinaiseksi lainkäytöksi katsottavan muutoksenhaun pakollinen esivaihe. Valitus toimitettaisiin hallintoprosessilain 14 §:n yleissäännöksen mukaisesti valitusajan kuluessa hallinto-oikeudelle. Ehdotettu 2 momentti vastaisi voimassa olevaa sääntelyä sillä erotuksella, että voimassa olevassa 15 §:n 2 momentissa viitataan hallintolainkäyttölakiin, joka on kumottu hallintoprosessilailla 1.1.2020 lukien.

Pykälään ei ehdoteta säädettäväksi voimassa olevan pykälän 3 momenttia vastaavaa säännöstä, jonka mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Näin on sen vuoksi, että hallintoprosessilain 107 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden hallintolainkäyttöasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituslupamenettely on siis hallintoprosessilaissa pääsääntönä, eikä siitä ole tarpeen enää säätää erikseen.

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa myöskään valitusluvan myöntämisen perusteista ei säädettäisi asiakasmaksulaissa erikseen, koska asiakasmaksulaissa ei ole perusteita poiketa hallintoprosessilain yleissääntelystä. Sovellettavaksi tulisi näin ollen hallintoprosessilain 111 §, jonka 1 momentin 1 kohdan mukaan valituslupa on myönnettävä silloin, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-

Luonnos 12.2.2020

oikeuden ratkaistavaksi. Tämä niin sanottu ennakkopäätösperuste on valitusluvan myöntämisperuste myös voimassa olevan asiakasmaksulain 15 §:n 3 momentin mukaan.

Valituslupa myönnettäisiin ennakkopäätösperusteella, jos asiassa olisi tarve saada viranomaisten ja hallintotuomioistuinten ratkaisukäytäntöä ohjaava ja yhtenäistävä ylimmän oikeusasteen ratkaisu. Tarve ratkaisukäytäntöä ohjaavan ennakkopäätöksen saamiseen voi liittyä esimerkiksi oikeuskysymyksiin, joissa hallinto-oikeudet ovat antaneet erisuuntaisia ratkaisuja. Ennakkopäätöksen tarve on myös silloin, jos asiaan liittyy uuden lainsäädännön soveltamista koskevia tai muita sellaisia tulkinnanvaraisia oikeuskysymyksiä, joilla on merkitystä laajemminkin kuin kyseessä olevassa tapauksessa, eikä asiasta vielä ole korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä.

Voimassa olevan asiakasmaksulain 15 §:n 3 momentin sääntelystä poiketen jatkossa sovellettavaksi tulisivat myös muut hallintoprosessilain 111 §:n 1 momentissa säädetty valitusluvan myöntämisen perusteet. Valituslupa on myönnettävä hallintoprosessilain 111 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi. Kyseessä voisi olla ilmeinen asiavirhe tai sellainen menettelyvirhe, joka on voinut vaikuttaa asian ratkaisuun. Valitusluvan myöntämisen perusteena voisi olla muukin ilmeinen virhe kuin sellainen, jonka perusteella päätös voitaisiin purkaa ylimääräisessä muutoksenhaussa.

Hallintoprosessilain 111 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan valituslupa on myönnettävä myös, jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy. Tällainen syy voisi olla esimerkiksi asian taloudellinen tai muu erityisen suuri merkitys valittajan oikeusturvan tai yleisen edun kannalta. Muu painava syy voisi olla myös se hallintolainkäytössä yleinen tilanne, että samanlaisessa tilanteessa yksi asianosainen saa valitusluvan ja voittaa asiansa. Tällöin valituslupa olisi yhdenvertaisuuden vuoksi yleensä myönnettävä muillekin samassa asemassa oleville, jotka ovat hakeneet valituslupaa.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi asiakasmaksulakiin uusia asetuksenantovaltuuksia. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asiakasmaksulain 6 a §:ää, joka koskee maksukattoa ja jonka voimassa olevassa 1 momentissa on ylläpitomaksun suuruutta koskeva asetuksenantovaltuus. Ehdotettuun 6 a §:ään ei sisälly asetuksenantovaltuutta, vaan ylläpitomaksun suuruudesta säädettäisiin jatkossa lain tasolla. Lisäksi maksukattoa koskeva asiakasmaksuasetuksen 26 a § kumottaisiin ja sen sisältämä sääntely nostettaisiin muutettuna asiakasmaksulain 6 a §:ään.

Esityksessä ehdotetaan, että myös muuta sääntelyä nostettaisiin asiakasmaksuasetuksesta asiakasmaksulain tasolle. Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta perittävästä maksusta, maksun perusteena olevista tuloista sekä tuloista tehtävistä vähennyksistä säädettäisiin jatkossa kokonaan asiakasmaksulaissa, minkä vuoksi asiakasmaksuasetuksen 3 §:n 1—3 momentti sekä 27, 28 a, 29 ja 30 § kumottaisiin. Perhehoitoa koskeva asiakasmaksuasetuksen 19 § kumottaisiin, ja jatkossa pitkäaikaisen perhehoidon maksusta säädettäisiin lain tasolla.

Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävää maksua koskeva asiakasmaksuasetuksen 24 § kumottaisiin ja jatkossa asiasta säädettäisiin asiakasmaksulain 13 §:ssä. Myös käyttämättä ja peruuttamatta jäteystä palvelusta perittävää maksua koskeva asiakasmaksuasetuksen 25 § kumottaisiin ja sen sääntely yhdistettäisiin asiakasmaksulain 3 §:ään.

Luonnos 12.2.2020

Myös asiakasmaksuasetuksen 31—33 §, joissa säädetään maksun määräämisestä ja tarkistamisesta, maksun perimisestä poissaolon ajalta sekä henkilökohtaiseen käyttöön jätettävästä käyttövarasta, ku-mottaisiin joko kokonaan tai osittain. Jatkossa näistä asioista säädettäisiin asiakasmaksulain 10 j, 10 k ja 14 §:ssä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.1.2021.

Voimaantulosäännöksen 2 ja 3 momentissa säädettäisiin siitä, minkä vuoden kansaneläke- ja työelä-keindeksin pistelukua ehdotetussa laissa säädetyt euromäärät vastaisivat. Ehdotuksen mukaan määrät vastaisivat niitä pistelukuja, joita on sovellettu 2019 tehdyissä indeksitarkistuksissa. Laissa säädettäi-siin myös, että euromäärät tarkistettaisiin indeksimuutosten mukaisesti ensimmäisen kerran vuonna 2021, eli vuosi 2021 olisi ensimmäinen tarkistusvuosi, ja että tarkistetut euromäärät tulisivat voimaan vuoden 2022 alusta. Tarkistusvuonna 2021 verrattaisiin siis vuoden 2021 kansaneläke- ja työeläkein-deksien pistelukuja vuoden 2019 vastaaviin pistelukuihin.

Edellä selostetut siirtymäsäännökset ovat tarpeen sen vuoksi, että niiden myötä ehdotetun lain mu-kaiset euromäärät tulisivat tarkistettaviksi samana vuonna kuin asiakasmaksulain 6 b §:ssä säädetyn omaishoitajan vapaan aikaisten palvelujen maksun euromäärä ja asiakasmaksuasetuksessa säädetty-jen maksujen euromäärät.

10 Toimeenpano ja seuranta

Täydennetään.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Täydennetään.

11.2 Esityksen suhde talousarvioesitykseen

Täydennetään.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Esityksen kannalta keskeisiä perusoikeuksia ovat perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus, 10 §:n mukainen yksityiselämän suoja ja 19 §:n mukainen oikeus sosiaaliturvaan. Lisäksi esityksen pe-rustuslainmukaisuutta on arvioitava suhteessa siihen, mitä perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnalli-sesta itsehallinnosta.

12.2 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ehdotetun lain val-tiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa perustuslain 6 §:n 1 momentin merkitys konkretisoituu siinä,

Luonnos 12.2.2020

miten tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti asiakasmaksurasitus kohdistuu eri väestöryhmiin. Yhdenvertaisuussäännös ilmaisee paitsi perinteisen vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta, myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta (HE 309/1993 vp, s. 42/II). Oikeuskirjallisuuden mukaan yhdenvertaisuussäännös toteuttaa lisäksi osaltaan perustuslain 1 §:n 2 momentin yleistä arvolähtökohtaa oikeudenmukaisuuden edistämiseksi yhteiskunnassa. Yhdenvertaisuussäännöksen velvoittavuus kohdistuu myös lainsäätäjään.

Yhdenvertaisuussäännöksen kannalta merkityksellistä sääntelyä ehdotetussa laissa on muun muassa 5 §:n 1 b kohta, jonka mukaan poliklinikan antama tutkimus ja hoito olisi maksutonta alle 18-vuotiaalle henkilölle. Perustuslain 6 §:n 1 momentti ei estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (HE 309/1993 vp, s. 44). Ehdotetun säännöksen taustalla vaikuttaa pyrkimys edistää väestön terveyttä siten kuin perustuslain 19 §:n 3 momentissa edellytetään.

Valtaosalla alle 18-vuotiaista ei ole säännöllisiä tuloja, ja maksuttomuus vähentäisi hoitoon hakeutumisen aiheuttamaa taloudellista raskautta. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 24 artiklan 1 kohdan mukaan lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan sopimusvaltioiden on ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin varmistaakseen, että kaikki lapset saavat välttämättömän lääkärin- ja terveydenhoidon. Ehdotetussa lainkohdassa säädetty maksuttomuus tukisi lapsiperheiden asemaa erityisesti silloin, kun lapsi tarvitsee runsaasti erikoissairaanhoidon palveluja.

Ehdotetulla lailla olisi merkitystä myös alueellisen yhdenvertaisuuden kannalta. Nykyisin osa kunnista perii hoitajavastaanotoista asiakasmaksua, kun taas osassa kuntia käynnit ovat maksuttomia joko kaikille asiakkaille tai vain tietyille asiakasryhmille. Hoitajavastaanotoista perittävien maksujen suhteen asiakkaat ovat siis eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa he käyttävät terveyspalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa hoitajavastaanotot olisivat maksuttomia kaikille asiakasryhmille, mikä lisäisi asiakkaiden yhdenvertaisuutta eri puolilla maata.

Pitkäaikaisista asumispalveluista, kuten pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, perittävistä maksuista ei säädetä voimassa olevasta asiakasmaksulainsäädännössä, ja jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun osalta asiakasmaksuasetuksessa säädetään ainoastaan tulojen mukaan määräytyvistä enimmäismaksuprosenteista. Pitkäaikaisista asumispalveluista ja jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta perittävät maksut vaihtelevat sen vuoksi nykyisin suuresti eri puolella maata.

Esityksessä ehdotetaan, että pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksut määräytyisivät jatkossa yhdenmukaisesti asiakkaan tulojen perusteella. Lisäksi muiden pitkäaikaisten asumispalvelujen maksut sekä jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun maksut määräytyisivät esityksessä ehdotetun maksutaulukon mukaisesti. Ehdotetut muutokset rajaisivat kuntien harkintavaltaa maksujen määräämisessä, mikä lisäisi asiakkaiden yhdenvertaisuutta koko maassa ja vähentäisi eriarvoisuutta.

12.3 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Säännös viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään

Luonnos 12.2.2020

suuntaan. Kysymys on etenkin palvelujen saatavuuden turvaamisesta. Palvelujen saatavuuteen vaikuttavat välillisesti myös muut perusoikeussäännökset, kuten yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PeVL 63/2016 vp, s. 2, PeVL 67/2014 vp, s. 3/II, ks. myös HE 309/1993 vp, s. 71).

Palvelujen riittävyttä arvioitaessa on lähtökohtana pidettävä sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993 vp, s. 71/II). Viittaus lailla toteutettavaan tarkempaan sääntelyyn jättää lainsäätäjälle liikkumavaraa oikeuksien sääntelyssä. Viittaus tarkoittaa myös sitä, että perusoikeuden täsmällinen sisältö määräytyy perusoikeussäännöksen ja tavallisen lainsäädännön muodostamassa kokonaisuudessa (PeVM 25/1994 vp, s. 5 ja 6). Samalla on kuitenkin otettava huomioon, että oikeus riittäviin sosiaali- ja terveystalveluihin on taattava yksilötasolla ja että sosiaali- ja terveystalvelujen riittävyttä arvioidaan viime kädessä juuri yksilötasolla (PeVL 30/2013 vp, s. 3/I).

Asiakasmaksut vaikuttavat osaltaan sosiaali- ja terveystalvelujen riittävyden turvaan. Perustuslakivaliokunnan mukaan asiakasmaksut eivät saa olla niin suuria, että talvelut sen vuoksi siirtyisivät niitä tarvitsevien ulottumattomiin (PeVL 8/1999 vp, s. 2/I ja PeVL 39/1996, s. 2/I). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt mainittuun seikkaan huomiota myös säädettäessä muun muassa sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen matkakustannusten korvauksista (PeVL 52/2017 vp, s. 3), varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (PeVL 21/2016 vp, s. 3) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon talvelusetelistä (PeVL 10/2009 vp, s. 3/II).

Perustuslakivaliokunta on niin ikään todennut, että asiakasmaksut eivät saa johtaa siihen, että talveluja tarvitsevat joutuvat turvautumaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuun viimesijaiseen toimeentuloturvaan (PeVL 10/2009 vp, s. 3/II ja PeVL 21/2016 vp, s. 3). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuudesta toimeentuloturvan myöntämiseen nähden. Lisäksi laissa säädettäisiin huojentamisvelvoitetta koskevasta informaatiovelvollisuudesta. Ehdotetut muutokset vähentäisivät asiakkaiden tarvetta hakea toimeentulotukea.

Tulosidonnaisten maksujen maksuperusteiden yhdenmukaistamisen seurauksena maksut voivat joissakin kunnissa nousta ja joissakin toisissa kunnissa puolestaan laskea. Sanottu johtuu siitä, että osassa kuntia on peritty enimmäismäärää pienempiä asiakasmaksuja tai järjestetty talvelut asiakkaalle maksuttomina, kun taas osa kuntia on perinyt talveluista asiakasmaksulainsäädännössä säädetyt enimmäiseuromäärän mukaisen asiakasmaksun.

Maksuttomiksi säädetyt sosiaali- ja terveystalvelut säilyisivät maksuttomina, minkä lisäksi esityksessä ehdotetaan eräitä merkittäviä laajennuksia maksuttomien terveystalvelujen luetteloon. Maksuttomiksi tulisivat hoitajavastaanotot ja poliklinikan antama tutkimus ja hoito alle 18-vuotiaalle henkilölle sekä muun muassa HIV-estolääkitys. Asiakasmaksulaissa myös selkiytettäisiin sitä, että perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa annetuista mielenterveystalveluista ei saa periä maksuja. Lisäksi asiakasmaksulaissa säädettäisiin uutena asiana pitkäaikaisten asumistalvelujen enimmäismaksuista. Useat ehdotetun lain säännökset edistävät väestön terveyttä ja turvaavat sitä, että jokainen voi saada riittävät sosiaali- ja terveystalvelut. Näin ne toteuttavat perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädettyä velvoitetta.

Esityksessä ehdotetaan maksukaton laajentamista uusiin talveluihin. Maksukattoa koskevan sääntelyn tarkoituksena on estää yksittäiseltä asiakkaalta perittävien maksujen yhteismäärää nousemasta kohtuuttomaksi, ja ehdotettujen laajennusten myötä maksukatto täytyisi nykyistä nopeammin niillä asiakkailla, jotka käyttävät maksukattoon lisättäväksi ehdotettuja talveluja. Ehdotetut muutokset edistäisivät siten perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettun turvaamisvelvoitteen toteutumista.

Luonnos 12.2.2020

Perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettua turvaamisvelvoitetta ja muita lainkohdassa säädettyjä oikeuksia toteuttaisi ehdotetun lain 11 §:n 1 momentin niin sanottu huojennusvelvoite, jonka mukaan kunnan on alennettava asiakasmaksua tai jätettävä se perimättä, jos maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon. Velvoite sisältyy myös voimassa olevaan asiakasmaksulakiin, mutta sitä ei käytännössä ole sovellettu tarvittavassa laajuudessa. Ehdotetun 11 §:n mukaan kunnan olisi annettava asiakkaalle tieto kunnan velvollisuudesta tietyin edellytyksin alentaa maksua tai jättää se perimättä. Ehdotetussa pykälässä edellytetään tiedon antamista siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Lisäksi asiakkaalle olisi annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi tarvittaessa pyytää lisätietoja.

Tiedonantovelvollisuudesta säätämällä pyritään lisäämään säännöksen tunnettuisuutta. Lisäksi henkilökohtaisen tiedonannon tarkoituksena on edistää ja tehostaa huojennussäännöksen käyttöä. Vuonna 2018 julkaistun julkistaloustieteen alan väitöskirjatutkimuksen (Tuuli Paukkeri, ”Essays on public economics”. VATT Publications 72) mukaan kotitaloudet, jotka saivat henkilökohtaisen kirjeen käytettävissään olevasta sosiaalietuudesta, hakivat etuutta nopeammin ja puolet todennäköisemmin kuin kotitaloudet, jotka olivat julkisen viestinnän varassa.

12.4 Henkilötietojen suoja

Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu ja henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunta on hiljattain tarkistanut kantaansa henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn lakitasoisuuden, kattavuuden ja yksityiskohtaisuuden vaatimuksista. Valiokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää tietosuojasetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuojasetuksen ja tietosuojalain (1050/2018) nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4–5).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 10/2014 vp, s. 6/II ja siinä viitatu lausunnot).

Ehdotetun lain 6 a §:ssä säädettäisiin kunnan oikeudesta kerätä ja saada tietoja maksukaton täyttymisen seuraamiseksi ja 14 a §:ssä kunnan tiedonsaantioikeudesta asiakkaan taloudellista asemaa koskien. Näistä asioista olisi säädettävä asiakasmaksulaissa, joka on tältä osin erityislaki tietosuojalakiin nähden, sillä niistä ei säädetä tietosuojalain. Toisin kuin voimassa olevissa 6 a ja 14 a §:ssä, esityksessä ehdotetaan lisäksi, että tiedonsaantioikeus rajattaisiin tehtävän kannalta välttämättömiin tietoihin.

12.5 Kunnallinen itsehallinto

Luonnos 12.2.2020

Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta itsehallinnosta. Pykälän 3 momentin mukaan kunnilla on verotusoikeus. Lailla säädetään verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Kunnallisista maksuista ei puolestaan ole säännöksiä perustuslaissa. Kunnalliset maksut on ollut tapana jakaa julkisoikeudellisiin maksuihin ja muihin maksuihin. Julkisoikeudelliset maksut perustuvat lakiin, ja niitä kannetaan kuntien lakisääteisistä palveluista. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on kuitenkin katsottu, että lakisääteisten maksujen ohella kunnat voivat lakisääteisissäkin tehtävissä päättää itsehallintonsa nojalla myös muista maksuista (ks. PeVL 53/2002 vp ja 12/2005 vp). Näin on ollut etenkin sosiaalihuollossa, jossa on peritty maksuja muun muassa palveluasumisen asiakasmaksuista ilman, että niistä säädetään asiakasmaksulainsäädännössä.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt lausunnossaan PeVL 8/1999 vp maksukaton suhdetta kunnalliseen itsehallintoon. Valiokunta totesi, että perustuslain itsehallintosäännökset eivät estä säätämästä lailla sellaisista maksuista, joita peritään kuntien pakollisina tehtävinä tarjoamista palveluista ja että lailla on mahdollista säätää myös esimerkiksi maksukatosta. Valiokunta totesi lisäksi, että maksukattoa voitiin perusoikeusnäkökulmasta asiallisesti perustella hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentin, eli nykyisen perustuslain 19 §:n 3 momentin, kannalta, sillä riittävien sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisessa jokaiselle on merkittävänä ulottuvuutena se, että asiakasmaksut eivät suuruutensa takia saa siirtää kyseisiä palveluja niitä tarvitsevien tavoittamattomiin.

Edellä mainitussa lausunnossaan perustuslakivaliokunta piti kuitenkin valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena esityksessä (HE 77/1999 vp) omaksuttua ratkaisua, jonka mukaan maksukaton suuruudesta ja siihen sisällytettävistä palveluista olisi säädetty asetuksella. Perustuslakivaliokunta perusteli kantaansa ensisijaisesti kuntien itsehallintoon liittyvin syin: maksukaton asettaminen johtaa palvelujen maksuttomuuteen katon saavuttamisesta alkaen ja siten kuntien maksutulojen vähenemiseen. Kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan on pidetty yhtenä kuntien itsehallinnon perustuslainsuojaa nauttivana osa-alueena (PeVL 8/1999 vp, s. 2). Sen vuoksi perustuslakivaliokunta asetti edellytykseksi lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, että maksukaton suuruudesta ja maksukattoon sisällytettävistä palveluista säädetään lailla.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi eräistä maksuttomista terveystalveluista, tulosidonnaisten maksujen enimmäismääristä ja maksukaton laajennuksista. Ehdotettujen muutosten voidaan katsoa rajoittavan kunnalliseen itsehallintoon kuuluvaa oikeutta maksujen perimiseen. Rajoituksista kuitenkin säädettäisiin kokonaisuudessaan lailla, ja niitä voidaan perustella edellä selostetusti perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden ja 19 §:n 3 momentissa säädetyn turvaamisvelvoitteen näkökulmasta.

12.6 Säädöstarso

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Asiakasmaksulaki ja -asetus säädettiin ennen vuoden 1995 perusoikeusuudistusta ja vuoden 2000 perustuslakiuudistusta. Sekä asiakasmaksulakia että asiakasmaksuasetusta on sittemmin muutettu useita kertoja, mutta vain harvat asiakasmaksulainsäädäntöön tehdyt muutokset on käsitelty perus-

Luonnos 12.2.2020

tuslakivaliokunnassa. Sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksujen säädöstason kannalta merkittävänä perustuslakivaliokunnan kannanottona on pidettävä valiokunnan maksukattoa koskevaa lausuntoa vuodelta 1999 (PeVL 8/1999 vp, s. 2/I), jota on selostettu edellä jaksossa 12.5.

Lain ja valtioneuvoston asetuksen välillä tehtävän säädöstasovalinnan keskeisistä kriteereistä säädetään perustuslain 80 §:n 1 momentissa. Asetuksella ei ensinnäkään saa säätää yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Perusoikeuksia koskeva sääntely kuuluu kiistattomasti lain alaan. Lisäksi kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset on annettava lailla (HE 1/1998 vp, s. 131). Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä vähäisistä yksityiskohdista (PeVL 44/2010 vp, s. 4/II, HE 1/1998 vp, s. 131/II).

Asetuksenantovaltuuden säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta (PeVL 1/2004 vp, s. 2/I). Keskeistä on, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet ilmenevät yksiselitteisesti laista niin, että yksilö voi lain säännöksiin tutustumalla saada tiedon oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Toiseksi asetuksella ei perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan saa säätää asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain mukaan esimerkiksi valtion viranomaisten toiminnan maksullisuudesta ja maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Perustuslaissa säädetään eräät kysymykset lain alaan kuuluviksi ja asetetaan pitkällekin meneviä rajoituksia lainsäädäntövaltan delegeoimiselle. Siitä huolimatta perustuslaista ilmenee selvästi lähtökohta, että kaikista asioista ei ole tarpeen säätää lailla. Osa yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin vaikuttavasta sääntelystä voidaan jättää asetuksen tasolla säädettäväksi. Perustuslakivaliokunta on tosiasiaassa suhtautunut torjuvasti siihen, että asetustasoista sääntelyä tuodaan lain tasolle. Ulkomaa-laislakiehdotusta (HE 28/2003 vp ja HE 151/2003 vp) käsittelevässä lausunnossaan (PeVL 4/2004 vp, s. 3/I) perustuslakivaliokunta totesi, että vaikka ehdotetun lain laajuus selittyi osaksi pyrkimyksestä noudattaa perustuslain 80 §:n säännöksiä, se oli toisaalta merkki lainsäädäntötavasta, jossa lain alaan kuulumattomia asioita ei pyritäkään jättämään asetuksen tasoon.

Esitykseen sisältyvistä uudistuksista ehdotetaan säädettäväksi kokonaan lain tasolla. Lisäksi asiakasmaksuasetuksesta ehdotetaan nostettavaksi sääntelyä asiakasmaksulakiin. Valtaosa esityksessä ehdotetusta sääntelystä kuuluu luonteeltaan lain tasolle, koska se liittyy yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin ja perusoikeuksien toteutumiseen sekä vaikuttaa keskeisesti yksilön oikeusasemaan.

Sen sijaan esimerkiksi se, mitä tietoja asiakasmaksusta koskevasta laskusta tulee käydä ilmi, olisi edellä sanotun perusteella luultavasti voitu jättää valtioneuvoston asetuksella säädettäväksi. Esityksessä ehdotetun sääntelyn tuomista kokonaisuudessaan lain tasolle puoltavat kuitenkin useat seikat. Ehdotetun lain henkilöllinen soveltamisala on poikkeuksellisen laaja, ja sääntely koskettaa myös eri tavoin haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Sääntely liittyy läheisesti perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle osoitettuun turvaamisvelvollisuuteen.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia esimerkiksi terveystalveluista perittävien tasasuuruisten maksujen euromääriin, vaan niitä koskeva sääntely jäisi toistaiseksi asiakasmaksuasetukseen. Mainittuja euromääriä ei voida pitää luonteeltaan yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvinä vähäisinä yksityiskohtina, sillä tasasuuruuksia maksuja koskevan sääntelyn käytännön merkitys yksilön kannalta on ni-

Luonnos 12.2.2020

menomaan se euromäärä, jonka asiakas joutuu palvelusta maksamaan. Ehdotetun lakimuutoksen jälkeenkin asiakasmaksuasetukseen jäisi siis sääntelyä, joka kuuluisi perustuslain 80 §:n näkökulmasta lain tasolle. Asiakasmaksulainsäädäntö on tarkoitus uudistaa kokonaisuudessaan vielä tällä hallituskaudella, jolloin myös säädöstasoa tarkastellaan uudestaan.

Edellä esitetyn perusteella hallitus toteaa, että ehdotukseen liittyy perustuslain säännösten ja perusoikeuksien toteutumisen kannalta periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä. Hallitus katsoo kuitenkin, että esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Luonnos 12.2.2020

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 3 §, 5 §:n 1 ja 4 kohta sekä 6 a, 7 b, 7 c, 10 b, 10 c, 11, 13, 14, 14 a ja 15 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 5 §:n 1 kohta laissa 1329/2010, 5 §:n 4 kohta laissa 1229/2016, 6 a § laeissa 1308/1999, 1408/2001, 387/2008 ja 434/2010, 7 b, 10 b, 10 c ja 11 § laissa 221/2003, 7 c § laeissa 221/2003, 387/2008 ja 1051/2009, 14 a § laeissa 976/1998 ja 221/2003 ja 15 § laissa 1022/2015, sekä

lisätään lakiin uusi 2 a, 2 b ja 10 d—10 k § sekä 5 §:ään uusi 1 b kohta seuraavasti:

2 a §

Maksun periminen

Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle maksua koskevaa päätöstä vastaava lasku. Laskussa on oltava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) laskun päivämäärä;
- 2) asiakas, jolta maksu peritään;
- 3) palvelu, josta maksu peritään;
- 4) maksun suuruus ja peruste;
- 5) julkinen tai yksityinen palveluntuottaja, jonka antamasta palvelusta maksu peritään;
- 6) sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi pyytää tarvittaessa lisätietoja laskusta.

Maksua perittäessä on otettava huomioon asiakkaan yksityisyyden suoja ja henkilökohtainen turvallisuus.

2 b §

Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta

Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta. Päätöksessä on oltava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) päätöksen tehnyt viranhaltija ja päätöksen tekemisen ajankohta;
- 2) asiakas, johon päätös välittömästi kohdistuu;
- 3) palvelu, jota päätös koskee;
- 4) palvelusta perittävän maksun suuruus ja peruste;

Luonnos 12.2.2020

5) sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

3 §

Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Jos asiakas tai hänen edustajansa on varannut vastaanottoajan terveydenhuollon palveluihin tai sosiaali- tai terveydenhuollon lyhytaikaisen hoito- tai asumispalvelupaikan ja asiakas on ilman hyväksyttävää syytä ja varattua aikaa tai paikkaa ennalta peruuttamatta jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle tai asianomaiseen yksikköön, kunta tai kuntayhtymä saa periä häneltä enintään 50,80 euroa. Maksun saa kuitenkin periä vain, jos maksun perimistä ei ole pidettävä kohtuuttomana ja kunta tai kuntayhtymä on varauksen yhteydessä ilmoittanut mahdollisuudesta periä tässä pykälässä tarkoitettu maksu sekä antanut ohjeet ajan tai paikan peruuttamiseksi ennalta. Maksun perimistä sekä ajan tai paikan peruuttamista koskevat tiedot on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää niiden sisällön. Maksua ei saa periä alle 15-vuotiaalta asiakkaalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun kunta tai kuntayhtymä on asiakkaan tai tämän edustajan aloitteesta varannut asiakkaalle vastaanottoajan taikka paikan lyhytaikaiseen hoito- tai asumispalveluun.

Edellä 1 momentissa säädetty euromäärä tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:ssä tarkoitetun kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään lähimpään 0,1 euroon. Indeksillä tarkistettu euromäärä tulee voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

5 §

Maksuttomat terveysterveyst

Terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia:

1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 13—17 §:n, 19 §:n 1 kohdan sekä 24, 27 ja 29 §:n perusteella järjestetyt perusterveydenhuollon palvelut sekä hoitoon kuuluvat aineet ja pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarkoitetut hoitotarvikkeet; maksuja saa kuitenkin periä:

a) 18 vuotta täyttäneille annetuista avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon palveluista; maksua ei kuitenkaan saa periä edes 18 vuotta täyttäneeltä terveydenhuoltolain 16 §:n nojalla järjestetyistä avosairaanhoidon tai suun terveydenhuollon palveluista, terveydenhuoltolain 27 §:n perusteella järjestetyistä avosairaanhoidon palveluista eikä sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai kättilön vastaanotosta;

b) laitoshoidosta ja laitoshoidon annettua kuntoutuksesta sekä niihin liittyvästä osittaisesta ylläpidosta;

c) terveydenhuollon ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta, neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkahoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta;

Luonnos 12.2.2020

d) terveydenhuollon ammattihenkilön antamista todistuksista ja lausunnoista lukuun ottamatta lääkärin todistusta tai -lausuntoa, joka tarvitaan asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi, sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun nojalla lääkekorvauksen saamiseksi tai sellaisen lyhytaikaisen sairausloman tarpeen osoittamiseksi, jonka kesto on enintään mainitun lain 8 luvun 7 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua omavastuuajan pituinen;

e) yksityislääkärin läheteellä tehtävistä laboratorio- ja kuvantamistutkimuksista;

— — —

1 b) poliklinikan antama tutkimus ja hoito alle 18-vuotiaalle henkilölle;

— — —

4) tartuntatautilain (1227/2016) 44 §:ssä tarkoitettua kansalliseen rokotusohjelmaan sisältyvät rokotukset, 45 §:n 1 momentissa tarkoitettua yleiset vapaaehtoiset rokotukset, 46 §:ssä tarkoitettua rokotukset Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa, 47 §:ssä tarkoitettua pakolliset rokotukset ja 48 §:ssä tarkoitettua työntekijän ja opiskelijan rokotukset, 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua yleisvaarallisen tartuntataudin tutkimus, hoito ja hoitoon määrätty lääkkeet, yleisvaaralliselle tartuntataudille altistuneeksi todetun tai perustellusti altistuneeksi epäillyn karanteeni 60 §:n nojalla, yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn eristäminen 63 §:n nojalla sekä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuun valvottavaan tartuntatautiin sairastuneen hoitoon määrätty lääkkeet sekä HIV-infektion, sankkerin, tippurin ja sukupuoliteitse tarttuvan klamydiainfektion tutkimus, hoito sekä hoitoon ja ehkäisyyn määrätty lääkkeet;

— — —

6 a §

Maksukatto

Asiaksmaksujen enimmäismäärä (*maksukatto*) asiakkaalle on 683 euroa kalenterivuodessa. Maksukaton ylittymisen jälkeen maksukattoon sisältyvät palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia asianomaisen kalenterivuoden loppuun. Lyhytaikaista terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettua laitoshoidon tai lyhytaikaista sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitettua laitospalvelua saavan 18 vuotta täyttäneen asiakkaan ylläpidosta saadaan kuitenkin perä enintään 22,50 euroa vuorokaudelta, vaikka maksukatto olisi ylittynyt.

Asiakkaalta perittyjen maksujen yhteismäärää laskettaessa otetaan huomioon kalenterivuoden aikana perityt maksut:

- 1) terveyskeskuksen avosairaanhoidon palvelusta;
- 2) poliklinikan antamasta tutkimuksesta ja hoidosta;
- 3) päiväkirurgisesta toimenpiteestä;
- 4) suun ja hampaiden tutkimuksesta ja hoidosta hammasteknisiä kuluja lukuun ottamatta;

Luonnos 12.2.2020

- 5) suun ja leukojen erikoissairaanhoidon hoitotoimenpiteistä;
- 6) terveydenhuollon ammattihenkilön antamasta fysioterapiasta, neuropsykologisesta kuntoutuksesta, ravitsemusterapiasta, jalkahoidosta, puheterapiasta, toimintaterapiasta ja muusta niihin rinnastettavasta toimintakykyä parantavasta ja ylläpitävästä hoidosta;
- 7) sarjassa annettavasta hoidosta;
- 8) päivä- ja yöhoidosta;
- 9) tilapäisestä kotisairaanhoidosta ja tilapäisestä kotisairaalahoidosta;
- 10) lyhytaikaisesta terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitettua laitoshoidosta ja lyhytaikaisesta sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitettua laitospalvelusta;
- 11) terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettua lääkinnällisen kuntoutuksen laitostuntoutusjaksosta, jota annetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain mukaisia palveluja saavalle henkilölle.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, maksukaton kertymistä laskettaessa ei oteta huomioon:

- 1) maksua, joka on peritty työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilasvammalain (404/1948), liikennevakuutuslain (460/2016), potilasvahinkolain (585/1986) tai näitä vastaavan aikaisemman lain mukaan korvattavasta hoidosta;
- 2) maksua, joka on peritty henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa, lukuun ottamatta maksua, joka on peritty henkilöltä, jolla on Euroopan unionin lainsäädännön tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen nojalla oikeus terveyspalveluihin samoin edellytyksin kuin Suomessa asuvalla henkilöllä tai joka kansanterveyslain 14 §:n ja erikoissairaanhoidolain 3 §:n 1 momentin mukaan rinnastetaan kunnan asukkaaseen.

Edellä 3 momentissa tarkoitetuista palveluista saa periä maksun, vaikka maksukatto olisi ylittynyt.

Alle 18-vuotiaan asiakkaan käyttämisestä palveluista perityt maksut voidaan ottaa huomioon yhdessä hänen huoltajansa maksujen kanssa. Tällöin palvelut ovat 1 momentin mukaisesti maksuttomia kaikille henkilöille, joiden maksut otetaan yhdessä huomioon.

Jos palvelun käyttäjä on kalenterivuoden aikana suorittanut maksukattoon sisältyvistä palveluista maksuja enemmän kuin 683 euroa, hänellä on oikeus saada liikaa suoritettua maksut takaisin. Jos vaatimusta liikaa suoritettujen maksujen palauttamisesta ei ole tehty 683 euron rajan ylittymistä seuraavan kalenterivuoden aikana, palvelun käyttäjä menettää oikeutensa palautukseen. Jos maksun sisältöminen maksukattoon selviää viranomaisen tai vakuutusyhtiön päätöksen taikka muutoksenhaun vuoksi vasta maksukaton seuranta vuoden jälkeen, vaatimus liikaa suoritettujen maksujen palauttamisesta on tehtävä vuoden kuluessa siitä, kun päätös on annettu tai muutoksenhaun johdosta annettu päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Luonnos 12.2.2020

Kunta tai kuntayhtymä saa kerätä välttämättömiä tietoja asiakkaan maksukaton täyttymisen seuraamiseksi. Lisäksi kunnalla tai kuntayhtymällä on oikeus saada julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta välttämättömät tiedot maksukaton täyttymisen seuraamiseksi.

Edellä 1 ja 6 momentissa säädetty euromäärät tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitetun kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan tarkistusvuoden tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksien mukainen euromäärä pyöristetään maksukaton euromäärän osalta lähimpään euroon ja ylläpitomaksun euromäärän osalta lähimpään 0,1 euroon. Indeksillä tarkistettavat euromäärät tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

7 b §

Palvelun pitkäaikaisuus

Kunta tai kuntayhtymä saa periä 7 c §:ssä tarkoitetun maksun:

1) sosiaalihuoltolain 21 §:n 4 momentin nojalla annetusta tehostetusta palveluasumisesta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (*pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen*);

2) perhehoitolain (263/2015) 3 §:ssä tarkoitetusta perhehoidosta ja 4 §:ssä tarkoitetusta ammatillisesta perhehoidosta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (*pitkäaikainen perhehoito*); tämän lain 7 c §:ssä tarkoitettua maksua ei kuitenkaan saa periä lastensuojelulain tai vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain nojalla annetusta perhehoidosta;

3) terveydenhuoltolain 67 §:n 1 momentissa tarkoitetun laitoshoidon tai sosiaalihuoltolain 22 §:ssä tarkoitetun laitospalvelun toimintayksikössä annetusta ympärivuorokautisesta sosiaali- tai terveyspalvelusta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (*pitkäaikainen laitoshoido*); tämän lain 7 c §:ssä tarkoitettua maksua ei kuitenkaan saa periä terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta lääkinnällisestä kuntoutuksesta laitoksessa, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kuntoutusta laitoksessa eikä lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitetusta laitoshuollosta.

Kunta tai kuntayhtymä saa periä 10 e §:ssä tarkoitetun maksun:

1) muusta sosiaalihuoltolain 21 §:ssä tarkoitetusta asumispalvelusta kuin tehostetusta palveluasumisesta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (*pitkäaikainen asumispalvelu*);

2) terveydenhuoltolain 25 §:ssä tarkoitetusta kotisairaanhoidosta ja kotisairaalahoidosta sekä sosiaalihuoltolain 19 §:ssä tarkoitetusta kotipalvelusta ja 20 §:ssä tarkoitetusta kotihoidosta, jos asiakas saa palvelua vähintään kerran viikossa ja lisäksi palvelun sen alkamisesta lukien arvioidaan kestävän vähintään kaksi kuukautta tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kaksi kuukautta (*jatkuva ja säännöllinen kotona annettava palvelu*).

7 c §

Luonnos 12.2.2020

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu

Kunta tai kuntayhtymä saa periä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta kuukausimaksun. Maksu saa olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista on tehty 10 c ja 10 d §:ssä säädetty vähennykset.

Jos asiakas on välittömästi ennen 1 momentissa tarkoitettua palvelun alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa ja hänen tulonsa ovat suuremmat kuin puolison tulot, maksu määräytyy puolisojen yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella. Tällöin maksu saa olla enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista kuukausituloista, joista on tehty 1 momentissa tarkoitettuja vähennykset. Jos kuitenkin molemmat puoliset ovat samassa 1 momentissa tarkoitettua palvelussa, maksu määräytyy siten kuin 1 momentissa säädetään.

Kunnan tai kuntayhtymän on maksua määrätessään huolehdittava siitä, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka on pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaalle vähintään 165 euroa kuukaudessa ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalle vähintään 110 euroa kuukaudessa.

Edellä 3 momentissa säädetty euromäärät tarkistetaan joka toinen vuosi työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä tarkoitettua työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään sitä työeläkeindeksin pistelukua, joka on vahvistettu tarkistusvuodelle työntekijän eläkelain 98 §:n soveltamista varten. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksillä tarkistettuja euromääriä pyöristetään lähimpään täyteen euroon, ja ne tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

10 b §

Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Edellä 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettuina kuukausituloina otetaan huomioon asiakkaan jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen ja verosta vapaat tulot sekä 10 i §:ssä tarkoitettu laskennallinen metsätulo. Jos maksu määräytyy 7 c §:n 2 momentin mukaisesti asiakkaan ja tämän puolison yhteenlaskettujen kuukausitulojen perusteella, kuukausitulona otetaan lisäksi huomioon puolison vastaavat tulot.

Tulona ei oteta huomioon tuloverolain (1535/1992) 92 §:ssä tarkoitettuja verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta vammaistukea ja eläkettä saavan hoitotukea. Tulona ei oteta huomioon myöskään lapsen elatuksesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua lapsen elatusapua.

Jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut apurahat ja tunnustuspalkinto otetaan tuloina huomioon siltä osin kuin ne säädetään veronalaiseksi tuloksi tuloverolain 82 §:n 2 momentissa.

Jos asiakkaan tai hänen puolisonsa tulot vaihtelevat, kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneiden 12 kuukauden keskimääräinen kuukausitulo.

10 c §

Luonnos 12.2.2020

Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa

Ennen kuin 7 c §:ssä tarkoitettu maksu määrätään, 10 b §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön kuukausituloista on vähennettävä:

- 1) hänen suoritettavakseen vahvistettu elatusapu sekä hänen tosiasiallisista perhesuhteistaan johtuvat muut vastaavat kustannukset;
- 2) avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa (26/2011) tarkoitettu pesänjakajan tai tuomioistuimen määräämä hyvitys, joka hänen on suoritettava rahana;
- 3) kiinteistön luovutuksen yhteydessä määrääjäksi tai elinkaudeksi pidätetty etuus (syytinki), joka hänen on suoritettava rahana;
- 4) tuomioistuimen tai holhousviranomaisen hänelle määräämän edunvalvojan palkkion perusmaksu, jonka suuruudesta säädetään holhustoimesta annetun lain (442/1999) 44 §:n 5 momentin nojalla.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen elatusapua ei vähennetä, jos elatusavun saajana on asiakkaan aviopuoliso, jonka kanssa asiakas on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen pitkäaikaisen perhehoidon, pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaisen laitoshoidon alkamista.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tuloista vähennetään asiakkaan todelliset asumismenot ennen pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen, pitkäaikaiseen perhehoitoon tai pitkäaikaiseen laitoshoittoon siirtymistä seuraavasti:

- 1) omistusasunnosta aiheutuvat välttämättömät ja kohtuulliset kulut viimeisten kuuden kuukauden ajalta;
- 2) vuokra-asunnon vuokra asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 52 §:ssä tarkoitulta vuokralaisen irtisanomisajalta;
- 3) asumisoikeusasunnon asumisoikeusasunnoista annetun lain (650/1990) 16 §:ssä tarkoitettu käyttövastike kolmelta kuukaudelta.

10 d §

Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa

Sen lisäksi, mitä 10 c §:ssä säädetään, kunnan tai kuntayhtymän on pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta perittävän maksun suuruudesta päättäessään vähennettävä maksun perusteena olevista tuloista kohtuulliset asumismenot, joita pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta aiheutuu. Asumismenoista vähennetään valtion varoista maksettava asumistuki.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tuloista vähennetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettun terveydenhuollon ammattihenkilön määräämien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden kustannukset, joihin asiakas on oikeutettu saamaan

Luonnos 12.2.2020

korvausta sairausvakuutuslain nojalla. Lääkekustannukset vähennetään asiakkaan tai hänen edustajansa antaman selvityksen perusteella maksun määräämisen perusteena olevista tuloista asiakkaalle aiheutuvien lääkekustannusten mukaan, kuitenkin enintään sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetun vuosiomavastuun suuruisena. Muiden kuin sairausvakuutuslain mukaan korvattavien lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden ja perusvoiteiden kustannukset vähennetään asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta siltä osin kuin lääkemääräyksen tehnyt terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut ne asiakkaan terveydelle tarpeellisiksi.

Mitä 2 momentissa säädetään, koskee myös pitkäaikaisesta perhehoidosta perittävää maksua.

10 e §

Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu

Kunta tai kuntayhtymä saa periä jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta kuukausimaksun, joka määräytyy palvelupäätökseen kirjattujen palvelutuntien määrän, asiakkaan maksukyvyyn ja perheen koon mukaan. Maksuun ei sisälly asumiskustannuksia.

Maksu saa olla enintään 5 momentin mukaisen maksuprosentin osoittama määrä tulorajan ylittävistä kuukausituloista.

Tulorajat ovat seuraavat:

Perheen koko, henkilömäärä	1	2	3	4	5	6
Tuloraja, euroa kuukaudessa	588	1 084	1 701	2 103	2 546	2 924

Kun henkilöitä on enemmän kuin kuusi, tulorajaa korotetaan 350 eurolla kustakin seuraavasta henkilöstä.

Maksuprosentit ovat seuraavat:

Palvelutunnit kuukaudessa	Maksuprosentti perheen koon mukaan					
	1	2	3	4	5	6 henkilöä tai enemmän
4 tuntia tai vähemmän	8,00	7,00	6,00	6,00	6,00	6,00
5	10,00	8,75	7,50	7,50	7,50	7,50
6	12,00	10,50	9,00	9,00	9,00	9,00
7	14,00	12,25	10,50	10,50	10,50	10,50
8	16,00	14,00	12,00	12,00	12,00	12,00
9	17,00	14,75	12,50	12,50	12,50	12,00
10	18,00	15,50	13,00	13,00	13,00	12,00
11	19,00	16,25	13,50	13,50	13,50	12,00

Luonnos 12.2.2020

12	20,00	17,00	14,00	14,00	14,00	12,00
13	21,00	17,75	14,50	14,50	14,00	12,00
14	22,00	18,50	15,00	15,00	14,00	12,00
15	23,00	19,25	15,50	15,50	14,00	12,00
16	24,00	20,00	16,00	16,00	14,00	12,00
17	24,50	20,50	16,50	16,00	14,00	12,00
18	25,00	21,00	17,00	16,00	14,00	12,00
19	25,50	21,50	17,50	16,00	14,00	12,00
20	26,00	22,00	18,00	16,00	14,00	12,00
21	26,50	22,50	18,50	16,00	14,00	12,00
22	27,00	23,00	19,00	16,00	14,00	12,00
23	27,50	23,50	19,00	16,00	14,00	12,00
24	28,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
25	28,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
26	29,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
27	29,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
28	30,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
29	30,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
30	31,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
31	31,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
32	32,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
33	32,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
34	33,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
35	33,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
36	34,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
37	34,50	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00
38 tai enemmän	35,00	24,00	19,00	16,00	14,00	12,00

Edellä 3 ja 4 momentissa säädetty euromäärät tarkistetaan joka toinen vuosi työntekijän eläkelain 98 §:ssä tarkoitetun työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Laskennan perusteena käytetään sitä työeläkeindeksin pistelukua, joka on vahvistettu tarkistusvuodelle työntekijän eläkelain 98 §:n soveltamista varten. Tarkistusvuosi on se vuosi, jota seuraavan vuoden alusta indeksitarkistus toteutetaan. Indeksillä tarkistettavat euromäärät pyöristetään lähimpään täyteen euroon, ja ne tulevat voimaan tarkistusvuotta seuraavan vuoden alusta.

10 f §

Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Kunnan tai kuntayhtymän on otettava huomioon 10 e §:ssä tarkoitettuna kuukausitulona asiakkaan ja hänen puolisonsa jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut veronalaiset ansio- ja pääomatulot ja verosta vapaat tulot sekä 10 i §:ssä tarkoitettu laskennallinen metsätulo. Tuloista on tehtävä 10 g §:ssä säädetty vähennykset.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, veronalaisina tuloina voidaan ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistettavat vastaavat veronalaiset tulot korotettuna niillä prosenttimäärillä,

Luonnos 12.2.2020

jotka Verohallinto ennakkoperintälain (1118/1996) 6 §:n 1 momentin nojalla vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonpidätyksen ja ennakonkannon laskentaperusteista määrää.

Tulona ei oteta huomioon tuloverolain 92 §:ssä tarkoitettuja verovapaita sosiaalietuuksia lukuun ottamatta elatustukea ja eläkettä saavan hoitotukea. Eläkettä saavan hoitotuen osana maksettavaa veteraanilisää ei oteta tulona huomioon.

Jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut apurahat tai tunnustuspalkinto otetaan tulona huomioon siltä osin kuin ne säädetään veronalaiseksi tuloksi tuloverolain 82 §:n 2 momentissa.

Jos tulot vaihtelevat, kuukausitulona otetaan huomioon viimeksi kuluneiden 12 kuukauden keskimääräinen kuukausitulo.

10 g §

Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa

Ennen kuin 10 e §:ssä tarkoitettu maksu määrätään, 10 f §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilön kuukausituloista on vähennettävä 10 c §:n 1 momentissa säädettyt menot. Ennen pitkäaikaiseen asumispalveluun siirtymistä asiakkaan tuloista on lisäksi vähennettävä 10 c §:n 3 momentissa säädettyt todelliset asumismenot.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, elatusapua ei vähennetä, jos elatusavun saajana on asiakkaan aviopuoliso, jonka kanssa asiakas on elänyt yhteistaloudessa välittömästi ennen pitkäaikaisen asumispalvelun alkamista.

10 h §

Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

Edellä 10 e §:ssä tarkoitetun kuukausimaksun lisäksi kunta tai kuntayhtymä saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun erillisistä ateria-, vaatehuolto-, peseytymis-, siivous- ja turvapalveluista, osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävistä palveluista sekä muista vastaavista asumista tukevista erillisistä palveluista, jotka järjestetään tukipalveluina tai pitkäaikaiseen asumispalveluun liittyvinä palveluina. Pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä palveluista ei kuitenkaan saa periä erillistä maksua.

10 i §

Laskennallinen metsätulo

Laskennallisella metsätulolla tarkoitetaan tässä laissa varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005) 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistettua metsän keskimääräistä vuotuista tuottoa hehtaarilta kerrottuna metsämaan pinta-alalla. Tästä määrästä vähennetään kymmenen prosenttia ja metsätalouden korot.

Kunnan tai kuntayhtymän on asiakkaan tai hänen edustajansa vaatimuksesta alennettava laskennallista metsätuloa, jos tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvo on Suomen met-

Luonnos 12.2.2020

säkesukuksen tai metsänhoitoyhdistyksen antaman lausunnon perusteella vähintään kymmenen prosenttia alempi kuin metsätulo. Alennus on metsätulon ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvon erotuksen suuruinen.

10 j §

Maksun määrääminen ja tarkistaminen

Kunta tai kuntayhtymä päättää maksukyvyyn mukaisesti määräytyvästä maksusta toistaiseksi. Maksu on kuitenkin tarkistettava silloin, jos:

- 1) asiakkaan tai hänen perheensä maksukyky on muuttunut olennaisesti;
- 2) asiakkaan tai hänen puolisonsa oikeus 10 c, 10 d tai 10 g §:ssä säädettyihin vähennyksiin on muuttunut olennaisesti;
- 3) perheen olosuhteet ovat muuttuneet;
- 4) maksu osoittautuu virheelliseksi;
- 5) asiakkaalle laadittua asiakassuunnitelmaa muutetaan siten, että sillä on vaikutusta asiakasmaksun suuruuteen.

Jos maksua koskeva päätös on perustunut asiakkaan tai hänen edustajansa antamiin virheellisiin tietoihin, maksu voidaan oikaista takautuvasti enintään yhden vuoden ajalta.

10 k §

Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun

Kunta tai kuntayhtymä saa periä 7 c ja 10 e §:ssä säädetyn maksun, vaikka palvelu keskeytyisi tilapäisesti asiakkaasta johtuvasta syystä. Jos palvelu kuitenkin keskeytyy yli viideksi päiväksi, maksua ei peritä viittä päivää ylittävältä ajalta. Jos kotona annettava palvelu keskeytyy kunnasta tai kuntayhtymästä johtuvasta syystä tai siksi, että asiakas on laitoshoidossa, maksua ei peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Jos palvelun keskeytys jatkuu koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan.

Lyhytaikaista laitoshoidoa ei katsota pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen tai pitkäaikaisen laitoshoidon keskeytykseksi.

11 §

Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Kunnan tai kuntayhtymän on asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta tai omasta aloitteestaan alennettava maksua tai jätettävä se kokonaan perimättä, jos maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä taikka asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun elatusvastuun toteuttamista silloin, kun maksu on määrätty sosiaalihuollon palvelusta taikka terveydenhuollon palvelusta asiakkaan maksukyvyyn mukaan.

Luonnos 12.2.2020

Kunta tai kuntayhtymä voi päättää, että myös muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista, sen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista määrättävää maksua alennetaan tai se jätetään perimättä 1 momentissa säädetyillä perusteilla. Tällöin kunnan tai kuntayhtymän on asiakkaan tai hänen edustajansa hakemuksesta tai omasta aloitteestaan alennettava maksua tai jätettävä se kokonaan perimättä, jos maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä taikka asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden tai muun elatusvastuun toteuttamista.

Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden.

Kunnan tai kuntayhtymän on annettava asiakkaalle tieto siitä, mitä 1—3 momentissa säädetään maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Tieto on annettava ennen ensimmäistä palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä. Jos tiedon antaminen ei ole mahdollista ennen palvelutapahtumaa tai sen yhteydessä, sen voi antaa myöhemmin, kuitenkin viimeistään maksua perittäessä. Tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Tietoa annettaessa asiakkaalle on annettava sen tahon nimi ja yhteystiedot, jolta asiakas voi tarvittaessa pyytää lisätietoja.

Edellä 4 momentissa tarkoitettu tieto on annettava asiakkaalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai suullisesti. Tieto voidaan antaa myös asiakkaan yksilöivän sähköisen palvelun välityksellä. Jos tieto annetaan muulla tavalla kuin kirjallisesti, asiakkaalle on hänen pyynnöstään annettava tieto myös kirjallisena.

13 §

Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu

Kunta tai kuntayhtymä saa periä henkilöltä, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa tai jota ei rinnasteta kunnan asukkaaseen siten kuin kansanterveyslain (66/1972) 14 §:ssä ja erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 3 §:n 1 momentissa säädetään, enintään palvelusta kunnalle tai kuntayhtymälle aiheutuvien kustannusten suuruuden maksun, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta tai Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulta henkilöltä ei kuitenkaan saa periä maksua tartuntatautilain 44 §:ssä, 45 §:n 1 momentissa ja 47 §:ssä tarkoitetuista rokotuksista eikä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi annettavasta terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettua kiireellisestä yleisvaarallisen tartuntataudin tai raskaana olevan HIV-positiivisen henkilön tutkimuksesta, hoidosta ja hoitoon määrättyistä lääkkeistä lukuun ottamatta henkilöä, jonka oleskelu Suomessa on tarkoitettu tilapäiseksi tai joka saa kustannuksiin korvausta muun lain nojalla tai vakuutuksen perusteella.

14 §

Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle

Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, kunta tai kuntayhtymä saa periä asiakkaalle maksettavan eläkkeen, elinkoron, elatusavun, avustuksen tai muun jatkuvan tai kertakaikkisen tulon, korvauksen tai saamisen siltä ajalta, jolloin asiakas saa kunnan tai kuntayhtymän järjestämää tehostettua palveluasumista, perhehoitoa, laitoshoidon tai laitospalvelua. Kunta tai kuntayhtymä voi käyttää 1 momentissa tarkoitettua tulon, korvauksen ja saamisen asiakkaalle määrätyn maksun korvaamiseen ottaen kuitenkin huomioon, mitä tulosta, korvauksesta ja saamisesta muualla laissa tai lain nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

Luonnos 12.2.2020

Kunnan tai kuntayhtymän on ilmoitettava 1 momentissa tarkoitetun tulon, korvauksen tai saamisen suorittajalle viimeistään kaksi viikkoa ennen maksupäivää, että tulo, korvaus tai saaminen suoritetaan kunnalle tai kuntayhtymälle. Tällöin suoritus voi tapahtua laillisin vaikutuksin vain kunnalle tai kuntayhtymälle.

Jos kunta tai kuntayhtymä perii asiakkaalle maksettavan tulon, korvauksen tai saamisen, kunnan tai kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka on tehostettua palveluasumista saavalle asiakkaalle vähintään 7 c §:n 3 momentissa säädetyn tehostetun palveluasumisen käyttövaran suuruinen, perhehoitoa saavalle asiakkaalle vähintään 7 c §:ssä säädetyn perhehoidon käyttövaran suuruinen ja laitoshoidon tai laitospalvelua saavalle asiakkaalle vähintään 7 c §:n 3 momentissa säädetyn laitoshoidon käyttövaran suuruinen.

14 a §

Viranomaisten tiedonsaantioikeus

Valtion, kunnan tai kuntayhtymän viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, työnantaja ja työttömyyskassa ovat velvollisia kunnan tai kuntayhtymän pyynnöstä antamaan maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kaikki hallussaan olevat asiakkaan taloudellista asemaa koskevat ja asiakasmaksun suuruuden määrittämistä varten välttämättömät tiedot ja selvitykset.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös asiakkaan puolison taloudellista asemaa koskeviin tietoihin ja selvityksiin, jos maksu määrätään tai on määrätty 7 c tai 10 e §:n nojalla puolisojen yhteenlaskettujen tulojen perusteella.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetty velvollisuus koskee myös rahalaitosta ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaa, jos kunta tai kuntayhtymä ei ole saanut asiakkaalta tai hänen lailliselta edustajaltaan taikka asiakkaan puolisoilta riittäviä tietoja maksun määrittämistä varten tai jos on perusteltua syytä epäillä annettujen tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Pyyntö on esitettävä kirjallisena rahalaitokselle, ja pyynnön esittämistä koskevan päätöksen on oikeutettu tekemään kuntalain (410/2015) 14 §:ssä tarkoitetun valtuuston asettaman lautakunnan nimeämä viranhaltija. Ennen kuin pyyntö tehdään rahalaitokselle, on sille, jonka tietoja pyydetään, annettava siitä tieto.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa kunnalle tai kuntayhtymälle teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja luovuttavan on varmistuttava siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

15 §

Muutoksenhaku

Maksua koskevaan päätökseen ja laskuun sekä 14 §:n mukaiseen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimus tehdään sille toimielimelle, joka vastaa asianomaisen palvelun järjestämisestä kunnassa.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

Luonnos 12.2.2020

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 3 §:n 1 momentissa ja 6 a §:n 1 ja 6 momentissa säädetyt euromäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 2019 tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu. Mainitut euromäärät tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti ensimmäisen kerran vuonna 2021, ja tarkistettavat euromäärät tulevat voimaan vuoden 2022 alusta.

Edellä 7 c §:n 3 momentissa ja 10 e §:n 3 ja 4 momentissa säädetyt euromäärät vastaavat sitä työeläkeindeksin pistelukua, joka on vahvistettu vuodelle 2019 työntekijän eläkelain 98 §:n soveltamista varten. Mainitut euromäärät tarkistetaan työeläkeindeksin muutoksen mukaisesti ensimmäisen kerran vuonna 2021, ja tarkistettavat euromäärät tulevat voimaan vuoden 2022 alusta.

Lahden kaupungin lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

2 a § Maksun periminen

Esityksen mukaan.

2 b § Päätös maksukyvyyn mukaan määräytyvästä maksusta

Esityksen mukaan.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu

Luonnoksen esitys maksun perimisestä käyttämättä jätetystä palvelusta on perusteltu. Tähän liittyen on kuitenkin otettava huomioon maksun perimisen kohtuullisuus ja että, asiakkaalle on tuotu tiedoksi tämä perintämahdollisuus aikaa varattaessa sekä ohjeistus varatun ajan peruuttamiseen. Perumaton käynti on turhaa ja tuottamatonta aikaa.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut

On hyvä, että terveydenhuollon maksullisuus/ maksuttomuus käytäntöjä yhtenäistetään lainsäädännöllä ja tällä varmistetaan kansalaisten yhdenvertaisuutta asuinkunnasta riippumatta. Lain soveltamisohjeisiin tulee tehdä täsmennyksiä, jotta tulkinta ja käytännöt muodostuvat yhdenmukaisiksi esim. onko kyse hoitaja- vai lääkärinvastaanotosta.

Hoitajavastaanottojen osalta maksuttomuus on perustelua, koska tällä voidaan nopeuttaa hoitoon pääsyä, parantaa palvelujen saatavuutta ja myös edistää työnjakoa ei ammattiryhmien välillä perusterveydenhuollossa.

Samalla on kuitenkin tarkasteltava maksuttomuuden vaikutuksia kuntien / kuntayhtymien talouteen ja varmistettava riittävä rahoitus sosiaali- ja terveyspalveluihin esim. valtionosuuksilla. Asiakasmaksutulojen pienentyminen tulee korvata kunnille täysimääräisesti peruspalvelujen valtionosuuksissa lain voimaantulosta alkaen.

6 a § Maksukatko

Maksukatkon laajennus helpottaa erityisesti paljon palveluita käyttäviä asiakkaita/perheitä. Suun terveydenhuollon maksujen huomioiminen maksukatossa lisää asukkaiden aktiivisuutta hoitaa hampaitaan. Tätä voidaan pitää hyvänä kaupunkilaisten näkökulmasta.

Tiedotus maksukatosta, siihen sisältyvistä palveluista sekä maksukatkon täyttymisen seurannasta ovat keskeisiä niin asiakkaille kuin eri toimijoillekin.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus

Esityksen mukaan.

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu

Selkeyttää ja yhdenmukaistaa kuntien/kuntayhtymien käytäntöjä maksuperusteiden määrittelyssä ja vähimmäiskäyttörajan suuruudessa. Vähimmäiskäyttörahan nostaminen 165 € on perusteltua, koska esim. tehostetussa palveluasumisessa asiakkaalle jää edelleen maksettavaksi mm. lääkekulut, henkilökohtaiset

ostokset. Keskeistä ottaa huomioon puolison tulo maksujen määräytymisessä, samoin kohtuullinen käyttövara asiakkaalle.

On kuitenkin otettava huomioon, että vähimmäiskäyttörahan tuominen lainsäädäntöön lisää kunnille / kuntayhtymille aiheutuvia kustannuksia. Tämä tulee ottaa huomioon kunnille tulevissa peruspalvelujen valtionosuuksissa.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot

Eesityksen mukaan.

10 c § Tulosta tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa

Eesityksen mukaan.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa

On hyvä, että otetaan huomioon esim. kohtuulliset asumismenot, lääkkeet, hoitotuotteet tuloista tehtävinä vähennyksinä.

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu

Keskeistä on saada yhdenmukaisesti määräytyvät asiakasmaksut ja mitä palvelumaksuun sisältyy esim. kotikäynnit, asumisyksikön kuukausimaksu

10 f § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot?

Eesityksen mukaan.

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa?

Eesityksen mukaan.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut

Pitkäaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen liittyvistä tukipalveluista ei saisi periä erillistä maksua.

Vaatii selkeytystä, milloin erillisiä maksuja voidaan periä esim. asumispalveluissa ja miten määritellään pitkäaikainen asumispalvelu, jossa kunta tai kuntayhtymä voi periä maksuja erillisistä tukipalveluista. Myöskin pitkäaikaisessa asumispalvelussa tulee varmistaa, että tukipalvelujen maksut pysyvät kohtuullisina suhteessa asiakkaan tuloihin ja että hänellä on varaa ostaa tarvittavia palveluita (esim. ateriapalvelu) ja että tukipalvelujen hankinnan jälkeen asiakkaalla on varaa myös esim. lääkkeiden hankintaan. Välttämättömiin tukipalveluihin esim. turvapalvelu, tulisi olla maksukatto.

10 i § Laskennallinen metsätulo

Eesityksen mukaan.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun

Esityksen mukaan.

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Asiakkaan kannalta on keskeistä, että hän saa tietoa maksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä jo ensimmäisen palvelutapahtuman yhteydessä. Tieto on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön, toimintakäytännöt sekä annettava hänelle tarvittavat yhteystiedot lisätietojen saamiseen.

Asiakasmaksun asiakaskohtaisen alentamisen arviointiin tarvitaan selvät, oikeudenmukaiset ja valtakunnalliset pelisäännöt.

15 § Muutoksenhaku

Muutosten aiheuttamien tulojen vähennys tulisi selvittää ennen lain voimaantuloa sekä varmistaa maksutulojen menetyksestä aiheutuva täysmääräinen korvaus kunnille. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän osalta tulojen menetyksen arvioidaan olevan noin 3 miljoonaa euroa ja lain edellyttämien lisävaatimusten täyttämisen lisäkustannukset noin 1 miljoonaa euroa -> nämä näkyvät suoraan kuntayhtymän jäsenkuntien menoissa.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 85

Talouden seurantaraportti 1.1.2020-29.2.2020

D/754/02.02.02.00.01/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja   Konsernipalvelujohtaja Mika Mäkinen (puh. 050 556 9815)
Taloussuunnittelija Ilkka Kokkonen (puh. 044 716 1433)
Laskentasuunnittelija Lasse Puhakka (puh. 044 416 3655)

Päätös   Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus   Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus merkitsee Lahden kaupungin talouden seurantaraportin 1.1.2020 - 29.2.2020 tiedokseen.

Perusteluosa   Konsernipalvelut 26.3.2020:

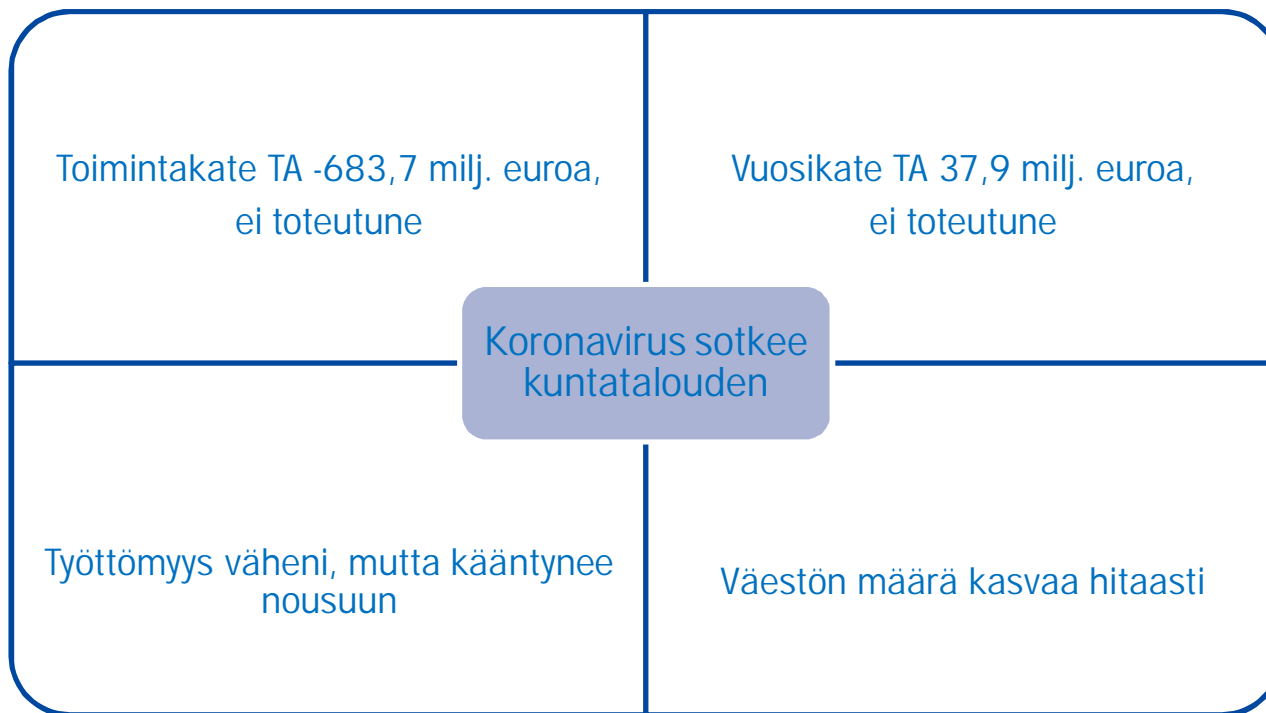
”Konsernipalvelut on valmistellut talouden seurantaraportin tammi-helmikuulta 2020. Kaupunginhallitus merkitsee asian tiedokseen.”

Muutoksenhaku   muutoksenhakukielto

Toimenpiteet   -

Liitteenä   1. Talouden seurantaraportti

Talouden seurantaraportti tammi-helmikuu 2020

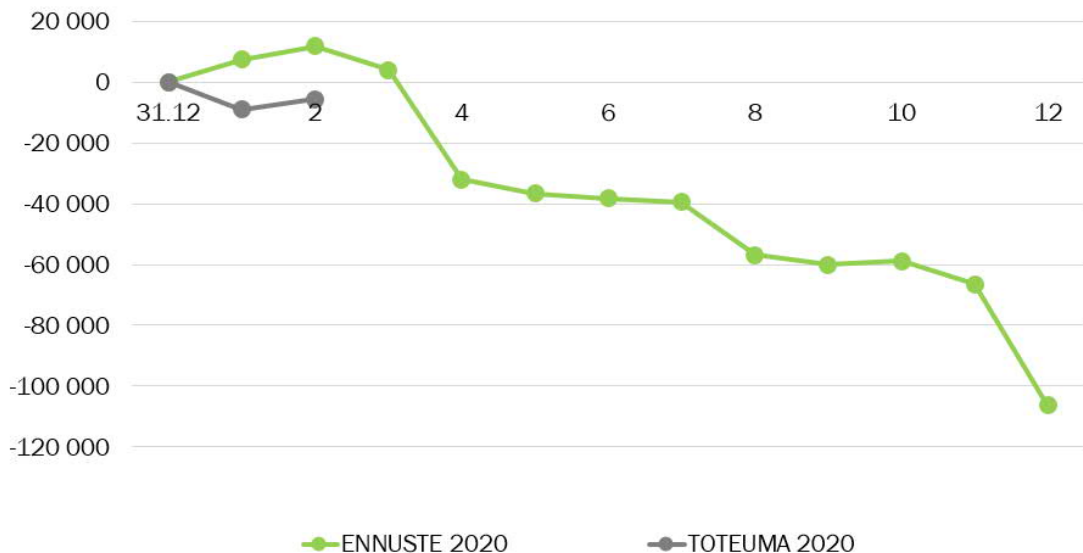

Johdon raportointi uudistuu vuoden 2020 aikana

- Ylimmän johdon raportointitavat uudistuvat
- Tavoitteena yhtenäistää ja automatisoida raportointia niin paljon kuin mahdollista
- Tämän vuoksi tämänkin raportin ulkoasu on muuttunut edellisistä vuosista
- Uudistus on vielä kesken, joten raportin ulkoasu elää vielä vuoden aikana

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen kehitys (netto) 2020, 1 000 euroa
(ilman pitkäaik. lainanottoa, kons. talletuksia, vahinkorahastoa,
kuntatodistuksia ja antolainoja)

Huhtikuussa 37 milj. euron lainanlyhennys
Elo-marraskuussa kunnallisveron
ennakonpalautukset

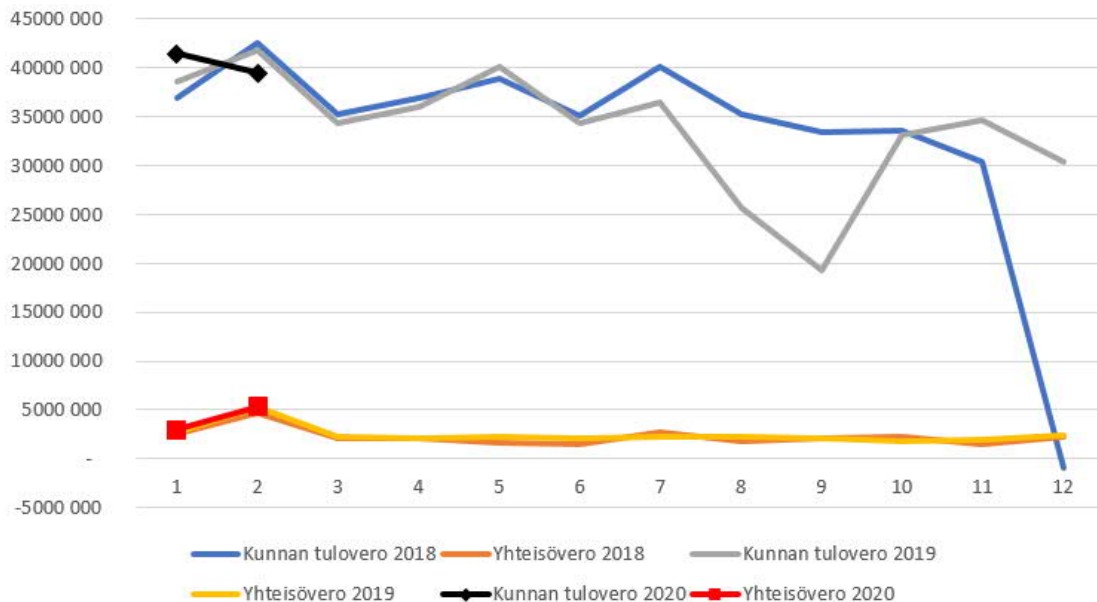
Koko kaupunki

Tuloslaskelma, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Talousarvio	Toteuma	Tot./TA, %	Kumulat. TA	Tot./kum. TA, %	Toteuma ed.vuosi	Tot./edv. tot., %	TP ed vuosi	TA/TP kasvu %
Toimintatuotot	154 561	23 490	15,2	21 352	110,0	23 720	-1,0	156 624	-1,3
Valmistus omaan käyttöön	1 114	0	0,0	2	0,0			998	11,7
Toimintakulut	-839 344	-129 446	15,4	-131 616	98,4	-124 669	3,8	-809 099	3,7
TOIMINTAKATE	-683 669	-105 956	15,5	-110 262	96,1	-100 949	5,0	-651 477	4,9
VEROTULOT	496 650	89 499	18,0	93 017	96,2	88 158	1,5	475 356	4,5
VALTIONOSUUDET	209 790	35 074	16,7	34 940	100,4	31 450	11,5	193 871	8,2
Korkotuotot	13 126	-4 230	-32,2	-2 758	153,4	-3 912	8,1	12 350	6,3
Muut rahoitustuotot	20 131	288	1,4	235	122,4	260	10,8	18 933	6,3
Korkokulut	-17 536	3 232	-18,4	3 622	89,2	3 416	-5,4	-16 990	3,2
Muut rahoituskulut	-630	-8	1,3	-3	265,6	-26	-69,3	-5 601	-88,8
RAHOITUSTUOTOT ja -KULUT	15 092	-718	-4,8	1 096	-65,5	-263	173,4	8 693	73,6
VUOSIKATE	37 862	17 898	47,3	18 791	95,2	18 396	-2,7	26 443	43,2
Poistot ja arvonalentumiset	-47 451	-6 800	14,3	-7 470	91,0	-6 533	4,1	-47 951	-1,0
TILIKAUDEN TULOS	-9 589	11 099	-115,7	11 321	98,0	11 863	-6,4	-20 566	-53,4

Verorahoitus

Kunnallis- ja yhteisöveron tilitykset 2018 - 2020

Verotulot

Koronavirus uhkaa yhteisöverojen ja kunnallisverojen toteutumista

Koronavirusepidemian vaikutus kuntien talouteen

Verotulot

Kuntalaisten ja yritysten verotettavat tulot laskevat, mikä vaikuttaa kunnan tuloveron ja yhteisöveron määriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot

Sosiaali- ja terveydenhuollon menot kasvavat erityisistä hoitotoimenpiteistä ja viruksen leviämisen ehkäisemiseksi tehtävistä toimenpiteistä johtuen.

Muut tulot vähenevät

Supistettujen toimintojen maksutuloja jää kertymättä. Kertaluonteiset tulot kuten maanmyyntivoitot voivat siirtyä myöhemmäksi.

Menojen kehitykseen voi vaikuttaa

Menojen määrään vaikuttaa merkittävästi se, miten kunta pystyy siirtämään supistettujen toimintojen henkilöstöä muihin tehtäviin ja sopeuttamaan näiden toimintojen menoja.

Koronavirusepidemian vaikutus Lahden talouteen 2020

- Kuntaliitto arvioi epidemian kokonaisvaikutukseksi 2020 vähintään 1,5 Mrd euroa, josta n. puolet on tulojen menetyksiä ja puolet menojen kasvua
- Epidemiasta johtuva Lahden talouden ongelma olisi näin ollen vähintään 30 milj. euroa vuonna 2020
- Hallitus aikoo korvata kunnille ainakin osan menetettävistä verotuloista joko valtionosuusjärjestelmän tai verontilitysjärjestelmän kautta
- Talousongelman syvyys ja sen mahdolliset korjaukset selvenevät vuoden aikana

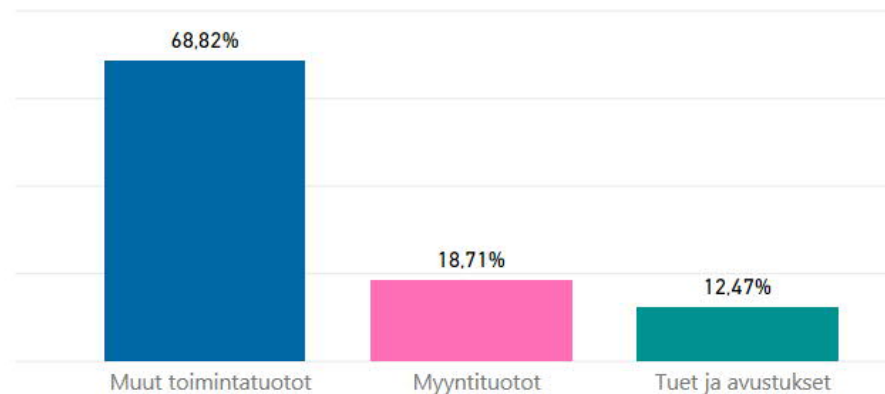
KORONAVIRUSEPIDEMIAN VAIKUTUS LAHDEN KAUPUNGIN TALOUTEEN 2020 (karkea arvio, ennen mahdollisia valtion toimenpiteitä)

- Yhteisöveron tuotto – 4,5 milj. euroa (-15%)
- Kunnallisveron tuotto – 8,5 milj. euroa (-2%)
- Muut tuotot - 6,0 milj. euroa (-4%)
- Sotemenot + 8,0 milj. euroa (+2%)
- Muut menot + 3,0 milj. euroa (+1%)
- Kuntatodistusmarkkina tyrehtynyt ja kuntatodistusrahoituksen kustannukset nousseet. Kuntarahoitus luvannut taata rahoituksen kunnille.
- Rahoituksen saatavuus ja levoton tilanne korkomarkkinoilla vaikuttavat suunniteltuihin rahoitusjärjestelyihin.
- Mahdollinen kassaan maksujen viivästyminen vaikuttaa kaupunkikonsernin maksuvalmiuteen.
- Tytäryhteisöille varaudutaan myöntämään luottoja käyttöpääomatarpeeseen.

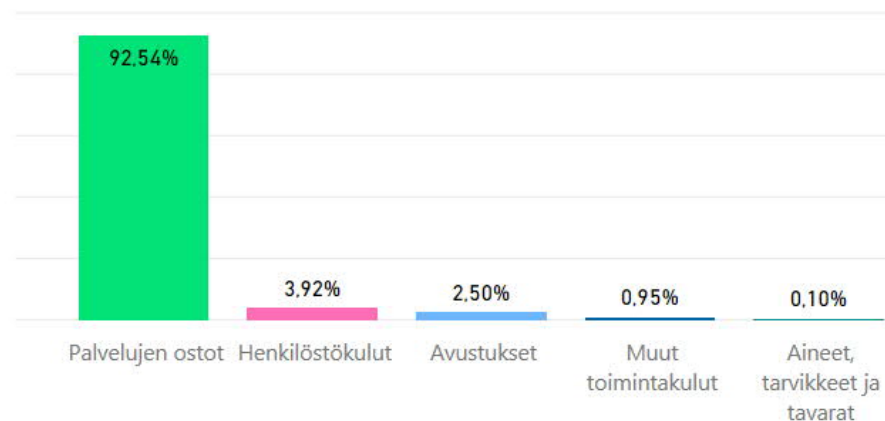
1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Talousarvio	Toteuma	Toteuma%
TOIMINTATUOTOT	12 597	2 198	17,4
Myyntituotot	103	411	397,7
Tuet ja avustukset	1 935	274	14,2
Muut toimintatuotot	10 559	1 513	14,3
TOIMINTAKULUT	-476 471	-75 855	15,9
Henkilöstökulut	-27 151	-2 971	10,9
Palvelujen ostot	-420 983	-70 196	16,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-357	-75	20,9
Avustukset	-20 795	-1 896	9,1
Muut toimintakulut	-7 185	-717	10,0
TOIMINTAKATE	-463 873	-73 656	15,9

Toimintatuottojen jakauma

Toimintakulujen jakauma

Määrärahavertailu, sitovat tasot, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	Toteuman muutos%	Tilinpäätös edv.	Toteuma edv.	Edv %
Konsernihallinto							
Tulot	12 597	2 198	17,4	-37,8	18 569	3 533	19,0
Menot	-476 471	-75 855	15,9	7,7	-461 123	-70 420	15,3
Netto	-463 873	-73 656	15,9	10,1	-442 554	-66 886	15,1
Konsernipalvelut							
Tulot	6 118	248	4,1	57,7	6 213	157	2,5
Menot	-49 161	-6 308	12,8	7,7	-42 962	-5 858	13,6
Netto	-43 042	-6 061	14,1	6,3	-36 750	-5 701	15,5
Tarkastustoimi							
Menot	-406	-34	8,3	-9,6	-313	-37	11,9
Netto	-406	-34	8,3	-9,6	-313	-37	11,9
Elinvoima ja kilpailukykypalvelut							
Tulot	616	28	4,6	-98,0	372	1 388	373,3
Menot	-9 741	-1 178	12,1	-7,3	-7 687	-1 270	16,5
Netto	-9 126	-1 150	12,6	-1 080,1	-7 316	117	-1,6
Tukityöllistäminen							
Tulot	1 148	2	0,2	-98,3	1 403	124	8,9
Menot	-20 535	-2 106	10,3	-4,9	-20 622	-2 215	10,7
Netto	-19 386	-2 104	10,9	0,6	-19 219	-2 091	10,9
Myyntivoitot ja -tappiot							
Tulot	3 120	1 509	48,4	13,9	7 415	1 325	17,9
Menot		-2			-34		
Netto	3 120	1 507	48,3	13,8	7 380	1 325	18,0
Osallisuus ja hyvinvointipalvelut							
Tulot	1 596	411	25,7	-23,8	3 167	539	17,0
Menot	-3 728	-403	10,8	8,4	-2 218	-372	16,8
Netto	-2 133	7	-0,3	-95,7	949	167	17,6
Ostot hyvinvointikuntayhtymältä							
Menot	-392 900	-65 823	16,8	8,5	-387 286	-60 667	15,7
Netto	-392 900	-65 823	16,8	8,5	-387 286	-60 667	15,7

Tilakeskus

Taseyksiköt, määrärahavertailu sitovat tasot, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

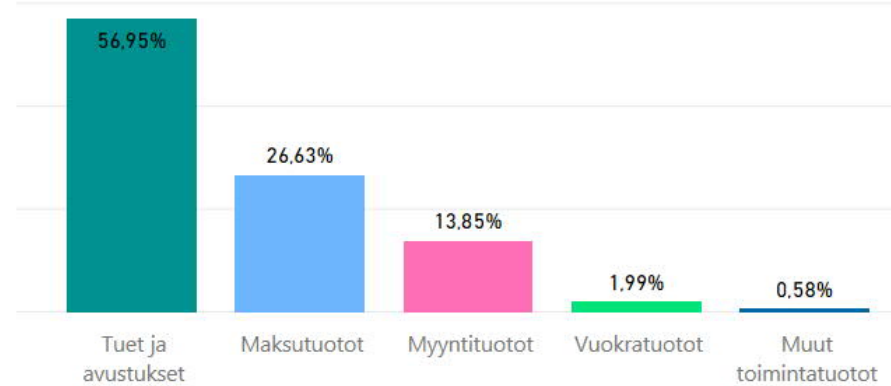
	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	Toteuman muutos%	Tilinpäätös edv.	Toteuma edv.	Edv %
Tilakeskus:							
Liikevaihto	67 719	11 146	16,5	3,8	66 420	10 734	16,2
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ.	509	3 286	646,0	34,2	2 002	2 449	122,3

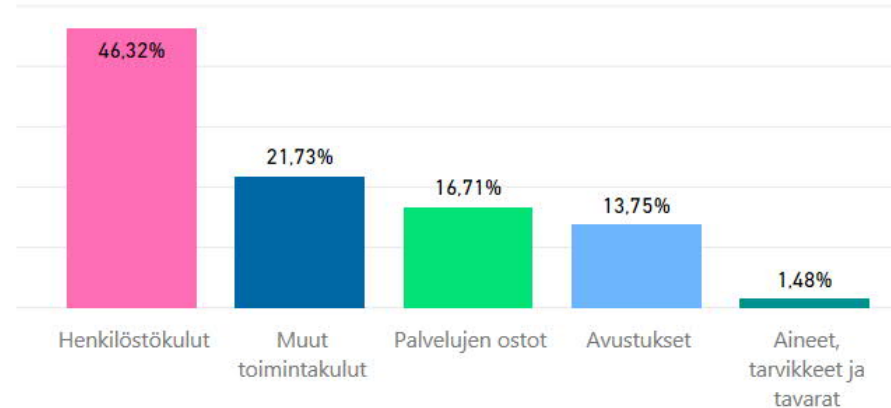
1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Taloussarvio	Toteuma	Toteuma%
TOIMINTATUOTOT	15 034	4 783	31,8
Myyntituotot	4 677	662	14,2
Maksutuotot	7 062	1 274	18,0
Tuet ja avustukset	2 133	2 724	127,7
Vuokratuotot	695	95	13,7
Muut toimintatuotot	467	28	6,0
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN		0	
TOIMINTAKULUT	-253 754	-40 860	16,1
Henkilöstökulut	-119 525	-18 926	15,8
Palvelujen ostot	-43 256	-6 830	15,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 564	-604	9,2
Avustukset	-30 451	-5 619	18,5
Muut toimintakulut	-53 958	-8 881	16,5
TOIMINTAKATE	-238 720	-36 077	15,1

Toimintatuottojen jakauma

Toimintakulujen jakauma

Määrärahavertailu, sitovat tasot, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	Toteuman muutos%	Tilinpäätös edv.	Toteuma edv.	Edv %
Sivistyksen palvelualue							
Tulot	15 034	4 783	31,8	7,1	16 337	4 465	27,3
Menot	-253 754	-40 860	16,1	1,3	-245 167	-40 327	16,4
Netto	-238 720	-36 077	15,1	0,6	-228 830	-35 862	15,7
Palvelualueen yhteiskustannukset							
Tulot	1 090	2 492	228,6	31,8	2 498	1 891	75,7
Menot	-2 137	-412	19,1	-25,3	-3 337	-547	16,4
Netto	-1 047	2 083	-199,1	55,1	-839	1 344	-160,1
Lasten ja nuorten kasvu							
Tulot	9 727	1 451	14,9	-8,3	9 219	1 582	17,2
Menot	-186 481	-30 904	16,6	4,2	-182 218	-29 652	16,3
Netto	-176 755	-29 457	16,7	4,9	-172 999	-28 070	16,2
Osaaminen ja tieto							
Tulot	755	51	6,8	-70,5	602	173	28,7
Menot	-23 274	-3 468	14,9	-3,4	-21 638	-3 588	16,6
Netto	-22 519	-3 417	15,2	0,0	-21 037	-3 415	16,2
Wellamo-opisto							
Tulot	1 443	385	26,6	-2,6	1 480	395	26,7
Menot	-4 220	-553	13,1	-2,5	-4 072	-567	13,9
Netto	-2 776	-169	6,1	-2,2	-2 593	-173	6,7
Liikunta ja kulttuuri							
Tulot	1 802	368	20,4	6,5	2 138	346	16,2
Menot	-30 964	-4 749	15,3	-7,4	-28 982	-5 126	17,7
Netto	-29 161	-4 381	15,0	-8,4	-26 844	-4 780	17,8
Kaupunginmuseo							
Tulot	203	36	17,6	-54,4	401	78	19,5
Menot	-6 048	-726	12,0	-5,4	-4 265	-767	18,0
Netto	-5 845	-690	11,8	0,2	-3 864	-689	17,8
Kansainväliset urheilutapahtumat							
Tulot	13						
Menot	-630	-48	7,5	-39,7	-654	-79	12,0
Netto	-617	-48	7,7	-39,7	-654	-79	12,0

Kaupunginorkesteri ja kaupunginteatteri

Taseyksiköt, määrärahavertailu sitovat tasot, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

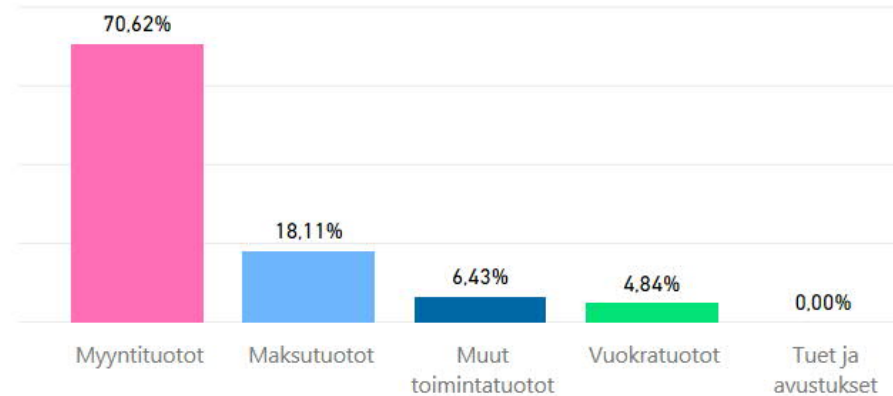
	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	Toteuman muutos%	Tilinpäätös edv.	Toteuma edv.	Edv %
Kaupunginorkesteri							
Liikevaihto	969	223	23,0	11,4	768	200	26,1
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ.	0	196		79,8	-217	109	-50,1
Kaupunginteatteri							
Liikevaihto	1 952	457	23,4	26,1	2 058	362	17,6
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ.	0	317		1 942,0	153	16	10,1

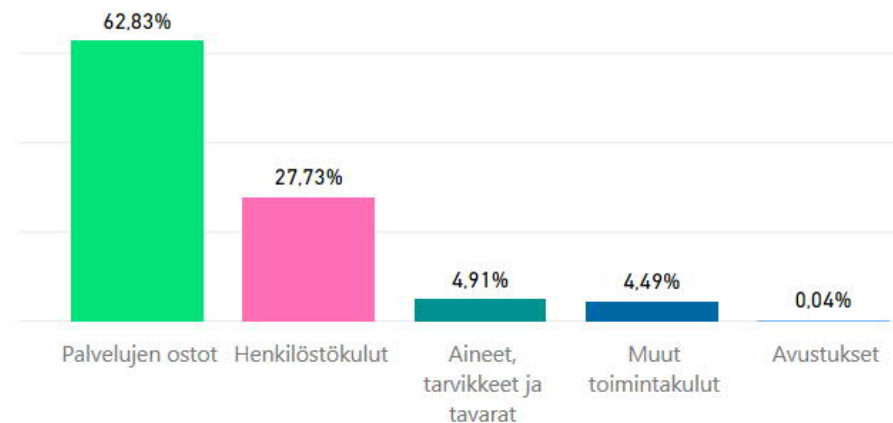
1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Talousarvio	Toteuma	Toteuma%
TOIMINTATUOTOT	42 967	2 577	6,0
Myyntituotot	19 506	1 819	9,3
Maksutuotot	7 531	467	6,2
Tuet ja avustukset	658	0	0,0
Vuokratuotot	14 267	125	0,9
Muut toimintatuotot	1 004	166	16,5
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	514		
TOIMINTAKULUT	-52 100	-5 992	11,5
Henkilöstökulut	-11 546	-1 661	14,4
Palvelujen ostot	-36 543	-3 765	10,3
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 438	-294	20,4
Avustukset	-204	-2	1,2
Muut toimintakulut	-2 370	-269	11,4
TOIMINTAKATE	-8 619	-3 415	39,6

Toimintatuottojen jakauma

Toimintakulujen jakauma

Kaupunkiympäristön palvelualue

Määrärahavertailu, sitovat tasot, 1000 € | 2020, tammi - helmikuu

	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	Toteuman muutos%	Tilinpäätös edv.	Toteuma edv.	Edv %
Kaupunkiympäristön palvelualue							
Tulot	43 481	2 577	5,9	9,0	40 860	2 365	5,8
Menot	-52 100	-5 992	11,5	-5,9	-51 086	-6 368	12,5
Netto	-8 619	-3 415	39,6	-14,7	-10 226	-4 003	39,1

Palvelualueen yhteiskustannukset

Tulot				-100,0	-41	-16	38,0
Menot	-1 071	-80	7,4	-59,5	-1 102	-196	17,8
Netto	-1 071	-80	7,4	-62,5	-1 143	-212	18,6

**Maankäyttö- ja aluehankkeet,
Kunnallistekniikka sekä Rakennus- ja
ympäristönvalvonta vastuual**

Tulot	26 741	954	3,6	2,4	26 621	931	3,5
Menot	-29 237	-3 934	13,5	-13,2	-30 026	-4 532	15,1
Netto	-2 496	-2 980	119,4	-17,2	-3 405	-3 601	105,8

Joukkoliikenne

Tulot	16 741	1 623	9,7	12,0	14 280	1 449	10,1
Menot	-21 793	-1 978	9,1	20,7	-19 958	-1 639	8,2
Netto	-5 053	-356	7,0	87,0	-5 678	-190	3,4

Investoinnit

Investoinnit, 1000€ | 2020, tammi - helmikuu

	Voimassa oleva talousarvio	Toteuma	Toteuma%	TP edv.	Toteuma edv.	Edv%
Arvopaperit ja osuudet						
Tulot		43				
Menot	-890	-390	43,8	-2 559	-390	15,2
Netto	-890	-347	39,0	-2 559	-390	15,2
Irtain omaisuus						
Menot	-8 868	-305	3,4	-3 546	-174	4,9
Netto	-8 868	-305	3,4	-3 546	-174	4,9
Julkinen käyttöomaisuus						
Tulot	1 523			221		
Menot	-37 725	-3 268	8,7	-45 412	-1 348	3,0
Netto	-36 202	-3 268	9,0	-45 191	-1 348	3,0
Kiinteä omaisuus						
Tulot	4 120	1 473	35,8	9 451	1 757	18,6
Menot	-5 000	-178	3,6	-1 077	-53	4,9
Netto	-880	1 295	-147,2	8 375	1 704	20,4
Talonrakennus						
Tulot	2 140	33	1,5	551	118	21,5
Menot	-59 188	-6 171	10,4	-49 773	-2 804	5,6
Netto	-57 048	-6 139	10,8	-49 222	-2 685	5,5
Kokonaistulos						
Tulot	7 783	1 549	19,9	10 223	1 875	18,3
Menot	-111 671	-10 312	9,2	-102 367	-4 768	4,7
Netto	-103 888	-8 763	8,4	-92 144	-2 892	3,1

- Kiinteään omaisuuteen on tammi-helmikuun ajalta kirjautunut tuloja maanmyynneistä 1,47 milj. euroa
- Tammi-helmikuussa julkisen käyttöomaisuuden menoista valtaosa syntyy Eteläisen kehätien rakentamisesta (noin 2,7 milj.€). Karistonselän asuntoalueen rakentaminen on alkanut.
- Talonrakennuksen investointien toteutuma oli yhteensä 6,17 milj. € ja 10,4% talonrakennuksen budjetista. Rakokiven monitoimitalon rakentaminen on käynnissä ja Kivimaan koulun rakentaminen on alkanut.

Lainannostosuunnitelman toteutuminen

Myöntämisvaltuus, euroa	Valtuus	Käytetty	Käyttämättä
Lyhytaikainen luotto (ottolainat), samanaikaisesti nostettuna	250 000 000	0	250 000 000
Määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille (antolainat)*	120 000 000	2 450 000	117 550 000
Suojautumistoimentpiteet korko- ja valuuttariskeiltä (johdannaissopimukset)	200 000 000		200 000 000
Pitkäaikainen luotto (ottolainat)	60 000 000		60 000 000

* Valtuuden enimmäismäärään ei sisällytetä konvertoinneista johtuvaa luoton myöntämistä (lainan ennakoinnissa takaisin maksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla).

Määräraha, euroa	Valtuus	Käytetty	Käyttämättä
Ottolainat			
Pitkäaikainen, lisäykset	60 000 000		60 000 000
Pitkäaikainen, vähennykset	-40 344 800	-400 000	-39 944 800
Lyhytaikainen, nettomuutos	30 000 000	0	30 000 000
Netto	49 655 200	-400 000	50 055 200
Antolainat, pysyvät vastaavat (pitkäaikainen)			
Lisäykset	35 000 000		35 000 000
Vähennykset	-48 113 400	-3 068 824	-45 044 576
Netto	-13 113 400	-3 068 824	-10 044 576
Muut maksuvalmiuden muutokset (Antolainat, vaihtuvat vastaavat)			
Lisäykset			0
Vähennykset			0
Netto		0	0

Työttömyys

Helmikuu 2020

13,7 %	13,8 %
Työttömyysaste	edv.
7693	7731
Työttömiä	edv.
1044	1139
Nuorisotyöttömät	edv.
2138	2435
Pitkäaikaistyöt.	edv.
754	815
Ulkom. työttömiä	edv.

Työttömien määrä Lahdessa kuukausittain

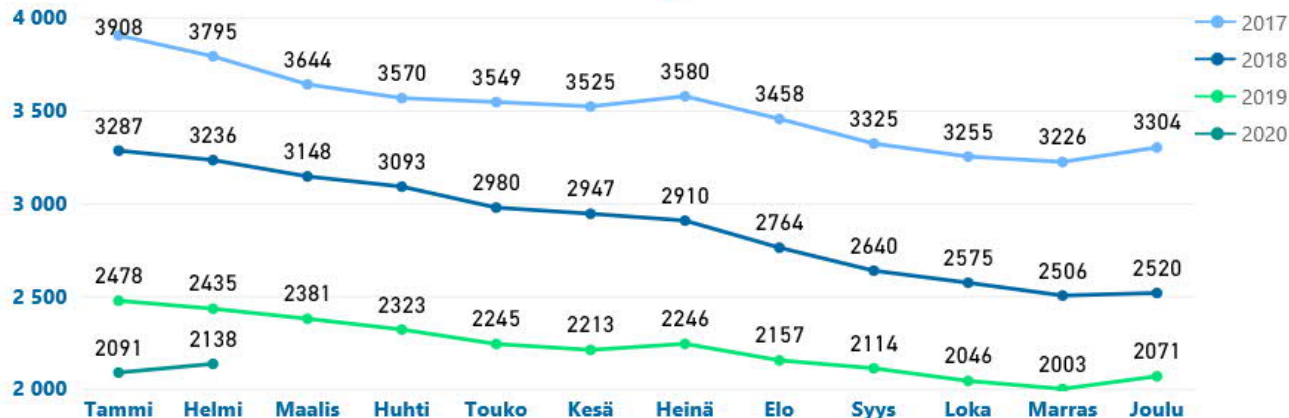
Lahden työttömyysaste oli vuoden 2020 helmikuun lopussa 13,7 %, 0,1 prosenttiyksikköä alempi kuin vuosi sitten, mutta kasvoi helmikuun 2020 aikana 0,3 prosenttiyksikköä. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukainen koko maan työttömyysaste oli helmikuussa 9,5 %. Työttömiä työhakijoita oli Lahdessa helmikuussa 7 693, 38 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten ja 851 henkilöä vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Nuorisotyöttömät

Vuoden 2020 helmikuussa Lahdessa oli 1 044 nuorisotyötöntä, 95 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten ja 149 henkilöä vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Pitkäaikaistyöttömät

Pitkäaikaistyöttömiä oli Lahdessa vuoden 2020 helmikuun lopussa 2 138, 297 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten ja 1 098 henkilöä vähemmän kuin kaksi vuotta sitten.

Alue	%	Työttömyysaste	Muutos vuoden alusta	%-yks.	Muutos edelliseen vuoteen	%-yks.
Joensuu	14,1 %		-0,1 %		0,9 %	
Lahti	13,7 %		0,1 %		-0,1 %	
Pori	12,2 %		-1,0 %		0,4 %	
Jyväskylä	12,1 %		-0,8 %		0,3 %	
Kouvola	11,6 %		-0,6 %		-0,7 %	
Oulu	11,6 %		-0,4 %		0,2 %	
Tampere	11,4 %		-0,2 %		0,1 %	
Turku	10,9 %		-0,6 %		-0,4 %	
Kuopio	10,7 %		-0,2 %		0,7 %	
KOKO MAA	9,5 %		-0,3 %		0,1 %	
Helsinki	8,9 %		-0,3 %		-0,1 %	
Vantaa	8,8 %		-0,1 %		0,3 %	
Espoo	7,7 %		0,0 %		0,0 %	

SUURIMPIEN KAUPUNKIEN työttömyysaste oli vuoden 2020 helmikuun lopussa korkein Joensuussa (14,1 %), Lahdessa (13,7 %) ja Porissa (12,2 %), matalin Espoossa, 7,7 %. **Vuoden aikana** (helmikuu 2019 - 2020) työttömyysaste on laskenut eniten Kouvolassa (-0,7 pros. yksikköä) ja Turussa (-0,4 pros. yksikköä), Lahdessa laskua oli -0,1 pros. yksikköä. Joensuussa työttömyysaste oli helmikuussa 0,9 prosenttiyksikköä ja Kuopiossa 0,7 pros. yksikköä korkeampi kuin vuosi sitten. Vuoden 2020 **Tammi-helmikuun aikana** työttömyysaste alentunut eniten Porissa ja Jyväskylässä, noin prosenttiyksikön. **Vain Lahdessa työttömyysaste oli helmikuussa korkeampi kuin vuodenvaihteessa.**

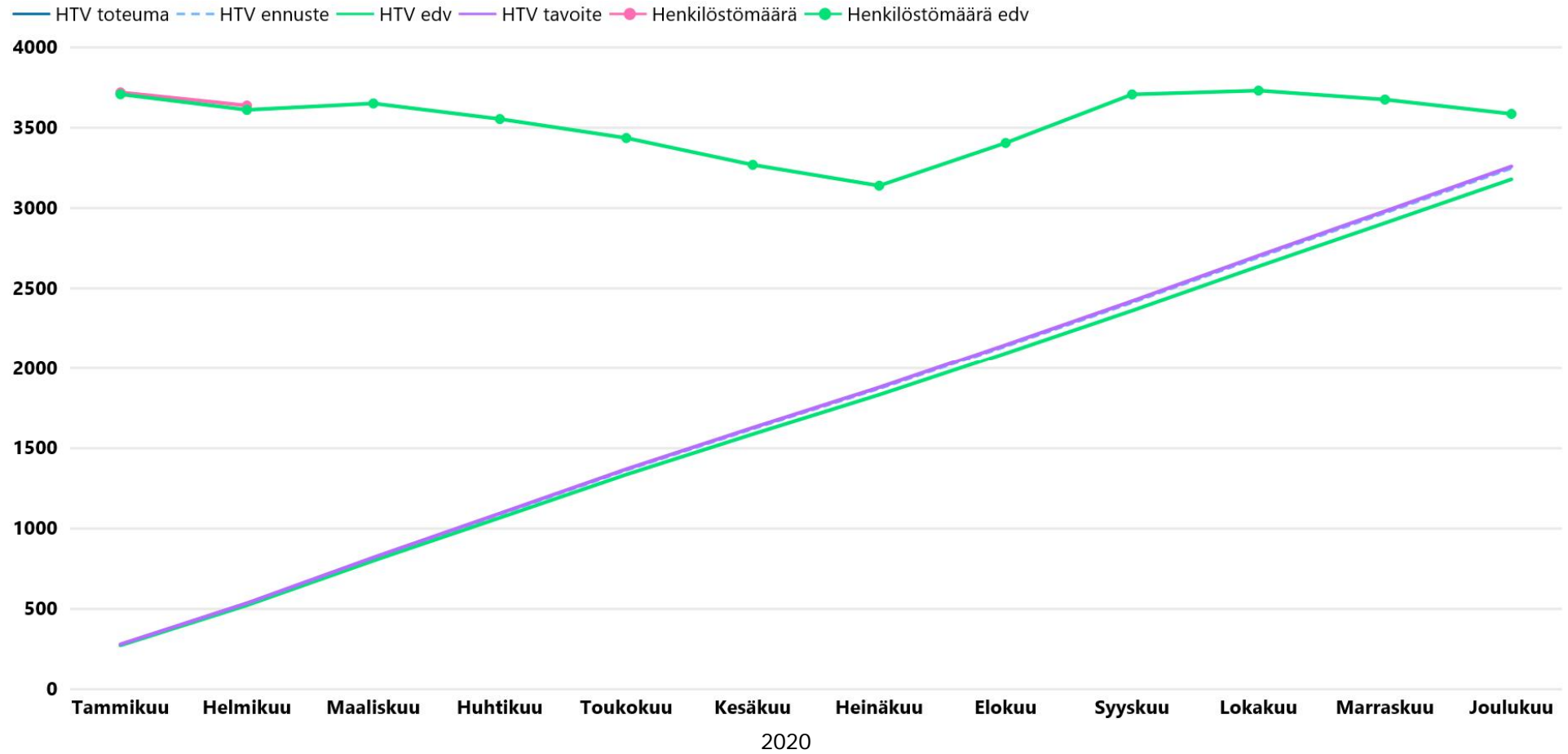
Väestön määrän kehitys

Vuoden 2020 alusta Lahden väkiluku kasvanut liki 100 henkilöllä

- Tilastokeskuksen väestönmuutosten ennakkotietojen mukaan Lahden väkiluku oli helmikuun 2020 lopussa 119 920 henkilöä. Helmikuussa Lahden väkiluku kasvoi 41 henkilöllä. Vuoden alusta väkiluku on kasvanut yhteensä 97 henkilöllä.
- Vuonna 2020 helmikuussa kuolleita oli 19 enemmän kuin syntyneitä. Suomen sisäinen muuttoliike kasvatti Lahden väkilukua 29 henkilöllä ja maahanmuutto 23 henkilöllä. Yhteensä muuttoliike kasvatti Lahden väkilukua 52 henkilöllä.
- Vuosi sitten eli 2019 helmikuun lopussa Lahdessa oli 120 038 henkilöä eli vuoden takaisesta väkiluku on pienentynyt 118 henkilöllä.

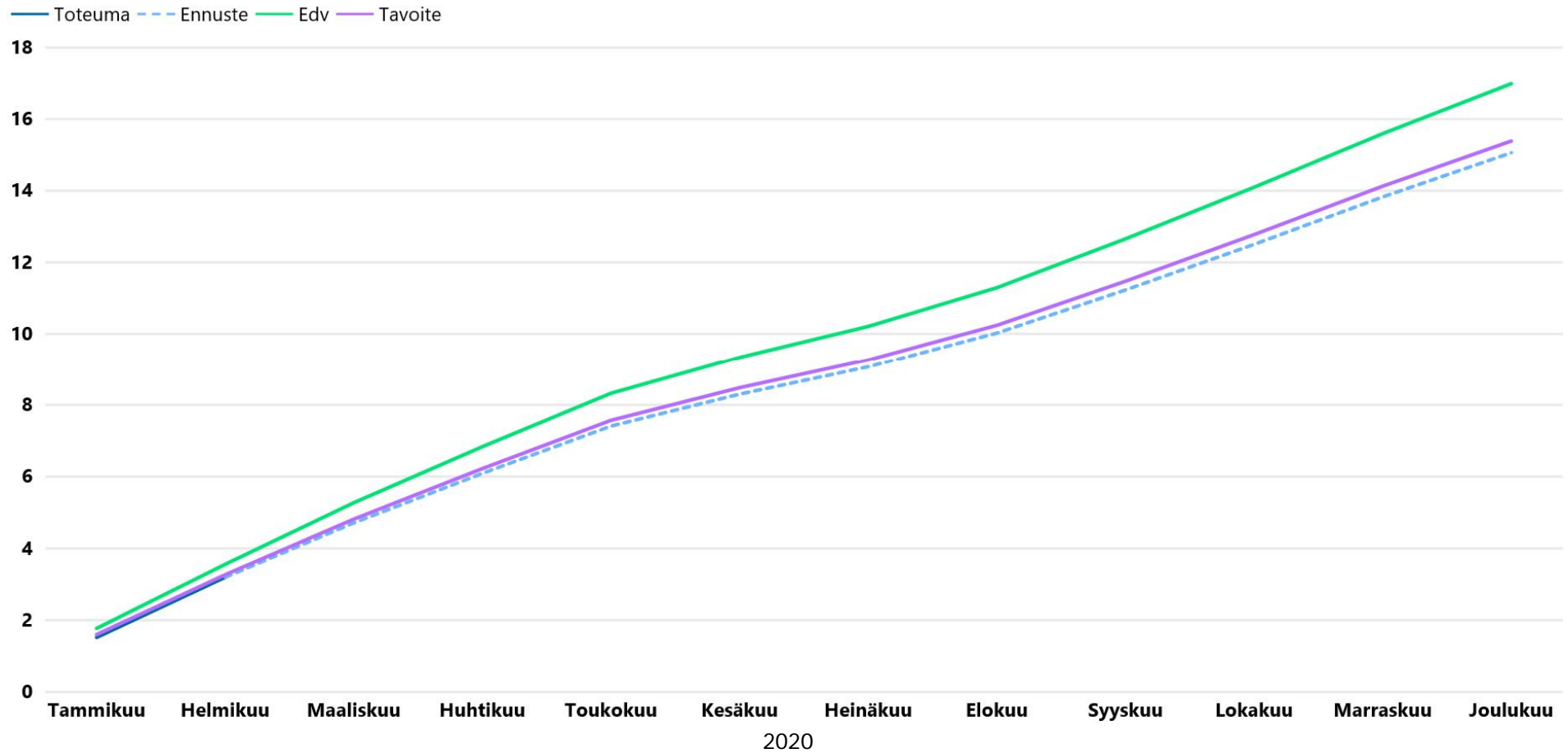

Henkilötyövuodet ja henkilöstömäärä – koko kaupunki

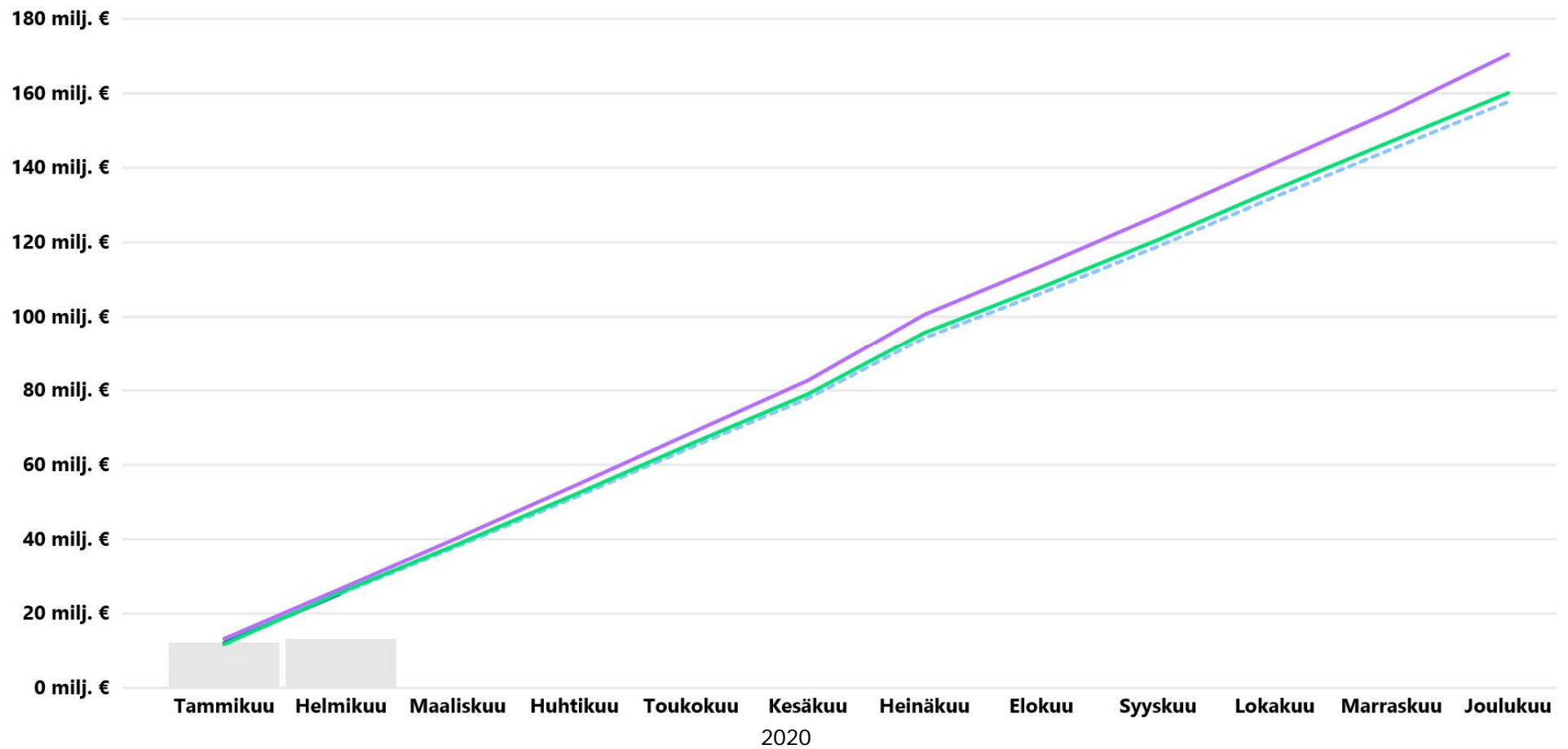

Terveysperusteiset poissaolot per henkilötyövuosi – koko kaupunki

Henkilöstökulut – koko kaupunki

● Kuukausittainen toteuma — Kumulatiivinen toteuma - - - Ennuste — Edv — Talousarvio

Henkilötyövuodet

	Tammikuu			Helmikuu			Maaliskuu			Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu			Heinäkuu			Elokuu			Syyskuu			Lokakuu			Marraskuu			Joulukuu		
	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv			
Konsernihallinto	25	31	28	49	60	55	75	93	84	100	123	112	126	154	140	154	189	172	181	222	202	204	250	228	228	279	254	253	310	282	277	340	309	301	369	336
Sivistyksen palvelualue	235	233	230	455	445	439	697	681	673	930	909	898	1164	1137	1123	1376	1343	1327	1583	1547	1528	1811	1769	1747	2045	1997	1973	2286	2232	2206	2522	2463	2434	2760	2696	2664
Kaupunkiympäristön palvelualue	15	16	15	30	31	28	45	47	43	60	62	58	76	79	73	92	95	88	108	112	103	125	129	119	140	145	134	156	161	149	172	178	164	188	194	180
Lahti	276	280	273	534	536	523	818	820	800	1091	1094	1067	1366	1370	1336	1623	1628	1588	1874	1879	1833	2141	2147	2094	2414	2421	2361	2696	2704	2637	2972	2980	2907	3250	3259	3179

Ennusteen mukaan henkilötyövuosia toteutuu kaupunkitasolla 3250 vuonna 2020. Tämä on vähemmän kuin mikä on asetettu tavoitteeksi (3259), mutta enemmän kuin toteutui edellisenä vuonna (3179).

Terveysperusteiset poissaolopäivät per henkilötyövuosi

	Tammikuu			Helmikuu			Maaliskuu			Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu			Heinäkuu			Elokuu			Syyskuu			Lokakuu			Marraskuu			Joulukuu		
	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv	Tot/enn	Tav	Edv			
Konsernihallinto	0,9	1,3	1,4	1,9	2,5	2,8	2,7	3,6	3,9	3,4	4,5	4,9	4,0	5,2	5,8	4,5	5,9	6,5	4,9	6,5	7,1	5,4	7,1	7,8	6,0	7,9	8,7	6,6	8,7	9,6	7,4	9,6	10,7	8,2	10,7	11,8
Sivistyksen palvelualue	1,6	1,7	1,8	3,4	3,5	3,7	5,0	5,2	5,6	6,5	6,7	7,3	7,9	8,2	8,9	8,8	9,2	9,9	9,7	10,1	10,9	10,7	11,1	12,0	12,0	12,5	13,5	13,3	13,9	15,1	14,7	15,3	16,6	16,0	16,7	18,0
Kaupunkiympäristön palvelualue	1,5	0,8	1,2	2,8	1,4	2,2	4,0	2,0	3,2	4,9	2,4	3,9	5,9	2,9	4,7	7,3	3,6	5,8	7,8	3,8	6,2	8,7	4,3	6,9	9,7	4,7	7,7	10,7	5,3	8,5	12,2	6,0	9,7	13,8	6,8	11,0
Lahti	1,5	1,6	1,8	3,2	3,3	3,6	4,7	4,8	5,3	6,1	6,2	6,8	7,4	7,6	8,3	8,3	8,5	9,3	9,1	9,3	10,2	10,0	10,2	11,3	11,2	11,5	12,7	12,5	12,8	14,1	13,8	14,1	15,6	15,1	15,4	17,0

Ennusteen mukaan terveysperusteisia poissaolopäiviä per henkilötyövuosi toteutuu kaupunkitasolla 15,1 vuonna 2020. Tämä on vähemmän kuin mikä on asetettu tavoitteeksi (15,4) ja toteutui edellisenä vuonna (17,0).

Henkilöstökulut, milj. €

	Tammikuu			Helmikuu			Maaliskuu			Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu			Heinäkuu			Elokuu			Syyskuu			Lokakuu			Marraskuu			Joulukuu		
	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv	Tot/enn	TA	Edv			
Konsernihallinto	1,3	2,4	1,4	3,4	4,7	4,2	5,1	7,1	6,3	6,9	9,7	8,6	8,7	12,0	10,8	10,6	14,5	13,2	12,7	17,7	15,9	14,3	20,0	17,8	15,9	22,3	19,9	17,6	24,8	22,0	19,1	27,2	23,9	20,4	29,9	25,5
Sivistyksen palvelualue	10,0	9,9	9,6	20,3	20,1	19,8	30,6	30,6	29,7	41,1	41,0	39,9	52,0	51,9	50,5	62,3	62,6	60,6	75,6	76,0	73,5	85,2	85,8	82,8	95,3	96,2	92,6	106,1	106,9	103,1	116,7	117,4	113,4	127,4	129,0	123,9
Kaupunkiympäristön palvelualue	0,8	0,9	0,8	1,7	1,8	1,8	2,4	2,7	2,6	3,2	3,7	3,4	4,1	4,6	4,3	4,9	5,6	5,2	6,0	6,9	6,4	6,8	7,8	7,3	7,7	8,7	8,2	8,5	9,6	9,0	9,2	10,5	9,8	10,1	11,5	10,7
Lahti	12,1	13,2	11,7	25,4	26,7	25,7	38,1	40,3	38,6	51,2	54,3	51,9	64,7	68,6	65,7	77,9	82,7	79,0	94,3	100,6	95,7	106,4	113,6	107,9	118,9	127,2	120,7	132,2	141,3	134,2	145,0	155,2	147,1	157,8	170,4	160,1

Ennusteen mukaan henkilöstökuluja toteutuu kaupunkitasolla 157,8 miljoonaa vuonna 2020. Tämä on vähemmän kuin mikä on asetettu tavoitteeksi (170,4) ja toteutui edellisenä vuonna (160,1).

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 86

Lahden kaupungin tilinpäätös vuodelta 2019

D/2491/02.02.02.00.02/2019

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Talousjohtaja Tiina Mörsky puh. 050 383 6502
Taloussuunnittelija Ilkka Kokkonen puh. 044 716 1433

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Tilikauden tuloksen käsittely

Hyväksyttäväksi esitetyssä tilinpäätöksessä tilikauden tulos on 20 542 329,91 euroa alijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä 227 061,39 euroa

Lahden kaupungin tilikauden alijäämäksi vuodelta 2019 muodostuu edellä mainittujen kirjausten jälkeen 20 315 268,52 euroa, joka vähennetään edellisinä tilikausina kertyneistä ylijäämistä.

Kaupunginhallitus päättää allekirjoittaa vuoden 2019 tilinpäätöksen ja toimittaa sen tilintarkastajan tarkastettavaksi.

Kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi Lahden kaupungin henkilöstökertomuksen vuodelta 2019 (liite 2) sekä saattaa asian kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Lisäksi kaupunginhallitus päättää oikeuttaa Lahden konsernipalvelut vielä allekirjoituksen jälkeen tekemään teknisuonteisia korjauksia ja täydennyksiä tilinpäätöksen valtuustolle meneviin kappaleisiin, jos sellaiseen todetaan tarvetta kaupungin tai Provincia Oy:n kirjanpitoyksikön toimesta.

Perusteluosa

Talousspalvelut 26.3.2020

Kuntalain 113 § mukaan: "Kunnan tilikausi on kalenterivuosi. Kunnanhallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Kunnanhallituksen on

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 86

saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen valtuuston käsiteltäväksi. Valtuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat kunnanhallituksen jäsenet sekä kunnanjohtaja tai pormestari.”

Kuntalain 115 § mukaan: ”Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta kunnassa ja kuntakonsernissa.

Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kunnan tai kuntakonsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi. Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.”

Tilinpäätös 2019

Lahden kaupungin tilinpäätös vuodelta 2019 (liite 1, liitetään pöytäkirjaan) osoittaa tilikauden tulokseksi -20,5 milj. euroa.

Tilinpäätöksen keskeiset tunnusluvut:

- toimintakate -651,5 milj. euroa
- vuosikate 26,4 milj. euroa
- tilikauden tulos -20,5 milj. euroa
- tilikauden alijäämä 20,3 milj. euroa
- vuosikate/poistot 55,2 %

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 86

-
- investointien tulorahoitus 24,3 %
  - kassan riittävyys 15,2 pv
  - taseen loppusumma (=omaisuuden yhteenlaskettu jälleenhankinta-arvo) 1 524,1 milj. euroa
  - omavaraisuusaste 38,1 %
  - suhteellinen velkaantuneisuus 121,5 %
  - asukasmäärä 119 875 (ennakkotieto)
  - henkilöstön lukumäärä 3 626

Tilikauden alijäämä vähennetään edellisinä tilikausina kertyneistä taseen ylijäämistä, jonka jälkeen taseen edellisten tilikausien ylijäämä on yhteensä 131,4 milj. euroa 31.12.2019.

Lahti-konserni sisältyy Lahden kaupungin tilinpäätökseen.

Lahti-konsernin keskeiset tunnusluvut:

- toimintakate -560,9 milj. euroa
- vuosikate 123,5 milj. euroa
- tilikauden tulos 5,7 milj. euroa
- tilikauden alijäämä 3,0 milj. euroa
- vuosikate/poistot 107,3 %
- taseen loppusumma (=omaisuuden yhteenlaskettu jälleenhankinta-arvo) 2 117,3 milj. euroa
- omavaraisuusaste 30,4 %
- suhteellinen velkaantuneisuus 109,4 %
- henkilöstön lukumäärä 9 573.

Kertynyttä ylijäämää on konsernitaseessa 177,0 milj. euroa 31.12.2019.

Lahden kaupungin strategian mittareiden toteutuminen 2019 on esitetty tilinpäätöskirjassa (sivut 42 - 45).

Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Strategisten mittareiden toteutumisesta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä uusimman käytettävissä olevan seurantatiedon pohjalta. Strategisten mittarien osa-alueet ovat: Elinvoima, uudistuminen ja yhteisöllisyys.

Strategiset mittarit eivät suoraan kuvaa organisaation oman toiminnan vaikuttavuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät.

Henkilöstökertomus 2019

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 86

Lahden kaupungin henkilöstökertomuksessa vuodelta 2019 (liite 2) on esitetty keskeiset henkilöstöä koskevat tunnusluvut.

Henkilöstökertomuksen tunnuslukuja:

- kokonaishenkilöstömäärä oli 3 626 henkilöä
- vakinaisten osuus oli 76 %
- sairauspoissaolot olivat 12,9 kalenteripäivää/henkilö
- sairauspoissaoloista 2,9 % aiheutui vapaa-ajan tapaturmista ja 2,4 % työmatka- tai työtapaturmista
- työterveyshuollon bruttokulut olivat 1,21 milj. euroa, nettomenot 153,14 euroa/henkilö

Allekirjoittamaton tilinpäätöskirja on kaupunginhallituksen jäsenten luettavissa extranetissä perjantaina 27.3.2020.

Tilinpäätös on julkaisuvapaa 31.3.2020 klo 11.00.

Muutoksenhaku

Kh: muutoksenhakukielto
Kv: muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: Kv
Ote: KPMG Oy Ab/JHT, HT Esko Säilä
(esko.saila@kpmg.fi), Provincia Oy/kirjanpito, tarkastustoimi
Tiedoksi: konsernipalvelut taloussuunnittelu ja rahoituspalvelut

Liitteenä

1. Lahden kaupungin tilinpäätös 2019
2. Lahden kaupungin henkilöstökertomus 2019

LAHTI

Tilinpäätös 2019

Kaupunginhallitus 30.3.2020

Sisällysluettelo

TOIMINTAKERTOMUS	5
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	6
Kaupunginjohtajan katsaus.....	6
Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	7
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	11
Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa.....	12
Henkilöstö.....	13
Ympäristötekijät	14
Hyvinvoinnin edistäminen.....	18
Muut ei taloudelliset asiat	22
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	22
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	23
Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	26
Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	29
Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	29
Toiminnan rahoitus	30
Rahoitusasema ja sen muutokset.....	31
Kokonaistulot ja -menot.....	32
Konsernin toiminta ja talous	33
Konsernitiilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	33
Konsernin toiminnan ohjaus.....	34
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	34
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	34
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	34
Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen.....	35
Konsernitiilinpäätös ja sen tunnusluvut	36
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	40
Asiaa koskeva sääntely.....	40
Tilikauden tuloksen käsittely	40
Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	40
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	41
Strategisten mittareiden toteutuminen	42
Strategian kärkihankkeiden toteutuma 2019.....	46
Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen	55
Käyttötalouden toteutuminen	59
Sivostot määrärahat	59
Konsernihallinto	60
Sivistyksen palvelualue.....	63
Kaupunkiympäristön palvelualue.....	66
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	68
Investointien toteutuminen	70
Rahoitusosan toteutuminen.....	76
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	77
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	79
Lahden kaupungin laskelmat	80
Tuloslaskelma.....	80
Rahoituslaskelma.....	80
Tase.....	82
Lahden kaupunki tunnusluvut.....	84
Lahti-konserni laskelmat.....	85
Tuloslaskelma.....	85
Rahoituslaskelma.....	86
Tase.....	87
Lahti-konserni tunnusluvut.....	89
LIITETIEDOT	91
Tilinpäätöksen liitetiedot	92
Pysyvien vastaavien arvostus.....	92
Sijoitusten arvostus.....	92
Vaihto-omaisuuden arvostus.....	92
Rahoitusomaisuuden arvostus.....	92
Johdannaissopimusten käsittely	92
Jaksotuseriaatteet.....	92
Konsernitiilinpäätöksen liitetiedot.....	111
Konsernitiilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	111
Tunnuslukujen laskentakaavat	133
Taseyksiköiden tilinpäätökset	136
Taseyksiköiden sitovuustasojen ylitykset	151
KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT JA TOSITELAJIT	152
TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET	154

TOIMINTAKERTOMUS

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

- Kaupunginjohtajan katsaus
- Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset
- Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys
- Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa
- Henkilöstö
- Ympäristöasiat
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Muut ei taloudelliset asiat
- Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

- Tilikauden tuloksen muodostuminen
- Toiminnan rahoitus

Rahoitusasema ja sen muutokset

Kokonaistulot ja -menot

Konsernin toiminta ja talous

- Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt
- Konsernin toiminnan ohjaus
- Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat
- Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä
- Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen
- Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

- Asiaa koskeva säätely
- Tilikauden tuloksen käsittely
- Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Kaupunginjohtajan katsaus

Lahden tavoitteena on kasvaa rohkeana ja yritysystävällisenä ympäristökaupunkina. Yliopistokaupungiksi tulo on vahvistanut kaupungin elinvoimaa. Pyrkimys olla hiilineutraali kaupunki jo vuonna 2025 on kansainvälisesti kunnianhimoinen päämäärä. Lahdella on eväät olla kaksikymmenluvulla kehittyvä, yhteisöllinen ja uutta luova kaupunki.

Eurooppalainen ympäristökaupunki

Lahti nimettiin ensimmäisenä suomalaisena kaupunkina Euroopan ympäristöpääkaupungiksi 20.6.2019. Ympäristöpääkaupunki -nimitys on Euroopan komission tunnustus kaupungeille, jotka ovat ympäristötoiminnan edelläkävijöitä, kehittävät innovatiivisia ratkaisuja kaikille kaupungeille yhteisiin ympäristöhaasteisiin. Lahden valinta on erittäin merkittävä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lahdesta tulee hiilineutraali jo vuonna 2025, ensimmäisenä suurena kaupunkina Suomessa. Lahti teki mittavan energiakäännöksen huhtikuussa 2019 lopettamalla kivihiihen käytön. Lahti käyttää noin 180 miljoonaa euroa Lahti Energia Oy:n uuteen bioenergialaitokseen.

Veto- ja pitovoimainen kaupunki

Lahtelaisia on tällä hetkellä noin 120 000. Asukasmäärän kasvu on hidastunut ja Lahti kilpailee asukkaista muiden suurten kaupunkiseutujen kanssa. Keskeisiä tekijöitä ovat uudet yritykset ja työpaikat, viihtyisä kaupunkikeskusta ja erilaiset asuinympäristöt.

Vetovoimaisen ja kehittyvän keskusta-alueen merkitys on kasvanut. Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi lokakuussa 2019 yksimielisesti Ranta-Kartanon kaavamuutoksen. Kaavasta ei tehty yhtään valitusta, mikä on tulosta osallistavasta kaupunkisuunnittelusta.

Ranta-Kartano yhdistää kaupunkikeskustan Vesijärven ranta-alueeseen. Vanhan linja-autoaseman pysäköintikentälle

rakennetaan asuntokortteleita sekä hotelli ja vesiliikuntakeskus. Ranta-Kartanon suunnittelu perustuu keskustarakentamiseen, joka on omaleimaista ja energiatehokasta.

Kaupungin ydinkeskusta on laajentumassa myös Radanvarteen. Uusi asuinalue antaa pendelöijälle mahdollisuuden asua pääkaupunkiseutua edullisemmin kaupunkikeskustassa ja hyödyntää alle tunnin työmatkaa pääkaupunkiseudulle.

Taloushaasteita ja investointeja palvelutuotantoon

Kuntataloudessa vuosi 2019 oli heikko koko Suomessa. Lahden tulos heikkeni selkeästi edelliseen vuoteen verrattuna, mutta toteutui kuitenkin yli kymmenen miljoonaa euroa voimassa olevaa talousarviota positiivisempänä. Vuosikate jäi 26 miljoonan euron tasolle ja tilikauden tulos painui reilusti negatiiviseksi. Kaupunki pystyi sopeuttamaan toimintaansa. Osin valtion toimista johtunut odotettua pienempi verokertymä saatiin katettua käyttötalouden säästöillä ja toimintatulojen ylityksellä.

Suurin vaikutus Lahden kaupungin taloudelliseen tulokseen oli Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän maksuosuuden ylityksellä. Yhtymä on käynnistänyt laajan toiminnan ja talouden tehostamisohjelman.

Lahden kaupungin investoinnit jatkuvat korkealla, yli sadan miljoonan euron tasolla. Kaupunki rakentaa uusia monitoimitaloja, jotka muuttavat toimintatapoja ja parantavat palvelutasoa. Yksi mielenkiintoisimmista uusista kohteista on vanhaan Mallasjuoman kiinteistöön vuonna 2021 avattava taide-, muotoilu- ja julistemuseo. Kunnallistekniikan suurin työmaa on Lahden eteläinen kehätie, joka valmistuu vuonna 2020.

kaupunginjohtaja
Pekka Timonen

Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kaupunginvaltuusto

Valtuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta.

Valtuuston tulee:

1. päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista,
2. päättää hallinnon järjestämisen perusteista,
3. päättää talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista sekä hyväksyä talousarvio,
4. päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista,
5. päättää kunnan palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista,
6. päättää kunnan liikelaitokselle asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista,
7. päättää takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta,
8. valita jäsenet kunnan toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä,
9. päättää luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista,
10. valita tilintarkastajat,
11. hyväksyä tilinpäätös ja päättää vastuuvapaudesta, sekä
12. päättää muista valtuuston päätettäviksi säädettyistä ja määräytyistä asioista.

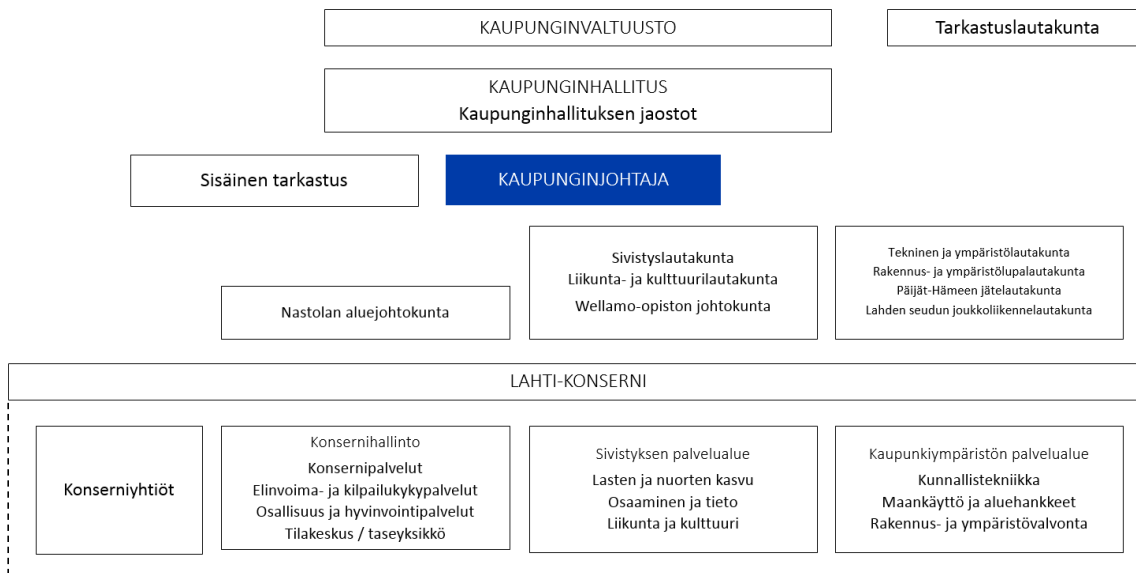
Valtuusto voi johtosäännössä siirtää toimivaltaansa kaupungin muille toimielimille sekä luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista valtuuston on kuntalaisia tai muussa laissa olevan nimenomaisen säännöksen mukaan päätettävä.

Kaupunginvaltuuston paikkajakauma 31.12.2019

SDP:n valtuustoryhmä	19
Kokoomuksen valtuustoryhmä	13
Vihreiden valtuustoryhmä	7
Lahden Perussuomalaiset ry:n valtuustoryhmä	5
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	3
Keskustan valtuustoryhmä	4
Lahden Kristillisdemokraattien valtuustoryhmä (KD)	4
Pro Lahti	2
Asukkaiden Lahti	1
Lahti Ensin	1
Yhteensä	59

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajat

- Puheenjohtaja Milla Bruneau, Kok. (7.10.2019 saakka)
 Puheenjohtaja Hannu Rahkonen, Kok. (7.10.2019 lukien)
 I varapuheenjohtaja Mika Kari, SDP
 II varapuheenjohtaja Antti Holopainen, Vas.
 III varapuheenjohtaja Jarkko Nissinen, SDP

Kaupunginvaltuusto 31.12.2019

Aaltonen, Eveliina, Vihr.
Aaltonen, Kalle, Pro Lahti
Airamo, Pekka, KD
Arvaja, Pertti, KD
Basboga, Alettin, SDP
Bruneau, Milla, Kok.
Falk, Sonja, KD
Hildén, Sirkku, SDP
Holopainen, Antti, Vas.
Hyytiä-Ilmonen, Henni, Kesk.
Joensuu, Kristiina, KRR (ero 19.8.2019)
Jokinen, Tiina, Vihr.
Kartinen, Leena, KD
Kaasinen, Hannu, Kok.
Kaikkonen, Jouni, Vihr.
Kari, Mika, SDP
Karjalainen, Pasi, SDP
Karjula, Markku, Kesk.
Kautto, Vuokko, Vas.
Komu, Pekka, SDP
Korhonen, Seppo, Vas.
Koskelo, Jenna, Kesk.
Koskinen, Lasse, PS
Laakso, Jetta, SDP
Laihanen, Nina, PS (ero 1.10.2019)
Lampinen, Minna, SDP
Lehto, Rami, PS
Lempinen, Kari, SDP
Lientola, Elisa, Vas.
Markkanen, Marju, SDP
McCarron, Francis, Kok.

Mäkelä, Martti, PS (1.10.2019 lukien)
Mäkinen, Sanna, SDP
Mäkynen, Maria, SDP
Mäntylä, Aleks, Vihr.
Nevala, Nelli, Vihr.
Nieminen, Erkki, SDP
Niinistö, Sari, Kok.
Nikkanen, Arja, Kok.
Nissinen, Jarkko, SDP
Oksanen, Reijo, Kok.
Palmi-Felin, Salla, Vihr.
Putula, Toni, Kok.
Puusaari, Riina, Vihr.
Rahkonen, Hannu, Kok.
Ratia, Jorma, Kok.
Ripatti, Tapani, SDP
Rostedt, Juha, Kok.
Ruuska, Sinikka, SDP
Salakka, Helena, Kok.
Salminen, Minni, Pro Lahti
Salonen, Jari, Kok.
Savurinne, Reijo, SDP
Skinnari, Ville, SDP
Talja, Martti, Kesk.
Tuomi, Maarit, PS
Vaara, Ulla, SDP
Vahter, Merja, Kok.
Viinikka, Anneli, SDP
Viitanen, Juha, PS
Wallenius, Jani, Kok (19.8.2019 lukien)

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimivat elinvoima- ja työllisyysjaosto, konserni- ja tilajaosto sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto.

Kaupunginhallitus vastaa kaupungin hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallitus valvoo kunnan etua ja jollei johtosäännössä toisin määrätä, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa.

Kunnanhallitus tai johtosäännössä määrätty kunnan muu viranomainen antaa tarvittaessa ohjeita kaupunkia eri yhteisöjen, laitosten ja säätiöiden hallintoelimissä edustaville henkilöille kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin.

Hallintosäännön kaupunginhallitusta koskevien erillissääntöjen mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on lisäksi:

1. huolehtia kaupungin yleisestä kehittämisestä sekä tehdä kaikilla kunnallisen toiminnan aloilla esityksiä, jotka se katsoo tarpeellisiksi ja kaupungin etujen mukaisiksi,
2. seurata ja tukea kaupungin strategian toteutumista,
3. valvoa, että kaupungin lautakunnat, johtokunnat, toimikunnat ja kaupungin palveluksessa olevat henkilöt suorittavat tehtävänsä voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä noudattaen sekä toimivat kaupungin etujen mukaisesti, sekä antaa tarvittaessa yleisohjeita kaupungin hallintoon kuuluvissa asioissa,
4. hoitaa kaupungin omaisuutta siltä osin kuin tehtävä ei lain tai voimassa olevien määräysten mukaan kuulu lautakunnalle, johtokunnalle, toimikunnalle tai viranhaltijalle, sekä antaa tarpeelliset ohjeet näille käytettäväksi uskottun omaisuuden hoitamisesta.

Kaupunginhallituksen paikkajakauma 31.12.2019

SDP	4
Kokoomus	3
Vihreät	1
Perussuomalaiset	1
Keskusta	1
Kristillisdemokraatit	1
Yhteensä	11

Puheenjohtaja Pekka Komu, SDP. (pj 1.6.2019 saakka)

Puheenjohtaja Sirkku Hildén, SDP (pj1.6.2019 lukien)

I varapuheenjohtaja Juha Rostedt, Kok.

II varapuheenjohtaja Alekski Mäntylä, Vihr.

Alettin Basboga, SDP.

Sonja Falk, KD

Sirkku Hildén, SDP (jäsen 1.6.2019 saakka)

Pekka Komu, SDP. (jäsen 1.6.2019 lukien)

Jenna Koskelo, Kesk.

Jetta Laakso, SDP

Rami Lehto, PS

Toni Putula, Kok. (jäsen 11.11.2019 lukien)

Hannu Rahkonen, Kok. (ero11.11.2019)

Merja Vahter, Kok.

Esittelijä:

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Elinvoima- ja työllisyysjaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii elinvoima- ja työllisyysjaosto.

Jaosto vastaa

1. yleiskaavasta,
2. elinkeinopolitiikasta,
3. korkeakoulupolitiikasta,
4. koko alueen elinvoimasta erityiskysymyksenä kaupungin osakeskukset, maaseutualue ja maaseudun elinkeinot,
5. aluejohtokunnan esittelijän määräämisestä,
6. työllisyyspolitiikasta.

Elinvoima- ja työllisyysjaoston paikkajakauma 31.12.2019

Kokoomus	2
SDP	1
Perussuomalaiset	1
Kristillisdemokraatit	1
Yhteensä	5

Puheenjohtaja Juha Rostedt, Kok.

Varapuheenjohtaja Jetta Laakso, SDP

Sonja Falk, KD

Rami Lehto, PS

Merja Vahter, Kok.

Esittelijä: Kaupunkikehitysjohtaja Olli Alho

Konserni- ja tilajaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii konserni- ja tilajaosto.

Jaosto vastaa

1. kaupungin konsernivalvontaan ja -ohjaukseen liittyvistä tehtävistä,
2. koko konsernin toimitiloihin ja kiinteistöihin liittyvästä tilapolitiikasta sekä siihen liittyvästä valvonnasta ja ohjauksesta,
3. konsernin toimitiloihin kohdistuvien merkittävien hankkeiden periaatepäätöksistä,
4. kaupunginhallituksen alaisen taseyksikön (tilakeskus) toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta,
5. kaupunginvaltuuston kaupunginhallituksen alaiselle taseyksikölle asettamien palvelutavoitteiden sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen valvonnasta, sekä ohjaa ja valvoo taseyksikön toiminnan ja talouden suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä toiminnan tuloksien seurannasta.

Konserni- ja tilajaoston paikkajakauma 31.12.2019

SDP	2
Vihreät	1
Kokoomus	1
Keskusta	1
Yhteensä	5

Puheenjohtaja Aleksi Mäntylä, Vihr.
Varapuheenjohtaja Alettin Basboga, SDP

Sirkku Hildén, SDP (1.6.2019 saakka)
Pekka Komu, SDP (1.6.2019 lukien)
Jenna Koskelo, Kesk.
Hannu Rahkonen, Kok. (ero 18.11.2019)
Toni Putula, Kok. (18.11.2019 lukien)

Esittelijät:

Konsernipalvelujohtaja Mika Mäkinen
Toimitilajohtaja Mauri Koistinen (31.5.2019 saakka)
Toimitilajohtaja Jouni Arola (1.6.2019 lukien)

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto.

Jaosto

1. vastaa kaupungin hyvinvoinnin tilan selvittämisestä ja seurannasta,
2. vastaa hyvinvointikertomuksen valmistelusta
3. vastaa kuntalaisten osallisuuden kehittämisestä ja seurannasta,
4. edistää kaupungin vuorovaiutteista ja asiakaslähtöistä toimintaa sekä yhteisöllisyyttä,
5. päättää määrärahojensa puitteissa järjestöjen ja yhdistysten toiminta-avustuksista hyvinvoinnin-, terveyden

edistämisen ja osallisuuden lisäämisen käyttötarkoituksiin,

6. osallistuu talousarvion ja-suunnitelman laatimiseen ja toimenpiteiden toteuttamisen arviointiin toiminta-alueensa osalta,
7. toimii ehkäisevän työn lain edellyttämänä toimielimenä,
8. vastaa vanhusneuvoston, vammaisneuvoston ja veteraaniasian neuvottelukunnan työskentelystä,
9. päättää aluejohtokunnan esittelijän määräämisestä.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin jaoston paikkajakauma
31.12.2019

SDP	3
Kokoomus	2
Vihreät	1
Yhteensä	6

Puheenjohtaja Pekka Komu, SDP (pj 1.6.2019 saakka)
Puheenjohtaja Sirkku Hildén, SDP (pj 1.6.2019 lukien)
Varapuheenjohtaja Juha Rostedt, Kok.

Francis McCarron, Kok.
Marju Markkanen, SDP.
Aleksi Mäntylä, Vihr.
Anneli Viinikka, SDP

Esittelijä: Hyvinvointijohtaja Mikko Komulainen

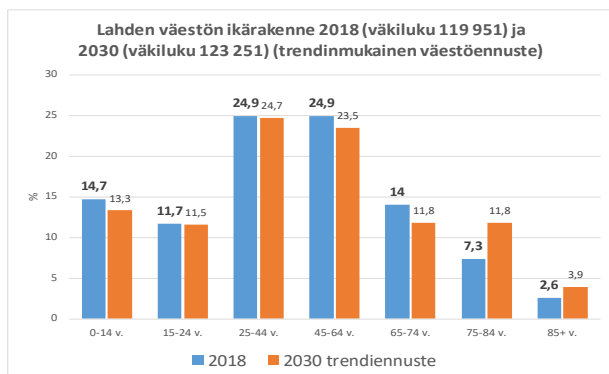
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Suomen talouskasvu hiipuu. Viennin kasvu on vaisua ja Euroopan talousnäkymät säilyvät epävarmoina. Valtiovarainministeriön joulukuisen talousennusteen mukaan Suomen BKT ennustettiin kasvavan vuonna 2019 1,6 prosenttia ja taloussuunnittelukaudella kansantalouden kasvun ennakoitiin hidastuvan edelleen: Vuodelle 2020 ennustettiin enää 1,0 prosentin ja vuodelle 2021 1,1 prosentin BKT:n kasvua. Vuoden 2019 lopulla Kiinan Wuhanista alkanut koronaviruksen leviäminen uhkaa kuitenkin jo Suomen talouden ennestäänkin vaisua kehitystä.

Päijät-Hämeen kuntien talouden tilanne seuraa koko maan kuntien talouden kehitystä, olen kuitenkin hieman koko maata heikompi. Väestön ikääntyminen lisää oleellisesti kuntien sosiaali- ja terveystoimen. Lisäksi väestön väheneminen vähentää verotuloja varsinkin maakunnan laita-alueilla. Nämä aiheuttavat suuria paineita hallituksen kaavaileman sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen onnistumiselle.

Kasvu ja kehittäminen

Lahti on Suomen kahdeksanneksi suurin kaupunki. Kaupungissa oli vuoden 2019 lopussa ennakkotietojen mukaan 119 875 asukasta. Vuonna 2019 väkiluku väheni 76 henkilöllä, vuonna 2018 väkiluku kasvoi 378 henkilöllä. Vuoden 2019 aikana nettomaahanmuutto kasvatti väestömäärää 348 henkilöllä, kuntien välinen nettomuutto vähensi väkilukua 101 henkilöllä, kuolleita oli 321 enemmän kuin syntyneitä. Lahden väestömäärä on kasvanut 2000-luvulla yli 8 200 henkilöllä, keskimäärin lähes 0,4 prosenttia vuodessa.

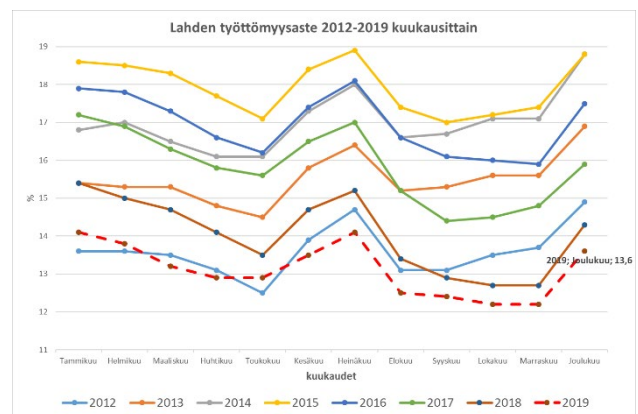
Lähde: Tilastokeskus

Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan lasten, nuorten ja työikäisten osuus väestöstä pienenee vuoteen 2030 mennessä ja varsinkin 75 vuotta täyttäneiden osuuden kasvaessa. Väestöllinen huoltosuhde oli vuonna 2018 korkeampi Lahdessa kuin koko maassa keskimäärin. Sataa työikäistä kohti oli Lahdessa 63 lasta tai vanhusta, koko maassa keskimäärin 61. Huoltosuhdeluvun arvioidaan olevan Lahdessa noin 69 vuonna 2030. Lukemaa nostaa iäkkäiden asukkaiden määrän kasvu sekä syntyvyyden lasku. Taloudellinen huoltosuhde (kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on yhtä työllistä kohti) oli vuonna 2018 Lahdessa 1,53, ja koko maassa 1,37.

Elinvoima ja työllisyys

Ennakkotietojen mukaan vuoden 2019 lopussa Lahden työttömyysaste oli 13,6 %. Kolmessa vuodessa (2016–2019) Lahden työttömyysaste on laskenut 3,9 prosenttiyksikköä, työttömien kokonaismäärä vähentynyt 2 298 (-23 prosenttia) henkilöllä, pitkäaikaistyöttömien määrä 1 854 (-47 prosenttia) henkilöllä ja nuorisotyöttömien määrä 210 (-16 prosenttia) henkilöllä.

Työttömien eläköityminen sekä työvoiman kysynnän kasvu näkyy varsinkin pitkäaikaistyöttömien määrän vähenemisenä sekä työllistymisenä lähes kaikissa ikäluokissa. Myönteisen työllisyyskehityksen jatkuessa Lahden työttömyysaste laskee 10 prosentin tuntumaan vuonna 2022.

Lahden elinvoiman ratkaisee alueen yritysten menestyminen. Lahden alueen kilpailukystrategian kärkenä on vahvistaa elinkeinomyönteisyyttä, lisätä yrittäjyyttä ja tätä kautta työpaikkojen määrää sekä verotuloja.

Lahden kaupunki luo edellytyksiä elinkeinoelämän positiiviselle kehitykselle sekä avoimelle ja aktiiviselle vuoropuhelulle. Uusi hankintalaki antaa lisääntyvät mahdollisuudet hyödyntää ja vahvistaa alueen yritysten toimintaa. Kaupunki pyrkii investoinneillaan avaamaan referenssikohteita yritysten toteutettavaksi. Toimintaympäristöä kehitetään kokeiluihin kannustavaksi, ja palvelujen järjestämisessä selvitetään myös avoimen datan hyödyntämistä. Valmistelussa ja päätöksenteossa tulee tunnistaa ne päätökset, joilla on yritysvaikutuksia ja arvioida konkreettisesti vaikutukset yritysten toimintaedellytyksiin.

Rakentaminen

Lahden rakennusvalvonnan mukaan vuonna 2019 Lahteen valmistui 128 asuinrakennusta, joissa oli 522 asuntoa. Kerrostaloasuntoja valmistui 328, pientaloasuntoja 105 ja rivitaloasuntoja 89 kappaletta. Vuonna 2019 kerrostaloasuntoja rakennettiin 261 asuntoa vähemmän kuin vuonna 2018, erillisiä pientaloasuntoja 22 vähemmän ja rivitalo- ja ketjutaloasuntoja 13 enemmän kuin vuonna 2018.

Suurista kaupungeista kerrostalojen osuus asuntokannasta on Lahtea suurempi vain Helsingissä, Tampereella ja Turussa.

Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Lahden kaupungin vuosikate heikkeni selkeästi ja tilikauden tulos painui reilusti miinukselle. Investoinnit toteutuivat ennätyksellisen korkeina, mutta niiden arvioidaan alenevan maltillisesti taloussuunnitelmakaudella.

Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota viisi kertaa. Toimintatuottoja lisättiin yhteensä noin 0,2 milj. euroa ja toimintakuluja noin 29,5 milj. euroa. Suurin yksittäinen muutos oli hyvinvointiyhtymän laskutuksen 28,5 milj. euron ylitys, joka ei kokonaisuudessa toteutunut, vaan jäi 5,4 milj. euroa arviota pienemmäksi. Verotuloarviota laskettiin yhteensä 14,0 milj. euroa ja valtionosuusarviota korotettiin 3,5 milj. euroa. Näiden muutosten jälkeen vuosikate heikkeni 39,8 milj. euroa. Talousarviomuutosten jälkeen tilikauden tulos heikkeni alkuperäisen talousarvion +3,9 milj. eurosta lopullisen talousarvion -35,8 milj. euroon. Investointien tuloja korotettiin 2,2 milj. euroa ja investointimäärärahaa vähennettiin 0,3 milj. euroa. Antolainojen tarvetta korotettiin yhteensä 6,3 milj. euroa.

Kaupungin ICT -peruspalvelut siirtyivät 1.2.2019 Fujitsu Oy:lle. Provincia Oy toteutti tietotekniikkapalvelujen kilpailutuksen kesällä 2018 tarkoituksenaan myydä tietotekniikka liiketoiminta-alueensa sopimuksineen tarjouksen voittajalle. Konserni- ja tilajaosto hyväksyi omistajapoliittisella ohjeella Provincian ICT -liiketoiminnan kaupan toteuttamisen 4.6.2018.

Kaupunki teetti selvityksen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän taloudenhoidosta, kun vuodelle 2018 sovitun maksuosuuden 15 milj. euron ylityksestä ei saatu riittävän pätevää selvitystä. Selvityksen toteuttanut BDO Oy esitteli raporttinsa kaupunginhallitukselle 4.2.2019. Kaupunginhallitus kiinnitti huomiota raportissa esille tuotuun hyvän hallintotavan vastaiseen toimintaan, jossa kustannusten jakoperusteita on muutettu 36 kertaa vuoden aikana ilman, että kuntia on informoitu tai että niiden kanssa on käyty perussopimuksen edellyttämiä neuvotteluja. Kaupunginhallitus pyysi hyvinvointiyhtymän hallitukselta selvitystä, miksi näin on toimittu ja miten jatkossa aiotaan varmistaa hyvän hallintotavan noudattaminen.

Kaupunginhallitus päätti 4.3.2019, että taloussuunnitteluun keskitetyt osto- ja myyntilaskutoiminnot siirtyvät Provincia Oy:n palvelukeskukselle liikkeenluovutuksella 1.4.2019.

Kaupunginvaltuusto käsitteli 13.5.2019 Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän perussopimuksen muuttamista, jota valmisteltiin vuoden 2018 syksystä alkaen useilla kuntien yhteisillä foorumeilla mm. puheenjohtajaforumilla. Yhtymän perustamisen jälkeen on havaittu, että perussopimusta tulisi täsmentää mm. omistajaohjauksesta ja yhtymän laskutusta koskevilta osiltaan. Uusi perussopimus, joka antaa paremmat työvälineet omistajaohjauksen toteuttamiselle, astui voimaan 1.8.2019.

Lahti voitti ensimmäisenä suomalaisena kaupunkina Euroopan komission myöntämän European Green Capital Award -palkinnon ja toimii Euroopan ympäristöpääkaupunkina vuonna 2021. Palkinto jaettiin kesäkuussa 2019 Oslolla järjestetyssä tilaisuudessa. Euroopan ympäristöpääkaupunki -nimitys on Euroopan komission tunnustus kaupungeille, jotka ovat ympäristötoiminnan edelläkävijöitä, toimivat esimerkeinä muille kaupungeille sekä kehittävät innovatiivisia ratkaisuja ympäristöhaasteisiin. Ensimmäisenä Euroopan ympäristöpääkaupunkina toimi Tukholma vuonna 2010.

Kaupungin tietoverkkoon kohdistui kesäkuussa laaja viruksen avulla toteutettu kyberhyökkäys. Kyseinen virus ehti levitä tuhanteen työasemaan. Hyökkäyksen seurauksena verkko kuormittui ja useiden järjestelmien käyttö häiriintyi. Keskusrikospoliisi tutki asiaa törkeänä tietojärjestelmän häirintänä.

Kaupunginhallitus hyväksyi marraskuussa Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilun hakemusluonnoksen liitteineen. Lisäksi hallitus valtuutti kaupunginjohtajan allekirjoittamaan lopullisen hakemuksen työ- ja elinkeinoministeriölle. Työ- ja elinkeinoministeriö valitsi 20 kuntaryhmää työllisyyden kuntakokeilun jatkovalmisteluun ja Lahti yhdessä Hollolan, Asikkalan, Kärkölan, Orimattilan sekä Hämeen ELY-keskuksen kanssa on mukana jatkovalmistelussa.

Kaupunginhallitus päätti Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ja kaupungin välisestä palvelusopimuksesta 11.11.2019. Sopimus valmisteltiin yhteistyössä kaupungin ja yhtymän toimijoiden kanssa ja lokakuussa palvelusopimusneuvotteluissa päästiin yksimielisyyteen keskeisistä kuntakohtaisista kehittämistoimenpiteistä

Lahden kaupunginteatterin yhtiöittämistä selvitettiin ja käsiteltiin vuoden 2019 aikana useissa toimitilimissä. Kaupunginhallitus palautti teatterin yhtiöittämisen uudelleen valmisteluun 2.12.2019. Jatkotyötä varten perustetaan valmisteluryhmä, johon nimitetään luottamushenkilöedustuksena konserni- ja tilajaoston sekä liikunta- ja kulttuurilautakunnan puheenjohtajat.

Kaupunginhallitus esitti 16.12.2019, että Kestävä Lahti -säätö perustetaan toimimaan Euroopan ympäristöpääkaupunki hankkeen toteuttajana. Ympäristöpääkaupunki teemaa toteutetaan kaksivuotisella tapahtumaohjelmalla. Sisältö koostuu kaupunkialueen yhteisestä kehitysohjelmasta sekä useista teemaa toteuttavista hankkeista, joita toteuttavat yhdistykset, yritykset, kunnat, korkeakoulut ja oppilaitokset ja myös yksittäiset asukkaat. Määräaikaisen säätön (vuoden 2025 loppuun) sääntöluonnokseen on kirjattu: "Säätön tarkoituksena on edistää ja tukea kestävää yhteiskuntakehitystä ja hoitaa Lahti European Green Capital 2021 -hankkeen suunnittelua, toteutusta ja perinnön vaalimista Lahdessa ja Päijät-Hämeessä sekä kansallisesti että kansainvälisesti." Kaupunginhallitus teki päätöksen Kestävä Lahti -säätön perustamisesta 2.3.2020 § 60.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän menokasvu jatkui talousarviota korkeampana myös 2019 ja heti alkuvuodesta uutisoitiin yhtymän mittavista talousarvioylityksistä. Kaupungin ja yhtymän välisessä palvelusopimuksessa oli vuodelle 2019 sovittu 364 milj. euron maksuosuus. Lopullinen ylitys oli yli 23 milj. euroa. Yhtymän kokonaistulos alitti 31,7 milj. eurolla. Menojen hillitsemiseksi yhtymässä käynnistettiin laajat yt-neuvottelut, joiden tavoitteena on 15 milj. euron säästöt vuosina 2020 ja 2021.

Uusista ensihoidon kuntalaskutuksen maksuperusteista päätettiin Päijät-Hämeen-hyvinvointiyhtymän yhtymäkokouksessa 16.12.2019 yhtymän talousarvion käsittelyn yhteydessä. Lahden osalta maksuosuus nousi 1,66 milj. euroa, josta valmistellaan talousarviomuutos kaupungin vuoden 2020 talousarvioon.

Tilinpäätöksen yhteydessä tehtiin seuraavat tase-eriin kohdistuneet tulosvaikutteiset muutokset; yhden johdannaisopimuksen arvonmuutos -3,35 milj. euroa, Lahden Työn Paikka Oy:n toiminnan lopettamisesta aiheutuneet alaskirjaukset yhteensä -2,55 milj. euroa, Lahden Jäähalli Oy:n tasearvon

alaskirjaus -2,0 milj. euroa, Nastolan Virastotalokiinteistön tasearvon alaskirjaus -0,446 milj. euroa sekä Kiinteistö Oy Lahden Varaanin toiminnan jatkumiseen liittyvästä merkittävästä epävarmuudesta aiheutuva alaskirjaus yhteensä 0,085 milj. euroa.

Henkilöstö

Lahden kaupungin palveluksessa oli vuoden 2019 lopussa yhteensä 3 626 henkilöä. Henkilöstömäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 1,5 prosentilla (53 henkilöä). Konsernihallinnon henkilöstömäärän laskua selittää se, että työllistettyjen määrä putosi edellisestä vuodesta merkittävästi (vuonna 2019 oli 47 työllistettyä ja vuonna 2018 työllistettyjä oli 83).

Henkilöstö 31.12.2019	2017	2018	2019
Konsernihallinto*	316	320	272
Sivistyksen palvelualue**	3 024	3 075	3 167
Kaupunkiympäristön palvelualue	179	178	187
Yhteensä	3 519	3 573	3 626
Vakituiset	2 733	2 720	2 765
Määräaikaiset	786	853	861
joista työllistettyjä	172	134	115
Henkilötyövuodet	2 945	2 831	2 837
*sisältää Tilakeskuksen henkilöstön			
**sisältää Kaupunginteatterin ja -orkesterin			

Henkilöstökulut

Kaupungin henkilöstökulut olivat vuonna 2019 yhteensä 161,8 milj. euroa (159,3 milj. euroa vuonna 2018). Henkilöstökuluista palkkojen ja palkkioiden osuus oli 123,3 milj. euroa.

Vuonna 2019 palkkoihin kohdistui työ- ja virkaehtosopimusten mukainen yleiskorotus 1.4.2019. Lisäksi toteutettiin paikallinen järjestelyerä, joka tuli maksuun 1.1.2019 alkaen. Tammikuun 2019 palkanmaksun yhteydessä maksettiin jokaisella sopimusallalla paikallinen tuloksellisuuteen perustuva kertaerä niille, joilla täytyivät sopimuksessa mainitut ehdot. Lomanmääräytymisvuoden 2018–2019 osalta ansaittavaan lomarahaan on sovellettu vielä kilpailukyky sopimusta, jonka mukaan julkisen sektorin lomarahoja vähennetään 30 %:lla normaali tasosta.

Työhyvinvointi ja terveys

Kaupungin sairauspoissaolot ovat laskeneet edellisestä vuodesta. Työntekijät olivat poissa sairauden vuoksi keskimäärin 12,9 kalenteripäivää (vuonna 2018 vastaava luku oli 14,4 päivää). Laskua on näin ollen 1,6 päivää/työntekijä. Vuonna 2019 sairauspäiviä oli yhteensä 46 679 (vuonna 2018 vastaava luku oli 51 371 päivää).

Sairauspoissaolojen määrän laskuun on tähdätty erilaisin toimenpitein. Osa toimenpiteistä liittyy kuntoutuksiin ja osa työkykyä tukeviin toimintamalleihin. Kaupungin ja työterveyshuollon välistä yhteistyötä on tiivistetty. Korvaavan työn käyttö on kasvussa. Sitä käytettiin 518 päivää vuonna 2019 (414 pv vuonna 2018). Varhaiskasvatuspalveluiden osuus korvaavasta työstä on ollut 73 prosenttia. Henkilöstöpalveluiden esimiestä työkyvyttömyystilanteissa on lisätty. Henkilöstöpalveluista on osallistuttu kuluneen vuoden aikana noin 50 työterveysneuvotteluun.

Sivistyksen palvelualueella henkilöstömäärän nousu kohdistuu pääasiassa perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja Wellamo-opistoon. Henkilöstöstä 76 % työskentelee vakituisessa palvelussuhteessa.

Henkilötyövuosissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

Työhyvinvointikysely toteutetaan joka toinen vuosi. Seuraava työhyvinvointikysely toteutetaan alkuvuonna 2020. Kysely toimii hyvinvoinnin kehittämisen pohjana.

Osaamisen kehittäminen

Lahden kaupungin tavoitteena on kehittää henkilöstön palvelusaamista, työssä oppimisen edellytyksiä ja työhyvinvointia. Osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on kaikki edellytykset luoda kuntalaisille hyvää asiakaskokemusta. Henkilöstön osaamisen kehittäminen tapahtuu paljon arjessa ja sen jokapäiväisissä tilanteissa. Osa osaamisen kehittämistä tapahtuu esimerkiksi osallistumalla erilaisiin työryhmiin ja projekteihin. Vain osa osaamisen kehittämistä tapahtuu varsinaisissa koulutuksissa.

Osaamisen kehittämisen tukena Lahden kaupunki otti käyttöön loppuvuonna 2019 oppimisympäristön, jossa on tarjolla esimiestyön eri osa-alueisiin verkkokoulutusta ja myös etäyhteyden kautta tapahtuvia koulutuksia. Perusopetuksessa on otettu käyttöön osaamismerkit (tutoropettajat, rehtorit). Merkien suorittaminen laajenee opettajille 2020 kevään aikana. Esimiestyön kehittämisessä esimerkiksi toteutettiin oppisopimuskoulutuksena johtamisen erikoisammattitutkintoja ja lähiesimiestyön ammattitutkintoja. Asiantuntijat ovat suorittaneet myös tuotekehittäjän erikoisammattitutkintoja. Lisäksi henkilöstölle on ollut tarjolla erilaisia yleisiä ja substanssialaan liittyviä koulutuksia.

Tarkemmat tiedot henkilöstöstä esitellään erillisessä henkilöstökertomuksessa 2019.

Ympäristötekijät

Vuoden 2019 merkittäviä ympäristömyönteisiä toimia ja hankkeita

Lahden kaupungin strategia

Lahti – rohkea ympäristökaupunki -strategiaa viedään käytäntöön kärkihankkeiden kautta. Vuonna 2019 strategian ympäristötavoitteita edistettiin mm. kestävästä liikkumisesta kärkihankkeissa.

Lahden kaupunginhallitus hyväksyi kesäkuussa 2019 EU Covenant of Mayorsin Kestävä energiä ja ilmastonmuutoksen toimenpideohjelman (SECAP), joka sisältää 97 hillinnän ja sopeutumisen toimenpidettä. Samalla kaupunginhallitus päätti Lahden hakeutumisesta Hinku-kuntien verkostoon ja hiilineutraaliustavoitteen kiristämisestä vuoteen 2025.

Euroopan ympäristöpääkaupunkivuoden 2021 valmistelua ja toteutusta varten tehtiin vuoden 2019 lopussa periaatepäätös perustaa Kestävä Lahti -säätiö.

Konsernihallinnon ympäristötyö

Lahden kaupungin ympäristökaupunkistrategiaa johdetaan kaupunkitasoisesti konsernihallinnon elinvoima- ja kilpailukykypalveluiden (EKP) kautta. Vuonna 2019 panostettiin edelleen kansainvälisen näkyvyyden kasvattamiseen ympäristöasioissa. Lahti osallistui Euroopan vihreä pääkaupunki 2020-kilpailuun ja voitti tittelin vuodelle 2021. Ympäristökehitys-yksikössä työskenneltiin mm. Canemure - vähähiiliset ratkaisut korjausrakentamisessa ja CitiCAP -projekteissa kestävästä liikkumisen ja päästökauppasovelluksen kehittämisen parissa. Lisäksi toteutettiin mm. 1,5-asteen elämäntapa -projekti asukkaiden kanssa. Ympäristöneuvontaa ja -kasvatusta annettiin laajasti kouluille, päiväkodeille ja asukkaille. Uuden Palvelutorin suunnittelussa oltiin mukana ja ympäristöjärjestelmä Green Officen koordinoitua jatkettiin.

Kaupunkiympäristön palvelualueen ympäristötyö

Kaupunkiympäristön palvelualue on avainasemassa kaupunkikonsernin ilmasto- ja ympäristöasioiden edistämisessä vastatessaan mm. maankäytön suunnittelusta, liikennesuunnittelusta, rakennusvalvonnasta ja ympäristönsuojelusta. Kaupunkiympäristön palvelualue on jatkanut WWF:n GreenOffice -järjestelmässä ja tekee oman toiminnan seuranta- ja arviointia siinä.

Metsätoimi on jatkanut ympäristötyötä aiempien vuosien tapaan: vieraslajien torjuntaa ja roskien siivousta metsäalueilta sekä maisematyöluopien myöntämistä. Uutena asiana vuonna 2019 metsienhoidon tuntityösopimuksiin tuli ympäristöllisiä, jolla kannustetaan urakoitsijoita käyttämään pienmoottoribensiiniä tavallisen bensiinin sijaan. Lisäksi sahoissa ja hakkuukoneissa kannustettiin käyttämään biohajoavaa teräketjun voiteluöljyä: mikäli urakoitsija käytti pienmoottoribensiiniä ja biohajoavaa teräketjuöljyä, hän voi lisätä laskuun 2 e/h.

Puistotoimi teetti vuonna 2019 niittyverkostoseelvityksen ja kehitti haitallisten vieraslajien torjuntaa. Lisäksi tehtiin Okeroisten Myllylammen kunnostus ja hulevesityötä sekä leikin, harastamisen ja liikkumisen olosuhteiden parantamista.

Pikku-Vesijärven puistolle myönnettiin kolmannen kerran kansainvälinen Green Flag -tunnus.

Lahden ympäristöpalvelut valmisteli vuonna 2019 kaksi uutta ympäristölupaa, kaksi maa-aineslupaa sekä 36 meluilmoituspäätöstä. Ympäristönsuojelussa tehtiin vuonna 2019 noin

180 tarkastusta, joista 14 kohdistui ympäristölupavollisiin toimintoihin ja 5 kivenmurskaamoihin. Jätetarkastuksia tehtiin noin 80.

Vesistöjenhoitoa jatkettiin Vesijärvellä ja pienjärville osana yhdessä Vesijärvisäätiön kanssa laadittua Vesijärviohjelmaa. Ympäristöpalvelut vastasi mm. Vesijärven ja Kymijärven hoitokalastuksesta ja Vesijärven hapetuksesta, näytteenotoista järville ja ojilla sekä 10 automaattisen vedenlaatuaseman ylläpidosta. Salajärven, Ruuhijärven ja Kukkasjärven säätelyhankkeiden valmistelua jatkettiin.

Vuoden 2019 aikana otettiin vesinäytteitä pienjärville ohjelman mukaisesti 83, joista 17 oli klorofyllinäytettä. Lisäksi kuormitusseurannassa otettiin yhteensä 124 oja- ja hulevesinäytettä. Edellisten lisäksi tilattiin veloitettarkkailua täydentäviä näytteitä Vesijärveltä 28, joista 5 oli klorofyllinäytettä.

Ympäristöpalvelut laati useita vesistöihin liittyviä tila-, kuormitus-, pohjaeläin- ja kalastoraportteja. Kaupungin vesialueille Vesijärveen istutettiin ankeriasta sekä taimenta ja Kymijärveen ankeriasta. Vesijärven petokalastutuksia tehtiin petokalarahaston kautta. Osallistuttiin Helsingin yliopiston vetämään Kymijärven alusveden puhdistushankkeeseen.

Hulevesien hallintaa koordinoi kaupungin hulevesityöryhmä. Kaupungin strategian ja ympäristöministeriön kärkihankkeen toimenpiteenä rakennettiin hulevesipumppaamo, jolla vähennetään Vesijärven kuormitusta. AIKO-rahoituksella, Hule Smart & Clean -hankkeessa rakennettiin uusi hulevesien käsittelyjärjestelmä Länsi-Hennalaaan. Hulevesien laatua seurattiin Vesijärven ja Kymijärven alueilla sekä Länsi-Hennalassa. Hulevesien laatua ja määrää seurattiin automaattisilla seuranta-asemilla. Lahden suunta -työhön liittyen hankittiin hulevesitulvariskiselvityksen tarkennus ja kaavamerkintäehdotukset.

Pohjavesien suojelua edistettiin mm. seudullisen pohjavesityöryhmässä ja antamalla eri viranomaisille lupa-asioihin liittyviä lausuntoja. Pohjavesien yhteistarkkailu otettiin käyttöön 2019. Pilaantuneiden pohjavesien pumppaamista jatkettiin Asemantaustassa kaupungin omistamalla Paasivaaran vedentottamalla.

Maaperän puhdistustöihin eri kohteissa käytettiin 90 000 euroa.

Katujen kunnossapidossa keskustassa, pohjavesien muodostumisalueilla, käytettiin 2019 suolaa korvaavaa formiaattipohjaista kemikaalia liukkaudentorjuntaan ja pölynsidontaan. Keväisin kantakaupungin alueella järjestetään pölyämishaitan vähentämiseksi ns. Hiekkamyrsky, joka tarkoittaa nopeaa liukkaudentorjuntamateriaalin poistamisoperaatiota parin päivän aikana.

Kiertotalousasioita on edistetty Kaupunkiympäristön palvelualueella Kytölän asuntoalueen katuverkon rakentamisessa, missä katurakenteita korvattu betonimurskeella. Päälystämishankkeissa on edelleen käytetty ns. RC-massaa ja samalla otettiin laajemmin käyttöön bitumiin korvaajana kattohuovasta valmistettu materiaali. Nastolan alueella radanvarteen toteutettiin jo vuosia suunnitelluista meluvälisistä pääosa. Meluvalleissa käytettiin Rakokivessä syntyneitä maamassoja ja samaten Rakokiven routimattomilla rakentamiseen kelpaavilla massoilla esirakennettiin rakennuspaikkaa Kauppakaari 5:ssä. Rälssin maa-ainesten vastaanottoalueella tuotettiin rakentamiseen kelpaavia jalosteita ja niitä käytettiin paluukuormina kaupungin hankkeissa. Lisäksi on tuotettu

moreenimaiden jalostamistyötä. Kaikista kiertotaloustoimista ei saada erotettua kiertotaloudesta aiheutuvaa säästöä, koska toimi sisältyy kokonaisuuteen, jossa ko. kustannusta tai -säästöä ei ole eroteltu.

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö tarkoittaa pääasiassa ympäristökasvatusta, mutta myös esimerkiksi sähköisten materiaalien käyttöä ja Green Office -työtä. Esimerkiksi lukiokoulutuksessa on siirretty suurilta osin sähköiseen viestintään ja tiedottamiseen (mm. opinto-opas löytyy vain sähköisenä versiona ja paperisen opinto-opaan painamisesta on luovuttu kokonaan). Sähköistä kurssimateriaalia käytetään perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa jo laajasti eri oppiaineiden kursseilla.

Ympäristökasvatustyötä toteutetaan kaikissa lahtelaisissa peruskouluissa ja lukioissa osana koulujen normaalia opetus- ja kasvatustehtävää. Ympäristökasvatus sisältyy koulujen opetussuunnitelmiin, lukiossa yhtenä aihekokonaisuutena on kestävä elämäntapa ja globaali vastuu. Ympäristökasvatus sisältyy koulujen opetussuunnitelmiin, lukiossa yhtenä aihekokonaisuutena on kestävä elämäntapa ja globaali vastuu.

Perusopetuksessa osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen on yksi seitsemästä laaja-alaisen osaamisen taidosta. Taito on osa kaikkea opetusta vuosiluokilla 1-9. Ympäristökasvatukseen liittyvää teemaa käsitellään myös osana perusopetuksen koulujen vuosittaista yhteistä monialaista oppimiskokonaisuutta. Kouluissa kiinnitetään erityistä huomiota koulutyon normaaleihin ympäristökäytänteisiin; kierrättämiseen, jätteiden lajitteluun; energian kulutukseen ja vastuulliseen kulutukseen. Niemen alueella on hyvin toimiva Luma-luokka ja Yrityskylä-yhteistyö.

Lukuvuoden 2019–2020 MOK- eli monialaisen oppimiskokonaisuuden aiheeksi valittiin ilmastonmuutos.

Lukion 2.-luokkalaisille toteutettiin lokakuussa 2019 seminaaripäivä yhdessä ympäristökasvattajien kanssa aiheena Aktiivinen kansalaisuus ja kestävä kehitys.

Varhaiskasvatuspalvelujen osalta kestävä kehityksen periaate huomioidaan hallinnon ja yksiköiden toiminnassa siten, että varhaiskasvatuspalvelujen hallinto toimii Green Office -periaatteen mukaisesti ja yksiköille on luotu kestävä kehityksen huomioiva toimintamalli. Vuonna 2019 varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksessa keskityttiin metsäretkiin.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy

Ympäristöasiat ovat olennainen ja jokapäiväinen osa Päijät-Hämeen Ateriapalveluiden toimintaa. Toimintakauden aikana kouluissa ja päiväkodeissa tarjottiin kasvisruokaa päivittäin ja kerran viikossa vietettiin kasvisruokapäivää. Kasvisruokareseptiikkaa kehitettiin: punaisen lihan käyttöä ruokalistalla vähennettiin ja korvattiin kotimaisella broilerinlihalla ja soijan määrää kasvisruoissa vähennettiin ja korvattiin kotimaisella kasviproteiinilla, härkäpavulla. Kotimaisen kasviproteiinin käyttö ruokalistalla vakiintui.

Koulut, päiväkodit ja henkilöstöravintolat olivat mukana valtakunnallisella Hävikkiiviikolla. Koulut haastettiin vähentämään lautashävikkiä, ja ruokasaleissa oli esillä hävikkiin liittyvää viestintään. Kouluista 67 % pystyi pudottamaan lautashävikkiään edellisen vuoden vastaaviin lukuihin verrattuna.

Lahden kaupungin Ympäristöviikolla 16.-22.9.2019 kouluissa vietettiin kasvisruokapäivää kahdesti viikon aikana.

Päiväkodeissa oli välipaloilla tarjolla runsas kasvisvalikoima tuorepaloja.

Syksyllä 2019 järjestettiin kasvisruokareseptikilpailu yläkoululaisille. Ateriapalvelut haastoi kaikki lahtelaiset 7. – 9. luokkaiset kasvisruokareseptikilpailuun kehittämään uusia, rohkeita kasvisreseptejä ruokalistalle. Kasvisruokareseptikilpailuun osallistui 11 oppilasryhmää. Kasvisruokakisan voiton nappasi Salpausselän koulun 7. luokan kotitalousryhmä itse koottavalla falafel-tortillalla.

Luomutuotteita pyrittiin tarjoamaan vuoden aikana mahdollisuuksien mukaan. Päiväkotien ruokalistalla tarjottiin mm. luomuporkkanaseesta tehtyä sosekeittoa ja kouluilla vietettiin luomuohrapuupäivää. Päijät-Hämeen Ateriapalveluiden koulut ja päiväkodit ovat Portaatt luomuun -ohjelmassa portaalla neljä kuusi portaisella asteikolla. Ateriapalvelut olivat mukana myös Reilun kaupan viikolla tarjoamalla päiväkodeissa välipalalla Reilun kaupan luomubanaanin ja henkilöstöravintoloissa Reilun kaupan kahvia jälkiruokakahvina. Syksyn 2019 aikana henkilöstöravintoloiden Reilun kaupan ja luomutuotteiden vitriinivalikoimaa kasvatettiin.

Keittiöiden laatukierroksilla kiinnitettiin erityisesti huomiota hävikin hallintaan. Kaikkiin keittiöihin hankittiin vaaka hävikin mittaamista varten. Loppuvuodesta koulujen ruokatilaukskäytänteet muuttuivat. Uudella tilaukseen pohjautuvalla muutoksella tavoitellaan hävikin vähenemistä entisestään. Henkilöstöravintoloissa ylijäänyttä ruokaa voi edelleen ostaa mukaan edulliseen kilohintaa. Tällä toimintatavalla ruokahävikin määrää henkilöstöravintoloissa on pystytty vähentämään.

Ateriapalveluille luotiin ympäristötavoitteet vuosille 2020-2023. Ympäristötavoitteiden keskeisimmät toimenpiteet kohdistuvat ympäristövaikutusten huomiointiin palvelutuotannossa, jätteiden määrän vähentämiseen, energiankäytön ja kuljetusten tehostamiseen, puhdistusaineiden kulutuksen vähentämiseen sekä viestinnän merkitykseen.

Lahti Aqua Oy

Vuonna 2019 Lahden ja Hollolan kulutukseen pumpattu vesimäärä oli yhteensä 8,9 milj. kuutiota. Vedenhankinta perustuu yksistään pohjaveteen ja kaikki vesinäytteet täyttivät talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -suositukset.

Vuonna 2019 Ali-Juhakkalan, Kariniemen, Nastolan ja Hämeenkosken puhdistamoilla käsiteltiin noin 12,3 milj. kuutiota jätevettä. Puhdistustulokset täyttivät kaikki ympäristölupaehdojen vaatimukset.

Jätevedenpuhdistamoissa lietteenkäsittelystä syntyvä biokaasu hyödynnetään lämmitysenergiana. Vuonna 2019 biokaasua tuotettiin 13 840 MWh, josta puolet käytettiin puhdistamoiden lämmitykseen ja loput myytiin lämpönä Lahti Energian kaukolämpöverkkoon. Biokaasun hyötykäyttö oli lähes 100 %. Labio Oy:lle toimitettiin kuivattua lietettä 13 900 tonnia kompostoitavaksi.

Lahti Energia Oy

Lahti Energian merkittävin ympäristö- ja ilmastoteko vuonna 2019 oli energiakäännös. Kivihiilen poltto loppui maaliskuun lopussa, ja samalla tuotannon hiilidioksidipäästöt vähenivät. Vuosittain päästöjä syntyy noin 600 000 tonnia vähemmän verrattuna vuoteen 1990. Uuden Kymijärvi III -biolämpölaitoksen käyttöönotto eteni suunnitelmien mukaisesti. Ensimmäisen kerran biopolttoainetta testattiin elokuussa, minkä jälkeen uusi laitos on ollut tärkeä osa Lahden seudun kaukolämpötuotantoa.

Lahti Energia kasvatti merkittävästi tuulivoiman osuutta sähkön hankinnassa osuusvoimayhtiöidensä kautta. Tuulivoimalla tuotetun sähkön määrä kasvoi 13 prosentilla vuodesta 2018. Lahti Energia jatkoi investointeja kannattavaan uusiutuvaan energiatuotantoon ja sitoutui kahteen tuettomaan tuulivoimahankkeeseen, jotka valmistuvat seuraavien kahden vuoden aikana.

Hiilidioksidipäästöt vähentyneet selvästi

Lahti Energia vähensi myös oman toimintansa hiilidioksidipäästöjä panostamalla uusiutuvaan energiaan. Vuoden 2019 alusta lahtienergialaiset ohjeistettiin tankkaamaan työautoihin uusiutuvaa dieseliä tavallisen dieselin sijaan aina, kun se on mahdollista. Vuoden lopussa oli hienoa havaita, että uusiutuvaa dieseliä oli käytetty kaikissa dieselmääräyksillä autoissa 92,6-prosenttisesti. Ilmastomielessä uusiutuvan dieselin käyttö vähentää hiilidioksidipäästöä 90 prosentilla verrattuna tavalliseen dieseliin.

Vuonna 2019 Lahti Energian toimitalo sai omat aurinkopaneelinsa. Aiempina vuosina aurinkopaneeleita on asennettu myös muutamille lämpökeskuksille. Toimitalon aurinkopaneelit tuottavat sähköä noin 39 000 kWh:ta vuosittain, mikä vastaa 2–3 sähkölämmitteisen omakotitalon vuosikulutusta tai noin 200 000 kilometrin ajomatkaa sähköautolla.

Tuhkan hyötykäyttö jatkui edellisvuosien tapaan. Tuhkaa hyödynnettiin sekä lannoite- että maarakentamiskäytössä. Uuden Kymijärvi III -lämpölaitoksen tuhkien hyötykäyttökelpoisuutta ja mahdollisia hyödyntämiskohteita selvitetään.

Tuotantolaitosten maaperän ja pohjaveden suojelemiseksi tehtiin investointeja, joilla parannettiin valmiuksia esimerkiksi onnettomuustilanteisiin varautumiseen.

Asiakkaiden ympäristövalinnat keskiössä

Lahti Energian asiakkaat tekivät vuonna 2019 entistä enemmän ympäristöystävällisiä valintoja. Asiakkaille rakennettiin ennätysmäärä aurinkovoimaloita, joiden yhteisteho on lähes 3 MW:a. Koska myös kaukolämmön energiakäännös vietiin samalla maaliin, pieneni alueen asiakkaiden hiilijalanjälki kerralla merkittävästi.

Sähköautojen tarjonta ja määrä lisääntyivät, mikä lisäsi kiinnostusta latausratkaisuja kohtaan. Latauskartoituksia tehtiin niin yrityksille kuin taloyhtiöille. Myös ensimmäiset suuret latausratkaisutoteutukset aloitettiin. Näköpiirissä on, että kiinnostus aurinkosähköä ja latausratkaisuja kohtaan jatkaa vahvaa kasvuaan vuonna 2020.

Vuonna 2018 lanseerattu Kaukolämpö 2.0 -palvelu on käytössä jo lähes 1 000 taloyhtiöasunnossa, joiden asumisolosuhteet ovat vakioitu Reiot-palvelun älykkäällä lämmönsäädöllä. Reiot on kehitetty kiinteistön kulutuksen ja olosuhteiden seurantaan sekä optimointiin. Tällä hetkellä Reiot-palvelua käytetään lähes 300 kiinteistössä eri puolilla Suomea. Lahti Energialla on sertifioitu ympäristöjärjestelmä ISO 14001 ja työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmä OHSAS 18001. DNV GL on auditoinut järjestelmät touko-kesäkuussa 2019.

Lahden Talot Oy

Konsernin toteutuneet kulutustiedot

Vuosi	2019
Lämmitys, normeerattu, kWh/rm ³	43,9
Vesi, l/asukas/vrk	132,6
Sähkö, kWh/rm ³	7,91
CO ₂ -luku, normeerattu, kg/rm ³ /vuosi	4,88
CO ₂ -luku, normeerattu, kg/asukas/vuosi	855
ei sis. Palveluasuntojen kulutusta!	

Ympäristöasiat

Yhtiön sekajätteen vertailuluku pieneni edelleen. Vuoden 2018 lopun tulos 19,4 l/hlö/viikko laski vuoden aikana tasolle 17,5 l/hlö/vko. Vertailuluku on pienentynyt vuonna 2014 aloitetun mittaamisen jälkeen tasolta 30 l/hlö/viikko eli noin 42 %. Koko konsernin pudotus CO₂-päästöissä oli mainio 5,0 %. Kohtuullisen suureen pudotukseen vaikuttivat Lahti Energia Oy:n kaukolämmön tuotannossa 31,3. pois jätetty kiivihiili, joka on korvattu puulla sekä yhtiön kiinteistökannan uudistuminen ja uudistettu energianhallintajärjestelmä.

Asukkaiden kulutustottumusten muutokseen ja siten hiilijalanjäljen pienentämiseen kannustava toinen MiniMoi! -kilpailu päättyi 31.5. Kilpailussa huomioidaan lämmityksen, sähkön ja lämpimän käyttöveden sekä jätehuollon aiheuttamat hiilidioksidipäästöt. Kilpailun tuloksena, joka käsittää 78 kiinteistön ryhmän, CO₂-päästöt pienenevät keskimäärin 1,5 prosenttia eli 160 tonnia edelliseen vuoteen nähden. Parhaasta tuloksesta vastasi Lautamiehenkatu 4, jossa CO₂-päästöt pienenevät 5,0%.

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy (PHJ)

Jätehuollon merkittävimmät suorat ympäristövaikutukset aiheutuvat kaatopaikkakaasusta ja likaisista suotovesistä. Kaikki kerätty kaasu hyödynnettiin. Päivittäin suoritettavassa tarkkailussa hajupäiviä raportoitiin Kujalan jätekeskuksen ympäristössä edellisvuotta vähemmän. Tarkkailu kattaa jätekeskusalueen kaikki toimijat. Kujalan jätekeskuksessa on käytössä EnwinTOM hajumallinnusjärjestelmä. Myös asukkaat pääsevät EnwinTOM järjestelmään PHJ:n kotisivulla olevan linkin kautta. He voivat katsoa lähipäivien hajuennustetta tai hajujuen reaaliaikaista leviämistä ympäristöön karttapohjalla sekä tehdä omia hajuhavaintoja. Jätekeskuksen alueelta kaikki kaatopaikkojen suotovedet ja muut väkevät jätevedet johdettiin puhdistamolle.

PHJ:n vastuulla olevien käytössä olevan sekä suljettujen kaatopaikkojen jälkihoitovarausta tehtiin 1,3 M€ ja purettiin 0,6 milj.€.

Vuonna 2019 PHJ:n kautta kulkeneen yhdyskuntajätteen hyödyntämisaste oli 98 % (97 % v. 2018). LATE lajittelulaitos ottaa talteen energia- ja sekajätteistä muoveja, metallia sekä kertonkia materiaalihyötykäyttöön. Vuonna 2019 laitos erotteli jo pelkästään kotitalouksien muoveja yli 1 miljoona kg hyödynnettäväksi materiaalina. SRF-, puu- ja metsätähdepuhjaiset kierrätyspoltoaineet toimitettiin polttoon suunnitellusti. Erityisesti puupohjaisten polttoaineiden menekki oli erittäin hyvä. SRF-poltoaineet toimitettiin Lahti Energian Kymijärvi II -voimalaitokseen ja Stora Enson rinnakkaispolttolaitokseen. Materiaalikierrätykseen kelpaamaton jäte toimitettiin energiahöydyntäväksi jätteenpolttolaitoksiin Kotkaan ja Riihimäelle.

Biojäte käsiteltiin LABIO Oy:n mädätys- ja kompostointilaitoksessa, jossa siitä tulee biokaasua ja kompostituotetta.

Jäteneuvontaa tehtiin yhteistyössä Lahden ympäristöpalveluiden kanssa. Jäteneuvontatilaisuuksia oli 342 ja noin 13 600 sai henkilökohtaista jäteneuvontaa. Yhteistyössä Lahden 4 H-yhdistyksen kanssa järjestettiin kompostointikursseja keväällä 2019. Jäteneuvonnassa vuoden teemana oli vaarallisten jätteiden vähentäminen, tunnistaminen ja lajittelu.

PHJ tuotti omaan käyttöön uusiutuvaa energiaa yhteensä 856 MWh vuonna 2019 aurinkovoimaloilla ja kaatopaikkakaasulla. Tämän lisäksi kaatopaikkakaasua ohjattiin Lahti Energian kautta hyödynnettäväksi Hartwallin tehtaalle kokonaisenergiämäärältään yhteensä 3 570 MWh.

PHJ on sitoutunut uusiutuvan energian käyttöön ja yhtiön ostama sähkö saadaan kokonaan uusiutuvan energian lähteistä.

PHJ:lla on sertifioitu toimintajärjestelmä, joka kattaa ISO 9001:2015 mukaisen laatujärjestelmän, ISO 14001:2015 mukaisen ympäristöjärjestelmän ja ISO 45 001:2018 mukaisen työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmän.

Ympäristötuotot ja -kustannukset

Lahden kaupungin tilinpäätöksessä 2019 on kerätty kaupungin ja kaupunkikonsernin alueen ympäristötunnuslukuja. Tähän ympäristötilinpäätökseen on tiedot kerätty kaupungin kaikilta toimialoilta ja toiminnallisilta taseyksiköiltä. Konsernilaskelmassa mukana ovat Lahti Aqua Oy, Lahti Energia -konserni,

Päijät- Hämeen Jätehuolto Oy, Lahden Talot Oy ja Päijät-Hämeen ateriapalvelut sekä KokoLahti.

Koko kaupunkikonsernin ympäristökulut olivat 42,7 milj. euroa ja ympäristötuotot 35,3 milj. euroa. Tuottoihin ja kustannuksiin liittyviä toimia on selostettu edellä olevissa toimiala- ja yhtiökohtaisissa luvuissa.

Ympäristömenoiksi on yleisesti ottaen määritelty kustannukset, joiden ensisijainen tarkoitus on ympäristönsuojelun edistäminen, ennaltaehkäisy, ympäristöhaittojen vähentäminen ja korjaaminen tai luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen. Tiedot on kerätty valtakunnallisen ympäristönsuojelun tilastoluokituksen mukaisella jaottelulla. Kaupunkiorganisaation ympäristönsuojelun toimintakuluista merkittävimmät olivat ympäristönsuojelun erilaisten viranomaistehtävien hoitaminen sekä eri toiminnoista kertyneet ympäristönsuojelun edistämiskulut. Samoin merkittävimmät tuotot kertyivät viranomaistehtävien erilaisista lupa- yms. tuloista sekä luonnon ja maisemansuojelun osalta kahden maankaatopaikan tuotoista.

Ympäristöinvestoinnit

Ympäristöinvestointeja Lahti-konsernissa tehtiin vuonna 2019 yhteensä 19,6 milj. euroa. Seuraavaan taulukkoon on koottu yhteenveto vuoden 2019 tilinpäätöksen ympäristötunnusluvut tuhannen euron tarkkuudella.

YMPÄRISTÖTILINPÄÄTÖS 2019 YHTEENVETO, 1 000 EUROA	Lahden kaupunki ja taseyksiköt			Lahti konserni kokonaisuudessaan		
	Tuotot	Kulut	Investoinnit	Tuotot	Kulut	Investoinnit
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	472,4	303,2	267,7	472,4	3 978,8	5 010,7
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	214,2	503,9	18,0	14 787,2	10 105,7	12 440,0
3. Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy		1 568,9		19 556,6	24 433,7	698,0
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	40,2	129,9		40,2	195,9	136,0
5. Melun ja tärinän torjunta			56,0		3,3	56,0
6. Luonnonsuojelu ja maisemansuojelu	4,1	82,1		4,1	82,1	
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	376,6	1 367,0		376,6	1 367,0	
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	50,8	731,5		50,8	1 116,8	1 247,0
9. Ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut		1 065,0			3 406,7	
YHTEENSÄ	1 158,2	5 751,6	341,7	35 287,8	44 690,0	19 587,7
Korkokulut					168,0	
Ympäristövaraukset		1 131,0			-1 597,0	
Ympäristövarausten muutos (lisäys -, purku +):					-1 597,0	
Ehdollinen ympäristövelka (kustannusarvio):						

Hyvinvoinnin edistäminen

Terveystietokeskus (1326/2010) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestörhmittäin. Lisäksi seurataan kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Näistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain ja valmistella kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus. Hyvinvoinnin tilan selvittämiseen ja seurantaan velvoittaa myös kuntalaki (410/2015), jonka mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Laaja hyvinvointikertomus on hyväksytty tammikuussa 2017. Hyvinvoinnin edistämiseksi toteutetut toimenpiteet sisältyvät strategian kärkihankkeisiin. Tilinpäätöksessä ne on raportoitu kohdassa Strategian kärkihankkeiden toteutuma 2019. Soteuudistuksen valmistelu lykkääntyi maaliskuussa 2019. Sen mahdollisesti myöhemmin toteutuessa alueellisten eli maakuntatasoisesti laadittujen hyvinvointikertomusten rooli nousee keskeiseen asemaan. Samalla kuntien hyvinvointikertomusten luonne muuttuu strategisesta asiakirjasta oman alueen asukkaiden edunvalvontaa tukevaksi.

Lahtelaisten hyvinvoinnin tietopohjaa ylläpidetään sähköisessä hyvinvointikertomuksessa (hyvinvointikertomus.fi). Valtuustolle vuodelta 2019 raportoivat tiedot on kuitenkin poimittu THL:n Hyvinvointikompassista (hyvinvointikompassi.fi), josta toteutumat ovat saatavissa sekä väestötasolla että sukupuolittain. Lisäksi 8. ja 9. luokkalaisten sekä 2. asteen opiskelijoihin liittyviä terveystietoja on haettu THL:n kouluterveyskyselystä 2019 (ks. *Terveystietä).

Keskeisiä huomioita kouluterveyskyselystä 2019 ja Hyvinvointikompassista 7.1.2020 tilanteen perusteella:

Elinolot

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 -vuotiaita on Lahdessa enemmän kuin muualla maassa ja määrät ovat kasvussa
- Rakennetyöttömyys 15 - 65 -vuotiailla on laskussa, mutta taso on selvästi korkeammalla kuin maassa keskimäärin
- Sekä koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aikuisten, että vaikeasti työllistyvien työikäisten joukossa on enemmän miehiä kuin naisia. Naisten osuus on kasvanut enemmän suhteessa maan keskitasoon.
- Asunnottomia yksin asuvia 1000 asukasta kohden oli selvästi vähemmän kuin maassa keskimäärin
- Lahdessa on valtakunnan keskiarvoa vähemmän asunnotomia yksinasuvia
- Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia on valtakunnan keskiarvoa vähemmän
- Kunnan yleinen pienituloisuusaste on Lahdessa lievässä nousussa. Kunnan yleinen pienituloisuusaste on korkeampi kuin valtakunnan keskiarvo.
- Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua 8. ja 9. luokan pojilla laskevasti ja maan keskiarvoa vähemmän. Tyttöillä oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua nousevasti, lähellä maan keskiarvoa

Hyvinvoinnin jakautuminen

- Gin-kerroin, käytettävissä olevia tuloja on aiempaa enemmän, mutta maan keskiarvoa vähemmän

Koettu hyvinvointi ja osallisuus

- Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden kokemukset kiusatuksi tulemisesta ovat laskusuunnassa
- Peruskoulun 8. ja 9. luokan yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden kokemukset ovat nousussa. Pojat kokevat ystävättömyyttä enemmän kuin tytöt. Pojilla ahdistuneisuus on noussut hieman yli maan keskitason.
- Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilailta on tapahtunut myönteistä kehitystä vuorovaikutuksessa vanhempiin ja opettajiin
- 65-vuotta täyttäneiden yksinäiseksi tuntevien osuus on laskenut maan keskitasoon
- Lahtelaisten osallistuminen järjestö- tms. toimintaan on noususuuntaista ja maan keskiarvoa korkeampaa
- Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaissa on noussut ja on lähellä maan keskitason. Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneissä on laskenut ja on alle maan keskitason.

Elintavat

- Lahtelaisten yläasteikäisten alkoholin, tupakan tai nuuskan käyttö ei ole lisääntynyt vuosien 2017-2019 välillä.
- Yläasteikäiset ovat raittiimpia sekä tupakoivat ja käyttävät nuuskaa vähemmän kuin maassa keskimäärin (*THL kouluterveyskysely 2019)
- Yläasteikäisten kannabis- tai muiden laittomien huumeiden kokeilut eivät ole nousseet vuosien 2017-2019 välillä. Lahti on kymmenestä suurimmasta kaupungista kokeilujen määrissä toiseksi viimeisellä sijalla (*THL kouluterveyskysely 2019)
- Kannabiskokeilut ovat yleistyneet toisella asteella ja huumeiden saaminen koetaan helpoksi kaikissa ikäryhmissä (*THL kouluterveyskysely 2019)
- Lahdessa käytetään sekä alkoholia että tupakkaa koko maan keskiarvoa enemmän 20-64 -vuotiaiden ikäryhmässä,
- 20-64 -vuotiaiden ikäryhmässä ylipainoisuus on noussut yli maan keskitason sekä miehillä että naisilla, miehillä selvemmin
- Pojat ovat tyttöjä ylipainoisempia. Ikäryhmän ylipainoisuus on Lahdessa kuitenkin koko maata alhaisempi molemmilla sukupuolilla
- Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus on maan keskiarvoa suurempaa niin miesten kuin naisten keskuudessa

Terveystietä

- THL:n ikävakiointu sairastavuusindeksi on hieman yli maan keskitason
- Menetetty elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0-80 vuotta / 100 000 asukasta kohden ovat hieman yli maan keskitason
- Peruskoulun 8. ja 9. luokan tyttöjen kokemukset keskinkertaisesta tai huonosta terveydentilasta ovat nousussa
- 20 - 64 -vuotiaiden kokemukset keskinkertaisesta tai huonosta terveydentilasta ovat yli valtakunnan keskitason
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen, erityisesti naisten määrät ovat kasvussa ja yli valtakunnan keskitason.

Toiminta- ja työkyky

- Apua riittämättömästi saavien osuus 75-vuotta täyttäneistä on valtakunnan keskitason yläpuolella
- 100 metrin matkan juoksemisessa on valtakunnan keskitasoa enemmän suuria vaikeuksia naisilla
- Muistinsa huonoksi kokevien osuus 75-vuotta täyttäneistä on valtakunnan keskitason alapuolella sekä miehillä että naisilla
- Työkykyensä heikentyneeksi arvioivien osuus 20- 64 -vuotiaissa on yli valtakunnan keskitason

Seuraavissa taulukossa tarkastellaan sekä Lahti-tasoisia että sukupuolittaisia tietoja verrattuna koko maan tuloksiin. Silloin kun indikaattorin kohdalla on ilmoitettu kaksi eri vuosilukua, ensimmäinen niistä koskee Lahden tietoja ja toinen koko maan tietoja.

Lahtelaisten terveyden ja hyvinvoinnin tila (THL, Hyvinvointikompassi ja Kouluterveyskysely 7.1.2020).

Lahtelaisten terveyden ja hyvinvoinnin tila (hyvinvointikompassi 7.2.2020)

Elinolot

	Lahti	Koko maa	2014	2019
• Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2017)	9,9	8,1		
• Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (2018)	7,2	4,6		
• Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta (2018-) (2018)	0,1	0,9		
• Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2018)	28	29,5		
• Kunnan yleinen pienituloisuusaste (2017)	15	12,8		
• Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (2019)	19	20,5		

Kolmas	Lahti	Koko maa	2012	2017
1,	7,9	7		
0	7,5	4,9		
0	-	-		
17	-	-		
4,	-	-		
2,	56,9	59,9		

Elinolot

	Lahti	Koko maa	2014	2019
• Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (2017)	11,6	9,4		
• Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista (2018)	8,2	5,1		
• Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta (2018-) (2018)	-	-		
• Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (2018)	-	-		
• Kunnan yleinen pienituloisuusaste (2017)	-	-		
• Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (2019)	14,5	17,5		

Miehet

Naiset

Lahti	Koko maa	2014	2019
8,3	6,7		
6,3	4,1		
-	-		
-	-		
23,2	23,4		

Hyvinvoinnin jakautuminen

	Koko maa	Lahti	2012	2017
• Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot (2017)	27,7	26,5		

maan alin	Mittatikka	maan ylin
20,5		43,4

Ei saatavilla sukupuolittaista tietoa.

Koettu hyvinvointi ja osallisuus

	Lahti	Koko maa	2014	2019
• Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	8,8	9,1		
• Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	4,7	5,5		
• Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	63,2	63,5		
• Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	49,1	51,1		
• Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	8,7	8,8		
• Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	7,2	7,2		
• Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2016)	92,8	91,8		
• Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (2017)	55,4	58,9		
• Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	29,9	27,1		

Koko maan alin	Mittatikka	Koko maan ylin
2,7		21,9
1		15,5
56		76,2
45,1		66,2
5,8		13
3,9		10,1
88,3		94,8
49,3		82,6
21,4		29,5

Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Miehet				Naiset			
	Lahti	Koko maa	2014	2019	Lahti	Koko maa	2014	2019
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	12,6	11,3			5,5	6,9		
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	6,6	6,4			3	4,5		
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	59,6	60,9			66,3	66,1		
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	47,4	50,6			50,4	51,6		
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	7,8	9			9,5	8,7		
Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	6,8	5,8			7,6	8,2		
Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2016)	-	92,4			90,9	91,3		
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % (2017)	-	-			-	-		
Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	-	26,7			25,7	27,6		

Elintavat	Miehet			
	Lahti	Koko maa	2014	2019
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	4,1	5,6		
Päivittäin tupakoiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	18,7	14,1		
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	8	9,6		
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	31,3	29,5		
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	15,1	16,9		
Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m2) (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	23,2	20,1		
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	26,4	28,3		
Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	24	20,7		
Niukasti sekä tuoreita että kypsennettyjä kasviksia käyttävien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2017)	23,2	18,5		

Koko maan alin	Mittatikki	Koko maan ylin
0		22,9
3,5		18,7
2,1		34,5
23,7		38,1
7,8		44,7
11,8		28,7
14,6		51,1
14,6		24,3
16,1		26,2

Elintavat	Miehet			
	Lahti	Koko maa	2014	2019
Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	4,5	6,1		
Päivittäin tupakoiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	20,6	15,2		
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	8,1	10,5		
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	41,6	34,8		
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	17,5	19,5		
Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m2) (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	25,2	20,5		
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	25,8	28,5		
Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	25	22		
Niukasti sekä tuoreita että kypsennettyjä kasviksia käyttävien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2017)	-	23,6		

Koko maan alin	Mittatikki	Koko maan ylin
3,8		5,1
17,1		13
8		8,6
22,8		24
12,7		14,4
21,5		19,8
27		28
23,2		19,3
18,7		13,3

Terveystila	Miehet			
	Lahti	Koko maa	2014	2019
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2016)	106,9	100		
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (2017)	6903	6321		
Itsemurhien vuoksi menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (2016)	-	463		
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	29,8	27,5		
Kokee terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	19,6	20,9		
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	13,1	12,9		
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta (2018)	161,7	146,4		
Sepelvaltimotautitapahtumat ikävälillä 35 - 79 vuotta / 100 000 vastaavanikäistä (2016)	-	444		
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	12,4	12,9		

Koko maan alin	Mittatikki	Koko maan ylin
28,1		174,7
3391		10591
225		799
13,9		33
5		34,7
9,8		14,7
62,7		292,9
367		608
2,5		25

Terveydentila	Miehet				Naiset			
	Lahti	Koko maa	2014	2019	Lahti	Koko maa	2014	2019
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2016)	-	-			-	-		
Menetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (2017)	8817	8514			5185	4190		
Itsemurhien vuoksi menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta (2016)	-	696			-	223		
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	30,8	28,1			28,9	27		
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	12,7	14,7			25,8	26,8		
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	-	12,7			18,2	13,2		
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta (2018)	169,3	152			154,5	140,9		
Sepelvaltimotautitapahtumat ikävälillä 35 - 79 vuotta / 100 000 vastaavanikäistä (2016)	-	650			-	245		
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019)	6	5,7			18,1	19,8		

Toiminta- ja työkyky	Miehet				Naiset			
	Lahti	Koko maa	2013	2018	Koko maan alin	Mittatikki	Koko maan ylin	
100 metrin matkan juoksemisessa suuria vaikeuksia, osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	9,2	8			3,9		11,1	
500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	12,9	14,9			8,8		19,7	
Apua riittämättömästi saavien osuus väestöstä (%), 75 vuotta täyttäneet (2013, 2018)	14,2	11,7			8,9		16,6	
Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet (2018)	10,7	11,1			4,9		14,4	
Muistinsa huonoksi kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet (2018)	7,7	8,7			3,3		11,4	
Työkykynsä heikentyneeksi arvioivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	25,1	23,2			10,5		28,5	
Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	26,6	23,2			17,5		34	

Toiminta- ja työkyky	Miehet				Naiset			
	Lahti	Koko maa	2013	2018	Lahti	Koko maa	2013	2018
100 metrin matkan juoksemisessa suuria vaikeuksia, osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	6,2	6,7			11,7	9,3		
500 metrin matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (2018)	14,9	12,4			11,3	16,8		
Apua riittämättömästi saavien osuus väestöstä (%), 75 vuotta täyttäneet (2013, 2018)	10,1	8			16,6	14,1		
Itsestä huolehtimisessa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet (2018)	10,7	10,5			10,7	11,5		
Muistinsa huonoksi kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet (2018)	8,1	9,3			7,5	8,4		
Työkykynsä heikentyneeksi arvioivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat (2018)	28,2	24,4			22,5	22		
Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20 - 64-vuotiaat (2015, 2018)	-	24,5			27	21,9		

Muut ei taloudelliset asiat

Lahden kaupunki huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta toimivalla sisäisellä valvonnalla. Sisäisen valvonnan tehtävänä on hallintosäännön mukaan mm. edistää toiminnan lainmukaisuutta ja hyvän hallintotavan toteutumista. Sisäinen tarkastus ja omalta osaltaan ulkoinen tarkastus varmistavat sisäisen valvonnan toteutumisesta. Konserni- ja osakkuusyhteisöille on annettu korruption ja lahjonnan kieltävä ohjeistus ”Hyvä hallinto- ja johtamistapa Lahti-konsernissa” -ohjeessa, jonka yhteisöt ovat hyväksyneet toteutettavaksi omassa toiminnassaan. Tätä valvotaan Lahden kaupungin taholta konserniohjauksella kuntalain mukaisesti.

Tämän lisäksi kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 10.6.2019 kokouksessaan kaupungin eettiset ohjeet. Lahden kaupungin eettinen ohje on rakennettu yhteisesti strategiassa sovituille arvoille. Yhteisten arvojen avulla pystytään muodostamaan yhteinen käsitys siitä, miten organisaation onnistumisen ja menestymisen kannalta menetellään, mikä on oikein ja mikä on väärin.

Ihmisoikeusasioista kaupunki huolehtii toimimalla lainmukaisesti ja noudattamalla mm. Suomen perustuslakia, jossa on määritelty perusoikeudet. Lainmukaisen toiminnan valvonta huolehditaan edellä kerrotulla sisäisen valvonnan toimenpiteillä.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kuntatalousohjelman (VM) mukaan kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavan heikot. Tulorahoituksen osalta verotulot kääntyivät laskuun verokorttiuudistuksen ja tulorekisterin käyttöönoton viiveiden vuoksi. Suuret investointitarpeet kasvattavat investointimenoja ja samalla kuntien lainanottotarvetta. Tilannetta kuvaava toiminnan ja investointien rahavirta on suunnitelmakaudella kuntatalouskokonaisuuden osalta negatiivinen.

Kunnallisveroprosentteihin kohdistuu lähivuosina huomattavia korotuspaineita ja kuntatalouden velkaantuminen uhkaa kasvaa entisestään.

Arviot kuntatalouden kehitysnäkymistä on pyritty huomioimaan myös Lahden kaupungin taloussuunnitelmassa, vaikka esimerkiksi viimeaikaiset muutokset kuntien verokertymiin ovat olleet hyvin vaikeasti ennakoitavissa.

Hyvin poikkeuksellisesti Lahden taloussuunnitelma 2020–2022 on laadittu kahden ensimmäisen vuoden osalta tulokseltaan niukasti negatiiviseksi. Vuoden 2019 reilusti negatiiviseksi painunutta tulosta ei nähty voitavan kääntää positiiviseksi yhden talousarviovuoden aikana.

Taloussuunnitelma sisältää laajan vuoden 2019 keväällä päivitetyn Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman 2019–2022, jolla pyritään hillitsemään menojen kasvua koko ohjelmakaudella yhteensä noin 30 milj. euroa.

Iso talouteen vaikuttava toiminnallinen muutos on Työllisyyden kuntakokeilu, johon Lahti on lähtemässä mukaan. Kolmi- vuotinen, vuonna 2020 käynnistyvä työllisyyden kuntakokeilu tarjoaa kunnille nykyistä laajemmat mahdollisuudet kehittää toimia työttömyyden vähentämiseksi. Kokeilun piiriin ohjataan sellaiset työttömät ja työvoimapaaluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Kokeilun piiriin kuuluvat myös kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat ja maahanmuuttajat.

Kaupungin investointipaineiden arvioidaan kääntyvän loivaan laskuun ennätyskellisen vuoden 2019 jälkeen. Lahden eteläisen kehätien valmistuminen vuonna 2020 tuo osaltaan helpotusta investointimenoihin, vaikka koulu- ja päiväkotirakentaminen jatkuu vilkkaana.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Toimintakertomuksessa on arvioitava kunnan ja kuntakonsernin toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toiminnan kehittämiseen vaikuttavia seikoja.

Kaupunki arvioi riskejä kokonaisvaltaisesti. Riskienhallinnan kentät ovat taloudellisten- strategisten-, operatiivisten eli toiminnallisten ja vahinkoriskien muodostamat alueet. Arvioinneissa riskit nähdään pääosin uhkina, ei kuitenkaan mahdollisuuksina. Riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteiden ja kaupunginhallituksen antaman ohjeen sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa mukaisesti.

Riskikartoituksia tehdään eri tasoilla, esimerkiksi palvelualueiden johtoryhmissä ja palveluyksiköissä. Riskien tunnistamiseen ja hallitsemiseen käytetään erilaisia välineitä. Työpaikan vaarojen arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi tarkastuslistaa, projektiriskeissä nelikenttäanalyysiä johdannaisineen tai johtoryhmätasolla potentiaalisten ongelmien analyysiä (POA).

Riskikartoituksissa havaitut korjaavat tehtävät vastuutetaan ja annettuja tehtäviä käydään määrävälein läpi. Johtoryhmätasolla riskienhallinnan tehtävät hallitaan, mutta suorittavaa työtä tekevien osalta on puutteita olemassa. Kaikki työntekijät toteuttavat riskienhallintaa, vaikka eivät sitä osaltaan tunnista. Valtaosa riskeistä on tiedossa, mutta niitä ei ole kirjattu esimerkiksi perehdyttämistä tai henkilövaihdoksia ajatellen.

Riskien sisällöt poikkeavat toisistaan vastuualueiden kesken. Lisäksi riskien taloudellisissa vaikutuksissa on merkittäviä eroja, samoin kuin toimintojen keskeytyksissä, joita on usein mahdollista rahassa mitata. Yhteisiä, eri riskikartoituksissa tunnistettuja kaupunkitasoisia riskejä ovat:

1. tietojärjestelmät (toiminnallinen riski)
2. johtamisjärjestelmä, sisältäen sopimuksiin ja päätöksiin liittyviä riskejä (strateginen riski)
3. maineriskit eri syiden johdosta (strateginen riski)
4. taloudelliset riskit, kuten hankinnat ja niiden valvonta (taloudellinen ja toiminnallinen riski)
5. henkilöstöriskit, kuten rekrytointi, osaaminen erityisesti muuttuvan työympäristön johdosta sekä esimies- ja alais-taidot (vahinkoriski).

Turvallisuus on asia, joka toistuu riskilistoissa. On oletettava, että turvallisuuteen liittyvät riskit kasvavat entisestään seuraavien vuosien aikana. Lisäksi useiden riskien osalta on havaittavissa strategisia, eli pitkän aikavälin riskejä. Yhtenä esimerkkinä on tiloihin liittyvät haasteet, kuten sisäilmaongelmat, joka on strateginen ja taloudellinen riski. Ilmaston muuttuminen vaikuttaa myös esimerkiksi rakennusmääräyksiin ja infran suunnitteluun. Rakennukset tulee suunnitella nyt niin, että niitä voidaan käyttää viidenkymmenen vuoden kuluttua.

Merkittäviin taloudellisiin riskitekijöihin kuuluu edelleen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, jonka osalta kaupungin mak-suosuuden toteutumisen varmistamiseksi on tehty toimenpiteitä. Hyvinvointiyhtymän toimitusjohtajan vaihtumisen myötä on aloitettu toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi.

Heinäkuussa kaupunki joutui kyberhyökkäyksen kohteeksi. Tilanteen johdosta perustettiin tilannekeskus ja toimintaa jatkettiin keskeytyksettä. Tietojärjestelmät eivät toimineet asiallisesti useamman viikon aikana. Tietoliikenneyhteys Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymään suljettiin varotoimenpiteenä. Tapahtuman johdosta hyvinvointiyhtymän ja Lahden kaupungin verkot eriytettiin. Kyseessä oli rikos, jota keskusrikospoliisi edelleen tutkii.

Vuonna 2018 havaittu ARA:n myöntämien tukien maksatuspuutteet johtivat vakuutusyhtiön korvaukseen julkisyhteisön hallinnon vastuuvakuutuksen kautta. Vakuutusyhtiö korvasi kaupungille 142 000 euroa.

Lahden kaupunki nosti 9.4.2014 kilpailuoikeudellisen vahingonkorvauskanteen Helsingin kärjäoikeudessa asfalttikartelliasiaassa, jossa Lahden kaupungin pääasiallisena sopimus-kumppanina toimi NCC. Kaupunginhallitus hyväksyi joulukuussa 2019 asfalttikartellia koskevan sovintosopimuksen Lahden kaupungin ja NCC:n (NCC INDUSTRY OY) väillä.

Riskienhallinta on kokonaisuutena tarkastellen toteutunut kohtuullisesti. Osittain tilanne on parantunut, mutta tilanne ei ole vielä hyvä. Vuosikello toimii yhtenä muistuttajana riskienhallinnassa. Syksyllä 2019 tehty kymmenen johtajan haastattelu tuotti tiedon, että riskienhallinta koetaan tärkeäksi, mutta riskienhallintatoimenpiteisiin ei palata. Kun riski on kirjattu, niin riskiin palataan usein vasta kun riskilistoja uudelleen käsitellään.

Kaupungin riskeihin liittyvät oleellisesti myös ulkoiset uhat. Keskeisimmät näistä uhkista ovat digitaalinen turvallisuus, sähkökatko, maantie- tai raideliikenteen onnettomuus. Ulkoisiin uhkiin liittyvää varautumista on ylläpidetty mm. harjoitusten avulla.

Konserniohjeen mukaan tytäryhtiöiden on järjestettävä toimintansa laatuun ja laajuuteen nähden riittävä riskienhallinta. Tämä näkyy esimerkiksi Päijät-Hämeen ateriapalvelujen riskienhallintatoimissa, jotka ovat kattavampia ja laajempia kuin muilla vastaavan kokoisella yhtiöllä. Riskienhallinta on suhteutettu toimintaan ja sen laajuuteen.

Lahden kaupungin riskienhallinnan luokat

Tulorahoituksen riittävyys - Toimintatuotot, veropöytä, liikevaihto, ym.	Taloudelliset riskit	Strategiset riskit	Toimintaympäristö - Kaupunkiläisten ikärakenne, elinkeinoelämän kehitys, valtiontalous ja poliittisia, kansainvälinen muuttoliike, ym.
Menojen hallinta - Henkilöstömenot, investoinnit, ulkoiset ostot, ym.			Toiminnan kehittäminen - Kehityksen järjestäminen, mahdollisuuksien tunnistaminen, maine- ja imagoriskit, ym.
Rahoitus - Kassanhallinta, korkoriskit, takaukset, ym.	Operatiiviset riskit	Vahinkoriskit	Johtaminen - Johtamisjärjestelmät, -kulttuuri, -taito, päätöksentekokyky, ym.
Toiminta - Prosessien toimivuus, talousseuranta, hankkeiden hallinta, toimitilat ja kilpailut, ym.			Onnettomuudet - Myrskyt, tulvat, ympäristövaHINGET, ym.
ICT - Palveluiden jatkuvuus, luotettavuus, osaaminen, ym.	Juridinen vastuu - Sopimusriskit, hankinnat, ym.		Palvelutuotannon turvallisuus - Työsuojelu, työhyvinvointi, toimintaturvallisuus, henkilöturvallisuus, ym.
Juridinen vastuu - Sopimusriskit, hankinnat, ym.			Henkilöstö - Avoimen henkilöstön, henkilöstön osaaminen, henkilöstön saavuus, ym.

Riskit on jaoteltu siten, että pitkän aikavälin palvelukykyyn vaikuttavat taloudelliset ja strategiset riskit. Toteutuessaan ne usein heikentävät jopa merkittävästi kaupungin toimintaedellytyksiä. Vahinko- ja operatiiviset, eli toiminnalliset riskit heikentävät kaupungin tulokellisuutta päivittäisessä toiminnassa.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Riskiluokan alle kuuluvat esimerkiksi toimintaympäristö kuten lainsäädäntö ja väestön ikärakenteen kehitys. Toiminnan kehittämisen osia ovat palveluiden järjestäminen, kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen sekä maine ja imago-riskit. Johtamisen alle kuuluvat johtamisjärjestelmät, -kulttuuri, -taito ja päätöksentekokyky. Strategisten riskien hallinta on keskeisessä osassa valtuuston ja hallituksen toimintaa.

Strategisista riskeistä johtamiseen tulee kiinnittää huomiota. Asiantuntijan työstä suuri osa työajasta voi kuluu henkilöstöhallinnon tehtävissä ja hänellä voi olla useita kymmeniä alaisia. Riippuen työtehtävästä, esimies kykenee johtamaan 6-8 alaista, joskus 10-12, mutta ei viittäkymmentä. Työajan rajallisuus suhteessa edellytyksiin voi ilmetä eri riskien muodoissa, kuten sisäisen valvonnan puutteina, työn laadussa tai asioiden viivästyminenä.

Useiden strategisten mittareiden (työllisyys, työttömyysaste, uusien yritysten määrä) valossa Lahden kehitys on tällä hetkellä neutraalia parempi, mutta ei riittävän nopeaa verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin. Arvioiden mukaan kaupunki joko pysyy nykyisenlaisena tai muuttuu tulevaisuudessa muuttotappiokunnaksi. Lahti on nyt kuitenkin yliopistokaupunki, joka voi mahdollistaa positiivisen tulevaisuuden.

Riskinä on nopeasti muuttuvat suunnat päätöksissä, ja toimintojen organisoinnissa aiheuttavat epävarmuutta sekä lisäävät toiminnan ja johtamisen tehottomuutta. Päätöksenteon tulee vielä nykyistä enemmän edistää Lahden pitkän aikavälin myönteisiä mahdollisuuksia sekä vastata siihen, että strategisia riskejä osataan torjua tai niihin varautua.

Lainsäädännön muutokset tuovat yleensä velvollisuuden lisätehtävien hoitamiseen, joka asettaa paineita menorakenteeseen. Muutokset vaativat yleensä myös lisääntyvää kehitys- ja selvitystyötä. Mikäli menoja lisätään, tulee vastaavasti muita kuluja karsia.

Toiminnalliset riskit

Operatiiviset eli toiminnalliset riskit koskevat päivittäistä toimintaa. Toiminnallisiin riskeihin kuuluu toimintoihin, kuten hankkeiden hallintaan ja toimitiloihin liittyvät riskit, sekä jurisiin vastuihin kuten sopimuksiin ja ICT-palveluihin, erityisesti palveluiden jatkumiseen ja luotettavuuteen liittyvät riskit. Myös ympäristöriskit kuuluvat toiminnallisiin riskeihin.

Omaisuteen kohdistuvat riskit kohdistuvat mm. omaisuuden hankintaan ja ylläpitoon. Hankintoja säätelee keskeisesti julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö. Merkittävä osuus kunnassa suoritettavista hankinnoista on kilpailutettu hankintatoimen kautta.

Vuonna 2018 valittiin ICT-palvelun tuottaja, joka viivästyksen johdosta pääsi aloittamaan toiminnan helmikuussa 2019. ICT-palveluihin liittyvät riskejä on tunnistettu ja niitä toteutui vuoden 2019 aikana. Tietoverkkoon tunkeutuminen aiheutui sekä merkittäviä taloudellisia tappioita, että muita haittoja. Tapahtuman jälkeen on tietoverkkoihin tehty muutoksia ja korjattu aiempia virheitä.

EU:n tietosuojasetusta (General Data Protection Regulation, GDPR) on sovellettu kaikissa EU:n jäsenmaissa toukokuusta 2018 alkaen. Tietosuojasetusta sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn. Virheellisestä toiminnasta voi kaupungille seurata jopa 20 miljoonan euron

sakko. Kesällä 2019 tapahtunut murtautuminen kaupungin tietojärjestelmään on voinut aiheuttaa teoriassa tietosuojaan liittyvän riskin, joskaan sellaisesta ei ole viitteitä.

Sopimusriskien merkitys kasvaa edelleen. Kaupungissa tehtävät sopimukset ovat pääsääntöisesti julkisia tai sopimukset vahvistaa ylempi taho. Julkinen toimintamalli tuo läpinäkyvyyttä sopimuksiin. Suuren taloudellisen riskin muodostavat nykyiset valvontaresurssit sopimusten toteutuksen seurannassa. Riski on kasvanut kaupungin siirryttyä monissa tilanteissa palvelujen ostajaksi. Vallitseva suunta on hankkia palvelut ja tuotteet ulkopuolisilta, jolloin myös valvontatoimet tulee resursoida. Henkilöstön vähentäminen lisää esimiestyöhön ja valvontaan liittyviä riskejä.

Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät mm. talouden tasapainoon, tulorahoitukseen riittävyyteen, investointeihin ja rahoitukseen. Rahoitusriskit voidaan ryhmitellä korkoriskiksi, valuuttariskiksi, likviditeettiriskiksi ja luottoriskiksi.

Kuntatalous on suurten haasteiden edessä. Lahti ja lähes kaikki muut suuret kaupungit tekivät vuonna 2019 reilusti negatiivisen tuloksen, johtuen verorahoitukseen liittyvistä muutoksista, käyttötalousmenojen, erityisesti sote-menojen, nopeasta kasvusta ja kuntien mittavista investointitarpeista. Tässä tilanteessa kuntien ja myös Lahden kaupungin omarahoitus investointeihin supistuu ja lainanotto lisääntyy. Julkisen sektorin kestävyysvaje kasvaa edellä kuvatun kehityksen seurauksena. Kuntien talouskriisin välttäminen vaatii sekä valtion että kuntien omia toimenpiteitä taloustilanteen korjaamiseksi.

Talouden seurantaä käsitellään kuukausittain palvelualueiden ja konsernihallinnon johtoryhmissä, vastualueilla ja palveluyksiköissä, eikä seurannassa ole havaittu virheellisiä tai puutteellisia menettelyjä vuonna 2019. Taloustilanne viedään säännöllisesti myös kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle tiedoksi.

Rahoitusriskejä, joita ovat korkoriski, valuuttariski, likviditeettiriski ja luottoriski, hallitaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitustoiminnan ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Riskienhallintaa toteutetaan hajauttamalla lainat ja sijoitukset toteuttamishetken markkinatilanteen mukaan ja jo olemassa oleva laina- ja sijoitus-salkku huomioon ottaen, ottamalla kantaa lainan tai sijoituksen korkoperustaan, valuuttaan ja erääntymisajankohtaan sekä muuttamalla sijoitus- ja lainasalkkujen korko- ja/tai valuuttajakaumaa johdannaisoppimusten avulla.

Korkoriski on korkojen muutoksista aiheutuvaa epävarmuutta. Kiinteäkorkoiset lainat tai saatavat eivät voimassaoloaikanaan ole korkoherkkiä. Vaihtuvakorkoisten lainojen osuus kaupungin korollisista lainoista oli tilinpäätöshetkellä 45,0 prosenttia ja niistä koronvaihtosopimuksiin oli tilinpäätöshetkellä muutettu kiinteäkorkoisksi 22,9 prosenttia.

Rahavaroihin, sijoituksiin ja johdannaisoppimuksiin liittyvä riski siitä, ettei vastapuoli täytä velvoitteitaan. Tätä vastapuoliin liittyvää luottoriskiä rajataan tekemällä sopimukset kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitustoiminnan ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä ei rahavaroihin, sijoituksiin eikä johdannaisoppimuksiin liity vastapuolen luottoriskiä.

Valuuttamääräisiin lainoihin liittyvä valuuttariski on eliminoitu lainojen noston yhteydessä valuuttavaihtosopimuksilla.

Tilinpäätöshetkellä kaupungilla ei ole lainoihin tai korkovirtoihin liittyvää valuuttariskiä.

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että kaupungin maksuvalmiutta ei pystytä turvaamaan joka tilanteessa. Kaupungin maksuvalmiutta ennakoidaan maksuvalmiussuunnittelulla ja kassaennusteilla. Likviditeettireservinä ovat rahat ja pankkisaamiset, konsernitilin luottolimitit sekä muut luottolimitit, kuten kuntatodistusohjelmat. Tilikauden lopussa kaupungin yhteensä 300 milj. euron kuntatodistusohjelmasta oli käytössä 0 euroa.

Vahinkoriskit

Vahinkoriskien luokkaan kuuluvat muun muassa henkilöstöön kuuluvat riskit, toimitilaturvallisuus ja onnettomuudet. Henkilöstöriskkejä ovat avainhenkilöriski, henkilöstön saatavuus ja osaaminen.

Kaupungin kiinteistöt on pääosin vakuutettu täysarvostaan äkillisiä ja ennalta-arvaamattomia vahinkoja vastaan. Omavastuuraja kiinteistöissä on 300 000 euroa. Vakuutus korvaa esimerkiksi tulipalon ja äkillisen vuotovahingon. Keskeytysvakuutuksen kautta voidaan järjestää korvaavat väliaikaiset toimitilat korjauksen tai uusimisen ajaksi. Tilaomaisuudesta on

huolehdittu, mutta kiinteistöjen osalta on epävarmuustekijöitä edelleen olemassa.

Kaupunki varautuu onnettomuuksiin ja muihin vahinkoriskeihin vakuutuksilla ja vahinkorahastolla. Kiinteistöjen osalta riskit ovat pääasiassa ylläpitopalveluiden tuottamiseen liittyviä resurssiriskejä, sopimusriskejä ja palveluiden hankintaan liittyviä riskejä. Kaupungin vakuutuspolitiikan mukaisesti, vahinkoriskit pidetään vapaaehtoisissa vakuutuksissa pääosin kaupungilla. Tämä näkyy korkeina omavastuurajoina, jolloin vakuutusmaksut ovat vastaavasti matalampia.

Taloudellisten vahinkojen varalta on Lahden kaupungilla käytössä vahinkorahasto, josta varataan talousarvioon yleishallinnon vastuualueelle vuosittain 50 000 euron suuruisen määräraha mahdollisia äkillisiä vahinkoja varten. Vahinkorahaston pääoma 31.12.2019 oli 10,4 milj. euroa. Tilikauden 2019 aikana rahastosta ei korvattu vahinkoja.

Edellä mainittujen strategisten, taloudellisten, toiminnallisten ja vahinkoriskien hallintaan käytetään erilaisia hallintakeinoja. Lähtökohtaisesti havaitun riskin hallinta ja korjaavat toimet nimetään jonkun henkilön vastuulle. Joissain tapauksissa nimetty yksikkö vastaa kokonaisuuden hallinnasta.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisellä valvonnalla ja riskienhallinnalla tarkoitetaan organisaation sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa toiminnan johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa ja toimintaprosesseja. Ne ovat myös olennainen osa läpinäkyvää, laadukasta ja vastuullista päätöksentekoa, jolloin ne pitävät sisällään myös riittävän vaikutusten ja riskien arvioinnin sekä tosiseikkoihin ja lainsäädäntöön perustuvan päätöksenteon.

Asianmukaisesti järjestetty sisäinen valvonta edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja strategisten sekä toiminnan ja talouden tavoitteiden saavuttamista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristön analysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ulottuvat koko organisaatioon ja kaikkeen sen toimintaan. Se kattaa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen kuntien yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupungin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävä ja luotettava ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävinä, toimivallan ja vastuiden jakona, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana, osaamisena ja väärinkäytösten ehkäisyssä. Hyvin toimiva sisäinen valvonta vähentää tahallisia ja tahattomia virheitä, taloudellisia menetyksiä, epäjohtamuskäytäntöjä ja puutteita asioiden hoidossa.

Sisäisen valvonnan selonteko perustuu konsernihallinnon, palvelualueiden ja taseyksiköiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiin havaintoihin.

Hallinto- ja johtamiskulttuuri

Lahden kaupungin hallinto- ja johtamiskulttuuri perustuu kuntalain, hallintolain sekä muiden säännösten lisäksi kaupungin toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, sääntöihin sekä ohjeistettuihin toimintatapoihin. Erityinen vastuu hallinto- ja johtamiskulttuurin luomisesta, viestinnästä, toimeenpanossa, ylläpitämisestä ja poikkeamiin reagoimisesta on ylimmällä johdolla, johtavilla viranhaltijoilla ja esimiehillä.

Kaupunginvaltuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaisesti tilivelvolliset toimielimet vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Konsernihallinnon, palvelualueiden sekä taseyksiköiden johtavien viranhaltijoiden velvollisuutena on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueillaan ja vasta siihen liittyvästä viestinnästä ja raportoinnista toimielimille. Kaupunkikonserniin kuuluvan yhteisön, säätiön ja kuntayhtymän, tms. hallitus tai toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä yhteisöä koskevan lainsäädännön ja kaupungin konserniohjeen mukaisesti.

Hallintosääntö on ajan tasalla ja myös 2021 tapahtuvan por- mestarimalliin siirtymisen aiheuttamat muutokset on pääosin hyväksytty kaupunginvaltuustossa. Hallintosääntöön on kirjattu toimielinten ja viranhaltijoiden toimivalta ja vastuut, tarvittaessa toimivaltainen taho tekee toimivallan delegointipäätöksen.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.6.2019 eettiset toimintaperiaatteet. Eettiset toimintaperiaatteet on kuvaus yhteisistä toimintavoista ja arvoista, ja se on koko henkilöstön ohjenuora päivittäiseen toimintaan. Toimintaperiaatteiden tarkoituksena on helposti ymmärrettävällä tavalla ohjata kaupungin eri toimijoiden päätöksentekoa, toimintaa ja vuorovaikutusta kaupungin työpaikoilla, luottamustoimissa ja julkisuudessa. Eettisillä toimintaperiaatteilla edistetään lisäksi luottamusta julkisten varojen käyttöön ja hyvään hallintoon. Eettiset toimintaperiaatteet tukevat myös hyvän hallinnon periaatteita sekä hallinnon oikeusperiaatteita. Johtoryhmät ovat käsitelleet Eettiset toimintaperiaatteet ja ohjeistaneet käymään ne läpi henkilöstön kanssa. Eettisten toimintaperiaatteiden juurruttaminen organisaatiossa jatkuu.

Oikeusvaltioperiaatteisiin ja hyvään hallintoon kuuluu oikeus hakea muutosta riippumattomalta taholta kuten tuomioistuimelta. Tämä myös kannustaa hyvään, avoimeen ja huolelliseen asioiden valmisteluun. Vuosittain tehdään melko vakiintunut määrä oikaisuvaatimuksia, kanteluita, valituksia jne. Huomionarvoista on, että vuoden 2019 kaavoista ei ole tehty hallinto-oikeuteen yhtään valitusta. Kaavoitusprosessin aikana käytävään vuorovaikutukseen asukkaisen kanssa on panostettu merkittävästi.

Riskienhallinnan järjestäminen

Kaupunginvaltuusto ohjaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä mm. hyväksymällä Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan -asiakirjan. Kaupunginvaltuusto edellyttää, että kaikilla kaupunkikonserniin kuuluvilla palvelualueilla, yhtiöillä, taseyksiköillä, säätiöillä, yhteisöillä ja kuntayhtymillä on asianmukaisesti järjestetty sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Riskienhallinnan toteutus on vastuutettu kaupunginvaltuuston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Kaupunginhallituksen hyväksymässä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -asiakirjassa kuvataan tarkemmin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmä. Lisäksi rahoitus- ja sijoitustoiminnan riskienhallintaan otetaan kantaa kaupunginvaltuuston hyväksymässä Lahden kaupungin rahoitustoiminnan ja sijoitustoiminnan periaatteet -asiakirjassa.

Palvelualueiden johtoryhmät tarkastelevat säännöllisesti riskejä. Riskikartoituksia tehdään ja niitä käydään läpi vaihtelevilla aikajänkeillä. Kattavuudessa ja tarkastelun kriittisyydessä on palvelualueittain ja toimintayksiköittäin eroja, kaupungissa ei ole käytössä vakioitua tapaa. Riskien tunnistaminen ja kokonaisvaltainen analysointi on keskeinen osa riskienhallintaa. Riskin toteutumisen välittömät vaikutukset voivat olla hyvinkin marginaalisia, mutta seurannaisvaikutuksilla voi olla merkittävää haittaa kaupungille. Palvelualueilta saatujen selvitysten mukaan, riskiarviointi ja riskien hallinta on pääosin hyvällä tasolla.

Merkittävin toteutunut riski vuonna 2019 oli tietotekniikan ja liikenteen häiriö, jonka aiheutti ns. kyberhyökkäys. Häiriö aiheutti merkittävät välilliset ja välittömät kustannukset. Vaikutukset kestivät pitkään vielä akuuttivaiheen jälkeen, aiheutuksen haasteita mm. asiakastyössä. Lievempiä tilanteita on ollut myös aikaisemmin ja tammikuussa 2019 Lahdessa olikin harjoitettu kyberhyökkäystilanteesta toimimista. Kesän 2019 hyökkäyksen jälkeen mm. salasanaikäytäntöjä on tiukennettu, palvelimiin ja palveluihin kirjautumista on muutettu, palomuurisäännöstöä on muokattu ja tietoteknisen ympäristön valvontaa on tehostettu. Myös henkilöstön tietoturvaosaamista ja varovaisuutta pitää lisätä.

Yksi niin yleisissä keskusteluissa kuin palvelualueiden selvitelyissä esille tullut kasvanut riski on väkivallan uhka. Sekä väkivallan uhan että toteutuneen väkivallan määrän todetaan lisääntyneen. Väkivalta- ja vaaratilanteisiin suhtaudutaan aina vakavasti ja niitä koskeva ohjeistus löytyy intrasta.

Vuonna 2020 tehdään kaupunkitasoinen riskienhallintakartoitus, samalla kehitetään riskienhallintaa. Suunnitteilla on myös riskienhallintaohjelmiston hankinta. Näillä keinoin voidaan parantaa ajantasaista riskienhallintaa niin kaupunkitasoisesti kuin toimintayksiköissä ja tehdä siitä näkyvämpää.

Johdon ja esimiesten tietoisuutta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta tulee edelleen parantaa. Tätä tavoitetta tukee mm. intraan rakenteilla oleva oppimisympäristö, josta löytyy jatkossa organisaation sisäistä koulutusta myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulisi olla luonteva osa toiminnan ja talouden suunnittelua, seuranta ja raportointia. Tämän suuntaisia näkemyksiä on esitetty myös palvelualueilta, tavoitteena mm. riskienhallinnan kokonaisarvioinnin ottaminen osaksi vuosisuunnittelua.

Johdon ja esimiesten valvontatoimenpiteet

Kaupunginhallituksen hyväksymässä ohjeessa ”Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa” on kuvattu keskeisiin prosesseihin sisältyvät valvontatoimenpiteet. Kaupungin muilla määräyksillä ja ohjeilla on lisäksi täydennetty hallinnon ja talouden hoidon menettelytapavaatimuksia. Konsernihallinto, palvelualueet, toimintayksiköt, taseyksilöt ja muut toimijat ovat määritelleet ne valvonnan tavat, joilla varmennetaan asianmukaiset hallinnon ja talouden hoidon menettelyt sekä riskienhallinta.

Päätös- ja hyväksymistoiminta järjestetään niin, että vaarallisia työyhdistelmiä ei pääse syntymään. Pienemmissä yksiköissä tämä voi olla haasteellista. Tarvittaessa toimintamalleja luodaan ja edelleen kehitetään yhteistyössä kaupungin eri yksiköiden kanssa, jotta niistä saadaan toimivia, tehokkaita ja luotettavia.

Sopimustoimintaa on ohjeistettu ja valvonta kohdistuu niin sopimusten laadintaan, täytäntöönpanoon ja noudattamiseen sekä sopimusten irtisanomisen ja voimassaolon seurantaan. Sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan merkitys on kasvanut merkittäväksi osaamiskokonaisuudeksi, kun huomattava osa palveluista tuotetaan muualla kuin kaupungin omana toimintana. Sopimushallinnassa koetaan edelleen olevan puutteita, sillä käytössä oleva järjestelmä ei tue sopimushallinnan tarpeita. Vuonna 2020 tapahtuvassa asianhallintajärjestelmän vaihdoksessa on tähän odotettavissa parannusta. Samassa yhteydessä on hyvä selkeyttää prosesseja ja tarkentaa vastuita.

Kehityskeskustelut on tärkeä johdon ohjausta ja valvontaa toteuttava menetelmä. Sen lisäksi, että se toimii tärkeänä tavoitteiden asetannan ja seurannan työkaluna, on se myös tärkeä keino saada tietoa organisaatioon ja toimintaan liittyvistä haasteista ja kehittämistarpeista. Vuoden 2020 alussa Lahdessa otettiin käyttöön uusi kehityskeskustelusovellus.

Lahden kaupunkikonsernissa on tullut vuoden aikana esille muutamia väärinkäytösepäilyjä. Väärinkäytösepäilyjen selvittäminen on pääsääntöisesti esimiehen vastuulla. Lakipalvelut ja sisäinen tarkastus ovat aloittaneet toimintamallin valmistelun väärinkäytösepäilyjen selvittämiseen. Epäasiallisesta toiminnasta tai kohtelusta on tullut alle kymmenen virallista ilmoitusta. Lisäksi yhteydenottoja epäasialliseen käyttäytymiseen tai vastaavaan liittyen on tullut viitisenkymmentä. Kaikista tapauksista ei ole keskitetysti tietoa. Häirinnän/epäasiallisen kohtelun osalta ohje sekä ilmoituslomake löytyvät intrasta.

Omistajaohjauksessa ja konserniohjauksessa käytetään merkittävää ohjausvaltaa ja toteutetaan valvontavastuuta. Tällä vallalla ja vastuulla on myös merkittäviä vaikutuksia kaupungin talouteen. Vuonna 2019 on omistajaohjauksessa ollut tapauksia, joiden perusteella voidaan todeta, että valvontaa ja reagointivalmiutta tulee kehittää. Raportointia on kehitettävä ja konserniohjeen noudattamisen tärkeyttä painotettava. Omistajaohjauksen resurssit lisätään vuonna 2020.

Tieto ja tiedonvälitys

Viestintä ja raportointi ovat olennainen osa johtamisen, toiminnan suunnittelun ja arvioinnin sekä valvonnan ja riskienhallinnan kokonaisuutta. Tilivelvolliset toimielimet, johtavat viranhaltijat ja esimiehet ovat velvollisia järjestämään oikean ja riittävän sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä raportoinnin, jotta he kykenevät asianmukaisesti valvomaan vastuullaan olevaa toimintaa ja sen riskienhallintaa. Avoimuus tukee hyvän hallintotavan toteutumista ja edistää osallistumista.

Strategiassa ja vuosisuunnitelmissa määritellyt tavoitteet ohjaavat toimintayksiköiden viestintää ja raportointia. Asukkaille, henkilöstölle ja muille sidosryhmille välitetään oikeaa ja ajantasaista tietoa valmisteilla olevista asioista, vaikuttamismahdollisuuksista ja päätöksistä. Ajantasaisten ja luotettavien raportointi mahdollistaa tilivelvollisten toimielinten ja johdon vastuulla olevan valvonnan, toiminnan ja talouden tavoitteiden saavuttamisen seurannan sekä korjaavien toimenpiteiden määrittelyn tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lainsäädännöllä on viime vuosina erityisesti edistetty tiedon saatavuutta ja saavutettavuutta. Tiedon saannin ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamisen eteen on tehty Lahdessa aktiivisesti töitä. Lahden kaupungissa tiedotetaan aktiivisesti eri kanavien kautta ja Lahti on esimerkiksi sosiaalisen median aktiivisuudessa suurista kaupungeista viiden aktiivisimman joukossa. Kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia kehitetään jatkuvasti, kehitteillä on esimerkiksi kaupunkitasoinen osallistuvan budjetoinnin malli.

Ennuste- ja seurantamenetelmiä on kehitetty. Johdon raportoinnin käyttöönoton myötä toiminnan ja talouden seuranta sekä ennustettavuus helpottuu ja nopeutuu. Raportointiratkaisun avulla on tarkoitus, että johto pystyy vaivattomasti löytämään keskeiset johtamisen ja päätöksenteon tueksi tarvittavat tiedot yhdestä paikasta. Johdon raportointi vastaa onnistuessaan siihen tiedolla johtamisen tarpeeseen, joka on noussut esille palvelualueiden antamien selontekojen ja sisäisen tarkastuksen tekemien havaintojen perusteella.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus toimii kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan alaisuudessa. Sen tehtävät, asema ja valtuudet on määriteltävä kaupunginhallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintasäännössä. Tarkastustyö perustuu vuosittain laadittavaan toimintasuunnitelmaan, jonka kaupunginhallitus hyväksyy. Sisäisessä tarkastuksessa työskentelee konsernitarkastaja.

Sisäinen tarkastus tukee kaupungin johtoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa. Sen tehtävänä on arvioida hyvän hallintotavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tehokkuutta sekä tukea organisaatiota sen arvojen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Sisäinen tarkastus toimii tehtävässään riippumattomana tarkastettavista toiminnoista ja arvioi organisaatiota objektiivisesti.

Kaupunginhallitukselle raportoidaan puolivuositain tarkastus- ja arviointityön keskeisistä tuloksista. Tarkastuskohteille annetaan kehittämissuhteita ja vastaava johto laatii toimintasuunnitelman kehittämissuhteille. Kehittämissuhteita seurataan tarkastusraportissa esitetyn aikataulun mukaisesti, noin puoli vuotta tarkastuksesta. Lisäksi kaupunginhallituksen pyynnön perusteella vuonna 2019 on tehty

jälkiseurantaa 1-2 vuoden kuluessa tarkastuksesta. Seurantaan kehitetään edelleen, jotta seurantaan käytetty panos ei olisi liian suuri suhteessa jälkiseurannasta saatuun hyötyyn.

Yhteenveto havainnoista ja arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta

Kaupunginhallitus toteaa arvionaan, että kaupungin toiminnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja lainmukaisuudesta.

Kaupunginhallituksen tunnistamat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistarpeet ovat:

- Häiriöttömien tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien varmentaminen
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osaamisen lisääminen
- Sopimushallinnan ja -valvonnan kehittäminen
- Luotettavan ja helppokäyttöisen raportointijärjestelmän käyttöönotto
- Eettisten toimintaperiaatteiden noudattamisen edistäminen

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista. Kustakin tuloslaskelman erästä on esitettävä vastaava tieto viimeistä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Laskelma sisältää kaupungin ja taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut. Kaupungin sisäiset tulo- ja menoerät eivät sisälly tilinpäätöksen tuloslaskelmaan, minkä vuoksi laskelma poikkeaa talousarviossa esitettävästä tuloslaskelmasta.

Toimintakate -651,5 milj. euroa on toimintatuottojen ja -kulu- jen erotus, eli käyttötalouden nettomeno. Toimintakate heikkeni edellisvuodesta 29,3 milj. euroa eli 4,7 prosenttia.

Toimintatuotot ja -kulut on luokiteltu tililuokittain Suomen Kuntaliiton suositusten mukaisesti. Henkilöstökulut sisältävät palkat, sosiaali- ja eläkevakuutuskulut, kunnan vastuulla olevat eläkkeet, sekä luottamushenkilöiden palkkiot. Palvelujen ostot koostuvat asiakas- ja muiden palvelujen ostoista.

Verotulokertymä oli yhteensä 475,4 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen oli 2,2 prosenttia. Valtionosuudet olivat 193,9 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen oli 1,3 prosenttia. Verotulojen ja valtionosuuksien tarkempi erittely on esitetty tilinpäätöskirjan kohdassa Tuloslaskelmaosan toteutuminen, Verorahoituskokonaisuus.

Rahoitustuotot ja -kulut 8,7 milj. euroa, joka oli 2,7 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Osinkotuottojen osuus oli 18,0 milj. euroa.

Vuosikate laski 26,4 milj. euroon, mikä on 19,3 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuosikate kuvaa kunnan tulo- rahoituksen riittävyyttä, jota tuloslaskelman puolella verrataan käyttömaisuuden poistoihin. Lahden vuosikate kattoi käyttömaisuuden 47,9 milj. euron suuruiset poistot 55,2 prosenttisesti.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja meno- jen erotus, joka lisää tai vähentää kaupungin omaa pääomaa. Tulos vuodelta 2019 oli -20,5 milj. euroa, mikä on 21,0 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tuloslaskelman tunnusluvuihin toimintatuotot/toimintakulut prosentti oli 12,5, vuosikate/poistot -prosentti oli 55,2 ja vuosikate/asukas 221 euroa/asukas.

LAHDEN KAUPUNKI TULOSLASKELMA

Taseyksiköt mukana, ei sisällä sisäisiä tuottoja eikä kuluja.

	TP 2019	TP 2018	Muutos %
Toimintatuotot	93,3	91,3	2,2 %
Myyntituotot	23,9	22,3	7,0 %
Maksutuotot	16,8	16,5	1,7 %
Tuet ja avustukset	8,2	9,1	-10,7 %
Vuokratuotot	30,4	30,3	0,3 %
Muut toimintatuotot	14,1	13,0	8,3 %
Valmistus omaan käyttöön	1,0	1,3	-25,6 %
Toimintakulut	-745,8	-714,8	4,3 %
Henkilöstökulut	-161,8	-159,3	1,6 %
Palvelujen ostot	-504,9	-479,7	5,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15,8	-16,2	-2,4 %
Avustukset	-40,8	-37,6	8,4 %
Muut toimintakulut	-22,5	-22,0	2,0 %
TOIMINTAKATE	-651,5	-622,2	4,7 %
Verotulot	475,4	465,1	2,2 %
Valtionosuudet	193,9	191,4	1,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	8,7	11,4	-23,6 %
Korkotuotot	8,5	9,1	-7,2 %
Muut rahoitustuotot	18,9	15,9	19,0 %
Korkokulut	-13,1	-13,0	0,7 %
Muut rahoituskulut	-5,6	-0,6	770,3 %
VUOSIKATE	26,4	45,7	-42,1 %
Poistot ja arvonalentumiset	-47,9	-45,1	6,2 %
Satunnaiset erät	0,9	0,0	0,0 %
TILIKAUDEN TULOS	-20,5	0,5	-4034,6 %
Poistoeron lisäys(-)/vähennys (+)	0,2	0,2	0,0 %
Rahastojen lisäys (-)/vähennys (+)	0,0	-0,1	100,0 %
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-20,3	0,6	-3304,9 %
Tuloslaskelman tunnusluvut	TP 2019	TP 2018	Muutos %
Toimintatuotot/Toimintakulut %	12,5 %	12,8 %	-2,0 %
Vuosikate/Poistot %	55,2 %	101,2 %	-45,5 %
Vuosikate, euroa/asukas	221	381	-42,1 %
Asukasmäärä	119 875	119 951	-0,1 %

* vuoden 2019 asukasmäärä tilastokeskuksen ennakkotieto, 2018 lopullinen tieto

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma tarkastelee toiminnan rahoitusta ja ilmaisee, onko toiminnan ja investointien rahavirta yli- vai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta kertoo muutokset lainauksissa ja rahavaroissa.

Toiminnan rahavirta 26,0 milj. euroa on toiminnasta kertynyt tulorahoitus, eli erä, joka käyttötaloudesta riittää investointien rahoitukseen. Vuosikate 26,4 milj. euroa siirtyi laskelmaan tuloslaskelmasta. Tulorahoituksen korjaukset -1,4 milj. euroa muodostuu käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja myyntitappiosta sekä pakollisten varausten muutuskirjauksista, eikä niillä ole kassavaikutusta.

Investointien rahavirrassa ilmoitetaan investointien bruttomenot 102,4 milj. euroa, investointeihin kohdistuneet rahoitusosuudet sekä pysyvien vastaavien luovutustulot. Investointien omahan kintameno 101,8 milj. euroa muodostuu, kun bruttoinvestoinneista vähennetään valtionosuudet ja muu ulkopuolinen rahoitus. Kun investointimenoista vähennetään vielä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot 9,6 milj. euroa saadaan investointeihin käytetyt varat eli rahoituslaskelman erä Investointien rahavirta -92,1 milj. euroa. Varsinaisesta toiminnasta ja investoinneista syntynyt nettokassavirta 66,2 milj. euroa kuvaa rahoitustarvetta, joka katetaan lainanotolla.

Rahoituksen rahavirta ilmaisee ne rahoitukselliset erät, joilla varsinaisesta toiminnasta ja investoinneista syntynyt rahoitustarve katetaan. Pitkäaikaista lainaa otettiin 90,0 milj. euroa, lyhytaikaisten lainojen nettomuutos oli -0,8 milj. euroa, lainoja lyhennettiin 44,6 milj. eurolla, jolloin lainamäärä kasvoi 44,6 milj. euroa.

Lahti-konsernin rahoituksesta huolehtii sisäinen pankki, jonka toiminta näkyy rahoituslaskelmassa mm. antolainauksen muutoksena. Antolainoja nostettiin 54,9 milj. euroa ja niitä maksettiin pois 40,3 milj. euroa.

Rahoituslaskelman kohtaan muut maksuvalmiuden muutokset erään -11,6 milj. euroa sisältyvät mm. konsernitili- ja lainasäämistien muutos tytäryhteisöiltä.

Toiminnan ja investointien rahavirran ja rahoituksen rahavirran yhdistäminen osoittaa kaupungin rahavarojen muutoksen tilivuoden aikana. Kaupungin likvidit rahavarat vähenivät tilikauden aikana 47,7 milj. euroa.

Investointien tulorahoitusprosentti 24,3 kertoo, kuinka paljon investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella. Lainanhoitokate 0,7 prosenttia kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Tilikauden maksuvalmius näkyy kassan riittävyydessä, joka vuoden lopussa oli 15,2 päivää.

LAHDEN KAUPUNKI RAHOITUSLASKELMA

Milj. euroa	TP 2019	TP 2018	Muutos %
Toiminnan rahavirta	26,0	40,6	-36,1 %
Vuosikate	26,4	45,7	-42,1 %
Satunnaiset erät	0,9	0,0	100,0 %
Tulorahoituksen korjaukset	-1,4	-5,0	71,7 %
Investointien rahavirta	-92,1	-101,5	-9,2 %
Investointimenot	-102,4	-117,7	-13,0 %
Rahoitusosuudet investointeihin	0,6	0,7	-3,9 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9,6	15,6	-38,5 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-66,2	-60,8	8,8 %
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	-14,6	-1,9	685,0 %
Antolainasäämistien lisäykset	-54,9	-37,7	45,5 %
Antolainasäämistien vähennykset	40,3	35,8	12,4 %
Lainakannan muutokset	44,6	42,1	5,9 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90,0	110,0	-18,2 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-44,6	-61,6	-27,6 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-0,8	-6,3	-87,7 %
Muut maksuvalmiuden muutokset	-11,6	2,9	-497,3 %
Rahoituksen rahavirta	18,5	43,2	-57,3 %
Rahavarojen muutos	-47,7	-17,6	-171,1 %
Rahavarat 31.12.	40,3	88,0	-54,2 %
Rahavarat 1.1.	88,0	105,6	-16,7 %
Rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2019	TP 2018	Muutos %
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-158,3	-115,6	36,9 %
Investointien tulorahoitus, %	26,0%	39,0%	-33,3 %
Lainanhoitokate	0,7	0,8	-12,5 %
Laskennallinen lainanhoitokate	0,3	0,5	-40,0 %
Kassan riittävyys, pv	15,2	34,0	-55,3 %
Asukasmäärä	119 875	119 951	-0,1 %

* vuoden 2019 asukasmäärä tilastokeskuksen ennakkotieto, 2018 lopullinen tieto

Rahoitusasema ja sen muutokset

LAHDEN KAUPUNGIN TASE			VASTATTAVAA		
VASTAAVAA	2019 milj. €	2018 milj. €		2019 milj. €	2018 milj. €
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	437,2	437,2
Aineettomat oikeudet	0,0	0,0	Arvonkorotusrahasasto	0,1	0,1
Muut pitkävaikutteiset menot	4,7	5,6	Muut omat rahastot	10,6	10,6
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	0,8	0,0	Edellisten tilikausien ylijäämä	151,7	151,1
	5,6	5,6	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-20,3	0,6
Aineelliset hyödykkeet				579,2	599,6
Maa- ja vesialueet	133,2	134,3			
Rakennukset	279,8	270,3	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	188,8	186,2	VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	3,3	3,7	Poistoero	1,3	1,5
Muut aineelliset hyödykkeet	0,1	0,1			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	106,8	65,4	PAKOLLISET VARAUKSET		
	711,9	659,9	Eläkevaraukset	3,7	4,3
Sijoitukset			Muut pakolliset varaukset	9,3	2,6
Osakkeet ja osuudet	204,8	205,1		13,0	7,0
Muut lainasaamiset	478,1	463,6			
	682,9	668,7	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Lahjoitusrahastojen pääomat	2,9	2,7
Lahjoitusrahastojen varat	0,2	0,2	Muut toimeksiantojen pääomat	0,0	0,0
	0,2	0,2		2,9	2,7
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VIERAS PÄÄOMA		
Vaihto-omaisuus			Pitkäaikainen		
Aineet ja tarvikkeet	0,0	0,1	Joukkovelkakirjalainat	60,0	0,0
Saamiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	704,8	715,1
Pitkäaikaiset saamiset			Lainat muilta luotonantajilta	0,0	0,1
Myyntisaamiset	0,5	0,4	Siirtovelat	3,7	5,6
Lainasaamiset	14,9	16,4		768,4	720,8
Muut saamiset	0,5	0,7	Lyhytaikainen		
Lyhytaikaiset saamiset			Joukkovelkakirjalainat	0,0	0,0
Myyntisaamiset	5,3	7,6	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	40,3	44,6
Lainasaamiset	50,4	31,0	Lainat muilta luotonantajilta	36,7	37,4
Muut saamiset	3,3	3,3	Saadut ennakot	1,2	1,0
Siirtosaamiset	8,2	7,5	Ostovelat	45,7	39,5
	83,2	67,0	Muut velat	2,8	2,5
Rahoitusarvopaperit			Siirtovelat	32,5	32,9
Osakkeet ja osuudet	6,5	39,5		159,2	158,0
Rahat ja pankkisaamiset					
	33,8	48,6	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 524,1	1 489,5
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 524,1	1 489,5			
Taseen tunnusluvut			Lainakanta 31.12., 1 000 €	841 790	797 162
Omavaraisuusaste, %	38,1 %	40,4 %	Lainat ja vuokravastuut 31.12.	926 233 445	862 412 809
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	121,5 %	117,4 %	Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	7 727	7 190
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	131 404	151 719	Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	478 109	463 551
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 096	1 265	Asukasmäärä	119 875	119 951
Lainakanta 31.12. €/asukas	7 022	6 646	* vuoden 2019 asukasmäärä tilastokeskuksen ennakkotieto, 2018 lopullinen tieto		
Lainakanta	841 789 538	797 161 732			

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelmassa on koottu yhteen kaikki kunnan menot ja tulot tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta. Siten se kuvaa rahanlähteitä ja -käyttöä. Kokonaistulosten ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

Lahden kaupungin kokonaistulot vuonna 2019 olivat 931,4 milj. euroa. Suurin tuloerä muodostuu verotuloista, jonka osuus kokonaistuloista on 51,04 prosenttia. Kokonaismenot olivat tilikaudella 967,5 milj. euroa. Olennaisin menoerä koostuu toimintakuluista, joiden osuus kokonaismenoista on 77,08 prosenttia. Tulojen ja menojen erotukseksi muodostui -36 117 milj. euroa.

Kokonaistulot ja -menot, 1 000 €	2019	2019 %	2018	2018 %
Tulot				
Toiminta				
Toimintatuotot	93 283	10,02 %	91 273	9,76 %
Verotulot	475 356	51,04 %	465 139	49,75 %
Valtionosuudet	193 871	20,82 %	191 367	20,47 %
Korkotuotot	8 478	0,91 %	9 135	0,98 %
Muut rahoitustuotot	18 933	2,03 %	15 909	1,70 %
Satunnaiset tuotot	941	0,10 %	0	0,00 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	628	0,07 %	653	0,07 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 595	1,03 %	15 606	1,67 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	40 291	4,33 %	35 838	3,83 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000	9,66 %	110 000	11,77 %
Kokonaistulot yhteensä	931 376	100,00 %	934 920	100,00 %
Menot				
Toiminta				
Toimintakulut	745 757	77,08 %	714 825	74,82 %
- Valmistus omaan käyttöön	-998	-0,10 %	-1 341	-0,14 %
Korkokulut	13 117	1,36 %	13 026	1,36 %
Muut rahoituskulut	5 601	0,58 %	644	0,07 %
Tulorahoituksen korjauserät	1 428	0,15 %	5 039	0,53 %
Investoinnit				
Investointimenot	102 365	10,58 %	117 711	12,32 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	54 850	5,67 %	37 693	3,95 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	44 601	4,61 %	61 600	6,45 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	771	0,08 %	6 255	0,65 %
Kokonaismenot yhteensä	967 493	100,00 %	955 450	100,00 %

Täsmäytys:

Kokonaistulot – Kokonaismenot = 931 376 - 967 493 = -36 117

Muut maksuvalmiuden muutokset – Rahavarojen muutos = -11 618 - -47 735 = 36 117

Konsernin toiminta ja talous

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

LAHDEN KAUPUNKIKONSERNI

TASEYKSİKÖT

Lahden kaupunginteatteri
Lahden kaupunginorkesteri
Lahden Tilakeskus

TYTÄRYHTEISÖT JA KUNTAYHTYMÄT

ASUMINEN JA TOIMITILAT

Lahden Talot Oy	100,00 %
Kiinteistö Oy Vesijärvenkatu 36	100,00 %
Lahden Asunnot Oy	100,00 %
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %
Asunto Oy Kivakatu 2	100,00 %
Kiinteistö Oy Lahden Sammonkatu 8	100,00 %
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	75,60 %
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %
Lahden Jäähalli Oy	46,92 %
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %
Lahden Terveystalo Oy	91,66 %
Musiikkiopiston Omakotisaatiö	100,00 %
Nastolan virastotalokiinteistö Oy	100,00 %
Paavolakiinteistöt Oy	100,00 %
Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy	69,16 %
Radio- ja tv-museosaatiö	50,00 %
Spatium Toimitilat Oy	100,00 %

ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN

KOKO Lahti Oy	100,00 %
Lahden seutu - Lahti Region Oy	52,90 %
Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC	75,90 %
Energon Oy	75,90 %
Lahti Events Oy	100,00 %
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä	63,86 %
Salpaus-palvelut Oy	63,86 %
Päijät-Hämeen liitto kuntayhtymä	56,44 %

OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖT

C-Ella Oy	33,33 %
e-Protech Oy	30,00 %
One1 Oy	24,30 %
POLA Energy Assets Oy	50,00 %

Omistukset on esitetty konsernin omistusosuuksina 31.12.2019

INFRASTRUKTUURIN YLLÄPITO

Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %
Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %
Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %
Lahden Sairaalaparkki Oy	81,89 %
Lahti Aqua Oy	100,00 %
Aqua Palvelu Oy	100,00 %
Aqua Verkko Oy	100,00 %
LABIO Oy	83,43 %
Lahti Energia Oy	100,00 %
LE-Sähköverkko Oy	100,00 %
Pilke Energia Oy	100,00 %
Koskipower Oy	100,00 %
Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy	58,58 %

PALVELUTUOTANTO

Eteva kuntayhtymä	4,66 %
Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %
Lahden Konservatorio Oy	50,57 %
Lahden Työn Paikka Oy	100,00 %
Provincia Oy	65,04 %
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	79,46 %
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	79,46 %
Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä	52,34 %
Päijät-Hämeen Tekstiilihuolto Oy	52,34 %
Työterveys Wellamo Oy	61,85 %

YHDISTELMÄTTÖMÄT YHTEISÖT

Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %
Kiinteistö Oy Kanelipuu	24,90 %
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti Oy	32,53 %
Kiinteistö Oy Villähteen liikekeskus	29,00 %
Nordic Innovation Accelerator Oy	31,01 %
Riihelän Huolto Oy	39,25 %
Seponkadun pysäköinti Oy	26,00 %

LAHTI-KONSERNIIN YHDISTELLYT ALAKONSERNIT

Lahden Talot Oy
Kiinteistö Oy Vesijärvenkatu 36
Lahden Asunnot Oy
Lahden Palveluasunnot Oy
Oppilastalo Oy
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä
Salpaus-palvelut Oy
Lahden Seudun Kehitys Oy - LADEC
Energon Oy
Lahti Aqua Oy
Aqua Palvelu Oy
Aqua Verkko Oy
LABIO Oy
Lahti Energia Oy
LE-Sähköverkko Oy
Pilke Energia Oy
Koski Power Oy
C-Ella Oy
e-Protech Oy
One1 Oy
POLA Energy Assets Oy

Konsernin toiminnan ohjaus

Lahti-konsernissa oli 58 konserniyhteisöä, joiden omaisuuden yhteenlaskettu jälleenhankinta-arvo on noin 1,8 miljardia euroa.

Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille tytäryhteisöjen hallintoelimissä kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin (kuntalaki 39 §). Lahti-konsernin konserniohjauksen ja -valvonnan järjestämisestä koskevista ja muista Lahden konserni- ja tilajaoston tehtävistä on määrätty kaupungin hallintosäännössä.

Kaupunginhallitus antaa kuntalain 47 §:n nojalla tarvittaessa tytäryhteisöjä velvoittavia ohjeita. Konsernin operatiivisesta johtamisesta ja seurannasta vastaa kaupunginjohtaja.

Kaupunginvaltuusto, -hallitus ja tarkastuslautakunta saivat 3 kertaa keskeisimpien konsernin yhtiöiden tulos- ja talousraportit. Kuntayhtymien kautta tulevat välilliset omistukset tytäryhteisöissä on tilinpäätöksessä eliminoitu.

Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat

Vakaa taloudellinen kehitys on mahdollistanut Lahden Talojen mittavat investoinnit ja kehitystyön täysipainoisesti. Lahden Talot aloitti kolmen uudiskohteen rakentamisen vuonna 2019. Keskusta-alueelle, Saimaankatu 29:ään, valmistuu yhteensä 110 asuntoa. Myös opiskelija-asuntojen asuntokantaa on uudistettu reippaassa tahdissa. Kampusraitin varrelle valmistuu 110 opiskelija-asuntoa. Kesäkuussa 2019 Rakokiveen Pulteritielle valmistui 40 asunnon kerrostalo. Parhaillaan rakennetaan kahta viisikerroksista kerrostaloa Rakokiven Vasarielle, joihin valmistuu yhteensä 80 asuntoa. Vuonna 2019 aloitettujen uusinviestointien arvo on yli 35 miljoonaa euroa. Lahden Talot on myös jatkanut kiinteistökannan kehittämistä ja perusparannustöitä on tehty vuoden 2019 aikana kolmessa eri kohteessa. Lahden Talot -konserniin kuulunut Oppilastalo Oy sulautui Lahden Asunnot Oy:öön 1.1.2019.

Lahti Energia Oy otti käyttöön Kymijärvi III- biolämpölaitoksen vuonna 2019. Kymijärvi II - ja Kymijärvi III -laitokset ovat otta- neet yhdessä vamiun kaukolämmöntuotannosta. Kymijärvi I -hiilivoimalaitos otettiin pois käytöstä maaliskuun 2019 lopussa.

Lahti Aqua vesikonserni investoi vuonna 2019 pääasiassa Aqua Verkko Oy:n vesihuoltoverkon uudis- ja saneerauskohteisiin sekä yhtiön toimitilan saneeraukseen. Yhtiön toimitilahanke on edennyt suunnitelman mukaisesti.

Lahden Työn Paikka Oy asetettiin marraskuussa 2019 selvitystilaan. Lahden kaupunki osti Hollolan kunnan omistamat Lahden Työnpaikka Oy:n osakkeet nopeuttaakseen ja yksinkertaistaakseen yhtiön sopeuttamistoimenpiteitä. Osalle yhtiön liiketoimintoista on löydetty jo jatkajia. Vuoden 2020 aikana kaupungin työllisyyspalvelujen organisointia ja toimintamalleja uudistetaan tarjottavien työllisyyspalvelujen tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi. Samalla valmistellaan uusia toimenpiteitä muun muassa vaikeasti työllistävien henkilöiden työllistymisen tueksi.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Lahti Energia Oy, Oulun Energia Oy, Oulun Seudun Sähkö, Pori Energia Oy ja Vantaan Energia Oy sekä nykyisen Oulun Sähkönmyynnin osakkaat Tornion Energia Oy, Haukiputaan Sähköosuuskunta, Raahen Energia Oy, Rantakairan Sähkö Oy ja Tenergia Oy ovat yhdistämässä sähkönmyynti- ja asiakaspalveluliiketoimintonsa. Yhteisyrityksiin siirrettäviä palveluita ovat osapuolten sähkön vähittäismyynti, aurinkosähköpalvelut, sähköisen liikenteen palvelut sekä asiakaspalveluun ja laskutukseen liittyvät palvelut. Uusien sähkön myynti- ja

asiakaspalveluyhtiöiden on suunniteltu aloittavan toimintansa 1.4.2020. Uudesta palveluyhtiöstä muodostuu heti alkuvaiheessa yksi Suomen suurimmista energia- ja infrastruktuurialan palveluntarjoajista.

Lahden Talot -konsernin investoinnit jatkuvat vahvana vuonna 2020. Suunnitelman mukaisten asuntojen uustuotantoinvestointien arvo on yli 40 miljoonaa euroa ja perusparannuksiin sekä muuhun kiinteistökorjaamiseen käytetään suunnitelman mukaan noin 10 miljoonaa euroa.

Ranta-Kartanoon on suunnitteilla kylpylähotellin, lomahuoneistojen, vesiliikuntakeskuksen ja pysäköintitalon kokonaisuus. Uimahallista ja pysäköintitalosta kaupunginvaltuusto teki kesäkuussa 2019 päätöksen, jonka mukaan kaupunki sitoutuu vuokraamaan uimahallin ja tulemaan pääosakkaaksi pysäköintitaloon, mikäli hanke toteutuu kokonaisuudessaan. Lahden kaupunki myöntää Lahden Pysäköinti Oy:lle tarvittavan rahoituksen pysäköintitalo hankkeeseen. Lahden Jäähalli Oy siirtyy apporttiluovutuksena Spatium Toimitilat Oy:lle. Omistusjärjestely toteutetaan osana kiinteistöomistusten keskittämistä ja konsernirakenteen tiivistämistä. Lahden kaupunki jatkaa konsernirakenteen tarkastelua valtuuston hyväksymien omistajapolitiikan periaatteiden pohjalta. Vuonna 2020 konsernirakennetta pyritään edelleen muokkaamaan ja tiivistämään.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupunkikonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kaupungin konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja sekä muut johtosäännössä määrätty viranomaiset. Konsernijohto voi käyttää konsernivalvonnassa apuna palvelualuejohtoa, kunnan sisäisen tarkastuksen yksikköä tai erikseen tehtävään valittua henkilöä.

Toimivalta ja vastuujako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuusto päättää Kuntalain 14 §:n mukaan omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Lisäksi kaupunginvaltuusto kaupunkikonsernin ylimpänä päättävänä elimenä asettaa kaupunkikonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet. Lahden kaupunkikonsernin konsernivalvonnasta vastasi vuonna 2019 konsernijohto. Konserni- ja tilajaosto päättää erikseen konserniyhteisöjen valvonta- ja seuranta-avastuiden jakamisesta kaupunginjohtajan ja palvelualuejohtajien välillä. Konserniohjauksen ja -valvonnan järjestäminen edellyttävät toimivaa tiedonkulkua ja vuorovaikutusta konsernijohtoon ja tytäryhteisöjen sekä -säätiöiden välillä.

Kaupunginvaltuusto päättää tytäryhteisöjen ja -säätiöiden vuotuisista toiminnallisista tavoitteista kaupungin talousarviossa.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Konserni- ja tilajaosto on valinnut kaupungin edustajat yhtiö- ja yhtymäkokouksiin ja nimennyt jäsen ehdokkaat ja jäsenet yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimiin. Konserniohjeessa määritellään, että jaosto nimittää ehdokkaat siten, että tytäryhteisön hallituksella tai vastaavalla toimielimellä on yhteisön toiminnan luonteen ja laajuuden edellyttämä asiantuntemus ja kokemus.

Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin. Yhteisöjen tulee jo valmisteluvaiheessa

hankkia omistajan ennakkokäsitys tehdessään päätöstä merkittävästä asiasta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään toimintakertomuksen erillisessä luvussa. Kaupungin tytäryhteisöille asetetaan valtuuston toimesta toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, joiden toteutumista seurataan kaupungin normaalien seurantajärjestelmien mukaisesti. Tytäryhteisöiltä edellytetään omassa toiminnassaan hyvää johtamis- ja hallintotapaa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Talousarviokäsittelyn yhteydessä kaupungin tytäryhteisöille ja -säätiöille hyväksytään vuotuiset toiminnalliset tavoitteet. Toiminnallisten tavoitteiden asettamisen lähtökohtana on kaupungin strategia. Kaupunginvaltuuston hyväksymät strategiset linjat ohjaavat omistuksen kehittämistä. Tytäryhteisöjen ja -säätiöiden kanssa neuvotellaan tarvittaessa toiminnallisten tavoitteiden sisällöstä ja toteutumisesta. Yhteisöille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä yhteisöjen taloudellista kehitystä ja tunnuslukuja seurataan säännöllisesti. Konserniohje määrittää lakisääteisen tiedonantovelvollisuuden täyttämisen lisäksi tytäryhteisöiltä ja -säätiöiltä edellytettävästä raportoinnista.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttö

Konserniohjeessa on määritelty mm. että tytäryhteisön on noudatettava kaupunginvaltuuston hyväksymiä rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteita, tytäryhteisön tulee liittyä asiakkaaksi Lahden kaupungin sisäiseen pankkiin (tästä voidaan poiketa konsernipalvelujohtajan dokumentoidulla ilmoituksella), tytäryhteisön tulee laatia strategian huomioiden omistajan kaupunkistrategia ja että tytäryhteisön on noudatettava kaupungin hankintaohjelmaa sekä noudatettava soveltuvin osin Lahden kaupungin henkilöstöpolitiikan linjauksia.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Tytäryhteisöjen riskienhallintaa ja sen periaatteita ohjataan kaupunginvaltuuston antaman Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -ohjeen avulla. Kunkin yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeen mukaisesti. Konsernijohtajan tehtävänä on valvoa tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta.

Konserniohjeen avulla yhtenäistetään Lahti-konsernissa toteutettavaa riskienhallintatyötä ottaen huomioon tytär-

yhteisöjen ja säätiöiden toimiala, tytäryhteisön koko ja muut erityispiirteet. Hyvä hallinto- ja johtamistapa Lahti-konsernissa -asiakirjassa on myös ohjeistettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuista ja raportoinnista. Tytäryhteisöjen hallituksen systemaattista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyyden arviointia tulee kehittää edelleen ja samalla selkiyttää tytäryhteisöjen ja konserniohjauksen välistä ohjausta ja tiedonvälitystä.

Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen

Lahti-konserniin kuuluville yhteisöille ja säätiöille on asetettu toiminnallisten tavoitteiden lisäksi taloudellisia tavoitteita. Yleisiä tavoitteita ovat olleet:

- Tytäryhtiöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti
- Kaikilta yhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta
- Tytäryhteisöjen tulee hyödyntää aktiivisesti tukityöllistämisen mahdollisuuksia
- Tytäryhteisöjen tulee hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita ja edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä
- Tytäryhteisöjen tulee soveltaa hankinnoissaan myös sosiaalisia kriteerejä, joilla edesautetaan työttömien työllistämistä ja torjutaan syrjäytymistä
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa opiskelijoiden kynnystä siirtymään työelämään palkkaamalla kesätyöntekijöitä ja erilaisia harjoittelijoita

Tytäryhtiöt ovat toimineet kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti. Tytäryhtiöt toteuttivat pitkäjänteistä ja kannattavaa taloudenpitoa.

Kaikille yhteisöille ja säätiöille yhteisten tavoitteiden lisäksi on asetettu yhtiökohtaisia tavoitteita, joiden seuranta on toteutettu yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä. Yhtiökohtaisia tavoitteiden saavuttamista ei raportoida tässä yhteydessä.

Saadut osingot, 1 000 €	TP 2019	TP 2018
Lahden Talot Oy- alakonserni	470	470
Lahti Aqua Oy- alakonserni	400	400
Lahti Energia Oy- alakonserni	14 500	13 500
Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy (Lahden osuus)	88	146
Spatium Toimitilat Oy	-	78
	15 458	14 594

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut**KONSERNIN TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT**

TULOSLASKELMA	01.01.2019-31.12.2019	01.01.2018-31.12.2018
Toimintatuotot	616 971 448,92	630 994 670,08
Toimintakulut	-1 177 824 246,20	-1 145 545 970,52
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-9 335,80	-11 444,66
TOIMINTAKATE	-560 862 133,09	-514 562 745,10
Verotulot	471 650 086,97	460 249 394,56
Valtionosuudet	229 519 486,34	225 412 936,45
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	511 503,93	1 738 259,76
Muut rahoitustuotot	6 813 670,33	2 162 468,16
Korkokulut	-20 120 991,15	-19 083 121,97
Muut rahoituskulut	-4 002 972,23	-1 036 986,90
Rahoitustuotot ja -kulut	-16 798 789,11	-16 219 380,96
VUOSIKATE	123 508 651,11	154 880 204,95
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-114 652 915,71	-127 474 562,71
Omistuksen eliminointierot	-2 252 663,19	-184 791,23
Arvonalentumiset	-453 244,23	-21 396,95
Poistot ja arvonalentumiset	-117 358 823,13	-127 680 750,89
Satunnaiset erät	-414 910,40	3 105 976,68
TILIKAUDEN TULOS	5 734 917,58	30 305 430,74
Tilinpäätössiirrot	-2 950,98	-121 949,42
Tilikauden verot	-5 493 295,88	-6 640 165,82
Laskennalliset verot	-2 396 964,12	-3 618 637,73
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-893 665,83	-43 302,99
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-3 051 959,22	19 881 374,77

KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**Tuloslaskelman tunnusluvut**

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	52,4 %	55,1 %
Vuosikate/Poistot, %	107,3 %	121,5 %
Vuosikate, €/asukas	1 030	1 291
Asukasmäärä	119 875	119 951
Henkilöstön lukumäärä	9 573	9 700

*vuoden 2019 asukasmäärä tilastokeskuksen ennakkotieto, 2018 lopullinen tieto

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

LAHTI-KONSERNITASE MILJ. EUROA

VASTAAVAA	31.12.2019	31.12.2018	VASTATTAVAA	31.12.2019	31.12.2018
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	437,2	437,2
Aineettomat oikeudet	8,1	9,3	Säätiöiden ja yhdistysten säädepääoma	0,0	0,1
Muut pitkävaikutteiset menot	8,6	10,3	Arvonkorotusrahassto	1,4	2,0
Ennakkomaksut	1,7	0,3	Muut omat rahastot	11,8	12,0
	18,3	19,9	Edellisten tilikausien ylijäämä	180,0	160,1
Aineelliset hyödykkeet			Tilikauden ylijäämä	-3,1	19,9
Maa- ja vesialueet	151,9	150,8	OMA PÄÄOMA	627,4	631,3
Rakennukset	783,6	783,1	VÄHEMMISTÖOSUUDET	13,2	12,3
Kiinteät rakenteet ja laitteet	387,6	381,5	KONSERNIRESERVI	0,0	0,0
Koneet ja kalusto	144,6	154,3	PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut aineelliset hyödykkeet	3,3	3,2	Eläkevaraukset	3,7	4,3
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	319,8	216,2	Muut pakolliset varaukset	19,8	15,0
	1 790,8	1 689,1		23,4	19,3
Sijoitukset			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4,2	4,8
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1,4	0,3	VIERAS PÄÄOMA		
Muut osakkeet ja osuudet	96,4	96,2	Pitkäaikainen vieras pääoma		
Muut lainasaamiset	23,2	23,8	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 130,3	1 097,7
Muut saamiset	0,1	0,1	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	69,5	66,7
	121,2	120,4		1 199,8	1 164,5
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 930,3	1 829,5	Lyhytaikainen vieras pääoma		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,4	0,9	Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	62,6	63,7
VAIHTUVAT VASTAAVAT			lyhytaikainen koroton vieras pääoma	186,6	191,0
Vaihto-omaisuus	10,6	16,3		249,3	254,7
Saamiset			VIERAS PÄÄOMA	1 449,0	1 419,1
Pitkäaikaiset saamiset	6,1	7,1	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 117,3	2 087,0
Lyhytaikaiset saamiset	91,8	89,4	Taseen tunnusluvut		
Saamiset	97,9	96,5	Omavaraisuusaste, %	30,4 %	30,9 %
Rahoitusarvopaperit	12,4	48,8	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	109,4 %	107,3 %
Rahat ja pankkisaamiset	65,8	95,1	Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	176 963	180 015
VAIHTUVAT VASTAAVAT	186,7	256,6	Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 476	1 501
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 117,3	2 087,0	Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	1 524 724	1 161 404
			Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	12 719	9 682
			Lainakanta, 1000€	1 192 950	1 161 404
			Lainakanta, €/asukas	9 952	9 682
			Lainasaamiset 31.12.2019, 1000 €	23 247	23 791

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

RAHOITUSLASKELMA	01.01.2019-31.12.2019	01.01.2018-31.12.2018
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	123 508 651,11	154 880 204,95
Satunnaiset erät	-414 910,40	3 105 976,68
Tilikauden verot	-5 493 295,88	-6 640 165,82
Tulorahoituksen korjauserät	-3 971 927,83	-23 191 384,83
	113 628 517,00	128 154 630,97
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-253 955 573,64	-273 024 862,99
Rahoitusosuudet investointimenoihin	627 626,49	652 989,45
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	41 846 158,10	43 411 772,46
Investointien rahavirta	-211 481 789,06	-228 960 101,08
Toiminnan ja investointien rahavirta	-97 853 272,06	-100 805 470,11
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-25 331,35	-161 300,00
Antolainasaamisten vähennykset	544 161,22	569 862,79
Antolainauksen muutokset	518 829,87	408 562,79
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 691 005,82	171 747 608,93
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 160 740,57	-80 939 404,31
Lyhytaikaisten lainojen muutos	15 696,65	-27 422 269,49
Lainakannan muutokset	31 545 961,90	63 385 935,13
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	0,00	-501 342,19
Muutokset vähemmistön osuudessa	-62 160,01	-1 587 648,63
Oman pääoman muutokset	-62 160,01	-2 088 990,82
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-56 945,71	-324 523,55
Vaihto-omaisuuden muutos	5 667 352,00	6 441 279,21
Saamisten muutos	-1 459 120,11	10 731 951,12
Korottomien velkojen muutos	-3 979 970,72	7 486 268,48
Muut maksuvalmiuden muutokset	171 315,45	24 334 975,26
Rahoituksen rahavirta	32 173 947,22	86 040 482,36
Rahavarojen muutos	-65 679 324,84	-14 764 987,75
Rahavarat 31.12.	78 156 761,45	143 836 086,29
Rahavarat 1.1.	143 836 086,29	158 601 074,07
Rahavarojen muutos	-65 679 324,84	-14 764 987,78
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-665 495	-290 101
Investointien tulorahoitus, %	48,8 %	56,9 %
Lainanhoitokate	1,7	1,7
Laskennallinen lainanhoitokate	0,8	1,1
Kassan riittävyys, pv	18,7	34,4

Konsernin kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelmassa on koottu yhteen kaikki konsernin menot ja tulot tuloslaskelmasta sekä rahoituslaskelmasta. Siten se kuvaa rahanlähteitä ja -käyttöä. Kokonaistulosten ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

Konsernin kokonaistulot vuonna 2019 olivat 1 458,3 milj. euroa. Suurin tuloerä muodostuu toimintatuotoista, jonka osuus kokonaistuloista on 42,3 prosenttia. Kokonaismenot olivat tilikaudella 1 524,0 milj. euroa. Olennaisin menoerä koostuu toimintakuluista, joiden osuus kokonaismenoista on 77,3 prosenttia. Tulojen ja menojen erotukseksi muodostui 65,7 milj. euroa.

Kokonaistulot ja -menot	2019	2019	2018	2018
Tulot	1 000 €	%	1 000 €	%
Toiminta				
Toimintatuotot	616 971	42,31 %	630 995	40,50 %
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-9	0,00 %	-11	0,01 %
Verotulot	466 157	31,97 %	453 609	28,76 %
Valtionosuudet	229 519	15,74 %	225 413	15,41 %
Korkotuotot	512	0,04 %	1 738	0,15 %
Muut rahoitustuotot	6 814	0,47 %	2 162	0,07 %
Satunnaiset erät	-415	-0,03 %	3 106	0,22 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	628	0,04 %	653	0,17 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	41 846	2,87 %	77 917	0,75 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	544	0,04 %	572	0,02 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 691	6,56 %	171 748	13,93 %
Kokonaistulot yhteensä	1 458 258	100,00 %	1 567 902	100,00 %
Menot				
Toiminta				
Toimintakulut	1 177 824	77,29 %	1 145 546	77,19 %
Korkokulut	20 121	1,32 %	19 083	1,54 %
Muut rahoituskulut	4 003	0,26 %	1 037	0,07 %
Tulorahoituksen korjaukset	3 972	0,26 %	5 094	0,26 %
Investoinnit				
Investointimenot	253 956	16,66 %	273 025	11,38 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	25	0,00 %	161	0,27 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	64 161	4,21 %	80 939	5,21 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-16	0,00 %	-77 358	4,13 %
Oman pääoman muutokset	0	0,00 %	2 610	-0,02 %
Muutokset vähemmistön osuudessa	-62	0,00 %	1 687	-0,02 %
Kokonaismenot yhteensä	1 523 984	100,00 %	1 451 825	100,00 %

Täsmäytys:

Kokonaistulot - Kokonaismenot = 1 458 258 - 1 523 984 = -65 726

Muut maksuvalmiuden muutokset - Rahavarojen muutos = 171 - (-65 555) = 65 726

(itseisarvojen summa, kun rahoituserät ovat erimerkkiset)

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Asiaa koskeva sääntely

Kuntalain 115 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Tilikauden tuloksen käsittely

Hyväksyttäväksi esitetyssä tilinpäätöksessä tilikauden tulos on -20 542 329,91 euroa alijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä +227 061,39 euroa

Lahden kaupungin tilikauden alijäämäksi muodostuu edellä mainitun kirjauksen jälkeen -20 315 268,52 euroa, vuodelta 2019, joka vähennetään edellisinä tilikausina kertyneestä ylijäämästä.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Lahden kaupungilla ei ole taseessa kertynyttä alijäämää ja näin ollen talouden tasapainottamisen selvitykselle ei ole erityistä säädöksistä johtuvia velvoitetta.

Talousarvio 2019 toteutui oman toiminnan osalta kokonaisuutena tarkasteltuna suurelta osin suunnitellun mukaisesti. Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota viisi kertaa. Talousarviomuutoks käsittelyjen jälkeen tilinpäätöksen yhteydessä ilmeni vielä joitakin sitovuustasojen poikkeamia, joille haettiin kaupunginvaltuustolta ylitysluvat (9.3.2020/§ 26).

Kaupunginvaltuuston päätös talousarvion 2019 hyväksymisen yhteydessä, "edellyttää, että vuoden aikana tehtävien talousarviomuutosten kate haetaan ensisijaisesti toimialojen talousarvioiden sisältä tai laajemmin kaupungin talousarvion sisältä sisäisillä siirroilla" ei toteutunut vuonna 2019, koska talousarviovuonna syntyneet muutostarpeet edellyttivät lisälainanottoa.

Edellisten tilikausien ylijäämä tilinpäätöksessä on yhteensä 151,7 milj. euroa, josta vähennetään 2019 alijäämä -20,3 milj. euroa, jonka jälkeen ylijäämää on yhteensä 131,4 milj. euroa.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Strategisten mittareiden toteutuminen Strategian kärkihankkeiden toteutuma

Käyttötalousosan toteutuminen

- **Sitovat määrärahat**
- **Konsernihallinto**
- **Sivistyksen palvelualue**
- **Kaupunkiympäristön palvelualue**

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Investointien toteutuminen

- **Kiinteä omaisuus**
- **Talonrakennusinvestoinnit**
- **Julkinen käyttöomaisuus**

Rahoitusosan toteutuminen

Sitovuustasojen ylitykset

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Strategisten mittareiden toteutuminen

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.5.2018 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Strategiset mittarit eivät suoraan kuvaa organisaation oman toiminnan vaikuttavuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio, sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seuranta tehdään puolivuositain. Strategisten mittareiden raportoinnissa esitetään otsikon alla mittarin kehityssuunta. Vihreä nuoli kertoo kehityksen olleen suotuisaa, punainen nuoli viestii negatiivisesta kehityksestä ja keltainen nuoli tarkoittaa lähes tasaista kehitystä tai sitä, että vertailuvuosia ei vielä ole. Ohessa on kuvattuna strategisten mittareiden sisältöä, lähteitä ja tiedon saatavuutta.

A. Elinvoiman strategisten tavoitteiden mittaaminen

1. Lahti on 125 000 asukkaan kaupunki vuonna 2022 ja 150 000 asukkaan kaupunki vuonna 2030. (A1)

Väestön kasvu (%)

- Toteutuma: 2015: 0,08 %, 2016: 0,53 %, 2017: 0,10 %, 2018: 0,32 2019: -0,06 (ennakkotieto)
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto
- Kuvaus: Väestön lukumäärä 31.12.
- Tiedon päivitys: vuosittain, ennakkotieto kuukausittain

16 - 29-vuotiaiden osuus väestöstä (%)

- Toteutuma: 2015: 17,6 %; 2016: 17,6 %; 2017: 17,4 %, 2018: 17,4%
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto
- Kuvaus: 16 - 29 vuotiaiden osuus väestöstä 31.12.
- Tiedon päivitys: vuosittain

2. Jatko-opiskelupaikkojen houkuttelevuus ja määrä kasvavat (A1)

Jatko-opintopaikkojen houkuttavuus

- Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikat yhteishaussa: Ammatillinen ja lukiokoulutus 2016: 1,08; 2017: 1,06; 2018: 1,03; 2019: 1,03
Lahden ammattikorkeakoulu 2016: 4,3, 2017: 3,45, 2018: 3,17, 2019: 4,04
- Lähde: Vipunen tietokanta, Lahden ammattikorkeakoulun tilasto
- Kuvaus: Yhteishaussa ensisijaisesti opiskelupaikkaa hakeneiden määrän suhde tarjolla oleviin aloituspaikkoihin.
- Tiedon päivitys: vuosittain

Jatko-opintopaikkojen määrä

- Aloituspaiikkojen määrä yhteishaussa: Ammatillinen ja lukiokoulutus 2016: 2777, 2017: 2599, 2018: 2359, 2019: 2134
Lahden ammattikorkeakoulu 2016: 1058, 2017: 1172, 2018: 1265, 2019: 1315
LUT: 2016: 36, 2017: 0, 2018: 63, 2019: 141
- Lähde: Vipunen tietokanta, Lahden ammattikorkeakoulun tilasto
- Kuvaus: Tarjolla olevien aloituspaikkojen määrä
- Tiedon päivitys: vuosittain

3. Toisen asteen koulutuksen suorittaneiden osuus kasvaa

Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20-24 vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkikaupunkeihin

- 20-24 vuotiaiden osuus / osuuden muutos edellisvuoteen:
- 2014: Lahti 20,8% / -0,9%, Tampere 13,6% / -0,6%, Kuopio 13,0% / -0,2%, Kotka 25,2% / -0,5%
- 2015: Lahti 21,1% / +0,2%, Tampere 13,6% / 0,0%, Kuopio 12,2% / -0,8%, Kotka 24,0% / -1,2%
- 2016: Lahti 21,4% / +0,3, Tampere 13,2% / -0,4%, Kuopio 11,8% / -0,4%, Kotka 23,7% / -0,3%
- 2017: Lahti 21,7% / +0,3%, Tampere 12,7% / -0,5%, Kuopio 11,4% / -0,4%, Kotka 22,0% / -1,7%
- 2018: Lahti 20,9 % / -0,8 %, Tampere 11,9 % / -0,8 %, Kuopio 11 % / -0,4 %, Kotka 20,1 % / -1,9 %
- Lähde: Tilastokeskus
- Kuvaus: Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20-24 vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkikaupunkeihin (Tampere, Kuopio ja Kotka)
- Tiedon päivitys: vuosittain

4. Työllisyysaste nousee vuoden 2008 tasolle vuoteen 2022 mennessä ja on yli 75 % vuonna 2030. (A2)

Työllisyysaste (%)

- Toteutuma: 2015: 64,2 %; 2016: 65,2 %; 2017: 66,5 %; 2018: 67,7 %
- Lähde: TEM ja Tilastokeskus
- Kuvaus: 18 - 64-vuotiaiden työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä
- Tiedon päivitys: vuosittain

Nuorisotyöttömyysaste (%)

- Toteutuma: 2015: 22,9 %, 2016: 20,9 %, 2017: 19,8 %, 2018: 19,1 %, 2019: 18,5 %
- Lähde: TEM ja Tilastokeskus (jouluuku)
- Kuvaus: 15 - 24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 15 - 24-vuotiaasta työvoimasta
- Tiedon päivitys: kuukausittain

Työttömyysaste (%)

- Toteutuma: 2015: 18,8 %, 2016: 17,5 %, 2017: 15,9 %, 2018: 14,3 %, 2019: 13,6 %
- Lähde: TEM ja Tilastokeskus (jouluuku)
- Kuvaus: Työttömien osuuden prosentteina työvoimasta
- Tiedon päivitys: kuukausittain

5. Uusien yritysten määrä kasvaa. (A1, A3, A4)

Uusien yritysten määrä

- Toteutuma: 2016 Q3: 435, 2017 Q3: 439, 2018 Q3: 507, 2019 Q3: 507
2016: 545, 2017: 541, 2018: 648, 2019 viimeistä neljänestä ei ole vielä tullut
- Lähde: Tilastokeskus
- Kuvaus: Ajanjakson aikana toimintansa aloittaneet yritykset, jotka ovat liiketoiminnasta tai kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksesta arvonlisäverovelvollisia tai toimivat työnantajina. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät säätiöt, aatteelliset yhdistykset, julkiset viranomaiset ja uskonnolliset yhteisöt. Tilastoon sisältyvät valtion liikelaitokset mutta eivät kuntien liikelaitokset.
- Tiedon päivitys: vuosittain, neljännesvuosittain

6. Yrittäjien tyytyväisyys kunnan elinkeinopolitiikkaan kasvaa. (A1, A2, A3, A4)

Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

- Toteutuma: 2014: 6,5; 2016: 6,4; 2018: 6,2
- Lähde: Elinkeino poliittinen mittaristo (ELPO)-kysely, Suomen Yrittäjät
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitettyt näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

7. Keskustan elinvoimaisuus kasvaa mitatusti. (A4)

Keskustan elinvoimalaskenta

- Toteutuma:
- Liiketilojen määrä: 2016: 788; 2017: 804; 2018: 807; 2019:810 kpl
- Kuumien yritysten lkm. 2016: 376; 2017: 387; 2018: 378; 2019:370 kpl
- Vapaina olevien liikekiinteistöjen lkm.2016: 108; 2017: 98; 2018: 98, 2019:96kpl
- Elinvoimaluku: 2016: 2,68; 2017 = 2,78; 2018 = 2,68; 2019 : 2,636
- Lähde: Elävät kaupunkikeskustat ry:n Elinvoimalaskenta
- Kuvaus: Vuosittain seurataan rajatun elinvoimaisen keskusta-alueen rajauksen sisältä a) liiketilojen kokonaismäärä b) lauantaisin satunnaisten asiakkaiden saavutettavissa olevien keskustan kuluttajapalveluiden ja -kaupan liikkeiden määrää sekä ravintoloiden ja kahviloiden määrää = kuumat yritykset. c) vapaina olevien liikekiinteistöjen määrää sekä d) Elinvoimalukua, joka saadaan kaavasta (kuumat yritykset - vapaina olevat liiketilat) / asukasmäärä *1000.
- Tiedon päivitys: vuosittain

8. Yhdyskuntarakenne kehittyy kestävästi. (A4)

Asukkaiden osuus kestävästä liikkumisen vyöhykkeillä taajama-alueilla, % asukkaista

- Toteutuma: 2017 78%
- Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri (SYKE), raportoidaan myös yleiskaavan seurannassa
- Kuvaus: Taajama-alueella asuvien asukkaiden osuus (%) keskustan jalankulku- ja reunavyöhykkeellä, alakeskuksen jalankulkuvyöhykkeellä, intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä ja joukkoliikennevyöhykkeellä.
- Tiedon päivitys: Vuoden välein.

9. Lahden asukaskohtaiset khk-päästöt ovat -80 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2025 mennessä. (A1, A3)

Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys

- Toteutuma: 2013: asukasta kohti lasketut khk-päästöt Lahti -17 %, Nastola -18 % vuoden 1990 tasosta; 2016: Lahti - 37 %, 2017: Lahti - 47 % vuoden 1990 tasosta
- Lähde: Kasvener-laskentamalli ja CO2-raportti
- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiankäytöstä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita.
- Tiedon päivitys: n. 2 vuoden välein

10. Tapahtumien määrä kasvaa 3 % vuosittain. (A5, A6)

Tapahtumien määrä

- Toteutuma: Laskentamenetelmä syntyy tapahtumasuunnitelman päivittämisen myötä 2020
- Lähde: Päijät-Hämeen matkailu- ja tapahtumastrategia 2025 – Visit Lahti
- Kuvaus: Kansainvälisten kokousten kongressitiedot saadaan Visit Finlandilta. Muiden tapahtumien laskentaan luodaan kaupungille oma laskentamenetelmä vuonna 2018
- Tiedon päivitys: vuosittain

11. Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat. Luonnonsuojelualueiden osuus kokonaispinta-alasta kasvaa.

Alueen vesistöjen kunto

- Toteutuma: 2014 järvistä kunnoltaan hyviä tai erinomaisia 11 %
- Lähde: Lahden seudun ympäristökatsaus, tarkkailuraportit, vesienhoidon toimenpideohjelma
- Kuvaus: Vesistöjen tilaa seurataan tarkkailuohjelman mukaisesti. Lahdessa ja Nastolassa oli vuonna 2014 kummassakin kahdeksan tarkkailussa olevaa järveä.
- Tiedon päivitys: kerran valtuustokaudessa; 6-vuosittain

Merkittyjen virkistysreittien määrä

- Toteutuma: 2018: 761km
- Lähde: Kaupunkiympäristön palvelualue
- Kuvaus: Merkittyjen virkistysreittien määrä kilometreinä
- Tiedon päivitys: kerran valtuustokaudessa

Rauhoitettujen alueiden osuus kokonaispinta-alasta

- Toteutuma: 2016 1,8% 2017 1,8% 2018: Pinta-alasta 1,9% 2019: Pinta-alasta 1,9%
- Lähde: Lahden seudun ympäristökatsaus
- Kuvaus: Pinta-alaan suhteutettu rauhoitettujen alueiden osuus.
- Tiedon päivitys: vuosittain

B. Uudistumisen strategisten tavoitteiden mittaaminen

1. Asukkaiden tyytyväisyys kuntapalveluihin kasvaa. (B1)

Palvelutyytyväisyys kuntapalveluihin

- Toteutuma: 2015: 3,55; 2017: 3,46
- Lähde: Kaupunki- ja kuntapalvelut -tutkimus (KAPA)
- Kuvaus: Laaja asuinkuntaindeksi, yleinen palvelutyytyväisyys, asteikko 1-5, keskiarvo 54 palvelusta, vastaajina 18 - 79 -vuotiaat, satunnaisotos
- Tiedon päivitys: 2. vuoden välein

2. Kaupungin tilatehokkuus kasvaa (B1)

Tilatehokkuuden mittari

- Toteutuma: Koulukiinteistö: 2019: 13,9 htm2/oppilas (koko maa: 13,6 htm2/oppilas) Päiväkodit: 2019: 11,3 htm2/lapsi (koko maa: 11,2 htm2/lapsi)
- Lähde: Tilakeskus ja Kiinteistöalouden instituutti KTI
- Kuvaus: Huoneistoala / oppilas kouluissa ja huoneistoala / lapsi päiväkodeissa. Nämä tilatehokkuuden mittarit on

kehittänyt Kiinteistötalouden instituutti KTI on kehittänyt yhdessä kuntien kanssa vuonna 2019.

- Tiedon päivitys: 2. vuoden välein

3. Toteutetut ja arvioidut strategiaa toteuttavat kokeilut. (B2)

Strategiaa toteuttavat kokeilut →

- Toteutuma: 2018: Toteutetut 2, arvioidut 0, käynnissä 8 kokeilua. 2019: Toteutetut 3, arvioidut 1, käynnissä 3 kokeilua
- Lähde: Projektisalkku
- Kuvaus: Lukumäärä perustuu Lahden kaupungin projektisalkussa oleviin toteutuneisiin ja arvioituihin projekteihin, jotka on määritelty kokeiluiksi.
- Tiedon päivitys: vuosittain

Esimieheni kannustaa kokeilemaan ja etsimään sujuvampia toimintatapoja →

- Toteutuma: 2018: 3,93
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Perustuu työhyvinvointikyselyn kysymykseen "Esimieheni kannustaa kokeilemaan ja etsimään sujuvampia toimintatapoja. Arviointiasteikko 1 = pitää erittäin huonosti paikkaansa, 2 = pitää huonosti paikkaansa, 3 = pitää jossain määrin paikkaansa, 4 = pitää hyvin paikkaansa, 5 = pitää erittäin hyvin paikkaansa.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

4. Kaupungin tulorahoitus vuonna 2022 riittää kattamaan nettoinvestoinnit. (B3)

Investointien tulorahoituksen osuus →

- Toteutuma: 2016: 61,3 %; 2017: 89,9 %; 2018: 39,0%; 2019: 24,3%
- Lähde: tilinpäätös (kh toimialan toiminnallinen tavoite)
- Kuvaus: =100*vuosikate/investointien omahankintameno
- Tiedon päivitys: vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä

5. Yrittäjien tyytyväisyys kunnan viestintään ja tiedottamiseen kasvaa. (B4)

Kunnan viestintä ja tiedottaminen, ELPO →

- Toteutuma: 2016: 6,6 (koko maa 7,5, Päijät-Häme 7,2) 2018: 6,3 (koko maa 6,8, Päijät-Häme 6,7)
- Lähde: Elinkeinopoliittinen mittaristo (ELPO)-kysely, Suomen Yrittäjät
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetty näkemys kuntien elinkeinopoliitikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

C. Yhteisöllisyyden strategisten tavoitteiden mittaaminen

1. Lapsivaikutuksia arvioidaan laajasti. (C1)

Lapsivaikutusten arviointi →

- Toteutuma: Pilotoitu oppimisen tuen suunnitelman osalta vuosina 2016-2017. Pilotointia jatkettu 2018 Lasten ja nuorten palveluverkkosuunnitelmassa. Lapsivaikutusten arviointia ei vielä otettu laajamittaisesti käyttöön
- Lähde: Sivistyksen palvelualue & konsernihallinto
- Kuvaus: Lapsivaikutusten arviointimalli on integroitu 2017 osaksi Kuntaliiton suosituksen mukaista EVA (ennakkovaikeutusten arviointimalli)-pohjaa. Mallin päivitys 2019 osaksi päätöksenteon prosessia. EVA-dokumentointi kaupungin asianhallintajärjestelmään.

- Tiedon päivitys: neljän vuoden välein (Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämissyklillä)

2. Yksinäisyyden kokemus vähenee. (C1, C2, C3)

Ei yhtään läheistä ystävää, perusopetus 8. ja 9. lk %, lukio 1. ja 2. vuosi, %, ammatillinen oppilaitos, % →

- Toteutuma:
  - perusopetus 8. ja 9. lk 2013: 7,6 %, 2017: 6,9 %, 2019: 8,8 %
  - lukio 1. ja 2. vuosi 2013: 7 %, 2017: 7,8 %, 2019: 7,7 %
  - ammatillinen oppilaitos 2013: 7,6 %, 2017: 4,1 %, 2019: 7,9 %
- Lähde: Kouluterveyskysely
- Kuvaus: THL:n kouluterveyskysely toteutetaan parittomina vuosina koko maassa. Oppilaat vastaavat kyselyyn koulupäivän aikana opettajan valvonnassa. Kysely on vapaaehtoinen ja nimetön.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet →

- Toteutuma: 2013: 6,9 %; 2014: 11,5 %; 2015: 12 % 2018: 7,2 %
- Lähde: ATH-kysely (2017 lähtien FinSote-tutkimus) tai oma kysely
- Kuvaus: Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSoten avulla seurataan väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuneita muutoksia eri väestöryhmissä ja alueittain. Vastaava kysymys voidaan sisällyttää muihin kaupungin toteuttamiin tai osallistumiin kyselyihin.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

3. Eri väestöryhmät ovat entistä terveempiä. (C1, C3)

Ikävakiointu sairastavuusindeksi →

- Toteutuma: 2016: 101,0; 2017: 100,1; 2018:99,9
- Lähde: Kela/Terveyspuntari
- Kuvaus: indeksin avulla pyritään havainnollistamaan sitä, miten tervettä tai sairasta alueen väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Luku on laskettu ikävakiointuna. Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttajaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16–64-vuotiaat) sekä lääkkeiden ja ravintovalmisteiden korvausoikeuksien haltijoiden osuuteen väestöstä. Niistä kukin on suhteutettu maan väestön keskiarvoon. Sairastavuusindeksi on näiden kolmen osaindeksin keskiarvo.
- Tiedon päivitys: vuosittain

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, perusopetus 8. ja 9. lk, %, lukio 1. ja 2. vuosi, %, ammatillinen oppilaitos, % →

- Toteutuma:
  - perusopetus 8. ja 9. lk 2013: 15, %, 2017: 16,6 %, 2019: 19,6 %
  - lukio 1. ja 2. vuosi 2013: 16,4 %, 2017: 20,8 %, 2019: 22,4 %
  - ammatillinen oppilaitos 2013: 22,6 %, 2017: 29,2 %, 2019: 23,1 %.
- Lähde: Kouluterveyskysely
- Kuvaus: THL:n kouluterveyskysely toteutetaan parittomina vuosina koko maassa. Oppilaat vastaavat kyselyyn koulupäivän aikana opettajan valvonnassa. Kysely on vapaaehtoinen ja nimetön.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

Koettu terveydentila on hyvä tai melko hyvä (%) vastaajista →

- Toteutuma: 2017: 63 %,
- Lähde: Kaupunki- ja kuntapalvelut –tutkimus (KAPA) täydennettynä kaupungin kysymyksillä tai oma/muu kysely
- Tiedon päivitys: kahden vuoden välein

4. Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä kasvaa. (C3)**Aktiivisesti yhteisöjen toimintaan osallistuvat (%)** →

- Toteutuma: 2018: 25,3 %
- Lähde: Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus Fin-Sote
- Kuvaus: Osuus 18 - 79-vuotiaista, jotka osallistuvat aktiivisesti jonkin kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan (esimerkiksi urheiluseura, asukastoiminta, puolue, kuoro, seurakunta)
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

5. Koettu turvallisuus lisääntyy. (C2,C3)**Turvallinen olo koulussa 3-10 lk. (%)** →

- Toteutuma: 2016: 90,3 % 2018: 90,5%
- Lähde: Perusopetuksen arviointikysely
- Kuvaus: Oppilaille esitettiin väite ”Minulla on turvallinen olo koulussa” arviointiasteikolla 4 = ”Olen eri mieltä”, 10 = Olen samaa mieltä. Prosenttilukema kertoo osuuden vastaajista, jotka vastasivat arvon 8-10.
- Tiedon päivitys: kahden vuoden välein.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa perusopetus 4. ja 5. lk, %, perusopetus 8. ja 9. lk, %, lukio 1. ja 2. vuosi, %, ammatillinen oppilaitos, % →

- Toteutuma:
  - perusopetus 4. ja 5. lk 2017: 6,7 %, 2019: 7,4 %
  - perusopetus 8. ja 9. lk 2013: 8,3 %, 2017: 5,4 %, 2019: 4,7 %
  - lukio 1. ja 2. vuosi 2013: 1,4 %, 2017: 0,7 %, 2019: 0,7 %
  - ammatillinen oppilaitos 2013: 5,1 %, 2017: 3,1 %, 2019: 3,7 %.
- Lähde: Kouluterveyskysely
- Kuvaus: THL:n kouluterveyskysely toteutetaan parittomina vuosina koko maassa. Oppilaat vastaavat kyselyyn koulupäivän aikana opettajan valvonnassa. Kysely on vapaaehtoinen ja nimetön.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

Vanhemman liiallinen alkoholikäyttö aiheuttanut haittaa perusopetus 4. ja 5. lk, %, perusopetus 8. ja 9. lk, %, lukion 1. ja 2. vuosi, %, ammatillinen oppilaitos, % →

- Toteutuma:
  - perusopetus 4. ja 5. lk 2017: 1,7 %, 2019: 2,3 %
  - perusopetus 8. ja 9. lk 2017: 4,9 %, 2019: 5,0 %
  - lukio 1. ja 2. vuosi 2017: 7,7 %, 2019: 6,6 %
  - ammatillinen oppilaitos 2017: 10,4 %, 2019: 7,9 %
- Lähde: Kouluterveyskysely

- Kuvaus: THL:n kouluterveyskysely toteutetaan parittomina vuosina koko maassa. Oppilaat vastaavat kyselyyn koulupäivän aikana opettajan valvonnassa. Kysely on vapaaehtoinen ja nimetön.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

6. Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi lisääntyy. (C4)**Työhyvinvointikysely: Psykososiaalista kuormitusta mittavien väittämien kokonaiskeskiarvo** →

- Toteutuma: 2018: 3,88 (arviointiasteikko yhdestä viiteen)
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Yhteenvedoindikaattori työhyvinvointikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

7. Työnantajamaine kehittyy myönteisesti. (C4)**Työhyvinvointikysely, Suositelluindeksi NPS** →

- Toteutuma: 2018: - 15.01
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Perustuu työhyvinvointikyselyn kysymykseen ”Kuinka todennäköisesti suosittelet Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenellesi tai ystävällesi?”. Arviointiasteikko 0=Erittäin epätodennäköisesti, 10=Erittäin todennäköisesti. Suositellukysymyksen vastaajat jaetaan kolmeen osaan: suositelijat (arvo 9-10), neutraalit (arvo 7-8), arvostelijat (arvo 0-6). Suositelluindeksi NPS = Suositelijat % - Arvostelijat %.
- Tiedon päivitys: joka toinen vuosi

8. Lasten osallisuutta lisätään kaupungin palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä sekä kaupungin kaikissa lapsia koskevissa toiminnoissa. (C1, C2, C3)**Nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin 3-10 lk. (%)** →

- Toteutuma: 2016: 85,3 % 2018: 87,5%
- Lähde: Perusopetuksen arviointikysely
- Kuvaus: Oppilaille esitettiin väite ”Minulla on mahdollisuus vaikuttaa itseäni koskeviin asioihin.” arviointiasteikolla 4 = ”Olen eri mieltä”, 10 = Olen samaa mieltä. Prosenttilukema kertoo osuuden vastaajista, jotka vastasivat arvon 8-10.
- Tiedon päivitys: kahden vuoden välein.

9. Varhaiskasvatuksen piirissä olevien yli 3-vuotiaiden lasten määrä nousee merkittävästi. (C1, C2)**Varhaiskasvatuksen piirissä olevien yli 3-vuotiaiden lukumäärä** →

- Toteutuma kunnallisessa varhaiskasvatuksessa (toukokuun tilanne):
Neljävuotiaat: 2016: 854, 2017: 716, 2018: 713, 2019: 949
Viisivuotiaat: 2016: 849, 2017: 884, 2018: 778, 2019: 877

Strategian kärkihankkeiden toteutuma 2019

1. LAHTI OPISKELUKAUPUNKI

Kärkihankkeiden lyhyesti: Kärkihankkeen tavoitteena on vahvistaa Lahtea monipuolisena opiskelukaupunkina. Uusilla kumppanuuteen panostavilla toimintamalleilla kasvatetaan toisaalta elinkeinoelämän ja korkeakoulujen välistä innovaatioyhteistyötä ja toisaalta alueen eri koulutusorganisaatioiden välistä kumppanuutta. Erilaisten koulutuspolkujen määrä Lahden alueella kasvaa. Niemen alueen houkuttelevuus ja saavutettavuus opiskeluympäristönä lisääntyvät kärkihankkeen toimenpiteiden myötä.

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoletaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Vahvistetaan innovaatiotoimintaa kaupungin strategisesti tärkeillä aloilla. Vahvistetaan osaamisintensiivisen liiketoiminnan edellytyksiä. (KOHA)	Luotu malli, jonka avulla yritykset voivat hyödyntää korkeakoulujen osaamista Käynnistyneet yhteistyöhankkeet	TKI-toiminnan malli luotu yhteistyössä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa ja se on toiminnassa. Hankkeiden luonti ja käynnistyminen	Tuetaan HY:n ja LUT:n strategista kumppanuutta sekä innovaatioyhteistyötä KIKY-strategian strategisissa teemoissa Business Mill -toimintamallin käyttöönotto Lahdessa kaupungin ja LAMK:in yhteistyönä	- Lahti Start-up Center "Start Hub" on käynnistynyt toimintansa ammattikorkeakouluvetoisesti vuoden 2019 lopussa. Kaupunki toimii toiminnan osarahoittajana vuoden 2022 loppuun. Hub-toiminta edistää oppilaitos- ja yritysyhteistyötä sekä kasvattaa Lahden alueen innovaatio- ja start-up potentiaalia. Yhteistyösopimus allekirjoitettu 2.1.2020 (ml. toiminnan seurannan mittarit). - Innovaatioallianssia on rakennettu osana Lahden kaupungin kasvusopimusvalmisteluita syksyn 2019 ajan tähdäten kevään 2020 kasvusopimusneuvotteluihin. Perustana KYKY-strategia. Toiminnan kärkenä on uuden innovaatioekosysteemin rakentaminen älykkään kiertotalouden kärjellä. Toiminnan ja sen sisällön toteuttamisessa ovat olleet mukana LUT, LAB, HY, Lahden yliopistokampus, Lahden seudun kehitys Ladec, Päijät-Hämeen liitto sekä Lahden kaupunki ja kokonaisuusluonnos on valmistunut vuoden 2019 lopussa. Yhteistyö on vahvistanut toimijoiden yhteistä tekemistä ja luonut potentiaalia uudenlaisen kysyntälähtöisen ekosysteemin syntymiselle, joka yhdistää jatkossa mukaan konserniyhtiöt sekä alueen yritykset. Toiminta konkretisoituu keväällä tehtävän konsulttikilpailutuksen sekä myöhemmin vuonna 2020 syntyvän Smart Circularity-innovaatioekosysteemin muodossa. - LUTin ja HY:n väliselle yhteistyölle on luotu syksyn 2019 aikana uudenlaisia yhteistyökannustimia muokkaamalla kaupungin rahoitusta vuodelle 2020. Korkeakoulujen kokonaisuusrahoitus on säilytetty ennallaan, mutta korkeakouluille merkityistä varoista osa on jätetty jaettavaksi myöhemmin yhteistyöaihioiden edistytessä. - Kaupungin konserniyhtiöiden kanssa on syksyllä 2019 käyty neuvotteluita uudenlaisen Niemen aluetta tukevien yliopistojen yhteisten yhteistyöhankkeiden rahoittamiseksi. Toiminta konkretisoituu keväällä 2020 käynnistettävän rahoitushaun kautta.	Toteutui
Käynnistetään Lahti innovaatioallianssi-toimintatapa (KOHA)	Osallistuvien yritysten ja yhteisöjen määrä Kysely toimintatavan arvioituista hyödyistä	Osallistuvia yrityksiä ja yhteisöjä vähintään kahdeksan Kysely toteutettu ja tunnistettu kehittämissuunnitelmat	Käynnistetään Lahti innovaatioallianssin toiminta Yritykset ja muut yhteistyötahot sitoutetaan toimintatapaaan	Innovaatioallianssin kokonaisuuden rakentaminen on edennyt suunniteltua hitaammin johtuen kokonaisuuden moninaisuudesta ja osallistuvien tahojen määrästä. Innovaatioallianssi-malli kytketty vahvasti yhteen kärkihankkeen toimenpiteen numero 5 kanssa. Sen sijaan, että rakennetaan irrallinen innovaatioallianssi, tämä toiminta kytketään vuonna 2020 toteutettavan Lahti Smart Circularity-innovaatioekosysteemin perustaksi. Innovaatioallianssille on rakennettu vuoden 2019 aikana hyvät perustukset, joista toiminnan konkreettinen rakentuminen jatkuu vuonna 2020. Vuonna 2019 toiminnan ja sen sisällön toteuttamisessa ovat olleet mukana LUT, LAB, HY, Lahden yliopistokampus, Lahden seudun kehitys Ladec, Päijät-Hämeen liitto sekä Lahden kaupunki. Keväällä 2020 mukaan kytketään kaupungin avainkonserniyhtiöt sekä alueen avainyritykset.	Toteutui osittain
Lahden tunnettuuden ja houkuttelevuuden vahvistaminen opiskelukaupunkina (KOHA)	LAMK:n ja LUT:n Lahden ohjelmien hakijamäärät	Hakijamäärät suurempia kuin v. 2018	Viestintäkampanjan toteuttaminen	- LABin (entinen LAMK) hakijamäärät ovat parantuneet kevään yhteishaussa. LAMK:n vuoden 2018 ensisijaiset hakijat 6123 kpl ja vetovoima 2,68; vuonna 2019 ensisijaiset hakijat 7036 kpl ja vetovoima 2,96. LUTin osalta tarkkoja tietoja Lahden kampuksen osalta ei ole tällä hetkellä saatavilla; hakijoiden määrä Lahden maisterikoulutuksiin on kuitenkin ollut erinomainen. Vuoden aikana tapahtuneet opiskelukaupunkiin kytkeytyvät markkinointi- ja viestintätöimenpiteet: - Kampusraitin avajaistapahtuma 01/2019 - Lahti on sinun opiskelukaupunkisi -liitelehden julkaisu Helsingin Sanomien Koulutusliitteen välissä 01/2019 ja 01/2020 - LUT-maisteriopintojen haun yhteydessä sosiaalisen median	Toteutui

				<p>kampanja 01/2019</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korkeakoulujen yhteishaun yhteydessä sosiaalisen median kampanja 03/2019 - Kaupunkinäkyvyys Lahdessa tienvarsinäytöissä 03/2019 - Liitelehden jakelu opiskelutapahtumassa (Lahti) ja nostot lahti.fi-palvelussa 03/2019 - Niemi-kampuksen viestintäkampanja, kevät 2019 - Lahti opiskelukaupunki-tapahtuma yhdessä työllisyys- ja koulutustoimijoiden kanssa, 10/2019 - Korkeakouluteko-kilpailu ja siihen liittyvät nostot mediassa 11/2019 	
<p>Kasvatetaan yhteistyötä opetuksessa toisen asteen ja korkeakoulujen välillä (SIVI)</p>	<p>Yliopisto/korkeakoulu opetuksen määrä lukioissa</p> <p>Toimintaan osallistuvien opettajien määrä</p> <p>OPS:ien sisältö</p>	<p>Opetuksen määrän lisääminen</p> <p>Toimintaan osallistuvien opettajien määrä kasvaa</p> <p>Tiedekasvatus sisällytetty OPS:eihin</p>	<p>Korkeakouluopintojen tarjonnan lisääminen</p> <p>Opettajien tietoisuuden lisääminen korkeakouluopinnoista Lahdessa/ opettajien yhteistyö korkeakoulujen kanssa</p> <p>Varmistetaan riittävä tiedekasvatuksen osuus OPS:ssa</p>	<p>opetustarjontaa lisätty, tutustuttu uuteen kampukseen ja aloitettu junnuyliopistotoiminnan valmistelu</p> <p>osittain nykyisessä ops:ssa, määritellään tarkemmin uudessa ops:ssa</p>	<p>Toteutui</p>
<p>Kasvatetaan yhteistyötä perusopetuksen koulujen ja Niemen kampuksen toimijoiden kanssa (SIVI)</p>	<p>Luotu malli, joka laajentaa ja syventää yhteistyötä Niemen kampuksen toimijoiden kanssa</p> <p>Päijät-Hämeen Luma-keskuksen ja Lahden Yrityskylän toiminnan kattavuus</p>	<p>Perusopetuksen ja Niemen kampuksen yhteistyösuunnitelma valmis sisältäen LUTin Junior University-mallin toteutuksen</p> <p>Toiminta tavoittaa kaikki alueen 9. luokkalaiset</p>	<p>Yhteistyösuunnitelma valmistellaan vuoden 2019 aikana ja se sisältää tarkennetun suunnitelman ja toimintamallin Junior University-toiminnasta Lahdessa</p> <p>Yrityskylän ja Päijät-Hämeen Luma-keskuksen toimintaan osallistuvat kaikki Lahden perusopetuksen 9. luokkalaiset</p>	<p>Tavoite toteutui osittain. Yhteistyösuunnitelma ja Junior University-toiminnan suunnittelu jatkuu kevään 2020 aikana. Junior University -toiminta käynnistyy pilotoiden vuoden 2020 aikana.</p> <p>Yrityskylän ja Luma-keskuksen toimintaan osallistuivat kaikki Lahden perusopetuksen 9. luokkien oppilaat. Tavoite toteutui.</p>	<p>Toteutui osittain</p>
<p>Parannetaan Niemen alueen kehitysedellytyksiä ja osallistetaan opiskelijoita kehitystyöhön (KYMP)</p>	<p>Kehityskuvan valmistelu</p> <p>Kehityssuunnitelmien ja niiden toteutumisen valmiusaste.</p> <p>Osallistuvien opiskelijoiden määrä</p>	<p>Kehityskuva valmis</p> <p>Suunnitelmien valmistuminen</p> <p>Opiskelijoita osallistuu systemaattisesti kehitystyöhön</p>	<p>Eri toimijoiden ja tavoitteiden yhteensovittaminen.</p> <p>Opiskelun, yritystoiminnan, alueelle soveltuvan asumisen sekä Rantaraitin ja muun liikenneympäristön kehitys.</p> <p>Työpajatyöskentely yhdessä opiskelijoiden kanssa.</p>	<p>Selvitetty Asuntomessujen sijoittamista Niemeen. KH (tammikuu 2020) päätös, että ei jatketa. Kehityskuvatyo odotti tätä päätöstä. LAMK kaupunkimuotoilun opiskelijoiden syksyn 2019 kestänyt kurssi "Niemen visiot" viety läpi ja saatu loppuraportit ja esittelyt. Kehityskuva aikataulutettu ja ohjelmoitu vuodelle 2020. Alueen nykytilasta on havainnekuva (3D).</p> <p>Vuoden 2019 aikana on tehty esiselvityksiä. Harjoitus- ja projektitoita LAMK/yhdyskuntasuunnittelun YAMK-opiskelijoiden kanssa, KV-kesäkurssin kanssa ja LAMK yhdyskuntasalun kurssin kanssa. Aloitettu yhteistyökurssi muotoiluinstituutin strategisen kaupunkisuunnittelun kurssin kanssa.</p>	<p>Toteutui osittain</p>

2. LUONNOLLIESTI LIIKKEESSÄ

Kärkihanke lyhyesti: Kärkihankkeen tavoitteena on luoda vahva ja yhdessä suunniteltu visio keskustan liikennejärjestelmän kehittämiseksi ja sitä tukeväksi kestävästä liikkumisen visioksi. Keskustan liikennejärjestelmän visio tähtää kaupunkistrategian vuoteen 2030 ja osaltaan luo puitteet viihtyisään ja sujuvaan liikkumiseen kasvavassa kaupungissa. Hankkeessa kasvatetaan palveluiden saavutettavuutta kävelen, pyöräillen ja julkisia kulkuneuvoja käyttäen. Kärkihanke nivoutuu osaksi Lahden suunta -prosessia (2017–2020), joka tuottaa yleiskaavan lisäksi myös suunnitelman kestävästä kaupunkiliikkumisesta. Kärkihankkeessa tuotetaan vaikutusten arviointia Lahden suunta-luonnosvaihtoehtoihin.

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoitetaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Huomioidaan kohteiden saavutettavuus keyven ja julkisen liikenteen avulla sekä riittävät pyöräpysäköintimahdollisuudet liikuntapalveluissa ja liikuntainfranhankkeissa sekä muun palvelutoiminnan suunnittelussa (SIV)	Liikuntapaikkojen ja muiden palveluiden saavutettavuus keyven ja julkisen liikenteen avulla	Liikuntapaikkojen ja muiden palveluiden saavutettavuus sekä pyöräpysäköintimahdollisuudet paranevat	Asiaa pidetään esillä hankesuunnitelmakoukuksissa	Meneillään olevien niiden rakentamishankkeiden suunnittelussa, joihin liittyy liikunnan harrastamista (monitoimitalot, Ranta-Kartano, Kisapuisto) on huomioitu mm. pyöräpysäköintimahdollisuudet ja kohteiden linkittyminen keyven liikenteen väyläverkostoon. Myös olemassaolevien kohteiden (uimahallit, Urheilukeskus) pyöräpysäköintimahdollisuuksien parantamista suunnitellaan.	Toteutui
Laaditaan keskustan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2030 (KYMP)	Suunnitelman valmiusaste	2014 liikennejärjestelmän päivittäminen vuoden 2019 aikana	Lahden suunta työn luonnosvaiheeseen laaditaan keskustan liikennevisio. Käynnistetään liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen. (Henkilövajaus saattaa viivästyttää suunnitelman valmistumista ensi vuodelle)	Keskustan liikenteen ja liikkumisen suunnitelman (LISU2030) laatiminen käynnistyi loppusyksystä 2019. Liikenneverkon ratkaisuja käsittelevä ensimmäisen vaihe on menossa helmikuussa 2020 päätöksentekoon ja toinen vaihe, jossa suunnitellaan tarkemmin katukohtaisia ratkaisuja, käynnistyy keväällä 2020. Tavoitteet käyty läpi kesäkuun TYLA:ssa. Keskustan liikennejärjestelmäsuunnitelman laatiminen käynnistyy elo-syyskuussa. Keskustelut valitun puitesopimustoimittajan kanssa käynnistetty työn sisällöstä. Työ tehdään 2019–2020 eli toteutui osittain vuonna 2019.	Toteutui osittain
Laaditaan kestävästä liikkumisen investiohjelman. (KYMP)	Suunnitelman valmiusaste	Kootaan omaksi kokonaisuudeksi kestävästä liikkumiseen liittyvät investoinnit	Laaditaan ensimmäinen versio kestävästä liikkumisen investiohjelmasta.	Mittarin toteutuma: SUMP-tyo edistyy aikataulussa. Vuonna 2019 määriteltiin kestävästä kaupunkiliikkumisen ohjelman toimenpiteet ja luonnos vietiin nähtäville osana Lahden suunta -työtä. Pyöräilyn tavoiteverkon päivitys, jonka pohjalta pyöräilyn (ja samalla kävelyn) edistämisen kustannuksia on mahdollista arvioida, saatiin valmiiksi. Tähän liittyy myös talvikunnossapito sekä ensiaputoimenpiteet tavoiteverkolla. Tavoiteverkko oli myös luonnosvaiheessa nähtävillä osana Lahden suunta -työtä. Tällä hetkellä määritellään SUMP-toimenpiteiden tarkempaa sisältökuvausta sekä kestävästä liikkumisen toimenpiteiden kustannusarvioita.	Toteutui osittain
Toteutetaan kokeiluja kestävästä liikkumisen ympäristöstä. (KYMP)	Kestävästä liikkumisen kokeilut	Toteutetaan 3 kokeilua	Kehitetään ja jatketaan Rautatiekadun kokeilu saatujen kokemusten perusteella. Trion ympäristön viihtyisyyden ja liikkumisolosuhteiden kehittäminen kokeilun kautta. Yritysten Lahti -kärkihankkeen kautta ideoitavan kokeilun toteuttaminen keskustassa.	Mittarin toteutuma: 2 kokeilua toteutunut ja 1 ei. Rautatiekadun kokeilua päätettiin jatkaa ja seuraavan kerran siitä ja mahdollisista muista kokeiluista päätetään keskustan liikenteen ja liikkumisen kokonaissuunnitelman päätöksäsitellyn yhteydessä. Yhdessä Yrittäjien Lahti -kärkihankkeen kanssa vuoden 2019 aikana laadittiin yhdessä alueen toimijoiden kanssa suunnitelma Lanun aukion viihtyisyyden parantamiseksi ja ensimmäiset kokeilutoimenpiteet, aukion läpiajoa estävät kukka-altaat, toteutettiin kesällä 2019. Vapaudenkadun viihtyisyyttä ja esteettömyyttä parantavana kokeiluna annettiin kadun yrittäjille huolehdittavaksi katupenkkejä, joita pystyi käyttämään levähtelyyn. Päijänteenkadun ja Vesijärvenkadun kulmauksessa olevan Viiskulman kaupunkiaukion kokeilu jatkui koko vuoden ajan. Aukion tarkoituksena on luoda viihtyisää kaupunkitilaa vilkkaan Vesijärvenkadun varrelle. Aukio tulee jatkossa toimimaan taide- ja julistemuseoon LAD:iin opastavana aukiona.	Toteutui osittain
Arvioidaan Lahden suunta –luonnosvaihtoehtojen vaikutukset kestävästä liikkumiseen. (KYMP)	Vaikutusten arviointi	Vaikutusten arviointi tehty	Vaikutusten arvioinnin edellyttämä aineisto valmiina.	Lahden suunta -työn luonnosvaiheen vaikutustenarvioinnit on toteutettu kesän 2019 aikana vuorovaihteisena asiantuntija-arviointina. Lisäksi erillisessä tutkimushankkeessa tehdään alkuvuodesta 2020 yleiskaavan arviointi kävelyn ja pyöräilyn näkökulmasta. Arviointi valmistuu helmikuun 2020 alkupuolella.	Toteutui

3. YRITYSTEN LAHTI

Kärkihankke lyhyesti: Kaupungin toimijoiden tavoitteena on tunnistaa tehokkaasti erityyppisten ja erikokoisten yritysten palvelutarpeet. Kärkihankkeen myötä kaupungin palveluita voidaan segmentoida jatkossa paremmin erilaisia yrityksiä palvelevaksi kokonaisuudeksi. Hanke vie eteenpäin kaupungin yritysystävällisyyttä käytännössä edistäviä toimintamalleja, kuten hankintojen kehittämistä sekä työntekijöiden asiakaspalveluosaamisen kasvattamista koulutuksen keinoin. Kärkihankkeessa toteutetaan myös maankäytön suunnittelua, jonka tavoitteena on taata tulevaisuuden hyvät toimintaedellytykset tilaa vievälle yritystoiminnalle.

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoite-taso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Uudistetaan kaupungin palveluprosesseja yritysystävällisemmiksi (KOHA)	Automaattisen hankintakalenterin käyttöönotto. Yritysten kanssa käytävän markkinavuoropuhelun määrä. Kaupungin henkilöstölle järjestettävään asiakaskokeemusta edistäviin koulutuksiin sitoutuneiden määrä. Yritysvierailuihin osallistuneiden määrä. Yritysten asiakaspalautekyselyn käyttöönotto	Hankintakalenteri käytössä Markkinavuoropuhelun määrä lisääntyy 20 henkilöä 50 henkilöä Asiakaspalautekysely otettu käyttöön	- Otetaan käyttöön hankintakalenteri, jonka kautta suunnitteilla olevat hankinnat tulevat yritysten tietoon. - Järjestetään hankintakohtaisia markkinavuoropuhelutilaisuuksia. - Kootaan yritysasiakasrajapinnassa toimivat viranhaltijat koulutuskokonaisuuteen, jolla uudistetaan kaupungin asiakaspalveluprosesseja - Järjestetään yritysvierailuja, joissa viranhaltijat ja luottamushenkilöt pääsevät tutustumaan lahtelaiseen yritysjyyteen. - Otetaan käyttöön systemaattinen palautekysely, jolla saadaan tietoa yritysten asiakaspalvelukokemuksesta.	Hankintakalenteri hankittu. Käyttöönotto siirtynyt 2020 puolelle. Markkinavuoropuheluja järjestetty mm. tilaisuuksia, skype-palaverit, kirjalliset tietopyynnöt. Loka-joulukuussa toteutettu asiakaspalveluvalmennus 21 kaupungin työntekijälle. Valmennuksen toteutti tarjouskilpailun perusteella Innolink Oy. Osallistujia Kympin, Sivin ja Kohan henkilöstöstä. Osallistujien arviot koulutuksesta olivat positiivisia (asteikolla 1-5 arvostana 4-). Järjestetty yritysvierailut kesäkuussa Dooroomiin ja marraskuussa Kempille. Kempin vierailulla erityinen painotus yrittäjyyskasvatuksessa. Yritysvierailuihin osallistui hieman yli 40 henkilöä. Yritysten asiakaspalautekyselyä pilotoitu EKP:n sisällä. Tunnistettu selkeä tarve systemaattisen palautteen keräämiselle asiakaspalvelutilanteista.	Toteutui osittain
Luodaan Lahdesta houkutteleva teollisen internetin (Internet of Things) alusta yritystoiminnalle (KOHA)	Avoimen tietokantojen määrä.	1 tietokanta/4 tietokantaa	- Avataan kaupungin tuottamaa dataa oppilaitosten ja yritysten käyttöön.	Lahden kaupungille luotu oma avoimen datan sivu; www.lahti.fi/tietoa-lahdesta/avoin-data . Sivulla ladattavissa 11 tiedostoa ml. joukkoliikenne-, liikennevalo-, kartta- ja laskutusaineistoja.	Toteutui

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoletaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Mahdollistetaan yritysten kasvu parantamalla työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla yrityspalveluseteli liiketoiminnan kehittämiseen. (KOHA)	Työvoiman saatavuuden parantuminen (TEM, pk-barometri) Matkalla Duuniin – alustasta on luotu digitaaliset työvoimapalvelut kokoava portaali yrittäjille Yrityspalvelusetelin käyttö yritysten kehittämisessä	Työvoiman saatavuus ja työvoimapalvelut ovat parantuneet. Portaali valmis Yrityspalvelusetelin käyttöä pilotoitu	- Kehitetään työnhakijoiden sekä työnantajien valmennuspalveluita. Työnantajälähtöisten ketterien koulutuspalveluiden toteuttaminen yhteistyössä koulutusorganisaatioiden kanssa. - Viedään MatkallaDuuniin-palvelu Tiitus-alustaan ja integroidaan eri toimijoiden Tiitus-pohjaiset järjestelmät yhteismarkkinointiin. - Pilotoidaan yrityspalvelusetelin käyttöä yhdessä Ladecin kanssa.	Ohjaamon ja Vauhdittamon järjestämät rekrytapahtumat ja Yrityspiste ovat osaltaan edesauttaneet työvoiman saatavuutta yritysten tarpeisiin. Henkilökohtainen työhönvalmennus tukee niin työnhakijoita, kuin työnantajiakin. Työllisyyspalvelut myöntää Lahti-lisää yrittäjien palkkauskustannusten tueksi. Koulutuspaketteja pyritään järjestämään työnantajien tarpeet huomioiden yhdessä TE-toimiston kanssa. MatkallaDuuniin-palvelu vuoden 2019 aikana toiminnassa Tiitus-alustalla. Kaikki samalla alustalla toimivat organisaatiot koottu yhteismarkkinoimaan palvelua yrityksille LahtiDuuni-nimellä. Yhteismarkkinoinnissa mukana LAMK (nyk. LAB), Salpaus ja Suomen diakoniaopisto. Myynnin ja markkinoin yrityspalvelusetelipilotti toteutettiin 2019 aikana yhdessä Ladecin kanssa. Seteleitä myönnettiin 178 hakijan joukosta ensin 20 hakijalle ja lisämäärärahan avulla vielä 10 lisähakijalle. Palveluntuottajia hyväksyttiin mukaan 40. Toteutuneista palveluntuottajavalinnoista 27/30 kohdistui lahtelaiseen palveluntuottajaan. Yrityspalvelusetelitoimintaa jatketaan vuonna 2020.	Toteutui
Kannustetaan yrittäjyyteen osana työllisyshoitoa ja kaupunkimarkkinointia. (KOHA)	Ohjaamosta ja Vauhdittamosta yrittäjyyttä tukeviin toimenpiteisiin ohjattujen määrä (yrittäjyysopinnot, Ladecin perustamisneuvonta ja osuuskuntayrittäjyys) Viestintäkampanjan toteutus	Yrittäjyyttä tukeviin toimenpiteisiin ohjattujen määrä kasvaa Toteutettu viestintäkampanja "lahtelainen yrittäjä", joka rakentaa Lahti-brändiä sekä kannustaa yrittäjyyteen	- Tuodaan yrittäjyys vahvemmin esiin työllistymisvaihtoehtona Ohjaamon ja Vauhdittamon toiminnassa. - Tuotetaan yrittäjyydestä kertova viestintäkampanja, jossa nostetaan esiin lahtelaisia yrittäjiä.	Ohjaamosta ja Vauhdittamosta on ohjattu yrittäjyyttä tukeviin toimiin yhteensä 30 henkilöä alkuvuoden aikana. Työpajoilla yrittäjyydestä kerrotaan kaikille valmentautujille osana valmennusprosessia ja työpajanuorten perustama osuuskunta on aloittanut toimintansa kevään aikana. Lisäksi on järjestetty Osuuskunta- ja kevytyrittäjyys-infoja eri yhteyksissä. Kaikille yrittäjyydestä kiinnostuneille on tarjottu ohjausta ja neuvontaa yhteistyössä Ladecin kanssa. Työpajoilta on käynnistetty nuorten työosuuskunta Kehveli, jossa on noin 10 jäsentä. Nuorisopalvelut tukee edelleen Kehvelin nuoria osuuskunnan pyörittämisessä. Työpajojen nuorille annetaan ohjausta yrittäjyydestä ja osuuskuntatoiminnasta. Yhteistyöhöinä ovat Ladec Oy ja työosuuskunta Kehveli. Vauhdittamosta ja työhönvalmennuksesta ohjattu Ladecin palveluihin. Viestintäkampanja jäi toteuttamatta.	Toteutui osittain
Lisätään yrittäjyyskasvatuksen roolia opetuksessa. (SIVI)	Lahden kaupungin yrittäjyyskasvatussuunnitelma Yrittäjyyskasvatuksesta kiinnostuneiden opettajien määrä Yrittäjyyskasvatusopintoja suorittaneiden lukioalaisten määrä Yrittäjyyskasvatuksen koordinoinnin resursointi	Suunnitelma valmis Opettajien määrä kasvaa Lukiolaisten määrä kasvaa Yksi henkilö resursoitu	Laaditaan suunnitelma, vastuuhenkilönä yrittäjyyskasvatuksen koordinaattori Yrittäjyyskasvatushankkeeseen ja kurssien opettajiksi uusia opettajia Yrittäjyyskursseja lisätään Rekrytoidaan yrittäjyyskasvatuskoordinaattori	Yrittäjyyskasvatussuunnitelma pääpiirteittäin valmis Kaikille lukion opettajille järjestetty yrittäjyyskasvatuskoulutusta Uusia yrittäjyyskursseja perustettu Yrittäjyyskasvatuksen koordinointiin ja yrittäjyyskasvatussuunnitelman laadintaan rekrytoitu projektikoordinaattori ajalle 12.8.2019-30.6.2020 Informoitu perusopetuksen rehtoreita rehtoriseminaarissa 5.8.2019 yrittäjyyskasvatussuunnitelman laadinnan käynnistämisestä. Jatketaan yrittäjyyskasvatussuunnitelman laadintaa tammikuu-toukokuu 2020	Toteutui osittain

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoletaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Käynnistetään LADin yritysysteistyö (SIVI)	Toimintaan sitoutuvien yritysten määrä	Yritykset sitoutuvat LADin toimintaan	Osallistetaan yrityksiä näyttelytoiminnan tukemiseen ja palvelutarjonnan käyttäjiksi. Onnistuneet yhteistyöratkaisut ja sitoumukset palvelutarjonnan käyttäjiksi 2021 alkaen (LAD toiminta alkaa)	Toteutettu asiakasmarkkinointi ja yritysysteistyö koulutusohjelma syksyllä 2019. Alku vuodesta 2020 alkaa yritysysteistyön suunnitelmallinen toteuttaminen.	Toteutui
Kaavoitetaan Kehätien liityntäalueet yritystoiminnalle (Kujala/Pippo) (KYMP)	Yritysalueiksi kaavoitetun maa-alan suuruus km ² /ha	Pippon-Kujalan alueen yritystoiminnan aluevaraukset on osoitettu yleiskaavassa.	Asemakaavan edellyttämät selvitykset toteutettu	Yleiskaavan luonnosvaiheessa oli nähtävillä kaksi vaihtoehtoa. Jatkosuunnittelu etenee niistä saadun palautteen perusteella. Liikennettä on tarve tarkastella lisää. Alueella toimivilta moottoriturheiluseuroilta pyydettiin syksyn aikana tarkemmat selvitykset tulevaisuuden suunnitelmista. Yleiskaavaehdotukseen valitun vaihtoehdon pohjalta laaditaan asemakaavaluonnos. Kaupunki on hankkinut maata alueelta ja alueella on tehty lisäselvityksiä. Kujalankadun rakentaminen käynnistyy. Alueelle on laadittu rakennettavuusselvitys (Ramboll 3.7.2019).	Toteutui osittain
Kehitetään keskustan kiinteistöjä ja selvitetään sisäiset yhteydet (KYMP)	Toteutuneiden kehityskohteiden määrä	Kiinteistön omistajille synty yhteinen visio ja vahvistuva yhteistyö luo lähtökohtia tuleville kaavoitusratkaisuille	Yleisten alueiden suunnitelmien ja kaavoituksen työohjelman hankkeiden toteuttaminen	Perustettu Kiinteistöfoorumi- suunnitteluryhmä. Ensimmäinen Kiinteistöfoorumi pidettiin 27.5.2019, jossa linjattiin kiinteistöomistajien toiveita. Toinen Kiinteistöfoorumi pidettiin 19.9.2019 keskittyen tyhjiin liiketiloihin, kivijalkakauppaan ja markkinointiin. Käyty alustava keskustelu Cityconin kanssa Trion ja sen lähialueen ideasuunnitelman laatimisesta. Lanun aukion viihtyisyyttä suunniteltiin yhdessä alueen yrittäjien ja kiinteistöjen kanssa. 1. vaiheen toimenpiteet toteutettiin kesällä 2019. Hämeenkadun viihtyisyyttä kehitetään yhdessä yrittäjien ja kiinteistön omistajien kanssa. 1. vaiheessa parannettiin kadun valaistus. Ranta-Kartanon ja Paavolan kampuksen asemakaavan muutokset valmistuivat. Muut keskustan asemakaavan muutokset etenevät osin muuttuneiden tavoitteiden ja tarkistettujen aikataulujen mukaisesti. Kaksi kaavaehdotusta on peruttu kiinteistön omistajan vaihtuessa.	Toteutui osittain

4. PALVELUTORI

Kärkihankke lyhyesti: Kärkihankkeen tavoitteena on käynnistää palveluiden ja palveluohjauksen monitoimijamalliin pohjautuva Palvelutori, joka yhdistää fyysisen asioinnin ja paikasta riippumattomat sähköiset palvelut sekä osallisuuden ja yhteiskehittämisen mahdollisuudet asukkailla. Palvelutorin toimintamallia lähdetään ensivaiheessa rakentamaan yhdessä mm. hyvinvointikuntayhtymän ja Kelan kanssa, mutta palvelutorityön edetessä palvelutarjoajien ja yhteiskehittämisen mahdollisuuksien määrä kasvaa merkittävästi. Palvelutori sijoittuu fyysisesti kaupungin keskeiselle paikalle, jotta se tukee palveluiden ja palveluohjauksen sujuvaa ja esteetöntä käyttöä ja on helposti saavutettavissa. Kärkihankkeen myötä otetaan käyttöön asukkaan sähköinen tilavarausjärjestelmä ja kehitetään kaupungin sähköinen asiointialusta asukasnäkökulma edellä.

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoite-taso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Luodaan palvelutori-malli, jossa kootaan laajasti yhteen kaupungin ja muiden toimijoiden palveluita sekä palveluohjausta. Vahvistetaan integraatiota asiakkaan näkökulmasta. (KOHA)	Palvelutorin tilat määriteltä Palvelutorin toimijat / yhteistyösopimusten määrä. Palvelutorin toimintasuunnitelman 2019-2020 laatiminen.	Palvelutorin tilat on määriteltä ja käytöön otettu. Yhteistyösopimuksia on tehty 10. Toimintasuunnitelma on tehty.	Laaditaan ensivaiheen toimintasuunnitelma Palvelutori-konseptin käynnistämiseen Tehdään toimijoiden tilatarvekartoitus ja vuokrataan tarpeen mukaiset tilat Laaditaan yhteistyösopimukset ja palvelutoritoimijasopimukset Käynnistetään Palvelutori-konsepti	Palvelutorin tilat ovat valmiit ja tilojen hallinta siirretty Lahden kaupungille. Palvelutori avaa ovet asiakkaille 13.1.2020. Palvelutorin toimintasuunnitelma on valmis 2019-2020. Palvelutorin II vaiheen suunnittelu on käynnistynyt ja suunnittelun eteneminen aikataulutettu Palvelutorin ohjausryhmässä.	To- teutui
Otetaan käyttöön sähköinen tilavarausjärjestelmä (KOHA)	Tilavarausjärjestelmän käyttöön oton valmiusaste	Sähköinen tilavarausjärjestelmä käyttövalmis ja pilotointi aloitettu	Sähköisen tilavarausjärjestelmän (Varaamo) luonti ja sen piiriin kuuluvien tilojen määrittely sekä järjestelmän pilotointi	Varaamo siirretty osaksi laajempaa kaupungin tilavarausjärjestelmän suunnittelua. Varaamon pilottikohteet on valittu. Pilottikohteita ovat Monitoimitilat Onni ja Jalo sekä kaupunginkirjasto.	Ei to- teu- tunut
Tuodaan sivistyksen palvelutarjonta ja -ohjaus kattavasti ja asiantuntevasti saataville palvelutorille. (SIVI)	Palvelu otettu käyttöön	Palvelutorin asiakkaat saavat halua-mansa tiedot sivistyksen palveluista (lapset, nuoret, perheet) sekä niiden yhteystahot palvelutorin kautta.	Sivistyspalveluiden palvelutorilla tarjottavat palvelut on määriteltä ja tarjonnan toteutus aloitettu.	Sivistyksen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluneuvonta toimii Lahti-Pisteellä.	To- teutui
Uudistetaan rakennusvalvonnan asiakaspalvelumalli. Mahdollistetaan tapaamisten sopiminen sähköisen ajanvarauksen ja Lahti-Pisteen kautta. (KYMP)	Asiakaspalvelun ohjaus on siirtynyt	Uusi asiakaspalvelumalli ja sähköinen ajanvaraus käytössä	Rakennusvalvonta on aktiivisesti mukana palvelutoriprojektissa valmistele-massa ajanvarauspalvelua. Palvelu käyttöön projektin valmistuttua tai osin pilottina jo sen aikana.	Outlook-kalenterin käyttö asiantuntija-ajanvarauksissa on kehitteillä ja otetaan käyttöön tammikuussa 2020. Rakennuslupa 398-2019-393 on myönnetty 6.6.2019. Koska erillistä ajanvarausjärjestelmää ei olla luomassa vaan toimitaan Outlookin kalenterilla niin järjestelmään voidaan siirtyä tilojen valmistuttua. Ohjeistus: ajankäyttö ja aluejako ja palvelut	To- teutui

5. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI

Kärkihanke lyhyesti: Vahvistamme yhdessä tekemällä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää toimintamallia. Toteutamme maakunnallista lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Sitoudumme Unicef Lapsiystävällinen kaupunki -toimintamalliin. Suunnitellamme uusia oppimisympäristöjä sekä kaupunkiympäristöä ja leikkialueita yhdessä lasten ja nuorten kanssa uusia ja innostavia menetelmiä hyödyntäen

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoitetaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Kehitetään lasten ja nuorten tasaverstaista kasvuympäristöä pysyvää käyttöä palvelevilla tilainvestoinneilla. (KOHA)	Väistötilojen suhteellinen osuus tilakannasta Korvataan: Väistötilojen volyymi (m2) tilakannassa (koulu- ja päiväkotitilat)	Lähtötaso xx % tilakannasta v.2018 alussa/ Tavoitetaso % tilakannasta v.2019 lopussa; Korvataan: Lähtötaso on väistötilojen määrä v. 2018 alussa	Vuosina 2019-2020 tavoite väistötilojen määrän vähenemisestä ei toteudu investointien keskenäisyyden takia. Väistötiloista luovutaan valmistuvien rakennushankkeiden tahdissa.	Tilanne 31.12.2019. Väistötiloja oli 41 122 m ² , joista vuokratiloja oli 28 315 m ² . Kaikki väistötilarakennukset eivät ole varsinaisen rakennuksen kunnosta tai investoinneista johtuvia väistötiloja vaan osa näistä toimii koulun tai päiväkodin lisätiloina kuten Karistossa, Mukkulassa ja Kerinkalliossa. Väistötilojen määrä vuoden 2018 alussa oli 34 547 m ² , joista vuokratiloja oli 33 477 m ² . Tilanne 7.8.2019 väistötiloja 42 155 m ² , joista vuokratiloja 27 282 m ² . Vuokratilojen määrä väistötiloina on laskenut aikuiskoulutuskeskuksen ja Nastopolin kauppohen myötä.	Ei toteutunut
Lisätään lasten ja nuorten harrastamista sekä liikkumista liikuntapalveluiden ja sen tukemien toimijoiden avulla. (SIVI)	Lasten ja nuorten harrastajamäärät	Liikunnan harrastuneisuus lisääntyy Harrastajamäärät lisääntyvät	Lasten ja nuorten taksaalennukset (3 %) sekä yläkouluikäisten maksuttomat uimahalli/kuntosalikäynnit. Ko. toimenpiteiden vaikutusten seuranta harrastuneisuuden suhteen.	Liikuntapaikkojen seurakäytön 3 % taksa-alennus toteutettiin vuoden alusta. Yläkouluikäisten maksuttomat aikataulutetut uimahalli-/kuntosalivuorot käynnistettiin vuoden alusta kaikilla uimahalleilla ja vuoroja jatkettiin seuraavalle vuodelle osana harrastetakuuprosesseja. Tuloseurannan perusteella liikuntapaikkojen juniorikäyttö on kokonaisuutena lisääntynyt n. 15%. Yläkouluikäisiä kävi vuoden aikana maksuttomilla vuoroilla yhteensä n. 2 000 käyntikertaa. Kokonaan uusien harrastajien osuuden arviointi ko. määristä edellyttää tarkempia selvityksiä.	Toteutui osittain
Levitetään lapsivaikutusten arvioinnin toimintamalli koko kaupungin toimintaa koskeväksi. (SIVI)	Lapsivaikutusten arviointien toteutuminen päätöksenteossa osana vaikutusten ennakoarviointia	Vaikutusten ennakoarviointien ja lapsivaikutusten arvioinnin toteutuminen eri päätöselimissä kaikissa lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa	Lasten ja nuorten kasvun vastuualue yhdessä kehittämispalveluiden kanssa edistää ja tukee lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamista valmistelussa ja päätöksenteossa.	Lapsia ja nuoria koskevassa valmistelussa ja päätöksenteossa on merkittävimpien uudistusten ja muutosten kohdalla toteutettu vaikutusten ennakoarviointi ja lapsivaikutusten arviointi (Sivistyslautakunnan alaiset asiat). Lisäksi vaikutusten arviointi toteutettiin perusteellisesti ja onnistuneesti lasten ja nuorten maksutonta joukkoliikenteenkäyttöä koskevassa valmistelussa (Kaupunkiympäristö, kehittämispalvelut ja sivistyksen palvelualue). Tavoite toteutui osittain.	Toteutui osittain
Suunnitellaan, resursoidaan ja käynnistetään jalkautuva ehkäisevä päihdetyö nuorisopalveluiden ja eri toimijatahojen yhteistyönä. (SIVI)	Työmuodon käynnistyminen	Uusi työmuoto suunniteltu, resursoitu ja käynnistetty	Palkataan jalkautuvan työn työpari ja käynnistetään toiminta	Jalkautuva työpari kohdannut 2818 nuorta (kaduilla, ostoskeskuksissa, puistoissa, lähiöissä jne.) ajalla 1.4 - 31.12.2019	Toteutui

Palvelualueen toimenpide	Mittari	Lähtö-/tavoitetaso	Käyttösuunnitelman toimenpiteet	Mittarin toteutuma ja tehdyt toimenpiteet 31.12.2019	Tila
Toteutetaan matalan kynnyksen yhteisötoimet palvelut kaupungin, hyvinvointikuntayhtymän ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä. (SIVI)	Alueellisten hyvinvointiryhmien toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kehittämistoimenpiteiden toteutuminen alueellisten hyvinvointiryhmien, oppilashuollon ja koulujen arjessa. Kaupungin ja hyvinvointikuntayhtymän toimijoiden saumaton yhteistyö lasten ja nuorten hyvinvoinnin palvelukokonaisuudessa	Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta johdettujen alueellisten hyvinvointiryhmien toimintasuunnitelma ja kehittämistoimenpiteet toteutetaan. Alueelliset hyvinvointiryhmät yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän kanssa käynnistävät perhekeskustoiminnan lasten ja nuorten kasvun vastuualueella.	Lasten ja nuorten kasvun, oppilas- ja opiskelijahuollon (Lahden kaupungin toimintaa) alueelliset hyvinvointiryhmät toimivat suunnitellusti, tavoitteellisesti ja vaikuttavasti. Toimintakauden 2019-2020 aluekohtaiset toimintasuunnitelmat valmistuneet. Tavoite toteutui. Perhekeskus-toimintamallin kehitystyö jatkuu vuoden 2020 TA-tavoitteiden mukaisesti. Perhekeskustoiminnan/perhekeskuksen (PH Hyky) käynnistyminen ei toteutunut vuoden 2019 aikana.	To- teutui osit- tain
Osallistetaan lapsia ja nuoria suunnittelun aikana ja kehitetään lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointia (KYMP)	Osallistamistilaisuuksien määrä, vaikutusten arviointi käytössä	Osallistumisen ja arvioinnin kehittäminen ja toimiva käytäntö	Arvioidaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia kaavahankkeiden yhteydessä.	Vuoden 2019 aikana on järjestetty seitsemän tilaisuutta lapsille ja nuorille. Mukana ovat lukiolaisvierailut kaupunkisuunnittelussa, joissa on keskusteltu myös ajankohtaisista hankkeista ja kuulosteltu nuorten ajatuksia niistä ja kaupungista. Merkittävin osallistumismahdollisuus lapsille ja nuorille olivat vierailut kolmella koululla osana koulukiertuetta. Sen aikana lapset ja nuoret pääsivät kertomaan ajatuksiaan keskustan kehittämisestä ja koulumatkoistaan. Tieto on tallennettu paikatietomuodossa. Syksyllä järjestettiin vielä Kukkasen koululla kaupunkisuunnittelun työpajapäivään 25.9.2019. osallistui 16 oppilasta 7. ja 9. luokilta. Lukiolaisille järjestettiin 7.10.2019 Liikkumistyöpaja, joka oli osa lukion 2. vuosikurssin opiskelijoille järjestettyä Aktiivinen kansalaisuus ja kestävä kehitys -seminaria, johon otti osaa kaikkiaan 500-600 lukiolaista. Kaavahankkeiden vaikutuksia lapsiin on arvioitu erityisesti liikkumisen näkökulmasta kolmessa kohteessa, koulu- ja kampushankkeissa sekä yleisten alueiden yhteydessä.	To- teutui
Toteutetaan palveluverkon toimenpiteet ja leikkialueet sekä lisätään puistojen toiminnallisuutta. (KYMP)	Palveluverkon toteuttamisen ohjelma: Leikkialueselvityksen toimenpiteet	Leikkialueselvityksen ja rakentamisen toimenpiteet toteutetaan	Leikkialueita toteutetaan yksi uusi, saneerataan kolme ja poistetaan kolme. Puistojen liikunnallisia laitteita lisätään ja uudistetaan.	Leikkialueiden saneerauksia valmistui kolme sekä rakennettiin yksi uusi leikkialue. Ruuhijärven uusi kuntoilualue valmistui, Ankkurin rantapromenadin kuntoiluvälineistö uusittiin ja lisättiin kolme riipuntatelineitä eri uimarannoille. Frisbeeratoja kunnostettiin Rakokivessä ja Mukkulassa, uusi 9 korin rata valmistui Karistoon. Salpauselän MM-kisalatujen maisemavauriot maisemotiin. Pikku-Vesijärven yleisö-wc valmistui syksyllä. Avantouimarilaituri Lepolaan ja Pumptrack Ranta-Kartanoon sekä koira-aitaus Kerinkallioon valmistuivat syksyllä.	To- teutui

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen

Valtuusto hyväksyi talouden ja toiminnan tasapaino-ohjelman talousarvion 2018 yhteydessä. Ohjelman tavoitteena oli tasapainottaa kaupungin talous vuoteen 2022 mennessä. Kaupungin toimintaympäristö muuttui vuosien 2018–2019 aikana. Valtuusto edellytti talousarvion 2019 hyväksymisen yhteydessä, että tasapaino-ohjelma päivitetään. Päivitetty toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelma on hyväksytty talousarvioraamin yhteydessä 27.5.2019. Alla raportoidaan talousarvion 2019 yhteydessä hyväksytyjen toimenpiteiden toteutumista.

1. Soten ohjaus

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Vahvistetaan hyvinvointiyhtymän talouden seurantaan ja ohjausta	Kustannukset	Talousarvion mukaiset	Talousarvio 2019 ylittyi 23,3 milj. eurolla. Uusi hallitus aloitti 27.5.2019. Uusi perussopimus astui voimaan 1.8.2019. Uusi perussopimus antaa paremmat työvälineet omistaja-ohjauksen toteuttamiselle, mm. yhtymävaltuusto korvautui yhtymäkokouksella. Uusi toimitusjohtaja aloitti 5.8.2019 ja uusi talousjohtaja aloitti 4.11.2019. Yhtymässä on hyväksytty muutosohjelma, jolla tavoitellaan 35 milj. euron kustannussäästöä v. 2024 verrattuna nykyiseen kustannuskehitykseen.	Ei toteutunut
	Toimitettujen toteumatarkaste-lujen määrä	Vähintään kolme	Yhtymä antaa kaksi kertaa vuodessa kuntakohtaisen ennusteen osavuosikatsauksen yhteydessä. Lisäksi saadaan kuntakohtainen tilinpäätöstieto helmikuussa.	Toteutui

2. Uusi palveluajattelu ja palvelujen kokoaminen

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Toteutetaan palveluohjelman toimenpiteitä	Palveluohjelman toimenpiteet	0 toteutettu/ vähintään 5 toteutettu ja 5 kehitettävänä	Palveluohjelman toimenpiteistä merkittävien ja näkyvien on Palvelutori, joka on omana kärkihankkeenaan. Asiakaslähtöisyys edistyy mm. osallistavaa budjetointia kehittämällä, jonka prosessi on edennyt toimintamallivaihtoehtojen kartoitukseen. Palveluiden suunnittelua yhdessä PHHykin kanssa toteutetaan mm. alueellisen perhekeskusmallin avulla. Kaupungin verkkosivuja uudistetaan paraikaa ja suomi.fi -palvelun palveluiden löydettävyyteen liittyviä sisäisiä prosesseja on täsmennetty. Kestävän liikkumisen ohjelman ja Lahden suunta -prosessin toimenpiteitä on viety eteenpäin valmistelussa sekä päätöksenteossa. Kaupunkilaisten käytössä on maksuttomia julkisia tiloja. Työntekijät ovat saaneet sekä asiakaspalveluun että hankintaosaamisen lisäämiseen koulutusta. Monitoimitalomallista, tuotteistuksesta sekä sähköisten palveluiden kehittämisestä on kuvaus tässä raportissa toisaalla.	Toteutui
Edistetään lasten ja nuorten palveluverkkolinjauksia	Palveluverkon toteutus etenee suunnitelman mukaan	Linjausten mukainen eteneminen suunnittelussa, päätöksenteossa ja toiminnassa	Palveluverkkosuunnitelmaan (2018) liittyvät investointiohjelman kohteet on hyväksytty talousarvioiden yhteydessä: Launeen monitoimitalo valmistuu keväällä 2020. Monitoimitalo korvaa Launeen ja Salinkallion koulun sekä Mustikkamäen päiväkodin. Rakokiven monitoimitalo valmistuu vuoden 2021 keväällä. Se korvaa Rakokiven koulun sekä Rakokiven, Niittytien ja Huokokujan päiväkotien ja Nastolan kirjaston nykyiset tilat. Kivimaan monitoimitalon uudisrakennusosa valmistuu keväällä 2021. Uudisrakennus korvaa puretun Kivimaan yläkoulun tilat. Myllypohjan monitoimitalon uudisrakennusosan rakentaminen aloitetaan samanaikaisesti vanhan koulurakennuksen perusparannuksen kanssa syksyllä 2022. Uudisrakennus korvaa Myllypohjan koulun uudemmat osat, Kunnaksen koulun sekä Ahtialan, Kunnaksen ja Leikkittävän päiväkodit. Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus korvaa päiväkodin vanhemman huonokuntoisen osan. Uudisrakennuksen valmistumisen jälkeen korjataan päiväkodin uudempi osa. Paavolan kampusalueelle Laaksokatu 6:een rakennettava uusi päiväkotitilaa korvaa väliaikais-tiloissa toimivan Humpulan päiväkodin. Päiväkotitilaa valmistuu syksyllä 2020. Kannaksenkatu 22:ssa korvataan Muotoiluinstituutin rakennuksen huonokuntoisen A-osa uudisrakennusosalla. Sen rakentaminen aloitetaan samanaikaisesti rakennuksen perusparannuksen kanssa kesällä 2020. Länsiharjun koulun yhteyteen rakennettavat esiopetus- ja päivähoitotilat korvaavat käytöstä poistuvan Hennalan päiväkodin. Renkomäen monitoimitalo korvaa Renkomäen koulun ja kirjaston tilat sekä Ali-Juhakkalan koulun tilat. Monitoimitaloon tulee tilat myös esiopetukselle, jolloin viereiseen Renkomäen päiväkotitiin vapautuu tilaa. Uusi monitoimitalo pyritään toteuttamaan elinkaarimallilla. Kukkasen/Kirkonkylän yhtenäiskoulu korvaa Kirkonkylän ja Kukkasen koulujen tilat. Uuden koulun sijoituspaikka ratkaistaan hankesuunnitelman käsittelyn yhteydessä. Harjun koulu korvaava uudisrakennus rakennetaan puretun Tiirismaan koulun paikalle. Uuden koulurakennuksen rakentaminen aloitetaan Paavolan kampuksen valmistuttua. Länsiharjun esiopetus- ja päivähoitotilojen, Kukkasen/Kirkonkylän yhtenäiskoulun, Myllypohjan monitoimitalon sekä Harjun koulua korvaavan uudisrakennuksen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelmien käsittelyn yhteydessä. Palveluverkkosuunnitelma päivitetään kevätkauden 2020 aikana.	Toteutui

2. Uusi palveluajattelu ja palvelujen kokoaminen

Toimenpide	Arvokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Kehitetään monitoimitalomallia	Toimintaprosessit kuvattu	Johtamisjärjestelmä ja toimintakulttuuri vakiintuneet	Toimintajärjestelmän kuvaus valmisteilla yhteistyössä sivistyspalveluiden ja tilakeskuksen kanssa. Valmistuu v. 2020 puolella.	Toteutui osittain
Käyttöön otetaan monituottajamalli	Yhteinen suunnittelu toteutettu ja sopimukset tehty	Tuottajaverkostot laajentuneet yhteisissä tiloissa	Mallin suunnittelua ei ole keskitetysti aloitettu.	Ei toteutunut
Tuotteistetaan palveluita	Tuotteistettujen palveluiden määrä	30% tuotteistettu / 50% tuotteistettu	Tuotteistamiselle asetettu tavoite '50% palveluista tuotteistettu' on saavutettu. Osana tuotteistamisen kokonaisuutta on tarkasteltu kaupunkitasoisesti kaupungin palveluita tulevan tilastointiuudistuksen (Kuntatieto-ohjelma) JHS 200 -palveluluokituksen mukaisesti. Palvelualueella on tuotteistettu kokonaan sivistyksen palvelualue ja avattu palvelukohdattaiset kustannukset tiliryhmätasolle, mikä lisää kustannustekijöiden läpinäkyvyyttä. Kaupunkiympäristön palveluita on tarkasteltu tulevan palveluluokituksen mukaisena. Tuotteistamista on käyty läpi palvelualueiden johtoryhmissä ja sivistyksen palvelualueen tuotteistuksen tuloksista on laadittu erillinen tuotteistamisen dokumentaatio sisäiseen käyttöön. Tuotteistamisen edistämistä, kehittämistä ja vakiinnuttamista jatketaan.	Toteutui
Tunnistetaan ja suunnitellaan sähköistettäviä palveluita	Käyttäjien arvio palveluiden saavutettavuudesta	Saavutettavuus parane	Yhtenäistä ja systemaattista kaupunkitasoista, erillistä sähköisten palveluiden saavutettavuuden arviointia ei ole tehty, mutta erilaisissa asiakaskyselyissä yleistä tyytyväisyyttä sähköisiin palveluihin on arvioitu. On todettu tarve sähköistää koko palveluprosessi tai sen osa kuin tuottaa esimerkiksi erillisiä lomakkeita tulostettavaksi.	Ei toteutunut
	Uusia sähköistettäviä palveluita on tunnistettu vähintään 5/palvelualue	Toteutussuunnitelmat valmiina v. 2019 lopussa	Palveluiden sähköistäminen tai digitalisointi osana palvelukokonaisuutta on edistynyt. Sivistyspalvelut: - varhaiskasvatuksen sähköinen hoitoaika ja tulotietojen ilmoitusmenettelyn mobiilisovellus otettu käyttöön - perusopetuksessa on otettu käyttöön sähköisiä ja virtuaalisia oppimisympäristöjä - nuoriso-, kulttuuri- ja liikunta-avustusten hakumenettelyä sähköistetään ja prosessiuudistus on meneillään - museoiden kokoelmien tietokantoja digitalisoidaan ja yhdessä mm. LABin kanssa kehitetään ja tehdään virtuaalitekniikan kokeiluja sekä näyttelytoiminnassa hyödynnetään virtuaalitodellisuuksia Kaupunkiympäristön palvelut: - eTapahtuma-palvelu tapahtumajärjestäjille. Sen kautta pystyy hakemaan kaupungilta lyhytaikaista sijoituslupaa ja tekemään erilaisia ilmoituksia. - ePalaute-järjestelmässä otettu käyttöön mobiilisovellus - pysäköinninvalvonnassa on otettu käyttöön mobiilisovellus - asukaspysäköintilupien myynnin sekä veneiden talvisäilytyspaikkojen varaamisen sähköistämistä suunnitellaan Konsernipalvelut: - Sähköisen, yhtenäisen, kaupunkitasoisen tilavarausjärjestelmän käyttöönotto valmistellaan. Päätös hankinnasta on tehty. - Vaihdepalveluiden digitalisointia selvitetään.	Toteutui osittain

3. Konsernin tukipalvelujen ja samankaltaisten toimintojen kokoaminen

Toimenpide	Arvokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Tunnistetaan ja toteutetaan konsernin yhteisiä kehittämissankkeita (esim. IoT, Smart City) ja tietovarastomahdollisuuksia	Yhteisten kehittämissankkeiden toteutuminen	Konsernin yhteiset kehittämissankkeet lisääntyvät	Konsernin yhteiset kehittämissankkeet eivät merkittävästi lisääntyneet. Yhteisprojekteja toteutettiin kunnallistekniikan, ympäristökaupungin sekä työmatkaliikkumisen kehittämiseksi.	Ei toteutunut
Sitoutetaan keskeiset konserniyhtiöt siirtämään asiakaspalvelut Palvelutoriin	Toteutumisaste	Vähintään 3 yhtiötä sitoutunut asiakaspalveluiden siirtoon	Tammikuussa 2020 käynnistyneeseen Palvelutoriin on asiakaspalveluitaan siirtänyt Lahti Regionin VisitLahti-matkailuneuvonta sekä osa Hyvinvointikuntayhtymän maahanmuuttaja ns. etulinjan neuvonta- ja ohjauspalveluista.	Ei toteutunut

4. Konsernin infrahankkeiden yhteinen suunnittelu ja rakennuttaminen

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Suunnitellaan ja toteutetaan konsernin infrahankkeita yhdessä saavuttaen kilpailutuksissa kustannus-hyötyjä	Yhteisen työmaan periaatteet käytössä	Kaikki yhteiset investointihankkeet tuotetaan yhteisen työmaan pelisääntöjen mukaan	Yhteisen työmaan periaatteet ovat käytössä ja kaikki yhteiset investointihankkeet tuotetaan niiden mukaan. Pelisääntöjen toimivuutta on seurattu ja seurataan myös jatkossa säännöllisesti ja toimintatapoja kehitetään yhdessä tarpeen mukaan. Syksyn 2019 johtoryhmän kokouksessa on täsmennetty projekti- ja johtoryhmien kokoontumisrytmiä sekä niiden jäseniä.	Toteutui

5. Varhaiskasvatuksen palvelu- ja kustannusrakenteen uudistaminen

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Uudistetaan oman toiminnan kustannusrakennetta vaiheittain kaupunkien parhaiden esimerkkien mukaisesti. Vertailukohteena erityisesti kuusikkokaupungit (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu)	Kustannukset/lapsi	Lahden kustannukset/lapsi n. 800 € korkeammat kuin kuusikkokuntien keskiarvo /keinot ja suunnitelma saada Lahden kustannukset kuusikkokuntien keskiarvon tasolle ovat selvillä	Ilta- ja vuorohoidon palveluverkon keskittäminen kustannusten alentamiseksi (saaminen suurten kaupunkien keskiarvon tasolle.) Sivistyslautakunta ei hyväksynyt esitettyjä toimenpiteitä.	Ei toteutunut
Järjestetään monipuolinen palvelurakenne hyödyntäen yksityistä palvelutoimintaa	Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus hoidossa olevista lapsista	20 % / 25 %	Palveluseteli otettu käyttöön ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä on kasvanut tavoitetason (25 %) mukaisesti.	Toteutui

7. Kaupunkikonsernin tilankäyttö, tilahankkeiden karsinta, yksityisten investointien hyödyntäminen

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Kaupunkikonsernin tilankäytön tehostaminen ja tilahankkeiden karsinta sekä yksityisten investointien hyödyntäminen	Tilakannasta poistuneiden huoneistoneeliöiden (m2) määrä	Lähtötaso vuoden 2018 alussa 0 m2/tot. kertymän seuranta 5.429 m2/tilanne 24.9.2018	Tilakannasta poistuneiden neliöiden m ² 2018 alun jälkeen 53 000 m ²	Toteutui

8. Tukipalveluiden ym. hankkiminen markkinaehtoisesti

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Tehostetaan tukipalveluiden (ateria, siivous, talous- ja henkilöstöhallinto, ict) toimintaa	Ateriakustannus/oppilas	Alenee 2 % vuodesta 2018	Elintarvikkeiden kustannusnousu oli suurempi kuin toiminnan tehostamisesta saatu tuotavuushyöty.	Ei toteutunut
	Laitoshuollon kustannus/neliö	Alenee 2 % vuodesta 2018	Sopimushinnat nousivat 1 % joka vastaa inflaation mukaista korotusta.	Ei toteutunut
	ICT-kokonaiskustannus/hlö	Alenee vuodesta 2018	Kyberhyökkäys edellytti tietoturvaan merkittävää lisäpanostamista. Tämä nosti kustannuksia.	Ei toteutunut
	Kustannus/työasema	Alenee vuodesta 2018	Kyberhyökkäys edellytti tietoturvaan merkittävää lisäpanostamista. Tämä nosti kustannuksia.	Ei toteutunut
	Talous- ja henkilöstöhallinnon kustannukset (Provincia Oy)	Alenee 5 % vuodesta 2018	Provincian kanssa sovittiin hinnoista, joihin sisältyi 5 % alennus.	Toteutui
Provincia Oy luopuu perustietotekniikka liiketoiminnasta	Kilpailutuksen tilanne, luopumisen toteutuminen	Kilpailutus markkinaoikeudessa/ Luovuttu ICT-liiketoiminnasta	Provincia luopui perustietotekniikan liiketoiminnasta 1.2.2019 alkaen.	Toteutui

9. Uudet liikenne-palveluratkaisut

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Kehitetään joukko-liikennettä	Liikennöintikustannukset	Säilyy vuoden 2018 tasolla	Liikennöintikustannukset ovat säilyneet pääosin vuoden 2018 tasolla. Syksyllä 2019 käytönotetut uudet alennusryhmät ovat laskeneet lipputulaja jonkin verran.	Toteutui osittain
	Uuden linjaston vaatimien muutosten suunnittelu keskustassa	Keskustan liikennevisio 2030 valmis	Keskustan liikennevisio laadittu viivästyneenä henkilöstövaihdosten takia. Suunnitelman laatiminen on alkanut syksyllä 2019 ja suunnitelma valmistuu keväällä 2020.	Ei toteutunut
	Työsuhdematkalipun käyttöönotto Walitti-järjestelmässä	Työsuhdematkalippu käytössä Walitti-järjestelmässä	Käyttöönotto on viivästynyt järjestelmäintegraatioissa esiin tulleiden haasteiden vuoksi. Käyttöönottoa tavoitellaan alkuvuodesta 2020.	Ei toteutunut

10. Virtaviivaistaminen, sisäisen toiminnan tehostaminen

Toimenpide	Arviokriteeri	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet	Tila
Lisätään työhyvinvointia	Työhyvinvointikyselyn psykososiaalista kuormitusta mittaavien väittämien keskiarvo	3,88 (v. 2018) / 3,96 (v. 2020)	Työhyvinvointikysely tehdään keväällä 2020.	
	Terveysperusteiset poissaolopäivät per henkilötyövuosi	13,9 päivää (v. 2017)/12,8 päivää (v. 2019)	Kaupungin sairauspoissaolot ovat laskeneet edellisestä vuodesta. Keskimäärin jokainen työntekijä oli poissa sairauden vuoksi keskimäärin 12,9 kalenteripäivää (vuonna 2018 vastaava luku oli 14,4 päivää). Vuonna 2019 sairauspäiviä oli yhteensä 46 679 (vuonna 2018 vastaava luku oli 51 371 päivää). Poissaolojen vähentämiseksi on lisätty yhteistyötä työterveyshuollon kanssa ja toteutettu useita erilaisia toimenpiteitä.	Ei toteutunut
Selkeytetään esimies/asiantuntijatyön ja hallinnon tukipalveluiden välistä työnjakoa	Prosessien kehittämisen, itsearvioinnin, auditointien ja kyselyjen toteutus	Työnjako selkeytynyt	Asianhallintajärjestelmä vaihdetaan Dynastyyn, jonka avulla toimintaprosessit ja vastuut selkeytyvät. Provincia Oy:n kanssa on otettu käyttöön asiakaspalaverit, joiden avulla on selkeytetty vastuita talous- ja henkilöstöhallinnon prosesseissa.	Toteutui osittain
Tehostetaan tietotyöympäristöä				
- Arvioidaan kaupungin SAP strategia	Selvityksen toteutus	Selvitys toteutettu, päätökset jatkotoimenpiteistä tehty	Selvitys toteutettu ulkopuolisen konsultin toimesta. Päätökset jatkotoimenpiteistä tehdään, kun nykyiset prosessit ja niihin liittyvät tiedot on yksityiskohtaisesti tarkastettu.	Toteutui osittain
-Uudistetaan ja yhdistetään asian- ja dokumentinhallinta	Käyttöönoton valmiusaste	Kilpailutus tehty/Järjestelmä käyttöönotettu	Asian- ja dokumentinhallinnan testauksen mahdollistava tekninen käyttöönotto tehtiin marraskuussa 2019. Järjestelmän käyttöönotto koko kaupungissa syksyllä 2020.	Toteutui osittain
-Edistetään ja jalautetaan pilvipohjaisten ratkaisujen mahdollistamia uusia työtapoja	Uusien työtapojen käyttöönotto	Pilvipohjaisten ratkaisujen mahdollistamat uudet työtavat laajasti käytössä	O365 käyttö on mahdollista mobiilisti. Teams-työtiloja on otettu käyttöön lähes 500 kappaletta. Skype/Teams-kokousten määrä on lisääntynyt ja vähentänyt myös matkustamista. Hallinnon työympäristön käyttäjistä (ml. konserniyhtiöitä) 60 % käyttää Teams työtilaa aktiivisesti.	Toteutui

Käyttötalouden toteutuminen

Sitovat määrärahat

KÄYTTÖTALOUSOSA	SITOVATASO
Konsernihallinto	
Konsernipalvelut vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Elinvoima ja kilpailukykypalvelut vastuualue	toimintakate
Tukityöllistäminen	toimintakate
Osallisuus ja hyvinvointipalvelut vastuualue	toimintakate
Tarkastustoimi	määräraha ja tuloarvio
Määrärahavaraukset:	
Ostot hyvinvointiyhtymästä	määräraha
Käyttöomaisuuden myyntivoitot/-tappiot	ei sitova
Taseyksiköt	
Lahden Tilakeskus	tilikauden ylijäämä (alijäämä) ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita
Sivistyksen palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Lasten ja nuorten kasvu vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Osaaminen ja tieto vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Wellamo-opisto	toimintakate
Liikunta ja kulttuuri vastuualue	määräraha ja tuloarvio
Kaupunginmuseo	toimintakate
Kansainväliset urheilutapahtumat	toimintakate
Taseyksiköt	
Lahden kaupunginorkesteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Lahden kaupunginteatteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Maankäyttö ja aluehankkeet	
Kunnallistekniikka	} määräraha ja tuloarvio
Rakennus- ja ympäristövalvonta vastuualueet yht.	
Joukkoliikenne	toimintakate

Konsernihallinto

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	447 504,6	22 495,3	469 999,9	461 123,1	-8 876,8
Toimintatulot	12 175,9	2 592,0	14 767,9	18 569,0	3 801,1
Netto (Toimintakate)	-435 328,7	-19 903,3	-455 232,0	-442 554,1	12 677,9

Konsernihallinnon päätöksentekoeleiminä toimivat kaupungin hallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto, osallisuuden ja hyvinvoinnin jaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Konsernihallinnon muodostavat Konsernipalvelut, Elinvoima ja kilpailukykypalvelut ja Osallisuus ja hyvinvointipalvelut,

sekä taseyksikkönä toimiva Lahden Tilakeskus. Tarkastustoimi toimii itsenäisesti osana konsernihallintoa. Lisäksi konsernihallintoon sisältyy tuloarvio käyttöomaisuuden myyntivoitoista sekä määrärahavaraus ostoihin Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymältä.

Konsernipalvelut vastuualue**Sitova määräraha ja tuloarvio**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	48 975,5	-4 920,8	44 054,7	42 962,2	-1 092,5
Toimintatulot	5 987,0	429,0	6 416,0	6 212,6	-203,4
Netto (Toimintakate)	-42 988,5	5 349,8	-37 638,7	-36 749,6	889,1

Konsernipalvelujen vastuualueelle kuuluvat seuraavat kaupungin päätöksentekoelementit: kaupunginvaltuusto, kaupungin hallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto, osallisuuden ja hyvinvoinninjaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Kaupunginvaltuusto on kaupungin ylin toimielin, jonka vahvaa asemaa kuntalaki korostaa. Kaupunginhallitus vastaa hallinnosta ja taloudesta sekä valmistelee valtuustossa käsiteltävät asiat.

Virkaorganisaatio koostuu seuraavista toiminnoista ja palveluyksiköistä: kaupunginjohtajan ja sisäisen tarkastuksen toimintot, sekä hallinto-, henkilöstö-, kehitys-, laki-, omistajaohjaus-, talous- ja viestintäpalvelujen palveluyksiköt.

Konsernipalveluissa vastataan vastuualueelle keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä yhden kaupungin toimintamallissa:

- kaupungin johdon linjaukset
- konsernin ja kaupungin sisäinen tarkastus
- päätöksentekoelementtien päätösvalmistelu, kaupungin asiakirjahallinto ja arkistotoimi, toimistopalvelut sekä johdon tukipalvelut

- henkilöstöpoliittiset linjaukset, henkilöstö- ja työhyvinvointipalvelut
- kehitys-, tietohallinto-, tilasto- ja tietopalvelut sekä palvelupäällikkö toiminnot
- kaupungin tietohallinnon kokonaisarkkitehtuuri
- lakipalvelut ja riskienhallinnan toiminnot
- konsernin omistajaohjaus
- talouslinjaukset, taloussuunnittelu ja kaupungin rahoituspalvelut
- kaupungin viestintä ja markkinointi

Poikkeamat sitovuustasossa

Henkilöstöpalvelujen tuloarvio oli budjetoitu liian korkeaksi, alitus -94 716 euroa, myös korvaukset konserniyhtiöiltä tuloarvio alittui -155 172 euroa, kun resurssikorvaukset konserniyhtiöiltä toteutuivat arvioitua pienempinä. Konsernipalvelujen menot alittuivat 1,0 milj. eurolla, joka voidaan osoittaa katteeksi tulojen alittumiselle. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 11.3.2020 § 31.

Elinvoima ja kilpailukykypalvelut vastuualue**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	9 601,3	-171,5	9 429,8	7 687,3	-1 742,5
Toimintatulot	607,7	0,0	607,7	371,7	-236,0
Netto (Toimintakate)	-8 993,6	171,5	-8 822,1	-7 315,6	1 506,5

Elinvoima- ja kilpailukykypalvelujen (EKP) kokonaisuudella edistetään kaupungin strategian, kilpailukykystrategian ja kasvusopimusten (Smart & Clean ja Pohjoinen kasvuvyöhyke) mukaisen toiminnan toteutumista. EKP:n tehtäviin kuuluvat myös ympäristökehityksen tehtävät, hankintojen strateginen ohjaus ja tapahtumatoimintojen koordinointi. Kokonaisuuteen sisältyvät elinkeinoyhtiöiden ja korkeakoulutoiminnan määrärahavaraukset.

Lisäksi tuetaan strategisesti ja elinkeinopoliittisesti merkittävää kehittämistoimintaa ja tapahtumia sekä osarahoitetaan Lahdessa toteutettavia hankkeita. Vastuualueen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä merkittävässä määrin kehitysyhtiöiden ja kumppanuuksien avulla.

Elinvoima ja kilpailukykypalvelut: Tukityöllistäminen**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	20 421,9	65,1	20 487,0	20 622,3	135,3
Toimintatulot	1 163,2	0,0	1 163,2	1 403,2	240,0
Netto (Toimintakate)	-19 258,7	-65,1	-19 323,8	-19 219,2	104,6

Työllisyystoimilla edistetään pitkään työttömänä olleiden työnhakijoiden ja nuorten työllistymisedellytyksiä sekä sijoittumista koulutukseen erilaisten asiakaslähtöisten tukitoimien avulla.

Osallisuus ja hyvinvointipalvelut vastuualue**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	4 117,4	-977,5	3 139,9	2 217,7	-922,2
Toimintatulot	2 268,0	0,0	2 268,0	3 166,9	898,9
Netto (Toimintakate)	-1 849,4	977,5	-871,9	949,3	1 821,2

Osallisuus ja hyvinvointipalvelujen tehtävänä on johtaa ja koordinoita hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyötä kaupungissa poikkihallinnollisesti sekä yhteensovitaa toimia muiden toimijoiden kanssa.

Osallisuus ja hyvinvointipalvelut vastaavat sosiaali- ja terveyspalvelujen edunvalvonnasta ja ohjauksesta sekä sidosryhmäsuhteista, maahanmuuttotyöstä, asumisen viranomaistehävistä ja järjestö- ja yhdistysyhteistyöstä. Lisäksi myös aluejohtokunnan työn järjestäminen kuuluu vastuualueen tehtäviin. Osallisuus ja hyvinvointipalvelut kehittävät ja osin toteuttavat kaupungin yhteisiä neuvontapalveluita.

Tarkastustoimi**Sitova määräraha ja tuloarvio**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	388,5	0,0	388,5	313,1	-75,4
Toimintatulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto (Toimintakate)	-388,5	0,0	-388,5	-313,1	75,4

Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Niiden toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta, mikä on huomioitu myös uudessa kuntalaissa (410/2015). Sen mukaan tarkastuslautakunta valmistelelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Ostot hyvinvointiyhtymästä**Sitova määräraha**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	364 000,0	28 500,0	392 500,0	387 286,1	-5 213,9
Netto (Toimintakate)	-364 000,0	-28 500,0	-392 500,0	-387 286,1	5 213,9

Kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut tuottaa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä. Ostettavat palvelut sisältävät sosiaali- ja perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja ensihoidon.

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot**Määrärahavaraus (ei valtuustoon nähden sitova)**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	0,0	0,0	0,0	34,4	34,4
Toimintatulot	2 150,0	2 163,0	4 313,0	7 414,6	3 101,6
Netto (Toimintakate)	2 150,0	2 163,0	4 313,0	7 380,1	3 067,1

Talousarviovuonna tehostettiin sellaisen maaomaisuuden myyntiä, jota ei tarvita kaupungin palvelutuotannossa.

Tehtäväalueelle on budjetoitu meno- ja tuloarviot käyttöomaisuuden myyntivoittoihin ja -tappioihin (ei KV sitova).

Sivistyksen palvelualue

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	238 190,1	5 891,0	244 081,1	245 167,1	1 086,0
Toimintatulot	15 754,3	-1 588,0	14 166,3	16 337,2	2 170,9
Netto (Toimintakate)	-222 435,8	-7 479,0	-229 914,8	-228 829,9	1 084,9

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä niihin liittyvien asioiden suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Palvelualueen palveluilla edistetään kaupunkilaisten hyvinvointia, elämänhallintaa, oppimista ja osallisuutta sekä kaupunkiseudun vetovoimaisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointityö on palvelualueen keskeinen painopistealue. Hyvinvointityössä kehitetään tukea tarvitsevien lasten kasvatus- ja opetusjärjestelyjä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Sivistyksen palvelualueen päätöksenteko tapahtuu kahdessa lautakunnassa: Palvelualueen yhteiskustannusten, Lasten ja nuorten kasvun sekä Osaamisen ja tiedon vastualueiden asioiden osalta sivistyslautakunnassa, Liikunnan ja kulttuurin vastualueen asioiden osalta liikunta- ja kulttuurilautakunnassa. Lisäksi päätöksiä tehdään Wellamo-opiston johtokunnassa opiston toiminnan osalta.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	1 884,5	5,2	1 889,7	3 337,2	1 447,5
Toimintatulot	1 076,4	0,0	1 076,4	2 498,0	1 421,6
Netto (Toimintakate)	-808,1	-5,2	-813,3	-839,2	-25,9

Sivistyksen palvelualueetta johtaa sivistysjohtaja. Palvelualueen yhteisenä resurssina toimii seudullinen kehittämissyksikkö (2 hlöä). Palvelualueen tarvitsemat hallinnolliset tukipalvelut hoidetaan organisaatiouudistuksen mukaisesti konsernipalveluista.

Palvelualueen vastuulla on maakunnan sivistystoimen palvelutuotannon kehittämisen koordinointi ja kuntien yhteistyön ylläpitäminen. Sivistystoimen kehittämisohjelmalla

tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Poikkeamat sitovuustasossa

Sivistyslautakunta (19.2.2020/§ 17): Palvelualueen yhteiskustannusten toimintakatteen ylitys johtuu ulkoisista hankerahoituksista. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.3.2020 § 26.

Lasten ja nuorten kasvu vastuualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	175 861,4	5 546,5	181 407,9	182 217,8	809,9
Toimintatulot	10 786,4	-1 563,0	9 223,4	9 218,7	-4,7
Netto (Toimintakate)	-165 075,0	-7 109,5	-172 184,5	-172 999,1	-814,6

Lasten ja nuorten kasvun vastuualue sisältää varhaiskasvatuspalvelujen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen palveluyksiköiden toiminnan sekä yhteiset palvelut yksikön käyttömenot. Vastuualueen yhteinen palvelutuotanto lisää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.

Vastuualueen keskeisinä tehtävinä ovat hyvinvointityön edistäminen kaupunkitasolla sekä palveluyksiköiden yhteisten prosessien ja alueellisen yhteistyön kehittäminen ja koordinointi. Lasten ja nuorten kasvu -vastuualueen toimijoiden yhteistyö toteutuu ydinprosessien mukaisesti. Ydinprosessit ovat:

1. Hyvä oppiminen ja kasvu
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys
3. Hyvinvointi ja turvallisuus

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lasten ja nuorten perheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti.

Perusopetuspalvelut huolehtii kaupungin perusopetuksesta sekä osaltaan esiopetuksesta ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti.

Nuorisopalvelut edistävät nuorten hyvinvointia yhteisöllisellä ja yksilöllisellä tuella ja toiminnalla.

Poikkeamat sitovuustasossa

Sivistyslautakunta (19.2.2020/§ 17): Syksyllä (KV 7.10.2019 § 98) haettu lisämääräraha ei riittänyt täysin kattamaan kustannusten nousua lasten ja nuorten kasvun vastuualueella. Vuonna 2019 varhaiskasvatuksessa (kunnallinen tai yksityinen) olevien lasten osallistumisaste on kasvanut. Keskeisenä tekijänä kustannusten kasvuun on ollut yksityisen varhaiskasvatuksen laajeneminen ja palveluseteliä käyttävien lasten ennakoitua suurempi määrä. Kysynnän kasvun vuoksi kaupungin omaa palvelutuotantoa ei ole voitu sopeuttaa samassa suhteessa. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.3.2020 § 26.

Osaaminen ja tieto vastuualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	22 425,3	108,5	22 533,8	21 638,2	-895,6
Toimintatulot	745,5	0,0	745,5	601,7	-143,8
Netto (Toimintakate)	-21 679,8	-108,5	-21 788,3	-21 036,5	751,8

Osaaminen ja tieto -vastuualueeseen kuuluvat lukiokoulutus, kirjasto- ja tietopalvelut sekä Wellamo-opisto. Vastuualueen yhteiset toiminnot, lukiokoulutus sekä kirjasto- ja tietopalvelut ovat samaa sitovuustasoa. Wellamo-opisto nettoyksikkönä on omana sitovuustasonaan.

Vastuualueen toiminnalla pyritään edistämään erilaisia kansalaisvalmiuksia kuten tietoyhteiskunnan vaatimia kansalaistaitoja, monikulttuurisessa ympäristössä toimimisen ja elinikäisen oppimisen taitoja. Vastuualueen yksiköt toimivat myös maakunnallisina kehittäjinä omilla palvelualueillaan.

Poikkeamat sitovuustasossa

Sivistyslautakunta (19.2.2020/§ 17): Osaamisen ja tiedon vastuualueella lukiokoulutuksen tulotavoite jäi 30 000 euroa alle talousarvion ja kirjastopalveluiden tulot alittuivat 110 000 eurolla. Tulojen toteutuma oli kokonaisuudessaan hieman edellistä tilinpäätöstä pienempi. Vastuualueen toimintakulut alittivat talousarvion lähes 900 000 euroa, mikä kattaa tulojen alituksen. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.3.2020 § 26.

Osaaminen ja tieto: Wellamo-opisto

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	4 088,7	16,9	4 105,6	4 072,4	-33,2
Toimintatulot	1 449,9	-25,0	1 424,9	1 479,6	54,7
Netto (Toimintakate)	-2 638,8	-41,9	-2 680,7	-2 592,8	87,9

Wellamo-opiston tarkoituksena on tarjota mahdollisuus paikalliseen vapaan sivistystyön lain mukaiseen opiskeluun. Opisto noudattaa elinikäisen oppimisen periaatteita ja tukee

yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä sekä kykyä toimia yhteisöissä. Taide- ja muotoilukoulu Taikan toiminta on osa opistoa.

Liikunta ja kulttuuri vastuualue

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	29 089,0	37,6	29 126,6	28 982,3	-144,3
Toimintatulot	1 483,1	0,0	1 483,1	2 138,2	655,1
Netto (Toimintakate)	-27 605,9	-37,6	-27 643,5	-26 844,1	799,4

Sitova määräraha ja tuloarvio

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen palveluyksiköt ovat liikuntapalvelut, kaupunginmuseo ja kulttuuripalvelut sekä taseyksikköinä toimivat kaupunginorkesteri ja kaupunginteatteri. Kulttuuripalvelut vastaa oman toimintansa ohella koko vastuualuetta palvelevista yhteisistä toiminnoista.

Tilinpäätöksessä samaa sitovuustasoa ovat liikunta- ja kulttuuripalvelujen määrärahat sisältäen teatterin ja orkesterin avustukset sekä Lahden konserttitalon sivistyspalvelujen vastuulla olevien tilojen kustannukset. Museo nettoyksikkönä on omana sitovuustasonaan.

Liikuntapalvelujen ydintehtävä on edistää lahtelaisten terveyttä ja hyvinvointia. Vastuualueella edistetään tavoitteiden mukaisesti Lahden elinvoimaa, vetovoimaisuutta ja tunnetta- vuutta yksiköiden toiminnan kautta, hankkeiden avulla sekä tukemalla lahtelaisia liikunta- ja kulttuuritoimijoita eri tavoin.

Vastuualueen keskeisinä tehtävinä ovat vastuualueen prosessien vetovastuu, markkinointi- ja viestintäyhteistyö, liikunta- ja kulttuuripolitiikka, 3. sektorin yhteistyö ja avustuspolitiikka sekä kansainvälisyysasiat.

Liikunta ja kulttuuri: Kaupunginmuseo**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	4 149,3	37,5	4 186,8	4 265,4	78,6
Toimintatulot	200,0	0,0	200,0	401,1	201,1
Netto (Toimintakate)	-3 949,3	-37,5	-3 986,8	-3 864,3	122,5

Lahden kaupunginmuseo vastaa maakuntamuseona ja alue-
taidemuseona toimialallaan Suomen museolaitoksen ja ope-
tus- kulttuuriministeriön alaisen Museoviraston tavoitteiden
toteutumisesta mm. tunnistamalla ja vaalimalla muuttuvaa
maakunnallista ja lahtelaista identiteettiä ja kulttuuria. Muse-
oiden palvelut ovat merkittävässä roolissa Lahteen

suuntautuvassa päivittäisessä kulttuurimatkailussa. Matkailu-
funktionsa ansiosta jatkuvasti saavutettavilla museopalve-
luilla on tutkitusti merkittäviä aluetaloudellisia kokonais- ja
kerrannaisvaikutuksia.

Liikunta ja kulttuuri: Kansainväliset urheilutapahtumat**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	691,9	138,8	830,7	653,8	-176,9
Toimintatulot	13,0	0,0	13,0	0,0	-13,0
Netto (Toimintakate)	-678,9	-138,8	-817,7	-653,8	163,9

Määrärahoilla ylläpidetään ja edistetään Lahden kaupungin
asemaa kansainvälisesti tunnustettuna liikunta- ja urheilukau-
punkina osoittamalla resursseja niille erikseen tapahtuma-
kohtaisesti sovittaville toimenpiteille, jotka Lahden kaupunki
tekee välillisenä tukena tapahtuman järjestämiselle ja jotka
aiheutuvat tapahtumista.

Erillisenä isompana määrärahan käyttökohteena vuonna
2019 oli kaupunginhallituksen päätöksen ja hyväksymän so-
pimuksen mukaisesti nuorten MM-hiihtojen järjestelyjen tuke-
minen.

Kaupunkiympäristön palvelualue

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	48 201,4	900,0	49 101,4	51 086,0	1 984,6
Toimintatulot	40 573,7	0,0	40 573,7	40 860,4	286,7
Netto (Toimintakate)	-7 627,7	-900,0	-8 527,7	-10 225,6	-1 697,9

Kaupunkiympäristön palvelualueella toimieliminä ovat tekninen ja ympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristövalvontalautakunta, Päijät-Hämeen jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta.

Lautakunnat toimivat kuntalaisten vaikutuskanavana edistään ja ohjaten lautakuntien alaisten vastualueiden toiminnan ja tulosten laatua. Toiminnassaan lautakunnat noudattavat niissä edustettuina olevien kuntien valtuustojen tahtoa seuraavasti:

- Tekninen ja ympäristövalvontalautakunta: Lahti

- Rakennus- ja ympäristövalvontalautakunta: Lahti
- Päijät-Hämeen jätelautakunta: Asikkala, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki, Pukkila ja Sysmä
- Lahden seudun joukkoliikennelautakunta: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Padasjoki, Orimattila ja Sysmä

Kaikki vastualueet toimivat teknisen ja ympäristövalvontalautakunnan alaisina.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	1 199,6	3,3	1 202,9	1 101,7	-101,2
Toimintatulot	0,0	0,0	0,0	-40,9	-40,9
Netto (Toimintakate)	-1 199,6	-3,3	-1 202,9	-1 142,6	60,3

Palvelualueen yhteiskustannuksiin on kohdennettu vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö, palvelualueitasoiset hankkeet, teknisen ja ympäristövalvontalautakunnan, rakennus- ja ympäristövalvontalautakunnan sekä palvelualueen yhteisiä kustannuksia.

Maankäyttö ja aluehankkeet, Kunnallistekniikka ja Rakennus- ja ympäristövalvonta vastualueet yhteensä

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	27 194,2	889,5	28 083,7	30 026,1	1 942,4
Toimintatulot	26 151,2	0,0	26 151,2	26 621,3	470,1
Netto (Toimintakate)	-1 043,0	-889,5	-1 932,5	-3 404,8	-1 472,3

Maankäyttö ja aluehankkeet -vastuualue luo perusedellytykset kaupungin kestäväälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle huolehtimalla kaavoituksesta, kiinteistönmuodostuksesta, kartasto- ja sijaintitietojen ylläpidosta, kaupungin maapolitiikasta, asuntotoimen tehtävistä sekä kaupungin merkittävien aluekehityshankkeiden toteuttamisesta.

Kunnallistekniikka luo perusedellytykset kaupungin kestäväälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle vastaamalla yleisten alueiden hallinnasta, kehittämisestä, ylläpidosta ja liikennejärjestelmän suunnittelusta. Se vastaa myös seudullisesta joukkoliikenteen suunnittelusta, pysäköinninvalvonnasta ja seudullisesta koulutoimen kuljetussuunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonta toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuollon viranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena. Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, terveysvalvonta, ympäristöpalvelut ja jätehuolto. Ympäristöterveys toimii terveydensuojeluviranomaisena, jonka tehtäviin kuuluvat elintarvikevalvonta, tupakkavalvonta, asumisterveys, talousvesi, uimavedet, eläinlääkintähuolto ja eläinten

suojelu. Ympäristöpalvelut vastaavat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien valmistelusta ja valvoo alueellaan ympäristönsuojelun yleis- ja erityislakien noudattamista. Ympäristöpalvelut huolehtivat ympäristönsuojelun edistämisestä kunnassa, vesiensuojelusta, luonnonsuojelusta, ympäristö- ja maa-aineslupien valvonnasta sekä ympäristötilan seurannasta. Jätehuoltoyksikkö valmistelee jätehuollon viranomais-tehtäviä ja seuraa jätehuoltoon liittymistä viranomaisen toimialueella Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Kärkölässä, Lahdessa, Myrskylässä, Orimattilassa, Padasjoella, Pukkilassa ja Sysmässä.

Poikkeamat sitovuustasossa

Tekninen ja ympäristövalvontalautakunta (11.2.2020/§ 16): Vastuualueiden yhteissitovamääräraha ylittyi yhteensä noin 1,9 milj. eurolla, kun: Ranta-Kartanon alueen tonttien pilaantuneiden maiden kunnostushankkeeseen tehtiin pakollinen varaus 1,131 milj. euroa. Kadunpidon menot ylittivät noin 670 000 eurolla johtuen palvelujen ostojen kasvusta maa-aineshuollossa, liikennevalojen kunnossapidossa sekä kunnossapidon alueurakoissa. Puistotoimen menot ylittivät noin 400 000 eurolla johtuen palvelujen ostojen kasvusta kunnossapidon alueurakoissa. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.3.2020 § 26.

Kunnallistekniikka: Joukkoliikenne**Sitova toimintakate**

(1 000 €)	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	19 807,6	7,2	19 814,8	19 958,2	143,4
Toimintatulot	14 422,5	0,0	14 422,5	14 280,0	-142,5
Netto (Toimintakate)	-5 385,1	-7,2	-5 392,3	-5 678,1	-285,8

Lahden kaupunki toimii joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Kärkölan, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän alueilla. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on seudullisen joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus. Joukkoliikenne mahdollistaa kaupungin kasvun kestävästi, taloudellisesti ja tilallisesti. Viranomaisen tehtävä on määritellä joukkoliikenteen palvelutaso ja päättää joukkoliikenteen järjestämistä toimivalta-alueellaan. Viranomaisen suunnittelee ja hankkii seudullisen joukkoliikenteen alueelleen sekä mahdollisesti aluetta ylittävää liikennettä muiden viranomaisten kanssa. Viranomaisen vastaa myös lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmistä, tariffisuunnittelusta, lippujen myynnistä, joukkoliikenteen tiedotuksesta

ja markkinoinnista sekä muista joukkoliikenteen kehittämishankkeista.

Poikkeamat sitovuustasossa

Tekninen ja ympäristölautakunta (11.2.2020/§ 16): Joukkoliikenteen Waltti kortin kustannukset olivat arvioituja korkeammat johtuen uusista käyttöön otetuista palveluista, kuten itsepalveluautomaatit, työsuhdematkalippu ja reaaliaikainen järjestelmä. Lisäksi Kelan maksama tuki alitti budjetoidun johtuen lasten kausilipun hinnan alentumisesta alle kelatuetun koulumatkatukilipun. Poikkeamat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.3.2020 § 26.

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailu (ilman taseyksiköitä)
Sisältää sisäiset tuotot ja kulut.

1 000 €	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Talousarvio/ toteutuma	TA yhteensä/ toteutuma
Toimintatuotot	67 979	1 029	69 008	75 307	7 328	6 299
Myyntituotot	22 471	-920	21 551	23 518	1 047	1 967
Maksutuotot	14 283	-393	13 890	14 383	100	493
Tuet ja avustukset	4 867	229	5 096	7 972	3 105	2 876
Vuokratuotot	14 780	0	14 780	15 566	786	786
Muut toimintatuotot	11 578	2 113	13 691	13 867	2 289	176
Valmistus omaan käyttöön	500	0	500	460	-40	-40
Toimintakulut	733 372	29 311	762 684	757 376	24 004	-5 307
Henkilöstökulut	152 436	1 556	153 992	150 489	-1 947	-3 503
Palvelujen ostot	465 706	28 282	493 988	489 749	24 042	-4 239
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	7 460	14	7 474	7 852	393	378
Avustukset	49 147	1 800	50 947	52 340	3 193	1 393
Muut kulut	58 624	-2 341	56 283	56 947	-1 677	664
Toimintakate	-664 893	-28 282	-693 176	-681 610	-16 716	11 566
	8 482				-8 482	
Verotulot	486 600	-14 000	472 600	475 356	-11 244	2 756
Valtionosuudet	189 700	3 500	193 200	193 871	4 171	671
Rahoitustuotot ja -kulut	14 731	0	14 731	12 570	-2 161	-2 161
Korkotuotot	13 096	0	13 096	12 350	-746	-746
Muut rahoitustuotot	16 862	0	16 862	18 932	2 070	2 070
Korkokulut	14 607	0	14 607	13 117	-1 490	-1 490
Muut rahoituskulut	620	0	620	5 595	4 975	4 975
Vuosikate	26 138	-38 782	-12 645	187	-25 950	12 832
Poistot ja arvonalentumiset	22 627	0	22 627	23 550	923	923
	0				0	
Satunnaiset erät	0	0	0	941	941	941
Satunnaiset tuotot	0	0	0	941	941	941
Satunnaiset kulut	0	0	0	0	0	0
					0	
Tilikauden tulos	3 510	-38 782	-35 272	-22 422	-25 932	12 850
					0	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	-145	-145	-145
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	3 510	-38 782	-35 272	-22 277	-25 787	12 705

Tuloslaskelman toteutuminen taulukossa verrataan toteutunutta voimassa olevaan talousarvioon. Kaupungin alkuperäiseen talousarvioon 2019 (ilman taseyksiköitä) verrattuna käyttötalouden toimintakate toteutui 16,7 milj. euroa heikompana. Vuosikate toteutui 25,9 milj. euroa ja tilikauden tulos 25,9 milj. euroa heikompana.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 2,2 milj. euroa alkuperäistä talousarviota heikompana ja verorahoituskokonaisuus 11,2 milj. euroa arvioitua heikommin.

Tilikauden alijäämä toteutui 25,8 milj. euroa alkuperäisessä talousarviossa arvioitua heikompana.

Verorahoituskokonaisuus

Verorahoitus, johon kuuluvat verotulot ja valtionosuudet, jäi n. 7,1 milj. euroa alle alkuperäisen talousarvion, mutta ylitti muutetun talousarvion n. 3,4 milj. euroa. Verorahoituksen arviointia vaikeuttivat verokortti- ja tulorekisteriuudistuksen aiheuttamat ongelmat kunnallisverotuottoon. Näiden negatiivinen vaikutus verokertymään oli lopulta n. 9 milj. euroa. Ongelmien

seurauksena Rinteen hallitus päätti siirtää valtionosuuksiin kuuluvan kertaluontoisen kiky-korvauksen vuodelta 2020 vuodelle 2019. Tämän siirron positiivinen vaikutus valtionosuuksiin oli n. 5,1 milj. euroa.

Verotulojen erittely

Verotulot	Talousarvio	TA-muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama	Talousarvio/ Toteutuma
Kunnan tulovero	418 100	-15 000	403 100	403 837	737	-3,41 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	27 500	1 000	28 500	29 403	903	6,92 %
Kiinteistövero	41 000	0	41 000	42 116	1 116	2,72 %
Yhteensä	486 600	-14 000	472 600	475 356	2 756	-2,31 %

Verotulokokonaisuuden kasvu edellisvuoteen nähden oli 2,2 prosenttia. Kunnallisverotulot kasvoivat vain 1,8 prosenttia. Kunnallisveron heikkoa kertymää selittää lähinnä verokortti-uudistuksen aiheuttama kunnallisverojen tilitysrytmin pysyvä muutos.

Yhteisöveron tuotto kasvoi maan taloustilanteen piristymisen siivittämänä 7,2 prosenttia ja ylitti alkuperäisen talousarvion noin 1,9 milj. eurolla.

Kiinteistöveron tuotto ylitti alkuperäisen talousarvion 1,1 milj. euroa.

Tuloveroprosentti ja ennakonpidätyksen alaiset ansiotulot

Vuosi	Vero-%	Tulonsaajia	Veronalaiset tulot
			keskimäärin
2016	20,25	98 214	25 595
2017	20,25	99 122	25 834
2018	20,75	99 562	26 334
2019	20,75		

Kiinteistöveroasteet 2018–2019

	2018	2019
Yleinen kiinteistövero	1,35	1,35
Vakituinen asuinrakennus	0,60	0,60
Muu kuin vakituinen asuminen	1,35	1,35
Rakentamaton asuinpaikka	4,00	4,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,60
Voimalaitos	3,10	3,10

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet	Talousarvio	TA-muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama	Talousarvio/ Toteutuma
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman taksauksia)	161 100	4 500	165 600	168 136	2 536	4,37 %
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus	32 800	0	32 800	31 293	-1 507	-4,59 %
Opetuksen ja kulttuuritoiminnan muut valtionosuudet	-4 200	-1 000	-5 200	-5 559	-359	-32,36 %
Valtionosuudet yhteensä	189 700	3 500	193 200	193 871	671	2,20 %

Valtionosuudet ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 4,2 milj. eurolla ja muutetun talousarvion n. 0,7 milj. eurolla. Edellisvuoteen nähden valtionosuudet kasvoivat 1,3 prosenttia. Valtionosuuksia kasvatti kertaluontoisen kiky-korvauksen siirto vuodelta 2020 vuodelle 2019.

Poikkeamat tuloslaskelmaosassa, 1000 €**TULOSLASKELMAOSA**

Muut rahoitustuotot ja -kulut	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Netto	16 237,3	16 237,3	16 237,3	13 332,2	-2 905,1

Poikkeamat muissa rahoitustuloissa ja -menoissa

Muita rahoitusmenoja ovat lisänneet tilinpäätöksessä luottotappioiksi kirjatut Lahden Työn Paikka Oy:n toiminnan

lakkauttamiseen liittyvät erät yhteensä 2,15 milj. euroa sekä johdannaisopimuksen arvonmuutoskirjaus 3,347 milj. euroa. Osinkotuotot ylittivät 2,0 milj. eurolla.

Investointien toteutuminen**INVESTOINNIT YHTEENSÄ**

Investoinnit (1 000 €)	Talousarvio	TA-muutos	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kiinteä omaisuus					
Menot	4 750	0	4 750	1 077	3 673
Tulot	3 150	2 163	5 313	9 451	-4 138
Nettomeno	1 600	-2 163	-563	-8 375	7 812
Talonrakennus					
Menot	53 137	-358	52 779	49 773	3 006
Tulot	2 400	0	2 400	551	1 849
Nettomeno	50 737	-358	50 379	49 222	1 157
Julkinen käyttöomaisuus					
Menot	50 015	-4 186	45 829	45 412	417
Tulot	1 040	0	1 040	221	819
Nettomeno	48 975	-4 186	44 789	45 191	-402
Irtain omaisuus*					
Menot	6 804	0	6 804	3 546	3 258
Tulot	0	0	0	0	0
Nettomeno	6 804	0	6 804	3 546	3 258
Arvopaperit					
Menot	890	4 200	5 090	2 559	2 531
Tulot	0	0	0	0	0
Nettomeno	890	4 200	5 090	2 559	2 531
Yhteensä					
Menot	115 596	-344	115 252	102 367	12 885
Tulot	6 590	2 163	8 753	10 223	-1 470
Nettomeno	109 006	-2 507	106 499	92 144	14 355

* taseyksiköiden investoinnit mukana

Kiinteä omaisuus

Maata hankittiin yhteensä 27,5 ha. Kiinteän omaisuuden menot yhteensä olivat 1,08 milj. euroa.

euroa ja hankintamenon osuus 2,1 milj. euroa. Kiinteän omaisuuden myyntitulot (kauppahinnat) olivat yhteensä 9,45 milj. euroa.

Maa-alueiden myyntitulot (kauppahinnat) kokonaisuudessaan olivat 9,65 milj. euroa, niistä myyntivoiton osuus oli 7,39 milj.

Sitova investointisuunnitelman menot

Kiinteä omaisuus	Määräraha	Toteutuma	Poikkeama
Menot	4 750 000	1 076 763	3 673 237
Tulot	5 313 000	9 451 443	-4 138 443
Netto	-563 000	-8 374 680	7 811 680

Talonrakennus

Talonrakennusinvestointien menoihin oli vuonna 2019 varattu 52,78 milj. euroa. Tuloja talousarvioon oli kirjattu 2,4 milj. euroa

Taloudellisesti merkittävin valmistunut hanke oli Kaupungin sairaalan uudistamisen 2-vaihe. Kysymyksessä oli kaupungin sairaalan perusparannus ja muutos pääterveysasemaksi. Kaikki vaiheet mukaan lukien hankkeen kokonaiskustannukset olivat 45 milj. euroa ja rakentaminen kesti noin neljä vuotta. Suurimmat aloitetut hankkeet olivat Kivimaan koulun laajennus sekä Rakokiven uusi monitoimitalo. Paavolan noin 60 miljoonan euron kampuskokonaisuuden rakentaminen käynnistyi Laaksokatu 6 tulevan päiväkodin osalta.

Toteutuneet kustannukset olivat 49,77 milj. euroa, josta perusparannusinvestointien osuus oli 9,80 milj. euroa, korvausinvestointien 35,90 milj. euroa ja uusinvestointien 4,07 milj. euroa. Tuloja kertyi yhteensä 0,55 milj. euroa, josta kiinteän omaisuuden myynnin osuus oli 0,14 milj. euroa.

Sitova investointisuunnitelman menot

Talonrakennus	Määräraha	Toteutuma	Poikkeama
Menot	52 779 000	49 773 112	3 005 888
Tulot	2 400 000	550 762	1 849 238
Netto	50 379 000	49 222 350	1 156 650

PERUSPARANNUSINVESTOINNIT 1000 euroa	Määräraha	TA muutokset	Toteutuma	Polkkeama	Tulot	Netto
Konsemihallinnon hankeryhmä	850		186	664	0	186
Kaupungintalon perusparannus	661		186			
Muut kohteet yhteensä	189					
Sivistystoimialan hankeryhmä	10 446		5 478	4 968	265	5 213
Länsiharjun koulun perusparannus	500		278			
Kannaksenkatu 22 (Muotoiluinstituutti) perusparannus ja muutostyöt	673		615			
Kannaksen lukion muutostyöt	476		154			
Kirkkokatu 16 (Aikuiskoulutuskeskus) perusparannus ja muutostyöt	124		296			
Paavolan kampusalueen sisäiset liikennejärjestelyt	413		147			
Paavolan kampusalueen sisäiset liikennejärjestelyt, LTA						
KV 7.10.2019 §98 siirto julkinen käyttöomaisuus	-358					
Kaupunginteatterin perusparannus	1 084		581			
Kaupunginteatterin korjaus OKM/571/620/2018 tukipää- tös 460 000 €	460				167	
Historiallisen museon toiminnalliset muutokset ja piha	1 032		93			
Historiallisen museon toiminnallinen kehittäminen OKM/96/621/2018 tukipäättös 100 000 €	200				98	
Historiallisen museon kosteusvauriokorjaukset OKM/86/621/2017 tukipäättös 200 000 €	167					
Päiväkotien perusparannukset	1 385		512			
Urheilukeskuksen perusparannukset yhteensä	730		48			
Urheilukeskuksen valtionaputulot	73					
Toimialan pienet työkohteet	4 387		2 754			
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	4 626		4 137	489	0	4 137
Kaupunginsairaalan uudistaminen	2 883		3 027			
Salpausselän kuntoutussairaalan muutostyöt	265		856			
Sibeliustalon kongressisiiven sisäänkäynti ja salin uudista- minen	89		64			
Muu kohteet yhteensä	1 389		190			
Perusparannusinvestoinnit, menot yhteensä:	16 089		9 801	6 121		
Perusparannusinvestoinnit, tulot yhteensä:	900				265	9 536

KORVAUSINVESTOINNIT	Määräraha	Toteutuma	Polkkeama	Tulot	Netto
Sivistystoimialan hankeryhmä	31 876	35 892	-4 016	142	35 750
Isorannan leirikeskus, leiritupa	600	598			
Launeen monitoimitalo	9 178	10 694			
Rakokiven monitoimitalo	9 772	10 840			
Kivimaan koulun laajennus	8 599	10 609			
Laaksokatu 6 (uusi päiväkotiki Paavolaan)	3 118	2 958			
Kannaksenkatu 22 (Muotoiluinstituutti) uusi osa	375	183			
Villähteen koulun 2. laajennus	204				
Kukkasen/Kirkonkylän yhtenäiskoulu	30	9			
Myllypohjan koulun laajennus		1			
Liipolan monitoimitalo ARA projekti, saatu vakuutuskorvaus Fennia 26.6.2019				142	
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	114	9	105		9
Nastolan hyvinvointiasema	114	9			
Korvausinvestoinnit, menot yhteensä:	31 990	35 901	-3 911		
Korvausinvestoinnit, tulot yhteensä:				142	35 759
UUSINVESTOINNIT	Määräraha	Toteutuma	Polkkeama	Tulot	Netto
Sivistystoimialan hankeryhmä	3 200	4 071	-871	0	4 071
Kirkkokatu 16:n kiinteistön ostaminen	3 200	3 200			
Kirkkokatu 16:n laajennuksen kilpailuttaminen		51			
Kirkkokatu 16:n uudisrakennus		32			
Kariston koulun ja päiväkodin lisätilat, loppurahoitus		798			
Nastopolin hankinta		5			
Länaiharjun koulun laajennus		-15			
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	0	0	0		0
Ei hankkeita 2019					
Uusininvestoinnit, menot yhteensä:	3 200	4 071	-871		
Uusininvestoinnit, tulot yhteensä:				0	4 071
Talonrakennuksen keskeneräiset hankkeet	1 500	0	1 500		0
Kiinteän omaisuuden myyntitulot	1 500	144	-1 356	144	-8 487
Talonrakennus, menot yhteensä:	52 779	49 773	3 006		
Talonrakennus, tulot yhteensä:	2 400			551	49 222

Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden menomääräraha vuonna 2019 oli 45,8 milj. euroa. Määrärahaa jäi käyttämättä 0,4 milj. euroa, joten työohjelman toteutumisaste oli hyvällä tasolla ja talouden ennustaminen onnistui erinomaisesti.

Vuonna 2019 asuntotuotantoon liittyviä laajennushankkeita, joilla varmistettiin pientalotonttien luovutus, toteutettiin Tapanilakodin alueella Jalkarannassa sekä Hattisenrannassa Nas-tolassa. Lisäksi Kytölän asuntoalueen laajentuminen jatkui. Yksityisen kiinteistökehittäjän hankkeen infraa edistettiin Va-rikonkadun alueella. Asuntotuotannon toisen vaiheen päällystys- ja katuvihreän töitä tuotettiin yhteensä reilulla 0,38 milj. eurolla noin 10 eri kohteessa. Pientalo- ja kerrostaloalueiden infran rakentamista toteutettiin Koneharjun alueella Salpa-kankaan rajalla, Päijät-Hämeen Keskussairaalan laajennus-hankkeeseen liittyvä liikennejärjestelmän parannus toteutet-tiin Keskussairaalan- ja Hoitajankadulla ja yksityisen päiväko-din toimintavalmiuksia parannettiin Parkkikadulla.

Tilakeskuksen hankkeiden yhteydessä parannettiin liikenne-järjestelmää Kivimaan koulun hankkeessa Mukkulankadulla ja Paavolan kampushankkeella Laaksokadun muutoksilla sekä Kannaksenkadun-Karjalankadun liittymäalueella. Lahti Aqua Oy:n vesihuollon saneeraus-hankkeiden yhteydessä pa-rannettiin liikenneympäristöä 12 kohteessa yhteensä n. 1,5 milj. eurolla.

Keskustan kehittämistä jatkettiin infran osalta Ranta-Karta-non keskialueen rakentamisella sekä Marskinaukion peruskorjauksella ja Radanvarren alueen kehittyminen edistyi As-konkadun sekä Jaksonkadun toteutuksilla. Vuoden 2019 ja tulevien vuosien kunnallisteknisten hankkeiden toteutusedel-lytyksiä suunnitelmien osalta edistettiin noin 1,6 milj. eurolla lähes 40 eri kohteessa. Katujen uudelleenpäällystystöitä tuot-tettiin noin miljoonalla, urapaikauksia toteutettiin sekä ajora-tamerkitöitä parannettiin kumpaakin noin 0,18 milj. eurolla ja silloista peruskorjattiin Salpausselän ylikulkusilta Mannerhei-minkadun varressa. Pieni, mutta tärkeä peruskorjaustyö toteut-tettiin parantamalla Lapakiston luonnonsuojelu- ja retkeily-

alueelle johtavaa tietä noin 0,08 milj. eurolla. Ulkovaloverkkoa peruskorjattiin, täydennettiin ja elohopeavalaistuksen korvaa-mista toteutettiin noin 1,87 milj. eurolla.

Rälssin maanvastaanottoalueella tuotettiin alueen massojen siirtotöitä ja jalostettiin kiviaineksia noin 0,46 milj. eurolla. Seudun suurin infrahanke, eli Lahden eteläinen kehätie lähti todelliseen vauhtiin ja sen kustannukset vuonna 2019 olivat noin 24,5 milj. euroa.

Ulkoliikuntapaikkojen ohjelmassa merkittävimmät kohteet oli-vat Kivimaan liikunta-alueen 1-vaihe noin 0,35 milj. euron kus-tannuksella ja Kisapuiston alueen erilaiset muutostyöt kent-tien ja aitausten osalta noin 0,02 milj. euroa.

Teivaan satamaan uusittiin CD-laituri ja purettiin AB-laituri. Kil-piäistenpohjan soutuvenepaikkojen peruskunnostus aloitet-tiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupaehtojen mukaisesti rakentamalla tekoallas viitasammakoille ja alli-koita sudenkorennoille sekä ruoppaamalla puolet alueesta. Työ jatkuu vuonna 2020.

Viherrakentaminen oli monipuolista alkaen Okeroisten Mylly-lammen kunnostuksesta, Möysän uimarannan vihertöihin ja Pikku-Vesijärvenpuiston wc-rakennukseen. Näkyvyyttä kau-punki sai Wilhelminpuiston taidekilpailulla. Positiivista julki-suutta saimme Ranta-Kartanoon toteutetulla väliaikaisella pumtrack-radalla. Lasten hyvinvointia tukevaa leikkialueiden uudistamista tehtiin Nastolan Opintien ja Kärrytien leikkialu-eilla sekä Mukkulan Reppuripuiston leikkialueella. Yksittäisiä leikkivälineitä vaihdettiin eri puolilla kaupunkia. Uusi leikki-alue toteutettiin Nastolan Herneniemeen.

Liikuntaa ja hyvinvointia tukevia kuntoiluvälineitä uusittiin Ankkurin Rantapromenadilla sekä koiraharrastajille toteutettu Kerinkallion koira-aitaus korkeine aitoineen. Urheilukeskuk-sen alueen maisemointityöt jatkuivat ja pieniä viherkunnos-tuksia tehtiin eri puolilla kaupunkia.

Sitova investointisuunnitelman menot

Menot	Määräraha	Toteutuma	Poikkeama
Kadunrakennus	17 258 500	40 811 911	-23 553 411
Satamat	500 000	276 852	223 148
Valaistus	1 400 000	1 871 495	-471 495
Liikennevalot	180 000	0	180 000
Liikunta-alueet	750 000	807 370	-57 370
Viheralueet ja leikkipaikat	1 600 000	1 611 420	-11 420
Kasvun edellyttämät uudet alueet	24 140 000	32 495	24 107 505
Yhteensä	45 828 500	45 411 542	416 958
Tulot			
Julkinen käyttöomaisuuden myynti	-1040000	0	-1 040 000
Kadunrakennus	0	199 044	-199 044
Satamat	0	0	0
Valaistus	0	0	0
Liikennevalot	0	0	0
Liikunta-alueet	0	0	0
Yhteensä	0	199 044	-1 239 044
Netto yhteensä	45 828 500	45 212 497	1 656 003

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden menoista suurimman osan muodostavat konsernihallinnon ICT hankinnat 1,1 milj. euroa, sivistyksen palvelualueen irtainhankinnat 2,1 milj. euroa. Kaupunkiympäristön palvelualueen irtainhankinnat olivat 0,1 milj.

euroa, Lahden kaupunginteatterin irtainhankinnat 0,1 milj. euroa ja Tilakeskuksen irtainhankinnat 0,1 milj. euroa.

Sitova investointisuunnitelman menot

Irtain omaisuus	Määräraha	Toteutuma	Poikkeama
Menot	6 804 000	3 546 076	3 257 924
Tulot	0	0	0
Netto	6 804 000	3 546 076	3 257 924

Arvopaperit ja osuudet

Lahden kaupunki lunasti asunnot Kiinteistö Oy Lahden Silta-voudin yksityisiltä omistajilta 2,2 milj. eurolla varautuakseen korttelin kehittämiseen. Menoihin sisältyi myös mm. pääomitus sopimuksen mukainen Lahden Jäähalli Oy:n osakkeiden merkintä 0,4 milj. euroa.

Sitova investointisuunnitelman menot

Sitova investointisuunnitelman menot	Määräraha	Toteutuma	Poikkeama
Arvopaperit			
Menot	5 090 000	2 559 450	2 530 550
Tulot	0	0	0
Netto	5 090 000	2 559 450	2 530 550

Rahoitusosan toteutuminen

1 000 euroa	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Tulorahoitus	46 672	-41 936	4 736	25 956	21 220
Vuosikate	49 822	-39 773	10 049	26 443	16 394
Satunnaiset erät	0	0	0	941	941
Tulorahoituksen korjauserät	-3 150	-2 163	-5 313	-1 428	3 885
Investointien rahavirta	-109 006	2 507	-106 499	-92 142	14 356
Investointimenot	-115 596	344	-115 252	-102 365	12 886
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 940	0	1 940	628	-1 312
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 650	2 163	6 813	9 595	2 782
Toiminnan ja investointien rahavirta	-62 334	-39 429	-101 763	-66 186	35 576
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	-6 680	-6 320	-13 000	-14 559	-1 559
Antolainasaamisten lisäykset	-50 000	-6 000	-56 000	-54 850	1 150
Antolainasaamisten vähennykset	43 320	-320	43 000	40 291	-2 709
Lainakannan muutokset	65 400	50 000	115 400	44 628	-70 772
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	110 000	0	110 000	90 000	-20 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-44 600	0	-44 600	-44 601	-1
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	50 000	50 000	-771	-50 771
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset				-11 618	-11 618
Rahoituksen rahavirta	51 392	51 008	102 400	18 451	-83 949
Rahavarojen muutos	-4 268	4 906	638	-47 735	-48 373

Kaupunki varautui talousarvioissaan rahoittamaan omien investointiensä lisäksi myös tytäryhteisöjään 56,0 milj. eurolla ja nostamaan pitkäaikaisia lainoja 110 milj. euroa sekä lyhytaikaisia, laina-ajaltaan alle vuoden mittaisia lainoja 50 milj. euroa.

Vuoden 2019 aikana nostettiin uusia antolainoja 54,9 milj. euroa ja niitä lyhennettiin 40,3 milj. euroa. Antolainoja nostivat mm. Lahti Energia Oy 50,0 milj. euroa ja Lahden Asunnot Oy 4,7 milj. euroa.

Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 90,0 milj. euroa ja niitä lyhennettiin 44,6 milj. euroa. Tilinpäätöshetkellä ei ollut nostettuna ulkoisilta rahoittajilta lyhytaikaisia lainoja. Lyhytaikaisten lainojen muutos -0,8 milj. euroa koostuu konserniyhtiöiden tekemistä talletuksista sisäiseen pankkiin ja konsernitililimiitin käytöstä.

Polkkeamat rahoitusosassa, 1000 €

Antolainat	Talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Netto	6 680,0	6 320,0	13 000,0	14 559,0	1 559,0

Poikkeamat antolainoissa

Ylitys johtuu antolainoerien käsittelyn eroista talousarviossa ja kirjanpidossa. Pitkäaikaisten antolainasaamisten vähennyksiin oli talousarviossa sisällytetty 4,5 milj. euroa antolainojen lyhennyksiä, jotka kirjanpidossa kuuluvat erään Muut maksuvalmiuden muutokset, joka ei ole valtuustoon nähden sitova erä.

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sito- vuus N B	Määrärahat, 1 000 euroa					Tuloarviot, 1 000 euroa				
		Alkup. ta- lousarvio	TA- muutokset	TA- muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. ta- lousarvio	TA- muutokset	TA muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
KONSERNIHALLINTO											
Konsernipalvelut	B	48 976	-4 921	44 055	42 962	-1 093	5 987	429	6 416	6 213	-203
Elinvoima ja kilpailukykykalv.	N	8 994	-172	8 822	7 316	-1 507					
Tukityöllistäminen	N	19 259	65	19 324	19 219	-105					
Osallisuus- ja hyvinvointip.	N	1 849	-978	872	-949	-1 821					
Tarkastustoimi	B	389	0	389	313	-75	0	0	0	0	0
Ostot hyvinvointiyhtym.	B	364 000	28 500	392 500	387 286	-5 214					
Käyttöomaisuuden myyntiv/tap.		0	0	0	34	34	2 150	2 163	4 313	7 415	3 102
SIVISTYKSEN PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskust.	N	808	5	813	839	26					
Lasten ja nuorten kasvu	B	175 861	5 547	181 408	182 218	810	10 786	-1 563	9 223	9 219	-5
Osaaminen ja tieto vastuualue	B	22 425	109	22 534	21 638	-896	746	0	746	602	-144
Wellamo-opisto	N	2 639	42	2 681	2 593	-88					
Liikunta- ja kulttuuri vastuualue	B	29 089	38	29 127	28 982	-144	1 483	0	1 483	2 138	655
Kaupunginmuseo	N	3 949	38	3 987	3 864	-122					
Kansainväliset urh. tapah.	N	679	139	818	654	-164					
KAUPUNKIYMP. PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskust.	N	1 200	3	1 203	1 143	-60					
Maankäyttö, alueh., kunn.tek. rak. ja ymp.valvonta yht.	B	27 194	890	28 084	30 026	1 942	26 151	0	26 151	26 621	470
Joukkoliikenne	N	5 385	7	5 392	5 678	286					
TASEYKSIKÖT											
Lahden Tilakeskus (tilik. ylijäämä ilman käyttöom. myyntivoitoja ja tappioita)							13	-854	-842	1 860	2 702
Lahden kaupunginorkesteri (tilikauden ylijäämä)							0	-68	-68	-217	-149
Lahden kaupunginteatteri (tilikauden yli- jäämä)							0	-68	-68	153	221
TULOS-LASKELMAOSA											
Verotulot							486 600	-14 000	472 600	475 356	2 756
Valtionosuudet							189 700	3 500	193 200	193 871	671
Korkotul. ja -menot(ei sis.eriä)	N	5 519	0	5 519	4 639	-880					
Muut rah. tulot ja -menot	N						16 237	0	16 237	13 332	-2 905
INVESTOINTIOSA											
Kiinteä omaisuus	B	4 750	0	4 750	1 077	-3 673					
Tilakeskus, talonrakennus	B	53 137	-358	52 779	49 773	-3 006					
Julkinen käyttöom.	B	50 015	-4 186	45 829	45 412	-417					
Irtain omaisuus	B	6 804	0	6 804	3 546	-3 258					
Arvopaperit ja osuudet	B	890	4 200	5 090	2 559	-2 531					
RAHOITUSOSA											
Antolainat	N	6 680	6 320	13 000	14 559	1 559					
Lainanotto ja lyhennykset	N						65 400	0	65 400	45 399	-20 001

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Lahden kaupungin laskelmat

- **Tuloslaskelma**
- **Rahoituslaskelma**
- **Tase**
- **Lahden kaupunki tunnusluvut**

Lahti-konsernin laskelmat

- **Tuloslaskelma**
- **Rahoituslaskelma**
- **Tase**
- **Lahti-konserni tunnusluvut**

Lahden kaupungin laskelmat**Tuloslaskelma****LAHDEN KAUPUNGIN TULOSLASKELMA**

	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot		
Myyntituotot	23 865 714,58	22 307 721,74
Maksutuotot	16 825 537,93	16 549 928,31
Tuet ja avustukset	8 168 949,35	9 149 229,05
Vuokratuotot	30 366 100,85	30 289 277,92
Muut toimintatuotot	14 056 587,64	12 976 557,95
	<u>93 282 890,35</u>	<u>91 272 714,97</u>
Valmistus omaan käyttöön	997 562,54	1 340 847,44
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-123 291 528,47	-119 361 398,81
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-34 692 517,49	-35 580 957,01
Muut henkilösivukulut	-3 838 935,61	-4 323 153,26
Palvelujen ostot	-504 871 361,03	-479 685 734,16
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 826 627,60	-16 220 153,72
Avustukset	-40 755 131,82	-37 607 062,59
Muut toimintakulut	-22 480 852,01	-22 046 387,62
	<u>-745 756 954,03</u>	<u>-714 824 847,17</u>
Toimintakulut yhteensä		
Toimintakate	-651 476 501,14	-622 211 284,76
Verotulot	475 355 719,56	465 138 991,43
Valtionosuudet	193 870 635,00	191 367 148,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuoto	8 477 921,96	9 134 667,46
Muut rahoitustuotot	18 932 775,29	15 908 621,55
Korkokulut	-13 116 980,13	-13 025 898,51
Muut rahoituskulut	-5 600 601,49	-643 518,95
	<u>8 693 115,63</u>	<u>11 373 871,55</u>
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä		
Vuosikate	26 442 969,05	45 668 726,22
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-44 882 789,55	-45 125 464,27
Arvonalentumiset	-3 043 773,09	-21 164,55
	<u>-47 926 562,64</u>	<u>-45 146 628,82</u>
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä		
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	941 263,68	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	0,00
	<u>941 263,68</u>	<u>0,00</u>
Satunnaiset tuotot ja kulut yhteensä		
Tilikauden tulos	-20 542 329,91	522 097,40
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	227 061,39	227 061,39
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00	-115 268,50
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	-20 315 268,52	633 890,29

Rahoituslaskelma**LAHDEN KAUPUNGIN RAHOITUSLASKELMA**

	2019	2018
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	26 442 969,05	45 668 726,22
Satunnaiset erät	941 263,68	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-1 428 318,84	-5 038 513,01
	<u>25 955 913,89</u>	<u>40 630 213,21</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-102 365 324,28	-117 710 613,98
Rahoitusosuudet investointimenoihin	627 626,49	652 989,45
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 595 382,97	15 606 213,10
	<u>-92 142 314,82</u>	<u>-101 451 411,43</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-66 186 400,93	-60 821 198,22
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-54 850 000,00	-37 693 000,00
Antolainasaamisten vähennykset	40 291 470,71	35 838 359,62
	<u>-14 558 529,29</u>	<u>-1 854 640,38</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000 000,00	110 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-44 601 000,00	-61 600 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-771 193,69	-6 254 679,99
	<u>44 627 806,31</u>	<u>42 145 320,01</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	209 027,38	-457 644,26
Vaihto-omaisuuden muutos	36 838,44	15 912,52
Saamisten muutos	-16 174 173,48	-7 399 748,53
Korottomien velkojen muutos	4 310 302,61	10 765 891,94
	<u>-11 618 005,05</u>	<u>2 924 411,67</u>
Rahoituksen rahavirta	18 451 271,97	43 215 091,30
Rahavarojen muutos	-47 735 128,96	-17 606 106,92
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	40 300 906,90	88 036 035,86
Rahavarat 1.1.	88 036 035,86	105 642 142,78
	<u>-47 735 128,96</u>	<u>-17 606 106,92</u>

Tase**LAHDEN KAUPUNGIN TASE**

VASTAAVAA	2019	2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	43 733,95	3 384,37
Muut pitkävaikutteiset menot	4 737 904,46	5 614 974,53
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	812 228,39	0,00
	<u>5 593 866,80</u>	<u>5 618 358,90</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	133 209 475,65	134 264 734,27
Rakennukset	279 784 219,59	270 308 609,10
Kiinteät rakenteet ja laitteet	188 773 193,24	186 237 691,67
Koneet ja kalusto	3 324 243,07	3 657 429,83
Muut aineelliset hyödykkeet	54 665,39	55 749,16
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	106 758 410,02	65 357 233,68
	<u>711 904 206,96</u>	<u>659 881 447,71</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	204 832 281,09	205 137 717,28
Muut lainasaamiset	478 109 360,54	463 550 831,25
	<u>682 941 641,63</u>	<u>668 688 548,53</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	187 786,24	247 786,24
	<u>187 786,24</u>	<u>247 786,24</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	30 910,53	67 748,97
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	540 152,58	443 823,04
Lainasaamiset	14 902 536,60	16 428 943,61
Muut saamiset	496 000,00	651 000,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	5 319 393,31	7 639 324,65
Lainasaamiset	50 419 183,73	31 045 645,03
Muut saamiset	3 340 817,44	3 291 739,95
Siirtosaamiset	8 152 229,81	7 495 663,71
	<u>83 170 313,47</u>	<u>66 996 139,99</u>
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	6 496 021,78	39 479 140,74
	<u>6 496 021,78</u>	<u>39 479 140,74</u>
Rahat ja pankkisaamiset	33 804 885,12	48 556 895,12
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 524 129 632,53	1 489 536 066,20

VASTATTAVAA	2019	2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	437 196 267,29	437 196 267,29
Arvonkorotusrahasto	80 009,68	80 009,68
Muut omat rahastot	10 560 636,82	10 560 636,82
Edellisten tilikausien ylijäämä	151 719 005,81	151 085 115,52
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	<u>-20 315 268,52</u>	<u>633 890,29</u>
	579 240 651,08	599 555 919,60
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 315 452,77	1 542 514,16
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	3 664 200,00	4 328 600,00
Muut pakolliset varaukset	<u>9 349 725,94</u>	<u>2 636 566,00</u>
	13 013 925,94	6 965 166,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	<u>2 888 815,39</u>	<u>2 739 788,01</u>
	2 888 815,39	2 739 788,01
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	60 000 000,00	0,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	704 750 000,00	715 050 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	20 000,00	65 805,60
Siirtovelat	<u>3 652 996,45</u>	<u>5 643 188,54</u>
	768 422 996,45	720 758 994,14
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	40 300 000,00	44 600 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	36 719 538,16	37 445 926,25
Saadut ennakot	1 194 085,36	976 502,05
Ostovelat	45 715 002,44	39 509 458,30
Muut velat	2 773 166,86	2 513 764,60
Siirtovelat	<u>32 545 998,08</u>	<u>32 928 033,09</u>
	159 247 790,90	157 973 684,29
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 524 129 632,53	1 489 536 066,20

Lahden kaupunki tunnusluvut

TUNNUSLUVUT	2019	2018
Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	12,5 %	12,8 %
Vuosikate/Poistot, %	55,2 %	101,2 %
Vuosikate, €/asukas	221	381
Asukasmäärä	119 875	119 951
Henkilöstön lukumäärä	3 626	3 573
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa	-158 319 180	-115 620 642
Investointien tulo-rahoitus, %	24,3 %	39,0 %
Lainanhoitokate	0,7	0,8
Laskennallinen lainanhoitokate	0,3	0,5
Kassan riittävyys, pv	15,2	34
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	38,1 %	40,4 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	121,5 %	117,4 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	131 403 737	151 719 006
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 096	1 265
Lainakanta 31.12. €/asukas	7 022	6 646
Lainakanta 31.12.	841 789 538	797 161 732
Lainakanta 31.12., 1000 €	841 790	797 162
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	926 233 445	862 412 809
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	7 727	7 190
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	478 109	463 551

Lahti-konserni laskelmat**Tuloslaskelma**

LAHTI-KONSERNI

TULOSLASKELMA	01.01.2019-31.12.2019	01.01.2018-31.12.2018
Toimintatuotot	616 971 448,92	630 994 670,08
Toimintakulut	-1 177 824 246,20	-1 145 545 970,52
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-9 335,80	-11 444,66
TOIMINTAKATE	-560 862 133,09	-514 562 745,10
Verotulot	471 650 086,97	460 249 394,56
Valtionosuudet	229 519 486,34	225 412 936,45
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	511 503,93	1 738 259,76
Muut rahoitustuotot	6 813 670,33	2 162 468,16
Korkokulut	-20 120 991,15	-19 083 121,97
Muut rahoituskulut	-4 002 972,23	-1 036 986,90
Rahoitustuotot ja -kulut	-16 798 789,11	-16 219 380,96
VUOSIKATE	123 508 651,11	154 880 204,95
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-114 652 915,71	-127 474 562,71
Omistuksen eliminointierot	-2 252 663,19	-184 791,23
Arvonalentumiset	-453 244,23	-21 396,95
Poistot ja arvonalentumiset	-117 358 823,13	-127 680 750,89
Satunnaiset erät	-414 910,40	3 105 976,68
TILIKAUDEN TULOS	5 734 917,58	30 305 430,74
Tilinpäätössiirrot	-2 950,98	-121 949,42
Tilikauden verot	-5 493 295,88	-6 640 165,82
Laskennalliset verot	-2 396 964,12	-3 618 637,73
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-893 665,83	-43 302,99
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-3 051 959,22	19 881 374,77

Rahoituslaskelma

LAHTI-KONSERNI

RAHOITUSLASKELMA	01.01.2019-31.12.2019	01.01.2018-31.12.2018
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	123 508 651,11	154 880 204,95
Satunnaiset erät	-414 910,40	3 105 976,68
Tilikauden verot	-5 493 295,88	-6 640 165,82
Tulorahoituksen korjauserät	-3 971 927,83	-23 191 384,83
	113 628 517,00	128 154 630,97
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-253 955 573,64	-273 024 862,99
Rahoitusosuudet investointimenoihin	627 626,49	652 989,45
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	41 846 158,10	43 411 772,46
Investointien rahavirta	-211 481 789,06	-228 960 101,08
Toiminnan ja investointien rahavirta	-97 853 272,06	-100 805 470,11
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-25 331,35	-161 300,00
Antolainasaamisten vähennykset	544 161,22	569 862,79
Antolainauksen muutokset	518 829,87	408 562,79
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	95 691 005,82	171 747 608,93
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 160 740,57	-80 939 404,31
Lyhytaikaisten lainojen muutos	15 696,65	-27 422 269,49
Lainakannan muutokset	31 545 961,90	63 385 935,13
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	0,00	-501 342,19
Muutokset vähemmistön osuudessa	-62 160,01	-1 587 648,63
Oman pääoman muutokset	-62 160,01	-2 088 990,82
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-56 945,71	-324 523,55
Vaihto-omaisuuden muutos	5 667 352,00	6 441 279,21
Saamisten muutos	-1 459 120,11	10 731 951,12
Korottomien velkojen muutos	-3 979 970,72	7 486 268,48
Muut maksuvalmiuden muutokset	171 315,45	24 334 975,26
Rahoituksen rahavirta	32 173 947,22	86 040 482,36
Rahavarojen muutos	-65 679 324,84	-14 764 987,75
Rahavarat 31.12.	78 156 761,45	143 836 086,29
Rahavarat 1.1.	143 836 086,29	158 601 074,07
Rahavarojen muutos	-65 679 324,84	-14 764 987,78
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-349 659	-284 164
Investointien tulorahoitus, %	48,8 %	56,9 %
Lainanhoitokate	1,7	1,7
Laskennallinen lainanhoitokate	0,8	1,1
Kassan riittävyys, pv	18,7	34,4

Tase

LAHTI-KONSERNI

TASE	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
<u>Aineettomat hyödykkeet</u>		
Aineettomat oikeudet	8 081 780,40	9 331 329,50
Muut pitkävaikutteiset menot	8 560 951,24	10 329 983,83
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	1 650 291,11	272 919,28
Aineettomat hyödykkeet	18 293 022,75	19 934 232,61
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Maa- ja vesialueet	151 932 665,31	150 844 941,79
Rakennukset	783 631 331,36	783 062 028,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet	387 590 944,40	381 479 866,38
Koneet ja kalusto	144 553 389,09	154 291 049,04
Muut aineelliset hyödykkeet	3 323 828,49	3 234 966,70
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	319 802 814,21	216 196 797,39
Aineelliset hyödykkeet	1 790 834 972,86	1 689 109 649,31
<u>Sijoitukset</u>		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 437 747,35	303 769,24
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	96 368 740,74	96 234 671,02
Muut lainasaamiset	23 246 540,54	23 790 701,76
Muut saamiset	108 331,94	83 000,60
Sijoitukset	121 161 360,57	120 412 142,61
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 930 289 356,18	1 829 456 024,54
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	373 755,13	906 606,84
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	10 610 677,24	16 278 029,23
Pitkäaikaiset saamiset	6 050 899,10	7 148 144,48
Lyhytaikaiset saamiset	91 847 488,64	89 350 809,17
Saamiset	97 898 387,74	96 498 953,66
Rahoitusarvopaperit	12 362 909,95	48 781 179,94
Rahat ja pankkisaamiset	65 793 851,50	95 054 906,35
VAIHTUVAT VASTAAVAT	186 665 826,43	256 613 069,18
VASTAAVAA	2 117 328 937,73	2 086 975 700,56

LAHTI-KONSERNI

TASE	31.12.2019	31.12.2018
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	437 196 267,29	437 196 267,29
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12 614,10	74 002,69
Arvonkorotusrahasto	1 447 279,39	2 046 398,87
Muut omat rahastot	11 771 983,69	11 979 816,33
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	180 014 923,54	160 133 548,78
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-3 051 959,22	19 881 374,77
OMA PÄÄOMA	627 391 108,79	631 311 408,72
VÄHEMMISTÖOSUUDET	13 227 088,26	12 347 398,53
KONSERNIRESERVI	0,00	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	3 664 200,00	4 328 600,00
Muut pakolliset varaukset	19 755 741,35	15 015 827,26
PAKOLLISET VARAUKSET	23 419 941,35	19 344 427,26
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4 247 538,63	4 837 336,06
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	1 130 328 644,39	1 097 740 273,54
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	69 453 805,27	66 716 590,63
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	62 621 695,23	63 664 104,19
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	186 639 115,78	191 014 161,61
VIERAS PÄÄOMA	1 449 043 260,67	1 419 135 129,97
VASTATTAVAA	2 117 328 937,69	2 086 975 700,54

Lahti-konserni tunnusluvut

LAHTI-KONSERNI	31.12.2019	31.12.2018
Tuloslaskelman tunnusluvut		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	52,4 %	55,1 %
Vuosikate/Poistot, %	107,3 %	121,5 %
Vuosikate, €/asukas	1 030	1 291
Asukasmäärä	119 875	119 951
Henkilöstön lukumäärä	9 573	9 700
Rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-349 659	-284 164
Investointien tulorahoitus, %	48,8 %	56,9 %
Lainanhoitokate	1,7	1,7
Laskennallinen lainanhoitokate	0,8	1,1
Kassan riittävyys, pv	18,7	34,4
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	30,4 %	30,9 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	109,4 %	107,3 %
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	176 963	180 015
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 476	1 501
Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	1 524 724	1 161 404
Lainat ja vuokravastuut, € / asukas	12 719	9 682
Lainakanta, 1000€	1 192 950	1 161 404
Lainakanta, €/asukas	9 952	9 682
Lainasaamiset 31.12.2019, 1000 €	23 247	23 791

* vuoden 2019 asukasmäärä tilastokeskuksen ennakkotieto, 2018 lopullinen tieto

LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Tunnuslukujen laskentakaavat

Taseyksiköiden tilinpäätökset

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poitosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelmanmukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alemman arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen painotetun keskihankintahinnan tai sitä alemman todennäköisen hankintameno tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alemman todennäköiseen arvoon. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alemman todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimuksilla hallitaan lainoihin liittyvää korkoriskiä tavoitteena korkotason muutosten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen parempi ennakoitavuus sekä korkokustannusten alentaminen. Lahden kaupungin johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia, koron- ja valuutanvaihtosopimuksia tai jatko-oikeudellisia koronvaihtosopimuksia, joissa kaupunki on optio-oikeuden myyjänä. Johdannaissopimusten kesto ulottuu enimmillään vuoteen 2055. Osa johdannaissopimuksista muodostaa kokonaisuuksia, jotka sisältävät koronvaihtosopimuksen ja siihen kiinteästi liittyvän jatko-oikeudellisen optiosopimuksen ja joiden ehdot ovat toisistaan riippuvia.

Sopimukset on tehty Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti olemassa olevien tai tulevien lainojen korkoriskin suojaamistarkoituksessa. Johdannaissopimusten tilinpäätös- ja kirjapitokäytäntöihin liittyvien ohjeiden

mukaisesti pitkällä tulevaisuudessa alkava koronvaihtosopimus, johon ei ole tilinpäätöshetkellä nostettuna vastaavan ehtoista lainaa, on tilinpäätöksessä luokiteltu ei-suojaavaksi ja liitetiedoissa esittämisen lisäksi sopimuksen negatiivinen markkina-arvo on kirjattu varovaisuuden periaatteen mukaisesti pakollisiin varauksiin. Muut sopimukset Lahden kaupunki määrittelee tilinpäätöksessä suojaaviksi ja esittää ne ainoastaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Koron- ja valuutanvaihtosopimukseen perustuen on SEK – määräinen ottolaina muutettu euromääräiseksi. Valuutanvaihtosopimuksella valuuttakurssit on kiinnitetty sekä lainan nostopäivälle että lainan eräpäivälle, joten valuuttakurssiriskiä ei ole.

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen mm verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudella sekä pääomalojen korkosaatavia seuraavalta yhtiöltä.

- Kuntien Tiera Oy, v. 2019 12 673,61 euroa, yhteensä 73 645,83 euroa
- Lahden Työn Paikka Oy v. 2019 30 416,67 euroa, yhteensä 103 333,33 euroa
- Kiinteistö Oy Lahden Varaani, v. 2019 1 025,95 euroa, yhteensä 17 646,28 euroa

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

Aikaisempia tilikausia koskevan virheen käsittely tilinpäätöksessä

Tilikauden tilinpäätöksessä on korjattu

- Lahti–Nastola kuntaliitoksen yhteydessä purkamatta jäänyt maaomaisuuden myynti 0,072 milj. euroa ja lyhytaikainen velka 0,296 milj. euroa.
- Perhehoidon jäsenkuntalaskutuksen oikaisu 1,1 milj. euroa.
- Ensihoidon jäsenkuntalaskutuksen oikaisu 0,106 milj. euroa vuosilta 2010–2017.

Oikaisut on kirjattu edellisten tilikausien ylijäämään ja myös vertailutietoja on oikaistu vastaavasti.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

Lahden kaupunki	12/2019	12/2018
TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄKOKONAIKSIKSI		
Sosiaali- ja terveystalvet	3 166 945,98	3 412 773,60
Opetus- ja kulttuuripalvelut	19 284 640,82	18 941 278,58
Yhdyskuntapalvelut	38 230 552,56	36 727 665,35
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	17 319 108,32	16 950 801,93
Muut palvelut	15 281 642,67	15 240 195,51
Toimintatuotot yhteensä	93 282 890,35	91 272 714,97
VEROTULOT		
Kunnan tulovero	403 836 946,99	396 744 393,83
Osuus yhteisöveron tuotosta	29 403 019,70	27 427 101,58
Kiinteistövero	42 115 752,87	40 967 496,02
Muut verotulot		
Verotulot yhteensä	475 355 719,56	465 138 991,43
VALTIONOSUUDET		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	168 136 446,00	164 322 566,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	31 293 186,00	31 118 995,00
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-5 558 997,00	-4 074 413,00
Valtionosuudet yhteensä	193 870 635,00	191 367 148,00
PALVELUJEN OSTOT ERITELTYNÄ		
Asiakaspalvelujen ostot	396 431 877,28	377 800 909,20
Muiden palvelujen ostot	108 439 483,75	101 884 824,96
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	504 871 361,03	479 685 734,16
VALTUUSTORYHMILLE ANNETUT TUET		
Vasemmistoliiton Lahden valtuustoryhmä	5 000,00	4 771,00
Lahden kokoomuksen valtuustoryhmä	15 168,98	15 798,97
Keskustan valtuustoryhmä	0,00	2 696,55
Lahden vihreä valtuustoryhmä	6 806,49	7 371,19
Lahden sos.dem. valtuustoryhmä	21 000,00	21 000,00
Lahden kristillisdemokraattinen valtuustoryhmä	2 502,59	3 668,43
Lahden Perussuomalaiset valtuustoryhmä	3 435,19	3 819,00
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	53 913,25	59 125,14
PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET		
Eläkevastuu 1.1.	4 328 600,00	5 505 600,00
Vähennys	-664 400,00	-1 177 000,00
Eläkevastuu 31.12.	3 664 200,00	4 328 600,00

Muut pakolliset varaukset

Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1	0,00	0,00
Lisäys	1 131 000,00	0,00
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	1 131 000,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1	2 636 566,00	2 101 424,00
Vähennys	0,00	0,00
Lisäys	5 582 159,94	535 142,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	8 218 725,94	2 636 566,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	9 349 725,94	2 636 566,00
Varaukset yhteensä	13 013 925,94	6 965 166,00

PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN MYNTIVOITOT JA -TAPPIOT**Muut toimintatuotot**

Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	7 387 054,54	4 596 758,68
Rakennusten luovutusvoitot	125 604,87	21 845,36
Muut luovutusvoitot	0,00	1 090 387,59
Luovutusvoitot yhteensä	7 512 659,41	5 708 991,63

Muut toimintakulut

Rakennusten luovutustappiot	1 172,47	276 662,09
Maa-omaisuuden luovutustappio	34 408,16	946 772,55
Muut luovutustappiot	0,00	88 901,98
Luovutustappio yhteensä	35 580,63	1 312 336,62

TUOTOT JA KULUT**Satunnaiset tuotot**

Sovintokorvaus	941 263,68	0,00
Satunnaiset tuotot yhteensä	941 263,68	0,00
Satunnaiset yhteensä	941 263,68	0,00

ERITTELY OSINKOTUOTOISTA JA OSUUSPÄÄOMAN KOROISTA

Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä	15 457 920,00	14 594 481,00
Osinkotuotot ja osuuspääomien korot muilta	2 572 533,26	469 396,73
Yhteensä	18 030 453,26	15 063 877,73

SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät ovat:

	Lahden kaupungin poistosuunnitelma 31.12.2012 asti	Lahden kaupungin poistosuunnitelma 1.1.2013–31.12.2015 ellei poikkeuslupaa haettu	Nastolan kunnan pois- tosuunnitelma 31.12.2015 asti	Poistosuunnitelma 1.1.2016 alkaen hankituille käyttöomaisuudelle ellei poikkeuslupaa haettu	%
Käyttöomaisuus					
Aineettomat hyödykkeet					
Kehittämismenot	-	2	-	2	50 %
Aineettomat oikeudet	5	5	5	5	20 %
Liikearvo	-	2	-	2	50 %
Muut pitkävaikutteiset menot	5	2	3	2	50 %
Atk-ohjelmistot					
Muut	3	2	-	2	50 %
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet					
Rakennukset ja rakennelmat					
Hallinto- ja laitosrakennukset	30	20	30	20	5 %
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20	20	20	20	5 %
Talousrakennukset	7	10	15	10	10 %
Vapaa-ajan rakennukset	25	20	20	20	5 %
Asuinrakennukset	40	30	30	30	3,30 %
Kiinteät rakenteet ja laitteet	20	15	Menojäännös 15 %	15	6,70 %
Kadut, tiet, torit ja puistot					
Sillat, laiturit ja uimalat	20	10	Menojäännös 15 %	10	10 %
Muut maa- ja vesirakenteet	30	15	Menojäännös 10 %	15	6,70 %
Vedenjakeluverkosto	-	-	Menojäännös 8 %	30	3,30 %
Viemäriverkko	-	-	Menojäännös 8 %	30	3,30 %
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkova- laistuslaitteet	10	15	-	15	6,70 %
Muut putki- ja kaapeliverkot	-	-	Menojäännös 20 %	15	6,70 %
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitosko- neet ja laitteet	-	-	Menojäännös 20 %	10	10 %
Liikenteen ohjauslaitteet	10	10	-	10	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja raken- teet	15	10	-	10	10 %
Rakennusten peruskorjaukset	Taloudellinen pitoaika lask. investointikohtaisesti	Taloudellinen pitoaika lask. investointikohtaisesti	-	Taloudellinen pitoaika lask. investointikohtaisesti	
Koneet ja kalusto	5	4	5	4	25 %
Muut kuljetusvälineet	5	5	5	5	20 %
Muut liikkuvat työkoneet	10	10	-	10	10 %
Muut raskaat koneet	10	5	-	5	20 %
Muut kevyet koneet	10	5	5	5	20 %
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. lait- teet	10	5	5	5	20 %
Atk-laitteet	3-5vuotta	3	3	3	33,30 %
Muut laitteet ja kalusteet	3-15vuotta	3	3	3	33,30 %
Muut aineelliset hyödykkeet					
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto	käytön mukainen poisto	käytön mukainen poisto	käytön mukainen poisto	
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	-	ei poistoaikaa	
Pysyvien vastaavien sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa	-	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	-

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa (alv 0 %), kirjataan vuosikuluiksi.

TASEEN LIITETIEDOT

Lahden Kaupunki

2019

2018

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

PYSYVÄT VASTAAVAT

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	3 384,37	16 257,14
Lisäykset (investoinnit) (+)	65 215,00	0,00
Kauden poistot (-)	-24 865,42	-12 872,77
Aineettomat oikeudet	43 733,95	3 384,37

Muut pitkävaikutteiset menot

Muut pitkävaikutteiset menot (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	5 614 974,53	6 501 762,76
Lisäykset (investoinnit) (+)	0,00	145 734,91
Kauden poistot (-)	-877 070,07	-1 032 523,14
Muut pitkävaikutteiset menot	4 737 904,46	5 614 974,53

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet

Lisäykset (investoinnit) (+)	812 228,39	0,00
Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	812 228,39	0,00

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet

812 228,39 0,00

Aineettomat hyödykkeet

5 593 866,80 5 618 358,90

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Maa- ja vesialueet

Maa- ja vesialueet (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	134 264 734,27	127 437 784,34
Lisäykset (investoinnit) (+)	1 130 719,97	9 309 543,41
Vähennykset (-)	-2 105 978,59	-2 389 088,13
Arvonlennukset (-) ja arvonlennusten palautus (+)	-80 000,00	-21 164,55
Aikaisempien tilikausien korjaus	0,00	-72 340,80
Maa- ja vesialueet	133 209 475,65	134 264 734,27

Rakennukset

Rakennukset (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	270 308 609,10	276 569 733,09
Lisäykset (investoinnit) (+)	11 259 676,28	19 691 537,32
Rahoitusosuudet tilikaudella	-142 000,00	-560 000,00
Vähennykset (-)	-3 335,13	-8 581 320,21
Siirrot erien välillä (+/-)	20 407 117,51	6 211 321,80
Kauden poistot (-)	-22 045 848,17	-23 022 662,90
Rakennukset	279 784 219,59	270 308 609,10

Olennaiset lisäpoistot

Erittely olennaisista lisäpoistoista	80 000,00	5 736 891,40
--------------------------------------	-----------	--------------

Maa-omaisuudessa tehty arvon alentuminen

-Kahdentie 34

TASEEN LIITETIEDOT

Lahden Kaupunki	2019	2018
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	186 237 691,67	181 976 000,01
Lisäykset (investoinnit) (+)	21 847 491,90	21 435 186,48
Vähennykset (-)	-8 990,47	-57 667,18
Siirrot erien välillä (+/-)	3 010,24	729 330,46
Kauden poistot (-)	-19 306 010,10	-17 845 158,10
Kiinteät rakenteet ja laitteet	188 773 193,24	186 237 691,67
Koneet ja kalusto		
Koneet ja kalusto (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	3 657 429,83	5 908 822,14
Lisäykset (investoinnit) (+)	572 867,81	959 771,28
Vähennykset (-)	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-)	1 721 857,45	0,00
Kauden poistot (-)	-2 627 912,02	-3 211 163,59
Koneet ja kalusto	3 324 243,07	3 657 429,83
Muut aineelliset hyödykkeet		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	55 749,16	56 832,93
Kauden poistot (-)	-1 083,77	-1 083,77
Muut aineelliset hyödykkeet	54 665,39	55 749,16
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Keskeneräiset hankinnat		
Keskeneräiset (karkea syöttötaso, täsmäytys). +/-		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	65 357 233,68	17 780 148,00
Lisäykset (investoinnit) (+)	64 117 675,31	54 637 607,39
Rahoitusosuudet tilikaudella	-485 626,49	-92 989,45
Siirrot erien välillä (+/-)	-22 131 985,20	-6 967 532,26
Arvonlennukset (-)	-98 887,28	0,00
Keskeneräiset hankinnat	106 758 410,02	65 357 233,68
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	106 758 410,02	65 357 233,68
Olennaiset lisäpoistot		
Erittely olennaisista lisäpoistoista	98 887,28	0,00
Keskeneräiset hankkeet on peruutettu		
-Leikkituvan pk perusparannus 77 teur		
-Timonkadun pvk pihan perusparannus 9 teur		
-Maaumalan rinnekatsomo 12 teur		
Aineelliset hyödykkeet	711 904 206,96	659 881 447,71
SUJOTUKSET		
Osakkeet ja osuudet		
Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä		
Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet (karkea syöttötaso) +/-		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	140 774 078,99	129 345 913,24
Lisäykset (investoinnit) (+)	2 556 787,00	11 557 421,94
Vähennykset (-)	0,00	-129 256,19
Arvonlennukset kaudella (-)	-2 864 885,81	0,00
Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä	140 465 980,18	140 774 078,99

TASEEN LIITETIEDOT

Lahden Kaupunki	2019	2018
Olennot		
Olennot lisäpoistot		
Erittely olennoista lisäpoistoista	2 864 885,81	0,00
Osakkeiden tilikauden arvonalennukseen sisältyy olennoita lisäpoistoja, jotka johtuvat osakkeiden arvonalentumisesta		
-Lahden Jäähalli 2 milj. euroa		
-Lahden Työn Paikka Oy 400 teur		
-Nastolan virastotalokiinteistö Oy 400 teur		
Kuntayhtymäosuudet		
Kuntayhtymäosuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	61 460 555,77	61 460 555,77
Kuntayhtymäosuudet	61 460 555,77	61 460 555,77
Osakkeet ja osuudet osakkuus- ja muissa omistusyhteisöissä		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	110 972,03	110 972,03
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	110 972,03	110 972,03
Muut osakkeet ja osuudet		
Muut osakkeet ja osuudet (karkea syöttötaso) +/-		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	2 792 110,49	2 843 645,62
Lisäykset (investoinnit) (+)	2 662,62	691,25
Vähennykset (-)	0,00	-52 226,38
Muut osakkeet ja osuudet	2 794 773,11	2 792 110,49
Osakkeet ja osuudet	204 832 281,09	205 137 717,28
Muut lainasaamiset		
Pääomalainasaamiset tytäryhteisöiltä		
Hankintameno 1.1.	93 743 000,00	83 943 000,00
Lisäykset (+)	0,00	10 000 000,00
Vähennykset (-)	-284 500,00	-200 000,00
Hankintameno 31.12.	93 458 500,00	93 743 000,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	93 458 500,00	93 743 000,00
Pääomalainasaamiset muilta		
Hankintameno 1.1.	11 958 756,05	11 958 756,05
Hankintameno 31.12.	11 958 756,05	11 958 756,05
Kirjanpitoarvo 31.12.	11 958 756,05	11 958 756,05
Muut lainasaamiset tytäryhteisöiltä		
Hankintameno 1.1.	348 612 506,95	356 014 899,27
Lisäykset (+)	54 850 000,00	27 693 000,00
Vähennykset (-)	-39 462 809,49	-35 095 392,32
Hankintameno 31.12.	363 999 697,46	348 612 506,95
Kirjanpitoarvo 31.12.	363 999 697,46	348 612 506,95
Muut lainasaamiset muilta		
Hankintameno 1.1.	9 236 568,25	9 779 535,55
Vähennykset (-)	-544 161,22	-542 967,30
Hankintameno 31.12.	8 692 407,03	9 236 568,25
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 692 407,03	9 236 568,25
Muut lainasaamiset yhteensä	478 109 360,54	463 550 831,25
Sijoitukset	682 941 641,63	668 688 548,53

TASEEN LIITETIEDOT

Lahden Kaupunki	2019	2018
SAAMISET TYTÄRYHTEISÖILTÄ, KUNTAYHTYMILTÄ JA OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILTÄ		
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset	14 675 000,00	16 250 000,00
Muut saamiset	496 000,00	651 000,00
Pitkäaikaiset yhteensä	15 171 000,00	16 901 000,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	525 944,78	930 986,56
Konsernitilisaamiset	45 759 749,53	26 365 398,19
Lainasaamiset	4 375 000,00	4 434 000,00
Muut saamiset	155 000,00	308 845,56
Siirtosaamiset	4 278 926,54	3 975 970,29
Lyhytaikaiset yhteensä	55 094 620,85	36 015 200,60
Saamiset tytäryhteisöiltä yhteensä	70 265 620,85	52 916 200,60
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä		
Myyntisaamiset	0,00	363 820,47
Yhteensä	0,00	363 820,47
Saamiset yhteensä	70 265 620,85	53 280 021,07
SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	1 919 365,23	1 368 450,23
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	645 000,00	640 000,00
Siirtyvät korot	4 535 582,86	4 296 816,64
Pysäköintivirhemaksut	266 172,12	246 679,67
PHJ/maan- ja lumenvastaanoton tilitys	178 205,48	0,00
Mobiililipputilitys 12/2019	111 558,72	0,00
Hansaparkin vuokra	217 000,00	149 069,00
Muut siirtosaamiset	279 345,40	794 648,17
Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	8 152 229,81	7 495 663,71

Lahden kaupunki	2019	2018
TASEEN VASTATTAVAA KOSKEVAT LIITETIEDOT		
OMAN PÄÄOMAN ERITTELY		
Peruspääoma		
Peruspääoma 1.1.	437 196 267,29	437 196 267,29
Peruspääoma	437 196 267,29	437 196 267,29
Arvonkorotusrahasto		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	80 009,68	80 009,68
Arvonkorotusrahasto	80 009,68	80 009,68
Muut omat rahastot		
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 1.1.	42 883,85	42 883,85
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 31.12.	42 883,85	42 883,85
Lahden kaupungin vahinkorahasto 1.1.	10 517 752,97	10 402 484,47
Siirrot rahastoon	0,00	115 268,50
Lahden kaupungin vahinkorahasto 31.12.	10 517 752,97	10 517 752,97
Muut omat rahastot	10 560 636,82	10 560 636,82
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) muutos		
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) 1.1.	151 719 005,81	152 028 067,71
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	-942 952,19
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) 31.12.	151 719 005,81	151 085 115,52
Tilikauden ylijäämä (allijäämä)	-20 315 268,52	633 890,29
OMA PÄÄOMA	579 240 651,08	599 555 919,60
VELAT, JOTKA ERÄÄNTYVÄT MYÖH. KUIN 5V. KULUTTUA		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	559 000 000,00	593 000 000,00
Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua	559 000 000,00	593 000 000,00
JOUKKOVELKAKIRJALAINAT		
JVK-laina 2019/2023	60 000 000,00	0,00
ERITTELY OLENNAISISTA PAKOLLISIIN VARAUKSIIN MERKITYISTÄ ERISTÄ		
Eläkevaraus	3 664 200,00	4 328 600,00
Eläkevaraukset	3 664 200,00	4 328 600,00
Muut pakolliset varaukset		
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus - Ranta Kartano	1 131 000,00	0,00
Muut pakolliset varaukset - LTP alasajo	2 150 000,00	0,00
Muut pakolliset varaukset - Varaani, lainan alaskirjaus	85 147,94	0,00
Muut pakolliset varaukset - johdannaissopimus	5 983 578,00	2 636 566,00
Muut pakolliset varaukset	9 349 725,94	2 636 566,00
PAKOLLISET VARAUKSET	13 013 925,94	6 965 166,00

Lahden kaupunki	2019	2018
VELAT TYTÄRYHTEISÖILLE, KUNTAYHTYMILLE, JOISSA KUNTA ON JÄSENEÄ SEKÄ OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILLE		
Velat tytäryhteisöille		
Pitkäaikainen		
Muut velat	20 000,00	65 805,60
Yhteensä	20 000,00	65 805,60
Lyhytaikaiset		
Ostovelat	4 062 965,98	4 837 450,84
Konsernitilivelka	36 674 732,56	37 445 926,25
Muut velat	67 851,82	0,00
Siirtovelat	482 177,19	0,00
Saadut ennakot	120 178,14	0,00
Yhteensä	41 407 905,69	42 283 377,09
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä		
Pitkäaikaiset		
Siirtovelat - potilasvahinkovastuu	3 652 996,45	5 643 188,54
Lyhytaikaiset		
Ostovelat	26 208 558,09	14 828 236,71
Siirtovelat	2 078 929,37	0,00
Yhteensä	28 287 487,46	14 828 236,71
SEKKITILILIMIITTI		
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	20 000 000,00	20 000 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	20 000 000,00	20 000 000,00
SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät		
Pitkäaikaiset siirtovelat		
Siirtovelat jäsenkuntayhtymille, potilasvahinkovastuu	3 652 996,45	5 643 188,54
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Jaksotetut henkilöstökulut		
-palkat	14 394 980,08	13 657 210,79
-henkilösivukulut	6 682 705,30	5 275 681,94
Siirtyvät korot	4 150 060,10	4 414 198,68
Potilasvahinkovastuut	613 929,37	613 929,37
Käyttämätön osuus Midinvest Fund Ky:n pääomasijoituksesta	0,00	126 404,39
Maankäyttö- ja rakennuslain ennakkomaksut	2 931 944,96	3 464 450,00
Lahden ympäristöpääkaupungin palkintorahan ennako 2020	245 000,00	0,00
Valtionosuus- ja EU-tukiennakot	3 215 807,84	3 354 992,84
Verotilitys 12/2018	0,00	1 331 284,76
Eläkemenoperusteinen JuEL arvio	103 187,54	185 565,41
Vuoden 2018 kaivuunmaksuhyvitys	0,00	214 276,00
Muut siirtovelat	208 382,89	290 038,91
Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	32 545 998,08	32 928 033,09

Lahden kaupunki	2019	2018
VUOKRAVASTUUT		
Vuokravastuut yhteensä	84 443 906,83	65 251 077,06
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	16 879 544,75	12 839 949,25
Myöhemmin maksettavat	67 564 362,08	52 411 127,81
Leasingsopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.		
VASTUUSITOUMUKSET		
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
Alkuperäinen pääoma	274 110 000,00	274 740 000,00
Jäljellä oleva pääoma	221 267 571,85	233 329 732,00
VASTUU KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUISTA		
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	722 140 356,00	682 633 479,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	475 120,00	438 561,00
MUUT TALOUDELLISET VASTUUT		
Sopimusvastuut		
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat veloitteet	9 481 000,00	6 619 000,00
Maankäyttösopimusten ennakkomaksut	2 931 944,96	3 464 450,00
Esisopimus, vuokrasopimus Taidemuseo	13 200 000,00	13 200 000,00
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	7 495 800,00	6 887 200,00
Sopimusvastuut yhteensä	33 108 744,96	30 170 650,00
Arvonlisäveron palautusvastuu 1.1.2012-31.12.2027	26 465,37	29 222,21
Johdannaisopimukset		
Koronvaihtosopimukset		
Käypä arvo	-9 097 381,41	-5 775 614,41
Kohde-etuuden arvo	135 000 000,00	156 000 000,00
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		
Käypä arvo	-4 055 337,00	-3 615 107,00
Kohde-etuuden arvo	30 000 000,00	30 000 000,00
Jatko- tai purkuoikeudelliset koronvaihtosopimukset *)		
Käypä arvo	-28 510 722,65	-13 543 598,33
Kohde-etuuden arvo	77 000 000,00	98 000 000,00

*) Jatko- tai purkuoikeus vastapuolella.

Johdannaisopimusten tekstiosuus - liite 1

Lahden kaupunki	2019	2018
Vireillä olevat oikeudenkäynnit, joissa kaupungilta vaaditaan korvauksia		
Oikeusaste		
Hämeenlinnan hallinto-oikeus	0,00	100 397,50
Päijät-Hämeen kärjäoikeus	52 436,00	225 000,00
Itä-Suomen hovioikeus	108 000,00	0,00
Markkinaoikeus	0,00	150 000,00
Yhteensä	160 436,00	475 397,50

Johdannaissopimukset

Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteet ohjaavat kaupungin varainhankinnan ja rahoitusriskien hallinnan toimenpiteitä. Rahoitusriskejä hallitaan hajauttamalla lainat nostohetken markkinatilanteen mukaan, olemassa oleva lainasalkku huomioiden ja ottamalla kantaa nostettavan lainan korkoperustaan, valuuttaan sekä erääntymisajankohtaan, tai erillisillä johdannaissopimuksilla.

Johdannaissopimuksilla suojaudutaan korko- ja valuuttariskeiltä. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on korkotason muutosten epäedullisten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen ennakoitavuuden parantaminen sekä korkokustannusten alentaminen. Johdannaissopimuksilla muutetaan kiinteäkorkoisten ja vaihtuvakorkoisten lainasopimusten korko- ja/tai valuuttajakaumaa suhdannetilanteen ja korko-odotusten perusteella. Kaupungin tavoitteena on suojaautua korkoliikkeiden aiheuttamilta ylimääräisiltä kustannuksilta sekä pitää lainoista aiheutuva rahoitusrasitus mahdollisimman matalana ja ennakoitavana. Valuuttamääriäisiin lainoihin kohdistuva valuuttojen kurssimuutoksista aiheutuva epävarmuus, valuuttariski, eliminoidaan lainan noston yhteydessä valuutan- ja koronvaihtosopimuksilla.

Kaupunki suojaaa johdannaissopimuksilla olemassa olevia lainoja lainakohtaisilla, yksittäisen lainan korkoriskin pienentämiseksi tehdyillä sopimuksilla. Johdannaissopimuksilla on toteutettu lainakohtaisen suojauksen lisäksi myös tulevan lainasalkun suojausta ilman lainakohtaista kytköstä. Näissä suojaustoimenpiteissä on ollut lähtökohtana se, että erääntyvistä kertalyhenteisistä lainoista johtuvan uudelleenrahoitustarpeen sekä arvioitujen pitkän aikavälin investointitarpeiden johdosta kaupungin lainasalkun koko pysyy kohtuullisella tasolla myös tulevaisuudessa.

Yksi koronvaihtosopimus, johon ei tilinpäätöshetkellä ollut nostettuna vastaavan ehtoista lainaa ja jonka alkamispäivä on huomattavan kaukana tulevaisuudessa, on tilinpäätöksessä luokiteltu ei-suojaavaksi ja sopimuksen negatiivinen markkina-arvo on kirjattu varovaisuuden periaatteen mukaisesti pakollisiin varauksiin. Muut sopimukset Lahden kaupunki määrittelee suojaaviksi ja esittää ne ainoastaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Alla on lueteltu tilinpäätöshetkellä voimassa olleet johdannaissopimukset (numerot 1-8). Osa johdannaissopimuksista muodostaa kiinteitä ja toisistaan riippuvia, useamman sopimuksen kokonaisuuksia, joissa sopimusyhdistelmällä suojataan tulevien vaihtuvakorkoisten lainojen korkoriskiä sekä samalla pyritään pitämään rahoituksen kustannukset kohtuullisina ja ennakoitavina. Tilinpäätöshetkellä tällaisia sopimuskokonaisuuksia oli kaksi kappaletta (merkitty kirjaimin A ja B). Yhteen kokonaisuuteen kuuluvat johdannaissopimukset sisältyvät sopimukset käsitellään tilinpäätöksessä samalla tavalla. Johdannaisten markkina-arvot on esitetty liitetiedoissa pankin ilmoituksen mukaan ja ne sisältävät kertyneet korot.

Koronvaihtosopimukset**Koronvaihtosopimus nro 1**

Nimellispääoma	EUR 63.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -3 437 579,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -2.321.110,16
Maksettu korko	0,875 %
Vastaanotettu korko	3 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	11.12.2014
Sopimuksen eräpäivä	11.12.2024

Koronvaihtosopimus nro 1. on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi: Sopimuksella on muutettu lainan vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät sekä koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan. Lainan ja koronvaihtosopimuksen ehdot vastaavat täydellisesti toisiaan muutoin, mutta vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen. Lainan vuosittainen korkokustannus on enintään 0,875 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali ja, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Tilinpäätöshetkellä vaihtuva korko oli negatiivinen. Negatiivisen koron tuotama lisäkustannus tilinpäätöshetken mennessä on ollut noin 0,8 milj. euroa ja arvioitu lisäkustannus jäljellä olevalle sopimuskaudelle tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella on noin 0,7 milj. euroa. Johdannaissopimus ja laina ovat pitkäaikaisia sopimuksia ja voidaan olettaa, että sopimuksen voimassaoloaikana korkomarkkina muuttuu, ts. vaihtuva korko muuttuu positiiviseksi ja koronvaihtosopimuksen perusteella kaupunki alkaa vastaanottaa vaihtuvaa korkoa. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattiaa, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava. Korkolattian ostaminen koronvaihtosopimukseen tasolle 0 prosenttia koronvaihtosopimuksen jäljellä olevalle sopimusajalle maksaisi kertakustannuksena noin 1,4 milj. euroa (hintaindikaatio 02/2020).

Koronvaihtosopimus nro 2

Nimellispääoma	EUR 20.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -745 071,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -1.428.710,00
Maksettu korko	3,36 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	24.4.2013
Sopimuksen eräpäivä	15.9.2020

Koronvaihtosopimus nro 2. on kohdistettu yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseen: Sopimuksella on muutettu joulukuussa 2016 nostetun 20 milj. euron lainan vaihtuva korko kiinteäksi vuoteen 2020 asti. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma ja koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan 15.3.2017 alkaen 15.9.2020 asti. Lainan ja koronvaihtosopimuksen ehdot vastaava täydellisesti toisiaan muutoin, mutta vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattia, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava. Lainan korkokustannus koronvaihtosopimuksen voimassaoloajalla on vuosittain enintään 3,36 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali ja, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Tilinpäätöshetkellä vaihtuva korko oli negatiivinen ja korkoennusteet indikoivat vaihtuvan koron säilyvän negatiivisena sopimuksen eräpäivään saakka. Negatiivisen koron tuottama lisäkustannus tilinpäätöshetkeen mennessä on ollut noin 0,2 milj. euroa ja arvioitu lisäkustannus jäljellä olevalle sopimuskaudelle tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella on noin 0,1 milj. euroa. Vaikka johdannaissopimus on erääntymässä vuonna 2020, ei korkokustannusta ole kirjattu pakollisiin varauksiin, koska kyseessä ei ole olennainen erä.

Koron- ja valuutanvaihtosopimukset

Koron- ja valuutanvaihtosopimus nro 3

Nimellispääoma	EUR 30.000.000,00 / SEK 270.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -4.055.337,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -3.615.107,00
Maksettu korko	12 kk Euribor + korkomarginaali
Vastaanotettu korko	1 kk Stibor + korkomarginaali
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	10.6.2011
Sopimuksen eräpäivä	10.6.2021

Koron- ja valuutanvaihtosopimuksella nro 3. on valuuttamääräinen laina muutettu lainan noston yhteydessä euromääräiseksi ja lainasta maksetaan 12 kk Euribor korkoon sidottua korkoa. Valuutan muutoksista aiheutuva valuutariski on eliminoitu. Sopimusten pääomat, eräpäivät sekä koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan.

Sopimuskokonaisuus A

Koronvaihtosopimus nro 4

Nimellispääoma	EUR 15.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR 182.720,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR 365.493,00
Maksettu korko	12 kk Euribor
Vastaanotettu korko	12 kk Euribor + korkomarginaali
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	7.10.2010
Sopimuksen eräpäivä	7.4.2020

Jatko-oikeudellinen koronvaihtosopimus nro 5

Nimellispääoma	37.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -11.784.104,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -5.351.600,00
Option myyjä	Lahden kaupunki
Option ostaja	Pankki
Maksettu korko	2,20 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	7.4.2020
Sopimuksen eräpäivä	7.4.2040

Koronvaihtosopimus nro 4 muodostaa sopimuskokonaisuuden jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen nro 5 kanssa: Sopimuskokonaisuudella on alennettu kiinteäkorkoisen lainan korkokustannuksia ajalle 2010–2020. Samalla on muutettu tulevien lainojen korko kiinteäksi ajalle 2020–2040, mikäli pankki käyttää optio-oikeuttaan.

Koronvaihtosopimuksella nro 4 on alennettu kiinteäkorkoisen lainan korkoa 15 milj. euron osalta kyseisen koronvaihtosopimuksen marginaalin verran laina-ajan loppuun, vuoteen 2020 asti. Lainan ja koronvaihtosopimuksen koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Molemmat sopimukset erääntyvät vuonna 2020.

Jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella nro 5. muutetaan tulevien lainojen vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2020–2040, mikä edellyttää, että kaupungilla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä, joka on sidottu 6 kk Euribor korkoon. Jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen mukaan pankilla on oikeus toteuttaa option kohde-etuutena oleva koronvaihtosopimus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on optio-oikeuden päättymispäivänä 3.4.2020 matalampi kuin 2,20 prosenttia, pankki käyttää optio-oikeuttaan ja nimellisarvoltaan 37 milj. euron koronvaihtosopimus astuu voimaan. Tämän jälkeen vuoteen 2040 asti vuosittaiset korkokustannukset 37 milj. euron lainamäärälle ovat korkeintaan 2,20 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettava lainamarginaali ja, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron

osuus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on yli 2,20 prosenttia, optiosopimus raukeaa ja koronvaihtosopimusta ei toteuteta.

Sopimuskokonaisuus on suojaava, koska se toteuttaa kaupungin rahoitusperiaatteiden mukaista korkoriskin hallintaa. Sopimuksien avulla lainan korkokustannuksia alennetaan kymmenen vuoden ajalla. Kaupungin suunnitelman mukaisista investoinneista ja kertalyhenteisten lainojen erääntymisistä johtuva uudelleenrahoitustarve vuonna 2020 ylittää olemassa olevien suunnitelmien mukaan jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen määrän. Mikäli pankki käyttää optio-oikeuden, jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella muutetaan nostettavat vaihtuvakorkoiset lainat kiinteäkorkoisiksi, jolloin rahoituskustannukset 37 milj. euron osalta vuosille 2020–2040 ovat ennakolta tiedossa. Jos optiota ei toteuteta, voi kaupunki suojata korkoriskiä uusilla sopimuksilla.

Sopimuskokonaisuus B

Koronvaihtosopimus nro 6

Nimellispääoma	EUR 17.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR 886.125,59
Käypä arvo 31.12.2018	EUR 1.177.665,75
Maksettu korko	12 kk Euribor
Vastaanotettu korko	12 kk Euribor + korkomarginaali
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	26.8.2013
Sopimuksen eräpäivä	26.8.2022

Jatko-oikeudellinen koronvaihtosopimus nro 7

Nimellispääoma	EUR 40.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -16.726.618,65
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -9.201.898,33
Option myyjä	Lahden kaupunki
Option ostaja	Pankki
Maksettu korko	2,84 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	26.8.2022
Sopimuksen eräpäivä	26.8.2042

Koronvaihtosopimus nro 6 muodostaa sopimuskokonaisuuden jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen nro 7 kanssa: Sopimuskokonaisuudella on alennettu kiinteäkorkoisen lainan korkokustannuksia ajalle 2013–2022. Samalla on muutettu tulevien lainojen korko kiinteäksi ajalle 2022–2042, mikäli pankki käyttää optio-oikeuttaan.

Koronvaihtosopimuksella nro 6 on alennettu kiinteäkorkoisen lainan korkokustannuksia koronvaihtosopimuksen marginaalin verran laina-ajan loppuun, vuoteen 2022 asti. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääomat ja koronmaksupäivät vastaavat toisiinsa. Molemmat sopimukset erääntyvät vuonna 2022.

Jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella nro 7 muutetaan tulevien lainojen vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2022–2042, mikä edellyttää, että kaupungilla on nostettuna vastaavan suuruisen lainamäärä, joka on sidottu 6 kk Euribor korkoon. Jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen mukaan pankilla on oikeus toteuttaa option kohde-etuutena oleva koronvaihtosopimus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on optio-oikeuden päättymispäivänä 24.8.2022 matalampi kuin 2,84 prosenttia, pankki käyttää optio-oikeuttaan ja nimellisarvoltaan 40 milj. euron koronvaihtosopimus astuu voimaan. Tämän jälkeen vuoteen 2042 asti vuosittaiset korkokustannukset 40 milj. euron lainamäärälle ovat enintään 2,84 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettava lainamarginaali ja, mikäli Euribor korko olisi negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on korkeampi kuin 2,84 prosenttia, optiosopimus raukeaa ja koronvaihtosopimusta ei toteuteta.

Sopimuskokonaisuus on suojaava, koska se toteuttaa kaupungin rahoitusperiaatteiden mukaista korkoriskin hallintaa. Sopimuksien avulla lainan korkokustannuksia alennetaan yhdeksän vuoden ajalla. Kaupungin suunnitelman mukaisista investoinneista ja kertalyhenteisten lainojen erääntymisistä johtuva uudelleenrahoitustarve vuonna 2022 ylittää olemassa olevien suunnitelmien mukaan jatko-oikeudellisen koronvaihtosopimuksen määrän. Mikäli pankki käyttää optio-oikeuden, jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella muutetaan nostettavat vaihtuvakorkoiset lainat kiinteäkorkoisiksi, jolloin rahoituskustannukset 40 milj. euron osalta vuosille 2022–2042 ovat ennakolta tiedossa. Jos optiota ei toteuteta, voi kaupunki suojata korkoriskiä uusilla sopimuksilla.

Pakollisiin varauksiin kirjatut johdannaissopimukset

Koronvaihtosopimus nro 8

Nimellispääoma	EUR 20.000.000,00
Käypä arvo 31.12.2019	EUR -5.983.578,00
Käypä arvo 31.12.2018	EUR -2.636.566,00
Maksettu korko	2,46 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	25.5.2035
Sopimuksen eräpäivä	25.5.2055

Tulevaisuudessa voimaantulevalla koronvaihtosopimuksella nro 8 muutetaan lainan tai lainojen vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2035–2055, mikä edellyttää, että kaupungilla on nostettuna edellä mainittuna ajanjaksona vastaavan suuruinen lainamäärä, joka on sidottu 6 kk Euribor korkoon ja jonka koronmääräytymis- ja maksupäivät vastaavat koronvaihtosopimusta.

Molemmilla sopimusosapuolilla on valinnainen oikeus koronvaihtosopimuksen ennaikaiseen eräännyttämiseen 25.5.2025, 25.5.2035 ja 25.5.2045. Sopimuksen eräännyttävä vastapuoli maksaa toiselle sopimuksen osapuolelle sopimuksen sen hetki- sen negatiivisen markkina-arvon.

Huomattavan kaukana tulevaisuudessa alkava sopimus on tulkittu tilinpäätöksessä ei-suojaavaksi ja tilinpäätöshetken negatiivinen markkina-arvo on kirjattu pakollisiin varauksiin.

Johdannaissopimusten korkoherkkyys

Seuraavassa taulukossa on esitetty johdannaissopimusten korkoherkkyys, ts. miten korkomuutos vaikuttaa sopimusten markkina-arvoihin. Korkoherkkyys on laskettu, jos korkoprosentti muuttuu tilinpäätöshetken tasosta -1, -0,5, +0,5, +1 tai +2 prosenttiyksikköä. Johdannaissopimusten negatiivisten kassavirtojen ajoittuminen tulevaisuudessa on arvioitu tilinpäätöshetken termiinikorkojen perusteella.

Lahden kaupungin johdannaissopimukset, herkkyysanalyysi

Nro	Johdannaissopimustyyppi	Sopimuksen nimellisarvo	Sopimuksen eräpäivä	Negatiivinen kassavirta 31.12.2019 termiinikorkojen perusteella	Laskennallinen markkina-arvo 31.12.2019	Korkomuutoksen vaikutus laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2019				
						Korkomuutos verrattuna 31.12.2019 korkotasoon				
						-1,0 %	-0,5 %	+0,5 %	+1 %	+2 %
1	Koronvaihtosopimus	63 000 000	11.12.2024	05/2024 asti	-3 437 579	-5 956 098	-4 126 896	-489 988	1 317 716	4 911 620
2	Koronvaihtosopimus	20 000 000	15.9.2020	Sopimuseajan loppuun	-745 070	-846 736	-795 935	-694 142	-643 150	-540 978
8	Koronvaihtosopimus	20 000 000	25.5.2055	Sopimuseajan loppuun	-5 983 578	-9 407 852	-7 693 694	-4 277 521	-2 575 549	815 959
6	Koronvaihtosopimus	17 000 000	26.8.2022	Kassavirta positiivinen	886 126	901 124	893 565	878 683	871 358	856 934
4	Koronvaihtosopimus	15 000 000	7.4.2020	Kassavirta positiivinen	182 720	183 212	182 967	182 476	182 232	181 743
3	Koron- ja valuutanvaihtosopimus	30 000 000	10.6.2021	Sopimuseajan loppuun	-4 055 337	-4 181 376	-4 117 749	-3 992 067	-3 930 004	-3 807 412
7	Jatkettava koronvaihtosopimus, myyty optio	40 000 000	26.8.2042	Sopimuseajan loppuun	-16 726 619	-27 862 560	-21 993 127	-12 208 568	-8 262 951	-2 684 315
5	Jatkettava koronvaihtosopimus, myyty optio	37 000 000	7.4.2040	Sopimuseajan loppuun	-11 784 104	-20 944 578	-16 143 520	-7 835 720	-4 316 549	-539 511
	Yhteensä	242 000 000			-41 663 441	-68 114 864	-53 794 388	-28 436 847	-17 356 897	-805 960
	Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2019					-26 451 423	-12 130 947	13 226 594	24 306 544	40 857 481

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT**Henkilöstön lukumäärä 31.12.**

Yleishallinto	228	274
Koulutuspalvelut	2 741	2 655
Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut	216	215
Tekninen hallinto	187	178
Yhteensä	3 372	3 322

Taseyksiköt

Tilakeskus	44	46
Lahden kaupunginorkesteri	77	73
Lahden kaupunginteatteri	133	132
Yhteensä	254	251

Kaupunki yhteensä **3 626** **3 573**

Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

Hämeen Kokoomus	986	1 209
Hämeen Sosiaalidemokraatit ry	1 152	1 384
Kristillisdemokraatit Lahden Kunnallisjärjestö ry	4 897	4 419
Keskustapuolueen Päijät-Hämeen piiri	384	528
Keskustapuolueen Lahden kunnallisjärjestö	6 950	7 137
Kokoomuksen Lahden kunnallisjärjestö ry	25 474	20 350
Lahden Perussuomalaiset ry	3 698	3 998
Lahden Sosiaalidemokraattinen Puolue	41 058	40 435
Lahden Vihreät ry	11 007	10 254
Hämeen Vihreät	411	544
Nastolan Vasemmistoliitto	24	24
Suomen Kommunistinen puolue	290	210
Vasemmistoliiton Lahden Kuunnallisjärjestö	10 740	11 828

Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä **107 071** **102 320**

Tilintarkastajan palkkiot**KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy**

Tilintarkastuspalkkiot	30 851,60	24 503,46
Hanketarkastus	1 246,00	1 958,00
Palkkiot yhteensä	32 097,60	26 461,46

Tilintarkastuspalkkiot yhteensä **32 097,60** **26 461,46**

INTRESSITAPAHTUMIA KOSKEVA LIITETIETO**Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoittajasopimuksen uusiminen**

Lahden kaupunki toteutti elokuussa 2017 yhdessä muiden Päijät-Hämeen kuntien kanssa selvityksen elinkeinotoimen järjestämisestä ja rahoittamisesta vuodesta 2019 alkaen kahden yhtiön mallin mukaisesti (elinkeinoyhtiö ja markkinointiyhtiö). Kuntien välisissä neuvotteluissa sovittiin, että nämä yhtiöt ovat Lahden Seudun Kehitys Ladec Oy ja Lahden Seutu – Lahti Region Oy. Uudella rahoittajasopimuksella korvataan aiemmat Päijät-Hämeen maakunnallisen markkinointiyhtiön rahoittajasopimus vuodelta 2013 sekä Lahden kaupunkiseudun elinkeinoyhtiötä koskeva rahoitussopimus vuodelta 2016.

Uudessa Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin ja Padasjoen kunnat sekä Lahden ja Orimattilan kaupungit. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Vuosittainen maksuosuus on 12 euroa/asukas ja alle 5 000 asukkaan kuntien (Hartola ja Padasjoki) osalta 7 euroa/asukas.

Uudessa Lahden Seudun – Lahti Regionin rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Heinolan ja Lahden kaupungit. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Vuosittainen maksuosuus on 4,50 euroa/asukas.

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta: Kaupunginhallitus 14.6.2018/§ 161

Koulutuskeskus Salpauksen Nastopolin tilojen hyödyntäminen Nastolan alueen koulujen väistötiloina

Nastopolin kiinteistöä on hallinnoinut aiemmin Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, jonka omistuksessa kiinteistö on edelleen. Lahden Tilakeskus on vuokrannut koko kiinteistön Salpaukselta määräaikaisesti noin kuudeksi vuodeksi sivistyksen palvelualueen käyttöön.

Entiset ammatillisen opetuksen työsalit on muutettu Rakokiven alakoulun väistötiloiksi. Varsinaiset opetustilat on toteutettu nykytavoitteen mukaisesti pääosin avoimina oppimisympäristöinä. Lukio jatkaa Nastopolissa jo aiemmin vuokralle otetuissa tiloissaan. Mittavat muutostyöt mm. laaja pohjakerroksen lattian pintarakennemuutos, sekä merkittäviä muutoksia ja lisävarusteluja piha-alueelle suoritettiin vuoden 2017 aikana. Investointikustannuksia aktivoitiin tuolloin yhteensä noin 2 milj. euroa, jotka Lahden Tilakeskus aktivoi vuokrausajan mukaiselle poistoajalle.

Muutostöiden kustannukset Koulutuskeskus Salpaus hyvittää määräaikaisessa vuokrauksessa vastaavalla vuokranalennuksella. Mittavista muutostöistä ja lyhyestä kustannusten kuoletusajasta huolimatta väistötilan vuokrataso on kohtuullinen, noin 11 €/m²/kk (alv 0 %).

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta: kaupunginvaltuuston talousarviopäätös 28.11.2016/§ 111, kaupungin toimitilajohtajan viranhaltijapäätös 12.4.2017/§ 7 Nastopolin kiinteistön vuokraamisesta, konserni- ja tilajaoston päätös 22.5.2017/§ 58 tilakeskuksen käyttösuunnitelman muuttamisesta ja aloitusluvan myöntämisestä Nastopolin korjaus- ja muutostöille sekä toimitilajohtajan viranhaltijapäätös 7.6.2017 § 17 Nastopolin muutos- ja korjaustöiden urakasta.

Lahti Events Oy:n ja Suomen Hiihtoliiton maksujärjestelysopimukset koskien LAHTI 2017 MM-kisoja

Vuoden 2017 MM-kisojen osalta oli ennen kisoja sopimuksin vahvistettu, että Suomen Hiihtoliitto korvaa kisojen järjestäjälle järjestämiskustannuksina 0,9 milj. euroa ja että Suomen Hiihtoliitto vastaa kisojen mahdollisesti tuottamista tappioista. Kisojen toiminnasta vastuullinen järjestäjä Lahden kaupungin konserniyhtiö Lahti Events Oy järjesteli Suomen Hiihtoliiton velkojen maksujärjestelyä kaupunginhallituksen antaman omistajaohjauksen mukaisesti.

Suomen Hiihtoliiton veloista on tehty kaksi maksujärjestelysopimusta, joiden summat ovat 1,8 milj. euroa ja 0,966 milj. euroa. Maksujärjestelysopimukset koskevat LAHTI 2017 MM-kisojen sekä yhdistetyn MC-kisojen järjestämisestä aiheutuneiden vapaaehtoiskustannusten korvaamista, Suomen maajoukkueen majoituskuluja sekä lopullisten laskelmien mukaisia kisojen tappioita. Maksujärjestelysopimukset ovat sisällöltään samanlaisia. Suomen Hiihtoliiton velka Lahti Events Oy:lle maksetaan enintään 15 vuoden aikana sovituin korkoehdoin. Ensimmäiset lyhennykset on suoritettu maksuohjelman mukaisesti vuonna 2018.

Lahti Events Oy:n ja Lahden kaupungin välille jouduttiin edellisen maksujärjestelyn vuoksi tekemään toinen maksujärjestelysopimus, jolla kisajärjestelyistä vastannut tytäryhtiö maksaa kaupungille sopimuksen mukaisen korvauksen 1,116 milj. euroa (sis. alv), josta sovittiin vähennettäväksi työkorvauksia sekä kaupungin sitoumukseen perustuen VIP-tilojen vuokrat. Lahti Events Oy korvaa kaupungille jäljelle jäävän saatavan 0,775 milj. euroa (sis. alv) viiden vuoden maksuajalla. Seuraavat suunnitelman mukaiset maksut erääntyvät vuonna 2020. Tappiontakaus on arvonnaisverollista (HHO:n päätös 27.10.2017).

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta: kaupunginhallitus 26.6.2017/§ 242, konserni- ja tilajaosto 6.11.2017/§ 131, kaupunginjohtajan ja Lahti Events Oy:n toimitusjohtajan allekirjoittama maksujärjestelysopimus

Lahden kaupungin ja Lahden Jäähalli Oy:n pääomitus sopimus

Lahden kaupunki on merkinnyt vuosittain (2011–2019) 22.2.2011 annetun optio-oikeuden nojalla Lahden Jäähalli Oy:n A-sarjan osakkeita (1 000 kpl) merkintähinnaltaan yhteensä 0,390 milj. euroa. Vuonna 2019 kaupungin omistusosuus Lahden Jäähalli Oy:stä oli 46,16 %. Lahden Jäähalli Oy:n sopimus pääomituksesta päättyy vuoteen 2020, jonka aikana yhtiön omistus järjestellään uudelleen.

Lahden Jäähalli Oy siirtyy apporttiluovutuksena Spatium Toimitilat Oy:lle. Kaupunki ei kirjaa järjestelystä voittoa eikä tappiota ja vastikkeena Lahden Jäähalli Oy:n osakkeista kaupunki merkitsee 300 kappaletta Spatium Toimitilat Oy:n uusia osakkeita. Osakkeiden merkintähinta vastaa kaupungin omistamien Lahden Jäähalli Oy:n osakkeiden viimeisen, tilintarkastajan hyväksymän tilinpäätöksen mukaista tasearvoa. Omistusjärjestely toteutetaan osana kiinteistöomistusten keskittämistä ja konsernirakenteen tiivistämistä.

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta: Konserni- ja tilajaosto 20.01.2020 /§ 4, kaupunginhallitus 27.1.2020 /§ 15.

Lainat ja takaukset

Kaupunkikonsernin sisäisen rahoitus- ja sijoitustoiminnan eli sisäisen pankin tarkoituksena on mm. taata tytäryhteisöjen rahoituksen saatavuus ja turvata kaupunkikonsernin rahoitusasema. Kaupunginvaltuusto päättää lainan antamista kokevista periaatteista talousarvion hyväksymisen yhteydessä tai erikseen ja antaa hyväksymänsä vuosittaisen määrärahan puitteissa valtuuden kaupunginjohtajalle myöntää lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille. Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä myöntänyt tytäryhteisöilleen tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille luottoja 88 kpl, yhteensä 476,5 milj. euroa ja muille yhteisöille 9 kpl, yhteensä 20,7 milj. euroa. Suurin osa lainoista on vakuudettomia. Sopimukset ovat ehdoiltaan vastanneet tekohetkellä olleita markkinaolosuhteita ja ne ovat tehty kulloinkin voimassa olleiden kaupungin rahoitusperiaatteiden mukaisesti.

Osassa lainasopimuksia on tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia lainamarginaaleja. Tällaisia tytäryhteisöille tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille annettuja lainoja on tilinpäätöshetkellä yhteensä 14,8 milj. euroa. Lainat on nostettu vuosina 2001–2011. Vuoden 2019 aikana on osa yhtiöiden kaikista lainoista järjestelty uudelleen ja uusien lainojen koronmäärittely on perustunut järjestelyhetkellä voimassa olleisiin lainojen korkoprosentteihin. Suurin osa alhaisen marginaalin lainoista kuului järjestelyn piiriin (noin 46,5 milj. euroa. vuoden 2018 tilinpäätöksessä raportoidusta 62,2 milj. eurosta). Lisäksi muille yhteisöille annetuista lainoista 11,7 milj. euroa on myönnetty korottomana pääomalainana Lahden ammattikorkeakoulu Oy:lle vuonna 2017 järjestelyssä, jossa Lahden ammattikorkeakoulu Oy liitettiin osaksi Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston konsernia.

Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä antanut tytäryhteisöilleen takauksia yhteensä 221,3 milj. euroa. Takaussopimuksista peritään takauksen antohetkellä tavanomaisena pidettyä takauspalkkiota. Tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia takauspalkkioita peritään sopimuksista, joiden yhteismäärä on 102,3 milj. euroa. Takaussopimukset on tehty 2004–2010 välisenä aikana.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernirakenne

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kaupungilla on määräysvalta. Vuoden 2019 lopussa kaupunkikonserniin kuului 44 tytäryhteisöä sekä 1 säätiö, jotka on yhdistelty kuntakonserniin suoraan tai alakonsernitilinpäätösten kautta. Konsernitilinpäätökseen on lisäksi yhdistelty 3 kuntayhtymää ja 2 kuntayhtymäkonsernia, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymä konsernien kautta kuntakonserniin on yhdistelty 3 kuntayhtymäkonsernin tytäryhteisöä. Konserniyhtiöt ovat osakkaana 11 osakkuusyhteisössä, joista 4 osakkuusyhteisöä on yhdistelty alakonsernin luvuissa. Loput osakkuusyhteisöt ovat konsernin kannalta merkitykseltään vähäisiä ja ne ovat jätetty pieninä yhtiöinä yhdistelemättä (KPL 6:3.1).

Konserniin on yhdistelty viisi alakonsernia, jotka on kuvattu konsernirakenteessa. Ko. yhtiöistä tehdyt konsernilaskelmat on yhdistelty Lahti-konserniin.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellyt yhteisöt:

	2019
Tytäryhteisöt	
Yhtiöt	
- Asuminen, kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	16
- Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	20
- Muut yhtiöt	7
Säätiöt	1
Kuntayhtymät	5
Osakkuus- ja omistusyhteisyhteisöt	3
Yhdistelemättömät yhteisöt	8
Yhteensä	60

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminoinnit on tehty Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konserniyleisohjeen mukaisesti käyttäen ns. sovellettua hankintamenomenetelmää. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudella tilikauden tulokseen.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Sisäiset kiinteistöverot on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi niillä yhtiöillä, jotka eivät ole tehneet suunnitelman mukaisia poistoja.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpitolautakunnan mukaisesti vapaaehtoisten ja verotusperusteisten varausten ja poistoeron muutokset on konsernituloslaskelmassa laskettu laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli-/alijäämään ja vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on konsernitaseessa jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuuksien erottamisessa. Laskennallinen verovelka on esitetty kokonaisuudessaan pitkäaikaisen vieraana pääomana.

Konserniin on kirjattu alakonsernin liikeytoiminnan aiheuttamien vientien perusteella laskennallisia verosaamia. Verosaamiset on jaoteltu pitkä- ja lyhytaikaiseen niiden mahdollisen toteutumisen perusteella

Konserniin on kirjattu laskennallisia veroja seuraavasti:

- Saamiset: pitkäaikaiset 0,01 milj. euroa ja lyhytaikaiset 0,14 milj. euroa
- Velat: pitkäaikaiset 29,8 milj. euroa

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt, lukuun ottamatta neljää alakonserniin yhdisteltyä, on pieninä yhtiöinä jätetty yhdistelmättä konsernitilinpäätökseen (KPL 6:3.1).

Konsernirakenteen muutokset tilikaudella

- Lahden kaupunki maksoi vuonna 2010 tehdyn sopimuksen mukaisesti lisäsjöituksen Lahden Jäähalli Oy:öön.
- Selvitystilaan asetettu Musiikkiopiston omakotisäätiö purkautui tilikauden 2019 aikana. Säätiön varat on luovutettu Lahden kaupungin sivistystoimialalle sekä Lahden Konservatoriolle.
- Lahden kaupunki lunasti asunnot Kiinteistö Oy Lahden Siltauouin yksityisiltä omistajilta 2,16 milj. eurolla varautukseen korttelin kehittämiseen. Kiinteistö Oy Siltauouti muuttui tehtyjen asuntokauppojen jälkeen Lahti-konsernin kokonaan omistamaksi tytäryhtiöksi.
- Lahden kaupunki osti Nastolan virastotalokiinteistön osakannasta 20,6 prosenttia, jonka jälkeen Nastolan virastotalokiinteistö Oy on Lahti-konsernin kokonaan omistama tytäryhteisö.
- Lahden kaupunki lunasti Lahden Työn Paikka Oy:n osakkeet Hollolan kunnalta. Lahden Työn Paikka Oy asetettiin marraskuussa 2019 selvitystilaan. Lahden Työn Paikka Oy:n osalta saamiin kirjatussa pääomalinasta (500 000,00 euroa) sekä käytössä olevasta konsernitilisaamiin sisältyvästä luottolimitistä (807 276,12 euroa) kaupunki muodosti pakollisen varauksen, koska saamisen kertymistä takaisin kaupungille pidetään epätodennäköisenä. Konsernitilinpäätöksen laatimisen yhteydessä pakollinen varaus purettiin, sillä yhtiö puretaan vuoden 2020 aikana, jolloin konsernissa purkamiskustannukset realisoituvat.
- Lahden kaupunki on tilikauden päättymisen jälkeen saanut tiedon Kiinteistö Oy Lahden Varaanin maksukyvyttömyydestä ja mahdollisista luottotappioista. Lainasaamisten pääomat tilinpäätöshetkellä ovat yhteensä 85 147,94 euroa, joista 20.518,93 euroa on pääomalinana. Kaupunki muodosti pakollisen varauksen, koska saamisen kertymistä takaisin kaupungille pidetään epätodennäköisenä. Yhtiö ei ole kaupungin tytäryhtiö.

Yksikköhintarahoituksen oikaisu valtionosuuksiin

Koulutuskuntayhtymälle maksettu yksikköhintarahoitus 55,8 milj. euroa on konsernitilinpäätöksessä siirretty toimintatutoista valtionosuuksiin.

Kiinteistöverojen käsittely

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen kunnalle maksamat kiinteistöverot 3,7 milj. euroa on eliminoitu.

Tilikauden omistuksen eliminointierot

Omistuksen eliminoinnista aiheutuneita negatiivisia eliminointieroja kirjattiin tilikauden tulokseen -2,3 milj. euroa.

Vertailukelpoisuus edellisten tilikausien tilinpäätökseen

Edellisen tilikauden yli-/alijäämään on tehty oikaisuja, jonka vuoksi konsernin edellisten tilikausien ylijäämä on heikentynyt

2,7 milj. euroa. Oikaisut johtuivat Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän laskutuksen oikaisuista (0,9 milj. euroa), Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalon sekä Kiinteistö Oy Nastolan viras-totalokiinteistö Oy:n poisto-oikaisuista (0,9 milj. euroa) ja konsernissa kirjattujen negatiivisten vähemmistöosuuksien oikaisuista (0,7 milj. euroa). Tehdyt oikaisut vaikuttavat konsernin seuraaviin vuoden 2018 tunnuslukuihin; omavaraisuusaste-%, kertynyt ylijäämä sekä kertynyt ylijäämä, euroa/asukas.

KONSERNITULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Konsermituloslaskelman liitetiedot		
Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina		
Sosiaali- ja terveyspalvelut	209 128 448,55	200 682 771,44
Opetus- ja kulttuuripalvelut	23 541 111,40	22 187 607,13
Yhdyskuntapalvelut	264 652 806,39	282 768 474,66
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	70 752 785,57	77 807 637,96
Muut palvelut	48 896 297,00	47 548 178,90
Toimintatuotot	616 971 448,92	630 994 670,08
Verotulot		
Kunnan tulovero	403 836 946,99	0,00
Osuus yhteisöveron tuotosta	29 403 019,70	0,00
Kiinteistövero	38 404 326,32	0
Kiinteistövero, sisäinen	5 793,96	976361,1392
Muut verotulot	0,00	0,00
Verotulot	0,00	459 273 033,42
Verotulot	471 650 086,97	460 249 394,56
Valtionosuudet		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	168 136 446,00	164 322 566,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	31 293 186,00	31 118 995,00
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	199 429 632,00	195 441 561,00
Koulutuskuntayhtymien valtionosuus	35 648 851,34	34 045 788,45
Muu opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-5 558 997,00	-4 074 413,00
Valtionosuudet	229 519 486,34	225 412 936,45
Satunnaiset tuotot ja kulut		
Satunnaiset tuotot		
Muut satunnaiset tuotot, as.koht. 1	941 263,68	3 105 976,68
Satunnaiset tuotot	941 263,68	3 105 976,68
Satunnaiset kulut		
Käyttöomaisuuden myyntitappiot	-133 648,93	0,00
Muut satunnaiset kulut, as.koht. 1	210 879,61	0,00
Muut satunnaiset kulut, as.koht. 2	3 448,44	0,00
Muut satunnaiset kulut, as.koht. 3	1 008 197,11	0,00
Satunnaiset erät	-414 910,40	3 105 976,68
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraus		
Eläkevaraus 1.1.	4 328 600,00	5 505 600,00
Vähennykset	-664 400,00	-1 177 000,00
Eläkevaraus 31.12.	3 664 200,00	4 328 600,00
Muut ympäristövelvoitteista johtuvat varaukset		
Muu ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1.	567 989,00	846 926,02
Lisäykset	2 006 488,00	0,00
Vähennykset	0,00	-278 937,02
Muu ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	2 574 477,00	567 989,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu		
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.	274 406,06	1 022 868,06
Kuntayhtymäosuuksien lisäykset (+)	0,00	0,00
Kuntayhtymäosuuksien vähennykset (-)	0,00	0,00
Lisäykset	6 317 088,89	0,00
Vähennykset	-1 624 321,13	-748 462,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.	4 967 173,82	274 406,06

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Kaatopaikan maisemointivaraus		
Kaatopaikan maisemointivaraus 1.1.	3 634 364,52	3 057 285,19
Lisäykset	1 294 231,80	1 017 841,47
Vähennykset	-572 902,72	-440 762,14
Kaatopaikan maisemointivaraus 31.12.	4 355 693,60	3 634 364,52
Muut pakolliset varaukset		
Muut pakolliset varaukset 1.1.	10 539 067,68	10 191 675,48
Lisäykset	3 947 012,00	775 142,00
Vähennykset	-6 712 830,69	-427 749,80
Muut pakolliset varaukset 31.12.	7 773 248,99	10 539 067,68
PAKOLLISET VARAUKSET	23 334 793,41	19 344 427,26
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		
Myyntivoitot		
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	7 387 054,54	4 605 841,96
Rakennusten luovutusvoitot	868 070,69	1 816 588,62
Muut luovutusvoitot	345 620,37	20 471 832,32
Myyntivoitot	8 600 745,60	26 894 262,91
Myyntitappiot		
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	34 408,16	977 177,64
Rakennusten luovutustappiot	375 177,04	276 662,09
Muut luovutustappiot	733,75	1 190 869,82
Myyntitappiot	410 318,95	2 444 709,56
Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisällyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yrityksissä		
Osinkotuotot ja osuuspääomien korot	92 954,79	0,00
Osinkotuotot muilta	6 105 835,28	1 666 388,89
Muut rahoitustuotot	614 862,12	495 952,69
Muut rahoitustuotot, sisäinen	18,14	126,57
Muut rahoitustuotot	6 813 670,33	2 162 468,16
Omistuksen eliminointierot		
Omistuksen eliminointierot	52 536,19	0,00
Omistuksen eliminointierot, negatiivinen	-2 305 199,38	-184 791,23
Omistuksen eliminointierot	-2 252 663,19	-184 791,23
Omistuksen eliminointierot muodostuvat seuraavien yhtiöiden hankinnasta		
Omistuksen eliminointierot, positiivinen		
- Koulutuskeskus Wellamo, omistussuuden muutos	52 536,19	
Omistuksen eliminointierot, negatiivinen		
- Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	-2 043 859,84	
- Nastolan virastotalokiinteistö Oy	-8 154,16	
- Lahden Jäähalli OY	-178 749,62	
- Lahden Työn Paikka Oy	-744 357,6	
	-2 305 199,38	

KONSERNITASEEN VASTAAVAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.1. (+), Aineettomat oikeudet	16 642 769,91	15 801 132,39
Lisäykset tilikauden aikana, Aineettomat oikeudet	535 121,81	1 313 291,05
Yritysmyyntit (-), Aineettomat oikeudet	0,00	-8 117,91
Vähennykset tilikauden aikana, Aineettomat oikeudet	0,00	-907,23
Siirrot erien välillä (+/-), Aineettomat oikeudet	-68 960,44	-462 628,39
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Aineettomat oikeudet	-9 336 699,16	-8 512 343,07
Yritysostojen kertyneet poistot (-), Aineettomat oikeudet	0,00	-334,26
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Aineettomat oikeudet	0,00	7 395,95
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Aineettomat oikeudet	0,00	-36 540,72
Kauden poistot (-), Aineettomat oikeudet	-1 042 511,39	-794 877,05
Aineettomat oikeudet	6 729 720,73	7 306 070,74
Tietokoneohjelmistot		
Hankintameno 1.1. (+), Tietokoneohjelmistot	4 589 169,74	3 869 304,97
Yritysostot (investoinnit) (+), Tietokoneohjelmistot	0,00	2 633,02
Lisäykset tilikauden aikana, Tietokoneohjelmistot	192 142,96	528 010,00
Vähennykset tilikauden aikana, Tietokoneohjelmistot	-49 225,53	0,00
Siirrot erien välillä (+/-), Tietokoneohjelmistot	85 316,53	189 221,76
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Tietokoneohjelmistot	-2 563 910,98	-2 084 271,38
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Tietokoneohjelmistot	10 665,54	376 249,67
Kauden poistot (-), Tietokoneohjelmistot	-912 098,58	-855 889,27
Tietokoneohjelmistot	1 352 059,68	2 025 258,76
Aineettomat oikeudet	8 081 780,40	9 331 329,50
Konserniliikearvo		
Hankintameno 1.1. (+), Konserniliikearvo	0,00	0,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Konserniliikearvo	2 314 471,12	1 542 980,64
Kauden poistot (-), Konserniliikearvo	0,00	771 490,48
FAS aktiivan siirto reserviin	-2 314 471,12	-2 314 471,12
Konserniliikearvo	0,00	0,00
Muut pitkävaikuttiset menot		
Hankintameno 1.1. (+), Muut pitkävaikuttiset menot	35 200 095,23	34 502 057,65
Lisäykset tilikauden aikana, Muut pitkävaikuttiset menot	842 719,45	779 668,03
Yritysmyyntit (-), Muut pitkävaikuttiset menot	0,00	-11 459,57
Vähennykset tilikauden aikana, Muut pitkävaikuttiset menot	-222 860,69	-70 972,98
Siirrot erien välillä (+/-), Muut pitkävaikuttiset menot	4 196,53	802,09
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Muut pitkävaikuttiset menot	-24 870 111,40	-21 089 156,95
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Muut pitkävaikuttiset menot	0,00	8 425,17
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Muut pitkävaikuttiset menot	127 164,98	27 797,74
Kauden poistot (-), Muut pitkävaikuttiset menot	-2 520 252,85	-3 817 177,36
Muut pitkävaikuttiset menot	8 560 951,24	10 329 983,83
Muut pitkävaikuttiset menot	8 560 951,24	10 329 983,83
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet		
Ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1. (+), Ennakkomaksut	270 222,28	1 078 271,54
Lisäykset tilikauden aikana, Ennakkomaksut	601 010,22	-773 440,91
Siirrot erien välillä (+/-), Ennakkomaksut	-33 169,78	-34 608,35
Ennakkomaksut	838 062,72	270 222,28
Keskeneräiset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1. (+), Keskeneräiset hyödykkeet	2 697,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Keskeneräiset hyödykkeet	812 228,39	2 697,00
Siirrot erien välillä (+/-), Keskeneräiset hyödykkeet	-2 697,00	0,00
Keskeneräiset hyödykkeet	812 228,39	2 697,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	1 650 291,11	272 919,28
Aineettomat hyödykkeet	18 293 022,75	19 934 232,61

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		
Hankintameno 1.1. (+), Maa- ja vesialueet	151 079 477,89	144 725 434,99
Yrityssotot (investoinnit) (+), Maa- ja vesialueet	0,00	932 328,72
Lisäykset tilikauden aikana, Maa- ja vesialueet	5 569 165,09	10 173 467,24
Yritysmyyntit (-), Maa- ja vesialueet	0,00	-1 108 427,58
Vähennykset tilikauden aikana, Maa- ja vesialueet	-4 386 232,84	-3 587 318,90
Siirrot erien välillä (+/-), Maa- ja vesialueet	0,00	-56 006,58
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Maa- ja vesialueet	-465 764,55	-444 600,00
Arvonalennukset (-) ja arvonalennusten palautus (+), Maa- ja vesialueet	-80 000,00	-21 164,55
Maa- ja vesialueet	151 716 645,59	150 613 713,34
Kertyneet arvonalennukset ja poistot kauden lopussa (-), Maa- ja vesialueet		
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Maa- ja vesialueet	-465 764,55	-444 600,00
Arvonalennukset (-) ja arvonalennusten palautus (+), Maa- ja vesialueet	-80 000,00	-21 164,55
Kertyneet arvonalennukset ja poistot kauden lopussa (-), Maa- ja vesialueet	-545 764,55	-465 764,55
Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut		
Hankintameno 1.1. (+), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	94 367,43	-86 916,67
Yrityssotot (investoinnit) (+), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	44 050,78
Lisäykset tilikauden aikana, Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	-18 989,00
Yritysmyyntit (-), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	-14 432,99
Vähennykset tilikauden aikana, Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	-15 208,73	7 332,66
Siirrot erien välillä (+/-), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	163 322,64
Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	79 158,70	94 367,43
Maa- ja vesialueet	151 932 665,31	150 844 941,79
Rakennukset		
Hankintameno 1.1. (+), Rakennukset	1 354 795 424,18	1 262 320 581,38
Yrityssotot (investoinnit) (+), Rakennukset	0,00	37 586 575,79
Lisäykset tilikauden aikana, Rakennukset	50 188 895,30	58 682 815,75
Rahoitusosuudet tilikaudella, Rakennukset	-142 000,00	-560 000,00
Yritysmyyntit (-), Rakennukset	0,00	-44 506 092,60
Vähennykset tilikauden aikana, Rakennukset	-24 364 394,87	-8 802 657,07
Siirrot erien välillä (+/-), Rakennukset	25 455 526,17	50 074 200,94
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Rakennukset	-573 243 920,20	-484 526 302,61
Yrityssotosten kertyneet poistot (-), Rakennukset	0,00	-43 773 068,67
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Rakennukset	0,00	12 500 136,95
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Rakennukset	0,00	-3 033 972,75
Kauden poistot (-), Rakennukset	-50 276 363,76	-48 618 493,26
Arvonalennukset (-) ja arvonalennusten palautukset (+), Rakennukset	0,00	-5 792 219,86
Rakennukset	782 413 166,82	781 551 503,98
Rakennusten arvonorotukset		
Rakennusten arvonorotukset 1.1.	1 510 524,04	1 802 883,53
Rakennusten arvonorotusten vähennykset	-292 359,50	-292 359,50
Rakennusten arvonorotukset	1 218 164,54	1 510 524,04
Rakennukset	783 631 331,36	783 062 028,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Hankintameno 1.1. (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	641 438 304,63	602 174 135,42
Yrityssotot (investoinnit) (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	16 149,48
Lisäykset tilikauden aikana, Kiinteät rakenteet ja laitteet	42 818 163,40	34 872 536,22
Yritysmyyntit (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	-62 404,72
Vähennykset tilikauden aikana, Kiinteät rakenteet ja laitteet	-297 440,17	-5 969 465,76
Siirrot erien välillä (+/-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-396 555,45	10 407 353,98
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-259 958 438,25	-226 940 462,60
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	29 495,93
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Kiinteät rakenteet ja laitteet	34 505,84	3 596 930,30
Kauden poistot (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-36 047 595,60	-36 644 401,88
Kiinteät rakenteet ja laitteet	387 590 944,40	381 479 866,38

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1. (+), Koneet ja kalusto	263 535 941,12	250 234 095,89
Yrityssostot (investoinnit) (+), Koneet ja kalusto	0,00	653 677,72
Lisäykset tilikauden aikana, Koneet ja kalusto	10 779 629,90	12 982 729,87
Yritysmyyntit (-), Koneet ja kalusto	0,00	-2 349 779,16
Vähennykset tilikauden aikana, Koneet ja kalusto	-1 179 550,24	-851 071,07
Siirrot erien välillä (+/-), Koneet ja kalusto	3 269 245,89	2 866 287,86
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Koneet ja kalusto	-109 244 892,08	-78 019 795,80
Yrityssostojen kertyneet poistot (-), Koneet ja kalusto	0,00	22 623,59
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Koneet ja kalusto	0,00	849 991,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Koneet ja kalusto	825 118,24	-775 727,56
Kauden poistot (-), Koneet ja kalusto	-23 387 756,45	-31 284 862,77
Arvonalennukset (-) ja arvonalennusten palautukset (+), Koneet ja kalusto	-44 347,29	-37 120,54
Koneet ja kalusto	144 553 389,09	154 291 049,04
Muut aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1. (+), Muut aineelliset hyödykkeet	4 908 063,07	4 411 952,37
Yrityssostot (investoinnit) (+), Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	12 911,20
Lisäykset tilikauden aikana, Muut aineelliset hyödykkeet	252 381,01	538 550,70
Yritysmyyntit (-), Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	-35 351,16
Vähennykset tilikauden aikana, Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	-0,04
Siirrot erien välillä (+/-), Muut aineelliset hyödykkeet	258 470,56	-20 000,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Muut aineelliset hyödykkeet	-1 673 096,36	-1 277 994,75
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	5 909,58
Kauden poistot (-), Muut aineelliset hyödykkeet	-421 989,78	-401 011,19
Muut aineelliset hyödykkeet	3 323 828,49	3 234 966,70
Muut aineelliset hyödykkeet	3 323 828,49	3 234 966,70
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat		
Ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1. (+), Ennakkomaksut	134 681 047,70	58 300 853,38
Yrityssostot (investoinnit) (+), Ennakkomaksut	0,00	20 669,00
Lisäykset tilikauden aikana, Ennakkomaksut	36 256 737,99	76 418 824,05
Yritysmyyntit (-), Ennakkomaksut	0,00	-20 669,00
Vähennykset tilikauden aikana, Ennakkomaksut	0,00	-38 629,73
Ennakkomaksut	170 937 785,69	134 681 047,70
Keskenkäiset hankinnat		
Hankintameno 1.1. (+), Keskenkäiset hankinnat	82 899 794,53	46 652 045,93
Lisäykset tilikauden aikana, Keskenkäiset hankinnat	97 155 185,38	70 378 377,12
Rahoitusosuudet tilikaudella, Keskenkäiset hankinnat	-485 626,49	-92 989,45
Vähennykset tilikauden aikana, Keskenkäiset hankinnat	-533 867,27	-198 812,99
Siirrot erien välillä (+/-), Keskenkäiset hankinnat	-28 586 687,17	-33 838 826,08
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Keskenkäiset hankinnat	-1 384 044,84	-1 384 044,84
Arvonalennukset (-), Keskenkäiset hankinnat	-199 725,62	0,00
Keskenkäiset hankinnat	148 865 028,52	81 515 749,69
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	319 802 814,21	216 196 797,39
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		
Hankintameno 1.1. (+), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	303 769,24	669 710,58
Lisäykset tilikauden aikana, Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 150 583,40	226 693,59
Vähennykset tilikauden aikana, Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	-7 269,49	-538 262,97
Siirrot erien välillä (+/-), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	0,00	-42 927,29
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	-9 335,80	-11 444,66
Osakkuusyhteisöosakkeet ja osuudet	1 437 747,35	303 769,24
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkaiden arvonkorotukset		
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1. (+), Muut osakkeet ja osuudet	96 375 336,46	79 626 181,78
Yrityssostot (investoinnit) (+), Muut osakkeet ja osuudet	0,00	-50 804,19
Lahti kaupunkikonserni	2019	2018

Lisäykset tilikauden aikana, Muut osakkeet ja osuudet	4 613 393,21	17 065 231,75
Yritysmyyntit (-), Muut osakkeet ja osuudet	0,00	-16 034,74
Vähennykset tilikauden aikana, Muut osakkeet ja osuudet	-4 305 804,87	-124 721,52
Siirrot erien välillä (+/-), Muut osakkeet ja osuudet	0,00	-124 516,62
Kertyneet arvonalennukset 1.1. (-), Muut osakkeet ja osuudet	-152 909,59	-137 544,52
Vähennysten ja siirtojen kertyneet arvonalennukset, Muut osakkeet ja osuudet	0,00	-15 132,67
Arvonalennukset kaudella (-), Muut osakkeet ja osuudet	-173 518,61	-232,40
Muut osakkeet ja osuudet	96 356 496,59	96 222 426,87
Osakkeiden arvonorotukset		
Osakkeiden arvonorotukset 1.1.	12 244,15	24 549,51
Osakkeiden arvonorotusten vähennykset	0,00	-12 305,37
Osakkeiden arvonorotukset	12 244,15	12 244,15
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	96 368 740,74	96 234 671,02
Joukkovelkakirjasaamiset		
Jvk-saamiset muilta		
Hankintameno 1.1., Jvk-saamiset muilta	-4 313,50	-4 313,50
Arvonalennukset (-), Jvk-saamiset muilta	4 313,50	4 313,50
Jvk-saamiset muilta	0,00	0,00
Muut lainasaamiset		
Pääomalainasaamiset muilta		
Hankintameno 1.1., Pääomalainasaamiset muilta	12 924 133,51	12 924 133,51
Pääomalainasaamiset muilta	12 924 133,51	12 924 133,51
Muut lainasaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä		
Hankintameno 1.1., Muut lainasaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä	1 630 000,00	1 500 000,00
Lisäykset (+), Muut lainasaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä	0,00	130 000,00
Muut lainasaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisöiltä	1 630 000,00	1 630 000,00
Muut lainasaamiset muilta		
Hankintameno 1.1., Muut lainasaamiset muilta	9 236 568,25	9 779 535,55
Vähennykset (-), Muut lainasaamiset muilta	-544 161,22	-542 967,30
Muut lainasaamiset muilta	8 692 407,03	9 236 568,25
Muut lainasaamiset	23 246 540,54	23 790 701,76
Muut saamiset		
Muut saamiset muilta		
Hankintameno 1.1., Muut saamiset muilta	63 629,94	36 080,53
Lisäykset (+), Muut saamiset muilta	0,00	31 300,00
Vähennykset (-), Muut saamiset muilta	0,00	-3 750,59
Muut saamiset muilta	63 629,94	63 629,94
Palautuskelpoiset liittymismaksut		
Hankintameno 1.1., Palautuskelpoiset liittymismaksut	19 370,65	44 702,00
Lisäykset (+), Palautuskelpoiset liittymismaksut	25 331,35	0,00
Vähennykset (-), Palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	-25 331,35
Palautuskelpoiset liittymismaksut	44 702,00	19 370,65
Muut saamiset	108 331,94	83 000,60
Sijoitukset	121 161 360,56	120 412 142,61
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		
Myyntisaamiset muilta	2 398 971,17	3 093 998,96
Myyntisaamiset	2 398 971,17	3 093 998,96

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Lainasaamiset		
Lainasaamiset muilta	1 205 286,16	1 299 643,30
Lainasaamiset	1 205 286,16	1 299 643,30
Muut saamiset		
Muut saamiset	2 286 658,98	2 475 128,98
Muut saamiset	2 286 658,98	2 475 128,98
Siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset	148 821,36	126 983,55
Siirtosaamiset	148 821,36	126 983,55
Laskennalliset verosaamiset		
Laskennallinen verosaaminen, 1.1.	152 389,69	152 614,60
Laskennallinen verosaaminen, tuloslaskelman kautta kirjattu kauden muut	-141 228,26	-224,91
Laskennalliset verosaamiset	11 161,43	152 389,69
Pitkäaikaiset saamiset	6 050 899,10	7 148 144,48
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		
Myyntisaamiset tytäryhteisöiltä	335 800,47	1 316,84
Myyntisaamiset jäsenkuntayhtymiltä	1 658 392,89	2 204 549,93
Myyntisaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä	0,00	20 234,82
Myyntisaamiset muilta	57 215 929,80	52 805 670,07
Myyntisaamiset	59 210 123,16	55 031 771,67
Lainasaamiset		
Lainasaamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä	63 250,00	0,00
Lainasaamiset muilta	303 526,57	340 312,72
Lainasaamiset	366 776,57	340 312,72
Muut saamiset		
Konsernitilisaamiset	9 859,91	0,00
Muut saamiset jäsenkuntayhtymiltä	89,49	0,00
Muut saamiset osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä	3 279,97	0,00
Muut saamiset	10 242 781,97	12 758 571,47
Muut saamiset	11 477 662,43	13 702 448,19
Siirtosaamiset		
Siirtyvät korot		
Siirtyvät korot muilta	257 616,39	327 265,21
Siirtyvät korot	257 616,39	327 265,21
Muut siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset muilta	20 392 000,29	19 887 045,18
Muut siirtosaamiset	20 392 000,29	19 887 045,18
Siirtosaamiset	20 649 616,68	20 214 310,40
Laskennalliset verosaamiset		
Laskennallinen verosaaminen, 1.1.	61 966,20	127 564,60
Laskennallinen verosaaminen, tuloslaskelman kautta kirjattu kauden muut	81 343,60	-65 598,40
Laskennalliset verosaamiset	143 309,80	61 966,20
Lyhytaikaiset saamiset	91 847 488,64	89 350 809,17
Saamiset	97 898 387,74	96 498 953,66
Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
Verosaamiset	986 601,22	1 186 079,03
Jaksotetut henkilöstökulut	34 360,24	93 893,14
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	1 679 353,02	1 864 762,08
Energiamaksusaamiset	2 111 151,03	2 390 054,78
Lahti kaupunkikonserni	2019	2018

120

Kelan korvaukset työterveyshuollosta	1 770 492,00	1 956 453,26
Muut siirtosaamiset	13 958 864,14	12 522 786,44
Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	20 540 821,65	20 014 028,73
Siirtyvät korot muilta	257 616,39	327 265,21
	20 798 438,04	20 341 293,95
Rahoitusarvopapereiden kirja- ja markkina-arvojen erotus		
Osakkeet ja osuudet		
Osakkeet ja osuudet	7 041 342,80	39 935 458,49
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	4 789 500,00	8 341 309,90
Joukkovelkakirjalainasaamiset		
JVK-lainasaamisten markkina-arvo	524 413,32	487 197,64
Joukkovelkakirjalainasaamiset	489 334,80	461 679,20
JVK-lainasaamiset kirja- ja markkina-arvon erotus	35 078,52	25 518,44

KONSERNI TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma		
Peruspääoma 1.1.	437 196 267,29	437 196 267,30
Peruspääoma	437 196 267,29	437 196 267,29
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma		
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	74 002,69	74 002,69
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma, vähennykset	-61 388,59	0,00
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12 614,10	74 002,69
Arvonkorotusrahasto		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	2 046 398,87	2 351 063,73
Arvonkorotusrahasto, vähennykset	-599 119,48	-304 664,87
Arvonkorotusrahasto	1 447 279,39	2 046 398,87
Muut omat rahastot		
Rahastopääomat		
Rahastopääomat 1.1.	11 979 816,33	11 861 956,09
Rahastopääomat, lisäykset	105,08	118 489,97
Rahastopääomat, yritysmuutokset	0,00	-629,73
Rahastopääomat, vähennykset	-207 937,72	-0,01
Rahastopääomat	11 771 983,69	11 979 816,33
Muut omat rahastot	11 771 983,69	11 979 816,33
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 1.1.	180 014 923,54	162 739 909,11
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) muutos	0,00	-2 606 360,33
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	180 014 923,54	160 133 548,78
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-3 051 959,22	19 881 374,77
OMA PÄÄOMA	627 391 108,79	631 311 408,72
Vuoden 2018 Edellisten tilikausien ylijäämää on korjattu seuraavilla kirjauksilla		
- Lahden kaupungin Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän laskutuksen oikaisu		-942 952,19
- Konsernin negatiivisten vähemmistöosuuksien oikaisu		-640 092,99
- Tytäryhtiöiden poisto-oikaisu konsernin suunnitelman mukaisiin poistoihin		-1 023 315,15
Velat, jotka erääntyvät +5 vuoden kuluttua		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	755 978 315,76	783 474 878,85
Lainat julkisyhteisöiltä	196 716 182,42	215 815 568,30
Lainat muilta luotonantajilta	169 802 967,00	154 868 101,00
Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua	1 122 497 465,18	1 154 158 548,15

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset		
Eläkevaraukset	3 664 200,00	4 328 600,00
Muut pakolliset varaukset		
Muut ympäristövelvoitteista johtuvat varaukset	2 574 477,00	567 989,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu	4 967 173,82	6 591 494,95
Muut pakolliset varaukset	7 858 396,93	4 221 978,79
Kaatopaikan maisemointivaraus	4 355 693,60	3 634 364,52
Muut pakolliset varaukset	19 755 741,35	15 015 827,26
PAKOLLISET VARAUKSET	23 419 941,35	19 344 427,26
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	60 000 000,00	0,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	969 493 982,58	992 567 726,70
Pääomalainat	398 675,90	501 383,20
Lainat julkisyhteisöiltä	26 344 018,91	29 607 062,63
Lainat muilta luotonantajilta	74 091 967,00	75 064 101,00
Saadut ennakot		
Saadut ennakot muilta	1 365 886,28	1 668 386,20
Saadut ennakot	1 365 886,28	1 668 386,20
Liittymismaksut ja muut velat		
Muut velat muille	176 993,11	147 945,01
Muut velat liittymismaksut	36 161 714,67	34 871 882,01
Muut velat, liittymismaksut, sisäinen	138 800,61	137 101,48
Liittymismaksut ja muut velat	36 477 508,39	35 156 928,50
Siirtovelat		
Muut siirtovelat		
Muut siirtovelat jäsenkuntayhtymille	1 741 018,11	2 980 720,10
Muut siirtovelat	23 426,17	-598 331,02
Muut siirtovelat	1 764 444,28	2 382 389,08
Siirtovelat	1 764 444,28	2 382 389,08
Laskennalliset verovelat		
Laskennallinen verovelka, 1.1.	27 508 886,86	23 065 531,23
Laskennallinen verovelka, tuloslaskelman kautta kirjattu kauden muutos	2 337 079,46	4 443 355,63
Laskennalliset verovelat	29 845 966,31	27 508 886,86
Pitkäaikainen vieras pääoma	1 199 782 449,66	1 164 456 864,17
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	58 692 494,12	59 877 040,83
Lainat julkisyhteisöiltä	3 233 361,11	3 140 323,36
Lainat muilta luotonantajilta	695 840,00	646 740,00

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Saadut ennakot		
Saadut ennakot muilta	5 518 767,57	4 803 325,94
Saadut ennakot	5 518 767,57	4 803 325,94
Ostovelat		
Ostovelat jäsenkuntayhtymille	12 542 234,83	12 532 784,78
Ostovelat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille	4 513,60	3 107,44
Ostovelat muille	59 857 123,97	69 783 722,01
Ostovelat	72 403 872,39	77 756 377,30
Liittymismaksut ja muut velat		
Muut velat jäsenkuntayhtymille	38,36	0,00
Muut velat muille	19 419 460,10	18 754 284,84
Automaattiset täsmäytysviennit	1 635 315,78	621 194,11
Liittymismaksut ja muut velat	21 054 814,24	19 375 478,94
Siirtovelat		
Siirtyvät korot		
Siirtyvät korot tytäryhteisöille	9 392,68	0,00
Siirtyvät korot jäsenkuntayhtymille	11 275,40	5 959,82
Siirtyvät korot osakkuus- ja muille omistusyhteisöille	0,00	4 928,49
Siirtyvät korot muille	5 124 234,43	5 301 043,95
Siirtyvät korot	5 144 902,51	5 311 932,26
Muut siirtovelat		
Muut siirtovelat jäsenkuntayhtymille	975 841,74	441 547,18
Muut siirtovelat muille	81 540 917,34	83 325 499,99
Muut siirtovelat	82 516 759,07	83 767 047,17
Siirtovelat	87 661 661,58	89 078 979,43
Lyhytaikainen vieras pääoma	249 260 811,01	254 678 265,80
VIERAS PÄÄOMA	1 449 043 260,67	1 419 135 129,97
Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitiliylimitti		
Luotollisen sekkitilin limiitti	-127 805 900,00	-128 255 900,00
Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Verovelat	1 195 164,45	892 702,92
Jaksotetut henkilöstökulut	62 672 737,35	57 179 560,96
Potilasvahinkovastuut	610 946,00	3 899 533,99
Valtionosuus- ja EU-tukiennakot	4 264 086,30	4 302 706,02
Muut siirtovelat	15 538 269,25	19 874 932,37
Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	84 281 203,35	86 149 436,25
Siirtyvät korot muille	5 124 234,43	5 301 043,95
	89 405 437,78	91 450 480,20

KONSERNI VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Vakuudet ja vastuut		
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	30 320 530,16	28 564 565,22
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	30 320 530,16	28 564 565,22
Lainat julkisyhteisöiltä		
Lainat julkisyhteisöiltä, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	129 824 528,39	141 238 703,58
Lainat julkisyhteisöiltä	129 824 528,39	141 238 703,58
Muut lainat		
Muut lainat, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	93 270 908,40	93 270 508,40
Muut lainat	93 270 908,40	93 270 508,40
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita	253 415 966,95	263 073 777,20
Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet		
Vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset		
Rahoitus- ja vakuutuslaitoslainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	28 527 583,15	21 042 095,15
Julkisyhteisölainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	87 168 137,55	93 534 781,29
Muiden lainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	93 270 908,40	93 270 508,40
Vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	208 966 629,10	207 847 384,84
Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet	208 966 629,10	207 847 384,84
Muut omasta puolesta annetut vakuudet		
Kiinteistökiinnitykset	8 863 101,11	3 198 567,39
Yrityskiinnitykset	801 369,14	801 369,14
Pantattujen arvopapereiden kirjanpitoarvo	2 949 674,80	3 590 666,77
Talletukset	2 100,00	2 000,00
Takaukset	221 267 571,85	0,00
Muut	14 718 127,46	10 832 837,50
Muut omasta puolesta annetut vakuudet	248 601 944,36	18 425 440,80
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	2 222 222,16	3 333 333,28
Omasta puolesta annetut vakuudet	2 222 222,16	3 333 333,28
Muiden puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	8 699 821,47	11 456 136,00
Muiden puolesta annetut vakuudet	8 699 821,47	11 456 136,00
Vuokravastuut		
Toimitilojen vuokravastuut	266 827 784,48	0,00
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	53 736 587,05	0,00
Maa-aluiden vuokravastuut	0,00	0,00
Muut vuokravastuut	11 208 867,74	0,00
Vuokravastuut	331 773 239,27	0,00
Muut vuokravastuut		
Alle vuoden sisällä erääntyneet vuokravastuut	8 077,45	97 366,56
1-5 vuoden sisällä erääntyvät vuokravastuut	1 504 728,20	73 504 923,29
Myöhemmin erääntyvät vuokravastuut	66 620,67	165 418 587,91
Muut vuokravastuut	1 579 426,32	239 020 877,76

Lahti kaupunkikonserni	2019	2018
Toimitilojen vuokravastuut	35 070 061,05	0,00
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	8 604 065,48	0,00
Maa-aluiden vuokravastuut	1 248 914,43	0,00
Muut vuokravastuut	0,00	0,00
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut	44 923 040,97	0,00
Kunnan vastuusitoumukset		
Alkuperäinen pääoma, takaukset omasta puolesta	274 110 000,00	274 740 000,00
Jäljellä oleva pääoma, takaukset omasta puolesta	221 267 571,85	233 329 732,00
Alkuperäinen pääoma, takaukset muiden puolesta	137 004,00	137 004,00
Jäljellä oleva pääoma, takaukset muiden puolesta	99 898,75	105 607,25
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	722 273 686,00	0,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	608 450,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	133 330,00	0,00
Muut taseen ulkopuolliset järjestelyt		
Kunnan antamat täytetakaukset asuntolainoista	0,00	0,00
Muut sopimusvastuut	7 848 228,76	20 808 591,34
Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kunnalle aiheutuvat velvoitteet	9 481 000,00	0,00
Sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet	13 200 000,00	0,00
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut	929 027,67	958 249,88
Vuokravastuut voimassa 01.02.2063 asti	9 339 485,25	8 272 226,84
Arvonlisäveron palautusvastuu	30 634 676,79	23 188 670,34
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	786 116,60	0,00
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	7 495 800,00	0,00
Sopimusvastuut	79 714 335,07	53 227 738,39
Muut taseen ulkopuolliset järjestelyt	79 714 335,07	53 227 738,39

Muut konserniyhteisöjen vastuusitoumukset

Lahti Energia Oy

Lahti Energia Oy on sitoutunut Fennovoima Oy:n Hanhikivi 1 -ydinvoimahankkeen jatkorahoitukseen omistamiensa Voimaosakeyhtiö SF:n osakkeiden kautta vuoden 2014 alun ja laitoksen kaupallisen käytön alkamisen välisenä aikana yhteensä 34 730 540 eurolla. Lisäksi yhtiö on sitoutunut vastaamaan omistusosuutensa suhteessa Voimaosakeyhtiö SF:n hallinto- ym. vastaavista vuosittaisista kustannuksista, osuuden arvioidaan olevan 1,3 miljoonaa euroa vuoteen 2024 mennessä.

Lahti Energia Oy:llä on 8,7 miljoonan euron sijaantulovelvoite tai velvoite ostaa leasingkohde koskien tytäryhtiö Pilke Energian omistaman Koskipower Oy:n leasing sopimusta. Velvoite sisältyy liitetiedon kohtaan 23.1. Muiden puolesta annetut vakuudet. Sijaantulovelvoite kasvaa enintään 6 miljoonalla eurolla vuonna 2020, kun Koskipower Oy:n keskeneräinen voimalaitosprojekti saadaan päätökseen.

Lahti Energia Oy on sitoutunut takaamaan vuonna 2018 myymänsä kiinteistön vuokratuottotason. Vuonna 2019 tarkastettu vuokra-arvo on 1 194 122 euroa/vuosi. Takaus alkoi 1.7.2018 ja se on voimassa viisi vuotta. Vastuu ei koske tilanteita, joissa tila ei ole vuokrattavissa kiinteistöjalostuksen takia. Sitoumus sisältyy liitetiedon kohtaan 23.2 Muut annetut vakuudet.

LABIO Oy

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto on myöntänyt LABIO Oy:lle ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisen ympäristöluvan 86/2014/1. Tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa ja sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi LABIO Oy on antanut Etelä-Suomen Aluehallintovirastolle vakuudeksi pankkitakauksen (Nordea nro 173025-46801) arvoltaan 417.600,00 euroa. Pankkitakaus on voimassa 8.12.2024 saakka, jonka jälkeen sitä jatketaan toiminnan loppumiseen saakka. Vastuu takauksesta on Lahti Aqua Oy:llä

Päijät-Hämeen Jätehuolto

Nordea Bank AB, Suomen sivuliike on antanut Hämeen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:n puolesta ympäristönsuojelulain 59 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen koskien Kujalan ympäristölupaa (ympäristölupa 17.11.2016) asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Pankin kokonaisvastuu on 5 000 000 euroa. Takaus on voimassa 3.1.2027 saakka.

Nordea Bank AB, Suomen sivuliike on antanut Hämeen elinkeino, -liikenne ja ympäristökeskukselle Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:n puolesta (poikkeuslupa 13.9.2019) ympäristönsuojelulain 199 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen ympäristön saattamiseksi ennalleen lupapäätöksen kumoamisen tai lupamääräysten muuttamisen varalle. Takauksen kokonaisvastuu on 280 000 euroa. Takaus on voimassa 31.12.2020 saakka.

LAHTI-KONSERNI	2019	2018
Johdannaissopimukset		
Valuuttatermiinisopimukset		
Käypä arvo	0,00	0,00
Kohde-etuuden arvo	0,00	0,00
Koronvaihtosopimukset		
Käypä arvo	-19 578 380,93	-14 198 788,66
Kohde-etuuden arvo	331 740 566,00	358 713 294,63
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		
Käypä arvo	-4 055 337,00	-3 615 107,00
Kohde-etuuden arvo	30 000 000,00	30 000 000,00
Optio-oikeuden sisältävät koronvaihtosopimukset *		
Käypä arvo	-33 292 753,50	-17 050 260,18
Kohde-etuuden arvo	110 189 550,89	131 329 124,40
Sähköjohdannaiset		
Käypä arvo	-383 406,84	696 209,56
Kohde-etuuden arvo	10 982 061,39	1 796 481,05
Johdannaissopimukset yhteensä		
Käypä arvo	-57 309 878,26	-34 167 946,27
Kohde-etuuden arvo	482 912 178,28	521 838 900,08

*optio-oikeus vastapuolella

Konserniin kuuluvien yhteisöjen johdannaissopimusten nimellisarvot ja käyvät arvot on ilmoitettu konsernin tilinpäätöksen laadintahetken omistusosuuden mukaisesti ja vertailuvuoden osalta vertailuvuoden tilinpäätöshetken omistusosuuden mukaisesti. Käypä arvo tarkoittaa pankin johdannaissopimuksesta ilmoittamaa markkina-arvoa tilinpäätöshetkellä ja sisältää siirtyvät korot. Konsernitiilinpäätöksen liitetiedoissa esitetyt johdannaissopimukset on numeroitu juoksevasti (Lahden kaupunki 1-8, konserniyhteisöt 9-31).

Koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimukset on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksilla on muutettu lainan vaihtuva korko kiinteäksi. Vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät sekä koron määrätymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan tai koronvaihtosopimuksen pääoma voi olla pienempi ja/tai voimassaoloaika lyhempi kuin lainan.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
1	63 000 000,00	-3 437 579,00	63 000 000,00	-2 321 110,16	11.12.2024
11	36 000 000,00	-1 717 341,00	37 500 000,00	-522 414,00	5.12.2031
12	31 428 571,00	-2 964 341,00	34 285 714,00	-3 532 340,00	10.3.2023
13	21 520 000,00	-1 261 134,00	27 680 000,00	-1 260 683,00	15.5.2026
14	18 000 000,00	-353 321,00	21 000 000,00	-193 212,00	15.9.2025
2	20 000 000,00	-745 071,00	20 000 000,00	-1 428 710,00	15.9.2020
16	14 915 254,00	-857 042,00	16 271 186,00	-479 507,00	16.12.2030
15	12 500 000,00	-456 488,00	15 625 000,00	-569 762,00	2.10.2023
29	8 015 390,00	-647 142,37	8 105 832,00	-242 371,06	27.3.2028
28	6 482 890,00	-455 737,00	6 505 312,00	-145 744,00	23.10.2027
17	4 997 496,96	-317 961,00	5 014 722,72	-119 945,07	31.10.2026
31	3 965 695,09	-246 369,25	3 973 286,22	-65 983,87	31.10.2026
18	2 973 330,00	-102 759,25	3 270 664,00	-21 334,97	13.10.2026
30	2 780 304,40	-133 912,00	2 994 173,96	-57 012,19	30.11.2027
19	2 683 333,00	-93 652,00	2 906 944,00	-105 072,00	3.11.2022
20	2 413 000,72	-153 864,15	2 421 318,04	-57 887,38	31.10.2026
21	99 841,00	-9 291,00	116 789,84	-12 441,03	7.11.2022
9	1 726 549,00	23 606,00	-	-	6.2.2029
10	5 730 407,00	47 303,86	-	-	1.12.2026

Koronvaihtosopimuksilla suojataan olemassa olevaa ja/tai tulevaa lainasalkkua. Sopimuksilla on muutettu lainasalkun vaihtuva korko kiinteäksi koronvaihtosopimuksen nimellispääoman osalta tietyille ajanjaksolle, jolloin on ollut ja tulee olemaan nostettuna vähintään koronvaihtosopimuksen nimellispääoman määräinen, vaihtuvaan korkoon sidottu laina tai lainat, joihin ei liity muuta johdannaissopimusta. Vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
22	3 925 500,00	-189 683,00	3 925 500,00	- 153 261,65	15.12.2023
23	1 674 880,00	- 50 044,00	1 920 878,00	- 44 220,34	19.12.2023

Koronvaihtosopimuksilla on alennettu kiinteäkorkoisten lainojen rahoituskustannuksia. Sopimukset muodostavat kokonaisuuden optio-oikeuden sisältävien koronvaihtosopimusten 5 ja 7 kanssa.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
6	17 000 000,00	886 125,59	17 000 000,00	1 177 665,75	26.8.2022
4	15 000 000,00	182 720,00	15 000 000,00	365 493,00	7.4.2020

Koron- ja valuutanvaihtosopimukset

Koron- ja valuutanvaihtosopimuksilla valuuttamääräinen laina on muutettu lainan noston yhteydessä euromääräiseksi ja lainasta maksetaan Euribor korkoon sidottua korkoa. Valuutan muutoksista aiheutuva valuuttariski on eliminoitu. Sopimusten pääomat, eräpäivät sekä koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan.

Nro	Nimellispääoma 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
3	EUR 30 000 000,00 SEK 270 000 000,00	-4 055 337,00	EUR 30 000 000,00 SEK 270 000 000,00	- 3 615 107,00	10.6.2021

Option sisältävät koronvaihtosopimukset

Jatko-oikeudellinen koronvaihtosopimus nro 5 (alkamispäivä 7.4.2020) ja koronvaihtosopimus nro 4 muodostavat kokonaisuuden, jolla on alennettu yksittäisen kiinteäkorkoisen lainan rahoituskustannuksia ajalla 2010 - 2020. Jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella muutetaan lainojen vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2020–2040, mikäli pankki käyttää optio-oikeuttaan (myyty optio). Sopimuksen mukaan pankilla on oikeus toteuttaa option kohde-etuutena oleva koronvaihtosopimus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on optio-oikeuden päättymispäivänä 3.4.2020 matalampi kuin 2,20 prosenttia, pankki käyttää optio-oikeuttaan ja nimellisarvoltaan 37 milj. euron koronvaihtosopimus astuu voimaan. Tämän jälkeen vuoteen 2040 asti vuosittaiset korkokustannukset 37 milj. euron lainamäärälle ovat enintään 2,20 prosenttia, vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettava lainamarginaali sekä, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on yli 2,20 prosenttia, optio-sopimus raukeaa ja koronvaihtosopimusta ei toteuteta.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
5	37 000 000,00	-11 784 104,00	37 000 000,00	- 5 351 600,00	7.4.2040

Jatko-oikeudellinen koronvaihtosopimus nro 7 (alkamispäivä 26.8.2022) ja koronvaihtosopimus nro 6 muodostavat kokonaisuuden, jolla on alennettu yksittäisen kiinteäkorkoisen lainan rahoituskustannuksia ajalla 2013 - 2022. Jatko-oikeudellisella koronvaihtosopimuksella muutetaan lainojen vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2022–2042, mikäli pankki käyttää optio-oikeuttaan (myyty optio). Sopimuksen mukaan pankilla on oikeus toteuttaa option kohde-etuutena oleva koronvaihtosopimus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on optio-oikeuden päättymispäivänä 24.8.2022 matalampi kuin 2,84 prosenttia, pankki käyttää optio-oikeuttaan ja nimellisarvoltaan 40 milj. euron koronvaihtosopimus astuu voimaan. Tämän jälkeen vuoteen 2042 asti vuosittaiset korkokustannukset 40 milj. euron lainamäärälle ovat enintään 2,84 prosenttia, vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettava lainamarginaali sekä, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Jos 20 vuoden koronvaihtosopimusten korko on korkeampi kuin 2,84 prosenttia, optiosopimus raukeaa ja koronvaihtosopimusta ei toteuteta.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
7	40 000 000,00	- 16 726 618,65	40 000 000,00	- 9 201 898,33	26.8.2042

Kynnyksellinen koronvaihtosopimus nro 24 on tehty lainasalkun korkoriskin suojaamiseksi alkaen 28.12.2016. Koronvaihtosopimuksella on lainasalkun korko muutettu kiinteäksi 2,55 prosentin koroksi 6 kuukauden Euribor koron ollessa korkeintaan 5 prosenttia. Koron ollessa yli 5 prosenttia maksettu korko on 2,55 prosentin sijasta 6 kuukauden Euribor korko vähennettynä yhdellä prosentilla (myyty optio). Korkotarkastelu tehdään korkojaksoittain 6 kk väliin. Vuosittaisena korkokustannuksena maksetaan lisäksi lainasta maksettava lainamarginaali sekä, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
24	5 108 800,00	-942 436,33	5 108 800,00	- 833 465,94	28.12.2026

Vaihdettavalla koronvaihtosopimuksella nro 25 on muutettu yksittäisen lainan korko kiinteäksi 4,85 prosentin koroksi. Sopimuksen alkamispäivä oli 19.9.2007 ja sen mukaan pankilla on oikeus minä tahansa koronmaksupäivänä (kerran vuodessa) päättää, että sopimuksen vaihto-oikeus toteutuu (myyty optio). Sopimuksen vaihto-oikeus koskee koronmaksun ehtoja: Jos pankki käyttää vaihto-oikeuttaan, muuttuu maksetun koron korkosidonnaisuus. Tällöin maksetaan 4,85 prosentin sijasta 12 kuukauden Euribor korkoa vähennettynä 0,10 prosentilla. Pankki maksaa molemmissa vaihtoehtoissa 12 kuukauden Euribor korkoa. Vaihtuvakorkoisen lainan korko ei voi olla negatiivinen, kun taas koronvaihtosopimuksen vaihtuva korko voi olla negatiivinen. Vuosittaisena korkokustannuksena maksetaan 4,85 prosenttia, lainasta maksettava lainamarginaali sekä, mikäli Euribor korko on negatiivinen, koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuus. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivät sekä koron määräytymis- ja maksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus päättyi 21.9.2020.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
25	139 570,89	-7371,00	279 144,40	- 21 274,12	21.9.2020

Pakollisiin varauksiin kirjatut korkojohdannaissopimukset

Johdannaissopimukset on tulkittu ei-suojaavaksi ja sopimusten negatiiviset markkina-arvot tai markkina-arvojen muutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti varovaisuuden periaatteen mukaisesti pakollisiin varauksiin.

Koronvaihtosopimukset

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
8	20 000 000,00	- 5 983 578,00	20 000 000,00	- 2 636 566,00	25.5.2055
26	14 915 255,00	-541 828,00	16 271 187,00	- 881 132,00	15.6.2021

Jatko-oikeudellinen koronvaihtosopimuksessa nro 27 pankilla on oikeus toteuttaa option kohde-etuutena oleva koronvaihtosopimus (myyty optio). Jos 9 vuoden koronvaihtosopimusten korko on optio-oikeuden päättymispäivänä matalampi kuin 2,80 prosenttia pankki käyttää optio-oikeuttaan ja nimellisarvoltaan 27 941 180 euron koronvaihtosopimus astuu voimaan 10.3.2021.

Nro	Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018	Sopimuksen eräpäivä
27	27 941 180,00	-3 832 224,00	27 941 180,00	- 2 651 922,00	10.3.2030

Sähköjohdannaiset

Nimellispääoma EUR 31.12.2019	Käypä arvo EUR 31.12.2019	Nimellispääoma EUR 31.12.2018	Käypä arvo EUR 31.12.2018
10 982 061,39	-383 406,84	1 796 481,05	696 209,56

Johdannaissopimusten korkoherkkyys

Seuraavassa taulukossa on esitetty kaupunkikonsernin korkojohdannaissopimusten korkoherkkyys, ts. miten korkomuutos vaikuttaa sopimusten markkina-arvoihin. Korkoherkkyys on laskettu, jos korkoprosentti muuttuu tilinpäätöshetken tasosta -1, -0,5, +0,5, +1 tai +2 prosenttiyksikköä. Johdannaissopimusten negatiivisten kassavirtojen ajoittuminen tulevaisuudessa on arvioitu tilinpäätöshetken termiinikorkojen perusteella.

Lahden kaupunkikonsernin korkojohdannaissopimukset, herkkyyshanalyysi

Nro	Johdannaisen sopimustyyppi	Sopimuksen nimellisarvo	Sopimuksen eräpäivä	Negatiivinen kassavirta 31.12.2019 termiinkorkojen perusteella	Laskennallinen markkina-arvo 31.12.2019	Korkomuutoksen vaikutus laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2019				
						Korkomuutos verrattuna 31.12.2019 korkotasoon				
						-1,0 %	-0,5 %	+0,5 %	+1 %	+2 %
1	Koronvaihtosopimus	63 000 000	11.12.2024	05/2024 asti	-3 437 579	-5 956 098	-4 126 896	-489 988	1 317 716	4 911 620
11	Koronvaihtosopimus	36 000 000	5.12.2031	2030 asti	-1 717 341	-3 952 753	-2 810 989	-669 665	334 080	2 217 474
12	Koronvaihtosopimus	31 428 571	10.3.2023	Sopimusajan loppuun	-2 964 341	-3 764 550	-3 363 958	-2 565 714	-2 168 092	-1 375 923
13	Koronvaihtosopimus	21 520 000	15.5.2026	Sopimusajan loppuun	-1 261 134	-2 007 827	-1 630 096	-900 724	-548 645	131 343
14	Koronvaihtosopimus	18 000 000	15.9.2025	Sopimusajan loppuun	-353 321	-899 716	-626 287	-80 822	191 206	733 829
2	Koronvaihtosopimus	20 000 000	15.9.2020	Sopimusajan loppuun	-745 070	-846 736	-795 935	-694 142	-643 150	-540 978
8	Koronvaihtosopimus	20 000 000	25.5.2055	Sopimusajan loppuun	-5 983 578	-9 407 852	-7 693 694	-4 277 521	-2 575 549	815 959
6	Koronvaihtosopimus	17 000 000	26.8.2022	Kassavirta positiivinen	886 126	901 124	899 565	878 683	871 358	856 934
16	Koronvaihtosopimus	14 915 254	16.12.2030	Sopimusajan loppuun	-857 042	-1 669 843	-1 262 700	-452 867	351 046	750 787
26	Koronvaihtosopimus	14 915 255	15.6.2021	Sopimusajan loppuun	-541 828	-721 792	-631 445	-452 939	-364 768	-190 568
15	Koronvaihtosopimus	12 500 000	2.10.2023	Sopimusajan loppuun	-456 488	-710 077	-583 238	-456 488	-203 260	49 586
4	Koronvaihtosopimus	15 000 000	7.4.2020	Kassavirta positiivinen	182 720	183 212	182 967	182 476	182 232	181 743
29	Koronvaihtosopimus	8 015 990	27.3.2028	Sopimusajan loppuun	-647 142	-1 321 034	-976 195	-330 382	-28 202	537 528
28	Koronvaihtosopimus	6 482 890	23.10.2027	Sopimusajan loppuun	-455 737	-899 319	-677 554	-233 873	-11 966	431 970
17	Koronvaihtosopimus	4 997 497	31.10.2026	Sopimusajan loppuun	-317 961	-641 372	-476 196	-165 223	-18 968	256 162
31	Koronvaihtosopimus	9 965 695	31.10.2026	Sopimusajan loppuun	-246 969	-502 693	-371 780	-125 917	-9 406	208 639
22	Koronvaihtosopimus	9 925 500	15.12.2023	Sopimusajan loppuun	-189 683	-318 660	-253 197	-127 885	-67 948	46 702
18	Koronvaihtosopimus	2 973 330	13.10.2026	Sopimusajan loppuun	-102 759	-239 194	-170 265	-38 988	23 498	142 495
30	Koronvaihtosopimus	2 780 304	30.11.2027	Sopimusajan loppuun	-133 912	-291 925	-211 275	-59 118	12 616	147 926
19	Koronvaihtosopimus	2 683 333	3.11.2022	Sopimusajan loppuun	-93 652	-159 858	-126 675	-60 788	-28 082	36 865
20	Koronvaihtosopimus	2 413 001	31.10.2026	Sopimusajan loppuun	-153 864	-310 477	-230 490	-79 902	-9 080	124 146
23	Koronvaihtosopimus	1 674 880	19.12.2023	Sopimusajan loppuun	-50 044	-86 264	-67 914	-32 591	-15 597	17 102
21	Koronvaihtosopimus	92 710	7.11.2022	Sopimusajan loppuun	-9 291	-11 692	-10 489	-8 098	-6 911	-4 554
9	Koronvaihtosopimus	1 726 549	6.2.2029	2/2023 asti	23 606	-126 588	-51 503	98 737	173 891	324 259
10	Koronvaihtosopimus	5 730 407	1.12.2026	Kassavirta positiivinen 2023	47 304	-301 078	-123 135	211 168	368 045	662 480
3	Koron- ja valuutanvaihtosopimus	30 000 000	10.6.2021	Sopimusajan loppuun	-4 055 337	-4 181 376	-4 117 749	-3 992 067	-3 930 004	-3 807 412
7	Jatkettava koronvaihtosopimus, myyty optio	40 000 000	26.8.2042	Sopimusajan loppuun	-16 726 619	-27 862 560	-21 993 127	-12 208 568	-8 262 951	-2 684 315
5	Jatkettava koronvaihtosopimus, myyty optio	37 000 000	7.4.2040	Sopimusajan loppuun	-11 784 104	-20 944 578	-16 143 520	-7 835 720	-4 316 549	-539 511
27	Jatkettava koronvaihtosopimus, myyty optio	27 941 180	10.3.2030	Sopimusajan loppuun	-3 832 224	-5 475 903	-4 636 560	-3 064 878	-2 339 859	-1 069 715
24	Kynnyksellinen koronvaihtosopimus, myyty optio	5 108 800	28.12.2026	Sopimusajan loppuun	-942 436	-1 329 982	-1 132 217	-760 167	-585 698	-260 408
25	Vaihto- oikeudellinen koronvaihtosopimus, myyty optio	139 571	21.9.2020	Sopimusajan loppuun	-7 371	-7 371	-7 371	-7 371	-7 371	-7 371
Yhteensä		471 930 117			-56 926 471	-93 864 830	-74 225 916	-38 800 742	-22 316 369	3 104 795
Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2019						-36 938 359	-17 299 444	18 125 729	34 610 103	60 031 266

Keskeiset liitetiedot

OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ

	Kotipaikka	Kunnan omistusosuus %	Konsernin omistusosuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta
Tytäryhteisöt						
KOKO Lahti Oy	Lahti	100,00	100,00	-255 136,7	2 299 041,0	-291 814,2
Lahden Pysäköinti Oy	Lahti	100,00	100,00	8 345 398,8	14 042 856,9	309 560,9
Lahden Sairaalaparkki Oy	Lahti	0,00	81,89	481 358,5	9 357 200,9	122 607,6
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy- alakonserni	Lahti	74,80	75,90	781 969,6	492 745,7	-22 616,2
Energon Oy	Lahti	0,00	75,90	89 970,1	516 185,2	24 399,1
Lahden Työn Paikka Oy	Lahti	100,00	100,00	-1 074 121,2	1 889 766,3	-436 615,4
Lahti Aqua Oy-alakonserni	Lahti	100,00	100,00	32 403 575,8	28 697 373,0	2 209 572,7
Aqua Palvelu Oy	Lahti	0,00	100,00	1 086 414,5	2 024 459,6	-62 486,4
Aqua Verkko Oy	Lahti	0,00	100,00	21 726 696,1	66 620 217,1	2 914 884,7
LABIO Oy	Lahti	0,00	83,43	1 583 162,3	14 000 111,0	-405 901,6
Lahti Energia Oy-alakonserni	Lahti	100,00	100,00	45 677 150,9	488 829 248,9	12 191 136,2
LE-Sähköverkko Oy	Lahti	0,00	100,00	25 951 202,5	54 093 417,8	252 222,2
Pilke Energia Oy	Lahti	0,00	100,00	1 116 005,8	18 265 714,8	-563 877,8
Koskipower Oy	Lahti	0,00	100,00	1 441 111,8	2 803 401,1	25 081,7
Provincia Oy	Lahti	57,63	65,04	2 623 114,7	1 198 103,2	1 263 898,4
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Lahti	56,90	79,46	329 727,4	2 972 173,6	454 614,0
Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy	Lahti	58,58	58,58	2 094 766,7	11 214 523,4	38 269,8
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalve- lut Oy	Lahti	56,90	79,46	256 375,9	3 667 431,5	85 730,9
Työterveys Wellamo Oy	Lahti	59,60	64,11	1 616 662,1	771 853,9	123 561,3
Kiint Oy Lahden Laiturikadun Pysä- köinti	Lahti	0,00	32,64	78 431,2	1 035,7	-155,4
Salpaus-palvelut Oy	Lahti	0,00	63,86	238 649,0	229 563,0	11 532,0
Lahden Talot Oy	Lahti	100,00	100,00	21 774 100,6	22 237 061,4	537 061,0
Lahden Asunnot Oy	Lahti	0,00	100,00	14 590 163,5	31 841 181,2	380 076,8
Lahden Palveluasunnot Oy	Lahti	0,00	100,00	1 901 535,0	57 209 282,1	38 400,0
Asunto Oy Lahden Kivakatu 2	Lahti	0,00	100,00	2 500,0	0,0	0,0
Kiinteistö Oy Vesijärvenkatu	Lahti	0,00	100,00	507 072,9	114 374,8	2,4
Kiint Oy Hansaparkki	Lahti	56,88	56,88	3 490 611,3	4 988,8	-823,7
Kiint Oy Lahden Sammonkatu 8	Lahti	0,00	100,00	4 558 020,9	48 119,0	-29 922,9
Kiint Oy Lahden Tiedepuisto	Lahti	54,60	54,60	7 580 428,9	6 478 592,2	161 257,7
Lahden Terveystalo Oy	Lahti	82,50	91,66	-258 408,3	434 166,8	-3 169 524,1
Musiikkiopiston Omakotisäätiö	Lahti	100,00	100,00	0,0	0,0	-702,8
Nastolan virastotalokiinteistö Oy	Lahti	100,00	100,00	214 333,9	39 778,3	-862 716,1
Paavolakiinteistöt Oy	Lahti	100,00	100,00	7 011 858,3	5 104 173,1	367 961,2
As Oy Kittilän Petsukka	Kittilä	0,00	33,33	0,0	0,0	0,0
Kiint Oy Villähteen liikekeskus	Lahti	29,14	29,00000	-3 696 987,69	-16 863 902,68	-651 884,85
Seponkadun Pysäköinti Oy	Lahti	0,00	26,00	0,0	0,0	0,0
Kiint Oy Kanelipuu	Lahti	0,00	100,00	-17 764 292,2	-71 321 475,4	-2 696 296,1
Nastolan Kulttuurikiinteistöt Oy	Lahti	80,90	80,90	-16 400 308,1	-63 026 373,8	-2 362 688,4
Kuntayhtymät						
Hollolan-Lahden Vesilaitos ky	Hollola	40,00	40,00	-6 402 706,8	-23 609 151,6	-1 323 780,5
Koulutuskeskus Salpaus ky	Lahti	63,86	63,86	-11 908 533,2	-41 648 120,2	-2 276 080,0
Päijät-Hämeen hyvinvointikun- tayhtymä	Lahti	52,34	52,34	-11 142 654,1	-37 377 472,5	-1 998 808,2
Päijät-Hämeen liiton ky	Lahti	56,44	56,44	-13 506 144,0	-43 801 841,0	-2 299 147,0
Eteva ky	Mäntsälä	4,66	4,66	-1 238 217,9	-3 905 209,1	-201 700,3
Muut yhteisöt						
Lahden Jäähalli Oy	Lahti	46,16	46,92	-14 945 623,4	-45 133 622,6	-2 269 883,6
Lahden Konservatorio Oy	Lahti	50,57	50,57	-17 443 881,6	-51 777 454,5	-2 575 274,4
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Lahti	52,90	52,90	-19 644 750,4	-57 440 228,4	-2 828 676,7
Lahti Events Oy	Lahti	0,00	100,00	-39 776 742,4	-114 777 635,2	-5 601 935,4
Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy	Lahti	50,00	69,16	-29 336 185,6	-83 664 655,8	-4 050 463,2
Radio- ja tv-museosäätiö	Lahti	50,00	50,00	-22 529 479,6	-63 583 790,5	-3 055 688,1
Spatium Toimitilat Oy	Lahti	100,00	100,00	-47 700 067,6	-133 362 553,9	-6 366 096,7
C-Ella Oy	Jyväskylä	0,00	33,33	-16 778 713,9	-46 514 523,7	-2 206 718,4
e-Protech Oy	Hämeenlinna	0,00	30,00	-15 894 685,3	-43 725 749,9	-2 062 661,3
Nordic Innovation Accelerator Oy	Lahti	0,00	31,01	0,0	0,0	0,0
One1 Oy	Lahti	0,00	63,86	-14 158 273,8	-38 428 614,3	-1 794 549,8
POLA Energy Assets Oy	Pori	0,00	50,00	-30 452 804,8	-82 168 709,3	-3 819 849,5
Riihelän Huolto Oy	Lahti	12,75	39,25	-24 942 086,8	-66 933 963,6	-3 098 559,6

Tunnuslukujen laskentakaavat

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Tuloslaskelma

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset}$

Vuosikate € / asukas

= $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä}$

Rahoituslaskelma

INVESTOINNIT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

=toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

LAINANHOITO

Laskennallinen lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

MAKSUVALMIUS

Rahavarat 31.12.

= Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainat ja vuokravastuut, 31.12.

=Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainat € / asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Taseyksikön tunnusluvut**Tuloslaskelma****Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %**

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Voitto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

Rahoituslaskelma**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €**

=toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoito**Lainanhoitokate**

= $(\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Maksuvalmius**Current ratio**

= $(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Quick ratio

= $(\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase**Kertynyt yli- / alijäämä**

= $\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä}$

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin tunnusluvut**Tuloslaskelma****Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

= 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista

= 100 * Vuosikate / (Poistot + Arvonalentumiset)

Vuosikate € / asukas

= Vuosikate / Asukasmäärä

Asukasmäärä**Rahoituslaskelma**INVESTOINNIT**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, €****Investointien tulorahoitus, %**

= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

LAINANHOITO**Laskennallinen lainanhoitokate**

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)

MAKSUVALMIUS**Kassan riittävyys (pv)**

= 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Tase**Omavaraisuusaste (%)**

= 100 * (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt yli / alijäämä (1 000) €

= Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä / 1000

Kertynyt yli / alijäämä € / asukas

= (Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä) / Asukasmäärä

Konsernin lainakanta (1 000) € 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Konsernin lainat (1 000) € / asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittua lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Konsernin lainasaamiset (1 000) € 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin henkilöstömäärä 31.12.

= Kunnan ja sen tytäryhteisöjen palveluksessa olleiden henkilöiden lukumäärä 31.12.

Taseyksiköiden tilinpäätökset**Sitovat määrärahat****Taseyksiköt**

Lahden Tilakeskus	Tilikauden ylijäämä (alijäämä) ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita
Lahden kaupunginorkesteri	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Lahden kaupunginteatteri	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

LAHDEN TILAKESKUS

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Tilakeskus on kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaoston alainen kunnallinen taseyksikkö, jonka tehtävänä on huolehtia kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä ja kehittämisestä sekä järjestää kaupunkiorganisaatiolle sen palvelutuotannon tarpeisiin tarkoituksenmukaiset toimitilat niihin sovitut kiinteistöpalvelut. Tilakeskus voi tarjota palveluitaan myös ulkopuolisille. Kaupungin konsernitasoisen omistajapolitiikan ja -ohjauksen toteutuminen edellyttää valmistelu-tehtäviä, joista tilahallinnon osalta vastaa tilakeskuksen johto.

Toimitilajohtajan katsaus

Kaupungin strategian kärkihankkeet, palveluverkkorakenteen muutokset sekä toiminnan ja talouden tasapainotusohjelma ovat keskeisessä asemassa ohjaamassa toimitilahallinnon toiminnan suunnittelua vuosiksi eteenpäin. Näiden lisäksi julkisessa käytössä olevien kiinteistöjen kunnan ja toimivuuden varmistaminen sekä korjausvelan ja energiatehokkuuden hallinta ja ympäristötavoitteet ovat tärkeässä roolissa Tilakeskuksen toiminnassa. Kiinteistöjen energiatehokkuus- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisen toimintamalleissa Tilakeskus on myös edelläkävijä ja esimerkin näyttäjä. Kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaoston hyväksymää toimitilaohjelmaa toteutettiin monin tavoin, mm. konserniyhteistyötä tukevan kiinteistöhallinnon ja rakennuttamisen ohjausryhmän (kihara) toiminnalla sekä kiinteistökannan salkutuksen E-salkun eli imagorakennusten usealle vuodelle ajoittuva kunnostusohjelman laa-timisella.

Talonrakennushankkeista valmistui Isorannan leirikeskus. Suurimpia rakenteilla olevia hankkeita ovat Launeen monitoimitalo, Rakokiven monitoimitalo ja Kivimaan koulun laajenusosa sekä Laaksokatu 6:n päiväkotit. Kaupunginsairaalan uudistaminen pääterveysasemaksi valmistui viimeisiltäkin osin alkuvuodesta 2019. Paavolan kampusalueen hankkeiden suunnittelua vietiin eteenpäin kiivaassa tahdissa. Käyttösuunnitelmaa toteutettiin suunnitellussa aikataulussa muutama vähäistä poikkeusta lukuun ottamatta. Kaupungin taide- ja muotoilukeskuksen (LAD) vuokratilat rakentuvat Malskille yksityisenä investointihankkeena. Yksityisrahoitusmallilla toteutettavaa hotelli- ja vesiliikuntakeskushanketta Ranta-Kartanoon valmisteltiin yhteistyössä kaupungin ja yksityisen kiinteistökehitysyrityksen kesken. Lisäksi valmisteltiin Renkomäen monitoimitalon elinkaarihanketta. Vuokrahankeista vuoden vaihteessa valmistui palvelutorin I-vaihe.

Tilakeskuksen hallinnoima tilakanta väheni yhteensä noin 9.700 m² verran. Vanhan rakennuskannan poistumaa kertyi myyntien kautta noin 3.500 m² ja purkamisten seurauksena noin 20.100 m², yhteensä noin 23.600 m². Oma tilakanta lisääntyi Nastopolin ja Kirkkokatu 16 (AKK) kiinteistökaupoilla hankituilla rakennuksilla noin 13.300 m². Vuokratilojen lisäystä koulujen tilapäistilarpeisiin kertyi vuoden aikana kaikkiaan noin 5.000 m². Samoin aloitettiin valmistelut kaupungintalon toimintojen siirrosta remontin ajaksi Fellmannin kampukselle syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana.

Kaupungin toimitilakannan rakenteen, toimivuuden ja tehokkaan käytön kehittäminen tapahtuu vaiheittain sivistyksen

palvelualueen palveluverkon kehittämisen rinnalla ja kestää yli nykyisen taloussuunnitelmakauden. Lisäksi etenkin koulujen palveluverkossa tapahtuvat ennakoimattomat tilantarpeen lisäykset tuovat ylimää räisiä haasteita kehittämiseen. Kokonaisuutta ei ole mahdollista rationalisoida kertaheitolla. Kaupungin palvelutuotannon käytöstä poistuvien kiinteistöjen realisointimahdollisuudet riippuvat asemakaavoituksesta, realisoitavien kohteiden kunnosta sekä kulloisestakin markkinatilanteesta. Kehittämistyö tilakannan eheyttämiseksi edellyttää tilakannan luokitukseen perustuvaa riittävän kattavasti suuntaa antavaa pitkän aikavälin suunnitelmaa ja sitoutumista sen toteuttamiseen yli valtuustokausien.

Kiinteistöjen ylläpidossa ja rakennuttamisessa käytössä olevien tietojärjestelmien hyödyntämistä lisätään jatkuvasti Tilakeskuksen toiminnassa. Kiinteistöjen huoltokirja- ja projektipankkijärjestelmä BEM:n uuden käyttöliittymän ja uusien ominaisuuksien hyödyntämistä on otettu käyttöön mm. hankintojen kilpailuttamisessa, tarkastustoiminnassa, sopimusten hallinnassa ja järjestelmän mobiilikäytössä. Kiinteistöjen kulutus-seurantajärjestelmä Enerkey:hin otettiin käyttöön nykyisen tuntitason energian kulutusseurannan lisäksi kohdekohtainen CO₂-päästöraportointi sekä kustannusraportointi.

Rakennusteollisuus RT totesi syksyn 2019 suhdannekatsauksessaan rakentamisen suhdanteen laskevan prosentin verran. Vuonna 2020 laskun arvioidaan kiihtyvän kolmeen prosenttiin. Toisaalta julkinen palvelurakentaminen kipuaa ennätystasolle. Julkisen palvelurakentamisen määrä on voimakkaassa kasvussa. Käynnissä on useita sairaalahankkeita. Lupakehitys ennakoii kasvun kiihtyvän vielä kuluvana vuonna. Koulujen uudisrakentaminenkin jatkuu vilkkaana, mutta uusien aloitusten taso ei yllä enää vuoden 2018 huipputasolle.

Tilastokeskuksen mukaan rakennuskustannukset nousivat vuoden 2019 joulukuussa 0,2 prosenttia vuodentakaisesta. Tarvikepanosten hinnat laskivat 0,2 prosenttia, työpanosten hinnat nousivat 0,2 prosenttia ja palveluiden hinnanmuutosta ei tapahtunut edellisen vuoden joulukuuhun verrattuna. Kiinteistön ylläpidon kustannukset nousivat 2,1 prosenttia vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä vuoden 2018 vastaavasta ajanjaksosta.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 44. Kaksi avoimeksi jäänyttä tehtävää oli täyttämättä. Henkilöstömenot olivat 2,58 milj. euroa ja 3,9 % liikevaihdosta.

Tilakeskuksen henkilöstön yhteistoiminta-elinä toimii työpaikkakokous, joita pidettiin kertomusvuoden aikana kolme kertaa. Henkilökohtaiset kehittämiskeskustelut pidettiin pääosin tammi-huhtikuun aikana koko henkilöstön osalta. Sairauspoissaoloja kertyi yhteensä 284 kalenteripäivää (edellisvuonna 405 pv) eli keskimäärin 6,5 pv/henkilö (edellisvuonna 8,8 pv/hlö).

Sisäinen valvonta ja riskien hallinnan järjestäminen

Tilakeskuksen toimintaa on ohjannut ja valvonut kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaosto kaupunginvaltuuston määrittämien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti.

Sisäisen valvonnan osalta on noudatettu kaupungin konsernihallinnon ja sisäisen tarkastuksen ohjeita sekä toteutettu yksikkökohtaista valvontaa tilakeskuksen johtoryhmässä yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Toiminnan tavanomaista riskien hallintaa ovat urakkasopimuksiin perustuvat rakennustöiden aikaiset ja takuuajan vakuudet ja vakuutukset sekä ns. ulosvuokrattujen kohteiden vuokravakuudet muissa kuin vähäistä taloudellista intressiä omaavissa sopimussuhteissa. Riskien hallintaa kehitetään myös toimintojärjestelmän kehittämällä. Tilaajavastuulain mukaisessa valvonnassa hyödynnetään kaupallista, tilaajalle maksutonta tilaajavastuu.fi -palvelua sekä tarvittaessa Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisteriä. Kauppakirjoissa, vuokrasopimuksissa, urakka-asiakirjoissa ja monissa muissa sopimuksissa käytetään vakiintuneita, tarkastettuja sopimusehtoja. Poikkeuksellisten sopimusehtojen tarkastamisessa käytetään kaupungin lakimiesten asiantuntemusta.

Kiinteistöjen turvallisuus- ja ilkvaltariskien hallinnan keinona käytetään monia teknisiä järjestelmiä kuten kameravalvontaa, kulunvalvontajärjestelmiä, paloturvallisuusjärjestelmiä sekä keskitettyä rakennusautomaatiojärjestelmää. Myös sähköinen BEM-huoltokirja palvelee omalta osaltaan teknisten riskien hallintaa.

Toiminnan tunnuslukuja

Toimintavuoden aikana valmistui yhteensä noin 31,7 milj. euron arvosta osin uutta ja osin uudistettua rakennuskantaa kirjattavaksi tilakeskuksen taseeseen. Merkittävimmät valmistuneet hankkeet ovat Pääterveysaseman 2-vaihe ja Isorannan leirikeskus.

Käytöstä poistuneita huonokuntoisia rakennuksia purettiin 8 kpl (noin 20.200 m²), joista merkittävin oli Tiirismaan koulun rakennus. Kohdemyyntejä toteutui 5 kpl, joista merkittävin oli Venlantie 14 entinen päivähoitorakennus.

Tilakeskuksen liikevaihto oli 66,4 milj. euroa (edellisvuonna 62,3 milj. euroa) ja liikeylijäämä oli plussalla 5,79 milj. euroa (edellisvuonna 1,84 milj. euroa).

Tilikauden ylijäämä oli 2,00 milj. euroa (edellisvuonna alijäämä 1,05 milj. euroa). Käyttötaloutta ovat kurittaneet erityisesti koulujen ja päiväkotien jatkunut väistötilatarve tilakustannuksineen sekä käyttöomaisuudesta tehdyt 3,82 milj. euron lisäpoistot. Lisäpoistoja tehtiin seuraavista rakennuksista: Salinkallion koulu, Kannaksenkatu 22, Kaarikadun päiväkotikoti, Saksalan päiväkotikoti, Timonkadun päiväkotikoti, Kirkonkylän koulu, Kukkasen koulu.

Omien toimitilojen ylläpitoon käytettiin yhteensä noin 12,1 milj. euroa (edellisvuonna noin 12,6 milj. euroa) ja talonrakennusinvestointeihin yhteensä 49,8 milj. euroa (edellisvuonna 48,5 milj. euroa). Investointihankkeita aktivoitiin yhteensä 37,1 milj. euron edestä ja pitkäaikaisen velan määrä kasvoi

kaikkiaan 25,0 milj. eurolla. Tilakeskuksen pitkäaikainen korollinen velka kaupungille oli tilikauden päättyessä 334 milj. euroa (edellisvuonna 309 milj. euroa).

Huoltokirjajärjestelmään (BEM) tuli vuoden aikana palvelupyynnöitä yhteensä 2181 kpl (edellisvuonna 2.513 kpl).

Tilojen ja omaisuuden määrä

Tilakeskuksen omistajahallinnassa oli tiloja vuoden lopussa yhteensä 397.600 m² ja vuokrahallinnassa on markkinoilta vuokrattuja tiloja 81.900 m². Kaupungin oman palvelutuotannon käytössä tiloista oli 328.500 m², josta 94,5 % oli sivistyksen palvelualueen, 4 % konsernihallinnon ja 1,5 % kaupunkiympäristön palvelualueen käytössä. Tilakannasta ulos vuokrattuja tiloja (mukaan lukien konserniyhtiöt) oli 106.200 m², josta Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymälle vuokrattuja tiloja oli 64.100 m².

Tilakeskuksen koko tase oli 353 milj. euroa (edellisvuonna 328 milj. euroa), rakennuskannan jälleenhankinta-arvo on noin 1000 milj. euroa ja tekninen arvo noin 750 milj. euroa.

Muutoksia toimitilakannassa

Toimitilakannan salkutuksen perusteella D-salkkuun kuuluvan tilakannan poistuman kerryttämistä on jatkettu koko kuluneen vuosikymmenen ajan. Vuosien 2010 -2018 aikana kaupungin toiminnoille tarpeettomiksi käyneiden tilojen poistumaa purkamisten ja myyntien kautta kertyi noin 130.000 m² ja vuoden 2019 aikana poistui lisää noin 23.600 m².

Talous

Tilakeskuksen käyttötaloudessa haasteena on ollut viime vuosina koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmat ja niiden takia toteutetut merkittävät väistötilajärjestelyt. Nykyisentasoinen vuokratulorahoitus ei ole riittänyt kaiken menokasvun katteeksi. Vuosina 2014–2018 tilakeskuksen taloutta on tasapainotettu tilapäisellä sisäisen korkomenon kahden prosenttiyksikön alennuksella, vuoden 2019 sisäinen korko oli 1,25 %. Vuoden 2019 osalta Tilakeskuksen tulos oli ylijäämäinen mm. pitkäjänteisen energiatehokkuustoiminnan, normaalia lämpimämmän vuoden sekä suunnitelmallisen kunnossapitotoiminnan ansiosta.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä 2,0 milj. euroa esitetään lisättäväksi edellisten tilikausien ylijäämään.

LAHDEN TILAKESKUS

TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2019	1.1. - 31.12.2018
Liikevaihto	66 420 002,31	62 298 396,49
Valmistus omaan käyttöön	537 973,16	896 428,30
Liiketoiminnan muut tuotot	145 820,26	355 496,67
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 686 464,14	-7 671 894,48
Palvelujen ostot	-13 336 783,36	-13 951 025,13
	<u>-21 023 247,50</u>	<u>-21 622 919,61</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 124 008,85	-2 066 279,49
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-394 007,06	-408 257,10
Muut henkilösivukulut	-63 581,68	-71 660,21
	<u>-2 581 597,59</u>	<u>-2 546 196,80</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-24 053 728,30	-24 652 216,82
Arvonalentumiset	-98 887,28	0,00
	<u>-24 152 615,58</u>	<u>-24 652 216,82</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-13 560 450,74	-12 884 284,78
Liikelyi-/alijäämä	5 785 884,32	1 844 703,45
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	324,61	396,58
Kunnalle maksetut korkokulut	-3 864 740,28	-2 963 792,20
Muut rahoituskulut	-1 583,38	-12 708,81
	<u>-3 865 999,05</u>	<u>-2 976 104,43</u>
Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä	1 919 885,27	-1 131 400,98
Yli-/alijäämä ennen varauksia	1 919 885,27	-1 131 400,98
Poistoeron lisäys/vähennys	82 075,59	82 075,59
Tilikauden yli-/alijäämä	2 001 960,86	-1 049 325,39
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,74	0,59
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	1,74	0,59
Voitto, %	2,89	-1,82

LAHDEN TILAKESKUS

TASE	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	4 219 813,01	4 859 467,91
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	965 898,41	943 671,41
Rakennukset	278 866 854,58	269 343 549,41
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15 233 218,04	15 521 816,75
Koneet ja kalusto	381 857,26	443 424,60
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	50 588 252,56	33 867 736,87
	<u>346 036 080,85</u>	<u>320 120 199,04</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	2 271 834,20	2 271 834,20
	2 271 834,20	2 271 834,20
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	109 652,45	322 263,72
Muut saamiset	673 461,59	548 855,10
Siirtosaamiset	161 689,19	206 581,48
	<u>944 803,23</u>	<u>1 077 700,30</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>353 472 531,29</u>	<u>328 329 201,45</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	8 601 531,48	9 650 856,87
Tilikauden yli-/alijäämä	2 001 960,86	-1 049 325,39
	<u>10 603 492,34</u>	<u>8 601 531,48</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 010 926,09	1 093 001,68
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	334 179 222,13	309 179 222,13
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	789 884,06	81 009,90
Ostovelat	6 255 706,84	8 688 623,57
Muut velat	48 592,28	63 822,85
Siirtovelat	584 707,55	621 989,84
	<u>7 678 890,73</u>	<u>9 455 446,16</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>353 472 531,29</u>	<u>328 329 201,45</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	3,29	2,95
Suhteellinen velkaantuneisuus, %*	513,56	508,56
Kertynyt ylijäämä 31.12. 1000 €	10 603	8 602
Lainakanta 31.12. 1000 €	334 969	309 260

LAHDEN TILAKESKUS

RAHOITUSLASKELMA	2019	2018
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	5 785 884,32	1 844 703,45
Poistot ja arvonalentumiset	24 152 615,58	24 652 216,82
Rahoitustuotot ja -kulut	-3 865 999,05	-2 976 104,43
Tulorahoituksen korjaukset	-124 432,40	283 704,38
	25 948 068,45	23 804 520,22
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-49 855 172,20	-48 576 171,81
Rahoitusosuudet investointimenoihin	406 822,11	243 185,32
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	143 940,00	8 486 929,00
	-49 304 410,09	-39 846 057,49
Toiminnan ja investointien rahavirta	-23 356 341,64	-16 041 537,27
Rahoituksen rahavirta		
	0,00	0,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	25 000 000,00	12 800 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	708 874,16	-306 320,41
	25 708 874,16	12 493 679,59
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	132 897,07	397 070,49
Korottomien velkojen muutos muilta	-2 485 429,59	3 150 787,19
	-2 352 532,52	3 547 857,68
Rahoituksen rahavirta	23 356 341,64	16 041 537,27
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-65 779 175,43	-64 759 233,02
Investointien tulorahoitus, %	52,73	48,66
Lainanhoitokate	7,75	8,94
Quick ratio	0,1	0,1
Current ratio	0,1	0,1

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI**TOIMINTAKERTOMUS****Toiminta-ajatus**

Kaupunginorkesteri tarjoaa monipuolisilla konserteillaan erityisesti lahtelaisille elämänlaatua parantavia ja henkistä virkistymistä lisääviä elämyksiä. Orkesteri jatkaa kansainvälistä näkyvää työtään ja näin toimii yhtenä kaupungin merkittävistä vahvuustekijöistä.

Intendentin katsaus

Toimintavuosi oli kolmas kokonainen kalenterivuosi Dima Slobodenioukin toimiessa orkesterin ylikapellimestarina ja Sibelius-festivaalin taiteellisena johtajana. Kansainvälinen Sibelius-festivaali järjestettiin Sibeliustalossa 20. kerran. Festivaalin kansainvälinen orkesterivieras oli Tukholman kuninkaallinen filharmoninen orkesteri.

Yhteistyötä Hämeenlinnan kaupungin kanssa jatkettiin konserttievailuin ja lasten- ja nuorten kanssa tehtävä työ oli edelleen yksi orkesterin painopistealueista.

Henkilöstö

Orkesterin henkilöstössä oli tilikauden päättyessä kaksi vakinaista viranhaltijaa, 69 toistaiseksi palkattua kokoaikaista työntekijää ja kuusi määräaikaista työntekijää. Määräaikaiset työntekijät toimivat pitkäaikaisten työlomien sijaisina tai avoimien tehtävien hoitajina.

Ympäristötekijät

Kaupunginorkesteri jatkoi Hiilivapaa Sinfonia Lahti -hanketta istuttamalla 6.000 kuusentainta kompensoimaan yleisön liikumisesta muodostuvia päästöjä.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Riskikartoitus tehdään Lahden kaupunginorkesterissa säännöllisesti. Edellinen päivitys tehtiin joulukuussa 2017 ja annettu tuolloin tiedoksi kaupungin turvallisuus- ja riskienhallintapäällikölle. Kartoitus todettiin ajantasaiseksi tammikuussa 2020. Riskienhallintaan ja -seurantaan osallistuvat kaikki hallinnon työntekijät oman vastuualueensa osalta.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa.

Orkesterin sitova tulostavoite, tilikauden alijäämä oli 67.900,00 euroa. Tulostavoitetta ei saavutettu vaan tilikauden alijäämäksi muodostui 217.312,86 euroa, talousarviopoikkeaman ollessa 149.412,86 euroa.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden alijäämä 217.312,86 euroa esitetään kirjattavaksi taseen oman pääoman liikeylijäämä/alijäämän tilille.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Orkesterin toiminnalliset tavoitteet sisältyivät sivistyksen palvelualueen tavoitteisiin ja toteutuminen raportoidaan sivistyksen palvelualueen tavoitteiden toteutumana yhteydessä.

Tuottavuustoimenpiteet

Eriyppisten konserttien lippujen hinnoittelulla tavoiteltiin tulolisäyksiä, ja lisäksi toimintavuoden aikana hankittiin ulkopuolista rahoitusta tuotantoihin. Tehokkailla ja kohdennetuilla markkinointitoimenpiteillä tavoiteltiin yleisömäärien kasvua.

Taloudellinen tilanne otettiin huomioon ohjelmistosuunnittelussa. Avustajia sekä työ- ja sairauslomasijaisia kiinnitettiin tarkasti kohdentaen vain välttämättömissä tilanteissa. Taloutta tasapainotettiin näin säästämällä palkkakuluista.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut

	TP2016	TP2017	TP2018	TP2019
Julkisia konsertteja	63	60	86	78
* Kuulijoita em. konserteissa	43 499	41 368	53 910	43 705
Muita esiintymisiä (tilausesiintymiset, ulkomaan konsertit, pienryhmät)	79	94	64	142
* Kuulijoita em. esiintymisissä	6 695	15 703	5 294	17 305
Kuulijoita yhteensä	50 194	57 071	59 204	61 010
Valtionosuus				
* Henkilötyövuodet	84	84	84	84
* Valtionosuus 1 000 €	1 632	1 516	1 499	1 488

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2019	1.1. - 31.12.2018
Liikevaihto	767 639,80	790 259,95
Liiketoiminnan muut tuotot	17 735,96	20 104,76
Muut tuet ja avustukset	143 000,00	104 000,00
Tuet ja avustukset kunnalta	4 780 000,08	4 672 600,04
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-23 295,87	-27 262,23
Palvelujen ostot	-1 143 296,76	-1 052 993,34
	<u>-1 166 592,63</u>	<u>-1 080 255,57</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 271 365,31	-3 233 464,85
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-627 649,60	-637 609,76
Muut henkilösivukulut	-95 435,71	-110 586,84
	<u>-3 994 450,62</u>	<u>-3 981 661,45</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-32 274,17	-21 432,33
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-732 324,69</u>	<u>-760 213,96</u>
Liikelyi-/alijäämä	-217 266,27	-256 598,56
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	19,07	5,82
Muut rahoituskulut	-65,66	-127,40
	<u>-46,59</u>	<u>-121,58</u>
Tilikauden yli-/alijäämä	-217 312,86	-256 720,14
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-40,58	-33,23
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-40,58	-33,23
Voitto, %	-28,31	-32,49

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TASE	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	147 903,07	154 977,24
	<u>147 903,07</u>	<u>154 977,24</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 086,33	20 474,95
Saamiset kunnalta	1 079 528,70	1 261 913,65
Muut saamiset	69 078,40	58 927,71
Siirtosaamiset	8 731,29	12 474,57
	<u>1 158 424,72</u>	<u>1 353 790,88</u>
Rahat ja pankkisaamiset	100,00	100,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>1 306 427,79</u>	<u>1 508 868,12</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	644 152,38	900 872,52
Tilikauden yli-/alijäämä	-217 312,86	-256 720,14
	<u>426 839,52</u>	<u>644 152,38</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	21 528,69	21 528,69
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	97 510,62	67 970,20
Ostovelat	115 460,54	136 016,14
Muut velat	70 299,40	68 840,42
Siirtovelat	574 789,02	570 360,29
	<u>858 059,58</u>	<u>843 187,05</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>1 306 427,79</u>	<u>1 508 868,12</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	35,31	44,70
Suhteellinen velkaantuneisuus, % *	13,32	13,88
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	427	644
Lainakanta 31.12. 1000 €	0	0

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

RAHOITUSLASKELMA	2019	2018
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	-217 266,27	-256 598,56
Poistot ja arvonalentumiset	32 274,17	21 432,33
Rahoitustuotot ja -kulut	-46,59	-121,58
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	0,00
	<u>-185 038,69</u>	<u>-235 287,81</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-25 200,00	-39 754,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	0,00
	<u>-25 200,00</u>	<u>-39 754,00</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-210 238,69	-275 041,81
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00	-3 312,10
Saamisten muutos kunnalta	182 384,95	139 913,32
Saamisten muutos muilta	12 981,21	11 544,26
Korottomien velkojen muutos muilta	14 872,53	126 896,33
	<u>210 238,69</u>	<u>275 041,81</u>
Rahoituksen rahavirta	210 238,69	275 041,81
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	100,00	100,00
Rahavarat 1.1.	100,00	100,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-8 707,83	617 799,04
Quick ratio	1,5	1,7
Current ratio	1,5	1,7

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Kaupunginteatteri on laadukas, omaleimainen ja ohjelmistoltaan monipuolinen metropolialueen pohjoinen keskusteatteri ja Lahden keskeinen vetovoimatekijä. Teatteri järjestää teatteriesityksiä omana tuotantonaan ja yhteistuotantoina. Ohjelmistonsa täydentämiseksi teatteri järjestää koti- ja ulkomaisia teatterivierailuja ja muita kulttuuriesityksiä.

Teatterinjohtajan katsaus

”Koskettavaa draamaa ja elähdyttävää musiikkiteatteria”. Näin voi luonnehtia teatterin kulunutta vuotta. Myös lapsille suunnattu teatteri pysyi tärkeänä osana ohjelmistoamme, samoin kuin yhteistyö kaupungin perusopetuksen ja kulttuurikasvatusohjelman kanssa. Teatteri toimii muutenkin yhteistyöhakuisesti: produktiot teatterikentän ammattilaisten sekä osallisuutta lisäävä toiminta kaupunkilaisten kanssa leimaavat teatterin viime vuotta. Otimme merkittävän askeleen tuotantotapojen uudistamisessa ja käynnistimme sisäisen prosessin, jossa yhdenvertaisuus toimintatapana nousee korostetusti esille.

Henkilöstö

Kaupunginteatterin henkilöstömäärä tilikauden päättyessä oli 86 vakinaista koko tai osa-aikaista viranhaltijaa tai työntekijää sekä 47 tilapäistä ja osa-aikaista työntekijää määräaikaisissa työsuhteissa. Tilapäiset työntekijät ovat pääsääntöisesti vierailevia suunnittelijoita, taiteilijoita ja avustajia, joiden palkkausperusteena on teoksen harjoitus- tai esityskerta. Lisäksi määräaikaisia työntekijöitä työskentelee sijaisuuksissa. Vapautuvien tehtävien täyttämistä harkitaan tapauskohtaisesti. Teatteri käyttää mm. aula- ja eteispalvelussa vuokratyövoimaa. Syksyllä aloitti uutena työntekijänä tuottaja.

Ympäristötekijät

Teatteritalon ja esitysten valaisemiseen käytettävän energian minimointiin on kiinnitetty huomiota.

Näytelmien pukuja ja lavasteita varastoidaan ja hyödynnetään yhä uudelleen. Käytöstä poistettava lavastus- ja pukumateriaalit kierrätetään.

Lipunmyynnin osalta verkkokaupan osuus kokonaisymyynnistä tulee jatkossa lisääntymään.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kaupunginteatterilla on tilikauden aikana tarkistettu riskienhallintasuunnitelma. Tilinpäätökseen liittyvä itsearviointi suoritettiin tilikauden päätteeksi ja annettiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumista koskeva selvitys.

Lipunmyyntijärjestelmän maksu- ja myyntitapahtumat siirretään eräajoina kaupungin taloushallinnon järjestelmiin.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tulos esitetään tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitus esitetään rahoituslaskelmassa.

Teatterin sitova tulostavoite alkuperäisessä talousarviossa oli, tilikauden yli-/alijämä 0 euroa. Valtuusto muutti tulostavoitetta syksyllä, jonka jälkeen sitovuustaso on -68 300 euroa. Teatterin tulos vuodelta 2019 oli 153 193 euroa ylijäämäinen.

Tilikauden ylijäämä muodostui kulujen alittumisesta. Kulut alittuivat materiaali- ja palvelukuluissa, henkilöstökuluissa, poistoissa sekä tekijänoikeusmaksuissa, jotka ovat sidoksissa pääsylipputuloihin. Liikevaihto jäi noin 165 000 euroa alle talousarviossa arvioitun, mikä johtui pääsylipputulolle asetusta liian korkeasta tavoitteesta. Liikevaihto kasvoi kuitenkin vuoden 2018 tilinpäätökseen verrattuna noin 80 000 euroa. Kokonaiskatsojamäärä jäi alle tavoitteen ja vuoden 2018 katsojamäärän. Tulot euroa/katsoja oli kuitenkin korkeampi, mikä johtui hyvin katsojia liikkeelle saaneesta musikaalista, jonka liput ovat kalliimpia kuin puhenäytelmien.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä 153 193 euroa esitetään kirjattavaksi taaseen oman pääoman liikeylijäämän/-alijäämän tilille.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Teatterin toiminnalliset tavoitteet sisältyivät sivistyksen palvelualueen tavoitteisiin ja toteutuminen raportoidaan sivistyksen palvelualueen tavoitteiden toteutuman yhteydessä. Vuonna 2019 selvitettiin teatterin mahdollista yhtiöittämistä. Kaupunginhallitus päätti, ettei teatterin toimintaa yhtiöitetä.

Tuottavuustoimenpiteet

Teatterin ensi-illat keskistettiin pääosin syysnäytäntökauteen, jolloin on sesonki ja kysyntä suurimmillaan. Ensi-illoja järjestettiin yhdeksän, joista kolme oli yhteistuotantoja. Yhteistyötä tehtiin mm. Tiirismaan lukion musiikkilajan kanssa. Omien tuotantojen lisäksi ohjelmistossa oli vierailunäytäntöjä. Teatterissa järjestettiin tilavuokrauksen kautta 7 tilaisuutta mm. YLE järjesti teatterin tiloissa kolme Pikku-Kakkosen joulukonserttia. Tilavuokrauksen kautta järjestettyihin tilaisuuksiin osallistui yhteensä 4 571 henkilöä.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019
Katsojia	70 127	81 418	81 169	83 664	74 477
Ensi-illoja	10	10	7	8	9
Esityskertoja*	372	336	320	323	282
Tulot/€/katsoja**	22,4	26,22	25,41	25,58	27,63
Valtionosuuden perusteet:					
henkilötyövuodet	120	120	120	120	120
Valtionosuus 1.000 €	2 494	2 343	2 275	2 275	2 266

* Tunnusluku sisältää tilaisuudet, joista tilastoitu teatterin katsojat. Esitysten lukumäärän vaihtelut selittää ensi sijassa pienen Aino studionäytämön ja lämpiön Satunurkan esitysmäärien vaihtelu. Teatterinäytäntöjen lisäksi teatterin järjestämiin 178 yleisötyön tilaisuuteen osallistui 4 571 henkilöä.

**Tunnusluku ei sisällä kaupungin toiminta-avustusta ja Teatteri- ja orkesterilain mukaista valtionosuutta.

Lahden kaupungin teatteritoimintaan saama valtionosuus perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamien henkilötyövuosien lukumäärään. Henkilötyövuodet määräytyvät pääosin teatterin toteutuneiden kustannusten (pois lukien tilakustannukset ja kustannuslaskennalliset erät) mukaan. Vuonna 2019 yhden vahvistetun henkilötyövuoden valtionosuuden arvo oli 18 882,69 euroa.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2019	1.1. - 31.12.2018
Liikevaihto	2 057 715,29	1 980 327,53
Liiketoiminnan muut tuotot	198 631,67	159 972,21
Tuet ja avustukset kunnalta	6 787 000,08	6 657 200,08
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-282 417,07	-279 967,92
Palvelujen ostot	-1 407 082,09	-1 370 809,44
	<u>-1 689 499,16</u>	<u>-1 650 777,36</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 774 121,50	-3 688 647,60
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-871 400,83	-879 689,26
Muut henkilösivukulut	-112 757,26	-128 901,68
	<u>-4 758 279,59</u>	<u>-4 697 238,54</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-215 263,94	-238 210,55
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-2 215 876,36</u>	<u>-2 131 697,56</u>
Liikelyli-/alijäämä	164 427,99	79 575,81
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	41,65	30,62
Kunnalle maksetut korkokulut	-7 815,88	-7 815,84
Muut rahoituskulut	-3 460,32	-3 184,81
	<u>-11 234,55</u>	<u>-10 970,03</u>
Tilikauden yli-/alijäämä	153 193,44	68 605,78
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-94	-31
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	-94	-31
Voitto, %	7,44	3,46

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TASE	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	3 384,37
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	210 319,04	249 774,09
Koneet ja kalusto	270 423,92	280 505,94
Ennakkomaks ja keskener hank	0,00	13 400,00
	<u>480 742,96</u>	<u>547 064,40</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	19 221,24	15 506,04
Saamiset kunnalta	494 698,81	126 904,63
Muut saamiset	128 564,10	102 539,16
Siirtosaamiset	0,00	26 409,38
	<u>642 484,15</u>	<u>271 359,21</u>
Rahat ja pankkisaamiset	3 600,00	3 600,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>1 126 827,11</u>	<u>822 023,61</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	-508 402,99	-577 008,77
Tilikauden yli-/alijäämä	153 193,44	68 605,78
	<u>-355 209,55</u>	<u>-508 402,99</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	260 528,90	260 528,90
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	0,00	0,00
Saadut ennakot	214 917,50	156 557,00
Ostovelat	139 158,24	139 822,70
Muut velat	120 581,05	106 317,64
Siirtovelat	746 850,97	667 200,36
	<u>1 221 507,76</u>	<u>1 069 897,70</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>1 126 827,11</u>	<u>822 023,61</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuus, %	-38,95	-76,40
Suhteellinen velkaantuneisuus, % *	14,01	13,34
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	-355	-508
Lainakanta 31.12. 1000 €	261	261

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

RAHOITUSLASKELMA	2019	2018
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/ alijäämä	164 427,99	79 575,81
Poistot ja arvonalentumiset	215 263,94	238 210,55
Rahoitustuotot ja -kulut	-11 234,55	-10 970,03
	368 457,38	306 816,33
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-148 942,50	-146 585,17
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Investointien rahavirta	-148 942,50	-146 585,17
Toiminnan ja investointien rahavirta	219 514,88	160 231,16
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00	-71 408,82
	0,00	-71 408,82
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-367 794,18	-126 904,63
Saamisten muutos muilta	-3 330,76	-20 728,76
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0,00	
Korottomien velkojen muutos muilta	151 610,06	59 711,05
Rahoituksen rahavirta	-219 514,88	-87 922,34
Rahoituksen rahavirta	-219 514,88	-159 331,16
Rahavarojen muutos	0,00	900,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	3 600,00	3 600,00
Rahavarat 1.1.	3 600,00	2 700,00
	0,00	900,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, €	369 416,93	261 759,27
Quick ratio	0,6	0,3
Current ratio	0,6	0,3

Taseyksiköiden sitovuustasojen ylitykset

Taseyksiköiden sitovuustasoksi on määritelty tilikauden yli-/alijäämä.

Lahden kaupunginorkesteri 1 000 €	Talousarvio	TA-muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tilikauden yli-/alijäämä	0,0	-67,9	-67,9	-217,3	-149,4

Liikunta- ja kulttuurilautakunta (29.1.2020/§2): Lahden kaupunginorkesterin sitovuustasolla (tilikauden yli-/alijäämä) talousarvion 2019 mukainen -67 900 tulos heikkeni ja orkesterin alijäämä on -217 313 euroa, jolloin talousarviopoikkeama on -149 413 euroa.

Syynä sitovasta tavoitteesta poikkeamiseen on liikevaihdon jääminen tavoitteestaan. Pääsylipputulot eivät toteutuneet arvioidun mukaisesti, mutta menoissa saavutettiin säästöä talousarvioon nähden.

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT JA TOSITELAJIT

Luettelo vuonna 2019 käytetyistä kirjanpitokirjoista:

Päiväkirja	sähköisessä arkistossa
Pääkirja	sähköisessä arkistossa
Käyttöomaisuuskirjanpito	sähköisessä arkistossa
Ostoreskontra	sähköisessä arkistossa
Myyntireskontra	sähköisessä arkistossa
Palkkakirjanpito	sähköisessä arkistossa
Varastokirjanpito	sähköisessä arkistossa
Konsernikirjanpito	atk-tulosteena
Lainat (anto- ja ottolainat)	sähköisessä arkistossa
Haltijavelkakirjat ja panttikirjat	atk-tulosteena
Takaussitoumukset	atk-tulosteena
Lahjoitusrahastot	atk-tulosteena
Rahoitusosuuskortisto	atk-tulosteena
Tasekirja	erikseen sidottu paperisena
Tase-erittelyt	erikseen arkistoitu paperisena

Käytetyt tositelajit:

Muistiotositteet	SA
Muistiotositteet, sähköinen hyväksyntä	SP
Muistiotositteet, excel-sisäänluku	SE
Muistiotositteet (jaksotukset)	SB
Jaksotuksen purku	JP
Muistiotosite (yrityksen sisäinen laskutus)	KU
Muistiotosite (toistuvaistosite)	KT
Muistiotosite (toistuvaissuoritus - ulkoinen)	ST
Muistiotosite (yritysten välinen kirjaus)	Y1
ALV-vero kauden vaihteessa	SV
Laskujen maksatus	R2
Sähköiset ostolaskut (IP), veloitus	KR
Sähköiset ostolaskut (IP), hyvitys	KG
Ostoreskontra (toimittajat suoritus)	KZ
Laskutus- ja myyntireskontratositteet	RV
Myyntireskontra (asiakas suoritus)	DZ
Myyntireskontra (korkolasku)	DA
Tasaustosite (reskontra käsinkuittaus)	AB
Maksunpalautus asiakkaalle	ZP
Luottotappiokirjaus	LT
KOM purku taseeseen	PU
KOM kirjaus	AA
KOM poistokirjaus	AF
COFI-täsmäytys	SC
Maksuselvitys	ZV
Rahoitus	R1
Tositetiliotteet	SK
F.K. palkkaliittymä	L1
TEM matkalaskuliittymä	L2
CPU-kassapankkiliittymä	L4
Lippupiste In-House	L7
Lomapalkkavaraukset	L8

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Lahdessa 30. päivänä maaliskuuta 2020

Kaupunginjohtaja

Pekka Timonen

Lahden kaupunginhallitus

Sirku Hildén

Juha Rostedt

Aleksi Mäntylä

Aletti Basboga

Sonja Falk

Jenna Koskelo

Pekka Komu

Jetta Laakso

Rami Lehto

Toni Putula

Merja Vahter

TILINTARKASTAJAN MERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Lahdessa   päivänä   kuuta 2020

KPMG Oy Ab

Esko Säilä,
JHT, HT

Lahden kaupungin henkilöstökertomus 2019

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	2
2.	Henkilöstö lukuina.....	3
3.	Palvelussuhde ja henkilöstön palkitseminen.....	5
3.1	Lahden kaupunki palkitsee pitkään palvelleita työntekijöitä ja viranhaltijoitaan.....	5
3.2	Henkilöstöideat.....	6
3.3	Työaika hallintaan –hanke	6
4.	Työhyvinvointi.....	7
4.1	Työhyvinvointi lukuina.....	7
4.2	Sairauspoissaolojen määrä on kääntynyt laskuun	10
4.3	Työhyvinvointitoiminta.....	11
5.	Rekrytointi	16
5.1	Jatketaan hyväksi havaittuja toimintamalleja.....	17
5.2	Vuoden 2019 kohokohtia	18
5.3	Suunnitelmia vuodelle 2020	18
5.4	Onnistunutta hakijaviestintää houkuttelevilla työpaikkailmoituksilla	19
5.5	Orkesterin uusi työntekijä	20
6.	Osaamisen kehittäminen.....	21
6.1	Oppimisympäristö kokoaa yhteen Lahden kaupungin henkilöstökoulutuksen.....	21
6.2	Osaamista kehitetään yhteistyössä kumppaneiden kanssa	22
6.3	Osaamismerkit perusopetuksen osaamisen kehittämisessä.....	22

1. Johdanto

Kohti merkityksellistä työelämää

Lahden kaupungin tulevaisuuden visiona on olla rohkea ympäristökaupunki. Kansainvälinen yliopistokaupunki, joka ratkaisee tulevaisuuden haasteita. Kaupunki, jossa teemme rohkeita valintoja sujuvan arjen, hyvinvoinnin ja yrittämisen edistämiseksi. Korostamme arvoina avoimuutta, vastuullisuutta ja yhdessä tekemistä. Visioon ja arvoihin on helppo samaistua.

Minulle on ollut suunnaton ilo ja mahdollisuus tulla mukaan osaksi Lahden kaupungin tarinaa joulukuussa 2019. Henkilöstöjohtajana haluan puhua enemmän tavoitetilasta kuin työaikoihin liittyvästä leimausohjeesta. Toki oman tiimin tehtävänä on edelleen järjestää toimivat henkilöstöhallinnolliset ratkaisut ja huolehtia perusasioista kuten palkanmaksusta. Mutta, haluan puhua myös työn merkityksellisyydestä, vastuullisesta työnantajuudesta ja työntekijälähtöisyydestä. Haluan henkilöstöpalveluiden kehittyvän entistä enemmän koko henkilöstöä tukevaksi ja sparraavaksi yhteistyökumppaniksi. Meidän tulee tukea ja kannustaa organisaatiotamme luomaan yhteistä toimintakulttuuria, joka houkuttelee osaajia, innostaa ja luo merkityksellisyyttä.

Keskustelimme oman henkilöstöpalveluiden tiimini kanssa siitä, mikä luo meille merkityksellisyyttä työelämässä. Yhteinen näkemysemme oli, että työmme merkityksellisyys löytyy hyvän asiakaskokemuksen tuottamisesta esimiehille ja muulle henkilöstölle. Voimme olla auttamassa muita, jotta he onnistuvat omissa tehtävissään. Ja vielä suurempi merkitys meille on, kun olemme välillisesti tuottamassa kuntalaisille erinomaista asiakaspalvelua. Hyvä asiakaskokemus perustuu hyvään työntekijäkokemukseen. Innostunut, motivoitunut ja osaava työntekijä on paras asiakaspalvelija.

Henkilöstökertomuksesta löydät henkilöstöä koskevaa perustietoa ja tietoa toiminnasta. Niiden pohjalta on hienot lähtökohdat lähteä yhteiselle polulle. Haluan Lahden kaupungin olevan jokaiselle työntekijälle paras mahdollinen työpaikka ja erinomainen asiakaskokemuksen tuottaja kuntalaisille. Toivon että voimme luoda yhdessä avoimen, luottamukseen perustuvan ja yhteen hiileen puhaltavan työpaikan, jossa vallitsee yhdessä tekemisen meininki!

Mira Keitaanranta, henkilöstöjohtaja

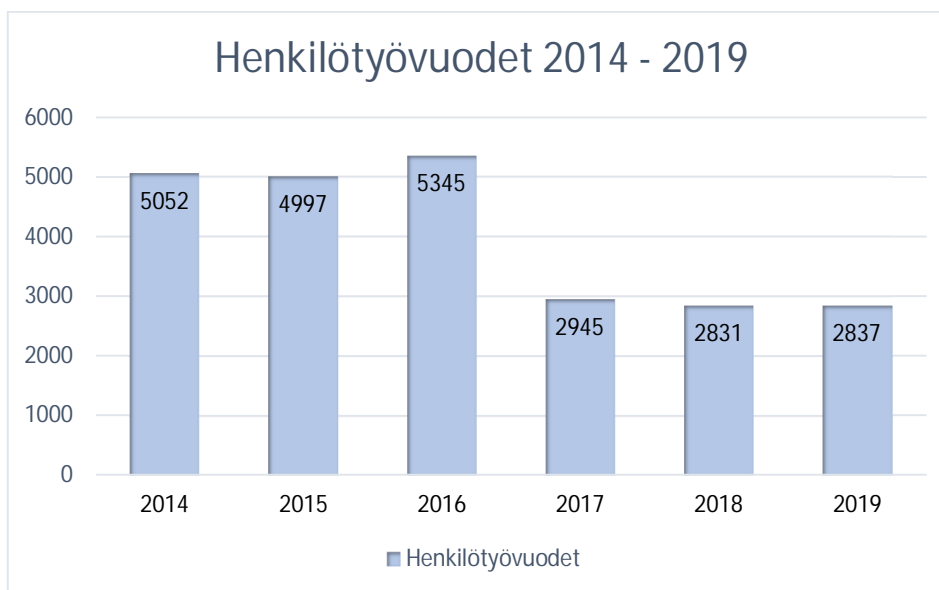
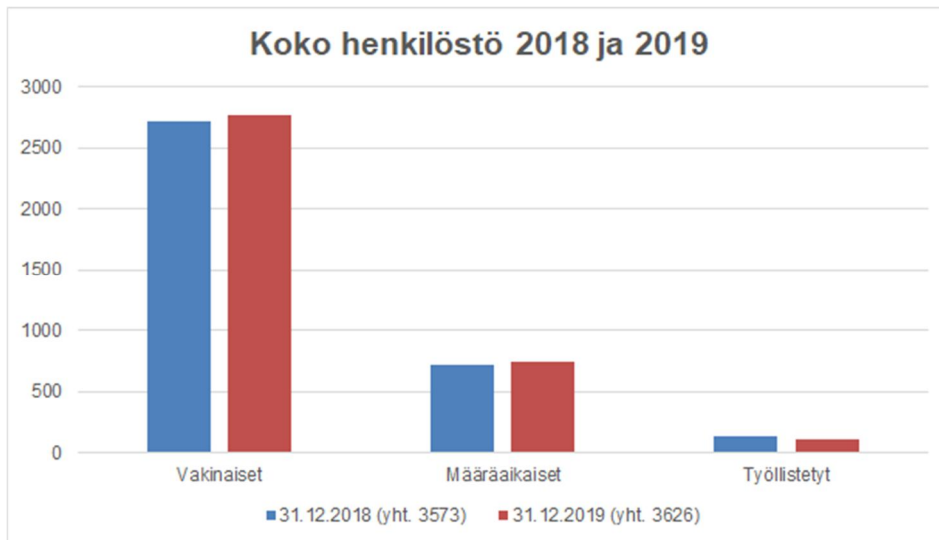

Kuvateksti: Kuvassa Lahden kaupungin henkilöstöjohtaja Mira Keitaanranta.

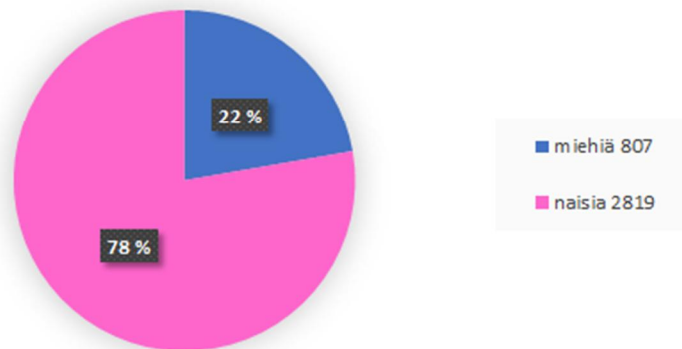
2. Henkilöstö lukuina

Lahden kaupungin palveluksessa oli vuoden 2019 lopussa yhteensä 3 626 henkilöä. Henkilöstöstä 76 % työskentelee vakituisessa palvelussuhteessa. Henkilötyövuosissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna.

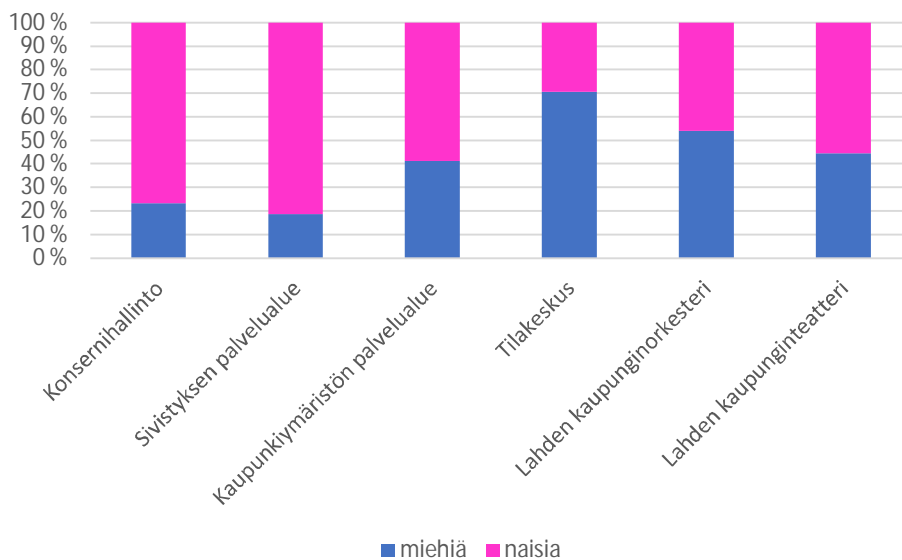
Kaupungin henkilöstökulut olivat vuonna 2019 yhteensä 161,8 milj. euroa (159,3 milj. euroa vuonna 2018). Henkilöstökuluista palkkojen ja palkkioiden osuus oli 123,3 milj. euroa.

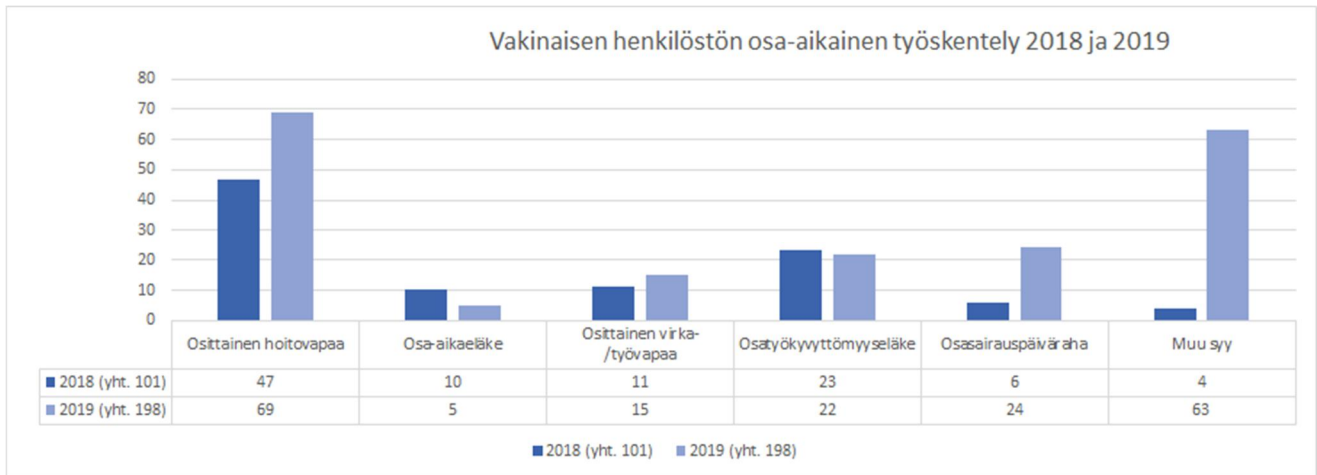
Naisten ja miesten prosenttiosuus koko henkilöstöstä (yhteensä 3626)

Naisten ja miesten prosenttiosuudet koko henkilöstöstä

Ikärakenne 31.12.2019	
sis. vakinaiset, määräaikaiset, työllistetyt	
Ikävuodet	Henkilömäärä
0 – 19	22
20 – 29	317
30 – 39	767
40 – 49	981
50 – 59	1103
60 – 68	419
69 –	17
Kaikki yhteensä	3626

3. Palvelussuhde ja henkilöstön palkitseminen

Palkitsemisen lähtökohtana on henkilöstön tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu ja palkitsemisen avulla Lahden kaupunki edistää tavoitteiden saavuttamista ja arvojen mukaista toimintaa. Palkitsemisuunnitelma sisältää sekä aineellista, että aineetonta palkitsemista. Palkitseminen tukee kaupungin strategian ja toimialojen strategiatulkintojen toteuttamista ja on osa Lahden kaupungin johtamisjärjestelmää. Tavoitteena on myös yhteistyön parantaminen, henkilöstön motivointi, työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen tukeminen sekä työtyytyväisyyden lisääntyminen.

Kaupunkitasoisesti kokoontuu säännöllisesti kolme sopimusalatyöryhmää palkkausjärjestelmien ja palkkausrakenteiden kehittämiseksi. Teknisen alan osalta käynnistettiin työnvaativuuden arviointi järjestelmän päivittäminen. Kunta-alan virka- ja työehtosopimukseen tuli paikallinen järjestelyerä 1.1.2019, sekä tuloksellisuuteen perustuva kertaerä tammikuussa 2019. Lisäksi sopimukseen sisältyi yleiskorotukset 1.4.2019.

Henkilökohtaista lisää maksettiin työntekijöille pitkäaikaisista ja toistuvista erinomaisista työsuorituksista. Henkilökohtaista lisää oli käytössä 2,55 % kunnallisen yleisen virka- työehtosopimuksen ja 4,58 % teknisen sopimuksen palkkasummasta. Vuonna 2019 henkilökohtaista lisää maksettiin 2245 työntekijälle. Kertapalkkioita käytetään yksittäisen erinomaisen työsuorituksen palkitsemisessa niin yksilölle kuin ryhmille.

Lahden kaupunki otti käyttöön henkilöstön liikunta- ja kulttuuriharrastusten tukemiseen ePassi Sportti&Kulttuuri -mobiliiedun. Edun suuruus on vuodessa 50 euroa/ työntekijä. Etua käytti n. 50% kaupungin henkilöstöstä. Suosituimpia käyttömuotoja olivat lippu.fi ja uimahallipalvelut. ePassilla vastattiin henkilöstön toiveeseen liikunta- ja kulttuuriharrastusten tukemisesta.

3.1 Lahden kaupunki palkitsee pitkään palvelleita työntekijöitä ja viranhaltijoitaan

Yhdenjaksoisesta 5 tai 10 vuoden palvelussuhteesta palkkioksi annetaan liikuntaan ja kulttuuriin liittyvä 100 euron suuruinen etu. Yhdenjaksoisesta 20, 30, 40 tai 50 vuoden palvelussuhteesta palkkioksi annetaan 5 päivän palkallinen vapaa.

Lisäksi henkilöstöä muistetaan merkkipäivinä (50 vuotta ja 60 vuotta) 100 euron arvoisella esinelahjalla tai vaihtoehtoisesti kulttuuri- ja liikuntaedulla.

Kaupunki hakee myös kuntaliiton ansiomerkkejä 30 vuotta ja 40 vuotta kunta-alalla palvelleille työntekijöille. Ansiomerkkien luovutustilaisuudet järjestetään keväällä ja syksyllä. Vuonna 2019 oli yhteensä 51 ansiomerkkin saajaa.

Kuvateksti: Syksyn ansiomerkkienjako tilaisuus järjestettiin 5.12.2019 henkilöstöjuhlan yhteydessä, jossa teemana oli 20-luku. Kuvassa ansiomerkkien saajia.

3.2 Henkilöstöideat

Henkilöstöideatoiminnalla kannustetaan henkilöstöä osallistumaan kaupungin toiminnan kehittämiseen ja samalla edistetään hyvää toimintakulttuuria ja luovuutta. Tavoitteena on saada ideoita ja käytännön vinkkejä tavoista, joilla kaupungin palveluita ja toimintaa parannetaan henkilöstön näkökulmasta. Syyskuu oli henkilöstöideoiden teemakuukausi, jolloin henkilöstö kannustettiin ideoiden esittämiseen. Vuoden aikana esitettiin yhteensä 35 ideaa ja niistä on palkittu 17 ideaa. Parhaimmaksi valittiin henkilöstöidea, jossa kehitetään harjoitteluun hakeutumisen prosessia kaupunkiorganisaatioissa.

3.3 Työaika hallintaan –hanke

Vuonna 2019 käynnistettiin kaksivuotinen Työaika hallintaan -hanke. Hankkeen tavoitteena on, että Lahden kaupungilla on yhteisesti sovitut työajanhallinnan toimintamallit ja pelisäännöt. Tavoitteena on myös varmistaa, että käytettävä työajanhallintajärjestelmä mahdollistaa helppokäyttöiset ja työntekijäystävälliset toiminnot eri päätelaitteille, tehokkaan henkilöstöresurssien hallinnan prosessin, automatiikan / robotiikan hyödyntämisen, ajantasaisen seurannan ja raportoinnin huomioiden työaikalain vaatimukset, sekä työajankohdentamisen oikealla tavalla. Hanke toteutetaan yhdessä palvelualueiden kanssa. Hankkeelle on nimetty ohjausryhmä sekä projektiryhmä, joihin on nimetty edustajat palvelualueilta, tietohallinnosta ja hankintapalveluista

4. Työhyvinvointi

Työhyvinvointia pitää johtaa

Vuoden 2019 vuoden aikana on mm käynnistetty työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtamisen -hanke. Kaupunki haluaa erityisesti panostaa henkilöstön työhyvinvointiin. Osana hanketta parannetaan työturvallisuuskulttuuria ja uudistetaan työhyvinvointikysely. Hankkeen tavoitteena on saada parempaa tietoa työhyvinvoinnin tilasta, jotta kehittäminen osataan suunnata jatkossa oikeaan suuntaan.

4.1 Työhyvinvointi lukuina

Terveysperusteiset poissaolot (Sairauspoissaolot)

Kaupungin strategisena tavoitteena on terveysperusteisten sairauspoissaolojen väheneminen ja tavoitetta ollaan saavuttamassa. Kaupungin sairauspoissaolot ovat laskeneet edellisestä vuodesta. Työntekijät olivat poissa sairauden vuoksi keskimäärin 12,9 kalenteripäivää (vuonna 2018 vastaava luku oli 14,4 päivää). Laskua on näin ollen 1,5 kalenteripäivää/työntekijä. Vuonna 2019 sairauspäiviä oli yhteensä 46 679 (vuonna 2018 vastaava luku oli 51 371 päivää).

Terveysperusteisiin poissaoloihin eli sairauspoissaoloihin sisältyvät varsinaiset sairauspoissaolot sekä työtaturmien ja vapaa-ajan tapaturmien aiheuttamat poissaolot.

Sairauspoissaolojen määrä kalenteripäivä/henkilö

Sairauspoissaolot	2017	2018	2019
Konsernihallinto	6,6	16,4	9,4
Sivistyksen palvelualue	14,5	14,3	13,3
Kaupunkiympäristö	13,5	11,0	10,5
Koko henkilöstö	13,9	14,4	12,9

Sairauspoissaolojen, vapaa-ajan tapaturmien ja työtaturmien aiheuttamat poissaolot vuosina 2017–2019

	2017	2018	2019
Sairauspoissaolot	44 255	47 891	44 209
Vapaa-ajan tapaturmat	3 166	1 545	1 354
Työmatka- ja työtaturmat	1 510	1 935	1 116
Yhteensä (kalenteripäiviä)	48 931	51 371	46 679
henkilöt	3 519	3 573	3 626
	13,9	14,4	12,9

Varsinaisten sairauspoissaolojen kalenteripäivät vähenivät 3 682 päivällä. Vapaa-ajantapaturmien vuoksi poissaolopäiviä oli 191 päivää vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työmatka- ja työtaturmien vuoksi sairauspoissaolopäivät vähenivät 819 päivällä. Henkilöitä oli 53 enemmän joulukuussa verrattuna edelliseen vuoteen.

Esimiehen myöntämät poissaolopäivät

Vuodesta 2015 asti esimiehillä on ollut oikeus myöntää sairauslomaa 1-7 kalenteripäivää. Esimiehen myöntämien sairauspoissaolojen keskimäärä on ollut kolmena peräkkäisenä vuonna 1,8 päivää.

	Yhteensä kpl 2017	Yhteensä kpl 2018	Yhteensä kpl 2019
Esimiehen myöntämiä 1 päivää	1835	2101	2208
Esimiehen myöntämiä 2 päivää	1355	1432	1440
Esimiehen myöntämiä 3 päivää	512	518	547
Esimiehen myöntämiä 4 päivää	149	131	154
Esimiehen myöntämiä 5 päivää	48	76	72
Esimiehen myöntämiä 6 päivää	6	10	15
Esimiehen myöntämiä 7 päivää	8	10	11
	3913 ka. 1,79 pv	4278 ka. 1,77 pv	4447 ka. 1,77

Työmatka- ja työtapaturmat

Vuonna 2019 työtapaturmia oli 1116 kalenteripäivää, joista työssä tapahtuneita oli 949 päivää ja työmatkalla sattuneita tapaturmia oli 167. Työtapaturmat ovat lukumääräisesti lisääntyneet, mutta samaan aikaan korvattavien päivien määrä on vähentynyt.

Palvelualue	kalenteri pv 2018	kalenteri pv 2019
Konsernihallinto	236	24
Sivistystoimen palvelualue	1500	1074
Kaupunkiympäristön palvelualue	199	18
Koko henkilöstö	1935	1116

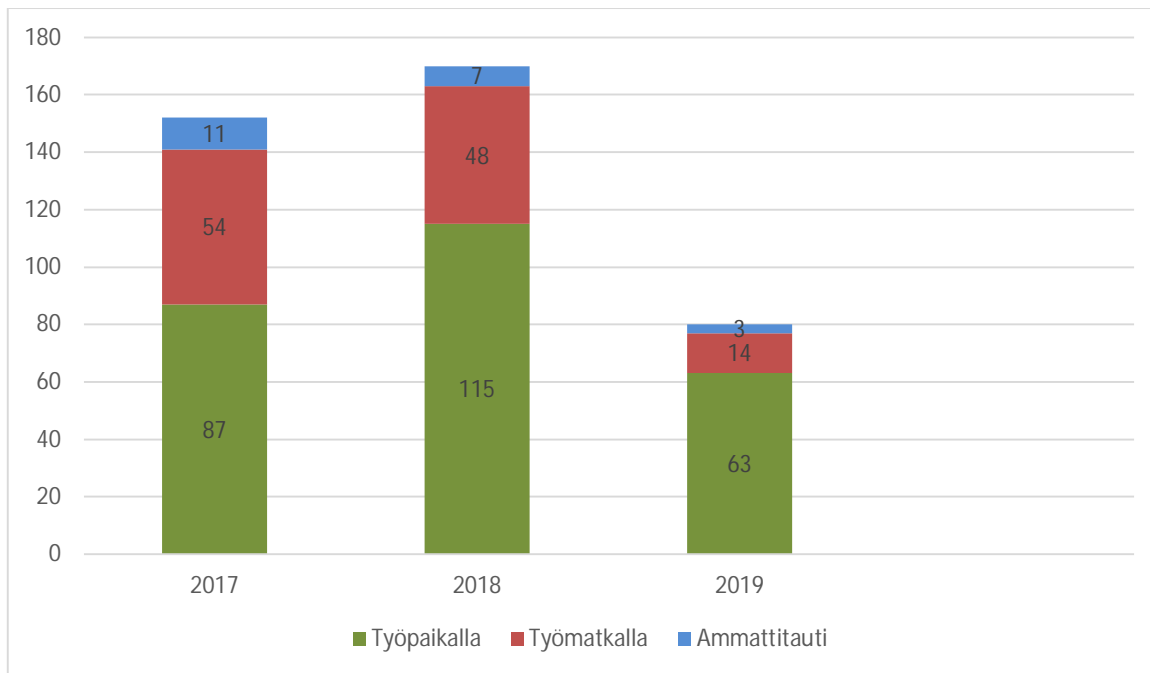
Liukastuminen ja kaatumisen yleisin työtapaturmien syy

Työ- ja työmatkatapaturmien määrä on edelleen kasvussa. Korvattavien päivien lukumäärä on sen sijaan laskenut. Vuonna 2019 sattui 45 (2018 46) työtapaturmaa työmatkalla ja työpaikalla 181 tapaturmaa (2018 172). Työhyvinvointiorganisaatio selvittää jokaisen tapaturman.

Vuonna 2020 käynnistetään turvallisuuskampanja, jonka yhtenä teemana on työ- ja työmatkatapaturmien ehkäisy.

Ammattitautiepäilyt aiheuttivat yhteensä 8 poissaolo päivää. Yhtään uutta ammattitautia ei todettu.

Työtaturmien ja ammattitautien kappalemäärät vuosina 2017 – 2019 (joista aiheutunut sairauspäiviä)

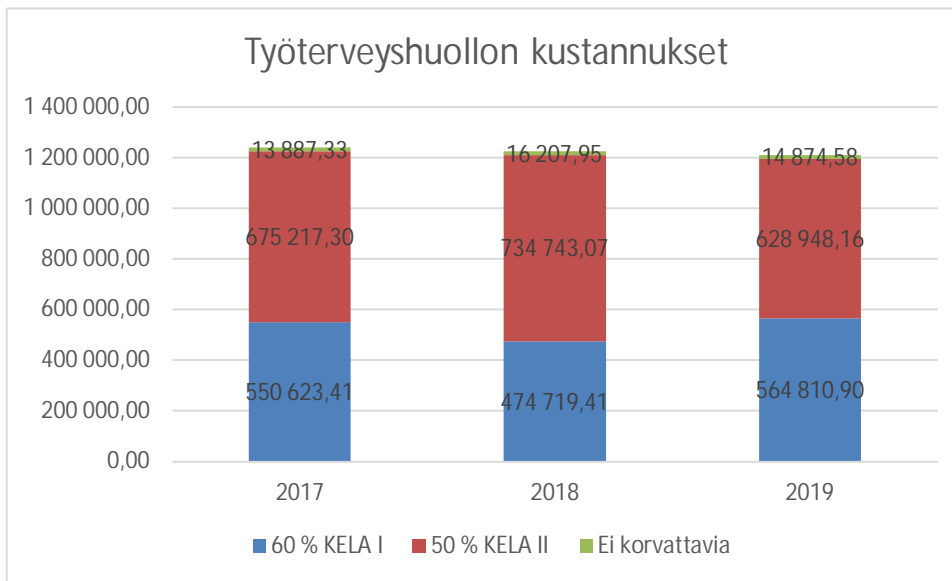

Työterveyshuollon kustannukset

Henkilöstölle järjestetty lakisääteinen ennalta ehkäisevä työterveyshuolto ja vapaaehtoinen yleislääkäritasoinen sairaanhoito aiheuttivat Lahden kaupungille yhteensä noin 1,208 miljoonan euron kustannukset. Kelalta saatavan korvauksen jälkeen nettokustannukset ovat noin 153 euroa henkilöä kohden.

Kaupunki seuraa Kela I ja Kela II korvausluokkien suhdetta. Vuonna 2019 tavoitteena oli 60/40. Tavoitteeseen ei tänä vuonna päästy, korvaussuhde oli Kela I 48 % ja Kela II 52 %. Tavoitteena on siirtää painopistettä pois sairaudenhoidosta kokonaiskulujen nousematta.

Tunnusluku	2017	2018	2019
60 % KELA I	550 623,41	474 719,41	564 810,90
50 % KELA II	675 217,30	734 743,07	628 948,16
Ei korvattavia	13 887,33	16 207,95	14 874,58
Yhteensä	1 239 728,04	1 225 670,43	1 208 633,65
Suhde KELA I	44 %	39 %	47 %
Suhde KELA II	54 %	60 %	53 %
Henkilömäärä	3 519	3 573	3 626
€/ hlö	352,30 €	343,04 €	333,32
€/ hlö KELA:n jälkeen	161,90 €	163,92 €	153,14 €

4.2 Sairauspoissaolojen määrä on kääntynyt laskuun

Sairauspoissaolojen määrän laskuun on tähdätty erilaisin toimenpitein. Osa toimenpiteistä liittyy kuntoutuksiin, osa työkykyä tukeviin toimintamalleihin, lisäksi kaupungin ja työterveyshuollon välistä yhteistyötä on tiivistetty.

Kuntoutuksiin liittyviä toimenpiteitä

Kaupunki on yhdessä Työterveys Wellamon kanssa hakenut KIILA-kuntoutuskursseja eri ammattiryhmille. KIILA on tarkoitettu työelämässä oleville, joiden työkykyä heikentää jokin sairaus ja kuntoutumisen tarve on havaittu. KIILA-kuntoutus tukee työssä kehittymistä ja työelämässä pysymistä. Vuonna 2019 kuntoukseen osallistuminen on ollut palkallista.

Vuonna 2019 oli käynnissä KIILA-kuntoutus koulunkäyntiavustajille, varhaiskasvatuksen avustajille ja –hoitajille. Toimistotyöntekijöille käynnistettiin KIILA-kuntoutusta yhteistyössä PHHYKY:n ja Hollolan kanssa. Näiden ryhmien KIILA-kuntoutus jatkuu vielä alkuvuoden 2020. Myös esimiesryhmää suunniteltiin yhteistyössä PHHYKY:n ja Hollolan kanssa. Esimieskuntoutukseen ei ollut hakijoita. Syksyllä kerättiin halukkaita 2020 alkaviin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiopalveluiden opettajien ryhmiin sekä perhepäivähoitajien ryhmään.

Työkykyä tukevia toimintamalleja

Esimestukea työkyvyttömyystilanteissa on lisätty. Henkilöstöpalveluista on osallistuttu kuluneen vuoden aikana noin 50 työterveysneuvotteluun. Työterveysneuvotteluissa pohditaan mm. työhön paluun tukitoimia, uudelleensijoitus- tai uudelleenkoulutustarpeita tai kuntoutusmahdollisuuksia yhdessä työntekijän, esimiehen ja työterveyshuollon edustajien kanssa.

Korvaavalla työllä tarkoitetaan tilannetta, jossa työntekijä on sairauden tai tapaturman vuoksi estynyt tekemään tavanomaisia työtehtäviään, mutta kykenee tekemään omaa työtään kevennettynä tai jotain muuta kaupungissa tehtävää työtä tai osallistumaan ammattitaitoa kehittävään koulutukseen. Korvaavan työn lähtökohtana on tukea työntekijän työhön paluuta, työkykyä ja työelämässä pysymistä sekä varhentaa hänen työhön paluutaan. Toimintamallista on etua sekä työntekijälle että työnantajalle. Korvaavan työn käyttö on kasvussa. Sitä käytettiin 518 päivää vuonna 2019 (414 pv vuonna 2018). Varhaiskasvatuspalveluiden osuus korvaavasta työstä on ollut 73%.

Uudelleensijoituksia varten on oma väylänsä Kuntarekryssä. Osana täyttölupaprosessia selvitetään, onko uudelleen sijoitettavissa henkilöissä soveltuvia tekijöitä avoimena olevaan tehtävään. Yksittäisiä siirtymisiä koulutuksen tai työkokeilujen kautta on vuoden kuluessa tapahtunut muihin tehtäviin. Osatyökyvyttömyyseläkkeitä on käytetty keinona silloin kun jatkaminen työssä kokopäiväisesti ei ole enää mahdollista.

Keva on myöntänyt toimeksiantoja kuntoutusten palveluntuottajalle pitkään työkyvyttömänä olleille. Palveluntuottaja on kuntoutusohjausta tarjoava yritys, jonka kuntoutussuunnittelija auttaa pitkään työkyvyttömänä ollutta työhönpaluusuunnitelman laatimisessa, terveydentilalle soveltuvien työtehtävien etsimisessä ja esimerkiksi työkokeilupaikan järjestämisessä silloin, kun kaikki vaihtoehdot omalla työnantajalla on jo kartoitettu.

Kaupungin ja työterveyshuollon välinen yhteistyö

Henkilöstön työterveyspalveluista vastaa Työterveys Wellamo Oy. Kaupungin ja työterveyshuollon yhteistyötä on tiivistetty ja vuoden aikana työterveyshuollon toimintaa on suunnattu ennaltaehkäisevään suuntaan.

Keväällä 2019 esimiespäivässä teemana oli työterveyshuolto. Keväällä 2019 otettiin käyttöön työterveyshuollon sähköinen chat, e-Wellamo, joka on mahdollistanut esimiesten ja työterveyden turvallisen ja nopean yhteydenpidon. Palvelualueiden ja työterveyshuollon väliset yhteistyöpalaverit ovat jatkuneet. Lahden kaupunki ja Työterveys Wellamo ovat päässeet mukaan Kevan vetämään Työterveysyhteistyön kehittämisverkostoon. Tavoitteena on yhteiskehittäminen ja yhteinen oppiminen eri kaupunkien toimijoiden kesken.

Työkykykoordinaattorin palvelut sekä moniammatillinen työkykyvastaanotto ovat olleet käytettävissä Työterveys Wellamossa. Moniammatillinen työkykyvastaanotto on useamman työterveyshuollon ammattihenkilön ja asiantuntijan yhteisvastaanotto. Asiakas saa mahdollisuuden keskustella useamman ammattihenkilön kanssa samalla kertaa, jolloin työkyvyn tuki saadaan tehokkaasti käyttöön. Moniammatillisen työkykyvastaanoton tavoitteena on työntekijän työkyvyn varhainen tukeminen. Työntekijän oireet/haasteet vaikuttavat siihen, keitä työterveyden osaajia on mukana. Mikäli pääpaino on tuki- ja liikuntaelinongelmissa, mukana on työfysioterapeutti työkykykoordinaattorin ja työterveyslääkärin lisäksi. Jos haasteet liittyvät enemmän psyykkiseen työkykyyn, mukana on työterveyspsykologi.

Ryhmätoimintaa on ostettu työterveyshuollosta aiempaa enemmän. Esimerkiksi syksyllä 2019 on ollut 18 erilaista ryhmää, johon on voinut hakeutua, mm. Niskaryhmä, Selkäryhmä, Hyvä uni -ryhmä, Painonhallintaryhmä, Työkykyryhmä kipuasiakkaille ja Työkykyryhmä esimiehille.

Vuonna 2019 aloitettiin valmistelu työterveyshuollon uudistuksista yhteistyössä Hollolan kunnan, PHHYKYn ja Työterveys Wellamo Oy:n kanssa. Uudistus otetaan käyttöön v. 2020. Tavoitteena on ennaltaehkäisyn keinoin panostaa henkilöstön työkyvyn ja terveydentilan edistämiseen. Tärkeimpänä uudistuksena aloitetaan ajanvarauksessa hoidon tarpeen arviointi terveydenhuollon ammattilaisen toimesta ja rajataan sairastuvastanoton käyttöä.

4.3 Työhyvinvointitoiminta

Työhyvinvoinnin toimintaohjelma 2019-2021 perustuu Lahden kaupungin arvoihin, strategiaan ja henkilöstöpolitiikkaan. Sen tavoitteiksi on linjattu turvallinen työympäristö, hyvin toimiva työyhteisö ja hyvinvoiva työntekijä. Nämä tavoitteet ohjasivat kaupungin työhyvinvointitoimintaa vuonna 2019. Työhyvinvoinnin tilaa seurataan työhyvinvointikyselyllä ja työpaikkaselvityksillä. ja Työturvallisuutta seurataan riskien arvioinnilla.

Strategia toteutetaan käytännön toimenpiteillä, jotka kirjataan vuosittain talousarvioon toiminnallisina tavoitteina eli strategian kärkihankkeina. Kärkihankkeet ovat Lahti opiskelukaupunki, Luonnollisesti liikkeessä, Palvelutori, Yritysten Lahti ja Lasten ja nuorten hyvinvointi. Strategia viedään käytäntöön kolmen ohjausryhmän kautta: elinvoima, uudistuminen ja yhteisöllisyys. Yhteisöllisyyden tavoitteiden kautta kehitämme henkilöstön palveluosaamista, työssä oppimisen edellytyksiä ja työhyvinvointia. Uudistumisen tavoitteiden kautta uudistetaan toimintatapoja ja rakenteita. Erityisesti haimme muutosta työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtamisen projektilla. Oikean ja ajantasaisen tiedon avulla voimme kehittää toimintaamme johdonmukaisesti. Tämä lisää motivaatiota ja työssä viihtymistä sekä jaksamista.

Lahden kaupungin vuoden 2019 työhyvinvointihenkilö on lehtori Päivi Teutari
Lahden kaupungin työhyvinvointitoimikunta palkitsee vuosittain vuoden työhyvinvointihenkilön tai -työyhteisön. Kriteereinä käytetään erityistä ansioitumista työhyvinvoinnin edistämisessä.

Työhyvinvointitoimikunta valitsi historian ja yhteiskuntaopin lehtorin Päivi Teutarin Kannaksen lukiosta Lahden kaupungin vuoden 2019 työhyvinvointihenkilöksi. Teutari on tehnyt määrätietoista ja vaikuttavaa työtä työhyvinvointivaravaltuutettuna ja -asiamiehenä jo kymmenen vuotta. Hänen vahvuuksiaan työhyvinvointityössä ovat aitous, rehellisyys ja oikea-aikainen asioihin tarttuminen. Hän on työyhteisöjen ja -ympäristöjen ymmärtäjä, joka kuuntelee herkällä korvalla kollegojensa tuntoja.

Kuvateksti: Kuvassa työhyvinvointihenkilöksi valittu Päivi Teutari.

Työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtaminen -projekti 2019-2021

Työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtaminen projektilla pyritään työhyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Tavoite on parantaa strategista johtamista. Projekti sisältää työhyvinvointikyselyn uudistamisen ja työturvallisuuskulttuurin parantamisen. Projekti toteutetaan yhdessä Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalveluiden kanssa.

Turvallisuuskulttuurin parantamisen pilotti toteutettiin lokakuussa seitsemän työyhteisön kanssa. Esimiehet ja työpaikkojen henkilöstöä valmennettiin turvallisuuden edistämiseen. Valmennuksen jälkeen turvallisuuden edistäminen jatkuu jokaisen osallistujan omassa työyhteisössä. Lopuksi mittaamme vaikuttavuutta, ja levitämme hyvät käytännöt koko kaupunkiorganisaatioon.

"Hyvä työturvallisuuskulttuuri syntyy kulttuurissa, jossa jokainen työntekijä kokee sen tärkeäksi. Sen takia työturvallisuuden johtamisen ytimessä on juuri ajattelun johtaminen". Sanoo työturvallisuuden asiantuntija Anssi Juutilanen Innotiimi ICG:stä. Hän toimii valmentajana Turvallisuuskulttuurin parantaminen -valmennuksessa.

Vuonna 2019 alkoi valmistelu riskienhallinta järjestelmän hankinnasta. Järjestelmä tulee merkittävästi kehittämään ja parantamaan työturvallisuusjohtamista.

Verkkokursseja työturvallisuudesta

Esimiestyön tueksi julkaistiin intran oppimisympäristössä kaksi verkkokurssia: Työsuojelu Suomessa ja Esimiehen työsuojeluvastuut. Kurssit palvelevat myös koko henkilöstöä. Työhyvinvointi ja työsuojelu muodostavat yhdessä kiinteän kokonaisuuden, jota verkkokurssi avaa tarkemmin. Työsuojelun tavoitteena on taata turvalliset ja terveelliset työolot ja tukea henkilöstön työkykyä.

Henkilöstön liikkumisen edistäminen

Viisaan liikkumisen toimintaperiaatteita on edistetty vuonna 2018 tehdyn toimenpidesuunnitelman mukaan. Työolosuhteiden tarkastamisessa painotettiin suihkullisten sosiaalitulojen ja pyöräparkin mahdollisuutta. Syksyllä pilotoitiin henkilöstön uusi palkitsemistapa pyörähuolto yhdessä Nuorisopalveluiden työpajan ja Hämeenlinnan 4H kerhon kanssa. Työsuhdematkalipun käyttöönottoa valmisteltiin, ja hyväksyttiin uusi pysäköintisopimus. Henkilöstön liikkumisen edistämistä laajennetaan ensi vuonna Lahden kaupungin tytäryhtiöihin.

Ellit ja Elmot, työpaikan liikuttajat, liikkumassa teemalla Liikunnasta iloa päivään!

Suurhallissa vietettiin 5.9.2019 iltapäivällä noin parinkymmenen innokkaan kaupungin työntekijän kanssa liikunnallista iltapäivää. Pääsimme kokeilemaan kuntonyrkkeilyä, lihaskuntoharjoittelua, salibandya ja juoksutekniikkaa. Loppuveritytelyssä saimme nauttia kiinalaisesta Qigong –energiaharjoituksesta. Liikuntapalveluvastaava Jari Uneliuksen sanoin: "Naurua, huumoria, hikeä ja yritystä oli havaittavissa".

Liikunnallisen elämäntavan kehittämishanke 2020 -2022

Liikuntapalvelut valmisteli hanketta, "Työhyvinvointia liikunnalla". Hankkeen toteuttaminen aloitetaan vuonna 2020. Tavoitteena on

- Lahden kaupungin työntekijöiden toiminta- ja työkyvyn edistäminen työelämässä liikunnan avulla.
- Mahdollistaa liikunta- ja hyvinvointi osana työpaikan strategiaa, johtamista, resursseja ja käytännön toimia.
- Vähentää kaupungin työntekijöiden sairauspoissaoloja.
- Yhteisöllisyyden lisääminen työpaikoilla.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus työpaikalla

Lahden kaupungissa tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen tapahtuu arjessa, ja se huomioidaan kaikessa henkilöstötyössä; johtamisessa, työyhteisökulttuurissa, työhyvinvoinnissa, rekrytoinnissa, palkkauspolitiikassa, osaamisen kehittämisessä ja uralla etenemisessä sekä näihin liittyvissä toimintaohjeissa ja linjauksissa.

Lainsäädännön asettamien velvoitteiden ohella Lahden kaupungin tavoitteena on aidosti edistää niitä toimenpiteitä, joilla Lahti tunnetaan ennakkoluulottomana työnantajana, joka antaa mahdollisuuden kehittyä, osallistua ja vaikuttaa kehittämiseen.

Häirintä ja epäasiallinen käytös

Henkilöstön kokemus epäasiallisesta käytöksestä työpaikalla on lisääntynyt, yli puolet enemmän kuin edellisvuonna. Työhyvinvointivaltuutetut ja henkilöstöpalveluiden asiantuntijat ovat ohjanneet ja neuvoneet esimiehiä ja henkilöstöä kaupungin toimintamallin mukaisesti. Epäasiallisesta toiminnasta tai kohtelusta on tullut alle kymmenen virallista ilmoitusta. Lisäksi yhteydenottoja epäasialliseen käyttäytymiseen tai vastaavaan liittyen on tullut viitisenkymmentä. Sen sijaan työsyRJintää ei esiintynyt.

Työoloja ja toimintatapoja on edistetty ohjeita ja toimintamalleja uudistamalla ja parantamalla sekä viemällä niitä käytäntöön esimiesten avulla. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvon edistämisen suunnitelma uudistetaan ensi vuonna ja tehdään koko henkilööä koskeva palkkakartoitus.

Vaara-, uhka- ja väkivaltilanteet

Henkilöstöön kohdistuvat vaaratilanteet ovat kasvaneet edellisestä vuodesta. Eniten tilanteita tapahtuu perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Eniten vaaratilanteita aiheuttavat kouluissa oppilaat, ja päiväkodeissa lapset. Muutama ilmoitus on tehty lasten vanhempien uhkaavasta käytöksestä. Henkilöstön välisiä tapahtumia ei ole raportoitu. Henkilöstölle on järjestetty valmennusta haastavan asiakkaan kohtaamiseen.

Työhyvinvointivaltuutetun työpäivä

Kuvateksti: Kuvassa työhyvinvointivaltuutetut Juha-Pekka Tolonen (vas), Marianne Nieminen ja Tarja Virkki.

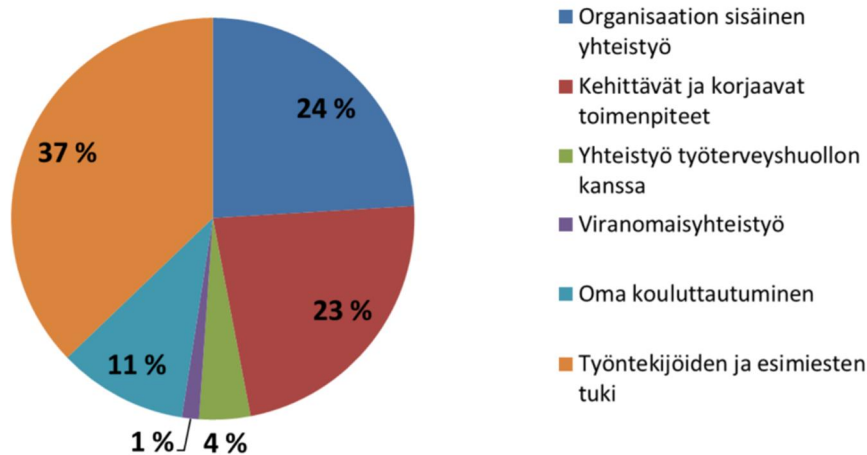
Meitä Lahden kaupungin päätoimisia työhyvinvointivaltuutettuja on kolme. Tarja toimii nuorisopalveluiden ja varhaiskasvatuksen henkilöstön parissa, Juuson alueeseen kuuluu huolehtia opettajien työhyvinvoinnista ja Mariannen alueeseen kuuluu liikunnan, kulttuurin, konsernihallinnon sekä teknisen puolen henkilöstö. Jokaisella on edustettavia n. 1200.

Meidän päivämme koostuu monesta erilaisesta tehtävästä eikä kahta samanlaista päivää ole. Edellisen päivän suunnittelusta huolimatta, emme voi tarkkaan tietää mitä huomina tuo tullessaan.

Työtehtävämme koostuvat kokouksista, palavereista, työntekijöiden tapaamisista, neuvonnasta ja seurannasta. Olemme mukana mm. sisäilmaryhmässä ja YTR:ssä. Tarvittaessa tilanteiden muuttuessa voimme tuurata toisiamme kokouksissa.

Tapaamme työntekijöitä sekä esimiehiä ja johtoa. Viemme henkilöstön viestiä eteenpäin ylemmälle tasolle. Neuvomme ja kuuntelemme heidän huolensa, murheensa ja autamme parhaan tietämyksen ja taidon mukaan sekä neuvomme heitä erilaisissa tilanteissa. Toimintamme perustuu seurantaan, että kaikki menee lakien ja asetusten mukaan. Iiris kysyy: perustuuko toiminta lakeihin, asetuksiin ja ohjeisiin vai halutaanko tässä todeta, että tehtävänä on seurata, että toiminta on lakien, asetusten ja ohjeiden mukaista?

Erittäin tärkeänä tehtävänä meillä on seurata työntekijöiden turvallisuuteen, terveyteen ja työkykyyn vaikuttavia seikkoja ja tarvittaessa puutemme niihin. Lisäksi tehtäviimme kuuluu tehdä yhteistyötä eri yhteistyö tahojen sekä viranomaisten kanssa.

Kuvateksti: Työhyvinvointivaltuutettujen vuoden 2019 työtehtävät yhteensä

5. Rekrytointi

Lahden kaupungin rekrytointi on keskitetty rekrytointiyksikköön, jossa työskentelee kaksi henkilöä. Keskittämisen tarkoituksena on tarjota esimiehille rekrytointiin liittyvää tukea sekä palveluita, ja että Lahden kaupungilla on yhteinen malli ja toimintatavat myös rekrytoinneissa. Vuoden 2019 sisäisessä asiakastyytyväisyyskyselyssä rekrytointiyksikkö sai hyvää palautetta asiakaspalvelusta.

Rekrytointi lukuina

Ulkoiset rekrytoinnit

	2018	2019
Rekrytoinnit	465	487
Työpaikkoja	704	801
Hakemuksia	8867	8142

Työpaikkojen määrä on rekrytointien määrää suurempi johtuen perusopetuksessa, varhaiskasvatuksessa ja kesätöiden haussa käytössä olleista yhteisilmoituksista.

Sisäiset rekrytoinnit

	2018	2019
Rekrytoinnit	14	6
Työpaikkoja	14	6
Hakemuksia	54	16

Lahden kaupungilla on ensisijaisesti tarkoitus käyttää sisäisiin rekrytointeihin, sisäiseen työkiertoon ja siirtymisiin Uraforumia. Se tarjoaa kaupungin omalle vakinaiselle henkilöstölle mahdollisuuden ilmoittaa avoimen hakemuksen kautta halukkuus siirtyä toisiin tehtäviin oman mielenkiinnon, osaamisen tai mahdollisesti esimerkiksi lisäkouluttautumisen myötä.

5.1 Jatketaan hyväksi havaittuja toimintamalleja

Keväisin hakuun tulevia vakituisia perusopetuksen opettajien virkoja haettiin vuonna 2019 jo totuttuun tapaan yhteisilmoituksella. Hakuajan päättymisen jälkeen kaikille kelpoisille hakijoille lähetettiin kutsu videohaastatteluun. Videohaastattelujen jälkeen rehtorit etenivät rekrytoinneissa itsenäisesti. Vakituisia varhaiskasvatuksen tehtäviä sekä koulunkäyntiavustajan tehtäviäkin haettiin omilla yhteisilmoituksilla.

Myös vuoden 2019 kesätyörekrytoinneissa hyödynnettiin aikaisempien hyvien kokemusten innoittamana yhteisilmoitusta. Tarjolla olevat kesätyöt koottiin tehtäväalueittain (esim. toimistotehtävät, teknisen alan tehtävät, nuorisopalveluiden tehtävät, varhaiskasvatuksen tehtävät). Hakija sai hakulomakkeella toivoa kahta tehtäväaluetta ja tehtäväalueista useamman sijoituspaikan. Kaikkien näiden yhteisilmoitusten osalta jatketaan samalla toimintamallilla myös keväällä 2020.

Lahden kaupungin lyhytaikaiset sijaisuudet perusopetuksen opettajien, avustajien ja varhaiskasvatuksen osalta täytettiin vuonna 2019 pääsääntöisesti Rekrymobiililla, joka on Kuntarekryn tarjoama mobiililaitteissa toimiva sijaisrekrytoinnin työkalu. Järjestelmän käyttö on lisääntynyt merkittävästi ja vakiinnuttanut paikkansa erityisesti perusopetuksessa, mutta myös varhaiskasvatus on innostunut käyttämään Rekrymobiilia sijaisten hankinnassa. Sijaisia on järjestelmän kautta saatu 4534 lyhytaikaiseen sijaisuuteen vuoden 2019 aikana (vuonna 2018 määrä oli 2166), eli käyttö on yli kaksinkertaistunut. Sijaistarpeista täyttyi perusopetuksessa 63 % ja varhaiskasvatuksessa 37 %. Sijaisten sai keskimäärin alle 4 minuutissa.

Sijaisrekisteriin täytetään ensin hakemus ja sen jälkeen hakijat haastatellaan. Vuonna 2019 otettiin haastattelujen osalta käyttöön uusi malli. Haastatteluja pidettiin kahden henkilön voimin kaksi kertaa kuussa ilman ajanvarausta non-stop-periaatteella. Haastateltavia oli yhden päivän aikana keskimäärin 20. Vuoden lopussa opettajien, koulunkäyntiavustajien ja varhaiskasvatuksen lyhytaikaisten sijaisten sijaispoolissa oli noin 400 aktiivista sijaista.

Vuonna 2019 kokeiltiin uutena toimintona Opeurafooriumia, joka on opettajien sisäisen haun kanava. Opeurafoorumi on tarkoitettu kelpoisuusehdot täyttävälle, vakituisessa palvelussuhteessa oleville opettajille ja sen kautta voi ilmoittaa kiinnostuksensa avoimeksi tuleviin virkoihin (vakituiset tai määräaikaiset) tai esimerkiksi vaihtaa kollegan kanssa tehtäviä. Opeurafoorumin kautta haku tapahtuu marras-joulukuussa seuraavan vuoden tehtäviin, kyseessä ei ole jatkuva haku. Ensimmäiset valinnat Opeurafoorumin kautta tehtiin 2019 alkuvuodesta, kun hakuaika oli ollut marras-joulukuussa 2018. Tällöin siirtymät olivat yksittäistapauksia. Seuraava haku oli marras-joulukuussa 2019, jolloin kiinnostusta oli jo enemmän. Vuonna 2020 Opeurafooriumia kehitetään kiinnostuksen mukaan ja tehtäviä lähtee taas hakuun loppuvuodesta.

5.2 Vuoden 2019 kohokohtia

Rekrytointitapahtumat

Lahden kaupungin rekrytointiyksikkö osallistui vuonna 2019 useisiin rekrytointitapahtumiin: Diakonialaitoksen järjestämälle Duunittamotorille, Duuniexpo, Salpauksen järjestämään opiskelijatapahtumaan ja pääasiassa kansainvälisille opiskelijoille suunnattuun Match made in Lahti -tapahtumaan.

Rehtoripäivä rekrytoinnin parissa

Loppusyksystä rekrytointiyksikkö oli mukana järjestämässä perusopetuksen rehtoreille rehtoripäivää, jossa käsiteltiin rekrytointiprosessia kokonaisuudessaan. Tilaisuus järjestettiin learning cafe -menetelmällä, jossa jakauduttiin ensin pienryhmiin eri pöytiin käsittelemään ennalta sovittuja rekrytointiprosessiin liittyviä teemoja ja vaiheita. Prosessin edetessä pöytäryhmien jäsenet vaihtoivat pöydästä toiseen, jolloin uusi pöydän ympärille muotoutunut ryhmä pohtii aiempia aikaansaannoksia ja ideoi niitä eteenpäin. Lopuksi ryhmien puheenjohtajat esittelivät ryhmien tuotokset kaikille. Päivän myötä nousi esiin useita kysymyksiä herättäneitä aiheita sekä rekrytointiprosessiin liittyviä kehittämissuhteita, joita tilaisuuden järjestäjät alkoivat selvittämään ja joiden parissa jatketaan työskentelyä myös vuonna 2020.

Hakijaviestinnän kehittäminen

Työpaikkailmoitusten laatua ja hakijaviestintää on kehitetty vuoden 2019 aikana entisestään. Työpaikkailmoituksista on kannustettu tekemään houkuttelevampia, ja niissä on kehoitettu esittelemään myös työyksikköä sekä työyhteisöä. Rekrytoivat esimiehet ovat muistaneet paremmin ei kiitos -viestien lähettämisen ja ymmärtäneet niiden merkityksen. Rekrytointiyksikkö on tarvittaessa muistuttanut, jos viestien lähettäminen on unohtunut. Esimiehet ovat rekrytointiyksikön kannustuksesta lähettäneet jonkin verran myös väliaikatietoja rekrytoinnin edetessä.

5.3 Suunnitelmia vuodelle 2020

Vuoden 2019 lopussa esimiehille tarjottiin mahdollisuutta kokeilla anonyymia rekrytointia tulevissa rekrytoinneissa. Kokeilut alkavat 2020 alkuvuodesta, jolloin suunnitellaan, minkälaiseksi rekrytointiprosessi muodostuu anonyymien rekrytointien osalta käytössä olevien järjestelmien ominaisuudet huomioon ottaen.

Kokemukset perusopetuksen rehtoreille järjestetystä tilaisuudesta, jossa käsiteltiin rekrytointiprosessia learning cafe -menetelmällä, olivat niin hyvät, että tavoitteena on samantapaisen tilaisuuden järjestäminen mahdollisesti myös muiden yksiköiden esimiehille vuonna 2020.

Yleisesti jatketaan aikaisempina vuosina hyväksi havaittuja toimintamalleja. Sen lisäksi kehitetään rekrytointiprosessia jatkuvasti havaittujen tarpeiden perusteella ja keskitytään erityisesti hakijaviestinnän parantamiseen entisestään.

5.4 Onnistunutta hakijaviestintää houkuttelevilla työpaikkailmoituksilla

Mies yli laidan! Etsimme katu-uskottavaa ratinpyörittäjää! Nouse kraatteristasi kohti uusia asteroideja ja ilmoittaudu komentokeskuksellemme!

Tältä kuulostavat työpaikkailmoitukset kaupungininsinööri Jukka Lindforsin luotsaaman kunnallistekniikan vastuualueella. Kaikki sai alkunsa parisen vuotta sitten, kun joukkoliikennetiimiin etsittiin viestinnän hallitsevaa joukkoliikennesuunnittelijaa - tai toisin sanoen puuttuvaa palasta palapeliin.

- Halusimme välittää joukkoliikennetiimin hyvää henkeä työpaikkailmoituksessa ja ajattelimme yhdessä koko tiimin voimin kirjoittaa ilmoituksen vähän eri lailla, jotta henki välittyisi. Kokoneiden hakijoiden houkuttelu oli ollut haastavaa, ja mietimme, että on meidän vallassamme kokeilla jotakin uutta tilanteen kohentamiseksi. Ilmoitus sai paljon kehuja hakuvaiheessa ja haastatteluissa ja nyt siitä on tullut tapa, joka on pikkuhiljaa levinnyt muuallekin kaupunkiympäristön yksiköihin, kertoo Jukka.

Koukkuun tarttui Maria Niemi. Mielikuvat kunnan tunkkaisesta teknisestä toimesta karisivat hauskan työpaikkailmoituksen myötä ja hänestä tiimi sai puuttuvan palasensa palapeliä täydentämään. Marian kädenjälki näkyy nykyisin yhä useammassa kaupunkiympäristön työpaikkailmoituksessa. Rekrytoivat esimiehet osaavat jo pyytää häneltä apua ilmoitusten ideointiin ja muokkaamiseen.

- Yleensä ilmoituksen runko herättää minussa jonkin mielikuvan, kuten vaikkapa kaivulupavastaavan tehtävässä, josta mieleeni tuli kaivaminen, siitä kuoppa, sitten kraatteri ja siitä avaruus. Reittisuunnittelussa hypättiin navigointiin ja siitä laajemmin merimiesteemaan. Seuraavaksi etsin länsi-inspiraatiota Googlesta teemaan sopivaan sanastoon tutustumalla. Näitä sanoja alan sitten sovitella työpaikkailmoitukseen, kertoo Maria tekniikastaan.

Sekä Jukka että Maria kannustavat olemaan rohkea ja jättämään hetkeksi virallisuuden syrjään. Ideointivaiheessa ei kannata olla liian ujo vaan antaa villisti kiemuroiden ja koukeroiden kautta lopullisen version muotoutua.

- Mekin mietimme ensin, että voimmeko olla näin rohkeita ja keneltä meidän pitää kysyä lupa. Sitten ajattelimme, että miksemme muka voisi! Täällä kaupungissa annetaan tosi paljon vastuuta, niin sitä pitää uskaltaa myös käyttää. Työpaikkailmoituksen tarkoitus ei ole miellyttää kaikkia, vaan ainoastaan haluttua kohderyhmää, Jukka muistuttaa.

Hän kertoo hauskoista, persoonallisista työpaikkailmoituksista olleen yksiköille hyötyä. Positiivinen kiinnostus heitä kohtaan on lisääntynyt ja työtehtäviä hakevat sellaiset ihmiset, jotka eivät ole etsineet aktiivisesti töitä, mutta joita ilmoitus puhutteli.

Jukka vinkkaa ottamaan työyhteisön mukaan ilmoituksen suunnitteluun ja kirjoittamiseen aitouden lisäämiseksi. Henkilöstöetujen sijaan hän kannustaa miettimään ja tuomaan esille niitä asioita, joiden vuoksi sinä itse tai työkaverisi tykkäävät olla työyhteisössänne ja Lahden kaupungilla töissä.

Lopuksi Maria vinkkaa, että teksti on hyvä antaa myös muutamien lisäsilmäparien luettavaksi.

- Älä anna tekstiä oikoluettavaksi vaan kommentoitavaksi. Oikoluettun tekstin saat takaisin kielioppivirheet korjattuna. Pyydä lukijaa sen sijaan kertomaan mikä fiilis hänelle tekstistä tulee. Onko pituus sopiva, innostaako teksti vai onko se tylsä. Jos lukijat pitävät tekstiä puuduttavana, se on sitä myös kohderyhmän mielestä. Illoisuus ja asiallisuus eivät ole toistensa vastakohtia.

Kuvateksti: Kaupungininsinööri Jukka Lindfors ja joukkoliikennesuunnittelija Maria Niemi haluavat työpaikkailmoitusten herättävän hakemaan myös sellaisen osaajan, joka ei tiennyt etsivänsä töitä.

5.5 Orkesterin uusi työntekijä

Virpi Moskari aloitti työt Sinfonia Lahden tuotantopuolella lokakuussa 2019.

“Orkesteri ja talo olivat minulle ennestään hyvinkin tuttuja ja rakkaita, kun Rajaton-yhtyeen laulajana jo v. 2001 tulin ensi kertaa Sibeliustaloon esiintymään. Siitä Beatles-produktiosta alkoi Rajattoman pitkä ja antoisa yhteistyö tämän huippuorkesterin kanssa.

Talon ja työntekijöiden tuttuudenkin vuoksi oli tosi helppoa vastata myöntävästi apulaisintendentti Kylkilahden ehdotukseen tulla sijaistamaan 1,5 vuodeksi myyntisihteeri / yleisötyökoordinaattori Kristiina Palvasta.

Työmatka Espoosta Lahteen mietitytti hetken aikaa, mutta koska meillä on mahdollista tehdä viikoittain etätöitä kotoa, niin sekään ei muodostunut esteeksi tarttua työtarijoukseen.

Autottomana olen tottunut matkaamaan julkisella liikenteellä ja reittikin vaikutti selkeältä: Espoon Matinkylästä metrolla Rautatieasemalle ja siitä junalla Lahden Matkakeskukseen. Vaan miten päästä asemalta kätevimmin Sibeliustalolle?

Googlasin “kaupunkipyörä Lahti” ja löysin tiedon Inspis Ry:n ja Asema-avun ilmaisista kaupunkipyöristä. Otin heihin yhteyttä ja kerroin työmatkatoiveistani, että mieluiten ihan lumien tuloon asti pyöräilisin Matkakeskuksen ja Sibeliustalon väliä. Alusta asti sain todella ystävällistä neuvontaa ja palvelua.

Pyöriä oli marraskuulle asti kaikille tarjolla, ja siitä eteenpäin sovitusti työmatkapyöräilijöille. Ainakin minä olen ilokseni saanut käyttää vakiopyörääni ihan tähän päivään asti - lumia kun ei ole moneksi päiväksi maahan jäänyt... Tosiaan, sovimme heti lokakuussa, että saan käyttää koko ajan samaa pyörää, jolloin satulankorkeus pysyy samana ja lukon koodikin muistissani. Mahtavaa!

Ylpeänä olen ajellutkin Lahden Energian mainokset pyörässä. Vasta aloittaessani työt täällä, kuulin kaupungin edistyksestä ”vihreästä” ja ympäristöpääkaupunkihankkeesta. Vihreät arvot ovat minulle tärkeitä, joten niiden edistäminen orkesterimmekin toiminnassa kiinnostaa. ”

Kuvateksti: Virpi Moskari ja kaupunkipyörä.

6. Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön osaamisen kehittäminen tapahtuu arjessa ja jokapäiväisissä tilanteissa, esimerkiksi osallistumalla erilaisiin työryhmiin ja projekteihin. Vain osa osaamisen kehittämisestä tapahtuu varsinaisissa koulutuksissa. Vuonna 2019 koulutuspäiviä kertyi yhteensä 8091, joista työllisyysrahaston koulutuskorvaukseen oikeuttavia päiviä oli 3640.

6.1 Oppimisympäristö kokoaa yhteen Lahden kaupungin henkilöstökoulutuksen

Intran oppimisympäristö otettiin käyttöön syksyllä 2019. Oppimisympäristö kokoaa yhteen Lahden kaupungin henkilöstökoulutuksen.

Koko henkilöstölle on mm. tietosuojakoulutus ja asiantuntijoille on mm. projektityöhön ja kehittämiseen liittyviä kursseja.

Esimiehille suunnattu koulutus muodostaa Lahti-mallin koulutuskokonaisuuden oppimisympäristössä. Lahti-mallin tavoitteena on helpottaa esimiesten arkea ja varmistaa, että Lahden kaupungin esimiehet

noudattavat johtamistyössään yhtenäisiä käytäntöjä. Näin johtaminen on tasalaatuista koko kaupungissa myös henkilöstön näkökulmasta.

Koulutukset ovat pääosin verkkokursseja, joita voi suorittaa aika- ja paikkariippumattomasti, mutta myös luokkakoulutusmuotoisia koulutuksia on tarjolla.

6.2 Osaamista kehitetään yhteistyössä kumppaneiden kanssa

Lahden kaupungin työntekijät voivat täydentää osaamistaan Koulutuskeskus Salpauksen kanssa toteutettavilla Johtamisen ja yritysjohtamisen ja Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnolla sekä Lähiesimiehen ammattitutkinnolla. Vuonna 2019 tutkinto-ohjelmissa opiskeli yli 50 työntekijää.

Henkilöstön työn tueksi on otettu käyttöön verkkokoulutuspalvelu. Lahden kaupungin henkilöstöllä on käytettävissä Eduhousen verkkokoulutuspalvelu, jossa on live-webinaareja ja n. 500 koulutusvideon kirjasto. Koulutusvideot ovat käytettävissä aika- ja paikka riippumattomasti. Koulutusvideoiden aihepiirit ovat Esimies, HR, O365, Palkka ja Talous. Videoita hyödynnetään myös osana omia oppimisympäristössä tarjottavia koulutuksia. Koulutusportaaliin oli kirjautunut vuoden loppuun mennessä n. 350 käyttäjää.

Lahti on panostanut osallistavaan keskustelukulttuuriin Sitran kehittämällä Erätauko-dialogikoulutuksella. Erätauko-säätiö valitsi vuoden 2019 dialogiteoksi Lahden kaupungin Erätauko-verkoston ja kaupungin työntekijöiden dialogitaidot. Erätauko-koulutuksiin osallistui 50 kaupungin työntekijää ja 800 henkilöä on osallistunut keskustelutilaisuuksiin. Kaupungin työntekijät ovat keskustelleet esimerkiksi työnantajamielikuvasta, nuorisotyöttömyydestä, sairauspoissaoloista ja kaupungin strategian merkityksestä.

6.3 Osaamismerkkit perusopetuksen osaamisen kehittämisessä

Kuvateksti: Koulussa tunnilla älypuhelin käytön opettelua opettajan johdolla.

Perusopetuksessa todennetaan digiosaamista osaamismerkkein

Lahden kaupungin perusopetuksessa otettiin käyttöön lukuvuonna 2019-2020 osaamismerkkit opetushenkilöstön osaamisen todentamisessa. Osaamismerkkin tarkoitus on tehdä mm. opetussuunnitelman edellyttämät digitaaliset taidot näkyväksi. Osaamismerkkit suorittamalla voi osoittaa hallitsevansa tämän päivän työelämässä tarvittavia digitaalisia osaamisalueita. Arjen työssä ja erilaisten henkilöstökoulutusten kautta osaamista voi hankkia lisää.

Opetushenkilöstö näyttää osaamisensa kuudella digitaalisen osaamisen alueella. Näitä taitoja ovat esimerkiksi opetusteknologia oppimisprosessissa, ohjelmointi ja algoritminen ajattelu sekä etiikka, moraalit ja tekijänoikeudet.

Osaamismerkkiprosessi on voinut aikaa reilun vuoden

Rahoitus toimintaan saatiin tammikuussa 2019, osaamismerkkien ideointi käynnistyi helmikuussa, maaliskuussa työstettiin kriteeristöjä ja elo-syyskuussa luotiin yhteistyössä tutoropettajien kanssa osaamismerkkilomakkeet, ohjeet ja Intra-sivustot. Itse pilotointi käynnistyi lokakuussa 2019 johdon pilotoinnilla. Aluepäälliköt, rehtorit ja tutoropettajat suorittivat osaamismerkit syksyllä 2019 ja keväällä 2020 on opettajien vuoro.

Osaamismerkkien vastaanotto on ollut yllättävän positiivinen, toteaa projektipäällikkö Mira Mämmi. Alun pelko on muuttunut innostukseksi, kun on huomattu, ettei osaamismerkit olekaan vaikeita ja niiden hyöty on suoraan opetukseen käytettävissä. Myös työyhteisöllisyys ja me-henki on nostanut upeasti päätään.

Vuonna 2019 suoritettiin noin 500 osaamismerkkiä.

Kuvateksti: Perusopetuksen kuusi osaamismerkkiä.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 87

Lisääjän myöntäminen johtamisjärjestelmätoimikunnan työskentelylle

D/2629/00.01.02.01.01/2017

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Kaupunginsihteeri Janne Mäki, puh. 044 716 1416

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus päättää jatkaa kaupungin johtamisjärjestelmätoimikunnan toimintaa siten, että se tekee esityksensä tarvittavista hallintosääntö-, toimintatapa- ja resursointimuutoksista kaupunginhallitukselle 15.6.2020 mennessä.

Perusteluosa Kaupunginhallituksen lokakuussa 2019 asettaman johtamisjärjestelmätoimikunnan tehtävänä on ollut tarkentaa valtuuston hyväksymää pormestarimallia mm. pormestariston, muun luottamushenkilö- ja viranhaltijaorganisaation yhteistoiminnan osalta ja tehdä apulaispormestarien toimenkuvien tarkastelu. Viranhaltijaorganisaation osalta tulee selvittää uuden toimintamallin vaikutukset johtamisjärjestelmään. Lisäksi tulee laatia esitys osallisuuden ja aluedemokratian toteutusmallista ja osallistavasta budjetoinnista.

Toimikunta on edennyt työskentelyssään hyvin mutta toteaa, että esimerkiksi viranhaltijaorganisaation johtamisjärjestelmän päivittäminen ja osallisuuden toteutusmalli vaativat vielä lisäselvityksiä.

Toimikunta pyytää kaupunginhallitusta myöntämään lisää aikaa esityksen jättämiseen 15.6.2020 saakka.

Muutoksenhaku oikaisuvaatimusohje

Toimenpiteet toimikunnan jäsenet, luettelot

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 88

Kaupunginvaltuuston 6.4.2020 kokouksen peruuttaminen

D/2260/00.02.01.00.00/2019

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja Kaupunginsihteeri Janne Mäki, puh. 044 716 1416

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Samalla kaupunginhallitus tarkasti pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus merkitsee tiedokseen kaupunginvaltuuston puheenjohtajan ilmoituksen, että kaupunginvaltuuston 6.4.2020 pidettävä kokous perutaan.

Samalla kaupunginhallitus tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja on toimivaltansa nojalla (Hallintosääntö, yleiset määräykset 10 § Kokouspaikka ja -aika) päättänyt peruuttaa valtuuston kokouksen 6.4.2020.

Muutoksenhaku

muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

ote valtuutetut ja varavaltuutetut, nuorisovaltuuston edustaja, kh viranhaltijat ja kvpj

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 89

Saapuneet ja lähteneet asiakirjat 30.3.2020

D/49/07.01.03.00.02/2020

Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus merkitsee luettelossa mainitut asiakirjat tiedokseen.
Perusteluosa	Kaupunginhallituksen jäsenille jaetaan luettelo saapuneista ja lähteneistä asiakirjoista.
Muutoksenhaku	muutoksenhakukielto
Toimenpiteet	-
Liitteenä	1. Luettelo

Kaupunginhallituksen kokous 30.3.2020**Saapuneet ja lähteneet asiakirjat**

---

1. **Jaoston pöytäkirja**
  - Konserni- ja tilajaosto 17.3.2020 D/36/2020

2. **Kaupunginjohtajan päätöksiä**
  - 20.3.2020 § 20: Varhaiskasvatuksen asiakasmaksun määrääminen ja periminen D/733/2020
  - 23.3.2020 § 21: Yhteistyö- ja laskutus sopimukset liittyen asiointipalvelujen järjestämiseen D/737/2020

ML

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 90

Kaupunginhallituksen kokousten menettelytavat ja pöytäkirjan nähtävillä pitäminen jäljellä olevan toimikauden ajaksi

D/788/00.02.03.00.00/2020

Asian valmistelija /
Lisätietojen antaja

Kaupunginsihteeri Janne Mäki, puh. 044 716 1416

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Samalla kaupunginhallitus tarkasti pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Pekka Timonen

Kaupunginhallitus päättää kaupunginhallituksen kokousten kokouskutsujen tiedoksi antamisesta, sähköisestä kokouksesta, kokousten asiantuntijoista, pöytäkirjan tarkastamisesta ja pöytäkirjojen nähtävillä pitämisestä perusteluosassa esitetyn mukaisesti.

Samalla kaupunginhallitus tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Kaupunginhallitus päätti 3.6.2019 § 158 kaupunginhallituksen kokousten menettelytavoista ja pöytäkirjan nähtävillä pitämisestä kuluvan toimikauden ajaksi.

Kokousten menettelytapoja on tullut tarve päivittää lisäämällä kirjaus sähköisistä kokouksista. Kaupunginvaltuusto on 25.3.2020 § 38 päättänyt muuttaa hallintosääntöä lisäämällä kohdan 10a sähköinen kokous mahdollistaen luottamustoimielinten kokousten järjestämisen sähköisenä.

Lahden kaupungin hallintosäännön kaupunginhallitusta ja konsernihallintoa koskevien sääntöjen 2 §:n mukaan kaupunginhallituksen kokouksissa tulee olla läsnä kaupunginjohtajan, pöytäkirjanpitäjän, kaupunginlakimiehen ja kaupunginhallituksen erikseen päättämien pysyvien asiantuntijoiden tai heidän sijaistensa.

Hallintosäännön yleisten määräysten 17 §:n mukaan kaupunginhallituksen kokouksissa on läsnäolo- ja puheoikeus kaupunginvaltuuston puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla sekä konsernipalvelujohtajalla ja palvelualuejohtajilla.

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 90

Hallintosäännön yleisten määräysten 17 §:n mukaan kaupunginhallituksessa esittelijänä toimii kaupunginjohtaja ja hänen sijaisenaan konsernipalvelujohtaja.

Hallintosäännön yleisten määräysten 22 §:n mukaan toimielimen pöytäkirjan kirjoittaa puheenjohtajan johdolla pöytäkirjanpitäjä, jonka toimielin nimeää. Pöytäkirja tarkastetaan toimielimen päättämällä tavalla.

Kokouksen pöytäkirja asetetaan tarkastettavaksi luottamushenkilöiden Extranettiin sen valmistuttua. Mikäli liitteisiin on tehty muutoksia, myös ne asetetaan tarkastettavaksi. Pöytäkirja liitteineen on mahdollista käydä tarkastamassa edelleen myös kaupungintalolla konsernipalvelujen kansliassa.

Pöytäkirja tarkastetaan *viimeistään* kokousta seuraavana maanantaina tai mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä. Pöytäkirja pidetään yleisesti nähtävänä *viimeisen* tarkastuspäivän jälkeisenä päivänä tai, mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä yleisessä tietoverkossa, Lahden kaupungin verkkosivulla.

Kokouksen puheenjohtajalle ja pöytäkirjan tarkastajille ilmoitetaan sähköpostilla, milloin pöytäkirja on tarkastettavissa. Sähköinen tarkastaminen todennetaan lähettämällä sitä koskeva ilmoitus sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo@lahti.fi. Ilmoituksesta tulee ilmetä pöytäkirjan hyväksyminen tai mikäli pöytäkirjaa ei hyväksytä, sitä koskevat huomautukset. Koska pöytäkirjan päätösten katsotaan syntyvän sen tarkastamisella, pöytäkirjaan liitetään puheenjohtajan ja pöytäkirjan tarkastajien hyväksymisilmoitukset ja pöytäkirjanpitäjän varmennus. Pöytäkirja allekirjoitetaan myöhemmin erikseen.

1. Lahden kaupungin hyvinvointijohtajan ja viestintäjohtajan tulee olla läsnä sen kokouksissa pysyvänä asiantuntijana.

2. Pöytäkirjanpitäjinä toimivat ensisijaisesti kaupunginsihteeri ja tarvittaessa kaupunginlakimies tai konsernipalvelun lakimies.

3. Pöytäkirja tarkastetaan viimeistään kokousta seuraavana maanantaina tai mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä. Pöytäkirjat voidaan tarkastaa myös sähköisesti edellä perusteluosasta ilmenevällä tavalla.

4. Pöytäkirja pidetään yleisesti nähtävänä viimeisen tarkastuspäivän

Lahden kaupunki
Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä
30.03.2020 § 90

---

jälkeisenä päivänä tai, mikäli se on pyhäpäivä, seuraavana arkipäivänä yleisessä tietoverkossa, Lahden kaupungin verkkosivulla.

Samalla kaupunginhallitus päättää ilmoittaa tästä päätöksestään kaupungin ilmoitusten julkaisemisesta säädetyllä tavalla.

5. Esityslistat ja tarkastetut pöytäkirjat julkaistaan Internetissä.

Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimusohje
Toimenpiteet	ote kirjaamo
Liitteenä	-

OIKAISUVAATIMUSOHJEET JA VALITUSOSOITUS

Liitetään pöytäkirjaan

Lahden kaupunki
Toimielin:
Kaupunginhallitus

Kunnallisasiat
Kokouspäivämäärä:
30.03.2020

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	Seuraavista päätöksistä ei saa tehdä kuntalain 136 §:n mukaan oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Pykälät: 76-79, 81-86, 88-89
	Hallintolainkäyttölaki 5 § 1 mom. /muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla. Pykälät ja valituskieltojen perusteet Pöytäkirjan §:n osalta muutoksenhakuoikeus on siten rajoitettu, että kunnallisen virkaehtosopimuksen 26 §:n mukaan viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen tai saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintovalitusasiana käsiteltäväksi siltä osin kuin päätös koskee viranhaltijan palvelussuhteen ehtoja, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa.

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusviranomaisen ja -aika	Kuntalain 89 §:n 1 mom. mukaan päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, mikäli niistä voidaan tehdä kirjallinen oikaisuvaatimus. Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.
	Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, ja sen yhteystiedot: Toimielin: Lahden kaupunginhallitus Postiosoite: PL 202, 15101 Lahti Käyntiosoite: Lahden Palvelutori, Lahti-Piste, Kauppakeskus Trio, 2. krs, Aleksanterinkatu 18 Puh.: (03) 814 11 Faksi: (03) 814 2244 Sähköpostiosoite: kirjaamo@lahti.fi Aukioloaika: klo 9-18 Pykälät: 80, 87, 90 Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituksen tekoon oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Oikaisuvaatimusaika taloudellisin ja tuotannollisin perustein tehdystä irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kuluu vasta irtisanomisajan päätyttyä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen sekä sen tekijä ja yhteystiedot.

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomaisen ja valitusaika	Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta kunnallisvalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Mikäli päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta kunnallisvalituksin myös asianosainen sekä kunnan jäsen.
---	---

	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Kunnallisvalitus, pykälät:</p>	<p>Valitusaika: 30 päivää</p>
	<p>Valitusviranomaisen ja sen yhteystiedot:</p> <p>Hämeenlinnan hallinto-oikeus www.oikeus.fi/hao/hameenlinna Raatihuoneenkatu 1 13100 Hämeenlinna 029 56 42200 Telekopio 029 56 42269 hameenlinna.hao(at)oikeus.fi <i>Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa</i> https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet</p> <p>Hallintovalitus, pykälät:</p>	<p>Valitusaika: 30 päivää</p>
<p>Valitusaika alkaa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnallisvalituksen tekoon oikeutetun katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun.</p>		
<p>Valituskirjelmä</p>	<p>Valitus tehdään kirjallisesti. Valituskirjelmässä, joka on osoitettava valitusviranomaiselle, on ilmoitettava</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi; sekä - perusteet, joilla muutosta vaaditaan. <p>Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan tai kirjelmän muun laatijan nimi ja kotikunta sekä postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.</p> <p>Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.</p> <p>Valituskirjelmään on liitettävä</p> <ul style="list-style-type: none"> - päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä - todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle. <p>Asiamiehen on tarvittaessa esitettävä valtakirja (HLL 21 §).</p>	
<p>Valitusasiakirjojen toimittaminen</p>	<p>Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle valitusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valitusasiakirjat toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.</p> <p>Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>	
<p>Tuomioistuinmaksut</p>	<p>Tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n mukaan peritään hallinto-oikeudessa ja markkinaoikeudessa oikeudenkäyntimaksuja ja hakemusmaksuja korvauksena asian käsittelystä ja suorite- tuista toimenpiteistä tuomioistuimissa 4 ja 5 §:n poikkeuksia lukuun ottamatta. Valituksen käsitte-</p>	

	lyn maksullisuudesta saa tietoja valitusviranomaiselta.
Lisätiedot	Yksityiskohtainen oikaisuvaatimusohje / valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen. Hankinta-asioita (pykälät) koskeva oikaisuohje ja valitusosoitus on pöytäkirjan erillisenä liitteenä.